Sinteze de Procedură penală
Partea specială

Ediţia 4 • Volumul I

Mihail Udroiu

SINTEZE

C.H. Beck

SINTEZE

Sinteze de Procedură penală. Partea specială

Volumul I

UDROIU, Mihail

S-a născut la 20 martie 1977, în Bumbești-Jiu, jud. Gorj.

Studii: Facultatea de Drept, Universitatea din București (1999); Facultatea de Drept, Universitatea București – Studii postuniversitare: Științe penale – criminologie (2000); Institutul Național al Magistraturii (2002); doctor în drept, Facultatea de Drept, Universitatea din București, Școala Doctorală (iulie 2011, teză: „Administrarea probelor în procesul penal", coordonarea științifică: prof.univ.dr. Nicolae Volonciu).

Activitate profesională: judecător Curtea de Apel Oradea (din iunie 2015), judecător în cadrul Tribunalului București, Secția penală (2006 - februarie 2015); consilier al procurorului-șef D.I.I.C.O.T. (1 iulie 2013 - 27 noiembrie 2014); judecător detașat în cadrul Ministerului Justiției, membru al Comisiei de elaborare a proiectului Legii pentru punerea în aplicare a Codului de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procedural penale; membru al Comisiei de elaborare a proiectului Legii pentru punerea în aplicare a Codului penal și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții penale; membru al Comisiei de elaborare a proiectului noului Cod penal și al proiectului noului Cod de procedură penală (iulie 2007 - septembrie 2011); procuror (2003-2006); formator în cadrul Institutului Național al Magistraturii la disciplina drept penal și drept procesual penal (din 2006).

Publicații: autor a peste 60 de studii și articole publicate în reviste de specialitate.

Autor al lucrărilor: *Sinteze de Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Sinteze de Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Sinteze de Procedură penală. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Sinteze de Procedură penală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Fișe de Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Fișe de Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Fișe de Procedură penală. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Fișe de Procedură penală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Teste grilă. Drept penal. Procedură penală*, Ed. C.H. Beck, 2020 (ediția 1), 2021 (ediția 2), 2022 (ediția 3); *Procedură penală. Partea specială. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Fișe de Drept penal. Partea generală, Noul Cod penal*, Ed. Universul Juridic, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Fișe de Drept penal. Partea specială, Noul Cod penal*, Ed. Universul Juridic, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5); *Fișe de Procedură penală. Partea generală și Partea specială. Noul Cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5); *Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal*, Ed. C.H. Beck, 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck 2014 (ediția 1), 2015 (ediția 2), 2016 (ediția 3), 2017 (ediția 4), 2018 (ediția 5), 2019 (ediția 6); *Fișe de Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, 2012 (ediția 1), 2013 (ediția 2); *Fișe de Drept penal. Partea specială*, Ed. Universul Juridic, 2012; *Fișe de Procedură penală*, Ed. Universul Juridic, 2012 (ediția 1), 2013 (ediția 2); *Teste grilă. Drept penal și procedură penală*, Ed. Universul Juridic, 2011 (ediția 1), 2011 (ediția 2), 2012 (ediția 3), 2013 (ediția 4); *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2010 (ediția 1), 2011 (ediția 2), 2013 (ediția 3); *Drept penal. Partea generală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, 2010 (ediția 1), 2011 (ediția 2), 2011 (ediția 3), 2013 (ediția 4); *Dicționar de drept penal și de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, 2009.

Coautor al lucrărilor: Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, 2015 (ediția 1), 2017 (ediția 2), 2020 (ediția 3); *Noul Cod penal – Codul penal anterior. Prezentare comparativă, Observații. Ghid de aplicare. Legea penală mai favorabilă*, Ed. Hamangiu, 2014 (împreună cu Victor Constantinescu); *Tehnici speciale de investigare în justiția penală*, Ed. C.H. Beck, 2009 (împreună cu Ovidiu Predescu și Radu Slăvoiu); *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român. Tratat*, Ed. C.H. Beck, 2008 (împreună cu Ovidiu Predescu); *Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român*, Ed. C.H. Beck, 2007 (împreună cu Ovidiu Predescu).

Premii: premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriștilor din România (2015) pentru lucrarea „Codul de procedură penală. Comentariu pe articole"; premiul „Simion Bărnuțiu" al Academiei Române (2010) pentru lucrarea „Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român. Tratat"; premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriștilor din România (2009) pentru lucrarea „Dicționar de drept penal și de procedură penală"; premiul „Ion Tanoviceanu" al Uniunii Juriștilor din România (2008) pentru lucrarea „Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român. Tratat"; premiul „Vintilă Dongoroz" al Uniunii Juriștilor din România (2007) pentru lucrarea „Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român".

Mihail Udroiu

Sinteze de Procedură penală
Partea specială

Volumul I

Ediția 4
- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2023

AVERTISMENT!

Având în vedere amploarea luată de fenomenul fotocopierii lucrărilor de specialitate, mai ales în domeniul Dreptului, atragem atenția că, potrivit art. 14 și 196 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată, reproducerea operelor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe, dacă respectiva reproducere a fost efectuată fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de legea menționată, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare sau cu amendă. Prin *reproducere*, conform legii, se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloace și sub orice formă.

Nu vă faceți părtași la distrugerea cărții!

Editura C.H. Beck este acreditată CNATDCU și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Sinteze de Procedură penală. Partea specială. Volumul I
Mihail Udroiu

Copyright © 2020, 2021, 2022, 2023 – Editura C.H. Beck

Toate drepturile rezervate Editurii C.H. Beck.
Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii C.H. Beck.
Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
UDROIU, MIHAIL
Sinteze de procedură penală - Partea specială / Mihail Udroiu. - Ed. a 4-a, reviz. şi adăug.. - Bucureşti : Editura C.H. Beck, 2023
2 vol.
ISBN 978-606-18-1323-0
Vol. 1. - 2023. - Conţine bibliografie. - Index. - ISBN 978-606-18-1324-7
34

Editura C.H. Beck
Calea Plevnei nr. 172, et. 3-4, Sector 6, București, 060015
Tel.: 021.410.08.47; 021.410.08.73
Fax: 021.410.08.48
E-mail: comenzi@beck.ro

Redactor: Claudiu Onișoară
Tehnoredactor: Cătălin Mantu

Pentru Delia, sursa mea de serenitate,
creativitate și antifragilitate

Cuprins

Abrevieri ..... **XIII**

Volumul I

Capitolul I. Urmărirea penală **1**
Secțiunea 1. Noțiune. Obiect. Principii 1
Secțiunea a 2-a. Acte de cercetare penală. Acte de urmărire penală 6
§1. Noțiune 6
§2. Categorii de acte emise de organele de urmărire penală 7
Secțiunea a 3-a. Organele care își desfășoară activitatea în legătură cu o cauză penală și competența acestora 10
§1. Organele de urmărire penală 10
§2. Organele de constatare 31
Secțiunea a 4-a. Supravegherea urmăririi penale 38
Secțiunea a 5-a. Sesizarea organelor de urmărire penală 44
§1. Plângerea 44
§2. Plângerea prealabilă 48
§3. Denunțul 62
§4. Sesizarea din oficiu 67
§5. Sesizarea EPPO 68
§6. Actele încheiate de organele de constatare 70
§7. Alte modalități de sesizare 71
§8. Constituirea dosarului de urmărire penală. Verificarea sesizării 72
Secțiunea a 6-a. Începerea urmăririi penale 76
§1. Noțiune. Condiții. Acte procesuale prin care se începe urmărirea penală 76
§2. Clasarea (soluție de neurmărire penală) 82
Secțiunea a 7-a. Efectuarea urmăririi penale 85
§1. Reguli generale 85
§2. Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect 91
§3. Autorizări sau alte condiții prealabile efectuării în continuare a urmăririi penale față de o persoană 103
§4. Preluarea efectuării urmăririi penale 105
§5. Trimiterea cauzei la Parchetul European. Dreptul de evocare al EPPO 107
Secțiunea a 8-a. Procedura audierii anticipate 110
§1. Noțiune. Condiții 110
§2. Încuviințarea procedurii și audierea 112
Secțiunea a 9-a. Punerea în mișcare a acțiunii penale în cursul urmăririi penale 114
Secțiunea a 10-a. Extinderea urmăririi penale 125
Secțiunea a 11-a. Extinderea acțiunii penale 131

Secțiunea a 12-a. Schimbarea încadrării juridice 132
Secțiunea a 13-a. Suspendarea urmăririi penale 136
§1. Noțiune. Cazuri de suspendare 136
§2. Aspecte procedurale 139
Secțiunea a 14-a. Trimiterea cauzei la un alt parchet 141
Secțiunea a 15-a. Terminarea urmăririi penale 143
Secțiunea a 16-a. Soluții ce pot fi dispuse de procuror 145
§1. Soluții prin care se continuă urmărirea penală 146
§2. Soluții de trimitere în judecată 147
§3. Clasarea 156
§4. Renunțarea la urmărirea penală 174
Secțiunea a 17-a. Procedura de confiscare specială a unor bunuri sau desființare a unui înscris în cazul clasării/renunțării la urmărirea penală 193
§1. Noțiune 193
§2. Titularul sesizării 196
§3. Competența 197
§4. Aspecte procedurale 198
Secțiunea a 18-a. Reluarea urmăririi penale 211
§1. Reluarea urmăririi penale după suspendare 212
§2. Restituirea cauzei la parchet 212
§3. Redeschiderea urmăririi penale 214
§4. Respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției 233
Secțiunea a 19-a. Continuarea procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului 233

Capitolul II. Plângerea împotriva actelor și măsurilor de urmărire penală 239
Secțiunea 1. Procedura „internă" de soluționare a plângerii formulate împotriva actelor organelor de urmărire penală 239
Secțiunea a 2-a. Plângerea în fața judecătorului împotriva soluțiilor procurorului de netrimitere în judecată 244
§1. Acte supuse controlului judiciar 244
§2. Titularii plângerii 246
§3. Condițiile și termenul de formulare a plângerii 253
§4. Competența 255
§5. Aspecte procedurale 257
§6. Contestația 270

Capitolul III. Procedura de confirmare a renunțării la urmărirea penală 273
§1. Noțiune 273
§2. Procedura internă de verificare a legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală 274
§3. Procedura judiciară de verificare a legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală 278

Capitolul IV. Camera preliminară 293
Secțiunea 1. Camera preliminară – fază distinctă a procesului penal 293
§1. Fază sau etapă procesuală? 293

§2. Ipoteze de proces penal care nu parcurge faza camerei preliminare 297
§3. Puterea de lucru judecat a încheierii judecătorului de cameră preliminară 298
Secțiunea a 2-a. Obiectul camerei preliminare 305
Secțiunea a 3-a. Procedura camerei preliminare 355
§1. Măsuri premergătoare 355
§2. Cererile și excepțiile care pot fi formulate 360
§3. Contradictorialitatea și oralitatea procedurii de cameră preliminară 362
§4. Procedura incidentală 367
Secțiunea a 4-a. Soluțiile judecătorului de cameră preliminară 374
Secțiunea a 5-a. Contestația 377
Secțiunea a 6-a. Măsuri preventive și alte măsuri procesuale în camera preliminară 387

Capitolul V. Judecata 399
Secțiunea 1. Noțiuni 399
Secțiunea a 2-a. Principii 400
§1. Desfășurarea judecății în ședință publică 401
§2. Oralitatea ședinței de judecată 409
§3. Egalitatea armelor 410
§4. Principiul contradictorialității 411
§5. Principiul nemijlocirii 422
Secțiunea a 3-a. Dispozițiile generale privind judecata 429
§1. Pregătirea ședinței de judecată 429
§2. Reguli generale referitoare la desfășurarea ședinței de judecată 430
Secțiunea a 4-a. Judecata în primă instanță 489
§1. Obiectul judecății în primă instanță 489
§2. Participarea procurorului la judecata în primă instanță 498
§3. Participarea inculpatului la judecată și drepturile acestuia 500
§4. Participarea celorlalte persoane vătămate, părți și a altor subiecți procesuali la judecată și drepturile acestora 505
§5. Asigurarea apărării 505
§6. Măsurile premergătoare primului termen de judecată 508
§7. Primul termen al ședinței de judecată în primă instanță 508
§8. Procedura abreviată a judecății în cazul recunoașterii învinuirii 512
§9. Determinarea probelor ce urmează a fi administrate potrivit procedurii de drept comun 543
§10. Cercetarea judecătorească 550
§11. Dezbaterea 578
§12. Ultimul cuvânt al inculpatului 580
§13. Schimbarea încadrării juridice a faptei 581
§14. Soluții pe care le poate pronunța prima instanță 592
§15. Comunicarea sentinței penale 614
§16. Efectele sentinței penale nedefinitive 616

Capitolul VI. Căile ordinare de atac 617
Secţiunea 1. Apelul 617
§1. Noţiune 617
§2. Hotărâri judecătoreşti supuse apelului 618
§3. Titularii apelului 621
§4. Declararea apelului 626
§5. Renunţarea la apel 635
§6. Retragerea apelului 636
§7. Efectele exercitării căii de atac a apelului 637
§8. Judecata în apel 647
§9. Soluţiile la judecata în apel 667
Secţiunea a 2-a. Contestaţia 687
§1. Noţiune. Natură juridică 687
§2. Obiectul contestaţiei 687
§3. Termenul de declarare a contestaţiei 688
§4. Calitatea procesuală activă 689
§5. Instanţa competentă 690
§6. Efecte 691
§7. Procedura de soluţionare a contestaţiei 692
§8. Soluţii 692

Volumul II

Capitolul VII. Căile extraordinare de atac 697
Secţiunea 1. Contestaţia în anulare 698
§1. Cazurile de contestaţie în anulare 698
§2. Hotărâri supuse contestaţiei în anulare 733
§3. Aspecte procedurale 735
Secţiunea a 2-a. Revizuirea 748
§1. Cazuri de revizuire 750
§2. Hotărâri supuse revizuirii 787
§3. Aspecte procedurale 795
§4. Procedura de judecată a revizuirii hotărârilor judecătoreşti pronunţate în materie penală ca urmare a condamnării statului român de Curtea Europeană a Drepturilor Omului 814
Secţiunea a 3-a. Recursul în casaţie 821
§1. Noţiune 821
§2. Hotărâri judecătoreşti supuse recursului în casaţie 824
§3. Titularii recursului în casaţie 828
§4. Declararea recursului în casaţie 830
§5. Instanţa competentă să judece recursul în casaţie 836
§6. Cazuri de casare 836
§7. Efectele exercitării recursului în casaţie 861
§8. Aspecte procedurale 863
Secţiunea a 4-a. Redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate 875

§1. Noţiune. Natură juridică 875
§2. Judecata *in absentia* în jurisprudenţa Curţii Europene 875
§3. Standardul Curţii Europene în materia redeschiderii procedurilor în cazul judecării *in absentia* 878
§4. Executarea în cadrul Uniunii Europene a hotărârilor judecătoreşti pronunţate *in absentia* 882
§5. Hotărârile judecătoreşti supuse căii extraordinare de atac 887
§6. Aspecte procedurale 889

Capitolul VIII. Proceduri speciale 914
Secţiunea 1. Acordul de recunoaştere a vinovăţiei 915
§1. Noţiune 915
§2. Titulari 916
§3. Condiţii pentru încheierea acordului de recunoaştere a vinovăţiei 918
§4. Obiectul acordului de recunoaştere a vinovăţiei 925
§5. Conţinutul acordului de recunoaştere a vinovăţiei 932
§6. Procedura în faţa primei instanţe 934
§7. Apelul 960
§8. Căile extraordinare de atac 967
Secţiunea a 2-a. Procedura în cauzele cu infractori minori 968
§1. Reguli generale 968
§2. Urmărirea penală potrivit procedurii speciale 971
§3. Judecata potrivit procedurii speciale 979
§4. Executarea măsurilor educative neprivative de libertate 986
§5. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate 997
§6. Executarea măsurilor educative privative de libertate 1000
Secţiunea a 3-a. Procedura reabilitării 1032
§1. Reabilitarea de drept 1032
§2. Reabilitarea judecătorească 1037
Secţiunea a 4-a. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice 1051
§1. Reguli procedurale speciale 1051
§2. Punerea în executare a pedepsei amenzii 1074
§3. Punerea în executare a pedepselor complementare 1075
Secţiunea a 5-a. Contestaţia privind durata procesului penal 1083
§1. Noţiunea de termen rezonabil al procedurilor 1083
§2. Criterii de apreciere a termenului rezonabil al procedurilor 1085
§3. Aplicarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a standardelor europene ale rezonabilităţii procedurii în cauze împotriva României 1088
§4. Remedii pentru judecarea cauzelor într-un termen rezonabil 1091
§5. Contestaţia privind durata rezonabilă a procesului penal 1096

Capitolul IX. Executarea hotărârilor penale definitive 1109
Secţiunea 1. Punerea în executare a hotărârilor penale definitive 1109
§1. Noţiune 1109

§2. Judecătorul delegat cu executarea 1111
§3. Judecătorul delegat cu supravegherea privării de libertate 1114
§4. Hotărâri penale executorii 1116
§5. Punerea în executare a pedepselor principale 1123
§6. Punerea în executare a pedepselor complementare 1140
§7. Punerea în executare a măsurilor de siguranţă 1146
§8. Punerea în executare a altor dispoziţii 1164
§9. Punerea în executare a amenzii judiciare şi a cheltuielilor judiciare avansate de stat 1185
§10. Punerea în executare a dispoziţiilor civile din hotărâre 1187
Secţiunea a 2-a. Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă 1190
§1. Noţiune 1190
§2. Cazuri de amânare a executării pedepsei 1191
§3. Aspecte procedurale 1197
§4. Revocarea amânării executării pedepsei 1201
Secţiunea a 3-a. Întreruperea executării pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă 1202
§1. Noţiune. Cazuri 1202
§2. Aspecte procedurale 1203
Secţiunea a 4-a. Schimbări în executarea unor hotărâri 1209
§1. Anularea renunţării la aplicarea pedepsei 1209
§2. Revocarea sau anularea amânării aplicării pedepsei 1211
§3. Revocarea sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere 1216
§4. Înlocuirea pedepsei detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii 1223
§5. Modificări de pedepse în situaţia reţinerii unor cazuri de unitate legală sau pluralitate de infracţiuni 1225
§6. Liberarea condiţionată 1235
§7. Intervenirea unei legi de dezincriminare 1259
§8. Intervenirea unei legi penale mai favorabile 1275
§9. Amnistia şi graţierea 1279
Secţiunea a 5-a. Reguli procedurale în faţa instanţelor de executare 1280
Secţiunea a 6-a. Contestaţia la executare 1284
§1. Noţiune. Cazuri 1284
§2. Cazuri de contestaţie la executare 1287
§3. Aspecte procedurale 1310

Bibliografie generală 1323

Index 1327

Abrevieri

I. Abrevieri uzuale

alin.	= alineat (ul)
art.	= articol (ul)
B.C.A.	= Revista „Buletinul Curţilor de Apel"
B.Of.	= Buletinul Oficial al României, Partea I
c.	= contra
C.A.	= Curtea de Apel
Carta	= Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene
C.civ.	= Codul civil (Legea nr. 287/2009, republicată)
C.D.P.	= Revista „Caiete de Drept Penal"
Curtea Europeană/ CtEDO	= Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CJUE	= Curtea de Justiţie a Uniunii Europene
C.J.	= Revista „Curierul Judiciar"
C.proc.civ.	= Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010, republicată)
C.pen.	= Codul penal (Legea nr. 286/2009)
C.pen. din 1969	= Codul penal din 1969 (Legea nr. 15/1968)
C.proc.pen.	= Codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010)
C.proc.pen. din 1968	= Codul de procedură penală din 1968 (Legea nr. 29/1968)
C.S.J.	= Curtea Supremă de Justiţie
C.S.M.	= Consiliul Superior al Magistraturii
Convenţia europeană/ CEDO	= Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale
D.I.I.C.O.T.	= Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism
D.N.A.	= Direcţia Naţională Anticorupţie
ed.	= ediţia
Ed.	= Editura
EPPO	= Parchetul European
HP	= decizie pronunţată de Completul pentru dezlegarea unor probleme de drept în materie penală
I.C.C.J.	= Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie
ibidem	= aceeaşi citare (aceeaşi lucrare, aceeaşi pagină)
idem	= aceeaşi citare (aceeaşi lucrare, altă pagină)
Jud.	= judecătoria
lit.	= litera
L.G.D.J.	= Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence

LPACP	= Legea de punere în aplicare a Codului penal (Legea nr. 187/2012)
LPACPP	= Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală (Legea nr. 255/2013)
loc. cit.	= articol citat
M.Of.	= Monitorul Oficial al României, Partea I
n.n.	= nota noastră
nr.	= număr (ul)
O.G.	= ordonanţa Guvernului
O.U.G.	= ordonanţa de urgenţă a Guvernului
op. cit.	= opera citată
p.	= pagina
parag.	= paragraf (ul)
pct.	= punct (ul)
Regulamentul EPPO	= Regulamentul (UE) 2017/1939 al Consiliului din 12 octombrie 2017 de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în ceea ce priveşte instituirea Parchetului European (EPPO)
RIL	= decizie pronunţată de Completul competent să judece recursuri în interesul legii
P.R.	= Revista „Pandectele Române"
R.D.P.	= Revista de Drept Penal
R.R.D.J.	= Revista Română de Jurisprudenţă
R.R.D.P.	= Revista Română de Drept Privat
RTD civ.	= Revue Trimestrielle de Droit civil
s.n.	= sublinierea noastră
ş.a.	= şi altele/alţii
SIIJ	= Secţia pentru investigarea infracţiunilor din justiţie
Trib.	= Tribunalul
Trib. Suprem	= Tribunalul Suprem
TFUE	= Tratatul privind funcţionarea Uniunii Europene
UE	= Uniunea Europeană
urm.	= următoarele
U.N.B.R.	= Uniunea Naţională a Barourilor din România
vol.	= volum (ul)

II. Lucrări citate frecvent

B.J. …	Buletinul jurisprudenţei. Culegere de decizii pe anul …, Ed. C.H. Beck, Bucureşti
B.J. 2009	Buletinul Jurisprudenţei 2009, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010
B.J. 2010	Buletinul Jurisprudenţei 2009, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011

C.D. …	Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem pe anul …
C.P.J.P. 1998	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 1998, Ed. All Beck, Bucureşti, 1999
C.P.J.P. 1999	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 1999, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2001
C.P.J.P. 2000	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 2000, Ed. Rosetti, Bucureşti, 2002
C.P.J.P. 2000-2004	Tribunalul Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 2000-2004, Ed. Wolters Kluwer, Bucureşti, 2007
C.P.J.P. 2003-2004	Tribunalul Braşov. Culegere de practică judiciară în materie penală 2003-2004, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2006
C.P.J.P. 2005	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 2005, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2006
C.P.J.P. 2007	Curtea de Apel Bucureşti. Culegere de practică judiciară în materie penală 2007, Ed. Wolters Kluwer, Bucureşti, 2008
CP comentat	*G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile*, Codul penal comentat, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014
Cpp Ad. 1	*G. Antoniu, A. Vlăsceanu, A. Barbu*, Codul de procedură penală, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2006
Cpp Ad. 2	*L. Mera, L. Rog, L. Savonea, R. Budăi*, Codul de procedură penală, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008
Cpp Ad. 3	*I. Neagu, M Damaschin, A. Iugan*, Codul de procedură penală adnotat, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2018
M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 2-a	*M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2017
M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 3-a	*M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2020
M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 4-a	*M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2023
A. Iugan, C.pen. adnotat	*A. Iugan*, Codul penal adnotat. Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2020
P.J.P. 2001-2002	Curtea de Apel Bucureşti. Practică judiciară penală 2001-2002, Ed. Brilliance, Piatra-Neamţ, 2004

P.J.P. 2003-2004	Curtea de Apel Bucureşti. Practică judiciară penală 2003-2004, Ed. Brilliance, Piatra-Neamţ, 2006
Probleme de drept... 1990-1992	*V. Bogdănescu, L. Pastor*, Probleme de drept din deciziile Curţii Supreme de Justiţie 1990-1992, Ed. Orizonturi, Bucureşti, 1993

III. Baze de date juridice

curia.europa.eu	Site-ul oficial al Curţii de Justiţie a Uniunii Europene
HUDOC	baza de date a Curţii Europene a Drepturilor Omului
Lex Expert – Bază de date	Lex Expert, Program informatic al C.T.C.E. Piatra-Neamţ
portal.just.ro	Portalul instanţelor de judecată – bază de date online aparţinând Ministerului Justiţiei
www.ccr.ro	Site-ul oficial al Curţii Constituţionale a României
www.idrept.ro	Softul legislativ Sintact, Wolters Kluwer România
www.legalis.ro	Bibliotecă juridico-economică on-line, Editura C.H. Beck
www.rolii.ro	Romanian Legal Information Institute
www.scj.ro	Site-ul oficial al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie
www.iccj.ro	Site-ul oficial actual al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie
www.sintact.ro	Softul legislativ Sintact, Wolters Kluwer România

Capitolul I
Urmărirea penală

În acest capitol va fi analizată prima fază a procesului penal, fiind reliefată modalitatea de sesizare a organelor de urmărire penală, constituirea dosarului penal, precum şi activităţile specifice care urmează a fi efectuate de organele de urmărire penală pentru a strânge probele necesare soluţionării cauzei.

De asemenea, vor fi prezentate principalele garanţii ale dreptului la un proces echitabil de care beneficiază persoanele implicate în procesul penal.

Cunoaşterea condiţiilor în care se poate dispune începerea urmăririi penale, continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect, punerea în mişcare a acţiunii penale, extinderea procesului penal şi a acţiunii penale, precum şi a soluţiilor pe care le poate dispune procurorul după efectuarea urmăririi penale prezintă o importanţă semnificativă, deoarece, în funcţie de aceste reguli procedurale, se va evalua ulterior de către judecător legalitatea şi temeinicia soluţiilor de neurmărire penală sau de netrimitere în judecată, respectiv de redeschidere a urmăririi penale sau legalitatea şi loialitatea efectuării urmăririi penale.

Secţiunea 1. Noţiune. Obiect. Principii

- urmărirea penală este *prima fază a procesului penal* și constă în ansamblul activităților desfășurate de organele de urmărire penală în vederea strângerii probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, identificarea infractorilor[1] și la stabilirea

[1] În *DCC nr. 636/2019* s-a reținut că „art. 285 C.proc.pen. definește obiectul urmăririi penale, prima fază a procesului penal, ce constă în strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată. În doctrină au fost analizate sintagmele utilizate în definirea obiectului urmăririi penale, reținându-se că prin *«strângerea probelor necesare»* se înțelege operațiile de descoperire, de adunare și de conservare a probelor fără de care nu s-ar putea cunoaște dacă s-a comis sau nu o faptă care ar putea fi o infracțiune și dacă cel presupus că a săvârșit-o este făptuitorul. Prin *«existența infracțiunilor»* se înțelege în primul rând existența materială a unei fapte și, în al doilea rând, dacă acea faptă este prevăzută de legea penală și constituie o tentativă pedepsibilă sau o faptă consumată. Totodată, prin expresia *«identificarea făptuitorului (a persoanelor care au săvârșit o infracțiune»*, criticată în prezenta cauză, se înțelege că probele adunate trebuie să procure și date necesare pentru cunoașterea făptuitorilor (autorilor, coautorilor, instigatorilor, complicilor), atât în privința persoanei lor fizice, cât și cu privire la identitate. De asemenea, prin *«stabilirea răspunderii»* se înțelege că probele necesare trebuie să

răspunderii penale și, după caz, civile a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea lor în judecată;

- urmărirea penală are *trei etape procesuale*: etapa de investigare a faptei (odată cu începerea urmăririi penale *in rem* până la continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect/punerea în mișcare a acțiunii penale), cea de investigare a persoanei (după continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect/punerea în mișcare a acțiunii penale) și rezolvarea cauzei de către procuror;

- procesul penal cunoaște *întotdeauna* faza urmăririi penale, neexistând nicio excepție, deoarece, potrivit Codului de procedură penală, instanța nu mai poate proceda la extinderea procesului penal cu privire la alte fapte și persoane;

Obiectul urmăririi penale îl constituie:

a) *strângerea probelor* necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au comis infracțiuni (autori sau participanți la comiterea infracțiunii) sau a victimelor infracțiunilor și la stabilirea răspunderii penale sau civile a subiecților activi ai infracțiunii, respectiv a persoanelor care răspund civilmente pentru aceștia[1]; organele de urmărire penală trebuie să strângă atât probe în acuzarea, cât și pe cele în apărarea suspectului sau inculpatului și să lămurească cauza sub toate aspectele (inclusiv cu privire la împrejurările care au determinat, înlesnit sau favorizat săvârșirea infracțiunii); deopotrivă, trebuie stabilite urmările de natură patrimonială ale faptei investigate, indiferent dacă există sau nu constituire de parte civilă în cauză, în unele cazuri putând fi incidentă sancțiunea confiscării speciale sau pot fi întrunite cerințele pentru dispunerea renunțării la urmărirea penală;

- în vederea respectării dreptului la viață (art. 2 CEDO) și la demnitate prin evitare supunerii la rele tratamente (art. 3 CEDO), CtEDO a apreciat că statele au o obligație procedurală pozitivă de a desfășura o anchetă aprofundată și efectivă care să conducă la lămurirea faptelor investigate, fără perioade lungi de inactivitate (a se vedea cauza *Rupa c. României* sau cauza *Soare c. României*).

b) *evaluarea probelor* strânse pentru a se constata dacă este cazul să se dispună continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect, punerea în mișcare a acțiunii penale și trimiterea în judecată a inculpatului sau o soluție de clasare, respectiv renunțare la urmărirea penală.

---

privească nu numai materialitatea faptelor, ci și date suficiente pentru a se putea cunoaște dacă făptuitorii au săvârșit fapta cu intenție, dacă pot fi trași la răspundere penală pentru faptele săvârșite și *«dacă este cazul sau nu»* să se dispună trimiterea în judecată".

[1] În doctrină (*Tr. Pop*, Drept procesual penal, Partea specială, vol. IV, Tipografia Națională, Cluj, 1948, p. 49) s-a arătat că prima funcție în administrarea și realizarea justiției penale este ca infracțiunile și infractorii să fie descoperiți. Nedescoperirea acestora în domeniul dreptului penal și al apărării este echivalent „cu nedescoperirea bolilor sau a bolnavilor contagioși în domeniul medicinii și al sănătății publice". Ancheta pe care o desfășoară organele statului este impusă în mod imperios de această condiție de primă necesitate a apărării sociale. Descoperirea infracțiunilor fără descoperirea infractorilor este o operă incompletă, fiind chiar o alarmare a societății, fără să i se poată restabili liniștea; este o slăbire a încrederii societății în aparatul însărcinat cu acest rol și o primă încurajare pentru infractori.

- în scopul realizării eficiente a obiectului urmăririi penale unităţile de poliţie din structura organizatorică a Ministerului Afacerilor Interne împreună cu cele al Ministerului Public asigură specializarea poliţiştilor în efectuarea activităţilor de constatare a infracţiunilor, de identificare a autorilor şi de cercetare penală, în raport de tipul infracţiunilor şi modul de comitere a acestora;

- pe întreg parcursul fazei de urmărire penală respectarea principiilor fundamentale ale procesului penal (art. 2-12 C.proc.pen.)[1] *are caracter obligatoriu*. Acest caracter rezultă din *forţa juridică supralegislativă* pe care noul Cod de procedură penală le-o acordă principiilor prin raportare la izvoarele lor; astfel, normele din cadrul Codului de procedură penală nu ar trebui să vină în conflict nici cu principiile fundamentale ale dreptului penal şi nici cu alte principii, drepturi, libertăţi ori garanţii care fac parte din blocul de convenţionalitate sau de constituţionalitate; în aceste condiţii, cred că prin utilizarea normelor din capitolul dedicat principiilor se pot suplini carenţele legislative ori se poate oferi o interpretare normelor echivoce relative la urmărirea penală;

- în cadrul procesului penal faza de urmărire penală prezintă ***trei caracteristici specifice***, respectiv:

(i) caracterul nepublic al urmăririi penale [art. 285 alin. (2) C.proc.pen.]; ca excepţie, există şi acte de urmărire penală la care poate participa publicul într-o anumită măsură (de pildă, participarea unui martor asistent la efectuarea percheziţiei domiciliare într-un spaţiu în care nu se află nicio persoană); posibilitatea părţilor şi a subiecţilor procesuali principali ori a avocaţilor acestora de a participa, la cerere, la actele de urmărire penală, precum şi dreptul acestora de a consulta dosarul de urmărire penală nu sunt de natură de a conduce la concluzia caracterului public al urmăririi penale[2];

---

[1] Pentru o analiză detaliată a principiilor fundamentale ale procesului penal, a se vedea *M. Udroiu*, Sinteze de Procedură penală. Partea generală, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2022.

[2] În DCC nr. 611/2017, Curtea Constituţională a reţinut că „dispoziţiile legale interne (Constituţia, legea privind statutul senatorilor şi deputaţilor sau regulamentele parlamentare) nu reglementează dreptul comisiei de anchetă de a solicita dosare judiciare (copii de pe actele din acestea), indiferent de stadiul procesual în care acestea se află, în condiţiile în care regimul juridic al unor asemenea documente este strict determinat de lege. (...) Aşa fiind, în lipsa unei reglementări exprese privind obligaţia de a transmite, la cerere, informaţii cu caracter nepublic referitoare la proceduri judiciare, persoanele şi autorităţile publice care deţin astfel de informaţii sunt ţinute să respecte cadrul legislativ în vigoare, care le impune măsuri de protecţie a informaţiilor aparţinând categoriilor menţionate. În acest context, răspunsul formulat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în data de 4 septembrie 2017 (prin care procurorul general arată că actele de urmărire penală îşi păstrează caracterul nepublic şi după terminarea fazei de urmărire penală şi adoptarea unei soluţii în cauză şi, aplicând dispoziţiile legale, face o prezentare a activităţilor efectuate în cadrul urmăririi penale şi a probelor administrate în cauza ce formează obiectul Dosarului de urmărire penală nr. 213/P/2017, prezentând şi soluţia dispusă în cauză) este în acord cu prevederile legale în vigoare. Pe cale de consecinţă, Curtea constată că nu există un conflict juridic de natură constituţională între Parlamentul României, pe de o parte, şi Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, pe de altă parte, generat de refuzul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie de a transmite o copie a dosarului de urmărire penală, aflat pe rolul acestui parchet, Comisiei speciale de anchetă a Senatului şi Camerei Deputaţilor pentru verificarea aspectelor ce ţin de organizarea alegerilor din 2009 şi de rezultatul scrutinului prezidenţial".

- în *DCC nr. 611/2017* s-a reţinut că din interpretarea *per a contrario* a art. 12 alin. (1) din Legea nr. 544/2001 rezultă că pot constitui informaţii de interes public, deci care pot fi accesate în condiţiile legii, „doar informaţiile privind procedura în timpul anchetei penale, care nu periclitează rezultatul anchetei, nu dezvăluie surse confidenţiale ori nu pun în pericol viaţa, integritatea corporală, sănătatea unei persoane în urma anchetei efectuate sau în curs de desfăşurare, precum şi informaţiile privind procedurile judiciare, a căror publicitate nu aduce atingere asigurării unui proces echitabil ori interesului legitim al oricăreia dintre părţile implicate în proces. Legea face vorbire despre caracterul public al unor *„informaţii privind procedura în timpul anchetei penale"*, respectiv al unor *„informaţii privind procedurile judiciare"*, deci al unor aspecte punctuale (privind, de exemplu, evoluţia procedurilor într-o cauză penală, stadiul lor sau eventualele măsuri procedurale dispuse), nicidecum despre caracterul public al dosarului de urmărire penală sau al dosarului aflat pe rolul unei instanţe judecătoreşti, în integralitatea sa, care rămâne guvernat de regimul juridic al informaţiilor nepublice. Mai mult, chiar în cadrul categoriilor „informaţii privind procedura în timpul anchetei penale", respectiv *„informaţii privind procedurile judiciare"*, stabilind criteriile în funcţie de care acestea dobândesc caracter public sau îşi prezervă caracterul nepublic (respectiv periclitarea rezultatului anchetei, dezvăluirea unor surse confidenţiale, punerea în pericol a vieţii, integrităţii corporale sau sănătăţii unei persoane, afectarea unui proces echitabil ori a interesului legitim al unei părţi implicate în proces), legea reglementează răspunderea pentru aplicarea întocmai a acestor măsuri de protejare a informaţiilor în sarcina persoanelor şi autorităţilor publice care deţin astfel de informaţii, precum şi instituţiilor publice abilitate prin lege să asigure securitatea informaţiilor;

- prin *DCC nr. 650/2018*, instanţa de contencios constituţional a arătat că în lipsa unei reglementări exprese privind obligaţia de a transmite, la cerere, informaţii cu caracter nepublic referitoare la proceduri judiciare, persoanele şi autorităţile publice care deţin astfel de informaţii sunt ţinute să respecte cadrul legislativ în vigoare, care le impune măsuri de protecţie a informaţiilor aparţinând categoriilor menţionate; acolo unde a apreciat oportun, legiuitorul a prevăzut în mod expres dreptul unor autorităţi/instituţii publice de a cere actele, datele, documentele şi informaţiile necesare realizării atribuţiilor lor şi obligaţia corelativă a terţilor de a răspunde la asemenea solicitări [art. 76 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată[1]; art. 4 şi art. 25 alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului, republicată[2], art. 6

[1] Potrivit art. 76 din Legea nr. 47/1992, republicată, „Autorităţile publice, instituţiile, regiile autonome, societăţile comerciale şi orice alte organizaţii sunt obligate să comunice informaţiile, documentele şi actele pe care le deţin, cerute de Curtea Constituţională pentru realizarea atribuţiilor sale".

[2] Conform art. 4 şi art. 25 alin. (1) din Legea nr. 35/1997: „Autorităţile publice sunt obligate să comunice sau, după caz, să pună la dispoziţia instituţiei Avocatul Poporului, în condiţiile legii, informaţiile, documentele sau actele pe care le deţin în legătură cu petiţiile care au fost adresate instituţiei Avocatul Poporului, precum şi cele referitoare la sesizările din oficiu şi la vizitele anunţate sau inopinate pe care aceasta le efectuează pentru îndeplinirea atribuţiilor specifice Mecanismului naţional de prevenire a torturii în locurile de detenţie, acordându-i

alin. (2) din O.G. nr. 94/1999 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Comitetului Miniștrilor ale Consiliului Europei[1], art. 5 alin. (1) din O.U.G. nr. 11/2017 privind organizarea și funcționarea Agentului guvernamental pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene, precum și pentru Curtea de Justiție a Asociației Europene a Liberului Schimb[2]];

- comunicarea de către organele de urmărire penală de informații mass-mediei, în condițiile prevăzute de *Ghidul C.S.M. privind relația dintre sistemul judiciar din România și mass-media,* nu prejudiciază caracterul nepublic al urmăririi penale[3]; în plus, relevante sunt și considerentele DCC nr. 633/2018, în care s-a reținut că „în condițiile în care furnizarea informațiilor din cauzele penale este justificată de satisfacerea unui interes public prevăzut de lege, inclusiv cel privind aflarea adevărului în cauză, este comunicarea publică a acestor informații de către organele de urmărire penală sau instanța de judecată; se asigură astfel un just echilibru între interesul individual al persoanei vizate de o anchetă penală, care beneficiază de prezumția de nevinovăție, și interesul general al societății, protejat, pe de o parte, din perspectiva dreptului cetățeanului la informare și, pe de altă parte, din perspectiva organelor judiciare de a afla adevărul și de a îndeplini actul de justiție. Cu alte cuvinte, indiferent de destinatarul informațiilor privind ancheta judiciară, că este vorba de publicul larg sau de instituții ale statului, comunicarea acestor informații nu trebuie făcută într-o asemenea manieră încât să prezinte persoana supusă procedurilor judiciare ca vinovată, atât timp cât în cauză nu există o hotărâre definitivă în acest sens";

- protejarea caracterului nepublic al urmăririi penale este realizată și prin mijloace de drept penal, art. 277 C.pen. incriminând ca infracțiune de compromitere a intereselor justiției divulgarea fără drept a unor date relative la urmărirea penală.

(ii) **caracterul *necontradictoriu*** al urmăririi penale; ca excepție, există și „insule" de contradictorialitate în cursul urmăririi penale (de exemplu, dezbaterea propunerii de arestare preventivă sau de arest la domiciliu a inculpatului sau efectuarea procedeului probator al expertizei sau al confruntării, ori reglementarea dreptului persoanei

---

sprijin pentru exercitarea atribuțiilor sale", respectiv „Avocatul Poporului, adjuncții acestuia, precum și personalul de specialitate al instituției Avocatul Poporului au dreptul să facă anchete proprii, să ceară autorităților administrației publice orice informații sau documente necesare anchetei, să audieze și să ia declarații de la conducătorii autorităților administrației publice și de la orice funcționar care poate da informațiile necesare soluționării petiției, în condițiile prezentei legi".

[1] În baza art. 6 alin. (2) din O.G. nr. 94/1999: „Instanțele judecătorești [...], Ministerul Public [...] au obligația să trimită agentului guvernamental, la cererea și în termenul stabilit de acesta, pe lângă actele, datele și informațiile prevăzute la alin. (1), și actele privind procedurile aflate în curs de desfășurare în fața acestora, indiferent de stadiul în care se află, cu respectarea celerității procedurilor interne în curs".

[2] Potrivit art. 5 alin. (1) din O.U.G. nr. 11/2017, „În scopul reprezentării juridice, autoritățile și instituțiile publice sunt obligate să trimită, la cererea și în termenul stabilit de Agentul guvernamental, precum și de structura specializată în contenciosul UE, toate actele, datele și informațiile solicitate".

[3] Conform art. 66 alin. (3) teza finală din Legea nr. 304/2022, „În comunicarea publică, parchetele trebuie să respecte prezumția de nevinovăție, caracterul nepublic al urmăririi penale și dreptul nediscriminatoriu la informare".

vătămate, al părții civile ori al părții responsabile civilmente care participă la actele de urmărire penală de a adresa întrebări inculpatului sau martorilor etc.);

- partea sau persoana interesată poate face plângere împotriva actelor de urmărire penală nelegale, rezolvarea acestora intrând în competența procurorului care supraveghează urmărirea penală sau a procurorului ierarhic superior; deopotrivă, împotriva unor măsuri procesuale se poate formula plângere la judecătorul de drepturi și libertăți;

(iii)* caracterul *preponderent scris al urmăririi penale[1] (actele de urmărire penală se întocmesc *în scris*, părțile sau subiecții procesuali formulează cereri și excepții *în scris* sau pot depune memorii sau plângeri/contestații tot *în scris*).

- oralitatea nu este cu totul absentă în faza de urmărire penală [de pildă, stabilirea obiectivelor expertizei conform art. 177 alin. (1) și (2) C.proc.pen.].

Secțiunea a 2-a. Acte de cercetare penală. Acte de urmărire penală

§1. Noțiune

- sunt actele prin care se realizează obiectul urmăririi penale; în doctrină[2] s-a arătat în mod judicios că Codul de procedură penală „folosește noțiunea de «acte ale organelor de urmărire penală» în două sensuri: primul este acela de acte efectuate de organele de urmărire penală în vederea soluționării cauzelor. Aceste acte se împart în două categorii: acte de administrare a probelor în vederea lămuririi situației de fapt, numite și acte de cercetare penală și acte prin care se propune ori se dispune luarea unor măsuri procesuale, numite și acte de urmărire penală. În cel de-al doilea sens, cel folosit în textul prezentului articol, prin «acte ale organelor de urmărire penală» sunt desemnate înscrisurile în cuprinsul cărora sunt consemnate propunerile ori dispozițiile acestora";

- ***actele de urmărire penală*** au un domeniu limitat fiind cele prin care, *după evaluarea probelor strânse*, ***se dispune*** continuarea efectuării urmăririi penale, punerea în mișcare a acțiunii penale, respectiv cele prin care ***se dispune*** cu privire la luarea, revocarea, înlocuirea sau încetarea de drept a măsurilor preventive ori a altor măsuri procesuale; astfel, actele de urmărire penală sunt *numai acte procesuale*, nu și acte procedurale;

- cele mai multe acte efectuate de organele de urmărire penală sunt ***acte de cercetare penală***, acestea vizând, în principal, actele prin care *sunt strânse probele* cu

---

[1] Dispozițiile procurorului pot fi date organelor de cercetare penală în scris sau oral, în acest ultim caz existând o excepție de la regula generală privitoare la caracterul scris al urmăririi penale. Deopotrivă, în cazul comiterii unei infracțiuni de audiență în ședința de judecată, constatate de președintele completului, *procurorul poate dispune oral următoarele acte procesuale*: începerea urmăririi penale, punerea în mișcare a acțiunii penale sau reținerea suspectului/inculpatului [art. 360 alin. (1) și (2) C.proc.pen.].

[2] *M. Bulancea, A. Șinc*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1313.

privire la existența infracțiunilor, la identificarea făptuitorilor și la stabilirea răspunderii penale sau civile a acestora; ordinea efectuării actelor de cercetare penală este influențată de particularitățile cauzei; actele de cercetare penală sunt, de regulă, *acte procedurale*; nu trebuie omis însă că anumite procedee probatorii trebuie încuviințate în prealabil de procuror, iar ordonanța prin care se dispun are natura unui act procesual, fiind totodată un act de cercetare penală;

- în cursul urmăririi penale procurorul dispune cu privire la diferite măsuri cu caracter administrativ prin acte care trebuie calificate ca *acte de cercetare penală*; sunt astfel de acte cele prin care procurorul dispune asupra prelungirii dreptului de circulație în cadrul unei investigații vizând comiterea unei infracțiuni la regimul circulației pe drumurile publice;

- în principiu, atât împotriva actelor de cercetare penală, cât și a celor de urmărire penală se poate formula plângere în condițiile art. 339 C.proc.pen., care va fi soluționată de procurorul care supraveghează urmărirea penală a organelor de cercetare penală care au emis actul, respectiv de procurorul ierarhic superior celui care a emis actul; deopotrivă, trebuie avut în vedere că actele de urmărire penală sau de cercetare penală pot fi infirmate în condițiile art. 304 C.proc.pen.; ca excepție, legea stipulează un control judecătoresc al unora dintre actele de urmărire penală, plângerea împotriva acestora urmând a fi soluționată de judecătorul de drepturi și libertăți;

- cu toate că art. 53 C.proc.pen. nu stipulează competența judecătorului de drepturi și libertăți de a verifica legalitatea actelor de cercetare/urmărire penală, totuși aceasta este încorporată prerogativelor acestuia de a se pronunța cu privire la încuviințarea procedeelor probatorii ori cu privire la măsurile procesuale în urma evaluării actelor și probelor legal și loial administrate în cauză; chiar dacă în cursul urmăririi penale doar procurorul poate dispune anularea unui act procesual/procedural nelegal sau excluderea unei probe nelegale/neconstituționale, judecătorul de drepturi și libertăți poate restrânge baza analizei sale numai la probele pe care le consideră legal sau loial administrate ori să rețină doar anumite acte ca fiind legale întocmite, fără a dispune anularea/excluderea celorlalte; de pildă, judecătorul de drepturi și libertăți poate reține necompetența materială a organului de urmărire penală și, pe cale de consecință, să respingă o propunere de luare a măsurii arestării preventive; tot astfel, judecătorul poate aprecia că prin raportare la probele legal administrate se impune reținerea unei alte încadrări juridice pentru care nu se poate dispune supravegherea tehnică.

§2. Categorii de acte emise de organele de urmărire penală

- ***procurorul dispune*** asupra actelor sau măsurilor procesuale și soluționează cauza ***prin ordonanță motivată***, dacă legea nu prevede altfel (de pildă, în ipoteza în care dispune trimiterea în judecată prin rechizitoriu sau prin acordul de recunoaștere a vinovăției);

- ***organele de cercetare penală dispun, prin ordonanță motivată***, asupra actelor și măsurilor procesuale (de exemplu, în cazul în care dispun începerea urmăririi penale *in rem*, continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect sau măsura reținerii) ***și***

formulează propuneri prin referat (de pildă, atunci când organul de cercetare penală apreciază că este necesară administrarea unor mijloace de probă sau folosirea unor metode speciale de supraveghere, care pot fi autorizate ori dispuse, în faza de urmărire penală, numai de procuror sau, după caz, de judecătorul de drepturi şi libertăţi, formulează propuneri motivate, întocmind un referat); instituţia ***infirmării*** este incidentă numai cu privire la actele şi măsurile procesuale ale organelor de cercetare penală, nu şi cu privire la referatele cu propuneri întocmite de aceste organe judiciare;

- ***procurorul*** poate formula propuneri motivate judecătorului de drepturi și libertăți ***prin referat*** (de pildă, procurorul poate solicita prin referat judecătorului luarea sau prelungirea măsurii arestării preventive sau a arestului la domiciliu, validarea examinării fizice, încuviințarea supravegherii tehnice etc.);

- ***ordonanța*** este actul prin care organul de urmărire penală dispune în cursul urmăririi penale asupra actelor sau măsurilor procesuale; ***ordonanța trebuie să fie motivată în fapt și în drept și trebuie întotdeauna să cuprindă:***

a) denumirea parchetului şi data emiterii;

b) numele, prenumele şi calitatea celui care o întocmeşte;

c) fapta care face obiectul urmăririi penale, încadrarea juridică a acesteia şi, după caz, datele privitoare la persoana suspectului sau inculpatului[1];

d) obiectul actului sau măsurii procesuale ori, după caz, tipul soluţiei, precum şi motivele de fapt şi de drept ale acestora;

e) atunci când este cazul, menţiunea căii de atac disponibile, cu arătarea termenului în care aceasta poate fi exercitată;

f) date referitoare la măsurile asigurătorii, măsurile de siguranţă cu caracter medical şi măsurile preventive luate în cursul urmăririi;

g) alte menţiuni prevăzute de lege[2] [de pildă, ora emiterii ordonanței prin care procurorul dispune în regim de urgenţă autorizarea supravegherii tehnice – art. 141 alin. (2) C.proc.pen. cu referire la art. 140 alin. (5) C.proc.pen.];

h) semnătura celui care a întocmit-o.

- necesitatea menționării căii de atac în cuprinsul ordonanței a fost introdusă prin O.U.G. nr. 18/2016, ca urmare a transpunerii Directivei 2012/29/UE în scopul asigurării previzibilităţii efectelor actelor de urmărire penală şi a posibilităţii concrete şi efective a victimelor de a contesta soluţiile organelor de urmărire penală; aşadar, ordonanţele emise de organele de urmărire penală vor trebui să conţină calea de atac cu care pot fi atacate fie în procedura internă, fie în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi sau a judecătorului de cameră preliminară, precum şi durata termenului de exercitare a căii de atac şi momentul de început al acestuia;

---

[1] Aceste date trebuie trecute numai în cazul urmăririi penale efectuate *in personam*, nu şi atunci când urmărirea penală se efectuează *in rem*.

[2] Trebuie ca aceste menţiuni să fie explicit cerute de lege, în caz contrar precizarea acestora în ordonanţă nu este obligatorie [de pildă, ordonanţa prin care se dispune reţinerea trebuie să cuprindă durata privării de libertate (ziua şi ora la care începe, respectiv se termină), nu şi ora emiterii ordonanţei].

- pe lângă aceste menţiuni general obligatorii care au ca scop asigurarea previzibilităţii activităţii de urmărire penală şi posibilitatea asigurării unei apărări concrete şi efective a participanţilor la procesul penal, există şi dispoziţii speciale în diferite materii care prevăd menţiuni pe care trebuie să le cuprindă ordonanţa (de pildă, în cazul ordonanţelor prin care se dispune de procuror luarea măsurii supravegherii tehnice pe o durată de 48 de ore sau al ordonanţei prin care se dispune reţinerea sau luarea controlului judiciar); deopotrivă, aceste menţiuni pot contribui la punerea în executare a actului sau a măsurii dispuse; motivarea în fapt şi în drept a ordonanţei trebuie să fie suficient de explicită pentru a putea evita orice suspiciune cu privire la caracterul arbitrar al actului sau al măsurii dispuse şi pentru a putea permite un control efectiv fie pe cale ierarhică, fie de către judecător; dispozitivul ordonanţei trebuie să fie suficient de detaliat, în scopul de a determina precis măsura dispusă, limitele acesteia, cadrul în care o anumită măsură este adusă la îndeplinire;

- nerespectarea dispoziţiilor legale referitoare la conţinutul ordonanţei poate atrage incidenţa sancţiunii *nulităţii relative* în condiţiile art. 282 C.proc.pen.; deopotrivă, nemotivarea ordonanţei sau caracterul echivoc al dispozitivului acesteia poate atrage incidenţa sancţiunii *nulităţii relative* în condiţiile art. 282 C.proc.pen.;

- ***procesul-verbal*** este înscrisul întocmit de organele judiciare, prin care acestea constată fapte ce pot contribui la aflarea adevărului în procesul penal (de pildă, procesul-verbal de cercetare la faţa locului) ori atestă îndeplinirea unor acte procesuale (de exemplu, procesul-verbal de consemnare a încunoştinţării avocatului cu privire la data efectuării de acte de urmărire penală într-o cauză);

- în afara ordonanţelor, a proceselor-verbale şi a referatelor **în faza de urmărire penală** se mai întocmesc următoarele acte[1]:

a) rechizitoriul sau a **acordul de recunoaştere a vinovăţiei**, ca acte de sesizare a instanţei de judecată;

b) avizul procurorului ierarhic superior privind legalitatea şi temeinicia rechizitoriului sau a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală, ori pentru fixarea limitelor în care se încheie acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi cel privind efectele acordului; deopotrivă, potrivit art. 9 şi art. 10 C.pen., este necesar avizul prealabil al procurorului general din cadrul Parchetului de pe lângă I.C.C.J. sau, după caz, din cadrul parchetului de pe lângă curtea de apel pentru punerea în mişcare a acţiunii penale ătunci când legea penală română se aplică în temeiul principiului personalităţii, respectiv a principiului realităţii faptelor comise în străinătate;

c) cererea de declarare a contestaţiei şi **motivarea contestaţiei**, în procedurile desfăşurate în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi;

- când legea prevede că un act sau o măsură procesuală trebuie să fie încuviinţată, autorizată sau confirmată, un exemplar al actului rămâne la procuror;

- în cazurile în care procurorul sesizează judecătorul/instanţa (de pildă, cu o propunere de luare a măsurii supravegherii tehnice sau pentru confirmarea redeschiderii urmăririi penale), ori alte autorităţi prevăzute de lege (de pildă, în cazul în care

[1] *În acest sens, M. Bulancea, A. Şinc*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1314.

procurorul solicită Parlamentului României/Preşedintelui României începerea urmăririi penale faţă de un ministru care are şi calitatea de parlamentar) în vederea soluţionării propunerilor ori cererilor formulate în cursul urmăririi penale, va înainta *copii numerotate şi certificate de grefa parchetului de pe actele dosarului ori numai de pe cele care au legătură cu cererea sau propunerea formulată.* Organul de urmărire penală păstrează originalul actelor, în vederea continuării urmăririi penale. Cu toate acestea, potrivit art. 94 alin. (7) C.proc.pen., avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoştinţă de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfăşurate în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi privind măsurile privative sau restrictive de drepturi. Acest text trebuie interpretat în sensul acordării posibilităţii avocatului inculpatului de a avea acces la toate actele de urmărire penală care vizează faptele şi persoanele menţionate în propunerea de arestare (nu şi cu privire la alte fapte sau persoane) pentru că numai acestea pot influenţa exercitarea deplină a dreptului la apărare în acest cadru procesual. O interpretare contrară ar conduce la eludarea dispoziţiilor art. 94 alin. (4) C.proc.pen., decizia procurorului de a restricţiona consultarea dosarului putând fi nesocotită prin simpla formulare a unei cereri de competenţa judecătorului de drepturi şi libertăţi, cerere ce impune participarea inculpatului la soluţionarea acesteia. Prin urmare, în măsura în care se invocă omisiunea parchetului de a ataşa dosare de urmărire penală care conţin probe în apărarea inculpatului, judecătorul va putea dispune ataşarea acestora în măsura în care se dovedeşte că acestea există. În ipoteza unei concluzii contrare, inculpatului i se poate aplica o amendă judiciară pentru exercitarea abuzivă a drepturilor procesuale;

- în procedurile desfăşurate în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi dreptul de a consulta dosarul de urmărire penală de către avocat nu include şi dreptul acestuia de a obţine cu încuviinţarea judecătorului fotocopii ale actelor dosarului, o astfel de încuviinţare putând fi acordată de organele de urmărire penală;

- ***în faza de cameră preliminară*** procurorul poate întocmi: **a)** actul de regularizare a rechizitoriului care trebuie supus **avizului** procurorului ierarhic superior privind legalitatea şi temeinicia; **b)** cererea de declarare a contestaţiei şi motivarea contestaţiei.

Secţiunea a 3-a. Organele care îşi desfăşoară activitatea în legătură cu o cauză penală şi competenţa acestora

§1. Organele de urmărire penală

- ***organele de urmărire penală*** sunt acele organe care efectuează urmărirea penală, respectiv: *procurorii* constituiţi în parchete şi *organele de cercetare penală (generale şi speciale)*[1];

[1] Potrivit art. 4 din Legea nr. 6/2021: *(1) Ori de câte ori într-un act normativ se face referire la procuror sau la organul de urmărire penală, referirea se consideră a fi făcută şi la procurorul european delegat, precum şi, după caz, la procurorul european, dacă prin aceasta*

- potrivit art. 67 din Legea nr. 304/2022, Ministerul Public exercită, **prin procurori**, următoarele atribuţii:

a) efectuează urmărirea penală în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege şi participă, potrivit legii, la soluţionarea conflictelor prin mijloace alternative;

b) conduce şi supraveghează activitatea de cercetare penală a poliţiei judiciare, conduce şi controlează activitatea altor organe de cercetare penală;

c) sesizează instanţele judecătoreşti pentru judecarea cauzelor penale, potrivit legii;

d) exercită acţiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege;

e) participă, în condiţiile legii, la şedinţele de judecată;

f) exercită căile de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti, în condiţiile prevăzute de lege;

g) apără drepturile şi interesele legitime ale minorilor, ale persoanelor care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială, ale dispăruţilor şi ale altor persoane, în condiţiile legii;

h) acţionează pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii, sub coordonarea ministrului justiţiei, pentru realizarea unitară a politicii penale a statului;

i) studiază cauzele care generează sau favorizează criminalitatea, elaborează şi prezintă ministrului justiţiei propuneri în vederea eliminării acestora, precum şi pentru perfecţionarea legislaţiei în domeniu;

j) verifică respectarea legii la locurile de deţinere preventivă;

k) exercită atribuţiile prevăzute de Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare;

l) exercită orice alte atribuţii prevăzute de lege.

- Ministerul Public îşi desfăşoară activitatea având la bază următoarele principii: ***legalitatea, imparţialitatea, indivizibilitatea (asigură unitatea de acţiune)***;

- ***principiul indivizibilităţii*** presupune că procurorii din cadrul Ministerului Public reprezintă aceeaşi instituţie, putând fi substituiţi unii cu alţii în cadrul aceluiaşi proces penal; astfel, toţi procurorii din cadrul unui parchet au aceeaşi competenţă, putând supraveghea cercetarea penală sau efectua urmărirea penală într-una sau mai multe cauze aflate pe rolul parchetului chiar dacă nu au fost desemnaţi în cauză de la începutul investigaţiei, ori dacă efectuează actele de urmărire penală împreună cu un alt procuror, ori pot fi prezenţi în instanţă în calitate de reprezentanţi ai Ministerului Public chiar dacă nu au efectuat urmărirea penală în cauza aflată pe rolul instanţei; astfel, mai mulţi procurori pot efectua ancheta în aceeaşi cauză simultan sau succesiv, neexistând nicio dispoziţie legală care să impună ca procurorul care dispune începerea de urmărire

---

se asigură îndeplinirea competenţelor ce le revin în temeiul Regulamentului EPPO. (2) Ori de câte ori legislaţia naţională face referire la procurorul ierarhic superior, referirea se consideră a fi făcută, după caz, la procurorul european, respectiv la camera permanentă a Parchetului European, pentru cauzele de competenţa Parchetului European. (3) Înlocuitorul procurorului european desemnat în acest sens în aplicarea prevederilor art. 12 alin. (1) din Regulamentul EPPO este asimilat procurorului european din partea României pe durata şi în limitele exercitării competenţelor specifice.

penală sau care supraveghează organul de cercetare penală care a emis un astfel de act să fie și cel care procedează la strângerea și administrarea tuturor probelor din cauză sau cel care dispune soluția în cauză; în virtutea principiului indivizibilității, este posibil ca un procuror să înceapă urmărirea penală *in rem*, un alt procuror din cadrul aceluiași parchet să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect, un alt procuror să dispună punerea în mișcare a acțiunii penale, iar un al patrulea procuror să dispună o soluție de clasare/renunțare la urmărirea penală sau trimitere în judecată, chiar dacă acesta din urmă nu a administrat nicio probă în cauză și nici nu a emis vreun alt act procesual sau procedural; deopotrivă, este posibil ca doi procurori să efectueze împreună urmărirea penală într-o cauză, iar după trimiterea în judecată la dezbaterile din fața instanței să participe un al treilea procuror din cadrul aceluiași parchet;

Rațiunea pentru care, într-o cauză, se ia măsura desemnării mai multor procurori pentru efectuarea urmăririi penale este tocmai aceea de a se împărți volumul activităților, în vederea satisfacerii cerințelor de celeritate, în conformitate cu jurisprudența constantă a CtEDO, privind durata rezonabilă a procedurilor judiciare, în special cu referire la cauzele în care au fost dispuse măsuri preventive, cum este cazul în speță (peste 40 de inculpați au fost cercetați în condițiile în care se aflau sub regimul măsurilor preventive). În cazul în care toate actele ar fi fost întocmite împreună de procurorii desemnați, ca un complet colegial, nu s-ar mai fi atins obiectivul de operativitate specific urmăririi penale. Fiecare dintre procurori a efectuat în mod distinct sute de acte de urmărire penală, actele de dispoziție privind măsurile procesuale fiind semnate, însă, de către toți. Singurul aspect relevant față de această situație este acela ca fiecare procuror semnatar de acte de urmărire penală să fi fost desemnat, prin rezoluția procurorului-șef al secției, să efectueze urmărirea penală în cauză, situație care nu a fost contestată. Raționamentul anteprezentat este valabil și în cazul actelor de dispoziție dispuse de procuror, nefiind necesar, din punctul de vedere al legalității, să fie întocmite și semnate de către toți procurorii desemnați să efectueze urmărirea penală în cauza penală de referință *(C.A. București, secția I penală, încheierea din 28 februarie 2020, în Cpp Ad. 3, p. 654).*

- ***subordonarea ierarhică*** a procurorilor constituie firul roșu al activității în cadrul unităților de parchet, aceștia funcționând într-o structură piramidală sub coordonarea și controlul șefilor ierarhici și sub autoritatea ministrului justiției; procurorii din fiecare parchet sunt subordonați conducătorului parchetului respectiv, iar conducătorul unui parchet este subordonat conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeași circumscripție; controlul exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, de procurorul-șef al Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism sau de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel asupra procurorilor din subordine se poate realiza direct sau prin procurori anume desemnați (art. 69 din Legea nr. 304/2022)[1];

---

[1] În DCC nr. 547/2020, instanța de contencios constituțional a arătat că „la nivel infraconstituțional, este dezvoltat *principiul constituțional al controlului ierarhic* specific activității procurorilor. (...) Procurorii din cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta

- potrivit art. 68 alin. (1) din Legea nr. 304/2022, dispoziţiile procurorului ierarhic superior, *date în scris şi în conformitate cu legea*, sunt obligatorii pentru procurorii din subordine; în cazul în care procurorul de caz nu pune în executare dispoziţiile date de procurorul ierarhic superior, acesta din urmă nu poate pune în mişcare acţiunea penală în locul procurorului de caz, dacă nu efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză, însă poate sesiza inspecţia judiciară pentru a investiga abaterea disciplinară prevăzută de art. 271 lit. f) din Legea nr. 303/2022;

- potrivit art. 68 alin. (3) din Legea nr. 304/2022, ***procurorul ierarhic superior sau procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate infirma motivat***[1], prin ordonanţă, din oficiu sau în urma sesizării pe calea plângerii formulate în temeiul art. 336 C.proc.pen., actele şi măsurile procesuale *nelegale sau netemeinice*[2] emise/dispuse de procurorul aflat în subordinea sa (de pildă, se poate dispune infirmarea unei ordonanţe de începere a urmăririi penale, a unei ordonanţe de extindere a urmăririi penale ori de instituire a unei măsuri asigurătorii, a unei ordonanţe prin care se dispune o soluţie de clasare sau renunţare la urmărirea penală); este astfel instituită o „regulă de competenţă, care dezvoltă principiul constituţional al controlului ierarhic specific activităţii procurorilor, fără a aduce vreo atingere dreptului la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil, consacrat de prevederile art. 21 din Constituţie şi ale art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, reprezentând, de fapt, o garanţie a respectării prevederilor constituţionale şi convenţionale invocate, prin eficientizarea activităţii de urmărire penală" (*DCC nr. 175/2018*); se

---

Curte de Casaţie şi Justiţie se subordonează, potrivit legii, doar procurorului-şef al secţiei din care fac parte şi, prin intermediul acestuia, procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. În mod similar, procurorii din cadrul parchetului de pe lângă instanţa învestită cu soluţionarea cauzei se subordonează, potrivit legii, doar procurorului-şef al parchetului din care face parte şi, prin intermediul acestuia, conducătorului parchetului ierarhic superior din aceeaşi circumscripţie şi, în final, procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie".

În expunerea de motive la Legea nr. 304/2022 s-a arătat că „principiul controlului ierarhic instituie obligaţia pentru legiuitor de a reglementa organizarea Ministerului Public astfel încât să asigure o unitate de acţiune a procurorilor pentru realizarea unitară a rolului constituţional al parchetelor, acela de apărare a intereselor generale ale societăţii; de aceea, parchetele nu sunt structuri de sine-stătătoare, ci structuri reunite în cadrul Ministerului Public, tocmai pentru a configura principiul controlului ierarhic superior, în acea structură care nu poate fi decât de tip piramidal".

[1] Spre deosebire de procurori, în cazul judecătorilor, conducătorul instanţei nu are atribuţii de verificare a legalităţii şi temeiniciei hotărârilor judecătorilor din cadrul instanţei, şi nici nu poate invalida actele jurisdicţionale ale acestora.

[2] Spre deosebire de Codul de procedură penală din 1968, în care infirmarea putea fi dispusă numai pentru motive de nelegalitate, actualul Cod de procedură penală prevede posibilitatea infirmării actelor sau măsurilor procesuale şi pentru motive de netemeinicie. În DCC nr. 175/2018, aceste norme au fost calificate ca având natura *unor norme procedural de competenţă, iar nu de organizare judiciară*. Pe de altă parte, în *decizia nr. 23/HP/2020*, aceleaşi dispoziţii dispoziţiile au fost calificate ca fiind *norme de organizare judiciară* care stabilesc limitele şi conţinutul principiului controlului ierarhic în cadrul Ministerului Public prevăzut de art. 132 din Constituţie.

remarcă astfel că, dacă în cazul judecătorilor președintele instanței, vicepreședintele sau președinții de secții nu au atribuții relative la verificarea legalității și temeiniciei hotărârilor judecătorești (acestea putând fi cenzurate exclusiv prin exercitarea căilor ordinare sau extraordinare de atac, în condițiile prevăzute de lege), în cazul procurorilor, actele sau măsurile procesuale apreciate ca nelegale sau netemeinice de procurorul ierarhic superior pot fi infirmate, la plângere sau din oficiu, oricând consideră necesar;

- prin modificarea legislativă operată în anul 2022 s-a acordat procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție competența de a infirma actele nelegale sau netemeinice ale procurorilor din subordine; excepție fac parchetele specializate unde, conform art. 68 alin. (4) din Legea nr. 304/2022 măsurile și soluțiile adoptate de procurorii din cadrul D.N.A. și D.I.I.C.O.T. pot fi infirmate în scris și motivat ***numai de către procurorul ierarhic superior ori de către procurorul-șef al direcției***, atunci când acesta constată că sunt nelegale sau netemeinice; *prin urmare, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu devine în urma acestei reforme a legilor justiției procuror ierarhic superior pentru toți procurorii din România (el rămâne procuror ierarhic superior doar prin raportare la procurorii șefi de secție din Parchetul General), ci Legea nr. 304/2022 îi conferă dreptul de a infirma orice act sau măsură ale oricărui procuror, cu excepția procurorilor din D.N.A. sau D.I.I.C.O.T.;*

- și în urma modificării legislative operate prin Legile nr. 303 și nr. 304/2022 se mențin evaluările instanței supreme din ***decizia nr. 23/RIL/2020*** în care, analizând noțiunea de ***„procuror ierarhic superior"***, s-au arătat următoarele:

1. calitatea de procuror ierarhic superior poate să rezulte ***exclusiv din lege***, fie prin individualizarea funcției în cuprinsul unei norme de procedură penală care determină competența funcțională (spre exemplu, art. 328 C.proc.pen.), fie prin trimiterea din cuprinsul normei de procedură la o normă de organizare judiciară care stabilește care este conducătorul unui anumit parchet (spre exemplu, art. 334 C.proc.pen.)[1];

2. ***regula generală*** este aceea că *procuror ierarhic superior* este conducătorul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit actul supus verificării de legalitate sau temeinicie sau, în cazul în care acesta este procurorul care a întocmit actul, conducătorul parchetului ierarhic superior, iar ***regula specială*** este aceea că *procuror ierarhic superior* este fie procurorul care deține o funcție de conducere intermediară și este menționat explicit de o normă legală care îi atribuie competența funcțională (spre exemplu, procuror șef-secție în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție), fie procurorul care deține o funcție de conducere reglementată printr-o lege specială, cum sunt O.U.G. nr. 43/2002 sau O.U.G. nr. 78/2016;

3. determinarea *procurorului ierarhic superior* prin prisma atribuțiilor judiciare (nu manageriale) nu poate să depindă de voința procurorului general de a-și asuma

---

[1] În DCC nr. 547/2020 Curtea Constituțională a arătat că „este evident că noțiunea de *procuror ierarhic superior* vizează întotdeauna o poziție într-o ierarhie, determinată prin raportare la o anumită structură organizatorică. Ordinea ierarhică nu poate avea ca fundament soluțiile dispuse în anumite cauze, ci o structură predeterminată, care funcționează, potrivit art. 132 alin. (1) din Constituție".

sau nu această calitate, ea derivând direct din normele de organizare judiciară, fiind prevăzută de lege;

4. calitatea de *procuror ierarhic superior* incumbă procurorului în toate cazurile în care competenţa funcţională determinată de principiul controlului ierarhic este incidentă potrivit legii, neputând să fie lăsate la latitudinea procurorului cazurile în care îşi va exercita atribuţiile ce derivă din această calitate.

- în acelaşi sens, *în DCC nr. 547/2020* s-a arătat că „este evident că noţiunea de ***procuror ierarhic superior*** vizează întotdeauna o poziţie într-o ierarhie, determinată prin raportare la o anumită structură organizatorică", concluzia care se impune este aceea că atât din perspectiva normei de organizare judiciară, cât şi a normei de competenţă (Codul de procedură penală), controlul legalităţii şi temeiniciei actelor întocmite de procurori ***se realizează din treaptă în treaptă*** şi numai în mod excepţional, când legea prevede expres, este posibilă realizarea acestui control prin omiterea unor funcţii intermediare (spre exemplu, în cazul soluţiilor adoptate de către conducătorii parchetelor de pe lângă tribunale sau curţi de apel);

- prim-procurorul parchetului de pe lângă tribunal nu poate infirma un act sau o măsură dispusă de un procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie, nefiind procuror ierarhic superior faţă de acesta, cu excepţia situaţiei în care actul sau măsura a fost dispusă de prim-procurorul parchetului de pe lângă judecătorie; prim-procurorul parchetului de pe lângă tribunal poate dispune preluarea cauzei în vederea efectuării urmăririi penale, caz în care, după preluare, poate dispune infirmarea actului sau măsurii pe care o consideră nelegală; tot astfel, procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de apel nu are calitatea de procuror ierarhic superior faţă de un procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie, sau al parchetului de pe lângă tribunal, cu excepţia prim-procurorului parchetului de pe lângă tribunal;

- în plus, se va avea în vedere că pe lângă procurorul ierarhic superior, şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate infirma orice act procesual emis în cadrul parchetelor nespecializate;

- prin DCC nr. 633/2018, Curtea Constituţională a apreciat că principiul repartizării aleatorii nu se poate aplica şi în activitatea organelor de urmărire penală;

- principiul subordonării ierarhice cunoaşte şi unele ***limite***; astfel, adagiul *„La plume est serve, mais la parole est libre"* este consacrat legislativ în art. 71 alin. (2) din Legea nr. 304/2022, potrivit căruia „procurorul este liber să prezinte în instanţă concluziile pe care le consideră întemeiate, potrivit legii, ţinând seama de probele administrate în cauză. Procurorul poate sesiza la Secţia pentru procurori a Consiliului Superior al Magistraturii (...) intervenţia procurorului ierarhic superior, pentru influenţarea în orice formă a concluziilor"; din această dispoziţie legală rezultă că procurorul de şedinţă poate susţine în sala de judecată orice concluzii consideră că se impun în acord cu legea, menţionând că aceasta reprezintă opinia sa personală care nu concordă cu opinia parchetului din care face parte; această limită a principiului subordonării ierarhice nu constituie un impediment pentru parchet de a formula cale de atac împotriva soluţiei dispuse de instanţă, chiar dacă aceasta este conformă concluziilor susţinute de procurorul de şedinţă;

- ***o altă excepţie*** de la principiul subordonării ierarhice este prevăzută de art. 68 alin. (2) din Legea nr. 304/2022, care stipulează că în efectuarea şi supravegherea urmăririi penale, precum şi în soluţiile dispuse, procurorul este independent, în condiţiile prevăzute de lege. Procurorul poate sesiza la Secţia pentru procurori a Consiliului Superior al Magistraturii, în cadrul procedurii de apărare a independenţei şi imparţialităţii procurorilor, intervenţia procurorului ierarhic superior, în orice formă, în efectuarea şi supravegherea urmăririi penale sau în adoptarea soluţiei;

- lucrările repartizate unui procuror pot fi trecute altui procuror *(i)* în cazul suspendării sau încetării calităţii de procuror; *(ii)* în absenţa sa, dacă există cauze obiective care justifică urgenţa şi care împiedică rechemarea sa; *(iii)* când lasă cauza în nelucrare în mod nejustificat mai mult de 30 de zile; procurorul poate sesiza la Secţia pentru procurori a Consiliului Superior al Magistraturii, în cadrul procedurii de apărare a independenţei şi imparţialităţii procurorilor, măsura dispusă de procurorul ierarhic superior [art. 68 alin. (5) şi (6) din Legea nr. 304/2022];

Procurorii nu pot invoca o poziție de independență, asemenea judecătorilor, din moment ce activitatea acestora se desfășoară sub control ierarhic și sub autoritatea ministrului justiției. Prin urmare, având în vedere că procurorul nu este independent în structura Ministerului Public, ci subordonat ierarhic, nu se pot reglementa garanții aferente imparțialității obiective care ar afecta în substanța sa conceptul constituțional de control ierarhic. Or, repartizarea aleatorie a cauzelor transgresează autonomia funcțională de care beneficiază procurorul și afectează însăși esența controlului ierarhic. Curtea nu exclude, însă, posibilitatea legiuitorului să reglementeze măsuri care să crească gradul de imparțialitate obiectivă a procurorului, însă, în structurarea acestora, privite global, nu poate să afecteze substanța controlului ierarhic, trebuind să mențină un just echilibru între garanțiile legale de imparțialitate obiectivă astfel reglementate și esența controlului ierarhic. (...) Având în vedere aceste considerente, Curtea apreciază că ***soluția legislativă privind repartizarea aleatorie a cauzelor în ceea ce îi privește pe procurori contravine principiului constituțional al subordonării ierarhice, statuat la art. 132 alin. (1) din Constituție***, care îndrituiește procurorul ierarhic superior să dispună cu privire la modul în care sunt administrate cauzele la nivelul parchetului pe care îl conduce, inclusiv sub aspectul repartizării lor, în funcție de numărul de cauze aflate în cercetare pe rolul parchetului, de complexitatea lor, precum și de specializarea procurorilor din subordine *(DCC nr. 633/2018, M.Of. nr. 1020 din 29 noiembrie 2018)*.

- procurorul conduce şi controlează nemijlocit activitatea de urmărire penală a poliţiei judiciare şi a organelor de cercetare penală speciale, prevăzute de lege. De asemenea, procurorul supraveghează ca actele de urmărire penală să fie efectuate cu respectarea dispoziţiilor legale;

- ***organele de cercetare penală*** sunt organele care au competenţa de a efectua cercetarea penală după cum urmează:

a) ***organele de cercetare ale poliţiei judiciare***; poliţia judiciară este constituită din ofiţeri şi agenţi de poliţie, specializaţi în efectuarea activităţilor de *constatare* a infracţiunilor de *strângere a datelor* în vederea începerii urmăririi penale şi de *cerce-*

tare penală; ca organe de cercetare ale poliției judiciare funcționează lucrători specializați din Ministerul Afacerilor Interne anume desemnați de ministrul afacerilor interne, cu avizul favorabil al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, care își desfășoară activitatea sub autoritatea procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau care sunt desemnați și funcționează în alt mod, potrivit unor legi speciale; tot organe de cercetare penală ale poliției judiciare sunt și *ofițerii poliției de frontieră* desemnați de ministrul Afacerilor Interne, cu avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție [potrivit art. 23 alin. (1) din O.U.G. nr. 104/2001]; *ceilalți polițiști* pot efectua acte de constatare a săvârșirii unei infracțiuni, dar nu ca organe de cercetare penală, ci ca *organe de constatare*;

- potrivit art. 10 din O.U.G. nr. 43/2002, în scopul efectuării cu celeritate și în mod temeinic a activităților de descoperire și de urmărire a infracțiunilor de corupție, *în cadrul D.N.A.* funcționează ofițeri de poliție, constituind poliția judiciară a D.N.A. Ofițerii și agenții de poliție judiciară își desfășoară activitatea numai în cadrul D.N.A., sub autoritatea exclusivă a procurorului-șef al acestui departament. Ofițerii și agenții de poliție judiciară pot efectua numai acele acte de cercetare penală dispuse de procurorii D.N.A. Ofițerii și agenții de poliție judiciară își desfășoară activitatea sub directa conducere, supraveghere și control al procurorului. Dispozițiile procurorilor D.N.A. sunt obligatorii pentru ofițerii de poliție judiciară din această instituție. Actele întocmite de ofițerii de poliție judiciară din dispoziția scrisă a procurorului sunt efectuate în numele acestuia;

- relativ la competența lucrătorilor poliției judiciare din cadrul Direcției generale anticorupție (D.G.A.) în considerentele ***deciziei nr. 21/HP/2020*** s-a reținut că aceștia acționează în temeiul delegării dispuse de procuror și au o competență generală de efectuare a actelor de urmărire penală delegate[1];

---

[1] Instanța supremă a apreciat că „în cauzele în care competența de efectuare a urmăririi penale este a procurorului, analiza legalității administrării probelor se face prin raportare la această competență, și nu a organului de cercetare penală, care nu are nicio competență în efectuarea urmăririi penale. În fapt, ceea ce interesează într-o astfel de analiză este existența actului de delegare al procurorului competent, calitatea de lucrători ai poliției judiciare a celor delegați și volumul actelor de urmărire penală delegate, întrucât procurorul poate delega doar organelor de cercetare penală ale poliției judiciare și poate delega efectuarea numai a anumitor acte de urmărire penală, fiind evident că procurorul nu poate delega efectuarea tuturor actelor de urmărire penală (de exemplu, procurorul să efectueze personal doar acele acte de urmărire penală pe care legea i le impune expres, iar restul actelor să fie efectuate prin delegare de lucrători de poliție judiciară). Așadar, dacă procurorii ce efectuează urmărirea penală în cauze de corupție privind personalul Ministerului Administrației și Internelor nu ar delega pentru efectuarea anumitor acte lucrătorii de poliție judiciară ce își exercită atribuțiile în cadrul Direcției Generale Anticorupție, aceștia nu ar mai avea de dus la îndeplinire nicio dispoziție în materie procesual penală, deci nu ar mai îndeplini atribuții ce îi sunt conferite de Codul de procedură penală. În egală măsură, interpretarea în sensul că organele de cercetare penală ale poliției judiciare care își desfășoară activitatea în cadrul Direcției Generale Anticorupție ar avea o competență exclusivă, în sens procesual, ar însemna negarea competenței atribuite exclusiv procurorului de a cerceta infracțiunile de corupție comise de orice persoane și de a nega garanțiile constituționale conferite procurorului în exercitarea funcției judiciare încredințate".

- potrivit art. 6 din O.U.G. nr. 78/2016, Ministerul Afacerilor Interne va desemna nominal, cu avizul conform al procurorului-şef al D.I.I.C.O.T., ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară care îşi vor desfăşura activitatea sub coordonarea procurorilor Direcţiei de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism; prin urmare, nu orice ofiţer al poliţiei judiciare poate efectua acte de urmărire penală ca urmare a delegării dispuse de un procuror D.I.I.C.O.T., ci numai aceia care au primit avizul pentru a-şi desfăşura activitatea sub coordonarea procurorilor D.I.I.C.O.T.;

- conform art. 7 din O.U.G. nr. 78/2016, a fost stipulată posibilitatea detaşării în cadrul D.I.I.C.O.T. de ofiţeri sau agenţi de poliţie judiciară, care să îşi desfăşoare activitatea în vederea punerii în executare a mandatelor de supraveghere tehnică sub directa conducere şi controlul nemijlocit al procurorilor direcţiei;

- conform art. 15-16 din Legea nr. 6/2021, activitatea desfăşurată de Parchetul European în România este sprijinită în mod activ de către *toate autorităţile naţionale competente* potrivit Regulamentului EPPO, în special de către organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Departamentul pentru lupta antifraudă, Agenţia Naţională de Administrare Fiscală, autorităţile de gestionare a fondurilor europene şi alte instituţii cu atribuţii în protecţia intereselor financiare ale Uniunii Europene în România, Ministerul Justiţiei şi Ministerul Finanţelor; în aplicarea Regulamentului EPPO, în cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie se înfiinţează ***Structura de sprijin*** a procurorilor europeni delegaţi în România[1], ***procurorii europeni delegaţi*** rămân în structura de posturi şi de personal a parchetului de unde provin şi îşi desfăşoară efectiv activitatea în Bucureşti, Cluj-Napoca, Iaşi şi Timişoara, după caz, conform acordului încheiat potrivit prevederilor art. 13 alin. (2)

Pe de altă parte, trebuie avut în vedere că în *DCC nr. 674/2016* s-a arătat că „în ceea ce priveşte critica potrivit căreia se realizează o extindere nejustificată a competenţei Direcţiei generale anticorupţie în sensul instrumentării de către aceasta a unor fapte săvârşite de persoane care nu fac parte din personalul M.A.I., Curtea apreciază că nici aceasta nu poate fi primită. Din analiza reglementărilor în vigoare, Curtea observă, astfel cum s-a arătat anterior, că Direcţia generală anticorupţie este o structură specializată în prevenirea şi combaterea corupţiei în rândul personalului propriu al M.A.I., având, astfel, competenţa de a desfăşura acte de cercetare penală numai în ceea ce priveşte o anumită categorie de fapte, săvârşite exclusiv de persoane încadrate în cadrul aparatului acestui minister. În acest context, Curtea reţine că autorul excepţiei critică, de fapt, modul de aplicare a dispoziţiilor de lege criticate, apreciind că Direcţia generală anticorupţie nu putea efectua cercetarea penală în cazul său, deoarece nu făcea parte din personalul M.A.I. Cu alte cuvinte, acesta critică nerespectarea dispoziţiilor privitoare la competenţa după calitatea persoanei în cazul cercetării penale efectuate cu privire la persoana sa. Or, potrivit art. 280 alin. (1) C.proc.pen., încălcarea dispoziţiilor legale care reglementează desfăşurarea procesului penal atrage nulitatea actului în condiţiile prevăzute expres de acest act normativ, autorul excepţiei având posibilitatea, potrivit art. 282 C.proc.pen., ca, până la închiderea procedurii de cameră preliminară, să invoce nulitatea respectivelor acte".

[1] Structura de sprijin este compusă dintr-un birou central, organizat în cadrul structurii centrale a Direcţiei Naţionale Anticorupţie, şi din 3 birouri teritoriale, organizate în cadrul serviciilor teritoriale ale Direcţiei Naţionale Anticorupţie Cluj, Iaşi şi Timişoara. Personalul prevăzut la alin. (1) îşi desfăşoară activitatea în cadrul biroului central şi al birourilor teritoriale, în funcţie de volumul de activitate al procurorilor europeni delegaţi, care activează în cadrul acestor structuri.

din Regulamentul EPPO, beneficiind de serviciile Structurii de sprijin prevăzute la alin. (1), prin biroul central şi birourile teritoriale ale acesteia. La data încetării activităţii ca procuror european delegat, procurorul revine efectiv la parchetul de unde provine sau la care a promovat efectiv, în condiţiile legii;

b) ***organele de cercetare specială*** care efectuează cercetarea penală în anumite cazuri; aceştia sunt ofiţeri anume desemnaţi în condiţiile legii, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, care efectuează acte de urmărire penală:

1. în cazul infracţiunilor săvârşite de către militari: având în vedere că potrivit art. 56 alin. (4) C.proc.pen. ***în cazul infracțiunilor săvârșite de militari*** urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procurorul militar, organele de cercetare penală specială pot efectua acte de urmărire penală numai dacă au fost delegate în acest sens de către procurorul militar în condiţiile art. 201 C.proc.pen.;

2. în cazul săvârşirii infracţiunilor de corupţie şi de serviciu prevăzute de Codul penal, săvârşite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranţa navei sau navigaţiei ori a personalului[1].

- prin DCC nr. 55/2022 au fost declarate neconstituţionale dispoziţiile din O.U.G. nr. 6/2016 care prevedeau posibilitatea ca organele de cercetare penală speciale să poată efectua, în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale şi infracţiunilor de terorism, din dispoziţia procurorului, *punerea în aplicare a mandatelor de supraveghere tehnică în calitate de* ***organe de cercetare penală speciale***[2];

---

[1] Conform art. 134 din O.G. nr. 42/1997, republicată, în cazul în care primesc, în scris, sesizări sau reclamaţii referitoare la infracţiuni la regimul navigaţiei sau pe baza rapoartelor privind sinistrele, abordajele şi orice avarie, căpităniile de port au dreptul şi obligaţia să efectueze cercetări, să solicite sau să accepte efectuarea de expertize şi să administreze probe în limitele competenţelor lor. În cazul în care primesc, în scris, reclamaţii şi plângeri referitoare la abateri în legătură cu navigaţia sau care au avut loc pe nave, în porturi ori în apele naţionale navigabile şi sesizări cu privire la marfă şi încărcătură, căpităniile de port *fac cercetări în limita competenţei lor şi, în cazul în care este stabilită vinovăţia unei persoane, procedează potrivit legii.* Căpităniile de port au dreptul să efectueze din oficiu cercetarea accidentelor de navigaţie sau alte cercetări la care au calitatea de a se sesiza din oficiu, atunci când consideră că acest lucru este necesar. În cazurile în care în urma unui sinistru sau a unui naufragiu o navă, indiferent de pavilionul pe care îl arborează, s-a pierdut ori a fost abandonată de echipajul ei sau numai de comandant, căpităniа de port în a cărei zonă de activitate s-a produs acest eveniment are obligaţia de a începe, fără întârziere, cercetările. În timpul cercetărilor, căpităniа de port trebuie să stabilească circumstanţele în care s-a produs sinistrul sau naufragiul, cauzele care au condus la pierderea navei, să adune probe materiale şi să ia măsurile necesare şi suficiente pentru conservarea acestora, să întocmească un raport pentru a fi înaintat organelor abilitate, să continue cercetările şi să stabilească responsabilităţile.

[2] În considerentele acestei decizii, Curtea Constituțională a arătat că prin intermediul O.U.G. nr. 6/2016 a fost reglementată posibilitatea ca organele S.R.I. să fie desemnate organe de cercetare penală speciale, conform art. 55 alin. (5) și (6) C.proc.pen., pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică, în cazul infracțiunilor contra securității naționale prevăzute în titlul X din Codul penal și infracțiunilor de terorism, conform prevederilor art. 57 alin. (2) teza finală C.proc.pen. Potrivit art. 1 din Legea nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea S.R.I., acesta este serviciul organizat de stat specializat în domeniul

- organele de cercetare penală ale poliției judiciare și organele de cercetare penală speciale își desfășoară activitatea de urmărire penală sub conducerea și supravegherea procurorului; acestea interacționează exclusiv cu procurorul, neavând competența de a sesiza judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată[1];

- ***competența funcțională a parchetului*** în efectuarea urmăririi penale este, de regulă, *facultativă*; organele de cercetare penală efectuează cercetarea penală, iar parchetul prin intermediul procurorilor supraveghează activitatea acestora; procurorul poate prelua orice cauză de la organele de cercetare penală a căror activitate o supraveghează pentru a efectua personal urmărirea penală;

- ***competența materială a parchetului:*** procurorul din parchetul competent material poate efectua orice acte de urmărire penală cu privire la infracțiunile pentru care cercetarea penală este efectuată de organele de cercetare penală a căror activitate o supraveghează (***supravegherea urmăririi penale***); procurorul poate dispune preluarea oricărei cauze în care exercită supravegherea, indiferent de stadiul acesteia, pentru a efectua urmărirea penală; procurorul din parchetul competent material efectuează *în mod obligatoriu* urmărirea penală pentru infracțiunile strict și limitativ prevăzute de lege (***urmărire penală proprie***);

- ***art. 56 alin. (3) C.proc.pen. stipulează competența materială a procurorului de a efectua în mod obligatoriu urmărirea penală:***

a) în cazul infracţiunilor pentru care competenţa de judecată în primă instanţă aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau curţii de apel;

---

informațiilor privitoare la siguranța națională a României, parte componentă a sistemului național de apărare, activitatea sa fiind organizată și coordonată de Consiliul Suprem de Apărare a Țării. De asemenea, potrivit art. 2 din același act normativ, S.R.I. organizează și execută activități pentru culegerea, verificarea și valorificarea informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie, potrivit legii, amenințări la adresa siguranței naționale a României. Totodată, potrivit art. 3 din legea sa de organizare și funcționare, S.R.I. asigură apărarea secretului de stat și prevenirea scurgerii de informații care, potrivit legii, nu pot fi divulgate. Din cele anterior menționate, rezultă că rolul principal al S.R.I. este acela de a culege, verifica și valorifica informațiile necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie, potrivit legii, amenințări la adresa siguranței naționale a României, cu scopul realizării securității naționale, asigurării respectării drepturilor și libertăților cetățenilor și apărării statului de drept. Așa fiind, Curtea a observat că sfera atribuțiilor S.R.I. diferă de cea a organelor/instituțiilor care exercită atribuții în materia prevenirii și descoperirii infracțiunilor și a tragerii la răspundere a persoanelor care au săvârșit infracțiuni, iar acest aspect este pe deplin subliniat în jurisprudența instanței de contencios constituțional. Făcând trimitere și la cele dezvoltate în DCC nr. 51/2016 (unde s-a apreciat că activitatea de punere în executare a mandatului de supraveghere tehnică nu poate fi realizată decât de către organele de urmărire penală), Curtea a constatat că atribuirea calității de organ de cercetare penală specială S.R.I. încalcă prevederile art. 1 alin. (5), ale art. 26 și ale art. 28 din Constituție.

[1] În cazul în care legea acordă judecătorului competența de a dispune măsuri procesuale ori de a încuviința procedee probatorii, sesizarea trebuie făcută numai de către procuror (de pildă, în cazul solicitării încuviințării supravegherii tehnice).

b) în cazul infracţiunilor prevăzute la art. 188-191 C.pen. (omor; omor calificat; uciderea la cererea victimei; determinarea sau înlesnirea sinuciderii), art. 257 C.pen. (ultrajul), art. 277 C.pen. (compromiterea intereselor justiţiei), art. 279-283 C.pen. (ultrajul judiciar; cercetarea abuzivă; supunerea la rele tratamente; tortura; represiunea nedreaptă) şi art. 289-294 C.pen. (luare de mită; dare de mită; trafic de influenţă; cumpărare de influenţă; luare sau dare de mită comise de membrii unei instanţe de arbitraj sau în legătură cu aceştia; luare de mită, dare de mită, trafic de influenţă, cumpărare de influenţă comise de funcţionari străini sau în legătură cu aceştia);

c) în cazul infracţiunilor săvârşite cu intenţie depăşită, care au avut ca urmare moartea unei persoane – loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (art. 195 C.pen.), întreruperea cursului sarcinii care a avut ca urmare moartea femeii însărcinate [art. 201 alin. (3) teza a II-a C.pen.], lipsirea de libertate care a avut ca urmare moartea victimei [art. 205 alin. (4) C.pen.], violul care a avut ca urmare moartea victimei [art. 218 alin. (4) C.pen.], agresiunea sexuală care a avut ca urmare moartea victimei [art. 219 alin. (3) C.pen.], tâlhăria sau pirateria care au avut ca urmare moartea victimei (art. 236 C.pen.), tortura care a avut ca urmare moartea victimei [art. 282 alin. (3) C.pen.] etc.;

d) în cazul infracţiunilor pentru care competenţa de a efectua urmărirea penală aparţine D.I.I.C.O.T. sau D.N.A.;

e) în alte cazuri prevăzute de lege (de pildă, în cazul infracţiunilor comise de militari).

- apreciez că procurorul trebuie să efectueze urmărirea penală şi în cazul în care obiectul acesteia îl constituie o infracţiune complexă, în al cărei conţinut intră ca element constitutiv sau ca variantă agravată vreuna dintre infracţiunile explicit prevăzute de Codul de procedură penală pentru care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror;

- ori de câte ori legea prevede obligaţia efectuării urmăririi penale de către procuror şi, în lipsa unei dispoziţii explicite din partea acestuia, unul sau mai multe acte de urmărire penală au fost efectuate de organele de cercetare penală în condiţii în care nu se justifica urgenţa potrivit art. 60 C.proc.pen., va fi incidentă sancţiunea ***nulităţii absolute*** a actelor nelegal efectuate; această sancţiune nu intervine şi în cazurile în care legea prevede că urmărirea penală se efectuează de organele de cercetare penală sub supravegherea procurorului, atunci când acesta preia efectuarea urmăririi penale, întrucât dispoziţia de preluare a procurorului nu echivalează cu pierderea competenţei organelor de cercetare penală, în lipsa unei dispoziţii procedurale explicite în acest sens;

- art. 13 din O.U.G. nr. 43/2002 stipulează *o competenţă materială specializată* a procurorilor D.N.A. pentru anumite categorii de infracţiuni strict şi limitativ prevăzute de lege; tot astfel, art. 11 din O.U.G. nr. 78/2016 prevede o competenţă materială specializată[1] a procurorilor D.I.I.C.O.T. pentru infracţiunile anume prevăzute în

[1] Prin *DCC nr. 231/2021* a fost declarată neconstituţională dispoziţia din art. 13 alin. (5) din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcţia Naţională Anticorupţie, potrivit căreia „în cazul în care dispune disjungerea în cursul urmăririi penale, procurorul din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie poate continua efectuarea urmăririi penale şi în cauza disjunsă".

lege; încălcarea acestor prevederi legale referitoare la competența materială specializată prin efectuarea urmăririi penale de către un parchet nespecializat atrage sancțiunea nulității absolute ca urmare a DCC din 4 mai 2017; corelativ, organele de cercetare ale poliției judiciare detașate în cadrul D.N.A., D.I.I.C.O.T. sau în parchetele de pe lângă tribunale ori curți de apel pot efectua numai actele delegate de către procurori în limitele acestei competențe [art. 10 alin. (3) din O.U.G. nr. 43/2002, art. 6 alin. (3) din O.U.G. nr. 78/2016];

- prin ***decizia nr. 26/RIL/2021*** instanța supremă a apreciat, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 13 alin. (1) lit. a) din O.U.G. nr. 43/2002, că infracțiunea de abuz în serviciu prevăzută în art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 raportat la art. 297 C.pen., care a cauzat o pagubă materială mai mică sau egală cu echivalentul în lei a 200.000 euro, comisă de o persoană a cărei calitate nu determină incidența dispozițiilor art. 13 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 43/2002, este de competența parchetului nespecializat, iar nu a Direcției Naționale Anticorupție;

- dispozițiile art. 13 alin. (1) lit. a) teza a II-a din O.U.G. nr. 43/2002, referitoare la valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție, nu sunt incidente în cazul infracțiunii de abuz în serviciu prevăzută în art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 raportat la art. 297 C.pen.

Ulterior, cu o motivare similară, prin *DCC nr. 380/2021* instanța de contencios constituțional a apreciat că dispozițiile art. 11 alin. (3) din O.U.G. nr. 78/2016 sunt neconstituționale, reținând că potrivit acestei ordonanțe, competența D.I.I.C.O.T. este strict reglementată, iar norma criticată delimitează scopul dispozițiilor legale care au stat la baza înființării acestei structuri. Prin urmare, prevederile art. 11 alin. (3) din O.U.G. nr. 78/2016 încalcă principiul legalității și introduce arbitrarul în aplicarea dispozițiilor procesual penale ce reglementează competența organelor de urmărire penală, lăsând la dispoziția procurorului din cadrul D.I.I.C.O.T. asumarea sau nu a competenței de a efectua urmărirea penală în fiecare caz care se încadrează în ipoteza normei criticate, respectiv posibilitatea de apreciere a oportunității menținerii spre soluționare a cauzei penale disjunse, al cărei obiect atrage competența organelor de urmărire penală de la parchetele de pe lângă instanțele de drept comun. De asemenea, această apreciere distorsionează, în mod implicit, competența instanțelor de a soluționa în primă instanță cauzele penale disjunse, conform art. 11 alin. (3) din O.U.G. nr. 78/2016. Astfel, decizia unilaterală subiectivă a procurorului de a păstra cauza disjunsă spre soluționare schimbă practic instanța competentă să judece fondul acesteia, întrucât, conform art. 36 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., infracțiunile cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către D.I.I.C.O.T. sunt judecate în primă instanță de către tribunal, dacă nu sunt date, prin lege, în competența altor instanțe ierarhic superioare, în timp ce aceeași cauză disjunsă, potrivit obiectului său, ar putea fi judecată de către judecătorie, dacă urmărirea penală ar fi efectuată potrivit regulilor generale de procedură. Așadar, aprecierea subiectivă a procurorului din cadrul D.I.I.C.O.T. în privința menținerii cauzei disjunse spre soluționare sau a trimiterii acesteia parchetului competent conform dispozițiilor Codului de procedură penală, în condițiile în care soluționarea sa nu este de competența D.I.I.C.O.T., conform art. 2 din O.U.G. nr. 78/2016, lipsește de previzibilitate dispozițiile legale supuse controlului, inculpatul neputând să anticipeze, prin interpretarea coroborată a dispozițiilor procesual penale incidente în cauză, chiar apelând la serviciile unui avocat, felul în care se va desfășura soluționarea cauzei penale în care are calitatea anterior menționată. Or, în aceste condiții, prevederile art. 11 alin. (3) din O.U.G. nr. 78/2016 încalcă dreptul la un proces echitabil, astfel cum acesta este reglementat la art. 21 alin. (3) din Constituție și la art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

În conformitate cu dispozițiile art. 13 alin. (3) din O.U.G. nr. 43/2002, infracțiunea de abuz în serviciu încadrată în art. 297 alin. (1) C.pen., inclusiv în cazul reținerii formei continuate și al aplicării prevederilor art. 35 alin. (1) C.pen., este de competența Direcției Naționale Anticorupție, numai în ipoteza în care s-a cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro. Incidența dispozițiilor art. 13 alin. (1) lit. a) teza I din O.U.G. nr. 43/2002 – potrivit cărora sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție infracțiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000, dacă, indiferent de calitatea persoanelor care le-au comis, au cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 euro – implică reținerea prevederilor art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 în încadrarea juridică a faptei de abuz în serviciu *(I.C.C.J., secția penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 33 din 20 ianuarie 2021, www.scj.ro).*

- potrivit art. 3 alin. (1) și (2) din Legea nr. 49/2022, sunt de competența *Secției de urmărire penală și criminalistică din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție* și infracțiunile săvârșite de judecătorii și procurorii, membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, de judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și de procurorii de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, de judecătorii de la curțile de apel și Curtea Militară de Apel, precum și de procurorii de la parchetele de pe lângă aceste instanțe și de judecătorii Curții Constituționale a României și magistrații-asistenți din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție și Curții Constituționale. Deopotrivă, de la data intrării în vigoare a acestei legi, sunt de competența *parchetului de pe lângă curtea de apel* și infracțiunile săvârșite de judecătorii de la judecătorii, tribunale, tribunale militare și de procurorii de la parchetele care funcționează pe lângă aceste instanțe;

- dacă procurorul este delegat la un parchet ierarhic superior sau la un parchet specializat (D.N.A. sau D.I.I.C.O.T.) prezintă relevanță pentru stabilirea competenței personale parchetul în care acesta își desfășoară efectiv activitatea la momentul comiterii faptei investigate (de pildă, în cazul în care un procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie este delegat la D.I.I.C.O.T., competența de a începere urmărirea penală *in rem* și de a efectua ancheta ca urmare a unei plângeri formulate împotriva acestuia va aparține Parchetului General – Secția de urmărire penală și criminalistică, iar nu parchetului de pe lângă Curtea de apel; în ipoteza în care se dispune o soluție de clasare, competența de soluționare a plângerii formulate împotriva acesteia va aparține judecătorului de cameră preliminară din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, iar nu a celui din cadrul Curții de Apel);

- potrivit art. 3 alin. (5) din Legea nr. 49/2022, procurorii anume desemnați efectuează urmărirea penală și în situația în care, alături de persoanele prevăzute art. 3 alin. (1) și (2) din Legea nr. 49/2022 sunt cercetate și alte persoane, dacă din motive temeinice privind buna desfășurare a urmăririi penale, cauza nu poate fi disjunsă; tot astfel, potrivit art. 3 alin. (6) din Legea nr. 49/2022, în situația în care, alături de persoanele prevăzute la art. 3 alin. (2) din Legea nr. 49/2022 sunt cercetate și alte persoane pentru care, potrivit legii, competența de efectuare a urmăririi penale aparține Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, urmărirea penală se efectuează de

procurorii anume desemnaţi potrivit prezentei legi din cadrul Secţiei de urmărire penală şi criminalistică a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie; prin urmare, şi atunci când fapta este comisă de magistrat împreună cu alte persoane, care faţă de calităţile deţinute ar atrage competenţa personală a altor unităţi sau structuri de parchet, Legea nr. 49/2022 a acordat competenţa efectuării urmăririi penale a întregii cauze procurorilor anume desemnaţi să soluţioneze cauze cu magistraţi;

- ***în cazul infracţiunilor săvârşite de militari*** trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

a. urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procurorul militar; astfel, potrivit art. 56 alin. (5) C.proc.pen., *procurorii militari* din cadrul parchetelor militare sau secţiilor militare ale parchetelor *efectuează urmărirea penală* potrivit competenţei parchetului din care fac parte, faţă de *toţi participanţii* la săvârşirea infracţiunilor comise de *militari*, urmând a fi sesizată instanţa civilă competentă material sau personal; din interpretarea acestei dispoziţii rezultă că extinderea competenţei parchetelor militare şi cu privire la faptele comise de civili vizează numai ipotezele în care autorul este militar, iar participanţii (coautori, instigatori, complici) sunt civili, indiferent dacă este vorba de o participaţie proprie (atunci când autorul militar a acţionat cu forma de vinovăţie prevăzută de lege) sau improprie (în ipoteza în care autorul militar a acţionat din culpă sau fără vinovăţie)[1];

b. de la data intrării în vigoare a **Legii nr. 49/2022**[2] sunt de competenţa Secţiei de urmărire penală şi criminalistică din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de

---

[1] *În sensul că* urmărirea penală se efectuează de procurorul militar atât atunci când autorul este militar, cât şi atunci când autorul este civil, iar instigatorii/complicii, militari, a se vedea *B. Micu, R. Slăvoiu, A. Zarafiu*, op. cit., p. 130.

[2] Potrivit art. 1 din Legea nr. 49/2022: „(1) La data intrării în vigoare a prezentei legi se desfiinţează Secţia pentru investigarea infracţiunilor din justiţie din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, denumită în continuare Secţia.

(2) Cauzele aflate în curs de soluţionare la nivelul Secţiei se transmit pe cale administrativă, în termen de 60 de zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, prin grija Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, parchetelor competente potrivit art. 3, care continuă soluţionarea acestora.

(3) Cauzele soluţionate ale căror dosare se află în arhiva Secţiei se transmit pe cale administrativă, în termen de 180 de zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei legi, prin grija Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, parchetelor competente potrivit art. 3.

(4) Actele de procedură îndeplinite în cauzele prevăzute la alin. (2) şi (3), cu respectarea dispoziţiilor legale în vigoare la data îndeplinirii lor, rămân valabile.

(5) Soluţiile de clasare, de renunţare la urmărirea penală şi de trimitere în judecată dispuse de procurorii Secţiei, care nu au făcut obiectul controlului ierarhic anterior intrării în vigoare a prezentei legi, sunt supuse de la data desfiinţării Secţiei controlului exercitat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, dispoziţiile art. 318, art. 328, art. 335 şi art. 339 din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările şi completările ulterioare, aplicându-se în mod corespunzător.

(6) Actele efectuate şi măsurile luate de procurorii Secţiei în cauzele prevăzute la alin. (2), care nu au făcut obiectul controlului ierarhic anterior intrării în vigoare a prezentei legi, sunt supuse de la data desfiinţării Secţiei controlului exercitat de procurorul general al Parchetului

Casaţie şi Justiţie şi infracţiunile săvârşite de judecătorii de la Curtea Militară de Apel şi de procurorii de la parchetele de pe lângă aceste instanţe. Deopotrivă, sunt de competenţa parchetului de pe lângă curtea de apel şi infracţiunile săvârşite de judecătorii de la *tribunale militare* şi de procurorii de la parchetele care funcţionează pe lângă aceste instanţe; astfel, în cazul infracţiunilor săvârşite de judecătorii şi procurorii militari nu sunt aplicabile dispoziţiile art. 56 alin. (4) C.proc.pen. care prevedeau că pentru infracţiunile comise de militari urmărirea penală se efectuează de către procurorul militar;

c. în cazul infracţiunilor care sunt de competenţa D.N.A. *săvârşite de militarii în activitate*[1] urmărirea penală se efectuează de procurori militari din cadrul D.N.A., indiferent de gradul militar pe care îl au persoanele cercetate [art. 13 alin. (6) din O.U.G. nr. 43/2002];

d. în privinţa anchetelor efectuate de procurorii militari cu privire la infracţiunile comise de militari, îndeplinirea standardului impus de art. 2 şi art. 3 CEDO cu privire la existenţa unei anchete efective impune evaluarea fiecărui caz în parte, nu prin raportare la dispoziţiile normative care asigură independenţa statutară a procurorilor militari, ci în concret, prin raportare la procurorii care se ocupă efectiv de urmărirea penală, cu scopul de a verifica potenţialele legături ale acestora cu persoanele care ar putea fi investigate şi eventualele dovezi de părtinire (a se vedea cauza *Elena Apostol ş.a. c. României, hotărârea din 23 februarie 2016*). În mod constant, Curtea Europeană a constatat încălcarea obligaţiei procedurale pozitive prevăzute de art. 2 şi art. 3 CEDO faţă de lipsa unei anchete efective desfăşurate de un organ independent de părţi; astfel, în cauza *Mocanu ş.a. c. României (hotărârea din 17 septembrie 2014)* Marea Cameră a CtEDO a reţinut că ancheta a fost încredinţată procurorilor militari care deţineau, ca şi acuzaţii (printre care se numărau şi doi generali), titlul de ofiţeri în rezervă, supuşi principiului subordonării ierarhice; Curtea de la Strasbourg asumă că gradul de independenţă al unui organ de anchetă ar trebui să fie stabilit în funcţie de circumstanţele specifice ale fiecărui caz în parte, însă apreciază că numărul de încălcări constatate în cazuri similare este deosebit de îngrijorător şi aruncă îndoieli serioase cu privire la

---

de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, dispoziţiile art. 304 şi art. 336-339 din Legea nr. 135/2010, cu modificările şi completările ulterioare, aplicându-se în mod corespunzător.

(7) De la data desfiinţării Secţiei, la judecarea cauzelor transmise potrivit alin. (2) şi (3), precum şi la soluţionarea propunerilor, contestaţiilor, plângerilor sau a oricăror alte cereri formulate în aceste cauze participă procurori din cadrul parchetelor de pe lângă instanţele pe rolul cărora se află acestea. Aceste dispoziţii se aplică şi în ceea ce priveşte cauzele referitoare la infracţiunile prevăzute la art. 3 care se aflau pe rolul instanţelor de judecată la data operaţionalizării Secţiei şi nesoluţionate până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

(8) Căile de atac declarate de Secţie pot fi retrase numai de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie".

[1] Potrivit art. 4 din Legea nr. 270/2015, republicată, pentru fapte comise pe timpul instruirii iniţiale şi derulării contractului, *rezerviştii voluntari* răspund penal în aceleaşi condiţii prevăzute de lege şi regulamentele militare pentru *personalul în activitate*. Personalul selecţionat pe bază de voluntariat, care consimte, pe bază de contract individual pe durată determinată, denumit în continuare contract, să încadreze funcţii în statele de organizare ale structurilor din cadrul Ministerului Apărării Naţionale.

obiectivitatea şi imparţialitatea investigaţiilor pe care procurorii militari sunt chemaţi să le efectueze;

e. procurorul militar din cadrul parchetului corespunzător instanţei competente să judece cauza participă la şedinţele de judecată fie în faţa instanţelor civile, fie a celor militare în cauzele în care urmărirea penală a fost efectuată de un parchet militar.

- în cazul în care ***victima infracţiunii este un militar*** nu vor fi aplicabile regulile competenţei personale chiar dacă se constată că fapta a fost comisă în timp ce victima se afla în timpul serviciului, parchetul militar fiind competent nu în considerarea infracţiunii la care unul dintre subiecţi este militar, ci numai în cazul infracţiunilor *săvârşite de militari*; dacă însă există o bănuială că fapta ar fi putut comisă de un militar (de pildă, un act de agresiune comis într-o unitate militară unde accesul este permis doar militarilor) atunci atât începerea urmăririi penale *in rem*, cât şi efectuarea actelor de urmărire penală vor fi în competenţa parchetului militar;

- neefectuarea urmăririi penale de către procuror în ipotezele în care legea impune o astfel de obligaţie poate atrage sancţiunea ***nulităţii absolute***;

- cu titlu de excepţie, art. 324 alin. (3) C.proc.pen. în cazul urmăririi proprii, ***anumite acte procedurale***[1] ***pot fi delegate*** de procuror, prin *ordonanţă*, organelor de cercetare penală; în ordonanţa de delegare trebuie menţionate explicit actele procedurale ce trebuie efectuate de către organele de cercetare penală, precum şi termenul de realizare a acestora; în ceea ce priveşte delegarea administrării unor mijloace de probă, consider că este important ca probele esenţiale în acuzare să fie administrate nemijlocit de către procuror, iar nu prin delegarea, deoarece aceste acte dau sens şi substanţă competenţei materiale a procurorului instituită cu caracter obligatoriu prin lege; cum actele de sesizare a organelor de urmărire penală nu sunt acte procesuale sau procedurale, nu este necesar în cazul urmăririi penale proprii să existe un act de delegare pentru a fi înregistrate în mod legal de către organele de cercetare penală;

- în cazurile în care urmărirea penală trebuie efectuată obligatoriu de procuror, delegarea organelor de cercetare penală pentru efectuarea ansamblului urmăririi penale sau pentru administrarea majorităţii probelor pe care se întemeiază acuzarea atrage incidenţa sancţiunii ***nulităţii absolute***, deoarece, în concret, scopul procedurilor este deturnat prin folosirea disproporţionată a instituţiei delegării şi prin transferarea competenţei materiale în mod nelegal unui organ necompetent; deopotrivă, va fi incidentă sancţiunea ***nulităţii absolute*** şi în cazul în care un organ de cercetare efectuează acte de procedură sau administrează probe în cauze în care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procuror în lipsa unei delegări legale de competenţă materială în acest sens în cazurile în care nu exista o situaţie de urgenţă care să justifice aplicarea art. 60 C.proc.pen.; constatarea incidenţei nulităţii absolute va conduce la înlăturarea actelor efectuate sau a probelor nelegal administrate, care pot fi refăcute dacă o asemenea ipoteză este posibilă (de pildă, se poate

---

[1] În materia probelor, *actul procesual* este cel prin care s-a dispus sau s-a autorizat proba, adică ordonanţa organului de urmărire penală sau încheierea judecătorului, în vreme ce *actul procedural* va fi cel prin care s-a administrat proba înglobând atât procedeul probatoriu, cât şi mijlocul de probă, deoarece astfel se pune în executare dispoziţia din actul procesual.

proceda la reaudierea unui martor nelegal audiat de organul de cercetare penală în lipsa delegării procurorului, ori la efectuarea din nou a procedeului probatoriu al recunoaşterii din planşa foto);

- în ipoteza în care urmărirea penală trebuie efectuată obligatoriu de procuror ***nu pot forma obiectul delegării*** dispunerea actelor sau măsurilor procesuale: începerea urmăririi penale, continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect, punerea în mişcare a acţiunii penale, luarea sau propunerea măsurilor privative/restrictive de drepturi şi libertăţi, încuviinţarea de probatorii ori dispunerea celorlalte acte sau măsuri procesuale (de pildă, în cazurile în care este obligatoriu ca urmărirea penală să fie efectuată de procuror, nu poate fi delegată organului de cercetare penală dispunerea efectuării unei expertize ori a unei constatări tehnico-ştiinţifice); în ipoteza în care procurorul a dispus delegarea dispunerii unor măsuri procesuale care nu puteau face obiect al delegării, sancţiunea incidentă este cea a ***nulităţii absolute*** atunci când delegarea a vizat punerea în mişcare a acţiunii penale sau continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect, o astfel de nelegalitate va conduce la anularea actelor procesuale efectuate nelegal, şi implicit la reţinerea neregularităţii actului de sesizare ce va avea ca efect restituirea cauzei la parchet;

- ***competenţa materială***[1] aparţine parchetului de pe lângă instanţa competentă să judece cauza în primă instanţă; procurorul de la parchetul ierarhic superior ***poate delega***, prin ordonanţă, efectuarea unor acte de cercetare penală (nu ansamblul urmăririi penale) procurorului de la parchetului ierarhic inferior [acesta din urmă nu poate dispune delegarea efectuării actelor ce i-au fost delegate către organul de cercetare penală, întrucât organul judiciar căruia i s-a delegat efectuarea actului procedural ***nu poate să delege*** la rândul său efectuarea actului (*delegatus non potest delegare*)];

- procurorii din cadrul parchetelor ierarhic superioare ***pot prelua*** în vederea efectuării urmăririi penale cauze care sunt date de lege în competenţa materială a parchetelor ierarhic inferioare, ***numai prin dispoziţia conducătorului parchetului ierarhic superior***; aşadar, procurorul cu funcţie de execuţie din cadrul unui parchet ierarhic superior nu poate dispune preluarea unei cauze de la un parchet ierarhic inferior[2]; preluarea efectuării urmăriri penale este o situaţie permisă de lege în care urmărirea penală se efectuează de parchetul ierarhic superior celui competent, fără să poată fi pusă în discuţie incidenţa sancţiunii nulităţii actelor efectuate pe motiv de încălcare a regulilor de competenţă materială sau personală;

- organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare au o competenţă materială generală, efectuând actele de cercetare penală cu privire la orice infracţiune şi orice făptuitor, cu excepţia celor date de lege în competenţa obligatorie a procurorului sau a organelor de cercetare penală speciale; procurorul poate să dispună, după necesitate, trecerea cauzei de la organul de cercetare penală, care potrivit regulilor generale

---

[1] Pentru analiza competenţei funcţionale, materiale şi teritoriale a organelor de urmărire penală, a se vedea *M. Udroiu*, Sinteze de Procedură penală. Partea generală, op. cit., 2020.

[2] Nu trebuie confundată instituţia preluării unei cauze în vederea efectuării urmăririi penale cu cea a reunirii cauzelor. În această din urmă ipoteză procurorul cu funcţie de execuţie din cadrul parchetului ierarhic superior poate dispune reunirea la cauza pe care o investighează a celei aflate pe rolul parchetului ierarhic inferior, iar nu preluarea acestei cauze.

trebuia să efectueze cercetarea, la un alt organ de cercetare penală egal în grad; preluarea unei cauze de către un organ de cercetare penală ierarhic superior nu conduce în sine şi la necesitatea preluării cauzei de către parchetul ierarhic superior, deoarece parchetul care are competenţa materială sau personală să supravegheze efectuarea urmăririi penale poate supraveghea în continuare şi activitatea de urmărire penală efectuată de organul de cercetare penală superior; aşadar, preluarea unei cauze de către un organ de cercetare penală ierarhic superior se dispune de procurorul de la parchetul competent să supravegheze efectuarea urmăririi penale în cauză şi, implicit, care exercită supravegherea şi a organului de cercetare penală superior;

- organele de cercetare penală speciale efectuează cercetarea penală potrivit *competenței personale* prevăzute de lege în cauzele în care urmărirea penală nu trebuie efectuată în mod obligatoriu de procuror;

- în ceea ce privește ***competența teritorială***, pe lângă regulile generale privitoare la determinarea acestei competențe, legea prevede posibilitatea extinderii competenței teritoriale a organelor de urmărire penală când anumite acte de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara razei teritoriale în care se face urmărirea, situație în care procurorul sau, după caz, organul de cercetare penală poate să le efectueze el însuși ori să dispună efectuarea lor prin comisie rogatorie sau prin delegare; ca urmare a modificării dispozițiilor art. 59 alin. (1) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016 s-a asigurat coerența reglementării în privința delegării și a comisiilor rogatorii, astfel că atât potrivit acestui articol, cât şi conform art. 200 alin. (1) C.proc.pen. organele de cercetare penală pot dispune delegarea sau efectuarea unor acte procedurale prin comisie rogatorie;

- art. 59 alin. (2) C.proc.pen. instituie obligația procedurală ca, *în cadrul aceleiași localități*, procurorul sau organul de cercetare penală, după caz, *să efectueze* toate actele de urmărire, chiar dacă unele dintre acestea trebuie îndeplinite în afara razei sale teritoriale; în această ipoteză, organele de urmărire penală nu pot apela la instituția delegării sau comisei rogatorii pentru efectuarea actelor de urmărire de organele din cadrul aceleiași localități în a căror rază teritorială trebuie efectuate;

- organul de urmărire penală este dator să își verifice competența imediat după sesizare; dacă procurorul constată că nu este competent să efectueze sau să supravegheze urmărirea penală, dispune de îndată, prin ordonanță, ***declinarea de competență*** și trimite cauza procurorului competent; dacă organul de cercetare penală constată că nu este competent să efectueze urmărirea penală, trimite de îndată cauza procurorului care exercită supravegherea, în vederea sesizării organului competent (*neavând posibilitatea de a-și declina competența*);

- prin DCC nr. 302/2017, instanța de contencios constituțional a apreciat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială sau personală a organului de urmărire penală, este neconstituțională, deoarece legiuitorul nu și-a îndeplinit obligația ce decurge din respectarea principiului constituțional al legalității; *față de considerentele acestei decizii, opinez că în interpretarea Curții Constituționale este incidentă sancțiunea* ***nulității absolute indiferent***

dacă organul de urmărire penală este inferior sau superior celui competent[1]*;* totuşi, trebuie avut în vedere că dispoziţiile art. 325 C.proc.pen. permit preluarea efectuării urmăririi penale de către un parchet ierarhic superior, caz în care, dacă ordonanţa de preluare a fost emisă în mod legal nu se mai poate reţine existenţa unui caz de nulitate;

*- **art. 60 C.proc.pen. prevede, în cazuri urgente, extinderea competenţei materiale sau personale a procurorului sau a organului de cercetare penală;** urgenţa* trebuie evaluată în concret, în funcţie de particularităţile cauzei şi justifică extinderea competenţei materiale sau personale numai cu privire la actele care nu suferă amânare; astfel, procurorul sau organul de cercetare penală, după caz, ***este obligat*** (neavând o simplă facultate de a acţiona) să efectueze actele de urmărire penală care nu suferă amânare, chiar dacă acestea privesc o cauză care nu este de competenţa acestuia. Lucrările efectuate în astfel de cazuri se trimit, de îndată, procurorului competent (de exemplu, în cazul în care pentru infracţiunea constatată în flagrant urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de către procuror sau un alt organ de cercetare penală, organul de cercetare penală care a efectuat constatarea şi alte acte urgente va informa de îndată, telefonic sau prin alt mijloc, unitatea de parchet căreia îi revine competenţa de a efectua urmărirea penală şi va aduce la îndeplinire măsurile dispuse de către procurorul competent); fiind o dispoziţie legală cu caracter de excepţie, extinderea în cazuri urgente a competenţei materiale sau personale a procurorului sau a organului de cercetare penală nu se aplică în mod similar şi în privinţa actelor investigatorului sub acoperire (neautorizate de procuror) ori a actelor organelor de constatare; în ipoteza în care se dovedeşte că organele de urmărire penală au acţionat dincolo de limitele competenţei materiale sau personale în condiţii în care urgenţa nu este obiectiv justificată, va fi incidentă sancţiunea ***nulităţii absolute*** ca urmare a DCC nr. 302/2017.

Conform art. 56 alin. (3) lit. a) raportat la art. 38 alin. (1) lit. d) C.proc.pen., urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror în cazul infracţiunilor săvârşite de avocaţi, inclusiv în cazul infracţiunilor de evaziune fiscală comise de persoanele care au această calitate. Dispoziţiile art. 2 lit. g) din Legea nr. 241/2005 – potrivit cărora expresia „organe competente" priveşte organele cu atribuţii de efectuare a verificărilor financiare, fiscale sau vamale, precum şi organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare – nu instituie reguli de competenţă în materia infracţiunilor de evaziune fiscală, care să atribuie organelor de cercetare penale ale poliţiei judiciare competenţa exclusivă de efectuare a urmăririi penale, ci definesc expresia „organe competente" în înţelesul Legii nr. 241/2005, care utilizează această expresie în conţinutul

[1] În DCC nr. 302/2017, instanţa de contencios constituţional a reţinut că „nu poate fi de acceptat *ca un parchet ierarhic inferior* să efectueze sau să supravegheze urmărirea penală în cauze care, potrivit legii, sunt date în competenţa unui parchet ierarhic superior. De altfel, chiar dispoziţiile art. 325 C.proc.pen. permit preluarea de către un parchet, în vederea efectuării sau supravegherii urmăririi penale, a cauzelor care nu sunt date, potrivit legii, în competenţa sa, dar numai în cazul în care parchetul care preia cazul este un parchet ierarhic superior celui care are competenţa de a efectua sau supraveghea urmărirea penală. (...) prin nereglementarea unei sancţiuni adecvate în cazul nerespectării de către organul de urmărire penală a competenţei sale materiale şi după calitatea persoanei, legiuitorul a creat premisa aplicării aleatorii a normelor de competenţă pe care le-a adoptat".

normelor de incriminare prevăzute în art. 4 şi în art. 5 *(I.C.C.J., secţia penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 131 din 12 februarie 2021, www.scj.ro).*

În conformitate cu dispoziţiile art. 13 alin. (3) din O.U.G. nr. 43/2002, infracţiunea de abuz în serviciu încadrată în art. 297 alin. (1) C.pen., inclusiv în cazul reţinerii formei continuate şi al aplicării prevederilor art. 35 alin. (1) C.pen., este de competenţa D.N.A., numai în ipoteza în care s-a cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro. Incidenţa dispoziţiilor art. 13 alin. (1) lit. a) teza I din O.U.G. nr. 43/2002 – potrivit cărora sunt de competenţa D.N.A. infracţiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000, dacă, indiferent de calitatea persoanelor care le-au comis, au cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 euro – implică reţinerea prevederilor art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 în încadrarea juridică a faptei de abuz în serviciu *(I.C.C.J., secţia penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 33 din 20 ianuarie 2021, www.scj.ro).*

La 10 aprilie 2017, organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraş-Severin – Secţia 6 Poliţie Rurală E. s-au sesizat din oficiu cu privire la săvârşirea infracţiunii de ultraj prevăzută în art. 257 C.pen., de către numitul A. – constând în aceea că, în aceeaşi zi, în jurul orelor 20:00, agentul principal de poliţie F., din cadrul Secţiei 6 Poliţie Rurală E., a fost lovit de avocatul A. cu ocazia intervenţiei la un accident de circulaţie produs la ieşirea din localitatea E. Cu această ocazie, în urma deplasării la faţa locului, organele de cercetare penală au întocmit un proces-verbal de constatare, din care rezultă că s-a luat la cunoştinţă de calitatea de avocat a numitului A. La aceeaşi dată, 10 aprilie 2017, organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraş-Severin – Secţia 6 Poliţie Rurală E. au procedat la: consemnarea declaraţiei verbale a numitului A., la ora 21:25 (proces-verbal); audierea martorului B., între orele 21.45-22.07 (declaraţie); audierea martorului C., între orele 21.30-22.00 (declaraţie). Totodată, la 10 aprilie 2017, organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraş-Severin – Secţia 6 Poliţie Rurală E. au înştiinţat Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara referitor la faptul că s-au sesizat din oficiu cu privire la săvârşirea infracţiunii de ultraj prevăzută în art. 257 C.pen., de către numitul A., solicitând înregistrarea acestei sesizări şi acordarea unui număr unic în vederea supravegherii urmăririi penale. Ulterior declinării competenţei de efectuare a urmăririi penale în favoarea Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, la 11 aprilie 2017, ora 18:00, organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraş-Severin – Secţia 6 Poliţie Rurală E. au procedat la audierea martorului D. (declaraţie olografă). Ca urmare a înregistrării, la 11 aprilie 2017, la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, a plângerii penale formulată de către persoana vătămată F. împotriva numitului A., avocat, pentru săvârşirea infracţiunii de ultraj, prin ordonanţele din 11 aprilie 2017 emise de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara în dosarul nr. X., s-a dispus începerea urmăririi penale în cauză cu privire la infracţiunea de ultraj prevăzută în art. 257 alin. (1) şi (4) C.pen. raportat la art. 193 alin. (2) C.pen. şi respectiv efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspectul A., pentru săvârşirea infracţiunii de ultraj prevăzută în art. 257 alin. (1) şi (4) C.pen. raportat la art. 193 alin. (2) C.pen. S-a constatat că, ulterior sesizării din oficiu cu privire la săvârşirea faptei şi până la înregistrarea cauzei la

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, în cauză urmărirea penală a fost efectuată de către organele de cercetare penală din cadrul I.P.J. Caraş-Severin – Secţia 6 Poliţie Rurală E., respectiv, de către organe de urmărire penală necompetente, din punct de vedere al calităţii personale a inculpatului. Astfel, la data pretinsei săvârşiri a faptei, inculpatul A. deţinea calitatea de avocat, iar urmărirea penală trebuia efectuată în mod obligatoriu de către Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, potrivit art. 56 alin. (3) lit. a) C.proc.pen. raportat la art. 38 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. Având în vedere că, până la 11 aprilie 2017, când a fost sesizat Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Timişoara, urmărirea penală a fost efectuată de un organ de cercetare necompetent după calitatea persoanei, s-a constatat că, în raport cu cele statuate de Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 302/2017 (M.Of. nr. 566 din 17 iulie 2017), cu privire la soluţia legislativă cuprinsă în dispoziţiile art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., actele de urmărire penală şi mijloacele de probă din perioada menţionată sunt lovite de nulitate absolută, excepţie făcând doar cele îndeplinite potrivit art. 60-62 C.proc.pen." *(I.C.C.J., secţia penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 90 din 6 februarie 2020, www.scj.ro).*

Într-o cauză în care urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror, efectuarea unor acte de cercetare ce nu suferă amânare (cum este cazul cercetării la faţa locului) de către organul de cercetare penală, în conformitate cu prevederile legale, nu atrage nulitatea absolută *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 740/1998, www.legalis.ro).*

§2. Organele de constatare

- ***organele de constatare*** sunt *organe extrajudiciare* care, deşi nu sunt organe de urmărire penală, au obligaţia legală de a îndeplini anumite acte strict şi limitativ prevăzute de lege înainte de începerea procesului penal[1] (*să ia măsuri de conservare* a locului săvârşirii infracţiunii şi de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă; în cazul infracţiunilor flagrante au dreptul *de a face percheziţii* corporale sau ale vehiculelor, *de a-l prinde pe făptuitor* şi de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală);

- ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni, organele de constatare sunt obligate să întocmească un *proces-verbal* despre împrejurările constatate; când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecţii ori precizări sau au de dat explicaţii cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligaţia de a le consemna în procesul-verbal; actele încheiate *împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală*;

- potrivit art. 61 alin. (1) C.proc.pen., ***sunt organe de constatare***:

(i) organele inspecţiilor de stat, ale altor organe de stat, precum şi ale autorităţilor publice, instituţiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, *pentru*

[1] După începerea urmăririi penale organele de constatare nu pot desfăşura nicio activitate şi nici nu le poate fi delegată de organele judiciare vreo competenţă în scopul strângerii de probe.

infracțiunile (indiferent de calitatea subiectului activ al acestora) ***care constituie încălcări ale dispozițiilor și obligațiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii*** (de pildă, Departamentul pentru lupta antifraudă – D.L.A.F.[1], inspectorii antifraudă din cadrul Direcției Generale Antifraudă[2], inspectorii Consiliului Concurenței[3], personalul silvic din cadrul autorității publice centrale care răspunde de silvicultură și al structurilor sale teritoriale cu specific silvic, personalul silvic din cadrul Regiei Naționale a Pădurilor – Romsilva și al structurilor sale teritoriale, personalul silvic din cadrul ocoalelor silvice private autorizate, precum și personalul împuternicit din cadrul Jandarmeriei Române pentru constatarea unei infracțiuni prevăzute de Codul silvic[4]);

---

[1] Potrivit art. 1 din Legea nr. 61/2011, republicată: Departamentul pentru lupta antifraudă – D.L.A.F. se organizează ca structură cu personalitate juridică în cadrul aparatului de lucru al Guvernului, în coordonarea primului-ministru, finanțată de la bugetul de stat prin bugetul Secretariatului General al Guvernului. Conform art. 7 lit. b) din aceeași lege, D.L.A.F. îndeplinește funcția de control, în scopul identificării de nereguli, fraude și alte activități ilicite ce aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene în România. *În acest sens*, art. 10 din Legea nr. 61/2011 stipulează că D.L.A.F. are calitatea de organ de constatare, în sensul art. 61 C.proc.pen., în privința faptelor care pot constitui infracțiuni ce aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene în România și că D.L.A.F. poate, la solicitarea procurorului, să efectueze controale cu privire la respectarea dispozițiilor legale în materia protejării intereselor financiare ale Uniunii Europene.

[2] Potrivit art. 3 din O.U.G. nr. 74/2013, aprobată prin Legea nr. 144/2014: În cadrul Agenției Naționale de Administrare Fiscală se înființează Direcția generală antifraudă fiscală, structură fără personalitate juridică, cu atribuții de prevenire și combatere a actelor și faptelor de evaziune fiscală și fraudă fiscală.

[3] De pildă, potrivit art. 38 alin. (1) din Legea nr. 21/1996, republicată: „Pentru investigarea încălcării prevederilor prezentei legi, *inspectorii de concurență sunt abilitați cu puteri de inspecție, cu excepția inspectorilor debutanți, și au următoarele puteri de inspecție*:

a) să intre în spațiile, terenurile sau mijloacele de transport pe care întreprinderile ori asociațiile de întreprinderi le dețin legal;

b) să examineze orice documente, registre, acte financiar-contabile și comerciale sau alte evidențe legate de activitatea întreprinderii sau asociațiilor de întreprinderi, indiferent de locul în care sunt depozitate și de suportul fizic sau electronic pe care sunt păstrate;

c) să ceară oricărui reprezentant sau membru al personalului întreprinderii sau asociației de întreprinderi explicații cu privire la faptele sau documentele legate de obiectul și scopul inspecției și să consemneze sau să înregistreze răspunsurile acestora;

d) să ridice sau să obțină în orice formă copii ori extrase din orice documente, registre, acte financiar-contabile și comerciale sau din alte evidențe legate de activitatea întreprinderii sau asociației de întreprinderi;

e) să sigileze orice amplasament destinat activităților întreprinderii sau asociației de întreprinderi și orice documente, registre, acte financiar-contabile și comerciale sau alte evidențe legate de activitatea întreprinderii sau asociației de întreprinderi, pe durata și în măsura necesară inspecției" (s.n., M.U.).

[4] Potrivit art. 111 din Legea nr. 46/2008, republicată: Pe lângă organele de urmărire penală sunt competente să constate faptele prevăzute la art. 106 și art. 107-109 și 100 personalul silvic din cadrul autorității publice centrale care răspunde de silvicultură și al structurilor sale teritoriale cu specific silvic, personalul silvic din cadrul Regiei Naționale a Pădurilor – Romsilva și al structurilor sale teritoriale, personalul silvic din cadrul ocoalelor silvice de regim autorizate, ofițerii și subofițerii din cadrul Jandarmeriei Române, în condițiile art. 61 C.proc.pen.

(ii) organele de control şi cele de conducere ale autorităţilor administraţiei publice, ale altor autorităţi publice, instituţii publice sau ale altor persoane juridice de drept public, *pentru infracţiunile (indiferent de natura acestora)* ***săvârşite în legătură cu serviciul doar de către cei aflaţi în subordinea ori sub controlul lor*** (de pildă, Corpul de control al primului-ministru);

(iii) organele de ordine publică şi siguranţă naţională, *pentru infracţiunile (indiferent de natura infracţiunii sau de calitatea subiectului activ al acestora)* ***constatate în timpul exercitării atribuţiilor prevăzute de lege*** (de pildă, ofiţerii şi subofiţerii din cadrul Jandarmeriei Române[1] ori ofiţerii S.R.I. pentru infracţiunile constatate pe timpul executării misiunilor specifice[2], lucrătorii S.P.P.[3] etc.).

---

[1] Potrivit art. 1 alin. (1) din Legea nr. 550/2004: Jandarmeria Română este instituţia specializată a statului, cu statut militar, componentă a Ministerului Afacerilor Interne, care exercită, în condiţiile legii, atribuţiile ce *îi revin cu privire la apărarea ordinii şi liniştii publice*, a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor, a proprietăţii publice şi private, la prevenirea şi descoperirea infracţiunilor şi a altor încălcări ale legilor în vigoare, precum şi la protecţia instituţiilor fundamentale ale statului şi combaterea actelor de terorism. Potrivit art. 19 alin. (1) lit. r) din Legea nr. 550/2004, Jandarmeria Română, prin structurile sale specializate, efectuează, în condiţiile legii, acte necesare începerii urmăririi penale pentru infracţiunile constatate pe timpul executării misiunilor specifice, potrivit prevederilor art. 61 C.proc.pen.

[2] Conform art. 7 din Legea nr. 14/1992: Serviciul Român de Informaţii acţionează pentru descoperirea şi contracararea acţiunilor de iniţiere, organizare sau constituire pe teritoriul României a unor structuri informative care pot aduce atingere siguranţei naţionale, a activităţilor de aderare la acestea sau de sprijinire a lor în orice mod ori de confecţionare, deţinere sau folosire ilegală de mijloace de interceptare a comunicaţiilor, precum şi de culegere şi transmitere de informaţii cu caracter secret sau confidenţial. Potrivit art. 9 din aceeaşi lege, în vederea stabilirii existenţei ameninţărilor la adresa securităţii naţionale, prevăzute la art. 3 din Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, republicată, serviciile de informaţii pot efectua, cu respectarea legii, verificări prin: *a)* solicitarea şi obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la autorităţi sau instituţii publice, respectiv solicitarea de la persoane juridice de drept privat ori de la persoane fizice; *b)* consultarea de specialişti ori experţi; *c)* primirea de sesizări sau note de relaţii; *d)* fixarea unor momente operative prin fotografiere, filmare ori prin alte mijloace tehnice sau constatări personale, cu privire la activităţi publice desfăşurate în locuri publice, dacă nu este efectuată sistematic; *e)* obţinerea datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice sau furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului, altele decât conţinutul acestora, şi reţinute de către aceştia potrivit legii. Serviciul Român de Informaţii efectuează prin laboratoare de specialitate şi specialişti proprii constatări dispuse sau solicitate în condiţiile legii.

Potrivit art. 10 din Legea nr. 14/1992: În situaţiile care constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale, Serviciul Român de Informaţii, prin cadre desemnate în acest scop, desfăşoară activităţi specifice culegerii de informaţii care presupun restrângerea exercitării unor drepturi sau libertăţi fundamentale ale omului, efectuate potrivit procedurii prevăzute în Legea nr. 51/1991, cu modificările ulterioare, care se aplică în mod corespunzător.

Tot astfel, art. 11 din Legea nr. 14/1992 prevede că, în cazul în care din verificările şi activităţile specifice prevăzute la art. 9 şi 10 rezultă date şi informaţii care indică pregătirea sau săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, acestea sunt transmise organelor de urmărire penală în condiţiile prevăzute de art. 61 C.proc.pen.

[3] Potrivit art. 1 alin. (1) din Legea nr. 191/1998: Serviciul de Protecţie şi Pază este *organ de stat cu atribuţii în domeniul siguranţei naţionale*, specializat în asigurarea protecţiei

- ***organele de constatare nu pot efectua acte premergătoare*** începerii urmăririi penale, acestea nefiind reglementate de Codul de procedură penală şi nici acte de cercetare sau urmărire penală; actele întocmite de organele de constatare *nu sunt acte de cercetare sau urmărire penală, fiind efectuate înainte de începerea urmăririi penale şi trebuie înaintate* procurorului; *procesele-verbale încheiate de organele de constatare au natura juridică a unor* ***acte de sesizare*** *a organelor de urmărire penală* (***nu sunt mijloace de probă***) şi nu pot fi supuse controlului pe calea contenciosului administrativ[1];

- ***în cazul infracţiunii flagrante, organele de ordine publică şi siguranţă naţională*** (organe de constatare în sensul art. 61 C.proc.pen.) întocmesc **un proces-verbal (actul de sesizare)** în care consemnează toate aspectele constatate şi activităţile desfăşurate, pe care îl înaintează de îndată organului de urmărire penală; plângerile şi cererile prezentate în scris, *corpul delict, precum şi obiectele şi înscrisurile ridicate cu ocazia constatării infracţiunii* sunt puse la dispoziţia organului de urmărire penală, *putând fi valorificate din punct de vedere al probatoriului în cauză* [*excepţie de la regula stipulată de art. 97 alin. (2) C.proc.pen., potrivit căreia probele se administrează doar în cursul procesului penal de organele judiciare*]; tot o astfel de excepţie este stipulată şi de art. 165 alin. (2) C.proc.pen., precum şi de art. 167 alin. (2) C.proc.pen., potrivit cărora *autorităţile cu atribuţii în asigurarea ordinii şi securităţii publice* (organe de constatare extrajudiciare) pot proceda la efectuarea percheziţiei corporale, ori a percheziţiei unui vehicul atunci când există suspiciunea rezonabilă că prin aceasta vor fi descoperite urme ale infracţiunii, corpuri delicte ori alte obiecte ce prezintă importanţă pentru aflarea adevărului în cauză;

- tot în cazul infracţiunilor flagrante, art. 61 alin. (2) teza finală C.proc.pen. prevede că organele de constatare au dreptul de a-l prinde pe *făptuitor*[2] şi de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală, care vor întocmi un proces-verbal cu privire la cele constate personal, în care vor fi consemnate şi relatările persoanelor care l-au prins pe făptuitor; „prinderea" făptuitorului nu poate fi asimilată cu luarea

---

demnitarilor români, a demnitarilor străini pe timpul şederii lor în România, a familiilor acestora, în limitele competenţelor legale, precum şi în asigurarea pazei sediilor de lucru şi a reşedinţelor acestora, potrivit hotărârilor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării. *Tot astfel*, art. 14 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 191/1998 stipulează faptul că S.P.P. poate efectua, cu respectarea Legii nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României, verificări prin: solicitarea şi obţinerea de obiecte, înscrisuri sau relaţii oficiale de la instituţii publice; consultarea de specialişti ori experţi; primirea de sesizări sau note de relaţii; fixarea unor momente operative prin mijloace tehnice sau prin constatări personale.

[1] Prin DCC nr. 91 din 28 februarie 2018 Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că sintagma „aduc atingere gravă drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor români" cuprinsă în art. 3 lit. f) din Legea nr. 51/1991 privind securitatea naţională a României este neconstituţională. În considerentele deciziei pronunţate instanţa de contencios constituţional a mai arătat că dispoziţiile legii privind securitatea naţională nu conferă calitatea de probă/mijloc de probă datelor şi informaţiilor rezultate din activităţi specifice culegerii de informaţii care presupun restrângerea exerciţiului unor drepturi sau libertăţi fundamentale ale omului, autorizate potrivit Legii nr. 51/1991.

[2] Prin *făptuitor* al infracţiunii flagrante trebuie înţeles atât autorul infracţiunii, cât şi coautorii sau alţi participanţi concomitenţi la comiterea acesteia.

măsurii preventive a reţinerii, întrucât organele de constatare nu au competența de a dispune măsuri procesuale privative sau restrictive de drepturi în legătură cu un proces penal; lipsirea de libertate a făptuitorului este justificată prin intermediul art. 61 alin. (2) teza finală C.proc.pen. în condițiile art. 21 alin. (1) C.pen.;

- ***în cazul infracțiunilor la regimul circulației pe drumurile publice*** polițistul care are calitatea de organ de cercetare penală va putea îndeplini anumite acte și în calitate de organ de constatare, față de prevederile art. 61 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.; în acest caz, procesul-verbal de constatare a infracțiunii sau procesul-verbal de conducere a persoanei în vederea prelevării și obținerii buletinului de analiză toxicologică are natura unui act de sesizare, iar nu de mijloc de probă sau de act procesual; în schimb, art. 38 şi 88 alin. (1) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată şi art. 190 alin. (8) C.proc.pen. reglementează o excepţie de la principiul că mijloacele de probă pot fi administrate numai după începerea urmăririi penale (atât buletinul de analiză toxicologică, cât și înscrisurile întocmite cu ocazia conducerii inculpatului la spital de către/din dispoziția organelor de constatare în vederea recoltării probelor biologice au natura unor mijloace de probă); același polițist care constată infracțiunea poate fi audiat ca martor în procesul penal; analiza jurisprudenţei relevă unele practici nelegale ale organelor de urmărire penală, constând în aceea că după ce organele poliției rutiere întocmesc un proces-verbal de constatare a comiterii unei infracţiuni (*în calitate de organe de constatare*), procedează ulterior în calitate de organe de cercetare penală la începerea urmăririi penale, audierea făptuitorului, dispunerea continuării efectuării urmăririi penale față de suspect, aducerea la cunoştinţă a drepturilor, audierea suspectului/inculpatului, întocmirea referatului de terminare a urmăririi penale, fiind totodată audiate în aceeaşi cauză, în calitate de martor, de procuror prin invocarea art. 114 alin. (4) C.proc.pen. în legătură cu faptele constatate nemijlocit; cred că insuficiența resurselor umane nu poate fi invocată în acest caz drept o justificare a procedurii nelegal desfăşurate; ***mai întâi***, trebuie avut în vedere că martorul nu poate întocmi acte de cercetare/urmărire penală în cauză, legea procesuală prezumând lipsa de imparțialitate a acestuia pentru ipotezele în care după ce a dat declaraţii în calitate de martor s-a metamorfozat în organ de urmărire penală şi a efectuat cercetarea penală; ***în al doilea rând***, în cauză trebuie dată relevanţă calităţii de organ de urmărire penală, caz în care se impune excluderea declaraţiilor date în calitate de martor de organul de cercetare penală, acestea neputând fi audiate în calitate de martor în cauză; ***în al treilea rând***, în ipotezele în care din orice motive cauza a trecut de filtrul camerei preliminare, cred că, pe de o parte, declaraţiile de martor date în cursul urmăririi penale de organele de constatare nu pot servi ca probe determinante în condiţiile în care acestea au efectuat şi acte în calitate de organe de cercetare penală; pe de altă parte, trebuie reţinut şi că instanţa de judecată nu va putea proceda la audierea în calitate de martor a organelor de cercetare penală care au efectuat acte de cercetare/urmărire penală în cauză şi va trebui să evalueze credibilitatea declaraţiilor de martor administrate de procuror în considerarea calităţii de organe de constatare, după efectuarea de aceeaşi persoană de acte de cercetare/ urmărire penală;

- prin DCC nr. 72/2019, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că sintagma „*care constituie mijloace de probă* din cuprinsul art. 350 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 cu referire la alin. (1) din același articol este

neconstituțională"[1]; ca urmare a acestei decizii, rezultatele controalelor fiscale dispuse de organele de urmărire penală consemnate în procese-verbale nu mai au valoare probatorie în procesul penal; chiar și în ipoteza în care controlul fiscal este solicitat când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unei situații de fapt, rezultatul acestuia nu este un raport de constatare tehnico-științifică, ci un *proces-verbal* care nu mai poate constitui mijloc de probă în procesul penal; trebuie subliniat că acest proces-verbal rezultat în urma controlului fiscal solicitat de procuror nu are și funcție de titlu de creanță fiscală;

- având în vedere specificul activității desfășurate și faptul că pe durata unei curse/transport aerian sau naval pot fi comise infracțiuni, ***comandanții de nave și aeronave pot acționa tot ca organe de constatare***; aceștia sunt competenți să facă *percheziții corporale sau ale vehiculelor și să verifice lucrurile pe care făptuitorii le au cu sine sau le folosesc*, pe timpul cât navele și aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor sau aeroporturilor și pentru infracțiunile săvârșite pe aceste nave sau aeronave, având totodată și obligațiile și drepturile prevăzute de lege pentru organele de constatare [*excepție de la regula stipulată de art. 97 alin. (2) C.proc.pen. potrivit căreia probele se administrează doar în cursul procesului penal de organele judiciare*]; actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează organelor de urmărire penală, de îndată ce nava sau aeronava ajunge în primul port sau aeroport românesc; în cazul infracțiunilor flagrante, comandanții de nave și aeronave au dreptul de a face percheziții corporale sau ale vehiculelor, *de a-l prinde* pe făptuitor și de a-l prezenta organelor de urmărire penală (nici în acest caz prinderea nu poate fi asimilată măsurii preventive a reținerii); procesul-verbal încheiat de

---

[1] În considerentele DCC nr. 72/2019 s-a reținut că „din moment ce activitatea de verificare fiscală este realizată *înaintea începerii* urmăririi penale, înseamnă că actul rezultat, chiar purtând denumirea de «proces-verbal», nu poate fi calificat ca fiind un «proces-verbal» în sens de mijloc de probă reglementat de art. 97 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. Având în vedere cele expuse la parag. 42 și 43 din prezenta decizie, Curtea constată că prevederile art. 233[1] alin. (3) și sintagma «care constituie mijloace de probă» din cuprinsul art. 233[1] alin. (5) din O.G. nr. 92/2003 nu pot fi interpretate și aplicate prin coroborare cu dispozițiile Codului de procedură penală aplicabile în materia mijloacelor de probă, din contră, se relevă o tensiune normativă între conținutul textelor legale antereferite și art. 97 și art. 100 C.proc.pen. În consecință, Curtea reține că aceste texte legale nesocotesc logica de ansamblu a Codului de procedură penală în materia probațiunii. (...) legiuitorul și-a respectat numai din punct de vedere formal competența constituțională de a legifera, fără să stabilească o necesară corelare între art. 2331 alin. (3) și sintagma «care constituie mijloace de probă» din cuprinsul alin. (5), cu referire la alin. (3) din O.G. nr. 92/2003, pe de o parte, și art. 61 alin. (5), art. 97 alin. (2) lit. e), art. 172 alin. (9) și art. 198 alin. (2) fraza a II-a C.proc.pen., pe de altă parte, cu consecința fragilizării sistemului de administrare a probelor în procesul penal, ceea ce este contrar art. 1 alin. (3) și (5), art. 16 și art. 21 alin. (3) din Constituție, precum și art. 6 CEDO. Ca o consecință a încălcării principiului egalității în drepturi și a dreptului la un proces echitabil, Curtea reține și afectarea prevederilor constituționale ale art. 24 alin. (1) și ale art. 124 alin. (2). Cele anterior menționate sunt valabile *mutatis mutandis* și în privința art. 350 alin. (1) și sintagmei «care constituie mijloace de probă» din cuprinsul alin. (3), cu referire la alin. (1) din Legea nr. 207/2015, prevederi care, la rândul lor, încalcă art. 1 alin. (3) și (5), art. 16 alin. (1) și art. 21 alin. (3) din Constituție, precum și art. 6 CEDO, iar ca o consecință a încălcării principiului egalității și a dreptului la un proces echitabil, sunt afectate și art. 24 alin. (1), și art. 124 alin. (2) din Constituție".

comandanții de nave și aeronave constituie ***act de sesizare*** a organelor de urmărire penală și nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ;

- conform art. 3 din Legea nr. 364/2004, republicată, polițiștii care nu fac parte din poliția judiciară au dreptul și obligația de a efectua orice act de constatare a săvârșirii infracțiunilor, conform legii; după efectuarea actului de constatare aceștia au obligația de a încunoștința de îndată procurorul sau organele de cercetare ale poliției judiciare cu privire la constatarea săvârșirii infracțiunilor și de a le înainta, totodată, actele de constatare;

- în principiu, organele de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale (de pildă, S.R.I., S.I.E.) pot efectua acte de constatare, pot sesiza organele de urmărire penală, dar nu pot efectua acte de cercetare sau urmărire penală[1]; ca excepție, ofițerii specializați în culegerea informațiilor pot fi folosiți ca investigatori sub acoperire în cadrul anchetelor vizând infracțiuni contra securității naționale sau infracțiuni de terorism sau drept colaboratori alături de un investigator sub acoperire; tot astfel, organele Serviciului Român de Informații pot fi desemnate organe de cercetare penală speciale pentru punerea în executare a mandatelor de supraveghere tehnică.

---

[1] În această privință, în DCC nr. 26/2019, Curtea Constituțională a arătat că: „indiferent de faptul că *sprijinul tehnic*, acordat în temeiul Legii nr. 14/1992, a vizat perioada de activitate a Codului de procedură penală din 1968 sau a noului Cod de procedură penală, Curtea reține că acest sprijin *nu putea fi valorizat ca o activitate de cercetare penală*. (...) Curtea reține că, începând cu anul 2009, s-au creat premisele normative pentru ca Serviciul Român de Informații să exercite atribuții de cercetare penală în orice domeniu. Or, acest aspect duce la încălcarea art. 1 alin. (4) privind separația și echilibrul puterilor în stat și art. 61 alin. (1) din Constituție cu privire la rolul Parlamentului de unică autoritate legiuitoare a țării. (...) Prin existența unei confuziuni între atribuțiile celor două organe s-a ajuns la intruziunea unui serviciu secret în modul de desfășurare a urmăririi penale. Planurile de acțiune, pe baza cărora acționează echipele operative comune, implică, astfel cum rezultă din denumirea lor, o poziție concordantă și decizională a entităților care au încheiat protocolul, ceea ce înseamnă că Ministerul Public a cedat o competență exclusivă a sa ce privește activitatea judiciară. (...) Cu alte cuvinte, protocolul a reglementat competența Serviciului Român de Informații de a pune în executare mandatul de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal, fără să fie organ de urmărire penală. Astfel, deși Codul de procedură penală nu a acordat serviciului secret această competență, Ministerul Public, din proprie inițiativă, îi transferă acestuia o competență proprie procurorului. Practic, acest protocol operează, în mod indirect, o adăugire la prevederile Codului de procedură penală, competența dispunerii unei măsuri procesuale fiind transferată de către chiar titularul său – Ministerul Public – unui serviciu secret. În dreptul public se aplică principiul *delegata potestas non delegatur*, astfel încât Ministerul Public nu are competența de a-și transfera/delega competențele rezultate din textul constituțional al art. 131. (...) Curtea subliniază că administrarea probelor de către alte organe decât cele judiciare încalcă competența materială a organelor de urmărire penală, ceea ce atrage aplicarea sancțiunii prevăzute de art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., respectiv nulitatea absolută a actelor prin care s-a administrat aceasta. De asemenea, aceeași sancțiune se impune și în privința actelor prin care s-a administrat o probă de către organele de urmărire penală, fără a se ține cont de calitatea persoanei".

Secţiunea a 4-a. Supravegherea urmăririi penale

- este activitatea desfăşurată de procuror în cursul urmăririi penale ce constă în conducerea şi controlul activităţii organelor de cercetare penală ale poliţiei judiciare sau a altor organe de cercetare speciale, atunci când legea nu prevede expres că urmărirea penală trebuie efectuată chiar de procuror; supravegherea urmăririi penale intră în competenţa funcţională exclusivă a procurorului; în cadrul echipei investigative aflate sub coordonarea procurorului pot participa, în funcţie de specificitatea cauzei, şi poliţistul/specialistul în analizarea datelor, criminalistul, specialistul în percheziţii informatice/financiar/bancar;

- în mod întemeiat s-a reţinut în doctrină[1] că la evaluarea competenţei de supraveghere nu se va avea în vedere organul de cercetare supravegheat, ci competenţa procurorului de a sesiza instanţa de judecată în cauza respectivă;

- potrivit art. 17 din Legea nr. 6/2021, ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară din cadrul Structurii de sprijin îşi desfăşoară activitatea sub directa conducere, supraveghere şi control al procurorului european delegat. Dispoziţiile procurorilor europeni delegaţi ***sunt obligatorii*** pentru ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară, precum şi pentru ofiţerii şi agenţii de poliţie judiciară care îşi desfăşoară activitatea în cadrul Ministerului Afacerilor Interne;

- supravegherea se exercită ***din oficiu*** de procurorul din cadrul parchetului corespunzător instanţei care, potrivit legii, este competentă să judece cauza în primă instanţă;

- exercitarea supravegherii activităţii de cercetare penală de către alt procuror decât cel căruia îi revine competenţa potrivit legii atrage sancţiunea nulităţii absolute, ca urmare a DCC nr. 302/2017;

- pe întreg parcursul urmăririi penale, procurorul ***conduce şi supraveghează*** nemijlocit activitatea de cercetare penală, veghind ca actele de cercetare/urmărire penală să fie efectuate cu respectarea dispoziţiilor legale (*principiul legalităţii*);

- supravegherea urmăririi penale are caracter *nepublic, necontradictoriu şi preponderent scris*;

- în cazul în care procurorul efectuează în mod obligatoriu urmărirea penală, *controlul* legalităţii şi temeiniciei actelor de cercetare/urmărire penală se realizează de procurorul ierarhic superior; în aceste situaţii nu se poate vorbi de supravegherea urmăririi penale;

- procurorul veghează ca orice infracţiune să fie descoperită, orice infractor să fie tras la răspundere penală şi ca nicio persoană să nu fie urmărită penal, fără să existe date şi probe că a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală; de asemenea, procurorul exercită supravegherea activităţii organelor de cercetare penală astfel ca niciun suspect sau inculpat să nu fie reţinut decât în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege;

---

[1] *Gr. Theodoru*, Tratat de Drept procesual penal, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 550.

- organele de cercetare penală sunt obligate *să îl încunoștințeze de îndată pe procuror* despre infracțiunile de care au luat cunoștință; de asemenea, organele de cercetare penală sunt obligate *după sesizare*[1] să îl informeze pe procuror *despre activitățile pe care le efectuează sau urmează să le efectueze* (de pildă, despre începerea urmăririi penale *in rem*, despre actele de urmărire penală care urmează a fi efectuate în cauză etc.);

- în cazul dispunerii măsurii reținerii de către organul de cercetare penală, acesta este obligat să îl informeze pe procuror cu privire la măsura dispusă, de îndată, inclusiv cu privire la temeiurile factuale și de drept ale măsurii preventive; în cazuri urgente, cum ar fi cele vizând infracțiunile flagrante, se va considera valabilă și informarea făcută oricărui procuror din cadrul parchetului care supraveghează activitatea organului de cercetare penală, nu doar procurorului care în mod curent exercită activitatea de supraveghere a organului respectiv;

- potrivit art. 324 alin. (2) C.proc.pen., ori de câte ori consideră necesar, ***procurorul poate dispune prin ordonanță preluarea de la organele de cercetare penală*** a oricărei cauze în care exercită supravegherea, indiferent de stadiul urmăririi penale; în această ipoteză, deși nu este obligatorie efectuarea urmăririi penale de către procuror, acesta decide să efectueze personal ancheta; excluderea organelor de cercetare penală din schema investigativă va avea ca efect și faptul că acestea nu vor mai avea obligația să întocmească referatul de terminare a urmăririi penale;

- serviciile și organele specializate în culegerea, prelucrarea și arhivarea informațiilor (de exemplu, S.R.I., S.I.E., D.I.A. etc.) *au obligația de a pune, de îndată, la dispoziția parchetului competent*, la sediul acestuia, toate datele și toate informațiile, neprelucrate, deținute în legătură cu săvârșirea infracțiunilor [art. 70 alin. (3) din Legea nr. 304/2022];

Modalitățile de supraveghere a efectuării urmăririi penale pot fi dintre cele mai variate, Codul de procedură penală neprevăzând o listă exhaustivă a lor; ***prin urmare, supravegherea urmăririi penale se obiectivează în mai multe modalități, după cum urmează:***

(i) verificarea actelor de cercetare penală;

- procurorul poate să ceară *spre verificare* la sediul parchetului orice dosar de la organul de cercetare penală, care este obligat să-l trimită, cu toate actele, materialele și datele privitoare la faptele care formează obiectul cercetării;

- deopotrivă, verificarea dosarelor poate fi realizată și la sediul organelor de cercetare penală; în acest scop, procurorii de caz se vor deplasa periodic la sediul organelor de cercetare penală, unde vor supraveghea stadiul dosarelor și vor da îndrumările necesare inclusiv cu privire la reunirea cauzelor, prioritizarea unora dintre acestea față de durata scursă de la data înregistrării etc.;

---

[1] Art. 300 alin. (2) C.proc.pen. prevede o formă incipientă de supraveghere, instituind obligația organelor de cercetare penală de informare după sesizare, această informare putând avea loc chiar înainte de începerea urmăririi penale *in rem*, pentru asigurarea legalității actului care determină cadrul factual al investigației.

- în cazul în care organul de cercetare penală formulează propuneri prin referat, procurorul, înainte de a se pronunța, verifică actele de urmărire penală efectuate în cauză;

- potrivit art. 300 alin. (4) teza finală C.proc.pen., procurorul ***poate reține*** orice cauză aflată în supravegherea sa în vederea efectuării urmăririi penale; această instituție procesuală produce efecte similare celei a preluării urmăririi penale, singura deosebire fiind aceea că din cuprinsul art. 300 alin. (4) teza finală C.proc.pen. nu rezultă că aceasta trebuie dispusă prin ordonanță; față de similitudinea efectelor, cred că și în acest caz procurorul trebuie să dispună reținerea cauzei prin ordonanță motivată în condițiile art. 286 alin. (1) C.proc.pen.[1]

(ii) participarea la efectuarea actelor de urmărire penală;

- procurorul poate să asiste la efectuarea oricărui act de cercetare penală sau să-l efectueze personal; în acest caz procurorul semnează actele în care sunt consemnate activitățile efectuate;

- spre deosebire de ipoteza reglementată de art. 300 alin. (4) teza finală C.proc.pen., în cazul prevăzut de art. 300 alin. (3) C.proc.pen. procurorul nu reține/preia cauza, ci doar consideră că este necesar pentru buna desfășurare a investigației să efectueze personal unul sau mai multe acte de cercetare penală (de pildă, apreciază că din multitudinea de audieri care trebuie efectuate în cauză anumiți martori și inculpatul urmează să îi audieze personal); în această ipoteză opțiunea procurorului nu trebuie să rezulte din cuprinsul unei ordonanțe.

(iii) soluționarea plângerilor formulate împotriva actelor de cercetare penală prin care s-a adus o vătămare drepturilor și intereselor legitime ale unei persoane;

- plângerea se adresează procurorului care supraveghează activitatea organului de cercetare penală și se depune fie direct la acesta, fie la organul de cercetare penală; când plângerea a fost depusă la organul de cercetare penală, acesta este obligat ca în termen de 48 de ore de la primirea ei să o înainteze procurorului împreună cu explicațiile sale, atunci când acestea sunt necesare;

- introducerea plângerii nu suspendă aducerea la îndeplinire a măsurii sau a actului care formează obiectul plângerii;

- procurorul este obligat să rezolve plângerea *în termen de cel mult 20 de zile de la primire* și să comunice de îndată persoanei care a făcut plângerea un exemplar al ordonanței; ca excepție, în cazul în care plângerea este formulată împotriva măsurii reținerii dispuse de organul de cercetare penală, procurorul trebuie să o soluționeze, de îndată, înainte de expirarea duratei măsurii preventive dispuse; o nouă plângere formulată împotriva soluției dispuse de procuror și depusă la procurorul ierarhic superior celui care s-a pronunțat cu privire la prima plângere este inadmisibilă.

---

[1] În practică se remarcă și soluții apreciate ca fiind „pragmatice sau operative" prin care reținerea cauzei în vederea efectuării urmăririi penale nu se dispune, ci se comunică prin adresă organelor de cercetare penală, care astfel sunt notificate că dosarul solicitat de procuror spre verificare rămâne la parchet pentru efectuarea urmăririi penale. Această practică a unora dintre parchete este nelegală, deoarece ceea ce se comunică organelor de cercetare penală este dispoziția procurorului care nu poate fi obiectivată decât într-o ordonanță față de cerințele art. 286 alin. (1) C.proc.pen.

(iv) infirmarea actelor nelegale sau netemeinice ale organelor de cercetare penală (art. 304 C.proc.pen.);

- când procurorul constată că un act sau o măsură procesuală a organului de cercetare *penală nu este dată cu respectarea dispoziţiilor legale sau este neîntemeiată*, o infirmă motivat, din oficiu sau la plângerea persoanei interesate, prin ordonanţă motivată;

- instituţia infirmării se aplică numai cu privire la actele procesuale sau procedurale ori la măsurile dispuse de organele de cercetare penală, iar nu la referatele întocmite de acestea;

- în ipoteza în care nelegalitatea conduce la incidenţa sancţiunii nulităţii (relative sau absolute) ori a excluderii probelor nelegal sau neloial administrate, cred că procurorul odată cu infirmarea trebuie să aplice aceste sancţiuni şi, dacă este posibilă, să dispună refacerea actului nelegal sau readministrarea probei (de pildă, procurorul poate dispune excluderea probei constând în declaraţia unui martor nelegal administrată de organul de cercetare penală, precum şi reaudierea martorului în condiţii de legalitate); trebuie avut astfel în vedere că nici dispoziţiile art. 281 C.proc.pen. şi art. 282 C.proc.pen. şi nici cele ale art. 102 C.proc.pen. nu exclud competenţa procurorului de a aplica aceste sancţiuni procesuale, ci impun organelor judiciare, în funcţie de faza procesuală în care se află cauză, să procedeze la cerere sau din oficiu la înlăturarea nelegalităţii.

(v) trimiterea cauzei la organul de cercetare penală competent (art. 301 C.proc.pen.);

- trimiterea cauzei la organul de cercetare penală competent se poate dispune de procuror *prin ordonanţă motivată*:

a) atunci când constată lipsa de competenţă teritorială, materială sau personală a organului de cercetare penală[1]; în această ipoteză necompetenţa se situează numai la nivelul organului de urmărire penală, nu şi prin raportare la unitatea de parchet;

---

[1] Potrivit art. 28 alin. (1) din Legea nr. 218/2002, republicată, privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române în îndeplinirea activităţilor specifice, poliţistul are competenţa teritorială corespunzătoare unităţii de poliţie din care face parte. Conform art. 5 din Legea nr. 218/2002, republicată, Poliţia Română are următoarea structură organizatorică: a) Inspectoratul General al Poliţiei Române şi b) unităţi teritoriale aflate în subordinea Inspectoratului General al Poliţiei Române, Direcţia generală de poliţie a municipiului Bucureşti şi inspectoratele judeţene de poliţie.

Potrivit art. 7 şi art. 12 alin. (1) şi (2) din Legea nr. 218/2002, republicată, singurele unităţi cu personalitate juridică sunt I.G.P.R., D.G.P.M.B şi inspectoratele judeţene de poliţie. Conform art. 16 din Legea nr. 218/2002, republicată, atribuţiile şi structura organizatorică ale Inspectoratului General al Poliţiei Române, Direcţiei generale de poliţie a municipiului Bucureşti şi inspectoratelor de poliţie judeţene se stabilesc prin regulamente de organizare şi funcţionare.

Astfel, în aplicarea dispoziţiilor art. 301 C.proc.pen. trebuie avut în vedere că organul de cercetare penală are competenţa materială generală şi teritorială corespunzătoare unităţii de poliţie cu personalitate juridică din care face parte, respectiv I.G.P.R., D.G.P.M.B. şi inspectoratele judeţene de poliţie, fiind competent material şi teritorial să cerceteze orice infracţiune care nu este în competenţa exclusivă a procurorului sau a organelor de cercetare speciale.

b) dacă se reține existența vreunuia dintre cazurile de reunire prevăzute la art. 43 C.proc.pen.

- atât în cazul în care procurorul dispune trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul, cât și în ipoteza trimiterii cauzei la organul de cercetare penală competent toate actele îndeplinite și măsurile dispuse anterior de organul de cercetare penală necompetent *se mențin*.

(vi) trecerea unei cauze de la un organ de cercetare la altul (art. 302 C.proc.pen.);

- trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul se poate dispune de procuror *prin ordonanță motivată*:

a) dacă apreciază că este necesar ca, într-o cauză, urmărirea penală să fie efectuată de un alt organ de cercetare decât cel sesizat, aflat în supravegherea aceleiași unități de parchet; în acest caz, organul de cercetare penală inițial sesizat este competent să efectueze urmărirea penală, în caz contrar fiind incidentă instituția trimiterii cauzei la organul de cercetare penală competent; în ordonanța procurorului trebuie indicat motivul pentru care se consideră că urmărire penală nu poate fi efectuată în mod corespunzător de către organul de cercetare penală sesizat;

b) când consideră că se impune preluarea cauzei de către un organ de cercetare penală ierarhic superior aflat în supravegherea aceleiași unități de parchet;

(vii) restituirea dosarului organului de cercetare penală potrivit art. 317 C.proc.pen. sau art. 323 C.proc.pen., după caz;

- procurorul va dispune *prin ordonanță motivată* restituirea cauzei la organul de cercetare penală [de pildă, în ipoteza în care procurorul apreciază că nu sunt întrunite condițiile pentru a se dispune clasarea astfel cum erau descrise în referatul organului de cercetare penală, restituie cauza acestuia pentru continuarea urmăririi penale (art. 317 C.proc.pen.)]; tot astfel, procurorul dispune restituirea cauzei organului de cercetare penală care a efectuat urmărirea penală și a întocmit referatul de terminare a urmăririi penale, dacă nu au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului sau echitabilitatea procedurii în faza de urmărire penală (art. 323 C.proc.pen.).

(viii) încuviințarea continuării efectuării unor procedee probatorii (de exemplu, *încuviințarea* continuării efectuării percheziției domiciliare în spațiile învecinate locației în care s-a pătruns inițial, în ipoteza în care în aceste spații au fost transferate probe ori s-au refugiat persoanele căutate);

(ix) confirmarea dispozițiilor procesuale prin care organul de cercetare penală stabilește sau extinde cadrul procesului penal (efectuarea în continuare a urmăririi penale sau extinderea urmăririi penale);

(x) dispozițiile și îndrumările date organelor de cercetare penală.

- în cadrul supravegherii urmăririi penale procurorul va lua măsurile necesare, va da îndrumările și dispozițiile necesare (pe calea notelor de îndrumare), va controla activitatea desfășurată de organele de cercetare penală în vederea soluționării dosarelor penale într-un termen rezonabil, având în vedere natura, obiectul și complexitatea fiecărei cauze;

- în exercitarea activității de supraveghere, procurorul *ia măsurile necesare sau dă dispoziții* organelor de cercetare penală ale poliției judiciare sau organelor de cercetare penală speciale ca să ia asemenea măsuri;

- procurorul poate ***să dea dispoziții în scris prin ordonanță sau oral*** cu privire la efectuarea oricărui act de urmărire penală de organele de cercetare penală; dispozițiile date de procuror (inclusiv cele orale) în legătură cu efectuarea actelor de cercetare penală ***sunt obligatorii și prioritare*** pentru organul de cercetare, precum și pentru alte organe ce au atribuții prevăzute de lege în constatarea infracțiunilor; organele ierarhic superioare ale poliției judiciare sau ale organelor de cercetare penală speciale *nu pot da îndrumări sau dispoziții privind cercetarea penală*;

- art. 303 alin. (2) C.proc.pen. trebuie interpretat în sensul că au caracter obligatoriu dispozițiile privind efectuarea actelor de cercetare penală, care au natura unor acte procedurale sau de strângere a probelor, procurorul neputând da dispoziții cu caracter obligatoriu în sensul ca organele de cercetare penală să emită acte procesuale în cauză (de pildă, să emită ordonanța de schimbare a încadrării juridice sau de continuare a efectuării urmăririi penale față de suspect); în ipoteza în care procurorul constată pasivitatea organelor de urmărire penală a căror activitate o supraveghează în emiterea unor acte procesuale, poate dispune personal aceste acte, neputând impune pe cale de dispoziție acestora emiterea actului procesual; și în ipoteza emiterii unei astfel de dispoziții prin intermediul unei ordonanțe sau a unei note de îndrumare, organele de cercetare penală au posibilitatea de a efectua propria evaluare a actelor procesuale ce se impun a fi emise în cauză, putând propune procurorului adoptarea unei soluții contrare (de pildă, în cazul în care procurorul emite o dispoziție ca organul de cercetare penală să dispună continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect, acestea din urmă pot formula prin referat o propunere cu adoptarea unei soluții de clasare);

- în cazul în care se constată neîndeplinirea sau îndeplinirea defectuoasă de către organul de cercetare penală a dispozițiilor date de procuror, acesta poate:

a) sesiza conducătorul organului de cercetare penală care are obligația ca în termen de 3 zile de la sesizare să comunice procurorului măsurile dispuse;

b) aplica sancțiunea amenzii judiciare pentru abaterile prevăzute la art. 283 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. sau art. 283 alin. (4) lit. m) C.proc.pen.;

c) solicita retragerea avizului de poliție judiciară.

Instanța reține că, în fapt, petenta are acest aviz de poliție judiciară, împrejurare confirmată chiar de către aceasta. Împrejurarea că pe parcursul mai multor ani nu i-au fost alocate dosare pentru a efectua acte de cercetare penală nu este de natură să înlăture existența acestor atribuții. (...) instanța constată că aceasta a fost sancționată în toate dosarele de urmărire penală pentru faptul că a refuzat primirea acestora și nu a efectuat niciuna din activitățile dispuse în scris de procuror, iar nu pentru faptul că le-ar fi efectuat cu depășirea termenului stabilit sau nu ar fi înțeles ce anume acte trebuie să execute. Dacă petenta ar fi apreciat că timpul nu este suficient, ar fi putut să comunice acest lucru procurorului, urmând ca atât acesta, cât și judecătorul să aibă în vedere aceste aspecte la aplicarea, respectiv anularea/reducerea amenzilor aplicate. În același sens, judecătorul reține

că termenul de îndeplinire a măsurilor stabilite de către procuror a fost prevăzut în mod expres în fiecare ordonanță de trecere a cauzei de la organul de cercetare penală, petenta neputând să invoce propria culpă în necunoașterea termenului, aceea de a refuza primirea dosarelor repartizate *(Jud. Timişoara, secţia penală, încheierea nr. 886 din 18 martie 2020, www.sintact.ro).*

Secțiunea a 5-a. Sesizarea organelor de urmărire penală

- reprezintă încunoştinţarea organelor de urmărire penală cu privire la săvârşirea unei infracţiuni[1];

- organul de urmărire penală este sesizat prin plângere, plângere prealabilă, denunţ sau prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege ori se sesizează din oficiu;

- în cazul infracţiunilor săvârşite de militari, *sesizarea comandantului este necesară numai în ceea ce priveşte infracţiunile prevăzute la art. 413-417 C.pen.*, celelalte infracțiuni fiind supuse dreptului comun în materia sesizării.

§1. Plângerea

- *plângerea* este modalitatea de sesizare a organelor de urmărire penală, prin care o persoană fizică sau juridică încunoștințează autoritățile că a fost victima unei infracțiuni;

- plângerea se face în ***scris sau oral*** (consemnându-se într-un proces-verbal de organul care o primește) de către *persoana vătămată, personal sau prin mandatar special* (atașând plângerii procura), *de către substituții procesuali* (de unul din soți pentru celălalt soț sau de copilul major pentru părinte) *ori de reprezentantul legal* pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu; persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă poate face plângere, *cu încuviințarea* persoanelor prevăzute de legea civilă;

- în cazul în care plângerea penală este formulată de persoana lipsită de capacitate de exercițiu, iar nu de reprezentantul legal al acesteia, sau de persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă fără încuviințarea reprezentantului legal, nerespectarea normelor procedurale instituite pentru protecţia acestor persoane nu poate produce efecte adverse de natură de a conduce la invalidarea sesizării organului de urmărire penală; deopotrivă, trebuie avut în vedere că sancţiunea nulităţii poate viza numai actele procesuale sau procedurale, iar nu actele de sesizare; în plus, nu se poate reţine vreo vătămare procesuală a drepturilor celor în favoarea cărora au fost instituite normele de protecţie, organele de urmărire penală putându-se sesiza şi din oficiu;

---

[1] În doctrină (*Gh. Mateuţ*, Procedura penală. Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2019, p. 958) s-a considerat că nici comisia rogatorie şi nici delegarea nu sunt moduri de sesizare a organelor judiciare.

- potrivit Codului de procedură penală, plângerea poate fi depusă *și* ***în formă electronică***, fiind legal formulată numai dacă este certificată *prin semnătură electronică, în conformitate cu prevederile legale*[1];

- în cazul în care făptuitorul este persoana care reprezintă legal sau încuviințează actele persoanei vătămate, sesizarea organelor de urmărire penală se face *din oficiu* (de pildă, în cazul infracțiunii de incest);

- formularea unei plângeri penale ***este facultativă***, cu excepția situației în care legea impune obligația anumitor persoane de a sesiza organele de urmărire penală;

- spre deosebire de plângerea prealabilă, Codul de procedură penală nu prevede un termen în care pot fi sesizate organele judiciare prin plângere; prin urmare, pe durata termenului de prescripție a răspunderii penale plângerea poate fi formulată oricând; depunerea plângerii după împlinirea termenului de prescripție va conduce la o soluție de clasare;

- plângerea trebuie să cuprindă: *numele, prenumele*, codul numeric personal, calitatea și domiciliul petiționarului ori, pentru persoane juridice, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional, *descrierea faptei care formează obiectul plângerii*, precum și *indicarea făptuitorului și a mijloacelor de probă, dacă sunt cunoscute*[2];

- persoana vătămată nu este obligată să indice încadrarea juridică a faptei în plângere; dacă persoana vătămată a indicat în plângere o încadrare juridică a faptei reclamate, organele judiciare nu sunt ținute de aceasta, putând să înceapă urmărirea penală pentru încadrarea juridică pe care o consideră legală;

Cu privire la conținutul plângerii, în jurisprudență s-a arătat că art. 289 C.proc.pen. prevede, ca și condiție de validitate a plângerii penale, că aceasta trebuie să cuprindă descrierea faptei, fără a fi necesar ca petentul să indice și temeiul de drept, încadrarea juridică a faptei, aceasta fiind atributul exclusiv al organelor judiciare. La începutul urmăririi penale, organul de urmărire penală dispune, prin ordonanța de începere a urmăririi penale sau, după caz, prin ordonanța de clasare, încadrarea faptei ce formează obiectul plângerii, în tipicitatea uneia sau mai multor infracțiuni. Astfel, este irelevant și lipsit de efecte juridice

---

[1] Potrivit art. 4 pct. 3 din Legea nr. 455/2001, republicată, *semnătura electronică* reprezintă date în formă electronică, care sunt atașate sau logic asociate cu alte date în formă electronică și care servesc ca metodă de identificare (nu va constitui semnătură electronică semnătura scanată), iar potrivit art. 4 pct. 5 din aceeași lege prin *semnatar* se înțelege o persoană care deține un dispozitiv de creare a semnăturii electronice și care acționează fie în nume propriu, fie ca reprezentant al unui terț. Astfel, semnătura electronică face ca persoana care primește documentul digital la care este atașată să considere că documentul este creat de persoana care l-a semnat, iar conținutul acestuia nu a fost modificat după data emiterii.

[2] Având în vedere că sarcina probei aparține în prima fază a procesului penal organelor de urmărire penală, potrivit Codului de procedură penală, indicarea mijloacelor de probă în cuprinsul plângerii nu mai constituie o cerință obligatorie, acestea putând fi menționate numai în măsura în care sunt cunoscute.

dacă petentul în plângerea sa penală indică încadrarea în drept a faptei descrise în plângere. De altfel, din art. 289 C.proc.pen. rezultă că, pentru a fi considerată validă din punct de vedere formal, nu este necesar ca plângerea penală să indice făptuitorul sau mijloacele de probă; esenţial este a se aduce la cunoştinţa organelor de urmărire penală actele materiale ce pot alcătui conţinutul constitutiv al unei infracţiuni *(C.A. Timişoara, secţia penală, încheierea nr. 337/2017, www.sintact.ro)*.

- în cazul în care plângerea este îndreptată *la organul de urmărire penală şi nu cuprinde condiţiile de formă neesenţiale prevăzute de lege* (de pildă, lipseşte în cazul petentului persoană fizică codul numeric personal, calitatea şi domiciliul sau în cazul petentului persoană juridică când lipseşte sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerţului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice şi contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convenţional) *ori când descrierea faptei este incompletă ori neclară*, plângerea ***se restituie pe cale administrativă*** petiţionarului, cu indicarea elementelor care lipsesc fără a fi înregistrată în registrele privind sesizările cu caracter penal;

- în cazul în care plângerii îi lipseşte *o condiţie esenţială de fond sau de formă* (de pildă, lipseşte în totalitate numele petentului persoană fizică sau descrierea faptei) se va dispune *clasarea*;

- plângerea greşit îndreptată la organul de urmărire penală sau la instanţa de judecată ***se trimite, pe cale administrativă, organului judiciar competent***; aşadar, transmiterea plângerii greşit îndreptate la organul judiciar necompetent se va realiza prin intermediul unei adrese, ***iar nu*** prin încheiere (în cazul în care a fost înregistrată la instanţa necompetentă), respectiv a unei ordonanţe de declinare (dacă a fost înregistrată la parchetul necompetent)[1];

- dispoziţiile art. 289 alin. (9) C.proc.pen. ***nu permit restituirea pe calea administrativă*** a plângerii greşit îndreptate petentului cu indicarea organului competent, ***ci doar trimiterea pe cale administrativă*** a plângerii organului competent, care va putea dispune în temeiul art. 294 alin. (2) C.proc.pen. restituirea pe cale administrativă a actului de sesizare care nu îndeplineşte condiţiile de formă neesenţiale prevăzute de lege ori care nu cuprinde o descriere completă şi clară a faptei;

- în ipoteza în care în baza plângerii organul de cercetare penală necompetent a dispus începerea urmăririi penale *in rem*, transmiterea cauzei la organul de cercetare competent se va realiza de către procuror, nefiind, în acest caz, incidentă instituţia declinării de competenţă; dacă însă parchetul care supraveghează sau efectuează

[1] Uneori, în practică, plângerea se transmite organului de urmărire penală competent printr-o ordonanţă de declinare dispusă imediat după sesizare şi înainte de începerea urmăririi penale, apreciind că o astfel de soluţie decurge din dispoziţiile art. 58 C.proc.pen. şi că art. 289 alin. (9) C.proc.pen. are aplicabilitate doar în cazul plângerii depuse la organul judiciar necompetent funcţional.

Cred că este eronată o astfel de orientare care legitimează emiterea de acte procesuale de dezînvestire pe motiv de necompetenţă personală, materială sau teritorială anterior existenţei unui proces penal, deoarece urmărirea penală nu este începută *in rem*.

urmărirea penală începută *in rem* în baza plângerii nu este competent, procurorul va dispune prin ordonanță declinarea de competență;

- în vederea transpunerii standardelor europene în materia protecției victimelor unor infracțiuni, Codul de procedură penală a stipulat că în situația în care plângerea este întocmită de către o persoană care locuiește pe teritoriul României, cetățean român, străin sau persoană fără cetățenie, și prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească plângerea și să o transmită organului competent din țara pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea. Regulile privind cooperarea judiciară în materie penală se aplică în mod corespunzător; tot astfel, art. 130 din Legea nr. 302/2004, republicată, prevede că în cazul unei fapte săvârșite în afara teritoriului României, plângerea depusă la organul judiciar român de către persoana vătămată, rezident în România, se transmite direct sau, în cazul statelor care nu sunt membre ale Uniunii Europene, prin intermediul autorităților centrale prevăzute la art. 10 din Legea nr. 302/2004, republicată[1], autorităților străine competente ale statului pe

---

[1] Potrivit art. 10 din Legea nr. 302/2004, republicată: *(1)* Competența îndeplinirii atribuțiilor specifice de autoritate centrală română în domeniul cooperării judiciare în materie penală aparține și se exercită de către:

a) Ministerul Justiției, prin direcția de specialitate, dacă cererile au ca obiect extrădarea, mandatul european de arestare, transferarea persoanelor condamnate, ordinul de indisponibilizare, ordinul de confiscare, recunoașterea și executarea hotărârilor și a actelor judiciare penale, comisiile rogatorii internaționale, orice altă formă de asistență judiciară internațională care se referă la activitatea de judecată ori la faza executării hotărârilor penale, precum și, indiferent de faza procesuală, atunci când, după caz, se prevede altfel prin prezenta lege sau cererea este formulată în temeiul curtoaziei internaționale sau Ministerul Justiției este desemnat autoritate centrală unică potrivit tratatelor internaționale la care România este parte;

b) Ministerul Public, prin structurile de specialitate, atunci când comisiile rogatorii internaționale sau celelalte forme de asistență judiciară internațională se referă la activitatea de cercetare și urmărire penală;

c) Ministerul Afacerilor Interne, prin structura de specialitate, dacă se referă la cazierul judiciar.

(2) În exercitarea atribuțiilor, autoritățile centrale române primesc, efectuează controlul de regularitate și transmit statului solicitat, în vederea executării, cererile formulate de către autoritățile române. Totodată, autoritățile centrale române primesc, efectuează controlul de regularitate și, după caz, execută sau transmit autorităților române competente, în vederea executării, cererile formulate de autoritățile străine.

(3) Cererile se execută sau sunt transmise în vederea executării, după caz, ori de câte ori în urma controlului de regularitate efectuat se constată că acestea îndeplinesc condițiile de formă și fond prevăzute de prezenta lege, tratatele la care România este parte, precum și, dacă este cazul, de înțelegerile ori bunele practici stabilite în relația cu statul solicitat ori solicitant.

(4) În cazul cererilor formulate de autoritățile române, netransmiterea cererii ca urmare a neîndeplinirii condițiilor prevăzute la alin. (3) sau, în cazul celor transmise în vederea executării către autoritățile statului solicitat, neîndeplinirea, îndeplinirea greșită sau cu întârziere de către autoritățile statului solicitat a activităților solicitate de autoritățile române, lipsa răspunsului autorităților statului solicitat, precum și orice situații obiective nu pot fi imputate autorităților centrale române și nu intră sub incidența dispozițiilor Codului de procedură penală referitoare la amenda judiciară.

(5) În relația cu statele membre ale UE, dispozițiile alin. (2) se aplică numai dacă nu contravin unor dispoziții speciale din prezenta lege sau altor legi speciale.

teritoriul căruia a fost săvârșită fapta, în afară de cazul în care competența este exercitată de statul român;

- tot astfel, ca urmare a transpunerii Directivei 2012/29/UE prin art. 289 alin. (11) introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, s-a prevăzut că persoana care nu vorbește sau nu înțelege limba română *poate depune plângerea în limba pe care o înțelege*; odată cu depunerea plângerii, aceasta poate solicita ca, atunci când este citată, să primească *și o traducere a citației*;

- deopotrivă, în vederea garantării drepturilor victimelor infracțiunilor, art. 111 alin. (9) și (10) C.proc.pen., introduse prin O.U.G. nr. 18/2016, a prevăzut că audierea persoanei vătămate de către organul judiciar care a înregistrat o plângere cu privire la săvârșirea unei infracțiuni se desfășoară *de îndată*, iar dacă acest lucru nu este posibil, se va realiza ulterior depunerii plângerii, fără întârzieri nejustificate; *declarația dată de persoana vătămată constituie mijloc de probă, chiar dacă a fost administrată înainte de începerea urmăririi penale.*

§2. Plângerea prealabilă

- plângerea prealabilă[1] este plângerea de a cărei formulare legea condiționează punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul anumitor infracțiuni[2];

---

[1] În *DCC nr. 187/2015* s-a reținut *în privința naturii juridice* că „plângerea prealabilă are un caracter mixt, fiind atât o instituție de drept penal, cât și o instituție de drept procesual penal. Potrivit reglementării penale, plângerea prealabilă este o cauză de pedepsibilitate, iar, din punct de vedere procesual penal, reprezintă o condiție de procedibilitate, deoarece de existența ei depind declanșarea și desfășurarea procesului penal. Astfel, lipsa plângerii prealabile constituie o cauză de impunibilitate a faptei, iar, din punct de vedere formal, constituie un impediment pentru promovarea acțiunii penale și, în general, pentru procedibilitate. Plângerea prealabilă este, din punct de vedere procesual, un act de sesizare a organului competent să o primească și o condiție indispensabilă începerii urmăririi penale, punerii în mișcare a acțiunii penale și desfășurării în continuare a procesului penal, însă ea nu reprezintă în sine un act de punere în mișcare a acțiunii penale. Titular al acțiunii penale, deci al dreptului de a o pune în mișcare, ca și de a dispune de ea, este, prin urmare, tot statul, prin organele judiciare, și nu persoana vătămată. Persoana vătămată care nu introduce sau care își retrage plângerea prealabilă nu dispune de acțiunea penală, ci face doar să fie îndeplinită condiția sub care statul renunță la acțiunea penală".

[2] Punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de formularea în termen și în mod legal a plângerii prealabile pentru următoarele infracțiuni: lovirea sau alte violențe (art. 193 C.pen.), vătămarea corporală din culpă (art. 196 C.pen.); amenințarea (art. 206 C.pen.), agresiunea sexuală în forma de bază [art. 219 alin. (1) C.pen.], hărțuirea sexuală (art. 223 C.pen.), violarea de domiciliu (art. 224 C.pen.), violarea sediului profesional (art. 225 C.pen.), violarea vieții private [art. 226 alin. (1) și (2) C.pen.], divulgarea secretului profesional (art. 227 C.pen.), furtul comis de persoanele menționate art. 231 alin. (1) C.pen.; abuzul de încredere [art. 238 C.pen.], abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor (art. 239 C.pen.), bancruta simplă (art. 240 C.pen.), bancruta frauduloasă (art. 241 C.pen.), gestiunea frauduloasă (art. 242 C.pen.), distrugerea prevăzută în art. 253 alin. (1) și (2) C.pen.; tulburarea de posesie (art. 256 C.pen.), asistența și reprezentarea neloială (art. 284 C.pen.), nerespectarea hotărârilor judecătorești prevăzută în art. 287 alin. (1) lit. d)-g) C.pen.; violarea secretului

- în mod întemeiat s-a susţinut în doctrină[1] că prin reglementarea cerinţei plângerii prealabile legiuitorul a urmărit ca victima să se poată opune la punerea în mişcare a acţiunii penale, în considerarea impactului sau ecoului suplimentar pe care l-ar putea produce procesul penal sau mediatizarea acestuia;

- formularea plângerii prealabile nu atrage obligaţia procurorului sau a organelor de cercetare penală de a dispune începerea urmăririi penale *in rem* sau de a dispune continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect ori punerea în mişcare a acţiunii penale;

- plângerea prealabilă este actul de sesizare a organelor de urmărire penală în cazul infracţiunilor strict şi limitativ prevăzute de lege pentru care este impusă o asemenea condiţie procedurală pentru a se considera sesizarea legal întocmită, având totodată şi o reflectare în planul dreptului material unde este analizată drept o condiţie de pedepsibilitate; aşadar, plângerea prealabilă nu are natura juridică a unui act procedural;

- ***plângerea prealabilă trebuie să cuprindă***: *numele, prenumele*, codul numeric personal, calitatea şi domiciliul petiţionarului ori, pentru persoane juridice, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerţului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice şi contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convenţional, *descrierea faptei care formează obiectul plângerii*, precum şi indicarea făptuitorului şi a mijloacelor de probă, dacă sunt cunoscute;

- plângerea prealabilă trebuie să evidenţieze manifestarea de voinţă în sensul tragerii la răspundere penală a persoanei care a comis fapta sesizată şi să fie adresată organului de urmărire penală competent; se va reţine că a fost formulată o plângere prealabilă, indiferent de titulatura/denumirea dată de petent actului de sesizare (*e.g.*, notificare, informare, declaraţie etc.) ori de modul de consemnare a acesteia (de pildă, în cuprinsul procesului-verbal de cercetare la faţa locului atunci când plângerea a fost formulată verbal de persoana vătămată într-un accident rutier), dacă din cuprinsul acestuia rezultă că sunt satisfăcute cerinţele legale, precum şi manifestarea de voinţă în

---

corespondenţei în forma de bază [art. 302 alin. (1) C.pen.], abandonul de familie (art. 378 C.pen.), nerespectarea măsurilor privind încredinţarea minorului (art. 379 C.pen.), împiedicarea exercitării libertăţii religioase (art. 381 C.pen.).

[1] *B. Beignier, B. de Lamy, E. Dreyer* (dir.), Traité de droit de la presse et des médias, Litec, Paris, 2009, n° 983, p. 584. *Tot astfel*, în *DCC nr. 187/2015* s-a reţinut că justificarea existenţei plângerii prealabile „are în vedere gradul redus de pericol social pe care îl prezintă anumite fapte, respectiv o serie de consecinţe negative ale publicităţii pe care ar genera-o desfăşurarea procesului penal privind repetarea suferinţelor persoanei vătămate, ajungerea la cunoştinţa opiniei publice a unor chestiuni intime şi delicate şi compromiterea reputaţiei şi a intereselor victimei şi ale familiei sale, cu atât mai mult cu cât, în unele cazuri, ar fi chiar imposibilă constatarea caracterului delictuos al infracţiunii, peste voinţa şi fără concursul persoanei vătămate. În aceste cazuri, oficialitatea este înlocuită cu aspecte proprii disponibilităţii, dar fără a se confunda cu cea specifică procesului civil. O diferenţă esenţială este aceea că, spre deosebire de procesul civil, în care persoana interesată are dreptul de a determina limitele cererii de chemare în judecată, în procesul penal persoana vătămată nu poate determina limitele acţiunii penale declanşate".

sensul tragerii la răspundere penală a persoanei care a comis fapta sesizată; nu constituie o astfel de manifestare de voinţă cererea adresată organelor de urmărire penală prin care se solicită aplicarea unei sancţiuni contravenţionale ori obligarea la restituirea bunului sau la plata unor despăgubiri;

- nesemnarea plângerii prealabile în termenul de decădere prevăzut de lege sau neînsuşirea acestei plângeri în orice alt mod de persoana vătămată în interiorul acestui termen, echivalează cu lipsa plângerii prealabile;

- plângerea prealabilă se face în *scris* sau *oral* (consemnându-se într-un proces-verbal de organul care o primeşte) de către *persoana vătămată, personal sau prin mandatar special* (ataşând plângerii procura);

- întrucât art. 295 C.proc.pen. nu a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016 şi nu face referire şi la dispoziţiile art. 289 alin. (11) C.proc.pen., plângerea prealabilă ar trebui redactată/tradusă în limba română; cred totuşi că faţă de definiţia noţiunii de *victimă* cuprinsă în art. 2 alin. (1) lit. a) din Directiva 2012/29/UE şi de dispoziţiile art. 5 din aceeaşi Directivă, persoana care nu vorbeşte sau nu înţelege limba română *poate depune plângerea prealabilă în limba pe care o înţelege şi solicita* ca, atunci când este citată, să primească *şi o traducere a citaţiei*;

- caracterul special al mandatul este necesar chiar şi atunci când mandatarul are calitatea de avocat al persoanei vătămate;

- pentru a se reţine caracterul special al mandatul este necesar a se analiza atent obiectul acestuia, deoarece este de strictă interpretare şi aplicare; astfel, trebuie ca mandatarul să fie împuternicit în mod expres pentru formularea plângerii prealabile pentru infracţiunea a cărei victimă a fost mandantul; prin urmare, mandatul special trebuie să fie dat întotdeauna după comiterea infracţiunii asupra mandantului (persoana vătămată) şi să indice explicit infracţiunea pentru care mandatarul este împuternicit să formuleze plângere prealabilă şi, dacă este cunoscut, numele persoanei împotriva căreia se formulează sesizare (de pildă, în contractul de asistenţă juridică este stipulat că avocatul va acţiona în calitate de reprezentant al persoanei vătămate având dreptul de a formula plângere prealabilă în numele acesteia);

- în cazul infracţiunilor contra patrimoniului trebuie analizată cu atenţie calitatea de persoană vătămată a petentului, precum şi existenţa mandatului special, întrucât nu sunt rare ipotezele în care bunul sustras/distrus nu aparţinea/nu era folosit de cel care a formulat plângerea prealabilă, ci unei persoane juridice, iar persoana fizică care a formulat plângerea prealabilă nu avea putere de reprezentare a persoanei juridice pentru formularea şi depunerea actului de sesizare;

- spre deosebire de dispoziţiile art. 289 alin. (7) C.proc.pen. din materia plângerii penale, potrivit art. 295 C.proc.pen.[1] *nu se poate formula plângerea prealabilă de către un substituit procesual* (de pildă, de un soţ pentru celălalt, sau de către copilul major pentru părinţi);

---

[1] Art. 295 alin. (3) C.proc.pen. a făcut trimitere numai la dispoziţiile art. 289 alin. (1)-(6) şi (8) C.proc.pen., nu şi la alin. (7) al acestui articol.

- utilizarea serviciului SNUAU 112 prin care s-a solicitat intervenţia organelor de poliţie în cazul unui incident violent fizic sau verbal are natura unei cereri de intervenţie a autorităţilor în scopul restabilirii ordinii publice, care nu poate fi echivalată cu formularea unei plângeri prealabile, deoarece nu sunt întrunite cerinţele art. 295 C.proc.pen. şi nu rezultă manifestarea de voinţă a persoanei vătămate în sensul tragerii la răspundere penală a unei anumite persoane;

Plângerea formulată în scris şi nesemnată echivalează cu lipsa plângerii, atrăgând incidenţa art. 16 alin. (1) lit. e) teza I C.proc.pen. Acest aspect are caracter prioritar în raport cu aspectele reţinute de instanţa de fond privind împrejurarea că plângerea prealabilă, vizând o persoană vătămată minoră, dar cu o vârstă mai mare de 14 ani, trebuia formulată personal de aceasta, dar cu încuviinţarea asistentului legal (părinte), plângerea formulată de părinte în asemenea situaţii echivalând cu lipsa plângerii *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 1274 din 7 octombrie 2015, în Cpp Ad. 3, p. 67).*

- potrivit Codului de procedură penală, plângerea prealabilă poate fi depusă *şi în formă electronică*, fiind legal formulată numai dacă este certificată prin semnătură electronică, în conformitate cu prevederile legale;

- în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exerciţiu, plângerea prealabilă se face ***de reprezentanţii ei legali*** (părinte, tutore, curator); dacă persoana vătămată are capacitate de exerciţiu restrânsă, plângerea prealabilă ***se formulează personal, cu încuviinţarea*** persoanelor prevăzute de legea civilă[1]; în ambele cazuri, ***acţiunea penală se poate pune în mişcare şi din oficiu (caracter facultativ, iar nu obligatoriu)***; astfel, organul de urmărire penală trebuie să analizeze *ex ante* prin raportare la datele fiecărei cauze în parte atât situaţia concretă a persoanei vătămate, cât şi motivele pentru care reprezentatul legal al acesteia a rămas în pasivitate[2];

---

[1] În această ipoteză trebuie avut în vedere că atunci când victima minoră a împlinit vârsta de 14 ani plângerea prealabilă nu mai poate fi făcută în numele ei de reprezentanţii legali (*e.g.*, părinţi), ci trebuie formulată de minor în nume personal şi încuviinţată de reprezentantul legal.

[2] În cazul malpraxisului medical în doctrină (*I. Kuglay*, Răspunderea penală pentru malpraxis medical, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2021, p. 230) s-a arătat că „decizia organului de urmărire penală de a proceda din oficiu la cercetarea cazului, în lipsa plângerii, ar trebui să fie guvernată de *două criterii.*

Primul criteriu îl constituie gravitatea în concret a faptei. În aprecierea acesteia desigur că se pot avea în vedere şi urmările asupra sănătăţii incapabilului; dar determinante pentru decizia de a acţiona *ex officio* în speţele de malpraxis mi se par, mai degrabă decât gravitatea urmărilor, *gravitatea culpei (a formei de vinovăţie) şi cea rezultând din modul de comitere a faptei*; iată de ce:

Întâi, pentru că procesul penal, chiar dacă are şi o componentă reparatorie, are în special o menire preventivă şi inhibitoare; cu precădere în cazul conduitelor culpabile, el trebuie să fie un indicator pentru fermitatea reacţiei statale faţă de faptele neglijente cu potenţial vătămător pentru integritatea corporală şi sănătatea persoanelor.

Apoi, pentru că făptuitorul cadru medical nu este modelul în considerarea căruia excepţia de care ne ocupăm a fost instituită; norma de excepţie are în principal menirea de a proteja victima faţă de faptele prejudiciabile comise de persoana care o reprezintă sau o ocroteşte sau de a preveni conflictul de interese în care această persoană s-ar putea afla la luarea deciziei de

- în cazul în care făptuitorul este reprezentantul legal al persoanei vătămate minore sau incapabile, *plângerea prealabilă se formulează/încuviințează de noul reprezentant legal al minorului*; în toate aceste cazuri este posibilă şi sesizarea din oficiu a organelor de urmărire penală;

- din interpretarea dispoziţiilor art. 157 alin. (4) şi (5) C.pen. rezultă că organele judiciare ***se pot sesiza din oficiu***, iar începerea urmăririi penale, continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect şi punerea în mişcare a acţiunii penale se poate ***dispune şi din oficiu***, *nefiind condiţionate de existenţa plângerii prealabile atunci când*:

1. persoana vătămată este lipsită de capacitate de exerciţiu ori are capacitate de exerciţiu restrânsă; posibilitatea organelor de urmărire penală de a acţiona din oficiu reprezintă o consacrare a regulii oficialităţii exercitării funcţiei de acuzare în cauzele în care persoanele vătămate sunt minore, astfel că procurorul sau organele de cercetare penală nu au obligaţia de a aştepta expirarea termenului în care poate fi formulată plângerea prealabilă, ci vor acţiona din oficiu potrivit regulilor generale de procedură;

2. persoana juridică vătămată prin săvârşirea infracţiunii este reprezentată chiar de către infractor, pentru a se evita situaţiile în care organele judiciare nu pot efectua acte de tragere la răspundere penală a infractorului pentru că acesta nu formulează plângere prealabilă în numele persoanei juridice, care este subiectul pasiv al infracţiunii;

3. persoana vătămată a decedat sau persoana juridică a fost lichidată, înainte de expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile; exercitarea funcţiei de acuzare din oficiu poate fi făcută, în acest caz, *atât înainte, cât şi după expirarea termenului de formulare a plângerii prealabile*; consider că începerea urmăririi penale, continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect şi punerea în mişcare a acţiunii penale se poate *dispune din oficiu* şi în ipoteza în care, pe întreaga durată a termenului de formulare a plângerii prealabile, persoana vătămată a fost într-o imposibilitate obiectivă de a formula plângere prealabilă, decedând ca urmare a infracţiunii după expirarea termenului de formulare a plângerii prealabile (de pildă, după comiterea infracţiunii de viol, infractorul încearcă să omoare victima, lăsând-o în stare de comă; în ipoteza în care starea comatoasă se prelungeşte pe întreaga durată a termenului de formulare a plângerii prealabile, victima decedând după expirarea acestui termen, acţiunea penală poate fi pusă în mişcare din oficiu); în situaţia în care decesul sau lichidarea intervin imediat după expirarea termenului de formulare a plângerii prealabile, iar victima nu s-a aflat într-o imposibilitate obiectivă de a formula plângere prealabilă, acţiunea penală nu poate fi pusă în mişcare din oficiu;

- în toate cazurile în care legea permite sesizarea din oficiu a procurorului aceasta nu este condiţionată de formularea plângerii prealabile; numai o astfel de interpretare

---

a formula plângerea. Aceste ipoteze nu epuizează scopul normei, dar sunt principalele ei raţiuni; or, rareori cadrul medical se va afla în această raţiune a normei.

Al doilea criteriu pentru decizia de a acţiona din oficiu ar trebui să fie *situaţia în concret a victimei*: dacă ea, deşi juridic ocrotită, este *de facto* lipsită de orice sprijin legal (cum este cazul persoanelor instituţionalizate), ancheta trebuie pornită din oficiu, în acest caz prevalând cerinţele caracterului efectiv al protecţiei de care trebuie să se bucure persoanele aflate în stare de vulnerabilitate".

este aptă să asigure atingerea scopului normei substanţiale, precum şi aplicarea dispoziţiilor art. 158 alin. (4) C.pen. potrivit cărora în cazul în care organele de urmărire penală s-au sesizat din oficiu retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însuşită de procuror prin ordonanţă/declaraţie orală consemnată în încheierea de şedinţă[1];

- faţă de modificarea art. 305 alin. (1) C.proc.pen. procurorul sau organele de cercetare penală *sesizate din oficiu* pot dispune începerea urmăririi penale *in rem* şi în lipsa plângerii prealabile, putând efectua acte de urmărire penală;

- în lipsa plângerii prealabile, de regulă, nu se poate trece la etapa investigaţiei *in personam*; ca excepţie, atunci când legea permite explicit procurorului să dispună punerea în mişcare a acţiunii penale din oficiu, în cazul infracţiunilor urmăribile la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, se va putea dispune tot din oficiu şi continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect; în aceste cazuri, din ansamblul actelor procedurale trebuie să rezulte fără echivoc că organele judiciare au acţionat din oficiu, iar nu în considerarea sesizării persoanei vătămate [de pildă, se va considera că trecerea în etapa *in personam* s-a realizat din oficiu în cazul în care persoana vătămată minoră nu a formulat nicio plângere prealabilă, iar toate investigaţiile au fost efectuate exclusiv din iniţiativa organelor de urmărire penală, chiar dacă în actele procedurale nu s-a menţionat expres că actele au fost efectuate din oficiu; în schimb, atunci când există şi o manifestare de voinţă a persoanei vătămate, tardivitatea plângerii prealabile nu poate fi compensată prin apelul la dispoziţiile art. 157 alin. (4) sau (5) C.pen. chiar dacă subiectul pasiv al infracţiunii este un minor, în cazul în care din actele de urmărire penală nu rezultă că organele de urmărire penală au acţionat din oficiu, iar în ordonanţa de punere în mişcare a acţiunii penale rezultă că a fost avută în vedere plângerea prealabilă a persoanei vătămate, nefiind făcută nicio referire la aceste temeiuri de drept şi nici la faptul că inculparea a fost realizată din oficiu];

- Codul penal a introdus o condiţie suplimentară în cazul infracţiunilor pentru care punerea în mişcare a acţiunii penale este condiţionată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acţiunea penală a fost pusă în mişcare din oficiu în condiţiile legii (în situaţiile în care persoana vătămată este: o persoană fizică lipsită de capacitate de exerciţiu, o persoană fizică cu capacitate de exerciţiu restrânsă sau o persoană juridică reprezentată de făptuitor); în aceste cazuri, ***retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însuşită de procuror prin ordonanţă***, limitându-se astfel dreptul de dispoziţie al persoanei vătămate tocmai în vederea asigurării unei protecţii mai eficiente a acestor persoane care se află într-o poziţie vulnerabilă; în aceste situaţii, dacă persoana vătămată îşi retrage plângerea, dar procurorul (care efectuează urmărirea penală sau care a efectuat urmărirea penală, ori procurorul care participă la şedinţa de judecată) nu îşi însuşeşte această manifestare de voinţă (de exemplu, în ipoteza în care există motive rezonabile de a se crede că infractorul a făcut presiuni asupra victimei pentru retragerea plângerii), procesul penal va continua în condiţiile principiului oficialităţii;

- în situaţia în care prin săvârşirea infracţiunii au fost vătămate mai multe persoane, infractorul va răspunde penal, chiar dacă plângerea prealabilă a fost formulată numai de una din persoanele vătămate (***indivizibilitatea activă a răspunderii penale***);

---

[1] *În acest sens*, a se vedea *I. Nedelcu*, CP comentat, op. cit., p. 405.

- dacă infracțiunea a fost săvârșită de mai multe persoane fizice sau juridice (autori, coautori, instigatori, complici), aceștia vor răspunde penal, chiar dacă plângerea prealabilă a fost formulată numai cu privire la unul dintre participanți (***indivizibilitatea pasivă a răspunderii penale***; dispozițiile art. 157 alin. (3) C.pen. trebuie interpretate coroborat cu prevederile art. 295 alin. (3) C.proc.pen., în sensul că efectul de indivizibilitate pasivă se produce chiar dacă plângerea prealabilă este formulată *in rem*, iar ulterior sunt identificați făptuitorii, referirea la aceștia în cuprinsul plângerii nefiind obligatorie, după cum nici formularea plângerii prealabile nu este condiționată de cunoașterea cel puțin a unuia dintre făptuitori;

- în situația în care persoana juridică nu este participant la infracțiunea comisă de persoana fizică (de pildă, un organ de conducere al acesteia etc.), plângerea prealabilă trebuie formulată în mod explicit și împotriva acesteia pentru a-i fi angajată răspunderea penală, având în vedere că persoana juridică are o răspundere penală directă pentru fapta proprie;

- plângerea prealabilă trebuie să fie introdusă în **termen de 3 luni** ***(termen procedural de decădere) din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei*** (indiferent de forma acesteia: tentativă, faptă consumată, faptă epuizată); această modalitate de calcul a datei de început a termenului de formulare a plângerii prealabile se aplică și în cazul infracțiunilor continue sau continuate, efectele deciziei pronunțate în recursul în interesul legii nr. 10/2008 încetându-și valabilitatea[1]; calcularea termenului se face potrivit dispozițiilor art. 269 C.proc.pen.;

- nu prezintă importanță dacă la momentul la care a aflat despre săvârșirea faptei persoana vătămată îl cunoștea sau nu pe făptuitor, indicarea acestuia în cuprinsul plângerii fiind facultativă; astfel, chiar dacă persoana vătămată nu a indicat numele făptuitorului, termenul de 3 luni se va calcula tot de la data la care aceasta a aflat despre comiterea faptei, nefiind necesară formularea unei noi plângeri prealabile la momentul la care persoana vătămată ia cunoștință de identitatea făptuitorului[2]; această concluzie se menține și atunci când în plângerea prealabilă formulată persoana vătămată a indicat din eroare un alt făptuitor, nefiind necesară formularea unei noi plângeri prealabile la momentul la care persoana vătămată ia cunoștință de identitatea adevăratului

---

[1] În practica judiciară au fost întâlnite și soluții întemeiate pe decizia de îndrumare nr. 1 din 20 iunie 1987 a Plenului Tribunalului Suprem, care este însă incompatibilă cu soluția reținută în *decizia nr. 10/RIL/2008* (pe care o consider ca fiind singura corectă), potrivit cărora se va avea în vedere ca dată de început a curgerii termenul de formulare a plângerii prealabile data epuizării infracțiunii continua sau continuate apreciindu-se că în raport de această dată se produc consecințele acestor infracțiuni în ceea ce privește aplicarea legii penale (în timp și în spațiu). În această opinie s-a considerat că data de la care sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii și se poate vorbi de posibilitatea tragerii la răspundere penală a făptuitorului prezintă importanță numai cu privire la stabilirea stării de recidivă, revocarea liberării condiționate, a suspendării executării pedepsei, la înlăturarea beneficiului grațierii, la întreruperea cursului prescripției răspunderii penale și a termenului de reabilitare.

[2] Reglementarea cuprinsă în art. 284 C.proc.pen. din 1968, care prevedea că termenul de introducere a plângerii prealabile curge de la data la care persoana îndreptățită a reclama a luat cunoștință de faptă de și cel care răspunde de ea, nu a mai fost preluată în actualul Cod de procedură penală.

făptuitor; în ambele ipoteze, persoana vătămată are posibilitatea retragerii plângerii prealabile formulate;

- având în vedere caracterul procedural al termenului de 3 luni de formulare a plângerii prealabile, vor fi incidente dispoziţiile art. 270 C.proc.pen. referitoare la actele făcute în termen; astfel, plângerea prealabilă nu va fi considerată tardivă dacă în termenul de trei luni a fost depusă la administraţia locului de deţinere ori la unitatea militară sau la oficiul poştal prin scrisoare recomandată. Înregistrarea sau atestarea făcută de către administraţia locului de deţinere pe plângerea prealabilă depusă, recipisa oficiului poştal, precum şi înregistrarea ori atestarea făcută de unitatea militară pe plângerea prealabilă depusă vor servi ca dovadă a datei depunerii actului de sesizare;

- potrivit art. 296 alin. (2) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 140/2022, când persoana vătămată este un minor (indiferent de vârsta acestuia) sau un major care beneficiază de consiliere judiciară ori tutelă specială, *termenul de 3 luni curge de la data când ocrotitorul sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârşirea faptei*;

- în cazul în care făptuitorul este reprezentantul legal al persoanelor vătămate minore sau incapabile, *termenul de 3 luni* curge *de la data numirii unui nou reprezentant legal*;

- în condiţiile în care după data deschiderii procedurii insolvenţei a fost desemnat un administrator judiciar, acesta are calitatea de reprezentant legal al persoanei juridice (victimă a infracţiunii) şi, implicit, dreptul de a formula o plângere penală prealabilă;

- prin ***decizia nr. 2/HP/2020*** instanţa supremă a apreciat că în cazul infracţiunii de abandon de familie prevăzută în art. 378 alin. (1) lit. c) C.pen., termenul de introducere a plângerii prealabile prevăzut în conţinutul art. 296 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. – de 3 luni din ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârşirea faptei – curge de la data la care persoana vătămată ori reprezentantul său legal a cunoscut săvârşirea faptei. Termenul de 3 luni prevăzut în conţinutul art. 296 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. poate să curgă din trei momente diferite, după cum urmează:

a) din momentul consumării infracţiunii, dacă acest moment este identic cu cel al cunoaşterii faptei;

b) din momentul cunoaşterii săvârşirii faptei, care se poate situa între momentul consumării faptei până la momentul epuizării; şi

c) din momentul epuizării infracţiunii sau ulterior acestuia, odată cu cunoaşterea săvârşirii faptei, caz în care nu trebuie să fi fost împlinit termenul de prescripţie a răspunderii penale;

- potrivit art. 69 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 privind medierea şi organizarea profesiei de mediator, ***termenul prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile se suspendă pe durata desfăşurării medierii***[1]. Dacă părţile aflate în conflict nu au încheiat o înţelegere, persoana vătămată poate introduce plângerea prealabilă în

[1] Este astfel reglementată de legea specială o ipoteză de suspendare a curgerii unui termen procedural.

același termen, care își va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de închidere a procedurii de mediere, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare;

- plângerea prealabilă se adresează organului de cercetare penală sau procurorului competent (material, personal, teritorial) potrivit legii;

- în scopul asigurării celerității procedurilor, în cazul în care plângerea prealabilă a fost greșit îndreptată la organul de urmărire penală necompetent sau la instanța de judecată, *se trimite, pe cale administrativă*, organului de urmărire penală competent; în acest caz nu se va dispune nici restituirea pe cale administrativă și nicio soluție de clasare (de pildă, în ipoteza în care organul de urmărire penală necompetent apreciază că plângerea este tardivă);

- potrivit art. 296 alin. (4) C.proc.pen. plângerea prealabilă greșit îndreptată *se consideră valabilă*, dacă a fost introdusă ***în termen la organul judiciar necompetent***; valabilitatea plângerii și, pe cale de consecință, constatarea formulării acesteia în termenul imperativ prevăzut de lege poate opera numai dacă persoana vătămată a formulat o plângere prealabilă și a înregistrat-o din eroare la un organ de urmărire penală necompetent sau chiar direct la instanța de judecată, nu și atunci când plângerea prealabilă este înregistrată la alte autorități publice (de pildă, la Președintele României, Avocatul Poporului, Curtea Constituțională etc.);

- *în caz de infracțiune flagrantă*, organul de urmărire penală *este obligat să constate săvârșirea acesteia*, chiar în lipsa plângerii prealabile; după constatarea infracțiunii flagrante, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată; această chemare se va realiza prin intermediul citării (scrise sau telefonice) și ar trebui făcută în cel mai scurt timp după terminarea activităților de constatare, sau, după caz, la momentul în care poate fi consemnată poziția persoanei vătămate în ipoteza în care aceasta nu se poate prezenta la sediul organului judiciar; deopotrivă, trebuie avut în vedere că organele de urmărire penală pot lua act de manifestarea de voință a persoanei vătămate și în afara sediului acesteia, la locul unde se află persoana vătămată;

- termenul de 3 luni de formulare a plângerii prealabile curge *de la data încunoștințării cu privire la posibilitatea formulării plângerii*, iar nu de la data la care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei; astfel, neîndeplinirea de către organele de urmărire penală a obligației de a chema persoana vătămată pentru a preciza dacă formulează sau nu plângere prealabilă (inclusiv în cazul citării nelegale) nu va conduce la reținerea tardivității plângerii formulate la mai mult de 3 luni de la data la care persoana vătămată a aflat despre comiterea infracțiunii flagrante;

- dacă persoana vătămată declară că face plângere prealabilă, continuă cercetările putând dispune începerea urmăririi penale (în această ipoteză); în caz contrar, organul de cercetare penală înaintează procurorului actele încheiate și propunerea de clasare; procurorul va dispune clasarea, în cauză fiind incident impedimentul la punerea în mișcare a acțiunii penale prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.; în același mod vor proceda organele de cercetare penală și în cazul în care iau cunoștință în orice mod (de pildă, în urma unui apel la serviciu de urgență 112) cu privire la săvârșirea unei infracțiuni pentru care începerea urmăririi penale este condiționată de plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazurile în care fapta nu a fost constatată în flagrant de către acestea;

- dacă infracţiunea flagrantă este cea de vătămare corporală din culpă ca urmare a unui accident rutier, apreciez că imposibilitatea obiectivă a persoanei vătămate de a formula plângere prealabilă cauzată de traumatismele suferite în urma accidentului nu constituie un impediment la începerea urmăririi penale *in rem* şi administrarea de probe, neputându-se aprecia că se produce vreo vătămare procesuală; este însă necesar ca în termen de trei luni de la data la care persoana vătămată îşi recapătă aptitudinile fizice şi psihice să formuleze plângerea prealabilă, în caz contrar urmând a se dispune o soluţie de clasare;

- la primirea plângerii prealabile, organul de urmărire penală verifică dacă aceasta îndeplineşte condiţiile de formă şi dacă a fost depusă în termenul prevăzut de lege. În cazul în care plângerea prealabilă nu îndeplineşte condiţiile de formă prevăzute de lege, organul de urmărire penală *poate dispune* ***restituirea acesteia pe cale administrativă*** *cu indicarea elementelor care lipsesc*; în situaţia în care completarea elementelor lipsă are loc după expirarea termenului de 3 luni, nu se va considera plângerea prealabilă ca tardiv formulată, avându-se în vedere *data depunerii plângerii prealabile informe când organul judiciar este sesizat şi procedează la acoperirea carenţelor de formă*; aşadar, aceste carenţe de formă care permit restituirea pe cale administrativă a plângerii prealabile nu afectează calitatea acesteia de act de sesizare şi nici nu conduc la reţinerea drept nou act de sesizare a completărilor şi precizărilor efectuate de persoana vătămată, organul de urmărire penală fiind sesizat cu plângerea iniţială, a cărei tardivitate se va aprecia în funcţie de data formulării;

- în ipoteza în care constată că plângerea prealabilă este tardivă, organul de cercetare penală înaintează procurorului actele încheiate împreună cu propunerea de clasare; procurorul va dispune clasarea, în cauză fiind incident impedimentul la punerea în mişcare a acţiunii penale prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.;

- organele judiciare trebuie să verifice dacă se poate reţine existenţa unui caz în care lipseşte plângerea prealabilă [atunci când nu există plângerea în materialitatea ei sau dacă plângerea există, dar a fost introdusă de o persoană ce nu avea calitate, ori cu nerespectarea condiţiilor prevăzute de lege (formă, termen)]; deopotrivă, trebuie evaluat dacă prin plângerea formulată a fost sesizată comiterea unei fapte prevăzute de legea penală în scopul tragerii la răspundere a făptuitorului, precum şi existenţa vreunui caz de indivizibilitate activă sau pasivă [art. 157 alin. (2) şi (3) C.pen.]; pe de altă parte, procurorul trebuie să analizeze dacă, în lipsa plângerii prealabile, se impune exercitarea acţiunii penale din oficiu [art. 157 alin. (4) şi (5) C.pen.], deoarece în acest caz este compensată lipsa plângerii astfel încât nu se mai poate reţine existenţa unui impediment la punerea în mişcare a acţiunii penale;

- potrivit art. 297 alin. (2) C.proc.pen. dacă într-o cauză în care s-au făcut acte de urmărire penală se constată că este necesară plângerea prealabilă, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată şi o întreabă dacă înţelege să facă plângere. În caz afirmativ, organul de urmărire penală continuă cercetarea. În caz contrar, înaintează procurorului actele încheiate şi propunerea de clasare; opţiunea persoanei vătămate în sensul de a nu formula plângere prealabilă poate fi manifestată explicit (prin declaraţie dată în faţa organelor de urmărire penală ori a notarului) sau implicit (prin refuzul de a se prezenta la organele de urmărire penală), fiind însă necesar ca în

prealabil să există dovada că aceasta avea neechivoc cunoştinţă de chemarea în faţa organului judiciar (citaţie scrisă sau telefonică) şi de scopul pentru care era chemată (de a formula sau nu plângere prealabilă cu privire la o anumită faptă şi, eventual, la un anumit făptuitor); nelegalitatea procedurii de citare sau constatarea unei imposibilităţi obiective de prezentare a persoanei vătămate la sediul organului judiciar constituie impedimente la constatarea existenţei unei manifestări implicite de voinţă a persoanei vătămate în sensul de a nu depune plângere prealabilă;

- în cazul în care în urma schimbării încadrării juridice dintr-o infracţiune cu privire la care urmărirea penală se efectuează din oficiu într-o infracţiune pentru care este necesară plângerea prealabilă, care este în competenţa organelor de urmărire penală sesizate, acestea au obligaţia de a chema persoana vătămată pentru a o întreba dacă înţelege să facă plângere prealabilă (în această situaţie termenul de 3 luni pentru formularea plângerii prealabile curge de la data încunoştinţării cu privire la schimbarea încadrării juridice într-o infracţiune pentru care acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă); în caz afirmativ – organul de urmărire penală continuă cercetarea; în caz contrar – înaintează procurorului actele încheiate şi propunerea de clasare. În situaţia în care în urma schimbării încadrării juridice competenţa aparţine altui organ de urmărire penală, procurorul dispune declinarea competenţei de efectuare a urmăririi penale către acest organ care are obligaţia de a chema persoana vătămată pentru a o întreba dacă înţelege să formuleze plângere prealabilă.

În cazul infracţiunii de abuz de încredere săvârşite în forma refuzului de restituire a bunului, calculul termenului pentru introducerea plângerii prealabile se face în raport cu data primului refuz de restituire *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 610/R/1998, în Cpp Ad. 2, p. 302-303)*.

Când tragerea la răspundere penală este condiţionată de plângerea prealabilă a persoanei vătămate, plângerea făcută de soţ pentru soţie sau de părinte pentru copilul său minor cu capacitate de exerciţiu restrânsă nu poate duce la punerea în mişcare a acţiunii penale. Ratificarea unei asemenea plângeri de către persoana efectiv vătămată cu efect de promovare a acţiunii penale nu ar putea fi făcută decât în termenul prevăzut de lege *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 1566/2000, www.legalis.ro)*.

Infracţiunea de abandon de familie face parte din categoria infracţiunilor pentru care acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. În concluzie, Curtea reţine că persoana vătămată V.M.G. prin reprezentant legal B.E. a formulat plângerea prealabilă împotriva inculpatului cu depăşirea termenului procedural de 3 luni, fiind tardivă. Mai învederăm şi faptul că persoana vătămată V.M.G. este o persoană lipsită de capacitate de exerciţiu, ceea ce permitea ca acţiunea penală să fie pusă în mişcare din oficiu, conform art. 157 alin. (4) C.pen., însă în cauză acţiunea penală nu a fost pusă în mişcare din oficiu, ci ca urmare a plângerii prealabile a reprezentantului legal al minorei, act de sesizare tardiv. Acest impediment procedural împiedică punerea în mişcare şi exercitarea în continuare a acţiunii penale, ceea ce presupune adoptarea unei soluţii de încetare a procesului în baza art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen.,

pentru lipsa plângerii prealabile, nefiind îndeplinită o cerinţă de procedibilitate, astfel că acţiunea penală nu poate fi exercitată împotriva inculpatului cu consecinţa pronunţării unei soluţii de încetare a procesului penal. În mod corect a reţinut judecătorul fondului că, deşi procurorul avea posibilitatea prevăzută de lege de a se sesiza din oficiu, conform dispoziţiilor art. 157 alin. (4) C.pen., această ipoteză legală nu este incidentă în speţă, întrucât procurorul nu a înţeles să facă uz de posibilitatea oferită de art. 157 alin. (4) C.pen cu prilejul punerii în mişcare şi exercitării acţiunii penale, ci acesta a făcut referire la respectiva dispoziţie legală abia în cuprinsul rechizitoriului, aspect ce nu poate valida, cu titlu retroactiv, actele procesuale îndeplinite pe parcursul urmăririi penale, cu neobservarea termenului legal de introducere a plângerii prealabile. Totodată s-a examinat cuprinsul rezoluţiei de începere a urmăririi penale şi ordonanţei de punere în mişcare a acţiunii penale, din care nu rezultă nicio trimitere la punerea în mişcare şi exercitarea acţiunii penale din oficiu, ci aceştia au avut în vedere, ca act de sesizare, plângerea prealabilă formulată de reprezentantul legal al minorei, aspect reiterat în cuprinsul referatului de terminare a urmăririi penale, concluzionându-se că, în lipsa punerii în mişcare şi exercitării acţiunii penale din oficiu, procurorul nu putea da eficienţă, prin rechizitoriu, prevederilor art. 157 alin. (4) C.pen. *(C.A. Constanța, secţia penală, decizia nr. 637 din 20 iunie 2019, www.sintact.ro).*

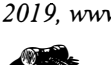 În cazul infracțiunilor de obicei, cum este cazul infracțiunii de hărțuire, diferitele acte materiale a căror repetabilitate formează conținutul constitutiv al infracțiunii nu au autonomie infracțională. În consecință, formularea unei plângeri prealabile pentru o parte dintre actele materiale nu este de natură să văduvească acțiunea penală în privința celorlalte acte materiale. Din contră, aceasta este perfect valabilă pentru întreaga infracțiune de obicei, cât timp aceasta nu s-a epuizat. Prin urmare, instanța a înlăturat susținerile inculpatului sub acest aspect *(C.A. Brașov, secţia penală, decizia nr. 348 din 18 aprilie 2019, www.sintact.ro).*

Plângerea penală prealabilă, drept condiţie legală de procedibilitate şi pedepsibilitate în cazul abuzului de încredere, a fost formulată în cazul ambelor infracţiuni cu respectarea termenului de la data la care persoana vătămată cunoştea făptuitorul. În modalitatea alternativă a refuzului de restituire din cadrul conţinutului infracţiunii de abuz de încredere, infracţiunea nu este una continuă (elementul material nu se prelungeşte în timp, până la un moment ulterior al epuizării), ci este o infracţiune de consumare imediată, simplul refuz nejustificat ducând la consumarea infracţiunii. În cauză, momentul iniţial de la care curge termenul pentru formularea plângerii prealabile nu poate fi decât unul ulterior emiterii somaţiilor/înştiinţărilor de către cele două societăţi de leasing, comunicate către inculpat, eventual după recepţionarea acestora de către parte şi expirarea acelui termen de 10 zile în care se puteau rezolva nelămuririle. Prin raportare la aceste date, termenul de formulare a plângerii penale prealabile, separat, pentru fiecare persoană vătămată în parte, nu expirase la data depunerii sesizării la organele de poliţie. Momentul de referinţă la care trebuie raportat pentru calculul termenului, *dies a quo*, nu poate fi cel menţionat de inculpat,

întrucât societatea de leasing este îndrituită să solicite în mod expres restituirea bunului abia la momentul încetării raporturilor contractuale, prin producerea efectelor rezilierii unilaterale, care a survenit ulterior, în anul 2010. Nu se poate aprecia că termenul de 2 luni ar fi început să curgă de la data dispunerii de cele două autoturisme prin vânzarea către terţi, martorii din cauză, în primul rând, aşa cum s-a reţinut, aceste operaţiuni juridice au fost efectuate de către o altă persoană, fără ştirea inculpatului, care a aflat ulterior, iar, în al doilea rând, aceste transmisiuni erau cu totul străine celor două societăţi de leasing, s-au efectuat pe perioada executării prestaţiilor, nu aveau cunoştinţă de ele, în mod logic, astfel că nu exista posibilitatea de a acţiona, nefiindu-le opozabile. Momentul real, determinant, la care cele două societăţi au luat la cunoştinţă de atitudinea inculpatului de a nu restitui bunurile nu poate fi situat mai devreme de data comunicării somaţiei/înştiinţării de reziliere *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 824/A din 30 mai 2017, www.sintact.ro).*

Instanţa apreciază că nu poate fi antrenată răspunderea penală a inculpatului pentru comiterea infracţiunii de violare a vieţii private prevăzute de art. 226 alin. (1) C.pen., în cauză fiind incident cazul de împiedicare prevăzut de art. 16 lit. e) C.proc.pen., respectiv lipseşte plângerea prealabilă. Din analiza plângerii şi a declaraţiilor persoanei vătămate se observă clar că persoana vătămată nu a menţionat niciun moment că inculpatul l-ar fi fotografiat fără drept şi nu a solicitat tragerea la răspundere penală a inculpatului pentru această faptă, fiind făcute referiri doar la infracţiunea prevăzută de art. 226 alin. (2) C.pen., respectiv transmiterea de imagini fără drept *(Jud. Sectorului 5 Bucureşti, secţia penală, decizia nr. 1576 din 27 iunie 2017, în A. Iugan, C.pen. adnotat).*

În Codul de procedură penală nu se precizează ce se înţelege prin procură specială (mandat special), definiţia acestui act juridic regăsindu-se în art. 2016 alin. (2) C.civ. care prevede că pentru a încheia acte de înstrăinare (vânzare, donaţie etc.) sau grevare (constituirea unei ipoteci), tranzacţii ori compromisuri, pentru a se putea obliga prin cambii sau bilete la ordin ori pentru a intenta acţiuni în justiţie, precum şi pentru a încheia orice alte acte de dispoziţie, mandatarul trebuie să fie împuternicit în mod expres. Procura este aşadar specială numai dacă se acordă pentru o singură operaţie juridică sau pentru anumite operaţii determinate şi este generală, când mandatarul primeşte împuternicirea de a se ocupa (în cazul procurii judiciare) de toate afacerile judiciare ale mandantului. Atunci când plângerea prealabilă este formulată prin mandatar, este necesar ca în procură să se precizeze împotriva cui se face plângere prealabilă şi pentru ce faptă, o procură generală, neputând servi pentru introducerea plângerii prealabile. În caz contrar, dacă s-ar admite că plângerea prealabilă poate să fie formulată şi de un mandatar împuternicit printr-o procură general judiciară s-ar ajunge la situaţia în care persoana vătămată nu ar avea nici cel puţin cunoştinţă de faptul că împotriva inculpatului s-a formulat plângere prealabilă, cu consecinţa eludării voinţei legiuitorului care, prin condiţionarea punerii în mişcarea a acţiunii penale în cazul anumitor infracţiuni numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate a avut în vedere inclusiv posibilitatea ca inculpatul să fie iertat de persoana vătămată şi astfel să înceteze procesul

penal. În speţă, examinând actele şi lucrările dosarului se constată că plângerea prealabilă a fost formulată de soţul persoanei vătămate, B.C. Este adevărat că la plângere a fost ataşată şi o procură. Din examinarea acesteia rezultă însă că mandatul nu este unul special, aşa cum impune art. 289 alin. (3) C.proc.pen., ci o procură generală judiciară, care este aşadar anterioară comiterii faptei şi în care nici nu ar fi fost posibil să se menţioneze persoana împotriva căreia mandant arul este împuternicit să formuleze plângere prealabilă respectiv fapta pentru care formulează o astfel de plângere. Pentru aceste considerente, Curtea constată că lipseşte plângerea prealabilă, astfel încât răspunderea penală a inculpatului nu poate fi antrenată, împrejurare în prezenţa căreia nu se mai justifică examinarea celorlalte motive de apel *(C.A. Craiova, secţia penală, decizia nr. 44 din 19 ianuarie 2016, www.sintact.ro).*

Constată Tribunalul Bucureşti că prin actul de trimitere în judecată s-a apreciat că fapta inculpatului S constând în aceea că la data de 15.04.2016, în jurul orei 23:00, în timp ce se afla pe strada M, a intrat în curtea imobilului persoanei vătămate T situat la nr. 39, sector 5, Bucureşti, ocazie cu care a spart geamul de la uşa de acces în imobil în urma unei lovituri cu pumnul, întruneşte în mod obiectiv şi subiectiv elementele constitutive ale infracţiunii de distrugere, faptă prevăzută şi pedepsită de art. 253 alin. (1) C.pen. Potrivit art. 253 alin. (1) C.proc.pen. acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar potrivit art. 295 alin. (3) C.proc.pen. raportat la art. 289 alin. (3) C.proc.pen. aceasta poate fi depusă şi prin mandatar, iar mandatul trebuie să fie special. Conform dispoziţiilor art. 1535 C.civ. anterior, mandatul era special când era „pentru o afacere, sau pentru oarecare anume afaceri" şi general când era dat „pentru toate afacerile mandantului". Relevante pentru problematica întinderii mandatului erau şi dispoziţiile art. 1536 C.civ. Anterior, potrivit căruia „mandatul conceput în termeni generali cuprinde numai actele de administrare. Când este vorba de înstrăinare, ipotecare sau de facerea unor acte ce trec peste administrarea ordinară, mandatul trebuie să fie special". Noul Cod civil reglementează „întinderea mandatului" la art. 2016. Potrivit acestui text de lege, „(1) Mandatul general îl autorizează pe mandatar să efectueze numai acte de conservare şi de administrare. (2) Pentru a încheia acte de înstrăinare sau grevare, tranzacţii ori compromisuri, pentru a se putea obliga prin cambii sau bilete la ordin ori pentru a intenta acţiuni în justiţie, precum şi pentru a încheia orice alte acte de dispoziţie, mandatarul trebuie să fie împuternicit în mod expres. (3) Mandatul se întinde şi asupra tuturor actelor necesare executării lui, chiar dacă nu sunt precizate în mod expres". Analizând procura folosită de către numitul M. pentru a depune plângere prealabilă împotriva numitului S instanţa constată că aceasta a fost acordată pentru administrarea şi conservarea imobilului situat în Bucureşti, str. M. nr. 39, sector 5 îmbrăcând o formă autentică şi un caracter general. Apreciază instanţa de judecată că mandatul pentru a fi special trebuie dat în termenul prevăzut de legea penală pentru a depune plângerea prealabilă, în conţinutul mandatului trebuie prevăzut împotriva cui se face plângere prealabilă şi pentru ce faptă. Plângerea prealabilă poate fi introdusă şi de un mandatar special al persoanei vătămate, în acest caz fiind necesar ca în procură să se precizeze împotriva cui se face plângerea prealabilă şi pentru

ce faptă; o procură cu caracter general nu poate servi pentru introducerea plângerii prealabile. Persoana juridică introduce plângerea prealabilă prin reprezentanţii săi legali. Plângerea prealabilă, ca act de sesizare, se deosebeşte de celelalte acte de sesizare obişnuită a organelor de urmărire penală (denunţ, plângere, sesizare din oficiu) prin caracterului ei necesar şi indispensabil, de condiţie pentru pornirea procesului penal, ca şi prin caracterul *exclusiv*, plângerea prealabilă fiind singurul mod de sesizare valabilă pentru pornirea procesului penal pentru anumite infracţiuni, aceasta neputând avea loc dacă s-a produs o sesizare obişnuită. Apreciază instanţa de judecată că procura folosită nu are un caracter special şi totodată nu a fost dată pentru a întocmi acte de dispoziţie, condiţie necesară pentru a depune o plângere prealabilă în mod valabil. De asemenea depunerea unei plângeri prealabile nu poate fi asimilată unei acţiuni de „conservare sau administrare a imobilului situat în Bucureşti (...)" raportat la dispoziţiile art. 14 C.proc.pen. care definesc obiectul acţiunii penale, precum şi ale art. 19 alin. (4) C.proc.pen. care stabilesc caracterul accesoriu al acţiunii civile motiv pentru care, apreciază instanţa de judecată că, recuperarea prejudiciului cauzat prin distrugere geamului, nu poate legitima depunerea unei plângeri prealabile valabilă având la bază procura ataşată la dosarul de urmărire penală. Pentru toate aceste motive apreciază Tribunalul Bucureşti că în cauză sunt incidente prevederile art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., respectiv lipseşte plângerea prealabilă *(Trib. Bucureşti, secţia penală, sentinţa nr. 2517 din 6 decembrie 2018, în A. Iugan, C.pen. adnotat).*

§3. Denunţul

- *denunţul* este modalitatea de sesizare a organului de urmărire penală, constând în încunoştinţarea despre săvârşirea unei infracţiuni făcută de o persoană fizică sau o persoană juridică, alta decât cea vătămată prin infracţiune (inclusiv de către făptuitor); aşadar, denunţătorul nu poate fi persoana vătămată din cauza penală în legătură cu care a formulat actul de sesizare al organelor de urmărire penală, însă poate avea calitatea de martor, suspect sau inculpat sau chiar parte responsabilă civilmente în cauză;

- denunţul se poate face ***numai personal***, nu prin mandatar convenţional sau judiciar (chiar dacă acesta a primit procură specială pentru a depune denunţul) sau prin substituit procesual (de pildă, denunţul nu poate fi formulat de către unul dintre soţi pentru celălalt soţ sau de către copilul major pentru părinţi);

- faţă de diferenţele existente între denunţ şi plângere, organul de urmărire penală trebuie să manifeste o atenţie deosebită în calificarea modalităţii de sesizare, întrucât în funcţie de aceasta, ulterior începerii urmăririi penale, pot fi incidente sau nu diferite instituţii procesuale [de pildă, persoana vătămată nu poate formula denunţ, însă se poate constitui parte civilă sau beneficia de drepturi procesuale care nu se află în patrimoniul denunţătorului (cum ar fi cel referitor la asigurarea asistenţei juridice)]; astfel, calificarea eronată a actului de sesizare ca fiind denunţ în loc de plângere poate fi sursa unor viitoare nelegalităţi ale urmăririi penale;

- dacă denunţătorul este o persoană lipsită de capacitate de exerciţiu, denunţul se face de reprezentantul său legal. Persoana cu capacitate de exerciţiu restrânsă poate

face denunţ cu încuviinţarea persoanelor prevăzute de legea civilă. În cazul în care făptuitorul este persoana care reprezintă legal sau încuviinţează actele denunţătorului, sesizarea organelor de urmărire penală se face din oficiu;

- *denunţul scris* trebuie să cuprindă: numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea şi domiciliul denunţătorului ori, pentru persoane juridice, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerţului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice şi contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convenţional, descrierea faptei care formează obiectul denunţului, precum şi indicarea făptuitorului şi mijloacelor de probă, dacă sunt cunoscute, semnătura denunţătorului;

- denunţul trebuie redactat/tradus în limba română chiar şi atunci când este formulat de persoana care nu vorbeşte sau nu înţelege limba română, dispoziţiile art. 290 alin. (2) C.proc.pen. nefăcând trimitere la art. 289 alin. (11) C.proc.pen.;

- *denunțul anonim* nu întrunește condițiile prevăzute de lege pentru a constitui un act de sesizare a organelor judiciare, dar poate conduce la sesizarea acestora din oficiu, dacă organul de urmărire penală, după verificarea veridicității celor cuprinse în denunț, constată că există date cu privire la săvârșirea unei infracțiuni; tot astfel, organele de urmărire penală se pot sesiza din oficiu și atunci când denunțul întrunește cerințele legale, însă denunțătorul întrunește condițiile pentru a se reține calitatea de martor amenințat sau vulnerabil[1];

- denunțul *în formă electronică* îndeplinește condițiile de formă numai dacă este certificat prin *semnătură electronică*, în conformitate cu prevederile legale;

- denunțul formulat *oral* se consemnează într-un proces-verbal de către organul care îl primește;

- denunțul are, în principiu, ***caracter facultativ***, cu excepția cazurilor în care legea prevede că nedenunțarea unei infracțiuni atrage răspunderea penală a persoanei care avea obligația să o facă (art. 266 și 267 C.pen.);

- ***orice persoană cu funcție de conducere*** în cadrul unei autorități a administrației publice sau în cadrul altor autorități publice, instituții publice ori al altor persoane juridice de drept public, ***precum și orice persoană cu atribuții de control*** din cadrul unei instituții publice ori dintr-o entitate privată, care ***în exercitarea atribuțiilor lor***

---

[1] *În acest sens*, în literatura juridică (*R. Budăi*, Audierea sub pseudonim, în Revista Themis nr. 1-2/2021, p. 8) s-a arătat că: „În practică, pot exista situații în care un martor a depus inițial și un denunț, evident cu numele real. Într-o asemenea situație, neprevăzută de legiuitor, dacă organul judiciar va aprecia că persoana care a formulat actul de sesizare al organelor de urmărire penală este un martor amenințat atunci denunțul va trebui păstrat tot în condiții de confidențialitate, deoarece ar conduce la deconspirarea identității martorului. Pe de altă parte, nu trebui scăpat din vedere că denunțul nu este un mijloc de probă, ci un mod de sesizare a organelor de urmărire penală. Într-o asemenea situație, organul judiciar va trebui să se sesizeze din oficiu în legătură cu aspectele cuprinse în denunț, fără a face referire la elemente care ar putea conduce la deconspirarea identității persoanei. Desigur, această interpretare se impune doar dacă în cauză, în baza denunțului, nu s-a început urmărirea penală cu privire la faptă întrucât, după acest moment, odată apărut numele real al persoanei în ordonanța emisă, audierea sub pseudonim nu ar mai avea logică".

au luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare *din oficiu,* ***sunt obligate să sesizeze*** de îndată organul de urmărire penală *și să ia măsuri pentru ca urmele infracțiunii, corpurile delicte și orice alte mijloace de probă să nu dispară* (*obligație pozitivă de a denunța*); nu este reglementat un mod distinct de sesizare, ci doar obligația legală de a denunța, care incumbă unei anumite categorii de persoane; acestea pot funcționa fie în cadrul organelor de constatare la care se referă art. 61 C.proc.pen., fie în afara acestora;

- ***orice persoană care exercită un serviciu de interes public*** pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu de interes public (de pildă, notarii publici, executorii judecătorești, experții autorizați etc.), care ***în exercitarea atribuțiilor sale*** a luat cunoștință de săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare *din oficiu*, ***este obligată să sesizeze*** de îndată organul de urmărire penală (*obligație pozitivă de a denunța*); aceste persoane nu au și obligația de a lua măsuri pentru ca urmele infracțiunii, corpurile delicte și orice alte mijloace de probă să nu dispară; nu este reglementat un mod distinct de sesizare, ci doar obligația legală de a denunța care incumbă unei anumite categorii de persoane; acestea pot funcționa fie în cadrul organelor de constatare la care se referă art. 61 C.proc.pen., fie în afara acestora;

- tot astfel, art. 23 din Legea nr. 78/2000 prevede că *persoanele cu atribuții de control* sunt obligate să înștiințeze organul de urmărire penală sau, după caz, organul de constatare a săvârșirii infracțiunilor, abilitat de lege, cu privire la orice date din care rezultă indicii că s-a efectuat o operațiune sau un act ilicit ce poate atrage răspunderea penală, potrivit dispozițiilor acestei legi;

- în anumite cazuri, prevăzute explicit de lege, ***formularea denunțului de către făptuitor are natura unei cauze de nepedepsire*** [de pildă, potrivit art. 290 alin. (3) C.pen., mituitorul *nu se pedepsește* dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta, sau conform art. 292 alin. (2) C.pen. făptuitorul *nu se pedepsește* dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta] ***sau a unei cauze de reducere a pedepselor***[1] (de pildă, cele prevăzute de art. 15 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, republicată[2], de

[1] Pentru a avea efectul unei cauze de reducere a pedepselor, denunțul formulat trebuie să conducă la începerea urmăririi penale *in rem* și la continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect, nefiind necesar ca la momentul valorificării să fi fost pusă în mișcare acțiunea penală sau să se fi emis rechizitoriul față de persoana denunțată. În cazul în care denunțul este formulat după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, acesta nu poate fi invocat ca temei de contestație la executare, deoarece nu are natura unei cauze de micșorare a pedepsei apărută *postsententiam*.

[2] Potrivit art. 15 din Legea nr. 143/2000, republicată: „Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute la art. 2-9, iar în timpul urmăririi penale *denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane* care au săvârșit infracțiuni legate de droguri beneficiază de *reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege*" (s.n., M.U.).

art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor, republicată[1], sau de art. 19 din O.U.G. nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție[2], sau art. 15 din O.U.G. nr. 78/2016 pentru organizarea și funcționarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism[3].

- denunțătorul poate fi audiat în calitate de *martor* de organele de urmărire penală; în aceste ipoteze, organele judiciare trebuie să evalueze cu precauție valoarea probantă a acestora, în special în situațiile în care martorii au obținut beneficii de drept substanțial din formularea denunțului, având în vedere și jurisprudența Curții de la Strasbourg (de exemplu, CtEDO, decizia din 27 ianuarie 2004, în cauza *Verhoek c. Olandei*, CtEDO, hotărârea din 23 februarie 2016, în cauza *Navalnyy și Ofitserov c. Rusiei*, parag. 102-109);

- de regulă, denunțătorul nu are calitatea de persoană interesată care să atragă dreptul de a formula plângere împotriva soluției de clasare dispuse de procuror (de pildă, în cazul infracțiunilor de corupție plângerea formulată de denunțător va trebui respinsă ca inadmisibilă);

---

[1] Art. 19 din Legea nr. 682/2002, republicată, prevede că: „Persoana care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1, și care a comis o infracțiune gravă, iar înaintea sau în timpul urmăririi penale ori al judecății *denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane* care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de *reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege*" (s.n., M.U.).

Prin DCC nr. 67 din 26 februarie 2015 s-a constatat că soluția legislativă reglementată de art. 19 din Legea nr. 682/2002, care exclude de la beneficiul reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege persoana care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1 din lege, și care nu a comis o infracțiune gravă, este neconstituțională. În motivarea soluției pronunțate Curtea Constituțională a constatat că persoana care are calitatea de martor în sensul art. 2 lit. a) pct. 1 din Legea nr. 682/2002, indiferent dacă este autor al unei infracțiuni grave sau mai puțin grave, se află în aceeași situație juridică, sens în care, tratamentul juridic nu poate fi decât identic. *Așadar, neconstituționalitatea discriminării astfel constatate are ca rezultat acordarea beneficiului reducerii la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege și martorilor care au săvârșit infracțiuni ce excedează definiției din art. 2 lit. h) din Legea nr. 682/2002.*

Prin *decizia nr. 79/HP/2021* s-a apreciat că aplicarea pedepsei în limite reduse la jumătate în temeiul art. 19 din Legea nr. 628/2002 este condiționată de continuarea urmăririi penale *in personam* în cauza în care denunțătorul are calitatea de martor denunțător, condiție necesară, dar nu suficientă, instanța urmând a evalua întrunirea cumulativă a condițiilor de aplicare a textului.

[2] Potrivit art. 19 din O.U.G. nr. 43/2002, „Persoana care a comis una dintre infracțiunile atribuite prin prezenta ordonanță de urgență în competența Direcției Naționale Anticorupție, iar în timpul urmăririi penale *denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane* care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de *reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege*" (s.n., M.U.).

[3] Art. 15 din O.U.G. nr. 78/2016 stipulează că: „Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute de prezenta ordonanță de urgență în competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor participanți la săvârșirea infracțiunii beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege".

- în cazul în care denunțul este îndreptat *la organul de urmărire penală competent și nu cuprinde* ***condițiile de formă neesențiale*** *prevăzute de lege* (de pildă, lipsește în cazul denunțătorului persoană fizică codul numeric personal, calitatea și domiciliul sau în cazul denunțătorului persoană juridică când lipsește sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional) *ori când descrierea faptei este incompletă ori neclară*, denunțul ***se restituie pe cale administrativă***, cu indicarea elementelor care lipsesc, fără a fi înregistrat în registrele privind sesizările cu caracter penal;

- în cazul în care denunțului îi lipsește *o condiție esențială de fond sau de formă* (de pildă, lipește în totalitate numele denunțătorului persoană fizică sau descrierea faptei ori dacă denunțul este anonim sau făcut prin mandatar) se va dispune *clasarea*[1];

- denunțul greșit îndreptat la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată ***se trimite, pe cale administrativă***, organului judiciar competent; așadar, transmiterea denunțului greșit îndreptat la organul judiciar necompetent se va realiza prin intermediul unei adrese, iar nu prin încheiere (în cazul în care a fost înregistrat la instanța necompetentă), respectiv a unei ordonanțe de declinare (dacă a fost înregistrat la parchetul necompetent); astfel, pe de o parte, trebuie reținut că dispozițiile art. 290 alin. (2) C.proc.pen. cu referire la art. 289 alin. (9) C.proc.pen. instituie necesitatea ***verificării prioritare a competenței***, la primirea actului de sesizare ***și trimiterea*** pe cale administrativă a acestuia la parchetul competent, iar nu înregistrarea denunțului ca dosar penal, urmată de declinarea competenței de efectuare a urmăririi penale; pe de altă parte, trebuie avut în vedere că ***trimiterea*** pe cale administrativă se realizează chiar dacă organul de urmărire penală sesizat constată lipsa unor condiții de formă sau de fond ale actului de sesizare, urmând ca parchetul competent să dispună ***restituirea*** pe cale administrativă a denunțului, atunci când carențele de formă sunt neesențiale, sau după caz ***clasarea***;

- dispozițiile art. 290 alin. (2) C.proc.pen. cu referire la art. 289 alin. (9) C.proc.pen. ***nu permit restituirea pe calea administrativă*** a denunțului greșit îndreptat petentului cu indicarea organului competent, ***ci doar trimiterea pe cale administrativă*** a denunțului organului competent, care va putea dispune în temeiul art. 294 alin. (2) C.proc.pen. restituirea pe cale administrativă a actului de sesizare care nu îndeplinește condițiile de formă neesențiale prevăzute de lege ori care nu cuprinde o descriere completă și clară a faptei;

- în vederea transpunerii standardelor europene în materia protecției victimelor unor infracțiuni, Codul de procedură penală a stipulat că în situația în care denunțul este întocmit de către o persoană care locuiește pe teritoriul României, cetățean român, străin sau persoană fără cetățenie, și prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească denunțul și să îl transmită organului competent din țara pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea. Regulile privind cooperarea judiciară în materie penală se aplică în mod corespunzător.

---

[1] Organele de urmărire penală se pot sesiza din oficiu în toate ipotezele în care denunțul este inform.

§4. Sesizarea din oficiu

- potrivit art. 292 C.proc.pen., organul de urmărire penală se sesizează din oficiu dacă află că s-a săvârşit o infracţiune *pe orice altă cale* decât cele prevăzute la art. 289-291 C.proc.pen. (plângere, denunţ, sesizările făcute de persoane cu funcţii de conducere); astfel, organele de urmărire penală pot lua cunoştinţă despre comiterea unei infracţiuni din surse închise (de exemplu, sesizări clasificate transmise de serviciile de informaţii, informaţii obţinute din investigarea altor cauze etc.) sau din surse deschise (de pildă, din informaţiile publicate de mass-media, sau în cazul în care le este solicitat concursul de către publicul care a surprins comiterea unei infracţiuni flagrante; în cazul în care are loc o altfel de sesizare, organele de urmărire penală întocmesc un proces-verbal de sesizare din oficiu;

- art. 292 C.proc.pen. permite ca sesizarea din oficiu să fie făcută atât de procuror (indiferent dacă urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către acesta sau doar supraveghează cercetarea penală), cât şi de organele de cercetare penală (chiar şi atunci când urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de către procuror), întrucât regulile de competenţă materială, funcţională sau personală urmează a fi aplicate numai în raport de actele procesuale sau procedurale efectuate odată cu începerea urmăririi penale); prin urmare, odată ce află de comiterea unei infracţiuni, organele de urmărire penală au obligaţia procedurală de a se sesiza din oficiu indiferent dacă fapta cu privire la care se întocmeşte actul de sesizare este sau nu în competenţa materială, personală sau teritorială a acestora; în ipotezele în care fapta cu privire la care s-au sesizat este dată de lege în competenţa altui organ judiciar, procesul-verbal de sesizare din oficiu se va trimite organului competent, această măsură având caracter administrativ şi neputând fi asimilată unei declinări de competenţă;

- şi în cazul în care plângerea sau denunţul nu îndeplinesc condiţiile de formă sau fond prevăzute de lege, neputând fi considerate acte de sesizare legal întocmite, organele de urmărire penală pot da relevanţă situaţiilor de fapt ce rezultă din acestea (inclusiv în ipotezele în care plângerea sau denunţul au fost restituite pe cale administrativă) întocmind un proces-verbal de sesizare din oficiu, care se înregistrează în registrele privind sesizările cu caracter penal;

- organele de urmărire penală *se pot sesiza din oficiu şi* atunci când datele şi informaţiile provin din actele încheiate de organele de constatare (în special în ipotezele în care aceste acte au caracter clasificat);

- nu este necesară întocmirea unui proces-verbal de sesizare din oficiu atunci când din probele administrate în cadrul procesual existent rezultă necesitatea extinderii urmăririi penale *in rem* sau *in personam*, deoarece organele de urmărire penală procedează doar la lărgirea sferei procesului penal în curs de desfăşurare, iar nu la o nouă începere de urmărire penală realizată în temeiul unui act de sesizare[1];

---

[1] În cazul în care procurorul decide că faptele noi rezultate urmează a fi investigate într-un alt dosar de urmărire penală ori că aceste fapte atrag competenţa unei alte unităţi de parchet este necesară întocmirea unui proces-verbal de sesizare din oficiu care va sta la baza începerii urmăririi penale în noul dosar.

- în cazul în care denunțul este îndreptat *la organul de urmărire penală competent și nu cuprinde* ***condițiile de formă neesențiale*** *prevăzute de lege* (de pildă, lipsește în cazul denunțătorului persoană fizică codul numeric personal, calitatea și domiciliul sau în cazul denunțătorului persoană juridică când lipsește sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional) *ori când descrierea faptei este incompletă ori neclară*, denunțul ***se restituie pe cale administrativă***, cu indicarea elementelor care lipsesc, fără a fi înregistrat în registrele privind sesizările cu caracter penal;

- în cazul în care denunțului îi lipsește *o condiție esențială de fond sau de formă* (de pildă, lipește în totalitate numele denunțătorului persoană fizică sau descrierea faptei ori dacă denunțul este anonim sau făcut prin mandatar) se va dispune *clasarea*[1];

- denunțul greșit îndreptat la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată ***se trimite, pe cale administrativă***, organului judiciar competent; așadar, transmiterea denunțului greșit îndreptat la organul judiciar necompetent se va realiza prin intermediul unei adrese, iar nu prin încheiere (în cazul în care a fost înregistrat la instanța necompetentă), respectiv a unei ordonanțe de declinare (dacă a fost înregistrat la parchetul necompetent); astfel, pe de o parte, trebuie reținut că dispozițiile art. 290 alin. (2) C.proc.pen. cu referire la art. 289 alin. (9) C.proc.pen. instituie necesitatea ***verificării prioritare a competenței***, la primirea actului de sesizare ***și trimiterea*** pe cale administrativă a acestuia la parchetul competent, iar nu înregistrarea denunțului ca dosar penal, urmată de declinarea competenței de efectuare a urmăririi penale; pe de altă parte, trebuie avut în vedere că ***trimiterea*** pe cale administrativă se realizează chiar dacă organul de urmărire penală sesizat constată lipsa unor condiții de formă sau de fond ale actului de sesizare, urmând ca parchetul competent să dispună ***restituirea*** pe cale administrativă a denunțului, atunci când carențele de formă sunt neesențiale, sau după caz ***clasarea***;

- dispozițiile art. 290 alin. (2) C.proc.pen. cu referire la art. 289 alin. (9) C.proc.pen. ***nu permit restituirea pe calea administrativă*** a denunțului greșit îndreptat petentului cu indicarea organului competent, ***ci doar trimiterea pe cale administrativă*** a denunțului organului competent, care va putea dispune în temeiul art. 294 alin. (2) C.proc.pen. restituirea pe cale administrativă a actului de sesizare care nu îndeplinește condițiile de formă neesențiale prevăzute de lege ori care nu cuprinde o descriere completă și clară a faptei;

- în vederea transpunerii standardelor europene în materia protecției victimelor unor infracțiuni, Codul de procedură penală a stipulat că în situația în care denunțul este întocmit de către o persoană care locuiește pe teritoriul României, cetățean român, străin sau persoană fără cetățenie, și prin aceasta se sesizează săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească denunțul și să îl transmită organului competent din țara pe teritoriul căreia a fost comisă infracțiunea. Regulile privind cooperarea judiciară în materie penală se aplică în mod corespunzător.

---

[1] Organele de urmărire penală se pot sesiza din oficiu în toate ipotezele în care denunțul este inform.

§4. Sesizarea din oficiu

- potrivit art. 292 C.proc.pen., organul de urmărire penală se sesizează din oficiu dacă află că s-a săvârşit o infracţiune *pe orice altă cale* decât cele prevăzute la art. 289-291 C.proc.pen. (plângere, denunţ, sesizările făcute de persoane cu funcţii de conducere); astfel, organele de urmărire penală pot lua cunoştinţă despre comiterea unei infracţiuni din surse închise (de exemplu, sesizări clasificate transmise de serviciile de informaţii, informaţii obţinute din investigarea altor cauze etc.) sau din surse deschise (de pildă, din informaţiile publicate de mass-media, sau în cazul în care le este solicitat concursul de către publicul care a surprins comiterea unei infracţiuni flagrante; în cazul în care are loc o altfel de sesizare, organele de urmărire penală întocmesc un proces-verbal de sesizare din oficiu;

- art. 292 C.proc.pen. permite ca sesizarea din oficiu să fie făcută atât de procuror (indiferent dacă urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către acesta sau doar supraveghează cercetarea penală), cât şi de organele de cercetare penală (chiar şi atunci când urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de către procuror), întrucât regulile de competenţă materială, funcţională sau personală urmează a fi aplicate numai în raport de actele procesuale sau procedurale efectuate odată cu începerea urmăririi penale); prin urmare, odată ce află de comiterea unei infracţiuni, organele de urmărire penală au obligaţia procedurală de a se sesiza din oficiu indiferent dacă fapta cu privire la care se întocmeşte actul de sesizare este sau nu în competenţa materială, personală sau teritorială a acestora; în ipotezele în care fapta cu privire la care s-au sesizat este dată de lege în competenţa altui organ judiciar, procesul-verbal de sesizare din oficiu se va trimite organului competent, această măsură având caracter administrativ şi neputând fi asimilată unei declinări de competenţă;

- şi în cazul în care plângerea sau denunţul nu îndeplinesc condiţiile de formă sau fond prevăzute de lege, neputând fi considerate acte de sesizare legal întocmite, organele de urmărire penală pot da relevanţă situaţiilor de fapt ce rezultă din acestea (inclusiv în ipotezele în care plângerea sau denunţul au fost restituite pe cale administrativă) întocmind un proces-verbal de sesizare din oficiu, care se înregistrează în registrele privind sesizările cu caracter penal;

- organele de urmărire penală *se pot sesiza din oficiu şi* atunci când datele şi informaţiile provin din actele încheiate de organele de constatare (în special în ipotezele în care aceste acte au caracter clasificat);

- nu este necesară întocmirea unui proces-verbal de sesizare din oficiu atunci când din probele administrate în cadrul procesual existent rezultă necesitatea extinderii urmăririi penale *in rem* sau *in personam*, deoarece organele de urmărire penală procedează doar la lărgirea sferei procesului penal în curs de desfăşurare, iar nu la o nouă începere de urmărire penală realizată în temeiul unui act de sesizare[1];

---

[1] În cazul în care procurorul decide că faptele noi rezultate urmează a fi investigate într-un alt dosar de urmărire penală ori că aceste fapte atrag competenţa unei alte unităţi de parchet este necesară întocmirea unui proces-verbal de sesizare din oficiu care va sta la baza începerii urmăririi penale în noul dosar.

- în ipoteza în care organele de urmărire penală primesc date şi informaţii cu caracter clasificat cu privire la săvârşirea unei infracţiuni, vor proceda mai întâi la înregistrarea înscrisurilor primite cu respectarea prevederilor legale privind informaţiile clasificate, urmând ca ulterior să efectueze verificări ale acestor informaţii; dacă se constată date cu privire la comiterea unei infracţiuni, organele de urmărire penală se vor sesiza din oficiu întocmind *un proces-verbal care constituie actul de sesizare*;

- în cazul infracţiunilor flagrante surprinse de organele judiciare fără a fi avut cunoştinţă anterior de intenţia făptuitorului, procesul-verbal de constatare a acestora încheiat de organele de urmărire penală are natura juridică atât a unui act de constatare a infracţiunii, cât şi a unui act de sesizare din oficiu[1];

- indiferent de caracterul flagrant sau neflagrant al infracţiunii, *procesul-verbal* de sesizare din oficiu sau de constatare a infracţiunii flagrante *nu constituie act de începere a urmăririi penale in rem; aşadar*, după sesizarea din oficiu, urmărirea penală se începe *in rem* prin ordonanţă.

În procesul-verbal de sesizare din oficiu, în enumerarea mai multor acte materiale constând în oferirea de bunuri şi foloase necuvenite către inculpatele B.G.V. şi P.I., nu a fost descrisă şi plata excursiei în Malaezia din perioada 20.04 - 27.04.2011, de care a beneficiat inculpata P.I. Această împrejurare nu afectează legalitatea ordonanţei de începere a urmăririi penale şi a celorlalte acte subsecvente, inclusiv legalitatea rechizitoriului. Actul de sesizare stabileşte reperele investigaţiei penale, însă actul prin care se declanşează urmărirea penală nu este procesul-verbal de sesizare din oficiu, ci ordonanţei de începere a urmăririi penale, care, în conformitate cu art. 6 parag. 3 din Convenţia europeană, generează toate drepturile şi obligaţiile aferente, atât pentru organele de urmărire penală, cât şi pentru persoana pusă sub urmărire. În speţă, inculpaţii nu au suferit nicio vătămare, deoarece descrierea faptei referitoare la plata excursiei din Malaezia în folosul inculpatei P.I. a fost indicată încă din cuprinsul ordonanţei de începere a urmăririi penale, regăsindu-se în toate celelalte acte procesuale ce îi vizează pe inculpaţi şi, în aceeaşi manieră, se regăseşte şi în rechizitoriu, aşa încât nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 280 cu referire la art. 282 C.proc.pen., de constatare a nulităţii actelor procesuale sau de constatare a neregularităţii actului de sesizare *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 977 din 11 noiembrie 2014, www.sintact.ro)*.

§5. Sesizarea EPPO

- sesizarea Parchetului European este reglementată în principal de dispoziţiile art. 24 din Regulamentul EPPO;

[1] Această ipoteză nu are în vedere constatarea comiterii infracţiunii în cadrul unui procedeu probator autorizat de procuror ori de judecătorul de drepturi şi libertăţi (de pildă, cel a participării autorizate la anumite activităţi, sau al supravegherii tehnice în spaţii publice sau private, ori atunci când comiterea faptei este constatată de către investigatorii sub acoperire), deoarece acesta pot fi autorizate numai după începerea urmăririi penale şi, implicit, după momentul sesizării organelor judiciare.

- potrivit art. 24 alin. (1) din Regulament, pe de o parte, *instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii* (de pildă, OLAF sau EUROPOL) *și autoritățile din statele membre competente* (de exemplu, DLAF, ANAF, APIA) în temeiul dreptului național aplicabil ***denunță fără întârziere la EPPO*** orice comportament infracțional pentru care acesta ar putea să își exercite competența; tot astfel, art. 5 din Legea nr. 6/2021 prevede că autoritățile naționale competente sesizează Parchetul European în situațiile în care, la sesizare sau din oficiu, constată elemente privind o infracțiune pentru care Parchetul European ar putea să își exercite competența;

- conform art. 24 alin. (2) din Regulament, în cazul în care organele de urmărire penală române *inițiază* o investigație privind o infracțiune pentru care EPPO ar putea să își exercite competența sau în cazul în care, în orice moment de la începerea unei investigații, pentru organele de urmărire penală române *reiese că investigația* se referă la o astfel de infracțiune, autoritatea respectivă ***informează fără întârziere EPPO***, astfel încât acesta din urmă să poată decide dacă își exercită dreptul de evocare[1];

- din considerentul nr. 49 la Regulamentul EPPO rezultă că Parchetul European poate primi sau culege informații din alte surse, *precum părțile private*; informatorii pot aduce informații noi în atenția EPPO, oferind, astfel, asistență în activitatea sa de a investiga, de a urmări penal și de a trimite în judecată autorii infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii. Cu toate acestea, informarea poate fi descurajată de teama represaliilor. În scopul de a facilita depistarea infracțiunilor care intră în sfera de competență a EPPO, statele membre sunt încurajate să furnizeze, în conformitate cu legislația națională, proceduri eficace pentru a permite raportarea unor posibile infracțiuni care țin de competența EPPO și să asigure protecția persoanelor care denunță astfel de infracțiuni împotriva represaliilor și în special împotriva acțiunilor nefavorabile sau discriminatorii la locul de muncă. EPPO ar trebui să elaboreze propriile norme interne, dacă este necesar;

---

[1] Potrivit art. 6 din Legea nr. 6/2021: *(1) În cazul în care procurorul, în cursul urmăririi penale, constată elemente privind o infracțiune pentru care Parchetul European ar putea să își exercite competența sau descoperă împrejurări care determină atragerea competenței Parchetului European, informează despre aceasta, de îndată, Parchetul European, prin adresă, oferind, ulterior, oricare alte informații solicitate de Parchetul European în vederea stabilirii competenței.*

(2) Informarea prevăzută la alin. (1) va cuprinde toate elementele relevante ale cauzei, incluzând cel puțin descrierea faptelor cercetate, valoarea prejudiciului produs sau care s-ar fi putut produce, identitatea persoanelor care ar fi putut participa la săvârșirea faptei, identitatea victimelor, date privind infracțiuni legate în mod indisolubil, stadiul cercetărilor, indicarea probelor administrate, elemente transfrontaliere, argumente pentru a concluziona că Parchetul European este mai bine poziționat pentru a efectua urmărirea penală în sensul prevederilor art. 25 alin. (4) din Regulamentul EPPO, după caz.

(3) În situația în care Parchetul European solicită informații suplimentare sau accesul la dosar în vederea exercitării dreptului de evocare, acestea îi sunt puse la dispoziție de îndată.

(4) După transmiterea informării și până la comunicarea deciziei Parchetului European sau până la expirarea unui termen de 5 zile, organul de urmărire penală va efectua doar actele urgente. În cazul în care Parchetul European emite o decizie motivată de prelungire a termenului de adoptare privind exercitarea dreptului de evocare cu o durată maximă de 5 zile, actele urgente vor fi efectuate pe durata noului termen, începând de la momentul comunicării deciziei de prelungire.

- art. 24 alin. (4) din Regulamentul EPPO stabileşte conţinutul sesizării prevăzând că acesta trebuie să cuprindă cel puţin o descriere a faptelor, inclusiv o evaluare a prejudiciului cauzat sau care riscă să fie cauzat, eventuala încadrare juridică şi orice informaţie disponibilă cu privire la potenţialele victime, persoanele suspectate şi alte persoane implicate; dispoziţiile art. 294 C.proc.pen se aplică în mod corespunzător şi în cazul sesizării informe a EPPO.

§6. Actele încheiate de organele de constatare

- sunt actele încheiate de organele nejudiciare prevăzute de art. 61 alin. (1) lit. a)-c) C.proc.pen. ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni;

- organele de constatare sunt obligate să întocmească un *proces-verbal* despre împrejurările constatate;

- deopotrivă, organele de constatare *au obligaţia* să ia măsuri de conservare a locului săvârşirii infracţiunii şi de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă. În cazul infracţiunilor flagrante, aceleaşi organe au dreptul de a face percheziţii corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor şi de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală;

- când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecţii ori precizări sau au de dat explicaţii cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligaţia de a le consemna în procesul-verbal;

- actele încheiate de organele de constatare împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală;

- *procesul-verbal* prin care se constată comiterea unei infracţiuni încheiat de organele de constatare constituie *act de sesizare* a organelor de urmărire penală (nu mijloc de probă) şi nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ; în schimb, mijloacele materiale de probă, înscrisurile sau bunurile ridicate, consemnările referitoare la rezultatul percheziţiei corporale sau a vehiculului vor avea valoare probatorie în procesul penal;

- nu se poate dispune restituirea pe cale administrativă a actului de sesizare întocmit de organele de constatare;

- persoanele care au întocmit procese-verbale în calitate de organe de constatare potrivit art. 61 şi 62 C.proc.pen. pot fi audiate ca *martori* de organele de urmărire penală;

- actele de constatare întocmite de lucrători din cadrul Serviciului Român de Informaţii (S.R.I.), Serviciul de Informaţii Externe (S.I.E.) Serviciului de Protecţie şi Pază (S.P.P.), Serviciul de Telecomunicaţii Speciale (S.T.S.) se pot obiectiva şi în forma unor informări cuprinse în documente clasificate; în aceste ipoteze, organele de urmărire penală pot utiliza informaţiile primite, dar nu ca acte de sesizare având în vedere caracterul lor clasificat[1], ci pentru a se sesiza din oficiu.

---

[1] Potrivit art. 36 alin. (1) din Legea nr. 182/2002 privind protecţia informaţiilor clasificate: *„Persoanele fizice cărora le-au fost încredinţate informaţii clasificate sunt obligate să*

§7. Alte modalităţi de sesizare

- ***comandanţii de nave şi aeronave*** sunt obligaţi să constate infracţiunile comise pe acestea şi să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate; actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează organelor de urmărire penală, de îndată ce nava sau aeronava ajunge în primul port sau aeroport românesc; *procesul-verbal de constatare* prin care se constată comiterea unei infracţiuni de comandanţii de nave şi aeronave *constituie act de sesizare* a organelor de urmărire penală (nu mijloc de probă) şi nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ; în schimb, mijloacele materiale de probă, înscrisurile sau bunurile ridicate, consemnările referitoare la rezultatul percheziţiei corporale sau a vehiculului vor avea valoare probatorie în procesul penal; nu se poate dispune restituirea pe cale administrativă a actului de sesizare întocmit de comandanţii de nave şi aeronave;

- ***sesizarea comandantului militar*** este necesară în cazul săvârşirii de militari a uneia dintre infracţiunile contra capacităţii de luptă a forţelor armate prevăzute de art. 413-417 C.pen. (absenţa nejustificată, dezertarea, încălcarea consemnului, părăsirea postului sau a comenzii ori insubordonarea); chiar dacă organele de urmărire penală au fost sesizate în alt mod, sesizarea comandantului reprezintă o condiţie pentru începerea urmăririi penale; organul de urmărire penală după sesizare nu are obligaţia de a-l informa pe comandantul unităţii militare cu privire la actele procesuale dispuse în cauză; nu se poate dispune restituirea pe cale administrativă a sesizării comandantului militar;

- ***sesizarea comandantului sau a proprietarului ori a operatorului navei***, după caz, este necesară în cazul infracţiunilor prevăzute de art. 23 alin. (1)[1] şi art. 25[2] din Legea nr. 191/2003;

- ***sesizarea proprietarului sau a operatorului navei ori a organelor abilitate ale autorităţii navale***, după caz este necesară în cazul infracţiunilor prevăzute de art. 23 alin. (2)[3] din Legea nr. 191/2003;

- ***sesizarea făcută de instanţa de judecată*** prin încheierea prin care a fost constatată infracţiunea de audienţă.

---

asigure protecţia acestora, potrivit legii, şi să respecte prevederile programelor de prevenire a scurgerii de informaţii clasificate".

[1] Potrivit art. 23 alin. (1) din Legea nr. 191/2003, refuzul de a executa un ordin cu privire la îndatoririle de serviciu privind siguranţa navei şi a navigaţiei se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

[2] Conform art. 25 din Legea nr. 191/2003, fapta pasagerului de a nu se supune în timpul călătoriei unui ordin dat de comandant sau secund ori de un alt ofiţer, pentru salvarea navei, se pedepseşte cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

[3] Potrivit art. 23 alin. (2) din Legea nr. 191/2003, refuzul comandantului navei de a executa un ordin cu privire la îndatoririle de serviciu privind siguranţa navei şi a navigaţiei se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

§8. Constituirea dosarului de urmărire penală. Verificarea sesizării

- plângerea sau denunțul pot fi depuse fie la organele de cercetare penală competente, fie la unitățile de parchet competente.

8.1. Înregistrarea plângerii/denunțului la organele de cercetare penală

- în cazul în care plângerea sau denunțul *este depus la organul de cercetare penală competent*, aceasta trebuie să verifice dacă actul de sesizare îndeplinește condițiile de fond și de formă prevăzute de lege; în urma verificării pot exista mai multe **ipoteze**:

a) plângerea sau denunțul *nu cuprinde condițiile de formă neesențiale prevăzute de lege* (de pildă, lipsește în cazul denunțătorului persoană fizică codul numeric personal, calitatea și domiciliul sau în cazul denunțătorului persoană juridică când lipsește sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional), *ori descrierea faptei este incompletă ori neclară*; în acest caz plângerea sau denunțul ***se restituie pe cale administrativă, cu indicarea elementelor care lipsesc***, fără a fi înregistrată în registrele privind sesizările cu caracter penal[1];

- dacă după restituire actul de sesizare este depus cu aceleași omisiuni sau conține alte carențe care conduc la reținerea caracterului său neinteligibil, organele de cercetare penală pot propune procurorului dispunerea soluției de ***clasare***; tot astfel, organele de cercetare penală vor propune procurorului soluția de clasare (cu excepția situațiilor în care se procedează la sesizarea din oficiu) și în ipoteza în care plângerea sau denunțul transmis prin serviciile poștale nu cuprinde codul numeric personal și domiciliul petentului/denunțătorului și nu sunt identificate alte date din care să rezulte acestea pentru a se dispune restituirea pe cale administrativă sau în cazul în care actul de sesizare inform este trimis prin poștă electronică fără a fi certificat prin semnătură electronică și nu este posibilă identificarea petentului sau denunțătorului din datele contului de email.

b) plângerii sau denunțului îi lipsește *o condiție esențială de fond sau de formă* (de pildă, lipește în totalitate numele petentului/denunțătorului persoană fizică sau descrierea faptei, ori dacă denunțul este anonim sau făcut prin mandatar); în acest caz, organele de cercetare penală înaintează procurorului actele, împreună cu referatul conținând ***propunerea de clasare***;

c) atunci când sesizarea îndeplinește condițiile legale de condițiile de formă și fond, dar din cuprinsul acesteia rezultă vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1) C.proc.pen., organele de cercetare penală *procedează la înregistrarea actului de sesizare în registrele privind sesizările cu caracter penal* în baza dispoziției administrative a șefilor acestora; după înregistrarea sesizării, aceasta se repartizează unuia

---

[1] În practică se constată realizarea și a altui demers menit a compensa în scurt timp carențele neesențiale ale sesizării. Astfel, organele de urmărire penală procedează la contactarea petentului/denunțătorului solicitându-i să se prezinte la sediul acestora în scopul complinirii carențelor actului de sesizare. Abia după ce acesta înlătură carențele constatate plângerea sau denunțul se înregistrează ca dosar penal.

dintre poliţiştii care au calitatea de organ de cercetare penală, care va înainta ulterior procurorului actele împreună cu referatul conţinând ***propunerea de clasare***;

d) atunci când sesizarea îndeplineşte condiţiile legale de formă şi fond şi din cuprinsul acesteia nu rezultă vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1) C.proc.pen., organele de cercetare penală procedează la ***înregistrarea actului de sesizare*** în registrele privind sesizările cu caracter penal în baza dispoziţiei administrative a şefilor acestora; după înregistrarea sesizării, aceasta se repartizează unuia dintre poliţiştii care au calitatea de organ de cercetare penală în vederea începerii şi efectuării urmăririi penale.

- după înregistrarea sesizării organele de cercetare penală au obligaţia *de a înştiinţa* unitatea de parchet care îi supraveghează activitatea despre infracţiunile de care au luat cunoştinţă *în vederea înregistrării cu număr unic şi desemnării unui procuror de caz de către conducătorul unităţii de parchet*;

- la primirea cauzei, organul de cercetare penală are obligaţia de a proceda, *de îndată, la verificarea competenţei sale*; în ipoteza în care cu privire la infracţiunea sesizată se constată faptul că urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de către procuror sau este de competenţa materială, personală sau teritorială a unui alt organ de cercetare penală, organul de cercetare penală va întocmi un referat cu propunere de efectuare de către procuror a urmăririi penale sau de sesizare a organului de cercetare penală competent.

8.2. Înregistrarea plângerii/denunţului la parchet

- în cazul în care plângerea sau denunţul *este depus la o unitate de parchet competentă*, aceasta trebuie să verifice dacă actul de sesizare îndeplineşte condiţiile de fond şi de formă prevăzute de lege; în urma verificării pot exista mai multe **ipoteze**:

a) plângerea sau denunţul *nu cuprinde condiţiile de formă neesenţiale prevăzute de lege, ori descrierea faptei este incompletă ori neclară*; în acest caz plângerea sau denunţul ***se restituie pe cale administrativă***, cu indicarea elementelor care lipsesc, fără a fi înregistrată în registrele privind sesizările cu caracter penal şi fără a se constitui dosar penal; dacă, după restituire, actul de sesizare este depus cu aceleaşi omisiuni sau conţine alte carenţe care conduc la reţinerea caracterului său neinteligibil procurorul poate dispune ***clasarea***;

b) plângerii sau denunţului îi lipseşte *o condiţie esenţială de fond sau de formă*; în acest caz, procurorul va dispune ***clasarea***;

c) atunci când sesizarea îndeplineşte condiţiile legale de formă şi fond, dar din cuprinsul acesteia rezultă vreunul dintre cazurile de împiedicare a exercitării acţiunii penale prevăzute de art. 16 alin. (1) C.proc.pen., se procedează la ***înregistrarea actului de sesizare***, acordându-i-se număr unic de dosar; după înregistrarea sesizării aceasta se repartizează unuia dintre procurorii din cadrul unităţii de parchet sesizate care, ulterior, va dispune ***clasarea*** dacă acesta constată existenţa impedimentului prevăzut de art. 16 alin. (1) C.proc.pen.;

d) atunci când sesizarea îndeplineşte condiţiile legale de condiţiile de formă şi fond şi din cuprinsul acesteia nu rezultă vreunul dintre cazurile de împiedicare a

exercitării acţiunii penale prevăzute de art. 16 alin. (1) C.proc.pen., se va proceda la ***înregistrarea*** acesteia, acordându-i-se număr unic de dosar; cauza penală va fi repartizată unuia dintre procurorii din cadrul unităţii de parchet.

- în cauzele în care procurorul supraveghează activitatea de urmărire penală după înregistrarea sesizării cu număr unic de dosar penal, sesizările *se transmit* organelor de cercetare penală pentru a efectua urmărirea penală *sau se reţin* în vederea efectuării urmăririi penale de către procuror în cazul în care acesta decide că se impune să efectueze personal urmărirea penală; deopotrivă, procurorul are posibilitatea şi de a dispune ca urmărirea penală să fie efectuată de un alt organ de cercetare penală al poliţiei judiciare decât cel întâi sesizat, în condiţiile art. 302 C.proc.pen.;

- în cazul urmăririi penale proprii sesizarea se reţine de procuror, trimiţându-se organelor de cercetare penală numai dacă, după începerea urmăririi penale, procurorul dispune delegarea efectuării unor acte de către acestea;

- din cele arătate mai sus se remarcă nelegalitatea practicilor unor organe de urmărire penală care dispun „clasarea administrativă" prin referat atunci când actul de sesizare nu întruneşte condiţiile de fond şi formă prevăzute de lege, apelând la o „interpretare adaptată" a dispoziţiilor art. 6 alin. (4), art. 7 şi art. 10 alin. (2) din O.G. nr. 27/2002 privind reglementarea activităţii de soluţionare a petiţiilor; o astfel de practică este nelegală, deoarece Ordonanţa nr. 27/2002 reglementează cadrul general de soluţionare a petiţiilor adresate de cetăţeni autorităţilor şi instituţiilor publice şi se aplică numai în situaţiile în care nu sunt instituite, prin lege sau prin acte subsecvente acesteia, proceduri diferite, speciale, de rezolvare, în funcţie de natura juridică şi calificarea cererii depuse. Or, Codul de procedură penală prevede mecanismul aplicabil actelor de sesizare informe, indiferent că acestea au fost depuse la parchet sau la organele de cercetare penală, care implică mai întâi restituirea pe cale administrativă, iar ulterior clasare, în cazul în care carenţele nu sunt complinite; prin urmare, este nelegală şi practica dispunerii unei soluţii de clasare în considerarea neîntrunirii condiţiilor de formă ale sesizării, dacă anterior nu s-a dispus restituirea pe cale administrativă a plângerii.

8.3. Constituirea dosarului în cazul infracţiunilor flagrante

- potrivit art. 293 alin. (1) C.proc.pen., *este flagrantă* infracţiunea descoperită *în momentul săvârşirii sau imediat după săvârşire* (de pildă, conducerea unui autovehicul fără permis surprinsă în trafic de organele de poliţie – *infracţiune continuă flagrantă*);

- conform art. 293 alin. (2) C.proc.pen., *se va reţine caracterul flagrant al infracţiunii* şi în următoarele **ipoteze**:

a) atunci când imediat după comiterea infracţiunii, făptuitorul[1] care a părăsit locul comiterii faptei este urmărit de organele de ordine publică, de siguranţă naţională, de persoana vătămată, de martorii oculari sau de strigătul public (de pildă, în urma comiterii unei tâlhării alertate de strigătul victimei organele jandarmeriei pornesc în căutarea infractorului descoperindu-l peste câteva ore într-un alt cartier);

---

[1] Prin *făptuitor* al infracţiunii flagrante trebuie înţeles atât autorul infracţiunii, cât şi coautorii sau alţi participanţi concomitenţi la comiterea acesteia.

b) în cazul în care imediat după comiterea infracțiunii făptuitorul ***prezintă urme care justifică suspiciunea rezonabilă*** că ar fi săvârșit infracțiunea sau *este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii* cu arme, instrumente sau orice alte obiecte de natură a-l presupune participant (autor, coautor, instigator sau complice) la infracțiune (de exemplu, în ipoteza în care cel care a spart un apartament este descoperit pe o stradă din apropierea blocului în care se afla apartamentul având asupra sa instrumente special confecționate pentru ruperea sistemului de închidere a ușii);

- din dispozițiile art. 293 alin. (1) și (2) C.proc.pen. rezultă că ipotezele de flagranță presupun, pe de o parte, constatarea *chiar a momentului săvârșirii infracțiunii* nu doar prin raportare la fapta consumată/epuizată, ci și la cea tentată (când acțiunea făptuitorului depășește stadiul actelor de pregătire), iar, pe de altă parte, constatarea efectuată imediat *după* momentul consumării ori epuizării infracțiunii, ori a comiterii faptei tentate;

- descoperirea infracțiunii flagrante poate avea loc ca urmare a constatării acesteia de către organele de urmărire penală sau de constatare prevăzute de art. 61 C.proc.pen., fie ca urmare a unei proceduri de monitorizare autorizată de procuror în condițiile art. 150 C.proc.pen. (participarea autorizată la anumite activități), fie ca urmare a constatării (accidentale) a comiterii faptei;

- în cazul infracțiunii flagrante, organele de ordine publică și siguranță națională (organe de constatare în sensul art. 61 C.proc.pen.) întocmesc un proces-verbal (actul de sesizare) în care consemnează toate aspectele constatate și activitățile desfășurate, pe care îl înaintează de îndată organului de urmărire penală; plângerile și cererile prezentate în scris, corpul delict, precum și obiectele și înscrisurile ridicate cu ocazia constatării infracțiunii sunt puse la dispoziția organului de urmărire penală, putând fi valorificate din punct de vedere al probatoriului în cauză;

- persoanele care au acționat în calitate de organe de constatare a infracțiunii flagrante pot fi audiate ca martori;

- în cazul infracțiunii flagrante, orice persoană sau autoritate are dreptul *să îl prindă pe făptuitor*; dacă făptuitorul a fost prins, persoana care l-a reținut trebuie să îl predea *de îndată*, împreună cu corpurile delicte, precum și cu obiectele și înscrisurile ridicate, organelor de urmărire penală, care întocmesc un *proces-verbal*;

- dacă organele de cercetare penală constată comiterea unei infracțiuni flagrante ce poate fi urmărită la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, procesul-verbal de sesizare din oficiu se înregistrează în registrele privind sesizările cu caracter penal, indiferent dacă persoana vătămată a formulat sau nu plângere prealabilă; după constatarea infracțiunii flagrante, organul de urmărire penală cheamă persoana vătămată și, dacă aceasta declară că face plângere prealabilă, și sunt îndeplinite celelalte condiții prevăzute de lege, începe urmărirea penală *in rem*. În caz contrar, organul de cercetare penală al poliției judiciare înaintează procurorului actele încheiate și propunerea de clasare;

- în cazul infracțiunilor flagrante, în situația în care sunt incidente prevederile art. 31 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 218/2002, republicată[1], sau ale art. 61 alin. (2)

[1] Potrivit art. 31 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 218/2002, republicată, în realizarea atribuțiilor ce îi revin, potrivit legii, polițistul este învestit cu exercițiul autorității publice și are

C.proc.pen., făptuitorul este condus la sediul organului de poliție; dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 305 C.proc.pen., organul de cercetare penală dispune începerea urmăririi penale *in rem* și înștiințează de îndată, telefonic sau prin orice alt mijloc, unitatea de parchet care îi supraveghează activitatea cu privire la infracțiunile de care a luat cunoștință în vederea atribuirii numărului unic;

- în cazul în care pentru infracțiunea flagrantă constatată legea prevede obligativitatea efectuării urmăririi penale de către procuror, actele urgente pot fi efectuate în condițiile art. 60 C.proc.pen. de organele de cercetare penală, care au obligația de a-l informa pe procuror.

8.4. Verificarea informațiilor de către EPPO

- potrivit art. 24 alin. (6) din Regulamentul EPPO, informațiile furnizate Parchetului European sunt înregistrate și verificate în conformitate cu regulamentul său intern de procedură. Verificarea evaluează dacă, pe baza informațiilor furnizate, există motive pentru a începe o investigație sau a exercita dreptul de evocare;

- în cazul în care, în urma verificării, EPPO decide că nu există motive pentru a începe o investigație sau pentru a-și exercita dreptul de evocare, motivele se consemnează în sistemul de gestionare a cazurilor;

- EPPO informează autoritatea care a denunțat un comportament infracțional, precum și victimele infracțiunii și, dacă se prevede astfel de către dreptul intern, alte persoane care au denunțat comportamentul infracțional; în cazul în care se aduce la cunoștința EPPO că este posibil să se fi săvârșit o infracțiune în afara sferei de competență a EPPO, acesta informează fără întârziere autoritățile naționale competente și transmite acestora toate probele relevante;

- în cazuri specifice, EPPO poate solicita alte informații relevante instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, precum și autorităților din statele membre. Informațiile solicitate pot viza încălcări care au cauzat intereselor financiare ale Uniunii alte prejudicii decât cele care intră în sfera de competență a EPPO.

Secțiunea a 6-a. Începerea urmăririi penale

§1. Noțiune. Condiții. Acte procesuale prin care se începe urmărirea penală

- este momentul inițial al procesului penal;

- potrivit art. 305 alin. (1) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, când actul de sesizare îndeplinește condițiile esențiale prevăzute de lege,

---

dreptul să conducă la sediul poliției pe cei care, prin acțiunile lor, periclitează viața persoanelor, ordinea publică sau alte valori sociale, precum și persoanele suspecte de săvârșirea unor fapte ilegale, a căror identitate nu a putut fi stabilită în condițiile legii; în cazurile nerespectării dispozițiilor date de polițist, acesta este îndreptățit să folosească forța; verificarea situației acestor categorii de persoane și luarea măsurilor legale, după caz, se realizează în cel mult 24 de ore, ca măsură administrativă.

organul de cercetare penală sau procurorul dispune prin ordonanţă ***începerea urmăririi penale cu privire la faptă*** (***săvârşită sau a cărei săvârşire se pregăteşte***) chiar dacă autorul sau participantul la aceasta este indicat în actul de sesizare ori este cunoscut [art. 305 alin. (1) C.proc.pen.];

- se remarcă, aşadar, două modificări semnificative faţă de vechea reglementare, care vin să concretizeze cadrul urmăririi penale:

a) *a fost eliminată condiţia negativă constând în inexistenţa vreunuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 C.proc.pen.*[1], deoarece la acest moment de început al investigaţiilor *in rem* nu se impune analiza impedimentelor la punerea în mişcare a acţiunii penale care ţin de tragerea la răspundere penală a unei persoane cu privire la care există probe administrate în cursul urmăririi penale că a comis o infracţiune; existenţa acestei condiţii era aptă să conducă la dificultăţi în demararea investigaţiilor în special în cauzele în care punerea în mişcare a acţiunii penale era condiţionată de plângerea prealabilă a persoanei vătămate care se afla într-o imposibilitate fizică sau morală să formuleze plângere prealabilă (de exemplu, în cazul accidentelor rutiere care au produs o vătămare corporală, în perioada în care victima se afla în stare de inconştienţă sau în terapie intensivă, în condiţiile în care pentru infracţiunea prevăzută de art. 196 C.pen. acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate); totuşi, dacă din cuprinsul actului de sesizare ***este evidentă*** existenţa unui impediment prevăzut de art. 16 C.proc.pen. (de pildă, intervenţia prescripţiei răspunderii penale pentru fapta sesizată) procurorul poate dispune o soluţie de clasare;

---

[1] Încercarea de reintroducere a acestei condiții la începerea urmăririi penale prin legea de modificare a Codului de procedură penală (aflată în prezent în dezbatere parlamentară) a fost considerată ca neconstituțională. Astfel, în DCC nr. 633/2018 s-a arătat că „dispozițiile art. 305 alin. (1) C.proc.pen. prevăd, printre condițiile cumulative ce se cer a fi îndeplinite pentru dispunerea începerii urmăririi penale cu privire la faptă, constatarea că nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen. Cu alte cuvinte, cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale devin cazuri de împiedicare a începerii urmăririi penale *in rem*. Or, o atare concluzie este în vădită contradicție cu însuși scopul urmăririi penale *in rem*. Astfel, potrivit art. 16 alin. (1), printre cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale sunt cele privind inexistența faptei, fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege, nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea sau există o cauză justificativă sau de neimputabilitate. În condițiile în care faza procesuală a urmăririi penale *in rem* este tocmai faza destinată strângerii de probe în baza cărora se pot contura indicii rezonabile care pot sta la baza unei învinuiri aduse unei persoane, organul de cercetare având obligația de a căuta și a strânge datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunii, a făptuitorului și a împrejurărilor în care acesta a comis fapta, trimiterea la respectarea condițiilor privind punerea în mișcare a acțiunii penale, condiții a căror verificare poate fi efectuată ulterior, după parcurgerea fazei urmăririi penale *in rem*, și care, îndeplinite cumulativ, justifică trecerea la fazele ulterioare ale urmăririi penale, urmărirea penală *in personam*, respectiv punerea în mișcare a acțiunii penale, este lipsită de logică juridică, anulând aplicabilitatea acestei norme. Așadar, prevederea procesuală penală nu asigură nevoia societății privind aflarea adevărului în orice cauză penală, anulează rolul organelor de urmărire penală privind cercetarea aspectelor cuprinse în actele de sesizare, lipsind de efecte juridice aceste acte".

b) *au fost reglementate explicit cele două tipuri de anchetă care pot fi desfăşurate de organele de urmărire penală: 1. ancheta pro-activă* – ansamblul investigaţiilor ce utilizează, cel mai adesea, tehnici speciale pentru prevenirea comiterii probabile de infracţiuni sau pentru descoperirea infracţiunilor deja comise, dar nedescoperite încă; ancheta pro-activă cunoaşte o largă aplicare şi în alte sisteme de drept (de exemplu, sistemul procedural penal italian sau cel belgian, francez, olandez) şi care nu este incompatibilă cu drepturile garantate de art. 6 sau de art. 8 din Convenţia europeană. *2. ancheta reactivă* – ansamblul investigaţiilor care se desfăşoară după momentul la care organele de urmărire penală sunt sesizate despre comiterea unei infracţiuni existenţa celor două tipuri de anchetă rezultă implicit din dispoziţiile care reglementează metodele speciale de supraveghere şi cercetare care nu erau însă corelate, anterior modificărilor operate prin O.U.G. nr. 18/2016 cu dispoziţia de principiu referitoare la începerea urmăririi penale;

c) este posibilă începerea urmăririi penale şi pentru o faptă care nu este prevăzută de legea penală, care se plasează în sfera actelor de pregătire neincriminate; astfel, organele de urmărire penală vor putea să strângă probe pentru a se lămuri dacă există o intenţie infracţională şi dacă aceasta a fost sau nu pusă în executare;

- în urma noii viziuni, produsă ca urmare a O.U.G. nr. 18/2016, începerea urmăririi penale tinde să aibă, în esenţă, *un caracter cvasiautomat* în ipoteza în care actul de sesizare întruneşte condiţiile legale de formă şi fond;

- conform art. 305 alin. (1) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, urmărirea penală se începe *in rem* chiar dacă în actul de sesizare este indicat autorul faptei sau acesta este cunoscut; aşadar, potrivit Codului de procedură penală ***urmărirea penală poate fi începută numai in rem*** (cu privire la faptă) atât în cazul în care în actul de sesizare este identificat făptuitorul, cât şi atunci când sesizarea priveşte un autor necunoscut sau în cazul infracţiunilor flagrante; organul de urmărire penală se va raporta la fapta concretă privită din perspectiva autorului, fără a descrie elementele de fapt ce ţin de contribuţia eventualilor participanţi, acestea urmând a fi avute în vedere la dispunerea continuării urmăririi penale faţă de suspecţi, când procurorul sau, după caz, organul de cercetare penală va trebui să detalieze activitatea infracţională concretă a fiecărui participant[1];

---

[1] În DCC nr. 633/2018, Curtea Constituţională a reţinut că „din analiza dispoziţiilor Codului de procedură penală rezultă că legea nu mai permite începerea urmăririi penale direct faţă de o anumită persoană, instituind obligaţia începerii, în toate cazurile, a urmăririi penale *in rem*. Această dispoziţie are caracter imperativ şi este aplicabilă chiar şi în ipoteza în care în cuprinsul actului de sesizare este indicată o anumită persoană ca fiind cea care a săvârşit infracţiunea ce face obiectul sesizării ori când starea de fapt descrisă permite identificarea sa. Reglementarea etapei urmăririi penale *in rem*, etapă obligatorie şi prealabilă, garantează caracterul echitabil al desfăşurării urmăririi penale, astfel încât orice acte de cercetare să se desfăşoare într-un cadru procesual şi nicio persoană să nu fie pusă sub acuzaţie în lipsa unor date sau probe din care să rezulte indicii rezonabile că a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală. În ceea ce priveşte intervalul de timp ce separă momentul începerii urmăririi penale *in rem* de momentul începerii urmăririi penale *in personam*, Curtea a constatat că, deşi acesta nu este strict şi expres determinat de dispoziţiile Codului de procedură penală, legea precizează că procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare faţă de o persoană,

- organele de urmărire penală nu sunt ţinute de încadrarea juridică indicată în actul de sesizare, acestea putând reţine încadrarea pe care o consideră legală şi temeinic raportat la situaţia de fapt pentru care a fost demarată investigaţia;

Organele de urmărire penală nu sunt ţinute de denumirea sau încadrarea juridică indicate în plângerea penală, având în vedere că urmărirea penală în ansamblul ei, ca fază distinctă a procesului penal, este coordonată de către procuror, acesta având o marjă largă de apreciere cu privire la toate măsurile sau actele ce se impun a fi efectuate, fiind suveran în conducerea anchetei şi în aprecierea obiectului acesteia, în vederea clarificării situaţiei sub toate aspectele de fapt şi de drept. Prin urmare, solicitarea petentului, de a se verifica în cadrul plângerii împotriva ordonanţei de clasare şi existenţa altor infracţiuni, în afara celei sesizate şi cercetate, excede prezentei analize, conform art. 340 C.proc.pen. mai sus indicat, acestea nefăcând obiectul urmăririi penale şi al soluţiei de clasare *(C.A. Timişoara, secţia penală, încheierea nr. 290/2020, www.rolii.ro).*

- *potrivit Codului de procedură penală, începerea urmăririi penale dispusă de organul de cercetare penală nu trebuie confirmată de procuror;* organul de cercetare penală are obligaţia de a încunoştinţa de îndată procurorul despre măsura dispusă;

- dacă urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procuror, doar acesta poate dispune începerea urmăririi penale, neputând delega în acest sens un organ de cercetare penală;

- lipsa actului de sesizare nu atrage nelegalitatea ordonanţei de începere a urmăririi penale *in rem*, putând fi considerat că organele judiciare s-au sesizat din oficiu;

- *ordonanţa* prin care se dispune începerea urmăririi penale trebuie să *cuprindă*:

a) denumirea parchetului/organului de cercetare penală şi data emiterii;

b) numele, prenumele şi calitatea celui care o întocmeşte;

c) modalitatea de sesizare;

---

in personam, când din datele şi probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că aceasta a săvârşit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, persoana respectivă dobândind calitatea de suspect [art. 305 alin. (3)]. Cu acelaşi prilej, Curtea a reţinut că începerea urmăririi penale *in rem* legitimează organul de cercetare penală să demareze activităţile specifice care duc la realizarea obiectului urmăririi penale, sens în care, după sesizare, are obligaţia să caute şi să strângă datele ori informaţiile cu privire la existenţa infracţiunii, să ia măsuri pentru limitarea consecinţelor acesteia şi să strângă şi să administreze probele necesare cu respectarea exigenţelor consacrate de art. 100 şi art. 101 C.proc.pen. referitoare la administrarea probelor în acord cu principiul loialităţii. Astfel, Curtea a apreciat că faza procesuală a urmăririi penale *in rem* este o fază destinată strângerii de probe în baza cărora se pot contura indicii rezonabile care pot sta la baza unei învinuiri aduse unei persoane. Curtea a reţinut că învinuirea adusă unei persoane concretizată în ordonanţa procurorului prin care se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale, *in personam*, are caracterul unei acuzaţii în materie penală, în sensul dat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului acestei noţiuni. Prin consecinţele pe care formularea unei învinuiri *in personam* le are în planul drepturilor persoanei, aceasta nu poate fi consecinţa unei simple înregistrări a unei sesizări împotriva unei persoane, trebuind fundamentată de o serie de elemente – indicii rezonabile – administrate prin mijloacele de probă prevăzute de lege".

d) prezentarea pe scurt a situaţiei de fapt ce rezultă din actul de sesizare ce urmează a fi reţinută;

e) încadrarea juridică[1];

f) temeiul de drept [art. 305 alin. (1) C.proc.pen.];

g) dispoziţia de începere a urmăririi penale;

h) semnătura celui care a întocmit-o.

- nerespectarea dispoziţiilor legale referitoare la conţinutul ordonanţei de începere a urmăririi penale poate atrage incidenţa sancţiunii *nulităţii relative* în condiţiile art. 282 C.proc.pen.; în schimb, nerespectarea dispoziţiilor legale referitoare la competenţa materială/personală a organelor de urmărire penală conduce la reţinerea nulităţii absolute a actului de începere a urmăririi penale, efectele nulităţii iradiind asupra întregii urmăriri penale[2];

- urmărirea penală mai poate fi începută *de procuror prin ordonanţă* când infirmă ordonanţa organului de cercetare penală de începere a urmăririi penale, dispunând totodată prin acelaşi act începerea urmăririi penale în mod legal şi temeinic;

- potrivit art. 360 alin. (1) şi (2) C.proc.pen., în cazul în care în faţa instanţei se săvârşeşte o infracţiune de audienţă, aceasta va fi constatată de judecător în cuprinsul încheierii de şedinţă, care va fi înaintată organului de urmărire penală competent având natura unui *act de sesizare sui-generis*; procurorul de şedinţă poate declara că începe urmărirea penală pentru infracţiunea comisă; în acest caz, ***declaraţia procurorului*** consemnată în încheierea de şedinţă a instanţei constituie actul de începere a urmăririi penale cu privire la infracţiunea de audienţă;

- în situaţia în care procurorul ierarhic superior admite plângerea formulată în temeiul art. 339 C.proc.pen. împotriva ordonanţei de clasare, prin aceeaşi ordonanţă poate dispune începerea urmăririi penale şi trimiterea cauzei pentru efectuarea actelor de cercetare/urmărire penală;

- dacă judecătorul de cameră preliminară admite plângerea împotriva ordonanţei de clasare, va trimite cauza la procuror în vederea începerii urmăririi penale, neputând dispune prin încheiere şi începerea urmăririi penale;

- după ce a fost începută urmărirea penală, organul de cercetare penală sau procurorul efectuează cercetarea penală în scopul strângerii de probe pentru lămurirea cauzei sub toate aspectele;

---

[1] Având în vedere limitele noţiunii de încadrare juridică şi faptul că urmărirea penală se începe numai *in rem* nu va constitui un element de nelegalitate a actului procesual prin care debutează procesul penal nereţinerea stării de minoritate ori a celei de recidivă sau pluralitate intermediară, sau a vreunei circumstanţe atenuante sau agravante.

[2] Nu va fi incidentă nulitatea absolută a actului de începere a urmăririi penale atunci când numai după administrarea de probe în etapa *in rem* a urmăririi penale a avut loc o configurare a situaţiei de fapt şi de drept care a condus la reţinerea, în urma schimbării încadrării juridice, a unei alte competenţe a parchetului.

- începerea urmăririi penale *in rem* poate produce efecte şi în cadrul procesului civil, unde poate opera suspendarea facultativă a cauzei dacă fapta investigată are legătură cu pricina civilă[1];

- în vederea protecţiei drepturilor victimelor infracţiunilor, dispoziţiile art. 111 alin. (9) şi (10) C.proc.pen., introduse prin O.U.G. nr. 18/2016 au prevăzut ***o derogare*** de la regula administrării probelor numai în cursul procesului penal, stipulând că audierea persoanei vătămate de către organul judiciar care a înregistrat o plângere cu privire la săvârşirea unei infracţiuni *se desfăşoară de îndată*, iar dacă acest lucru nu este posibil, se va realiza ulterior depunerii plângerii, fără întârzieri nejustificate;

- dispoziţiile art. 111 alin. (9) C.proc.pen. constituie o situaţie excepţională în care, alături de cazurile prevăzute de art. 60 C.proc.pen., actele sunt considerate *ope legis* valabile chiar dacă sunt efectuate de un organ necompetent; astfel, necesitatea audierii de îndată a victimei impune concluzia că aceasta va fi considerată ca fiind legală, chiar dacă a fost realizată de organul de urmărire penală necompetent, care însă a înregistrat plângerea;

- declaraţia dată de persoana vătămată constituie mijloc de probă chiar dacă a fost administrată înainte de începerea urmăririi penale; prin urmare, la evaluarea necesităţii începerii sau neîncepeerii urmăririi penale poate fi avută în vedere alături de actul de sesizare şi declaraţia persoanei vătămate administrată *înainte de începerea urmăririi penale*;

- tot o excepţie este prevăzută de lege în privinţa infracţiunilor rutiere, când este permisă administrarea de probe în vederea determinării alcoolemiei sau a consumului de substanţe psihoactive; astfel, atât buletinul de analiză toxicologică, cât şi înscrisurile întocmite cu ocazia conducerii inculpatului la spital de către/din dispoziţia organelor de constatare în vederea recoltării probelor biologice au natura unor mijloace de probă şi pot fi evaluate în cadrul procesului penal; deopotrivă, legalitatea acestora poate fi analizată în faza de cameră preliminară[2].

---

[1] *În acest sens*, în *decizia nr. 21/HP/2017* s-a arătat că „suspendarea prevăzută de art. 413 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. este o suspendare facultativă, lăsată la aprecierea instanţei de judecată. Textul legal nu face nicio distincţie în funcţie de stadiul şi tipul urmăririi penale – cu privire la faptă sau cu privire la persoană – astfel că interpretarea textului de lege trebuie să se realizeze conform principiului *ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus*. Aşadar, în funcţie de circumstanţele concrete ale cauzei, se poate aprecia că începerea urmăririi penale *in rem* este suficientă pentru a opera suspendarea legală facultativă a judecăţii, sens în care sunt şi opiniile doctrinare exprimate. În alţi termeni, mai concişi, textul de lege permite judecătorului cauzei să aprecieze asupra oportunităţii sistării temporare a judecăţii în condiţiile în care s-a început urmărirea penală pentru o infracţiune care ar avea o înrâurire hotărâtoare asupra hotărârii ce urmează să se dea".

[2] O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, republicată, stipulează în art. 88 alin. (1) că: „Recoltarea mostrelor biologice se face numai în prezenţa unui poliţist rutier, în condiţiile art. 190 alin. (8) din Codul de procedură penală (...)", iar în art. 38 că: „Conducătorii vehiculelor, cu excepţia celor trase sau împinse cu mâna (...) sunt obligaţi să se supună testării aerului expirat şi/sau recoltării probelor biologice în vederea stabilirii alcoolemiei ori a consumului de substanţe psihoactive, la solicitarea poliţistului rutier". Normele metodologice privind recoltarea, depozitarea şi transportul mostrelor biologice în vederea

§2. Clasarea (soluție de neurmărire penală)

- este soluția pe care *procurorul* o poate dispune în următoarele situații:

a) din *cuprinsul actului de sesizare* legal întocmit rezultă ***în mod evident*** existența unui impediment la punerea în mișcare a acțiunii penale dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen.;

b) din cuprinsul actului de sesizare întocmit de organele de constatare cu privire la o infracțiune flagrantă urmărită la plângerea prealabilă nu rezultă în mod evident existența unui impediment dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen., însă persoana vătămată arată în mod explicit în fața organelor de urmărire penală că nu înțelege să formuleze plângere prealabilă;

c) actul de sesizare nu îndeplinește *condițiile de formă și de fond esențiale* prevăzute de lege.

- având în vedere modificarea prin O.U.G. nr. 18/2016 a condițiilor necesare pentru dispunerea începerii urmăririi penale, prevăzute de art. 305 alin. (1) C.proc.pen., constând în eliminarea condiției negative a inexistenței unor impedimente prevăzute de art. 16 C.proc.pen., apreciez că soluția de clasare poate fi dispusă din analiza actului de sesizare, în mod excepțional, numai în ipotezele în care, în mod evident, neechivoc, rezultă condițiile impeditive, întrucât, în principiu, începerea urmăririi penale are un caracter automat;

- față de dispozițiile art. 314 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. și de criteriile de evaluare a interesului public pentru continuarea urmăririi penale prevăzute de art. 318 alin. (2) C.proc.pen., consider că organele de urmărire penală nu pot aprecia oportunitatea începerii urmăririi penale și nu pot dispune o soluție de renunțare la urmărirea penală doar din analiza actului de sesizare, anterior începerii urmăririi penale;

- ***organul de cercetare penală nu poate dispune clasarea***, având obligația ca, în cazul în care constată existența vreuneia dintre situațiile descrise mai sus, să înainteze procurorului actele încheiate cu referatul conținând *propunerea de clasare*[1];

---

probațiunii judiciare prin stabilirea alcoolemiei sau a prezenței în organism a substanțelor psihoactive în cazul persoanelor implicate în evenimente sau împrejurări în legătură cu traficul rutier, aprobate prin Ordinul ministrului sănătății nr. 1512 din 12 decembrie 2013, prevăd că „Recoltarea mostrelor biologice (...) se face după completarea de către polițistul rutier a formularului de cerere de analiză toxicologică a mostrelor biologice (...)" [art. 1 alin. (2)]; „Recoltarea mostrelor biologice (...) se face de către personalul medical, în prezența polițistului rutier. Polițistul rutier completează și semnează procesul-verbal (...), documentul fiind semnat și de personalul medical care a efectuat recoltarea, precum și de persoana suspusă recoltării" (art. 2); „Rezultatele obținute în urma determinărilor de laborator efectuate asupra mostrelor biologice (...) vor fi înscrise în buletinul de analiză toxicologică (...)" [art. 5 alin. (3)]. Din aceleași Norme metodologice rezultă că deschiderea trusei standard, introducerea în containerele acesteia a mostrelor biologice recoltate și, ulterior, securizarea ei se fac doar în prezența polițistului rutier (art. 18), dar și faptul că analiza toxicologică este efectuată automat după ce trusa standard este depusă de către polițistul rutier la instituția medico-legală (art. 20), deși cel din urmă nu are calitatea de organ de cercetare penală și nu a fost începută urmărirea penală *in rem*.

[1] Se poate remarca faptul că nu se poate reține întotdeauna o simetrie între organele care pot începe urmărirea penală *in rem* sau pot dispune continuarea efectuării urmăririi penale față

- analizând propunerea de clasare, ***procurorul poate dispune***:

(i) prin ordonanță clasarea, în cazul în care constată existența unui impediment la punerea în mișcare a acțiunii penale dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. (de pildă, atunci când din cuprinsul actului de sesizare rezultă că situația de fapt descrisă nu constituie o faptă prevăzută de legea penală), respectiv atunci când reține că actul de sesizare nu îndeplinește condițiile de formă și de fond esențiale prevăzute de lege;

- spre deosebire de clasare ca soluție de neurmărire penală, care poate fi dispusă numai de procuror, clasarea ca soluție de netrimitere în judecată poate fi dispusă și de judecătorul de cameră preliminară, care în procedura verificării legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală poate dispune *prin încheiere* înlocuirea soluției de netrimitere în judecată dispuse de procuror cu o soluție de clasare;

- ***motivarea*** în fapt și drept de către procuror a ordonanței prin care se dispune ***clasarea (ca soluție de neurmărire penală) este, în principiu, facultativă*** sau poate cuprinde doar argumente suplimentare în situația în care procurorul își însușește argumentele cuprinse în referatul organului de cercetare penală[1]; fără a realiza o motivare proprie cu privire la temeiul de clasare reținut, procurorul nu poate dispune clasarea pe un alt temei decât cel menționat în referatul cu propunere de clasare întocmit de organele de cercetare penală; în cazul în care procurorul apreciază că trebuie să motiveze personal actul (de pildă, în situația în care procurorul este de acord cu soluția de clasare, dar nu și cu temeiul sau motivarea din propunerea organelor de cercetare penală), *ordonanța prin care se dispune clasarea* trebuie să cuprindă:

a) denumirea parchetului și data emiterii;

b) numele, prenumele și calitatea celui care o întocmește;

c) referirea la modalitatea de sesizare;

d) prezentarea pe scurt a situației de fapt;

e) încadrarea juridică;

f) constatarea întrunirii condiției negative prevăzute de art. 16 C.proc.pen., respectiv lipsa condițiilor de fond și de formă esențiale ale actului de sesizare;

g) temeiul de drept [art. 315 alin. (1) lit. a) sau lit. b) C.proc.pen.];

h) dispoziția de clasare;

i) semnătura celui care a întocmit-o.

- când s-a dispus clasarea, indiferent de temeiul de drept al soluției, cheltuielile judiciare sunt suportate de stat;

- copie de pe ordonanța prin care se dispune *clasarea* și de pe referatul cu propunerea de clasare al organului de cercetare penală (în cazul în care procurorul nu a

---

de suspect (organele de cercetare penală și procurorul) și cele care pot dispune clasarea (numai procurorul și judecătorul de cameră preliminară).

[1] În ipoteza în care se formulează plângere, în condițiile art. 339 C.proc.pen., împotriva ordonanței de clasare, procurorul ierarhic superior este întotdeauna obligat să motiveze soluția dispusă chiar dacă procurorul care a apreciat că nu se impune începerea urmăririi penale și-a însușit motivele organului de cercetare penală.

motivat personal ordonanța sau a adus numai argumente suplimentare celor care se regăsesc în referatul organului de cercetare penală) se comunică persoanei care a făcut sesizarea, precum și, după caz, oricărei alte persoane interesate. Dacă procurorul a redactat ordonanța prin care s-a dispus clasarea, se va comunica numai acest act, nu și copie de pe referatul cu propunerea de clasare al organului de cercetare penală;

- în cazul în care se dispune *clasarea, procurorul poate sesiza judecătorul de cameră preliminară* cu propunere de desființare totală sau parțială a unui înscris, după definitivarea soluției dispuse prin neatacare sau prin respingerea plângerii formulate (de pildă, atunci când pentru infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale a intervenit prescripția);

- împotriva ordonanței de *clasare* se poate face plângere la procurorul ierarhic superior în temeiul art. 339 C.proc.pen. (ordonanța acestuia prin care se respinge plângerea formulată și se menține soluția de clasare *trebuie să fie întotdeauna motivată*), iar apoi, dacă este cazul, la judecătorul de cameră preliminară, potrivit art. 340 C.proc.pen.;

- dacă ***procurorul ierarhic superior*** celui care a dispus soluția constată, ulterior, că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea, ***infirmă*** ordonanța, în cauză urmând a fi începută urmărirea penală fie de procurorul de caz sau de organele de cercetare penală, fie chiar de procurorul ierarhic superior prin ordonanța de infirmare; deopotrivă, în cazul în care au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea, ***procurorul de caz revocă*** ordonanța și dispune începerea urmăririi penale/trimiterea cauzei la organele de cercetare penală în vederea începerii urmăririi penale; în aceste ipoteze în care se infirmă/revocă o soluție de neurmărire penală nu este incidentă instituția redeschiderii urmăririi penale, întrucât aceasta implică, în mod necesar, existența unei urmăriri penale începute anterior care a fost închisă printr-o soluție de netrimitere în judecată; or, în situațiile prezentate mai sus urmărirea penală nu a fost începută, clasarea constituind o soluție de neurmărire penală; pe cale de consecință, nu este necesară parcurgerea procedurii prevăzute de art. 335 alin. (4) C.proc.pen. la judecătorul de cameră preliminară, aceasta fiind obligatorie numai în cazurile de redeschidere a urmăririi penale.

(ii) restituirea actelor organului de cercetare penală, prin ordonanță, pentru începerea urmăririi penale, când nu sunt întrunite condițiile pentru a se dispune clasarea;

- deopotrivă, procurorul va dispune prin ordonanță *restituirea actelor organului de cercetare penală* și în cazul în care apreciază că propunerea de clasare este parțial întemeiată, caz în care pentru o parte dintre fapte procurorul dispune clasarea, precum și disjungerea cauzei pentru celelalte fapte pentru care apreciază că se impune începerea urmăririi penale.

(iii) începerea urmăririi penale prin ordonanță, atunci când procurorul apreciază că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru a se dispune o astfel de măsură; ulterior, procurorul va trimite cauza organului de cercetare penală pentru efectuarea urmăririi penale sub supravegherea sa.

- clasarea (soluție de neurmărire penală) se poate dispune de *procuror prin ordonanță* și în cazul în care:

a) infirmă ordonanța de începere a urmăririi penale dispusă de organul de cercetare penală și dispune prin același act clasarea;

b) pentru faptele pentru care a fost începută urmărirea penală se dispune clasarea (ca soluție de netrimitere în judecată) sau renunțarea la urmărirea penală, iar pentru alte fapte indicate în actul de sesizare se dispune prin același act clasarea (ca soluție de neurmărire penală);

c) după restituirea pe cale administrativă a plângerii/denunțului inform în vederea completării, acesta este din nou depus cu aceleași omisiuni sau conține alte carențe care conduc la reținerea caracterului neinteligibil.

- *procurorul* poate dispune prin *rechizitoriu*, pe lângă soluțiile de trimitere sau netrimitere în judecată, și clasarea (ca soluție de neurmărire penală).

Secțiunea a 7-a. Efectuarea urmăririi penale

§1. Reguli generale

- după începerea urmăririi penale organele de cercetare penală au obligația să caute și să strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunilor și identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, să ia măsuri pentru limitarea consecințelor acestora, să strângă și să administreze probele cu respectarea exigențelor de legalitate și loialitate, astfel cum sunt prevăzute în partea generală a Codului de procedură penală;

- organele de constatare au obligația de a înainta organelor de urmărire penală actele încheiate *împreună cu mijloacele materiale de probă sau înscrisuri/bunurile ridicate*;

- buna desfășurare a activității de urmărire penală atrage după sine necesitatea întocmirii unui *plan de cercetare*, în special în cauzele cu autori necunoscuți[1]; în esență, planul de cercetare este un instrument flexibil, adaptabil necesităților urmăririi penale care cuprinde activitățile investigative, criminalistice sau de urmărire penală, actele, măsurile sau verificările pe care organul de cercetare penală le consideră necesare în vederea identificării persoanelor care au săvârșit infracțiuni și soluționării cauzei;

- în cadrul prerogativelor de supraveghere a urmăririi penale procurorul verifică întocmirea planului de cercetare de către organul de cercetare penală al poliției judiciare, realizarea activităților putând dispune efectuarea unor verificări sau activități suplimentare celor prevăzute în plan, pe care le apreciază necesare și utile pentru soluționarea cauzei;

- în cauzele cu autori necunoscuți activitatea investigativă ce se desfășoară pentru identificarea și prinderea acestora trebuie să aibă în vedere cel puțin următoarele trei aspecte: *a) schițarea unor versiuni* în care se bănuiește că a fost comisă fapta având în

[1] Întocmirea planului de cercetare nu este obligatorie în toate cazurile (de pildă, atunci când imediat după începerea urmăririi penale se constată necesitatea declinării competenței).

vedere materialul probator existent în cauză (de pildă, situații de fapt rezultate în urma cercetării la fața locului, declarațiile martorilor sau ale persoanei vătămate, concluziile rapoartelor de expertiză sau de constatare etc.); *b) delimitarea unui cerc de persoane care ar fi susceptibile să comită fapta* (cerc de bănuiți); astfel se va avea în vedere modul de operare, persoane care prezintă modificări de comportament după momentul comiterii faptei, persoane indicate de martori sau de victima infracțiunii (fie prin descrierea acestora, fie prin identificare de pe planșa foto) etc.; *c) verificarea versiunilor*;

- în cauzele complexe, inclusiv cele care presupun un caracter specializat al investigației (de pildă, în dosarele de crimă organizată, de trafic de droguri/arme/migranți, de corupție) activitățile investigative sunt adaptate particularităților faptelor pentru care se desfășoară urmărirea penală; în aceste cauze se poate degaja necesitatea întocmirii și a unui *plan de acțiune* de către organele de poliție în baza dispoziției procurorului, care trebuie verificat de șeful unității de poliție sub aspectul posibilității materiale de aducere la îndeplinire față de resursele umane sau logistice existente (de pildă, atunci când sunt efectuate mai multe percheziții domiciliare, ori a audierii unui număr mare de martori);

- în vederea realizării procedurii de citare, a comunicării actelor de procedură sau a aducerii cu mandat la desfășurarea procedurilor, procurorul are drept de acces direct la bazele electronice de date deținute de organele administrației de stat (de pildă, Registrul Comerțului, Ministerul Finanțelor Publice, Administrația Națională a Penitenciarelor, Serviciul de Evidență Informatizată a Persoanei, Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară etc.);

- potrivit art. 60 C.proc.pen., în cazuri urgente organele de cercetare penală au obligația de a efectua actele de cercetare care nu suferă amânare, chiar dacă privesc o cauză pentru care nu au competența de a efectua urmărirea penală (de pildă, în temeiul art. 60 C.proc.pen., organele de cercetare penală pot efectua acte ce intră în competența procurorului dacă în mod obiectiv se constată că efectuarea acestora nu suferea amânare și nici nu poate fi realizată de îndată de procuror);

- după începerea urmăririi penale, organele de cercetare penală, din oficiu, strâng și administrează probele atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului ori inculpatului; părțile sau subiecții procesuali pot formula cereri de administrare a unor probe cu privire la care organele de urmărire penală trebuie să se pronunțe *prin ordonanță*;

- procurorul trebuie să vegheze la respectarea principiilor legalității și loialității în administrarea probelor; astfel, de pildă, procurorul poate:

(i) proceda la audierea suspectului sau a inculpatului[1], a părților, persoanei vătămate, martorilor (cărora le poate acorda protecție în cazul în care au statutul de martori amenințați sau vulnerabili[2]);

---

[1] În cursul urmăririi penale inculpatul poate fi audiat și de către judecătorul de drepturi și libertăți sesizat cu o propunere de luare a măsurii arestării preventive sau arest la domiciliu, ori cu de internare nevoluntară. Deopotrivă, judecătorul de drepturi și libertăți poate proceda la audierea inculpatului privat de libertate care a formulat cerere de revocare sau de înlocuire a măsurii preventive.

[2] Trebuie notat că în cursul urmăririi penale este obligatorie înregistrarea cu mijloace tehnice audio-video a declarației martorului protejat și a persoanei vătămate minore, nu și a

(ii) autoriza, pe o durată de maximum 48 de ore, măsurile de supraveghere tehnică[1] sau reţinerea, predarea ori percheziţionarea trimiterilor poştale;

(iii) autoriza utilizarea investigatorilor sub acoperire, livrarea supravegheată sau dispune participarea autorizată la anumite activităţi;

(iv) dispune conservarea imediată a datelor informatice ori a datelor referitoare la traficul informaţional sau la traficul din sistemele de telecomunicaţii, predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice;

(v) efectua percheziţia corporală sau a unui vehicul;

(vi) încuviinţa continuarea efectuării percheziţiei domiciliare în locurile învecinate celor pentru care a fost emis mandatul de percheziţie;

(vii) dispune efectuarea expertizei, autopsiei medico-legale, a fetusului sau a nou-născutului, exhumarea ori examinarea fizică;

(viii) constata, din oficiu sau ca urmare a plângerii părţilor sau a subiecţilor procesuali principali, nelegalitatea unora dintre/tuturor actelor efectuate sau probe administrate de organele de cercetare penală; în aceste condiţii, procurorul va dispune infirmarea actelor legale, respectiv excluderea probelor nelegal administrate;

- când organul de cercetare penală apreciază că este necesară administrarea unor mijloace de probă sau folosirea unor metode speciale de supraveghere (de pildă, accesul în sisteme informatice, înregistrarea unor convorbiri ambientale), care pot fi autorizate ori dispuse, în faza de urmărire penală, numai de procuror sau, după caz, de judecătorul de drepturi şi libertăţi, *formulează prin referat propuneri motivate* care trebuie să cuprindă datele şi informaţiile care sunt obligatorii în cadrul acelei proceduri. Referatul este trimis procurorului împreună cu dosarul cauzei;

- orice persoană cu privire la care organele de urmărire penală au o bănuială că ar putea cunoaşte fapte şi împrejurări în legătură cu obiectul urmăririi penale (inclusiv făptuitorul) vor fi audiate *în calitate de martor*; declaraţia de martor dată de o persoană care, în aceeaşi cauză, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat *nu poate fi folosită împotriva sa, fiind respectat astfel privilegiul împotriva autoincriminării, dar poate fi folosită împotriva altor suspecţi sau inculpaţi*;

- în cazurile în care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procuror, întreaga cercetare penală trebuie efectuată de acesta; ca excepţie, în caz de urgenţă, organul de cercetare penală poate efectua acte care nu suferă amânare în condiţiile art. 60 C.proc.pen. (de pildă, efectuarea unei cercetări la faţa locului); procurorul competent *poate delega* efectuarea unor acte de cercetare penală procurorului ierarhic inferior sau organului de cercetare penală;

---

declaraţiei martorului vulnerabil, faţă de dispoziţiile art. 129 alin. (4) C.proc.pen. şi art. 111 alin. (8) C.proc.pen., pe de o parte, respectiv art. 130 alin. (3) C.proc.pen., pe de altă parte.

[1] Potrivit art. 141 C.proc.pen., pe lângă cerinţa urgenţei este necesar să fie întrunite şi cerinţele art. 139 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. prevăzute de lege pentru autorizarea supravegherii tehnice. De pildă, să existe suspiciunea rezonabilă cu privire la comiterea vreuneia dintre infracţiunile explicit prevăzute de art. 139 alin. (1) C.proc.pen. indiferent de pedeapsa prevăzută de lege (*e.g.*, şantaj, viol, lipsire de libertate în mod ilegal, infracţiuni de corupţie) sau a unei infracţiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare.

- reunirea cauzelor se poate dispune doar de către procuror, chiar şi în situaţiile în care toate cauzele care urmează a fi reunite se găsesc la acelaşi organ de cercetare penală;

- cu ocazia efectuării urmăririi penale trebuie respectat dreptul la apărare al părţilor şi subiecţilor procesuali principali; în vederea respectării dreptului la apărare[1], Codul de procedură penală a prevăzut, printre altele:

a) *dreptul suspectului, inculpatului, persoanei vătămate sau părţilor de a solicita să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală*, cu excepţia metodelor speciale de supraveghere sau cercetare ori a percheziţiei corporale sau a vehiculelor în cazul infracţiunilor flagrante.

b) *dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal*[2];

---

[1] Codul de procedură penală privește avocatul drept un actor esențial a activității judiciare (în procesul penal, apărarea calificată va putea fi realizată în mod legal numai prin intermediul unui avocat, membru al Uniunii Naționale a Barourilor din România, iar nu prin intermediul altor apărători), cât şi ca un partener al procurorului în procesul penal.

[2] Consultarea dosarului este atât un drept propriu al avocatului părţii sau subiectului procesual principal, cât şi un drept al acuzatului în cadrul procesului penal în vederea pregătirii unei apărări în propria persoană. Obţinerea accesului la dosar constituie, aşadar, o componentă a dreptului la apărare, supusă însă cenzurii procurorului, care poate restricţiona consultarea dosarului pe o durata nedeterminată de timp până la momentul punerii în mişcare a acţiunii penale, în măsura în care prezintă motive temeinice că buna desfăşurare a urmăririi penale ar fi afectată. Această împrejurare i-a determinat pe unii autori (*Gh. Mateuţ*, Procedura penală. Partea generală, Ed. Universul Juridic, 2019, p. 427) să afirme că „în faza de urmărire penală consultarea dosarului nu este, în realitate, un drept veritabil, ci mai mult o vocaţie procedurală, pentru că, dacă ar fi fost vorba de un drept al avocatului părţilor şi subiecţilor procesuali principali, astfel cum se exprimă legiuitorul, acestuia i-ar fi corespuns o obligaţie corelativă, nu o simplă facultate a procurorului". *Cred că opinia exprimată reprezintă mai degrabă o «licenţă poetică» influenţată, cel mai probabil, nu de reglementare procedurală, ci de unele constatări nemijlocite din activitatea practică a autorului, întrucât pe parcursul lucrării acesta face referire la consultarea dosarului ca un drept propriu al avocatului sau al părţii asistate sau reprezentate, care are la bază un drept fundamental şi care poate fi supusă unor condiţii. A accepta ideea că nu există un drept de a consulta dosarul, ci o vocaţie la accesul la dosar echivalează cu a nega o componentă importantă a dreptului la apărare, care este unul dintre pilonii dreptului la un proces echitabil. Existenţa unor restrângeri în exercitarea acestui drept în scopul asigurării bunei desfăşurări a urmăririi penale nu transformă dreptul în vocaţie, ci se plasează în logica de ansamblu a drepturilor procesuale sau substanţiale, a căror exercitare poate fi restrânsă în anumite condiţii prevăzute de lege, cu respectarea testului de proporţionalitate. În cazul acestui drept, art. 94 C.proc.pen. reglementează ipoteze în care nu se poate în niciun caz limita accesul avocatului la dosarul urmăririi penale sau la unele mijloace de probă din conţinutul acestuia, iar între drepturile suspectului şi inculpatului este şi acela de a solicita să fie informat despre efectuarea oricărui act de urmărire penală şi de a asista la acestea. Astfel, cazurile de restrângere ale dreptului de a consulta dosarul în componentele prevăzute de art. 94 C.proc.pen. sunt prevăzute de legiuitor pentru a concilia caracterul nepublic al urmăririi penale şi necesitatea bunei desfăşurări a acesteia (ţinând seama că mijloacele de probă administrate nu aparţin parchetului, ci cauzei, şi că rolul Ministerului Public este unul «public» de a contribui la înfăptuirea justiţiei cu respectarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale) cu asigurarea condiţiilor ca exercitarea dreptului la apărare să fie*

astfel, atât avocatul părților și al subiecților procesuali principali[1], cât și părțile și subiecții procesuali principali au dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul urmăririi penale;

- *dreptul de a consulta dosarul are trei componente: (i)* dreptul de a studia actele dosarului; *(ii)* dreptul de a nota date sau informații din dosar; *(iii)* dreptul de a obține fotocopii ale actelor dosarului pe cheltuiala clientului, cu asigurarea protecției datelor cu caracter personal (prin eliminarea acestora din cuprinsul fotocopiilor);

- în cursul urmăririi penale, competența de a stabili data și durata consultării aparține exclusiv procurorului, care trebuie să stabilească exercitarea dreptului într-un termen rezonabil având în vedere data solicitării, precum și volumul dosarului de urmărire penală (ce trebuie studiate sau fotocopiate); astfel, procurorul poate stabili ziua și ora la care avocatul trebuie să se prezinte la sediul organului judiciar pentru a studia dosarul, durata perioadei în care avocatul poate studia și nota date și informații din dosarul de urmărire penală, data la care vor fi eliberate fotocopii ale actelor dosarului solicitate;

- *procurorul poate delega* organelor de cercetare penală atât activitatea de punere la dispoziția avocatului părților și subiecților procesuali principali a dosarului pentru a fi studiate actele acestuia ori pentru a nota date sau informații din dosar, cât și activitatea de fotocopiere a actelor dosarului; tot procurorul este organul judiciar competent să dispună restricționarea accesului la dosar, dacă prin aceasta s-ar putea aduce atingere bunei desfășurări a urmăririi penale; restricționarea se poate dispune pe o durată de cel mult 10 zile (termen procedural) după punerea în mișcare a acțiunii penale și pe o durată nelimitată de timp înainte de acest moment procesual.

- *secretul bancar și secretul profesional* sunt opozabile organelor de urmărire penală înainte de începerea urmăririi penale; odată dispusă începerea urmăririi penale *in rem*, secretul bancar și cel profesional, cu excepția secretului profesional al avocatului, *nu sunt opozabile procurorului*, acesta putând solicita oricărei autorități, instituții sau entități datele sau înscrisurile necesare bunei desfășurări a urmăririi penale; prin urmare, în cazul în care datele și înscrisurile solicitate unei instituții de credit sunt acoperite de secretul bancar, procedeul probatoriu al predării înscrisurilor, obiectelor sau al datelor informatice prevăzut de art. 170 C.proc.pen. poate fi încuviințat în cursul urmăririi penale *numai de procuror prin ordonanță, nu și de organele de cercetare penală*; atunci când există urgență procurorul poate încuviința pe o perioadă de 48 de ore obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane[2] [art. 146[1] alin. (5) C.proc.pen. cu referire la art. 141 C.proc.pen.];

---

concretă și efectivă. Restrângerea disproporționată a dreptului de acces la dosar constituie atât o nerespectare a substanței dispozițiilor art. 94 C.proc.pen., cât și o încălcare a deontologiei profesionale.

[1] Potrivit art. 94 alin. (4) C.proc.pen., în cursul urmăririi penale în nicio situație procurorul nu poate restricționa accesul avocatului suspectului sau inculpatului, persoanei vătămate, părții civile sau părții responsabile civilmente la declarațiile date de partea sau subiectul procesual principal pe care îl asistă sau reprezintă.

[2] Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare nu constituie o măsură de supraveghere tehnică [art. 138 alin. (13) C.proc.pen].

- *secretul profesional al avocatului* este opozabil organelor de urmărire penală pe tot parcursul acestei faze procesuale, cu excepția situației în care persoana care a încredințat informații avocatului în cadrul raportului client – apărător este de acord ca acesta să le divulge organelor de anchetă[1]; în vederea garantării secretului profesional al avocatului sunt prevăzute garanții procesuale în materia protecției domiciliului sau sediului profesional al avocatului [art. 157, art. 165 și art. 169 C.proc.pen., art. 34 alin. (1) din Legea nr. 51/1995, republicată, respectiv art. 228 alin. (4) din Statutul profesiei de avocat], în materia protecției confidențialității comunicărilor în cadrul raportului avocat - client [art. 89 C.proc.pen., art. 139 alin. (4) C.proc.pen., art. 147 alin. (2) C.proc.pen.]; deopotrivă, sunt strict definite ipotezele în care avocatul poate fi audiat ca martor în legătură cu acțiuni sau inacțiuni ale clientului său [art. 88 alin. (2) C.proc.pen., art. 114 alin. (3) C.proc.pen., art. 116 alin. (3) C.proc.pen., art. 45 alin. (3), (4) și (5) din Legea nr. 51/1995, republicată];

- în vederea eficientizării activității de deposedare a infractorului de produsul și beneficiile activității infracționale, Codul de procedură penală a stipulat obligația procedurală pozitivă a organelor de urmărire penală de a strânge probele necesare pentru identificarea bunurilor și valorilor supuse confiscării speciale și confiscării extinse; organele de urmărire penală pot solicita, în condițiile Legii nr. 318/2015, concursul Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate în vederea identificării bunurilor provenite din săvârșirea de infracțiuni și a altor bunuri având legătură cu infracțiunile și care ar putea face obiectul unei dispoziții de indisponibilizare, sechestru sau confiscare; probațiunea astfel efectuată este necesară pentru ca judecătorul de cameră preliminară, sesizat de procuror în vederea dispunerii confiscării speciale în urma dispunerii unei soluții de clasare sau de renunțare la urmărirea penală, să aprecieze cu privire la îndeplinirea condițiilor prevăzute de art. 112 C.pen. pentru dispunerea măsurii de siguranță a confiscării speciale; deopotrivă, această probațiune poate prezenta utilitate pentru procuror pentru a dispune măsuri asigurătorii în cursul urmăririi penale, respectiv pentru instanța de judecată pentru a aprecia cu privire la dispunerea confiscării speciale în condițiile art. 112 C.pen., respectiv a confiscării extinse în condițiile art. 112[1] C.pen.;

- suspectul sau inculpatul poate fi supus măsurilor preventive ori măsurilor procesuale de siguranță cu caracter provizoriu pe parcursul cercetării penale;

- în situația în care, după administrarea tuturor probelor relevante și utile, organul de cercetare penală apreciază lămurită cauza sub toate aspectele, formulează propuneri cu privire la soluțiile pe care procurorul ar trebui să se dispună.

Lipsa administrării probatorilor solicitate de părți în cursul urmăririi penale (expertiză, audiere de martori) poate dovedi, în anumite cazuri concrete, o încălcare a principiilor loialității administrării probelor, egalității de arme, a

[1] Judecătorul de drepturi și libertăți poate încuviința supravegherea tehnică sau obținerea datelor privind tranzacțiile financiare în cadrul raporturilor dintre avocat, pe de o parte, și suspect, inculpat sau o altă persoană pe care acesta o apără dacă există date că avocatul săvârșește sau pregătește săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute de art. 139 alin. (2) C.proc.pen. [art. 139 alin. (4) C.proc.pen., respectiv art. 146[1] alin. (6) C.proc.pen.]. În cursul urmăririi penale, aceste procedee probatorii pot fi încuviințate în cazuri urgente și de procuror.

dreptului la apărare, implicit a dreptului la un proces echitabil. În cursul urmăririi penale, obligativitatea organului judiciar este deopotrivă de natură calitativă şi cantitativă, cum s-a arătat deja. Procurorul administrează, cu respectarea garanţiilor procesuale recunoscute în favoarea părţilor, probele, în condiţii de legalitate, în limita determinată de art. 327 C.proc.pen. Este adevărat că în conţinutul principiului egalităţii de arme intră şi necesitatea administrării probelor în apărare şi acest demers trebuie asumat şi conştientizat de acuzare încă din etapa urmăririi penale, deoarece nu incumbă exclusiv instanţei de judecată. A acţiona în sens contrar principiilor menţionate pe considerentul celerităţii urmăririi penale ori cheltuielilor ridicate generate de unele probatorii (expertiza) presupune asumarea de către acuzare a consecinţelor încălcării drepturilor procesuale ale părţilor. Pentru această fază a urmăririi penale, dacă s-ar constata încălcarea dreptului la un proces echitabil, nu este de neglijat remediul procesual similar situaţiei în care judecătorul de cameră preliminară exclude toate probele cu consecinţa restituirii cauzei la procuror. Modalitatea în care a fost instrumentată urmărirea penală nu generează însă o astfel de consecinţă, dreptul la apărare fiind respectat de către procuror *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea din 19 februarie 2016, în Cpp Ad. 3, p. 517)*.

§2. Efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect

- *după începerea urmăririi penale in rem*, procurorul şi organele de cercetare penală procedează la administrarea probatoriului pentru realizarea obiectului urmăririi penale; prin Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală a fost prevăzută o nouă instituţie procesuală distinctă atât de începerea urmăririi penale, cât şi de punerea în mişcare a acţiunii penale, respectiv *efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect*;

- calitatea de suspect poate exista numai în cursul urmăririi penale până la dispunerea unei soluţii de clasare sau renunţare la urmărirea penală sau a punerii în mişcare a acţiunii penale;

- una sau mai multe persoane pot dobândi calitatea de suspect pe parcursul urmăririi penale;

- nu pot dobândi calitatea de suspect *minorii* care nu au împlinit vârsta de 14 ani la data comiterii infracţiunii, *statul, autorităţile publice* [Parlamentul, Preşedintele României (privit ca instituţie prezidenţială), Guvernul, administraţia publică centrală de specialitate sau locală, autoritatea judecătorească (instanţele, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea de Conturi, Curtea Constituţională)], *instituţiile publice* (de pildă, Banca Naţională a României, penitenciarele, Institutul Naţional al Magistraturii, universităţile de stat sau private etc.) – în acest ultim caz dacă *infracţiunile au fost săvârşite în exercitarea unei activităţi ce nu poate face obiectul domeniului privat*;

- în logica Codului de procedură penală, când actul de sesizare îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege, organul de cercetare penală/procurorul dispune *începerea urmăririi penale cu privire la faptă* [art. 305 alin. (1) C.proc.pen.]; astfel, Codul de procedură penală a prevăzut obligaţia organului de cercetare penală/procurorului de a

începe urmărirea penală *in rem* după ce a fost legal sesizat, neputându-se dispune începerea urmăririi penale direct *in personam* (chiar şi în ipotezele în care actul de sesizare cuprinde indicarea persoanei care a comis fapta sau permite identificarea acesteia);

- potrivit art. 305 alin. (3) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, ***atunci când există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă*** că o anumită persoană a săvârşit *fapta pentru care s-a început urmărirea penală* şi nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen., ***organul de cercetare penală/procurorul dispune*** ca urmărirea penală să se efectueze în continuare faţă de aceasta, care dobândeşte calitatea de suspect; legiuitorul stabileşte un moment procesual important care are semnificaţia formulării unei **„acuzaţii penale"**[1] în sens autonom european împotriva unei persoane când procurorul sau, după caz, organul de cercetare penală, ***evaluând probele*** existente în cauză, *are bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală*[2]; ***condiţia***

---

[1] Noţiunea de *„acuzaţie în materie penală"* are un caracter autonom, semnificând notificarea oficială, emisă de o autoritate competentă, prin care se impută unei persoane săvârşirea unei infracţiuni, ceea ce atrage repercusiuni importante asupra respectivei persoane. Într-o jurisprudenţă constantă (a se vedea CtEDO, hotărârea din 8 iunie 1976, în cauza *Engel ş.a. c. Olandei*, parag. 81; CtEDO, hotărârea din 26 martie 1982, în cauza *Adolf c. Austriei*, parag. 30; CtEDO, hotărârea din 28 iunie 1984, în cauza *Campbell şi Fell c. Marii Britanii*, parag. 68-71), CtEDO a stabilit trei criterii alternative (*„criterii Engel"*) pentru a aprecia dacă o ramură a dreptului intern intră în noţiunea de „materie penală" în sens european: calificarea faptei ca infracţiune în dreptul intern, natura faptei incriminate şi natura şi gradul de severitate al sancţiunii ce poate fi aplicată persoanei acuzate.

[2] Cu referire la malpraxisul medical, în literatura de specialitate (*I. Kuglay*, Răspunderea penală pentru malpraxis medical, op. cit., p. 275) s-a arătat că „suspiciune nu înseamnă certitudine; în majoritatea dosarelor de urmărire penală calitatea de suspect este atribuită unei persoane abia când organul de urmărire penală are convingerea că nu se înşală asupra acuzaţiei. Or, aceasta este condiţia pentru trimiterea în judecată, nu pentru urmărirea penală a unei persoane; standardul probator care reclamă acordarea dreptului la apărare unei anumite persoane (apărare ce începe chiar prin informarea ei că are loc o anchetă care vizează faptele sale) nu este convingerea, ci doar bănuiala că a săvârşit o anume infracţiune sau că o anume faptă a sa ar putea constitui infracţiune, cu condiţia ca o astfel de bănuială să aibă caracter rezonabil. Condiţia caracterului rezonabil este îndeplinită îndată ce o anume situaţie poate fi luată în considerare ca ipoteză de anchetă şi se impune verificată. Ipoteza se poate dovedi finalmente neadevărată (aşadar suspiciunea, neîntemeiată), caz în care nu se va trece la punerea în mişcare a acţiunii penale şi la trimiterea în judecată, ci suspectul va fi scos de sub acuzaţie prin clasare. Dar simpla posibilitate ca o bănuială (suspiciune) să nu se verifice nici nu o face nerezonabilă şi nici nu poate constitui temeiul pentru a întârzia, până ea devine o certitudine, acordarea calităţii de suspect. În cazul faptelor de malpraxis, ca de altfel al tuturor formelor de răspundere profesională, am arătat că între primele obiective ale investigării se află identificarea obligaţiilor profesionale legate de cazul medical şi a standardului profesional la care acestea trebuiau îndeplinite – a ceea ce am numit «conduita ideală». Urmează apoi compararea acestui standard cu conduita concretă în cauză. De cele mai multe ori, după identificarea conduitei ideale, atunci când începe investigaţia propriu-zisă constând în compararea ei cu conduita din cauză, în dosarul penal se poate vorbi despre una sau mai multe persoane care sunt, în sensul art. 305 alin. (3) C.proc.pen., în mod rezonabil suspectate de comiterea unei fapte penale, în sensul că se poate contura ca ipoteză de anchetă aceea potrivit căreia conduita lor nu ar fi fost conformă cu cea standard. De altfel, de cele mai multe ori persoana a cărei

probei a fost prevăzută de legiuitor în scopul evitării formulării unor acuzaţii penale arbitrare, fără vreo bază factuală;

- dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale faţă de suspect în cazul în care sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 77 C.proc.pen. şi art. 305 alin. (3) C.proc.pen. constituie ***o obligaţie procedurală pozitivă*** a organului de cercetare penală/procurorului (*„organul de urmărire penală dispune"*), iar nu o facultate a acestuia, fiind reglementată în scopul asigurării unei garanţii efective a dreptului la apărare al persoanelor acuzate în cadrul procedurilor penale;

- determinarea cu precizie a momentului din care se poate vorbi de o *„acuzaţie în materie penală"* prezintă importanţă deosebită, întrucât din acel moment este garantat dreptul prevăzut de art. 6 din Convenţia europeană. În acord cu jurisprudenţa Curţii Europene în interpretarea noţiunii de acuzaţie în materie penală, apreciez că dobândirea calităţii de suspect intervine *ex lege* atunci când sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 77 C.proc.pen. şi art. 305 alin. (3) C.proc.pen., care impun organului judiciar să constate existenţa unei acuzaţii în materie penală, să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect şi să îi aducă la cunoştinţă drepturile; în acest sens, Curtea Europeană a statuat într-o jurisprudenţă constantă (cauza *Brusco c. Franţei*, cauza *Sobko c. Ucrainei, cauza Bandaletov c. Ucrainei*); că

---

conduită trebuie verificată este cunoscută încă de la sesizarea organului de urmărire penală. În orice caz, după alcătuirea catalogului de obligaţii profesionale ale cazului (a conduitei standard) se vor identifica persoanele cărora le reveneau, în cazul dat, respectivele obligaţii; acestea sunt persoanele a căror conduită în concret se va verifica. În ce moment vom putea vorbi despre o suspiciune rezonabilă faţă de aceste persoane? De îndată ce organul de urmărire penală procedează la a verifica dacă fapta lor este sau nu conformă standardelor, dacă a dus la rezultatul (decesul, vătămarea etc.) pentru care se efectuează urmărirea; a verifica dacă un comportament profesional a fost sau nu corect echivalează cu existenţa unei suspiciuni (a unei ipoteze) rezonabile că ar putea să nu fie cel corect. De aceea, în cauzele de malpraxis, mai mult decât în altele, urmărirea penală trebuie efectuată *in personam* din cele mai timpurii stadii ale anchetei. Cazurile de malpraxis sunt în majoritate dintre cele la care momentul declanşării fazei *in personam* al urmăririi penale trebuie să fie cât mai apropiat de începerea ei *in rem*. Înţeleg, pe de o parte, disconfortul profesionistului când se vede informat că este suspect şi, pe de altă parte, temerea organului de urmărire penală că ar putea formula o acuzaţie care finalmente să nu fie întemeiată. Ambele sunt însă minore prin raportare, pe de o parte, la situaţia profesionistului inculpat şi trimis în judecată fără ca în cea mai mare parte a timpului în care se desfăşurase investigaţia care a dus la aceasta să fi fost deranjat cu vreo acuzaţie şi, pe de altă parte, la situaţia organului de urmărire penală care, din acest motiv, îşi vede excluse probele administrate cu încălcarea dreptului la apărare. În concluzie, faza *in rem* a urmăririi penale ar trebui limitată strict la strângerea indiciilor privind cauza medicală (a morţii sau a vătămării corporale ori a unei alte urmări, în funcţie de conţinutul infracţiunii cercetate) şi conduita profesională care, în abstract, ar fi trebuit abordată de cadrul medical. Apariţia oricăror suspiciuni, fie şi din simpla evaluare cu caracter nespecializat efectuată de către organul judiciar, cu privire la nerespectarea acestor standarde profesionale ar trebui să ducă la declanşarea fazei *in personam* a urmăririi penale. În etapa *in rem* se vor putea desfăşura activităţi precum consultarea unor înscrisuri medicale privitoare la subiectul pasiv, cercetarea la faţa locului, consultarea unor surse publice (internet, cărţi de specialitate) pentru conturarea sumară a criteriilor conduitei medicale adecvate sau efectuarea unor constatări medico-legale (acestea din urmă, cu obiective care să nu fie de natura unei expertize)".

o persoană dobândeşte calitatea de suspect ce atrage aplicarea garanţiilor prevăzute art. 6 din Convenţia europeană nu din momentul în care această calitate îi este adusă la cunoştinţă, ci din momentul în care autorităţile naţionale aveau motive plauzibile pentru a-l suspecta de comiterea unei infracţiuni;

- încălcarea obligaţiei procedurale pozitive prevăzute de art. 305 alin. (3) C.proc.pen. prin efectuarea urmăririi penale *in rem* dincolo de momentul în care, în mod rezonabil, se putea formula o „acuzaţie în materie penală" ***conduce la o vătămare a dreptului la un proces echitabil al „acuzatului"*** de natură a atrage incidenţa în cauză a sancţiunii ***nulităţii relative***, în condiţiile art. 282 C.proc.pen., cu privire la actele procesuale sau probele administrate după acest moment; această nelegalitate a urmăririi penale poate fi invocată fie în această fază procesuală (probabil cu o şansă extrem de redusă de a fi admisă), fie în faza de cameră preliminară[1];

---

[1] În privința intervalului de timp ce separă momentul începerii urmăririi penale *in rem* de momentul începerii urmăririi penale *in personam*, Curtea Constituțională a reținut în DCC nr. 633/2018 „că acesta nu este strict și expres determinat de dispozițiile Codului de procedură penală. Cu toate acestea, dispoziția procesual penală precizează că procurorul dispune ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de o persoană când din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile că aceasta a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală. Astfel, procurorul *este obligat* ca, în momentul în care există indicii rezonabile că o persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, să dispună continuarea urmăririi penale față de acea persoană. Aceasta rezultă din folosirea de către legiuitor a verbului la modul imperativ „dispune", iar nu „poate dispune", astfel încât să se poată interpreta că există o facultate a procurorului de a amâna momentul începerii urmăririi penale *in personam* până la realizarea probațiunii necesare pentru punerea în mișcare a acțiunii penale și dispunerea directă a acestei măsuri. În măsura în care, în dezacord cu aceste prevederi, procurorul nu respectă aceste exigențe, atunci, în cazul emiterii rechizitoriului, suspectul devenit inculpat poate supune cenzurii judecătorului de cameră preliminară verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, întrucât, potrivit art. 342 și art. 345 alin. (1) și alin. (2) C.proc.pen., în procedura de filtru, judecătorul de cameră preliminară are posibilitatea să constate nulitatea relativă și să excludă actele de urmărire penală și probele administrate cu încălcarea legii, care conferă, între altele, și un drept efectiv la apărare. *În acest sens*, Curtea a mai constatat că prevederile art. 282 alin. (1) C.proc.pen. stabilesc că încălcarea dispozițiilor legale determină nulitatea actului atunci când prin nerespectarea cerinței legale s-a adus o vătămare drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali, care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului. De aceea, ori de câte ori toate sau majoritatea probelor din faza de urmărire penală au fost administrate numai în cursul urmăririi penale *in rem*, atunci se pot pune în discuție aspecte de aplicare a legii cu nesocotirea garanțiilor specifice dreptului la un proces echitabil, cum ar fi dreptul suspectului de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia, de a consulta dosarul, în condițiile legii, de a avea un avocat ales sau unul din oficiu, pentru cazurile de asistență obligatorie, de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, de a formula orice alte cereri care țin de soluționarea laturii penale și civile a cauzei, de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege, de a fi informat cu privire la drepturile sale ori dreptul de a beneficia de alte drepturi prevăzute de lege. Câtă vreme, în funcție de particularitățile fiecărui caz, este dovedită privarea suspecților/inculpaților de drepturile conferite de Codul de procedură penală, fiindu-le grav afectat dreptul la apărare în cursul urmăririi penale, atunci probele și actele întocmite cu nerespectarea exigențelor legale pot fi înlăturate până la încheierea procedurii de cameră preliminară".

- în cazul în care judecătorul de cameră preliminară apreciază că prelungirea etapei *in rem* a urmăririi penale peste limita în care un observator obiectiv putea să constate existența *in concreto* a unei suspiciuni rezonabile cu privire la comiterea unei infracțiuni de către o anumită persoană și că această nelegalitate conduce la incidența nulității relative, va trebui *mai întâi să indice data sau momentul* de la care trebuia să se acorde calitatea de suspect; ulterior, judecătorul va trebui să dispună *anularea ordonanței* prin care s-a dispus continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect, deoarece aceasta a fost emisă cu încălcarea obligației prevăzute de art. 305 alin. (3) C.proc.pen. de a formula o acuzație în materie penală de îndată ce din probe rezulta bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit o infracțiune, iar această nelegalitate a condus la vătămarea dreptului la apărare care nu poate fi remediată altfel (întrunirea condițiilor nulității relative trebuie explicată de către judecător); iradierea efectelor acestei nulități va conduce *și la anularea ordonanței de punere în mișcare a acțiunii*, *respectiv la excluderea probelor* administrate ulterior momentului la care trebuie formulată acuzația *in personam*; ca efect al constatării nulității actului procesual de punere în mișcare a acțiunii penale, se va reține *și neregularitatea rechizitoriului*, deoarece nu se poate dispune trimiterea în judecată a unei persoane care nu are calitatea de suspect sau inculpat ca urmare a ordonanțelor procurorului de continuare a efectuării față de suspect și de punere în mișcare a acțiunii penale[1];

- este posibil și ca judecătorul de cameră preliminară să constate că nu sunt întrunite cumulativ condițiile nulității relative, deoarece există mecanisme compensatorii care fac ca vătămarea să poată fi înlăturată; astfel, reaudierea în etapa *in personam* a urmăririi penale a martorilor audiați în etapa *in rem*, precum și asigurarea accesului efectiv la dosarul de urmărire penală poate constitui un astfel de mecanism compensatoriu; deopotrivă, în funcție de particularitățile cauzei și de amploarea restrângerii dreptului la apărare, în aplicarea jurisprudenței CtEDO, reducerea forței probante a declarațiilor administrate în etapa *in rem* a urmăririi penale poate constitui un mecanism compensatoriu eficient al restrângerii dreptului la apărare prin omisiunea dispunerii continuării urmăririi penale față de suspect de la data la care există o acuzație în materie penală;

- continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect se dispune întotdeauna după începerea urmăririi penale *in rem*, iar nu simultan cu aceasta, prin aceeași

---

[1] *În acest sens*, în doctrină (*I. Kuglay*, Răspunderea penală pentru malpraxis medical, op. cit., p. 274) s-a arătat că „prelungirea artificială a fazei *in rem* a urmăririi penale, când cercetarea este în mod neechivoc îndreptată împotriva unei anumite persoane, este un procedeu nu doar neloial, ci în mod explicit nelegal și duce la obținerea unor probe supuse regimului nulității și susceptibile de a fi înlăturate în faza camerei preliminare. Este una dintre greșelile frecvente de la urmărirea penală, sancționate – din ce în ce mai des, din fericire – de către judecătorul de cameră preliminară, prin excluderea probelor obținute după momentul la care ar fi trebuit să se dispună efectuarea în continuare a urmăririi față de o anumită persoană. Așadar, îndată ce probatoriul conturează o suspiciune rezonabilă că fapta unei persoane ar putea constitui infracțiune, această persoană trebuie să dobândească calitatea de suspect pentru a beneficia de garanțiile procesuale în care se materializează dreptul la apărare".

ordonanţă, şi nu implică o nouă începere a urmăririi penale *in personam, ci o continuare a efectuării urmăririi penale in personam*[1];

- *ca urmare a modificării operate prin O.U.G. nr. 18/2016, procurorul nu mai este singurul organ judiciar competent să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect* în cazurile în care procurorul supraveghează activitatea de urmărire penală a organelor de cercetare penală; astfel, art. 305 alin. (3) C.proc.pen. stipulează posibilitatea dispunerii efectuării în continuare a urmăririi penale faţă de suspect *şi de către organele de cercetare penală*, fiind lipsit de importanţă sub acest aspect dacă urmărirea penală a fost începută *in rem* de procuror sau de organul de cercetare penală;

- ordonanţa prin care se dispune continuarea urmăririi penale faţă de suspect trebuie să cuprindă: **a)** denumirea organului de urmărire penală şi data emiterii; **b)** numele, prenumele şi calitatea celui care o întocmeşte; **c)** fapta care face obiectul urmăririi penale, încadrarea juridică a acesteia şi numele suspectului; **d)** semnătura celui care a întocmit-o;

- art. 305 alin. (3) C.proc.pen. instituie ***obligaţia procedurală pozitivă ca organele de cercetare penală*** să supună ordonanţa prin care au dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect verificării procurorului sub aspectul legalităţii şi temeiniciei;

- ***confirmarea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect*** este actul procesual dispus de *procuror* în cazul în care constată că ordonanţa emisă de organele de cercetare penală este legală şi temeinică;

- potrivit art. 305 alin. (3) C.proc.pen., ordonanţa de continuare a efectuării urmăririi penale faţă de suspect emisă de organele de cercetare penală ***se supune*** confirmării motivate a procurorului care exercită supravegherea activităţii de cercetare penală, în ***termen de cel mult trei zile*** (***termen procedural imperativ***) de la data emiterii ordonanţei, organele de cercetare penală fiind obligate să prezinte, totodată, şi dosarul cauzei; astfel, în vederea garantării dreptului la informare cu privire la obiectul acuzaţiei penale şi la apărarea suspectului, legea procesuală a instituit un termen imperativ în care, pe de o parte, organele de cercetare penală să înainteze dosarul cauzei împreună cu ordonanţa de continuare a efectuării urmăririi penale către procuror, iar, pe de altă parte, procurorul să se pronunţe cu privire la legalitatea şi temeinicia acestei ordonanţe; în cazul în care, din orice motive, procurorul nu se pronunţă cu privire la legalitatea şi temeinicia ordonanţei organului de cercetare penală în termenul imperativ de 3 zile, se va putea reţine incidenţa sancţiunii *nulităţii relative* a acestei ordonanţe şi chiar a ordonanţei emise tardiv de către procuror de confirmare a efectuării urmăririi penale *in personam*, dacă sunt întrunite condiţiile art. 282 C.proc.pen. (de pildă, în ipoteza reţinerii vătămării substanţiale a dreptului la apărare al suspectului);

---

[1] *În acelaşi sens*, a se vedea *D. Atasiei*, în *N. Volonciu şi alţii*, Noul Cod de procedură penală comentat, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2014, p. 765-766.

- ordonanţa prin care organul de cercetare penală a dispus continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect îşi produce efectele de la momentul emiterii, iar nu de la momentul confirmării acesteia de către procuror;

- procurorul[1], analizând legalitatea şi temeinicia ordonanţei de continuare a efectuării urmăririi penale faţă de suspect emise de organul de cercetare penală, poate dispune:

(i) *confirmarea, prin ordonanţă*, a continuării urmăririi penale faţă de suspect;

- *ordonanţa de confirmare* trebuie să cuprindă: denumirea parchetului şi data emiterii; referiri la ordonanţa suspusă confirmării, prezentarea pe scurt a situaţiei de fapt ce rezultă din probele administrate în cursul urmăririi penale; încadrarea juridică; constatarea întrunirii condiţiei negative (lipsa impedimentelor prevăzute de art. 16 C.proc.pen.); temeiul de drept [art. 305 alin. (3) C.proc.pen.]; dispoziţia de confirmare a continuării urmăririi penale faţă de suspect; indicarea suspectului cu toate datele de stare civilă; indicarea completă a încadrării juridice; semnătura[2];

(ii) *infirmarea, prin ordonanţă*, a continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect dispuse în mod nelegal/netemeinic de organul de cercetare penală *şi dispunerea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect* în mod legal şi temeinic;

(iii) *infirmarea, prin ordonanţă*, a continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect dispuse de organul de cercetare penală *şi restituirea* actelor organului de cercetare penală pentru completarea urmăririi penale, când nu existau suficiente probe pentru continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect;

(iv) *infirmarea, prin ordonanţă*, a continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect dispuse de organul de cercetare penală *şi dispunerea clasării*, când există un impediment la punerea în mişcare a acţiunii penale dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. (de pildă, în ipoteza în care s-a împlinit termenul prescripţiei speciale a răspunderii penale sau când până la momentul analizei ordonanţei organului de cercetare penală a intervenit împăcarea, ori persoana vătămată a retras plângerea prealabilă sau a încheiat un acord de mediere).

- în toate cazurile de mai sus ordonanţa procurorului trebuie motivată;

- în cazul în care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror, acesta este singurul organ competent să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect, neputând delega efectuarea acestui act procesual organelor de cercetare penală; ordonanţa prin care procurorul dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect *nu este supusă confirmării procurorului ierarhic superior*;

---

[1] În cazul în care procurorul este stagiar, confirmarea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect nu trebuie contrasemnată de procurorul care îi coordonează activitatea, o asemenea cerinţă fiind stipulată de lege numai pentru soluţiile procurorului stagiar.

[2] Trebuie observat că art. 286 C.proc.pen. prevede conţinutul ordonanţei, neinstituind şi obligaţia ca aceasta să fie tehnoredactată sau întocmită prin scriere olografă pe unul dintre înscrisurile aflate în dosar, sau chiar pe ordonanţa organului de cercetare penală. Prin urmare, atâta timp cât confirmarea continuării efectuării urmăririi penale dispuse faţă de suspect de organul de cercetare penală respectă exigenţele art. 286 C.proc.pen. aceasta este legal întocmită şi atunci când a fost scrisă olograf chiar pe ordonanţa emisă de organele de cercetare penală.

- în principiu, dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de suspect constituie un moment distinct de punerea în mișcare a acțiunii penale, care poate fi dispusă atunci când *din probele existente în cauză procurorul are convingerea* (nu bănuiala rezonabilă) că o persoană *a comis o infracțiune*; este asigurată astfel trecerea de la investigația *in rem* către cea *in personam* în urma căreia ar trebui să se decidă dacă se impune sau nu inculparea; ca excepție, este totuși posibil ca, de pildă, în cazul infracțiunilor flagrante, procurorul să dispună *prin aceeași ordonanță* atât continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect, cât și punerea în mișcare a acțiunii penale, având în vedere că în aceste cazuri baza factuală este suficientă pentru a se considera că o anumită persoană a comis o infracțiune; *astfel, prin același act procedural acuzatul dobândește mai întâi calitatea de suspect, iar apoi calitatea de inculpat*;

- suspectul nu este parte în procesul penal și nici subiect pasiv al acțiunii penale sau civile; în principiu, suspectul are aceleași drepturi și îndatoriri procesuale ca și inculpatul (fie enumerate explicit de legiuitor cu privire la suspect sau inculpat, fie prin referirea generică la drepturile subiecților procesuali principali);

- spre deosebire de inculpat, suspectul nu poate fi arestat preventiv/arestat la domiciliu și nici nu poate fi supus măsurii controlului judiciar (inclusiv pe cauțiune); deopotrivă, se remarcă o serie de deosebiri între dreptul suspectului de a consulta dosarul și același drept conferit de lege inculpatului, în acest din urmă caz nefiind posibilă limitarea dreptului pe o durată mai mare de 10 zile în cursul urmăririi penale; suspectul are un drept virtual de a obține consultarea dosarului, practica atestând că acesta se înfățișează în realitate mai degrabă ca o vocație, iar nu ca un drept concret și efectiv;

- art. 10 alin. (3) C.proc.pen. și art. 307 C.proc.pen. stipulează dreptul persoanei care a dobândit calitatea de suspect ***de a i se aduce la cunoștință*** de procuror sau de organul de cercetare penală, ***de îndată și înainte de prima sa audiere***, această calitate, ***fapta*** *pentru care este suspectată* ***și încadrarea juridică*** *a acesteia (astfel cum acestea rezultă din ordonanța prin care s-a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale față de suspect),* ***drepturile procesuale*** prevăzute la art. 83 C.proc.pen.[1],

---

[1] Suspectului i se aduce la cunoștință următorul *catalog de drepturi procesuale*:

a) dreptul de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

a[1]) dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia;

b) dreptul de a consulta dosarul, în condițiile legii;

c) dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu își desemnează unul, în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

d) dreptul de a propune administrarea de probe în condițiile prevăzute de lege, de a ridica excepții și de a pune concluzii.

e) dreptul de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale și civile a cauzei;

f) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;

respectiv obligațiile procesuale prevăzute de art. 108 alin. (2) C.proc.pen.[1], încheindu-se în acest sens un *proces-verbal*;

- spre deosebire de inculpat, în cazul suspectului legea nu prevede obligația organelor de urmărire penală de a-i elibera la cerere o copie a ordonanței prin care s-a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale; aceasta va fi posibilă, însă dacă suspectului i-a fost încuviințată cererea de consultare a dosarului de urmărire penală, caz în care poate solicita și obține copii ale actelor din dosarul de urmărire penală, deci inclusiv ale acestei ordonanțe;

- potrivit art. 505[1] C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 284/2020, în cauzele cu ***suspecți minori, înainte de prima audiere***, acestora li se aduc la cunoștință *și părinților sau, după caz, tutorelui, curatorului ori persoanei în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul*[2], pe lângă drepturile și obligațiile procesuale prevăzute la art. 108 C.proc.pen., și următoarele: a) informații cu privire la principalele etape ale procesului penal; b) dreptul ca părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar să primească aceleași informații comunicate minorului; c) dreptul la protecția vieții private, în condițiile legii; d) dreptul de a fi însoțiți de părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legi; e) dreptul de a fi evaluați prin intermediul referatului de evaluare; f) dreptul la evaluare medicală și asistență medicală în cazul în care vor fi supuși unei măsuri preventive privative de libertate; g) măsurile preventive ce li se pot aplica, precum și dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă și durata maximă

---

g) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

g[1]) dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;

h) alte drepturi prevăzute de lege.

[1] Suspectului îi sunt aduse la cunoștință următoarele *obligații procesuale*:

a) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

b) obligația de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, citațiile și orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile și se consideră că le-a luat la cunoștință.

[2] Potrivit art. 505[1] alin. (4)-(6) C.proc.pen., dacă părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsite sau comunicarea către acestea ar fi contrară interesului superior al minorului sau ar afecta desfășurarea procesului penal, comunicarea informațiilor prevăzute la art. 108, precum și a celor prevăzute la alin. (1) se face *către un alt adult desemnat de minor și acceptat de organul judiciar.* În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult, sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, comunicarea informațiilor se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului. În cazul în care circumstanțele prevăzute anterior încetează, comunicarea se va face către părinți, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru prelungirea și menținerea acesteia, precum și dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii; h) dreptul de a fi prezenți la judecarea cauzei; i) dreptul la exercitarea căilor de atac, în condițiile legii;

- toate comunicările către suspectul minor se fac într-un limbaj simplu și accesibil, adaptat vârstei acestuia;

- încălcarea acestui drept poate atrage ***nulitatea relativă*** a declarației suspectului, precum și a actelor de urmărire penală care au legătură directă cu aceasta, în condițiile art. 282 C.proc.pen. [de pildă, în ipoteza în care într-o cauză în care sunt mai mulți acuzați și organele de urmărire penală aduc la cunoștința numai a unora dintre aceștia calitatea de suspect, administrând probe în acuzare cu privire la toți suspecții din cauză și aducând la cunoștință acuzația numai după punerea în mișcare a acțiunii penale; în acest caz, este evidentă vătămarea adusă dreptului la apărare al suspecților cu privire la care nu s-a procedat la aducerea la cunoștință a acuzației, aceștia neavând posibilitatea de a participa la proceduri și de a-și exercita în mod efectiv dreptul la apărare în calitate de subiect procesual principal; în aceste condiții se impune excluderea probelor administrate nelegal ca efect al nulității (relative) a actului prin care s-a încuviințat și administrat proba];

- tot astfel, omisiunea de a aduce la cunoștință calitatea de suspect într-un termen care poate fi calificat în mod rezonabil ca satisfăcând exigențele noțiunii *de îndată* poate fi asimilată unei limitări a dreptului la apărare, ceea ce poate avea ca efect nulitatea relativă în condițiile art. 282 C.proc.pen. a actelor de urmărire penală efectuate între data dispunerii continuării efectuării urmăririi penale față de suspect și data aducerii la cunoștință a acestei calități, respectiv excluderea probelor administrate în acest interval;

- drepturile și obligațiile i se comunică suspectului *și în scris*, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un *proces-verbal*;

- dacă suspectul este o persoană juridică, aducerea la cunoștință a calității, drepturilor și obligațiilor se realizează prin reprezentantul său legal. Dacă pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe s-a dispus efectuarea urmăririi penale și împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta va trebui să își desemneze un mandatar, în caz contrar procurorul dispunând desemnarea ca mandatar a unei persoane din rândul *practicienilor în insolvență, autorizați potrivit legii*;

- procurorul sau organul de cercetare penală nu au obligația de a aduce la cunoștința *suspectului* și posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, după punerea în mișcare a acțiunii penale, a unui acord, ca urmare a recunoașterii vinovăției;

- procurorul sau organul de cercetare penală nu are posibilitate să dispună amânarea aducerii la cunoștință a calității de suspect în cazurile în care art. 145 C.proc.pen. permite amânarea informării persoanei supravegheate tehnic despre procedeul probatoriu la care a fost supusă;

La data de 17 noiembrie 2016, apărătorul suspectului T.C.F., avocat Ș. N., a formulat o cerere prin care a solicitat să fie înștiințat cu privire la data și ora efectuării actelor de urmărire penală, pentru a participa la efectuarea

acestora, iar la aceeaşi dată, conform procesului-verbal în cuprinsul căruia nu s-a menţionat ora, T.C.F. a fost încunoştinţat că s-a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de acesta, dobândind calitatea procesuală de suspect, în raport de care i-au fost prezentate drepturile şi obligaţiile procesuale, suspectul prevalându-se de dreptul de a nu da declaraţie în cauză. La aceeaşi dată, de 17 noiembrie 2016, i-au fost aduse la cunoştinţă şi lui G.L.N. calitatea de suspect, drepturile şi obligaţiile procesuale, fiind audiat între orele 13:35-14:10, în aceeaşi zi fiindu-i adusă la cunoştinţă şi calitatea de inculpat, fiind audiat între orele 18:30-18:40. În raport de dispoziţiile art. 92 alin. (2) şi (3) C.proc.pen., dreptului apărătorului de a asista la efectuarea oricărui act de urmărire penală îi corespunde obligaţia corelativă a organului de urmărire penală de a-l încunoştinţa cu privire la această activitate procesuală. Astfel, în condiţiile în care în cuprinsul cererii nu este menţionată ora, se face referire la calitatea de suspect a lui T.C.F, iar pe declaraţiile suspectului şi inculpatului G.L.N. sunt menţionate orele la care au avut loc audierile, nu se poate stabili cu certitudine că aceste activităţi procesuale au avut loc anterior prezentării drepturilor suspectului T.C. şi formulării cererii de către apărătorul său. Nu au fost respectate dispoziţiile art. 199 lit. d) C.proc.pen., care prevăd că „procesul-verbal cuprinde data şi ora la care a început şi s-a sfârşit activitatea consemnată în procesul-verbal", în contextul în care procesul-verbal de prezentare a calităţii de suspect şi a drepturilor şi obligaţiilor procesuale ale numitului T.C. nu cuprinde această menţiune obligatorie. Prin urmare, procesul-verbal nu poate face dovada orei la care i-au fost prezentate drepturile, respectiv înainte ori după audierea suspectului G.L., care a dobândit, ulterior, calitatea procesuală de inculpat, neputându-se susţine că cererea avocatului Ş.N. ar fi fost formulată după audierea lui G.L., corespunzător celor două calităţi procesuale. Este evident că declaraţiile respective din 17 noiembrie 2016 au fost luate de către organele de urmărire penală lui G.N., fără încunoştinţarea apărătorului ales al suspectului T.C., deşi acesta formulase cerere expresă în acest sens, conform art. 92 alin. (2) C.proc.pen. Vătămarea procesuală produsă inculpatului nu poate fi înlăturată prin reaudierea acestuia de instanţă, întrucât nu ar putea fi complinită obligaţia organului de urmărire penală de a administra mijloacele de probă cu respectarea efectivă a dreptului la apărare, iar declaraţiile în cauză sunt susceptibile să producă efecte în continuare, mai ales în ipoteza în care inculpatul G.L. se va prevala de dreptul la tăcere în faţa instanţei de fond, iar declaraţiile sale din faza de urmărire penală, luate cu încălcarea dispoziţiilor art. 92 alin. (2) şi (3) C.proc.pen., îl incriminează pe inculpatul T.C. *(Trib. Vâlcea, încheierea nr. 56/2018, în Cpp Ad. 3, p. 470)*.

- o persoană poate dobândi calitatea de suspect şi după dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale în cazul în care organele de urmărire penală procedează la extinderea urmăririi penale pentru alte fapte sau faţă de alte persoane;

- faţă de suspect se poate dispune o singură măsură preventivă, respectiv reţinerea, însă pot fi luate măsuri procesuale provizorii de siguranţă (obligarea provizorie la tratament medical sau internarea medicală provizorie);

- cu privire la bunurile suspectului pot fi instituite măsuri asigurătorii;

- în vederea garantării dreptului la apărare, după dispunerea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect, organele de urmărire penală trebuie să procedeze la

audierea acestuia potrivit dispozițiilor art. 109 și 110 C.proc.pen.[1]; suspectul poate uza însă de dreptul la tăcere și beneficiază de prezumția de nevinovăție;

- prin **DCC nr. 102/2018** s-a apreciat că dispozițiile *art. 505 alin. (2) C.proc.pen., precum și sintagma „care nu a împlinit 16 ani", din cuprinsul art. 505 alin. (1) C.proc.pen. sunt neconstituționale*; în urma acestei decizii, la ascultarea *minorului având vârsta între 14 și 18 ani* care are calitatea de suspect, precum și la confruntarea acestuia cu alte părți, subiecți procesuali principali ori alți participanți în procesul penal, organele de urmărire penală au obligația procedurală pozitivă să procedeze atât la citarea minorului, cât și a următoarelor persoane:

a) ***părinții minorului*** [se vor cita ambii **părinți** (dacă exercită împreună drepturile părintești, indiferent că sunt sau nu căsătoriți) sau numai părintele care exercită drepturile părintești sau părinții adoptivi]; în lipsa unei constituiri de parte civilă și a formulării unei cereri de introducere în cauză a părinților în calitate de parte responsabilă civilmente, aceștia nu vor putea fi citați în considerarea calității de parte responsabilă civilmente; dacă niciunul dintre părinți nu exercită efectiv drepturile părintești se va cita ***tutorele, curatorul sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul*** *(de pildă, bunic, unchi, mătușă)*; **precum și**

b) ***Direcția generală de asistență socială și protecție a copilului*** din localitatea unde se desfășoară audierea (*nu și a serviciului de probațiune*) la sediul instituției prin directorul executiv care asigură reprezentarea în justiție.

- prin Legea nr. 284/2020, art. 505 C.proc.pen. a fost completat cu încă patru alineate, (1^1)-(1^4), potrivit cărora:

(i) *la efectuarea oricărui alt act de urmărire penală* la care este citat suspectul minor *se citează părinții* sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, dacă organul judiciar consideră că prezența acestora este în interesul superior al minorului și nu este de natură să aducă atingere bunei desfășurări a procesului penal;

(ii) dacă părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsiți ori prezența acestora ar afecta interesul superior al minorului sau desfășurarea procesului penal, *citarea se va face către un alt adult* care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar;

(iii) în cazul în care minorul nu desemnează un alt adult sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, *citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar*, ținând seama de interesul superior al minorului;

- în cazul în care circumstanțele prevăzute la ***(ii) și (iii)*** încetează, citarea se va face potrivit ***(i)***;

- în condițiile în care constată inerția organelor judiciare în desfășurarea procedurilor după dispunerea continuării efectuării urmăriri penale față de suspect, acesta din urmă poate exercita în condițiile art. 488^1 C.proc.pen. contestație cu privire la durata

---

[1] Pentru analiza detaliată a procedurii de audiere a suspectului, a se vedea *M. Udroiu*, Sinteze de Procedură penală. Partea generală, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2023.

procesului penal în care să invoce încălcarea dreptului la un proces echitabil într-un termen rezonabil;

- față de suspect se poate dispune atât o soluție de clasare, cât și o soluție de renunțare la urmărirea penală; suspectul are însă posibilitatea de a cere continuarea procesului penal;

- în principiu, calitatea de suspect are ***caracter personal și netransmisibil***, astfel că la decesul persoanei fizice sau la desființarea persoanei juridice, moștenitorii, respectiv succesorii în drepturi, nu dobândesc calitatea de suspect, ci procurorul va dispune clasarea; în situația prevăzută de art. 151 alin. (1) C.pen. de transferare a răspunderii penale a persoanei juridice suspecte către persoana juridică succesoare, cred că organul de urmărire penală nu trebuie să dispună o soluție de clasare față de persoana juridică suspectă, ci va trebui să emită o ordonanță prin care să constate transferul de răspundere penală, să dispună continuarea efectuării urmăririi penale față de persoana juridică succesoare în calitate de suspect, căreia să îi aducă la cunoștință drepturile și obligațiile procesuale.

§3. Autorizări sau alte condiții prealabile efectuării în continuare a urmăririi penale față de o persoană

- potrivit art. 294[1] C.proc.pen. [astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016 pentru a asigura corelarea cu dispozițiile art. 305 alin. (3) C.proc.pen. referitoare la continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect], ori de câte ori este necesară *o autorizare sau îndeplinirea unei alte condiții prealabile pentru a se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o anumită persoană*, parchetul, odată cu sesizarea instituției competente, înaintează ***un referat*** întocmit de procuror, *care va cuprinde date și informații cu privire la săvârșirea unor fapte prevăzute de legea penală de către persoana cu privire la care se solicită autorizarea*;

- aceste *verificări și solicitări prealabile* sunt efectuate după începerea urmăririi penale *in rem* și înainte de dispunerea continuării efectuării urmăririi penale față de suspect; obținerea unor autorizații prealabile sau îndeplinirea unei alte condiții prealabile vizând exclusiv situațiile în care urmărirea penală urmează să vizeze o anumită persoană pentru care legea impune o astfel de cerință[1];

- potrivit DCC nr. 270/2008: „în aplicarea dispozițiilor art. 109 alin. (2) teza I din Constituție, Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție *va sesiza Camera Deputaților sau Senatul, după caz, pentru a cere urmărirea penală* a membrilor și a foștilor membri ai Guvernului pentru faptele săvârșite în exercițiul funcției lor și care, la data sesizării, au și calitatea de deputat sau de senator. În aplicarea dispozițiilor art. 109 alin. (2) teza I din Constituție, Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție *va sesiza Președintele României pentru a cere urmărirea penală* a membrilor Guvernului și a

[1] La acest moment nici Codul de procedură penală și nici vreo altă dispoziție procedurală dintr-o lege specială nu stipulează necesitatea unei autorizări ori a altei condiții prealabile pentru începerea urmăririi penale *in rem*.

foştilor membri ai Guvernului, care, la data sesizării, nu au şi calitatea de deputat sau de senator"; în lumina Codului de procedură penală solicitarea de urmărire penală prevăzută de art. 109 alin. (2) din Constituţie are natura juridică a unei autorizări prealabile pentru dispunerea continuării efectuării urmăririi penale faţă de un suspect care are/a avut calitatea de ministru pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei; astfel, pentru a obţine cererea Preşedintelui României, Camerei Deputaţilor sau Senatului trebuie parcurşi următorii paşi procedurali:

1. începerea urmăririi penale cu privire la fapta şi strângerea de date şi probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o persoană care are/a avut calitatea de ministru a comis o faptă prevăzută de legea penală în exerciţiul funcţiei;

2. întocmirea unui referat de procurorul de caz care va cuprinde rezultatele verificărilor prealabile cu privire la săvârşirea unor fapte prevăzute de legea penală de către persoana cu privire la care se solicită autorizarea;

3. înaintarea referatului împreună cu copii ale actelor de urmărire penală relevante de către parchetul competent Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cu propunerea de a solicita autorizarea prealabilă de la instituţia competentă;

4. sesizarea Preşedintelui României, a Camerei Deputaţilor sau a Senatului de către Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin care acesta solicită continuarea efectuării urmăririi penale faţă de actualul/fostul ministru;

5. în urma evaluării solicitării Preşedintele României, Plenul Senatului, respectiv Plenul Camerei Deputaţilor, după caz, poate admite sau respinge cererea Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie; în cazul în care cererea este admisă, Preşedintele României, Plenul Senatului, respectiv Plenul Camerei Deputaţilor transmite Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cererea de continuare a efectuării urmăririi penale faţă de suspectul actual/fost ministru, urmând ca acesta să o trimită parchetului competent; şi în această ipoteză, continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect se poate dispune numai de procurorul de caz după primirea cererii instituţiei competente;

- nelegalitatea procedurii extrajudiciare poate fi invocată în faţa organelor judiciare (de pildă, neaudierea persoanei vizate de solicitarea parchetului care avea atât calitatea de membru al guvernului, cât şi pe cea de senator/deputat şi care nu se sustrăgea procedurilor nici de către comisia specială şi nici de Plenul Senatului/Camerei Deputaţilor va putea fi invocată în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi sesizat cu propunerea de luare a măsurii arestării preventive);

- în cazul în care cererea este respinsă, este posibilă reiterarea acesteia prin raportare la date sau informaţii suplimentare, cu caracter de noutate, care contribuie la dovedirea suspiciunii referitoare la comiterea faptei prevăzute de legea penală de către persoana cu privire la care se solicită autorizarea.

§4. Preluarea efectuării urmăririi penale

- cauzele care sunt date de lege în competența materială/personală a parchetelor ierarhic inferioare ***pot fi preluate în vederea efectuării urmăririi penale*** de parchetele ierarhic superioare;

- dispozițiile art. 325 C.proc.pen. stabilesc ***un caz facultativ***[1] ***de prorogare de competență în favoarea parchetului ierarhic superior*** prin dispoziția conducătorului acestuia, având în vedere principiul subordonării ierarhice specific Ministerului Public; față de efectul produs, preluarea cauzei trebuie să urmărească eficientizarea activității de urmărire penală aflate în curs la un parchet ierarhic inferior, parchetul ierarhic superior urmând să supravegheze sau să efectueze în continuare urmărirea penală; preluarea cauzei se poate dispune, așadar, doar în condițiile în care *urmărirea penală se află în desfășurare, nefiind terminată*, în vederea supravegherii sau efectuării acesteia de către procurorul din cadrul parchetului ierarhic superior, respectiv a finalizării urmăririi penale;

- preluarea dosarelor penale de la un parchet ierarhic inferior la parchetul ierarhic superior în vederea efectuării urmăririi penale se poate realiza atât în ipoteza în care urmărirea penală trebuie efectuată în mod obligatoriu de procuror, cât și în cazul în care acesta doar supraveghează activitatea de urmărire penală;

- preluarea cauzelor se dispune ***prin ordonanță motivată de conducătorul parchetului ierarhic superior*** din oficiu, la propunerea parchetului pe rolul căruia se află dosarul sau la cererea părților sau a subiecților procesuali principali; procurorii cu funcție de execuție din cadrul parchetului ierarhic superior celui pe rolul căruia este înregistrată cauza penală nu pot dispune preluarea efectuării urmăririi penale;

- tot *prin ordonanță* se va dispune de conducătorul parchetului ierarhic superior respingerea cererii de preluare formulate de o parte sau de un subiect procesual principal ori a propunerii parchetului la care se află înregistrată cauza;

- constituie ipoteze în care s-ar putea dispune preluarea cauzei pentru asigurarea unei mai eficiente efectuări a urmăririi penale:

a) când sunt înregistrate mai multe cauze pe rolul parchetelor ierarhic inferioare cu privire la care se impune reunirea;

b) când se constată existența unor deficiențe ale activității de urmărire penală în cadrul parchetului ierarhic inferior, care pot fi de natură să conducă la încălcarea termenului rezonabil al procesului penal;

c) când față de complexitatea cauzei și de resursele logistice sau umane ale parchetului ierarhic inferior buna desfășurare a urmăririi penale se poate realiza în mod mult mai eficient de parchetul ierarhic superior;

d) când imparțialitatea procurorilor ar putea fi știrbită din cauza dușmăniilor locale, calității părților sau ale subiecților procesuali principali, mediatizării excesive a cauzei ori a altor împrejurări concrete ale cauzei;

---

[1] Codul de procedură penală nu reglementează vreo situație în care este obligatorie preluarea cauzei de către parchetul ierarhic superior.

e) când procurorul care a instrumentat cauza a fost promovat sau transferat la parchetul ierarhic superior, caz în care se poate dispune preluarea pentru ca acesta să finalizeze cauza;

f) cauza a fost iniţial înregistrată pe rolul parchetului ierarhic superior, însă, în urma dispunerii unor soluţii de clasare pentru infracţiunile de competenţa acestuia s-a dispus declinarea competenţei pentru celelalte infracţiuni concurente cu cele pentru care s-a adoptat soluţia de netrimitere în judecată.

- ***nu se poate dispune preluarea unei cauze*** după terminarea urmăririi penale în condiţiile art. 321 C.proc.pen., întrucât nu mai există ipoteza premisă, deoarece în cauză urmărirea penală este finalizată şi, astfel, raţiunea prorogării de competenţă în vederea eficientizării efectuării sau supravegherii urmăririi penale nu mai poate fi reţinută; deopotrivă, nu se poate dispune preluarea cauzei pentru întocmirea unui singur act procesual, inclusiv a actului de sesizare a instanţei;

- D.N.A. şi D.I.I.C.O.T. nu pot prelua cauze înregistrate la parchetele de pe lângă instanţe, însă D.N.A. şi D.I.I.C.O.T. pot solicita celorlalte parchete să înainteze dosare înregistrate pe rolul acestora pentru a analiza oportunitatea conexării la cauzele aflate deja în lucru la aceste structuri specializate;

- potrivit art. 17 din O.U.G. nr. 78/2016, procurorii din cadrul structurii centrale a D.I.I.C.O.T. pot prelua, în vederea efectuării urmăririi penale, cauze de competenţa structurilor teritoriale ale direcţiei, din dispoziţia motivată a procurorului-şef al D.I.I.C.O.T.;

- reunirea cauzelor nu se realizează prin instituţia preluării, fiind un caz de prorogare de competenţă (de pildă, nu putem vorbi de aplicarea instituţiei preluării cauzei, în ipoteza în care parchetul ierarhic superior decide reunirea prin conexarea la acesta a unui alt dosar penal aflat pe rolul unui parchet ierarhic inferior);

- în cazul în care s-a dispus preluarea, un exemplar al ordonanţei motivate a conducătorului parchetului ierarhic superior se ataşează la dosarul cauzei;

- nerespectarea dispoziţiilor referitoare la preluare poate conduce la nulitatea relativă a ordonanţei prin care s-a dispus preluarea în condiţiile art. 282 C.proc.pen. şi, pe cale de consecinţă, la constatarea neregularităţii actului de sesizare;

- după dispunerea preluării, urmărirea penală se va efectua în continuare de parchetul care a preluat cauza, care a dobândit astfel competenţa raportat la cauză, care de regulă va şi pronunţa o soluţie; astfel, parchetul care a preluat efectuarea urmăririi penale nu poate reveni ulterior asupra dispoziţiei din ordonanţa de preluare şi nici nu poate dispune declinarea de competenţă în favoarea parchetului de la care a fost preluată cauza, nici chiar în ipoteza în care se dispune o soluţie de trimitere în judecată numai pentru unele dintre faptele care au făcut obiectul investigaţiei şi disjungerea cu privire la celelalte; în această din urmă ipoteză, consecutiv disjungerii, parchetul care a preluat cauza va trebui să continue efectuarea urmăririi penale, fiind nelegală declinarea competenţei efectuării urmăririi penale pentru faptele disjunse în favoarea parchetului de la care a fost preluată cauza;

- consecutiv preluării este posibilă declinarea de competenţă dacă se constată ulterior că raportat la faptele sau persoanele investigate competenţa aparţine unui parchet ierarhic superior celui care a dispus preluarea;

- în ipoteza în care se dispune trimiterea în judecată de parchetul care a preluat cauza, reprezentarea Ministerului Public va putea fi asigurată fie de către parchetul de pe lângă instanța competentă să judece cauza, fie de către un reprezentant al parchetului care a preluat cauza și ulterior emis rechizitoriul (de pildă, atunci când efectuarea urmăririi penale pentru o infracțiune de furt a fost preluată de parchetul de pe lângă curtea de apel care a și emis rechizitoriul în cauză, la faza de cameră preliminară în fața judecătoriei, și, dacă este cazul, ulterior la faza de judecată va participa de regulă un procuror din cadrul parchetului de pe lângă judecătorie, însă nu este exclusă și participarea procurorului care a emis rechizitoriu ori a altui procuror din cadrul parchetului de pe lângă curtea de apel); în mod similar se va proceda și în ipoteza dispunerii unei soluții de netrimitere în judecată în cazul formulării unei plângeri în fața judecătorului de cameră preliminară.

§5. Trimiterea cauzei la Parchetul European. Dreptul de evocare al EPPO

- *dreptul de evocare* trebuie privit dintr-o dublă perspectivă; pe de o parte, constituie un caz de pierdere a competenței organelor de urmărire penală române relativ la cauzele aflate în curs de investigație, dar cu privire la care EPPO ar putea să își exercite competența în conformitate cu art. 22, art. 25 alin. (2) și (3) din Regulament; pe de altă parte, constituie o ipoteză *sui-generis* de preluare a cauzei aflate pe rolul parchetelor române, de către Parchetul European;

- art. 27 alin. (7) din Regulament prevede că EPPO își poate exercita dreptul de evocare cu condiția ca investigația națională să nu fi fost deja finalizată și cu condiția ca un act de punere în mișcare a acțiunii penale să nu fi fost transmis unei instanțe; așadar, dreptul de evocare nu poate fi exercitat într-o cauză în care s-a dispus o soluție de clasare sau renunțare la urmărire penală confirmată de judecătorul de cameră preliminară, dacă nu s-a dispus în prealabil reluarea urmăririi penale și nici atunci când instanța a fost sesizată prin rechizitoriu sau acord de recunoaștere a vinovăției;

- potrivit art. 27 alin. (1) din Regulament, *după primirea tuturor informațiilor relevante* în conformitate cu art. 24 alin. (2)[1], EPPO adoptă decizia dacă să își

[1] Conform art. 24 alin. (2) din Regulamentul EPPO, în cazul în care o autoritate judiciară sau de aplicare a legii dintr-un stat membru inițiază o investigație privind o infracțiune pentru care EPPO ar putea să își exercite competența în conformitate cu art. 22, art. 25 alin. (2) și (3) sau în cazul în care, în orice moment de la începerea unei investigații, pentru o autoritate judiciară competentă sau o autoritate de aplicare a legii dintr-un stat membru reiese că investigația se referă la o astfel de infracțiune, autoritatea respectivă informează fără întârziere EPPO, astfel încât acesta din urmă să poată decide dacă își exercită dreptul de evocare în conformitate cu art. 27.

În acest sens, prin art. 6 din Legea nr. 6/2021 s-au stipulat următoarele: (1) În cazul în care procurorul, în cursul urmăririi penale, constată elemente privind o infracțiune pentru care Parchetul European ar putea să își exercite competența sau descoperă împrejurări care determină atragerea competenței Parchetului European, informează despre aceasta, de îndată, Parchetul European, prin adresă, oferind, ulterior, oricare alte informații solicitate de Parchetul European în vederea stabilirii competenței.

exercite dreptul de evocare, cât mai curând posibil, dar nu mai târziu de cinci zile de la primirea informațiilor de la autoritățile naționale, și informează autoritățile naționale cu privire la decizia respectivă[1]. Procurorul-șef european poate, într-un caz specific, să ia o decizie motivată de a prelungi termenul cu o perioadă maximă de cinci zile și informează autoritățile naționale în consecință;

- termenul de 5 zile este un *termen procedural legal imperativ*, cu privire la care este reglementată posibilitatea prelungirii pe o durată ***de cel mult 5 zile (termen procedural)***; prin urmare, nerespectarea termenului imperativ atrage decăderea din exercițiul dreptului de evocare[2], cu consecința nulității actului îndeplinit în afara termenului[3]; deopotrivă, trebuie avut în vedere că nu se poate dispune o prelungire a termenului pe o durată mai mare de 5 zile;

- natura imperativă a termenului de 5 zile, precum și caracterul maximal al prelungirii pe încă o durată de 5 zile rezultă implicit și din dispozițiile art. 6 alin. (4) din Legea nr. 6/2021, potrivit căruia după transmiterea informării și până la comunicarea deciziei Parchetului European sau până la expirarea unui termen de 5 zile,

---

(2) Informarea prevăzută la alin. (1) va cuprinde toate elementele relevante ale cauzei, incluzând cel puțin descrierea faptelor cercetate, valoarea prejudiciului produs sau care s-ar fi putut produce, identitatea persoanelor care ar fi putut participa la săvârșirea faptei, identitatea victimelor, date privind infracțiuni legate în mod indisolubil, stadiul cercetărilor, indicarea probelor administrate, elemente transfrontaliere, argumente pentru a concluziona că Parchetul European este mai bine poziționat pentru a efectua urmărirea penală în sensul prevederilor art. 25 alin. (4) din Regulamentul EPPO, după caz.

(3) În situația în care Parchetul European solicită informații suplimentare sau accesul la dosar în vederea exercitării dreptului de evocare, acestea îi sunt puse la dispoziție de îndată.

[1] Conform art. 27 alin. (7) din Regulamentul EPPO, în cazul în care EPPO nu își exercită competența, acesta informează autoritățile naționale competente fără întârzieri nejustificate. În orice moment în cursul procedurii, autoritățile naționale competente informează EPPO *cu privire la orice noi fapte* care ar putea oferi EPPO motive de a reveni asupra deciziei sale de a nu își exercita competența. În literatura de specialitate (*A. Șandru, M. Morar, D. Herinean, O. Predescu*, op. cit., p. 209) s-a arătat că interpretarea noțiunii de *fapte noi* ar trebui realizată într-un sens extins. Astfel, EPPO poate reveni asupra deciziei de a nu își exercita dreptul de evocare atunci când obține informații noi care îi permit schimbarea primei decizii, independent de apariția unor fapte materiale noi în sensul legii penale. Varianta în engleză a Regulamentului EPPO utilizează noțiunea de *facts* (în sensul generic de informații/adevăruri/detalii), definită ca un eveniment sau o stare a lucrurilor știută ca întâmplată sau existentă. Mai mult, o reevaluare constantă a Parchetului European asupra cazurilor în concret administrate până la acel moment de către organele de urmărire penală națională permite instituției europene să acționeze de fiecare dată cu informațiile disponibile pe masă. În orice caz, EPPO își va putea exercita, în aceste condiții, dreptul de evocare atât timp cât investigația națională nu a fost deja finalizată și sub condiția ca un act de punere în mișcare a acțiunii penale să nu fi fost transmis unei instanțe.

[2] Potrivit art. 40 alin. (3) din Regulamentul intern EPPO, în situația în care procurorul european delegat nu emite decizia de evocare în termenul prevăzut, acest lucru *este considerat ca fiind o decizie de a nu evoca un caz.*

[3] *În același sens, A. Șandru, M. Morar, D. Herinean, O. Predescu*, op. cit., p. 200. În sensul că termenul are caracter de recomandare, a se vedea *A. Jurma, G. Bocșan, C.C. Dumitrescu* (coord.), Studiu cu privire la analiza Regulamentului (UE) 2017/1939 în perspectiva operaționalizării în România a Parchetului European, disponibil pe site-ul (*www.pna.ro*).

organul de urmărire penală va efectua *doar actele urgente*. În cazul în care Parchetul European emite o decizie motivată de prelungire a termenului de adoptare privind exercitarea dreptului de evocare cu o durată maximă de 5 zile, actele urgente vor fi efectuate pe durata noului termen, începând de la momentul comunicării deciziei de prelungire. În aceste condiţii, dacă EPPO nu comunică decizia de exercitare a dreptului de evocare, la expirarea termenului imperativ (inclusiv în cazul prelungirii) organele de urmărire penală române pot efectua orice act de urmărire penală, deoarece dreptul de evocare nu poate fi exercitat în mod legal după expirarea termenului;

- potrivit art. 27 alin. (6) din Regulamentul EPPO, dreptul de evocare prevăzut de prezentul articol poate fi exercitat *de către un procuror european delegat* din orice stat membru ale cărui autorităţi competente au început o investigaţie cu privire la o infracţiune care se încadrează în domeniul de aplicare al art. 22 şi 23. În cazul în care un procuror european delegat care a primit informaţii în conformitate cu art. 24 alin. (2) nu doreşte să îşi exercite dreptul de evocare, acesta informează camera permanentă competentă prin intermediul procurorului european din statul său membru, cu scopul de a permite camerei permanente să ia o decizie în conformitate cu art. 10 alin. (4) din Regulament[1];

- conform art. 7 şi 8 din Legea nr. 6/2021, în cazul în care Parchetul European îşi exercită dreptul de evocare, procurorul ***transmite cauza*** către Parchetul European, întocmind, totodată, o ordonanţă în acest sens; ordonanţa cuprinde menţiunile prevăzute la art. 286 alin. (2) C.proc.pen. şi nu poate face obiectul unei plângeri în temeiul prevederilor art. 336 C.proc.pen.; procurorul informează de îndată, în scris, despre aceasta, părţile din dosar, subiecţii procesuali principali, precum şi persoana care a făcut sesizarea, dacă este cazul;

- după momentul comunicării în mod legal a deciziei de exercitare a dreptului de evocare de către EPPO, organele de urmărire penală nu mai au competenţa materială sau personală de a efectua acte de urmărire penală în cauză şi nici de a administra probe, chiar dacă s-ar învedera urgenţa acestora[2]; nerespectarea normelor de compe-

---

[1] Art. 10 alin. (4) din Regulamentul EPPO: *Atunci când este necesar, camerele permanente iau următoarele decizii în conformitate cu condiţiile şi procedurile stabilite de prezentul regulament:*

(a) dau instrucţiuni procurorului european delegat să iniţieze o investigaţie în conformitate cu normele de la articolul 26 alineatele (1)-(4) în cazul în care nu a fost iniţiată nicio investigaţie;

(b) dau instrucţiuni procurorului european delegat să îşi exercite dreptul de evocare în conformitate cu articolul 27 alineatul (6) atunci când cazul nu a fost evocat;

(c) transmit colegiului aspecte strategice sau chestiuni generale care decurg din cazuri individuale în conformitate cu articolul 9 alineatul (2);

(d) alocă un caz în conformitate cu articolul 26 alineatul (3);

(e) realocă un caz în conformitate cu articolul 26 alineatul (5) sau articolul 28 alineatul (3);

(f) aprobă decizia unui procuror european de a efectua investigaţia el însuşi sau ea însăşi în conformitate cu articolul 28 alineatul (4).

[2] *În acest sens*, art. 27 alin. (5) din Regulamentul EPPO prevede că, în cazul în care EPPO îşi exercită dreptul de evocare, autorităţile naţionale din statele membre transferă către EPPO dosarul respectiv *şi nu desfăşoară alte acţiuni de investigare cu privire la respectiva infracţiune.*

tență de către organele de urmărire penală române devenite necompetente prin raportare la cauză atrage incidența sancțiunii nulității absolute în temeiul art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. interpretat în lumina DCC nr. 302/2017;

- conform art. 9 și art. 10 din Legea nr. 6/2021, în cazul în care Parchetul European decide să nu își mai exercite competența, organul de urmărire penală național care a transmis anterior dosarul către Parchetul European continuă urmărirea penală în cauză, prin preluarea acesteia de la Parchetul European sau sesizează parchetul competent, după caz. Probele administrate, actele îndeplinite și măsurile dispuse până la preluarea cauzei de către organul de urmărire penală național care a transmis anterior dosarul cu respectarea dispozițiilor legale în vigoare la data îndeplinirii lor, se mențin. Pe durata soluționării cauzei de către Parchetul European, orice cerere ce ține de soluționarea cauzei transmisă organelor judiciare române va fi înaintată, de îndată, Parchetului European, spre competentă soluționare. Durata în care dosarul cauzei se află la Parchetul European se include în durata rezonabilă a procesului penal.

Secțiunea a 8-a. Procedura audierii anticipate

§1. Noțiune. Condiții

- această procedură, inspirată din instituția incidentului probator din legislația procesual penală italiană, reprezintă – așa cum se afirmă în literatura italiană de specialitate – o paranteză jurisdicțională pe parcursul urmăririi penale menită să asigure echitabilitatea procedurii în condițiile în care principiile contradictorialității și oralității sunt esențiale în administrarea probei și pentru ca judecătorul să poată acorda valoare probantă deplină probelor administrate în faza de urmărire penală, care nu au putut fi readministrate în cursul judecății;

- pot fi audiați în cadrul acestei proceduri martorul, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente, *nu și suspectul sau inculpatul*[1];

- pentru a putea fi admisă procedura audierii anticipate, judecătorul de drepturi și libertăți trebuie să constate îndeplinite cumulativ următoarele ***două condiții***:

a) ***să existe un suspect sau inculpat în cauză;***

- având în vedere faptul că această procedură constituie una dintre insulele de contradictorialitate ale urmăririi penale care are drept scop garantarea efectivității dreptului persoanei împotriva căreia a fost formulată o acuzație în materia penală în sens european (suspect sau inculpat în procedura națională) prevăzut de art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenția europeană cu ocazia audierii martorilor (noțiune autonomă în sens european), este necesar ca după începerea urmăririi penale *in rem* să se fi dispus cel puțin continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect;

---

[1] Inculpatul poate fi audiat de judecătorul de drepturi și libertăți în cadrul altor proceduri din cursul urmăririi penale (de pildă, atunci când este formulată o propunere de arestare preventivă).

- în cazul în care procurorul ar solicita şi obţine audierea unui martor/persoanei vătămate/părţii civile/părţii responsabile civilmente potrivit procedurii prevăzute de art. 308 C.proc.pen. pe parcursul urmăririi penale *in rem*, iar declaraţia acestuia ar avea caracter exclusiv sau determinant în susţinerea acuzaţiei ulterioare, ori o valoare probatorie semnificativă, aprecierea respectării dreptului la un proces echitabil se va realiza în continuare prin raportare la modul în care inculpatul a reuşit să îşi valorifice dreptul prevăzut de art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenţia europeană; în acest sens, în 15 decembrie 2015 Marea Cameră a Curţii Europene a apreciat în cauza ***Schatschaschwili c. Germaniei*** că, pentru analiza echităţii globale a procedurii, este necesar să se stabilească dacă autorităţile, la momentul audierii martorilor în timpul urmăririi penale, au plecat de la prezumţia că aceştia nu vor mai fi audiaţi în timpul judecăţii. În această situaţie, este esenţial să îi fie acordată apărării posibilitatea de a adresa întrebări martorilor în timpul urmăririi penale. Deşi organele de urmărire penală se aflau în această situaţie, nu au acordat posibilitatea unui avocat numit pentru reclamant să le adreseze întrebări în timpul urmăririi penale. Procedând în acest mod, organele de urmărire penală şi-au asumat un risc previzibil, care ulterior s-a materializat, nici reclamantul şi nici avocatul acestuia neputând să audieze martorii în nicio fază a procesului. Faţă de această situaţie, Curtea Europeană a apreciat că există o încălcare a art. 6 parag. (1) şi (3) lit. d) din Convenţia europeană; această hotărâre recentă a Curţii de la Strasbourg vine să confirme faptul că scopul urmărit prin procedura audierii anticipate nu este în niciun caz atins în ipoteza în care suspectul sau inculpatul nu are posibilitatea de a participa la audiere;

- după începerea urmăririi penale *in rem* şi înainte de a se dispune continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect, desfăşurarea procedurii este ineficientă prin raportare la art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenţia europeană care ar fi astfel golite de conţinut;

- nu constituie o condiţie pentru admiterea procedurii audierii anticipate ca în cauză să fi fost pusă în mişcare acţiunea penală sau ca organele de urmărire penală să fi procedat în prealabil la ascultarea persoanei propuse pentru audierea anticipată;

b) ***să existe date sau probe din care rezultă riscul ca martorul/persoana vătămată/partea civilă/partea responsabilă civilmente să nu mai poată fi audiat/ă în cursul judecăţi sau să existe date sau probe din care rezultă că, în raport cu persoana acestora sau cu natura cauzei, audierea repetată pe parcursul procesului a martorului minor, părţii civile sau persoanei vătămate nu este în interesul acestora;***

- ca urmare a modificării art. 308 C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, procedura audierii anticipate poate fi utilizată în **două ipoteze**:

1. *pentru audierea atât a martorilor (majori sau minori), cât şi a persoanei vătămate (majore sau minore), părţii civile (majore sau minore) sau părţii responsabile civilmente când există* ***riscul ca aceştia să nu mai poată fi reaudiaţi în cursul judecăţii;***

- în cauzele în care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu, dacă persoana vătămată a declarat explicit că înţelege să renunţe la această calitate, este posibilă audierea ei în calitate de martor potrivit procedurii audierii anticipate;

- există riscul ca audierea unui martor/persoanei vătămate/părții civile/părții responsabile civilmente să nu mai poată avea *loc în cursul judecății* atunci când starea de sănătate a acestora este grav afectată de o boală incurabilă sau în ipoteza în care vreuna dintre aceste persoane învederează că va părăsi țara pentru o lungă perioadă de timp, iar jurisdicția în care se va afla este necooperantă;

- riscul ca audierea unui martor/persoanei vătămate/părții civile să nu mai poată avea loc în cursul judecății nu poate fi raportat exclusiv la riscurile prevăzute de art. 125 C.proc.pen., respectiv art. 113 C.proc.pen. raportat la art. 125 C.proc.pen. pentru martorii amenințați, când procurorul va trebui să apeleze la măsurile de protecție prevăzute de art. 126 C.proc.pen. și să procedeze, în principal, la audierea martorului/persoanei vătămate/părții civile, potrivit art. 129 C.proc.pen., iar nu potrivit procedurii administrării anticipate a probatoriului;

- însă nu este exclus ca și un martor protejat sau un martor vulnerabil sau o persoană vătămată ori parte civilă aflate în aceste situații să fie audiate potrivit procedurii audierii anticipate cu respectarea exigențelor necesare asigurării protecției în ipoteza în care există riscul să nu mai poată fi audiat în cursul judecății.

2. *pentru audierea martorului minor, a părții civile minore sau a persoanei vătămate (minore sau majore) atunci când, în raport cu persoana acestora sau cu natura cauzei,* ***audierea repetată nu este în interesul acestora****;*

- prin această nouă ipoteză de utilizare a procedeului audierii anticipate legiuitorul a urmărit, pe de o parte, evitarea riscului de victimizare secundară și repetată a persoanei vătămate sau de intimidare și răzbunare din partea autorului infracțiunii, precum și asigurarea unei protecții adecvate vârstei pentru martorii sau părțile civile minore, iar pe de altă parte, asigurarea efectivității exercitării dreptului prevăzut de art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenția europeană de către suspect sau inculpat; în acest fel, este asigurat standardul convențional al dreptului la apărare al suspectului sau inculpatului, astfel cum rezultă din jurisprudența Curții de la Strasbourg în cauzele *D.T. c. Olandei, Vronchenko c. Estoniei, Gani c. Spaniei ori Șandru c. României*[1];

- nu constituie o condiție de admitere a procedurii audierii anticipate ascultarea prealabilă a martorului/persoanei vătămate/părții civile/părții responsabile civilmente de către organele de urmărire penală, atâta timp cât acestea au apreciat că proba este relevantă și utilă cauzei.

§2. Încuviințarea procedurii și audierea

Parcurgerea procedurii audierii anticipate presupune următorii ***pași procedurali***:

1. ***sesizarea de către procuror a judecătorului de drepturi și libertăți*** de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță;

- părțile sau subiecții procesuali principali nu au calitate procesuală activă să sesizeze judecătorul de drepturi și libertăți pentru parcurgerea procedurii audierii anticipate în cursul urmăririi penale;

---

[1] Pentru o analiză detaliată a acestor cauze, a se vedea *M. Udroiu*, Sinteze de Procedură penală. Partea generală, op. cit., 2023.

- procurorul trebuie să motiveze îndeplinirea condiţiilor de admisibilitate a procedurii audierii anticipate.

2. *procedura filtru:* judecătorul de drepturi şi libertăţi căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza analizează temeinicia sau netemeinicia cererii în funcţie de condiţiile enumerate mai sus, iar nu prin raportare la relevanţa sau utilitatea probei faţă de obiectul urmăririi penale, încuviinţarea probei cu martori fiind deja dispusă de procurorul de caz; astfel, judecătorul de drepturi şi libertăţi nu poate evalua şi cenzura în această procedură probele pe care procurorul le-a apreciat drept relevante şi utile pentru a fi administrate în cursul urmăririi penale şi nici respinge în funcţie de aceste criterii solicitarea procurorul de audiere anticipată a martorului, persoanei vătămate, părţii civile sau părţii responsabile civilmente (de pildă, este nelegală o soluţie de respingere a cererii de audiere anticipată a unui martor pentru unicul motiv că, faţă de tezele probatorii avute în vedere de procuror şi de ansamblul probelor administrate în cursul urmăririi penale, este inutilă audierea martorului);

- procedura filtru se desfăşoară în camera de consiliu, fără participarea procurorului, a părţilor şi subiecţilor procesuali principali sau a martorului; judecătorul urmează a dispune prin încheiere, iar nu prin rezoluţie administrativă inserată pe referatul procurorului;

- în ipoteza în care judecătorul de drepturi şi libertăţi apreciază că nu sunt întrunite condiţiile prevăzute de art. 308 alin. (1) C.proc.pen., respinge cererea *prin încheiere definitivă pronunțată în camera de consiliu*;

- dacă judecătorul de drepturi şi libertăţi apreciază că cererea este întemeiată, admite sesizarea procurorului şi încuviinţează audierea anticipată a martorului *prin încheiere definitivă pronunțată în camera de consiliu.*

3. *audierea martorului/persoanei vătămate/părţii civile/părţii responsabile civilmente de către judecătorul de drepturi şi libertăţi.*

- judecătorul de drepturi şi libertăţi stabileşte de îndată, după admiterea procedurii, *data şi locul audierii*, dispunând citarea părţilor, subiecţilor procesuali principali[1] şi a persoanelor care urmează a fi audiate;

- participarea procurorului este obligatorie în cadrul procedurii audierii anticipate;

- martorul/persoana vătămată/partea civilă/partea responsabilă civilmente este audiată de judecătorul de drepturi şi libertăţi *în şedinţă nepublică (camera de consiliu)*, regulile procedurale referitoare la audierea acestora în cursul judecăţii aplicându-se în mod corespunzător (de pildă, părţile şi subiecţii procesuali principali citaţi care se prezintă la audiere pot adresa întrebări persoanei ascultate);

- în cursul judecăţii, dacă nu s-a produs riscul preconizat de procuror cu ocazia solicitării audierii martorului/persoanei vătămate/părţii civile/părţii responsabile civilmente potrivit procedurii audierii anticipate, instanţa va putea proceda la o nouă ascultare a acestora dacă apreciază că proba este legală, relevantă şi utilă şi în măsura în care declaraţia este contestată de părţi, subiecţii procesuali sau de către procuror;

---

[1] Pe lângă persoanele ce urmează a fi audiate vor fi încunoştinţaţi prin citare numai părţile şi subiecţii procesuali principali, nu toţi subiecţii procesuali din cauză.

deopotrivă, instanţa va trebuie să evalueze dacă este în interesul persoanei vătămate, al martorului minor ori a părţii civile minore reaudierea lor în cursul judecăţii;

- în ipoteza în care ascultarea martorului/persoanei vătămate/părţii civile/părţii responsabile civilmente nu mai este posibilă, instanţa va da citire declaraţiei martorului dată în procedura audierii anticipate şi va ţine cont de aceasta în evaluarea pe care o face cu prilejul deliberării;

- instanţa de judecată nu va proceda la ascultarea martorului audiat în cursul urmăririi penale potrivit procedurii audierii anticipate, dacă părţile sau persoana vătămată nu contestă conţinutul acesteia, procurorul nu solicită reaudierea martorului, iar instanţa apreciază că aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei nu impun readministrarea sa. În această ipoteză, martorul nu va fi reascultat de către instanţă, însă declaraţia sa dată în cursul urmăririi penale va fi pusă în dezbaterea contradictorie a părţilor şi va fi avută în vedere la deliberare.

Secţiunea a 2-a. Punerea în mişcare a acţiunii penale în cursul urmăririi penale

- pe parcursul urmăririi penale acţiunea penală se pune în mişcare *de procuror* la propunerea organului de cercetare penală sau din oficiu în cazul în care sunt îndeplinite următoarele **condiţii**[1]:

1. ***condiţia pozitivă:*** din probele administrate procurorul apreciază că se poate reţine presupunerea rezonabilă că *o anumită persoană a săvârşit o infracţiune*;

- **condiţia probei** este prevăzută de Codul de procedură penală şi în materia măsurilor preventive care pot fi luate faţă de inculpat;

- procurorul, care este singurul titular al acţiunii penale, trebuie să evalueze *probele existente în cauză* (excluzându-se astfel posibilitatea evaluării altor date) şi să aibă convingerea că o anumită persoană *a comis o infracţiune*; standardul probatoriu nu este cel al probei dincolo de orice dubiu rezonabil şi nici cel al suficienţei probei pentru a se dispune trimiterea în judecată, ci cel al bănuielii rezonabile că o anumită persoană a comis o infracţiune stipulat de art. 15 C.proc.pen.[2];

---

[1] În doctrină (*Gh. Mateuţ*, op. cit., 2019, p. 131) s-a apreciat că „pentru punerea în mişcare a acţiunii penale ar trebui îndeplinite următoarele *condiţii*: să fie începută, în prealabil, urmărirea penală; persoana să fie cunoscută; să existe *probe suficiente pentru deschiderea fazei de judecată a procesului penal* (este vorba de probe referitoare la existenţa unei fapte prevăzute de legea penală, dar şi la săvârşirea acesteia de către o anumită persoană, *nefiind posibilă o punere în mişcare a acţiunii penale in rem*); să nu existe vreuna dintre cauzele care împiedică punerea în mişcare sau exerciţiul acţiunii penale".

[2] Art. 7 alin. (1) C.proc.pen. care stipulează principiul oficialităţii prevede că este necesar să existe *probe „din care să rezulte săvârşirea unei infracţiuni"*; art. 15 C.proc.pen. care stipulează condiţiile de punere în mişcare şi exercitare a acţiunii penale stabileşte că trebuie să existe *probe „din care să rezulte presupunerea rezonabilă"* că o persoană a comis o infracţiune; art. 309 alin. (1) C.proc.pen. (punerea în mişcare a acţiunii penale) prevede că trebuie să

- punerea în mișcare a acțiunii penale constituie un moment distinct de cel al începerii urmăririi penale cu privire la faptă și, de regulă, de cel al efectuării urmăririi penale față de suspect;

- Codul de procedură penală nu stipulează drept condiție pozitivă pentru punerea în mișcare a acțiunii penale existența unui suspect în cauză;

- punerea în mișcare a acțiunii penale se face *in personam* de către *procuror*, numai după începerea urmăririi penale și, în principiu, după dispunerea continuării efectuării urmăririi penale față de suspect;

- ca excepție, nu este exclus ca procurorul să dispună *prin aceeași ordonanță* atât continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect, cât și punerea în mișcare a acțiunii penale atunci când consideră că baza factuală obiectivată în probe este suficientă pentru a se considera că o anumită persoană a comis o infracțiune (de pildă, în cazul infracțiunilor flagrante); în acest fel, odată întrunită condiția probei, acuzatul va beneficia de plenitudinea drepturilor procesuale în calitate de inculpat;

- nu este posibil ca prin aceeași ordonanță să se dispună atât începerea urmăririi penale *in rem*, cât și continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect și punerea în mișcare a acțiunii penale.

2. *condiția negativă:* nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen. (de pildă, constituie un element de nelegalitate a actului de inculpare punerea în mișcare a acțiunii penale pentru o infracțiune pentru care se împlinise termenul special de prescripție a răspunderii penale);

- *constituie o condiție prealabilă punerii în mișcare a acțiunii penale pentru infracțiunea de înaltă trădare* (art. 398 C.pen.[1]) existența hotărârii *Camerelor reunite ale Parlamentului în ședință comună de punere sub acuzare a Președintelui României*; hotărârea Camerelor reunite ale Parlamentului nu absolvă pe procuror de obligația ca, ulterior, în procesul penal să dispună prin ordonanță punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva Președintelui României pentru infracțiunea de înaltă trădare, procurorul fiind și în acest caz titularul acțiunii penale;

---

existe că trebuie să existe *probe „din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune". În această privință, în literatura de specialitate [I. Kuglay*, în *M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 121] s-a arătat că* „inconsecvența nu trebuie să fie însă nici de natură a reduce, dar nici de natură a crește inutil standardul probatoriu ce trebuie atins pentru punerea în mișcare a acțiunii penale: acesta nu trebuie să fie similar celui pentru trimiterea în judecată și pentru condamnare, dar nici nu este îndeplinit dacă învinuirea nu se poate fundamenta pe probe, ci doar pe indicii. Condiția îndeplinirii unui atare standard este corelativă celei privind luarea celor mai importante măsuri preventive – arestarea, arestul la domiciliu și controlul judiciar, ce pot fi dispuse numai după punerea în mișcare a acțiunii penale, „dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că inculpatul a săvârșit o infracțiune".

[1] Potrivit art. 398 C.pen., constituie infracțiune de înaltă trădare faptele prevăzute în art. 394 C.pen. (trădarea), art. 395 C.pen. (trădarea prin transmitere de informații secrete de stat, art. 396 C.pen. (trădarea prin ajutarea inamicului) și art. 397 C.pen. (acțiuni împotriva ordinii constituționale) săvârșite de către Președintele României sau de către un alt membru al Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

- în situaţia în care legea penală română se aplică potrivit principiului realităţii sau personalităţii, pentru punerea în mişcare a acţiunii penale este necesară *autorizarea prealabilă a procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau, după caz, a Procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie; lipsa autorizării conduce la nelegalitatea punerii în mişcare a acţiunii, care constatată poate conduce la nulitatea (totală sau parţială) ordonanţei de inculpare şi, implicit, la neregularitatea sesizării instanţei*;

- nelegalitatea punerii în mişcare a acţiunii penale poate fi atrasă nu numai de încălcarea condiţiilor descrise mai sus, ci şi de nelegalitatea unor acte procesuale anterioare acesteia cu care se află în raport de interdependenţă (de pildă, nulitatea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect va conduce la reţinerea şi a nulităţii actului de inculpare);

- nelegalitatea punerii în mişcare a acţiunii penale sau omisiunea punerii în mişcare a acţiunii penale pentru toate infracţiunile pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului afectează în mod direct legalitatea sesizării instanţei şi regularitatea actului de sesizare; astfel, nelegalitatea, chiar şi parţială, a celui mai important act de urmărire penală (ordonanţa de punere în mişcare a acţiunii penale) se răsfrânge în mod direct asupra regularităţii (privită din perspectiva legalităţii), acesta devenind implicit nelegal, deoarece nu priveşte o persoană care a dobândit anterior în mod legal calitatea de inculpat cu privire la o parte dintre acuzaţiile formulate de procuror;

Nu a fost respectată exigenţa prevăzută de art. 9 alin. (3) C.pen. referitoare la îndeplinirea unei condiţii esenţiale pentru punerea în mişcare a acţiunii penale în cauzele în care acuzaţia penală vizează fapte comise în străinătate, iar legea penală română se aplică în temeiul principiului personalităţii. Astfel, din actele procesuale efectuate în cauză, rezultă că parchetul a asumat că **unele dintre faptele care fac obiectul acuzaţiei au fost comise numai în străinătate**. (...) Faţă de limitele investigaţiei, având totodată în vedere şi descrierea vagă a acuzaţiilor atât în ordonanţele de punere în mişcare a acţiunii penale, cât şi în rechizitoriu, judecătorul constată că, cel puţin pentru acuzaţiile de *punere în circulaţie de valori falsificate în formă continuată, accesul ilegal la un sistem informatic în formă continuată şi efectuarea de operaţiuni financiare în mod fraudulos prin transmiterea neautorizată de date de identificare în formă continuată*, procurorul a apreciat că infracţiunile **s-au consumat şi epuizat în străinătate**. (...) Judecătorul apreciază că este eronată susţinerea parchetului (preluată *ad litteram* de către prima instanţă) în sensul că nu era necesară autorizarea prealabilă a Procurorului general al Parchetului de pe lângă I.C.C.J. faţă de aplicarea în cauză a principiului ubicuităţii. Atunci când o infracţiune a fost comisă în integralitate în afara teritoriului ţării, art. 9 alin. (3) C.pen. a introdus o cerinţă suplimentară de procedibilitate, prevăzând că punerea în mişcare a acţiunii penale se face numai cu autorizarea prealabilă a Procurorului general al Parchetului de pe lângă I.C.C.J. (atunci când urmărirea penală este dată prin lege în competenţa D.I.I.C.O.T.). Astfel, ***în cazul concursului real de infracţiuni***, dacă toate infracţiunile concurente care fac obiectul acuzaţiei au fost comise integral în străinătate este necesar să se solicite autorizaţia organului competent

pentru punerea în mișcare a acțiunii penale pentru toate acestea. Dacă doar unele dintre infracțiunile concurente care fac obiectul acuzației au fost comise numai în străinătate este în continuare obligatorie obținerea autorizării prealabile a organului competent pentru aceste infracțiuni, neputându-se considera că, în acest caz, autorizarea nu mai este necesară, deoarece urmărirea penală vizează și alte infracțiuni comise în România care sunt reținute ca fiind comise în concurs real cu cele din străinătate. Așadar, aplicarea principiului ubicuității în condițiile stipulate de art. 8 alin. (4) C.pen. face ca numai pentru infracțiunea considerată ca fiind comisă în România să nu fie necesară autorizarea prealabilă a organului competent, nu și pentru infracțiunile săvârșite în integralitate în străinătate (reținute în acuzare ca fiind comise în concurs real cu cea de pe teritoriul României). În aceste condiții, față de legea penală reținută a fi mai favorabilă și având în vedere caracterul de normă procesuală de imediată aplicare a celei stipulate de art. 9 alin. (3) C.pen., judecătorul apreciază că începând cu data de 1 februarie 2014, procurorul nu putea dispune în mod legal punerea în mișcare a acțiunii penale în cauză pentru acuzații vizând infracțiuni comise în integralitate în străinătate, fără autorizarea prealabilă a Procurorului general al Parchetului de pe lângă I.C.C.J. (...) Judecătorul consideră că în absența unei autorizări prealabile din partea Procurorului general al Parchetului de pe lângă I.C.C.J., parchetul a dispus în mod nelegal, prin ordonanță, punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva inculpatului S.C.E. la data de 21 septembrie 2015, a inculpatului K.R. la data de 23 septembrie 2015, a inculpatului B.A. la data de 15 decembrie 2015 și a inculpatului B.S.E. la data de 28 ianuarie 2016 pentru acuzațiile de comitere exclusiv în străinătate a faptelor prezentate mai sus. Față de împrejurarea că toate aceste ordonanțe au fost emise după data de 1 februarie 2014, când a intrat în vigoare noul Cod penal, era necesară îndeplinirea condiției procedurale prevăzute de art. 9 alin. (3) C.pen. cu privire la autorizarea prealabilă a organului competent pentru punerea în mișcare a acțiunii penale pentru acuzațiile în care legea română se aplica în temeiul principiului personalității. Scopul acestei autorizații prealabile este acela de a evita procedurile paralele în condițiile în care există riscul ca aceeași faptă să fie investigată sau chiar judecată definitiv de către organele judiciare străine în temeiul principiului teritorialității. Prin urmare, importanța acestei autorizații prealabile este covârșitoare în vederea respectării *dreptului la un proces echitabil* prevăzut de art. 6 CEDO *și a principiului ne bis in idem* stipulat de art. 4 din Protocolul adițional nr. 7 la CEDO, art. 50 din CDFUE și de art. 6 C.proc.pen. Față de importanța drepturilor fundamentale vătămate prin dispoziția nelegală a parchetului, judecătorul consideră că vătămarea procesuală rezultă *ex re* și nu poate fi înlăturată altfel decât prin anularea parțială a ordonanțelor de punere în mișcare a acțiunii penale mai sus menționate. Orice raționament contrar ar fi de natură a goli de conținut setul de drepturi fundamentale relevat mai sus și stipulat prin norme juridice cu valoare constituțională și supralegală. Judecătorul opinează că nelegalitatea punerii în mișcare a acțiunii penale constituie o cauză de nelegalitate a sesizării instanței și, implicit, de neregularitate a actului de sesizare sub forma nelegalității în condițiile în care, potrivit Codului de procedură penală, rechizitoriul constituie numai actul de sesizare a instanței, nemaiîndeplinind și funcția de act de inculpare *(C.A. Oradea, secția penală, încheierea nr. 27/2017, nepublicată)*.

Actele de urmărire penală subsecvente momentului procesual al aducerii la cunoştinţă a calităţii de suspect, efectuat cu încălcarea dispoziţiilor privind asistenţa juridică obligatorie, sunt la rândul lor lovite de nulitate absolută. Astfel, s-a reţinut că, din moment ce etapa procesuală obligatorie a aducerii la cunoştinţă a calităţii de suspect este viciată, fiind incident cazul de nulitate absolută prevăzut de art. 281 alin. (1) lit. f) raportat la art. 90 lit. a) C.proc.pen., aceasta fiind desfiinţată şi astfel lipsită de efecte juridice, actele îndeplinite ulterior actului care a fost declarat nul, cu referire la punerea în mişcare a acţiunii penale, aducerea la cunoştinţă a calităţii de inculpat şi audierea inculpatului, sunt la rândul lor lovite de nulitate, întrucât între aceste acte există o strânsă legătură, reprezentând etape ale procesului penal a căror parcurgere este obligatorie, fapt ce atrage incidenţa dispoziţiilor art. 280 alin. (2) C.proc.pen. Totodată, s-a arătat că analiza nelegalităţii actului procesual al punerii în mişcare a acţiunii penale se face strict prin raportare la respectarea dreptului acuzatului la apărare, şi nu prin analiza probatoriului care a stat la baza formulării acuzaţiei penale, în speţă fiind lipsit de relevanţă dacă punerea în mişcare a acţiunii penale s-a făcut prin raportare la declaraţia dată de suspect, declaraţie în privinţa căreia s-a constatat intervenirea cazului de nulitate absolută *(Trib. Timiş, secţia penală, încheierea nr. 1317/C/13 decembrie 2021, www.sintact.ro).*

- dispoziţiile art. 393 alin. (3) din Legea nr. 95/2006, republicată, potrivit cărora acţiunea penală împotriva unui membru al Colegiului medicilor din România cu privire la fapte ce au legătură cu exercitarea profesiei de medic se pune în mişcare cu înştiinţarea prealabilă a colegiului al cărui membru este medicul respectiv nu pot fi interpretate ca fiind de natură a institui o cerinţă prealabilă ce trebuie satisfăcută pentru legalitatea punerii în mişcare a acţiunii penale; prin urmare, această dispoziţie legală nu produce, în cazul încălcării, aceleaşi efecte ca nerespectarea dispoziţiilor de autorizare prealabilă prevăzute de art. 9 alin. (2) C.pen., respectiv art. 10 alin. (2) C.pen.; astfel, dispoziţia din legea extrapenală vizează doar informarea unei autorităţi administrative în scopul de a evidenţia şi de a lua măsurile adecvate cu privire la persoana în cauză, iar nerespectarea de către procuror a acestei obligaţii nu poate fi evaluată ca o fiind aptă să atragă incidenţa sancţiunii nulităţii[1];

---

[1] *În acest sens*, în doctrină (*I. Kuglay*, Răspunderea penală pentru malpraxis medical, op. cit., p. 264) s-a arătat că „şi în măsura în care textul e aplicabil oricăror fapte comise de medic având legătură cu profesia, deci şi celor de natură să angajeze răspunderea lui pentru malpraxis, trebuie precizat că textul *nu instituie vreo condiţie de procedibilitate*: el impune doar organului judiciar (procurorului, ca titular unic al acţiunii penale) să comunice Colegiului împrejurarea că unul dintre membrii săi este inculpat. Neîndeplinirea acestei obligaţii, despre care nu se poate susţine că este impusă de o normă de procedură penală (respectiv de una care să reglementeze desfăşurarea procesului penal), nu atrage vreo sancţiune pe plan procesual penal. De altfel, exigenţele procesului echitabil nici nu ar putea fi conciliate cu cerinţa din text ca înştiinţarea să fie prealabilă punerii în mişcare a acţiunii penale, întrucât pentru inculpat, pe care organul de urmărire penală are obligaţia de a-l informa de îndată asupra punerii în mişcare a acţiunii şi asupra calităţii sale procesuale, este prejudiciabil ca despre actul inculpării să fie anunţată, înainte de emiterea lui, o altă persoană. În concluzie, este recomandabil ca procurorul, de îndată după punerea în mişcare a acţiunii penale şi după aducerea ei la

- analizând propunerea organului de cercetare penală, procurorul poate să dispună:

(i) *continuarea cercetării penale fără punerea în mișcare a acțiunii penale*, când nu sunt îndeplinite condițiile pentru dispunerea măsurii;

(ii) *clasarea*, în cazul în care se constată incidența unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 C.proc.pen.;

(iii) *punerea în mișcare a urmăririi penale prin ordonanță.*

- în cazul în care acțiunea penală se pune în mișcare față de mai multe persoane ori față de o singură persoană, dar pentru mai multe infracțiuni, se va întocmi *o singură ordonanță*;

- ordonanța procurorului prin care se pune în mișcare acțiunea penală trebuie să cuprindă[1]:

a) denumirea parchetului și data emiterii;

b) numele, prenumele procurorului care o întocmește;

c) data începerii urmăririi penale, continuării efectuării urmăririi penale față de suspect;

d) fapta care face obiectul urmăririi penale (temeiul de fapt al acțiunii penale), încadrarea juridică a acesteia (temeiul de drept al acțiunii penale) analiza succintă a probelor administrate și, după caz, datele privitoare la persoana inculpatului;

e) constatarea lipsei impedimentelor la exercitarea acțiunii penale;

f) temeiul de drept;

g) dispoziția de punere în mișcare a acțiunii penale cu indicarea inculpatului și a încadrării juridice complete pentru care este dispusă măsura;

---

cunoștința inculpatului (când procedura nu se desfășoară în lipsa acestuia) să comunice structurii teritoriale a Colegiului împrejurarea că se exercită împotriva medicului acțiunea penală pentru o faptă interesând condițiile sau modul de exercitare a profesiei de medic. Înștiințarea (comunicarea) nu va putea fi însoțită de ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale, întrucât, în cursul urmăririi penale, dosarul nu are caracter public".

[1] În literatura de specialitate (*Gh. Mateuț*, op. cit., 2019, p. 134) s-a apreciat că „pentru a fi valabil, *actul de inculpare* trebuie să îndeplinească anumite *condiții de fond și de formă*, și anume: *1. să fie emis de organul judiciar competent* să pună în mișcare acțiunea penală, care este numai procurorul în actuala reglementare (în act trebuind să fie indicate datele privind numărul dosarului cauzei, denumirea organului judiciar, sediul acestuia, precum și funcția persoanei care este prepusul organului judiciar prevăzut de lege); *2. să îndeplinească*, dacă este cazul, *condiția prealabilă* la care este supusă, potrivit legii, punerea în mișcare a acțiunii penale, în unele situații speciale (plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea de către un anumit organ de stat ori o altă condiție de procedură prevăzută de lege); *3. să se refere la o persoană fizică sau juridică determinată* (cu datele de identificare cerute de lege) acuzată de săvârșirea faptei prevăzute de legea penală ce formează obiectul procesului penal, indiferent de forma de participație penală; *4. să fie motivat*, adică să cuprindă temeiurile de punere în mișcare a acțiunii penale (*probe temeinice* cu privire la săvârșirea faptei și la probabilitatea vinovăției persoanei împotriva căreia se pune în mișcare acțiunea penală); *5. să conțină orice alte date*, cerute de lege, cum sunt: data și locul întocmirii, arătarea organului judiciar care l-a întocmit, cauza la care se referă, încadrarea juridică a faptei sau a faptelor, obiectul actului, semnătura celui care l-a întocmit".

h) semnătura celui care a întocmit-o.

- ordonanţa prin care se dispune punerea în mişcare a acţiunii penale nu este supusă confirmării de către procurorul ierarhic superior;

- potrivit art. 360 alin. (2) C.proc.pen., în cazul infracţiunilor de audienţă acţiunea penală poate fi pusă în mişcare ***prin declaraţia orală a procurorului de şedinţă***[1] care participă la judecată, consemnată în încheierea de şedinţă a instanţei; acest act, chiar dacă se realizează în şedinţa publică de judecată, are drept cadru procesual urmărirea penală care are ca obiect săvârşirea infracţiunii de audienţă, fiind eronat a se asimila ipoteza prevăzută de art. 360 alin. (2) C.proc.pen. cu un caz de punere în mişcare a acţiunii penale în cursul judecăţii;

- spre deosebire de Codul de procedură penală din 1968, **actualul Cod nu mai prevede posibilitatea punerii în mişcare a acţiunii penale**:

1. prin rechizitoriu (fiind necesar ca aceasta să fi fost pusă în mişcare în cursul urmăririi penale, înainte de emiterea actului de sesizare);

2. prin declaraţia orală consemnată în încheierea de şedinţă, deoarece în faza judecăţii Codul de procedură penală nu mai prevede posibilitatea extinderii procesului penal cu privire la alte fapte sau la alte persoane;

3. prin încheierea instanţei, deoarece Codul de procedură penală nu mai prevede posibilitatea extinderii procesului penal la alte fapte sau alte persoane atunci când procurorul nu este prezent la judecată;

4. prin încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care a admis plângerea formulată împotriva soluţiei de clasare dispuse de procuror şi a dispus începerea judecăţii, deoarece, potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C.proc.pen., o asemenea soluţie poate fi dispusă numai dacă a fost pusă anterior în mişcare acţiunea penală de către procuror.

- în cadrul unui proces penal pot fi exercitate mai multe acţiuni penale (de pildă, în cazul în care în cauză sunt mai multe infracţiuni conexe săvârşite de mai mulţi partic-

---

[1] *Într-o altă opinie*, în doctrină (*Gh. Mateuţ*, op. cit., 2019, p. 134) s-a arătat că „declaraţia orală a procurorului nu reprezintă act de punere în mişcare a acţiunii penale, deoarece actul de inculpare trebuie să răspundă exigenţelor menţionate mai sus, care *nu pot fi îndeplinite decât prin intermediul unei ordonanţe (s.n., M.U.)*. Actul de inculpare prezintă o prea mare importanţă pentru a fi redus la o simplă declaraţie solemnă pe care o poate face procurorul prezent la şedinţa de judecată. În ceea ce ne priveşte, suntem de părere că această declaraţie are doar semnificaţia unei informări a publicului prezent în sala de şedinţă în scop preventiv, înscriindu-se în latura educativă a procesului penal. Ea continuă, însă, în mod obligatoriu, cu întocmirea ordonanţei de punere în mişcare a acţiunii penale, care trebuie să aibă conţinutul prevăzut de art. 309 C.proc.pen." *Faţă de formularea explicită a art. 360 alin. (2) C.proc.pen. nu cred că poate fi reţinută opinia avansată de autorul sus menţionat potrivit căreia declaraţiile orale ale procurorului au doar valoarea unor informări publice a intenţiei parchetului, fără a fi apte de a produce consecinţe procesuale imediate. Având în vedere împrejurările în care este comisă infracţiunea de audienţă, art. 360 alin. (2) C.proc.pen. a dorit să legitimeze o procedură flexibilă şi rapidă de începere a urmăririi penale şi, după caz, de inculpare a autorului infracţiunii de audienţă, precum şi de privare de libertate prin măsura preventivă a reţinerii, derogatorie de la regulile de drept comun atât în materia actului procesual prin care sunt dispuse aceste măsuri, cât şi, în unele cazuri, a regulilor de competenţă.*

ipanţi); de asemenea, este posibil ca în mai multe procese penale să fie exercitată o singură acţiune penală (de exemplu, după punerea în mişcare a acţiunii penale împotriva mai multor coautori la săvârşirea unei infracţiuni, se dispune disjungerea cauzei şi continuarea urmăririi penale pentru unii şi trimiterea în judecată pentru ceilalţi);

- în cazul unităţii de infracţiune (de pildă, infracţiunea continuă, continuată, complexă) sau al participaţiei penale la aceeaşi infracţiune se va exercita o singură acţiune penală;

- după schimbarea încadrării juridice nu este necesară punerea în mişcare a acţiunii penale pentru noua încadrare juridică a faptei;

- odată cu punerea în mişcare a acţiunii penale, procurorul dispune şi *continuarea* cercetării penale;

- după punerea în mişcare a acţiunii penale *procurorul* (în cazul în care efectuează personal urmărirea penală sau când consideră necesar să efectueze personal actul în ipoteza în care supraveghează urmărirea penală) sau *organul de cercetare penală* care efectuează urmărirea penală *trebuie să îl cheme pe inculpat* şi să îl informeze despre fapta pentru care este acuzat, dându-i explicaţii cu privire la drepturile şi obligaţiile procesuale pe care le are; această obligaţie incumbă organelor de urmărire penală şi în cazul în care inculpatul nu locuieşte în ţară, când pentru fixarea termenului de prezentare în vederea acestei informări trebuie să se ţină seama de reglementările speciale privind asistenţa judiciară internaţională în materie penală;

- art. 10 alin. (3) C.proc.pen., art. 108 alin. (1) C.proc.pen. şi art. 309 alin. (2) C.proc.pen. stipulează dreptul inculpatului de a i se aduce la cunoştinţă de procuror sau de organul de cercetare penală, ***de îndată şi înainte de audiere***, această calitate, ***fapta*** pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală şi ***încadrarea juridică*** a acesteia (astfel cum rezultă din ordonanţa de punere în mişcare a acţiunii penale), ***drepturile procesuale*** prevăzute la art. 83 C.proc.pen.[1], respectiv ***obligaţiile proce-***

---

[1] Inculpatului i se aduce la cunoştinţă următorul *catalog de drepturi procesuale*:

a) dreptul de a nu da nicio declaraţie pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenţia că dacă refuză să dea declaraţii nu va suferi nicio consecinţă defavorabilă, iar dacă va da declaraţii acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

a[1]) dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat şi încadrarea juridică a acesteia;

b) dreptul de a consulta dosarul, în condiţiile legii;

c) dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu îşi desemnează unul, în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

d) dreptul de a propune administrarea de probe în condiţiile prevăzute de lege, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii;

e) dreptul de a formula orice alte cereri ce ţin de soluţionarea laturii penale şi civile a cauzei;

f) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înţelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;

g) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

g[1]) dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;

h) alte drepturi prevăzute de lege.

suale prevăzute de art. 108 alin. (2) C.proc.pen.[1], încheindu-se în acest sens un *proces-verbal*;

- potrivit art. 505[1] C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 284/2020, în cauzele cu ***inculpații minori, înainte de prima audiere***, acestora li se aduc la cunoștință *și părinților sau, după caz, tutorelui, curatorului ori persoanei în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul*[2], pe lângă drepturile și obligațiile procesuale prevăzute la art. 108 C.proc.pen., și următoarele: a) informații cu privire la principalele etape ale procesului penal; b) dreptul ca părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar să primească aceleași informații comunicate minorului; c) dreptul la protecția vieții private, în condițiile legii; d) dreptul de a fi însoțiți de părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legi; e) dreptul de a fi evaluați prin intermediul referatului de evaluare; f) dreptul la evaluare medicală și asistență medicală în cazul în care vor fi supuși unei măsuri preventive privative de libertate; g) măsurile preventive ce li se pot aplica, precum și dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă și durata maximă a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru prelungirea și menținerea acesteia, precum și dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii; h) dreptul de a fi prezenți la judecarea cauzei; i) dreptul la exercitarea căilor de atac, în condițiile legii;

- toate comunicările către inculpatul minor se fac într-un limbaj simplu și accesibil, adaptat vârstei acestuia;

- încălcarea acestui drept poate atrage ***nulitatea relativă*** a declarației inculpatului, precum și a actelor de urmărire penală sau a mijloacelor de probă care au legătură

---

[1] Inculpatului îi sunt aduse la cunoștință următoarele *obligații procesuale*:

a) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

b) obligația de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, citațiile și orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile și se consideră că le-a luat la cunoștință.

[2] Potrivit art. 505[1] alin. (4)-(6) C.proc.pen., dacă părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsite sau comunicarea către acestea ar fi contrară interesului superior al minorului sau ar afecta desfășurarea procesului penal, comunicarea informațiilor prevăzute la art. 108, precum și a celor prevăzute la alin. (1) se face *către un alt adult desemnat de minor și acceptat de organul judiciar.* În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult, sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, comunicarea informațiilor se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului. În cazul în care circumstanțele prevăzute anterior încetează, comunicarea se va face către părinți, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.

directă cu aceasta, în condițiile art. 282 C.proc.pen.; tot astfel, omisiunea de a aduce la cunoștință calitatea de inculpat într-un termen care poate fi calificat în mod rezonabil ca satisfăcând exigențele noțiunii *de îndată* poate fi asimilată unei limitări a dreptului la apărare, ceea ce poate avea ca efect nulitatea relativă în condițiile art. 282 C.proc.pen. a actelor de urmărire penală efectuate sau a mijloacelor de probă administrate între data dispunerii punerii în mișcare a acțiunii penale și data aducerii la cunoștință a calității de inculpat;

- cred că o încălcare gravă a dreptului la apărare poate fi constatată atunci când parchetul dispune continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect și reținerea acestuia, iar apoi dispune punerea în mișcare a acțiunii penale, nu procedează la informarea inculpatului despre inculpare și nici la aducerea la cunoștință a drepturilor sau la audierea acestuia consecutiv inculpării, și sesizează judecătorul de drepturi și libertăți cu o propunere de arestare preventivă; cred că în această situație propunerea de arestare preventivă reprezintă un act al procurorului întocmit nelegal, care afectează substanțial dreptul la apărare al inculpatului și care se impune a fi respinsă;

- procurorul sau organul de cercetare penală *trebuie să aducă la cunoștința* inculpatului și *posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, a unui acord, ca urmare a recunoașterii vinovăției*; acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi încheiat numai după punerea în mișcare a acțiunii penale cu inculpații majori sau minori (persoane fizice) sau cu inculpații persoane juridice acuzați de infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau închisoarea de cel mult 15 ani;

- drepturile și obligațiile i se comunică inculpatului și în scris, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un *proces-verbal*;

- dacă inculpatul este o persoană juridică, aducerea la cunoștință a calității, drepturilor și obligațiilor se realizează prin reprezentantul său legal. Dacă pentru aceeași faptă sau pentru fapte conexe s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale și împotriva reprezentantului legal al persoanei juridice, aceasta va trebui să își desemneze un mandatar, în caz contrar procurorul trebuind să dispună desemnarea ca mandatar a unei persoane din rândul *practicienilor în insolvență, autorizați potrivit legii*; *tot astfel, în cazul inculpaților persoane juridice, procurorul va comunica* organului care a autorizat înființarea persoanei juridice și organului care a înregistrat persoana juridică punerea în mișcare a acțiunii penale, la data dispunerii acestei măsuri, în vederea efectuării mențiunilor corespunzătoare. În privința instituțiilor care nu sunt supuse condiției înregistrării sau autorizării pentru a dobândi personalitate juridică, informarea se face către organul care a înființat acea instituție. Organele sesizate sunt obligate să comunice organului judiciar, în termen de 24 de ore de la data înregistrării, în copie certificată, orice mențiune înregistrată de acestea cu privire la persoana juridică;

- procurorul sau organul de cercetare penală nu are posibilitate să dispună amânarea aducerii la cunoștință a calității de inculpat în cazurile în care art. 145 C.proc.pen. permite amânarea informării persoanei supravegheate tehnic despre procedeul probatoriu la care a fost supusă;

- după punerea în mișcare a acțiunii penale inculpatul poate solicita organelor de urmărire penală *eliberarea unei copii a ordonanței prin care a fost dispusă măsura*; solicitarea inculpatului nu poate fi respinsă;

- după punerea în mişcare a acţiunii penale dreptul de a consulta dosarul poate fi restricţionat inculpatului pe o durată de cel mult 10 zile;

- faţă de inculpat se pot dispune oricare dintre măsurile preventive prevăzute de Codul de procedură penală; potrivit Codului de procedură penală, controlul judiciar, controlul judiciar pe cauţiune, arestul la domiciliu sau arestarea preventivă se poate dispune numai faţă de inculpat;

- în vederea garantării dreptului la apărare, după punerea în mişcare a acţiunii penale ***audierea inculpatului este obligatorie***; organele de urmărire penală vor proceda la audierea acestuia potrivit dispoziţiilor art. 109 şi 110 C.proc.pen.; ca excepţie, organul de urmărire penală va continua urmărirea şi fără a-l audia pe inculpat atunci când acesta *lipseşte nejustificat, se sustrage sau este dispărut*;

- prin **DCC nr. 102/2018** s-a apreciat că dispoziţiile *art. 505 alin. (2) C.proc.pen., precum şi sintagma „care nu a împlinit 16 ani", din cuprinsul art. 505 alin. (1) C.proc.pen. sunt neconstituţionale*; în urma acestei decizii, la ascultarea *minorului având vârsta între 14 şi 18 ani* care are calitatea de inculpat, precum şi la confruntarea acestuia cu alte părţi, subiecţi procesuali principali ori alţi participanţi în procesul penal organele de urmărire penală au obligaţia procedurală pozitivă să procedeze atât la citarea minorului, cât şi a următoarelor persoane:

a) ***părinţii minorului*** [se vor cita ambii **părinţi** (dacă exercită împreună drepturile părinteşti, indiferent că sunt sau nu căsătoriţi) sau numai părintele care exercită drepturile părinteşti sau părinţii adoptivi]; în lipsa unei constituiri de parte civilă şi a formulării unei cereri de introducere în cauză a părinţilor în calitate de parte responsabilă civilmente, aceştia nu vor putea fi citaţi în considerarea calităţii de parte responsabilă civilmente; dacă niciunul dintre părinţi nu exercită efectiv drepturile părinteşti se va cita ***tutorele, curatorul sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul*** *(de pildă, bunic, unchi, mătuşă)*; **precum şi**

b) ***Direcţia generală de asistenţă socială şi protecţie a copilului*** din localitatea unde se desfăşoară audierea (*nu şi a serviciului de probaţiune*) la sediul instituţiei prin directorul executiv care asigură reprezentarea în justiţie.

- prin Legea nr. 284/2020, art. 505 C.proc.pen. a fost completat cu încă patru alineate, (1^1)-(1^4), potrivit cărora:

(i) *la efectuarea oricărui alt act de urmărire penală* la care este citat inculpatul minor *se citează părinţii* sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul, dacă organul judiciar consideră că prezenţa acestora este în interesul superior al minorului şi nu este de natură să aducă atingere bunei desfăşurări a procesului penal;

(ii) dacă părinţii sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul nu au putut fi găsiţi ori prezenţa acestora ar afecta interesul superior al minorului sau desfăşurarea procesului penal, *citarea se va face către un alt adult* care este desemnat de minor şi acceptat în această calitate de organul judiciar;

(iii) în cazul în care minorul nu desemnează un alt adult sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, *citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar*, ținând seama de interesul superior al minorului;

(iv) în cazul în care circumstanțele prevăzute la ***(ii)*** și ***(iii)*** încetează, citarea se va face potrivit ***(i)***;

- în principiu, calitatea de inculpat are ***caracter personal și netransmisibil***, astfel că la decesul persoanei fizice sau la desființarea persoanei juridice, moștenitorii, respectiv succesorii în drepturi nu dobândesc calitatea de inculpat, ci procurorul va dispune clasarea, iar instanța de judecată încetarea procesului penal; în situația prevăzută de art. 151 alin. (1) C.pen. de transferare a răspunderii penale a persoanei juridice inculpate către persoana juridică succesoare, cred că organul de urmărire penală nu trebuie să dispună o soluție de clasare față de persoana juridică inculpată, ci va trebui să emită o ordonanță prin care să constate transferul de răspundere penală și să dispună exercitarea acțiunii penale față de persoana juridică succesoare, căreia să îi aducă la cunoștință drepturile și obligațiile procesuale;

- față de caracterul personal al răspunderii penale, nu este posibilă inculparea reprezentanților legali ai minorului pentru faptele comise de către acesta și nici confiscarea echivalentului valoric al bunului care nu a fost găsit de la succesorii legali sau testamentari ai inculpatului în ipoteza în care față de inculpat instanța a dispus încetarea procesului penal ca urmare a constatării decesului.

Secțiunea a 10-a. Extinderea urmăririi penale

- este actul procesual prin care se extinde cadrul urmăririi penale de procuror sau de organele de cercetare penală;

- pentru a se dispune extinderea urmăririi penale trebuie îndeplinite următoarele **condiții:**

1. să existe o urmărire penală începută *in rem*, sau, după caz, continuată *in personam*; astfel, ordonanța de începere a urmăririi penale/continuare a efectuării urmăririi penale față de suspect delimitează cadrul procesual care urmează a fi extins;

2. prin probele administrate în cursul urmăririi penale să rezulte necesitatea extinderii cadrului procesual cu privire la:

(i) alte fapte (in rem): prin noțiunea de ***fapte*** cred că trebuie înțeles acțiuni sau inacțiuni (nu acte de executare din cadrul aceleiași unice acțiuni) care fiecare în parte întrunesc cerințele de tipicitate prevăzute de lege și care pot conduce la reținerea unei pluralități de infracțiuni, ori a unei unități legale de infracțiune; astfel, faptele noi *pot fi infracțiuni autonome* (de pildă, alte infracțiuni aflate în concurs cu cea pentru care a fost începută urmărirea penală), *ori alte acțiuni/inacțiuni din cadrul aceleiași unități legale de infracțiune sau care conduc la reținerea unei unități legale de infracțiuni* (de pildă, în cazul constatării comiterii faptei de furt pentru care a fost începută urmărirea penală prin amenințarea victimei, caz în care în urma extinderii

urmăririi penale pentru infracţiunea de ameninţare se va schimba încadrarea juridică din furt şi ameninţare în tâlhărie[1]; ori în cazul în care se constată comiterea şi a altor acţiuni de sustragere de bunuri din locuinţe care fac parte din conţinutul infracţiunii unice de furt comis în formă continuată; în acest ultim caz se poate dispune schimbarea încadrării juridice din unitatea naturală de infracţiune, în furt comis în formă continuată)[2]; terminologic, se poate observa că art. 311 C.proc.pen. face referire la extinderea urmăririi penale ***pentru fapte noi, iar nu pentru infracţiuni noi***, deoarece faptele pentru care se dispune extinderea pot fi înglobate în conţinutul unei infracţiuni continuate pentru care fusese deja începută urmărirea penală, neavând astfel autonomie faţă de infracţiunea unică care face obiectul investigaţiei;

(ii) alte persoane (in personam): se constată date cu privire la participarea şi a unei alte persoane la săvârşirea faptei pentru care s-a început urmărirea penală şi s-a dispus continuarea urmăririi penale faţă de suspect sau s-a pus în mişcare acţiunea penală (coautori, instigatori, complici); în acest caz, înaintea dispunerii extinderii trebuie să existe suspect sau inculpat în cauză;

- întrucât faptele pentru care se dispune extinderea urmăririi penale sau persoanele care vor fi vizate de investigaţia extinsă sunt stabilite pe baza probelor administrate în cadrul procesual existent, pentru legalitatea dispunerii acestei măsuri procesuale *nu este necesar să existe o plângere sau un denunţ ori să fie întocmit un proces-verbal de sesizare din oficiu* pentru noile fapte/faţă de noile persoane care să fie urmat de o începere de urmărire penală; astfel, organele de urmărire penală procedează doar la lărgirea cadrului procesual existent, nu la o nouă începere de urmărire penală realizată în temeiul unui act de sesizare[3];

- ***nu constituie fapte noi*** în sensul art. 311 C.proc.pen. actele noi de executare comise în acelaşi context spaţio-temporal de aceeaşi persoană, care sunt descoperite în cursul investigaţiei şi care fac parte din cadrul acţiunii infracţionale descrise în ordonanţa de începere a urmăririi penale *in rem*/continuare a efectuării urmăririi penale faţă de suspect/punerea în mişcare a acţiunii penale; astfel de acte de executare nou descoperite care fac parte din cadrul unităţii naturale colective de infracţiune nu pot calificate drept fapte noi care atrag necesitatea extinderii urmăririi penale (*in rem şi/sau in personam*) şi nici schimbarea încadrării juridice (de pildă, după începerea urmăririi penale pentru furtul unor bunuri din sufrageria locuinţei persoanei vătămate se constată din probele administrate că hoţii sustrăseseră în acelaşi context bunuri şi din dormitorul şi garajul locuinţei); în acest caz este totuşi necesar ca orga-

---

[1] Dacă în actul de începere a urmăririi penale fusese precizat că furtul a fost comis în timpul nopţii prin ameninţare, reţinându-se ca încadrare juridică furtul calificat, nu se impune extinderea urmăririi penale pentru fapte noi, ci numai schimbarea încadrării juridice din furt calificat în tâlhărie calificată.

[2] Trebuie observat că în unele cazuri extinderea urmăririi penale cu privire la anumite fapte are şi o componentă *in personam* atunci când se reţine concursul de infracţiuni sau infracţiunea complexă ori continuată, deoarece în toate aceste cazuri pluralitatea de acţiuni sau inacţiuni infracţionale care atrage reţinere unei pluralităţi de infracţiuni sau a unităţii legale de infracţiune presupune comiterea lor de aceeaşi persoană.

[3] Nu este necesară emiterea şi a unei ordonanţe de începere a urmăririi penale *in rem*, alături de cea de extindere, pentru faptele noi care urmează a fi investigate.

nele de urmărire penală să constate noul cadru factual al investigației și să dispună aducerea la cunoștință suspectului sau inculpatului a noii situații de fapt reținute în acuzarea sa pentru asigurarea posibilității pregătirii unei apărări concrete și efective;

- tot astfel, împrejurările de fapt noi care conduc la reținerea unei variante agravate a infracțiunii, față de forma de bază reținută prin actul de începere a urmăririi penale, *nu impun extinderea urmăririi penale*, ci doar schimbarea încadrării juridice [de pildă, atunci când din probele administrate rezultă că furtul (simplu) pentru care fusese începută urmărirea penală *in rem* a fost comis de fapt în timpul nopții];

Voința legiuitorului a fost de a conferi extinderii urmăririi penale semnificația lărgirii cadrului procesual, care a luat ființă odată cu începerea urmăririi penale *in rem*, urmare a învestirii organului judiciar printr-unul dintre modurile de sesizare prevăzute de lege. În consecință, în cauză nu exista obligația organului de urmărire penală de a întocmi un proces-verbal de sesizare din oficiu cu privire la fapte noi sau persoane noi ori să existe un alt mod de sesizare referitor la acestea, existând deja un cadru procesual în care se desfășura ancheta penală, soluția extinderii urmăririi penale fiind legală, competența aparținând exclusiv procurorului care, în acest mod, s-a autosesizat *(I.C.C.J., secția penală, încheierea judecătorului de cameră preliminară nr. 231 din 16 februarie 2016, în Cpp Ad. 3, p. 531).*

- după începerea urmăririi penale *in rem*, în cazul în care se constată că la comiterea faptei au participat mai multe persoane, nu este necesar ca înainte de dispunerea continuării efectuării urmăririi penale față de suspecți să se dispună extinderea urmăririi penale și pentru faptele concrete de determinare sau ajutorare comise de instigatori, respectiv de complici, întrucât începerea urmăririi penale cu privire la faptă acoperă toate ipotezele de comitere a acesteia din perspectiva participației penale; ulterior, cu ocazia dispunerii continuării efectuării urmăririi penale față de suspecți, procurorul va trebui să precizeze acuzația penală prin raportare la fapta concretă a fiecărui participant;

- extinderea urmăririi penale *in rem* sau *in personam* poate fi urmată de schimbarea încadrării juridice și de declinarea de competență (de pildă, atunci când după începerea urmării penale de către parchetul de pe lângă judecătorie pentru vătămare corporală și administrare de probe se constată existența și a altor acțiuni vătămătoare, pentru care se dispune extinderea de urmărire penală și schimbarea încadrării juridice în tentativă la omor, urmată de declinarea de competență în favoarea parchetului de pe lângă tribunal);

Din punct de vedere temporal, extinderea urmăririi penale poate fi dispusă:

a) ***după începerea urmăririi penale in rem și înainte de dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de suspect (numai cu privire la o altă faptă sau la alte fapte);***

b) ***după dispunerea continuării efectuării urmăririi penale față de suspect și înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale fie cu privire la o altă faptă*** [infracțiune autonomă de care este acuzat suspectul sau act material al aceleiași infracțiuni de care este acuzat suspectul (cu sau fără schimbarea încadrării juridice), ori cu privire la o altă faptă în legătură cu fapta de care este acuzat suspectul, însă care nu a

fost comisă de acesta], *fie cu privire la o altă persoană* care dobândeşte astfel calitatea de suspect;

c) *după punerea în mişcare a acţiunii penale faţă de inculpat fie cu privire la o altă faptă* [infracţiune autonomă de care este acuzat inculpatul sau act material al aceleiaşi infracţiuni de care este acuzat inculpatul/suspectul (cu sau fără schimbarea încadrării juridice), ori cu privire la o altă faptă în legătură cu fapta inculpatului, însă care nu a fost comisă de acesta], ***fie cu privire la o altă persoană*** care dobândeşte astfel calitatea de suspect sau inculpat (în acest ultim caz numai dacă se dispune totodată şi extinderea acţiunii penale).

Prin raportare la organul judiciar competent extinderea urmăririi penale poate fi dispusă de:

a) *organul de cercetare penală prin ordonanţă motivată fie cu privire la alte fapte, fie cu privire la alte persoane*;

- această ipoteză introdusă prin O.U.G. nr. 18/2016 este valabilă numai în cauzele în care urmărirea penală se efectuează de organul de cercetare penală sub supravegherea procurorului; nu prezintă importanţă dacă urmărirea penală *in rem* a fost începută de procuror sau de organul de cercetare penală;

- organul de cercetare penală care a dispus extinderea urmăririi penale *in rem* este obligat *să îl informeze* pe procuror cu privire la măsura dispusă, propunând, după caz, continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect şi punerea în mişcare a acţiunii penale;

- potrivit art. 311 alin. (2) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, în cazul ***în care organul de cercetare penală a dispus extinderea urmăririi penale in personam are obligaţia procedurală pozitivă să o supună confirmării motivate a procurorului*** care supraveghează urmărirea penală; posibilitatea organului de cercetare penală de a dispune extinderea urmăririi penale şi *in personam* este consecinţa modificării prin O.U.G. nr. 18/2016 a dispoziţiilor art. 305 alin. (3) C.proc.pen. prin care a fost acordată competenţa organelor de cercetare penală de a dispune continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect, art. 311 alin. (2) C.proc.pen. plasându-se într-o succesiune logică a acestora;

- se remarcă imprecizia noii reglementări, art. 311 alin. (2) C.proc.pen. stipulând că în situaţia în care urmărirea penală se efectuează faţă de o persoană, extinderea dispusă de organul de cercetare penală se supune confirmării; deşi intenţia urmărită a fost probabil aceea de a evidenţia că extinderea dispusă *in personam* de organul de cercetare penală este supusă confirmării, modalitatea defectuoasă de redactare conduce la concluzia că ori de câte ori există un suspect în cauză, extinderea urmăririi penale, fie că este *in rem* sau *in personam*, dispusă de organele de cercetare penală, este supusă confirmării procurorului (de pildă, va fi necesară confirmarea de către procuror a extinderii urmăririi penale dispuse de organele de cercetare penală cu privire la fapte noi comise de suspectul din cauză);

- ordonanţa prin care organul de cercetare penală a dispus extinderea urmăririi penale *in personam* îşi produce efectele de la momentul emiterii, iar nu de la data confirmării acesteia de către procuror;

- ***confirmarea dispunerii extinderii urmăririi penale in personam*** este actul procesual dispus de *procuror* în cazul în care constată că ordonaţa emisă de organele de cercetare penală este legală şi temeinică;

- ordonanţa de extindere a urmăririi penale *in personam* emisă de organele de cercetare penală se supune confirmării motivate a procurorului care exercită supravegherea activităţii de cercetare penală, ***în termen de cel mult trei zile*** *(termen procedural)* de la data emiterii ordonanţei, organele de cercetare penală fiind obligate să prezinte totodată şi dosarul cauzei;

- procurorul, analizând legalitatea şi temeinicia ordonanţei de continuare a efectuării urmăririi penale faţă de suspect, poate dispune:

(i) *confirmarea, prin ordonanţă*, a ***extinderii urmăririi penale in personam***;

- *ordonanţa de confirmare* trebuie să cuprindă: denumirea parchetului şi data emiterii; referiri la ordonanţa suspusă confirmării, prezentarea pe scurt a situaţiei de fapt ce rezultă din probele administrate în cursul urmăririi penale; încadrarea juridică; constatarea întrunirii condiţiei negative (lipsa impedimentelor); temeiul de drept [art. 311 alin. (2) C.proc.pen.]; dispoziţia de confirmare a extinderii urmăririi penale faţă de suspect; indicarea suspectului cu toate datele de stare civilă; indicarea completă a încadrării juridice; semnătura.

(ii) *infirmarea, prin ordonanţă*, a ***extinderii urmăririi penale in personam*** dispuse în mod nelegal/netemeinic de organul de cercetare penală *şi dispunerea* ***extinderii urmăririi penale in personam*** în mod legal şi temeinic;

(iii) *infirmarea, prin ordonanţă*, a ***extinderii urmăririi penale in personam*** dispuse de organul de cercetare penală *şi restituirea* actelor organului de cercetare penală pentru completarea urmăririi penale, când nu existau suficiente probe pentru extinderea urmăririi penale faţă de suspect.

b) ***de procuror, prin ordonanţă motivată, fie cu privire la alte fapte, fie cu privire la alte persoane***, atât în cazurile în care procurorul supraveghează urmărirea penală, cât şi atunci când procurorul efectuează personal urmărirea penală.

- în cazul în care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror, acesta este singurul organ competent să dispună ***extinderea urmăririi penale in personam***, neputând delega efectuarea acestui act procesual organelor de cercetare penală; ordonanţa prin care procurorul dispune *extinderea urmăririi penale in rem sau in personam* ***nu este supusă confirmării procurorului ierarhic superior***;

- ca urmare a DCC nr. 90/2017, dispoziţiile art. 311 alin. (3) C.proc.pen. trebuie interpretate în sensul că organul judiciar care a dispus extinderea urmăririi penale *este obligat* să îl informeze pe suspect despre faptele noi cu privire la care s-a dispus extinderea; aşadar, în cazul în care s-a dispus extinderea urmăririi penale faţă de unul sau mai mulţi suspecţi, aceştia beneficiază de dreptul de a i/li se aduce la cunoştinţă de procuror sau de organul de cercetare penală, *de îndată şi înainte de prima audiere*, această calitate, fapta pentru care este suspectată şi încadrarea juridică a acesteia (astfel cum rezultă din ordonanţa de extindere a urmăririi penale), drepturile procesuale prevăzute la art. 83 C.proc.pen., respectiv obligaţiile procesuale prevăzute de art. 108 alin. (2) C.proc.pen.; încălcarea acestui drept poate atrage nulitatea relativă a

actelor de urmărire penală efectuate în condiţiile art. 282 C.proc.pen.; încălcarea obligaţiei procedurale pozitive prin omisiunea de a aduce la cunoştinţa suspectului noile acuzaţii într-un termen care poate fi calificat în mod rezonabil ca satisfăcând exigenţele noţiunii *de îndată* poate fi asimilată unei limitări a dreptului la apărare, ceea ce poate avea ca efect nulitatea relativă în condiţiile art. 282 C.proc.pen. a actelor de urmărire penală efectuate ori a probelor administrate în legătură cu noile acuzaţii între data dispunerii extinderii urmăririi penale şi data aducerii efective la cunoştinţa suspectului;

- drepturile şi obligaţiile i se comunică suspectului şi în scris, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un *proces-verbal*; *tot astfel, va proceda procurorul în cazul în care prin extinderea urmăririi penale suspectul este acuzat de comiterea unor noi infracţiuni;*

- în cazul în care se dispune extinderea urmăririi penale, *nu mai este necesară începerea urmăririi penale* pentru noile fapte sau persoane, cadrul urmăririi penale vizând toate aceste fapte/persoane;

- extinderea urmăririi penale *nu echivalează cu extinderea acţiunii penale* cu privire la noile fapte sau persoane; chiar dacă anterior acţiunea penală fusese pusă în mişcare în cauză, procurorul trebuie să dispună în mod explicit extinderea acţiunii penale şi cu privire la noile fapte sau persoane, în cazul în care sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege;

- este posibil ca prin aceeaşi ordonanţă să se dispună:

1. atât extinderea urmăririi penale cu privire la alte fapte, cât şi continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect pentru toate faptele care formează obiectul urmăririi penale;

2. atât extinderea urmăririi penale cu privire la alte fapte/alte persoane, cât şi extinderea acţiunii penale cu privire la aspectele noi;

3. atât extinderea urmăririi penale cu privire la alte fapte, cât şi schimbarea încadrării juridice[1] (de pildă, în ipoteza în care după începerea urmăririi penale cu privire la o faptă de furt, se constată comiterea ulterior a unei fapte de loviri sau alte violenţe, în vederea păstrării bunului; în acest caz se va proceda iniţial la extinderea urmăririi penale cu privire la actele de violenţă, pentru ca apoi să se dispună schimbarea încadrării juridice din infracţiunea de furt reţinută în concurs cu infracţiunea de loviri sau alte violenţe/vătămare corporală în infracţiunea de tâlhărie);

- nerespectarea dispoziţiilor legale referitoare la extinderea urmăririi penale *in rem* va conduce la constatarea nelegalităţii ordonanţei de continuare a efectuării urmăririi penale faţă de suspect ori de punere în mişcare a acţiunii penale care au în vedere fapte pentru care nu a fost începută/extinsă urmărirea penală; sancţiunea incidentă va fi ***nulitatea relativă*** în condiţiile art. 282 C.proc.pen.

---

[1] În ipoteza în care în urma extinderii urmăririi penale şi a schimbării de încadrare juridică competenţa aparţine altei unităţi de parchet procurorul va dispune şi declinarea de competenţă (de pildă, arunci când sunt descoperite fapte noi concurente cu cele pentru ca se efectua urmărirea penală sau făcând parte din aceeaşi unitate legală de infracţiune, care determină reţinerea unei alte încadrări juridice ce este în competenţa parchetului ierarhic superior, ori a unei unităţi specializate de parchet).

Secţiunea a 11-a. Extinderea acţiunii penale

- spre deosebire de Codul de procedură penală din 1969, actualul Cod prevede posibilitatea extinderii acţiunii penale numai în faza de urmărire penală, nu şi în cursul judecăţii;

- judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată nu pot dispune extinderea acţiunii penale;

- potrivit art. 311 alin. (5) C.proc.pen. extinderea acţiunii penale se dispune ***numai de procuror***, din oficiu sau în urma sesizării organului de cercetare penală (prin referat) în ipoteza în care se constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârşit infracţiunea pentru care s-a dispus extinderea urmăririi penale şi nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen.; aşadar, pentru dispunerea extinderii acţiunii penale trebuie îndeplinite următoarele **două condiţii**:

1. *existenţa unei dispoziţii de extindere a urmăririi penale cu privire la faptele sau persoanele pentru care se urmăreşte extinderea acţiunii penale*; aşadar, este obligatoriu ca procurorul să dispună anterior extinderii acţiunii penale sau chiar prin aceeaşi ordonanţă extinderea urmăririi penale[1];

2. *inexistenţa vreunui impediment dintre cele prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen.*

- procurorul dispune extinderea acţiunii penale *prin ordonanţă motivată*; deşi legea nu prevede explicit, apreciez că şi în cazul extinderii acţiunii penale inculpatului trebuie să îi fie eliberată, la cerere, o copie a ordonanţei procurorului;

- *prin aceeaşi ordonanţă* procurorul poate dispune atât extinderea urmăririi penale, cât şi extinderea acţiunii penale;

- ordonanţa prin care procurorul dispune extinderea acţiunii penale nu este supusă confirmării de către procurorul ierarhic superior;

- după extinderea acţiunii penale, *procurorul* (în cazul în care efectuează personal urmărirea penală sau când consideră necesar să efectueze personal actul în ipoteza în care supraveghează urmărirea penală) sau organul de cercetare penală care efectuează urmărirea penală *trebuie să îl cheme pe inculpat* şi să îl informeze despre fapta/noile fapte de care este acuzat, precum şi despre încadrarea juridică a acestora, dându-i explicaţii cu privire la drepturile şi obligaţiile procesuale pe care le are;

- şi în ipoteza extinderii acţiunii penale cu privire noile fapte/persoane Codul de procedură penală stipulează dreptul inculpatului de a i se aduce la cunoştinţă de procuror sau de organul de cercetare penală, *de îndată şi înainte de audiere*, această calitate, fapta pentru care a fost extinsă acţiunea penală şi încadrarea juridică a acesteia (astfel cum este reţinută în ordonanţa de extindere a acţiunii penale), drepturile

---

[1] Extinderea acţiunii penale exercitate împotriva unui inculpat pentru alte fapte descoperite pe parcursul investigaţiei trebuie să fie, de regulă, precedată de existenţa unei dispoziţii de extindere a urmăririi penale *in rem*, nu de o extindere a urmăririi penale *in rem* şi *in personam*; ca excepţie, dispoziţia de extindere a urmăririi penale *in rem*.

procesuale prevăzute la art. 83 C.proc.pen., respectiv obligaţiile procesuale prevăzute de art. 108 alin. (2) C.proc.pen., încheindu-se în acest sens un *proces-verbal*; încălcarea acestui drept poate atrage nulitatea relativă a actelor de urmărire penală efectuate în condiţiile art. 282 C.proc.pen.;

- procurorul sau organul de cercetare penală *trebuie să aducă la cunoştinţa* inculpatului şi *posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, a unui acord, ca urmare a recunoaşterii vinovăţiei cu privire la noile fapte pentru care a fost extinsă acţiunea penală*;

- drepturile şi obligaţiile i se comunică inculpatului şi în scris, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un *proces-verbal*.

Secţiunea a 12-a. Schimbarea încadrării juridice

- încadrarea juridică a faptei reprezintă dispoziţia/iile din legea penală aplicabilă/e faptei concrete săvârşite de suspect sau inculpat; astfel, cred că în privinţa noţiunii de încadrare juridică trebuie avută în vedere o viziune restrictivă care include numai instituţiile relative la infracţiune, fără a fi incluse şi cele relative la răspunderea penală sau la individualizarea pedepsei. Astfel, schimbarea încadrării juridice vizează norma de incriminare, forma infracţiunii (tentată, consumată, continuată), variantele infracţiunii (pentru cazul în care norma de incriminare stipulează o formă de bază sau asimilată, respectiv una sau mai multe variante agravate şi/sau atenuate), precum şi elementele ce ţin de autorat şi participaţia penală; în acest sens, art. 174 C.pen. stipulează că prin săvârşirea unei infracţiuni sau comiterea unei infracţiuni se înţelege săvârşirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepseşte ca infracţiune consumată sau ca tentativă, precum şi participarea la comiterea acesteia în calitate de coautor, instigator sau complice;

- în ipoteza în care se dispune reunirea cauzelor şi se constată că infracţiunile investigate în cauza reunită au fost comise de acelaşi suspect sau inculpat în temeiul aceleiaşi rezoluţii infracţionale se va dispune schimbarea încadrării juridice din concurs de infracţiuni într-o infracţiune continuată;

- nu va fi incidentă instituţia schimbării încadrării juridice atunci când este necesară stabilirea legii penale mai favorabile ori individualizarea pedepsei prin reţinerea de circumstanţe atenuante sau agravante, ori a stării de recidivă sau de pluralitate intermediară;

- schimbarea încadrării juridice reprezintă actul procesual prin care în cursul urmăririi penale *procurorul sau organul de cercetare penală* (în ipoteza în care acesta efectuează urmărirea penală) schimbă încadrarea juridică a faptei pentru care a fost începută urmărirea penală, respectiv a faptei de care este acuzat suspectul sau inculpatul într-o altă infracţiune sau altă formă a infracţiunii ce face obiectul procesului penal (variantă agravată, tentativă în loc de infracţiune consumată etc.); astfel, schimbarea încadrării juridice se realizează numai prin limitele factuale determinate prin actele de urmărire penală anterioare, neputându-se ajunge prin intermediul

acestei instituţii la extinderea *de facto* a urmăririi penale sau a acţiunii penale, în lipsa unei dispoziţii explicite în acest sens;

- dispoziţiile art. 386 C.proc.pen. nu sunt aplicabile în faza de urmărire penală, ci numai în faza de judecată; prin urmare, considerentele DCC nr. 250/2019 nu vizează prima fază a procesului penal;

- schimbarea încadrării juridice se poate dispune *prin ordonanţă* de organul de urmărire penală din oficiu sau ca urmare a admiterii cererii formulate în acest sens de o parte sau subiect procesual principal;

- organul de cercetare penală poate dispune schimbarea încadrării juridice a faptei *prin ordonanţă* după începerea urmăririi penale sau a extinderii urmăririi penale[1] (*in rem sau in personam*), având obligaţia *de a-l informa de îndată pe procuror*;

- în cazul în care organul de cercetare penală efectuează urmărirea penală sub supravegherea procurorului, ordonanţa prin care dispune schimbarea încadrării juridice a faptei ***nu este supusă confirmării procurorului***, indiferent dacă această măsură este dispusă în etapa *in rem* a urmăririi penale sau în cea *in personam*;

- dacă în cauză urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procuror, *numai acesta* poate dispune *prin ordonanţă* schimbarea încadrării juridice a acuzaţiilor formulate împotriva suspectului, iar nu organul de cercetare penală;

- procurorul nu poate dispune schimbarea încadrării juridice direct prin rechizitoriu, acesta având natura de act de sesizare a instanţei atunci când constată că urmărirea penală este completă şi există probele necesare, legal şi loial administrate; în plus, la momentul emiterii rechizitoriului inculpatul trebuie să fi fost deja informat cu privire la schimbarea de încadrare juridică în condiţiile art. 311 alin. (3) C.proc.pen.;

- judecătorul de drepturi şi libertăţi[2] sau judecătorul de cameră preliminară nu poate dispune schimbarea încadrării juridice a faptei pentru care se efectuează/s-a efectuat urmărirea penală;

- schimbarea încadrării juridice poate avea ca urmare necesitatea efectuării urmăririi penale de procuror (*urmărire penală proprie*);

- *în cursul urmăririi penale*, dacă procurorul dispune schimbarea încadrării juridice, iar noua încadrare juridică atrage competenţa materială a altui parchet sau unei

---

[1] În unele cauze nu se poate dispune în mod legal schimbarea încadrării juridice dacă anterior nu s-a dispus extinderea urmăririi penale. De pildă, dacă s-a început *in rem* urmărirea penală pentru furt şi ulterior se constată că fapta a fost comisă prin exercitarea de acte de violenţă, nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice din furt în tâlhărie, ci este necesară extinderea urmăririi penale pentru infracţiunea de loviri sau alte violenţe/vătămare corporală, iar apoi schimbată încadrarea juridică din furt şi loviri sau alte violenţe/vătămare corporală în tâlhărie.

[2] Fundamentarea unei propuneri de arestare preventivă pe temeiul de privare de libertate stipulat de art. 223 alin. (2) C.proc.pen. permite judecătorului de drepturi şi libertăţi să evalueze corectitudinea încadrării juridice (fără a putea proceda la schimbarea acesteia) pentru a stabili dacă sunt întrunite cerinţele legale pentru dispunerea măsurii preventive (de pildă, verificarea condiţiei ca maximul special al pedepsei închisorii prevăzut de legea penală pentru fapta care face obiectul acuzaţiei penale este de 5 ani sau mai mare; ori pentru a face o corectă analiză a principiilor proporţionalităţii şi subsidiarităţii).

structuri specializate de parchet (D.I.I.C.O.T. sau D.N.A.), va dispune prin ordonanţă declinarea competenţei în favoarea acestuia; declinarea de competenţă nu este consecinţa evaluării probelor administrate în cauză, ci a dispoziţiei de schimbare a încadrării juridice, deoarece numai consecutiv acestui act de dispoziţie se constată necompetenţa materială a unităţii de parchet. Anterior schimbării de încadrare juridică, competenţa materială se determină prin raportare la încadrarea juridică reţinută în ordonanţa de începere a urmăririi penale/continuare a efectuării urmăririi penale faţă de suspect/punere în mişcare a acţiunii penale. Procurorul de caz este competent ca în urma evaluării probelor administrate în cauză să dispună schimbarea încadrării juridice, moment din care devine actuală determinarea competenţei materiale în funcţie de noua încadrare juridică. Dacă în raport de noua încadrare juridică competenţa materială aparţine altei unităţi de parchet, procurorul nu poate proceda în mod legal la efectuarea altor acte de urmărire penală, ci este obligat să dispună declinarea competenţei de a efectua urmărire penală. Administrarea de probe sau emiterea de acte procesuale sau procedurale după schimbarea încadrării juridice care atrage competenţa altei unităţi de parchet va atrage incidenţa sancţiunii nulităţii absolute;

- în ipoteza în care procurorul apreciază că nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracţiunii pentru care s-a efectuat urmărirea penală, însă din probele administrate rezultă că aceeaşi faptă materială întruneşte elementele constitutive ale altei infracţiuni care este dată de legiuitor în competenţa unui parchet ierarhic inferior, se va dispune schimbarea încadrării juridice a faptei şi declinarea competenţei de efectuare a urmăririi penale în favoarea parchetului ierarhic inferior pentru infracţiunea (mai puţin gravă), iar nu clasarea pentru infracţiunea de competenţa parchetului ierarhic superior şi declinarea competenţei în favoarea parchetului ierarhic inferior pentru infracţiunea (mai puţin gravă) ce intră în competenţa acestei din urmă unităţi de parchet (de pildă, în ipoteza în care, după începerea urmăririi penale de către parchetul de pe lângă tribunal pentru tentativa la infracţiunea de omor, se constată că fapta comisă nu a pus în primejdie viaţa victimei, reţinându-se că nu sunt întrunite elementele constitutive ale tentativei la infracţiunea de omor, ci cele ale infracţiunii de vătămare corporală, procurorul din cadrul parchetului de pe lângă tribunal va dispune schimbarea încadrării juridice din tentativa la infracţiunea de omor în vătămare corporală şi declinarea cauzei pentru efectuarea urmăririi penale la parchetul de pe lângă judecătorie); în acest caz, procurorii din parchetele ierarhic superioare pot dispune preluarea cauzei de competenţa unui parchet ierarhic inferior în vederea efectuării sau supravegherii urmăririi penale;

- dacă după punerea în mişcare a acţiunii penale procurorul schimbă încadrarea juridică a faptei, nu trebuie să pună în mişcare acţiunea penală şi pentru noua încadrare juridică;

- prin DCC nr. 90/2017, Curtea Constituţională a constatat că soluţia legislativă cuprinsă în art. 311 alin. (3) C.proc.pen., potrivit căreia organul judiciar care a dispus schimbarea încadrării juridice nu este obligat să-l informeze pe acuzat cu privire la aceasta, încalcă prevederile constituţionale ale art. 21 alin. (3) referitor la dreptul la un proces echitabil şi art. 24 referitor la *Dreptul la apărare*, precum şi dispoziţiile art. 6 parag. 3 lit. a) CEDO referitor la dreptul acuzatului de a fi informat, *în*

termenul cel mai scurt, asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa; ca urmare a DCC nr. 90/2017, dispozițiile art. 311 alin. (3) C.proc.pen. trebuie interpretate în sensul că organul judiciar care a dispus schimbarea încadrării juridice este obligat să îl informeze *de îndată* pe suspect/inculpat cu privire la schimbarea încadrării juridice; promptitudinea informării decurge din dispozițiile art. 10 alin. (3) C.proc.pen. care prevăd obligația organului de urmărire penală de a informa de îndată suspectul sau inculpatul despre încadrarea juridică a faptei de care este acuzat, această normă fiind incidentă și în cazul schimbărilor de încadrare juridică; încălcarea obligației procedurale pozitive prin omisiunea de a aduce la cunoștință noua încadrare juridică într-un termen care poate fi calificat în mod rezonabil ca satisfăcând exigențele noțiunii *de îndată* poate fi asimilată unei limitări a dreptului la apărare, ceea ce poate avea ca efect nulitatea relativă în condițiile art. 282 C.proc.pen. a actelor de urmărire penală efectuate ori a probelor administrate între data dispunerii schimbării încadrării juridice și data aducerii efective la cunoștință; *în urma acestei decizii a instanței de contencios constituțional, prin Legea nr. 228/2020 au fost completate dispozițiile art. 311 alin. (3) C.proc.pen., prin prevederea obligației încunoștințării acuzatului și după schimbarea încadrării juridice.*

În ceea ce privește ordonanța de schimbare a încadrării juridice nr. X. din data de 25 septembrie 2017, se constată că, în integralitatea sa, este lovită de nulitate relativă, conform art. 282 alin. (1) C.proc.pen., prin aceasta fiind vătămate drepturile inculpaților la apărare în componenta cunoașterii acuzațiilor concrete pentru care au fost trimiși în judecată, fără depășirea cadrului procesual în care a fost exercitată acțiunea penală în ceea ce îi privește, această vătămare neputând fi remediată de judecător în altă fază procesuală, ci doar prin desființarea actului și eventuala remediere de către procuror. Astfel, se constată că parchetul, susținând că realizează o detaliere a acțiunilor inculpaților, prin ordonanța de schimbare a încadrării juridice nr. X. din data de 25 septembrie 2017, a dispus schimbarea încadrării juridice a faptelor pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală față de inculpații A., B., C., D. și E., însă, în realitate, operațiunea juridică efectuată a fost aceea de schimbare a substanței acuzațiilor penale aduse inculpaților fără ca, în prealabil, să fi fost dispusă extinderea urmăririi/acțiunii penale pentru faptele materiale prezentate, adică fără a exista cadrul procesual aferent, fiind deturnată semnificația juridică a operațiunii de schimbare a încadrării juridice, de punere în mișcare a acțiunii penale, precum și cea a extinderii urmăririi/acțiunii penale (art. 309 și art. 311 C.proc.pen.). Rezultă că au fost extinse acuzațiile aduse celor cinci inculpați dincolo de actele materiale pentru care s-a dispus anterior punerea în mișcare a acțiunii penale, și aceasta fără ca, în prealabil, să se fi dispus, prin ordonanță, extinderea urmăririi/acțiunii penale pentru acele acte materiale care depășesc cadrul faptic al ordonanțelor de punere în mișcare a acțiuni penale, conform art. 311 alin. (1) și alin. (2) C.proc.pen. De asemenea, se mai reține că, întrucât acuzațiile aduse inculpaților prin rechizitoriul nr. X. din data de 31 mai 2018 emis de D.I.I.C.O.T. au fost formulate pentru prima dată în ordonanța de schimbare a încadrării juridice din 25 septembrie 2017, ulterior punerii în mișcare a acțiunii penale, fără a se fi dispus o extindere a cadrului procesual, procurorul a încercat să remedieze aceste „lipsuri" prin

procesul-verbal de îndreptare a erorii materiale din data de 1 august 2019. Or, acest proces-verbal este lovit de nulitate, fiind întocmit tocmai pentru a suplini lipsa unor dispoziţii ale organului judiciar privind acţiunea penală, în sensul extinderii acţiunii penale faţă de inculpaţi şi cu privire la actele materiale prezentate în ordonanţa de schimbare a încadrării juridice, dar pentru care nu exista un cadru procesual. În consecinţă, în mod corect s-a constatat existenţa diferenţelor dintre acţiunile reţinute în sarcina inculpaţilor prin actul organului de urmărire penală prin care s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale, prin ordonanţa de schimbare a încadrării juridice din data de 25 septembrie 2017, respectiv prin actul de trimitere în judecată, neexistând niciun act procesual prin care să se dispună extinderea acţiunii penale. Faţă de aceste considerente, în mod corect a fost constatată nulitatea ordonanţei de schimbare a încadrării juridice din data de 25 septembrie 2017 şi nulitatea procesului-verbal de îndreptare eroare materială din data de 1 august 2019 privind ordonanţa menţionată, aspect care determină neregularitatea rechizitoriului nr. X. din data de 31 mai 2018 emis de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism – Serviciul Teritorial Iaşi, constând în neconcordanţa dintre faptele pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală faţă de inculpaţii A., B., C., D. şi E. şi faptele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a acestora *(I.C.C.J., secţia penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 779 din 20 noiembrie 2020, www.scj.ro).*

Secţiunea a 13-a. Suspendarea urmăririi penale

§1. Noţiune. Cazuri de suspendare

- este măsura ce constă în întreruperea desfăşurării urmăririi penale[1] pe care o poate dispune doar ***procurorul****, prin ordonanţă motivată*, în următoarele **cazuri**:

1. dacă suspectul/inculpatul suferă de *o boală gravă* care îl împiedică să participe la procesul penal, atestată *prin expertiză medico-legală*;

- pentru a fi incident acest caz de suspendare este necesar ca după începerea urmăririi penale *in rem* să se fi dispus continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect, respectiv punerea în mişcare a acţiunii penale; nu se va putea dispune pentru acest motiv suspendarea urmăririi penale începute *in rem*, neexistând suspect sau inculpat în cauză;

- împiedicarea participării la procesul penal vizează atât situaţia în care din cauza bolii grave de care suferă suspectul sau inculpatul nu poate fi prezent personal la desfăşurarea procedurilor, cât şi ipoteza în care prezenţa ori audierea sa nu poate fi realizată din cauza bolii grave de care suferă prin videoconferinţă sau chiar la locul în

[1] În DCC nr. 678/2014 s-a apreciat că „instituţia suspendării urmăririi penale îşi găseşte fundamentul în necesitatea suspendării prescripţiei răspunderii penale, pe de o parte, precum şi în necesitatea asigurării dreptului de apărare al suspectului sau al inculpatului, pe de altă parte".

care acesta se află cu respectarea dreptului la apărare, a demnității umane şi a celorlalte garanţii procesuale ale echitabilităţii procedurii;

- prin Legea nr. 228/2020 a fost introdusă o cerinţă suplimentară constatării bolii grave de care suferă suspectul sau inculpatul, care îl împiedică să ia parte la procesul penal, respectiv ca, prin raportare la circumstanţele cauzei, procurorul să aprecieze că suspectul sau inculpatul nu ar putea fi audiat la locul unde se află sau prin intermediul videoconferinţei ori că audierea lui în acest mod ar aduce atingere drepturilor sale procesuale (în special dreptului la apărare) ori bunei desfăşurări a urmăririi penale;

- nu se poate dispune suspendarea urmăririi penale dacă persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente, avocatul acestora, un martor ori alt participant la procesul penal suferă de *o boală gravă* care îl împiedică să participe la procesul penal;

- nu este întotdeauna necesar ca boala gravă de care suferă suspectul sau inculpatul şi care îl împiedică să participe la proces să fie şi o boală incurabilă;

- este *obligatorie* efectuarea unei expertize medico-legale pentru a se stabili dacă boala gravă îl împiedică pe suspect sau inculpat să participe la procesul penal, neputându-se dispune suspendarea numai în baza înscrisurilor medicale depuse de suspect sau inculpat;

- dacă boala gravă de care suferă suspectul/inculpatul exista la momentul săvârşirii infracţiunii, fiind de natură a conduce la reţinerea iresponsabilităţii acestuia, procurorul va dispune clasarea, iar nu suspendarea urmăririi penale;

- în cazul în care din expertiza medico-legală rezultă că suspectul sau inculpatul suferă de o boală gravă care îl împiedică să participe la procesul penal, procurorul este obligat să dispună suspendarea urmăririi penale (*caz de suspendare obligatorie, iar nu facultativă*);

- suspendarea urmăririi penale se dispune de procuror fie din oficiu, fie la cererea suspectului sau inculpatului, ori în urma sesizării procurorului prin referatul întocmit de organele de cercetare penală;

- suspendarea urmăririi penale nu se dispune pe o durată determinată; astfel, Codul de procedură penală nu stabileşte un termen pentru care se dispune suspendarea, instituind numai o obligaţie procedurală organelor de cercetare penală de a verifica periodic, dar nu mai târziu de 3 luni de la data dispunerii suspendării, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea; organele de cercetare penală vor întocmi un proces-verbal în care este consemnat rezultatul verificărilor efectuate.

2. în situaţia în care există un impediment legal temporar pentru punerea în mişcare a acţiunii penale faţă de o persoană;

- pentru a fi incident acest caz de suspendare este necesar să se fi dispus începerea urmăririi penale *in rem*, iar apoi, chiar înainte de dispunerea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect, să se constate existenţa impedimentului legal temporar;

- art. 312 alin. (2) C.proc.pen. nu condiţionează incidenţa acestui caz de suspendare a urmăririi penale de dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale *in personam*, spre deosebire de alin. (1) al aceluiaşi articol care face referire explicită la suspect şi inculpat;

- *constituie impediment legal temporar imunitatea procedurală de care se bucură Preşedintele României pe perioada mandatului în baza art. 84 din Constituţie*[1], faţă de care nu se poate desfăşura un proces penal pentru infracţiunile comise înainte de începerea mandatului prezidenţial ori pentru cele săvârşite în cursul acestuia, cu excepţia înaltei trădări;

- în ipoteza în care constată existenţa impedimentului legal temporar, procurorul este obligat să dispună suspendarea urmăririi penale (***caz de suspendare obligatorie, iar nu facultativă***);

- suspendarea urmăririi penale va dura până la dispariţia impedimentului legal (încetarea mandatului de Preşedinte al României); Codul de procedură penală stabileşte o obligaţie procedurală organelor de cercetare penală de a verifica periodic, dar nu mai târziu de 3 luni de la data dispunerii suspendării, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea; organele de cercetare penală vor întocmi un proces-verbal în care este consemnat rezultatul verificărilor efectuate.

3. pe perioada desfăşurării procedurii de mediere, potrivit legii.

- potrivit art. 67 din Legea nr. 192/2006, dispoziţiile din prezenta lege se aplică şi în cauzele penale, atât în latura penală, cât şi în latura civilă. În latura penală a procesului, dispoziţiile privind medierea se aplică *numai în cauzele privind infracţiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părţilor înlătură răspunderea penală*; părţile şi subiecţii procesuali nu pot fi constrânşi să accepte procedura medierii;

- dispoziţiile art. 70 din Legea nr. 192/2006, astfel cum au fost modificate prin Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală, prevăd că în cazul în care medierea cu privire la latura penală a cauzei se desfăşoară după începerea procesului penal, urmărirea penală ***se poate suspenda (măsură facultativă)***, în temeiul prezentării de către părţi a contractului de mediere, în vreme ce potrivit dispoziţiilor art. 312 alin. (3) C.proc.pen. (nemodificate prin Legea de punere în aplicare a Codului de

---

[1] Potrivit DCC nr. 678/2014, Curtea Constituţională a arătat că: „Preşedintele României, în exercitarea atribuţiilor sale, se bucură de imunitate [art. 84 alin. (2) din Constituţie], sub cele două aspecte ale acesteia: *iresponsabilitatea* pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, şi *inviolabilitatea*, cu limita prevăzută de art. 96 din Constituţie – punerea sub acuzare pentru fapte de înaltă trădare. În virtutea inviolabilităţii de care se bucură mandatul prezidenţial pe perioada exercitării acestuia, Preşedintele nu poate fi supus niciunei proceduri judiciare penale, cu excepţia situaţiei prevăzute de art. 96 din Constituţie. Aşa fiind, dispoziţiile art. 312 alin. (2) C.proc.pen. sunt incidente în cazul urmăririi penale declanşate împotriva persoanei care ocupă funcţia de Preşedinte al României, *impedimentul legal temporar care determină suspendarea urmăririi penale fiind constituit în această situaţie de prevederile art. 84 alin. (2) din Constituţie* referitor la imunitatea Preşedintelui României. Mai mult, acestea reprezintă transpunerea la nivelul legii procesual penale a prevederilor constituţionale care circumscriu regimul juridic al mandatului prezidenţial, care, *în lipsa unei dispoziţii legale exprese, aveau o aplicabilitate directă în practica judiciară*. (...) Dispoziţiile art. 312 alin. (2) C.proc.pen. consacră la nivel infraconstituţional efectul juridic pe care imunitatea Preşedintelui României îl produce asupra procesului penal aflat în desfăşurare, proces în care persoana care ocupă temporar această funcţie de demnitate publică are calitatea de suspect sau inculpat. Mai mult, dispoziţia legală criticată constituie temeiul juridic al *suspendării prescripţiei răspunderii penale*".

procedură penală) suspendarea urmăririi penale *se dispune* (*măsură obligatorie*) *şi pe perioada desfăşurării procedurii de mediere, potrivit legii*; faţă de această necorelare legislativă apreciez că ne aflăm în faţa *unui caz de suspendare facultativă, iar nu obligatorie a urmăririi penale în temeiul prezentării de către părţi* (suspect/inculpat şi persoana vătămată) a *contractului de mediere care constituie actul necesar declanşării procedurii de mediere, ultima voinţă a legiuitorului fiind aceea de a lăsa la latitudinea procurorului dispunerea suspendării urmăririi penale indiferent dacă în cauză inculpatul se află în stare de libertate sau este supus unei măsuri preventive*;

- suspendarea urmăririi penale durează până când procedura medierii se închide prin încheierea acordului de mediere sau prin întocmirea procesului-verbal prin care se constată terminarea procedurii de mediere fără a se ajunge la un acord, *dar nu mai mult de 3 luni de la data la care a fost dispusă*;

- în ipoteza în care procedura de mediere dintre suspect/inculpat şi persoana vătămată se finalizează prin încheierea unui acord de mediere, procurorul va dispune clasarea.

§2. Aspecte procedurale

- organele de cercetare penală ***nu pot dispune*** suspendarea urmăririi penale;

- în situaţia în care s-a dispus continuarea efectuării urmăririi penale faţă de mai mulţi suspecţi, respectiv punerea în mişcare a acţiunii penale faţă de mai mulţi inculpaţi, iar cauza de suspendare priveşte numai pe unul/unii dintre aceştia şi disjungerea nu este posibilă, se va dispune suspendarea urmăririi penale cu privire la toţi suspecţii/inculpaţii;

- ordonanţa prin care se dispune suspendarea urmăririi penale trebuie să cuprindă, pe lângă menţiunile arătate în art. 286 C.proc.pen., datele privitoare la persoana suspectului sau inculpatului, fapta de care este acuzat, cauzele care au determinat suspendarea;

- ordonanţa prin care se dispune suspendarea urmăririi penale *se comunică*, în copie, părţilor sau subiecţilor procesuali principali; după comunicare, dosarul se restituie organului de cercetare penală care efectuează urmărirea penală în cauză sau rămâne la procuror în ipoteza urmăririi penale proprii;

- atât împotriva ordonanţei prin care se dispune suspendarea urmăririi penale, cât şi împotriva ordonanţei prin care este respinsă cererea părţilor sau a subiecţilor procesuali principali de suspendare a urmăririi penale se poate formula *plângere* în condiţiile art. 336-339 C.proc.pen. la procurorul ierarhic superior celui care a emis ordonanţa;

- în mod excepţional, în cazul în care suspendarea urmăririi penale a fost dispusă pe motiv că suspectul/inculpatul suferă de ***o boală gravă*** care îl împiedică să participe la procesul penal (*nu şi în cazurile de suspendare de la* ***pct. 2 şi 3*** *de mai sus*), pe perioada suspendării organele de cercetare penală pot efectua *toate actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de situaţia suspectului sau inculpatului* [de pildă, audierea persoanei vătămate sau a martorilor, efectuarea unei constatări (nu şi a expertizei), întocmirea proceselor-verbale de redare a convorbirilor telefonice înregistrate, efectuarea unei percheziţii domiciliare], cu respectarea dreptului la apărare

al părților sau subiecților procesuali (de pildă, dreptul de a fi informat cu privire la actele de urmărire penală care se efectuează în cauză, dacă o astfel de informare a fost cerută de partea și subiectul procesual principal, respectiv dreptul părții, al subiectului procesual principal sau al avocatului acestora de a asista la orice act de urmărire penală). La reluarea urmăririi penale, actele efectuate în timpul suspendării *pot fi refăcute (facultate, iar nu obligație pozitivă), dacă este posibil, la cererea suspectului sau inculpatului (nu a altor părți sau subiecți procesuali principali)*;

- potrivit art. 312 alin. (1^2) C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 228/2020, dacă nu se dispune suspendarea urmăririi penale, audierea suspectului sau inculpatului la locul unde se află sau prin videoconferință nu poate avea loc *decât în prezența avocatului*, fiind instituită o nouă ipoteză de asistență juridică obligatorie;

- în cazul în care suspendarea urmăririi penale a fost dispusă pe motiv că suspectul/inculpatul suferă de *o boală gravă* care îl împiedică să participe la procesul penal (**pct. 1**), reluarea urmăririi penale după suspendare are loc când se constată prin orice mijloc de probă (declarații de martori, proces-verbal întocmit de organele de cercetare penală etc.) de procuror ori de organul de cercetare penală, după caz, că a încetat cauza care a determinat suspendarea. Organul de cercetare penală care constată că a încetat cauza de suspendare înaintează dosarul procurorului pentru a dispune asupra reluării; în cazul în care se constată că nu subzistă cauza de suspendare, *procurorul dispune prin ordonanță reluarea urmăririi penale*; în acest caz, dacă suspendarea urmăririi penale se poate dispune numai în baza unei expertize medico-legale, reluarea procesului penal nu este condiționată de constatarea dispariției cauzei de suspendare numai printr-o expertiză medico-legală; în vederea aprecierii necesității reluării urmăririi penale procurorul poate dispune efectuarea unei expertize medico-legale, dar poate și să dispună reluarea urmăririi penale întemeindu-se pe alte mijloace de probă;

- în cazul în care suspendarea urmăririi penale a fost dispusă ca urmare a existenței unui impediment legal temporar (**pct. 2**), la încetarea impedimentului *procurorul va dispune prin ordonanță reluarea urmăririi penale*;

- în cazul în care suspendarea urmăririi penale a fost dispusă pe perioada desfășurării procedurii de mediere (**pct. 3**), urmărirea penală se reia *din oficiu, prin ordonanța procurorului* imediat după primirea procesului-verbal prin care se constată că nu s-a încheiat înțelegerea între părți sau, dacă acesta nu se comunică, la expirarea termenului de 3 luni[1];

- în cazul în care *este obligatorie* suspendarea urmăririi penale, din momentul în care se dispune suspendarea urmăririi penale, ***este suspendat și cursul termenului prescripției răspunderii penale până la data ordonanței prin care se dispune***

[1] Potrivit art. 70 alin. (5) din Legea nr. 192/2006, mediatorul este obligat să transmită organului judiciar acordul de mediere și procesul-verbal de încheiere a medierii în original și în format electronic, dacă părțile au ajuns la o înțelegere, sau doar procesul-verbal de încheiere a medierii prin constatarea de către mediator a eșuării medierii ori prin depunerea contractului de mediere de către una dintre părți.

reluarea urmăririi penale[1]; actele efectuate de către organele de urmărire penală pe perioada suspendării nu sunt de natură să conducă la întreruperea cursului prescripției răspunderii penale, pentru că acesta este suspendat;

- în cazul în care se dispune suspendarea urmăririi penale, partea civilă poate părăsi calea penală, putând formula acțiune civilă în fața instanței civile. După reluarea procesului penal, partea civilă are posibilitatea de a reveni în procesul penal dacă instanța civilă nu a pronunțat încă o hotărâre; dacă partea civilă nu revine în procesul penal, acțiunea introdusă la instanța civilă se suspendă după punerea în mișcare a acțiunii penale și până la rezolvarea în primă instanță a cauzei penale, dar nu mai mult de un an.

Secțiunea a 14-a. Trimiterea cauzei la un alt parchet

- art. 326 C.proc.pen. reglementează în fapt o *„**strămutare a efectuării urmăririi penale**"* ce se poate dispune când există o suspiciune rezonabilă că activitatea de urmărire penală este afectată din pricina împrejurărilor cauzei sau calității părților ori a subiecților procesuali principali, ori există pericolul de tulburare a ordinii publice;

- pentru a se dispune trimiterea cauzei la un alt parchet este necesar să se constate că toți procurorii din cadrul unui parchet, nu doar cel căruia i s-a repartizat cauza, nu pot efectua în mod obiectiv sau eficient activitatea de urmărire penală, ori că există un risc de parțialitate care să planeze asupra ansamblului parchetului; prin urmare, raportare se va face *la ansamblul procurorilor dintr-un parchet de pe lângă judecătorie/tribunal/curte de apel*, iar nu la organul de cercetare penală, cu privire la acesta din urmă fiind incidente dispozițiile art. 302 C.proc.pen. privind trecerea cauzei de la un organ de cercetare penală la altul, dacă buna desfășurare a anchetei ar fi afectată; deopotrivă, instituția nu este aplicabilă cu privire la cauzele instrumentate de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, ori de D.I.I.C.O.T. sau de D.N.A. (inclusiv de structurile teritoriale ale acestora) care sunt structuri specializate în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

- dacă riscul de afectare a bunei desfășurări a urmăririi penale se raportează numai la procurorul de caz, incidentul procedural se va rezolva prin raportare la instituțiile abținerii sau recuzării;

- *afectarea activității de urmărire penală din pricina împrejurărilor de fapt sau de drept ale cauzei, ori din cauza calității părților* (de pildă, oameni politici cu o influență notorie într-o comunitate locală, ce pot atrage o aparență de lipsă de imparțialitate a procurorilor) conduce la concluzia că analiza necesității trimiterii cauzei la alt parchet nu trebuie să fie raportată exclusiv la cazurile de incompatibilitate și riscul de parțialitate trebuie evaluat în ansamblu;

---

[1] Așadar, termenul de prescripție a răspunderii penale este suspendat până la data actului procesual de reluare a urmăririi penale, iar nu până la data când s-a constatat în concret că a încetat cauza de suspendare (de pildă, că a operat o însănătoșire a suspectului sau inculpatului care îi permite acestuia să participe în procesul penal).

- competenţa de a dispune trimiterea cauzei la un alt parchet egal în grad, din altă circumscripţie teritorială, aparţine *procurorului general de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie*[1], la cererea părţilor sau din oficiu (în acest ultim caz se poate reţine că însuşi procurorul care efectuează/supraveghează urmărirea penală poate întocmi un referat prin care să informeze Procurorul General cu privire la necesitatea trimiterii cauzei la un alt parchet, de pildă, pe motiv de pericol de tulburare a ordinii publice);

- art. 326 C.proc.pen. face trimitere la aplicarea în mod corespunzător a dispoziţiilor din materia strămutării (art. 73-74 C.proc.pen.) referitoare la procedura de informare, de încunoştinţare a părţilor, soarta actelor efectuate în cauză de parchetul de la care se „strămută" urmărirea penală, determinarea legală a parchetului la care se trimite cauza (parchetul de pe lângă o curte de apel învecinată, respectiv parchetul de pe lângă o judecătorie sau tribunal din raza aceleiaşi curţi de apel);

- ordonanţa prin care procurorul general de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie dispune cu privire la trimiterea cauzei la un alt parchet trebuie temeinic motivată, în vederea înlăturării oricărei suspiciuni cu privire la o intervenţie nejustificată a procurorului ierarhic superior în activitatea de urmărire penală a procurorilor ierarhic inferiori;

- în situaţia în care se dispune trimiterea cauzei la un alt parchet, instanţa competentă teritorial să judece cauza, în ipoteza dispunerii unei soluţii de trimitere în judecată, este:

1. instanţa pe lângă care funcţionează parchetul la care a fost trimisă cauza şi care a efectuat urmărirea penală, dacă acesta corespunde vreunuia dintre criteriile prevăzute de art. 41 alin. (1) C.proc.pen.; prioritatea legală prevăzută de art. 41 C.proc.pen. va trebui în continuare respectată, întrucât instituţia trimiterii cauzei la un alt parchet prevăzută de art. 326 C.proc.pen. vizează strict faza de urmărire penală, neputând pe această cale să opereze, implicit, şi o modificare a competenţei teritoriale a instanţei;

2. *instanţa corespunzătoare unităţii de parchet de la care a fost luat dosarul* (competenţa originară), dacă niciunul dintre locurile enumerate în art. 41 alin. (1) C.proc.pen. nu se află în circumscripţia teritorială a instanţei pe lângă care funcţionează parchetul la care a fost trimisă cauza. După finalizarea urmăririi penale de către parchetul la care a fost trimisă cauza, va fi sesizată instanţa competentă teritorial, înainte de trimiterea cauzei (de exemplu, dacă Procurorul General dispune trimiterea cauzei de la Parchetul de pe lângă Judecătoria Târgu-Mureş la parchetul de pe lângă Judecătoria Braşov în vederea efectuării urmăririi penale, acest din urmă parchet va sesiza Judecătoria Târgu-Mureş, în vederea judecării cauzei, iar nu Judecătoria

[1] Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este competent să constate inadmisibilitatea cererii de trimitere a unei cauze înregistrate la D.N.A sau D.I.I.C.O.T (structura centrală sau structurile teritoriale) la o altă unitate de parchet, dispoziţiile art. 16-17 din O.U.G. nr. 78/2016, respectiv art. 22^2-22^3 din O.U.G. nr. 43/2002 referindu-se doar la confirmarea legalităţii şi temeiniciei rechizitoriilor, soluţionarea plângerilor împotriva măsurilor luate sau a actelor efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispoziţiilor date de acesta, soluţionarea conflictelor de competenţă şi preluarea cauzelor, iar nu la trimiterea cauzei la un alt parchet, care este reglementată doar de art. 326 C.proc.pen.

Braşov). Aceeaşi instanţă va fi competentă teritorial să soluţioneze şi eventuale plângeri împotriva soluţiilor de scoatere sau de încetare a urmăririi penale;

- şi în ipoteza în care instanţa competentă este cea *corespunzătoare unităţii de parchet de la care a fost luat dosarul* (competenţa originară), măsura arestării preventive sau a arestului la domiciliu, ori supravegherea tehnică sau percheziţia domiciliară poate fi încuviinţată de judecătorul de drepturi şi libertăţi din cadrul instanţei pe lângă care funcţionează parchetul la care a fost trimis dosarul, faţă de competenţa alternativă prevăzută de art. 140 alin. (1) C.proc.pen., art. 158 alin. (1) C.proc.pen., respectiv art. 224 alin. (2) C.proc.pen.;

- procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate cere Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, respectiv curţii de apel să desemneze o instanţă egală în grad cu cea căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă, care să fie sesizată în cazul în care se va emite rechizitoriul (de pildă, să solicite să fie desemnată instanţa pe lângă care funcţionează parchetul la care a fost a fost trimisă cauza, din care face parte procurorul care emite rechizitoriul); deopotrivă, în cursul judecăţii procurorul poate solicita strămutarea judecăţii cauzei.

Secţiunea a 15-a. Terminarea urmăririi penale

- este momentul procesual în cadrul fazei de urmărire penală, ce are loc odată cu terminarea tuturor activităţilor de cercetare penală[1];

- terminarea urmăririi penale nu echivalează cu terminarea fazei de urmărire penală, ce presupune terminarea ultimelor activităţi procesuale ale acestei faze (de pildă, trimiterea dosarului de urmărire penală în care a fost emis rechizitoriul instanţei de judecată competente);

---

[1] În *DCC nr. 728/2015* s-a reţinut că „terminarea urmăririi penale potrivit aprecierii organului de cercetare penală are un caracter prezumtiv, întrucât nu pune efectiv capăt fazei de urmărire penală. Procurorul, ca titular al dreptului de a exercita acţiunea penală, este cel care decide cu privire la rezultatul urmăririi, fie prin trimiterea în judecată a inculpatului, fie prin adoptarea altei soluţii, acest moment fiind cel care fixează terminarea efectivă a urmăririi penale. De altfel, chiar şi terminarea efectivă a urmăririi penale care se hotărăşte de procuror are caracter relativ, întrucât există posibilitatea ca urmărirea penală să fie reluată, actele emise de procuror nebucurându-se de autoritate de lucru judecat. Prin urmare, de îndată ce urmărirea penală este terminată, respectiv atunci când organul de cercetare consideră că sunt suficiente probe pentru a se dispune trimiterea în judecată – situaţie în care este obligatorie punerea în mişcare a acţiunii penale –, clasarea sau renunţarea la urmărirea penală, înaintează dosarul procurorului, însoţit de un referat. Organul de cercetare penală nu este obligat să procedeze la o nouă ascultare a inculpatului înainte de a formula propunerea de trimitere în judecată. După întocmirea referatului de terminare a urmăririi penale, organul de cercetare se dezînvesteşte de cauză şi o înaintează procurorului, existând, însă, posibilitatea să fie reînvestit cu cercetarea dacă procurorul îi restituie dosarul pentru completarea sau refacerea urmăririi penale. În cazul în care procurorul a efectuat personal urmărirea penală, acesta nu va întocmi referat cu privire la terminarea cercetării, însă, în rechizitoriu sau în ordonanţa pe care o va emite la momentul terminării efective a urmăririi penale, va face menţiunea cu privire la toate datele proprii acestui act".

- terminarea urmăririi penale poate avea loc și înainte de dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de suspect sau de punerea în mișcare a acțiunii penale în ipoteza în care organul de cercetare penală propune procurorului dispunerea soluției de clasare sau renunțare la urmărirea penală; în cazul în care organul de cercetare penală propune procurorului încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției sau trimiterea în judecată, terminarea urmăririi penale nu poate avea loc înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale;

- Codul de procedură penală nu mai prevede procedura prezentării materialului de urmărire penală care potrivit Codului de procedură penală din 1968 constituia actul procesual ce consta în chemarea învinuitului sau a inculpatului în fața organului de urmărire penală și informarea lui cu privire la probele administrate, precum și la încadrarea juridică a faptei săvârșite, asigurându-i-se totodată posibilitatea efectivă de a lua cunoștință nemijlocit de acestea; această soluție legislativă a fost adoptată având în vedere că potrivit Codului de procedură penală suspectul sau inculpatul poate participa la orice act de urmărire penală și are dreptul de a consulta dosarul pe tot parcursul urmăririi penale în condițiile art. 94 C.proc.pen.;

- în cazul în care procurorul a dispus, în condițiile art. 145 alin. (4) C.proc.pen., amânarea informării unei persoane (indiferent de calitatea procesuală pe care aceasta o are) cu privire la faptul că a fost subiectul unui mandat de supraveghere tehnică sau a prezentării suporturilor pe care sunt stocate activitățile de supraveghere tehnică ori a proceselor-verbale de redare (ca urmare a cererii persoanei supravegheate), acesta are obligația ca înainte de terminarea urmăririi penale să efectueze informarea persoanei supravegheate, respectiv să cheme persoana care a fost subiectul unei măsuri de supraveghere tehnică în vederea prezentării suporturilor pe care sunt stocate activitățile de supraveghere tehnică ori a proceselor-verbale de redare; în mod similar va proceda procurorul și în cazul în care a dispus amânarea informării cu privire la reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poștale [art. 147 alin. (7) și (8) C.proc.pen. raportat la art. 145 alin. (4) și (5) C.proc.pen.]; tot astfel, în cazul în care procurorul a dispus conservarea datelor informatice până la terminarea urmăririi penale, este obligat să încunoștințeze, în scris, persoanele față de care se efectuează urmărirea penală și ale căror date au fost conservate [art. 154 alin. (8) C.proc.pen.];

- după terminarea urmăririi penale în cauză, organul de cercetare penală care a efectuat investigația în cauză sub supravegherea procurorului ***este obligat să întocmească referatul de terminare a urmăririi penale***, în care sunt prezentate rezultatul urmăririi penale și propunerile sale cu privire la soluția ce trebuie dispusă în cauză;

- ***referatul de terminare a urmăririi penale*** trebuie să cuprindă:

a) denumirea organului de cercetare penală și data emiterii;

b) numele, prenumele și calitatea celui care o întocmește;

c) fapta care face obiectul urmăririi penale, încadrarea juridică a acesteia și, după caz, datele privitoare la persoana suspectului sau inculpatului;

d) obiectul actului sau măsurii procesuale ori, după caz, tipul soluției propuse pentru a fi dispusă de procuror, precum și motivele de fapt și de drept ale acestora; deopotrivă, poate fi propusă disjungerea cauzei cu privire la unele fapte/persoane și

continuarea urmăririi penale sau chiar declinarea de competenţă cu privire la unele fapte sau persoane;

e) date referitoare la măsurile asigurătorii, măsurile de siguranță cu caracter medical și măsurile preventive luate în cursul urmăririi;

f) date suplimentare privitoare la mijloacele materiale de probă și măsurile luate cu privire la ele în cursul cercetării penale, precum și locul unde acestea se află; față de dispozițiile art. 286 alin. (2) lit. d) C.proc.pen., cred că în cuprinsul referatului trebuie indicate și mijloacele de probă pe care se întemeiază soluţia propusă, care trebuie motivată în fapt și în drept.

g) semnătura celui care a întocmit-o.

- când urmărirea penală privește mai multe fapte sau mai mulți inculpați, referatul trebuie să cuprindă aceste mențiuni cu privire la toate faptele și la toți inculpații și, dacă este cazul, trebuie să se arate pentru care fapte ori făptuitori se propune clasarea sau renunțarea la urmărire[1];

- ***nu se va întocmi referat de terminare a urmăririi penale*** în cazul în care cercetarea penală a fost efectuată de procuror ca urmare a obligaţiei impuse de lege de a efectua urmărirea penală, chiar dacă unele dintre actele de urmărire penală au fost efectuate de organele de cercetare penală consecutiv delegării dispuse de procuror sau în ipoteza în care procurorul a preluat efectuarea urmăririi penale de la organul de cercetare penală[2];

- odată cu întocmirea referatului, organul de cercetare penală „se dezînvestește", procurorul urmând a evalua legalitatea și temeinicia soluției propuse; este însă posibil ca procurorul să nu își însușească propunerea organului de cercetare penală și să dispună o altă soluţie (de pildă, atunci când s-a propus renunţarea la urmărirea penală faţă de inculpat, procurorul poate aprecia că se impune trimiterea acestuia în judecată), ori chiar restituirea cauzei pentru completarea sau refacerea urmăririi penale.

Secțiunea a 16-a. Soluții ce pot fi dispuse de procuror

- potrivit art. 322 alin. (1) C.proc.pen. procurorul are obligația să verifice lucrările urmăririi penale, în termen de cel mult 15 zile (*termen procedural de recomandare*) de la primirea dosarului trimis de organul de cercetare penală și să se pronunțe asupra

---

[1] În jurisprudența mai veche s-a apreciat că „atunci când referatul organului de cercetare penală nu cuprinde toate faptele și persoanele cu privire la care s-au efectuat cercetări sau conține referiri cu privire la fapte și persoane cu privire la care nu s-au efectuat cercetări în cauză, actele subsecvente sunt lovite de nulitate relativă condiționată de producerea unei vătămări ce nu poate fi înlăturată altfel" *(Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 2999/1975, în C.D., 1975, p. 480).*

[2] Nu subzistă această obligaţie atunci când, în condiţiile art. 324 alin. (2) C.proc.pen., procurorul a preluat efectuarea urmăririi penale în cauzele în care exercita supravegherea, deoarece organele de cercetare penală nu au mai efectuat cercetarea penală și, pe cale de consecință, nu mai au competența de a formula propuneri cu privire la soluțiile care ar trebui dispuse în cauză.

legalității acestora; această dispoziție procedurală are ca premisă existența unei investigații în care procurorul a supravegheat cercetarea penală, nu și cazul în care procurorul a efectuat el însuși urmărirea penală;

- dacă în cauză există inculpați arestați preventiv sau la domiciliu, procurorul este obligat să dispună o soluție de urgență și cu precădere; astfel, dacă în cauză au fost instituite măsuri preventive sau asigurătorii, este necesar ca procurorul să se asigure că în ipoteza dispunerii unei soluții de trimitere în judecată, judecătorul de cameră preliminară poate verifica în termenele prevăzute de normele procedurale legalitatea și temeinicia măsurilor procesuale;

- procurorul verifică dacă urmărirea penală a fost efectuată de organul de cercetare penală competent, dacă probele au fost strânse cu respectarea principiului legalității și loialității, dacă au fost respectate drepturile fundamentale ale părților, dacă urmărirea penală este completă.

Soluții prin care se continuă urmărirea penală

- după verificarea lucrărilor urmăririi penale procurorul poate dispune:

(i) restituirea*[1] *sau trimiterea cauzei pentru refacerea urmăririi penale;

- procurorul dispune, *prin ordonanță motivată, restituirea* cauzei organului de cercetare penală care a efectuat urmărirea penală sau *trimiterea* cauzei unui alt organ de cercetare penală pentru refacerea urmăririi penale, dacă *nu au fost respectate* dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului sau echitabilitatea procedurii în faza de urmărire penală (de pildă, încălcarea dispozițiilor referitoare la asigurarea asistenței juridice obligatorii etc.);

- în cazul în care refacerea urmăririi penale este necesară numai cu privire la unele fapte sau la unii suspecți/inculpați, iar disjungerea nu este posibilă, procurorul dispune restituirea întregii cauze;

- ordonanța de restituire sau de trimitere trebuie să cuprindă pe lângă dispozițiile generale prevăzute de art. 286 alin. (2) C.proc.pen. și indicarea actelor de urmărire ce trebuie efectuate ori refăcute, a faptelor sau împrejurărilor ce urmează a fi constatate și a mijloacelor de probă ce urmează a fi administrate;

- refacerea urmăririi penale presupune efectuarea din nou a unuia ori a tuturor actelor de urmărire penală îndeplinite cu încălcarea dispozițiilor legale care garantează aflarea adevărului sau a celor ce garantează echitabilitatea procedurii;

- după refacerea urmăririi penale, organul de cercetare penală poate propune fie o soluție de trimitere în judecată, fie clasarea sau renunțarea la urmărirea penală.

(ii) restituirea cauzei pentru completarea urmăririi penale;

- poate fi dispusă de procuror, *prin ordonanță motivată*, în cazul în care constată că urmărirea penală nu este completă, nefiind satisfăcut standardul suficienței probei

[1] Soluțiile de restituire a cauzei la organele de cercetare penală se dispun în temeiul art. 323 C.proc.pen., temei distinct de cel stipulat de art. 317 C.proc.pen. care implică existența unui referat cu propunere de dispune a unei soluții de clasare.

pentru a dispune o soluție în cauză în urma ***examenului cantitativ efectuat de procuror cu privire la ansamblul materialului probator***;

- restituirea presupune că organul de cercetare penală a efectuat urmărirea penală *cu respectarea* dispozițiilor legale care garantează echitabilitatea procedurii în faza de urmărire penală, însă nu a epuizat faza investigativă în vederea stabilirii adevărului judiciar, iar procurorul apreciază că nu este necesar să procedeze personal la acoperirea acestor carențe;

- în această situație se restituie cauza organului care a efectuat urmărirea penală sau se trimite altui organ de urmărire în vederea completării acesteia;

- în cazul în care completarea este necesară numai cu privire la unele fapte sau la unii suspecți/inculpați, iar disjungerea nu este posibilă, procurorul dispune restituirea întregii cauze;

- ordonanța de restituire trebuie să cuprindă, pe lângă dispozițiile generale prevăzute de art. 286 alin. (2) C.proc.pen., și indicarea actelor de urmărire ce trebuie efectuate, a faptelor sau împrejurărilor ce urmează a fi constatate și a mijloacelor de probă ce urmează a fi administrate;

- după completarea urmăririi penale, organul de cercetare penală poate propune fie o soluție de trimitere în judecată, fie clasarea sau renunțarea la urmărirea penală.

(iii) trimiterea cauzei la organul competent.

- este măsura procesuală ce poate fi dispusă de procuror *prin ordonanță motivată*, în situația în care constată (după primirea dosarului împreună cu referatul de terminare a urmăririi penale) că pentru anumiți infractori sau anumite infracțiuni urmărirea penală s-a făcut de un alt organ de cercetare penală decât cel prevăzut de lege;

- în cazul în care se dispune trimiterea cauzei la organul competent, rămân valabile actele sau măsurile procesuale legale efectuate.

§2. Soluții de trimitere în judecată

- după verificarea lucrărilor urmăririi penale procurorul poate dispune:

(i) trimiterea în judecată prin acordul de recunoaștere a vinovăției[1]***;***

- **după punerea în mișcare a acțiunii penale** inculpatul (minor sau major) și procurorul pot încheia un acord, ca urmare a recunoașterii vinovăției de către inculpat.

(ii) trimiterea în judecată prin rechizitoriu;

- este soluția dispusă de procuror *prin rechizitoriu*, la finalizarea urmăririi penale;

- trimiterea în judecată se dispune de procuror dacă apreciază că în cursul urmăririi penale au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului și că urmărirea penală *este completă*, existând probele necesare și legal administrate, din care rezultă că fapta există, a fost săvârșită de inculpat, că acesta răspunde penal și există un interes public în tragerea acestuia la răspundere penală; procurorul trebuie să aprecieze că *există suficiente probe legal și loial administrate* care evaluate în faza de judecată de

[1] Pentru o analiză detaliată, a se vedea capitolul al VIII-lea, secțiunea 1 din prezenta lucrare.

către instanţă să o conducă pe aceasta, prin raportare la standardul probatoriu „dincolo de orice îndoială rezonabilă" la pronunţarea unei soluţii din care să rezulte că inculpatul a comis infracţiunea de care a fost acuzat; aşadar, ***standardul probatoriu ce urmează a fi avut în vedere de procuror este cel al suficienței probei*** din care să rezulte că inculpatul a comis infracţiunea de care este acuzat, iar nu cel al probei dincolo de orice dubiu rezonabil a cărui evaluare cade în competenţa instanţei de judecată potrivit art. 103 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen.; acest standard ce trebuie avut în vedere de procuror este superior celui al probei din care rezultă presupunerea (bănuiala) rezonabilă cu privire la comiterea unei infracţiuni ce este avut în vedere la continuarea urmăririi penale faţă de suspect/punerea în mişcare a acţiunii penale sau celui uzitat pentru dispunerea unei măsuri preventive (suspiciunea rezonabilă)[1];

- prin trimiterea în judecată, organele de urmărire penală se desesizează de cauză, fiind sesizat judecătorul de cameră preliminară/instanţa de judecată cu privire la faptele şi persoanele pentru care procurorul a dispus trimiterea în judecată; astfel, trebuie avut în vedere că limitele factuale ale sesizării instanţei sunt date de faptele pentru care a fost efectuată urmărirea penală şi cu privire la care procurorul a dispus trimiterea în judecată prin rechizitoriu, instanţa neputând evalua limitele judecăţii potrivit art. 371 C.proc.pen. prin raportare la faptele reținute în încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care s-a dispus începerea judecăţii după parcurgerea acestei faze procesuale;

- ***rechizitoriul*** este actul prin care procurorul dispune trimiterea în judecată a inculpatului (act de sesizare, acţiunea penală trebuind să fie pusă în mişcare în prealabil în cursul urmăririi penale); deopotrivă, prin rechizitoriu procurorul poate dispune o soluție de clasare, de renunțare la urmărirea penală sau de disjungere cu privire la alte fapte investigate în aceeași cauză, indiferent dacă aceste fapte privesc pe inculpatul trimis în judecată și/sau alte persoane;

- rechizitoriul poate fi întocmit de procurorul care a efectuat urmărirea penală în cauză ori doar de unul dintre procurorii care au efectuat acte de urmărire penală în cauză sau de procurorul căruia i-a fost repartizată cauza, chiar dacă nu a efectuat sau supravegheat niciunul dintre actele de urmărire penală efectuate în faza investigativă (de pildă, în cazul în care după finalizarea urmăririi penale şi înainte de emiterea rechizitoriului procurorul care a efectuat sau supravegheat actele de urmărire penală în cauză se pensionează sau promovează la un parchet ierarhic superior, rechizitoriul poate fi întocmit de oricare dintre procurorii din cadrul parchetului la care este înregis-

---

[1] *În acest sens*, jurisprudența americană (*Utah Supreme Court, State of Utah, v. Clark, 2001, parag. 11, disponibilă pe site-ul www.law.justitia.com*) *a arătat că* un atare cuantum de probe necesare să fundamenteze cauza probabilă în audierea preliminară este superior celui cerut pentru dispunerea măsurii arestării preventive, însă este mai redus decât standardului probatoriu dincolo de orice îndoială rezonabilă necesar pentru dispunerea unei soluții de condamnare *[we turn to the question of what quantum of evidence is sufficient to support a finding of probable cause at the preliminary hearing stage of a prosecution (...). We have held that the quantum of evidence necessary to establish probable cause at the preliminary hearing is „more than required to establish probable cause for arrest". (...) We have further held that the probable cause standard is also „less than would prove the defendant guilty beyond a reasonable doubt"]*.

tratã cauzã, exigenţa nemijlocirii administrării probelor sau a supravegherii ori efectuării urmăririi penale nefiind o cerinţă legală imperativă în faza de urmărire penală);

Rechizitoriul trebuie să descrie în mod detaliat, precis şi complet acuzaţiile formulate împotriva inculpatului, fiind necesar să cuprindă:

1. ***prezentarea situaţiei de fapt cu care va fi sesizată instanţa;***

- procurorul trebuie să analizeze detaliat mijloacele de probă administrate pentru reţinerea situaţiei de fapt pe care este întemeiată acuzarea (cauza acuzării), să prezinte motivele pentru care sunt reţinute unele mijloace de probă sau pentru care sunt înlăturate altele. În cadrul acestei analize este necesar ca procurorul să antameze şi apărările făcute de inculpat, combătând sau reţinând apărările acestuia;

- în jurisprudenţă s-a apreciat că descrierea faptei trebuie să fie realizată cu suficiente elemente încât să rezulte concordanţa cu norma penală şi să se facă înţeles obiectul judecăţii; astfel, acuzaţiile trebuie să fie formulate într-o manieră suficient de clară, încât să dea posibilitatea persoanei inculpate să înţeleagă, chiar beneficiind de sprijinul unor specialişti ai dreptului (avocaţi, consilieri juridici), ce anume i se reproşează de către autorităţi şi care este semnificaţia penală a conduitei sale.

2. ***încadrarea juridică completă;***

- secţiunea „în drept" a rechizitoriului presupune analiza elementelor constitutive ale infracţiunilor pentru care a fost efectuată urmărirea penală: latură obiectivă, latură subiectivă (inclusiv în situaţia în care acestea nu sunt întrunite); de asemenea, se analizează stările de agravare (recidiva, forma continuată, concursul de infracţiuni, pluralitatea intermediară) sau de atenuare (tentativa) a pedepsei.

3. ***latura civilă;***

- pentru ca inculpatul să-şi poată face o apărare efectivă atât sub aspectul laturii penale, cât şi sub aspectul laturii civile, procurorul trebuie să menţioneze în rechizitoriu dacă persoana vătămată s-a constituit sau nu parte civilă, cuantumul determinat al prejudiciului, obiectul pretenţiilor (daune materiale şi/sau daune morale), precum şi dacă a fost sau nu recuperat.

4. ***mijloacele de probă administrate în cursul urmăririi penale;***

5. ***date privind persoana inculpatului;***

- vor fi evidenţiate date personale, profilul socio-moral ce rezultă din datele de la dosar sau din referatele de evaluare, antecedenţa penală.

6. ***date privind urmărirea penală;***

- modalitatea de sesizare (plângere/denunţ/oficiu);

- ordonanţa prin care s-a început urmărirea penală;

- ordonanţa prin care s-a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale faţă de suspect;

- ordonanţa prin care s-a pus în mişcare acţiunea penală;

- ordonanţa prin care a fost extinsă urmărirea penală/acţiunea penală sau a fost dispusă schimbarea încadrării juridice;

- menţionarea dovezii de restituire a bunurilor către persoana vătămată;

- măsurile preventive, cu menţionarea datei la care expiră ultima prelungire a măsurii arestării preventive/arestului la domiciliu; deopotrivă, rechizitoriul poate cuprinde propunerea adresată judecătorului de cameră preliminară de luare, menţinere, revocare sau de înlocuire a unei măsuri preventive (de pildă, luarea măsurii arestului la domiciliu sau înlocuirea controlului judiciar cu arestare preventivă);

- măsurile asigurătorii dispuse: actul procesual prin care au fost dispuse, actul procedural prin care au fost aduse la îndeplinire; deopotrivă, rechizitoriul poate cuprinde propunerea adresată judecătorului de cameră preliminară de luare, menţinere, revocare sau de înlocuire a unei măsuri asigurătorii;

- dacă apreciază că faţă de inculpat este necesară luarea unei măsuri de siguranţă cu caracter medical, procurorul, prin rechizitoriu, propune judecătorului de cameră preliminară luarea acelei măsuri;

- menţiuni cu privire la aducerea la cunoştinţă a dreptului de a păstra tăcerea şi de a nu contribui la propria incriminare şi cu privire la drepturile procesuale;

- menţiuni cu privire la asistarea/reprezentarea suspectului sau a inculpatului pe parcursul urmăririi penale.

7. *temeiul de drept al trimiterii în judecată* [art. 327 lit. a) C.proc.pen.] *sau al soluţiilor de netrimitere în judecată dispuse prin rechizitoriu (cu indicarea impedimentului la exercitarea acţiunii penale reţinut);*

8. *partea dispozitivă:*

- dispoziţia de trimitere în judecată;

- inculpatul trimis în judecată în stare de libertate sau de arest preventiv/arest la domiciliu;

- infracţiunea şi încadrarea juridică completă;

- ***alte soluţii dispuse de procuror:*** a) *clasare* [art. 328 alin. (3) C.proc.pen. cu referire la art. 315 alin. (1) lit. a)-b) şi art. 16 alin. (1) lit. a)-j) C.proc.pen.]; b) *renunţare la urmărirea penală* [art. 328 alin. (3) C.proc.pen. cu referire la art. 318 alin. (1) şi alin. (3) C.proc.pen.];

- ***alte propuneri formulate de procuror:*** *(i) propunere de luare/menţinere a măsurii arestării preventive/arestului la domiciliu* [art. 330 C.proc.pen. cu referire la art. 223 alin. (1) lit. a)-d) şi/sau alin. (2), respectiv cu referire la art. 218 C.proc.pen.]; *(ii) propunere de luare a măsurii preventive a controlului judiciar/controlului judiciar pe cauţiune* [art. 330 C.proc.pen. cu referire la art. 212, 215, 216 C.proc.pen., respectiv art. 223 alin. (1) lit. a)-d) şi/sau alin. (2) C.proc.pen.][1]; *(iii) propunere de luare a măsurii asigurătorii* [art. 330 C.proc.pen. cu referire la art. 249 C.proc.pen.]; *(iv) propunerea de luare a unei măsuri de siguranţă cu caracter medical* [art. 331 C.proc.pen. raportat la art. 245 C.proc.pen., respectiv la art. 247 C.proc.pen.]; competent să se pronunţe pe aceste propuneri este judecătorul de cameră preliminară;

---

[1] Deşi teoretic posibilă, această propunere poate ridica serioase semne de întrebare în privinţa temeinicei ei în condiţiile în care procurorul putea lua o astfel de măsură în cursul urmăririi penale însă a apreciat că nu se impune în această primă fază procesuală, dar ar fi justificată în faza camerei preliminare.

- disjungerea şi, eventual, declinarea de competenţă[1];

- cheltuieli judiciare;

- numele şi prenumele persoanelor care trebuie citate în instanţă, cu indicarea calităţii lor în proces, şi locul unde urmează a fi citate;

- dispoziţia de sesizare a instanţei competente;

- **prin rechizitoriu procurorul poate dispune alături de trimiterea în judecată şi clasarea, respectiv renunţarea la urmărirea penală pentru unele dintre faptele pentru care a fost efectuată urmărirea penală[2];**

- din interpretarea art. 328 C.proc.pen. rezultă că rechizitoriul este supus ***verificării sub aspectul legalităţii şi temeiniciei*** care va fi efectuată de ***procurorul ierarhic superior*** celui care l-a întocmit sau celui care a efectuat acte de urmărire penală în cauză, respectiv de procurorului şef-secţie din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;

- în ***decizia nr. 23/RIL/2020*** s-a reţinut ca regulă generală aceea că *procuror ierarhic superior* este conducătorul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit actul supus verificării de legalitate sau temeinicie sau, în cazul în care acesta este procurorul care a întocmit actul, conducătorul parchetului ierarhic superior, iar ***regula specială*** este aceea că *procuror ierarhic superior* este fie procurorul care deţine o funcţie de conducere intermediară şi este menţionat explicit de o normă legală care îi atribuie competenţa funcţională (spre exemplu, procuror-şef secţie în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie), fie procurorul care deţine o funcţie de conducere reglementată printr-o lege specială, cum sunt O.U.G. nr. 43/2002 sau O.U.G. nr. 78/2016; în acelaşi sens, în *DCC nr. 547/2020* s-a arătat că „este evident că noţiunea de ***procuror ierarhic superior*** vizează întotdeauna o poziţie într-o ierarhie, determinată prin raportare la o anumită structură organizatorică", concluzia care se impune este aceea că atât din perspectiva normei de organizare judiciară, cât şi a normei de competenţă (Codul de procedură penală), controlul legalităţii şi temeiniciei actelor întocmite de procurori ***se realizează din treaptă în treaptă*** şi numai în mod excepţional, când legea prevede expres, este posibilă realizarea acestui control prin omiterea unor funcţii intermediare (spre exemplu, în cazul soluţiilor adoptate de către conducătorii parchetelor de pe lângă tribunale sau curţi de apel);

---

[1] În ipoteza în care pentru unele fapte investigate se dispune trimiterea în judecată, iar pentru altele disjungerea, nu este exclusă dispunerea prin rechizitoriu a declinării de competenţă pentru acestea, în urmă parchetul care a efectuat urmărirea penală nu mai este competent [art. 63 alin. (2) C.proc.pen.].

[2] Consecutiv emiterii rechizitoriului pot fi realizate trei sesizări de către procuror, respectiv a instanţei cu privire la faptele şi persoanele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată, a judecătorului de cameră preliminară pentru confirmarea soluţiei de renunţare la urmărire penală, respectiv a judecătorului de cameră preliminară pentru dispunerea confiscării speciale ori a desfiinţării unor înscrisuri; deopotrivă, părţile, persoana vătămată sau orice altă persoană interesată poate formula plângere la judecătorul de cameră preliminară împotriva soluţiei de clasare, după parcurgerea procedurii interne.

- procurorul ierarhic superior va verifica dacă actul de sesizare a fost întocmit cu respectarea dispozițiilor legale, precum și temeinicia soluțiilor dispuse prin acesta prin raportare la ansamblul materialului probator administrat în cauză și la actele de urmărire penală dispuse/efectuate;

- în cazul în care prin același rechizitoriu s-a dispus atât trimiterea în judecată, cât și renunțarea la urmărirea penală, legalitatea și temeinicia soluției de trimitere în judecată va fi verificată de procurorul ierarhic superior în temeiul art. 328 alin. (1) C.proc.pen., în vreme ce legalitatea și temeinicia soluției de netrimitere în judecată va fi verificată de procurorul ierarhic superior în baza art. 318 alin. (10) C.proc.pen.;

- în situația în care prin același rechizitoriu s-a dispus atât trimiterea în judecată, cât și clasarea, constatarea cu prilejul verificării a nelegalității soluției de clasare poate conduce la infirmarea acesteia din oficiu, soluție care, de principiu, nu afectează dispoziția de trimitere în judecată; ca excepție, în ipoteza în care prin ordonanța de punere în mișcare a acțiunii penale inculpatul a fost acuzat de comiterea unei infracțiuni continuate, iar ulterior procurorul de caz apreciază prin rechizitoriu că numai unele dintre acestea sunt probate, pentru care și dispune trimiterea în judecată, iar pentru celelalte dispune clasarea, este posibil ca procurorul ierarhic superior să considere ca există probe pentru toate actele de executare pentru care a fost exercitată acțiunea penală, caz în care se impune infirmarea atât a clasării, cât și a rechizitoriului;

- verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului este realizată de prim-procurorul parchetului de pe lângă judecătorie sau tribunal ori de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, în cazul în care rechizitoriul este întocmit de un procuror din cadrul acestor parchete; dacă urmărirea penală a fost efectuată de prim-procuror sau de procurorul general al parchetului, verificarea se face de către conducătorul parchetului ierarhic superior; în situația în care urmărirea este efectuată de un procuror de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, verificarea este făcută de procurorul-șef de secție, iar când urmărirea penală este efectuată de acesta din urmă, de Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

- dacă urmărirea penală a fost efectuată de un procuror D.N.A., verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului se face de către procurorul-șef al secției din care acesta face parte, în cazul actului de sesizare întocmit de procurorii din cadrul structurii centrale, de către unul dintre procurorii șefi de secție din cadrul structurii centrale, în funcție de specializare, în cazul actului de sesizare întocmit de procurorii-șefi ai serviciilor teritoriale, respectiv de către procurorul-șef al serviciului teritorial, în cazul actului de sesizare întocmit de procurorii din cadrul acestuia, inclusiv cei din compunerea birourilor din subordine [art. 30 lit. d); art. 79 lit. e) din Regulamentul de organizare și funcționare, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 1643/2015]; în cazul în care procurorul care a efectuat urmărirea penală a avut anterior calitatea de procuror-șef al secției din structura centrală a D.N.A. sau al unui serviciu teritorial, verificarea legalității și temeiniciei actului de sesizare se va realiza tot de către procurorul ierarhic superior acestuia prin raportare la funcția îndeplinită la momentul emiterii rechizitoriului (de exemplu, este legal ca rechizitoriul întocmit de un procuror cu funcție de execuție în cadrul unui serviciu teritorial al D.N.A. să fie verificat

sub aspectul legalității și temeiniciei de procurorul-șef al serviciului, chiar dacă și procurorul care a întocmit actul de sesizare avusese anterior această funcție pe parcursul urmăririi penale, funcție pe care nu o mai exercita la momentul finalizării urmăririi penale și emiterii rechizitoriului);

- în mod simetric a fost reglementată prin O.U.G. nr. 78/2016 și procedura de verificare în cadrul D.I.I.C.O.T.; astfel, dacă urmărirea penală a fost efectuată de un procuror D.I.I.C.O.T., verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului se face de către procurorii șefi ai secțiilor din cadrul structurii centrale, pentru rechizitoriile întocmite de procurorii din cadrul acesteia și de șefii serviciilor teritoriale. Verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriilor întocmite de procurorii din cadrul serviciilor teritoriale și de către procurorii-șefi ai birourilor teritoriale se face de către procurorul șef serviciu, iar verificarea rechizitoriilor întocmite de procurorii din cadrul birourilor teritoriale se face de către procurorii-șefi ai acestora (art. 16 din O.U.G. nr. 78/2016);

- pe de o parte, având în vedere că adjunctul procurorului ierarhic superior (prim-procuror adjunct, procuror-șef adjunct, procuror general adjunct) este deopotrivă procuror ierarhic superior față de procurorul care a întocmit rechizitoriul și că poate exercita atribuțiile prim-procurorului/procurorului-șef/procurorului general în cazul în care acesta din urmă, din motive obiective, nu își poate exercita prerogativele funcție, consider că verificarea legalității și temeiniciei actului de sesizare poate fi efectuată în mod legal și de către adjunctul prim-procurorului/procurorului-șef/ procurorului general[1]; pe de altă parte, în cazul în care în structura de conducere a parchetului nu este prevăzută funcția de adjunct al prim-procurorului/procurorului-șef sau dacă aceasta este vacantă ori dacă din orice motive nici prim-procurorul/ procurorul-șef/procurorul general și nici adjunctul acestuia nu își pot exercita temporar atribuțiile de serviciu, apreciez că este nelegală verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului de către un procuror cu funcție de execuție, deoarece acesta nu poate fi delegat decât să exercite atribuțiile administrate, nu și cele judiciare ale procurorului ierarhic superior[2] (de pildă, se va reține neregularitatea actului de sesizare întocmit de către un procuror cu funcție de execuție din cadrul unui parchet de pe lângă judecătorie, care nu are în structura de conducere decât funcția de prim-procuror, în ipoteza în care

---

[1] De pildă, art. 31 lit. b) din Regulamentul de ordine interioară al Direcției Naționale Anticorupție prevede că *procurorul șef adjunct de secție* îl ajută pe procurorul-șef al secției în ducerea la îndeplinire a dispozițiilor legale, a regulamentelor și ordinelor procurorului-șef al Direcției Naționale Anticorupție și are următoarele atribuții: b) în lipsa procurorului-șef al secției, exercită atribuțiile ce îi revin acestuia.

[2] De pildă, potrivit art. 95 din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor „în perioada absenței prim-procurorului sau în cazul imposibilității exercitării funcției, indiferent de cauza acesteia, inclusiv revocarea, prim-procurorul adjunct îl înlocuiește de drept în exercitarea atribuțiilor ce îi revin. În cazul în care nu există funcția de prim-procuror adjunct ori în cazul imposibilității concomitente a exercitării atribuțiilor de către prim-procuror și prim-procurorul adjunct, *prim-procurorul parchetului de pe lângă tribunal va desemna un înlocuitor, cu acordul acestuia, urmând să îi confirme actele procedurale*". Prin urmare, procurorul cu funcție de execuție desemnat în condițiile art. 95 din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor nu devine procurorul ierarhic superior în sensul art. 328 C.proc.pen. nici față de un alt procuror cu funcție de execuție și nici față de prim-procurorul parchetului aflat în imposibilitate de exercitare a funcției.

prim-procurorul se află în concediu de odihnă şi a delegat prin ordin de serviciu exercitarea atribuţiilor administrative relative la buna funcţionare a unităţii de parchet unui alt procuror cu funcţie de execuţie din cadrul parchetului);

- în cazul în care procurorul coordonator al activităţii unui procuror stagiar este chiar prim-procurorul parchetului, semnarea de către acesta a rechizitoriului alături de procurorul stagiar[1] nu reprezintă o activitate administrativă, prim-procurorul devenind astfel emitent al rechizitoriului, care a verificat implicit şi legalitatea şi temeinicia soluţiei de trimitere în judecată; în aceste condiţii, verificarea de legalitate şi temeinicie a rechizitoriului nu va fi mai putea fi realizată de către prim-procurorul parchetului, întrucât ar exercita astfel controlul de legalitate şi temeinicie asupra actului de sesizare a instanţei pe care el însuşi l-a validat, ci de procurorul ierarhic superior acestuia [de pildă, atunci când rechizitoriul întocmit de procurorul stagiar este contrasemnat de prim-procurorul parchetului de pe lângă judecătorie, verificarea legalităţii şi temeiniciei rechizitoriului, conform art. 328 alin. (1) C.proc.pen., trebuie făcută de prim-procurorul parchetului de pe lângă tribunal];

- în cazul în care procurorul ierarhic superior celui care a întocmit rechizitoriul a efectuat el însuşi acte de urmărire penală în cauză (de pildă, a dispus începerea urmăririi penale *in rem*, a audiat martori, a certificat procesele-verbale de transcriere a convorbirilor telefonice interceptate, a participat la efectuarea unei percheziţii domiciliare etc.), procurorul ierarhic superior are obligaţia de a formula declaraţie de abţinere întemeiată pe dispoziţiile art. 65 alin. (1) C.proc.pen. raportat la dispoziţiile art. 64 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., întrucât există o suspiciune rezonabilă că imparţialitatea sa în procesul de evaluare a legalităţii şi temeiniciei actului de sesizare este afectată; în acest caz, verificarea legalităţii şi temeiniciei rechizitoriului se va efectua de procurorul ierarhic superior celui care a formulat declaraţia de abţinere; confirmarea rechizitoriului de către un procuror incompatibil atrage neregularitatea actului de sesizare care va fi sancţionată în faza camerei preliminare[2];

---

[1] Conform art. 45 alin. (4)-(7) din Legea nr. 303/2022, procurorii stagiari au dreptul să pună concluzii în instanţă, să efectueze şi să semneze acte procesuale şi procedurale, sub coordonarea unui procuror definitiv. Procurorul stagiar emite opinie consultativă care se motivează şi rezolvă lucrările date în sarcina sa de prim-procurorul parchetului de pe lângă judecătorie. (...) procurorii stagiari nu au dreptul să dispună măsuri privative sau restrictive de libertate. Soluţiile procurorilor stagiari sunt contrasemnate de procurorii care îi coordonează.

[2] *În sens contrar*, prin DCC nr. 521/2019 s-a arătat că „întocmirea unui act de procedură sau a unor acte de procedură în cauză nu implică, *de plano*, subiectivitatea procurorului care le-a întocmit în aprecierea întregului rechizitoriu emis în aceeaşi cauză, în situaţia în care acesta, devenit prim-procurorul parchetului sau, după caz, procuror general al parchetului de pe lângă curtea de apel, se află în situaţia de a verifica respectivul rechizitoriu. Rechizitoriul este un act procesual complex, ce are în vedere aspecte referitoare la persoana trimisă în judecată şi la faptele comise în cauza în care a fost întocmit. Multe dintre acestea sunt rezultatul efectuării a numeroase acte de procedură, care, în unele cazuri, pot fi realizate în perioade lungi de timp. Aşa fiind, realizarea anumitor acte de procedură într-o cauză penală nu poate crea o prezumţie de imparţialitate a procurorului care le-a efectuat, incidentă în situaţia în care acesta, devenit procuror ierarhic superior, este chemat să verifice rechizitoriul emis în respectiva cauză".

- legea procesuală nu stipulează termenul în care trebuie realizată verificarea legalității și temeiniciei actului de sesizare, prevăzând în teza finala a art. 328 alin. (1) C.proc.pen. că în cauzele în care inculpații sunt arestați preventiv sau la domiciliu, verificarea se face *de urgență* și înainte de expirarea duratei arestării preventive; apreciez că verificarea rechizitoriului de către procurorul ierarhic superior poate fi realizată fie în ziua în care a fost întocmit, fie în perioada de timp următoare, din celeritatea verificării neputându-se trage *in abstracto* o concluzie cu privire la absența controlului ierarhic de regularitate a actului de sesizare; în acest cadru, nu trebuie omis faptul că procurorul ierarhic superior are cunoștință despre dosarele înregistrate pe rolul parchetului pe care îl conduce, astfel că ancheta efectuată nemijlocit de procurorii ierarhici inferiori sau supravegheată de aceștia nu îi este total străină;

Sub un prim aspect, statuând asupra obligativității verificării rechizitoriului de către procurorul ierarhic superior, art. 328 alin. (1) C.proc.pen. nu impune condiții suplimentare de validitate a acestui act procesual, nici din perspectiva formei procedurale în care se materializează și nici a întinderii acestei verificări ori a limitei minime de timp în care ar trebui finalizată. *În al doilea rând*, art. 328 alin. (1) C.proc.pen. instituie obligația procurorului ierarhic superior de a verifica, sub aspectul legalității și temeiniciei, un singur act procesual, respectiv rechizitoriul. Contrar susținerilor inculpaților, art. 328 alin. (1) C.proc.pen. nu reglementează obligația explicită a procurorului ierarhic superior de a verifica, suplimentar rechizitoriului, și legalitatea/temeinicia tuturor actelor de urmărire penală anterioare întocmirii actului de sesizare ori a tuturor probelor pe care se bazează acesta. (...) Prin urmare, dat fiind conținutul actual al prevederilor art. 328 alin. (1) teza a II-a C.proc.pen., dar și considerentele deciziei de recurs în interesul legii nr. 9 din data de 18.02.2008 a I.C.C.J. (relevante *mutatis mutandis* și în prezent), judecătorul de cameră preliminară reține că evaluarea măsurii în care un rechizitoriu se conformează acestei exigențe legale implică exclusiv examinarea prezenței, în cuprinsul său, a mențiunii „verificat sub aspectul legalității și temeiniciei", urmată de semnătura procurorului ierarhic superior – autor al verificării. Prezența acestei mențiuni cu valoare procedurală constituie *eo ipso* o garanție suficientă a realizării propriu-zise a actului procesual de verificare, în absența unor dispoziții legale exprese și contrare judecătorul de cameră preliminară nefiind abilitat să cenzureze verificarea procurorului ierarhic superior și din alte perspective, de natura celor invocate de inculpați (cum ar fi calitatea propriu-zisă a verificării ori întinderea ei în timp). Cum, sub aspectul analizat, legiuitorul nu a instituit exigențe suplimentare pentru verificarea legalității/temeiniciei rechizitoriului de către procurorul ierarhic superior, inculpații înșiși neinvocând astfel de norme, ci limitându-se la a contesta, practic, însuși fundamentul obiectiv al mențiunii privind efectuarea acestei veri-

---

Cred că această opinie exprimată într-o decizie de respingere a unei excepții de neconstituțională este tributară unor experiențe practice anterioare și omite faptul că procurorul ierarhic superior nu își poate evalua legalitatea propriilor acte de urmărire penală. Deopotrivă, caracterul complex al rechizitoriului nu are nicio legătură cu posibilitatea ca neregularitatea acestuia să fie derivată din nelegalitatea unor acte anterioare efectuate chiar de procurorul chemat să se pronunțe cu privire la legalitatea și temeinicia actului de sesizare.

ficări în speţă, judecătorul de cameră preliminară conchide că nu este îndeplinită condiţia premisă a oricărei nulităţi, şi anume încălcarea unei dispoziţii legale, constatare ce justifică caracterizarea ca nefondate a cererilor formulate de cei doi inculpaţi sub acest aspect *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 922 din 5 octombrie 2016, nepublicată)*.

Procurorul ierarhic superior poate:

a) ***constata legalitatea şi temeinicia rechizitoriului*** (prin atestare pe acesta), caz în care îl va înainta instanţei competente, împreună cu dosarul cauzei şi cu un număr de copii certificate de pe rechizitoriu pentru a fi comunicate inculpaţilor (indiferent dacă aceştia se află în stare de libertate sau în stare de deţinere) de judecătorul de cameră preliminară;

- în situaţia în care inculpatul nu cunoaşte limba română, se vor lua măsuri pentru traducerea autorizată a rechizitoriului; când nu există traducători autorizaţi, traducerea rechizitoriului se face de o persoană care poate comunica cu inculpatul;

- inculpatul, cetăţean român aparţinând unei minorităţi naţionale, *poate solicita* să îi fie comunicată o traducere a rechizitoriului în limba maternă.

b) ***infirma rechizitoriul şi restitui cauza pentru refacerea sau completarea urmăririi penale.***

- neefectuarea verificării legalităţii şi temeiniciei actului de sesizare de procurorul ierarhic superior celui care a întocmit rechizitoriul atrage neregularitatea actului de sesizare, care nu conduce *de iure* la restituirea cauzei la parchet; în cazul în care judecătorul constată prin încheiere această neregularitate, procurorul ierarhic superior o poate remedia în termen de 5 zile de la comunicarea încheierii judecătorului;

- în cazul în care în cuprinsul rechizitoriului s-au strecurat erori materiale, procurorul poate proceda la îndreptarea acestora, încheind în acest sens un proces-verbal potrivit art. 278 C.proc.pen.; îndreptarea erorilor materiale poate fi realizată fie înainte de sesizarea instanţei, fie ulterior, fiind însă necesar ca prin intermediul acestei proceduri să nu realizeze în fapt o modificare a însăşi conţinutului actului de sesizare ori a limitelor acestuia sau a îndreptare a unor neregularităţi de formă ori de fond ale rechizitoriului; procesul-verbal de îndreptare a erorilor materiale din rechizitoriu nu trebuie suspus verificării sub aspectul legalităţii şi temeiniciei de către procurorul ierarhic superior, această procedură vizând numai actul de sesizare.

§3. Clasarea

3.1. Soluţia de netrimitere în judecată

- este soluţia de netrimitere în judecată pe care o poate dispune procurorul sau judecătorul de cameră preliminară (în procedura verificării legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărire penală), când constată, în urma verificării materialului de urmărire penală, că există un impediment la punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) C.proc.pen.;

- procurorul *dispune clasarea* prin:

1. ordonanță, indiferent dacă în cauză s-a dispus sau nu continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect, respectiv indiferent dacă a fost pusă sau nu în mișcare acțiunea penală;

2. *rechizitoriu*, când pentru unele dintre faptele pentru care a fost efectuată urmărirea penală se dispune trimiterea în judecată, iar pentru alta/altele clasarea.

- în cazul în care acțiunea penală a fost exercitată pentru o infracțiune continuată și din probele administrate se constată că există probe numai cu privire la o parte din acțiunile/inacțiunile investigate, spre deosebire de soluțiile pe care le poate dispune instanța, parchetul trebuie să dispună o soluție de clasare cu privire la actele de executare neprobate, neputând să constate prin rechizitoriu doar faptul că trimiterea în judecată se impune a fi făcută doar pentru unele acțiuni/inacțiuni; astfel, în vederea asigurării unei posibilități efective de contestare a soluțiilor de netrimitere în judecată este necesară scindarea unității de infracțiuni, cu consecința dispunerii unei soluții de netrimitere în judecată pentru acțiunile/inacțiunile neprobate;

- în ipoteza în care procurorul dispune clasarea în temeiul art. 16 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., față de suspect sau inculpat trebuie să dispună și disjungerea cauzei în vederea identificării făptuitorului, dacă nu există vreun alt impediment prevăzut de art. 16 C.proc.pen. la continuarea urmăririi penale; astfel, constatarea prin soluția de clasare că un anumit acuzat nu a comis fapta investigată impune organului de urmărire penală să continue demersurile în vederea descoperirii autorului/participanților la faptă; ca excepție, nu se va continua urmărirea penală dacă fapta investigată este prescrisă ori dacă se constată că fapta nu a fost comisă de suspect/inculpat, ci de un minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani;

- procurorul sesizat cu propunerea de clasare de către organul de cercetare penală care a efectuat urmărirea penală, atunci când constată că nu sunt îndeplinite condițiile legale pentru a dispune clasarea sau când dispune clasarea parțial și disjunge cauza, restituie dosarul organului de cercetare penală pentru continuarea efectuării urmăririi penale; această soluție se dispune în temeiul art. 317 C.proc.pen., temei distinct de cel stipulat de art. 323 C.proc.pen. care implică existența unui referat de terminare a urmăririi penale;

- potrivit art. 317 C.proc.pen., restituirea poate implica un *examen de temeinicie* a acuzației prin raportare la probele administrate în urma căruia se constată că probatoriul este insuficient pentru susținerea soluției de clasare impunându-se astfel completarea urmăririi penale, caz în care procurorul trebuie să indice actele care trebuie efectuate; deopotrivă, restituirea poate fi dispusă în urma unui *examen de legalitate*, atunci când se constată că toate probele ori numai unele dintre acestea au fost nelegal administrate, caz în care procurorul trebuie să indice dispozițiile legale care au fost încălcate pentru a fi evitată perpetuarea nelegalității constatate; tot astfel, în cadrul unui examen complex de legalitate și temeinicie procurorul poate constata că nu se poate reține existența unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. sau că propunerea de clasare este doar parțial întemeiată; în această din urmă ipoteză se poate dispune clasarea numai pentru una/unele dintre fapte sau cu privire la unul ori mai mulți suspecți sau inculpați și disjungerea cauzei, formarea unui nou dosar de

urmărire penală pentru celelalte fapte/persoane, care va fi restituit pentru refacerea sau completarea urmăririi penale;

- în procedura plângerii împotriva soluției de clasare, judecătorul de cameră preliminară poate schimba *prin încheiere* temeiul soluției de clasare, stabilind cu autoritate de lucru judecat impedimentul la punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale;

- în procedura verificării legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală, judecătorul de cameră preliminară poate dispune *prin încheiere* înlocuirea soluției de netrimitere în judecată dispuse de procuror cu o soluție de clasare; așadar, spre deosebire de clasarea ca soluție de neurmărire penală care poate fi dispusă numai de procuror, clasarea ca soluție de netrimitere în judecată poate fi dispusă și de judecătorul de cameră preliminară;

Procurorul trebuie să se pronunțe prin actul prin care se dispune clasarea (ordonanță sau dispoziție din rechizitoriu) și cu privire la:

a) *ridicarea* sau *menținerea* măsurii asigurătorii luate *în vederea reparării pagubei*; procurorul trebuie să analizeze proporționalitatea restrângerii dreptului de proprietate cu scopul urmărit prin aceasta și, în funcție de acest test, să opteze între soluția de menținere și cea de ridicare a măsurii asigurătorii, legea neimpunând obligativitatea menținerii măsurii restrictive de proprietate; nu prezintă importanță în cadrul acestei evaluări dacă persoana vătămată este majoră sau minoră la data dispunerii soluției de clasare;

- potrivit art. 315 alin. (2) lit. a) C.proc.pen., dacă procurorul a dispus *menținerea* măsurii asigurătorii luate *în vederea reparării pagubei*, aceasta *va înceta de drept* dacă persoana vătămată nu introduce acțiune în fața instanței civile, *în termen de 30 de zile de la comunicarea soluției*; această opțiune legislativă menținută din vechea reglementare este neadaptată realităților procedurale actuale, în condițiile în care obligația persoanei prejudiciate de a formula acțiune la instanța civilă este instituită de lege înainte de definitivarea soluției de netrimitere în judecată, pe care această persoană ar avea interes să o conteste în fața judecătorului de cameră preliminară;

- atunci când, indiferent de motiv, parchetul nu comunică persoanei vătămate ordonanța de clasare, această eroare procedurală produce ca efect prelungirea arbitrară a privării de proprietate; în acest caz, cred că pe calea plângerii formulate împotriva soluției de clasare suspectul sau inculpatul poate obține de la judecătorul de cameră preliminară o soluție de ridicare a măsurii asigurătorii;

- dacă, însă, ordonanța de clasare este comunicată persoanei vătămate, iar acesta nu exercită acțiune în fața instanței civile și, cu toate că măsura asigurătorie a încetat de drept, autoritățile de carte funciară nu procedează la radierea notărilor în cartea funciară invocând dispozițiile art. 167 alin. (1) din Regulamentul anexă la Ordinul ANCPI nr. 700/2014, consider că singura cale de urmat este cea a formulării unei *acțiuni în constatare* în fața instanței civile care să aibă ca obiect reținerea încetării de drept a măsurii asigurătorii și a faptului că bunul nu este grevat de vreo restricție a dreptului de proprietate;

- dacă măsura asigurătorie a fost dispusă *în vederea garantării confiscării speciale*, iar din ordonanța de clasare rezultă întrunirea cerințelor de tipicitate și antiju-

ridicitate prevăzute de art. 107 alin. (2) C.pen., aceasta *se va menține* până la soluționarea de către judecătorul de cameră preliminară a sesizării procurorului cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale; în caz de respingere a propunerii de confiscare a bunului, ridicarea măsurii asigurătorii este obligatorie;

- indiferent de temeiul soluției de clasare, procurorul ***trebuie să dispună ridicarea măsurii asigurătorii*** *luate în vederea garantării confiscării extinse sau a garantării executării pedepsei amenzii penale*;

- omisiunea procurorului de a se pronunța cu privire la menținerea/ridicarea măsurii asigurătorii poate fi compensată în procedura ulterioară a înlăturării unor omisiuni vădite prevăzută de art. 279 C.pen., procurorul pronunțându-se în acest caz prin ordonanță;

b) restituirea bunurilor ridicate (dacă acestea nu fac obiectul confiscării speciale) sau a cauțiunii depuse cu ocazia luării măsurii controlului judiciar pe cauțiune care încetează de drept prin dispunerea soluției de clasare;

- omisiunea procurorului de a se pronunța cu privire la restituirea lucrurilor poate fi compensată în procedura ulterioară a înlăturării unor omisiuni vădite prevăzută de art. 279 C.pen., procurorul pronunțându-se în acest caz prin ordonanță;

- restituirea bunului se pune în executare după definitivarea soluției de clasare prin neatacarea acesteia în termenul prevăzut de lege sau prin respingerea plângerii;

c) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranță a confiscării speciale;

d) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a unui înscris (privit ca *instrumentum, nu ca negotium juris*); este necesar ca din probele administrate să rezulte caracterul fals al înscrisului, judecătorul de cameră preliminară neputând fi sesizat în scopul ca acesta să administreze probe din care să aprecieze dacă înscrisul este sau nu fals;

e) sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare ori, după caz, de confirmare, de înlocuire sau de încetare a măsurilor de siguranță a obligării la tratament medical sau a internării medicale[1];

- prin această modificare legislativă operată prin O.U.G. nr. 18/2016 se revine asupra unei soluții care a generat o practică judiciară contradictorie și care viza posibilitatea procurorului de a sesiza *direct judecătoria în a cărei circumscripție se află unitatea medicală (dosarul având natură civilă, iar nu penală), în vederea dispunerii internării nevoluntare în temeiul probelor existente în dosarul de urmărire penală care atestă boala psihică a persoanei față de care s-a dispus clasarea pe motiv de iresponsabilitate.*

---

[1] Se observă faptul că ulterior dispunerii unei soluții de netrimitere în judecată sesizarea judecătorului de cameră preliminară nu poate viza întregul spectru al măsurilor de siguranță, ci numai obligarea la tratament medical, internarea medicală și confiscarea specială. Prin urmare, interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii sau confiscarea extinsă nu poate face obiectul sesizării judecătorului de cameră preliminară, iar în măsura în care procurorul sau alt subiect procesual formulează o astfel de sesizare se impune respingerea acesteia ca inadmisibilă.

f) cheltuielile judiciare avansate de stat şi imputabilitatea lor în condiţiile art. 275 alin. (1)-(5) C.proc.pen.; procurorul nu poate dispune şi cu privire la cheltuieli judiciare efectuate de părţi în condiţiile art. 276 C.proc.pen.;

- dacă soluţia de clasare se dispune cu privire la un inculpat arestat preventiv sau la domiciliu, măsura arestării *încetează de drept*, procurorul având obligaţia să o constate prin actul procesual prin care dispune clasarea; intervenţia încetării de drept a arestării preventive/la domiciliu operează de la data dispunerii soluţiei de clasare, iar nu de la data definitivării acesteia; procurorul înştiinţează prin adresă administraţia locului de deţinere cu privire la încetarea de drept a măsurii arestării preventive, în vederea punerii de îndată în libertate a inculpatului;

- dacă în cursul urmăririi penale s-a luat faţă de inculpat măsura controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauţiune, acestea *încetează de drept* la data dispunerii soluţiei de clasare, procurorul urmând a constata aceasta în cuprinsul ordonanţei de netrimitere în judecată; intervenţia încetării de drept a controlului judiciar (inclusiv cel pe cauţiune) operează de la data dispunerii soluţiei de clasare, iar nu de la data definitivării acesteia; consecutiv încetării de drept trebuie restituită cauţiunea depusă şi trebuie înştiinţate organele sau autorităţile desemnate de procuror sau prevăzute de lege [art. 215 alin. (5) C.proc.pen.] să supravegheze respectarea măsurii controlului judiciar, pentru a se dispune încetarea supravegherii;

- ***motivarea*** în fapt şi în drept a ordonanţei de clasare de procuror ***este obligatorie***:

(i) dacă procurorul nu îşi însuşeşte argumentele cuprinse în propunerea organului de cercetare penală, însă consideră drept corect temeiul de clasare propus de organul de cercetare penală, sau atunci când este necesară expunerea unor argumente suplimentare ori când procurorul consideră că soluţia de clasare trebuie dispusă pentru un alt temei dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. decât cel propus de organul de cercetare penală şi, implicit, pentru alte motive; deopotrivă, este posibil ca propunerea de clasare formulată de organul de cercetare penală să nu fie motivată, însă procurorul să considere în urma evaluării probelor administrate că se impune adoptarea acestei soluţii, caz în care va trebui să realizeze personal motivarea în fapt şi în drept a soluţiei de netrimitere în judecată;

(ii) dacă în cursul urmăririi penale a existat cel puţin un suspect în cauză (urmărirea penală trecând în etapa *in personam*); în acest caz nu prezintă importanţă dacă suspectului i-au fost aduse sau nu la cunoştinţă drepturile şi obligaţiile procesuale, ori dacă faţă de suspect a fost adoptată anterior o dispoziţie de disjungere a cauzei, sau dacă soluţia de clasare îl priveşte sau nu pe suspect, motivarea fiind, în toate aceste ipoteze, obligatorie;

(iii) dacă procurorul dispune *din oficiu* clasarea, fie atunci când efectuează în mod obligatoriu urmărirea penală, fie când a dispus soluţia în absenţa unei propuneri a organului de cercetare penală ori când organul de cercetare penală a propus dispunerea unei soluţii de trimitere în judecată sau de renunţare la urmărirea penală;

- lipsa motivării în fapt şi în drept a ordonanţei de clasare atrage ***nulitatea relativă*** a acesteia, dacă sunt întrunite condiţiile prevăzute de art. 282 C.proc.pen.;

- atunci când procurorul își însușește motivele de fapt și de drept din referatul cu propunere de clasare întocmit de organul de cercetare penală și nu există un suspect în cauză, urmărirea penală fiind începută doar *in rem*, nu va mai proceda la elaborarea unei motivări autonome a ordonanței de clasare, care va cuprinde în fapt partea introductivă și dispozitivul, precum și mențiunea însușirii argumentelor din referatul organului de cercetare penală și a temeiului de clasare;

- *o copie a ordonanței de clasare* ***se comunică*** persoanei care a făcut sesizarea (persoana vătămată, denunțător[1], organ de constatare), suspectului, inculpatului sau, după caz, altor persoane interesate. Dacă ordonanța nu cuprinde motivele de fapt și de drept în ipoteza în care procurorul și-a însușit argumentele cuprinse în propunerea de clasare întocmită de organul de cercetare penală, se comunică pe lângă copia ordonanței de clasare și o copie a referatului organului de cercetare penală cu propunere de clasare; în mod similar se va proceda și în ipoteza în care soluția de clasare a fost dispusă prin rechizitoriu, când se va comunica o copie sau un extras al acestuia referitor la motivele de fapt și de drept pentru care a fost dispusă soluția de netrimitere în judecată;

- în cazul în care clasarea s-a dispus *in rem*, și față de natura faptei investigate nu există persoană vătămată ori persoane care ar putea fi calificate ca fiind dintre acelea alea căror drepturi și interese legitime ar putea fi afectate prin soluția dispusă de procuror, se poate reține existența unei ipoteze în care soluția de clasare nu se comunică;

- dacă persoana vătămată nu înțelege limba română, copia ordonanței de clasare va fi comunicată în limba pe care aceasta o înțelege.

3.2. Confirmarea măsurii internării medicale provizorii luate în cursul urmăririi penale în cazul dispunerii unei soluții de clasare

- potrivit art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, precum și a art. 248 alin. (14) C.proc.pen. raportat la art. 246 alin. (13) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, în situația în care în cauză este dispusă o soluție de clasare, iar suspectul sau inculpatul a fost supus în cursul urmăririi penale măsurii internării medicale provizorii, ***procurorul are obligația procedurală pozitivă*** să sesizeze judecătorul de cameră preliminară *în vederea confirmării* măsurii procesuale provizorii ori a *înlocuiri sau încetării măsurii*; așadar, procurorul nu are o marjă de apreciere cu privire la sesizarea judecătorului trebuind ca, în toate cazurile în care suspectul sau inculpatul a fost supus măsurii internării medicale provizorii, să sesizeze judecătorul de cameră preliminară;

- confirmarea măsurii internării provizorii poate fi dispusă numai după ce soluția de netrimitere în judecată s-a definitivat, față de caracterul accesoriu al acestei dispoziții prin raportare la cea principală de netrimitere în judecată; astfel, în funcție de natura soluției adoptate trebuie făcute următoarele precizări:

---

[1] Trebuie avut în vedere că, deși denunțătorul nu este, de regulă, o persoană care să aibă calitatea procesuală în formularea unei plângeri împotriva soluției de clasare, este obligatorie comunicarea copiei ordonanței de netrimitere în judecată și către acesta.

i. deşi art. 246 alin. (13) C.proc.pen. nu a urmărit modelul de reglementare prevăzut în art. 549[1] C.proc.pen., potrivit căreia sesizarea judecătorului de cameră preliminară poate fi făcută numai după definitivarea ordonanței de clasare, consider că raţiunea care a stat la baza acestei din urmă reglementări trebuie transpusă prin analogie şi în privinţa măsurilor provizorii de siguranţă; astfel, atât posibilitatea dispunerii unei soluţii de către judecător, cât şi natura procedurii depinde de ***definitivarea soluţiei de clasare***; în aceste condiţii, este necesar ca *în cazul soluţiei de clasare* la momentul sesizării să fi expirat termenul pentru formularea plângerii împotriva ordonanței de clasare sau plângerea să fi fost respinsă, respectiv admisă cu menţinerea soluţiei, dar schimbarea temeiului de clasare, întrucât în acest caz urmărirea penală este definitiv finalizată printr-o soluţie de netrimitere în judecată, iar temeiul soluţiei este previzibil; având în vedere privarea de libertate pe care o implică măsura provizorie de siguranţă a internării medicale, apreciez că sesizarea judecătorului de cameră preliminară trebuie făcută în cel mai scurt timp după definitivarea soluţiei de clasare;

ii. soluţia de la *pct.* ***i.*** poate fi aplicată în mod similar şi *în cazul renunţării la urmărire penală*; astfel, de regulă, posibilitatea dispunerii măsurii de siguranţă de către judecător depinde de ***definitivarea soluţiei de renunţare la urmărirea penală prin pronunţarea în prealabil a soluţiei de confirmare a acesteia***; totuşi, consider că cele două obligaţii procesuale pozitive ale procurorului (de a supune ordonanţa de renunţare la urmărire penală, mai întâi confirmării pe cale ierarhică, iar ulterior confirmării judecătorului, respectiv de a sesiza judecătorul pentru a dispune cu privire la măsura procesuală) pot fi reunite în aceeaşi sesizare; în această ipoteză, judecătorul va analiza mai întâi soluţia de renunţare la urmărire penală, iar în măsura în care dispune confirmarea acesteia se va pronunţa şi cu privire la măsura provizorie de siguranţă; în acest fel, durata privării de libertate este redusă la minimum, controlul judiciar al acesteia având loc de îndată; tot astfel, în cazul în care judecătorul de cameră preliminară nu confirmă renunţarea la urmărire penală, însă dispune clasarea, se va putea proceda de îndată la analiza măsurii provizorii; în situaţia în care judecătorul de cameră preliminară nu confirmă soluţia de renunţare la urmărire penală trimiţând cauza la procuror, va respinge ca inadmisibilă sesizarea referitoare la măsura procesuală provizorie care va continua, întrucât procesul penal se reia din faza urmăririi penale;

- dispunerea unei soluţii de clasare nu are ca efect încetarea de drept a măsurii internării medicale provizorii, aceasta continuând până la pronunţarea unei soluţii de judecătorul de cameră preliminară;

- competenţa de soluţionare a propunerii de confirmare/înlocuire/încetare a măsurii internării medicale aparţine judecătorului de cameră preliminară de la instanţa de judecată căreia i-ar fi revenit competenţa să judece cauza în fond;

- procedura se desfăşoară în camera de consiliu şi este contradictorie;

- participarea procurorului şi asistenţa juridică a persoanei supuse măsurii internării medicale sunt obligatorii;

- judecătorul trebuie să dispună citarea suspectului sau inculpatului în vederea audierii şi să încunoştinţeze procurorul;

- audierea persoanei supuse măsurii internării medicale se va realiza numai în cazul în care aceasta este posibilă, avându-se în vedere starea acesteia de sănătate;

- în cadrul acestei proceduri, art. 248 alin. (14) C.proc.pen. raportat la art. 246 alin. (13) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 prevede *obligativitatea efectuării unei expertize medico-legale* în vederea soluționării sesizării formulate de procuror indiferent dacă aceasta are ca obiect confirmarea măsurii internării medicale provizorii sau înlocuirea ori încetarea măsurii; legiuitorul pare a institui obligativitatea efectuării expertizei medico-legale indiferent dacă o astfel de expertiză a mai fost anterior efectuată în cauză din dispoziția procurorului sau a judecătorului de drepturi și libertăți; cu toate acestea, consider că, în cazurile în care procurorul a dispus o soluție de clasare imediat după primirea expertizei medico-legale din care rezulta iresponsabilitatea suspectului sau inculpatului, precum și necesitatea internării medicale a acestuia, judecătorul de cameră preliminară va putea avea în vedere concluziile acestei expertize și a celorlalte acte medico-legale existente în dosarul de urmărire penală fără a fi necesară dispunerea efectuării unei noi expertize medico-legale în cadrul procedurii prevăzute de art. 248 alin. (14) C.proc.pen. raportat la art. 246 alin. (13) C.proc.pen.;

- judecătorul poate administra orice alte probe care sunt relevante și utile soluționării cauzei (de pildă, proba cu înscrisuri);

- după administrarea probatoriului, judecătorul acordă cuvântul procurorului și avocatului ales sau desemnat din oficiu al persoanei supuse măsurii internării medicale;

- persoana internată medical are dreptul la ultimul cuvânt, în măsura în care starea de sănătate îi permite;

- după deliberare, judecătorul dispune *prin încheiere pronunțată în camera de consiliu* una dintre următoarele ***soluții***:

a) *admiterea sesizării procurorului de confirmare a măsurii internării medicale provizorii;*

- această soluție se dispune atunci când din actele medico-legale existente la dosarul cauzei ori în dosarul de urmărire penală sau din celelalte probe administrate judecătorul de cameră preliminară constată că persoana internată este bolnavă mintal ori consumator cronic de substanțe psihoactive, iar menținerea măsurii este necesară pentru înlăturarea unui pericol concret și actual pentru siguranța publică *până la însănătoșire ori până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol*;

- în plus, este necesar ca procurorul să fi dispus o soluție de clasare față de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen., având în vedere neîntrunirea tipicității subiective a infracțiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a (existența unei cauze de neimputabilitate), e), f) (cu excepția ipotezei în care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen.; așadar, nu poate fi dispusă confirmarea măsurii, ci încetarea acesteia, atunci când este dispusă clasarea pentru că fapta nu există [art. 16 alin. (1) lit. a)], nu este prevăzută de legea penală [art. 16 alin. (1) lit. b) teza I], nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea [art. 16 alin. (1) lit. c)] ori există o cauză justificativă [art. 16 alin. (1) lit. d) teza I].

b) ***admiterea sesizării procurorului de înlocuire a măsurii internării medicale provizorii cu obligarea provizorie la tratament medical;***

- această soluţie se dispune atunci când din actele medico-legale existente la dosarul cauzei ori în dosarul de urmărire penală sau din celelalte probe administrate judecătorul de cameră preliminară constată că nu sunt întrunite condiţiile prevăzute de art. 110 C.pen., însă persoana internată prezintă totuşi un pericol pentru societate din cauza unei boli, inclusiv cea provocată de consumul cronic de alcool sau de alte substanţe psihoactive, fiind incidente dispoziţiile art. 109 C.pen.;

- în plus, este necesar ca procurorul să fi dispus o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen. având în vedere neîntrunirea tipicităţii subiective a infracţiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a (existenţa unei cauze de neimputabilitate), e), f) (cu excepţia ipotezei în care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen.; aşadar, nu poate fi dispusă confirmarea măsurii, ci încetarea acesteia atunci când este dispusă clasarea pentru că fapta nu există [art. 16 alin. (1) lit. a)], nu este prevăzută de legea penală [art. 16 alin. (1) lit. b) teza I], nu există probe că o persoană a săvârşit infracţiunea [art. 16 alin. (1) lit. c)] ori există o cauză justificativă [art. 16 alin. (1) lit. d) teza I].

c) ***admiterea sesizării procurorului de încetare a măsurii internării medicale provizorii***;

- *încetarea măsurii internării medicale provizorii* se va putea dispune dacă s-a produs însănătoşirea persoanei internate medical ori a intervenit o ameliorare a stării sale de sănătate care înlătură starea de pericol şi nu se impune nici stabilirea măsurii de siguranţă prevăzute de art. 109 C.pen.;

- deopotrivă, apreciez că se va adopta o soluţie de încetare a măsurii internării medicale şi în cazul în care procurorul a dispus o soluţie de clasare pe motiv că fapta nu există, nu este incriminată de legea penală, nu a fost săvârşită de suspect sau inculpat ori a fost comisă în condiţiile unei cauze justificative [art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I, c) şi d) teza I C.proc.pen.]; în toate aceste cazuri nu există un temei legal de luare a măsurii internării medicale şi, în consecinţă, nici de confirmare a măsurii internării provizorii luate în cursul urmăririi penale[1].

d) ***respingerea sesizării procurorului de confirmare a măsurii internării medicale provizorii şi înlocuirea măsurii procesuale cu măsura obligării la tratament medical, ori încetarea măsurii provizorii;***

- în cazul în care din concluziile expertizei medico-legale şi din celelalte probe administrate în cauză rezultă nu se mai impune menţinerea privării de libertate, judecătorul de cameră preliminară va respinge solicitarea procurorului de confirmare a măsurii internării medicale provizorii şi va dispune înlocuirea acesteia cu obligarea la tratament medical, în cazul în care sunt întrunite condiţiile prevăzute de art. 109 C.pen. sau va dispune încetarea măsurii internării medicale atunci când nu se mai impune instituirea vreunei măsuri de siguranţă cu caracter medical;

---

[1] Potrivit art. 107 alin. (2) C.pen., măsurile de siguranţă se iau faţă de persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată.

- se va dispune respingerea sesizării procurorului de confirmare a măsurii internării medicale provizorii şi se va adopta o soluţie de încetare a măsurii procesuale şi în cazul în care procurorul a dispus o soluţie de clasare pe motiv că fapta nu există, nu este incriminată de legea penală, nu a fost săvârşită de suspect sau inculpat ori a fost comisă în condiţiile unei cauze justificative [art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I, c) şi d) teza I C.proc.pen.];

- întocmirea minutei în două exemplare este obligatorie;

- în raport de aceste soluţii trebuie făcute următoarele precizări procedurale:

a) calea de atac este contestaţia care poate fi formulată în termen de ***3 zile de la pronunţare***, deoarece dispoziţiile art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. fac trimitere la regulile procedurale de la art. 246 alin. (13) C.proc.pen.;

b) în lipsa unei prevederi explicite cu privire la caracterul nesuspensiv de executare al contestaţiei în art. 248 alin. (14) C.proc.pen. cu referire la art. 246 alin. (13) C.proc.pen., apreciez că ***măsura se va pune în executare la data rămânerii definitive a încheierii primei instanţe***, întrucât prin aplicarea regulilor generale prevăzute de art. 425^1 alin. (4) teza I C.proc.pen., contestaţia formulată ***are caracter suspensiv de executare***;

c) calea de atac se soluţionează de către judecătorul de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară celei sesizate sau, după caz, de completul competent de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în camera de consiliu.

3.3. Luarea măsurii internării medicale după dispunerea unei soluţii de clasare

- potrivit art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, în ipoteza în care în cauză este dispusă o soluţie de clasare, iar suspectul sau inculpatul nu a fost supus în cursul urmăririi penale măsurii internării medicale provizorii, procurorul are posibilitatea de a sesiza judecătorul de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurilor de siguranţă prevăzute de art. 109 C.pen. (obligarea la tratament medical) sau art. 110 C.pen. (internarea medicală);

- ca urmare a acestei modificări legislative operate prin O.U.G. nr. 18/2016, procurorul nu va mai dispune sesizarea instanţei civile competente potrivit dispoziţiilor legii speciale în materia sănătăţii mintale (judecătoria în circumscripţia căreia se află unitatea medicală la care se face internarea), în vederea dispunerii internării nevoluntare prin raportare la probele administrate în cursul urmăririi penale sau a oricăror alte probe noi;

- deşi art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. nu face nicio distincţie în privinţa soluţiilor de netrimitere în judecată care ar justifica o asemenea sesizare a judecătorului de cameră preliminară, consider că judecătorul *nu poate dispune* internarea medicală în cazul în care la adoptarea soluţiei de clasare s-a reţinut că fapta nu există, nu este incriminată de legea penală, nu a fost săvârşită de suspect sau inculpat ori a fost comisă în condiţiile unei cauze justificative [art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I, c) şi d) teza I C.proc.pen.]; deopotrivă, nu se poate dispune luarea măsurii internării medicale nici atunci când procurorul a dispus clasarea ca soluţie de neurmărire penală ori

înainte de a exista un suspect sau inculpat în cauză; prin urmare, procurorul poate sesiza judecătorul de cameră preliminară în vederea dispunerii internării medicale doar atunci când a dispus o soluție de clasare față de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen., ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a, e), f) (cu excepția ipotezei în care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen.;

- în practică, ipoteza cea mai probabilă în care se va uza de această procedură este cea în care procurorul dispune o soluție de clasare față de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. pe motiv de iresponsabilitate și, constatând că în cursul urmăririi penale nu a fost luată în mod provizoriu măsura internării medicale, va sesiza judecătorul de cameră preliminară;

- competența de soluționare a propunerii de luare a măsurii internării medicale aparține judecătorului de cameră preliminară de la instanța de judecată căreia i-ar fi revenit competența să judece cauza în fond;

- procedura se desfășoară în camera de consiliu și este contradictorie;

- participarea procurorului și asistența juridică a persoanei cu privire la care se solicită luarea măsurii de siguranță sunt obligatorii;

- judecătorul de cameră preliminară trebuie să dispună citarea suspectului sau inculpatului față de care s-a dispus soluția de clasare în vederea audierii și să încunoștințeze procurorul;

- audierea persoanei cu privire la care se solicită luarea măsurii de siguranță se va realiza numai în cazul în care aceasta este posibilă, avându-se în vedere starea acesteia de sănătate;

- în cadrul acestei proceduri, art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. raportat la art. 248 alin. (14) C.proc.pen. cu referire la art. 246 alin. (13) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 prevede *obligativitatea efectuării unei expertize medico-legale* în vederea soluționării sesizării formulate de procuror; legiuitorul pare a institui obligativitatea efectuării expertizei medico-legale indiferent dacă o astfel de expertiză a mai fost anterior efectuată în cauză din dispoziția procurorului sau a judecătorului de drepturi și libertăți; cu toate acestea, consider că, în cazurile în care procurorul a dispus o soluție de clasare imediat după primirea expertizei medico-legale din care rezulta iresponsabilitatea suspectului sau inculpatului, precum și necesitatea internării medicale a acestuia, judecătorul de cameră preliminară va putea avea în vedere concluziile acestei expertize și a celorlalte acte medico-legale existente în dosarul de urmărire penală fără a fi necesară dispunerea efectuării unei noi expertize medico-legale în cadrul procedurii prevăzute de art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. raportat la art. 248 alin. (14) C.proc.pen. cu referire la art. 246 alin. (13) C.proc.pen.;

- judecătorul de cameră preliminară poate administra orice alte probe care sunt relevante și utile soluționării cauzei (de pildă, proba cu înscrisuri);

- după administrarea probatoriului, judecătorul acordă cuvântul procurorului și avocatului ales sau desemnat din oficiu al persoanei cu privire la care se solicită luarea măsurii de siguranță;

- persoana cu privire la care se solicită luarea măsurii de siguranță are dreptul la ultimul cuvânt, în măsura în care starea de sănătate îi permite;

- după deliberare, judecătorul de cameră preliminară dispune *prin încheiere pronunţată în camera de consiliu* una dintre următoarele ***soluţii***:

a) *admiterea sesizării procurorului de luare a măsurii internării medicale;*

- această soluţie se poate lua atunci când, din actele medico-legale existente la dosarul cauzei ori în dosarul de urmărire penală sau din celelalte probe administrate, judecătorul de cameră preliminară constată că suspectul sau inculpatul faţă de care s-a dispus o soluţie de netrimitere în judecată este bolnav mintal ori consumator cronic de substanţe psihoactive, iar luarea măsurii de siguranţă este necesară pentru înlăturarea unui pericol concret şi actual pentru siguranţa publică;

- în plus, este necesar ca procurorul să fi dispus o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen. având în vedere neîntrunirea tipicităţii subiective a infracţiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a (existenţa unei cauze de neimputabilitate), e), f) (cu excepţia ipotezei în care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen.; aşadar, nu poate fi dispusă confirmarea măsurii, ci încetarea acesteia atunci când este dispusă clasarea pentru că fapta nu există [art. 16 alin. (1) lit. a)], nu este prevăzută de legea penală [art. 16 alin. (1) lit. b) teza I)], nu există probe că o persoană a săvârşit infracţiunea [art. 16 alin. (1) lit. c)] sau există o cauză justificativă art. 16 alin. (1) lit. d) teza I)].

b) *respingerea sesizării procurorului de luare a măsurii internării medicale şi luarea măsurii obligării la tratament medical;*

- este necesar ca în cadrul dezbaterii procurorul sau persoana faţă de care se solicită luarea măsurii de siguranţă privative de libertate să fi cerut, în subsidiar, analiza posibilităţii impunerii măsurii de siguranţă neprivative de libertate, ori ca judecătorul de cameră preliminară să fi pus în dezbatere contradictorie proporţionalitatea măsurii internării medicale cu scopul urmărit şi posibilitatea luării măsurii obligării la tratament medical faţă de starea de sănătate a persoanei care a avut în cursul procesului penal calitatea de suspect sau inculpat; în acest cadru, în care dezbaterea contradictorie are loc în baza actelor medicale (inclusiv a expertizei medico-legale) şi a celorlalte probe administrate, se poate realiza o analiză în ansamblu a necesităţii sau proporţionalităţii impunerii unor măsuri de siguranţă cu caracter medical;

- adoptarea unei astfel de proceduri este posibilă în condiţiile în care nici art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. şi nici art. 248 alin. (14) C.proc.pen. cu referire la art. 246 alin. (13) C.proc.pen. nu prevăd explicit soluţiile pe care le poate pronunţa judecătorul de cameră preliminară; în plus, judecătorul de cameră preliminară poate analiza proporţionalitatea măsurii de siguranţă propuse de procuror a fi luată în cauză, având totodată în vedere necesitatea înlăturării stării de pericol pentru societate, care poate rezulta din starea de boală, *inclusiv cea provocată de consumul cronic de alcool sau de alte substanţe psihoactive*, a persoanei care a avut în cursul procesului penal calitatea de suspect sau inculpat.

c) *respingerea sesizării procurorului de luare a măsurii internării medicale.*

- se va dispune respingerea sesizării procurorului de luare a măsurii internării medicale fără a fi instituită vreo altă măsură de siguranţă atunci când:

1. procurorul a dispus o soluţie de clasare pe motiv că fapta nu există, nu este incriminată de legea penală, nu a fost săvârşită de suspect sau inculpat ori a fost comisă în condiţiile unei cauze justificative [art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I (numai cu referire la lipsa unei incriminări a faptei, nu şi în cazurile în care se reţine neîntrunirea elementelor constitutive ale infracţiunii sub aspect obiectiv sau subiectiv), c) şi d) teza I (existenţa unei cauze justificative) C.proc.pen.];

2. deşi procurorul a dispus o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen., având în vedere neîntrunirea tipicităţii subiective a infracţiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a (existenţa unei cauze de neimputabilitate), lit. e), f) (cu excepţia ipotezei în care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen. nu se mai impune instituirea vreunei măsuri de siguranţă cu caracter medical.

- întocmirea minutei în două exemplare este obligatorie;

- în raport de aceste soluţii trebuie făcute următoarele precizări procedurale:

a) măsura internării medicale *nu se ia cu titlu provizoriu*, ci pe o perioadă nedeterminată;

b) calea de atac este contestaţia care poate fi formulată în termen de ***3 zile de la pronunţare***, deoarece dispoziţiile art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. fac trimitere la regulile procedurale de la art. 246 alin. (13) C.proc.pen.;

c) în lipsa unei prevederi explicite cu privire la caracterul nesuspensiv de executare al contestaţiei în art. 248 alin. (14) C.proc.pen. cu referire la art. 246 alin. (13) C.proc.pen., apreciez că ***măsura se va pune în executare la data rămânerii definitive a încheierii primei instanţe***, întrucât prin aplicarea regulilor generale prevăzute de art. art. 425^1 alin. (4) teza I C.proc.pen., contestaţia formulată ***are caracter suspensiv de executare***;

d) calea de atac se soluţionează de către judecătorul de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară celei sesizate sau, după caz, de completul competent de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în camera de consiliu.

3.4. Confirmarea măsurii obligării provizorii la tratament medical luate în cursul urmăririi penale în cazul dispunerii unei soluţii de clasare

- potrivit art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, precum şi a art. 246 alin. (13) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, în situaţia în care în cauză este dispusă o soluţie de clasare, iar suspectul sau inculpatul a fost supus în cursul urmăririi penale măsurii obligării provizorii la tratament medical, ***procurorul are obligaţia procedurală pozitivă*** să sesizeze judecătorul de cameră preliminară ***în vederea confirmării ori a înlocuirii sau încetării măsurii procesuale provizorii***; aşadar, procurorul nu are o marjă de apreciere cu privire la sesizarea judecătorului de cameră preliminară trebuind ca, în toate cazurile în care suspectul sau inculpatul a fost supus măsurii obligării provizorii la tratament medical, să sesizeze judecătorul de cameră preliminară;

- deşi art. 246 alin. (13) C.proc.pen. nu a urmărit modelul de reglementare prevăzut în art. 549^1 C.proc.pen., potrivit căruia sesizarea judecătorului de cameră preli-

minară poate fi făcută numai după definitivarea ordonanței de clasare, consider că rațiunea care a stat la baza acestei din urmă reglementări trebuie transpusă prin analogie și în privința măsurilor provizorii de siguranță; astfel, atât posibilitatea dispunerii unei soluții de către judecător, cât și natura procedurii depinde de definitivarea soluției de netrimitere în judecată; în aceste condiții, este necesar ca *în cazul soluției de clasare* la momentul sesizării să fi expirat termenul pentru formularea plângerii împotriva ordonanței de clasare sau plângerea să fi fost respinsă, respectiv admisă cu menținerea soluției, dar schimbarea temeiului de clasare, întrucât, în acest caz, urmărirea penală este definitiv finalizată printr-o soluție de netrimitere în judecată, iar temeiul soluției este previzibil; având în vedere privarea de libertate pe care o implică măsura provizorie de siguranță a obligării la tratament medical, apreciez că sesizarea judecătorului de cameră preliminară trebuie făcută în cel mai scurt timp după definitivarea soluției de clasare;

- dispunerea unei soluţii de clasare nu are ca efect încetarea de drept a măsurii obligării provizorii la tratament medical, aceasta continuând până la pronunţarea unei soluţii de către judecătorul de cameră preliminară;

- competenţa de soluţionare a propunerii de confirmare/înlocuire/încetare a măsurii obligării provizorii la tratament medical aparţine judecătorului de cameră preliminară de la instanţa de judecată căreia i-ar fi revenit competenţa să judece cauza în fond;

- procedura se desfăşoară în camera de consiliu şi este contradictorie;

- participarea procurorului şi asistenţa juridică a persoanei supuse măsurii obligării provizorii la tratament medical sunt obligatorii;

- judecătorul de cameră preliminară trebuie să dispună citarea suspectului sau inculpatului faţă de care s-a dispus soluţia de clasare în vederea audierii şi să încunoştinţeze procurorul;

- audierea persoanei supuse măsurii obligării provizorii la tratament medical se va realiza numai în cazul în care aceasta este posibilă, avându-se în vedere starea acesteia de sănătate;

- în cadrul acestei proceduri, art. 246 alin. (13) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 prevede *obligativitatea efectuării unei expertize medico-legale* în vederea soluționării sesizării formulate de procuror, indiferent dacă aceasta are ca obiect confirmarea măsurii obligării provizorii la tratament medical sau înlocuirea ori încetarea măsurii; legiuitorul pare a institui obligativitatea efectuării expertizei medico-legale indiferent dacă o astfel de expertiză a mai fost anterior efectuată în cauză din dispoziția procurorului sau a judecătorului de drepturi și libertăți; cu toate acestea, consider că, în cazurile în care procurorul a dispus o soluție de clasare imediat după primirea expertizei medico-legale din care rezulta iresponsabilitatea suspectului sau inculpatului, precum și necesitatea obligării la tratament medical a acestuia, judecătorul de cameră preliminară va putea avea în vedere concluziile acestei expertize și a celorlalte acte medico-legale existente în dosarul de urmărire penală fără a fi necesară dispunerea efectuării unei noi expertize medico-legale în cadrul procedurii prevăzute de art. 246 alin. (13) C.proc.pen.;

- judecătorul de cameră preliminară poate administra orice alte probe care sunt relevante şi utile soluţionării cauzei (de pildă, proba cu înscrisuri);

- după administrarea probatoriului judecătorul acordă cuvântul procurorului şi avocatului ales sau desemnat din oficiu al persoanei supuse măsurii internării medicale;

- persoana obligată provizoriu la tratament medical are dreptul la ultimul cuvânt, în măsura în care starea de sănătate îi permite;

- după deliberare, judecătorul de cameră preliminară dispune *prin încheiere pronunţată în camera de consiliu* una dintre următoarele ***soluţii***:

a) *admiterea sesizării procurorului de confirmare a măsurii obligării provizorii la tratament medical;*

- această soluţie se dispune atunci când din actele medico-legale existente la dosarul cauzei ori în dosarul de urmărire penală sau din celelalte probe administrate judecătorul de cameră preliminară constată că persoana obligată provizoriu la tratament medical prezintă pericol pentru societate din cauza unei *boli, inclusiv cea provocată de consumul cronic de alcool sau de alte substanţe psihoactive*, iar menţinerea măsurii de a se prezenta în mod regulat la tratament medical este necesară până la însănătoşire *sau până la obţinerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol*;

- în plus, este necesar ca procurorul să fi dispus o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen., având în vedere neîntrunirea tipicităţii subiective a infracţiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a (existenţa unei cauze de neimputabilitate), e), f) (cu excepţia ipotezei în care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen.; aşadar, nu poate fi dispusă confirmarea măsurii, ci încetarea acesteia atunci când este dispusă clasarea pentru că fapta nu există [art. 16 alin. (1) lit. a)], nu este prevăzută de legea penală [art. 16 alin. (1) lit. b) teza I)], nu există probe că o persoană a săvârşit infracţiunea [art. 16 alin. (1) lit. c)] sau există o cauză justificativă art. 16 alin. (1) lit. d) teza I)].

b) *admiterea sesizării procurorului de înlocuire a măsurii obligării provizorii la tratament medical cu măsura internării medicale;*

- această soluţie se dispune atunci când din actele medico-legale existente la dosarul cauzei ori în dosarul de urmărire penală sau din celelalte probe administrate judecătorul de cameră preliminară constată că:

1. persoana supusă provizoriu la tratament medical nu s-a prezentat pentru a urma tratamentul, fără a exista o justificare obiectivă;

2. persoana supusă provizoriu la tratament medical se sustrage tratamentului medical;

3. din cauza înrăutăţirii stării de sănătate a persoanei faţă de care s-a luat măsura obligării provizorii la tratament medical, *este necesară internarea medicală.*

- în plus, este necesar ca procurorul să fi dispus o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen. având în vedere neîntrunirea tipicităţii subiective a infracţiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a (existenţa unei cauze de neimputabilitate), e), f) (cu excepţia ipotezei în care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen.; aşadar, nu poate fi dispusă confirmarea măsurii, ci încetarea acesteia atunci când este dispusă clasarea pentru că fapta

nu există [art. 16 alin. (1) lit. a)], nu este prevăzută de legea penală [art. 16 alin. (1) lit. b) teza I)], nu există probe că o persoană a săvârşit infracţiunea [art. 16 alin. (1) lit. c)] ori există o cauză justificativă art. 16 alin. (1) lit. d) teza I)].

c) *admiterea sesizării procurorului de încetare a măsurii obligării provizorii la tratament medical;*

- încetarea măsurii obligării provizorii la tratament medical se va putea dispune dacă s-a produs ameliorarea stării de sănătate a persoanei faţă de care s-a luat măsura procesuală a obligării provizorii la tratament medical, iar *efectuarea tratamentului medical nu se mai impune*;

- deopotrivă, apreciez că se va adopta o soluţie de încetare a măsurii obligării provizorii la tratament medical şi în cazul în care procurorul a dispus o soluţie de clasare pe motiv că fapta nu există, nu este incriminată de legea penală, nu a fost săvârşită de suspect sau inculpat ori a fost comisă în condiţiile unei cauze justificative [art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I, lit. c) şi d) teza I (existenţa unei cauze justificative) C.proc.pen.]; în toate aceste cazuri nu există un temei legal de luare a măsurii internării medicale şi, în consecinţă, nici de confirmare a măsurii internării provizorii luate în cursul urmăririi penale[1].

d) *respingerea sesizării procurorului de confirmare a măsurii obligării provizorii la tratament medical şi încetarea măsurii provizorii.*

- în cazul în care din concluziile expertizei medico-legale şi din celelalte probe administrate în cauză rezultă că s-a produs ameliorarea stării de sănătate a persoanei faţă de care s-a luat măsura procesuală a obligării provizorii la tratament medical, iar *efectuarea tratamentului medical nu se mai impune*, judecătorul de cameră preliminară va respinge solicitarea procurorului de confirmare a măsurii obligării provizorii la tratament medical;

- se va dispune respingerea sesizării procurorului de confirmare a măsurii obligării provizorii la tratament medical şi se va adopta o soluţie de încetare a măsurii procesuale şi în cazul în care procurorul a dispus o soluţie de clasare pe motiv că fapta nu există, nu este incriminată de legea penală, nu a fost săvârşită de suspect sau inculpat ori a fost comisă în condiţiile unei cauze justificative [art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I, lit. c) şi d) teza I (existenţa unei cauze justificative) C.proc.pen.];

- întocmirea minutei în două exemplare este obligatorie;

- în raport de aceste soluţii trebuie făcute următoarele precizări procedurale:

a) calea de atac este contestaţia care poate fi formulată în termen de ***3 zile de la pronunţare***, deoarece dispoziţiile art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. fac trimitere la regulile procedurale de la art. 246 alin. (13) C.proc.pen.;

b) în lipsa unei prevederi explicite cu privire la caracterul nesuspensiv de executare al contestaţiei în art. 248 alin. (14) C.proc.pen. cu referire la art. 246 alin. (13) C.proc.pen., apreciez că ***măsura se va pune în executare la data rămânerii definitive a încheierii primei instanţe***, întrucât prin aplicarea regulilor generale prevă-

[1] Potrivit art. 107 alin. (2) C.pen., măsurile de siguranţă se iau faţă de persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată.

zute de art. art. 425[1] alin. (4) teza I C.proc.pen., contestaţia formulată ***are caracter suspensiv de executare***;

c) calea de atac se soluţionează de către judecătorul de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară celei sesizate sau, după caz, de completul competent de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în camera de consiliu.

3.5. Luarea măsurii obligării provizorii la tratament medical după dispunerea unei soluţii de clasare

- potrivit art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, în ipoteza în care în cauză este dispusă o soluţie de clasare, iar suspectul sau inculpatul nu a fost supus în cursul urmăririi penale măsurii obligării provizorii la tratament medical, procurorul are posibilitatea de a sesiza judecătorul de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurilor de siguranţă prevăzute de art. 109 C.pen. (obligarea la tratament medical) sau art. 110 C.pen. (internarea medicală);

- ca urmare a acestei modificări legislative operate prin O.U.G. nr. 18/2016, procurorul nu va mai dispune sesizarea instanţei civile competente potrivit dispoziţiilor legii speciale în materia sănătăţii mintale (judecătoria în circumscripţia căreia se află unitatea medicală la care se face internarea), în vederea dispunerii internării nevoluntare prin raportare la probele administrate în cursul urmăririi penale sau a oricăror alte probe noi;

- deşi art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. nu face nicio distincţie în privinţa soluţiilor de netrimitere în judecată care ar justifica o asemenea sesizare a judecătorului de cameră preliminară, consider că judecătorul *nu poate dispune* obligarea la tratament medical în cazul în care la adoptarea soluţiei de clasare s-a reţinut că fapta nu există, nu este incriminată de legea penală, nu a fost săvârşită de suspect sau inculpat ori a fost comisă în condiţiile unei cauze justificative [art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I, lit. c) şi d) teza I C.proc.pen.]; deopotrivă, nu se poate dispune luarea măsurii obligării la tratament medical nici atunci când procurorul a dispus clasarea ca soluţie de neurmărire penală ori înainte de a exista un suspect sau inculpat în cauză; prin urmare, procurorul poate sesiza judecătorul de cameră preliminară în vederea dispunerii obligării la tratament medical doar atunci când a dispus o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., având în vedere neîntrunirea elementelor constitutive ale infracţiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a, lit. e), f) (cu excepţia ipotezei în care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen.;

- în practică, ipoteza cea mai probabilă în care se va uza de această procedură este cea în care procurorul dispune o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. pe motiv de iresponsabilitate şi, constatând că în cursul urmăririi penale nu a fost luată în mod provizoriu măsura obligării la tratament medical, va sesiza judecătorul de cameră preliminară;

- competenţa de soluţionare a propunerii de luare a măsurii obligării la tratament medical aparţine judecătorului de cameră preliminară de la instanţa de judecată căreia i-ar fi revenit competenţa să judece cauza în fond;

- procedura se desfăşoară în camera de consiliu şi este contradictorie;

- participarea procurorului şi asistenţa juridică a persoanei cu privire la care se solicită luarea măsurii de siguranţă sunt obligatorii;

- judecătorul de cameră preliminară trebuie să dispună citarea suspectului sau inculpatului faţă de care s-a adoptat soluţia de netrimitere în judecată în vederea audierii şi să încunoştinţeze procurorul;

- audierea persoanei cu privire la care se solicită luarea măsurii de siguranţă se va realiza numai în cazul în care aceasta este posibilă, avându-se în vedere starea acesteia de sănătate;

- în cadrul acestei proceduri, art. 246 alin. (13) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 prevede *obligativitatea efectuării unei expertize medico-legale* în vederea soluţionării sesizării formulate de procuror; legiuitorul pare a institui obligativitatea efectuării expertizei medico-legale indiferent dacă o astfel de expertiză a mai fost anterior efectuată în cauză din dispoziţia procurorului sau a judecătorului de drepturi şi libertăţi; cu toate acestea, consider că, în cazurile în care procurorul a dispus o soluţie de clasare imediat după primirea expertizei medico-legale din care rezulta iresponsabilitatea suspectului sau inculpatului, precum şi necesitatea obligării la tratament medical a acestuia, judecătorul de cameră preliminară va putea avea în vedere concluziile acestei expertize şi a celorlalte acte medico-legale existente în dosarul de urmărire penală, fără a fi necesară dispunerea efectuării unei noi expertize medico-legale în cadrul procedurii prevăzute de art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. raportat la art. 246 alin. (13) C.proc.pen.;

- judecătorul de cameră preliminară poate administra orice alte probe care sunt relevante şi utile soluţionării cauzei (de pildă, proba cu înscrisuri);

- după administrarea probatoriului judecătorul acordă cuvântul procurorului şi avocatului ales sau desemnat din oficiu al persoanei cu privire la care se solicită luarea măsurii de siguranţă;

- persoana cu privire la care se solicită luarea măsurii de siguranţă are dreptul la ultimul cuvânt, în măsura în care starea de sănătate îi permite;

- după deliberare, judecătorul de cameră preliminară dispune *prin încheiere pronunţată în camera de consiliu* una dintre următoarele ***soluţii***:

a) *admiterea sesizării procurorului de luare a măsurii obligării la tratament medical;*

- această soluţie se poate lua atunci când, din actele medico-legale existente la dosarul cauzei ori în dosarul de urmărire penală sau din celelalte probe administrate, judecătorul de cameră preliminară constată că suspectul sau inculpatul faţă de care s-a dispus o soluţie de netrimitere în judecată este bolnav mintal ori consumator cronic de substanţe psihoactive, iar luarea măsurii de siguranţă este necesară pentru înlăturarea unui pericol concret şi actual pentru siguranţa publică;

- în plus, este necesar ca procurorul să fi dispus o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. având în vedere neîntrunirea elementelor constitutive ale infracţiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a (existenţa unei cauze de neimputabilitate), e), f) (cu excepţia ipotezei în

care a intervenit decesul), g)-j) C.proc.pen., în caz contrar judecătorul de cameră preliminară urmând a dispune respingerea propunerii de luare a măsurii de siguranţă.

b) ***respingerea sesizării procurorului de luare a măsurii obligării la tratament medical;***

- se va dispune respingerea sesizării procurorului de luare a măsurii internării medicale fără a fi instituită vreo altă măsură de siguranţă atunci când:

1. procurorul a dispus o soluţie de clasare pe motiv că fapta nu există, nu este incriminată de legea penală, nu a fost săvârşită de suspect sau inculpat ori a fost comisă în condiţiile unei cauze justificative [art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I, c) şi d) teza I C.proc.pen.;

2. deşi procurorul a dispus o soluţie de clasare faţă de suspect sau inculpat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., având în vedere neîntrunirea elementelor constitutive ale infracţiunii, ori în baza art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a, g)-j) C.proc.pen. nu se mai impune instituirea vreunei măsuri de siguranţă cu caracter medical;

- întocmirea minutei în două exemplare este obligatorie;

- în raport de aceste soluţii trebuie făcute următoarele precizări procedurale:

a) măsura internării medicale *nu se ia cu titlu provizoriu*, ci pe o perioadă nedeterminată;

b) calea de atac este contestaţia care poate fi formulată în termen de ***3 zile de la pronunţare***, deoarece dispoziţiile art. 315 alin. (2) lit. e) C.proc.pen. fac trimitere la regulile procedurale de la art. 246 alin. (13) C.proc.pen.;

c) în lipsa unei prevederi explicite cu privire la caracterul nesuspensiv de executare al contestaţiei în art. 248 alin. (14) C.proc.pen. cu referire la art. 246 alin. (13) C.proc.pen., apreciez că ***măsura se va pune în executare la data rămânerii definitive a încheierii primei instanţe***, întrucât prin aplicarea regulilor generale prevăzute de art. art. 425^1 alin. (4) teza I C.proc.pen., contestaţia formulată ***are caracter suspensiv de executare***;

d) calea de atac se soluţionează de către judecătorul de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară celei sesizate sau, după caz, de completul competent de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în camera de consiliu.

§4. Renunţarea la urmărirea penală

4.1. Noţiune

- obligativitatea exercitării acţiunii penale a fost atenuată prin introducerea regulilor referitoare la oportunitatea urmăririi penale [*regimul legalităţii temperate a urmăririi penale*, în acord cu pct. I lit. a) şi b) din Recomandarea Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei nr. (87) 18 din 17 septembrie 1987 privind simplificarea justiţiei penale], în baza cărora procurorul va putea renunţa motivat la urmărirea penală în cazurile şi condiţiile strict şi limitativ prevăzute de art. 318 C.proc.pen.; necesitatea impunerii unor condiţii în aplicarea *„clasării în oportunitate"* are ca

scop: asigurarea transparenței și înlăturarea oricărui arbitrariu în dispunerea unor măsuri ce reprezintă în fapt opțiuni de politică penală ale Ministerului Public, asigurarea unui control jurisdicțional eficient al soluțiilor procurorului întemeiate pe principiul oportunității, evitarea sporirii excesive a puterilor procurorului, care altfel ar fi putut deveni actorul principal în politica penală a statului[1]; în această privință, în literatura de specialitate s-a arătat că puterea de apreciere a procurorului se manifestă asupra acelor situații în care fapta constituie infracțiune, iar persoana este responsabilă, prerogativa de a selecta dintre cazuri similare pe acelea care din variate motive nu prezintă interes public fiind distinctă de aceea de a determina dacă fapta este reprobabilă penal sau nu[2];

- natura de principiu a oportunității rezultă din faptul că aceasta se înfățișează ca o regulă fundamentală de temperare a unui principiu fundamental, cel al obligativității acțiunii penale prevăzut de art. 7 C.proc.pen.; trebuie totuși avut în vedere că

---

[1] *În opinia separată* la *DCC nr. 23/2016* s-a realizat o analiză de drept comparat a modalității în care este aplicat *principiul oportunității*, fiind relevant de menționat următoarele:

a) în Statele Unite ale Americii, pentru a renunța la acuzare pentru motivul lipsei unui interes substanțial federal, procurorul are în vedere toate considerentele relevante, printre care: prioritățile de aplicare a legii fundamentale, natura și gravitatea infracțiunii, efectul descurajator al trimiterii în judecată, gradul de vinovăție al persoanei față de faptă, antecedentele penale ale persoanei, disponibilitatea persoanei de a coopera pentru investigarea sau trimiterea în judecată a altora, condamnarea probabilă sau alte consecințe ale condamnării.

b) în Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, procurorii, poliția sau alte agenții de investigare decid dacă acuză sau nu un făptuitor, decizie care este luată pe baza a două criterii: posibilitatea administrării probelor care să conducă la o posibilă condamnare *și interesul public*;

c) în Franța, Codul de procedură penală face aplicarea principiului oportunității, prin reglementarea a două instituții ce aparțin sferei justiției negociate, respectiv:

1. compoziția penală – în cazul în care acuzatul recunoaște fapta înaintea punerii în mișcare a acțiunii penale; procurorul aplică o amendă și poate dispune o paletă foarte largă de măsuri de siguranță, cum sunt predarea bunurilor de care autorul s-a folosit la săvârșirea infracțiunii, renunțarea temporară la permisul de conducere sau de vânătoare, urmarea unui program de reabilitare pentru persoane dependente de alcool sau droguri etc.;

2. tranzacția – în funcție de circumstanțele de gravitate ale infracțiunii, de personalitatea și de situația materială a celui acuzat, de resursele acestuia și de acuzațiile care i se aduc.

d) în Belgia, procurorul regelui judecă asupra oportunității urmăririi penale;

e) în Finlanda, sunt reglementate cazurile în care procurorul poate decide să nu trimită în judecată, *„cu excepția situației în care interesul public sau cel privat o cer"*;

f) în Germania, parchetul poate să renunțe la urmărire, cu aprobarea instanței competente să judece procedura principală, dacă vinovăția făptuitorului este considerată minoră *și nu există un interes public în urmărirea sa*;

g) în Suedia, o investigație preliminară poate fi întreruptă, printre altele, dacă continuarea anchetei *produce costuri care nu se găsesc într-o proporție rezonabilă cu importanța chestiunii și gravitatea infracțiunii*;

h) în Olanda, renunțarea la urmărire penală, precizând că „o decizie de neurmărire poate fi luată *pe considerente de interes public*".

[2] *J.H. Langbein*, Controlling prosecutorial discretion in Germany, University of Chicago Law Review, vol. XLVIII, Issue 3, Spring 1974, p. 440, apud *R.B. Teslovan*, O concretizare a principiului oportunității – renunțarea la urmărirea penală, în C.D.P. nr. 2/2016, p. 128-129.

renunțarea la urmărirea penală nu este intim legată de acțiunea penală, putându-se dispune și în etapa *in rem* a urmăririi penale sau față de un suspect;

- parchetele au dat eficiență principiului oportunității, dispunând în anul 2018 soluții de renunțare la urmărire penală în 74.081 de dosare, în creștere față de anul 2017 cu 2.891 de cauze;

- prin DCC nr. 23/2016, Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile art. 318 C.proc.pen. sunt neconstituționale, deoarece prin reglementarea instituției renunțării la urmărirea penală, legiuitorul nu a realizat un echilibru adecvat între aplicarea principiului legalității, specific sistemului de drept continental, existent în România, și aplicarea principiului oportunității, specific sistemului de drept anglo-saxon, dând prevalență acestuia din urmă, în detrimentul celui dintâi, prin reglementarea printre atribuțiile procurorului a unor acte specifice puterii judecătorești. ***În justificarea acestei soluții, instanța de contencios constituțional a reținut următoarele:***

a) sintagma „interes public" nu este determinată de legiuitor prin prevederile art. 318 alin. (1) și (2) C.proc.pen., iar elementele enumerate în cuprinsul acestora, drept criterii de determinare a „interesului public", nu sunt de natură a defini noțiunea anterior referită, acestea constituind criterii de individualizare a pedepselor, în cazul constatării de către o instanța de judecată a săvârșirii unor infracțiuni;

b) prin aplicarea prevederilor art. 318 C.proc.pen., **procurorul realizează, în mod direct, un act de justiție, sustrăgând instanțelor judecătorești judecarea cauzelor**; deopotrivă, s-a apreciat că prin impunerea de obligații procurorul se plasează pe poziția de judecător al cauzelor, aplicând măsuri similare pedepselor, **printr-un act care nu este nici administrativ, nici jurisdicțional**;

c) sfera infracțiunilor pentru care se poate dispune renunțarea la urmărire penală este prea largă.

- în concluzie, Curtea Constituțională a apreciat că renunțarea la urmărirea penală de către procuror, fără ca aceasta să fie supusă controlului și încuviințării instanței de judecată, echivalează cu exercitarea de către acesta a unor atribuții ce aparțin sferei competențelor instanțelor judecătorești, reglementată la art. 126 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege;

- prin O.U.G. nr. 18/2016 a fost restructurată integral reglementarea instituției renunțării la urmărirea penală, art. 318 C.proc.pen. fiind practic rescris; din păcate și noua reglementare suferă de o incoerență în ceea ce privește cadrul procesual în care se poate dispune o soluție de renunțare la urmărire penală; astfel, art. 7 alin. (2) C.proc.pen. (nemodificat prin O.U.G. nr. 18/2016) *face referire la* ***renunțarea la exercitarea acțiunii penale*** *(rezultând posibilitatea dispunerii soluției numai după punerea în mișcare a acțiunii penale)*, în vreme ce art. 314 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. (modificat prin O.U.G. nr. 18/2016) prevede posibilitatea dispunerii renunțării la urmărirea penală când nu există interes public ***pentru continuarea urmăririi penale*** (rezultând posibilitatea dispunerii soluției numai după începerea urmăririi penale, fie că aceasta se află în etapa *in rem sau in personam)*, pentru ca art. 318 alin. (15) lit. a) C.proc.pen. (modificat prin O.U.G. nr. 18/2016) să prevadă posibilitatea judecăto-

rului de cameră preliminară de a respinge cererea de confirmare a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală ***cu trimiterea cauzei în vederea începerii urmăririi penale*** (rezultând posibilitatea dispunerii renunţării la urmărirea penală şi ca soluţie de neurmărire penală în urma analizei actului de sesizare); în acest cadru legislativ incoerent, faţă de dispoziţiile art. 314 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. şi de criteriile de evaluare a interesului public pentru continuarea urmăririi penale prevăzute de art. 318 alin. (2) C.proc.pen., consider că organele de urmărire penală nu pot aprecia oportunitatea începerii urmăririi penale şi dispune o soluţie de renunţare la urmărirea penală anterior începerii urmăririi penale doar din analiza actului de sesizare [şi eventual a declaraţiei persoanei vătămate audiate înainte de începerea urmăririi penale în condiţiile art. 111 alin. (9) şi (10) C.proc.pen.]; în acest sens sunt şi dispoziţiile art. 335 alin. (3) C.proc.pen., astfel cum au fost modificate prin O.U.G. nr. 18/2016, care prevăd că în caz de nerespectare cu rea-credinţă a obligaţiilor impuse prin ordonanţa de renunţare la urmărirea penală procurorul dispune revocarea ordonanţei şi redeschiderea urmăririi penale, asumând în consecinţă că anterior fusese începută urmărirea penală.

4.2. Condiţii

- procurorul are posibilitatea de a face apel la mecanismele oportunităţii urmăririi penale şi de a dispune renunţarea la urmărire numai în cazul în care sunt satisfăcute următoarele ***patru condiţii***:

A. Condiţii pozitive

a) *să fi fost începută urmărirea penală şi să se fi administrat suficiente probe în cauză din care să rezulte existenţa infracţiunii;*

- spre deosebire de clasare, renunţarea la urmărirea penală constituie doar o soluţie de netrimitere în judecată, nu şi o soluţie de neîncepere a urmăririi penale; astfel, nu se poate dispune renunţarea la urmărirea penală fără ca urmărirea penală să fi fost începută *in rem* sau fără administrarea vreunei probe după începerea urmăririi penale, faţă de dispoziţiile art. 17 alin. (1), art. 315 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. şi art. 314 alin. (1) lit. b) C.proc.pen.;

- nu este necesar ca toate probele relevante şi utile să fi fost administrate în cauză, fiind suficient ca fără administrarea ansamblului probatoriului procurorul să constate că nu există un impediment de la art. 16 C.proc.pen. şi nici interesul public în continuarea investigaţiei;

- nu este necesar să fi fost dispusă continuarea urmăririi penale faţă de suspect, respectiv punerea în mişcare a acţiunii penale, soluţia de renunţare la urmărirea penală putând fi dispusă şi *in rem atât atunci când făptuitorul nu este identificat* (având în vedere eforturile organelor de urmărire penală necesare pentru desfăşurarea procesului penal prin raportare la gravitatea faptei şi la timpul scurs de la data săvârşirii acesteia, precum şi existenţa unei disproporţii vădite între cheltuielile pe care le-ar implica desfăşurarea procesului penal şi gravitatea urmărilor produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârşirea infracţiunii), *cât şi în ipoteza în care făptuitorul este identificat*, însă nu este oportună dispunerea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect (de pildă, în cazul sustragerii unor bunuri cu valoare

simbolică, ţinând seama şi de dezinteresul persoanei vătămate în legătură cu continuarea investigaţiei);

- în cazul în care există un suspect sau inculpat în cauză nu prezintă importanţă dacă acesta este o persoană fizică minoră sau majoră sau o persoană juridică, renunţarea la urmărire penală putând fi dispusă cu privire la toate aceste categorii de suspecţi sau inculpaţi;

- în cazul în care suspectul sau inculpatul este un minor care nu a împlinit vârsta de 16 ani, cred că renunţarea la urmărirea penală *in personam* nu se poate dispune anterior probării faptului că acesta a acţionat cu discernământ (de pildă, prin efectuarea unei expertize medico-legale psihiatrice, sau prin administrarea oricăror înscrisuri medicale din care poate fi trasă o astfel de concluzie); o atare exigenţă probatorie nu se impune atunci când soluţia de renunţare la urmărire penală se dispune *in rem*, chiar dacă actul de sesizare a vizat un minor care nu împlinise vârsta de 16 ani;

- nu este exclus ca renunţarea la urmărirea penală să fie dispusă după redeschiderea urmăririi penale, consecutiv revocării/infirmării unei soluţii de clasare sau restituirii cauzei la parchet de judecătorul de cameră preliminară, ori după infirmarea unei prime soluţii de renunţare la urmărire penală de către procurorul ierarhic superior, ori după revocarea unei prime soluţii de renunţare din cauza neexecutării unei obligaţii;

b) ***urmărirea penală să vizeze o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani şi care nu a avut ca urmare moartea victimei;***

b.1. Cerinţa limitei de pedeapsă

- este realizată o determinare legislativă *in abstracto* a infracţiunilor pentru care se poate dispune renunţarea la urmărirea penală prin raportare la maximul special al pedepsei stipulat de norma de incriminare pentru infracţiunea comisă (forma consumată); nu prezintă importanţă dacă infracţiunea comisă este în forma de bază sau constituie o variantă agravată sau atenuantă;

- legea trebuie să prevadă pentru sancţionarea infracţiunii fie numai pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mică, fie amenda, ca pedeapsă unică sau alternativă cu închisoarea de cel mult 7 ani (de exemplu, infracţiunile de loviri sau alte violenţe, vătămare corporală din culpă, ameninţarea, hărţuirea, violarea de domiciliu, violarea sediului profesional, violarea vieţii private, furtul, furtul calificat, înşelăciunea, bancruta frauduloasă etc.);

- nu se poate dispune renunţarea la urmărirea penală în cazul în care maximul special prevăzut de lege pentru infracţiunea comisă este mai mare de 7 ani închisoare; condiţia nu este îndeplinită chiar şi în cazul în care legea ar prevede pedeapsa amenzii alternativă cu pedeapsa închisorii al cărei maxim special este mai mare de 7 ani închisoare;

- în cazul în care fapta a rămas *în faza tentativei*, prezintă importanţă pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta consumată;

- pedeapsa prevăzută de norma de incriminare (forma de bază sau varianta agravată/atenuantă) va fi avută în vedere şi atunci când se reţin una sau mai multe cauze

de agravare sau atenuare a răspunderii penale, efectul de agravare sau de atenuare produs de aceste cauze neprezentând relevanță la analiza acestei condiții;

- în cazul *variantelor agravate sau atenuante* ale infracțiunilor se va avea în vedere pedeapsa prevăzută de norma de incriminare pentru această variantă a infracțiunii comise, iar nu pedeapsa prevăzută de lege pentru forma de bază a infracțiunii (de pildă, nu se poate dispune renunțarea la urmărirea penală pentru infracțiunea de luare de mită comisă de un funcționar public, propriu-zis sau asimilat, însă o astfel de soluție se va putea dispune pentru luarea de mită comisă de un funcționar privat care ca urmare a aplicării dispozițiilor art. 308 C.pen. va fi sancționată cu o pedeapsă de cel mult 6 ani și 8 luni închisoare);

b.2. Limite rezultate din necesitatea protecției dreptului la viață

- potrivit art. 318 alin. (5) C.proc.pen., ***nu se va putea dispune renunțarea la urmărirea penală*** în cazul în care obiectul cauzei îl constituie o infracțiune care ***a avut ca urmare moartea victimei***; sfera acestor infracțiuni nu este limitată la cele comise cu praeterintenție pentru care legea prevede pedeapsa de cel mult 7 ani închisoare, ci include și infracțiunile comise din culpă, pentru cele comise cu intenție legea prevăzând pedeapsa închisorii mai mare de 7 ani; așadar, indiferent de pedeapsa prevăzută de norma de incriminare, în cazul în care fapta a avut ca urmare intenționată[1] [uciderea nou-născutului săvârșită de către mamă prevăzută art. 200 alin. (1) C.pen.], praeterintenționată[2] sau din culpă (cu sau fără prevedere) moartea victimei, nu se va putea dispune o soluție de renunțare la urmărire penală [de pildă, în cazul infracțiunii de ucidere din culpă prevăzută de art. 192 alin. (1) C.pen. pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de la 1 la 5 ani, chiar dacă maximul special al pedepsei este inferior limitei de 7 ani închisoare și chiar dacă se constată prepondereța culpei victimei nu se va putea dispune *in rem* sau *in personam* renunțarea la urmărirea penală];

---

[1] În doctrină (*R. Slăvoiu*, Renunțarea la urmărirea penală, Ed. Hamangiu, București, 2023, p. 19) s-a arătat că în privința uciderilor intenționate, imposibilitatea renunțării la urmărire se justifică prin incompatibilitatea acestei soluții cu dispozițiile art. 2 din Convenția europeană a drepturilor omului, în virtutea cărora statele au nu numai obligația de a se abține de la acte de suprimare a vieții indivizilor, dar și îndatorirea de a adopta prevederi legale care să descurajeze comiterea de asemenea infracțiuni, precum și pe cea de a derula *o anchetă penală eficientă atunci când astfel de fapte s-au săvârșit totuși*. În schimb, interdicția renunțării în cazul uciderilor din culpă este opțiunea legiuitorului român. Ea nu a fost impusă prin jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a admis – chiar în cauze îndreptate împotriva României – că, atunci când atingerea adusă dreptului la viață nu este una intenționată, obligația pozitivă a statelor de a institui „un sistem judiciar eficient" nu presupune, în toate cazurile, o urmărire penală.

[2] Legea prevede pedeapsa închisorii mai mari de 7 ani pentru majoritatea infracțiunilor praeterintenționate care au ca urmare moartea victimei [loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (art. 195 C.pen.), întreruperea cursului sarcinii care a avut ca urmare moartea femeii însărcinate [art. 201 alin. (3) teza a II-a C.pen.], lipsirea de libertate care a avut ca urmare moartea victimei [art. 205 alin. (4) C.pen.], violul care a avut ca urmare moartea victimei [art. 218 alin. (4) C.pen.], agresiunea sexuală care a avut ca urmare moartea victimei [art. 219 alin. (3) C.pen.], tâlhăria sau pirateria care au avut ca urmare moartea victimei (art. 236 C.pen.), tortura care a avut ca urmare moartea victimei [art. 282 alin. (3) C.pen. etc.].

- în schimb, va fi posibilă dispunerea renunţării la urmărirea penală în unele ipoteze în care fapta comisă din culpă a avut ca urmare vătămarea integrităţii corporale care a implicat punerea în primejdie a vieţii, dacă nu a survenit decesul victimei (de pildă, în ipoteza vătămării corporale din culpă)

B. Condiţii negative

a) din probele administrate să nu rezulte vreun impediment la punerea în mişcarea sau exercitarea acţiunii penale;

- din probele administrate în cursul urmăririi penale trebuie să rezulte că fapta există, constituie infracţiune şi nu este înlăturată răspunderea penală pentru aceasta;

- nu se poate dispune renunţarea la urmărirea penală dacă procurorul constată din probele administrate că există vreunul dintre cazurile prevăzute de art. 16 C.proc.pen., situaţie în care se va dispune clasarea; de aceea, în doctrină[1] s-a precizat că renunţarea la urmărirea penală are caracter subsidiar faţă de clasare;

b) să nu se fi dispus anterior în cauză o soluţie de renunţare la urmărirea penală infirmată pentru motive de netemeinicie de judecătorul de cameră preliminară;

- este incidentă această condiţie negativă atunci când soluţia de renunţare la urmărirea penală confirmată de procurorul ierarhic superior a fost infirmată pentru motive de netemeinicie de judecătorul de cameră preliminară, indiferent de evoluţia ulterioară a urmăririi penale;

- se poate dispune o nouă soluţie de renunţare la urmărirea penală atunci când:

i. judecătorul de cameră preliminară a dispus soluţia de respingere a cererii procurorului de confirmare a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală exclusiv pentru motive de legalitate, fiind posibilă o nouă evaluare a oportunităţii efectuării urmăririi penale, după conformarea organelor de urmărire penală la exigenţele de legalitate reţinute de judecător;

ii. procurorul ierarhic superior a infirmat soluţia de renunţare la urmărirea penală;

iii. urmărirea penală a fost reluată ca urmare a nerespectării de către suspect sau inculpat a obligaţiilor impuse de procuror în ordonanţa de renunţare la urmărirea penală iniţială (confirmată anterior de judecătorul de cameră preliminară).

c) să nu se poată reţine existenţa unui interes public în urmărirea faptei;

- în primul rând este necesar ca în cursul urmăririi penale să fi fost administrate suficiente probe prin care să se poată evalua interesul public prin raportare la criteriile prevăzute de art. 318 alin. (2) C.proc.pen.; superficialitatea efectuării urmăririi penale poate pune judecătorul de cameră preliminară în postura de a nu putea evalua nu numai interesul public, ci chiar şi elementele de tipicitate a faptei, ori corectitudinea încadrării juridice şi implicit limitele de pedeapsă, caz în care nu va putea confirma soluţia de netrimitere în judecată;

---

[1] *R. Slăvoiu*, Renunţarea la urmărirea penală, op. cit., p. 14.

- conform art. 318 alin. (2) C.proc.pen., în vederea aprecierii lipsei unui interes public vor fi avute în vedere următoarele ***criterii care, în esenţă,vizează fie infracţiunea, fie făptuitorul, fie derularea procedurii***[1]:

(i) conţinutul faptei şi împrejurările concrete de săvârşire a faptei [de pildă, se va avea în vedere obiectul material al infracţiunii, seriozitatea lezării valorii sociale protejate, locul şi timpul comiterii faptei, periculozitatea concertă a faptei, numărul de acte de executare din conţinutul unităţii naturale sau împrejurările de natură a atenua răspunderea penală (*e.g.*, provocarea)];

(ii) modul şi mijloacele de săvârşire a faptei (de exemplu, lipsa caracterului premeditat, pregătirile efectuate pentru comiterea faptei, comiterea faptei printr-o acţiune prin care a fost lezată nesemnificativ valoarea protejată ori printr-o inacţiune în care poziţia de garant rezultă pe cale cutumiară;

(iii) scopul urmărit (de pildă, atunci când fapta a fost comisă în scopul ajutorării unor terţe persoane, ori al satisfacerii nevoii de hrană/medicamente în condiţiile unei lipse acute de resurse materiale); nu prezintă importanţă dacă scopul este sau nu prevăzut de legiuitor în cadrul elementelor constitutive ale infracţiunii; totuşi, în cazul în care legea prevede scopul drept componentă a tipicităţii faptei, lipsa acestuia va conduce la dispunerea unei soluţii de clasare sau la schimbarea încadrării juridice, iar nu la o soluţie de renunţare la urmărirea penală;

(iv) urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârşirea infracţiunii (de exemplu, atunci când paguba este redusă ca valoare, sau când în urma exercitării unor acte de violenţă nu au rezultat leziuni traumatice evaluabile prin zile de îngrijiri medicale sau când numărul acestor zile este redus); în privinţa urmărilor potenţiale

---

[1] În esenţă, aceleaşi criterii sunt prevăzute şi de art. 80 C.pen. pentru dispunerea unei soluţii de renunţare la aplicarea pedepsei.

În doctrină [*M. Bulancea, A. Şinc*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit, ed. a 2-a, p. 1357], criteriile de evaluare a interesului public au fost clasificate după cum urmează: 1) criterii privind infracţiunea: conţinutul faptei şi împrejurările comiterii ei; modul şi mijloacele de comitere; urmările produse sau care s-ar fi putut produce; 2) criterii privind infractorul: scopul urmărit prin comiterea faptei; persoana acestuia; conduita sa anterior şi ulterior comiterii faptei; 3) criterii privind „costurile" urmăririi penale: eforturile necesare din partea organelor de urmărire penală şi cheltuielile implicate de procesul penal; 4) criterii privind „beneficiile" exercitării acţiunii penale pentru societate: timpul scurs de la comiterea faptei; situaţia reparării prejudiciului; atitudinea procesuală a persoanei vătămate". Deopotrivă, s-a arătat (ibidem, p. 1356) că „practica judiciară a identificat o serie de criterii de oportunitate: a) eficienţa tragerii la răspundere penală a persoanei care a comis o infracţiune, prin prisma „costurilor" pe care le-ar presupune efectuarea urmăririi penale, atât din punct de vedere material, cât şi din perspectiva afectării resurselor umane ale organelor judiciare; analiza unui astfel de indicator presupune şi o verificare a raportului dintre resursele folosite şi rezultatele obţinute, rezultate înţelese ca beneficiile pe care efectuarea urmăririi penale le-ar aduce societăţii; b) timpul scurs de la data săvârşirii faptei, eficienţa combaterii infracţiunilor fiind legată de intervenţia promptă a organelor judiciare; c) atitudinea subiectivă a persoanei vătămate faţă de faptă; d) posibilitatea aplicării unei sancţiuni extrapenale; e) modalitatea în care efectuarea urmăririi penale pentru infracţiuni mai puţin grave ar afecta resursele alocate combaterii infracţiunilor grave; f) posibilitatea ca suspectul sau inculpatul să contribuie la aflarea adevărului în alte cauze, referitoare la fapte mai grave şi infractori mai periculoşi".

este necesar să existe o evaluare concretă, prudentă, prin raportare la date obiective din partea organelor judiciare în scopul evitării reţinerii în mod arbitrar a unor consecinţe eventuale[1]; deopotrivă, trebuie avut în vedere că dacă urmările nu s-au produs datorită desistării sau împiedicării producerii rezultatului, se va dispune clasarea, iar nu renunţarea la urmărirea penală;

(v) eforturile organelor de urmărire penală necesare pentru desfăşurarea procesului penal prin raportare la gravitatea faptei şi la timpul scurs de la data săvârşirii acesteia; astfel, trebuie avută în vedere dinamica anchetei, ritmicitatea efectuării actelor de urmărire penală, timpul scurt între data comiterii faptei şi cea a sesizării organelor de urmărire penală, durata de ansamblu a anchetei şi dificultăţile apărute în activitatea de cooperare judiciară internaţională etc.;

(vi) atitudinea procesuală a persoanei vătămate (de pildă, exprimarea explicită a stingerii conflictului cu făptuitorul în condiţiile reparării pagubei pentru o faptă de periculozitate redusă pentru care nu este însă posibilă împăcarea, notificarea organelor de urmărire penală a lipsei de interes pentru anchetă şi a faptului că nu doreşte să participe în proces ca persoană vătămată şi nici să propună administrarea vreunei probe etc.); aceasta prezintă semnificaţie în cazul infracţiunilor la care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu, la care nu este posibilă împăcarea, în celelalte cazuri putând opera retragerea plângerii prealabile sau împăcarea drept temeiuri de clasare; totuşi, atitudinea procesuală a persoanei vătămate nu trebuie absolutizată, aceasta putând fi irelevantă faţă de modalitatea de comitere a faptei sau de urmările acesteia;

(vii) existenţa unei disproporţii vădite între cheltuielile pe care le-ar implica desfăşurarea procesului penal şi gravitatea urmărilor produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârşirea infracţiunii (de pildă, investigarea sustragerii unui pandantiv de valoare redusă de către invitaţii de la o petrecere care domiciliau în străinătate, în condiţiile în care ancheta ar fi presupus efectuarea unor comisii rogatorii internaţionale şi citarea prin scrisori recomandate în străinătate a martorilor şi făptuitorilor);

(viii) când autorul sau participantul la comiterea faptei este cunoscut (*suspect sau inculpat*), la aprecierea interesului public sunt avute în vedere şi ***persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, atitudinea suspectului sau a inculpatului după săvârşirea infracţiunii şi eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii*** (de pildă, vârstă,

---

[1] *În acest sens*, în doctrină (*R. Slăvoiu*, Renunţarea la urmărirea penală, op. cit., p. 44) s-a arătat că: „Legea are în vedere nu doar criteriul urmărilor care s-au produs, ci şi pe cel al *consecinţelor care s-ar fi putut înregistra* prin săvârşirea infracţiunii. Aprecierile pe care organele judiciare le fac în acest sens implică presupuneri asupra a ceea ce ar fi putut rezulta din comiterea faptei, chiar dacă respectivul efect nu a apărut în realitatea obiectivă. Pentru ca acest proces de ordin psihologic să nu fie unul arbitrar, va trebui pornit de la interpretarea datelor care există cu privire la infracţiune, la conţinutul ei, la împrejurările în care s-a comis, la mijloacele care au fost folosite pentru săvârşire. Este vorba, în esenţă, despre un raţionament deductiv care îşi propune ca din caracteristicile cunoscute ale unui eveniment să tragă o concluzie, să formuleze o predicţie asupra unor consecinţe care ar fi putut surveni. (...) Deducţia nu este însă, în ştiinţele sociale, un proces de ordin matematic, astfel că premise similare nu determină neapărat concluzii uniforme în soluţiile organelor judiciare".

pregătirea școlară sau universitară, activitatea profesională, nivelul de integrare socială și de respectare a disciplinei în comunitate, antecedente penale în țară sau străinătate, starea de sănătate, recunoașterea comiterii faptei, prezentarea în fața organelor judiciare și repararea pagubei); trebuie avut în vedere și faptul că, spre deosebire de renunțarea la aplicarea pedepsei, în cazul renunțării la urmărirea penală, existența unor condamnări anterioare nu constituie un impediment la reținerea lipsei interesului public (de exemplu, în ipoteza în care suspectul a mai fost condamnat anterior la pedeapsa amenzii pentru o vătămare corporală din culpă va putea să obțină o soluție de renunțare la urmărirea penală pentru comiterea furtului unui aparat de ras dintr-un supermarket);

- aceste criterii urmează a fi analizate în ansamblu, în funcție de particularitățile fiecărei cauze, niciunul dintre acestea neavând o importanță mai mare stabilită *a priori* de legiuitor, după cum ordinea în care sunt enumerate nu este dată de însemnătatea criteriilor; nu este exclus ca în decizia de a dispune renunțarea la urmărirea penală unul sau unele dintre aceste criterii să aibă o valoare determinantă;

- atunci când autorul faptei nu este identificat, se poate dispune renunțarea la urmărirea penală *in rem* prin raportare doar la criteriile prevăzute la punctele ***(i), (ii), (v) și (vii) de mai sus***; cred că în mod eronat legiuitorul nu a făcut trimitere în dispozițiile art. 318 alin. (4) C.proc.pen. și la alte criterii relevante care pot fi reținute în cadrul analizei *in rem*, cum ar fi atitudinea procesuală a persoanei vătămate ori urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii, acestea neputând fi ignorate în ipotezele în care sunt relevante pentru adoptarea unei soluții de netrimitere în judecată;

- în ipoteza în care făptuitorul este cunoscut, pot fi avute în vedere și criteriile personale prevăzute în alin. (3) al art. 318 C.proc.pen., chiar dacă nu s-a trecut la etapa *in personam* a urmăririi penale;

- circumstanțele personale vor fi evaluate numai dacă în cauză s-a dispus continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect ori punerea în mișcare a acțiunii penale.

4.3. Obligații

- odată cu dispunerea renunțării la urmărirea penală ***procurorul poate impune (caracter facultativ)*** suspectului sau inculpatului una sau mai multe obligații „de a face" care fie au caracter reparatoriu, fiind stipulate în folosul persoanei vătămate, fie urmăresc un scop educativ și preventiv instituit în folosul suspectului sau inculpatului, fie vizează prestarea unei munci în folosul comunității, după cum urmează:

a) să înlăture consecințele faptei penale sau să repare paguba produsă ori să convină cu partea civilă o modalitate de reparare a acesteia;

- nu constituie o modalitate în care procurorul se pronunță cu privire la acțiunea civilă exercitată în procesul penal, procurorul neavând competența funcțională în această materie[1];

---

[1] În *DCC nr. 125/2021* s-a arătat că „chiar dacă modalitatea de soluționare a acțiunii civile exercitate în procesul penal nu este reglementată în mod expres în cuprinsul art. 318 C.proc.pen., legiuitorul a prevăzut, în cadrul instituției renunțării la urmărire penală, garanții

- poate fi impusă atât suspectului/inculpatului persoană fizică, cât şi celui persoană juridică;

- nu prezintă importanţă dacă persoana vătămată s-a constituit sau nu parte civilă în procesul penal, fiind necesar doar ca anterior dispunerii soluţiei de netrimitere în judecată prejudiciul să nu fi fost integral reparat;

- poate viza nu doar repararea pagubei, ci înlăturarea tuturor consecinţelor produse prin infracţiune sau declanşarea unor proceduri de mediere/negociere pentru a stabili o modalitate de reparare a pagubei.

b) să ceară public scuze persoanei vătămate;

- nu prezintă importanţă dacă infracţiunea a fost sau nu comisă într-un loc public;

- poate fi impusă atât suspectului/inculpatului persoană fizică, cât şi celui persoană juridică;

c) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunităţii, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, în afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă;

- poate fi impusă numai suspectului/inculpatului persoană fizică, care prin raportare la starea sa de sănătate, poate presta munca;

- prin ***decizia nr. 15/RIL/2019***, instanţa supremă a apreciat că în ipoteza renunţării la urmărirea penală faţă de un suspect sau inculpat minor care a împlinit vârsta de 16 ani *poate fi dispusă faţă de acesta obligaţia prestării unei munci neremunerate în folosul comunităţii.*

d) să frecventeze un program de consiliere.

- poate fi impusă numai suspectului/inculpatului persoană fizică în scopul corectării comportamentului;

- astfel, procurorul are următoarele opţiuni: să nu impună nicio obligaţie, să impună o singură obligaţie, să impună mai multe obligaţii sau să impună toate obligaţiile enumerate mai sus;

---

specifice reparării prejudiciului civil produs prin săvârşirea faptei prevăzute de legea penală, prin reglementarea posibilităţii condiţionării dispunerii soluţiei de renunţare la urmărirea penală de realizarea acestei reparaţii civile. Cu toate acestea, având în vedere că dispunerea obligaţiei prevăzute la art. 318 alin. (6) lit. a) şi b) C.proc.pen. este lăsată la aprecierea procurorului, dacă prejudiciul civil creat prin săvârşirea faptelor cercetate penal nu este acoperit sau nu este acoperit integral prin mijloacele procesuale prevăzute la art. 318 alin. (2) lit. f), alin. (3), alin. (6), alin. (7) şi alin. (9) C.proc.pen., Curtea a reţinut că persoana vătămată, respectiv partea civilă, se poate adresa instanţei civile, conform art. 27 alin. (1) şi, respectiv, alin. (2) C.proc.pen.. În acest sens, art. 27 alin. (1) C.proc.pen. prevede că dacă nu s-au constituit parte civilă în procesul penal, persoana vătămată sau succesorii acesteia pot introduce la instanţa civilă acţiune pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracţiune, iar, conform art. 27 alin. (2) C.proc.pen., persoana vătămată sau succesorii acesteia, care s-au constituit parte civilă în procesul penal, pot introduce acţiune la instanţa civilă dacă, prin hotărâre definitivă, instanţa penală a lăsat nesoluţionată acţiunea civilă. Probele administrate în cursul procesului penal pot fi folosite în faţa instanţei civile".

- obligaţiile pe care le poate impune procurorul *nu au natura unor sancţiuni de drept penal*, acestea neîncadrându-se în ipotezele limitative la care face referire art. 2 C.pen. (pedepse, măsuri educative şi măsurile de siguranţă);

- dacă procurorul intenţionează să impună obligaţii suspectului sau inculpatului, este necesară ***consultarea sa prealabilă*** în vederea unei mai bune individualizări a acestora sau pentru a constata dacă acesta îşi exprimă acordul pentru prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii ori pentru repararea prejudiciului; consultarea suspectului şi inculpatului reprezintă în fapt o informare a acestuia cu privire la obligaţia sau setul de obligaţii pe care intenţionează să îl impună, în scopul de a constata poziţia acestuia faţă de măsurile pe care procurorul le apreciază că se impun a fi dispuse;

- consultarea nu este necesară dacă procurorul nu intenţionează să stabilească vreo obligaţie;

- legea nu impune o formă procedurală pe care trebuie să o îmbrace consultarea, poziţia suspectului sau inculpatului putând fi exprimată în cuprinsul declaraţiei sale, ori în procesul-verbal întocmit de organele judiciare în acest scop;

- în cazul în care procurorul intenţionează să impună suspectului sau inculpatului una dintre obligaţiile prevăzute de art. 318 alin. (6) lit. a), b, d) C.proc.pen., iar acesta nu este de acord cu ele, arătând cu ocazia consultării că nu va proceda la executarea acestora, sau atunci când deşi încunoştinţat de necesitatea prezentării în faţa organelor de urmărire penală în vederea consultării refuză să se prezinte, consider că, de principiu, nu se impune dispunerea unei soluţii de renunţare la urmărirea penală, revocarea acesteia fiind previzibilă, iar atitudinea acuzatului poate conduce la concluzia că nu se poate reţine lipsa interesului public; pe de altă parte, nu este exclus ca odată dispusă renunţarea la urmărirea penală suspectul/inculpatul să îşi revizuiască atitudinea şi să îşi îndeplinească obligaţia/iile impuse; tot astfel, este posibil ca faţă de informaţiile oferite de suspect sau inculpat procurorul să aprecieze că acesta se află într-o imposibilitate obiectivă de executare a unei anumite obligaţii şi să nu o impună; prin urmare, în cazul obligaţiilor prevăzute de art. 318 alin. (6) lit. a), b, d) C.proc.pen. nu este obligatoriu ca suspectul sau inculpatul să fie de acord cu acestea sau cu executarea lor pentru a fi dispusă soluţia de netrimitere în judecată şi impuse obligaţiile;

- în schimb, în cazul obligaţiei prevăzute de art. 318 alin. (6) lit. c) C.proc.pen. procurorul trebuie să facă toate demersurile pentru a evita supunerea suspectului sau inculpatului la muncă forţată, fiind necesar acordul său pentru prestarea muncii; dacă deşi există acordul exprimat, suspectul sau inculpatul arată, cu ocazia consultării, că nu poate presta munca neremunerată în folosul comunităţii din motive medicale, pentru a fi luate în considerare, aceste aspecte trebuie însoţite de depunerea de către suspect sau inculpat de acte medicale doveditoare ale stării sale de sănătate;

- nerespectarea obligaţiei de consultare prealabilă a suspectului sau inculpatului poate atrage ***nulitatea relativă*** a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală dacă sunt întrunite condiţiile prevăzute de art. 282 C.proc.pen.; pasivitatea procurorului poate fi compensantă de atitudinea proactivă a suspectului sau inculpatului care poate exprima acordul la îndeplinirea obligaţiilor inclusiv în faţa judecătorului de cameră

preliminară ori care poate arăta că nu se consideră vătămat prin nerespectarea obligaţiei de consultare prealabilă;

- în cazul în care procurorul dispune ca suspectul sau inculpatul să îndeplinească una sau mai multe obligaţii de a face, stabileşte prin ordonanţă ***termenul*** până la care acestea urmează a fi îndeplinite, ***care nu poate fi mai mare de 6 luni, respectiv de 9 luni (termen procedural)*** pentru obligaţii asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă şi care ***curge potrivit art. 318 alin. (7) C.proc.pen. de la data comunicării ordonanţei/dispoziţiei din rechizitoriu de renunţare la urmărirea penală***, nu de la data confirmării renunţării la urmărirea penală; cred că soluţia legislativă este eronată prin impunerea caracterului executoriu al ordonanței de netrimitere în judecată înainte de confirmarea legalității şi temeiniciei acesteia în cadrul procedurii obligatorii *ex post*; în plus, dacă obligația impusă este cea de a stabili împreună cu partea civilă o modalitate de reparare a prejudiciului, este evident că discuțiile în vederea stabilirii sau procedura de mediere se va desfăşura după data definitivării ordonanței prin care s-a dispus renunțarea. Prin urmare, cred că pentru asigurarea principiului securității raporturilor juridice pe cale pretoriană se poate avea în vedere că termenul nu poate curge decât de la comunicarea încheierii de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală. Astfel, anterior confirmării soluției de către judecătorul de cameră preliminară, aceasta nu poate fi pusă în executare, existând posibilitatea ca soluția de netrimitere în judecată să fie desființată.

4.4. Aspecte procedurale

- procurorul dispune *renunțarea la urmărirea penală* prin:

1. ***ordonanță***, indiferent dacă în cauză s-a dispus sau nu continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect, respectiv indiferent dacă a fost pusă sau nu în mișcare acțiunea penală; prin aceeași ordonanță se poate dispune atât clasarea cu privire la anumite acuzaţii, cât şi renunţarea la urmărirea penală pentru alte acuzaţii;

2. ***rechizitoriu***, când pentru unele dintre faptele pentru care a fost efectuată urmărirea penală se dispune trimiterea în judecată, iar pentru alta/altele renunțarea la urmărirea penală;

- este posibil ca pentru anumite fapte comise de acelaşi inculpat să se dispună renunţarea la urmărirea penală, iar pentru alte fapte, o soluţie de trimitere în judecată, după cum este posibil ca pentru anumiți complici şi instigatori să se dispună trimiterea în judecată, iar pentru alţii, renunţarea la urmărirea penală;

- renunţarea la urmărirea penală are drept efect stingerea acţiunii penale, dacă aceasta a fost pusă în mişcare;

***- ordonanţa sau rechizitoriul prin care se dispune renunţarea la urmărirea penală trebuie să cuprindă*:**

a) denumirea parchetului şi data emiterii;

b) numele, prenumele şi calitatea celui care o întocmeşte;

c) fapta care face obiectul urmăririi penale, încadrarea juridică a acesteia şi, după caz, datele privitoare la persoana suspectului sau inculpatului;

d) obiectul actului sau măsurii procesuale ori, după caz, tipul soluţiei, precum şi motivele de fapt şi de drept ale acestora;

e) date referitoare la măsurile asigurătorii, măsurile de siguranţă cu caracter medical şi măsurile preventive luate în cursul urmăririi;

f) obligaţiile impuse de procuror şi termenul până la care trebuie îndeplinite;

g) sancţiunea nedepunerii dovezilor de îndeplinire a obligaţiilor;

h) semnătura celui care a întocmit-o.

- ***procurorul*** trebuie să se pronunţe prin actul prin care se dispune renunţarea la urmărirea penală (ordonanţă sau rechizitoriu) şi cu privire la:

1. ridicarea sau menţinerea măsurii asigurătorii luate în vederea reparării pagubei; în cazul în care paguba nu a fost integral reparată pe parcursul urmăririi penale, procurorul trebuie să analizeze proporţionalitatea restrângerii dreptului de proprietate cu scopul urmărit prin aceasta şi, în funcţie de acest test, să opteze între soluţia de menţinere şi cea de ridicare a măsurii asigurătorii, legea neimpunând obligativitatea menţinerii măsurii restrictive de proprietate;

- dacă în cursul urmăririi penale paguba fusese reparată tocmai pentru a dovedi atitudinea suspectului sau inculpatului, după comiterea faptei este obligatorie ridicarea măsurii asigurătorii instituite în acest scop;

- atunci când procurorul a dispus *menţinerea* măsurii asigurătorii luate *în vederea reparării pagubei*, aceasta *va înceta de drept* dacă persoana vătămată nu introduce acţiune în faţa instanţei civile, *în termen de 30 de zile de la comunicarea soluţiei*; în doctrină[1] s-a apreciat că *dispoziţiile art. 315 alin. (2) lit. a) teza a II-a C.proc.pen. nu sunt aplicabile atunci când în sarcina suspectului/inculpatului s-a impus obligaţia reparării pagubei*, măsurile asigurătorii menţinute odată cu renunţarea la urmărirea penală trebuie să rămână valabile, fără niciun demers al părţii civile, până la momentul reparării pagubei, dacă aceasta intervine înăuntrul termenului fixat. În ipoteza în care infractorul nu acoperă prejudiciul, cu rea-credinţă, urmărirea penală se va redeschide, astfel că măsurile asigurătorii vor continua să subziste în procesul penal. Doar în ipoteza în care se constată buna-credinţă (ceea ce presupune că urmărirea penală nu se reia), s-a apreciat că intervine încetarea de drept a măsurilor asigurătorii dacă persoana vătămată nu se adresează instanţei civile;

- dacă, însă, ordonanţa de renunţare la urmărirea penală este comunicată persoanei vătămate, iar aceasta nu exercită acţiune în faţa instanţei civile şi, cu toate că măsura asigurătorie a încetat de drept, autorităţile de carte funciară nu procedează la radierea notărilor în cartea funciară, invocând dispoziţiile art. 167 alin. (1) din Regulamentul anexă la Ordinul ANCPI nr. 700/2014, consider că singura cale de urmat este cea a formulării unei *acţiuni în constatare* în faţa instanţei civile care să aibă ca obiect reţinerea încetării de drept a măsurii asigurătorii şi a faptului că bunul nu este grevat de vreo restricţie a dreptului de proprietate;

- dacă măsura asigurătorie a fost dispusă *în vederea garantării confiscării speciale*, aceasta *se va menţine* până la soluţionarea de judecătorul de cameră prelimi-

[1] *R. Slăvoiu*, Renunţarea la urmărirea penală, op. cit., p. 124.

nară a sesizării procurorului cu propunerea de luare a măsurii de siguranţă a confiscării speciale; pe parcursul procedurii, judecătorul de cameră preliminară nu are obligaţia de a proceda la verificarea periodică a legalităţii şi temeiniciei măsurii preventive, dispoziţiile art. 250^2 C.proc.pen. nefiind aplicabile, însă va putea dispune din oficiu sau la cerere ridicarea măsurii asigurătorii dacă acesta nu mai satisface testul de proporţionalitate; în caz de respingere a propunerii de confiscare a bunului ridicarea măsurii asigurătorii este obligatorie;

- procurorul trebuie să dispună *ridicarea măsurii asigurătorii luate în vederea garantării confiscării extinse sau a garantării executării pedepsei amenzii penale.*

2. restituirea bunurilor ridicate (dacă acestea nu fac obiectul confiscării speciale) ***sau a cauţiunii depuse*** cu ocazia luării măsurii controlului judiciar pe cauţiune care încetează de drept prin dispunerea soluţiei de clasare;

3. sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare a măsurii de siguranţă a confiscării speciale (nu şi a confiscării extinse); este însă necesară mai întâi confirmarea soluţiei de renunţare la urmărirea penală sau dispunerea de judecătorul de cameră preliminară a unei soluţii de clasare în locul celei de renunţare la urmărirea penală, pentru a fi realizată sesizarea în vederea dispunerii confiscării speciale, cele două sesizări neputând fi cumulate[1];

4. sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desfiinţare totală sau parţială a unui înscris (privit ca *instrumentum*, nu ca *negotium juris*); este însă necesară mai întâi confirmarea soluţiei de renunţare la urmărirea penală sau dispunerea de judecătorul de cameră preliminară a unei soluţii de clasare în locul celei de renunţare la urmărirea penală, pentru a fi realizată sesizarea în vederea dispunerii desfiinţării înscrisurilor, cele două sesizări neputând fi cumulate;

5. sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de luare ori, după caz, de confirmare, de înlocuire sau de încetare a măsurilor de siguranţă a obligării la tratament medical sau a internării medicale;

- procedura luării, confirmării, înlocuirii sau încetării măsurilor de siguranţă este identică cu cea descrisă mai sus în cazul dispunerii unei soluţii de clasare.

6. cheltuielile judiciare avansate de stat şi imputabilitatea; astfel, potrivit art. 274 alin. (1) C.proc.pen., în caz de renunţare la urmărirea penală cheltuielile judiciare către stat vor fi suportate de suspect sau inculpat, cu excepţia cheltuielilor privind avocaţii din oficiu şi interpreţii desemnaţi de organele judiciare, care vor rămâne în sarcina statului; procurorul nu poate dispune şi cu privire la cheltuieli judiciare efectuate de partea civilă în condiţiile art. 276 C.proc.pen., dar va putea fi obligat să suporte cheltuielile judiciare suportate de persoana vătămată;

---

[1] Nu trebuie omis şi faptul că, faţă de particularităţile procedurale, cumulul de proceduri relevă ipoteze incompatibile: de pildă, şedinţă publică în procedura de confiscare vs. şedinţă în camera de consiliu în procedura de confirmare a renunţării la urmărirea penală.

- dacă soluția de renunțare la urmărirea penală se dispune cu privire la un inculpat arestat preventiv sau la domiciliu[1], măsura arestării ***încetează de drept***, procurorul având obligația să o constate prin actul procesual prin care dispune netrimiterea în judecată; intervenția încetării de drept a arestării preventive/la domiciliu intervine *ope legis* de la data dispunerii soluției de renunțare la urmărirea penală, iar nu de la data definitivării acesteia prin confirmarea de către judecătorul de cameră preliminară; procurorul înștiințează prin adresă administrația locului de deținere cu privire la încetarea de drept a măsurii arestării preventive, în vederea punerii de îndată în libertate a inculpatului;

- dacă în cursul urmăririi penale s-a luat față de inculpat măsura controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune, acesta ***încetează de drept*** la data dispunerii soluției de renunțare la urmărirea penală, procurorul urmând a constata aceasta în cuprinsul ordonanței de netrimitere în judecată; intervenția încetării de drept a controlului judiciar (inclusiv cel pe cauțiune) operează de la data dispunerii soluției de renunțare la urmărirea penală, iar nu de la data definitivării acesteia prin confirmarea de către judecătorul de cameră preliminară; consecutiv încetării de drept trebuie restituită cauțiunea depusă și trebuie înștiințate organele sau autoritățile desemnate de procuror sau prevăzute de lege [art. 215 alin. (5) C.proc.pen.] să supravegheze respectarea măsurii controlului judiciar, pentru a se dispune încetarea supravegherii;

- ordonanța de renunțare la urmărirea penală ***trebuie întotdeauna motivată în fapt și în drept de către procuror***, dispozițiile art. 315 alin. (5) C.proc.pen. din materia clasării neaplicându-se în mod corespunzător; astfel, este necesară menționarea motivelor de fapt și de drept de procuror, chiar dacă acesta își însușește argumentele cuprinse în propunerea organului de cercetare penală ori dacă în cursul urmăririi penale nu a existat suspect în cauză; în absența unei motivări concrete a lipsei interesului public prin raportare la criteriile prevăzute de lege se va infirma soluția de renunțare la urmărire penală pentru motive de nelegalitate (de pildă, atunci când procurorul doar enumeră criteriile legale prin preluarea lor din norma de procedură fără a face vreo analiză concretă);

- deopotrivă, ordonanța de renunțare la urmărire trebuie să cuprindă și obligațiile de a face impuse suspectului sau inculpatului, termenul până la care trebuie îndeplinite și sancțiunea nedepunerii dovezilor la procuror, precum și cheltuielile judiciare;

- potrivit O.U.G. nr. 18/2016, a fost reglementată o procedură specială *a posteriori* de verificare a legalității și temeiniciei ordonanței de renunțare la urmărirea penală, care presupune mai întâi o verificare *ex officio*, pe cale ierarhică, iar, în măsura în care procurorul ierarhic superior apreciază că soluția dispusă de procurorul de caz este legală și temeinică, se va parcurge procedura judiciară contradictorie în fața judecătorului de cameră preliminară; față de această structură de reglementare, vom analiza în capitolul următor procedurile interne și jurisdicționale de verificare a legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală.

---

[1] Posibilă din punct de vedere teoretic, cred că este puțin probabil ca după constatarea de către judecător a condițiilor prevăzute de lege pentru privarea de libertate a inculpatului să se dispună o soluție de renunțare la urmărirea penală.

4.5. Executarea obligaţiilor impuse suspectului sau inculpatului

- se vor avea în vedere obligațiile impuse prin ordonanța procurorului, astfel cum aceasta a fost confirmată de judecătorul de cameră preliminară, după cum urmează:

1. *pentru obligaţia de a înlătura consecinţele faptei penale sau de a repara paguba produsă ori de a conveni cu partea civilă o modalitate de reparare a acesteia;*

- persoana față de care s-a renunțat la urmărirea penală trebuie ca, în termen de 6 luni de la comunicarea ordonanței, să facă dovada îndeplinirii obligațiilor civile, după cum urmează:

(i) *prin declarația părții civile*, făcută în fața procurorului sau autentificată la notar;

(ii) *prin depunerea actului juridic* care consemnează modalitatea de reparare a prejudiciului, convenită de părți;

(iii) *prin depunerea recipisei* de *plată sau de consemnare a sumei* reprezentând despăgubirile pe numele părții civile;

(iv) *prin proces-verbal* întocmit de organul de poliție privind restituirea bunului sau restabilirea situației anterioare.

- în cazul în care, anterior emiterii ordonanței procurorului sau în termen de 6 luni de la comunicarea ordonanței, s-a pronunțat o hotărâre definitivă a instanței civile cu privire la cuantumul despăgubirilor, obligația de reparare a prejudiciului se va raporta la acel cuantum;

- în cazul în care inculpatul şi partea civilă nu ajung la un acord cu privire la cuantumul despăgubirilor datorate sau la modalitatea de reparare a prejudiciului, părțile *se pot adresa* instanței civile.

2. *pentru obligaţia de a cere public scuze persoanei vătămate;*

- inculpatul poate transmite persoanei vătămate scuze, fie prin folosirea unor mijloace de comunicare în masă, fie în mod direct, cu condiţia să fie de faţă două sau mai multe persoane, în afară de inculpat şi persoana vătămată, în prezenţa unui reprezentant al poliţiei;

- în cazul în care infracţiunea s-a comis în public, procurorul poate stabili ca scuzele să fie prezentate în împrejurări similare celor în care s-a comis infracţiunea, cu condiţia prezenţei a două sau mai multe persoane în afară de inculpat şi persoana vătămată, în prezenţa unui reprezentant al poliţiei;

- dovada îndeplinirii obligaţiei se face prin prezentarea înregistrării sau a textului scris care a fost difuzat ori a procesului-verbal întocmit de organul de poliţie;

- în cazul în care constată că mesajul transmis persoanei vătămate nu reprezintă o cerere de scuze sau nu a fost respectată condiţia publicităţii, *procurorul va dispune transmiterea unui alt mesaj sau va revoca ordonanţa prin care s-a renunţat la urmărire*; această alternativă prevăzută de legiuitor în art. 88 alin. (4) din Legea nr. 253/2013 constituie singura excepţie de la caracterul obligatoriu al revocării.

3. *pentru obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, în afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă;*

- procurorul decide ca munca să se execute:

(i) în cadrul unui serviciu din cadrul autorităţilor locale în circumscripţia cărora locuieşte persoana faţă de care s-a renunţat la urmărirea penală; sau

(ii) în cadrul unei instituţii din comunitate abilitate dacă aceasta şi-a exprimat în scris acordul pentru primirea la muncă a persoanei faţă de care s-a renunţat la urmărirea penală şi are locuri disponibile neocupate în cadrul colaborării cu serviciul de probaţiune.

- o zi de muncă neremunerată în folosul comunităţii înseamnă două ore de activitate prestată efectiv;

- îndrumarea şi verificarea modalităţii efective în care persoana desfăşoară munca în folosul comunităţii se realizează de către un reprezentant al instituţiei din comunitate în cadrul căreia se efectuează munca;

- procurorul poate solicita organului de poliţie în circumscripţia căruia se află instituţia unde se va presta munca neremunerată în folosul comunităţii verificarea modului de îndeplinire a obligaţiei;

- durata muncii prestate în aceeaşi zi calendaristică poate fi de maximum două ore; în zilele nelucrătoare sau în cazul persoanelor care nu desfăşoară o activitate remunerată ori nu urmează cursuri de învăţământ sau de calificare profesională, durata muncii prestate într-o zi calendaristică nu poate depăşi 8 ore; munca neremunerată în folosul comunităţii nu se execută în timpul nopţii sau în zilele de duminică şi în zilele declarate, potrivit legii, sărbători legale, decât la solicitarea persoanei şi în măsura în care acest lucru este posibil; tot astfel se va proceda şi în cazul persoanelor care, datorită cultelor religioase legale din care fac parte, au altă zi de repaus decât duminica; munca neremunerată în folosul comunităţii se execută cu respectarea prevederilor legale privind cerinţele minime de securitate şi sănătate la locul de muncă; munca neremunerată în folosul comunităţii nu poate fi executată în locuri vătămătoare, periculoase ori care prezintă un grad de risc pentru sănătatea sau integritatea persoanelor;

- după executarea obligaţiei, instituţia din comunitate unde s-a executat munca neremunerată în folosul comunităţii are obligaţia de a comunica persoanei faţă de care s-a renunţat la urmărirea penală o adeverinţă care atestă că munca neremunerată în folosul comunităţii a fost executată. Adeverinţa se depune la procuror, pentru dovedirea îndeplinirii obligaţiei;

- dacă pe parcursul executării muncii neremunerate în folosul comunităţii intervine o împrejurare care pune persoana în imposibilitate de a continua prestarea muncii, aceasta îl va înştiinţa de îndată pe procuror, care va lua măsurile necesare.

4. ***pentru obligaţia de a frecventa un program de consiliere.***

- persoana faţă de care s-a renunţat la urmărirea penală este obligată ca în termenul stabilit de procuror să identifice şi să urmeze pe cheltuială proprie un program de consiliere indicat de procuror, în cadrul unei instituţii din comunitate dintre cele incluse în baza de date constituită la nivel naţional;

- după executarea obligaţiei, instituţia din comunitate care a organizat programul are obligaţia de a comunica persoanei faţă de care s-a renunţat la urmărirea penală o

adeverință care atestă că persoana a urmat programul respectiv. Adeverința se depune la procuror pentru dovedirea îndeplinirii obligației.

4.6. Revocarea renunțării la urmărirea penală ca urmare a neîndeplinirii obligațiilor

- potrivit art. 318 alin. (9) C.proc.pen. în cazul ***neîndeplinirii cu rea-credință a obligațiilor*** în termenul stabilit de procuror, acesta ***revocă renunțarea la urmărirea penală prin ordonanță (măsură obligatorie***[1]***, iar nu facultativă)*** *și dispune redeschiderea urmăririi penale;*

- *sarcina probei* îndeplinirii obligațiilor sau prezentarea motivelor de neîndeplinire a acestora din care să rezulte că nu se poate reține reaua-credință revine suspectului ori inculpatului, iar nu procurorului; lipsa dovezii îndeplinirii obligațiilor nu poate conduce la concluzia irefragabilă că obligația nu a fost îndeplinită, fiind posibil și ca suspectul sau inculpatul să fi omis depunerea dovezii;

- reaua-credință semnifică faptul că suspectul sau inculpatul a avut cunoștință despre obligația impusă și, deși putea să o execute, a refuzat explicit îndeplinirea obligației cu intenție ori a manifestat o atitudine nepăsătoare, neglijentă;

- în ipoteza în care soluția de renunțare la urmărirea penală a fost dispusă față de o pluralitate de suspecți sau inculpați, reluarea urmăririi penale se va dispune numai prin raportare la acei subiecți procesuali care nu și-au îndeplinit cu rea-credință obligațiile impuse, iar nu, în ansamblu, cu privire la toți participanții la comiterea faptei.

- ***nu se va putea reține neexecutarea culpabilă a obligației*** impuse și, pe cale de consecință, nu se va putea dispune revocarea renunțării la urmărirea penală în următoarele cazuri:

(i) dacă inculpatul și partea civilă nu ajung la un acord cu privire la cuantumul despăgubirilor datorate sau la modalitatea de reparare a prejudiciului, ajungându-se astfel la un litigiu în fața instanței civile;

(ii) atunci când persoana față de care s-a dispus renunțarea dovedește că nu dispune de mijloacele necesare reparării integrale a prejudiciului, dar a reparat o parte din acesta, corespunzător posibilităților sale.

- redeschiderea urmăririi penale în cazul revocării soluției de renunțare la urmărire penală ***trebuie supusă confirmării*** judecătorului de cameră preliminară în termen de 3 zile de la data dispunerii, sub sancțiunea nulității absolute a ordonanței de redeschidere;

- judecătorul de cameră preliminară care a confirmat renunțarea la urmărirea penală nu este incompatibil să participe la procedura confirmării redeschiderii

---

[1] Art. 88 alin. (4) din Legea nr. 253/2013 prezentat mai sus reglementează singura excepție de la caracterul obligatoriu al revocării renunțării la urmărirea penală instituit de Codul de procedură penală, procurorul având facultatea de a opta între impunerea transmiterii unui alt mesaj de cerere publică de scuze față de victimă și revocarea renunțării. În cazul în care procurorul consideră că se impune transmiterea unui nou mesaj public de scuze adresate victimei și nici de această dată obligația nu este îndeplinită în mod corespunzător, cu rea-credință, va fi obligatorie revocarea renunțării la urmărirea penală.

urmăririi penale în care să evalueze legalitatea şi temeinicia revocării renunţării la urmărirea penală;

- după redeschiderea urmăririi penale procurorul poate dispune o nouă soluţie de renunţare la urmărire penală, limita impusă de art. 318 alin. (16) teza finală nefiind aplicabilă în acest caz.

Secţiunea a 17-a. Procedura de confiscare specială a unor bunuri sau desfiinţare a unui înscris în cazul clasării/renunţării la urmărirea penală

§1. Noţiune

- constituie o garanţie a respectării drepturilor fundamentale prevăzute de art. 6 şi 7 din Convenţia europeană, respectiv art. 1 din Protocolul nr. 1 adiţional la Convenţia europeană;

- procedura prevăzută de art. 549[1] C.proc.pen. a fost integral modificată prin O.U.G. nr. 18/2016 pentru a fi adaptată noilor reguli procedurale referitoare la definitivarea soluţiilor de clasare sau de renunţare la urmărirea penală, precum şi pentru a fi armonizată cu DCC nr. 166 din 17 martie 2015;

- chiar dacă denumirea marginală a art. 549[1] C.proc.pen. face referire la procedura de confiscare sau de desfiinţare a unui înscris în cazul clasării, din cuprinsul reglementării rezultă că aceasta se aplică inclusiv când a fost dispusă o soluţie de renunţare la urmărirea penală;

- procedura vizează *fie confiscarea specială* (nu şi cea extinsă[1]) a unor bunuri, fie în natură, fie prin echivalent în condiţiile prevăzute de art. 112 C.pen., *fie desfiinţarea unui înscris autentic sau sub semnătură privată* privit ca ***instrumentum probationis*** *(trebuie verificat dacă se poate reţine existenţa unui fals material sau intelectual)*[2]; în acest sens, în doctrină[1] s-a arătat că „desfiinţarea înscrisurilor în

---

[1] Potrivit art. 112[1] C.pen., pentru a se dispune confiscarea extinsă este necesar ca instanţa să dispună o soluţie de condamnare, astfel că această măsură de siguranţă nu se poate dispune în procedura penală desfăşurată ulterior dispunerii de procuror a unei soluţii de netrimitere în judecată.

[2] În literatura de specialitate [*V. Constantinescu*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 2209-2210] s-a arătat că: „Analizând cazurile de nulitate absolută şi relativă reţinute de Codul civil, observăm că sancţiunea desfiinţării vizează în cazul actelor sub semnătură privată sau înscrisul autentic lipsa totală a consimţământului exprimat de către una dintre părţi sau atunci când constatările personale ale agentului instrumentator sunt contrare realităţii. Astfel, judecătorul de cameră preliminară are în primul rând rolul de a se pronunţa asupra acelor însemnări sau consemnări din cuprinsul înscrisului pentru care în faţa instanţei civile este necesară înscrierea în fals, conform art. 270 alin. (1) C.proc.civ. sau conform art. 304 şi urm. C.proc.civ. Din această perspectivă, putem observa că reglementarea este simetrică cu cea a înscrierii în fals în cadrul procesului civil, caracterul fals fiind adus mai întâi la cunoştinţă organelor judiciare penale acestea având competenţa de a se pronunţa chiar şi în cazul unei clasări sau a unei renunţări la

cadrul procesului penal este o măsură care are ca scop restabilirea, de către organele judiciare, a ordinii încălcate prin comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, prin înlăturarea, în tot sau în parte, dintre înscrisurile producătoare de efecte juridice a celor falsificate"; având această natură, măsura în mod evident nu se poate referi decât la înscris ca *instrumentum probationis* şi nu poate privi un act juridic; prin urmare, opinez că desfiinţarea înscrisurilor se va aplica numai cu privire la un înscris vizat de investigaţia *in rem* sau *in personam* şi privit ca mijloc de probă (*instrumentum probationis*), şi nu va implica şi anularea actului juridic [de pildă, în această procedură nu se va putea solicita anularea unui contract de vânzare-cumpărare (*negotium iuris*) pe motiv de fraudă la lege şi solicita rectificarea menţiunilor cuprinse în cartea funciară];

Curtea consideră că, în prealabil, se impun câteva precizări cu privire la natura juridică a măsurii desfiinţării de înscrisuri şi la obiectul acesteia. **Mai întâi**, Curtea opinează că măsura desfiinţării de înscrisuri priveşte latura penală, iar nu latura civilă a cauzei, neconstituind o formă, modalitate de reparare în natură a prejudiciului. Pe de o parte, Curtea observă că spre deosebire de art. 14 alin. (3) C.proc.pen. din 1968 şi de art. 348 C.proc.pen. din 1968, art. 19 alin. (5) C.proc.pen. stipulează că „repararea prejudiciului material şi moral se face potrivit dispoziţiilor legii civile", iar dispoziţiile legii civile în materia răspunderii delictuale (Capitolul al IV al Cărţii a V-a – Despre obligaţii, Titlul II – Izvoarele obligaţiilor din Codul civil) nu prevăd desfiinţarea de înscrisuri ca modalitate de reparare a prejudiciului. Astfel, art. 1386 C.civ. prevede că repararea prejudiciului se face în natură, prin restabilirea situaţiei anterioare, iar dacă aceasta nu este cu putinţă ori victima nu este interesată de restabilirea situaţiei anterioare, prin plata unei despăgubiri. Tot astfel, art. 397 C.proc.pen. nu face referire la desfiinţarea de înscrisuri cu titlul de soluţie pe care instanţa o poate dispune în latura civilă a cauzei. Pe de altă parte, nu se poate considera că tragerea la răspundere delictuală a subiectului pasiv al acţiunii civile se realizează prin desfiinţarea înscrisurilor, în condiţiile în care dreptului subiectiv al părţii civile de a fi despăgubită nu îi corespunde obligaţia corelativă a inculpatului de reparare a prejudiciului prin desfiinţarea înscrisului. Apartenenţa la latura penală a cauzei a măsurii desfiinţării de înscrisuri este relevată şi de obligaţia procedurală pozitivă a instanţei de a se pronunţa din oficiu cu privire la această măsură când falsificarea unui înscris sau folosirea unui înscris fals

---

urmărire penală cu privire la acele împrejurări care ar fi făcut obiectul sesizării parchetului conform art. 304 C.proc.civ. Aşadar, putem conchide că judecătorul de cameră preliminară are în vedere înscrisul ca *instrumentum probationis* analizând realitatea consemnărilor şi semnăturile care sunt trecute în înscris şi nu va analiza actul juridic privit ca *negotium*, acesta fiind atributul instanţelor civile. Astfel, judecătorul de cameră preliminară va putea administra probe pentru a stabili dacă semnătura de pe înscris aparţine unei părţi la actul juridic, dar nu va putea anula actul juridic, de pildă, pentru inexistenţa capacităţii de folosinţă. Observăm astfel că există o diferenţă semnificativă faţă de competenţele instanţei penale învestite cu soluţionarea fondului cauzei care, în operaţiunea de restabilire a situaţiei anterioare săvârşirii infracţiunii permisă de art. 25 alin. (3) C.proc.pen. va putea lipsi de efecte juridice actele rezultate din săvârşirea infracţiunii, precum şi actele subsecvente acestora".

[1] *I. Kuglay, L. Toma-Dăuceanu, A.-R. Trandafir*, Desfiinţarea înscrisurilor şi anularea actelor juridice în procesul penal, în R.R.D.P. nr. 4/2018, p. 443.

constituie obiectul acuzației penale formulate în cauză. **În al doilea rând**, Curtea constată că art. 25 alin. (3) C.proc.pen. face referire la noțiunea de înscris, iar nu de act juridic, ceea ce conduce la concluzia că instituția desființării are în vedere înscrisul în calitate de suport material (*instrumentum probationis*), iar nu de act juridic (*negotium juris* – manifestare de voință exprimată cu scopul de a produce efecte juridice, respectiv de a naște, modifica ori stinge un raport juridic civil). Prin urmare, instituția desființării înscrisurilor vizează doar suportul material (*instrumentum*), iar nu actul juridic (*negotium juris*), pe care înscrisul îl probează. **În al treilea rând**, Curtea reține că art. 25 alin. (3) C.proc.pen. face referire la noțiunea desființare în legătură cu suportul material (*instrumentum*), iar nu pe aceea de anulare, care reprezintă o sancțiune referitoare la un act juridic, în urma căruia acesta este lipsit de consecințe juridice din cauza încălcării exigențelor legale pentru încheierea sa valabilă. Așadar, desființarea are un înțeles autonom de cel al anulării, deoarece nu privește sancțiunea aplicată actelor juridice, ci măsura aplicată unui înscris. Anularea actului juridic sau constatarea nulității acestuia se va putea dispune, în condițiile legii civile, fie prin soluția pronunțată de instanța penală cu privire la acțiunea civilă alăturată acțiunii penale în cadrul analizării modalității de reparare a prejudiciului în natură prin restabilirea situației anterioare, fie de către instanța civilă sesizată în acest sens cu o acțiune în nulitate relativă sau absolută, în scopul anulării actului juridic și, eventual, a actelor subsecvente lui, în sensul de *negotium juris (C.A. Oradea, decizia nr. 116/2019, nepublicată)*.

În ipoteza în care, prin rechizitoriu, procurorul a dispus trimiterea în judecată a inculpaților numai pentru săvârșirea infracțiunilor de abuz în serviciu și a dispus clasarea cu privire la infracțiunile de fals în înscrisuri sub semnătură privată, desființarea înscrisurilor nu se poate realiza în procesul penal care are ca obiect infracțiunile de abuz în serviciu, ci în procedura de desființare a unui înscris în cazul clasării, reglementată în art. 549[1] C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 47/A din 1 martie 2018, www.scj.ro)*.

Instanța de fond, prin hotărârea atacată a dispus desființarea înscrisurilor falsificate care au fost avute în vedere de către judecătorul delegat la pronunțarea încheierii de mențiuni în Registrul Comerțului. Împrejurarea că înscrisurile depuse la Oficiul Registrului Comerțului de pe lângă Tribunalul Teleorman sunt false nu conduce la concluzia că și încheierea nr. 3349 din 19.11.2009 este falsă. Hotărârea judecătorească nu poate fi considerată ca fiind un înscris fals doar pentru faptul că a fost pronunțată ca urmare a administrării unor probe false. În procedura prevăzută de art. 549[1] nu se poate anula o hotărâre judecătorească, desființarea unei hotărâri judecătorești trebuind să urmeze alte mijloace procedurale *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 858 din 20 septembrie 2017, www.scj.ro)*.

Sesizarea formulată în temeiul art. 549[1] C.proc.pen. are ca obiect și scop desființarea totală sau parțială a unui înscris în sensul de *instrumentum probationes, nu în sensul de negotium* al cărui caracter fals sau nu a fost disputat în faza urmăririi penale și care s-a finalizat printr-o soluție de netrimitere în

judecată. Obiectul procedurii speciale fiind limitat, în mod expres, de către legiuitor, la desființarea înscrisului, nu poate fi interpretat în sensul că judecătorul de cameră preliminară poate soluționa cererea de anulare a unei convenții. În aceste condiții, rămâne deschisă posibilitatea părții interesate de a proba existența și conținutul manifestării de voință a donatoarei A. la încheierea contractului de donație prin orice alt mijloc de probă, potrivit legii civile. Iar, în acest sens, *desființarea unui înscris se diferențiază de acțiunea în nulitate relativă sau absolută*, aceasta din urmă având ca efect desființarea actului juridic și a actelor subsecvente încheiate în baza lui, conform art. 1254 C.civ. Deși legiuitorul nu antamează sfera de incidență a noțiunii de înscris falsificat, în această categorie pot intra *atât înscrisurile falsificate sub aspect material* (prin alterarea scrierii ori a subscrierii sau prin contrafacerea acestora), *cât și înscrisurile falsificate sub aspect intelectual* (prin atestarea unor împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări), *atât înscrisurile oficiale, cât și înscrisurile sub semnătură privată (I.C.C.J., secția penală, judecător de cameră preliminară, încheierea nr. 103 din 8 februarie 2017, www.scj.ro).*

Nu este posibilă desființarea unei copii, ci a originalului, întrucât numai originalul este apt de a produce consecințe juridice. (...) Anularea actelor de vânzare-cumpărare a acestora a fost solicitată în aplicarea principiului *„resoluto jure dantis, resolvitur jus accipientis"* pentru că au avut la bază și certificatul de atestare fiscală, înscris suspectat ca fiind fals. (...) Cererea formulată instanței penale de a desființa contractele de vânzare-cumpărare ca o consecință a desființării actului care a stat la baza acestora, anume certificatul de atestare fiscală, excede specificului procedurii desființării înscrisurilor reglementat de dispozițiile art. 549[1] C.proc.pen., deoarece această procedură tinde la înlăturarea din circuitul juridic numai a înscrisurilor constatate false, adică a celor ce nu exprimă o manifestare de voință a unui subiect de drept, ci doar mistifică/alterează realitatea. (...) A desființa actul subsecvent care nu este fals și care reprezintă rezultatul unei manifestări de voință, presupune a emite o judecată de valoare asupra acestuia, respectiv, dacă au fost îndeplinite sau nu condițiile prevăzute de lege pentru încheierea sa valabilă. Aceasta nu este altceva decât operațiunea juridică a constatării nulității din dreptul civil, circumscrisă dispozițiilor de drept civil cărora le corespunde o sancțiune civilă atribuită în competența instanței civile, așa încât procedura art. 549[1] C.proc.pen. excede solicitării formulate pentru constatarea nulității contractelor menționate *[I.C.C.J, secția penală, încheierea nr. 526 din 14 aprilie 2016, în M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 2211].*

§2. Titularul sesizării

- ***calitatea procesuală activă aparține numai procurorului***, iar actul de sesizare este reprezentat de *ordonanța* de clasare/renunțarea la urmărirea penală definitivă, respectiv *rechizitoriul* prin care se dispune clasarea/renunțarea la urmărirea penală pentru fapte care au legătură cu înscrisurile care trebuie desființate sau bunurile care

trebuie confiscate; *astfel, ordonanţa sau rechizitoriul procurorului trebuie să cuprindă dispoziţia distinctă de sesizare a judecătorului de cameră preliminară;* prin urmare, niciun alt organ judiciar nu poate sesiza judecătorul de cameră preliminară în vederea dispunerii confiscării speciale sau desfiinţării unui înscris, iar sesizarea poate fi făcută numai după dispunerea unei soluţii de netrimitere în judecată prin ordonanţă/rechizitoriu; în cazul în care procurorul dispune trimiterea în judecată asupra desfiinţării unui înscris sau confiscării speciale, se va pronunţa numai instanţa de judecată;

- procurorul are obligaţia de a motiva propunerea de desfiinţare a înscrisului (în special atunci când soluţia de clasare este dispusă ca soluţie de neurmărire penală în considerarea prescripţiei răspunderii penale) şi de a indica probele din care rezultă caracterul fals al înscrisului; tot astfel, procurorul trebuie să motiveze incidenţa unui caz de confiscare specială a unui bun în vederea evitării privărilor arbitrarii de proprietate; aşadar, posibilitatea administrării de probe în cadrul procedurii desfăşurate în faţa judecătorului nu îl absolvă pe procuror de obligaţia de a administra probele necesare din care să rezulte caracterul fals al înscrisului sau incidenţa unui caz de confiscare specială, procurorul neputând formula o cerere a cărei temeinicie să fie evaluată numai în baza probelor administrate în procedura judecătorească; astfel, procurorul nu poate sesiza judecătorul cu o cerere lipsită de vreo bază probatorie ori a cărei temeinicie nu o poate evalua la momentul formulării faţă de lipsa ori insuficienţa suportului probator;

- persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate nu au calitatea procesuală activă de a sesiza judecătorul pentru desfiinţarea unui înscris, însă vor fi citate şi pot participa la procedură.

§3. Competenţa

- *competenţa de soluţionare* a solicitării procurorului referitoare la dispunerea confiscării speciale, respectiv a desfiinţării totale sau parţiale a unui înscris aparţine *judecătorului de cameră preliminară* de la instanţa căreia i-ar reveni, potrivit legii, competenţa să judece cauza în primă instanţă, prin raportare la încadrarea juridică reţinută în ordonanţa de clasare sau de renunţare la urmărirea penală ori la persoana la care se referă soluţia de netrimitere în judecată[1];

- dacă soluţia de netrimitere în judecată a fost dispusă *in rem*, competenţa se va determina strict în considerarea faptei investigate, chiar dacă aceasta ar fi presupus un subiect activ nemijlocit calificat apt să atragă incidenţa regulile de competenţă personală dacă urmărirea penală ar fi trecut în etapa *in personam*.

---

[1] Ca excepţie, dacă prin rechizitoriu se dispune trimiterea în judecată pentru o infracţiune de uz de fals, în vreme ce pentru infracţiunea de fals material în înscrisuri oficiale/sub semnătură privată sau fals intelectual s-a dispus o soluţie de clasare (de pildă, ca urmare a decesului făptuitorului), în vederea prezervării prezumţiei de nevinovăţiei şi a dreptului la un proces echitabil a inculpatului acuzat de comiterea infracţiuni prin folosire înscrisului falsificat, competenţa de dispunere a desfiinţării de înscrisului va aparţine instanţei sesizate, fiind inadmisibilă sesizarea judecătorului de cameră preliminară.

§4. Aspecte procedurale

4.1. Procedura de soluționare

- în cazul în care procurorul a dispus o ***soluție de clasare***, sesizarea judecătorului poate fi făcută ***numai după expirarea termenului de formulare a plângerii*** împotriva soluțiilor de clasare conform art. 339-340 C.proc.pen. (în procedura internă sau de la expirarea termenului în care poate fi formulată plângerea la judecătorul de cameră preliminară), ***respectiv după respingerea plângerii*** de către judecătorul de cameră preliminară împotriva soluției de clasare sau după admiterea plângerii împotriva soluției de clasare și schimbarea temeiului soluției de netrimitere în judecată; deopotrivă, sesizarea judecătorului poate fi făcută după pronunțarea hotărârii prin care a fost respinsă cererea de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală, desființată soluția și dispusă clasarea;

- în ipoteza în care procurorul a dispus ***renunțarea la urmărirea penală***, sesizarea judecătorului de cameră preliminară poate fi făcută ***numai după confirmarea*** *soluției de netrimitere în judecată de judecătorul de cameră preliminară, sau după respingerea solicitării de confirmare a renunțării și dispunerea clasării*; prin urmare, ***este inadmisibilă*** sesizarea judecătorului de cameră preliminară dacă soluția de renunțare la urmărirea penală nu a fost confirmată de judecător, respectiv înlocuită cu soluția de clasare[1], dispunându-se redeschiderea urmăririi penale [art. 318 alin. (15) lit. a) C.proc.pen.] sau dacă soluția de renunțare la urmărirea penală a fost confirmată doar în procedura ierarhică, iar sesizarea este făcută mai înainte de confirmarea de către judecătorul de cameră preliminară;

- ordonanța de clasare[2] (definitivată prin neatacare sau prin respingerea plângerii) sau de renunțare la urmărirea penală (confirmată de judecătorul de cameră preliminară), însoțită de dosarul cauzei, se înaintează judecătorului de cameră preliminară;

Actul prin care este sesizat judecătorul de cameră preliminară este reprezentat de *ordonanța procurorului prin care se dispune clasarea, calitatea procesuală activă aparținând procurorului de caz*. Așadar, dispoziția de sesizare a judecătorul de cameră preliminară trebuie menționată distinct în ordonanța de clasare, înaintarea dosarului către instanță având loc după definitivarea soluției. Trebuie avut în vedere că împotriva soluțiilor de clasare poate fi formulată plângere la procurorul ierarhic superior și în fața judecătorului de cameră preliminară, conform art. 339-340 C.proc.pen., astfel că sesizarea prin care se solicită desființarea de înscrisuri poate fi făcută numai după expirarea termenului de formulare a plângerii, respectiv după respingerea acesteia de către judecătorul de cameră preliminară. Această condiționare legală vine să releve, așa cum vom

---

[1] Necesitatea confirmării soluției de renunțare la urmărire penală de judecător la data formulării sesizării rezultă din alin. (1) al art. 549[1] C.proc.pen.: „În cazul în care procurorul a dispus (...) sau renunțarea la *urmărirea penală*, confirmată de judecătorul de cameră preliminară".

[2] În mod similar se va proceda și atunci când soluția de clasare a fost dispusă prin rechizitoriu sau atunci când soluția de clasare este dispusă consecutiv respingerii cererii de confirmare a renunțării la urmărirea penală.

arăta şi în continuare, că în procedura prevăzută de art. 549[1] C.proc.pen., Codul de procedură penală nu mai poate analiza temeinicia sau legalitatea ordonanţei de clasare, care se realizează în condiţiile art. 339-340 C.proc.pen. (...) Conexitatea procedurii desfiinţării unui înscris cu latura penală a cauzei şi faptul că aceasta poate fi aplicată numai cu privire la înscrisuri *(instrumentum probationis)* reprezintă motivele pentru care legea nu prevede un termen de prescripţie a dreptului material la acţiune în interiorul căruia procurorul să poată solicita desfiinţarea de înscrisuri, această procedură fiind distinctă de cea referitoare la acţiunile în constatarea nulităţii, absolute sau relative, doar în privinţa acestora din urmă fiind incidente dispoziţiile Codului civil referitoare la prescripţia dreptului material la acţiune *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea nr. 102/2020, nepublicată).*

- potrivit art. 549[1] alin. (2) C.proc.pen. astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, ca efect al DCC nr. 166 din 17 martie 2015[1], judecătorul de cameră preliminară *va stabili termenul pentru dezbaterea sesizării procurorului cu respectarea principiilor publicităţii, contradictorialităţi, oralităţi şi egalităţi armelor*;

- termenul se stabileşte în funcţie de complexitatea şi particularităţile cauzei şi nu poate fi mai scurt de 30 de zile (*termen procedural*);

- *pentru termenul stabilit judecătorul de cameră preliminară dispune încunoştinţarea procurorului şi citarea persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate* prin măsura confiscării speciale/desfiinţării totale sau parţiale a înscrisului, indiferent dacă acestea au avut sau nu calitatea de parte sau subiect procesual în cursul urmăririi penale (de pildă, proprietarului sau titularului unui drept real sau de creanţă cu privire la bunul supus confiscării sau persoanele care au încheiat înscrisul a cărui desfiinţare se cere ori în numele cărora a fost încheiat înscrisul, ori cele care sunt beneficiarele efectelor produse de înscrisul a cărui desfiinţare se cere, chiar dacă nu sunt autori sau participanţi la fals); astfel, este necesar ca măsura confiscării speciale/ desfiinţării totale sau parţiale a înscrisului să producă efecte concrete de natură privată cu privire la drepturile şi interesele legitime şi cu caracter determinat ale acestor persoane pentru a se considera că se impune citarea lor în cadrul acestei proceduri[2];

---

[1] Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate a art. 549[1] alin. (2) C.proc.pen. şi a constatat că sintagmele *„în camera de consiliu, fără participarea procurorului ori a persoanelor prevăzute la alin. (2)"* din art. 549[1] alin. (3) C.proc.pen. şi *„fără participarea procurorului şi a persoanelor prevăzute la alin. (2)"* din art. 549[1] alin. (5) C.proc.pen. sunt neconstituţionale. Curtea a reţinut că, plecând de la incidenţa prevederilor art. 21 alin. (3) din Legea fundamentală asupra tuturor litigiilor şi având în vedere şi dispoziţiile art. 20 din Constituţie, a constatat că prevederile art. 6 din Convenţie trebuie respectate de legiuitor şi atunci când reglementează în domeniul procedurilor penale care nu ţin de rezolvarea cauzei pe fond, inclusiv în ceea ce priveşte procedura desfăşurată în camera preliminară *(DCC nr. 166 din 17 martie 2015, în M.Of. nr. 264 din 21 aprilie 2015).*

[2] De pildă, s-a apreciat că în legătura cu desfiinţarea înscrisurilor falsificate (declaraţii administrate în cursul procedurii succesorale notariale) legatarul are calitatea de persoană interesată. Astfel, instanţa supremă a opinat că „D. are calitatea de persoană interesată, întrucât aceasta este beneficiara testamentului olograf al numitul G., prin care acesta din urmă îi lăsa întreaga sa avere mobiliară şi imobiliară, testament ce a fost folosit de către numita D. cu prilejul dezbaterii succesiunii de pe urma defunctului G. la Biroul Notarilor Publici

- judecătorul *dispune comunicarea către persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate* şi a unei copii a ordonanţei de clasare sau renunţare la urmărirea penală, punându-li-se în vedere că în termen de 20 de zile de la primirea comunicării pot depune note scrise; nedepunerea de note scrise în termenul de 20 de zile nu afectează dreptul persoanelor interesate de a formula cereri, excepţii sau apărări la termenul stabilit pentru dezbaterea contradictorie a solicitării procurorului de confiscare sau desfiinţare a unui înscris;

Procedura de desfiinţare a unui înscris în cazul clasării este o procedură specială în cadrul căreia judecătorul de cameră preliminară nu poate analiza temeinicia sau legalitatea ordonanţei de clasare, aceasta din urmă fiind specifică procedurii speciale a plângerii împotriva soluţiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată. **Dar, în această procedură, persoanele cărora trebuie să li se comunice ordonanţa nu sunt numai cele care au calitatea de subiecţi procesuali principali, ci şi persoanele care au un interes, persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate.** Prin urmare, este posibil ca o anumită persoană să nu fi fost implicată în urmărirea penală, însă aceasta să aibă drepturi sau interese legitime în legătură cu soluţionarea procedurii prevăzută de art. 549[1] C.proc.pen. Această soluţie legislativă este compatibilă şi cu art. 1 din Protocolul nr. 1 şi art. 6 din CEDO, în cazul confiscărilor dispuse asupra bunurilor persoanelor împotriva cărora nu s-a formulat o acuzaţie în materie penală (decizia din 10 aprilie 2003 în cauza *Yildirim c. Italiei*). În situaţia înscrisurilor supuse desfiinţării, judecătorul de cameră preliminară are obligaţia de a cita şi persoanele care au încheiat sau se pretinde că au încheiat respectivul înscris. Este adevărat că în cadrul acestei proceduri se impune a se face distincţia între desfiinţarea înscrisului şi acţiunea de anulare a actului juridic. Din această perspectivă, se observă că atât dispoziţiile art. 25 alin. (3), cât şi art. 549[1] C.proc.pen., foloseşte noţiunea de desfiinţare a înscrisului, şi nu cea de anulare a actului juridic. Distincţia este generată de faptul că legiuitorul a dat în competenţa instanţei penale numai situaţiile în care măsura este necesară pentru înlăturarea, din circuitul civil, a înscrisurilor care au rezultat, urmare a săvârşirii infracţiunilor de fals pentru a preveni folosirea lor la încheierea altor acte juridice. Ca atare, judecătorul de cameră preliminară are în vedere înscrisul ca *instrumentum proba-*

Asociaţi C., fiind emis certificatul de moştenitor nr. x din 31 august 2011 autentificat de notarul public B. În ceea ce priveşte vătămarea adusă persoanei interesate ca urmare a necitării acesteia în dosarul aflat pe rolul Curţii de Apel Timişoara, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că aceasta nu a avut posibilitatea de a-şi face niciun fel de apărări în vederea protejării dreptului său de proprietate, în condiţiile în care instanţa dispune anularea testamentului întocmit la data de 16 iunie 2011, atestat în privinţa datei, a identităţii părţii şi a conţinutului prin încheierea din 16 iunie 2011 întocmită de inculpatul A., precum şi a certificatului de moştenitor nr. x din 31 august 2011 autentificat de către notarul public B. din cadrul Biroul Notarilor Publici Asociaţi C., fără ca persoana interesată să fi fost încunoştinţată despre existenţa unui dosar penal ce ar putea avea drept consecinţă afectarea dreptului său de proprietate. Această vătămare se constată cu atât mai mult cu cât procurorul a reţinut că numita D. a fost de bună-credinţă, necunoscând împrejurarea că testamentul de care s-a folosit era fals, motiv pentru care a dispus clasarea cauzei faţă de această persoană *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 54/A din 22 februarie 2019, www.scj.ro)*.

tiones, analizând realitatea consemnărilor şi semnăturilor care sunt trecute în înscris neputând analiza actul juridic ca *negotium*, acesta fiind atributul instanţei civile. În cauza de faţă, însă, rezultă cu evidenţă că, prin ordonanţa de clasare dată de procuror ar putea fi lezate drepturile şi interesele legitime atât ale Statului Român, în condiţiile în care terenul ce a făcut obiectul contractului de vânzare-cumpărare nr. 1652/16.08.2002 încheiat de notarul V., aparţinea Ministerului T., cât şi ale numitei B., parte în contractul mai sus amintit. În aceste condiţii, chiar dacă numita B. nu a avut o calitate procesuală în faza de urmărire penală, atât Statului Român, cât şi acesteia trebuie să li se recunoască, în procedura specială reglementată de art. 549[1] C.proc.pen., o legitimare procesuală activă. În fine, se impune a se reţine faptul că, pe lângă celelalte înscrisuri pe care procurorul le expune în ordonanţa de clasare, se fac referiri şi la caracterul fals al contractului de vânzare-cumpărare, mai exact la sintagmele din cuprinsul acesteia: „măsurătorile au fost executate de proiectantul autorizat în prezenţa proprietarei pe limitele de hotar indicate de aceasta"; terenul a fost deţinut ca proprietate privată în baza Legii nr. 213/1998"; „taxele şi impozitele către stat sunt achitate la zi şi la autentificarea prezentului act subscrisa vânzătoare predă cumpărătoarei toate titlurile şi actele de proprietate ale acestui teren"; „am verificat personal actele de proprietate ale subscrisei vânzătoare asupra terenului care face obiectul acestui înscris". În atare condiţii, interpretarea dată de judecătorul de cameră preliminară, de la instanţa de fond, era valabilă doar în ipoteza în care nu se reţinea existenţa unor menţiuni false în cuprinsul contractului de vânzare-cumpărare, ipoteză în care, într-adevăr analiza actului juridic, privit ca *negotium*, ar fi fost de competenţa instanţei civile. Având în vedere considerentele expuse anterior, Înalta Curte constată că se impune admiterea contestaţiilor şi desfiinţarea încheierii cu trimitere spre rejudecare *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 49 din 23 ianuarie 2020, www.sintact.ro).*

- ***şedinţa de judecată este publică;***

- participarea procurorului la procedură este obligatorie;

- dispoziţiile art. 549[1] C.proc.pen. nu fac trimitere la aplicarea în mod corespunzător a regulilor procedurale de la judecată în primă instanţă şi nici a dispoziţiilor art. 90 C.proc.pen.; prin urmare, în această procedură asistenţa juridică nu este obligatorie în cazurile stipulate de art. 90 C.proc.pen., care vizează doar procedurile în care există suspect sau inculpat în cauză[1] şi nici în ipotezele prevăzute de art. 93 alin. (4) C.proc.pen., în mod similar procedurii plângerii împotriva soluţiilor de clasare;

- la termenul stabilit în şedinţă publică ***procurorul şi persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate pot propune probe***, invoca cereri şi excepţii

[1] La întâlnirea preşedinţilor de secţiilor penale ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi Curţilor de apel organizată la Curtea de Apel Iaşi din 2017 s-a arătat printr-o interpretare care nu are nicio bază legală că în procedura prevăzută de art. 549[1] alin. (3) C.proc.pen., deşi suspectul sau inculpatul a pierdut această calitate, judecată are loc potrivit regulilor cuprinse în Titlul III al părţii speciale privind judecată, care se aplică în mod corespunzător, procedura specială neconţinând dispoziţii contrare. Prin urmare, se reţine în aceeaşi minută că dacă oricare dintre cazurile prevăzute de art. 90 lit. a), b) sau c) sunt incidente, desemnarea avocatului din oficiu se impune.

în fața judecătorului de cameră preliminară; deși art. 549[1] C.proc.pen. nu face referire ca în cazul altor proceduri desfășurate în fața judecătorului de cameră preliminară despre sfera mijloacelor de probă care pot fi administrate față de considerentele DCC nr. 166/2015, apreciez că se aplică principiul libertății probelor, putând fi administrate orice mijloace de probă care nu sunt interzise de lege; în acest sens, instanța de contencios constituțional a arătat că, în cadrul procedurii prevăzute de art. 549[1] C.proc.pen., dreptul la apărare conferă oricărei părți implicate într-un proces posibilitatea de a folosi toate mijloacele prevăzute de lege prin care pot fi invocate situații sau împrejurări ce susțin și probează apărarea. Acesta include participarea la ședințele de judecată, posibilitatea de a folosi *orice mijloc de probă, de a solicita administrarea unor probe și de a invoca excepții procedurale ce îi pot sprijini poziția*;

- în practica judiciară, cel mai frecvent mijloc de probă folosit pentru dovedirea caracterului fals al unui înscris este raportul de constatare tehnico-științifică sau raportul de expertiză grafoscopică; nu este exclusă însă probarea caracterului fals prin alte mijloace de probă (de pildă, prin declarația unui martor prezent la momentul falsificării înscrisului ori prin intermediul unui înscris emis de o unitate medicală prin care se atestă că în niciunul dintre scriptele sale nu rezultă că o anumită persoană fusese internată în spital, în condițiile în care înscrisul falsificat atesta această împrejurare);

- în ipoteza în care nu sunt cereri de invocat sau probe de administrat sau atunci când au fost administrate toate probele relevante și utile, judecătorul acordă cuvântul în dezbateri procurorului și persoanelor interesate prezente;

Potrivit dispozițiilor art. 315 alin. (2) lit. d) C.proc.pen., sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a unui înscris este o dispoziție distinctă din ordonanța de clasare din 11 august 2016 dispusă de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia. Întrucât acesta este actul prin care instanța este sesizată, propunerea trebuie să-și găsească un fundament probator în dosarul de urmărire penală, acesta fiind punctul de pornire pe baza căruia judecătorul de cameră preliminară, în procedură contradictorie, va putea soluționa sesizarea, administrând, fie din oficiu, fie la cererea părților, probele necesare pentru stabilirea caracterului fals sau nu al înscrisului a cărui desființare totală/parțială este solicitată. În lumina Deciziei nr. 166 din 17 martie 2015 pronunțată de Curtea Constituțională, prin care s-a arătat că procedura specială reglementată în art. 549[1] C.proc.pen. vizează o atribuție a judecătorului de cameră preliminară în care acesta decide asupra fondului cauzei, respectiv cu privire la desființarea unui înscris, ceea ce, în opinia Curții, implică o decizie din partea acestui judecător cu privire la elementele esențiale ale raportului de conflict – faptă, persoană și vinovăție, această procedură urmează a se desfășura cu respectarea garanțiilor procedurale indicate de Curte referitoare la soluționarea cauzei în ședință publică, în condiții de contradictorialitate și oralitate, cu respectarea garanțiilor constituționale și convenționale referitoare la dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare. Judecătorul de cameră preliminară, analizând pe fond temeinicia propunerii Ministerului Public, de desființare a înscrisului reprezentând contractul de donație autentificat la 5 iunie 2015 de notarul public B., a statuat în sensul că nu au fost afectate condițiile esențiale pentru validitatea actului încheiat. În acest context, sesizarea

ce se adresează judecătorului de cameră preliminară *ar trebui însoţită de un minim de dovezi din care să rezulte caracterul fals al acestui înscris.* Simpla reţinere în conţinutul contractului a seriei şi numărului buletinului de identitate expirat al donatoarei nu face imposibilă identificarea acesteia, fiind consemnat CNP-ul acesteia, cu atât mai mult cu cât persoana donatoarei nu era străină notarului, întrucât în trecut mai apelase la serviciile sale. De altfel, identitatea persoanei donatoarei nu a fost contestată de părţi, iar cele consemnate în conţinutul actului de donaţie nu au fost de natură să invalideze actul în sine. Judecătorul de cameră preliminară constată că actul de donaţie nu conţine consemnări false, în sensul că acestea nu corespund realităţii, astfel că simpla nemulţumire a petentului faţă de soluţia dispusă de judecătorul de cameră preliminară de la instanţa de fond, în absenţa unor probe pertinente şi utile, nu are aptitudinea de a desfiinţa înscrisul autentificat la 5 iunie 2015 în condiţii legale de notarul public B. În acest context, judecătorul de cameră preliminară, statuând asupra fondului cauzei, urmează a pronunţa o hotărâre prin care admite ori respinge sesizarea formulată de procuror, pornind de la probatoriul administrat în faza de urmărire penală a procesului cu privire la caracterul fals al înscrisului aflat în dosarul de urmărire penală ce a fost înaintat instanţei, probatoriu eventual completat prin probele administrate din oficiu sau la cererea părţilor din procesul penal sau a altor persoane interesate, citate în cauză. Astfel, chiar dacă în prezent există posibilitatea administrării, din oficiu, în faţa judecătorului de cameră preliminară, în condiţii de publicitate şi contradictorialitate, a dovezilor pe baza cărora s-ar putea stabili caracterul fals al înscrisului, date fiind dispoziţiile generale cuprinse în art. 285 şi art. 306 alin. (1) C.proc.pen. referitoare la obiectul urmăririi penale şi obligaţiile organelor de urmărire penală, precum şi la principiul *onus probandi incumbit actori*, actul de sesizare a judecătorului de cameră preliminară, respectiv ordonanţa de clasare, ar trebui să se fundamenteze pe probele administrate în această fază a procesului penal cu privire la caracterul fals al înscrisului a cărui desfiinţare este solicitată *(I.C.C.J., secţia penală, judecător de cameră preliminară, încheierea nr. 103 din 8 februarie 2017, www.scj.ro).*

4.2. Soluţii

- în ***decizia nr. 16/HP/2017*** instanţa supremă a reţinut că în procedura de confiscare sau de desfiinţare a unui înscris în cazul clasării, reglementată de prevederile art. 549[1] C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară nu se pronunţă asupra incriminării/dezincriminării unei infracţiuni şi nici nu analizează trăsăturile esenţiale ale infracţiunii şi nu poate stabili incidenţa prevederilor art. 16 alin. (1) lit. b) teza I sau a II-a C.proc.pen.;

- în cadrul procedurii speciale prevăzute de art. 549[1] C.proc.pen., judecătorul nu poate analiza temeinicia sau legalitatea ordonanţei de clasare sau de renunţare la urmărirea penală astfel cum acestea au fost menţinute de judecătorul de cameră preliminară, nici dispune schimbarea încadrării juridice a faptei ori a temeiurilor de drept ale soluţiei de clasare menţinute de judecătorul de cameră preliminară, sau confiscarea extinsă a unor bunuri, legiuitorul acordând judecătorului de cameră preliminară competenţa doar pentru a aprecia dacă se impune sau nu desfiinţarea acelor înscrisuri despre care există suspiciunea că au fost falsificate [de pildă, nu se poate

constata în cadrul procedurii speciale prevăzute de art. 549[1] C.proc.pen. că fapta nu există, în condiţiile în care prin încheierea de respingere a plângerii formulate împotriva soluţiei de clasare s-a apreciat că fapta există, dar nu este tipică; tot astfel, nu se poate considera în cadrul procedurii speciale prevăzute de art. 549[1] C.proc.pen. că fapta pentru care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală nu era tipică, iar în mod eronat a fost confirmată de judecător această soluţie de netrimitere în judecată în locul înlocuirii renunţării la urmărirea penală cu clasarea];

- în cazul în care ordonanţa de clasare nu a fost atacată sau plângerea a fost respinsă ca tardivă ori inadmisibilă, cred că judecătorul de cameră preliminară nu este ţinut în cadrul procedurii speciale prevăzute de art. 549[1] C.proc.pen. de temeiul de clasare indicat de procuror; deopotrivă, în cazul în care soluţia de clasare este dispusă de procuror pe motiv de intervenţie a prescripţiei răspunderii penale ori de deces, judecătorul de cameră preliminară poate realiza propria evaluare cu privire la elementele de fond ale faptei investigate, în scopul de a adopta o soluţie în cadrul procedurii speciale;

Ulterior dispunerii unei soluţii de clasare, legiuitorul a acordat judecătorului de cameră preliminară competenţa pentru a desfiinţa acele înscrisuri despre care există suspiciunea că au fost falsificate. Scopul desfiinţării este acela al înlăturării din circuitul civil a înscrisurilor (*instrumentum probationis*) cu privire la care prin soluţia definitivă de clasare s-a reţinut că au fost falsificate. Astfel, în cadrul acestei proceduri prevăzute de art. 549[1] C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară *nu are competenţa de a se pronunţa cu privire la anularea actului juridic sau constatarea nulităţii acestuia şi nici nu poate dispune restabilirea situaţiei anterioare, după cum nu poate dispune nici în privinţa existenţei şi conţinutului manifestării de voinţă.* Deopotrivă, soluţia judecătorului de cameră preliminară nu produce efecte cu privire la hotărârile definitive prin care instanţele civile s-au pronunţat cu privire la actul juridic (*negotium juris*). Potrivit considerentelor ***deciziei nr. 16/HP/2017***, *mutatis mutandis* în procedura desfiinţării de înscrisuri consecutiv dispunerii unei soluţii de clasare, judecătorul de cameră preliminară nu analizează trăsăturile esenţiale ale infracţiunii, ci se pronunţă exclusiv asupra desfiinţării totale sau parţiale a unui înscris cu privire la care prin soluţia definitivă de clasare s-a reţinut că a fost falsificat. Instanţa supremă a apreciat că prin modificarea dispoziţiilor art. 549[1] C.proc.pen., prin art. II pct. 128 din O.U.G. nr. 18/2016, legiuitorul nu a prevăzut posibilitatea ca, în cadrul procedurii de confiscare în cazul clasării, judecătorul de cameră preliminară să schimbe temeiul de drept al soluţiei de clasare adoptate iniţial şi nici posibilitatea să decidă cu privire la fondul cauzei – respectiv cu privire la elementele esenţiale ale raportului de conflict - faptă, persoană şi vinovăţie. Completul de judecători de cameră preliminară opinează că prin criticile formulate de petenţi se solicită reanalizarea temeiniciei soluţiei de clasare menţinute prin încheierea penală nr. 2018 pronunţată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului C.S., în cadrul procedurii prevăzute în art. 549[1] C.proc.pen.. Or, nemulţumirile petenţilor faţă de soluţia de respingere a plângerii formulate în temeiul art. 340 C.proc.pen. împotriva ordonanţei din data de 01.03.2018 dată în dosarul D.I.I.C.O.T. nu pot fi analizate în

cadrul procedurii prevăzute în art. 549[1] C.proc.pen., întrucât aceasta este o procedură specifică prevăzută exclusiv în considerarea cazurilor de clasare dispuse de procuror vizând falsificarea de înscrisuri cu privire la care s-a stabilit necesitatea desființării totale sau parțiale, în raport cu dispoziția definitivă de clasare *(C.A. Oradea, secția penală, încheierea nr. 102/2020, nepublicată).*

În cadrul procedurii reglementate în art. 549[1] C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară dispune, conform art. 112 alin. (1) lit. e) și art. 291 alin. (2) C.pen., confiscarea specială a sumei de bani dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute în art. 291 alin. (1) C.pen., în cazul în care procurorul a dispus o soluție de clasare pentru traficul de influență, întrucât a intervenit prescripția răspunderii penale. În procedura de confiscare în cazul clasării, judecătorul de cameră preliminară nu poate schimba temeiul soluției de clasare, neputând reține inexistența faptei [art. 16 alin. (1) lit. a) C.proc.pen.] în locul prescripției răspunderii penale [art. 16 alin. (1) lit. f) C.proc.pen.], ci se pronunță exclusiv cu privire la măsura de siguranță a confiscării *(I.C.C.J., secția penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 70 din 30 ianuarie 2020, www.scj.ro).*

- judecătorul de cameră preliminară poate dispune ***prin încheiere pronunțată în ședință publică una dintre următoarele soluții***:

a) **respinge** propunerea ca neîntemeiată sau inadmisibilă;

- în ipoteza în care procurorul sesizează judecătorul imediat după dispunerea soluției de clasare sau înainte ca soluția de renunțare să fi fost confirmată, propunerea *va fi respinsă ca inadmisibilă* dacă la data pronunțării soluției de judecător ordonanța procurorului nu se definitivase; deopotrivă, se va dispune respingerea ca inadmisibilă a propunerii parchetului când ordonanța de clasare nu a fost comunicată sau a fost nelegal comunicată, întrucât termenul în care poate fi formulată plângerea împotriva soluției de netrimitere în judecată nu a expirat;

- propunerea parchetului poate fi respinsă ca neîntemeiată când nu sunt întrunite condițiile pentru a se dispune confiscarea specială (de pildă, atunci când soluția de clasare a fost dispusă pe motiv că fapta nu este tipică obiectiv sau că există o cauză justificativă ori atunci când nu se constată incidența vreuneia dintre ipotezele prevăzute de art. 112 C.pen.) ori atunci când nu este necesară desființarea *instrumentului probationis* ori dacă nu se poate reține existența unui înscris falsificat material sau intelectual;

- este necesar să se pronunțe și cu privire la restituirea bunurilor, în măsura în care acestea;

- în cazul respingerii sesizării procurorului de confiscare ca neîntemeiată, judecătorul *trebuie să dispună (măsură obligatorie)*, după caz, *restituirea bunului* (dacă acesta a fost ridicat în timpul urmăririi penale și se află în custodia organelor de urmărire penală[1]) ori *ridicarea măsurii asigurătorii* luate în vederea asigurării măsurii

[1] De pildă, în ipoteza în care soluția de clasare s-a dispus față de lipsa de tipicitate obiectivă a faptei, iar procurorul solicită confiscarea bunurilor deținute în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) C.pen.

confiscării speciale[1]; omisiunea de a se pronunța cu privire la restituirea bunurilor are natura unei omisiuni vădite care poate fi complinită în condițiile art. 279 C.proc.pen;

Un contract de donație autentificat, în care se indică seria și numărul actului de identitate expirat al donatorului, însă persoana donatorului este în mod corect identificată, iar codul numeric personal al donatorului este în mod corect menționat, nu reprezintă un înscris falsificat în sensul legii penale și nu poate fi desființat în procedura prevăzută în art. 549[1] C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, judecător de cameră preliminară, încheierea nr. 103 din 8 februarie 2017, www.scj.ro).*

Ordonanța prin care s-a dispus netrimiterea în judecată a fost comunicată intimatului, persoană care nu cunoștea limba română, la adresa sa din Stockholm, în limba română, nefiind tradusă într-o limbă pe care acesta să o înțeleagă. În acest sens, judecătorul de cameră preliminară reține că, potrivit art. 3 alin. (1)-(3) din Directiva 2010/64/UE privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale, statele membre se asigură că persoanelor suspectate sau acuzate, care nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile penale respective, li se furnizează într-un interval rezonabil de timp traducerea scrisă a tuturor documentelor esențiale pentru a se garanta faptul că respectivele persoane pot să își exercite dreptul la apărare și pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor. Documentele esențiale includ orice decizie de privare de libertate a unei persoane, orice rechizitoriu sau act de inculpare și orice hotărâre judecătorească. Autoritățile competente decid în fiecare caz în parte dacă mai există și alte documente esențiale. În ceea ce privește domeniul de aplicare al prezentei directive, art. 1 alin. (2) prevede că ea se aplică persoanelor din momentul în care acestora li se aduce la cunoștință de către autoritățile competente ale unui stat membru, prin notificare oficială sau în alt mod, faptul că sunt suspectate sau acuzate de comiterea unei infracțiuni, până la finalizarea procedurilor, prin aceasta înțelegându-se soluționarea definitivă a întrebării dacă persoanele în cauză au comis infracțiunea, inclusiv, după caz, stabilirea pedepsei și soluționarea oricărei căi de atac. Este adevărat că față de intimat nu s-a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale, acesta nedevenind suspect potrivit legislației naționale, însă termenii utilizați de directivă trebuie interpretați prin prisma jurisprudenței CtEDO (...) În condițiile în care intimatul a fost oprit de către agenții S.P.P., a fost predat unui echipaj de poliție și apoi a fost dus la secția de poliție unde a fost audiat, este evident că împotriva acestuia fusese formulată o acuzație în materie penală. Din acest moment se impunea ca acesta să beneficieze de toate garanțiile prevăzute de art. 6 din Convenție și de cele prevăzute de Directiva 2010/64/UE. În opinia judecătorului de cameră preliminară, ordonanța prin care s-a dispus o soluție de netrimitere în judecată reprezintă un document esențial la care face referire art. 3 alin. (3) din Directivă, în

[1] Prin soluția judecătorului de cameră preliminară luată în cadrul acestei proceduri nu poate fi ridicată o măsură asigurătorie luată în vederea asigurării pagubei, aceasta încetând de drept dacă persoana prejudiciată nu a introdus acțiune în fața instanței civile în termen de 30 de zile de la data comunicării soluției de clasare/renunțare la urmărirea penală.

privința căruia se impune traducerea. Aceasta reprezintă actul final al procurorului, prin care acesta apreciază, pe de o parte, că nu se impune trimiterea în judecată a intimatului, dar pe de altă parte, că acesta a comis o infracțiune, lucru care este de natură a conduce la confiscarea unui bun al acestuia. La această concluzie, judecătorul cauzei are în vedere și modalitatea concretă în care s-a desfășurat urmărirea penală. Astfel, intimatului nu i s-a asigurat un interpret pe parcursul audierii, deși nu știa limba română [în ciuda faptului că art. 6 parag. 3 lit. a) impune acest lucru; dreptul la un interpret nu este garantat din momentul în care o persoană devine suspect, ci din momentul în care s-a formulat o acuzație penală împotriva acelei persoane, noțiune care are înțelesul mai sus menționat] și i-au fost luate două declarații în limba engleză. Judecătorului de cameră preliminară îi este greu de identificat care a fost temeiul legal în baza căruia organele de cercetare penală au consemnat declarațiile în limba engleză, în condițiile în care toate prevederile legale în materie (art. 7 din Constituție și art. 128 C.proc.pen. prevăd expres că procedura judiciară se desfășoară în limba română și toate actele procedurale se întocmesc în limba română). De asemenea, la dosar mai există un proces-verbal de consemnare în limba română a declarației date, pe care intimatul evident că nu l-a semnat, în condițiile în care nu știa limba română și nu putea verifica dacă acest proces-verbal corespundea adevărului. Este adevărat că intimatul putea presupune că a fost adus la secția de poliție în legătură cu bunul pe care îl deținea, însă acest lucru nu era suficient. Acestuia trebuie să i se prezinte în mod expres natura faptei sale (infracțiune sau contravenție), conținutul legal și textul normei de incriminare. Caracterul neînsemnat al faptei și valoarea derizorie a bunului supus confiscării nu pot justifica maniera concretă de efectuare a urmăririi penale, organele fiind obligate să respecte prevederile legale independent de natura cauzei. În condițiile unei urmăriri penale cu serioase carențe, era necesar ca intimatului să i se comunice într-o limbă pe care o cunoaște măcar ordonanța de renunțare la urmărirea penală, pentru ca acesta să poată exercita toate căile de atac prevăzute de lege. De altfel, nu i se poate pretinde unei persoane care locuiește într-o țară străină și care nu cunoaște limba română ca în termen de 20 de zile să găsească un interpret de limba română care să-i traducă ordonanța respectivă, să formuleze o plângere împotriva acesteia (pe care să o și motiveze) și eventual să poată apela la un avocat specializat în dreptul românesc. Totodată, trebuie precizat că, potrivit prevederilor legale, astfel cum au fost ele modificate în luna mai 2016, rezultă că persoanei vătămate care a formulat o plângere penală i se comunică soluția de netrimitere în judecată în limba pe care o înțelege [art. 81 alin. (1) lit. g) C.proc.pen.]. Principiul egalității cetățenilor în fața legii impune ca textul să fie interpretat extensiv, impunându-se comunicarea soluției de netrimitere în judecată către toate persoanele față de care această soluție poate produce efecte juridice (deci inclusiv intimatul în privința căruia s-a solicitat confiscarea unui bun) într-o limbă pe care o cunosc *(Jud. Sector 5 București, încheierea din data de 15.11.2016, în Cpp Ad. 3, p. 830-832)*.

În cauză nu a avut loc o anchetă efectivă cu privire la condițiile concrete de încheiere a contractelor de vânzare-cumpărare, a modalității de încasare a sumelor de bani, a modalității de cheltuire ori de economisire a acestora.

Neascultarea de către procuror a niciuneia dintre persoanele ale căror contracte se cer anulate, nu poate fi suplinită în cadrul procedurii instituite de art. 549[1] C.proc.pen., cererea procurorului urmând a fi respinsă. În cauză nu se poate solicita desființarea unor contracte de vânzare-cumpărare doar pe argumentul că procura care a fost folosită este falsă, deoarece vânzătorul era fiul proprietarului, deci avea vocație succesorală, iar ceilalți moștenitori puteau exercita acțiunea pauliană. Din aceste motive, era necesară efectuarea unei anchete efective pentru a se stabili dacă a existat o răspundere delictuală a cumpărătorilor, care sunt prezumați de lege ca fiind de bună-credință *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 381 din 25 martie 2015, nepublicată)*.

b) admite propunerea și dispune confiscarea specială a bunurilor făcând aplicarea unuia dintre cazurile prevăzute de art. 112 C.pen. sau a altor dispoziții din legile speciale ***ori, după caz, desființarea înscrisului*** care constituie obiectul material sau produsul infracțiunii;

- în cazul confiscării speciale trebuie avut în vedere, pe de o parte, caracterul personal al acesteia, iar, pe de altă parte, faptul că nu este suficientă doar constatarea existenței unuia dintre cazurile prevăzute de art. 112 C.pen.[1], ci și ca măsura de siguranță să fie proporțională cu scopul urmărit prin aceasta[2], adică să existe un just echilibru între interesul public urmărit și ingerința în dreptul de proprietate al persoanei interesate, conform standardului stabilit de art. 1 din Protocolul 1 al Convenției (CtEDO, *Waldemar Nowakowski c. Poloniei*, hotărârea din 24 iulie 2012, parag. 44-58). Confiscarea unui bun în lipsa unui temei legal va atrage o încălcare a art. 1 Protocolul 1 la Convenție fără a mai fi necesară analiza celorlalte condiții (CtEDO, *Ziaunys c. Republicii Moldova*, hotărârea din 11 februarie 2014);

- confiscarea specială poate fi dispusă de judecătorul de cameră preliminară, fie în natură, fie prin echivalent, în condițiile stipulate de art. 112 C.pen.;

- opinez că desființarea înscrisurilor se va aplica numai cu privire la un înscris vizat de urmărirea penală[3] și privit ca mijloc de probă *(instrumentum probationis)* și nu va implica și anularea actului juridic *(negotium juris)*;

---

[1] Lipsa temeiului legal al confiscării speciale va atrage o încălcare a art. 1 Protocolul 1 la Convenție (CtEDO, *Ziaunys c. Republicii Moldova*, hotărârea din 11 februarie 2014).

[2] *În acest sens*, în doctrină (*F. Vasile*, în CP comentat, p. 256) s-a arătat că „atât în cazul confiscării simple, cât și al celei extinse, măsura constituie o ingerință în dreptul de proprietate. În aplicarea acestei sancțiuni, instanța de judecată va examina dacă restricția dreptului îndeplinește exigențele art. 53 din Constituție, respectiv va examina: prevederea în lege; scopul urmărit; caracterul necesar; caracterul proporțional, astfel încât, deși obligatorie, măsura nu se va aplica *ope legis*. Instanța trebuie să asigure un raport rezonabil de proporționalitate între confiscare, ca modalitate de asigurare a interesului general și protecția dreptului persoanei acuzate de a se folosi de bunurile sale, pentru a evita să impună o sarcină individuală excesivă (CtEDO, *Ismayilov c. Rusia*, parag. 34)".

[3] În literatura de specialitate (*I. Kuglay, L. Toma-Dăuceanu, A.-R. Trandafir*, op. cit., p. 445) s-a arătat că „instanța nu poate verifica validitatea unui înscris, în sensul că nu poate cerceta conformitatea lui cu realitatea, decât dacă acțiunea penală cu care este învestită îi permite aceasta, adică dacă această verificare constituie totodată obiect al soluționării acțiunii penale. Or, această identitate, dintre condițiile de întocmire a unui înscris și obiectul acțiunii

- dispoziția de desființare va viza actul original sau duplicatele acestuia, chiar și atunci când aceste acte nu se află la dosar decât în copie (de pildă, atunci când originalul nu a mai putut fi găsit sau a fost distrus) pentru a se evita ca înscrisul falsificat să producă efecte juridice și ca aceasta să fie scos din circuitul civil; prin urmare, nu se va putea dispune desființarea copiei înscrisului falsificat;

- nu orice neregularitate a unui înscris este aptă să conducă în procedura prevăzută de art. 549[1] C.proc.pen. la desființarea acestuia; astfel, judecătorul de cameră preliminară trebuie să analizeze dacă neregularitatea actului nu poate fi suplinită prin proceduri administrative sau civile prevăzute de Codul civil sau de legi speciale (de pildă, potrivit art. 87 din Legea nr. 36/1995, republicată, menţiunea eronată a locului unde a fost încheiat un act notarial poate atrage anularea actului numai dacă nu poate fi îndreptată și a produs părții o vătămare care nu poate fi înlăturată în alt mod decât prin desființarea actului; îndreptarea erorilor și completarea omisiunilor se fac numai dacă acestea rezultă din lucrările actului, precum și din registrele notariale sau din alte evidenţe ale biroului notarial; în plus, este dificil de reținut în această ipoteză existența unei vătămări care nu poate fi înlăturată altfel decât prin anularea actului);

Procedura desființării unor înscrisuri este aplicabilă nu numai în cazul falsificării materiale a unor înscrisuri, prin contrafacerea scrierii sau a subscrierii sau prin alterarea în orice alt mod a conținutului lor material, ci și în ipoteza unor infracțiuni de fals intelectual, care presupun atestarea unor date sau împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea de a insera unele date sau împrejurări esențiale, fiind vorba de o falsificare care se răsfrânge asupra conținutului înscrisurilor respective, iar nu despre o modificare în sens material a acestora. (...) respingerea cererii de chemare în judecată având ca obiect anularea certificatelor de moștenitor nu are nicio înrâurire asupra cauzei, întrucât acțiunea civilă respectivă a fost respinsă pentru un motiv formal, respectiv acela că I.C. nu a acceptat succesiunea în termenul de 6 luni de opțiune succesorală, instanța civilă neanalizând fondul cauzei *(Jud. Sectorului 1, încheierea din 10 noiembrie 2014, nepublicată).*

În cazul faptei prevăzute de art. 342 alin. (6) C.pen., cu privire la care s-a dispus o soluție de clasare întemeiată pe dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a din Codul de procedură penală, arma și muniția intră sub incidența confiscării speciale, în temeiul art. 112 alin. (1) lit. f) C.pen., în procedura reglementată de art. 549[1] C.proc.pen., în ipoteza în care făptuitorul nu a depus arma și muniția la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă" *(I.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursurilor în interesul legii, decizia nr. 10/2019, www.scj.ro).*

---

penale se întâlnește numai în cazul faptelor incriminate ca «infracțiuni de falsuri», în Capitolul III, având această denumire, din Titlul VI al Codului penal (art. 320-328 C.pen.), al celor prevăzute de art. 311 alin. (1) C.pen. ori al altor infracțiuni similare, de falsificare de înscrisuri, prevăzute în legile speciale". În plus, cred că mai trebuie avute în vedere și infracțiunile complexe care absorb o infracțiune de fals în înscrisuri cum este de pildă infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005.

- ***întocmirea minutei în două exemplare este obligatorie;***

- în motivarea încheierii judecătorul de cameră preliminară trebuie să evite formularea de afirmații sau prezentarea de raționamente prin care s-ar putea aduce atingere prezumției de nevinovăție a persoanei cu privire la care s-a dispus o soluție de netrimitere în judecată ori cu privire la alte persoane aflate în cadrul unor proceduri judiciare pendinte;

- încheierea se comunică procurorului şi persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate;

- împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară poate fi formulată ***contestație*** de către procuror sau de către persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate ***în termen de 3 zile (termen procedural) de la comunicarea încheierii***; această modalitate de determinare a momentului de început al termenului de contestație implică posibilitatea părților de a lua cunoștință de considerente hotărârii pronunțate pentru a decide dacă exercită sau nu calea de atac;

- contestatorii ***au obligația motivării contestației în termenul procedural de 3 zile*** calculat de la data comunicării încheierii judecătorului de la prima instanță, *sub sancțiunea respingerii ca inadmisibilă a căii de atac nemotivate*; astfel, art. 549[1] alin. (6) C.proc.pen. stipulează o ipoteză specială de inadmisibilitate a contestației, derogatorie de la regulile generale prevăzute de art. 425[1] alin. (2) şi (3) C.proc.pen. care permit motivarea căii de atac până la termenul stabilit pentru soluționarea ei;

- declararea contestației produce un *efect suspensiv*, încheierea de admitere a cererii de desființare a înscrisurilor/confiscare specială a unor bunuri nefiind executorie de la data pronunțării;

Judecătorul de cameră preliminară sesizat cu solicitarea de desființare de înscrisuri se pronunță prin încheiere motivată, în şedință publică. Împotriva încheierii poate fi declarată contestație de către procuror sau de către persoanele prevăzute de art. 549[1] alin. (3) C.proc.pen. *în termen de 3 zile de la comunicarea încheierii*. Prin urmare, particularitatea acestei proceduri de contestare stipulate de art. 549[1] alin. (6) C.proc.pen. este aceea că momentul de început (*dies a quo*) al termenului de formulare a căii ordinare de atac a contestației nu este acela al comunicării minutei, ci data comunicării încheierii motivate. În aceste condiții, teza finală a alin. (6) a art. 549[1] C.proc.pen. prevede sancțiunea inadmisibilității contestației nemotivate *(C.A. Oradea, secția penală, încheierea nr. 102/2020, nepublicată).*

- contestația se soluționează *în şedință publică* cu participarea obligatorie a procurorului şi citarea persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei sesizate ori, când instanța sesizată este Înalta Curte de Casație şi Justiție, de către completul competent potrivit legii;

- în calea de atac a contestației pot fi administrate orice mijloace de probă nu sunt interzise de lege sau readministrate probele din fața primei instanțe [art. 549[1] alin. (7) cu referire la alin. (4) C.proc.pen.];

- judecătorul de cameră preliminară se pronunță ***prin încheiere***[1] motivată, în ședință publică, putând dispune una dintre următoarele *soluții*:

(i) respinge contestația ca tardivă, inadmisibilă sau nefondată;

(ii) admite contestația, desființează încheierea și rejudecă propunerea, putând dispune admiterea sau respingerea ei ca neîntemeiată;

(iii) admite contestația și dispune trimiterea cauzei spre rejudecare atunci când soluționarea sesizării procurorului s-a făcut cu nerespectarea dispozițiilor relative la citare, ori cu încălcarea normelor care conduc la reținerea incidenței nulității absolute, sau atunci când în vederea respectării dublului grad de jurisdicție și a dreptului la un proces echitabil se constată că prima instanță nu s-a pronunțat asupra fondului sesizării ori nu a motivat hotărârea pronunțată.

Secțiunea a 18-a. Reluarea urmăririi penale

- este actul procesual[2] ce constă în reluarea urmăririi penale în cazul în care: *(i)* a încetat cauza de suspendare a acesteia, s-a dispus restituirea cauzei de către judecătorul de cameră preliminară, s-a dispus redeschiderea urmăririi penale, ori a fost respins acordul de recunoaștere a vinovăției și *(ii)* în principiu, nu a intervenit vreunul dintre cazurile care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau exercitarea acesteia, prevăzut de art. 16 C.proc.pen.[3];

- deopotrivă, se va dispune reluarea urmăririi penale și în ipoteza în care suspectul sau inculpatul solicită continuarea urmăririi penale în urma dispunerii unei soluții de clasare (ca urmare a intervenției amnistiei antecondamnatorii, prescripției răspunderii penale, retragerii plângerii prealabile, unei cauze de nepedepsire, unei cauze de neimputabilitate) sau de renunțare la urmărirea penală;

---

[1] Soluționarea prin încheiere a căii de atac rezultă din dispozițiile art. 549[1] alin. (7) C.proc.pen. care trimit la procedura de soluționare prevăzută de alin. (4) al aceluiași articol, fiind astfel reglementată o derogare explicită de la dispozițiile de art. 425[1] alin. (7) C.proc.pen., permisă în condițiile alin. (1) ale aceluiași articol.

[2] Natura de act procesual relevă faptul că pentru reluarea urmăririi penale în ipotezele prevăzute explicit de lege este necesar un act de dispoziție al procurorului *în acest sens*; emiterea acestui act se realizează din oficiu, nefiind condiționată de formularea unei cereri *în acest sens* din partea părților sau a vreunui alt subiect procesual. Împotriva acestuia se poate formula plângere în condițiile art. 339 C.proc.pen.

[3] Reluarea urmăririi penale nu este dependentă în toate cazurile de constatarea inexistenței unui impediment dintre cele prevăzute la art. 16 C.proc.pen. (de pildă, în cazul în care urmărirea penală este suspendată și survine decesul inculpatului bolnav, este obligatorie reluarea acesteia pentru ca ulterior să fie dispusă o soluție de clasare). Deopotrivă, mai trebuie avut în vedere că în cazul suspendării urmăririi penale pe motive medicale, organele de urmărire penală pot continua să efectueze toate actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de situația suspectului sau inculpatului potrivit art. 313 alin. (3) C.proc.pen. În schimb, nu se va putea dispune redeschiderea urmăririi penale dacă există un impediment dintre cele prevăzute la art. 16 C.proc.pen.

- reluarea urmăririi penale este o instituţie distinctă de cazurile în care urmărirea penală nu este finalizată, iar procurorul apreciază că este necesară continuarea cercetării penale, dispunând restituirea cauzei în vederea completării sau refacerii urmăririi penale în condiţiile art. 322 şi art. 323 C.proc.pen.

§1. Reluarea urmăririi penale după suspendare

- în cazul în care suspendarea urmăririi penale a fost dispusă pe motiv că suspectul/inculpatul suferă de *o boală gravă* care îl împiedică să participe la procesul penal, reluarea urmăririi penale după suspendare are loc când se constată prin orice mijloc de probă de procuror ori de organul de cercetare penală, după caz, că a încetat cauza care a determinat suspendarea. Organul de cercetare penală care constată că a încetat cauza de suspendare înaintează dosarul procurorului pentru a dispune asupra reluării; în cazul în care se constată că nu subzistă cauza de suspendare, *procurorul dispune prin ordonanţă reluarea urmăririi penale*;

- în cazul în care suspendarea urmăririi penale a fost dispusă ca urmare a existenţei unui impediment legal temporar la încetarea impedimentului, *procurorul va dispune prin ordonanţă reluarea urmăririi penale*;

- în cazul în care suspendarea urmăririi penale a fost dispusă pe perioada desfăşurării procedurii de mediere urmărirea penală se reia *din oficiu*, prin ordonanţa procurorului imediat după primirea procesului-verbal prin care se constată că nu s-a încheiat înţelegerea între părţi sau, dacă acesta nu se comunică, la expirarea termenului de 3 luni;

- potrivit art. 156 alin. (2) C.pen., *prescripţia răspunderii penale îşi reia cursul din ziua în care a încetat cauza de suspendare*.

§2. Restituirea cauzei la parchet

Judecătorul de cameră preliminară dispune *prin încheiere* restituirea cauzei la parchet dacă:

a) a constatat că rechizitoriul este neregulamentar întocmit, iar procurorul, deşi a menţinut dispoziţia de trimitere în judecată, nu a remediat în termenul de 5 zile neregularitatea şi aceasta atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecăţii;

- potrivit art. 334 alin. (2) C.proc.pen., dacă este necesară efectuarea unor acte de urmărire penală suplimentare pe lângă remedierea neregularităţii actului de sesizare, ***reluarea urmăririi penale se dispune de către conducătorul parchetului ori procurorul ierarhic superior prevăzut de lege***, *iar nu prin ordonanţa procurorului care supraveghează sau efectuează urmărirea penală*; prin ordonanţa de reluare a urmăririi penale se vor menţiona şi actele ce urmează a fi efectuate;

- dacă nu este necesară efectuarea unor acte de urmărire penală suplimentare, ci doar remedierea neregularităţii actului de sesizare, ***nu se va dispune prin ordonanţă***

reluarea urmăririi penale, ci numai regularizarea actului de sesizare prin raportare la cele constatate în încheierea judecătorului.

b) a constatat că rechizitoriul este neregulamentar întocmit, procurorul a răspuns în termenul de 5 zile arătând că menţine dispoziţia de trimitere în judecată şi că a acoperit neregularitatea actului de sesizare, însă judecătorul, în urma unei noi evaluări, constată că în realitate procurorul nu a respectat obligaţia procedurală pozitivă de remediere a actului de sesizare şi nu poate fi în continuare stabilit obiectul sau limitele judecăţii;

- potrivit art. 334 alin. (2) C.proc.pen. dacă este necesară efectuarea unor acte de urmărire penală suplimentare pe lângă remedierea neregularităţii actului de sesizare, ***reluarea urmăririi penale se dispune de către conducătorul parchetului ori procurorul ierarhic superior prevăzut de lege***, *iar nu prin ordonanţa procurorului care supraveghează sau efectuează urmărirea penală*; prin ordonanţa de reluare a urmăririi penale se vor menţiona şi actele ce urmează a fi efectuate;

- dacă nu este necesară efectuarea unor acte de urmărire penală suplimentare, ci doar remedierea neregularităţii actului de sesizare, ***nu se va dispune prin ordonanţă reluarea urmăririi penale***, ci numai regularizarea actului de sesizare prin raportare la cele constatate în încheierea judecătorului.

c) a exclus toate probele administrate în cursul urmăririi penale sau a constatat nulitatea (absolută sau relativă) a întregii urmăriri penale;

- potrivit art. 334 alin. (1) C.proc.pen. „urmărirea penală *este reluată* atunci când judecătorul a dispus restituirea în temeiul art. 346 alin. (3) lit. b) C.proc.pen."; faţă de dispoziţia imperativă a legii, reluarea urmăririi penale este un efect direct al soluţiei dispuse prin încheierea judecătorului de cameră preliminară, motiv pentru care nu este necesară emiterea unei noi ordonanţe de procurorul ***care supraveghează sau efectuează urmărirea penală***;

- după reluarea urmăririi penale este necesară readministrarea întregului probatoriu din cauză sau refacerea tuturor actelor de urmărire penală; în urma administrării probatoriului procurorul va putea dispune trimiterea în judecată, clasarea sau renunţarea la urmărirea penală.

d) procurorul a solicitat restituirea cauzei în ipoteza în care au fost excluse o parte din probe sau anulate unele acte procesuale/procedurale, ori s-a constatat neregularitatea actului de sesizare;

- în această ipoteză ***procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală dispune prin ordonanţă reluarea urmăririi penale***, când apreciază că sunt necesare efectuarea de acte de urmărire penală; în ipoteza în care procurorul a solicitat restituirea doar pentru refacerea actului de sesizare nu se va dispune reluarea urmăririi penale.

e) procurorul nu a comunicat dacă menţine dispoziţia de trimitere în judecată în termenul de 5 zile prevăzut de lege în cazul în care au fost excluse o parte din probe sau anulate unele acte procesuale sau procedurale, ori dacă s-a constatat neregularitatea actului de sesizare.

- în această ipoteză ***procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală dispune prin ordonanţă reluarea urmăririi penale***, când apreciază că sunt necesare efectuarea de acte de urmărire penală; în ipoteza în care procurorul a solicitat restituirea doar pentru refacerea actului de sesizare nu se va dispune reluarea urmăririi penale;

- după reluarea urmăririi penale se pot dispune orice măsuri procesuale privative sau restrictive de libertate, chiar dacă acestea nu fuseseră dispuse anterior, pot fi emise acte procesuale sau procedurale şi administrate noi probe;

- lipsa ordonanței prin care se dispune reluarea urmăririi penale de procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală sau, după caz, de procurorul ierarhic superior (potrivit distincțiilor de mai sus) va atrage ***nulitatea absolută*** a tuturor actelor de urmărire penală şi excluderea tuturor probelor administrate ulterior reluării investigației, deoarece sunt realizate în afara cadrului procesual;

- în cazurile în care dispune restituirea, judecătorul se pronunță și asupra măsurilor preventive; la stabilirea duratei maxime a măsurilor preventive pe parcursul urmăririi penale, perioadele de dinainte de emiterea rechizitoriului și, respectiv, de după restituire se vor cumula, decizia nr. 65/2007 pronunțată în recurs în interesul legii producând în continuare efecte; tot astfel produce în continuare și decizia nr. 7/2011 pronunțată de instanța supremă în recurs în interesul legii, potrivit căreia după restituire curge un nou termen privind măsurile preventive, termen care se va calcula de la data rămânerii definitive a soluției de restituire;

- hotărârea prin care se dispune restituirea poate fi atacată cu contestație la judecătorul de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară.

5.8. Redeschiderea urmăririi penale

3.1. Cazuri de redeschidere

- redeschiderea urmăririi penale este cazul de reluare a urmăririi penale incident în următoarele situații:

1. dacă *procurorul ierarhic superior* celui care a dispus ***soluţia de clasare,*** *în cadrul controlului ierarhic, exercitat din oficiu sau la plângerea persoanei interesate*, constată, ulterior dispunerii soluției de clasare, în urma unei noi evaluări a materialului de urmărire penală existent în cauză, că ***nu a existat împrejurarea*** pe care se întemeia *clasarea* (*temeiul de fapt sau de drept*);

- redeschiderea este posibilă chiar dacă soluţia de clasare fusese menținută anterior de către judecătorul de cameră preliminară prin respingerea plângerii cu care fusese sesizat[1];

---

[1] Prin *DCC nr. 456/2016* instanța de contencios constituțional a apreciat că „atribuția procurorului ierarhic superior de a dispune redeschiderea urmăririi penale în situația preexistenței unei încheieri a judecătorului de cameră preliminară, pronunțată conform art. 341 alin. (8) C.proc.pen., de respingere a plângerii formulate împotriva soluției procurorului ierarhic superior prin care acesta a respins plângerea împotriva soluției de clasare dispusă de

- în această ipoteză procurorul ierarhic superior trebuie să dispună prin ordonanţă motivată ***atât infirmarea*** ordonanţei de clasare sau a dispoziţiei de clasare din rechizitoriu, ***cât şi redeschiderea urmăririi penale***[1];

2. dacă *procurorul ierarhic superior* celui care a dispus ***soluţia de renunţare la urmărirea penală***, *în cadrul controlului ierarhic, exercitat din oficiu conform art. 318 alin. (10) C.proc.pen.*, constată în urma evaluării materialului de urmărire penală existent în cauză că ***nu a existat împrejurarea*** pe care se întemeia *renunţarea (temeiul de fapt sau de drept; de pildă, în ipoteza în care soluţia este dată pentru o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 7 ani)*;

- în această situaţie procurorul ierarhic superior trebuie să dispună prin ordonanţă motivată ***atât infirmarea*** ordonanţei de renunţare la urmărirea penală, ***cât şi redeschiderea urmăririi penale***.

3. în ipoteza în care *procurorul de caz* constată că, ***după dispunerea soluţiei de clasare, au apărut fapte sau împrejurări noi***, necunoscute la momentul adoptării soluţiei, din care rezultă că *a dispărut împrejurarea (temeiul de fapt sau de drept) pe care se întemeia clasarea*;

- faptele sau împrejurările noi pot să fie cunoscute de procurorul de caz fie din oficiu, fie ca urmare a datelor puse la dispoziţie de persoanele interesate sau de alte autorităţi;

- persoana care se pretinde vătămată prin comiterea faptei pentru care s-a dispus soluţia de clasare sau orice altă persoană care opinează că drepturile şi interesele sale legitime au fost vătămate prin soluţia de clasare are dreptul de a solicita redeschiderea urmăriri penale formulând o cerere în acest sens în care să învedereze apariţia unor fapte sau împrejurări noi; această cerere trebuie soluţionată de procurorul de caz, care poate dispune redeschide urmărirea penală (soluţia urmând a fi suspusă confirmării judecătoreşti), sau respinge cererea de redeschidere a urmăririi penale, situaţie în care ordonanţa procurorului poate fi atacată cu plângere în temeiul art. 339 C.proc.pen. la procurorul ierarhic superior[2], nu şi la judecătorul de cameră preliminară, dispoziţiile art. 340 C.proc.pen. neprevăzând o asemenea posibilitate; cred că această limitare a accesului la justiţie este în acest caz disproporţionată şi, prin urmare, neconstituţională, lăsând în afara cenzurii judecătoreşti ipotezele care ar

---

procurorul care a controlat şi a supravegheat urmărirea penală, nu echivalează cu încălcarea autorităţii de lucru judecat, întrucât exercitarea acestui drept presupune descoperirea unor elemente noi ale cauzei, de natură a justifica emiterea ordonanţei de redeschidere. Prin urmare, dispoziţiile art. 335 alin. (1) C.proc.pen. constituie aplicarea de către legiuitor a principiului aflării adevărului, prevăzut la art. 5 C.proc.pen., ce are la bază imperativul înfăptuirii justiţiei, dar şi a principiului constituţional al controlului ierarhic specific activităţii procurorilor, prevăzut la art. 132 alin. (1) din Constituţie".

[1] Din conţinutul art. 335 alin. (1) C.proc.pen. rezultă explicit că dispoziţia de redeschidere a urmăririi penale trebuie să fie distinct cuprinsă în ordonanţa procurorului de cea de infirmare.

[2] În ipoteza în care procurorul de caz nu dispune revocarea ordonanţei de clasare apreciind că nu au apărut fapte sau împrejurări noi, orice persoană interesată poate sesiza procurorul ierarhic superior acestuia pe calea plângerii în care să fie învederată apariţia de fapte sau împrejurări noi ulterior clasării, caz în care, în urma evaluării, procurorul ierarhic superior poate dispune *infirmarea soluţiei de clasare.*

putea contribui la aflarea adevărului, dar care faţă de opoziţia parchetului fac ca acest principiu fundamental, împreună cu cel al legalităţii, să fie ignorate;

- procurorul de caz are obligaţia de a califica juridic cererea primită, deoarece, în practică, această cerere constituie o veritabilă cale de atac, exercitată împotriva soluţiei de clasare, care trebuie soluţionată de procurorul ierarhic superior, iar nu o cerere de redeschidere a urmăririi penale;

- dacă procurorul de caz constată că ***au apărut fapte sau împrejurări noi***, necunoscute la momentul adoptării soluţiei, din care rezultă că *a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea* trebuie să dispună prin ordonanţă motivată ***atât revocarea*** ordonanţei de clasare sau a dispoziţiei de clasare din rechizitoriu, ***cât şi redeschiderea urmăririi penale***[1];

4. când *procurorul de caz* constată că suspectul sau inculpatul ***nu şi-a îndeplinit cu rea-credinţă obligaţiile*** impuse prin ordonanţa de renunţare la urmărire penală în termenul stabilit;

- lipsa dovezii îndeplinirii obligaţiei nu echivalează cu neîndeplinirea acestora cu rea-credinţă, obligaţiile putând fi executate, însă la procuror să nu fi survenit dovada îndeplinirii;

- în această situaţie procurorul de caz trebuie să dispună prin ordonanţă motivată ***atât revocarea*** ordonanţei de renunţare la urmărirea penală, ***cât şi redeschiderea urmăririi penale***.

5. când judecătorul de cameră preliminară *a admis plângerea* formulată împotriva actului prin care s-a dispus soluţia de clasare şi a trimis cauza procurorului în vederea redeschiderii urmăririi penale[2];

- potrivit art. 335 alin. (5) C.proc.pen. „redeschiderea (...) are loc *şi atunci când judecătorul (...)* a trimis cauza la procuror în vederea completării urmăririi penale. Dispoziţiile judecătorului (...) *sunt obligatorii* pentru organul de urmărire penală"; prin urmare, în acest caz reluare a urmăririi penale se produce ca efect al soluţiei cuprinse în încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care cauza este trimisă în faza procesuală a urmăririi penale, nefiind necesară emiterea unei noi ordonanţe de procuror prin care să dispună reluarea urmăririi penale, procurorul neavând competenţe de a evalua necesitatea reluării urmăririi penale consecutiv pronunţării hotărârii judecătoreşti[3]; acesta este motivul pentru care legea procesuală nu face nicio

---

[1] Din conţinutul art. 335 alin. (2) C.proc.pen. rezultă explicit că dispoziţia de redeschidere a urmăririi penale trebuie să fie distinct cuprinsă în ordonanţa procurorului de cea de revocare.

[2] În ipoteza în care judecătorul de cameră preliminară a admis plângerea formulată împotriva soluţiei de clasare dispusă ca soluţie de neurmărire penală, va trimite cauza la procuror în vederea începerii urmăririi penale, iar nu în vederea redeschiderii urmăririi penale.

[3] În acest context subliniez că este eronată soluţia pronunţată de unele instanţe *(C.A. Oradea, secţia penală şi pentru cauze cu minori, decizia nr. 457/2019, www.sintact.ro)* în care s-a apreciat că art. 335 alin. (5) C.proc.pen. impun emiterea unei ordonanţe de redeschidere a urmăririi penale, întemeiate pe argumentul că acest articol „plasează în timp redeschiderea urmăririi penale după admiterea plângerii, prin urmare este act distinct de încheierea judecătorului de cameră preliminară. Deşi textul nu prevede în mod expres întocmirea unei ordonanţe de redeschidere a urmăririi penale, apreciem că aceasta este necesară deoarece soluţia de

referire la necesitatea emiterii unei dispoziţii de reluare a urmăririi penale de către procuror, stipulând în schimb că aceasta este redeschisă ca urmare a dispoziţie judecătorului de cameră preliminară;

6. când judecătorul de cameră preliminară *a respins cererea de confirmare* a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală, a desfiinţat soluţia de netrimitere în judecată şi a trimis cauza la procuror pentru a completa urmărirea penală [art. 318 alin. (15) lit. a) C.proc.pen.]; şi în acest caz reluarea urmăririi penale se produce ca efect al soluţiei cuprinse în încheierea judecătorului de cameră preliminară, nefiind necesară emiterea unei noi ordonanţe de procuror prin care să dispună reluarea urmăririi penale, acesta neavând competenţe de a evalua necesitatea reluării urmăririi penale consecutiv pronunţării hotărârii judecătoreşti;

7. în cazul în care suspectul sau inculpatul solicită în condiţiile legii continuarea procesului penal;

- în această situaţie procurorul de caz trebuie să dispună prin ordonanţă motivată ***atât revocarea*** ordonanţei de clasare/renunţare la urmărirea penală, ***cât şi redeschiderea urmăririi penale şi continuarea procesului penal***;

- redeschiderea urmăririi penale poate fi dispusă în toate ipotezele de mai sus, inclusiv în cazul în care soluţia de netrimitere în judecată a fost dispusă prin rechizitoriu;

- nu poate fi pus semnul egalităţii între *redeschiderea urmăririi penale* (art. 335 C.proc.pen.) şi *instituţia infirmării* (art. 304 C.proc.pen.), aceasta din urmă putând fi dispusă cu privire la orice act sau măsură procesuală nelegală sau netemeinică a organelor de urmărire penală (de pildă, procurorul poate infirma orice act sau măsură procesuală nelegală sau netemeinică dispusă de organul de cercetare penală a cărui activitate o supraveghează sau procurorul ierarhic superior poate infirma orice act sau măsură procesuală nelegală sau netemeinică dispusă de procuror în cauzele în care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de acesta);

- există şi situaţii în care redeschiderea urmăririi penale nu este posibilă (de pildă, atunci când s-a dispus clasarea pentru decesul suspectului/inculpatului persoană fizică ori radierea suspectului sau inculpatului persoană juridică, sau atunci când s-a dispus clasarea pentru împlinirea prescripţiei speciale a răspunderii penale);

---

clasare are ca efect finalizarea urmăririi penale şi dezînvestirea procurorului. Legiuitorul nu a dat în competenţa judecătorului de cameră preliminară dispoziţia de redeschidere a urmăririi penale, modul în care sunt prezentate soluţiile [art. 341 alin. (6) lit. b) şi alin. (7) pct. 2 lit. b) C.proc.pen.] duc la concluzia că redeschiderea urmăririi penale aparţine procurorului (ordonanţa acestuia însă nu este suspusă confirmării judecătorului deoarece controlul asupra urmăririi penale a fost deja exercitat). Această soluţie este o consecinţă a principiului separării funcţiilor judiciare, urmărirea penală fiind exercitată exclusiv de organele de urmărire penală, sub toate aspectele". O astfel de soluţie ignoră faptul că art. 335 alin. (5) C.proc.pen. stipulează în mod neechivoc efectul încheierii judecătorului de cameră preliminară de transpunere a cauzei în faza de urmărire penală, fără ca prin aceasta să se poată considera că judecătorul a realizat un cumul de funcţii judiciare exercitând vreun act specific funcţiei de urmărire penală. Astfel, consecutiv soluţiei judecătorului, procurorul nu are vreo competenţă de evaluare cu privire necesitatea reluării urmăririi penale, cauza aflându-se *ope legis* în această fază procesuală.

- constatarea lipsei impedimentelor la exercitarea acțiunii penale[1] se poate face fie ca urmare a plângerii formulate de persoana vătămată sau de oricare persoană interesată împotriva soluției procurorului, adresată procurorului ierarhic superior, fie din oficiu, dacă s-au descoperit fapte sau împrejurări noi, fie în cadrul controlului de legalitate ce poate fi efectuat de procurorul ierarhic superior; tot astfel, procurorul va dispune revocarea ordonanței de renunțare la urmărirea penală când constată la îndeplinirea termenului neîndeplinirea culpabilă a obligațiilor impuse;

- ***redeschiderea urmăririi penale se dispune prin ordonanță de procuror/procurorul ierarhic superior ori de procurorul ierarhic superior sau procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție[2];***

- în cazurile în care nu este necesară confirmarea judiciară (de pildă, atunci când a fost admisă o plângere formulată împotriva unei soluții de clasare și trimisă cauza în vederea completării urmăririi penale) lipsa ordonanței prin care se dispune redeschiderea urmăririi penale de procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală sau, după caz, de procurorul ierarhic superior va atrage nulitatea absolută a tuturor actelor de urmărire penală și excluderea tuturor probelor administrate ulterior reluării investigației, deoarece sunt realizate în afara cadrului procesual.

În prezenta cauză, ordonanța de scoatere de sub urmărire penală a fost emisă de procurorul-șef serviciu al D.N.A. – Serviciul Teritorial Oradea la data respectivă, iar ordonanța de infirmare a acesteia și de redeschidere a urmăririi penale, a fost emisă de procurorul șef serviciu al D.N.A. – Serviciul Teritorial Oradea care i-a succedat în funcție primului. La data emiterii ordonanței de redeschidere a urmăririi penale, conform art. 22^2 alin. (1)-(2) din O.U.G. nr. 43/2002 (text în vigoare în aceeași formă și în prezent), „procurorul ierarhic superior" procurorului-șef din cadrul serviciului teritorial al Direcției Naționale Anticorupție era procurorul-șef de secție din cadrul Direcției Naționale Anticorupție. Din cuprinsul art. 22^2 din O.U.G. nr. 43/2002 rezultă neechivoc că *întotdeauna* actele întocmite de către procurorii-șefi ai serviciilor teritoriale sunt verificate de procurorii-șefi ai secțiilor. Întrucât verificarea pe cale ierarhică, potrivit art. 339 C.proc.pen. și art. 22^2 din O.U.G. nr. 43/2002 are ca obiect un act sau o măsură a

---

[1] Ca excepție, se va putea dispune redeschiderea urmăririi penale atunci când faptele sau împrejurările descoperite conduc la reținerea unei noi încadrări juridice în raport de care nu s-a împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale.

[2] A se vedea art. 68 alin. (3) din Legea nr. 304/2022. Prin modificarea legislativă operată în anul 2022 s-a acordat procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție competența de a infirma actele nelegale sau netemeinice ale procurorilor din subordine; excepție fac parchetele specializate, unde conform art. 68 alin. (4) din Legea nr. 304/2022 măsurile și soluțiile adoptate de procurorii din cadrul D.N.A. și D.I.I.C.O.T. pot fi infirmate în scris și motivat *numai de către procurorul ierarhic superior ori de către procurorul-șef al direcției*, atunci când acesta constată că sunt nelegale sau netemeinice; *prin urmare, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu devine în urma acestei reforme a legilor justiției procuror ierarhic superior pentru toți procurorii din România (el rămâne procuror ierarhic superior doar prin raportare la procurorii-șefi de secție din Parchetul General), ci Legea nr. 304/2022 îi conferă dreptul de a infirma orice act sau măsură ale oricărui procuror, cu excepția procurorilor din D.N.A. sau D.I.I.C.O.T.*

organului de urmărire penală, calitatea de „procuror ierarhic superior" se stabileşte în funcţie de acel act/acea măsură şi de calitatea celui care a dispus-o, la *momentul emiterii actului/soluţiei verificate.* Obiectul verificării pe cale ierarhică *îl reprezintă soluţia dispusă, măsura luată sau actul efectuat.* Prin urmare, calitatea de „procuror ierarhic superior" *se raportează la actul* care este supus verificării pe cale ierarhică şi nu la procurorul emitent, procurorul ierarhic superior verificând actul şi nu procurorul. Astfel, o ordonanţă de scoatere de sub urmărire penală (conform Codului de procedură penală anterior)/clasare (conform actualului Cod de procedură penală) emisă de procurorul-şef serviciu teritorial poate fi infirmată de procurorul-şef secţie din cadrul Direcţiei Naţionale Anticorupţie. Nicio dispoziţie procesual penală (din Codul de procedură penală sau din legea specială) nu conferă procurorului-şef serviciu teritorial competenţa de a verifica pe cale ierarhică legalitatea şi temeinicia soluţiei adoptate de fostul procuror-şef serviciu teritorial, cum de altfel nicio dispoziţie procesual penală nu conferă procurorului-şef al unităţii de parchet competenţa de a infirma soluţia dispusă de fostul procuror-şef al aceleiaşi unităţi de parchet. Data emiterii actului supus verificării ierarhice este cea în raport de care, conform aceluiaşi principiu al activităţii legii procesual penale, se verifică respectarea tuturor exigenţelor de legalitate, extrinseci şi intrinseci, deci inclusiv competenţa, atât a structurii de parchet, cât şi a procurorului care a dispus soluţia. Calitatea procurorului (cu funcţie de execuţie în cadrul serviciului teritorial, procuror-şef serviciu, procuror în cadrul structurii centrale, procuror-şef de secţie etc.) care a adoptat soluţia a cărei verificare ierarhică se realizează *rămâne încorporată actului emis* (ordonanţei prin care soluţia a fost adoptată), fiind indiferent parcursul profesional ulterior al procurorului. Pentru stabilirea calităţii de „procuror ierarhic superior" *se analizează actul* supus verificării şi *nu situaţia profesională prezentă a procurorului* a cărui soluţie este verificată, procuror care poate ajunge el însuşi pe o altă funcţie de conducere/de execuţie, poate fi transferat, pensionat etc. O apreciere diferită ar însemna o adăugare la lege, deoarece ar permite, deşi dispoziţiile art. 22^2 alin. (1)-(2) din O.U.G. nr. 43 din 4 aprilie 2002 nu prevăd o astfel de competenţă, *posibilitatea ca un procuror-şef serviciu să infirme soluţia altui procuror-şef serviciu*, cum s-a întâmplat în prezenta cauză. Concluzionând, completul de cameră preliminară din cadrul curţii arată că, întrucât ordonanţa din 16.05.2014 a fost emisă de procurorul-şef serviciu al D.N.A. – Serviciul Teritorial Oradea, în baza art. 335 alin. (1) C.proc.pen., cu încălcarea normelor de competenţă materială (şi funcţională), care confereau o astfel de competenţă procurorilor-şefi ai secţiilor Direcţiei Naţionale Anticorupţie, se impune a se constata nulitatea absolută a ordonanţei, aceasta nefiind emisă de „procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluţia". Constatarea nulităţii absolute a ordonanţei din 16.05.2014 de redeschidere a urmăririi penale nu este împiedicată de împrejurarea că această ordonanţă a fost confirmată, în procedura prevăzută de art. 335 alin. (4) C.proc.pen., prin încheierea nr. 75/Î/CP/10.06.2014 a judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Bihor, definitivă. *În primul rând*, astfel cum s-a arătat deja, verificarea legalităţii ordonanţei din 16.05.2014 de redeschidere a urmăririi penale se circumscrie obiectului procedurii de cameră preliminară prevăzut de art. 342 C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară verificând

după trimiterea în judecată, atât competenţa şi legalitatea sesizării instanţei, cât şi legalitatea efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Fără putinţă de tăgadă, ordonanţa de redeschidere a urmăririi penale este un astfel de act emis de organul de urmărire penală. *În al doilea rând*, conform art. 281 alin. (2), (3) C.proc.pen., încălcarea dispoziţiilor legale prevăzute la alin. (1) lit. a)-d) poate fi invocată *în orice stare a procesului*, nulitatea absolută constatându-se din oficiu sau la cerere. Prin urmare, împrejurarea că s-a pronunţat anterior încheierea nr. 75/Î/CP/10.06.2014 a judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Bihor, în procedura prevăzută de art. 335 alin. (4) C.proc.pen., nu înlătură posibilitatea invocării ulterioare, pe parcursul aceluiaşi proces penal, a nulităţii absolute a ordonanţei de redeschidere a urmăririi penale, prin prisma încălcării normelor de competenţă materială a organului de urmărire penală. Dacă o astfel de nulitate nu este invocată în procedura prevăzută de art. 335 alin. (4) C.proc.pen., ea poate fi invocată în faza camerei preliminare, iar dacă nu s-a invocat nici în această fază, poate fi invocată în cursul judecăţii. Din paragraful anterior, se desprinde *cel de-al treilea argument*, anume că autoritate de lucru judecat a încheierilor pronunţate în baza art. 335 alin. (4) C.proc.pen. nu poate fi ataşată decât aspectelor de nelegalitate invocate şi analizate (explicit sau implicit) în cuprinsul acestora. Or, din considerentele încheierii nr. 75/Î/CP/10.06.2014 a judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Bihor, nu rezultă că a fost supusă analizei competenţa materială (şi funcţională) a procurorului-şef serviciu de la momentul emiterii ordonanţei prevăzute de art. 335 alin. (1) C.proc.pen., de a infirma ordonanţa de scoatere de sub urmărire penală emisă anterior în cauză. Altfel spus, problema competenţei materiale a organului de urmărire penală care a redeschis urmărirea penală nu a fost dezbătută şi nici analizată în cadrul procedurii judiciare reglementate de art. 335 alin. (4) C.proc.pen., pentru a se putea concluziona că acest aspect de nelegalitate a fost tranşat definitiv, cu autoritate de lucru judecat, într-un alt cadru procesual. *În al patrulea rând*, încheierea nr. 75/Î/CP/10.06.2014 a judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Bihor a fost dată în camera de consiliu, fără participarea procurorului şi a suspectului sau, după caz, a inculpatului, în baza dispoziţiilor art. 335 alin. (4) C.proc.pen., astfel cum erau în vigoare la acel moment. Neîndoielnic, nulitatea ordonanţei de redeschidere a urmăririi penale radiază asupra tuturor actelor de urmărire penală şi probelor administrate ulterior, legalitatea tuturor acestora fiind în legătură directă şi obiectiv necesară cu legalitatea redeschiderii urmăririi penale. Astfel, conform art. 332 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., urmărirea penală este reluată în caz de redeschidere a urmăririi penale. Prin urmare, ordonanţa prin care procurorul ierarhic superior dispune redeschiderea urmăririi penale, conform art. 335 alin. (1) C.proc.pen., este cea care fixează cadrul procesual al întregii urmăriri penale desfăşurate ulterior, asigurând ca toate actele de urmărire penală să fie efectuate în cadrul unui proces penal în curs. Nelegalitatea acestei ordonanţe, a cărei importanţă a fost evidenţiată în considerentele deciziei nr. 496/2015 din 23 iunie 2015 a Curţii Constituţionale, atrage nelegalitatea tuturor actelor de urmărire penală şi nelegalitatea tuturor probelor efectuate ulterior, căci toate acestea, în lipsa unei ordonanţe de redeschidere a urmăririi penale valabile, sunt situate în afara procesului penal, existând astfel o legătură directă evidentă între toate aceste acte subsec-

vente şi ordonanţa de redeschidere a urmăririi penale, declarată nulă. Nulitatea ordonanţei de redeschidere a urmăririi penale radiază şi asupra actului de sesizare, determinând, în cauză, neregularitatea rechizitoriilor nr. 63/P/2010 şi respectiv nr. 110/P/2017 ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Direcţia Naţională Anticorupţie – Serviciul Teritorial Oradea, derivată atât din nulitatea ordonanţei, cât şi din nelegalitatea derivată a celorlalte acte de urmărire penală efectuate ulterior. Actelor de urmărire penală şi probelor efectuate ulterior ordonanţei din 16.05.2014, le sunt astfel pe deplin aplicabile atât dispoziţiile art. 280 alin. (2) C.proc.pen., care prevăd că actele îndeplinite ulterior actului care a fost declarat nul sunt la rândul lor lovite de nulitate, atunci când există o legătură directă între acestea şi actul declarat nul, cât şi dispoziţiile art. 102 alin. (2)-(4), care prevăd că probele obţinute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal, nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determinând excluderea probei şi că probele derivate se exclud dacă au fost obţinute în mod direct din probele obţinute în mod nelegal şi nu puteau fi obţinute în alt mod. Ca o consecinţă a celor de mai sus, în aplicarea deciziei Curţii Constituţionale nr. 22 din 18 ianuarie 2018 (M.Of. nr. 177 din 26 februarie 2018), se impune excluderea materială din dosarele de urmărire penală nr. 63/P/2010 şi respectiv nr. 110/P/2017 ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Direcţia Naţională Anticorupţie – Serviciul Teritorial Oradea a tuturor mijloacelor de probă administrate nelegal *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea din 26 octombrie 2020, nepublicată).*

3.2. Procedura de confirmare judiciară

- în cazurile de redeschidere a urmăririi penale enumerate la ***pct. 1, 3, 4 de mai sus*** (indiferent dacă redeschiderea s-a dispus din oficiu ori ca urmare a soluţionării de procurorul ierarhic superior a plângerii formulate împotriva ordonanţei de clasare), ***dacă a fost comunicată*** ordonanţa conţinând soluţia de netrimitere în judecată[1], procurorul trebuie să sesizeze judecătorul de cameră preliminară în vederea ***confirmării ordonanţei de redeschidere în termen de cel mult 3 zile***; trebuie totuşi avute în vedere următoarele aspecte:

a. deşi este obligatorie comunicarea soluţiei de clasare, aceasta *poate fi infirmată* de procurorul ierarhic superior în cadrul controlului exercitat din oficiu *înainte de comunicarea acesteia*, caz în care, potrivit art. 335 alin. (6) C.proc.pen. redeschiderea ***nu este supusă*** confirmării judecătorului, chiar şi în ipoteza în care ulterior infirmării soluţiei, aceasta a fost comunicată împreună cu ordonanţa de infirmare;

b. *revocarea* de către procurorul de caz a ordonanţei de clasare atrage obligativitatea confirmării redeschiderii de către judecătorul de cameră preliminară, indiferent dacă soluţia de clasare a fost sau nu comunicată, dispoziţiile art. 335 alin. (6) C.proc.pen. fiind aplicabile numai *pentru infirmările* dispuse înainte de comunicare de procurorul ierarhic superior, *nu şi pentru revocările* dispuse de procurorul de caz;

[1] În ipoteza admiterii plângerii împotriva soluţiei de clasare, în principiu, ar trebui sa se asume că soluţia de netrimitere în judecată a fost comunicată de procuror.

c. soluţia de renunţare la urmărirea penală se comunică numai după ce a fost confirmată în procedura internă de procurorul ierarhic superior; prin urmare, infirmarea acesteia în cadrul controlului de legalitate şi temeinicie efectuat în condiţiile art. 318 alin. (10) C.proc.pen. se va realiza înainte de comunicarea ordonanţei, fiind incidente dispoziţiile art. 335 alin. (6) C.proc.pen., care exceptează o asemenea redeschidere de la controlul judecătoresc; tot astfel, nu este supusă controlului judecătoresc redeschiderea urmăririi penale care survine ulterior respingerii de către judecătorul de cameră preliminară a cererii de confirmare a renunţării la urmărirea penală;

d. atât infirmarea clasării dispuse de procurorul ierarhic superior după comunicarea soluţiei, cât şi revocarea renunţării la urmărirea penală pentru neîndeplinirea obligaţiilor a condus la necesitatea confirmării judecătoreşti a redeschiderii urmăririi penale.

Nu trebuie parcursă procedura de confirmare judiciară[1] prevăzută de art. 335 alin. (4) C.proc.pen. în următoarele cazuri:

1. dacă redeschiderea urmării penale este consecinţa admiterii de judecătorul de cameră preliminară a plângerii formulate împotriva soluţiei de clasare, când acesta dispune trimiterea cauzei la procuror în vederea completării urmăririi penale;

2. atunci când redeschiderea urmării penale este dispusă ca urmare a respingerii cererii de confirmare a soluţiei de renunţare la urmărirea penală, când judecătorul de cameră preliminară trimite cauza la procuror pentru completarea urmăririi penale;

3. art. 335 alin. (6) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 stipulează o *situaţie inedită de redeschidere a urmăririi penale care nu trebuie supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară*[2]; astfel, noua reglementare prevede că în

---

[1] Sintetizând, se poate constata că procedura de confirmare de către judecătorul de cameră preliminară *nu este obligatorie*: *1.* în toate ipotezele de reluare a urmăririi penale; *2.* în toate cazurile de redeschidere a urmăririi penale; *3.* în toate situaţiile în care procurorul ierarhic superior dispune redeschiderea urmăririi penale. *4.* în toate cazurile în care este admisă o plângere formulată împotriva unei soluţii de clasare.

[2] Inovaţia legislativă a fost pe bună dreptate criticată în doctrină [*I. Kuglay*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1382] reţinându-se că „Noua dispoziţie porneşte de la premisa că, înainte de a fi comunicată celor interesaţi în cauză (înainte de a fi „ieşit din parchet" este exprimarea practicienilor), soluţia de netrimitere în judecată nu a consolidat raporturile sociale rezultând din dispoziţia de clasare, şi, ca atare, desfiinţarea ei nu ar reclama garanţiile controlului judecătoresc. Ea are în vedere practica potrivit căreia, de îndată după ce a fost emisă soluţia de clasare, odată cu semnarea corespondenţei dintre unitatea de parchet şi persoanele cărora trebuie să li se comunice soluţia, procurorul ierarhic superior poate face şi un prim control al soluţiei, ocazie cu care o poate infirma, cu consecinţa că soluţia iniţială nu mai este comunicată celor interesaţi (infirmare „de la mapă", tot în exprimarea practicienilor). Practica privind renunţarea la comunicarea soluţiei de clasare când ea este infirmată în condiţiile arătate este însă greşită: soluţia ar trebui comunicată, conform art. 316 C.proc.pen., care nu cunoaşte vreo excepţie, după cum, de asemenea, ar trebui comunicată şi infirmarea ei, întrucât controlul ierarhic asupra soluţiei nu face ca soluţia „să nu fi existat", să nu se fi pronunţat niciodată; ea a fost emisă de către procurorul de caz, iar persoanele îndreptăţite a o cunoaşte au în continuare dreptul de fi informate că procurorul care a instrumentat cauza a emis-o, chiar dacă, ulterior, ea a fost desfiinţată. În această logică a instituţiilor, verificarea de către judecător a redeschiderii cauzei îşi păstrează deplina relevanţă. Caracterul generalizat al acestei practici a parchetelor nu îi conferă şi justificare legală, cu atât mai puţin ar fi trebuit avut în

situația în care procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția *infirmă* soluția de netrimitere în judecată (clasare sau renunțare la urmărirea penală) și dispune redeschiderea urmăririi penale, ***anterior comunicării ordonanței care cuprinde această soluție***, redeschiderea urmăririi penale nu este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară în condițiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen.; așadar, în toate cazurile, infirmarea trebuie să fie anterioară comunicării de către parchet a soluției de netrimitere în judecată, iar nu primirii comunicării de către destinatar; astfel, ***în cazul în care soluția adoptată este renunțarea la urmărirea penală***, potrivit art. 318 alin. (10) C.proc.pen., procurorul ierarhic superior procedează din oficiu la verificarea soluției *înainte* de comunicarea ordonanței persoanei care a făcut sesizarea, părților, subiecților procesuali principali sau altor persoane interesate, iar în ipoteza infirmării soluției nu se va mai proceda la controlul judiciar din partea judecătorului de cameră preliminară nici în condițiile art. 318 alin. (12)-(16) C.proc.pen. și nici în condițiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen.; în situația *în care s-a dispus o soluție de clasare* art. 316 C.proc.pen. prevede obligativitatea comunicării soluției, imediat după emiterea ordonanței de netrimitere în judecată, persoanei care a făcut sesizarea,

---

vedere la fundamentarea normei la care ne referim. Ceea ce de fapt statuează noua soluție legislativă este că siguranța juridică nu ar fi afectată în lipsa comunicării soluției. Or, garanția controlului judecătoresc a fost instituită nu în considerarea faptului că soluția inițială „s-a aflat" (iar dacă nu se știe despre ea, atunci ea nici „nu există"), ci și, așa cum vom arăta în continuare, în considerarea necesității de a supune unui cenzor independent – judecătorul – intervenția procurorului ierarhic superior asupra deciziei procurorului de caz, respectiv, în cazul revocării, seriozitatea motivelor procurorului de caz de a relua urmărirea penală. Se ajunge astfel la situația inechitabilă în care intervenția procurorului ierarhic superior este supusă controlului judecătoresc, persoanele interesate bucurându-se de garanțiile acestei proceduri, dacă soluția a fost comunicată vreunei persoane, în schimb, aceleași garanții nu sunt accesibile celor interesați, infirmarea rămânând necenzurată, dacă soluția nu a fost comunicată. Pe lângă a semnala acest compromis făcut respectării unor principii în favoarea amenajării gospodărești a procedurilor, mai trebuie observate și unele *previzibile neajunsuri ale textului*: Întâi, el se va aplica și unor situații care exced chiar premiselor avute în vedere la redactarea normei: de exemplu, când, fără a fi fost comunicată vreunei persoane (justificată sau nu, ipoteza se întâlnește în practică), soluția este infirmată la mult timp după emiterea ei; or, o atare situație este una dintre cele care a condus inițial la instituirea controlului judecătoresc asupra redeschiderii. Apoi, noua soluție legislativă scapă din vedere că rațiunea „timpului" nu a fost singura avută în vedere de legiuitor când a instituit regula confirmării judecătorești; criteriul duratei rezonabile a fost unul important, dar, în același timp, regula are în vedere prevenirea oricăror inechități rezultând din modul de îndeplinire a unei atribuții, altminteri necircumstanțiată și nelimitată, a procurorului ierarhic superior, aceea de a dispune cu privire la soluțiile procurorului de caz. În fine, textul este echivoc: pe cale de interpretare teleologică trebuie arătat că el este incident numai dacă niciuneia dintre persoanele interesate nu i s-a comunicat soluția. În plus, *subzistă întrebarea* dacă textul se va aplica sau nu acelor soluții care nu trebuie comunicate vreunei persoane (de exemplu, soluții pronunțate *in rem*, ca urmare a unei sesizări din oficiu), ori le are în vedere doar pe acelea care, prin premisă, trebuie comunicate cel puțin unei persoane. Este probabil că aceleași rațiuni ale practicienilor care au dus la apariția normei vor impune și practica în sensul că soluțiile care nu trebuie comunicate vreunei persoane ar putea fi infirmate în condițiile alin. (4[1]), fără a fi supuse confirmării judecătorului. Ar fi, în opinia noastră, o altă practică greșită, bazată de data aceasta pe o interpretare căreia textul însuși îi lasă loc".

suspectului, inculpatului sau, după caz, altor persoane interesate; în acest caz, pentru a nu se urma procedura prevăzută de art. 335 alin. (4) C.proc.pen., infirmarea ordonanţei de clasare trebuie să aibă loc *de îndată*, de procurorul ierarhic superior, şi înainte de trimiterea către destinatar a copiei ordonanţei; tot astfel, în cazurile în care organul de urmărire penală s-a sesizat din oficiu, a dispus începerea urmăririi penale *in rem*, iar apoi, înainte de continuarea efectuării urmăririi penale *in personam*, a dispus o soluţie de clasare, infirmarea ordonanţei de netrimitere în judecată poate avea loc înainte de comunicarea soluţiei către persoanele interesate, dacă acestea pot fi identificate; în situaţia în care nu se poate reţine existenţa unor persoane interesate în cauză (ipoteză puţin probabilă în practică) sau acestea nu pot fi identificate şi, prin urmare, nu se impune efectuarea vreunei comunicări, având în vedere că soluţia de clasare este dispusă *in rem* ca urmare a unei sesizări din oficiu, reglementarea posibilităţii procurorului ierarhic superior de a infirma oricând ordonanţa de netrimitere în judecată, fără ca redeschiderea urmăririi penale să fie supusă controlului judiciar, vine în contradicţie cu însăşi raţiunea procedurii prevăzute de art. 335 alin. (4) C.proc.pen.;

4. în cazul în care s-a dispus continuarea urmăririi penale, în această ipoteză de redeschidere a urmăririi penale nefiind incidente dispoziţiile art. 332-335 C.proc.pen., ci doar dispoziţiile art. 319 C.proc.pen.

- în cazul în care procurorul respinge prin ordonanţă motivată cererea formulată de o persoană interesată de redeschidere a urmăririi penale, actul procurorului nu trebuie să fie supus confirmării judecătoreşti, neavând ca efect nici reluarea urmăririi penale şi nici formularea unei noi acuzaţii penale;

- ***competenţa*** de soluţionare a solicitării procurorului de confirmare aparţine judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanţei căreia i-ar reveni competenţa să soluţioneze cauza în primă instanţă prin raportare la infracţiunile pentru care se impune reluarea investigaţiilor şi, după caz, la persoana (făptuitor ori fost suspect/ inculpat) în legătură cu care se consideră că trebuie redeschisă urmărirea penală; nerespectarea normelor de competenţă materială/personală prin confirmarea redeschiderii urmăririi penale de un judecător de cameră preliminară din cadrul instanţei ierarhic inferioare celei competente material/personal să judece cauza în primă instanţă va atrage nulitatea absolută a actelor de urmărire penală, respectiv a actelor prin care s-a dispus ori s-a autorizat administrarea unei probe sau prin care aceasta a fost administrată, care au fost emise după momentul confirmării ordonanţei de redeschidere de către un judecător din cadrul instanţei necompetente; implicit se poate ajunge la constatarea neregularităţii rechizitoriului;

Interpretarea sistematică a dispoziţiilor Codului de procedură penală incidente în materia competenţei judecătorului de cameră preliminară conduce la concluzia că, în procedura reglementată în art. 335 C.proc.pen. competenţa confirmării soluţiei de redeschidere a urmăririi penale îi aparţine judecătorului de cameră preliminară de la instanţa căreia i-ar reveni, potrivit legii, competenţa să judece cauza în primă instanţă. Judecătorul de la instanţa căreia i-ar reveni, potrivit legii, competenţa teritorială să judece cauza în primă instanţă are competenţa teritorială de a confirma redeschiderea urmăririi penale, chiar dacă, în

temeiul dispoziţiilor art. 326 C.proc.pen. procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a dispus trimiterea cauzei la un parchet egal în grad, întrucât dispoziţiile art. 326 C.proc.pen. privesc exclusiv competenţa parchetului în activitatea de urmărire penală, iar nu competenţa judecătorului de cameră preliminară *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 18 din 16 ianuarie 2019,www.scj.ro).*

- ***termenul de 3 zile este un termen procedural imperativ***, care se calculează pe zile libere de la data dispunerii soluţiei de redeschidere; în cursul acestui termen, procurorul are obligaţia înregistrării cererii de confirmare a redeschiderii urmăririi penale la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă; termenul prevăzut de art. 335 alin. (4) C.proc.pen. nu este prevăzut de lege ca interval de timp în care trebuie soluţionată de judecătorul de cameră preliminară cererea de confirmare a redeschiderii urmăririi penale, fiind stipulat de legiuitor numai în legătură cu momentul sesizării judecătorului de cameră preliminară;

- nerespectarea termenului prevăzut de art. 335 alin. (4) C.proc.pen. atrage incidenţa ***nulităţii absolute*** a ordonanţei de redeschidere a urmăririi penale, vătămarea fiind prezumată absolut şi considerată *ope legis* ca fiind **iremediabilă**;

- reglementarea controlului *a posteriori* al legalităţii şi temeiniciei ordonanţei de redeschidere a urmăririi penale este justificată pentru cel puţin două motive: **1.** încheierea judecătorului prin care este menţinută o soluţie de clasare sau confirmată renunţarea la urmărirea penală, respectiv ordonanţa de clasare dispusă în urma efectuării unei anchete aprofundate şi a analizei fondului acuzaţiei penale *au natura unor hotărâri definitive care pot fi invocate cu autoritate de lucru judecat* în sensul art. 6 C.proc.pen. şi art. 50 din Cartă [a se vedea CJUE, *cauzele M (5 iunie 2014) şi Kossowski (29 iunie 2016)*]; în aceste condiţii, instituirea unui control judiciar *a posteriori* constituie una dintre garanţiile prin care se asigură realizarea deplină atât a dreptului la un proces echitabil prevăzut de art. 6 CEDO, prin apărarea securităţii juridice şi a încrederii în realizarea actului de justiţie, cât şi a principiului legalităţii prin garantarea autorităţii hotărârii penale definitive; **2.** redeschiderea urmăririi penale atrage după sine prelungirea duratei procesului penal. În jurisprudenţa Curţii de la Strasbourg (CtEDO, *Bottazzi c. Italiei*, hotărârea din 28 iulie 1999, parag. 22), s-a reţinut că dreptul la desfăşurarea procedurilor penale într-un termen rezonabil prevăzut de art. 6 parag. 1 CEDO, profită tuturor persoanelor implicate într-o procedură penală şi are ca scop protejarea acestora contra lentorii excesive a procedurii, în vederea evitării prelungirii pe o perioadă prea mare de timp a incertitudinii cu privire la soarta celui acuzat. Prin urmare, controlul judiciar *a posteriori* vine să garanteze în plus şi această componentă a echitabilităţii procedurii;

- în mod întemeiat s-a arătat în doctrină[1] că „infirmarea trebuie supusă confirmării judecătorului cel puţin în acele situaţii în care neînceperea urmăririi penale s-a dispus cu privire la o persoană şi atunci când actele premergătoare urmăririi penale efectuate sub imperiul reglementării anterioare pot fi considerate un veritabil „proces penal" în sensul autonom dat acestei instituţii în jurisprudenţa CtEDO; în acest sens, CtEDO a

[1] *I. Kuglay*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1382.

recunoscut în cauza *Argintaru c. României* că făptuitorul beneficia de dreptul la apărare încă din faza actelor premergătoare (CtEDO, *Argintaru c. României*, decizia de inadmisibilitate din 8 ianuarie 2013, parag. 27);

- judecătorul care a confirmat soluţia de renunţare la urmărirea penală *nu este incompatibil* să soluţioneze cererea de redeschidere a urmăririi penale în urma nerespectării obligaţiilor impuse odată cu dispunerea soluţiei de netrimitere în judecată, deoarece acesta este chemat să evalueze existenţa unor împrejurări apărute ulterior confirmării iniţiale şi care justifică revocarea renunţării la urmărirea penală;

- în urma dispunerii unei soluţii de clasare, este nelegală crearea unui nou dosar penal, fie autonom, fie în urma disjungerii cu privire la aceeaşi acuzaţie penală în scopul evitării parcurgerii procedurii confirmării judecătoreşti în cazul redeschiderii urmăririi penale;

În procedura confirmării reglementată de dispoziţiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen., controlul efectuat de judecătorul de cameră preliminară vizează legalitatea şi temeinicia actului procedural prin care s-a dispus infirmarea sau, după caz, revocarea ordonanţei de clasare şi redeschiderea urmăririi penale, prin verificarea respectării termenului de sesizare, a competenţei instanţei, dar şi a organului desemnat să pronunţe o asemenea soluţie, a incidenţei vreunuia dintre cazurile de împiedicare a punerii în mişcare a acţiunii penale ori continuare a procesului penal, a corespondenţei dintre prevederile invocate ca temei al soluţiei şi situaţia concretă din cauză, precum şi a motivelor pe care se sprijină ordonanţa procurorului de reluare a urmăririi penale. În această procedură, judecătorul de cameră preliminară nu este chemat să stabilească nicio încadrare juridică certă şi nicio vinovăţie concretă, sigură, ci să constate dacă procurorul a efectuat o instrucţie penală completă, efectivă sau, dimpotrivă, incompletă, care impune reluarea cercetării penale pentru stabilirea existenţei sau, dimpotrivă, a lipsei probelor ori a insuficienţei acestora care împiedică trimiterea în judecată a unei persoane. Prin urmare, redeschiderea urmăririi penale ca urmare a controlului ierarhic presupune îndeplinirea a două cerinţe, şi anume: a) existenţa, în cauză, a unei soluţii de clasare şi b) constatarea, ulterioară, a inexistenţei împrejurării pe care aceasta se întemeia, controlul fiind efectuat de procurorul ierarhic superior celui care a dispus respectiva soluţie, care, în urma analizării tuturor aspectelor de legalitate, o infirmă şi dispune reluarea cercetărilor. În cauza dedusă judecăţii, judecătorul de cameră preliminară, în procedura confirmării redeschiderii urmăririi penale, constată, pe de o parte, caracterul lacunar, superficial, incomplet, aproape formal al cercetărilor care au condus la adoptarea ordonanţei de clasare din 26 noiembrie 2019 dată în dosarul nr. X. al SIIJ, iar pe de altă parte, legalitatea şi temeinicia ordonanţei nr. Y. din data de 18 mai 2020 emisă de procurorul-şef adjunct, prin care s-a constatat lipsa unei anchete efective, pentru lămurirea împrejurărilor de fapt ce se impuneau a fi elucidate raportat la conţinutul sesizării. Petentul A. a formulat la data de 26 noiembrie 2018 plângere, prin care a solicitat cercetarea ofiţerilor de poliţie, a magistraţilor procurori, precum şi a magistraţilor judecători, care au efectuat urmărirea penală şi au dispus măsuri în dosarul penal nr. Z. al D.I.I.C.O.T., având ca obiect săvârşirea infracţiunilor de compromitere a intereselor justiţiei prevăzută în

art. 277 alin. (1) C.pen., influenţare a declaraţiilor prevăzută în art. 272 C.pen., mărturie mincinoasă prevăzută în art. 273 C.pen. şi inducere în eroare a organelor judiciare prevăzută în art. 268 C.pen. În cauză, raportat la conţinutul sesizării, se impuneau a fi efectuate cercetări efective, pentru a se stabili dacă sunt sau nu indicii cu privire la săvârşirea infracţiunilor cu privire la care petentul A. a formulat plângerea. Judecătorul de cameră preliminară constată că motivele care au stat la baza ordonanţei de clasare se rezumă la prezentarea unor aspecte care nu corespund elementelor învederate în sesizare, în lipsa unei verificări efective a susţinerilor petentului. Judecătorul de cameră preliminară constată elemente de generalitate, ceea ce conturează, fără echivoc, lipsa unei anchete efective, necesară şi absolut obligatorie, care impunea identificarea elementelor de fapt şi a condiţiilor în care se presupune că s-ar fi săvârşit o faptă prevăzută de legea penală, în contextul în care faptele penale care au făcut obiectul sesizării penale nu au fost analizate. Redeschiderea urmăririi penale se impune şi prin prisma deciziilor pronunţate de CtEDO cu privire la obligaţia statului de a face o anchetă efectivă. Pe cale de consecinţă, având în vedere carenţele anchetei, se impune reluarea cercetărilor, constatându-se legalitatea şi temeinicia ordonanţei prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale. Această procedură permite administrarea oricărei probe pentru lămurirea situaţiei de fapt şi aflarea adevărului, obligând organele de urmărire penală la respectarea tuturor dispoziţiilor legale aplicabile în faza de urmărire penală. În raport de considerentele expuse, judecătorul de cameră preliminară, în baza art. 335 alin. (4) C.proc.pen., a confirmat redeschiderea urmăririi penale în dosarul nr. X. al SIIJ, dispusă prin ordonanţa din 18 mai 2020 emisă de procurorul-şef adjunct al SIIJ *(I.C.C.J., secţia penală, Judecătorul de cameră preliminară, încheierea nr. 211 din 11 iunie 2020, www.scj.ro).*

Pe de o parte, judecătorul consideră că actele premergătoare urmăririi penale efectuate sub imperiul reglementării anterioare în dosarul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea şi care au fost evaluate de procurorul de caz prin rezoluţia de neîncepere a urmăririi penale din data de 13 martie 2013, pot fi considerate un veritabil «*proces penal*» având ca obiect o acuzaţie penală înţeleasă în sensul autonom dezvoltat în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului (*CtEDO, hotărârea din 27 februarie 1980, în cauza Deweer c. Belgiei, parag. 42-48; CtEDO, hotărârea din 20 octombrie 1997, în cauza Serves c. Franţei, parag. 42; CtEDO, hotărârea din 15 iulie 1982, în cauza Eckle c. Germaniei, parag. 73*). Pe de altă parte, prin neexercitarea căii de atac prevăzute de lege de către petenta S.A.R., soluţia procurorului de neurmărire penală, dispusă în urma unei activităţi investigative aprofundate care are natura unui proces penal, reprezintă o *„hotărâre penală definitivă"* în sensul jurisprudenţei CtEDO în interpretarea art. 4 din Protocolul adiţional nr. 7 la CEDO *(CtEDO, Zolotoukhin c. Rusiei, hotărârea din 10 februarie 2009, parag. 107 şi 108)*, precum şi a jurisprudenţei CJUE (*CJUE, cauza M., hotărârea din 5 iunie 2014, C-398/12, parag. 27-42*), deoarece: ***a.*** există o soluţie de netrimitere în judecată *prin care procurorul s-a pronunţat asupra fondului cauzei*, constatând lipsa de tipicitate a faptei sesizate, impediment la punerea în mişcare a acţiunii penale; ***b.*** *nu mai există niciun remediu de drept comun disponibil* pentru ata-

carea soluţiei procurorului în condiţiile în care părţile nu au uzat de posibilitatea prevăzută de art. 278[1] C.proc.pen. din 1968, atacând soluţia de netrimiterea în judecată numai la procurorul ierarhic superior celui care a dispus-o, iar nu şi la judecător; **c.** *posibilitatea redeschiderii urmăririi penale are caracter excepţional*, fiind condiţionată de apariţia unor fapte sau împrejurări noi. În această privinţă, Curtea Europeană a arătat că existenţa unor remedii extraordinare cum ar fi cel al redeschiderii procedurii nu pot fi avute în vedere pentru analiza caracterului definitiv al hotărârii, caracterul „definitiv" nedepinzând de utilizarea lor în viitor (*CtEDO, Zolotoukhin c. Rusiei, hotărârea din 10 februarie 2009, parag. 108*). Tot astfel, CJUE a reţinut în *cauza M.* că „posibilitatea unei redeschideri a anchetei judiciare ca urmare a apariţiei unor probe noi, nu poate repune în cauză caracterul definitiv al ordonanţei de netrimitere în judecată în discuţie în litigiul principal. (...) Judecătorul apreciază că, în mod neîntemeiat, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel a pronunţat o soluţie de clasare prin raportare la noua plângere penală formulată de S.A.R. Astfel, în condiţiile existenţei unei soluţii definitive prin care se constatase lipsa elementelor de tipicitate obiectivă cu privire la aceeaşi faptă sesizată, procurorul avea obligaţia de a recalifica plângerea penală înregistrată şi de a stabili că natura juridică a acesteia nu este aceea de act de sesizare a organelor de urmărire penală, ci de cerere de redeschidere a urmăririi penale. (...) Judecătorul constată că *necesitatea instituirii unui control judiciar* în privinţa redeschiderii urmăririi penale fusese deja afirmată, încă din anul 2005 de către Curtea Europeană în cauza *Stoianova şi Nedelcu c. României* (...). În plus, judecătorul apreciază că necesitatea existenţei unui control jurisdicţional *a posteriori* a existenţei faptelor sau împrejurărilor noi pentru redeschiderea urmării penale constituie şi o consecinţă a „caracterului definitiv" al soluţiilor de netrimitere în judecată dispuse de procuror, care impune o procedură de verificare similară celei din calea extraordinară de atac a revizuirii promovate împotriva unei hotărâri judecătoreşti definitive, în condiţiile în care soluţiile de netrimitere în judecată sunt apte să creeze o stabilitate juridică şi să genereze o aşteptare rezonabilă a persoanei faţă de care procesul penal a fost încheiat, că procedurile nu vor mai putea fi reluate în viitor decât în circumstanţe excepţionale. Judecătorul constată că: **a)** obiectul investigaţiilor succesive a vizat o faptă pretins a fi comisă în urmă cu aproximativ 8 ani (16 octombrie 2009); **b)** prezenta cauză are o complexitate în fapt şi în drept relativ redusă, vizând respectarea normelor de drept primar cu prilejul întocmirii unui act autentic notarial, în condiţiile în care legalitatea actului în discuţie a fost analizată prin decizia civilă nr. 499/R/2014 din 18 martie 2014, pronunţată de Curtea de Apei Oradea – secţia civilă, soluţie care are natura unei chestiuni prealabile şi care se impune cu autoritate de lucru judecat organelor judiciare penale; **c)** S.A.R. a formulat succesiv plângeri penale (acte de sesizare ale organelor de urmărire penală) vizând fapte identice ori fapte care sunt în mod substanţial aceleaşi (*idem factum*), deşi nu a probat existenţa unor fapte sau împrejurări noi în condiţiile în care fusese deja dispusă o soluţie de neurmărire penală, definitivată prin necontestarea la judecător de către petentă, iar instanţa civilă se pronunţase în mod definitiv cu privire la valabilitatea contractului de vânzare-cumpărare autentificat prin încheierea nr. 1277 din 16 octombrie 2009 a Biroului Notarului Public D.G.I.; **d)** deşi a formulat plângeri penale succesive,

S.A.R. nu a atacat cu plângere la procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea şi nici la judecătorul de cameră preliminară de la Curtea de Apel Oradea, în temeiul art. 339 şi 340 C.proc.pen., soluţiile de clasare dispuse prin ordonanţa din data de 29 aprilie 2014 şi prin ordonanţa din data de 30 mai 2015 ale Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea; **e)** plângerea penală formulată în data de 13 mai 2016 şi depusă la DNA – Serviciul Teritorial Oradea, se referă la aceeaşi persoană, D.G.I. şi vizează aceeaşi situaţie de fapt ca cea analizată anterior sub aspectul tipicităţii de către Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea. Acest nou act de sesizare a fost înaintat organelor judiciare ulterior soluţiilor pronunţate de Curtea de Apel Oradea – secţia civilă, prin decizia civilă nr. 499/R/2014 din 18 martie 2014 (prin care s-a stabilit valabilitatea contractului de vânzare-cumpărare autentificat prin încheierea nr. 1277 din 16 octombrie 2009 a Biroului Notarului Public D.G.I.), respectiv prin decizia civilă nr. 1168 din 18 decembrie 2015 (prin care s-a stabilit că actul de vânzare-cumpărare dintre S.A.R. şi petenta este lovit de nulitate absolută, fiind bazat pe o cauză ilicită). Faţă de aceste constatări judecătorul consideră că soluţia de neurmărire penală dispusă prin rezoluţia din data de 13 martie 2013, soluţiile dispuse succesiv prin ordonanţa din data de 29 aprilie 2014 şi prin ordonanţa din data de 30 mai 2015 ale Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea, precum şi soluţiile pronunţate de Curtea de Apel Oradea prin decizia civilă nr. 499/R/2014 din 18 martie 2014, respectiv prin decizia civilă nr. 1168 din 18 decembrie 2015 au fost apte să creeze stabilitate juridică şi să ofere intimatului D.G.I. o aşteptare rezonabilă că procedurile penale nu vor mai putea fi reluate decât în circumstanţe excepţionale, cu respectarea rezonabilităţii temporale a procedurii. Or, faţă de data faptei investigate succesiv, de efectele produse de procedurile succesive, de complexitatea redusă a cauzei şi de comportamentul procesual al petenţilor (având în vedere şi soluţiile pronunţate de instanţele civile în care petenţii au avut calitate de părţi), judecătorul apreciază că, faţă de particularităţile prezentei cauze, reluarea urmăririi penale ar conduce la afectarea dreptului la un proces echitabil într-un termen rezonabil şi la încălcarea dispoziţiilor art. 6 parag. 1 CEDO. Deşi această constatare poate constitui în sine un temei pentru respingerea cererii de confirmare a redeschiderii urmăriri penale, judecătorul urmează să analizeze şi întrunirea în cauză a cerinţei apariţiei unor fapte sau împrejurări noi pentru redeschiderea urmăririi penale *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea nr. 33/2017, nepublicată)*.

Redeschiderea urmăririi penale prevăzută de art. 335 C.proc.pen. este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară, atât în urma infirmării soluţiei procurorului de către procurorul ierarhic superior în procedura prevăzută de art. 336 şi urm. C.proc.pen., cât şi în cazul infirmării dispuse din oficiu (...). Potrivit art. 273 C.proc.pen. din 1968, reluarea urmării penale în caz de redeschidere era de competenţa exclusivă a procurorului, prevederile alin. (2) al articolului anterior menţionat arătând doar că redeschiderea urmăririi penale se dispune de procuror prin ordonanţă. Spre deosebire de vechea reglementare, conform art. 335 alin. (4) C.proc.pen., instituţia redeschiderii urmăririi penale nu mai este prerogativa exclusivă a procurorului, ci este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară. În acest fel, legiuitorul a înţeles să pună în acord

dispoziţiile Codului de procedură penală cu prevederile art. 6 parag. (1) din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, ca urmare a celor reţinute de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin hotărârea din 4 august 2005, pronunţată în cauza *Stoianova şi Nedelcu c. României*, parag. 21, prin care instanţa europeană a constatat necesitatea ca posibilitatea acordată parchetului de a redeschide urmărirea penală să fie supusă autorizării unei instanţe naţionale care să fie obligată să examineze temeinicia unei astfel de cereri, în sensul de a aprecia dacă redeschiderea cazului nu este inechitabilă sau perioada scursă de la încetarea anchetei nu este excesivă. Procedura de confirmare de către judecător a redeschiderii urmăririi penale astfel reglementată – respectiv prin ajungerea în faţa unei «instanţe naţionale» – constituie, prin urmare, o garanţie procesuală a caracterului echitabil al actului de redeschidere a urmăririi penale acordată participanţilor la procesul penal, conform dispoziţiilor art. 21 alin. (3) din Constituţie şi ale art. 6 parag. (1) din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale *(I.C.C.J, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 27 din 29 octombrie 2015)*.

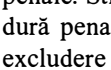
Dispoziţiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen. stipulează un caz de nulitate absolută explicită a ordonanţei prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale ce intervine în ipoteza în care procurorul nu a sesizat judecătorul în termenul legal peremptoriu de 3 zile în vederea analizării în cadrul unei proceduri contradictorii a legalităţii şi temeiniciei soluţiei de redeschidere a urmăririi penale. Stipularea acestei nulităţi absolute în partea specială a Codului de procedură penală nu constituie un caz singular, ipoteze de nulitate absolută sau de excludere automată a probelor fiind prevăzute şi în alte dispoziţii procedurale decât cele ale art. 281 C.proc.pen. Astfel, caracterul absolut al nulităţii prevăzute de art. 335 alin. (4) C.proc.pen. confirmă voinţa legiuitorului de a prezuma *iure et de iuris* vătămarea procesuală produsă prin nerespectarea dispoziţiilor care instituie această procedură ca garanţie împotriva redeschiderii arbitrare a procesului penal. În mod implicit, se constată o continuitate între caracterul absolut al nulităţii în ipotezele în care procedura s-a desfăşurat în lipsa procurorului ori a suspectului sau inculpatului în ipotezele în care asigurarea prezenţei acestora este obligatorie şi cele prevăzute de art. 335 alin. (4) C.proc.pen. Prin urmare, în faza camerei preliminare acest caz de nulitate absolută putea fi invocat pentru prima oară în calea de atac a contestaţiei *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea nr. 140 din 23 septembrie 2016, nepublicată)*.

Sfera actelor premergătoare efectuate în dosarul nr. (...) al Parchetului de pe lângă Trib. Bihor a fost limitată numai la actele necesare pentru a se determina dacă se impune sau nu începerea urmăririi penale. Pe de altă parte, din niciunul dintre actele premergătoare efectuate nu rezultă existenţa *in concreto* a unei acuzaţii în materie penală înţeleasă în sensul autonom european de notificarea oficială, emisă de o autoritate competentă, prin care se impută unei persoane săvârşirea unei infracţiuni, ceea ce atrage repercusiuni importante asupra respectivei persoane (CtEDO, hotărârea din 27 februarie 1980, în cauza *Deweer c. Belgiei*, parag. 42-48; CtEDO, hotărârea din 20 octombrie 1997, în cauza *Serves c. Franţei*, parag. 42; CtEDO, hotărârea din 15 iulie 1982, în cauza *Eckle*

c. Germaniei, parag. 73). În aceste condiții, infirmarea soluției de neîncepere a urmăririi penale dispusă prin ordonanța din 21 iulie 2014, emisă în dosarul nr. (...) al Parchetului de pe lângă Trib. Bihor nu poate echivala cu un caz de redeschidere a procesului penal și, pe cale de consecință, nu se impunea parcurgerea procedurii jurisdicționale de confirmare a măsurii în condițiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen. *(C.A. Oradea, secția penală, încheierea nr. 140/CCP/2016 din 23 septembrie 2016, nepublicată).*

În motivarea dispoziției de infirmare sus-menționată, prim-procurorul a susținut că în ce privește infracțiunile pentru care s-a dispus clasarea față de inculpatul B.A.M. cercetările efectuate nu au fost în măsură să elucideze în totalitate starea de fapt (...), motiv pentru care odată cu redeschiderea urmăririi penale, se va analiza necesitatea extinderii urmăririi penale sub aspectul comiterii de inculpatul B.A.M., cu complicitatea celorlalți inculpați, a infracțiunii de înșelăciune (...). Toate activitățile menționate de prim-procuror în ordonanța de infirmare vin în consonanță cu dezideratul exprimat și de CtEDO, cu privire la efectivitatea anchetei (...), desfășurarea acestor activități sau a altora a căror necesitate va apărea pe parcursul urmăririi penale neaducând atingere prezumției de nevinovăție și negarantând confirmarea celor expuse de persoana vătămată în cuprinsul plângerii formulate (...); probele din dosarul cauzei confirmă motivele dezvoltate de procuror în cuprinsul sesizării, întrucât probele administrate până în acest moment conturează o suspiciune rezonabilă că inculpații ar putea fi autorii infracțiunilor pentru care prim-procurorul a dispus redeschiderea urmăririi penale *(Jud. Cluj-Napoca, secția penală, încheierea nr. 228/2019, www.rolii.ro).*

- prin O.U.G. nr. 18/2016 au fost modificate dispozițiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen. și a fost introdus art. 335 alin. (4^1) C.proc.pen. în vederea conformării legislației cu soluția adoptată prin DCC nr. 496/2015[1];

- procedura de analiză a legalității și temeiniciei ordonanței prin care s-a dispus *infirmarea* ordonanței de clasare/renunțare la urmărirea penală și redeschiderea urmăririi penale, respectiv a ordonanței prin care s-a dispus *revocarea* ordonanței de clasare sau de renunțare la urmărirea penală *este contradictorie și orală și se desfășoară în camera de consiliu cu citarea suspectului sau inculpatului și participarea procurorului*; nu este necesară citarea persoanei vătămate, a părții civile sau a celei responsabile civilmente din cauza în care s-a se solicită redeschiderea urmăririi penale[2];

---

[1] Prin DCC nr. 496/2015 s-a constatat că soluția legislativă prevăzută la art. 335 alin. (4) C.proc.pen., potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară hotărăște *„fără participarea procurorului și a suspectului sau, după caz, a inculpatului"*, este neconstituțională, fiind de natură a încălca dispozițiile art. 21 alin. (3) și ale art. 24 din Constituție.

[2] Citarea persoanei vătămate nu se impune nici în ipoteza în care redeschiderea urmăririi penale s-ar realiza în urma admiterii plângerii formulate de către aceasta de procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția de netrimitere în judecată, față de dispozițiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen. *În acest sens* în DCC nr. 318/2016 instanța de contencios constituțional a arătat că „garanțiile instituite de art. 6 CEDO nu se aplică în procedurile anterioare redeschiderii unei cauze penale, așa încât, Curtea conchide că lipsa participării persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente la procedura de soluționare a cererii de redeschidere a urmăririi penale nu este de natură a aduce atingere garanțiilor specifice unui

- neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea cererii de confirmare;

- în cazul în care redeschiderea urmăririi vizează un suspect sau inculpat minor sau privat de libertate în altă cauză (de pildă, prin măsura reținerii sau arestării preventive sau la domiciliu, ori în executarea unei măsuri educative privative de libertate) ori internat medical asistența juridică este obligatorie, judecătorul de cameră preliminară trebuind să dispună desemnarea unui avocat din oficiu, dacă suspectul sau inculpatul nu şi-a desemnat un avocat ales;

- judecătorul de cameră preliminară, soluționând cererea de confirmare, verifică legalitatea şi temeinicia ordonanței prin care s-a dispus redeschiderea urmăririi penale pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul de urmărire penală *şi a oricăror înscrisuri noi prezentate*; aşadar, în cadrul procedurii prevăzute de art. 335 alin. (4^1) C.proc.pen. obiectul probei îl constituie orice aspect ce ține de legalitatea şi temeinicia ordonanței prin care s-a dispus netrimiterea în judecată, fiind însă limitată sfera mijloacelor de probă care pot fi administrate numai la înscrisurile noi (care nu au fost deja administrate în cursul urmăririi penale);

- judecătorul de cameră preliminară dispune prin încheiere motivată fie confirmarea ordonanței de infirmare/revocare, fie confirmarea acesteia; încheierea judecătorului de cameră preliminară *este definitivă*;

- dacă redeschiderea procesului penal este fundamentată de procuror pe apariția unor fapte sau împrejurări noi, în evaluarea efectuată în cadrul controlului *a posteriori* judecătorul de cameră preliminară trebuie să analizeze cererea procurorului cu aceeaşi rigoare cu care sunt examinate cererile de revizuire întemeiate pe dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. a) C.proc.pen.;

---

proces echitabil, instituite în materie penală prin norma de drept european anterior referită. (...) Curtea reține, de asemenea, că în procedura redeschiderii urmăririi penale, judecătorul nu administrează probe, ci verifică legalitatea şi temeinicia ordonanței de redeschidere a urmăririi penale în baza probelor administrate de către procuror. Dacă judecătorul apreciază că nu sunt suficiente argumente şi probe care să justifice redeschiderea urmăririi penale va respinge cererea de confirmare a ordonanței procurorului. Aceasta nu îl împiedică însă pe procuror să revină ulterior cu o nouă cerere de confirmare a redeschiderii urmăririi penale, în condițiile art. 335 alin. (1) C.proc.pen. (...) Curtea constată că soluția confirmării de către judecător a redeschiderii urmăririi penale are efecte doar cu privire la situația procesuală a suspectului şi a inculpatului, neinfluențând situația procesuală a persoanei vătămate, a părții civile şi a părții responsabile civilmente. (...) Curtea reține că lipsa persoanei vătămate, a părții civile şi a părții responsabile civilmente de la procedura de confirmare a redeschiderii urmăririi penale de către judecătorul de cameră preliminară nu este de natură a le încălca acestora dreptul de acces liber la justiție şi dreptul la un proces echitabil şi nici dreptul la apărare, prevăzute la art. 21 alin. (1) şi (3) şi art. 24 din Constituție, întrucât acestea dispun de toate garanțiile procesuale specifice acestor drepturi în vederea realizării intereselor lor procesuale în etapa urmăririi penale. (...) Curtea constată că persoana vătămată, partea civilă şi partea responsabilă civilmente se află, în cadrul procedurii reglementate la art. 335 C.proc.pen., în situații juridice diferite, aspect care justifică acordarea de către legiuitor a unui regim juridic diferit referitor la participarea acestora la soluționarea cererii de redeschidere a urmăririi penale. Pentru acest motiv, nu poate fi reținută încălcarea prin dispozițiile art. 335 alin. (4) teza a II-a C.proc.pen. a prevederilor art. 16 alin. (1) şi (2) din Legea fundamentală".

- după redeschiderea urmăririi penale, cauza va fi trimisă organului de cercetare penală pentru continuarea urmăririi penale din stadiul în care se afla la momentul dispunerii soluției de clasare sau păstrată de procuror, care continuă efectuarea urmăririi penale;

- atât ordonanța procurorului de redeschidere a urmăririi penale, cât și încheierea judecătorului de cameră preliminară care au generat reluarea urmăririi penale vor putea fi evaluate ulterior sub aspectul legalității de către judecătorul de cameră preliminară care are competența de a analiza legalitatea primei faze a procesului penal potrivit art. 342 C.proc.pen., dacă în urma efectuării urmăririi penale se dispune o soluție de trimitere în judecată.

§4. Respingerea acordului de recunoaștere a vinovăției

- potrivit art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., instanța **poate respinge acordul de recunoaștere a vinovăției și trimite dosarul procurorului în vederea continuării urmăririi penale**, dacă:

1. nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege (la art. 480-482 C.proc.pen.) pentru încheierea acestuia în mod valabil cu privire la toate faptele reținute în sarcina inculpatului care au făcut obiectul acordului;

2. apreciază că soluția cu privire la care s-a ajuns la un acord între procuror și inculpat este nelegală sau nejustificat de blândă în raport cu gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului.

- instanța poate admite acordul de recunoaștere a vinovăției numai cu privire la unii dintre inculpați, dispunând pe cale de consecință disjungerea cauzei pentru ceilalți, respingerea acordului și trimiterea cauzei la procuror pentru *continuarea efectuării urmăririi penale.*

Secțiunea a 19-a. Continuarea procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului

- potrivit art. 18 C.proc.pen., continuarea procesului penal este un drept al suspectului sau inculpatului cu privire la care se dispune ***clasarea***, ca soluție de netrimitere în judecată, ca urmare a intervenției:

a) amnistiei antecondamnatorii;

b) prescripției răspunderii penale;

c) retragerii plângerii prealabile;

d) unei cauze de nepedepsire (generală sau specială);

e) unei cauze de neimputabilitate (generală sau specială).

- deopotrivă, art. 18 C.proc.pen. mai permite suspectului sau inculpatului să solicite continuarea procesului penal şi în ipoteza dispunerii unei ***soluţii de renunţare la urmărirea penală***;

- prin modificarea operată prin O.U.G. nr. 18/2016 a fost eliminată din alin. (1) al art. 319 C.proc.pen. posibilitatea solicitării continuării procesului penal în cazul dispunerii unei soluţii de renunţare la urmărirea penală; se remarcă în continuare existenţa unor necorelări între art. 319 alin. (1) C.proc.pen. şi art. 18 C.proc.pen., acesta din urmă prevăzând posibilitatea solicitării continuării procesului penal şi în ipoteza în care se dispune o soluţie de renunţare la urmărirea penală sau o soluţie de clasare pe motiv de incidenţă a unei cauze de neimputabilitate; faţă de această necorelare legislativă şi având în vedere că atât art. 18 C.proc.pen., cât şi art. 319 C.proc.pen. reglementează un drept al suspectului sau inculpatului, consider că trebuie dată prioritate dispoziţiei legale care oferă o paletă mai largă de drepturi persoanelor acuzate de comiterea unei infracţiuni, respectiv art. 18 C.proc.pen.; deopotrivă, trebuie reţinut că dintre cele două norme procedurale, art. 18 C.proc.pen. este cel care stabileşte cazurile de continuare a procesului penal, în vreme art. 319 C.proc.pen. este acela care stabileşte procedura după care procesul penal continuă în cursul urmăririi penale;

- este un ***drept al suspectului sau inculpatului cu privire la care se dispune clasarea*** (după începerea urmăririi penale)[1], ca urmare a intervenţiei amnistiei antecondamnatorii, prescripţiei răspunderii penale, retragerii plângerii prealabile (nu şi în cazul lipsei plângerii prealabile sau al împăcării), ori a existenţei unei cauze de nepedepsire, ***sau o soluţie de renunţare la urmărire penală***, de a solicita continuarea procesului penal pentru a putea demonstra existenţa unui caz ce împiedică punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a)-d)[2]

---

[1] În doctrină (*Gh. Mateuţ*, op. cit., p. 158) s-a considerat că dispoziţiile art. 18 C.proc.pen. constituie un *mijloc de apărare* acordat de lege inculpatului pentru dovedirea nevinovăţiei sale, cu privire la care există interesul de a fi folosit *numai în faza de judecată*, deoarece clasarea este o soluţie care consacră atât inexistenţa infracţiunii ori nevinovăţia suspectului sau inculpatului, cât şi lipsa obiectului acesteia. *Cred că poate fi acceptată numai prima parte a susţinerii doctrinare, deoarece prin exercitarea dreptului prevăzut de art. 18 C.proc.pen. suspectul sau inculpatul urmăreşte dovedirea nevinovăţiei sale ori obţinerea unui temei de clasare mai favorabil, ceea ce poate fi încadrat în exercitarea prerogativelor dreptului la apărare (drept derivat din dreptul de apărare). Nu cred însă că poate fi admisă limitarea exercitării acestui drept numai la faza de judecată. Pe de o parte, în acest mod ar fi lipsite de efecte juridice dispoziţiile art. 318 C.proc.pen. Pe de altă parte, suspectul sau inculpatul au dreptul de a-şi formula în continuare o apărare concretă şi efectivă în faza de urmărire penală în scopul dovedirii nevinovăţiei sau al obţinerii unui temei de clasare mai favorabil. Reţinerea unei astfel de opinii poate constitui o încurajare a organelor de urmărire penală de a alege soluţia cea mai simplă, fără a dezlega ţiele cauzei investigate în scopul garantării efective şi depline a prezumţiei de nevinovăţie (de pildă, întotdeauna va fi preferabilă pentru procuror dispunerea unei soluţii de clasare întemeiate pe intervenţia prescripţiei răspunderii penale ca urmare a inerţiei investigative a organelor de urmărire penală în locul continuării procesului penal şi clarificării apărării inculpatului relative la lipsa de tipicitate a faptei sau la incidenţa unei cauze justificative).*

[2] Impedimentul la punerea în mişcare a acţiunii penale sau la exercitarea acesteia, care se solicită a fi constatat, este unul dintre următoarele: fapta nu există; fapta nu este prevăzută de

C.proc.pen., în vederea dispunerii de către procuror a soluției de clasare, pentru unul dintre aceste temeiuri care implică o analiză a fondului cauzei prin raportare la probele administrate și lipsa infracțiunii[1];

- de acest drept ***nu beneficiază*** făptuitorul cu privire la care s-a dispus clasarea (acesta nefăcând obiectul vreunei acuzații penale[2]), și nici persoana vătămată[3], partea civilă sau partea responsabilă civilmente;

---

legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege; nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea, respectiv există o cauză justificativă.

[1] *În acest sens*, prin *DCC nr. 822/2017* s-a reținut că „din interpretarea prevederilor art. 319 alin. (2) și (3) C.proc.pen. reiese faptul că, drept consecință a continuării urmăririi penale, cauza va fi soluționată prin adoptarea, din nou, a unei soluții de netrimitere în judecată – fie aceeași soluție, fie o soluție diferită. Astfel, procurorul va putea administra probatoriul necesar lămuririi cauzei sub toate aspectele, ignorând impedimentul legal care a survenit, iar, în situația în care constată incidența unui alt caz de împiedicare a exercitării acțiunii penale din cele prevăzute de dispozițiile art. 16 alin. (1) C.proc.pen. decât cel ce a condus la clasarea inițială, va dispune clasarea cauzei în raport cu acesta. Dacă, în urma administrării probatoriului, nu constată această ipoteză mai favorabilă suspectului sau inculpatului, procurorul va adopta prima soluție de netrimitere în judecată. Așadar – similar principiului *non reformatio in peius*, aplicabil căilor de atac în faza de judecată – și în această situație, continuându-se urmărirea penală la cererea suspectului sau inculpatului, la finalul urmăririi nu se va putea adopta o soluție care să îi creeze acestuia o situație mai grea decât cea care a fost desființată prin cererea de continuare a urmăririi penale. Prin urmare, nu se va putea dispune o soluție de trimitere în judecată și nici o soluție de renunțare la urmărirea penală".

[2] Făptuitorul poate formula plângere împotriva soluției de clasare prin care să solicite schimbarea temeiului reținut de procuror (de pildă, în ipoteza în care s-a dispus clasare pe motiv de incidență a prescripției răspunderii penale, făptuitorul poate formula plângere prin care să solicite să se rețină lipsa de tipicitate obiectivă a faptei).

[3] *În această privință*, prin *DCC nr. 822/2017* Curtea Constituțională a arătat că „nu poate reține critica autoarei excepției, potrivit căreia dispozițiile art. 18 C.proc.pen. încalcă accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, întrucât nu prevăd și dreptul persoanei vătămate de a cere continuarea procesului penal în vederea pedepsirii vinovaților, în condițiile în care procurorul dispune clasarea ca urmare a constatării intervenirii prescripției răspunderii penale. Soluția juridică criticată de autoarea excepției se justifică atât din punct de vedere formal, cât și din punct de vedere substanțial, întrucât, având în vedere procesul etapizat de stabilire a vinovăției, mai sus prezentat, doar suspectul și inculpatul pot avea interesul procesual de a cere continuarea procesului penal, după momentul constatării intervenirii prescripției răspunderii penale, în condițiile în care în privința acestora există suspiciuni rezonabile că ar fi săvârșit fapte prevăzute de legea penală. Or, procedura reglementată de dispozițiile art. 18 și ale art. 319 C.proc.pen. are ca finalitate tocmai asigurarea posibilității demonstrării nevinovăției unor astfel de persoane, în privința cărora a intervenit prescripția răspunderii penale. Prin urmare, legiuitorul a dat posibilitatea persoanelor care au fost urmărite pentru săvârșirea unor infracțiuni – și care se consideră nevinovate – de a-și demonstra nevinovăția, prevăzând obligația organelor judiciare ca, în urma formulării unei cereri în baza dispozițiilor art. 319 alin. (1) C.proc.pen., să procedeze la continuarea urmăririi penale. Spre deosebire de suspect și de inculpat, persoana vătămată nu are interesul procesual de a solicita continuarea procesului penal, deoarece interesul procesual al acesteia nu poate consta în dovedirea vinovăției suspectului sau inculpatului după ce a intervenit prescripția răspunderii penale. Astfel, deși aflarea adevărului constituie un principiu de bază al procesului penal, el se aplică în coordonatele prevăzute de lege, principiul legalității impunându-se organelor judiciare ca un imperativ tot

- în cazul în care soluţia de clasare a fost dispusă în considerarea existenţei unei ***cauze de neimputabilitate***, prin continuarea procesului penal nu se urmăreşte schimbarea soluţiei dispuse, ci numai schimbarea temeiului acesteia cu unul mai favorabil dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. a)-d) ipoteza I C.proc.pen. (de pildă, se poate urmări obţinerea unei soluţii de clasare în considerarea existenţei unei cauze justificative care ar avea drept urmare imposibilitatea dispunerii unor măsuri de siguranţă); în celelalte ipoteze prin continuarea procesului penal se urmăreşte obţinerea unei soluţii prin care acţiunea penală să fie stinsă prin constatarea lipsei de temei a acesteia;

- în ipotezele de mai sus suspectul sau inculpatul poate cere continuarea urmăririi penale, ***în termen de 20 de zile (termen procedural imperativ) de la primirea copiei de pe ordonanţa de clasare***;

- în cazul în care s-a dispus o soluţie de renunţare la urmărirea penală, cred că termenul ar trebui să fie calculat nu de la data comunicării soluţiei, ci de la data la care această soluţie este confirmată de judecător, întrucât doar în acest caz soluţia de netrimitere în judecată dispusă pe motiv de oportunitate poate fi eficientă în situaţia în care după continuarea urmăririi penale nu se constată incidenţa vreunui temei de clasare; cred că o astfel de interpretare este singura în măsură să asigure evitarea riscului de aplicare a dispoziţiilor art. 318 alin. (16) teza a II-a C.proc.pen., consecutiv unei soluţii de respingere a cererii de confirmare a renunţării; aceste avantaje sunt apte să compenseze dezavantajul unei posibile invalidări a încheierii definitive a judecătorului de cameră preliminară, consecutiv continuării procesului penal la cererea suspectului sau a inculpatului;

- legea nu prevede nici forma şi nici conţinutul cererii de continuare a procesului penal, astfel că aceasta poate fi făcută în scris sau oral, fiind necesar ca din conţinutul acesteia să rezulte explicit sau implicit, dar neechivoc, că suspectul sau inculpatul doreşte continuarea urmăririi penale sau a judecaţii (de pildă, în cazul în care inculpatul arată că nu urmăreşte să beneficieze de efectele prescripţiei, ci solicită continuarea administrării de probe în vederea dovedirii nevinovăţiei);

- dacă acest drept al suspectului sau inculpatului, derivat din dreptul de apărare, a fost exercitat, ***procurorul de caz are obligaţia*** de a continua procesul penal; pe cale de consecinţă, în cursul urmăririi penale este necesară ***revocarea*** ordonanţei de clasare/renunţare la urmărirea penală de procurorul de caz ***şi continuarea*** urmăririi

---

atât de puternic. Or, instituţia prescripţiei răspunderii penale constă în înlăturarea acestei răspunderi, ceea ce presupune stingerea dreptului statului de a sancţiona – prin aplicarea unei pedepse sau prin luarea unei măsuri educative – şi a obligaţiei autorului faptei de a suporta consecinţele infracţiunii comise, după trecerea unui anumit interval de timp, prevăzut de lege, de la data săvârşirii faptei. (...) Prin urmare, persoana vătămată, spre deosebire de suspect şi inculpat, nu are interesul procesual de a solicita continuarea procesului penal în cazul clasării cauzei ca urmare a constatării intervenirii prescripţiei răspunderii penale. Având în vedere existenţa, în privinţa suspectului şi a inculpatului, cel puţin a unor suspiciuni rezonabile referitoare la săvârşirea de către aceştia a unor fapte prevăzute de legea penală – rezultate din probele administrate în cauză – se justifică acordarea de către legiuitor a unui regim juridic diferit în privinţa dreptului procesual conferit acestora de dispoziţiile de lege criticate, fără ca, în acest mod, să fie încălcate prevederile constituţionale ale art. 21 privind accesul liber la justiţie şi dreptul la un proces echitabil".

penale; această *modalitate sui-generis de redeschidere a urmăririi penale* nu atrage obligaţia procedurală de a supune ordonanţa de revocare a confirmării judecătorului de cameră preliminară, nefiind incidente dispoziţiile art. 332-335 C.proc.pen., ci doar dispoziţiile art. 319 C.proc.pen.; tocmai faptul că exercitarea acestui drept stă la baza redeschiderii urmăririi penale ca obligaţie a parchetului justifică excluderea de către legiuitor a controlului judiciar *ex post*;

- în ipoteza în care după administrarea tuturor probelor relevante şi utile cauzei, procurorul a apreciat că se impune dispunerea unei soluţii de clasare ca urmare a intervenţiei amnistiei antecondamnatorii, prescripţiei răspunderii penale, retragerii plângerii prealabile ori a existenţei unei cauze de nepedepsire, nu se va putea dispune continuarea procesului penal, chiar dacă suspectul sau inculpatul opinează că urmărirea penală nu este completă; în acest caz, suspectul sau inculpatul poate formula plângere împotriva soluţiei de clasare prin care să solicite schimbarea temeiului sau trimiterea cauzei la parchet în vederea completării urmăririi penale;

- în situaţia în care, după continuarea procesului penal, se constată existenţa vreunuia dintre cazurile prevăzute în art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen., procurorul dispune clasarea, având în vedere unul dintre aceste temeiuri (de pildă, **1.** în ipoteza în care procurorul dispusese clasarea reţinând existenţa unei cauze de neimputabilitate, iar după continuarea urmăririi penale se constată existenţa unei cauze justificative, se va dispune clasarea, având în vedere acest impediment care este prioritar; **2.** dacă procurorul a dispus renunţarea la urmărirea penală, iar după continuarea urmăririi penale se reţine existenţa unui impediment la punerea în mişcare sau exercitarea acţiunii penale dintre cele prevăzute la art. 16 C.proc.pen., se va dispune clasarea);

- dacă până la momentul constatării intervenţiei amnistiei antecondamnatorii, prescripţiei răspunderii penale, retragerii plângerii prealabile ori a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate *fuseseră administrate în cauză probe din care rezulta inexistenţa faptei care face obiectul acuzaţiei penale, sau lipsa de tipicitate obiectivă sau subiectivă a faptei, ori existenţa unei cauze justificative*, *procurorul* va avea obligaţia de a dispune clasarea prin raportare la temeiul reţinut din probele administrate (de pildă, în ipoteza în care în cauză a fost finalizată cercetarea penală până la momentul intervenţiei prescripţiei răspunderii penale ori a decesului inculpatului, iar din probele administrate rezultă inexistenţa în materialitatea ei a faptei de care inculpatul a fost acuzat, ori lipsa calităţii de autor calificat a inculpatului, sau neîntrunirea elementelor constitutive ale infracţiunii, ori intervenţia unei legi de dezincriminare, procurorul nu va dispune clasarea în considerarea intervenţiei prescripţiei răspunderii penale ori a decesului, ci o soluţie de achitare);

- dacă la momentul constatării intervenţiei amnistiei antecondamnatorii, prescripţiei răspunderii penale, retragerii plângerii prealabile ori a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate nu fuseseră administrate suficiente probe din care să rezulte incidenţa vreunuia dintre temeiurile stipulate de art. 16 alin. (1) lit. a)-d) teza I C.proc.pen., procurorul va trebui să dispună o soluţie în funcţie de impedimentul intervenit; astfel, clasarea în baza vreunuia dintre temeiurile stipulate de art. 16 alin. (1) lit. a)-d) teza I C.proc.pen. se va putea dispune numai dacă se solicită continuarea procesului penal, iar incidenţa acestora este constatată *„ca urmare a continuării procesului penal”*,

adică din probele administrate după momentul continuării, ori ca urmare a coborârii acestora cu cele administrate anterior;

- în cazul în care, după continuarea procesului penal, nu se constată existența vreunuia dintre cazurile prevăzute în art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen., procurorul dispune clasarea, ca urmare a intervenției amnistiei antecondamnatorii, prescripției răspunderii penale, retragerii plângerii prealabile ori a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate, sau soluția de renunțare la urmărirea penală;

- în urma continuării procesului penal la cererea suspectului/inculpatului în nicio situație procurorul nu poate dispune trimiterea în judecată sau o soluție de renunțare la urmărirea penală în ipoteza în care soluția inițial dispusă a fost cea de clasare, iar situația de fapt și încadrarea juridică rămân aceleași; astfel, art. 319 alin. (3) C.proc.pen. constituie o ipoteză particulară de aplicare a principiului *non reformatio in peius* din materia căilor de atac;

- nu este exclus ca în urma continuării procesului penal procurorul să constate că suspectul sau inculpatul a mai comis în baza aceleiași rezoluții și alte fapte, care determină, astfel, o extindere a urmăririi penale și reținerea formei continuate a infracțiunii și că, față de data epuizării faptei, nu mai este incident impedimentul inițial;

- împotriva ordonanței de clasare dispusă pe motivul privind intervenția amnistiei antecondamnatorii, prescripției răspunderii penale, retragerii plângerii prealabile ori a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate, se poate formula plângere în temeiul art. 340 C.proc.pen. prin care să se solicite schimbarea temeiului reținut de procuror cu unul dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. a)-d) teza I C.proc.pen.

Capitolul II
Plângerea împotriva actelor şi măsurilor de urmărire penală

În cadrul acestui capitol vor fi analizate atât regulile generale potrivit cărora pot fi contestate pe cale ierarhică actele sau soluţiile organelor de urmărire penală, cât şi situaţiile în care o soluţie de clasare poate fi evaluată sub aspectul legalităţii şi temeiniciei de judecător.

În cazul formulării plângerii în faţa judecătorului de cameră preliminară, această procedură nu trebuie confundată cu faza de cameră preliminară; prin urmare, regulile procedurale vor fi analizate prin raportare la specificitatea obiectului contestării, a subiecţilor de sezină şi a soluţiilor care pot fi dispuse.

Judecătorul poate constata legalitatea şi temeinicia soluţiei procurorului sau poate schimba temeiul soluţiei ori poate trimite cauza înapoi la procuror sau dispune începerea judecăţii.

- **sediul general** al materiei îl constituie prevederile art. 336-341 C.proc.pen.;

- Codul de procedură penală cuprinde şi **reglementări speciale** ale plângerii împotriva unor acte sau măsuri ale organelor de urmărire penală cum ar fi:

a) art. 171 alin. (2) C.proc.pen. (plângerea împotriva măsurii de ridicare silită de obiecte şi înscrisuri);

b) art. 209 alin. (14) şi (15) C.proc.pen. (plângerea împotriva ordonanţei organului de cercetare penală sau a procurorului privind măsura reţinerii suspectului sau inculpatului);

c) art. 213 C.proc.pen. (plângerea la judecătorul de drepturi şi libertăţi împotriva ordonanţei procurorului prin care s-a dispus luarea măsurii controlului judiciar faţă de inculpat);

d) art. 250 C.proc.pen. (contestarea în faza de urmărire penală a măsurilor asigurătorii luate de procuror la judecătorul de drepturi şi libertăţi).

- ne vom opri în continuare numai asupra plângerilor formulate împotriva actelor de cercetare/urmărire penală şi a soluţiilor procurorului de neurmărire sau netrimitere în judecată.

Secţiunea 1. Procedura „internă" de soluţionare a plângerii formulate împotriva actelor organelor de urmărire penală

- în cursul urmăririi penale părţile, subiecţii procesuali principali sau orice persoană fizică sau juridică al cărei interes legitim a fost vătămat sau este susceptibil de

a fi vătămat *printr-un act al organelor de urmărire penală* poate formula plângere împotriva acestuia;

- în cazul în care după efectuarea actului prin care au fost vătămate interesele legitime ale unei persoane a fost sesizată instanţa, neregularităţile pot fi invocate doar în faza de cameră preliminară în condiţiile art. 281 C.proc.pen. şi art. 282 C.proc.pen. de către inculpat, partea civilă, partea responsabilă civilmente, persoana vătămată sau de judecătorul de cameră preliminară din oficiu;

- plângerea formulată în temeiul art. 336 C.proc.pen. poate să vizeze *un act procedural sau procesual* (de pildă, ordonanţa de clasare, de începere a urmăririi penale *in rem* sau de continuare a efectuării urmăririi penale faţă de suspect, de respingere a cererii de consultare a dosarului etc.) ori chiar deficienţe ale urmăririi penale în scopul dinamizării acesteia;

- dacă pe calea plângerii se contestă doar modul în care organele de urmărire penală au instrumentat cauza considerându-se afectat dreptul la un proces echitabil într-un termen rezonabil, competenţa de soluţionare va aparţine doar judecătorului de drepturi şi libertăţi în cadrul procedurii stipulate de art. 488^1-488^5 C.proc.pen.;

- persoana fizică sau juridică (alta decât părţile sau subiecţii procesuali principali) care formulează plângerea trebuie să facă dovada existenţei *unei interes legitim, precum şi a vătămării* acestuia prin actul organului de urmărire penală;

- **dacă plângerea vizează acte ale organelor de cercetare penală, competenţa soluţionării acesteia aparţine procurorului care supraveghează activitatea de urmărire penală**; plângerea se depune fie direct la procuror, fie la organul de cercetare penală care are obligaţia ca în termen de 48 de ore de la primirea ei să o înainteze procurorului împreună cu explicaţiile sale atunci când apreciază că realizarea acestora este necesară pentru corecta soluţionare a plângerii; în ipoteza în care procurorul care soluţionează plângerea apreciază că este necesară întocmirea unor note explicative de către organul de cercetare penală le poate solicita;

- dacă plângerea formulată împotriva unei soluţii de clasare a fost înregistrată direct la judecătorul de cameră preliminară, aceasta se va trimite *pe cale de administrativă* pentru competentă soluţionare procurorului ierarhic superior celui care a dispus soluţia; la acest moment procesual, judecătorul nu are competenţa să analizeze dacă plângerea a fost sau nu formulată în termen, aceasta urmând a fi stabilită de procurorul ierarhic superior competent;

- potrivit art. 339 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. astfel cum au fost modificate prin O.U.G. nr. 18/2016, în ipoteza în care plângerea vizează actele efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispoziţiilor date de acesta, competenţa de soluţionare aparţine procurorului ierarhic superior după cum urmează:

1. *prim-procurorului* parchetului pentru actele procurorilor din subordinea sa;

2. *procurorului general* al parchetului de pe lângă curtea de apel pentru actele procurorilor din cadrul curţii de apel;

3. *procurorului-şef de secţie din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie* pentru actele procurorilor din acest parchet, în funcţie de secţia în care activează (de pildă, procurorului-şef al Secţiei de urmărire penală şi crimina-

listică pentru actele procurorilor din această secţie sau procurorului-şef al Secţiei parchetelor militare pentru actele procurorilor din subordinea sa);

4. *procurorului ierarhic superior* când măsurile sau actele sunt emise de prim-procuror ori de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel sau de procurorul-şef al unei secţii din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie ori au fost efectuate sau luate pe baza dispoziţiilor date de către aceştia (de exemplu, dacă soluţia de clasare a fost dispusă prin ordonanţă de prim-procurorul parchetului de pe lângă judecătorie, plângerea va fi soluţionată de prim-procurorul parchetului de pe lângă tribunal care este procuror ierarhic superior celui care a dispus măsura).

- în cazul în care soluţia de clasare s-a dispus prin rechizitoriu, procurorul ierarhic superior care a verificat legalitatea soluţiei de trimitere în judecată nu este incompatibil să procedeze la soluţionarea plângerii formulate împotriva soluţiei de clasare; dacă soluţia de clasare s-a dispus prin încheierea judecătorului de cameră preliminară, nu poate fi atacată cu plângere;

- ordonanţa de redeschidere a urmăririi penale cu privire la care legea nu instituie obligaţia confirmării de către judecătorul de cameră preliminară poate fi atacată cu plângere pe cale ierarhică;

- prin **acte efectuate pe baza dispoziţiilor date de procuror** se înţeleg actele procedurale de aducere la îndeplinire a măsurilor (actelor procesuale) dispuse de către procuror; sunt considerate astfel de acte şi cele efectuate de organele de cercetare penală în baza delegării dispuse de procuror, în cazul urmăririi penale proprii; nu intră în această categorie actele de urmărire penală efectuate de către organele de cercetare penală ca urmare a dispoziţiilor date de către procuror în cadrul supravegherii activităţii de urmărire penală, potrivit art. 300 alin. (3) C.proc.pen. şi art. 303 C.proc.pen.;

- plângerea poate fi soluţionată de adjunctul procurorului ierarhic superior numai în cazul absenţei obiectiv justificate sau al imposibilităţii exercitării funcţiei de procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluţia de neurmărire sau de netrimitere în judecată contestată;

- de principiu, legea nu prevede un termen de formulare a plângerii împotriva actelor organelor de urmărire penală, aceasta putând fi formulată oricând pe parcursul urmăririi penale; ca excepţie, în cazul ordonanţei de clasare (neurmărire sau netrimitere în judecată), plângerea se face **în termen de 20 de zile (termen procedural de decădere) de la comunicarea copiei de pe ordonanţă**, potrivit art. 316 alin. (1) C.proc.pen.;

- organul competent să soluţioneze plângerea verifică legalitatea actului sau a măsurii atacate într-un *termen de 20 de zile (termen procedural) calculat de la data înregistrării plângerii la parchet* (dată care în situaţia transmiterii prin poştă poate fi diferită de cea la care s-a formulat plângerea); termenul de 20 de zile pentru soluţionarea plângerii curge de la înregistrarea acesteia spre competentă soluţionare la parchet şi în ipoteza în care aceasta a fost depusă la organul necompetent care a trimis-o pe cale administrativă spre soluţionare procurorului ierarhic superior;

- dacă plângerea nu este soluționată în termenul de 20 de zile de la înregistrare, persoana interesată poate apela la procedura plângerii în fața judecătorului de cameră preliminară prevăzută de art. 340 C.proc.pen. la expirarea termenului, dacă este atacată o soluție de clasare;

- formularea plângerii **nu are efect suspensiv**, actul sau măsura atacată continuând să producă efecte;

- în urma verificării plângerii organul competent poate pronunța, **prin ordonanță motivată**, una dintre următoarele **soluții**:

***(i)* respingerea** plângerii ca **tardiv** formulată în cazul în care legea prevede un termen pentru depunerea acesteia;

***(ii)* respingerea** plângerii ca **nefondată** când actul atacat este legal și temeinic;

***(iii)* respingerea** plângerii ca **inadmisibilă** când aceasta nu vizează un act al organelor de urmărire penală sau când plângerea este făcută de o persoană care nu are calitatea procesuală activă;

***(iv)* admiterea** plângerii **și infirmarea** actului nelegal sau netemeinic;

- în cazul în care în urma admiterii plângerii are loc redeschiderea urmăririi penale, este necesară în continuare confirmarea judecătorului de cameră preliminară în condițiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, care este incident atât în ipoteza în care redeschiderea are loc din oficiu, cât și atunci când redeschiderea are loc în urma admiterii plângerii de procurorul ierarhic superior.

***(v)* admiterea** plângerii **și schimbarea temeiului de clasare** cu reținerea altor considerente decât cele avute în vedere de soluția inițială, ori **completarea soluției de clasare** cu referire la toate faptele investigate;

***(vi)* ia act de retragerea plângerii** atunci când, înainte de a fi soluționată, petentul declară că își retrage plângerea.

- soluția dispusă se comunică, de îndată, petentului;

- în situația în care procurorul ierarhic superior respinge plângerea formulată împotriva *unui act sau unei măsuri de urmărire penală care nu conține o soluție de clasare*, ordonanța acestuia nu mai poate fi atacată pe cale ierarhică, nefiind posibilă formularea plângerilor în cascadă până la nivelul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție[1]; dacă este totuși formulată o plângere

---

[1] În *DCC nr. 478/2017* Curtea Constituțională a arătat că „prin instituirea procedurii potrivit căreia ordonanțele prin care se soluționează plângerile împotriva soluțiilor, actelor sau măsurilor procurorului nu mai pot fi atacate cu o nouă plângere la procurorul ierarhic superior, ca de altfel în toate cazurile în care legiuitorul a condiționat valorificarea unui drept de exercitarea sa în cadrul unei anumite proceduri, nu s-a urmărit restrângerea accesului liber la justiție, ci, exclusiv, instaurarea unui climat de ordine, indispensabil, în vederea exercitării dreptului constituțional prevăzut de art. 21 din Constituție. De altfel, faptul că ordonanțele procurorilor nu mai pot fi atacate cu o nouă plângere la procurorul ierarhic superior nu reprezintă o dimensiune a accesului liber la justiție. Practic, autorul nu se plânge de faptul că nu poate accesa prin intermediul normelor procedurale o instanță judecătorească, ci că ar dori ca plângerea sa să fie soluționată, așadar nu judecată, de procurorul ierarhic superior. Or, o

şi împotriva soluţiei de respingere dispuse de procurorul ierarhic superior, aceasta va fi respinsă ca *inadmisibilă*;

- împotriva soluţiilor de clasare se poate formula, în condiţiile art. 339 C.proc.pen., *o singură plângere* la procurorul ierarhic superior, iar dacă aceasta este respinsă, persoana nemulţumită se poate adresa numai judecătorului de cameră preliminară, şi nu procurorului ierarhic superior celui care a respins această plângere;

- deopotrivă, faţă de prevederile art. 339 alin. (5) C.proc.pen., chiar dacă soluţia de clasare este menţinută, fiind schimbate temeiurile acesteia de către procurorul ierarhic superior sau extinse faptele pentru care s-a dispus clasarea, nu este admisibilă formularea unei noi plângeri pe scară ierarhică în procedura internă; persoana vătămată, precum şi orice alte persoane ale căror interese legitime sunt afectate se pot adresa cu plângere judecătorului de cameră preliminară; în acest sens, prin ***decizia nr. 9/RIL/2022*** s-a arătat că „organul judiciar competent să soluţioneze plângerea persoanei nemulţumite în ipoteza în care procurorul ierarhic superior celui care a emis soluţia de clasare a admis-o, a infirmat soluţia procurorului de caz şi a dat o nouă soluţie de clasare, pentru alte motive decât cele invocate de petent, în raport de dispoziţiile art. 339 alin. (5) C.proc.pen. este judecătorul de cameră preliminară".

În ceea ce priveşte solicitarea formulată, în subsidiar, de către petent, privind schimbarea temeiului în drept al soluţiei de clasare, respectiv din cel prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. urmând a se reţine incidenţa art. 16 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., în sensul că nu există vinovăţia prevăzută de lege, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie reţine că acest ultim temei juridic poate fi incident numai în ipoteza în care se constată existenţa unei „fapte", adică a unei manifestări în sfera realităţii obiective. Or, atât în cazul infracţiunii de abuz în serviciu, cât şi al celei de şantaj, probele administrate nu au relevat existenţa, în materialitatea lor, a unor acte îndeplinite de funcţionarii publici reclamaţi cu încălcarea legii ori a unor acte de constrângere, interacţiunea dintre intimaţi şi petent înscriindu-se exclusiv în contextul mai larg al unor presupuse acte de corupţie, ce nu pot face, însă, obiect de cenzură în actualul cadru procesual *(I.C.C.J, secţia penală, încheierea JCP nr. 604 din 23 noiembrie 2021, www.scj.ro).*

---

asemenea chestiune nu poate fi întemeiată pe dispoziţiile art. 21 din Constituţie, acest text legal reglementând accesul la justiţie, şi nu la diverse căi procedurale în cadrul ierarhiei Ministerului Public. Astfel, se previn abuzurile şi se asigură protecţia drepturilor şi intereselor legitime ale celorlalte părţi. Reglementarea de către legiuitor, în limitele competenţei ce i-a fost conferită prin Constituţie, a condiţiilor de exercitare a unui drept, subiectiv sau procesual, inclusiv prin instituirea unor proceduri speciale, nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi în egală măsură ocrotite".

Secţiunea a 2-a. Plângerea în faţa judecătorului împotriva soluţiilor procurorului de netrimitere în judecată

§1. Acte supuse controlului judiciar

- plângerea prevăzută de art. 340 C.proc.pen. poate fi formulată, în principiu, **numai împotriva unei soluţii de clasare** dispuse prin ordonanţă sau prin rechizitoriu;

- ca urmare a modificării structurale a dispoziţiilor art. 318 C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, nu se poate formula plângere împotriva ordonanţei prin care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală, verificarea legalităţii şi temeiniciei acesteia, realizându-se din oficiu, mai întâi în procedura internă de către procurorul ierarhic superior, iar apoi într-o procedură contradictorie în faţa judecătorului de cameră preliminară;

- este inadmisibilă plângerea formulată împotriva soluţiei de clasare care a fost înregistrată la judecătorul de cameră preliminară anterior emiterii soluţiei de netrimitere în judecată;

- nu poate constitui obiect al plângerii soluţia dispusă prin actul procurorului ierarhic superior, în „procedura internă", plângerea putând fi formulată *numai împotriva **soluţiei** de netrimitere în judecată*; astfel, judecătorul de cameră preliminară trebuie să clarifice dacă petentul critică doar soluţia procurorului ierarhic superior, ori este nemulţumit de soluţia de clasare; în ipoteza în care în urma acestei verificări rezultă că petentul critică ambele soluţii sau numai soluţia de clasare, judecătorul de cameră preliminară va putea considera admisibilă plângerea precizând că soluţia ce urmează a fi pronunţată va viza legalitatea şi temeinicia soluţiei de clasare[1]; în schimb, dacă petentul (uneori asistat de avocat) arată că obiectul căii de atac este exclusiv soluţia dispusă prin ordonanţa procurorului ierarhic superior, cred că plângerea trebuie respinsă ca inadmisibilă;

> Judecătorul de cameră preliminară consideră că, potrivit dispoziţiilor art. 340 şi art. 341 C.proc.pen., sunt supuse controlului judecătoresc numai soluţiile procesului penal de clasare, nu şi alte dispoziţii sau acte ale organelor de urmărire penală, controlul purtând asupra soluţiei dispuse cu privire la o anumită faptă şi la o anumită persoană prin raportare la obiectul sesizării organului judiciar. Atât din conţinutul plângerii depuse, cât şi din precizările avocatului ales al petentului, precum şi din menţiunile petentului B.G. rezultă că acesta a beneficiat de asistenţă juridică la momentul redactării plângerii şi că a urmărit să conteste ordonanţa procurorului ierarhic superior emisă la data de 6 iulie 2017 de procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea prin care, în baza art. 339 alin. (1) C.proc.pen., s-a respins ca neîntemeiată plângerea formulată de petentul B.G. împotriva soluţiei de clasare dispuse în

[1] Cred că sunt eronate soluţiile prin care judecătorul de cameră preliminară desfiinţează nu numai soluţia de clasare, ci şi cea dispusă prin ordonanţa procurorului ierarhic superior, ori respinge plângerea împotriva ambelor ordonanţe.

dosarul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea. Faptul că petentul a beneficiat de apărare calificată la momentul redactării plângerii este de natură să conducă la concluzia că acesta nu s-a aflat într-o eroare cu privire la obiectul plângerii şi că nu a urmărit să atace soluţia de clasare dispusă prin ordonanţa emisă la data de 15 octombrie 2015 de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea, ci soluţia de respingere a plângerii formulate în procedura internă, pe cale ierarhică, fiind astfel formulate critici cu privire la modul în care procurorul ierarhic superior a analizat plângerea formulată împotriva soluţiei de clasare. Prin urmare, plângerea formulată de petentul B.G. împotriva soluţiei procurorului ierarhic superior adoptată prin ordonanţa din 6 iulie 2017 a Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Oradea este inadmisibilă, nefiind atacată o soluţie de clasare astfel cum impun în mod imperativ dispoziţiile art. 340 şi art. 341 C.proc.pen. *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea nr. 45/2017, nepublicată).*

- nu sunt supuse controlului judiciar nici dispoziţiile referitoare la disjungerea, suspendarea urmăririi penale, restituirea dosarului la organul de cercetare penală, soluţionarea declaraţiilor de abţinere ori a cererilor de recuzare, restituirea unor plângeri informe (de pildă, cele prin care nu se indică soluţia de neurmărire penală sau netrimitere în judecată atacată) etc.;

- în principiu[1], nu se poate formula plângere la judecătorul de cameră preliminară împotriva altor acte dispuse în cursul urmăririi penale, chiar dacă prin acestea s-a produs o vătămare drepturilor şi intereselor legitime ale unei persoane care nu este vizată de vreo dispoziţie din cuprinsul ordonanţei de clasare[2]; aşadar, niciun alt act al organelor de urmărire penală în afara soluţiei de clasare dispuse prin ordonanţă/rechizitoriu nu poate fi supus analizei judecătoreşti, în temeiul art. 340 C.proc.pen., la plângerea persoanei nemulţumite de modul de rezolvare a petiţiilor sale în procedura internă (de exemplu, împotriva ordonanţei de începere a urmăririi penale *in rem* ori a ordonanţei de punere în mişcare a acţiunii penale se poate face numai plângere în condiţiile art. 336-339 C.proc.pen.; după respingerea acestei plângeri, o nouă

---

[1] Accesul la justiţie ar putea fi permis în ipoteza contestării legalităţii şi temeiniciei supravegherii tehnice de către persoana care a fost vizată de acest procedeu probator, fără a fi afectată însă de soluţia de clasare, în cadrul controlului *a posteriori*, consecutiv *DCC nr. 244/2017*.

[2] *În această privinţă*, în *DCC nr. 476/2019* s-a reţinut că „prin instituirea procedurii potrivit căreia ordonanţele procurorului, altele decât cele de clasare, nu pot fi atacate în faţa unui judecător nu s-a urmărit restrângerea accesului liber la justiţie, ci, exclusiv, instaurarea unui climat de ordine, indispensabil exercitării dreptului fundamental prevăzut de dispoziţiile art. 21 din Constituţie. Reglementarea de către legiuitor, în limitele competenţei ce i-a fost conferită prin Legea fundamentală, a condiţiilor de exercitare a unui drept – subiectiv sau procesual, inclusiv prin instituirea unor proceduri speciale, nu constituie o restrângere a exerciţiului acestuia, ci doar o modalitate eficientă de a preveni exercitarea sa abuzivă, în detrimentul altor titulari de drepturi, care sunt ocrotite în egală măsură. (...) posibilitatea formulării la procurorul ierarhic superior a plângerii împotriva măsurilor luate sau a actelor efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispoziţiilor date de acesta constituie o garanţie procesuală, iar rămânerea definitivă a soluţiei dispuse de procurorul ierarhic superior are ca scop asigurarea celerităţii soluţionării cauzelor penale, nereprezentând un impediment în calea accesului liber la justiţie şi a dreptului la un recurs efectiv. Mai mult, respectarea dreptului la un proces echitabil se apreciază în contextul întregii proceduri judiciare".

plângere făcută de data aceasta în faţa judecătorului de cameră preliminară este inadmisibilă, nefiind prevăzută în ipoteza art. 340 C.proc.pen.); aceste persoane se pot adresa însă instanţei civile pentru repararea pagubei produse prin actul de urmărire penală vătămător;

- ***ca excepţie***, pot fi atacate în faţa judecătorului şi celelalte dispoziţii ale ordonanţei de clasare adoptate potrivit art. 315 alin. (2) C.proc.pen. (de pildă, dispoziţiile complementare cu privire la măsurile asigurătorii ori referitoare la restituirea lucrurilor) în scopul asigurării dreptului de acces la justiţie al persoanelor ale căror drepturi şi interese legitime ar fi afectate prin aceste dispoziţii ale procurorului şi care, în caz contrar, nu ar putea avea acces la judecător;

- soluţiile de clasare dispuse prin rechizitoriu nu pot fi atacate cu plângere direct la judecător; în cazul în care judecătorul este sesizat direct cu o astfel de plângere, o va *trimite pe cale administrativă* procurorului ierarhic superior celui care a dispus soluţia pentru a fi parcursă procedura „internă";

- este inadmisibilă plângerea în faţa judecătorului împotriva ordonanţelor de clasare, dacă plângerea a fost introdusă la procurorul ierarhic superior celui care a dispus măsura după expirarea termenului de decădere de 20 de zile prevăzut în art. 339 alin. (4) C.proc.pen.;

- este inadmisibilă o plângere adresată judecătorului de cameră preliminară în ipoteza în care în cauză nu a fost dispusă încă nicio soluţie de către procuror sau atunci când aceasta vizează ordonanţa prin care este infirmată o soluţie de clasare, ori atunci când este supusă controlului judiciar numai ordonanţa prin care procurorul ierarhic superior a soluţionat plângerea formulată în procedura internă fără a fi atacat actul prin care s-a dispus soluţia de clasare, sau atunci când este atacat un act cu natură administrativă prin care o cauză/lucrare a fost repartizată între secţiile parchetului;

- dacă prin aceeaşi ordonanţă procurorul dispune atât clasarea faţă de o persoană, cât şi disjungerea cauzei cu privire la o alta, numai soluţia de clasare poate fi atacată cu plângere în temeiul art. 340 C.proc.pen., nu şi cea de disjungere a cauzei (sau eventual cea de trimitere a cauzei la parchetul competent în urma disjungerii).

2. Titularii plângerii

Pot face plângere în faţa judecătorului de cameră preliminară:

1. părţile;

2. subiecţii procesuali principali; de exemplu, pot formula plângere: persoana vătămată în cazul unei soluţii de clasare, dar şi suspectul sau inculpatul nemulţumit de temeiul soluţiei de clasare în vederea obţinerii unei soluţii de netrimitere în judecată pe un alt temei;

3. orice alte persoane ale căror interese legitime au fost vătămate sau sunt susceptibile de a fi vătămate prin soluţia de neurmărire sau de netrimitere în judecată[1] (actul

[1] Rezultă, aşadar, că legea nu restrânge sfera titularilor plângerii la părţi şi subiecţi procesuali principali, această cale de atac putând fi formulată de orice persoană interesată atât împo-

procurorului trebuie să se refere la acestea sau să producă efecte concrete cu privire la drepturile şi interesele legitime şi cu caracter determinat ale acestora)[1];

- plângerea poate fi formulată *personal* de părţi, subiecţii procesuali principali şi de persoanele interesate sau printr-un *mandatar special* (în acest din urmă caz procura specială trebuie ataşată plângerii); în practică s-a reţinut faptul că procura, ca *negotium*, este un act juridic unilateral, iar ca *instrumentum* este înscrisul în care se enumeră actele juridice ce urmează să fie îndeplinite de mandatar în numele mandantului; mandatarul trebuie să se încadreze în limitele împuternicirii primite neputând efectua alte acte decât cele pentru care a fost împuternicit;

- plângerea trebuie formulată *în scris şi semnată* (olograf, ori prin semnătură electronică) de petent sau de mandatarul special; nu este posibilă formularea plângerii pe cale orală;

- potrivit art. 340 alin. (4) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, plângerea poate fi depusă *şi în formă electronică*, fiind legal formulată numai dacă este certificată *prin semnătură electronică, în conformitate cu prevederile legale*[2];

- conform art. 340 alin. (3) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, ***plângerea trebuie să cuprindă***: numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea şi domiciliul petiţionarului ori pentru persoana juridică, denumirea, sediul, indicarea reprezentantului legal ori convenţional, data ordonanţei sau a rechizitoriului atacat, numărul de dosar şi denumirea parchetului, indicarea motivelor plângerii;

- prin art. 340 alin. (5) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 s-a prevăzut posibilitatea *restituirii pe cale administrativă* a plângerii formulate împotriva unei soluţii de clasare dacă în conţinutul acesteia nu se regăsesc trei elemente esenţiale pentru parcurgerea procedurii în faţa judecătorului de cameră preliminară: *data ordonanței sau a rechizitoriului atacate, numărul de dosar şi denumirea parchetului;*

---

triva soluției de clasare, cât şi împotriva dispozițiilor complementare acesteia din ordonanța procurorului.

[1] De pildă, potrivit art. 20 alin. (6) din O.U.G. nr. 195/2005 organizaţiile neguvernamentale care promovează protecţia mediului au drept la acţiune în justiţie în probleme de mediu, având calitate procesuală activă în litigiile care au ca obiect protecţia mediului. În această privinţă, *prin încheierea din 30.06.2014 a I.C.C.J., secţia penală (nepublicată)* a fost respinsă excepţia lipsei calităţii procesuale a petentei „Asociaţia Salvaţi Bucureştiul" reţinându-se în procedura plângerii împotriva unei soluţii de clasare calitatea sa procesuală, întrucât este o persoană juridică de drept privat, neguvernamentală, fără caracter politic, al cărei scop este de a se implica în problemele dezvoltării urbanistice a Bucureştiului şi al localităţilor din România, urmărind în special păstrarea patrimoniului arhitectural-urbanistic şi istoric.

[2] Potrivit art. 4 pct. 3 din Legea nr. 455/2001, republicată, *semnătura electronică* reprezintă date în formă electronică, care sunt ataşate sau logic asociate cu alte date în formă electronică şi care servesc ca metodă de identificare (nu va constitui semnătură electronică semnătura scanată), iar potrivit art. 4 pct. 5 din aceeaşi lege prin *semnatar* se înţelege o persoană care deţine un dispozitiv de creare a semnăturii electronice şi care acţionează fie în nume propriu, fie ca reprezentant al unui terţ. Astfel, semnătura electronică face ca persoana care primeşte documentul digital la care este ataşată să considere că documentul este creat de persoana care l-a semnat, iar conţinutul acestuia nu a fost modificat după data emiterii.

- astfel, restituirea pe cale administrativă se dispune către persoana care a sesizat judecătorul (nu la parchet) în ipoteza în care nu poate fi identificată soluţia atacată şi solicitat dosarul de urmărire penală de la procuror, iar nu pentru neformularea plângerii în termenul prevăzut de lege[1]; în acest caz, nu se va constitui un dosar penal, petentul având însă posibilitatea completării carenţelor ***în termen de cel mult 20 de zile (termen procedural) calculat de la data restituirii plângerii informe (nu de la data comunicării soluţiei de clasare)***, sub sancţiunea respingerii plângerii completate, însă înregistrate după expirarea termenului, ca fiind tardiv formulată; spre deosebire de dispoziţiile art. 294 alin. (2) C.proc.pen. referitoare la examinarea plângerii penale (act de sesizare a organelor de urmărire penală) art. 340 alin. (5) C.proc.pen. nu a prevăzut obligativitatea indicării în adresa de restituire a elementelor care lipsesc, însă aceste menţiuni pot fi consemnate ca standard de bune practici pentru a se asigura posibilitatea unei completări eficiente a actului de sesizare a judecătorului de cameră preliminară de către petent; tot ca standard de bune practici, adresa de restituire a plângerii poate conţine şi menţiunea termenului în care petentul poate acoperi carenţele actului de sesizare;

- în ipoteza în care plângerea formulată nu este semnată de petent sau de mandatul special al acestuia, dispoziţiile art. 340 alin. (5) C.proc.pen. nu reglementează posibilitatea restituirii pe cale administrativă, această carenţă putând fi complinită numai în termenul procedural imperativ în care calea de atac poate fi exercitată în mod legal, semnătura fiind o cerinţă esenţială a plângerii; în lipsa unei dispoziţii procedurale explicite, nu se poate considera că această carenţă poate fi complinită în faţa judecătorului de cameră preliminară, dispoziţiile art. 412 alin. (3) C.proc.pen. neputând fi aplicate prin analogie; deopotrivă, nu pot fi aplicate în mod corespunzător dispoziţiile art. 196 alin. (2) C.proc.civ. dacă nu se reţine o imposibilitate obiectivă de semnare a plângerii (de pildă, în ipoteza în care petentul nu ştie să scrie şi nici să semneze sau atunci când acesta suferă de o dizabilitate care îl pune în imposibilitate de a semna)[2], ci o omisiune culpabilă de respectare a exigenţelor procedurale, deoarece nu se poate reţine un vid legislativ în materie procesual penală care să poată fi complinit prin aceste norme, lipsa cerinţei esenţiale a semnării plângerii în termenul legal imperativ conducând la o soluţie de respingere a acesteia; prin urmare, plângerea nesemnată în termenul legal se impune a fi respinsă ca inadmisibilă;

- *interesul vătămat* al petentului trebuie să fie *personal*, iar nu general, referitor, de exemplu, la încrederea în sistemul judiciar, buna desfăşurare a actului de justiţie etc.; de pildă, în cazul dispunerii unei soluţii de clasare pentru comiterea infracţiunii de evadare, penitenciarul sau Administraţia Naţională a Penitenciarelor nu are un interes personal în formularea unei plângeri împotriva soluţiei de clasare;

- poate fi considerată persoană ale cărei interese legitime au fost vătămate, de pildă, persoana care este prejudiciată prin săvârşirea unei infracţiuni de fals pentru care s-a dispus o soluţie de netrimitere în judecată sau o fundaţie (persoană juridică

---

[1] Tardivitatea plângerii poate fi stabilită numai după încheierea dezbaterilor când judecătorul se pronunţă cu privire la plângerea formulată, iar nu la momentul primirii plângerii.

[2] O astfel de ipoteză nu este reglementată de Codul de procedură penală, ceea ce conduce la aplicarea legii procesual civile în temeiul art. 2 alin. (2) C.proc.civ.

de drept privat) care îşi desfăşoară activitatea în domeniul prevenirii încălcării drepturilor omului;

- Agenţia Naţională de Integritate nu are calitatea procesuală de a ataca soluţiile de neurmărire penală sau de netrimitere în judecată dispuse de procuror [*I.C.C.J., Secţiile Unite, decizia nr. 15/2011 (RIL), www.legalis.ro*]; tot astfel, Curtea de Conturi[1] nu are calitatea procesuală de a ataca soluţiile de neurmărire penală sau de netrimitere în judecată dispuse de procuror în cauzele în care parchetul a fost sesizat de această instituţie în scopul protejării intereselor generale ale societăţii[2];

- se va respinge ca inadmisibilă plângerea formulată împotriva unei soluţii de neurmărire sau netrimitere în judecată de către *denunţător ori de martor*, dacă petenţii nu pot dovedi în concret că prin soluţia procurorului au fost vătămate interese legitime private, personale (de pildă, ar putea justifica interesul de a formula plângere împotriva soluţiei de clasare denunţătorul care urmărea prin formularea sesizării obţinerea unor beneficii de drept substanţial constând în incidenţa unei cauze de reducere a pedepsei; tot astfel, persoana vătămată prin infracţiunea de delapidare, care a denunţat infracţiunea de spălare a banilor, precum şi pe cea de fals în înscrisuri oficiale şi uz de fals în legătură cu bunurile însuşite de administrator poate formula plângere împotriva soluţiei de clasare dispuse cu privire la faptele denunţate care sunt în legătură cu infracţiunea de delapidare, fiind astfel justificat interesul legitim privat şi personal);

- în jurisprudenţă *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea judecătorului de cameră preliminară nr. 68 din 14 februarie 2019)* s-a apreciat că este inadmisibilă plângerea formulată de procurorul care a întocmit rechizitoriul, împotriva ordonanţei prin care a fost infirmată dispoziţia de trimitere în judecată şi s-a dispus clasarea, întrucât procurorul nu are calitatea de persoană vătămată în interesele sale legitime, ci de autoritate competentă să instrumenteze cauza;

Din interpretarea dispoziţiilor art. 340 alin. (1) raportat la art. 336 alin. (1) C.proc.pen., rezultă că nu pot formula plângere împotriva soluţiei de clasare decât persoanele care justifică un interes legitim, care a fost afectat prin

---

[1] Deşi prin *decizia nr. 17/HP/2017* Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a respins ca inadmisibilă sesizarea pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile, în considerentele deciziei a apreciat că problema de drept sesizată de către instanţa de trimitere îşi găseşte rezolvarea în Decizia nr. 13/2011. Astfel, instanţa supremă a reţinut că interesul public în baza căruia acţionează Agenţia Naţională de Integritate şi Curtea de Conturi „este unul limitat la sesizarea organelor de urmărire penală, care vor decide în mod exclusiv, potrivit propriilor competenţe şi în condiţiile prevăzute de Codul de procedură penală, dacă faptele sesizate constituie infracţiuni şi justifică trimiterea în judecată a persoanelor care le-au săvârşit sau, dimpotrivă, se impune o soluţie de clasare. Cu alte cuvinte, atât în cazul Agenţiei Naţionale de Integritate, cât şi în cazul Curţii de Conturi, interesul public ce a stat la baza organizării funcţionării celor două autorităţi publice justifică sesizarea organelor de urmărire penală, în cazul în care se constată existenţa indiciilor privind săvârşirea unor fapte prevăzute de legea penală, dar nu şi dreptul de a supune cauza cenzurii judecătorului de cameră preliminară, atunci când nu s-a dispus începerea urmăririi penale sau trimiterea în judecată".

[2] Nu trebuie omis faptul că atunci când Curtea de Conturi are în cauză calitatea de persoană vătămată sau parte civilă, aceasta poate formula plângere împotriva soluţiei de clasare.

soluţia de neurmărire penală. Prin urmare, criteriul legal al vătămării unui interes legitim vizează numai situaţiile în care, în privinţa unui anume subiect de drept, ordonanţa de clasare produce efecte, dând naştere unei situaţii juridice în care acesta este implicat în exercitarea unui drept subiectiv propriu sau unei situaţii juridice în care legea îi conferă expres, cu caracter special, îndreptăţirea de a acţiona (capacitatea activă) pentru protejarea altui subiect de drept. În acest sens, în jurisprudenţă s-a reţinut că „vătămarea are, juridic, semnificaţia unei consecinţe negative pe care un subiect de drept o suferă în mod nejustificat şi care nu s-ar fi produs dacă un anume act ar fi fost efectuat în condiţiile legii. Pentru ca un act să fie considerat vătămător pentru o anume persoană, este necesar ca menţionata consecinţă negativă (fie ca rezultat, fie ca stare de pericol) să se producă efectiv, să se răsfrângă nemijlocit asupra persoanei care o invocă, să îi afecteze ori să îi pericliteze un drept sau un interes actual şi determinat. Ţinând seama de această condiţie, este de reţinut că actul procurorului este de natură a produce o vătămare unei anume persoane în două ipoteze: atunci când actul se referă în mod direct la acea persoană (când procurorul dispune, ia o măsură cu privire la o anume persoană) sau atunci când, fără o referire expresă, actul procurorului produce efecte asupra drepturilor sau intereselor acelei persoane, dând naştere unei situaţii juridice în care acestea sunt implicate (ex: persoana care pretinde un drept asupra unor bunuri indisponibilizate, martorul, expertul sau interpretul cu privire la ale căror cheltuieli sau onorarii procurorul a omis să se pronunţe ori s-a pronunţat în mod greşit, asigurătorul etc.). (...) Legitimitatea interesului nu se naşte din simpla fundamentare etică a unui demers, ci din recunoaşterea legală a interesului. În sens juridic, o persoană justifică un interes legitim în două situaţii: atunci când legea îi instituie un drept subiectiv propriu (...); ori atunci când legea îi recunoaşte în mod expres îndreptăţirea de a îndeplini o anume prerogativă (de a introduce o anume acţiune, de a încheia un anume act etc.) pentru apărarea unui drept subiectiv al altuia (...). Preocuparea pentru respectarea legalităţii (...) este sub aspect moral justificată şi meritorie, dar insuficientă pentru a produce *eo ipso* (în afara celor două condiţii enumerate mai sus) efecte în planul dreptului procesual" *(I.C.C.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 488/2007)*. Raportând aceste consideraţii teoretice la datele concrete ale speţei, se constată că petentul A. a formulat plângere împotriva ordonanţei nr. X/P/2018 din data de 28 septembrie 2018, emisă de D.N.A. – Serviciul Teritorial Piteşti. Prin ordonanţa atacată, procurorul nu a dispus, însă, vreo soluţie cu privire la petentul A. şi nici nu a luat vreo altă măsură care să îi creeze, fie şi indirect, o situaţie defavorabilă. De altfel, nici petentul nu a invocat dispunerea vreunei măsuri prin care să i se creeze o situaţie defavorabilă, ci a susţinut, prin apărătorul ales, că legitimitatea prezentei plângeri este dată de dispoziţiile art. 5 C.proc.pen. care impun organelor judiciare aflarea adevărului. Or, interesul invocat de petentul A., întemeiat pe calitatea de moştenitor, respectiv împuternicit al numitei B., persoana vătămată prin săvârşirea presupuselor fapte de corupţie, nu justifică calitatea procesuală a petentului de a formula plângere întemeiată pe dispoziţiile art. 340 alin. (1) C.proc.pen. Deşi, la termenul din data de 8 martie 2019, pentru a dovedi calitatea sa procesuală, petentul A. a depus procura specială autentificată de BNP C. din data de 14 septembrie 2005, judecătorul de cameră preliminară constată că prin aceasta a fost împuternicit numitul

D., şi nu petentul A., de a o reprezenta pe B. în faţa tuturor instituţiilor competente şi de a îndeplini formalităţile legale pentru restituirea în natură a unor imobile preluate în mod abuziv în perioada martie 1945 - 22 decembrie 1989. Mai mult, acesta a avut doar calitatea procesuală de martor denunţător, sens în care a fost audiat la data de 24 august 2018. În acest context argumentativ, nu există niciun element concret din care să rezulte că petentul justifică vreun interes în formularea prezentei plângeri, nefiind o persoană vizată de actul procurorului şi asupra căreia acesta ar produce nemijlocit vreun efect. Pe de altă parte, în considerentele ***deciziei nr. 13/RIL/2011***, s-a reţinut că procedura care reglementează plângerea împotriva soluţiilor de netrimitere în judecată „are esenţialmente un caracter privat, dedus din cerinţa unei vătămări suferite de persoana care se adresează justiţiei, în drepturile sau interesele sale legitime". Mai mult, s-a statuat că nici măcar în cazul denunţătorului „nu se poate vorbi despre un interes legitim propriu, concret şi actual pe care l-ar avea denunţătorul pentru a depăşi demersul iniţial, de încunoştinţare a organelor de urmărire penală cu privire la presupusa săvârşire a unei infracţiuni, indiferent de cauza care l-a determinat în primă instanţă să acţioneze (o obligaţie legală sau propria conştiinţă). Dacă legea recunoaşte oricărei persoane dreptul de a sesiza organele de urmărire penală, atunci când apreciază că s-a comis o infracţiune, nu acelaşi lucru se poate afirma şi în ceea ce priveşte posibilitatea de a contesta în justiţie actul prin care procurorul a apreciat, cu referire la aspectele sesizate, că nu este cazul să se înceapă urmărirea penală sau, după caz, să dispună trimiterea în judecată a persoanei (persoanelor) cercetate. (...) Or, încunoştinţând organele judiciare cu privire la săvârşirea unei presupuse infracţiuni, denunţătorul acţionează în virtutea unui interes public, ca reprezentant al societăţii, ajutând astfel aceste organe să cerceteze fapte prevăzute de legea penală despre care ele nu au avut cunoştinţă pe altă cale (plângere sau sesizare din oficiu). Acest interes public este limitat însă la sesizarea organelor de urmărire penală şi nu conferă denunţătorului dreptul de a supune cauza cenzurii instanţei de judecată, atunci când nu s-a dispus începerea urmăririi penale sau trimiterea în judecată". În plus, în jurisprudenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie s-a reţinut că „o instanță, indiferent de interesul public al tezelor susținute de una dintre părți, nu poate să soluționeze cauza decât în limitele competențelor date de lege. O instanță nu soluționează o cerere în raport de interesul general al clarificării unei fapte, ci în raport de lege. Cu alte cuvinte, doar în situația în care legea îi permite, respectiv dă în competența sa faptele, poate să le analizeze. Acest lucru este valabil fără excepție, indiferent de calitatea părților sau de gravitatea acuzațiilor" *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 36/2018)*. În esență, judecătorul de cameră preliminară reține că interesul aflării adevărul şi ca toate persoanele responsabile să fie aduse în faţa organelor judiciare este unul general, pe când dispoziţiile art. 340 raportat la art. 336 alin. (1) C.proc.pen. limitează posibilitatea atacării soluțiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată date de procuror prin necesitatea dovedirii unui interes mai particularizat, concret, actual şi determinat, care să justifice intervenția procedurală a unei persoane față de soluția de netrimitere în judecată dată de procuror. În speță, soluția de clasare nu îl vizează pe petentul A., acesta neavând calitatea de suspect sau inculpat, după cum petentul nu are nici calitatea de persoană vătămată în cauza respectivă. Soluția de clasare atacată

nu creează consecinţe directe sau previzibile asupra acestuia; nu s-a demonstrat o vătămare efectivă, actuală şi care să privească un interes legitim al acestuia *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea judecătorului de cameră preliminară nr. 107 din 8 martie 2019, www.scj.ro).*

Potrivit dispoziţiilor art. 336 alin. (1) C.proc.pen., orice persoană poate face plângere împotriva măsurilor şi actelor de urmărire penală, dacă prin aceasta s-a adus o vătămare intereselor sale legitime. Formularea dispoziţiei legale menţionate permite unei categorii mai largi de persoane decât persoana vătămată de infracţiune să conteste măsurile şi actele de urmărire penală prin formularea de plângeri împotriva acestora. În cazul de faţă, petenta nu este persoană vătămată raportat la infracţiunile reclamate a fi fost săvârşite. Însă, în condiţiile în care petenta era persoana care prin dispoziţia conducătorului unităţii administrativ-teritoriale efectua controlul de legalitate a unor plăţi ale unităţii administrativ-teritoriale, nu se poate afirma că nu are niciun fel de interes raportat la soluţionarea completă şi legală a plângerii formulate, o eventuală confirmare a acuzaţiilor sale putând avea consecinţe legale şi asupra sa în eventualitatea în care plăţile reclamate nu ar întruni condiţiile de legalitate pentru a se putea acorda viza de control financiar-preventiv *(Jud. Timişoara, secţia penală, încheierea nr. 908 din 19 martie 2020, nepublicată).*

Din cuprinsul rechizitoriului, precum şi al ordonanţei de infirmare a rechizitoriului rezultă că petenta este procurorul care a întocmit actul de sesizare infirmat, neavând, aşadar, calitatea cerută de lege pentru a formula plângere, conform dispoziţiilor art. 340 C.proc.pen. Posibilitatea de a contesta în justiţie actul prin care procurorul a infirmat actul prin care s-a apreciat că este sau nu este cazul să se înceapă urmărirea penală sau, după caz, să se dispună trimiterea sau nu în judecată a persoanei cercetate are esenţialmente un caracter privat, dedus din cerinţa unei vătămări suferite de persoana care se adresează justiţiei, în drepturile sau interesele sale legitime. Or, procurorul care a întocmit rechizitoriul, infirmat ulterior, nu are calitatea de persoană vătămată în interesele sale legitime. În acest sens, instanţa de contencios constituţional, prin Decizia nr. 345/2006, a subliniat că, *atacând în justiţie măsura de infirmare de către procurorul ierarhic superior a soluţiei adoptate într-o cauză, procurorul autor al soluţiei infirmate nu îşi apără un drept subiectiv propriu, pentru că el nu este parte în cauza pe care o soluţionează, ci autoritate competentă să instrumenteze şi să soluţioneze cauza.* În cuprinsul plângerii, cu privire la calitatea procesuală, petenta a precizat că are un interes legitim în promovarea prezentului demers judiciar determinat de faptul că infirmarea unui rechizitoriu este imputabilă procurorului care l-a întocmit, împrejurare determinantă în evaluarea profesională a acestui magistrat. Maniera în care legiuitorul a conceput şi reglementat procedura plângerii împotriva măsurilor şi actelor de urmărire penală vizează exclusiv dreptul justiţiabilului supus unei proceduri judiciare de a contesta o măsură sau un act de urmărire penală care i-ar fi cauzat o vătămare a drepturilor şi intereselor legitime. Dreptul procurorului de a contesta o măsură dispusă de procurorul ierarhic superior cu privire la o soluţie dată nu a fost niciodată reglementat prin Codul de procedură penală, ci doar prin legea de organizare judiciară. De

altfel, calificativul primit în urma evaluării poate fi contestat de magistrat separat, evident prin procedura prevăzută de Regulamentul privind evaluarea activităţii profesionale a judecătorilor şi procurorilor *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea judecătorului de cameră preliminară nr. 68 din 14 februarie 2019, www.scj.ro).*

În prezenta cauză nu se poate reţine că petentul P.D. are un interes legitim doar în considerarea calităţii sale de denunţător. Conform art. 290 C.proc.pen., denunţul este încunoştinţarea făcută de o persoană fizică sau juridică despre săvârşirea unei infracţiuni. Denunţătorul a acţionat în virtutea unui interes public, ca reprezentant al societăţii, acordând sprijin organelor de urmărire penală, iar calitatea sa de denunţător nu îi conferă automat petentului P.D. şi calitatea de „vătămat în interesele sale legitime" de natură a-i deschide calea plângerii reglementate de dispoziţiile art. 340 C.proc.pen. *(I.C.C.J , secţia penală, încheierea nr. 653 din 15 decembrie 2021, nepublicată).*

Împrejurarea că după efectuarea actelor procurorul a ajuns la concluzia inexistenţei faptelor denunţate nu constituie, pentru denunţător, o vătămare a intereselor sale legitime, în sensul textului evocat, care să îi confere accesul la procedura atacării în justiţie a soluţiei de netrimitere în judecată *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5698/2005, www.legalis.ro).*

Fundaţia C.R.J. se circumscrie categoriei de „orice persoană ale cărei interese legitime sunt vătămate", prevăzută în Codul de procedură penală, legitimitatea interesului său materializându-se în sesizarea efectuată în vederea aflării împrejurărilor deceselor celor 17 pacienţi din Spitalul de Psihiatrie de la Poiana Mare, în lunile ianuarie şi februarie 2004, în scopul protejării dreptului la viaţă, a interzicerii tratamentelor inumane şi degradante, pentru declanşarea unei anchete oficiale aprofundate şi efective în vederea identificării şi pedepsirii persoanelor responsabile de încălcarea dreptului arătat şi aplicarea relelor tratamente, în conformitate cu prevederile art. 2 şi art. 3 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi în scopul conştientizării societăţii de necesitatea protecţiei drepturilor şi libertăţilor fundamentale şi al asigurării accesului la justiţie, ceea ce corespunde obiectului său de activitate. Interesul său legitim a fost dovedit prin declanşarea efectivă de cercetări, care şi în prezent se află în derulare. Totodată, posibilitatea formulării plângerii de către categoriile de titulari arătaţi, din care face parte şi recurenta petiţionară, reprezintă o acţiune în justiţie de care petiţionara a uzat, ce se înscrie, în accepţiunea prevederilor art. 13 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, în sensul dreptului la un recurs efectiv în faţa instanţei naţionale şi a unui control judiciar *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3838/2006, www.legalis.ro).*

§3. Condiţiile şi termenul de formulare a plângerii

- plângerea în faţa judecătorului de cameră preliminară poate fi formulată numai după respingerea plângerii făcute în „procedura internă" prevăzută de art. 336-339 C.proc.pen. împotriva soluţiei de clasare;

- plângerea în faţa judecătorului este **inadmisibilă** dacă petentul nu a exercitat calea de atac a plângerii în „procedura internă" în termenul prevăzut de lege; este asimilată acestei situaţii ipoteza în care plângerea formulată în „procedură internă" a fost în mod legal şi temeinic respinsă ca tardivă; totuşi, judecătorul va putea analiza o plângere formulată în temeiul art. 340 C.proc.pen., în ipoteza în care constată caracterul nelegal al soluţiei procurorului ierarhic superior de respingere ca tardivă a plângerii formulate în „procedura internă", apreciind că petentul şi-a îndeplinit obligaţia de a formula, în termenul legal, plângere la procurorul ierarhic superior potrivit art. 336-339 C.proc.pen.;

Termenul în care trebuie formulată plângerea:

1. într-un termen de 20 de zile (termen procedural legal de decădere, peremptoriu, imperativ) de la data comunicării de procurorul ierarhic superior a modului de rezolvare a plângerii formulate în „procedura internă", dacă plângerea a fost rezolvată în termen de 20 de zile de la data înregistrării plângerii la parchet (nu de la data formulării în cazul depunerii prin poştă); comunicarea poate fi realizată şi după expirarea termenului de rezolvare a plângerii;

2. oricând, după împlinirea termenului de 20 de zile în care trebuia soluţionată plângerea în procedura internă, **dar nu mai târziu de 20 de zile de la data comunicării modului de rezolvare**.

- dispoziţiile art. 269 C.proc.pen. cu privire la calculul termenelor procedurale, precum şi art. 270 C.proc.pen. cu privire la actele considerate a fi făcute în termen, inclusiv prin raportare la DCC nr. 12/2020 se aplică în mod corespunzător[1];

- aşadar, potrivit Codului de procedură penală, indiferent dacă plângerea formulată în „procedura internă" a fost sau nu soluţionată de procurorul ierarhic superior în termenul de 20 de zile de la înregistrare, plângerea adresată judecătorului va fi considerată formulată în termen dacă petentul aşteaptă primirea comunicării modului de soluţionare a plângerii în procedura internă, iar apoi se adresează judecătorului de cameră preliminară în termen de 20 de zile (termen procedural) de la data primirii comunicării; prin urmare, termenul de 20 de zile nu curge de la data la care a expirat termenul de soluţionare a plângerii de către procurorul ierarhic superior;

Termenul de 20 de zile de formulare a plângerii la instanţă începe să curgă conform art. 340 alin. (1) C.proc.pen., respectiv de la comunicarea ordonanţei prim-procurorului. Constatând însă că Parchetul de pe lângă Judecătoria Sectorului 6 nu a făcut dovada comunicării ordonanţei prim-procurorului, borderoul de expediere a corespondenţei nefăcând decât dovada predării corespondenţei către serviciile poştale, judecătorul constată că atât rezoluţia de neîn-

[1] Prin *decizia nr. 12/HP/2020* (M.Of. nr. 554 din 26 iunie 2020), I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de C.A. Timişoara, ,secţia penală şi a stabilit că: *„În interpretarea dispoziţiilor art. 269 şi art. 270 din Codul de procedură penală, dacă actul de procedură care trebuie făcut într-un anumit termen este trimis prin e-mail sau fax, în ultima zi a termenului care se calculează pe zile, este socotit a fi făcut în termen, chiar dacă actul de procedură se înregistrează la organul judiciar după expirarea termenului".*

cepere a urmăririi penale, precum şi ordonanţa procurorului nu au fost comunicate petenţilor, termenul de 20 de zile pentru formularea plângerii la instanţă încă nu a început să curgă *(Jud. Sectorului 6 Bucureşti, încheierea din 16 iunie 2014, nepublicată).*

- dacă după expirarea termenului de soluționare a plângerii de către procurorul ierarhic superior persoana interesată, nemulțumită de pasivitatea constatată în procedura internă, formulează plângere la judecătorul de cameră preliminară, procedura judiciară nu este suspendată până la momentul soluționării plângerii pe cale ierarhică; astfel, judecătorul de cameră preliminară nu are niciun impediment pentru continuarea soluționării cauzei, fiind posibile următoarele ipoteze:

i. până la momentul pronunțării soluției de către judecător procurorul ierarhic superior a soluționat plângerea formulată în procedura internă; în acest caz, dacă soluția de clasare a fost infirmată de procurorul ierarhic superior, fiind redeschisă urmărirea penală, judecătorul va respinge plângerea ca rămasă fără obiect; în situația în care procurorul a respins plângerea în procedura internă, judecătorul va analiza admisibilitatea şi temeinicia plângerii cu care este sesizat;

ii. până la momentul pronunțării soluției de către judecător procurorul ierarhic superior nu a soluționat plângerea formulată în procedura internă; în acest caz, soluția adoptată de procurorul ierarhic superior este lipsită de efecte juridice, singurele efecte relevante fiind cele care decurg din încheierea judecătorului de cameră preliminară;

- în Capitolul al VII-lea al Titlului I al Părții speciale a Codului de procedură penală (art. 336-341 C.proc.pen.) **nu este reglementată instituția repunerii în termenul de formulare a plângerii**, dispozițiile art. 411 C.proc.pen. referitoare la repunerea în termenul de apel operând cu privire la această cale ordinară de atac, precum şi în materia căii de atac a contestației şi, prin urmare, nu poate fi aplicată prin analogie ori supliment analogic şi în procedura prevăzută de art. 340 C.proc.pen.

§4. Competența

- plângerea se soluționează de **judecătorul de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță**, potrivit încadrării juridice reținute de procuror la dispunerea soluției de clasare[1];

- în cazul în care prin plângerea formulată se solicită redeschiderea urmăririi penale cu privire la o persoană care are o anumită calitate specială, competența se va determina în funcție de calitatea persoanei, indiferent dacă soluția de clasare s-a dispus *in rem* (intimatul fiind prezentat în mod direct în calitate de făptuitor atât în actul de sesizare a organelor de urmărire penală, cât şi în plângerea formulată împotriva soluției de clasare), sau *in personam* (când persoana cu calitate specială a fost suspect sau inculpat în cauză anterior dispunerii soluției de clasare);

[1] Stabilirea competenței nu se va putea face în funcție de încadrarea juridică dată de petent faptelor pentru care a fost dispusă soluția de netrimitere în judecată.

- în situaţia în care prin acelaşi rechizitoriu s-a dispus trimiterea în judecată a unor inculpaţi şi o soluţie de clasare faţă de alţii ori faţă de acelaşi inculpat s-a dispus o soluţie de trimitere în judecată pentru anumite infracţiuni şi de clasare pentru altele, competenţa se va aprecia prin raportare la persoana şi infracţiunea ce fac obiectul soluţiei atacate, neoperând o prorogare de competenţă a instanţei sesizate cu rechizitoriul în condiţiile în care nu sunt incidente dispoziţiile art. 44 alin. (2) şi (3) C.proc.pen. (de pildă, în situaţia în care prin rechizitoriul Parchetului de pe lângă curtea de apel se dispune trimiterea în judecată a unui judecător cu grad de judecătorie în faţa curţii de apel, pentru săvârşirea infracţiunii de vătămare corporală şi clasarea faţă de fiul minor al judecătorului pentru complicitate la această infracţiune, plângerea formulată de persoana vătămată împotriva soluţiei de netrimitere în judecată va fi soluţionată de judecătorul de cameră preliminară de la judecătorie, care este instanţa competentă să judece infracţiunea de vătămare corporală, iar nu de curtea de apel care este instanţa competentă *ratione personae* să judece pe autorul infracţiunii); în unele situaţii va prezenta relevanţă şi parchetul care a dispus soluţia de clasare, deoarece în aplicarea dispoziţiilor art. 340 alin. (1) C.proc.pen. raportat la art. 36 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. competenţa va aparţine tribunalului atunci când urmărirea penală a fost efectuată de D.I.I.C.O.T sau de D.N.A şi legea nu prevede competenţa unei instanţe ierarhic superioare [de exemplu, în cazul în care în urma efectuării urmăririi penale D.N.A. dispune trimiterea în judecată a unui inculpat care are calitatea de procuror pentru comiterea infracţiunii de luare de mită şi, prin acelaşi rechizitoriu, clasarea faţă de alt inculpat (care nu are vreo calitate de natură de a atrage incidenţa normelor de competenţă personală) pentru fals în înscrisuri sub semnătură privată, plângerea formulată de acesta din urmă prin care se contestă temeiul soluţiei de clasare va fi soluţionată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul tribunalului];

- faţă de dispoziţiile art. 35-40 C.proc.pen. rezultă că plângerea poate fi formulată la judecătorul de la judecătorie, tribunal, curtea de apel, precum şi Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, întrucât toate aceste instanţe au competenţă materială/personală de judecare a cauzelor penale în primă instanţă;

- plângerea este soluţionată de judecătorul de cameră preliminară de la instanţa competentă să judece în primă instanţă, chiar dacă ordonanţa de clasare este emisă de un parchet superior parchetului corespunzător acestei instanţe; în acest caz nu operează o prorogare de competenţă a instanţei pe lângă care funcţionează parchetul care a dispus soluţia de clasare (de pildă, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie preia efectuarea urmăririi penale într-o cauză de tentativă de omor; chiar dacă soluţia de clasare a fost dispusă de acest parchet, persoana vătămată poate formula plângere la judecătorul de cameră preliminară de la tribunal, care este instanţa competentă să judece în fond omorul, iar nu la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie);

- în ipoteza în care în aceeaşi cauză s-au dispus mai multe soluţii de clasare, pe acelaşi temei sau pe temeiuri diferite dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen., cu privire la mai multe fapte sau persoane, care separat ar putea atrage competenţa unor organe judiciare diferite, judecătorul de cameră preliminară competent să soluţioneze plângerea formulată împotriva acestor soluţii va fi cel din cadrul instanţei superioare

în grad, având în vedere dispoziţiile art. 44 alin. (1) teza finală C.proc.pen.; prin urmare, în acest caz nu se va putea dispune disjungerea cauzei şi declinarea competenţei cu privire la celelalte fapte şi persoane, care privite individual ar atrage competenţa unui judecător de cameră preliminară din cadrul instanţei ierarhic inferioare celei sesizate;

- în vederea asigurării celerităţii procedurilor, judecătorul sesizat cu o plângere împotriva unei soluţii de clasare, fără ca petentul să fi parcurs anterior „procedura internă", va dispune *trimiterea pe cale administrativă* a plângerii în vederea soluţionării de procurorul ierarhic superior[1];

- în situaţia în care plângerea împotriva unei soluţii de clasare a fost depusă şi repartizată administrativ judecătorului de la o instanţă de judecată necompetentă, va fi dispusă declinarea de competenţă *prin încheiere definitivă*;

- în ipoteza în care prin rechizitoriu s-a dispus trimiterea în judecată a unor persoane şi clasarea faţă de alte persoane, iar judecata cauzei a fost strămutată, admiterea strămutării nu aduce nicio atingere lucrărilor procesuale efectuate în cursul fazei de urmărire penală, iar efectele strămutării nu pot fi extinse şi asupra competenţei teritoriale a judecătorului de cameră preliminară care soluţionează plângerea formulată împotriva soluţiei de clasare.

În situaţia în care ordonanţa procurorului cuprinde mai multe soluţii de clasare ce privesc mai multe persoane, competenţa de soluţionare a plângerii formulate în temeiul art. 340 alin. (1) C.proc.pen. se determină numai prin raportare la soluţia atacată cu plângere, fără ca celelalte soluţii de netrimitere în judecată, în măsura în care privesc fapte sau persoane care ar atrage competenţa unei alte instanţe, să influenţeze şi competenţa de soluţionare a plângerii *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 432 din 31 august 2021, www.scj.ro).*

§5. Aspecte procedurale

5.1. Procedura soluţionării plângerii

- prin **DCC nr. 599 din 21 octombrie 2014** a fost admisă excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 341 alin. (5) C.proc.pen. şi s-a constatat că soluţia legislativă potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunţă asupra

[1] În *DCC nr. 205/2018* s-a reţinut că „această procedură presupune o simplă verificare a judecătorului de cameră preliminară a competenţei sale, însoţită de procedura trimiterii pe cale administrativă a plângerii organului judiciar competent, în situaţia în care constată că competenţa de soluţionare îi revine acestuia din urmă, constatare ce se realizează fără citarea părţilor şi fără administrarea de probe *în acest sens*. Această manieră de reglementare a trimiterii pe cale administrativă de către judecătorul de cameră preliminară sesizat cu soluţionarea unei plângeri formulate conform prevederilor art. 340 C.proc.pen. este, pe de o parte, în acord cu jurisprudenţa Curţii Constituţionale şi a Curţii Europene a Drepturilor Omului, mai sus invocată, iar, pe de altă parte, firească, având în vedere că obiectul unei asemenea hotărâri administrative nu priveşte aspectele de natură penală reţinute prin actul procurorului de neurmărire sau netrimitere în judecată, precum şi nevoia de asigurare a celerităţii procesului penal".

plângerii formulate împotriva soluțiilor de netrimitere în judecată **„fără participarea petentului, a procurorului și a intimaților" este neconstituțională, deoarece contravin dreptului la un proces echitabil în componentele sale referitoare la contradictorialitate și oralitate**; pe cale de consecință, prin O.U.G. nr. 18/2016 au fost modificate dispozițiile art. 341 alin. (2) și (5) C.proc.pen., prevăzându-se că procedura de soluționare a plângerii se va desfășura în ședință **nepublică, dar contradictorie** cu citarea petentului și intimatului și încunoștințarea procurorului;

- după înregistrarea plângerii la instanța competentă, aceasta se trimite în aceeași zi, în urma repartizării aleatorii, judecătorului;

- în situația în care plângerea formulată în temeiul art. 340 C.proc.pen. a fost depusă din eroare la procuror, acesta o va înainta *pe cale administrativă* împreună cu dosarul cauzei instanței competente;

- dacă plângerea a fost depusă și repartizată administrativ judecătorului de la o instanță necompetentă, acesta va dispune prin încheiere definitivă declinarea de competență, cauza fiind trimisă judecătorului de cameră preliminară de la instanța competentă material/teritorial/personal să soluționeze plângerea; în ipoteza în care necompetența instanței este constatată înainte de repartizarea cauzei judecătorului de președintele instanței/secției penale, acesta va dispune trimiterea *pe cale administrativă* a plângerii instanței competente;

- judecătorul de cameră preliminară **stabilește termenul de soluționare** și dispune încunoștințarea procurorului, precum și citarea petentului și a intimaților; astfel, vor fi citate părțile și/sau subiecții procesuali principali și, eventual, alte persoane ale căror interese legitime izvorăsc direct din raportul juridic penal de conflict[1]; de pildă, se va dispune citarea persoanei față de care s-a dispus clasarea (*intimat*), precum și a persoanei care a făcut plângerea (*petent*); în ipoteza în care soluția de clasare s-a dispus *in rem*, se va dispune, în principiu, doar citarea petentului și, ca excepție, dacă este cazul, a altor persoane interesate;

- persoanelor citate sau procurorului li se comunică și faptul că pot depune **note scrise** cu privire la admisibilitatea ori temeinicia plângerii până la termenul stabilit de judecător; formularea de note scrise constituie un drept procesual al procurorului sau al intimatului, nu o obligație procesuală, aceștia urmând să aprecieze dacă este oportună depunerea de note scrise; *spre deosebire de vechea reglementare, art. 341 alin. (2) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016 nu mai prevede obligativitatea comunicării procurorului și intimatului a unui exemplar al plângerii pentru a putea formula note scrise;*

- dacă în cauză a fost dispusă o soluție de clasare după punerea în mișcare a acțiunii penale, art. 341 alin. (2) teza finală C.proc.pen. prevede că petentul și intimații pot formula cereri și ridica excepții și cu privire la legalitatea administrării probelor ori a efectuării urmăririi penale; această dispoziție, deși este legată de competența judecătorului de a verifica *ex officio* legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale, este, în principiu, lipsită de relevanță practică în ipoteza în care fostul inculpat

[1] *În același sens*, a se vedea *N. Volonciu*, Noul Cod de procedură penală, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 845.

are calitatea de intimat, având în vedere că soluţia dispusă îi profită inculpatului care nu ar mai avea, în esenţă, interes să conteste probele şi actele de urmărire penală; ca excepţie, în ipoteza în care persoana care a avut în cauză calitatea de inculpat are calitatea de petent prin formularea unor cereri şi excepţii în legătură cu legalitatea probelor administrate sau a actelor de urmărire penală, se poate urmări înlăturarea acestora în scopul obţinerii unei soluţii de clasare în baza unui alt temei juridic mai favorabil acestuia; tot astfel, în ipoteza în care persoana vătămată urmăreşte prin formularea plângerii obţinerea unei soluţii de începere a judecăţii inculpatul ar justifica un interes în a formula cereri şi excepţii cu privire la legalitatea administrării probelor ori a efectuării urmăririi penale, având în vedere că în cazul admiterii plângerii şi dispunerii începerii judecăţii procesul penal nu va mai parcurge faza camerei preliminare;

- o verificare a legalităţii actelor de urmărire penală este efectuată şi atunci când soluţia de netrimitere în judecată a fost dispusă fără ca în cauză să fi fost pusă în mişcare acţiunea penală (de pildă, se poate admite plângerea formulată şi trimite cauza la parchet atunci când constată că urmărirea penală a fost efectuată de un parchet necompetent, chiar dacă judecătorul de cameră preliminară nu dispune prin aceeaşi încheiere şi anularea actelor nelegale sau excluderea probelor nelegal sau neloial administrate). În acest caz, judecătorul de cameră preliminară va face referire la elementele de nelegalitate sau neloialitate în considerentele încheierii pronunţate, în vreme ce atunci când a fost pusă în mişcare acţiunea penală judecătorul de cameră preliminară va putea dispune anularea unor acte de urmărire penală şi excluderea unor probe direct prin dispozitivul încheierii, conform art. 341 alin. (7) C.proc.pen. În ambele ipoteze, considerentele încheierii judecătorului de cameră preliminară sunt obligatorii pentru procuror în ceea ce priveşte elementele de nelegalitate constatate;

- în vederea asigurării contradictorialităţii cu privire la dezbaterea legalităţii actelor de urmărire penală, consider că judecătorul de cameră preliminară poate solicita şi persoanei vătămate sau celorlalte părţi procesuale să precizeze dacă înţeleg să formuleze cereri şi excepţii cu privire la legalitatea urmăririi penale în cauzele în care soluţia de clasare s-a dispus faţă de un inculpat, întrucât în ipoteza dispunerii unei soluţii de începere a judecăţii această evaluare nu mai poate fi realizată; deopotrivă, faţă de considerentele *DCC nr. 257/2017*, judecătorul de cameră preliminară ar trebui să solicite persoanei vătămate să precizeze dacă înţelege să se constituie parte civilă în procesul penal (dacă o astfel de constituire nu a avut loc în faza de urmărire penală) şi dacă înţelege să solicite introducerea în cauză a părţii responsabile civilmente[1];

- în situaţia în care plângerea a fost depusă la judecător, procurorul trebuie să îi înainteze acestuia dosarul de urmărire penală în termen de 3 zile de la primirea comunicării termenului de soluţionare şi a exemplarului plângerii formulate de petent;

- notele scrise depuse de procuror sau de intimat nu sunt comunicate petentului;

- neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluţionarea cauzei;

- *participarea procurorului este obligatorie;*

---

[1] În ipoteza în care judecătorul dispune începerea judecăţii, persoana vătămată care a rămas în pasivitate în faza de cameră preliminară nu mai poate solicita instanţei de judecată introducerea în cauză a părţii responsabile civilmente.

- procurorul care a dispus clasarea sau cel care a soluționat plângerea formulată pe cale internă împotriva acestor acte procesuale poate participa la soluționarea plângerii în fața judecătorului, neaflându-se în vreun caz de incompatibilitate;

- *în principiu*, asistența judiciară a persoanei ce a formulat plângerea, precum și a persoanei față de care s-a dat o soluție de clasare *nu este obligatorie*, chiar dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea pentru care s-a dispus soluția de clasare este mai mare de 5 ani; cu toate acestea, având în vedere că, în cazul în care soluția de netrimitere în judecată s-a dispus după punerea în mișcare a acțiunii penale, judecătorul are obligația procedurală pozitivă să verifice din oficiu legalitatea probelor și a actelor procesuale sau procedurale efectuate în cursul urmăririi penale, se impune stabilirea unui regim similar al dreptului la apărare cu cel din faza camerei preliminare (în ipoteza în care asistența juridică ar fi obligatorie). Pe cale de consecință, apreciez că în aceste ipoteze judecătorul trebuie să procedeze la desemnarea unui avocat din oficiu pentru intimat, dacă acesta nu are angajat un avocat ales, aplicând prin analogie *in favorem* dispozițiile art. 90 C.proc.pen. (în privința suspectului sau inculpatului), respectiv art. 93 alin. (4) și (5) C.proc.pen. (în privința persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente);

- conform art. 341 alin. (5^1) C.proc.pen., judecătorul verifică legalitatea și temeinicia ordonanței sau dispoziției din rechizitoriu prin care se dispune clasarea în cauzele în care nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală ***și a oricăror înscrisuri noi prezentate***[1]; este astfel consacrată, pe de o parte, competența funcțională a judecătorului de a proceda la suplimentarea materialului probator dintr-un proces penal care a fost închis printr-o soluție de clasare, iar pe de altă parte, posibilitatea petentului, intimatului sau a procurorului de a solicita și obține încuviințarea administrării ***doar de înscrisuri noi***, care nu se regăsesc între actele dosarului de urmărire penală, cu condiția ca acestea să se afle în posesia participanților la procedură și să poată fi depuse la dosarul cauzei la termenul de judecată; în cazul în care petentul reliefează carențele probatoriului administrat în cursul urmăririi penale și dovedește că acestea au condus implicit la adoptarea soluției de netrimitere în judecată, judecătorul de cameră preliminară poate admite plângerea și trimite cauza în vederea completării urmării penale;

---

[1] În *DCC nr. 530/2017* instanța de contencios constituțional a reținut că „este firesc ca, în vederea soluționării plângerii, instanța să verifice, pe baza materialului și a lucrărilor existente în dosarul cauzei, care au fost avute în vedere de procuror la emiterea ordonanței de neurmărire/netrimitere în judecată atacate, dacă această soluție a fost sau nu dispusă cu respectarea dispozițiilor legale. De aceea, dispozițiile art. 341 alin. (2) C.proc.pen. nu încalcă dreptul la un proces echitabil, astfel cum este acesta consfințit de prevederile constituționale și de reglementările internaționale, petentul având deplina libertate de a demonstra în fața instanței de judecată nelegalitatea actului atacat, în raport cu lucrările și materialul din dosarul cauzei, cu notele scrise depuse, precum și cu cererile și excepțiile formulate de către inculpat cu privire la legalitatea administrării probelor ori a efectuării urmăririi penale. Așa fiind, Curtea nu a primit critica potrivit căreia se încalcă dreptul de acces liber la justiție, plângerea reglementată de dispozițiile art. 341 C.proc.pen. reprezentând, prin ea însăși, o garanție a realizării acestui drept. Stabilirea unor reguli speciale de procedură în cazul judecării plângerii împotriva ordonanței procurorului de neurmărire/netrimitere în judecată este realizată de legiuitor în exercitarea competenței sale constituționale și nu încalcă liberul acces la justiție".

- *dacă soluţia de clasare a fost dispusă faţă de un inculpat*, având în vedere necesitatea evaluării legalităţii urmăririi penale, verificarea legalităţii şi temeiniciei ordonanţei sau dispoziţiei din rechizitoriu prin care s-a dispus clasarea, precum şi a legalităţii şi loialităţii administrării probelor se realizează pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul de urmărire penală ***şi a oricăror alte mijloace de probă***;

- soluţionarea cauzei se face **în camera de consiliu**;

- indiferent dacă procurorul sau intimaţii au depus sau nu note scrise la dezbaterea cauzei, judecătorul acordă cuvântul în următoarea ordine: petentului, persoanei faţă de care s-a dispus clasarea şi apoi procurorului;

- judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea şi temeinicia ordonanţei sau dispoziţiei din rechizitoriu atacate ***pe baza lucrărilor şi a materialelor din dosarul cauzei şi a înscrisurilor noi***; deopotrivă, va fi avută în vedere la evaluare şi modalitatea în care organele de urmărire penală s-au conformat dispoziţiilor cuprinse într-o încheiere a judecătorului de cameră preliminară prin care anterior fusese admisă plângerea formulată împotriva unei soluţii de clasare dispuse în aceeaşi cauză şi trimisă cauza pentru completarea urmăririi penale (în cazul în care noua soluţie de netrimitere în judecată este dispusă după ce anterior se mai dispuse o asemenea soluţie care fusese infirmată de judecătorul de cameră preliminară);

- având în vedere *DCC nr. 802/2017* şi faptul că în cazul în care soluţia de clasare s-a dispus faţă de un inculpat este obligatorie verificarea de către judecătorul de cameră preliminară a legalităţii şi loialităţii urmăririi penale, cred că în această procedură probaţiunea nu trebuie limitată doar la înscrisurile noi, ci, în mod similar fazei de cameră preliminară, este posibilă administrarea oricărui mijloc de probă;

- în cazul în care soluţia de clasare a fost dispusă faţă de un inculpat, judecătorul de cameră preliminară *are obligaţia de a verifica din oficiu şi legalitatea administrării probelor şi a efectuării urmăririi penale*;

- judecătorul de cameră preliminară se pronunţă asupra plângerii **prin încheiere motivată, pronunţată în camera de consiliu**;

- *întocmirea în două exemplare a minutei este obligatorie.*

5.2. Soluţii

În cauzele în care nu s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale [soluţiile dispuse în cauză fiind clasarea (ca soluţie de neurmărire penală), respectiv clasarea după începerea urmăririi penale *in rem* sau după dispunerea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect], judecătorul de cameră preliminară nu are obligaţia procedurală să analizeze legalitatea urmăririi penale şi să aplice sancţiunea nulităţii (relative sau absolute) actelor nelegale sau pe cea a excluderii probelor nelegal sau neloial administrate; astfel, analizând plângerea formulată prin raportare la actele şi probele dosarului de urmărire penală şi a înscrisurilor administrate, judecătorul poate dispune prin încheiere definitivă una dintre următoarele soluţii:

(i) respingerea plângerii ca tardivă, dacă aceasta a fost formulată după expirarea termenului procedural imperativ prevăzut de lege;

- va fi respinsă ca tardivă şi plângerea care a fost completată în urma restituirii pe cale administrativă în condiţiile art. 340 alin. (5) C.proc.pen., dar care nu a fost depusă în termenul de 20 de zile de la data restituirii.

(ii) respingerea plângerii ca inadmisibilă;

- de pildă, se va putea dispune respingerea plângerii ca inadmisibilă:

1. dacă plângerea nu vizează o ordonanţă sau dispoziţie din rechizitoriu de clasare, ci un alt act procesual al procurorului;

2. dacă plângerea a fost formulată de o persoană care nu are calitatea procesuală activă, respectiv de o persoană care nu are un mandat special legal acordat de persoana care are calitate procesuală activă (nu a avut niciodată calitatea de mandatar special sau mandatul special fusese anterior revocat) sau care deşi avea un mandat special nu fusese împuternicită pentru formularea plângerii[1];

3. dacă petentul dovedeşte că nu a formulat plângerea şi nu cunoaşte persoana care a formulat-o;

4. dacă petentul nu a exercitat în termenul legal plângerea în cadrul „procedurii interne"; cu toate acestea, dacă procurorul ierarhic superior a apreciat că plângerea a fost formulată în termen, respingând-o ca neîntemeiată, judecătorul de cameră preliminară nu mai poate proceda la o nouă reevaluare a tardivităţii plângerii în procedura internă, urmând a se pronunţa cu privire la obiectul contestărilor precizat de petent;

5. atunci când o plângere având acelaşi obiect şi privind aceeaşi soluţie de clasare a fost anterior soluţionată definitiv de judecătorul de cameră preliminară.

(iii) respingerea plângerii ca rămasă fără obiect în cazul în care, ulterior sesizării judecătorului, procurorul ierarhic superior a admis plângerea formulată în procedura internă şi a dispus infirmarea soluţiei atacate;

- această nouă soluţie a fost reglementată explicit prin dispoziţiile art. 341 alin. (7[1]) C.proc.pen. introduse prin O.U.G. nr. 18/2016, fiind transformată o veritabilă situaţie de inadmisibilitate a plângerii, întrucât nu mai există în cauză o soluţie de clasare, într-o soluţie *„sui-generis"* de respingere a plângerii ca lipsite de obiect;

- ca situaţie premisă trebuie reţinută existenţa unei soluţii de netrimitere în judecată atacată cu plângere la procurorul ierarhic superior, care nu a fost soluţionată în termen sau comunicată în timp util ca să evite sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu o plângere în condiţiile art. 340 alin. (2) C.proc.pen.; pentru a atrage respingerea plângerii *ca rămase fără obiect* nu este suficient doar ca procurorul ierarhic superior să fi dispus redeschiderea urmăririi, ci este necesar ca aceasta să fi fost confirmată de judecătorul de cameră preliminară în condiţiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen. interpretat în lumina ***deciziei instanţei supreme nr. 27/HP/2015***; aşadar, dacă ulterior sesizării judecătorului de cameră preliminară, procurorul ierarhic superior a admis plângerea formulată în procedura internă şi a dispus infirmarea soluţiei

---

[1] Realităţile practice ale ultimilor doi ani impun analiza atentă a plângerilor formulate de reprezentanţii unei societăţi aflate în insolvenţă. Astfel, judecătorul de cameră preliminară trebuie să verifice dacă administratorul special al societăţii are în continuare dreptul de administrare sau de reprezentare a societăţii aflate în insolvenţă.

atacate, judecătorul trebuie să aştepte soluţia din procedura de conformare a redeschiderii urmăririi penale; dacă judecătorul respinge sesizarea procurorului de confirmare a redeschiderii urmăririi penale, soluţia de clasare îşi va menţine în continuare valabilitate, astfel că nu se va putea dispune respingerea plângerii ca rămase fără obiect[1];

- având în vedere *„soluţia sui-generis"* introdusă prin O.U.G. nr. 18/2016, cred că, pe calea suplimentului analogic, ea trebuie aplicată nu numai în ipoteza în care procurorul ierarhic superior dispune redeschiderea urmăririi penale ca urmare a admiterii plângerii formulate în procedura internă, ulterior sesizării judecătorului de cameră preliminară, ci şi atunci când redeschiderea este dispusă de procurorul de caz consecutiv revocării soluţiei de clasare[2] (de pildă, atunci când au apărut fapte sau împrejurări noi, necunoscute la momentul adoptării soluţiei, din care rezultă că a dispărut împrejurarea pe care se întemeia clasarea); şi în această din urmă ipoteză se pot reţine aceleaşi raţiuni, ca şi în cazul prevăzut de art. 341 alin. (7^1) C.proc.pen., pentru a nu se reţine culpa procesuală a petentului şi a se constata rămânerea fără obiect a plângerii, iar nu caracterul său inadmisibil[3];

- în ipoteza în care într-o cauză în care s-a dispus o soluţie de clasare, şi doar persoana vătămată sau partea civilă formulează plângere în procedura internă, care este admisă de procurorul ierarhic superior dispunându-se redeschiderea urmăririi penale, făptuitorul (persoană interesată), suspectul sau inculpatul care nu au formulat plângere pe cale ierarhică nu pot formula o plângere la judecătorul de cameră preliminară împotriva soluţiei procurorului ierarhic superior, deoarece obiectul plângerii nu poate viza decât soluţia de clasare, iar nu soluţia procurorului ierarhic superior; suspectul sau inculpatul va fi citat de judecătorul de cameră preliminară în procedura

---

[1] Constatarea faptului că plângerea nu a rămas fără obiect nu împiedică judecătorul să respingă plângerea ca inadmisibilă (de pildă, în cazul în care procurorul ierarhic superior infirmă soluţia de netrimitere în judecată, însă redeschiderea nu este confirmată de judecător, nu se va putea constata lipsa de obiect a plângerii. Această constatare nu împiedică respingerea plângerii ca inadmisibilă, de exemplu, în ipoteza în care se constată inexistenţa unui mandat special al reprezentantului care a formulat plângerea în locul petentului sau lipsa de calitate procesuală activă a petentului).

[2] Şi în această situaţie este necesară confirmarea redeschiderii urmăririi penale de către judecătorul de cameră preliminară.

[3] Nu doar din punct de vedere teoretic, s-ar mai putea imagina şi o a altă ipoteză care produce efecte echivalente celei prevăzute de art. 341 alin. (7^1) C.proc.pen.: imediat după respingerea plângerii formulate împotriva soluţiei de clasare, procurorul ierarhic superior realizează caracterul eronat al soluţiei dispuse, caz în care, în cadrul controlului ierarhic, exercitat din oficiu, în urma unei noi evaluări a materialului de urmărire penală existent în cauză, apreciază că nu a existat împrejurarea pe care se întemeia clasarea şi dispune infirmarea ordonanţei de clasare şi redeschiderea urmăririi penale (de pildă, în urma respingerii plângerii formulate de persoana vătămată în urma soluţiei de clasare dispuse în considerarea tardivităţii plângerii prealabile, sau a intervenţiei prescripţiei răspunderii penale, procurorul ierarhic superior are „o revelaţie" realizând că a calculat greşit termenul procedural de formulare a plângerii prealabile, sau nu a luat în considerare existenţa unor cazuri de întrerupere a cursului prescripţiei răspunderii penale, care ar fi atras incidenţa prescripţiei speciale, iar nu a prescripţiei generale). Şi în acest caz, s-ar putea reţine rămânerea fără obiect a plângerii petentului dacă redeschiderea urmăririi penale este confirmată de judecător.

judiciară a confirmării redeschideri urmăririi penale unde îşi va putea prezenta apărările cu privire la soluţia procurorului ierarhic.

(iv) respingerea plângerii ca nefondată, menţinând, ca legală şi temeinică, soluţia din ordonanţa atacată ori cea din rechizitoriu;

(v) ia act de retragerea plângerii formulate;

(vi) admiterea plângerii, desfiinţarea soluţiei atacate şi trimiterea motivată a cauzei la procuror:

1. pentru a începe urmărirea penală;

2. pentru a completa urmărirea penală (*caz de redeschidere a urmăririi penale*);

3. pentru a pune în mişcare acţiunea penală şi a completa urmărirea penală (*caz de redeschidere a urmăririi penale*).

- în ipoteza în care judecătorul constată că actul de sesizare întruneşte condiţiile de formă şi de fond esenţiale prevăzute de lege şi nu există o cauză de împiedicare a punerii în mişcare a acţiunii penale prevăzute de art. 16 C.proc.pen., *admite plângerea, desfiinţează soluţia de clasare şi dispune trimiterea cauzei* ***în vederea începerii urmăririi penale in rem***;

- în situaţia în care judecătorul apreciază că din datele şi probele existente în cauză rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni şi nu există o cauză de împiedicare a punerii în mişcare a acţiunii penale prevăzute de art. 16 C.proc.pen., *admite plângerea, desfiinţează soluţia de clasare şi dispune trimiterea cauzei la procuror* ***în vederea completării urmăririi penale începute in rem sau în vederea dispunerii continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect şi completării urmăririi penale***; deşi soluţia trimiterii cauzei în vederea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect nu este prevăzută explicit de art. 341 alin. (6) C.proc.pen., apreciez că aceasta decurge implicit din logica reglementării pentru următoarele două argumente: în primul rând, judecătorul de cameră preliminară poate constata că nu există niciun impediment pentru exercitarea acţiunii penale dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen., întrucât din probele administrate rezultă suspiciunea comiterii unei fapte prevăzute de legea penală de o persoană, situaţie în care procurorul va fi obligat să dispună continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect; în al doilea rând, atâta timp cât judecătorul poate dispune trimiterea cauzei la parchet în vederea punerii în mişcare a acţiunii penale, nu există nicio raţiune pentru care să îi fie limitată posibilitatea trimiterii cauzei la parchet în vederea continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect;

- în cazul în care judecătorul opinează că din probele existente în cauză rezultă că o anumită persoană a săvârşit o infracţiune şi nu există o cauză de împiedicare a punerii în mişcare a acţiunii penale prevăzute de art. 16 C.proc.pen., *admite plângerea, desfiinţează soluţia de* ***clasare*** *şi dispune trimiterea cauzei la procuror* ***în vederea punerii în mişcare a acţiunii penale*** *(dacă soluţia de clasare a fost dispusă faţă de un suspect)* ***şi completării urmăririi penale***;

- în ipotezele descrise mai sus nu judecătorul este cel care dispune începerea urmăririi penale sau redeschiderea urmăririi penale, aceste măsuri urmând a fi dispuse de procuror, în condiţiile legii;

- procurorul *are obligaţia de a se conforma hotărârii judecătorului*, cu excepţia situaţiei în care între data rămânerii definitive a hotărârii şi cea în care dosarul a ajuns la parchet au apărut fapte sau împrejurări noi necunoscute judecătorului de cameră preliminară care impun adoptarea unei soluţii de clasare[1] (de pildă, după momentul în care judecătorul a admis plângerea şi a dispus trimiterea cauzei în vederea începerii urmăririi penale şi până la momentul în care dosarul se reîntoarce la procuror se împlineşte termenul prescripţiei speciale ori survine decesul făptuitorului; în aceste ipoteze, care au un caracter cu totul excepţional, procurorul nu va putea dispune începerea urmăririi penale sau redeschiderea urmăririi penale, de pildă cu privire la o persoană decedată);

- procurorul nu poate supune unei noi evaluări legalitatea, relevanţa sau utilitatea probelor indicate de judecător ca fiind necesare să fie administrate; astfel, prin raportare la criteriile prevăzute de art. 100 C.proc.pen. pentru încuviinţarea probei (*legalitatea, relevanţa, utilitatea probei, precum şi posibilitatea materială de administrare a probei*) procurorul poate evalua, după redeschiderea urmării penale, numai pe ultimul dintre acestea, referitor la *posibilitatea materială de administrare a probei*;

- nu se poate dispune admiterea plângerii şi trimiterea cauzei în vederea efectuării de acte premergătoare/verificări prealabile începerii urmăririi penale, ci numai trimiterea *în vederea începerii/completării urmăririi penale*; deopotrivă, nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice a faptei pentru care se efectuează urmărirea penală;

- judecătorul are obligaţia de a motiva în fapt şi în drept soluţia, indicând, totodată, în considerentele încheierii, faptele şi împrejurările ce urmează a fi constatate, precum şi mijloacele de probă ce urmează a fi administrate, procurorul fiind ţinut de hotărârea judecătorului;

- nu există incompatibilitate a persoanei care a efectuat urmărirea penală, în ipoteza trimiterii cauzei la procuror în vederea redeschiderii urmăririi penale, să efectueze în continuare acte de urmărire penală în cauză.

(vii) admiterea plângerii şi schimbarea temeiului soluţiei de clasare reţinut de procuror (soluţia de clasare menţinându-se în continuare) cu un alt temei prevăzut de art. 16 C.proc.pen., dacă prin aceasta nu se creează o situaţie mai grea pentru persoana care a făcut plângerea (*non reformatio in peius*); de pildă, în cazul în care clasarea s-a dispus în temeiul art. 16 lit. d) C.proc.pen., procurorul constatând că există o cauză justificativă, judecătorul de cameră preliminară poate admite plângerea celui faţă de care s-a dispus soluţia de clasare şi reţine că temeiul corect al netrimiterii în judecată este art. 16 lit. b) teza I C.proc.pen., deoarece fapta nu este tipică obiectiv; dacă plângerea este formulată de persoana vătămată, judecătorul trebuie să

---

[1] *În acest sens*, în literatura de specialitate [*I. Kuglay*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1408] s-a arătat că „*Rebus sic standibus*, motivele pentru care judecătorul a trimis cauza procurorului se impun cu caracter obligatoriu acestuia din urmă. Astfel, de exemplu, dacă judecătorul a desfiinţat o soluţie de clasare dată *in rem* şi a arătat că sunt îndeplinite condiţiile de la art. 305 alin. (3) C.proc.pen. procurorul va trebui să facă aplicarea acestei norme cu privire la persoana indicată de judecător, nemaiputând pronunţa o nouă soluţie de clasare *in rem*; tot astfel, probele indicate de către judecător în motivarea soluţiei şi considerate de acesta necesare cauzei vor trebui administrate prin mijloacele de probă indicate de către judecător".

aibă în vedere că raportare la temeiul de clasare pe care îl consideră incident în cauză să nu se creeze acesteia o situaţie mai grea decât cea care rezulta din temeiul reţinut de procuror, caracterul favorabil al temeiului trebuind raportat la situaţia juridică a persoanei vătămate care a formulat plângerea, iar nu la situaţia juridică a intimatului [de pildă, în cazul în care procurorul dispune clasare faţă de lipsa tipicităţii subiective a faptei [art. 16 lit. b) teza a II-a C.proc.pen.], reţinerea în plângerea formulată de persoana vătămată a inexistenţei faptei [art. 16 lit. a) C.proc.pen.] va conduce la încălcarea principiului *non reformatio in peius*, deoarece o lipseşte pe aceasta de posibilitatea exercitării unei acţiuni în pretenţii având ca obiect daune materiale sau morale în faţa instanţei civile].

Atunci când soluţia de clasare s-a dispus faţă de un inculpat, judecătorul de cameră preliminară verifică, **în primul rând**, dacă plângerea este formulată în termen sau dacă este admisibilă, respectiv dacă petentul îşi menţine plângerea sau dacă soluţia de clasare nu a fost între timp infirmată de procurorul ierarhic superior; după efectuarea acestei verificări, judecătorul de cameră preliminară poate respinge *prin încheiere definitivă* plângerea ca **tardivă, rămasă fără obiect sau inadmisibilă, respectiv poate lua act de retragerea plângerii**.

În cauzele în care în cursul urmăririi penale s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale în ipoteza în care constată că petentul îşi menţine plângerea, că aceasta a fost formulată în termenul legal şi întruneşte condiţiile de admisibilitate şi că soluţia de clasare a fost menţinută de procurorul ierarhic superior:

1. Judecătorul are obligaţia procedurală pozitivă de a verifica din oficiu legalitatea administrării probelor şi a efectuării urmăririi penale putând exclude probe sau constata nulitatea actelor de urmărire penală (competenţa propriu-zisă a judecătorului de cameră preliminară);

- ***controlul legalităţii şi loialităţii*** administrării probelor şi a efectuării actelor de urmărire penală va avea loc înainte de pronunţarea unei soluţii cu privire la plângerea formulată, iar nu doar în situaţia în care judecătorul admite plângerea, ulterior dispunerii acestei soluţii; acest filtru constituie un substitut al procedurii din faza camerei preliminare pentru ipoteza în care în urma admiterii plângerii procesul penal continuă direct cu faza de judecată;

- având în vedere că în ipoteza admiterii plângerii procesul penal va trece direct în faza de judecată, judecătorul de cameră preliminară trebuie să pună în vedere persoanei vătămate că se poate constitui parte civilă, iar dacă are loc o astfel de constituire, inclusiv faţă de partea responsabilă civilmente, aceasta va trebui citată în cadrul acestei proceduri pentru a se verifica dacă doreşte să formuleze cereri şi excepţii cu privire la legalitatea şi loialitatea urmăririi penale;

- ca urmare a DCC nr. 554/2017, judecătorul va avea în vedere *din oficiu* atât cazurile de nulitate absolută, cât şi pe cele care atrag nulitatea relativă, precum şi ipotezele de excludere a probelor indiferent dacă sunt subsumate unui caz de nulitate absolută sau relativă;

- având în vedere caracterul contradictoriu al dezbaterii şi lipsa fazei camerei preliminare în cazul admiterii plângerii şi dispunerii începerii judecăţii, apreciez că în

această procedură atât părţile, cât şi persoana vătămată din cauza în care s-a dispus soluţia de clasare pot formula cereri şi excepţii cu privire la legalitatea şi loialitatea urmăririi penale;

- judecătorul de cameră preliminară va putea verifica:

a) aspectele referitoare la **competenţa organelor de urmărire penală**;

b) legalitatea efectuării actelor procesuale/procedurale de către organele de urmărire penală;

c) legalitatea şi loialitatea administrării probelor în cursul urmăririi penale pentru a verifica incidenţa sancţiunii derivate a *excluderii*;

- se va analiza atât legalitatea administrării probelor de către organele de urmărire penală (prin raportare la actul prin care s-a dispus, autorizat, încuviinţat, confirmat proba, mijlocul de probă ori procedeul probatoriu şi/sau prin raportare la actul prin care mijlocul de probă a fost administrat), cât şi legalitatea încheierilor prin care judecătorul de drepturi şi libertăţi a încuviinţat, autorizat sau confirmat diferite procedee probatorii, respectiv a mijloacelor de probă obţinute în urma procedeului probatoriu încuviinţat de judecător;

- deopotrivă, se va verifica dacă actele procesuale sau procedurale au fost efectuate cu respectarea dispoziţiilor legale, în ordinea impusă de Codul de procedură penală ori dacă au fost parcurse etapele obligatorii ale urmăririi penale prevăzute de Codul de procedură penală;

- verificarea legalităţii soluţiei de netrimitere în judecată va fi realizată numai prin raportare la probele şi actele de urmărire penală apreciate a fi legale;

- probele care au fost excluse nu pot fi avute în vedere la judecarea în fond a cauzei, atunci când judecătorul de cameră preliminară a admis plângerea şi a dispus începerea judecăţii;

- spre deosebire de faza de cameră preliminară, nu face obiect al verificării legalitatea sesizării instanţei, întrucât actul de sesizare poate fi doar încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care este admisă plângerea şi dispusă începerea judecăţii[1];

2. După efectuarea verificării de legalitate, prin raportare la probele şi actele de urmărire penală considerate a fi legal administrate judecătorul poate dispune una dintre următoarele soluţii:

a) respinge, *prin încheiere definitivă*, plângerea ca nefondată, menţinând soluţia din ordonanţa atacată ori cea din rechizitoriu;

b) admite plângerea, *prin încheiere definitivă*, desfiinţează soluţia atacată şi trimite motivat cauza la procuror pentru a completa urmărirea penală (*caz de redeschidere a urmăririi penale*);

---

[1] *În sensul că* şi în această procedură are loc o verificare a actului de sesizare a instanţei, care este plângerea persoanei vătămate, a se vedea *Gh. Mateuţ, L. Criste*, Verificarea legalităţii sesizării instanţei în procedurile jurisdicţionale, în In Honorem A. Crişu, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2022, p. 209.

c) admite plângerea, desființează soluția atacată și dispune începerea judecății cu privire la faptele și persoanele pentru care, în cursul cercetării penale, a fost pusă în mișcare acțiunea penală, când *probele legal administrate sunt suficiente*, trimițând dosarul spre repartizare aleatorie;

- în această ipoteză, din probele existente la dosar trebuie să rezulte săvârșirea cu vinovăție a unei infracțiuni de către inculpatul față de care s-a dispus soluția de clasare; în această ipoteză, prin expresia *„când probele existente la dosar sunt suficiente"* trebuie înțeles că din probele administrate în faza de urmărire penală este necesar să rezulte săvârșirea cu vinovăție a unei infracțiuni de către inculpatul față de care s-a dispus soluția de netrimitere în judecată; de asemenea, nu trebuie să existe niciun caz de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzut de art. 16 C.proc.pen. și nici ca plângerea să fi fost formulată de inculpat;

- standardul probatoriu ce urmează a fi avut în vedere de judecător este similar celui pe care se impune procurorului la momentul emiterii rechizitoriului și este cel al *suficienței probei din care să rezulte că inculpatul a comis infracțiunea de care este acuzat*, iar nu cel al probei dincolo de orice dubiu rezonabil, a cărei evaluare cade în competența instanței de judecată potrivit art. 103 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen.; acest standard ce trebuie avut în vedere de judecătorul de cameră preliminară este superior celui al probei din care rezultă presupunerea (bănuiala) rezonabilă cu privire la comiterea unei infracțiuni ce este avut în vedere la continuarea urmăririi penale față de suspect/punerea în mișcare a acțiunii penale sau celui uzitat pentru dispunerea unei măsuri preventive (suspiciunea rezonabilă);

- în ipoteza în care în aceeași cauză a fost pusă în mișcare acțiunea penală numai cu privire la unele persoane (existând alături de inculpați și suspecți în cauză) sau cu privire la unele fapte (de pildă, în ipoteza față de aceeași persoană s-a dispus atât punerea în mișcare a acțiunii penale cu privire la una sau mai multe infracțiuni, cât și continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect pentru alte infracțiuni), judecătorul de cameră preliminară, admițând plângerea formulată împotriva soluției de clasare, poate dispune începerea judecății numai cu privire la persoana care a avut calitatea de inculpat și numai pentru faptele pentru care în cursul urmăririi penale a fost pusă în mișcare acțiunea penală; prin aceeași încheiere judecătorul poate dispune și trimiterea cauzei la parchet în vederea continuării urmăririi penale pentru faptele și persoanele care nu au fost vizate de punerea în mișcare a acțiunii penale, operând în această ipoteză o disjungere a cauzei;

- **încheierea** prin care se admite plângerea și dispune începerea judecății constituie **actul de sesizare a instanței**; în această ipoteză cauza va trece direct în faza de judecată, fără a fi parcursă faza camerei preliminare[1];

---

[1] *În acest sens*, a se vedea DCC nr. 552/2015 și *M.S. Costinescu, D.M. Morar*, în *D.M. Morar* (coord., op. cit., p. 8). *În sensul că* trebuie să se facă distincție între sesizarea judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanței care constituie manifestarea exterioară de voință a persoanei care face sesizarea și învestirea instanței cu judecarea cauzei, care reprezintă manifestarea de voință internă a judecătorului de cameră preliminară de a deschide judecata, caz în care sesizarea judecătorului de cameră preliminară prin plângerea persoanei vătămate preia funcția rechizitoriului, a se vedea *Gh. Mateuț, L. Criste.*, op. cit., p. 211.

- prin urmare, încheierea judecătorului trebuie să cuprindă descrierea completă a faptelor pentru care se dispune începerea judecăţii, probele pe care se întemeiază, încadrarea juridică completă, precum şi trimiterea cauzei în vederea judecării unui alt complet, deoarece judecătorul care a admis plângerea este incompatibil să judece această cauză; astfel, analiza judecătorului de cameră preliminară trebuie să analizeze în mod detaliat probele administrate în cursul urmăririi penale, să procedeze la o descriere cât mai clară şi precisă a faptelor pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală cu care va fi învestită instanţa şi să realizeze o analiză a tipicităţii faptei; în acest fel, încheierea judecătorului de cameră preliminară este pe de o parte aptă să învestească instanţa de judecată, precum şi să asigure posibilitatea efectuării unei apărări concrete şi efective a inculpatului prin raportare la faptele pentru care a fost efectuată urmărirea penală şi pusă în mişcare acţiunea penală;

- nu este necesar ca, odată cu admiterea plângerii, judecătorul să dispună şi punerea în mişcare a acţiunii penale, ordonanţa de inculpare emisă de procuror în cursul urmăririi penale continuând să îşi producă efectele de la momentul desfiinţării soluţiei de clasare şi dispunerii începerii judecăţii;

- urmare a situaţiei de incompatibilitate[1] în care se află judecătorul care a admis plângerea, acesta nu mai poate dispune în mod legal niciun act sau măsură în cauza în care a admis plângerea cu reţinere spre judecare (de pildă, judecătorul nu poate pune în dezbaterea părţilor şi nici încuviinţa administrarea de probe în cauză, nu poate dispune măsuri asigurătorii sau preventive etc.);

- după admiterea plângerii, completul căruia i s-a trimis cauza spre judecare trebuie să dispună citarea părţilor din dosar şi să acorde termen.

d) admite plângerea, prin încheiere definitivă, şi schimbă temeiul de drept al soluţiei de clasare atacate (soluţia de clasare menţinându-se în continuare), dacă prin aceasta nu se creează o situaţie mai grea pentru persoana care a făcut plângerea;

e) ia act de retragerea plângerii formulate prin încheiere definitivă.

- hotărârile definitive pronunţate în temeiul art. 341 C.proc.pen. nu pot fi supuse revizuirii, nefiind hotărâri prin care s-a rezolvat fondul cauzei (acţiunea penală şi/sau acţiunea civilă); prin urmare, cererile de revizuire formulate împotriva acestor hotărâri vor fi respinse ca inadmisibile;

- cheltuielile judiciare ocazionate de desfăşurarea procedurii în faţa judecătorului de cameră preliminară vor rămâne în sarcina statului în ipoteza admiterii plângerii, respectiv vor fi suportate de petentul aflat în culpă procesuală în ipoteza respingerii plângerii sau retragerii acesteia (în această ipoteză excepţie va face situaţia în care retragerea plângerii adresate judecătorului de cameră preliminară este urmarea soluţionării favorabile, dar cu întârziere, a plângerii formulate în procedura internă de către procurorul ierarhic superior); ca excepţie, în cazul în care plângerea a fost respinsă ca rămasă fără obiect, potrivit art. 341 alin. (7^1) C.proc.pen. introdus prin

---

[1] Este incompatibil să exercite funcţia de judecată nu numai judecătorul care a dispus începerea judecăţii, ci şi cel care, în calitate de judecător de cameră preliminară a soluţionat o plângere împotriva soluţiei procurorului de clasare, dispunând trimiterea cauzei la parchet, iar după efectuarea/completarea urmăririi penale procurorul a dispus trimiterea în judecată.

O.U.G. nr. 18/2016 cheltuielile judiciare *vor rămâne în sarcina statului*, neputându-se reține culpa procesuală a petentului căruia procurorul ierarhic superior i-a admis plângerea formulată în procedura internă.

§6. Contestația

- în cazul în care soluția de clasare a fost dispusă într-o cauză în care *nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală*, încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară se pronunță cu privire la plângerea formulată împotriva soluțiilor de clasare **este întotdeauna definitivă**;

- dacă soluția de clasare a fost dispusă față de un inculpat, în principiu[1], încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară se pronunță cu privire la plângerea formulată împotriva soluțiilor de clasare **este definitivă**;

- în ipoteza în care prin abuz de drept procesual este formulată contestație împotriva încheierii definitive, soluționarea acesteia se va face de către judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară celei sesizate sau, după caz, de completul competent al Înaltei Curți de Casație și Justiție în ședință publică prin decizie potrivit regulilor generale prevăzute de art. 425[1] C.proc.pen.; soluția va fi respingerea contestației ca inadmisibilă;

- consecutiv DCC nr. 243/2019, art. 341 alin. (9) C.proc.pen. trebuie interpretat în sensul că în ipoteza în care judecătorul a admis plângerea formulată împotriva unei soluții de clasare dispuse față de un inculpat **și a apreciat că se impune începerea judecății, procurorul și părțile sau persoana vătămată** (petentul și intimații care au invocat cereri și excepții în legătură cu legalitatea sau loialitatea urmăririi penale) **pot face, motivat, contestație cu privire la legalitatea dispoziției de începere a judecății referitor la faptele și persoanele pentru care, în cursul cercetării penale, a fost pusă în mișcare acțiunea penală**, precum și cu privire la modul de soluționare a excepțiilor privind legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale[2]; practic, pe de o parte, este stipulată o formă de control jurisdicțional *a posteriori* a regularității actului de sesizare, iar, pe de altă parte, este asigurat dublul grad de jurisdicție cu privire la soluția referitoare la legalitatea și loialitatea urmăririi penale;

- va fi admisibilă formularea unei contestații prin care este criticată numai soluția de admitere a plângerii și dispunerea începerii judecății fără a fi criticat și modul de soluționare a excepțiilor privind legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale[3]; în schimb este inadmisibilă contestația prin care se solicită

---

[1] Încheierea prin care se soluționează plângerea inculpatului formulată împotriva soluției de clasare este întotdeauna definitivă, deoarece în calea de atac exercitată de acesta nu se poate dispune începerea judecății, fiind astfel garantat *principiul non reformatio in peius*.

[2] Nu este necesar ca cel care formulează contestația să fi fost subiectul procesual care a invocat cererea sau excepția (de pildă, procurorul poate formula contestația împotriva încheierii prin care a fost admisă o excepție formulată de partea responsabilă civilmente și exclusă o probă).

[3] Critica referitoare la evaluarea instanței a îndeplinirii standardului suficienței probei poate fi formulată chiar dacă nu au fost formulate cereri și excepții referitoare la legalitatea urmăririi penale.

reanalizarea modului în care au fost soluționate cererile și excepțiile privind legalitatea administrării probelor şi a efectuării urmăririi penale, ori de câte ori *a fost respinsă* plângerea formulată, sau atunci când plângerea *a fost admisă, dar nu s-a dispus o soluție de începere a judecății* (de pildă, în cazul în care se dispune reluarea urmăririi penale);

- consider că dispozițiile art. 347 alin. (4) C.proc.pen. nu trebuie aplicate prin analogie în calea de atac a contestației, astfel că, pe lângă criticile formulate cu privire la modalitatea de soluționare a cererilor şi excepțiilor de judecătorul de cameră preliminară de la prima instanță, pot fi invocate şi orice alte cazuri care atrag incidența sancțiunii nulității absolute sau relative, indiferent dacă au fost sau nu invocate în prima instanță; deopotrivă, nu poate fi aplicat prin analogie nici art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen.; trebuie avut în vedere că în cadrul acestei proceduri, care nu este consecutivă unei soluții de trimitere în judecată, nu există vreo limitare legală a posibilității invocării nulității relative, iar interesul de invocare al acestora se poate naşte ulterior desființării soluției de netrimitere în judecată;

- contestația poate fi formulată ***în termen de 3 zile de la data comunicării încheierii judecătorului de cameră preliminară***; în urma comunicării hotărârii judecătorești, părțile sau procurorul pot evalua, după analizarea considerentelor, dacă se impune sau nu să declare contestație;

- ***este obligatorie motivarea contestației*** formulate prin care să fie prezentate criticile aduse modalității de soluționare a cererilor şi excepțiilor relative la legalitatea urmăririi penale prin încheierea judecătorului de cameră preliminară; ***contestația nemotivată*** va fi respinsă ca ***inadmisibilă***;

- contestația se depune la judecătorul de cameră preliminară care a soluționat plângerea şi se înaintează spre soluționare judecătorului de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară ori, când instanța sesizată cu plângere este Înalta Curte de Casație şi Justiție, completului competent potrivit legii;

- prin **DCC nr. 663 din 11 noiembrie 2014** a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 341 alin. (10) C.proc.pen. şi s-a constatat că soluția legislativă potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță în calea de atac a contestației *„fără participarea procurorului și a inculpatului"* este neconstituțională; astfel, instanța de contencios constituțional a reținut caracterul contradictoriu al procedurii şi în calea de atac a contestației; prin urmare, art. 341 alin. (10) C.proc.pen. a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, prevăzându-se că judecătorul de cameră preliminară soluționează contestația ***în camera de consiliu*** cu **citarea petentului și intimatului**; neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea contestației;

- participarea procurorului la soluționarea contestației este obligatorie;

- judecătorul de cameră preliminară se pronunță ***în camera de consiliu***, prin încheiere motivată, putând dispune una dintre următoarele **soluții**:

(i) **respinge contestația ca tardivă, inadmisibilă, ori, după caz, ca nefondată** şi menține dispoziția de începere a judecății; nu este posibilă respingerea contestației ca

lipsită de obiect, dispozițiile art. 341 alin. (7^1) C.proc.pen. referindu-se numai la plângere, nu și la contestație;

***(ii)* admite contestația**, desființează încheierea și rejudecă plângerea, dacă excepțiile cu privire la legalitatea administrării probelor ori a efectuării urmăririi penale au fost greșit soluționate. În ipoteza în care contestația a fost formulată de procuror, judecătorul de cameră preliminară va putea constata legalitatea actelor de urmărire penală sau a probelor pe care judecătorul de cameră preliminară care s-a pronunțat în primă instanță le-a apreciat ca fiind nelegale; în ipoteza în care contestația este formulată de inculpat, judecătorul de cameră preliminară va putea constata nelegalitatea actelor de urmărire penală sau probelor pe care judecătorul de cameră preliminară care s-a pronunțat în primă instanță le-a apreciat ca fiind legale. Ulterior, judecătorul de cameră preliminară va putea dispune oricare dintre soluțiile prevăzute de art. 341 alin. (7) pct. 2 C.proc.pen. prin raportare la probele legal administrate și actele legal întocmite (de pildă, este posibil ca, în contestația formulată de persoana vătămată, în urma excluderii probelor nelegal administrate să se constate că soluția de clasare este nefondată, caz în care se va dispune admiterea plângerii și trimiterea cauzei la parchet în vederea completării urmăririi penale; tot astfel, dacă în contestația formulată de inculpat au fost excluse o serie de probe, se va putea dispune schimbarea temeiului soluției de clasare prin reținerea unuia mai favorabil acestuia în urma analizării numai a probelor legal administrate; deopotrivă, în contestația formulată de inculpat poate fi menținută soluția de începere a judecății, însă excluse una sau mai multe probe considerate ca fiind administrate în mod nelegal);

***(iii)* admite contestația**, desființează încheierea și dispune începerea judecății, atunci când prin încheierea atacată fusese respinsă plângerea, respectiv respinge plângerea în ipoteza în care aceasta fusese în mod nefondat admisă, fiind evaluat în mod eronat standardul suficienței probei; deopotrivă, în cazul în care plângerea fusese admisă în primă instanță și dispusă începerea judecății, în calea de atac a contestației se poate menține soluția de admitere a plângerii și dispune trimiterea cauzei la parchet;

***(iv)* admite contestația** și dispune trimiterea cauzei spre rejudecare atunci când procedura de citare a contestatorului în primă instanță a fost viciată, acesta fiind nelegal citat, sau când judecătorul de cameră preliminară sesizat cu plângerea nu s-a pronunțat cu privire la toate cererile și excepțiile invocate, ori nu a motivat încheierea atacată sau se afla într-o situație de incompatibilitate;

***(v)* admite contestația** și dispune trimiterea cauzei spre rejudecare la judecătorul de cameră preliminară din cadrul instanței competente.

Capitolul III
Procedura de confirmare a renunţării la urmărirea penală

Procedura confirmării soluţiei de renunţare la urmărirea penală presupune o analiză secvenţială a legalităţii şi temeiniciei soluţiei de netrimitere în judecată. În acest capitol vor fi analizate toate elementele procedurale referitoare atât la procedura internă, cât şi la cea jurisdicţională de confirmare a soluţiei de netrimitere în judecată. Deopotrivă, vor fi învederate diferenţele dintre această procedură şi cea a verificării soluţiei de netrimitere în judecată pe calea plângerii.

§1. Noţiune

- ca urmare a restructurării instituţiei renunţării la urmărirea penală prin O.U.G. nr. 18/2016, a fost reglementată procedura confirmării soluţiei de renunţare la urmărirea penală dispuse de procurorul de caz;

- cauza generatoare a acestei proceduri este DCC nr. 23/2016 prin care Curtea Constituţională a arătat că stabilirea vinovăţiei inculpatului şi aplicarea pedepselor penale sunt de competenţa instanţei de judecată care beneficiază, în mod exclusiv, de *jurisdictio* şi *imperium*, adică puterea *de a spune dreptul* şi de a impune executarea unor pedepse penale prin intermediul hotărârilor pronunţate; prin competenţa procurorului de a renunţa la urmărirea penală, cu consecinţa netrimiterii în judecată a suspectului sau a inculpatului şi a renunţării *ab initio* la aplicarea unei pedepse, acesta este plasat în situaţia *de a spune dreptul* şi de a da o hotărâre susceptibilă de a fi executată, conferindu-i-se prerogativele de *jurisdictio* şi *imperium* specifice instanţelor de judecată. Astfel, instanţa de contencios constituţional a considerat că dispunând o soluţie de renunţare la urmărirea penală ***procurorul realizează, în mod direct, un act de justiţie, sustrăgând instanţelor judecătoreşti judecarea cauzelor***. Or, se impune ca justiţia să fie realizată într-un mod transparent, prin soluţionarea cauzelor potrivit principiilor de drept procesual penal reglementate cu privire la desfăşurarea şedinţelor de judecată;

- faţă de aceste considerente, a fost reglementată procedura de confirmare a ordonanţei prin care se dispune renunţarea la urmărirea penală ***în doi paşi***: **1.** *o procedură internă, nepublică şi necontradictorie*, de verificare pe scară ierarhică a legalităţii şi temeiniciei ordonanţei de renunţare la urmărirea penală, similară cu cea a verificării legalităţii şi temeiniciei rechizitoriului; **2.** *o procedură jurisdicţională, nepublică, dar contradictorie*, cu citarea persoanei care a făcut sesizarea, părţilor, suspectului, persoanei vătămate şi altor persoane interesate şi încunoştinţarea procurorului, în care judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea şi temeinicia soluţiei de renunţare la urmărirea penală confirmate anterior în procedura internă;

- ***procedura internă se desfăşoară din oficiu***, nefiind necesară sesizarea procurorului ierarhic superior pe calea plângerii sau în alt mod; dacă, totuşi, o parte sau un subiect procesual principal formulează plângere împotriva soluţiei de renunţare la urmărirea penală, aceasta va fi respinsă ca inadmisibilă fie că este adresată procurorului ierarhic superior în temeiul art. 339 C.proc.pen., fie judecătorului de cameră preliminară invocându-se dispoziţiile art. 340 C.proc.pen.;

- pentru desfăşurarea *procedurii jurisdicţionale* este necesară sesizarea judecătorului de cameră preliminară de către procuror în urma confirmării soluţiei în procedura internă;

- ca urmare a instituirii obligaţiei parcurgerii procedurii jurisdicţionale pentru definitivarea soluţiei de renunţare la urmărirea penală, cu respectarea principiilor contradictorialităţii şi oralităţii, nu a mai fost reglementată posibilitatea formulării unei plângeri împotriva soluţiei de renunţare la urmărirea penală, fiind modificate, în consecinţă, şi dispoziţiile art. 340 C.proc.pen. şi art. 341 C.proc.pen., care vor fi aplicabile numai cu referire la soluţiile de clasare;

- *de lege lata*, spre deosebire de procedura plângerii împotriva unei soluţii de clasare, în procedura verificării legalităţii şi temeiniciei ordonanţei de renunţare la urmărirea penală, judecătorul nu are obligaţia procedurală pozitivă de a verifica din oficiu legalitatea administrării probelor şi a efectuării urmăririi penale, nu poate exclude probe sau constata nulitatea actelor de urmărire penală şi nu poate desfiinţa soluţia atacată şi dispune începerea judecăţii cu privire la faptele şi persoanele pentru care, în cursul cercetării penale, a fost pusă în mişcare acţiunea penală, când probele legal administrate sunt suficiente.

§2. Procedura internă de verificare a legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărirea penală

- procurorul de caz dispune *renunţarea la urmărirea penală* prin:

1. *ordonanţă*, indiferent dacă în cauză s-a dispus sau nu continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect, respectiv indiferent dacă a fost pusă sau nu în mişcare acţiunea penală; nu este necesar ca prin ordonanţă să se fi dispus numai o soluţie de renunţare la urmărirea penală, procedura de verificare internă din oficiu a renunţării desfăşurându-se şi atunci când alături de această soluţie s-a dispus şi cea de clasare, fără ca această din urmă soluţie să fie evaluată *ex officio*;

2. *rechizitoriu*, când pentru unele dintre faptele pentru care a fost efectuată urmărirea penală se dispune trimiterea în judecată, iar pentru alta/altele renunţarea la urmărirea penală; procurorul trebuie să evalueze în ansamblu persoana inculpatului în vederea evitării unor soluţii contradictorii în care pentru unele fapte probate să se aprecieze că se impune trimiterea în judecată, iar pentru alte fapte comise de aceeaşi persoană să se reţină că nu există un interes public pentru efectuarea urmăririi penale; în cauzele în care investigaţia penală vizează mai multe persoane este posibil ca pentru unele să se adopte o soluţie de trimitere în judecată, iar faţă de altele să se dispună renunţarea la urmărirea penală.

- ordonanţa sau rechizitoriul prin care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală este supusă *verificării sub aspectul legalităţii şi temeiniciei* care va fi efectuată de ***procurorul ierarhic superior*** celui care a dispus soluţia, după cum urmează:

a) *prim-procurorului* parchetului dacă ordonanţa de renunţare la urmărire penală a fost emisă de un procuror din subordinea sa;

b) *procurorului general* al parchetului de pe lângă curtea de apel, dacă ordonanţa de renunţare la urmărire penală a fost emisă de un procuror din cadrul curţii de apel;

c) *procurorului-şef de secţie din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie* dacă ordonanţa de renunţare la urmărire penală a fost emisă de un procuror din acest parchet, în funcţie de secţia în care activează (de pildă, procurorului-şef al Secţiei de urmărire penală şi criminalistică pentru actele procurorilor din această secţie sau procurorului-şef al Secţiei parchetelor militare pentru actele procurorilor din subordinea sa);

d) *procurorului ierarhic superior* când ordonanţa de renunţare la urmărirea penală a fost emisă de prim-procuror ori de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel sau de procurorul-şef al unei secţii din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

- verificarea legalităţii şi temeiniciei ordonanţei de renunţare la urmărirea penală poate fi realizată şi de adjunctul procurorului ierarhic superior, numai în cazul absenţei obiectiv justificate sau al imposibilităţii exercitării funcţiei de procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluţia de netrimitere în judecată;

- procurorul de caz nu va putea dispune revocarea ordonanţei de renunţare la urmărirea penală, chiar dacă după dispunerea soluţiei şi înainte de verificarea acesteia de procurorul ierarhic superior constată că au apărut fapte sau împrejurări noi din care rezultă că *a dispărut împrejurarea pe care se întemeia renunţarea la urmărirea penală*, o astfel de posibilitate de redeschidere a urmăririi penale nefiind prevăzută de art. 335 C.proc.pen.[1]; în această situaţie, faptele şi împrejurările noi urmează a fi evaluate de procurorul ierarhic superior;

- ***procedura internă*** de verificare a legalităţii şi temeiniciei ordonanţei/dispoziţiei din rechizitoriu de renunţare la urmărirea penală *este nepublică, necontradictorie (fără citarea vreunei persoane) şi trebuie realizată* ***în termen de cel mult 10 zile (termen procedural de recomandare)*** *de la data emiterii ordonanţei de netrimitere în judecată*;

- verificarea legalităţii şi temeiniciei ordonanţei/dispoziţiei din rechizitoriu de renunţare la urmărirea penală se realizează anterior comunicării soluţiei către persoanele interesate şi numai prin raportare la actele dosarului de urmărire penală şi a motivelor de fapt şi de drept prezentate de procuror în ordonanţa de netrimitere în judecată, procurorul ierarhic superior neputând proceda la administrarea altor mijloace de probă; deopotrivă, pot fi avute în vedere faptele sau împrejurările noi

[1] Pe cale de consecinţă, într-o astfel de ipoteză, dacă totuşi procurorul de caz a revocat ordonanţa de renunţare la urmărire penală şi a dispus redeschiderea urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară va trebui să respingă cererea nelegală de confirmare a redeschiderii urmăririi penale.

constatate de procurorul de caz ulterior dispunerii soluției (de pildă, faptul că suspectul mai avea pe rolul aceluiași parchet ori al altor parchete mai multe cauze având ca obiect comiterea unor infracțiuni similare în care recunoscuse comiterea faptelor și care ar putea justifica faptul că nu se impune apelul la instituția renunțării la urmărirea penală);

- procurorul ierarhic superior va verifica dacă ordonanța/rechizitoriul prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală a fost întocmit cu respectarea dispozițiilor legale [art. 318 alin. (1)-(8) C.proc.pen.], precum și temeinicia soluției dispuse prin raportare la ansamblul materialului probator administrat în cauză și la actele de urmărire penală dispuse/efectuate; pe de o parte, procurorul ierarhic trebuie să verifice dacă în cauză a fost începută urmărirea penală și dacă aceasta a vizat o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani, care nu a avut ca urmare moartea victimei; pe de altă parte, procurorul ierarhic trebuie să analizeze dacă în cauză nu există un interes public în urmărirea faptei prin raportare la criteriile prevăzute de art. 318 alin. (2) și (3) C.proc.pen.; tot astfel, procurorul ierarhic trebuie să verifice legalitatea impunerii de obligații în sarcina suspectului sau inculpatului atât prin raportare la conținutul acestora, cât și în privința duratei pentru care au fost impuse;

- în cazul în care renunțarea la urmărirea penală s-a dispus prin rechizitoriu alături de o soluție de trimitere în judecată, procurorul ierarhic superior va trebui să procedeze la verificarea legalității rechizitoriului prin raportare la ambele soluții, însă în baza unor temeiuri diferite: *art. 328 alin. (1) C.proc.pen.* în ceea ce privește soluția de trimitere în judecată, *respectiv art. 318 alin. (10) C.proc.pen.* referitor la soluția de renunțare la urmărirea penală;

- dacă procurorul ierarhic superior celui care a întocmit ordonanța/rechizitoriul prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală a efectuat el însuși acte de urmărire penală în cauză (de pildă, a dispus începerea urmăririi penale *in rem*, a audiat martori, a certificat procesele-verbale de transcriere a convorbirilor telefonice interceptate, a participat la efectuarea unei percheziții domiciliare etc.), procurorul ierarhic superior are obligația de a formula declarație de abținere întemeiată pe dispozițiile art. 65 alin. (1) C.proc.pen. raportat la dispozițiile art. 64 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., întrucât există o suspiciune rezonabilă că imparțialitatea sa în procesul de evaluare a legalității și temeiniciei soluției de netrimitere în judecată este afectată; în acest caz, verificarea legalității și temeiniciei ordonanței prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală se va efectua de procurorul ierarhic superior celui care a formulat declarația de abținere; confirmarea ordonanței prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală de către un procuror incompatibil atrage nelegalitatea acesteia, care va fi sancționată de judecătorul de cameră preliminară în procedura jurisdicțională de confirmare a soluției de netrimitere în judecată;

- în urma verificării legalității și temeiniciei ordonanței prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală, procurorul ierarhic superior poate:

a) ***constata legalitatea și temeinicia*** ordonanței/rechizitoriului cu privire la soluția de renunțare la urmărirea penală (prin atestare pe aceasta, cu indicarea temeiului de

drept), caz în care ordonanța de netrimitere în judecată ***se va trimite în mod obligatoriu*** spre confirmare judecătorului de cameră preliminară, împreună cu dosarul cauzei;

- confirmarea se realizează ***prin mențiune scrisă*** pe ordonanța de renunțare la urmărirea penală cu indicarea temeiului de drept, care va fi semnată de procurorul ierarhic superior; nu este necesar ca procurorul ierarhic superior să motiveze dispoziția de confirmare;

- în situația în care soluția de netrimitere în judecată a fost dispusă prin rechizitoriu este posibil ca procurorul ierarhic superior să constate legalitatea și temeinicia soluției de renunțare la urmărirea penală în baza art. 318 alin. (10) C.proc.pen. și să dispună infirmarea actului de sesizare în temeiul art. 328 alin. (1) C.proc.pen. (de exemplu, în ipoteza în care procurorul a dispus trimiterea în judecată a unui inculpat, fără a fi administrat toate probele necesare lămurii cauzei și renunțarea la urmărirea penală față de un alt inculpat cu privire la care probațiunea este completă); în această situație se va redeschide urmărirea penală numai pentru infracțiunea și inculpatul față de care s-a dispus o soluție de trimitere în judecată;

- potrivit art. 318 alin. (12) C.proc.pen., ordonanța/rechizitoriul prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală, confirmată în procedura internă, ***se comunică***[1] ***în copie*** după caz, persoanei care a făcut sesizarea, părților, suspectului, persoanei vătămate și altor persoane interesate ***și se transmite, spre confirmare, în termen de 10 zile (termen procedural de recomandare) de la data la care a fost emisă***[2], judecătorului de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță;

- dacă persoana vătămată nu înțelege limba română, ordonanța de renunțare la urmărirea penală se va comunica tradusă într-o limbă pe care o înțelege [art. 81 alin. (1) lit. g[2]) C.proc.pen.].

b) ***infirma*** ordonanța/sau dispoziția din rechizitoriu cu privire la soluția de renunțare la urmărirea penală ***și restitui*** cauza pentru refacerea sau completarea urmăririi penale (*caz de redeschidere a urmăririi penale*);

- infirmarea este dispusă ***prin ordonanță*** de procurorul ierarhic superior și nu este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară;

- în situația în care soluția de netrimitere în judecată a fost dispusă prin rechizitoriu este posibil ca procurorul ierarhic superior să constate legalitatea și temeinicia actului de sesizare în temeiul art. 328 alin. (1) C.proc.pen., însă să dispună infirmarea soluției de renunțare la urmărirea penală în baza art. 318 alin. (10) C.proc.pen.; în această ipoteză se va redeschide urmărirea penală numai pentru infracțiunea și, după caz, persoana față de care s-a dispus o soluție de renunțare la urmărirea penală;

---

[1] Comunicarea soluției de renunțare la urmărirea penală are loc numai după momentul confirmării acesteia de procurorul ierarhic superior, iar nu imediat după dispunerea soluției de procurorul de caz ori în ipoteza infirmării soluției de procurorul ierarhic superior.

[2] Deși art. 318 alin. (12) C.proc.pen. pare a sugera că în termenul de 10 zile de la emiterea soluției de renunțare la urmărirea penală ar trebuie realizat atât controlul în procedura internă, cât și sesizarea judecătorului de cameră preliminară, cred că față de natura de recomandare a termenului acesta poate fi depășit atunci când față de particularitățile și complexitatea cauzei verificarea în procedura internă nu este obiectiv posibilă.

- neefectuarea verificării legalității și temeiniciei ordonanței de renunțare la urmărirea penală de procurorul ierarhic superior celui care a întocmit rechizitoriul atrage inadmisibilitatea sesizării judecătorului cu cererea de confirmare a soluției de netrimitere în judecată; astfel, după respingerea ca inadmisibilă a sesizării de către judecătorul de cameră preliminară, este posibilă parcurgerea procedurii interne, urmate, ulterior, în caz de confirmare, de cea jurisdicțională;

- redeschiderea urmăririi penale ca urmare a infirmării de către procurorul ierarhic superior a ordonanței de renunțare la urmărirea penală ***nu este supusă confirmării*** judecătorului de cameră preliminară nici în condițiile art. 318 alin. (12)-(16) C.proc.pen. (deoarece procedura nu continuă cu sesizarea judecătorului de cameră preliminară) și nici în condițiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen. (deoarece procurorul ierarhic superior procedează din oficiu la verificarea soluției *înainte* de comunicarea ordonanței persoanei care a făcut sesizarea, părților, subiecților procesuali principali sau altor persoane interesate); or, potrivit art. 335 alin. (6) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, în situația în care procurorul ierarhic superior celui care a dispus soluția infirmă ordonanța de renunțare la urmărirea penală și dispune redeschiderea urmăririi penale, ***anterior comunicării ordonanței***, redeschiderea urmăririi penale nu este supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară în condițiile art. 335 alin. (4) C.proc.pen.

§3. Procedura judiciară de verificare a legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală

3.1. Actul supus controlului judiciar

- procedura judiciară vizează verificarea soluției de renunțare la urmărirea penală dispuse prin ordonanță sau prin rechizitoriu, care a fost constatată ca legală și temeinică în procedura internă, inclusiv cu privire la obligațiile impuse de către procuror (apreciate în DCC nr. 23/2016 parag. 27 ca fiind *măsuri similare pedepselor.* „Or, impunând obligațiile anterior enumerate, *procurorul se plasează pe poziția de judecător al cauzelor, aplicând măsuri similare pedepselor*, printr-un act care nu este nici administrativ, nici jurisdicțional");

- nu poate constitui obiect al procedurii judiciare prevăzute de art. 318 alin. (12)-(16) C.proc.pen.:

a) ordonanța sau dispoziția din rechizitoriu prin care a fost adoptată soluția de renunțare la urmărirea penală care a fost infirmată de procurorul ierarhic superior în procedura internă;

b) ordonanța sau dispoziția din rechizitoriu prin care a fost adoptată soluția de renunțare la urmărirea penală care nu a fost verificată sub aspectul legalității și temeiniciei de procurorul ierarhic superior în procedura internă;

c) doar actul procurorului ierarhic superior de constatare a legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală;

d) soluția de trimitere în judecată dispusă prin rechizitoriu alături de soluția de renunțare la urmărirea penală;

e) verificarea legalităţii şi loialităţii administrării probelor în cursul urmăririi penale ori a legalităţii actelor procesuale sau procedurale efectuate de organele de urmărire penală;

f) soluţia de clasare dispusă alături de cea de renunţare la urmărirea penală prin aceeaşi ordonanţă sau rechizitoriu;

- ca excepţie, pot fi analizate sub aspectul legalităţii şi temeiniciei şi unele dintre dispoziţiile ordonanţei de renunţare la urmărirea penală adoptate potrivit art. 315 alin. (2) C.proc.pen. (de pildă, dispoziţiile complementare cu privire la măsurile asigurătorii ori referitoare la restituirea lucrurilor) în scopul asigurării dreptului de acces la justiţie al persoanelor ale căror drepturi şi interese legitime ar fi afectate prin aceste dispoziţii ale procurorului şi care, în caz contrar, nu ar putea avea acces la judecător;

- soluţia de renunţare la urmărirea penală nu poate fi atacată cu plângere la judecătorul de cameră preliminară, părţile, subiecţii procesuali principali sau persoanele interesate putând formula critici în procedura contradictorie desfăşurată conform art. 318 C.proc.pen.

3.2. Instanţa competentă

- verificarea soluţiei de renunţare la urmărirea penală dispusă prin ordonanţă sau prin rechizitoriu se realizează de **judecătorul de cameră preliminară de la instanţa căreia i-ar reveni, potrivit legii, competenţa să judece cauza în primă instanţă**, potrivit încadrării juridice reţinute de procuror la dispunerea soluţiei de netrimitere în judecată;

- dacă prin aceeaşi ordonanţă se dispune renunţarea la urmărirea penală cu privire la mai multe infracţiuni pentru care legea prevede competenţa unor instanţe diferite (de pildă, pentru unele infracţiuni este competent tribunalul, iar pentru altele, judecătoria), verificarea soluţiei se va realiza de către judecătorul de cameră preliminară din cadrul instanţei ierarhic superioare; dacă în aceeaşi cauză procurorul dispune gradual soluţii de renunţare la urmărirea penală, iar nu printr-o singură ordonanţă, nu este exclus ca unele dintre acestea să fie confirmate de judecătorul de cameră preliminară din cadrul unei instanţe, iar altele, de judecătorul de cameră preliminară din cadrul instanţei superioare;

- în situaţia în care prin acelaşi rechizitoriu s-a dispus trimiterea în judecată a unor inculpaţi, clasarea faţă de alţi inculpaţi şi o soluţie de renunţare la urmărirea penală faţă de alţii, competenţa se va aprecia strict prin raportare la persoana şi infracţiunea ce fac obiectul soluţiei de netrimitere în judecată (de pildă, în ipoteza în care prin rechizitoriul Parchetului de pe lângă curtea de apel se dispune trimiterea în judecată a unui judecător cu grad de judecătorie în faţa curţii de apel, pentru săvârşirea infracţiunii de vătămare corporală, clasarea faţă de soţia judecătorului care are calitatea de avocat pentru complicitate la vătămare corporală şi renunţarea la urmărirea penală faţă de fiul minor al judecătorului pentru complicitate la această infracţiune, verificarea legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărirea penală va fi efectuată de judecătorul de cameră preliminară de la judecătorie, care este instanţa competentă

să judece infracţiunea de vătămare corporală, iar nu de curtea de apel, care este instanţa competentă *ratione personae* să judece pe autorul infracţiunii);

- faţă de dispoziţiile art. 35-40 C.proc.pen., rezultă că verificarea legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărirea penală poate fi efectuată de judecătorul de cameră preliminară la judecătorie, tribunal, curtea de apel, precum şi Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie[1], întrucât toate aceste instanţe au competenţă materială/personală de judecare a cauzelor penale în primă instanţă;

- verificarea legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărirea penală poate fi efectuată de judecătorul de la instanţa competentă să judece în primă instanţă, chiar dacă ordonanţa de netrimitere în judecată este emisă de un parchet superior parchetului corespunzător acestei instanţe (de pildă, în situaţia în care Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie preia efectuarea urmăririi penale într-o cauză de vătămare corporală din culpă, chiar dacă soluţia de renunţare la urmărirea penală a fost dispusă de acest parchet, verificarea legalităţii şi temeiniciei soluţiei de netrimitere în judecată se va realiza de judecătorul de cameră preliminară de la judecătorie, care este instanţa competentă să judece în vătămarea corporală din culpă, iar nu la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie; tot astfel, judecătorul de cameră preliminară din cadrul judecătoriei va fi competent să confirme renunţarea la urmărirea penală dispusă pentru o infracţiune prevăzută de Codul aerian, chiar dacă efectuarea urmăririi penale este dată de art. 124 din Legea nr. 21/2020 în competenţa parchetului de pe lângă curtea de apel);

- în ipoteza în care prin rechizitoriu s-a dispus trimiterea în judecată a unor persoane şi renunţarea la urmărirea penală faţă de alte persoane, iar judecata cauzei a fost strămutată, admiterea strămutării nu aduce nicio atingere lucrărilor procesuale efectuate în cursul fazei de urmărire penală, iar efectele strămutării nu pot fi extinse şi asupra competenţei teritoriale a judecătorului de cameră preliminară care urmează a realiza verificarea legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărirea penală.

3.3. Aspecte procedurale

3.3.1. Procedura de soluţionare

- ordonanţa/rechizitoriul prin care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală, care a fost constatată ca legală şi temeinică în procedura internă, ***se comunică în copie*** după caz, persoanei care a făcut sesizarea, părţilor, suspectului, persoanei vătămate şi altor persoane interesate ***şi se transmite în termen de 10 zile de la data la care a fost emisă*** judecătorului de cameră preliminară de la instanţa căreia i-ar reveni, potrivit legii, competenţa să judece cauza în primă instanţă cu solicitarea de confirmare a

[1] La o analiză a infracţiunilor date de lege în competenţa materială a instanţei supreme, cred că, prin raportare la acest criteriu, doar în mod teoretic poate fi determinată competenţa judecătorului din cadrul acestei instanţe, fiind destul de improbabil să se constate întrunirea elementelor constitutive ale unei infracţiuni de terorism, iar procurorul să aprecieze că nu este oportună continuarea procesului penal. Prin urmare, rămân în discuţie soluţiile de renunţare la urmărire penală dispuse cu privire la persoane a căror calitate atrage competenţa instanţei supreme.

soluției de netrimitere în judecată; deopotrivă, procurorul va înainta, din oficiu, și dosarul de urmărire penală;

- de la momentul comunicării ordonanței de renunțare la urmărirea penală suspectul sau inculpatul trebuie să înceapă să execute obligațiile impuse de procuror, netrebuind să aștepte parcurgerea procedurii jurisdicționale;

- termenul de 10 zile este un termen de recomandare, iar nu de decădere, nerespectarea acestuia neputând conduce la respingerea cererii parchetului ca tardivă sau inadmisibilă[1];

---

[1] *În acest sens*, în *decizia nr. 11/HP/2018* s-a arătat că „obiectul sesizării îl reprezintă o problemă de drept ce se circumscrie sferei normelor procesual penale a cărei lămurire nu poate influența soluția pe fondul cererii de confirmare cu care a fost învestit judecătorul de cameră preliminară, dat fiind faptul că natura juridică a termenului procedural nu are înrâurire asupra rezolvării raportului de drept penal născut ca urmare a încălcării relațiilor sociale proteguite prin norma de incriminare. Astfel, obiectul sesizării îl reprezintă o problemă de drept ce se circumscrie sferei normelor procesual penale referitoare la termenul de introducere a unei cereri de confirmare a soluției de renunțare la urmărire penală, respectiv admisibilitatea sesizării formulate în conformitate cu art. 318 alin. (10) C.proc.pen. în ipoteza depășirii termenului prevăzut de art. 318 alin. (12) C.proc.pen. Lămurirea naturii juridice a termenului de 10 zile în cadrul căruia procurorul este obligat să sesizeze judecătorul de cameră preliminară competent nu ar putea influența decizia ce va fi luată pe fondul cauzei, în condițiile în care judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Suceava este chemat să se pronunțe asupra legalității și temeiniciei soluției de renunțare la urmărire penală pe baza lucrărilor și a materialului din dosarul de urmărire penală, potrivit art. 318 alin. (15) C.proc.pen., ci constituie o chestiune incidentală de care nu depinde lămurirea cauzei pe fond. În concret, în cauză, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Suceava poate dispune una dintre soluțiile prevăzute de art. 318 alin. (15) C.proc.pen., respectiv, să admită sau să respingă cererea de confirmare formulată de procuror, iar în cazul în care respinge cererea de confirmare, dispune în mod obligatoriu desființarea soluției de renunțare la urmărire penală și, după caz, trimiterea cauzei la procuror pentru a începe sau a completa urmărirea penală ori pentru a pune în mișcare acțiunea penală și a completa urmărirea penală sau de a dispune clasarea. Așadar, soluțiile legale presupun în mod necesar verificarea legalității și temeiniciei soluției de renunțare dispuse de procuror, situație în care stabilirea naturii juridice a termenului prevăzut de art. 318 alin. (12) C.proc.pen. este pur teoretică, fără a putea influența soluționarea cauzei. De altfel, dispozițiile art. 318 alin. (15) C.proc.pen. sunt explicite în privința soluțiilor ce pot fi pronunțate de judecătorul de cameră preliminară, respingerea sesizării ca tardivă sau inadmisibilă nefiind prevăzută de dispozițiile legale, similar soluțiilor reglementate de art. 341 alin. (6) C.proc.pen. în cazul plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată, interpretarea acestora fiind neechivocă. Opinia exprimată de instanța de trimitere asupra chestiunii de drept nu are aptitudinea de a produce consecințe juridice asupra modului de rezolvare a fondului cauzei, dimpotrivă, ar putea atrage chiar lăsarea nesoluționată a cauzei penale prin refuzul analizării obiectului său pe considerentul că a fost depășit termenul prevăzut pentru aceasta, contrar considerentelor Deciziei nr. 23 din data de 20 ianuarie 2016 pronunțată de Curtea Constituțională, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 240 din 31 martie 2016. În concluzie, se constată că problema privind natura juridică a termenului de 10 zile prevăzut de art. 318 alin. (12) C.proc.pen., astfel cum a fost expusă în încheierea de sesizare, nu constituie o veritabilă chestiune de drept cu relevanță practică, ci una pur teoretică și nu este susceptibilă a genera interpretări juridice diferite în privința soluțiilor ce pot fi pronunțate într-o cauză având ca obiect confirmarea

- după înregistrarea cererii parchetului de confirmare a ordonanței/rechizitoriului prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală, aceasta se trimite în aceeași zi, în urma repartizării aleatorii, judecătorului;

- când cererea de confirmare a soluției de netrimitere în judecată a fost trimisă judecătorului de la o instanță necompetentă, acesta va dispune prin încheiere definitivă declinarea de competență, cauza fiind trimisă judecătorului de la instanța competentă material/teritorial/personal să procedeze la verificarea legalității și temeiniciei actului prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală; în ipoteza în care necompetența instanței este constatată înainte de repartizarea cauzei judecătorului de cameră preliminară de președintele instanței/secției penale, acesta va dispune trimiterea *pe cale administrativă* a cererii de confirmare instanței competente;

- judecătorul de cameră preliminară **stabilește termenul de soluționare** și dispune încunoștințarea procurorului, precum și citarea părților și/sau subiecților procesuali principali și, eventual, a altor persoane ale căror interese legitime izvorăsc direct din raportul juridic penal de conflict; de pildă, se va dispune citarea persoanei față de care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală (*suspect sau inculpat*), precum și a persoanei care a formulat plângerea penală (*persoana vătămată*); în ipoteza în care soluția de renunțare la urmărirea penală s-a dispus *in rem*, se va dispune citarea persoanelor interesate, dacă acestea sunt identificabile (de pildă, are calitatea de persoană interesată persoana vizată de plângerea penală formulată cu privire la care nu s-a dispus continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect soluția de netrimitere în judecată, fiind dispusă ca urmare a evaluării *in rem* a criteriilor oportunității);

- sunt ***persoane interesate*** cele ale căror interese legitime au fost vătămate sau sunt susceptibile de a fi vătămate prin soluția de netrimitere în judecată; *interesul vătămat* trebuie să fie *personal*, iar nu general, referitor, de exemplu, la încrederea în sistemul judiciar, buna desfășurare a actului de justiție etc.; astfel, este necesar ca actul procurorului să producă efecte concrete de natură privată cu privire la drepturile și interesele legitime și cu caracter determinat ale acestora; poate fi considerată persoană interesată (de pildă, persoana care este prejudiciată prin săvârșirea unei infracțiuni de fals pentru care s-a dispus o soluție de renunțare la urmărirea penală sau persoana indicată ca autor sau participant la comiterea infracțiunii în condițiile în care soluția de renunțare la urmărire penală s-a dispus *in rem*);

- nu este o persoană ale cărei interese legitime au fost vătămate prin soluția de renunțare la urmărirea penală denunțătorul, martorul, dacă nu pot dovedi în concret că prin soluția procurorului au fost vătămate interese legitime private, personale;

- legea nu prevede, după sesizarea judecătorului de cameră preliminară, o procedură incidentală în cadrul căreia să poată fi acoperite carențele de formă ale actelor procurorului ca în cazul sesizării instanței cu un acord de recunoaștere a învinuirii [art. 484 alin. (1) C.proc.pen.];

---

soluției de renunțare la urmărire penală, astfel încât nu se impune lămurirea acesteia pe calea procedurii reglementate de art. 475 C.proc.pen." *În sensul că* termenul este unul de decădere, a se vedea *D. Atasiei, A.S. Uzlău*, în *N. Volonciu, A.S. Uzlău* (coord.), op. cit., p. 914; *A. Crișu*, op. cit., p. 93.

- spre deosebire de procedura plângerii împotriva soluţiei de clasare prevăzute de art. 341 C.proc.pen., în procedura judiciară de verificare a legalităţii şi temeiniciei soluţiei de renunţare la urmărirea penală art. 318 C.proc.pen. nu a prevăzut faptul că persoanelor citate sau procurorului li se comunică şi posibilitatea de a depune **note scrise** cu privire la obiectul procedurii; cu toate acestea, nimic nu împiedică persoanele citate cărora li s-a comunicat o copie a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală să depună până la termenul stabilit de judecătorul de cameră preliminară note scrise cu privire la legalitatea şi temeinicia soluţiei de netrimitere în judecată;

- indiferent dacă soluţia de renunţare la urmărirea penală a fost dispusă *in rem* sau cu privire la un suspect ori inculpat, judecătorul de cameră preliminară nu poate exclude probele considerate a fi neloiale sau nelegal administrate în cursul urmăririi penale şi nici anula actele lovite de nulitate prin dispozitivul încheierii pronunţate, în cadrul acestei proceduri neputând fi dispusă o soluţie de începere a judecăţii în cauzele în care soluţia de renunţare la urmărirea penală a fost dispusă faţă de un inculpat; totuşi, nu poate fi exclusă efectuarea unei verificări a legalităţii actelor de urmărire penală[1] (de pildă, se poate respinge cererea de confirmare a soluţiei de renunţare la urmărirea penală atunci când constată că urmărirea penală a fost efectuată de un parchet necompetent, chiar dacă judecătorul de cameră preliminară nu dispune prin aceeaşi încheiere şi anularea actelor nelegale sau excluderea probelor nelegal sau neloial administrate); în acest caz, judecătorul de cameră preliminară va face referire la elementele de nelegalitate sau neloialitate în considerentele încheierii pronunţate care vor fi obligatorii pentru procuror în ceea ce priveşte elementele de nelegalitate constatate;

- procedura judiciară de verificare a legalităţii şi temeiniciei ordonanţei prin care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală se va desfăşura în şedinţă **nepublică, dar contradictorie**;

- neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluţionarea cauzei;

- **participarea procurorului este obligatorie**;

- în cazul în care soluţia de renunţare la urmărire penale vizează un suspect sau inculpat minor sau privat de libertate în altă cauză (de pildă, prin măsura de siguranţă a internării provizorii medicale) asistenţa juridică este obligatorie, judecătorul de cameră preliminară trebuind să dispună desemnarea unui avocat din oficiu, dacă suspectul sau inculpatul nu şi-a ales un avocat; deopotrivă, judecătorul de cameră preliminară trebuie să dispună desemnarea unui avocat din oficiu dacă constată că faţă de particularităţile cauzei şi de persoana suspectului/inculpatului acesta nu este în măsură să realizeze o apărare concretă şi efectivă prin propria persoană faţă de obiecţiunile ridicate de persoana vătămată cu privire la soluţia de netrimitere în judecată;

- procurorul care a dispus renunţarea la urmărirea penală sau cel care a verificat în procedura internă legalitatea şi temeinicia soluţiei de netrimitere în judecată poate participa la soluţionarea plângerii în faţa judecătorului de cameră preliminară, neaflându-se în vreun caz de incompatibilitate;

---

[1] Nu este exclus ca persoana faţă de care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală să invoce o serie de elemente de nelegalitate sau neloialitate a urmăririi penale în scopul obţinerii înlocuirii soluţiei dispuse de procuror cu una de clasare.

- asistenţa judiciară a persoanelor citate pentru a participa în procedura judiciară desfăşurată în faţa judecătorului de cameră preliminară nu este obligatorie, chiar dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea pentru care s-a dispus soluţia de renunţare la urmărirea penală este mai mare de 5 ani;

- conform art. 318 alin. (15) C.proc.pen., judecătorul verifică legalitatea şi temeinicia ordonanţei sau dispoziţiei din rechizitoriu prin care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul de urmărire penală ***şi a oricăror înscrisuri noi prezentate***; astfel, s-a consacrat, pe de o parte, competenţa funcţională a judecătorului de cameră preliminară de a proceda la suplimentarea materialului probator dintr-un proces penal care a fost închis printr-o soluţie de renunţare la urmărirea penală, iar pe de altă parte, posibilitatea participanţilor la procedură de a solicita şi obţine încuviinţarea administrării ***doar de înscrisuri noi***, care nu se regăsesc între actele dosarului de urmărire penală, cu condiţia ca acestea să se afle în posesia acestora şi să poată fi depuse la dosarul cauzei la termenul de judecată; persoanele citate sau procurorul nu pot solicita şi obţine încuviinţarea administrării de alte probe în afara înscrisurilor noi sau readministrarea probelor administrate în cursul urmăririi penale; în cazul în care sunt reliefate carenţe ale probatoriului administrat în cursul urmăririi penale şi se dovedeşte că acestea au condus implicit la adoptarea soluţiei de netrimitere în judecată, judecătorul de cameră preliminară poate respinge cererea de confirmare a soluţiei de netrimitere în judecată şi trimite cauza în vederea completării urmării penale;

- limitarea sferei probatorii instituită de art. 318 alin. (15) C.proc.pen. face ca, deşi teoretic posibilă invocarea chestiunilor prealabile în această procedură, probarea lor să fie dificil de realizat;

- soluţionarea cauzei se face **în camera de consiliu**;

- judecătorul acordă cuvântul în următoarea ordine: procurorului, iar apoi celorlalte persoane citate şi prezente la procedură;

- deşi potrivit art. 318 alin. (15) C.proc.pen., verificarea pe care o efectuează judecătorul de cameră preliminară vizează atât legalitatea, cât şi temeinicia renunţării la urmărirea penală, se observă că soluţiile prevăzute limitativ de legiuitor se axează, în special, pe analiza de temeinicie;

- la verificarea legalităţii şi temeiniciei ordonanţei sau dispoziţiei din rechizitoriul de renunţare la urmărirea penală, deopotrivă, va putea fi avută în vedere la evaluare şi modalitatea în care organele de urmărire penală s-au conformat dispoziţiilor cuprinse într-o încheiere a judecătorului de cameră preliminară prin care anterior fusese admisă plângerea formulată împotriva unei soluţii de clasare dispuse în aceeaşi cauză şi trimisă cauza pentru completarea urmăririi penale (în cazul în care soluţia de renunţare la urmărirea penală este adoptată după ce anterior se dispusese în cauză o soluţie de clasare care fusese infirmată de judecătorul de cameră preliminară în procedura plângerii prevăzute de art. 341 C.proc.pen.);

- judecătorul de cameră preliminară va avea în vedere starea de fapt descrisă în actul procesual al procurorului în măsura în care aceasta este confirmată de probele administrate în cauză; nu este exclus ca din probele administrate judecătorul să reţină o altă

situație de fapt care să intre în autoritatea de lucru judecat consecutiv confirmării soluției de renunțare la urmărirea penală, sau înlocuirii acesteia cu o soluție de clasare;

- judecătorul de cameră preliminară poate verifica și legalitatea impunerii în sarcina suspectului sau inculpatului a unor obligații, elementele de nelegalitate constatate putând duce la respingerea cererii de confirmare a soluției de netrimitere în judecată[1];

- în cadrul acestei proceduri participanții pot invoca excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor legale de care depinde pronunțarea soluției de judecătorul de cameră preliminară (*chestiune prejudicială*); în schimb, pentru interpretarea acestor dispoziții legale, judecătorul de cameră preliminară nu poate sesiza instanța supremă cu o întrebare preliminară, nefiind întrunite condițiile art. 475 C.proc.pen.[2];

Chiar dacă judecătorul de cameră preliminară ar constata că, raportat la perioada indicată de procuror, este intervenită prescripția răspunderii penale, el nu ar putea dispune clasarea în ipoteza în care termenul de prescripție nu e împlinit luând în considerare data reală a epuizării infracțiunii. În acest caz, judecătorul de cameră preliminară fie va restitui cauza la procuror pentru extinderea acțiunii penale, fie va confirma soluția de renunțare la urmărirea penală, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 318 C.proc.pen. raportat la întreaga activitate infracțională *(C.A. București, secția I penală, încheierea JCP din 12 august 2022, nepublicată).*

---

[1] *În acest sens*, în DCC nr. 401/2019 s-a reținut că „*analiza interesului public* în raport cu conținutul faptei și împrejurările concrete de săvârșire a acesteia, cu modul și mijloacele de săvârșire a faptei, cu scopul urmărit, cu urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii, cu eforturile organelor de urmărire penală necesare pentru desfășurarea procesului penal prin raportare la gravitatea faptei și la timpul scurs de la data săvârșirii acesteia, cu atitudinea procesuală a persoanei vătămate și cu existența unei disproporții vădite între cheltuielile pe care le-ar implica desfășurarea procesului penal și gravitatea urmărilor produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii *implică și analiza necesității dispunerii ori, dimpotrivă, a nedispunerii vreuneia dintre obligațiile prevăzute la art. 318 alin. (6) din Codul de procedură penală*, deoarece acestea nu pot fi luate ca urmare a unei aprecieri discreționare a procurorului, în absența fundamentării dispunerii în baza criteriilor mai sus enumerate ce justifică interesul public. Cu alte cuvinte, odată dispusă/dispuse, obligația/obligațiile stabilită/stabilite face/fac un tot unitar cu ordonanța de renunțare la urmărirea penală, pe care o întregește/întregesc. Pentru acest motiv, cu prilejul verificării legalității ordonanței, judecătorul de drepturi și libertăți nu se poate opri la aprecierea legalității și temeiniciei sale făcând abstracție de existența ori inexistența stabilirii, în mod legal, în sarcina suspectului/inculpatului a vreunei obligații, motiv pentru care o obligație în contradicție cu legea *atrage după sine ilegalitatea ordonanței și nu a obligației*, întrucât, așa cum s-a arătat, instituirea sau nu a obligației justifică, alături de alte elemente, atingerea scopului renunțării la urmărirea penală. Așa fiind, *obligațiile nu au o identitate proprie și fac parte din ordonanța de renunțare la urmărirea penală*, care poate fi cenzurată și sub acest aspect de către judecătorul de cameră preliminară".

[2] A se vedea și DCC nr. 270/2016.

3.3.2. Soluţii

- judecătorul de cameră preliminară se pronunţă cu privire la cererea de confirmare a soluţiei de renunţare la urmărirea penală formulată de procuror ***prin încheiere definitivă***[1], *motivată, pronunţată în camera de consiliu*;

- întocmirea în două exemplare a minutei este obligatorie.

Indiferent dacă în cauză s-a dispus o soluţie de renunţare la urmărirea penală *in rem* sau *in personam*, înainte sau după punerea în mişcare a acţiunii penale, judecătorul de cameră preliminară, analizând legalitatea şi temeinicia soluţiei de netrimitere în judecată poate dispune prin încheiere definitivă una dintre următoarele **soluţii:**

(i) admiterea cererii formulate de procuror şi confirmarea ordonanţei prin care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală;

- în acest caz, judecătorul constată că soluţia de netrimitere în judecată este legală şi temeinică;

- este posibilă modificarea obligaţiilor impuse de procuror în scopul înlăturării elementelor de nelegalitate sau netemeinicie;

- încheierea definitivă a judecătorului de cameră preliminară prin care este confirmată renunţarea la urmărirea penală *in personam* are autoritate de lucru judecat, deoarece antamează fondul cauzei şi poate fi invocată în temeiul *ne bis in idem*; acest impediment la declanşarea unei noi proceduri cu privire la aceeaşi faptă nu va opera dacă renunţarea la urmărirea penală s-a dispus *in rem*;

(ii) respingerea cererii formulate de procuror de confirmare a ordonanţei prin care s-a dispus renunţarea la urmărirea penală, desfiinţarea soluţiei de netrimitere în judecată şi trimiterea motivată a cauzei la procuror:

1. pentru a completa urmărirea penală (*caz de redeschidere a urmăririi penale*);

2. pentru a pune în mişcare acţiunea penală şi a completa urmărirea penală (*caz de redeschidere a urmăririi penale*).

- deşi art. 318 alin. (15) lit. a) C.proc.pen. prevede posibilitatea trimiterii cauzei la procuror în vederea începerii urmăririi penale, apreciez că această reglementare reprezintă o eroare legislativă ca urmare a preluării *tale quale* a soluţiilor pe care le poate dispune judecătorul potrivit art. 341 alin. (6) lit. b) C.proc.pen.; această preluare nu a ţinut cont de faptul că, spre deosebire de clasare care poate fi dispusă ca soluţie de neurmărire penală, soluţia de renunţare la urmărirea penală poate fi adoptată numai după începerea urmăririi penale *in rem*; astfel, art. 314 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. (modificat prin O.U.G. nr. 18/2016) *prevede posibilitatea dispunerii*

---

[1] Astfel, faţă de dispoziţiile art. 318 alin. (16) C.proc.pen., nici inculpatul şi nici procurorul nu poate formula contestaţie împotriva soluţiei dispuse prin încheiere de judecătorul de cameră preliminară prin care a fost respinsă cererea de confirmare. Deopotrivă, persoana vătămată/partea civilă nu poate formula contestaţie împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care a fost confirmată renunţarea la urmărirea penală. În cazul în care totuşi este formulată o contestaţie împotriva încheierii definitive pronunţate de judecătorul de cameră preliminară, soluţionarea acesteia se va face de către judecătorul de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară, care în temeiul art. 425[1] alin. (7) C.proc.pen. va dispune prin decizie respingerea contestaţiei ca inadmisibilă.

renunțării la urmărirea penală când nu există interes public ***pentru continuarea urmăririi penale, deci numai după începerea urmăririi penale***; tot astfel, *criteriile de evaluare a interesului public pentru continuarea urmăririi penale prevăzute de art. 318 alin. (2) C.proc.pen. vizează situații și împrejurări care pot fi valorificate numai după începerea urmăririi penale în baza probelor administrate în procesul penal* (de pildă, conținutul faptei și împrejurările concrete de săvârșire a faptei nu pot fi evaluate doar prin raportare la actul de sesizare, care nu are natura juridică a unui mijloc de probă, fiind necesară administrarea unui probatoriu minimal în acest sens; tot astfel, eforturile organelor de urmărire penală necesare pentru desfășurarea procesului penal prin raportare la gravitatea faptei și la timpul scurs de la data săvârșirii acesteia presupune o analiză ce se realizează după începerea urmăririi penale); deopotrivă, art. 335 alin. (3) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016, prevede că în caz de nerespectare cu rea-credință a obligațiilor impuse prin ordonanța de renunțare la urmărirea penală procurorul dispune revocarea ordonanței ***și redeschiderea urmăririi penale***, asumând că anterior fusese începută urmărirea penală; nu în ultimul rând, trebuie subliniat că, față de modificarea dispozițiilor art. 305 alin. (1) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, începerea urmăririi penale *in rem* are, în principiu, caracter automat;

- dacă judecătorul constată că din datele și probele existente în cauză rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, nu există o cauză de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute de art. 16 C.proc.pen. *și există un interes public* în urmărirea faptei sau pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiune este mai mare de 7 ani închisoare ori infracțiunea a avut ca urmare moartea victimei, ***respinge cererea procurorului de confirmare a soluției de netrimitere în judecată, desființează soluția de renunțare la urmărirea penală și dispune trimiterea cauzei la procuror în vederea completării urmăririi penale începute in rem*** *sau* ***în vederea dispunerii continuării efectuării urmăririi penale față de suspect și completării urmăririi penale***;

- deși soluția trimiterii cauzei în vederea continuării efectuării urmăririi penale față de suspect nu este prevăzută explicit de art. 318 alin. (15) lit. a) C.proc.pen., apreciez că aceasta decurge implicit din logica reglementării pentru următoarele două argumente: *în primul rând*, judecătorul poate constata că nu există niciun impediment pentru exercitarea acțiunii penale dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen., întrucât din probele administrate rezultă suspiciunea comiterii unei fapte prevăzute de legea penală de o persoană, situație în care procurorul va fi obligat să dispună continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect; *în al doilea rând*, atâta timp cât judecătorul poate dispune trimiterea cauzei la parchet în vederea punerii în mișcare a acțiunii penale, nu există nicio rațiune pentru care să îi fie limitată posibilitatea trimiterii cauzei la parchet în vederea continuării efectuării urmăririi penale față de suspect;

- în cazul în care judecătorul constată că din probele existente în cauză rezultă că suspectul a săvârșit o infracțiune, nu există o cauză de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale prevăzute de art. 16 C.proc.pen. *și există un interes public* în urmărirea faptei sau pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiune este mai mare de 7 ani închisoare ori infracțiunea a avut ca urmare moartea victimei, ***respinge cererea***

procurorului de confirmare a soluţiei de netrimitere în judecată, desfiinţează soluţia de renunţare la urmărirea penală şi dispune trimiterea cauzei la procuror în vederea punerii în mişcare a acţiunii penale şi completării urmăririi penale;

- în ipotezele descrise mai sus nu judecătorul este cel care dispune redeschiderea urmăririi penale, aceste măsuri urmând a fi dispuse de procuror, în condiţiile legii; redeschiderea urmăririi penale dispuse de procuror *nu este supusă unei noi confirmări judecătoreşti*, procedura prevăzută de art. 335 alin. (4) C.proc.pen. nefiind aplicabilă în aceste ipoteze;

- judecătorul nu poate dispune schimbarea încadrării juridice a faptei pentru care se efectuează urmărirea penală; totuşi, nu este exclus ca judecătorul de cameră preliminară să confirme/infirme soluţia de renunţare la urmărirea penală, iar în considerentele încheierii să facă referire la încadrarea juridică corectă a faptei (de pildă, purtare abuzivă sau ultraj, în loc de ameninţare); nu este exclus ca soluţia de renunţare la urmărire penală să nu fie confirmată din cauza faptului că judecătorul consideră că încadrarea juridică corectă a faptei pentru care a fost efectuată urmărirea penală ar fi condus la reţinerea unei infracţiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 7 ani;

- ***nu se poate dispune începerea judecăţii*** *chiar* dacă se constată că soluţia de renunţare la urmărire penală a fost dispusă faţă de un inculpat, urmărirea penală este completă, din probele existente la dosar rezultă săvârşirea cu vinovăţie a unei infracţiuni de către inculpatul faţă de care s-a dispus soluţia de renunţare la urmărirea penală, există un interes public pentru realizarea obiectului acţiunii penale şi nu există niciun impediment dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen.; şi în acest caz, judecătorul de cameră preliminară ***va respinge cererea procurorului de confirmare a soluţiei de netrimitere în judecată, va desfiinţa soluţia de renunţare la urmărirea penală şi va dispune trimiterea cauzei la procuror în vederea completării urmăririi penale***, procurorul urmând a dispune trimiterea în judecată a inculpatului prin rechizitoriu, dacă între timp nu a survenit vreun impediment dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen.;

- judecătorul de cameră preliminară are obligaţia de a motiva în fapt şi în drept soluţia, indicând, totodată, în considerentele încheierii, faptele şi împrejurările ce urmează a fi constatate, precum şi mijloacele de probă ce urmează a fi administrate, procurorul fiind ţinut de hotărârea judecătorului;

- nu există incompatibilitatea persoanei care a efectuat urmărirea penală în ipoteza trimiterii cauzei la procuror în vederea redeschiderii urmăririi penale, să efectueze în continuare acte de urmărire penală în cauză;

- procurorul *are obligaţia de a se conforma hotărârii judecătorului de cameră preliminară*, cu excepţia situaţiei în care între data rămânerii definitive a hotărârii şi cea în care dosarul a ajuns la parchet au apărut fapte sau împrejurări noi necunoscute judecătorului de cameră preliminară, care impun adoptarea unei soluţii de clasare (de pildă, după momentul în care judecătorul a dispus trimiterea cauzei şi până la momentul în care dosarul se reîntoarce la procuror se împlineşte termenul prescripţiei speciale ori survine decesul suspectului; în aceste ipoteze, care au un caracter cu totul

excepţional, procurorul nu va putea dispune redeschiderea urmăririi penale, de pildă cu privire la o persoană decedată);

- procurorul nu poate supune unei noi evaluări legalitatea, relevanţa sau utilitatea probelor indicate de judecător ca fiind necesare să fie administrate; astfel, prin raportare la criteriile prevăzute de art. 100 C.proc.pen. pentru încuviinţarea probei (*legalitatea, relevanţa, utilitatea probei, precum şi posibilitatea materială de administrare a probei*), procurorul poate evalua, după redeschiderea urmării penale, numai pe ultimul dintre acestea, referitor la *posibilitatea materială de administrare a probei*;

- art. 318 alin. (16) teza a II-a C.proc.pen. conţine o soluţie eronată cu privire la efectele pe care le produce respingerea de către judecătorul de cameră preliminară a cererii procurorului de confirmare a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală, prevăzând că o nouă soluţie de renunţare nu mai poate fi dispusă în cauză, indiferent de motivul invocat; astfel, în cazul în care soluţia de renunţare la urmărirea penală, neconfirmată de judecătorul de cameră preliminară, a fost dispusă *in rem*, iar ulterior este identificat autorul faptei, pot exista situaţii în care lipsa interesului public în efectuarea urmăririi penale să fie evident (de pildă, atunci când soluţia a fost dispusă *in rem* cu privire la fapta de furt a zece porumbei, iar judecătorul de cameră preliminară nu a confirmat această soluţie, considerând că bunurile sustrase prezintă o importanţă aparte şi în urma efectuării urmăririi penale se descoperă că fapta a fost comisă de un minor în vârstă de 14 ani şi 6 luni, columbofil, fără antecedente penale care a şi restituit păsările, cred că există toate premisele pentru a se considera că se impune o nouă evaluare a oportunităţii urmăririi penale şi că soluţia legislativă este profund injustă);

- cred totuşi că prin raportare la competenţa judecătorului de cameră preliminară de a verifica atât legalitatea, cât şi temeinicia soluţiei de renunţare la urmărirea penală prevăzută de art. 318 alin. (14) C.proc.pen., interdicţia legală stipulată de art. 318 alin. (16) teza a II-a C.proc.pen. trebuie interpretată ca referindu-se numai la ipotezele în care respingerea cererii procurorului de confirmare a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală a fost dispusă pentru motive de netemeinicie, raportat la gravitatea faptei şi periculozitatea autorului ei, după administrarea majorităţii probelor relevante, deoarece numai în acest caz procurorul nu va mai putea efectua o nouă evaluare în oportunitate; dacă judecătorul de cameră preliminară a dispus soluţia de respingere a cererii procurorului de confirmare a ordonanţei de renunţare la urmărirea penală exclusiv pentru motive de legalitate, cred că este posibilă o nouă evaluare a oportunităţii efectuării urmăririi penale, după conformarea organelor de urmărire penală la exigenţele de legalitate reţinute de judecător (de pildă, atunci când soluţia de respingere a confirmării renunţării la urmărirea penală a fost adoptată de judecător, deoarece procurorul a încălcat normele imperative de competenţă personală sau materială, urmărirea penală fiind efectuată de un parchet necompetent, cred că după reluarea urmăririi penale de către parchetul competent se va putea proceda la o nouă evaluare a oportunităţii continuării urmăririi penale; tot astfel, dacă judecătorul respinge cererea de confirmare a renunţării la urmărirea penală care a fost dispusă în urma constatării nelegalităţii sau neloialităţii unora/mai multor/tuturor probelor administrate în faza de urmărire penală, după reluarea urmării penale şi

eliminarea elementelor de nelegalitate constatate parchetul poate dispune o nouă soluție de renunțare la urmărirea penală; tot astfel, dacă infirmarea renunțării la urmărirea penală a avut în vedere faptul că legea prevede pentru infracțiunea comisă de suspect pedeapsa închisorii mai mare de 7 ani, iar după reluarea urmăririi penale și suplimentarea probatoriului este schimbată încadrarea juridică și reținută o infracțiune sancționată de lege semnificativ mai ușor cu o pedeapsă de cel mult cinci ani închisoare, ori numai cu pedeapsa amenzii, caz în care față de noua încadrare juridică ar fi posibilă dispunerea unei noi renunțări la urmărirea penală); deopotrivă, nu ar fi exclusă dispunerea unei noi soluții de renunțare la urmărirea penală și atunci când motivele avute în vedere la adoptarea soluției de netrimitere în judecată sunt apărute ulterior pronunțării încheierii de judecătorul de cameră preliminară (de pildă, atunci când prima soluție de renunțare la urmărire penală este dispusă în temeiul unui probatoriu apreciat de judecător ca fiind insuficient pentru a releva lipsa interesului public, care devine evidentă, însă, după suplimentarea probațiunii consecutiv redeschiderii urmăririi penale);

- nu există nicio interdicție legală ca după respingerea de către judecătorul de cameră preliminară a cererii procurorului de confirmare a ordonanței de renunțare la urmărirea penală să se dispună o soluție de clasare în ipoteza în care se constată pe parcursul urmăririi penale că a intervenit un impediment dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. (de exemplu, decesul suspectului);

- este incompatibil să exercite funcția de judecată judecătorul de cameră preliminară care a respins cererea procurorului de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală și a dispus trimiterea cauzei la parchet, reținând că există interes public în urmărirea suspectului sau inculpatului, iar după efectuarea/completarea urmăririi penale procurorul a dispus trimiterea în judecată, considerentele *DCC nr. 552/2015* aplicându-se pentru identitate de rațiune și în această materie; în ipoteza în care trimiterea cauzei la parchet a fost dispusă pentru motive de nelegalitate și nu a implicat o analiză a fondului cauzei, nu se poate reține existența cazului de incompatibilitate prevăzut de art. 64 alin. (1) lit. f) C.proc.pen.;

(iii) respingerea cererii formulate de procuror de confirmare a ordonanței prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală, desființarea soluției de netrimitere în judecată și schimbarea soluției de renunțare la urmărirea penală cu o soluție de clasare.

- soluția legislativă transpune ***decizia nr. 33/HP/2015*** a Înaltei Curți de Casație și Justiției, precum și **DCC nr. 733/2015**; astfel, în situația în care, din oficiu ori ca urmare a apărărilor formulate de suspect sau inculpat, judecătorul de cameră preliminară constată, din probele administrate în cauză[1] și/s-au din înscrisurile noi depuse în cauză[2], existența unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. va

[1] Dacă judecătorul de cameră preliminară opinează că urmărirea penală nu este completă și din această cauză există un dubiu cu privire la existența faptei ori la întrunirea trăsăturilor esențiale ale infracțiunii, se va dispune infirmarea renunțării la urmărirea penală și trimiterea cauzei în vederea completării urmăririi penale.

[2] De pildă, suspectul poate depune acordul de mediere încheiat cu persoana vătămată chiar în ziua dispunerii soluției de renunțare la urmărirea penală și anterior confirmării acesteia de

schimba soluția de renunțare la urmărirea penală cu o soluție de clasare; în această modalitate este asigurat și dreptul de acces la instanță garantat de art. 6 din Convenția europeană al persoanei față de care s-a dispus în mod eronat o soluție de renunțare la urmărirea penală care implică existența unei acuzații în materie penală în sens european [procurorul considerând că infracțiunea există, însă nu există un interes public în urmărirea acesteia față de criteriile prevăzute de art. 318 alin. (2) C.proc.pen.], dar care apreciază că în cauză se poate reține existența unuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 C.proc.pen.[1];

- împotriva soluției de clasare nu se poate formula plângere la judecătorul de cameră preliminară;

- hotărârile definitive pronunțate în temeiul art. 318 alin. (15) C.proc.pen. nu pot fi supuse revizuirii, nefiind hotărâri prin care s-a rezolvat fondul cauzei (acțiunea penală și/sau acțiunea civilă)[2]; prin urmare, cererile de revizuire formulate împotriva acestor hotărâri vor fi respinse ca inadmisibile;

- cheltuielile judiciare ocazionate de desfășurarea procedurii în fața judecătorului de cameră preliminară vor rămâne în sarcina statului, potrivit art. 275 alin. (3) C.proc.pen.[3], chiar dacă există suspect sau inculpat în cauză, în această ipoteză nefiind incidente dispozițiile art. 274 alin. (1) C.proc.pen. deoarece obiectul procedurii nu îl constituie soluția de renunțare la urmărirea penală, ci cererea formulată de procuror de confirmare a renunțării la urmărirea penală;

- conform art. V din O.U.G. nr. 18/2016, soluțiile de renunțare la urmărire penală dispuse de procuror până la data de 31 martie 2016 sunt și rămân valabile, urmând a fi supuse căilor de atac, termenelor și condițiilor de exercitare ale acestora prevăzute

---

procurorul ierarhic superior și solicita dispunerea în baza acestui înscris nou a clasării în condițiile în care a intervenit împăcarea.

[1] Deși teoretic poate fi reținut orice temei de clasare, realitățile practice relevă reținerea preponderentă a dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza I sau a II-a, c), d), f), g) C.proc.pen., nefiind reținută în practică nicio soluție de clasare care să înlocuiască renunțarea la urmărirea penală în temeiul art. 16 alin. (1) lit. j) C.proc.pen. (transferul de proceduri cu un alt stat).

[2] Deși în practica judiciară se consideră că astfel de hotărâri nu sunt suspuse revizuirii, este de reflectat dacă nu s-ar impune o reconsiderare legislativă sau jurisprudențială cel puțin pentru ipotezele în care soluția de renunțare la urmărirea penală se dispune față de un inculpat, când judecătorul de cameră preliminară constată că fapta constituie infracțiune, însă nu este oportună trimiterea în judecată a acestuia.

Tot astfel, față de particularitățile procedurii de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală care se desfășoară cu citarea obligatorie a părților și a persoanei vătămate, cred că ar putea fi admis pe cale pretoriană că respectarea dreptului la un proces echitabil și a dreptului la un recurs efectiv conduc la reținerea admisibilității contestației în anulare și împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară pronunțate în condițiile nelegalei citări a persoanei vătămate sau a părților, în temeiul art. 6 și 13 CEDO.

[3] Trebuie avut în vedere și faptul că în cuprinsul ordonanței de renunțare la urmărirea penală procurorul va stabili obligația de plată a cheltuielilor judiciare către stat în sarcina suspectului sau inculpatului, acestea urmând a fi puse în executare potrivit art. 578 alin. (1) C.proc.pen., prin trimiterea unui extras din dispozitivul ordonanței către Agenția Națională de Administrare Fiscală sau unității subordonate acesteia de la domiciliul/reședința debitorului.

de Codul de procedură penală la momentul dispunerii soluțiilor de renunțare; astfel, cu privire la aceste soluţii nu se va urma procedura de verificare a legalităţii şi temeiniciei prevăzută de art. 318 C.proc.pen., ci procedura prevăzută de art. 339-341 C.proc.pen., în forma în vigoare anterior modificării survenite prin O.U.G. nr. 18/2016;

- în cazul în care prin aceeaşi ordonanţă de clasare este dispusă renunţarea la urmărirea penală faţă de cei doi suspecţi/inculpaţi din cauză, judecătorul de cameră preliminară poate confirma urmărirea penală faţă de unul dintre aceştia şi dispune infirmarea renunţării faţă de celălalt, ori chiar clasarea (de pildă, atunci când constată că nu există probe că şi cel de-al doilea inculpat a comis fapta).

Capitolul IV
Camera preliminară

Procesul penal cunoaşte, în general, faza de cameră preliminară situată după faza urmăririi penale şi înainte de faza judecăţii.

În acest capitol vor fi analizate modalităţile în care sunt evaluate în această fază procesuală cererile şi excepţiile referitoare la legalitatea şi loialitatea urmăririi penale pentru a cunoaşte:

a) care sunt titularii dreptului de a formula/invoca cereri şi excepţii;

b) data până la care cererile şi excepţiile pot fi formulate;

c) obiectul criticilor care pot fi aduse urmăririi penale;

d) situaţiile în care se dispune restituirea cauzei la parchet sau cazurile în care se dispune începerea judecăţii.

Secţiunea 1. Camera preliminară – fază distinctă a procesului penal

§1. Fază sau etapă procesuală?

- dincolo de modificările de substanţă, procedura camerei preliminare se plasează din punct de vedere istoric în succesiunea *instituţiei camerei de acuzare* prevăzută de art. 279 C.proc.pen. din 1936, care avea competenţa de a dispune trimiterea inculpatului în faţa Curţii cu Juraţi atunci când se constata existenţa de probe şi indicii temeinice contra inculpatului;

- procedura camerei preliminare are însă o filozofie diferită de *instituţia şedinţei pregătitoare* prevăzută în art. 269-279 C.proc.pen. care a fost în vigoare între anii 1953-1957 (abrogată prin Decretul nr. 473 din 20 septembrie 1957) în cadrul căreia era realizată o analiză atât a temeiniciei trimiterii în judecată, cât şi a legalităţii urmăririi penale sau a caracterului complet al acesteia; procedura era nepublică, însă la aceasta putea participa procurorul şi, în mod excepţional, învinuitul (dacă instanţa considera necesară prezenţa acestuia); trimiterea în judecată a învinuitului intra în competenţa judecătorului care participa în procedura şedinţei pregătitoare; deopotrivă, instanţa putea dispune, în urma şedinţei pregătitoare, restituirea cauzei pentru completarea sau refacerea urmăririi penale, dacă aceasta nu era completă şi dacă nu erau respectate dispoziţiile procedurale care garantează stabilirea adevărului, sau clasarea cauzei şi încetarea procesului penal, dacă reţinea existenţa uneia dintre cauzele de împiedicare a punerii în mişcare sau exercitării acţiunii penale;

- judecătorul de cameră preliminară nu este un judecător de instrucție astfel cum acesta era prevăzut în legislația procesuală română interbelică sau în cea procesual penală franceză, neavând competențe în strângerea probatoriului, descoperirea autorului infracțiunii sau a participanților la aceasta și nici cu privire la analiza temeiniciei acuzației sau la trimiterea în judecată a inculpaților;

- analiza de drept comparat relevă că, deși sursa de inspirație a fazei camerei preliminare se regăsește în Codul de procedură penală german[1], respectiv în cel italian, modalitatea de reglementare națională a camerei preliminare rezultată în urma modificării Codului de procedură penală prin Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală prezintă puține similitudini cu instituția camerei preliminare prevăzută de art. 199-204 din Codul de procedură penală german[2], respectiv cu instituția audierii preliminare (*udienza preliminare*) prevăzută de art. 418-425 din Codul de procedură penală italian[3];

- **procedura camerei preliminare este o nouă fază a procesului penal**[4] (iar nu o etapă procesuală a fazei de judecată) în cadrul căreia judecătorul de cameră

---

[1] Comisia de elaborare a noului cod constituită în cadrul Ministerului Justiției a beneficiat de consultanța unor experți și profesori germani din cadrul IRZ (The German Foundation for International Legal Cooperation).

[2] *În dreptul procesual penal german* procedura desfășurată în fața judecătorului după întocmirea rechizitoriului și înainte de începerea judecății este nepublică, dar contradictorie cu participarea procurorului și citarea inculpatului; această procedură preliminară are drept urmare fie o soluție de începere a judecății, fie o soluție de închidere a cauzei; judecătorul nu se limitează la verificarea legalității actelor de urmărire penală sau a probelor administrate în cursul urmăririi penale, ci poate verifica inclusiv aparența de temeinicie a acuzației (dacă există suficiente temeiuri pentru a bănui că persoana trimisă în judecată a comis infracțiunea de care este acuzată), poate administra probe, poate asculta inculpatul.

[3] *În dreptul procesual penal italian procedura audierii preliminare* desfășurate în fața judecătorului este nepublică, dar contradictorie cu participarea procurorului și citarea inculpatului și a persoanei vătămate; audierea preliminară nu se limitează la verificarea legalității actelor de urmărire penală sau a probelor administrate în cursul urmăririi penale, judecătorul putând verifica inclusiv aparența de temeinicie a acuzației, administra probe, poate asculta inculpatul sau analiza caracterul complet al urmăririi penale și dispune completarea urmăririi penale.

[4] În mod întemeiat s-a arătat în doctrină că „*faza procesuală* cuprinde un ansamblu de acte și măsuri procesuale și procedurale, efectuate în ordinea și în formele prevăzute de lege, de către autoritățile judiciare și de părțile din proces, îndeplinind un obiectiv limitat în realizarea scopului procesului penal. Obiectivul unei faze procesuale este pregătirea fazei procesuale următoare, până ce se ajunge, prin ultima fază, la realizarea scopului procesului penal" (*Gr. Theodoru*, Tratat de procedură penală, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 544). În sensul caracterului de fază procesuală a procedurii de cameră preliminară este și Hotărârea nr. 18/2014 a Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție prin care a fost sesizată instanța supremă cu recurs în interesul legii (dosarul nr. 6/2014), în care se reține următoarele: „Într-o asemenea împrejurare procesuală, suspendarea începerii judecății prin exercitarea căii de atac a contestației generează drept consecință *prelungirea fazei procesuale a camerei preliminare* până la momentul soluționării contestației prevăzute în art. 347 C.proc.pen. și al rămânerii definitive a încheierii atacate pe calea contestației. În condițiile în care cauza se află *în faza procesuală a camerei preliminare* până la soluționarea contestației, dispozițiile procedurale aplicabile în materia măsurilor preventive până la momentul rezolvării acestei contestații sunt dispozițiile

preliminară realizează un obiectiv precis determinat, respectiv analizează legalitatea administrării probatoriului, a sesizării instanței prin rechizitoriu și a actelor efectuate de către organele de urmărire penală, pregătind astfel următoarea fază a procesului penal, cea a judecății în scopul atingerii scopului procesului penal; începerea fazei judecății este consecința dispoziției judecătorului de cameră preliminară; în același sens, Curtea Constituțională a arătat în DCC nr. 641/2014 următoarele: „Astfel, prin prisma atribuțiilor procesuale încredințate judecătorului de cameră preliminară, în contextul separării funcțiilor judiciare potrivit textului de lege menționat anterior, Curtea trage concluzia că acestuia îi revine funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată și că, ***în concepția legiuitorului, această nouă instituție procesuală nu aparține nici urmăririi penale, nici judecății, fiind echivalentă unei noi faze a procesului penal.*** Procedura camerei preliminare a fost încredințată, potrivit art. 54 C.proc.pen., unui judecător – judecătorul de cameră preliminară – a cărui activitate se circumscrie aceloraşi competențe materiale, personale și teritoriale ale instanței din care face parte, conferindu-i ***acestei noi faze procesuale*** un caracter jurisdicțional. Totuși, din reglementarea atribuțiilor pe care funcția exercitată de judecătorul de cameră preliminară le presupune, Curtea observă că activitatea acestuia nu privește fondul cauzei, actul procesual exercitat de către acesta neantamând și nedispunând, în sens pozitiv sau negativ, cu privire la elementele esențiale ale raportului de conflict: faptă, persoană și vinovăție";

- caracterul de **fază a procesului penal** a procedurii de cameră preliminară rezultă, în primul rând, din reglementarea explicită a acestei faze într-un titlu distinct de cel al judecății în partea specială a Codului de procedură penală;

- faptul că, pe lângă procedurile din faza camerei preliminare, Codul de procedură penală acordă ***judecătorului de cameră preliminară și competențe derivate*** în materia dispunerii confiscării speciale sau a desființării totale sau parțiale a unui înscris după dispunerea de procuror a unei soluții de netrimitere în judecată, a confirmării/infirmării redeschiderii urmăririi penale sau a soluționării plângerii împotriva soluțiilor de clasare, respectiv a verificării legalității şi temeiniciei soluției de renunțare la urmărirea penală, nu este de natură a lipsi de caracterul de fază procesuală a procedurii de cameră preliminară, plasată de legiuitor după faza de urmărire penală și înaintea celei de judecată; pentru procedurile derivate legiuitorul a stabilit reguli procedurale proprii, dispozițiile art. 342-348 C.proc.pen. neconstituind dreptul comun cu privire la acestea;

- judecătorul de cameră preliminară are aceeași competență materială, personală și teritorială ca și cea a instanței din care face parte, însă, activând într-o fază procesuală distinctă de cea a judecății, competența sa funcțională este diferită de cea a instanței de judecată;

- chiar dacă judecătorul de cameră preliminară nu verifică temeinicia/aparența de temeinicie a probelor sau a trimiterii în judecată (neputând dispune o soluție cu

---

art. 348 din același cod referitoare la măsurile preventive în procedura de cameră preliminară, dispozițiile art. 207 privind verificarea măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară, iar dispozițiile art. 205 vizând calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în procedura camerei preliminare".

privire la acţiunea penală/civilă) şi nici caracterul complet al urmăririi penale sau suficienţa probelor administrate în acuzare (deşi acestea constituie cerinţe intrinseci ale actului de sesizare), sau legalitatea şi temeinicia încadrării juridice a acuzaţiei (neputând dispune schimbarea încadrării juridice[1]), rolul său este la fel de important ca rolul instanţei de judecată, întrucât soluţiile pronunţate de acesta cu privire la legalitatea urmăririi penale pot avea un reflex semnificativ cu privire la soluţionarea acţiunii penale, având în vedere că în centrul oricărui proces penal se află probele;

- ca şi în faţa instanţei de judecată, şi în faza de cameră preliminară trebuie respectate principiile contradictorialităţii şi oralităţii, fiind necesar ca soluţia pronunţată să fie adoptată de completul în faţa căruia au avut loc dezbaterile; schimbarea compunerii completului nu impune în toate cazurile reluarea întregii procedurii în faţa noului complet, deoarece motivele avute în vedere în jurisprudenţa CtEDO referitoare la asigurarea continuităţii completului în faţa căruia au fost administrate probele în faza de judecată nu îşi găsesc, de regulă, aplicabilitatea în faza de cameră preliminară; ca excepţie, se impune asigurarea continuităţii completului de judecată atunci când este necesară administrarea de probe şi evaluarea lor pentru a decide cu privire la legalitatea şi loialitatea urmăririi penale;

- analiza efectuată de judecătorul de cameră preliminară are ca efect **fie reîntoarcerea cauzei în faza de urmărire penală** prin dispunerea restituirii cauzei la parchet (cu sau fără reluarea urmăririi penale), **fie trecerea cauzei în faza de judecată** prin dispoziţia judecătorului de începere a judecăţii (competenţa de a dispune trimiterea în judecată aparţine procurorului, judecătorul de cameră preliminară putând dispune doar începerea judecăţii, nu trimiterea în judecată a inculpatului);

- în cazul în care procesul penal trece în faza judecăţii, în principiu, nu mai este posibilă restituirea cauzei la parchet[2], însă este posibilă reluarea fazei de cameră preliminară dacă instanţa de judecată constată existenţa unui caz de nulitate absolută a procedurii (de pildă, atunci când faza de cameră preliminară s-a desfăşurat în absenţa avocatului inculpatului, deşi asistenţa juridică era obligatorie); în această ipoteză, instanţa de judecată va desfiinţa actul prin care s-a dispus începerea judecăţii şi va stabili limitele în care procedura va fi reluată, încheierea fiind supusă contestaţiei în condiţiile art. 425[1] C.proc.pen.;

- în cazul admiterii căii extraordinare de atac a redeschiderii procesului penal în urma condamnării pronunţate *in absentia*, procesul se reia din faza camerei preliminare desfăşurate în lipsă; deopotrivă, în cazul în care este admis recursul în casaţie şi se trimite cauza în vederea rejudecării în primă instanţă de către instanţa competentă, se impune găsirea pe cale pretoriană a unei soluţii procedurale *sui-generis*, care să nu fie incompatibilă cu soluţiile prevăzute explicit de norma procedurală şi nici interzisă expres de acestea, prin care să se poată dispune reluarea fazei camerei preliminare în faţa instanţei competente.

---

[1] Dispoziţiile art. 386 C.proc.pen. nu sunt aplicabile în faza de cameră preliminară, ci numai în faza de judecată; prin urmare, considerentele DCC nr. 250/2019 nu vizează a doua fază a procesului penal.

[2] A se vedea hotărârea CJUE în cauza *ZX* (*C-282/20*, hotărârea din 21 octombrie 2021) comentată mai jos.

§2. Ipoteze de proces penal care nu parcurge faza camerei preliminare

- procesul penal nu parcurge faza camerei preliminare:

a. dacă sesizarea instanței a fost făcută cu un acord de recunoaștere a vinovăției;

- și în cadrul acestei proceduri speciale, deși procesul penal nu parcurge faza camerei preliminare, instanța de judecată trebuie să verifice descrierea faptei [art. 484 alin. (1) C.proc.pen. cu referire la art. 482 lit. d) C.proc.pen.] sau legalitatea administrării probelor pe care se întemeiază acuzația; astfel, acordul poate fi respins dacă nu se pot stabili obiectul sau limitele judecății consecutiv regularizării efectuate de procuror ori dacă nelegalitatea administrării probelor constatată conduce la neîntrunirea condiției prevăzute de art. 480 alin. (2) C.proc.pen. referitoare la standardul de probă.

b. în ipoteza în care judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecății ca urmare a admiterii plângerii formulate împotriva ordonanței prin care procurorul a dispus clasarea față de inculpat, în acest din urmă caz judecătorul având obligația procedurală de a analiza la cerere sau din oficiu legalitatea și loialitatea urmăririi penale și de a se pronunța în această privință în cuprinsul minutei/dispozitivului încheierii;

- după cum am arătat anterior, și în ipoteza în care nu a fost pusă în mișcare acțiunea penală judecătorul de cameră preliminară poate constata în considerentele încheierii nelegalitatea administrării probelor ori necompetența organelor de urmărire penală și dispune admiterea plângerii împotriva soluției de clasare și trimiterea cauzei la parchet;

- chiar dacă procesul penal se finalizează în faza de urmărire penală cu o soluție de netrimitere în judecată dispusă *in rem* sau față de suspect, consecutiv *DCC nr. 244/2017* trebuie asigurată o cale efectivă de act în vederea garantării dreptului la viață privată, cale ce poate fi exercitată de persoana vizată de măsura supravegherii tehnice care nu a avut calitatea de parte sau subiect procesual principal, ori de către suspect. Față de pasivitatea legiuitorului în reglementarea unei proceduri, consecutiv *DCC nr. 244/2017*, soluția care poate fi pronunțată în cadrul acestei proceduri întemeiate pe dispozițiile art. 6 și art. 13 CEDO, în cazul în care se constată nelegalitatea sau netemeinicia încheierii judecătorului de drepturi și libertăți care a încuviințat măsura, este aceea de constatare a nelegalității dispunerii supravegherii tehnice și de distrugere a probele obținute, în acest cadru neputând fi antamate și pretențiile de natură civilă formulate de petent ca urmare a ingerinței nelegale în viața sa privată.

Până la momentul soluționării prezentelor contestații legiuitorul nu a intervenit pentru modificarea dispozițiilor art. 145 C.proc.pen. și punerea acestora în acord cu decizia instanței de contencios constituțional. În lipsa unui asemenea reglementări, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că mijlocul procedural care permite efectuarea analizei la care se referă Curtea Constituțională (verificarea îndeplinirii condițiilor și, implicit, a legalității măsurii supravegherii tehnice – parag. 68) este cel al **căii de atac exercitate împotriva încheierii prin care măsura a fost dispusă**, acesta fiind în prezent cadrul legal în care pot fi controlate măsurile procesuale dispuse de un judecător. Soluția aleasă

nu vine în contradicţie cu faptul că instanţa de contencios constituţional nu a declarat neconstituţionale dispoziţiile art. 140 alin. (7) C.proc.pen., întrucât, astfel cum a arătat şi Curtea Constituţională, acestea prevederi se referă **strict la etapa procedurală din materia supravegherii tehnice care este caracterizată de specificul secret** pe care aceste măsuri le presupun la momentul dispunerii. Ca atare, măsura fiind dispusă în cursul urmăririi penale de către judecătorul de drepturi şi libertăţi din cadrul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, calea de atac împotriva acestei încheieri este cea a contestaţiei (aşa cum, de altfel, şi-au intitulat-o şi petenţii), iar competenţa de soluţionare aparţine completului de 2 judecători de drepturi şi libertăţi din cadrul instanţei supreme *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 62/C/17.10.2017, www.scj.ro).*

§3. Puterea de lucru judecat a încheierii judecătorului de cameră preliminară

- în *DCC nr. 812/2021* Curtea Constituțională a considerat că:

a. autoritatea de lucru judecat este asociată numai acelor hotărâri definitive care poartă asupra fondului cauzei. *Per a contrario*, Curtea Constituțională nu recunoaște efectul de lucru judecat hotărârilor pronunțate în camera preliminară, în exercitarea atribuțiilor judecătorului de cameră preliminară, respectiv hotărârile pronunțate în temeiul art. 346 și 347 C.proc.pen.;

b. trebuie recunoscut dreptul judecătorului de fond de a repune în discuție, în timpul procesului, aspecte de legalitate anterior stabilite, prin hotărârea pronunțată în camera preliminară, în temeiul art. 346 sau, după caz, al art. 347 C.proc.pen., în măsura în care sunt aplicabile dispozițiile legii procesuale din materia nulităților. O asemenea repunere în discuție poate purta fie asupra hotărârii pronunțate în camera preliminară, chiar de către judecătorul de fond, în exercitarea funcției de judecător de cameră preliminară, fie asupra hotărârii pronunțate de judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară (sau, după caz, completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție);

c. hotărârea pronunțată în procedura camerei preliminare, reglementată de art. 344-347 C.proc.pen. ***nu are autoritate de lucru judecat decât în limitele stabilite de Curtea Constituțională, respectiv cât privește dispoziția de începere a judecății și imposibilitatea restituirii cauzei la procuror, adică legalitatea actului de sesizare***; toate celelalte constatări ale judecătorului de cameră preliminară, care poartă asupra legalității administrării probelor și legalității efectuării actelor de urmărire penală, pot face obiectul rectificării în cadrul judecării în fond, în conformitate cu regulile aplicabile în materia nulităților și nu se bucură de autoritate de lucru judecat în fața instanței de fond sau de apel.

- cred că aceste considerente ale *DCC nr. 812/2021* nu ţin seama de diversitatea de ipoteze în care prin încheierile judecătorului de cameră preliminară sunt tranşate problematicile ce ţin de legalitatea şi loialitatea procedurilor ori de necesitatea respectării principiului securităţii raporturilor juridice ce decurge din art. 6 CEDO; astfel,

cred că în legătură cu puterea de lucru judecat a încheierii de cameră preliminară trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

i. *de principiu*, respectarea principiului securității raporturilor juridice impune ca atunci când judecătorul de cameră preliminară constată legalitatea probelor și a actelor procesuale sau procedurale din cursul urmăririi penale, dezlegarea să aibă caracter definitiv, nefiind posibilă reanalizarea aspectelor ce țin de legalitatea urmăririi penale ulterior, în faza judecății; astfel, nu cred că respectarea art. 6 CEDO este posibilă în toate cazurile prin restrângerea jurisprudențială realizată de instanța de contencios constituțional a puterii de lucru judecat doar în ceea ce privește dispoziția de începere a judecății și imposibilitatea restituirii cauzei la procuror, adică legalitatea actului de sesizare, opțiunea fiind într-o măsură semnificativă arbitrară; deopotrivă, nu trebuie omis faptul că ipotezele de nulitate relativă referitoare la urmărirea penală nu mai pot fi invocate în faza de judecată, iar prin raportare la aceleași împrejurări de fapt ori critici de drept nu poate fi lipsită de efecte juridice dezlegarea dată prin încheierea definitivă a judecătorului de cameră preliminară; evident că în situația în care se invocă un caz de nulitate absolută prin raportare la alte ipoteze factuale (inclusiv fapte sau împrejurări noi pe care judecătorul de cameră preliminară nu le-a putut cunoaște) instanța de judecată va putea trece pentru dezlegarea judecătorului de cameră preliminară, aceste cazuri constituind excepții de la puterea de lucru judecat a încheierii definitive pronunțate în faza de cameră preliminară;

ii. în cazul în care s-a dispus restituirea cauzei la parchet pe motiv de neregularitate a rechizitoriului, constatându-se însă legalitatea administrării probelor de către organele de urmărire penală, iar după reluarea urmăririi penale se dispune o soluție de trimitere în judecată, cred că vor putea fi supuse analizei de legalitate, în principiu, probele administrate după redeschiderea urmăririi penale, sau cele care nu fuseseră anterior contestate; astfel, pe de o parte, puterea de lucru judecat a încheierii anterioare de cameră preliminară se opune unei noi evaluări a legalității probelor administrate în cursul urmăririi penale prin raportare la aceleași împrejurări factuale ori critici de nelegalitate; pe de altă parte, este posibil ca din perspectiva unor temeiuri noi neavute în vedere anterior, după emiterea unui nou rechizitoriu, judecătorul de cameră preliminară să constate nelegalitatea actelor sau probelor cu privire la care anterior se constatase prin încheierea definitivă a judecătorului de cameră preliminară că au fost efectuate/administrate în mod legal, însă în raport de alte temeiuri/cazuri de nulitate (de pildă, pot fi avute în vedere încălcări noi ale normelor procesuale apte să atragă incidența nulității relative cu privire la un mijloc de probă care fusese apreciat ca fiind legal administrat în analiza altor dispoziții procesuale; tot astfel, chiar dacă cu privire la un act procesual s-a apreciat prin încheierea anterioară a judecătorului de cameră preliminară că nu este incidentă nulitatea relativă, se poate constata ulterior că sunt întrunite condițiile pentru reținerea unui caz de nulitate absolută);

1. În cazul în care, în procedura camerei preliminare, în primul ciclu procesual, prin încheiere definitivă, cauza a fost restituită la procuror, în temeiul dispozițiilor art. 346 alin. (3) lit. c) teza I C.proc.pen., pentru nelegalitatea administrării unor probe, în procedura camerei preliminare în al doilea ciclu procesual nu pot fi reiterate criticile care au fost respinse, cu autoritate de lucru judecat,

prin încheierea definitivă pronunţată în primul ciclu procesual al procedurii camerei preliminare. *2.* În ipoteza în care judecătorul de cameră preliminară a constatat nelegalitatea administrării unor probe, a dispus excluderea acestora şi a restituit cauza la procuror, în baza dispoziţiilor art. 346 alin. (3) lit. c) teza I C.proc.pen., procurorul care a instrumentat iniţial cauza nu devine incompatibil să readministreze în condiţii de legalitate probele excluse în primul ciclu procesual al procedurii camerei preliminare şi să dispună din nou trimiterea în judecată a inculpatului, întrucât Codul de procedură penală nu reglementează pentru procuror un caz de incompatibilitate similar cazului de incompatibilitate prevăzut pentru judecător în art. 64 alin. (3) C.proc.pen. *3.* În cazul în care judecătorul de cameră preliminară a dispus excluderea probelor şi a mijloacelor de probă obţinute cu încălcarea dispoziţiilor care reglementează percheziţia informatică şi a restituit cauza la procuror, în temeiul dispoziţiilor art. 346 alin. (3) lit. c) teza I C.proc.pen., procurorul poate readministra probele şi poate obţine mijloacele de probă prin refacerea percheziţiei informatice în condiţii de legalitate, conform art. 280 alin. (3) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 420 din 16 iulie 2020, www.scj.ro).*

iii. în cauza *ZX* (*C-282/20*, hotărârea din 21 octombrie 2021) CJUE a apreciat că: *1.* art. 6 alin. (3) din Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale şi articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislaţii naţionale care nu prevede o cale procedurală ce permite să se remedieze după şedinţa preliminară într-o cauză penală neclarităţile şi lacunele din conţinutul rechizitoriului care aduc atingere dreptului persoanei acuzate de a i se comunica informaţii detaliate cu privire la acuzare. *2.* art. 6 alin. (3) din Directiva 2012/13 şi art. 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretate în sensul că instanţa de trimitere este obligată să efectueze, în măsura posibilului, o interpretare conformă a legislaţiei naţionale privind modificarea acuzării care să permită procurorului să remedieze neclarităţile şi lacunele din conţinutul rechizitoriului în cadrul şedinţei de judecată, protejând în acelaşi timp în mod activ şi real dreptul la apărare al persoanei acuzate. Numai în cazul în care consideră că o interpretare conformă în acest sens nu este posibilă, instanţa de trimitere trebuie să lase neaplicată dispoziţia naţională care interzice suspendarea procedurii judiciare şi trimiterea cauzei la procuror pentru ca acesta să întocmească un nou rechizitoriu;

- prin urmare, evaluarea Curţii Constituţionale cu privire la puterea de lucru judecat a încheierii judecătorului de cameră preliminară referitoare la legalitatea sesizării instanţei (care implică faptul că se pot determina obiectul şi limitele judecăţii) poate contraveni soluţiei jurisprudenţiale a CJUE; prin raportare la această din urmă decizie (care trebuie respectată) cred că în faza de judecată, indiferent dacă neregularitatea rechizitoriului a fost invocată sau nu în faza de camera preliminară, instanţa trebuie să facă demersuri pentru clarificarea acuzaţiei cel mai târziu înainte de începerea dezbaterilor[1], atunci când constată că neclarităţile şi lacunele din conţinutul

[1] Cred ca acuzaţia ar trebui lămurită în faza de cameră preliminară. În cazul în care, deşi judecătorul de cameră preliminară a apreciat că din cuprinsul rechizitoriului pot fi stabilite

rechizitoriului aduc atingere dreptului la apărare al inculpatului şi constituie un obstacol la pronunţarea unei hotărâri în cauză[1]; dacă neclarităţile rechizitoriului sunt constatate în etapa judecăţii în apel, instanţa de control judiciar trebuie să procedeze la lămurirea acestora, putând dispune trimiterea cauzei spre rejudecare dacă apreciază că, faţă de clarificările efectuate, nu este asigurat dublul grad de jurisdicţie; în lipsa unor norme procedurale, cred că parchetul prin reprezentantul său în faţa instanţei trebuie să procedeze la lămurirea acuzaţiei, având în vedere şi principiul indivizibilităţii Ministerului Public, neexistând niciun motiv pentru a se aplica şi în faza de judecată dispoziţiile art. 345 alin. (3) C.proc.pen.; în cazul în care instanţa apreciază că faţă de natura şi particularităţile cauzei carenţele în descrierea faptei şi neclarităţile referitoare la acuzaţiile concrete aduse inculpatului nu au putut fi complinite, aplicând în mod direct dezlegările obligatorii ale CJUE va putea dispune restituirea cauzei la parchet, această soluţie având natura unei ipoteze de excepţie de la autoritatea de lucru judecat a încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care se considerase că sunt stabilite în mod neechivoc obiectul şi limitele judecăţii;

iv. având în vedere că în urma *DCC nr. 320/2017 încălcarea normelor de competenţă materială, personală şi funcţională a organelor de urmărire penală* este sancţionată cu nulitatea absolută, aceasta va putea fi invocată *în orice stare a procesului, inclusiv în faza de judecată*, indiferent de modul de sesizare a instanţei; astfel, nu mai există o limitare legală a invocării acestei nelegalităţi doar în faza de cameră preliminară, instanţa de judecată putând analiza oricând în cursul acestei faze procesuale dacă au fost respectate normele imperative de competenţă în cursul urmăririi penale;

- *de regulă*, este necesar ca analiza incidenţei acestui caz de nulitate absolută să nu fi fost deja efectuată în faza de cameră preliminară, întrucât hotărârea definitivă a judecătorului de cameră preliminară prin care s-a apreciat că nu se poate reţine incidenţa cazului de nulitate absolută generat de necompetenţa organelor de urmărire penală are autoritate de lucru judecat, principiul securităţii raporturilor juridice

---

obiectul şi limitele judecăţii, se remarcă existenţa unor neclarităţi ale acuzaţiei, ar fi preferabil ca acestea să fie lămurite înainte de începerea cercetării judecătoreşti, pentru ca probele încuviinţate să poată viza toate ipotezele acuzatorii. Dacă totuşi neclarităţile acuzaţiei sunt constatate pe parcursul cercetării judecătoreşti (de pildă, acestea pot să apară chiar din cuprinsul motivării completului de judecători de cameră preliminară care a admis contestaţia şi a dispus începerea judecăţii motivând echivoc soluţia pronunţată după începerea cercetării judecătoreşti) instanţa trebuie să facă demersuri în vederea lămuririi lor în această etapă procesuală, putând suplimenta probatoriul încuviinţat prin administrarea de probe cu referire la tezele care rezultă în urma clarificării acuzaţiei, sau proceda la reaudierea martorilor, persoanei vătămate ori a părţilor cu privire la aceste teze.

[1] Trebuie avut în vedere că parchetului îi incumbă sarcina probei cu privire la acuzaţiile factuale formulate prin rechizitoriu. Prin urmare, nu se va considera că există un obstacol în pronunţarea unei hotărâri în cauză dacă inculpatul a înţeles acuzaţia, însă consecutiv excluderii unor probe ca nelegal sau neloiale administrate (fie în faza de cameră preliminară, fie în cea de judecată) nu mai este satisfăcut standardul probei dincolo de orice îndoială rezonabilă, ori există un dubiu cu privire la tipicitatea faptei, în acest caz instanţa putând dispune o soluţie de achitare.

neputând fi relativizat prin intervenţia instanţei de contencios constituţional[1]; prin urmare, încălcarea normelor de competenţă materială, personală şi funcţională a organelor de urmărire penală poate fi cenzurată şi în faza de judecată, dacă o analiză efectivă a acestei ipoteze nu a fost efectuată deja prin hotărârea definitivă a judecătorului de cameră preliminară, iar efectul constatării acestei nulităţi în faza de judecată ar trebui să se răsfrângă cel puţin în privinţa probelor administrate în prima fază a procesului, care ar trebui excluse juridic şi material de instanţa de judecată, înainte de dezbaterea cauzei;

- totuşi nu poate fi omis faptul că instanţa de apel nu poate fi ţinută de evaluarea judecătorului de cameră preliminară cu privire la modalitatea de determinare a competenţei instanţei; astfel, este posibil ca deşi în camera preliminară să se fi dispus prin încheiere definitivă că instanţa sesizată este cea competentă material sau personal să judece cauza, nu este exclus ca instanţa de apel să aprecieze că judecarea cauzei în primă instanţă cade în competenţa altei instanţe [de pildă, în cazul în care judecătorul de cameră preliminară din cadrul judecătoriei şi tribunalului (în contestaţie) au apreciat că judecătoria este instanţa competentă să judece cauza, iar în apel se constată incidenţa normelor de competenţă personală care atrag competenţa de judecată în primă instanţă a curţii de apel]; în această ipoteză cred că se impune găsirea pe cale pretoriană a unei soluţii procedurale *sui-generis*, care să nu fie incompatibilă cu soluţiile prevăzute explicit de norma procedurală şi nici interzisă expres de acestea, prin care să se poată dispune reluarea fazei camerei preliminare în faţa instanţei competente;

v. consecutiv *DCC nr. 88/2019*, nulitatea absolută incidentă în ipoteza prevăzută de art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen. (neasistarea suspectului sau inculpatului de către un apărător, deşi legea prevede obligativitatea asistenţei juridice) poate fi invocată *în orice stare a procesului*[2]; pe de o parte, încălcarea acestor norme imperative referitoare la respectarea dreptului la apărare poate fi sancţionată în faza de cameră preliminară, dacă se reţine incidenţa cazului de nulitate în legătură cu faza de urmă-

---

[1] Dacă încălcarea normelor de competenţă materială, personală şi funcţională a organelor de urmărire penală a fost evaluată în faza de cameră preliminară anterior *DCC nr. 320/2017* din perspectiva nulităţii relative, instanţa de judecată va putea proceda consecutiv Deciziei Curţii Constituţionale la o verificare a incidenţei nulităţii absolute, în această ipoteză neputându-se aprecia că este încălcată autoritatea de lucru judecat a încheierii definitive a judecătorului de cameră preliminară. Deopotrivă, dacă se descoperă în faza de judecată că inculpatul avea o anumită calitate care atrăgea incidenţa normelor de competenţă personală, iar judecătorul de cameră preliminară nu a avut cunoştinţă de această împrejurare şi nici nu a verificat respectarea competenţei organelor de urmărire penală din această perspectivă, analiza de legalitate poate fi efectuată în faza de judecată.

[2] A se vedea *DCC nr. 88/2019*, parag. 46: „reglementarea unei noi faze a procesului penal nu reprezintă un motiv întemeiat, care să justifice legiferarea unui termen (încheierea procedurii în camera preliminară) până la care încălcarea dispoziţiilor legale referitoare la asistarea obligatorie a inculpatului intervenită în procedura camerei preliminare să poată fi invocată; în lipsa intervenţiei legiuitorului este dificil de conturat o soluţie la adăpost de critici pentru ipoteza în care această nulitate absolută a intervenit în faza de cameră preliminară, fiind în sarcina instanţei să găsească soluţia care să contrabalanseze în mod eficient lipsa dreptului la apărare pe parcursul unei faze procesuale".

rire penală; pe de altă parte, instanţa va putea sancţiona atât actele nelegale efectuate în cursul urmăririi penale, cât şi cele ale judecătorului de cameră preliminară atunci când reţine incidenţa dispoziţiilor art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen.; astfel, constatând incidenţa acestui caz de nulitate absolută, instanţa va putea exclude probele nelegal administrate în faza de urmărire penală, dacă o astfel de analiză nu a fost efectuată efectiv prin încheierea definitivă a judecătorului de cameră preliminară; deopotrivă, instanţa va putea constatata nulitatea absolută a încheierii judecătorului de cameră preliminară care a desfăşurat procedura cu încălcarea exigenţelor dreptului la apărare, caz în care se impune trimiterea cauzei în faza procesuală a camerei preliminare pentru ca aceasta să se desfăşoare în mod legal;

vi. instanţa de contencios constituţional a apreciat, prin *DCC nr. 802/2017*, că pot fi invocate, inclusiv în faza de judecată, elementele de neloialitate prevăzute de art. 101 C.proc.pen. Astfel, instanţa de judecată poate realiza o analiză a loialităţii procedurii din faza de urmărire penală pentru a determina legalitatea probelor pe care urmează a le evalua cu ocazia deliberării.

- trebuie avută în vedere şi ipoteza în care, deşi judecătorul de cameră preliminară a apreciat că a fost respectat principiul loialităţii în faza de urmărire penală, probele administrate în faza de judecată să aducă o nouă perspectivă cu privire la activitatea organelor de urmărire penală din care să rezulte neloialitatea procesuală; în acest caz, instanţa poate proceda la excluderea probelor obţinute nelegal, nefiind ţinută de soluţia definitivă a judecătorului de cameră preliminară faţă de împrejurările nou ivite.

DCC nr. 802/2017 nu legitimează eventuala recenzurare, de către instanţa de apel, a aspectelor de nelegalitate care au făcut obiectul unor verificări efective şi concrete în camera preliminară şi asupra cărora judecătorul astfel învestit s-a pronunţat în mod expres. Prin *DCC nr. 802/2017* nu s-a urmărit „o relativizare a hotărârii judecătorului de cameră preliminară în materia legalităţii actelor de urmărire penală şi probelor administrate ori o limitare implicită a autorităţii ataşate încheierii sale, decurgând din caracterul definitiv al acestei hotărâri. Recunoscându-se părţilor, şi în camera preliminară, toate garanţiile ce dau conţinut dreptului la un proces echitabil consacrat de art. 6 din CEDO, încheierea pronunţată la finalul acestei etape filtru reflectă rezultatul controlului judecătoresc asupra legalităţii urmăririi penale şi se bucură de autoritatea specifică unei hotărâri judecătoreşti definitive. (...) Or, de esenţa dreptului la un proces echitabil este, *inter alia*, şi respectarea principiului securităţii raporturilor juridice; prezervarea acestei securităţi impune recunoaşterea de efecte juridice depline controlului jurisdicţional realizat în camera preliminară asupra legalităţii probaţiunii, dar şi excluderea repunerii în discuţie, în cursul judecăţii, a chestiunilor efectiv cenzurate şi definitiv tranşate de judecătorul de cameră preliminară. A admite ipoteza contrară echivalează, implicit, cu a admite că întreaga procedură de cameră preliminară are, în esenţă, un caracter pur formal şi iluzoriu, fiind superfluă în dinamica procesului penal, ceea ce ar contraveni flagrant tocmai standardelor de echitate a procedurii. O atare abordare ipotetică ar contrazice inclusiv jurisprudenţa Curţii Constituţionale, care a statuat în mod constant cu privire la rolul şi finalitatea camerei preliminare. (...) Formulată în aceste coordonate jurisprudenţiale, concluzia Înaltei Curţi referitoare la inadmi-

sibilitatea recenzurării, în apel, a criticilor de nelegalitate care au făcut obiectul unor verificări efective şi concrete în camera preliminară, nu are, însă, semnificaţia unei interdicţii absolute pentru instanţa de judecată de a cenzura viciile de legalitate ce afectează actele de probaţiune efectuate în faza de urmărire penală, cum pare a sugera apelantul-inculpat. O atare posibilitate de contestare a legalităţii se află în continuare la îndemâna părţilor, dar numai în măsura în care este vorba fie despre motive de nulitate absolută necenzurate expres şi efectiv în camera preliminară, fie despre alte vicii substanţiale de legalitate, decurgând din încălcarea unor drepturi fundamentale ocrotite de tratatele internaţionale, relevate de probaţiunea administrată în cursul judecăţii. Acestea din urmă trebuie şi pot să fie cenzurate de către instanţa de apel, în scopul asigurării unei concordanţe depline între conţinutul real al mijloacelor de probă pe care se întemeiază hotărârea judecătorească definitivă, pe de o parte, şi principiul fundamental al legalităţii procesului penal, consacrat de art. 2 C.proc.pen., pe de altă parte" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 237/2018, www.scj.ro).*

vii. administrarea probelor de către alte organe decât cele judiciare în temeiul Protocolului nr. 00750 din 4 februarie 2009 încheiat între Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi Serviciul Român de Informaţii, precum şi a art. 6 alin. (1), art. 7 alin. (1) şi art. 9 din Protocolul nr. 09472 din 8 decembrie 2016, încheiat între Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi Serviciul Român de Informaţii (a se vedea *DCC nr. 26/2019*, parag. 211: „revine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi celorlalte instanţe judecătoreşti, precum şi Ministerului Public – Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi unităţilor subordonate să *verifice în cauzele pendinte*, în ce măsură s-a produs o încălcare a dispoziţiilor referitoare la competenţa materială şi după calitatea persoanei a organului de urmărire penală, şi să dispună măsurile legale corespunzătoare").

viii. nelegalitatea punerii în mişcare a acţiunii penale în condiţiile absenţei autorizaţiei prevăzute de art. 9 alin. (3) C.pen. şi art. 10 alin. (2) C.pen. poate fi invocată în faza de judecată pentru a obţine o soluţie de încetare a procesului penal, chiar dacă aceasta nu a fost invocată sau examinată în faza de cameră preliminară, dar judecătorul a reţinut legalitatea sesizării instanţei, deşi, faţă de datele cauzei era evident că în absenţa autorizării Procurorului General sesizarea instanţei era nelegală;

Motivul de apel vizând lipsa autorizării Procurorului General, conform art. 9 alin. (3) C.pen., pentru punerea în mişcare a acţiunii penale, deoarece infracţiunile din prezenta cauză ar fi fost săvârşite în afara teritoriului României, vizează de asemenea sesizarea instanţei, dar, conform art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., legea permite o soluţie a acţiunii penale, astfel că respectiva critică poate fi examinată şi după epuizarea procedurii de cameră preliminară. Motivul de apel care vizează imposibilitatea aplicării unei pedepse în considerarea lipsei gravităţii infracţiunilor, pentru ipoteza prevăzută de art. 9 alin. (1) C.pen., şi anume infracţiuni comise în afara teritoriului naţional, are în vedere, în realitate, solicitarea de a reanaliza autorizarea Procurorului General, după cum s-a explicat mai sus. În cadrul procedurii de cameră preliminară se verifică dacă actele de urmărire penală pot învesti instanţa, dacă o instanţă poate să examineze conţinutul acuzaţiilor şi care sunt limitele învestirii (ce acte materiale fac parte

din conţinutul infracţiunilor, care sunt victimele acestor acte materiale, care sunt probele pe care urmează să le analizeze, în mod nemijlocit, într-o procedură publică şi contradictorie, pentru a stabili dacă vinovăţia există sau nu). Odată finalizată procedura de cameră preliminară, în cadrul cercetării judecătoreşti se verifică dacă acuzaţia este fondată, respectiv dacă infracţiunile cu care a fost sesizată instanţa prin rechizitoriu au elementele de tipicitate cerute de lege pentru a atrage răspunderea penală, respectiv care sunt consecinţele răspunderii penale, dar şi elemente care decurg din prevederile art. 396 alin. (6) C.proc.pen. şi care conduc la încetarea procesului penal. Normele de aplicare a legii penale în spaţiu, invocate de către apărare, sunt prevăzute de lege pentru a stabili condiţiile în care autorităţile române au competenţa de a examina acţiunea penală şi se încadrează în art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. Natura juridică specifică a condiţiilor care se examinează (aparţinând dreptului substanţial, de exemplu, dubla incriminare în cadrul principiului personalităţii legii penale, ori aparţinând dreptului procesual, de exemplu, autorizarea procurorului general pentru punerea în mişcare a acţiunii penale) nu înlătură aplicarea art. 396 alin. (6) C.proc.pen. cu referire la art. 16 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., şi, în consecinţă, critica poate fi examinată în apel *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 174/A/2022, www.scj.ro)*.

ix. în ipoteza în care prin încheierea definitivă a judecătorului de cameră preliminară s-a constatat nulitatea absolută a unor rezultate din activităţile de supraveghere tehnică nelegal efectuate, această dezlegare se va impune cu putere de lucru judecat şi în alte cauze în care aceleaşi probe sunt folosite în condiţiile art. 142 alin. (5) C.proc.pen.

Secţiunea a 2-a. Obiectul camerei preliminare

- după terminarea urmăririi penale, procurorul va verifica dacă au fost respectate dispoziţiile legale care garantează aflarea adevărului, dacă urmărirea penală este completă şi există probele necesare şi legal sau loial administrate şi va dispune trimiterea în judecată a inculpatului prin rechizitoriu atunci când din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, că a fost săvârşită de inculpat şi că acesta răspunde penal;

- în ipoteza în care aceeaşi persoană a fost trimisă în judecată în mai multe cauze penale, ***reunirea cauzelor nu este posibilă*** în faza camerei preliminare;

- în faza de cameră preliminară *judecătorul de cameră preliminară nu poate dispune nici disjungerea* cauzei în latura penală sau a acţiunii civile de acţiunea penală, după cum nu poate proceda nici la reunirea cauzelor[1]. Nu poate echivala cu o

[1] De pildă, o reunire a cauzelor în ipotezele prevăzute de art. 43 alin. (1) C.proc.pen. ar echivala cu o analiză a fondului acuzaţiei formulate în cauză ce nu poate fi realizată în faza de cameră preliminară. Deopotrivă, şi cazurile de reunire facultativă pot conduce la o concluzie similară (de exemplu, în cazul determinării participaţiei penale a unor persoane trimise în judecată într-o cauză la fapta comisă de autor, care face obiectul altei cauze, când se impune stabilirea legăturii subiective dintre participanţi).

schimbare de jurisprudenţă în privinţa disjungerii în faza de cameră preliminară existenţa unei soluţii eronate pronunţate de instanţa supremă *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 67/2016, nepublicată)*, care în faza de cameră preliminară a dispus restituirea cauzei la parchet în privinţa unui inculpat, precum şi disjungerea cauzei şi începerea judecăţii cu privire la ceilalţi inculpaţi, în condiţiile în care o astfel de soluţie este interzisă explicit de art. 346 C.proc.pen., care stipulează explicit că soluţia de începere a judecăţii ori de restituire nu poate viza decât întreaga cauză; în plus, trebuie observat că dispoziţiile art. 46 alin. (1) C.proc.pen. se referă la disjungerea cauzei în cursul judecăţii pentru motive temeinice privind buna desfăşurare a judecăţii, iar art. 63 alin. (1) C.proc.pen. stipulează că prevederile art. 46 C.proc.pen. se aplică şi în cursul urmăririi penale, neexistând astfel o normă de trimitere cu privire la aplicarea instituţiei disjungerii în faza de camera preliminară;

În raport cu dispoziţiile art. 45 alin. (2) C.proc.pen. – în baza cărora cauzele pot fi reunite dacă se află în faţa primei instanţe sau în faţa instanţei de apel, cu dispoziţiile art. 54 din acelaşi cod referitoare la competenţa judecătorului de cameră preliminară şi cu dispoziţiile art. 346 C.proc.pen., care reglementează soluţiile în procedura camerei preliminare, reunirea cauzelor nu poate fi dispusă de către judecătorul de cameră preliminară în faza procesuală a camerei preliminare, ci numai de către instanţa de judecată, după parcurgerea procedurii de cameră preliminară. În consecinţă, în faza procesuală a camerei preliminare, judecătorul de cameră preliminară de la instanţa sesizată prin rechizitoriu respinge, ca inadmisibilă, cererea de reunire a cauzelor, formulată de judecătorul de cameră preliminară de la instanţa sesizată printr-un rechizitoriu distinct *(I.C.C.J., secţia penală, judecătorul de cameră preliminară, încheierea nr. 205 din 14 aprilie 2021, www.scj.ro).*

Atât în raport cu dispoziţiile art. 43 şi art. 45 alin. (2) C.proc.pen., cât şi în raport cu dispoziţiile art. 3 alin. (1) lit. d) şi alin. (7) C.proc.pen., reunirea cauzelor se poate realiza numai după parcurgerea procedurii de cameră preliminară. În consecinţă, judecătorul de cameră preliminară poate trimite cauza unei instanţe pentru a aprecia cu privire la reunirea cu o cauză aflată pe rolul acesteia, *numai după parcurgerea procedurii de cameră preliminară şi dispunerea începerii judecăţii.* Dispoziţia de trimitere a cauzei pentru a se aprecia cu privire la reunire poate fi cuprinsă în încheierea prin care se dispune începerea judecăţii *(I.C.C.J., secţia penală, judecător de cameră preliminară, încheierea nr. 827 din 14 septembrie 2017, www.scj.ro).*

Prin reunirea a două cauze aflate în faza procesuală a camerei preliminare, judecătorul de cameră preliminară *a exercitat competenţe specifice funcţiei de judecată*, cu încălcarea normelor imperative prevăzute în primul rând de art. 45 alin. (1) şi (2) C.proc.pen., sancţiunea trebuind a fi nulitatea absolută a dispoziţiei de reunire. Particularităţile procedurii de cameră preliminară prin raportare la obiectul prevăzut de art. 342 C.proc.pen. şi prin raportare la efectele pe care filtrul de legalitate realizat îl produce asupra procesului penal, îi conferă acesteia o trăsătură specifică în privinţa soluţiei ce poate fi dispusă în condiţiile

art. 346 C.proc.pen., anume unicitatea: judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecăţii, respectiv restituirea cauzei la parchet, cu privire la întreaga cauză. Chiar şi în ipotezele în care cauzele au fost reunite în cursul urmăririi penale (în condiţiile art. 63 C.proc.pen.), dacă viciul de legalitate care ar determina restituirea cauzei la parchet ar viza doar una din infracţiuni sau unul dintre inculpaţii trimişi în judecată prin acelaşi rechizitoriu, judecătorul de cameră preliminară este obligat să restituie în întregime cauza la parchet, nefiind posibilă pronunţarea unor soluţii diferite cu privire la unele infracţiuni/unii inculpaţi şi nici disjungerea cauzei, în condiţiile art. 46 C.proc.pen. În prezenta cauză, judecătorul de cameră preliminară de la instanţa sesizată cu rechizitoriu a dispus reunirea cauzelor în temeiul art. 43 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., temei care presupune ca între două sau mai multe infracţiuni să existe legătură şi reunirea cauzelor să se impună pentru buna înfăptuire a justiţiei. Or, apare evident că *o mai bună înfăptuire a justiţiei* este condiţionată de urmarea, în faza camerei preliminare, a unui parcurs similar de către dosarele reunite, ceea ce, prin raportare la specificul procedurii de cameră preliminară, este imposibil de anticipat, fiind cunoscut la momentul finalizării procedurii de cameră preliminară şi nu la momentul la care reunirea cauzei s-a realizat. Lipsa unui parcurs similar de către dosarele reunite face ca reunirea cauzelor în faza camerei preliminare să determine nu o mai bună înfăptuire a justiţiei, cum prevede art. 43 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., ci soluţii contrare dispoziţiilor art. 346 C.proc.pen. sau incompatibile cu textul de lege evocat, în ipoteze (care nu pot fi anticipate la momentul reunirii cauzelor) precum: doar unul din rechizitoriile emise în cauzele reunite este neregulamentar întocmit, atrăgând imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecăţii; sunt excluse toate probele administrate în cursul urmăririi penale doar în una din cele două cauze reunite; doar în una din cele două cauze procurorul solicită restituirea ori nu răspunde în termenul prevăzut de art. 345 *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea din 26 octombrie 2020, nepublicată).*

- ***în camera preliminară nu se verifică*** temeinicia acuzaţiei formulate prin actul de sesizare (de pildă, existenţa unui suport probatoriu al situaţiilor de fapt descrise în rechizitoriu sau caracterul lacunar ori insuficient al probatoriului) şi nici legalitatea sau temeinicia încadrării juridice reţinute în actul de sesizare,;

- în principiu, nu se verifică nici existenţa unui impediment dintre cele prevăzute de art. 16 C.proc.pen. (de exemplu, în ipoteza în care, după punerea în mişcare a acţiunii penale şi până la emiterea rechizitoriului *inculpatul a decedat*, omisiunea procurorului de a efectua verificări în sensul constatării decesului nu poate constitui un element de neregularitate a actului de sesizare, dacă identitatea acestui inculpat a fost menţionată în rechizitoriu, iar fapta de care este acuzat este descrisă în mod neechivoc, putându-se stabili obiectul şi limitele judecăţii; în această situaţie, la primul termen de judecată instanţa va dispune încetarea procesului penal, soluţie care nu intră în competenţa funcţională a judecătorului de cameră preliminară; tot astfel, invocarea lipsei de tipicitate a faptei, a intervenţiei legii de dezincriminare, a principiului *ne bis in idem* nu poate face obiectul analizei în camera preliminară, aceste impediment putând duce la pronunţarea unei soluţii de achitare, respectiv de încetare a procesului penal în faza de judecată); cu toate acestea, cum inexistenţa impedimentului prevăzut de art. 16 C.proc.pen. constituie o condiţie de legalitate pentru punerea

în mişcare/extinderea acţiunii penale, dacă un impediment dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-j) C.proc.pen., care lipsesc acţiunea penală de obiect, exista în mod evident şi neechivoc la data emiterii actului de inculpare şi nu a fost observată de procuror, această nelegalitate va putea fi sancţionată în faza de cameră preliminară (de pildă, în ipoteza în care acţiunea penală a fost pusă în mişcare faţă de o persoană care era decedată la data emiterii ordonanţei procurorului); faţă de competenţa funcţională a judecătorului de cameră preliminară, acesta nu va putea analiza şi dacă exista la momentul emiterii ordonanţei de punere în mişcare/extindere a acţiunii penale vreun temei dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen., care lipsesc acţiunea penală de temei; în final, mai trebuie precizat că cele reţinute de judecătorul de cameră preliminară în legătură cu verificarea legalităţii actelor procesuale de inculpare în sensul inexistenţei impedimentelor prevăzute de art. 16 alin. (1) lit. e)-j) C.proc.pen. nu va constitui un obstacol pentru instanţa de judecată de a dispune cu privire la fondul cauzei unei soluţii de încetare a procesului penal în aplicarea art. 396 alin. (6) C.proc.pen.;

- chestiunile prealabile sunt chestiuni extrapenale a căror soluţionare cade, în principiu, în competenţa instanţei penale, având în vedere că de modul în care sunt dezlegate depinde rezolvarea fondului unei cauze penale. Rezolvarea chestiunii prealabile se realizează înainte ca instanţa de judecată să se pronunţe pe fondul cauzei penale; prin urmare, nu intră în competenţa funcţională a judecătorului de cameră preliminară să analizeze în temeiul art. 52 C.proc.pen. o chestiune prealabilă;

- în faza de cameră preliminară se poate solicita judecătorului sesizarea Curţii Constituţionale cu o excepţie de neconstituţionalitate (*chestiune prejudicială*) care poate viza fie normele procedurale referitoare la desfăşurarea procesului penal în această fază, fie măsurile procesuale cu privire la care se poate pronunţa judecătorul, fie dispoziţiile legale a căror aplicare au condus la nelegalitatea administrării probelor sau a efectuării actelor de urmărire penală; deopotrivă, poate fi formulată o întrebarea preliminară pentru interpretarea dreptului Uniunii Europene care are legătură cu obiectul camerei preliminare, sau o întrebare prealabilă pentru dezlegarea unei chestiuni de drept[1];

- în cazul în care în această fază procesuală se pune în discuţie imparţialitatea judecătorului de cameră preliminară sau a tuturor judecătorilor instanţei este posibilă strămutarea judecării cauzei[2], respectiv formularea unei declaraţii de abţinere ori a unei cereri de recuzare.

---

[1] *În acest sens*, în jurisprudenţă *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 36 din 25 mai 2021)* s-a arătat că „examinând sesizarea formulată este îndeplinită condiţia referitoare la titularul sesizării, respectiv completul de judecători de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Bihor ce a fost învestit cu soluţionarea contestaţiei formulate de Parchetul de pe lângă Judecătoria Oradea, cauză în ultimă instanţă, reprezintă un organ judiciar competent să judece, în limitele conferite de art. 3 alin. (1) lit. c) şi alin. (6) cu referire la art. 342 şi 347 din Codul de procedură penală. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, în jurisprudenţa sa a considerat că a fost legal sesizat de judecători de cameră preliminară din cadrul tribunalului sau a curţii de apel, în ultimă instanţă (...)".

[2] În cazul în care, după strămutarea procedurii în faza de camera preliminară la un judecător de cameră preliminară de la o altă instanţă egală în grad, se dispune restituirea cauzei la

Obiectul procedurii de cameră preliminară constă în verificarea, după trimiterea în judecată a inculpatului prin rechizitoriul procurorului, a următoarelor aspecte:

a) competenţa instanţei;

- se va verifica dacă instanţa a fost sesizată cu o faptă care să atragă competenţa respectivei instanţe, iar nu temeinicia acuzaţiei;

- judecătorul de cameră preliminară îşi va verifica şi propria competenţă (materială, teritorială şi personală), iar în cazul în care va constata că nu este competent să efectueze procedura de cameră preliminară, va dispune ***prin încheiere definitivă*** declinarea cauzei în vederea parcurgerii procedurii de cameră preliminară la judecătorul de cameră preliminară din cadrul instanţei competente;

- excepţia de *necompetenţă materială sau după calitatea persoanei a instanţei inferioare celei competente potrivit legii* poate fi atât în prima instanţă în faţa judecătorului de cameră preliminară, cât şi în calea de atac a contestaţiei; soluţia se impune faţă de caracterul sancţiunii ce este incidentă în cazul încălcării acestor norme de competenţă – *nulitatea absolută*;

- apreciez că art. 47 alin. (2) şi (3) C.proc.pen. şi art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen. reglementează o ipoteză de excepţie de la dispoziţiile art. 347 alin. (4) C.proc.pen. cu privire la termenele în care poate fi invocată nulitatea relativă generată de nerespectarea normelor de competenţă; astfel, cu excepţia de *necompetenţă teritorială, materială sau după calitatea persoanei a instanţei superioare* celei competente potrivit legii poate fi invocată (inclusiv din oficiu) ***până la începerea cercetării judecătoreşti***, *a fortiori* această ipoteză de nulitate relativă poate fi invocată atât în prima instanţă în faţa judecătorului de cameră preliminară, cât şi în calea de atac a contestaţiei;

- pot exista situaţii în care declinarea de competenţă survine nu la debutul procedurii de cameră preliminară, ci consecutiv constatării neregularităţii rechizitoriului şi remedierii acestuia de către procuror, astfel încât să poată fi determinate limitele judecăţii;

- nu sunt excluse în această fază procesuală declinările reciproce de competenţă şi constatarea existenţei unui conflict negativ de competenţă;

- faţă de limitele competenţei funcţionale a judecătorului de cameră preliminară rămâne în continuare extrem de controversată[1] posibilitatea acestuia de a se pronunţa cu

---

procuror, instanţa competentă să realizeze procedura de cameră preliminară şi să judece cauza în ipoteza în care procurorul dispune din nou trimiterea în judecată este cea la care a fost strămutată procedura de cameră preliminară, dacă în urma remedierii elementelor de nelegalitate ale urmăririi penale şi eventual a refacerii/completării urmăririi penale, această instanţă este în continuare competentă material sau personal să judece cauza.

[1] Astfel, în unele opinii s-a apreciat că se impune schimbarea încadrării juridice şi declinarea competenţei în favoarea judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanţei ierarhic superioare, care ar putea constata nulitatea absolută a urmăririi penale efectuate de un parchet necompetent şi dispune restituirea cauzei. În această orientare, dispoziţiile art. 386 C.proc.pen. au fost aplicate *mutatis mutandis* şi în faza de cameră preliminară.

privire la obiectul camerei preliminare atunci când este evident că, prin raportare la fapta descrisă în rechizitoriu, încadrarea juridică dată de procuror este eronată, iar încadrarea juridică corectă ar atrage, pe de o parte, necompetența judecătorului de cameră preliminară, iar, pe de altă parte, necompetența organului de urmărire penală; asumând că judecătorul de cameră preliminară nu poate proceda la schimbarea încadrării juridice în această fază procesuală, cred că poate avea sustenabilitate procedurală o soluție de declinare de competență, fără schimbarea încadrării juridice atunci când fapta descrisă în rechizitoriu este de competența altei instanțe, în vederea respectării principiului legalității stipulat de art. 2 C.proc.pen., având în vedere dispozițiile art. 346 alin. (6) C.proc.pen. raportat la art. 50 C.proc.pen.;

- nu ar trebui exclusă nici posibilitatea unei abordări pretoriene flexibile apte să permită schimbarea încadrării juridice și declinarea de competență/constatarea unui conflict negativ de competență în condițiile reținerii unei erori vădite a organelor de urmărire penală în determinarea normei de incriminare incidente sau a variantei agravate/atenuate a acesteia prin raportare la situația de fapt descrisă neechivoc în rechizitoriu; în această abordare, menținând principiul că schimbarea de încadrare juridică care implică o evaluare a probelor administrate în cauză nu este posibilă în faza de cameră preliminară, s-ar putea crea ipoteze de excepție în care, prin raportare la situația de fapt descrisă în rechizitoriu să se analizeze temeinicia încadrării juridice reținute de parchet, în componenta ce ține de latura obiectivă, pentru ca astfel să se stabilească în mod legal încadrarea juridică și competența instanței de judecată, ori chiar competența organelor de urmărire penală[1] și să se asigure cadrul de aplicare a instituției declinării de competență.

b) competența organelor de urmărire penală;

- prin DCC nr. 302/2017 instanța de contencios constituțional a apreciat că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., care nu reglementează în categoria nulităților absolute încălcarea dispozițiilor referitoare la competența materială a organului de urmărire penală este neconstituțională, deoarece legiuitorul nu și-a îndeplinit obligația ce decurge din respectarea principiului consti-

---

În alte soluții, s-a opinat că nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice în faza de cameră preliminară, însă în faza de judecată se poate dispune aceasta, iar în urma declinării, instanța competentă potrivit noii încadrări poate restitui cauza la parchet.

O a treia orientare este cea care susține că odată constatată greșita încadrare juridică în raport de fapta descrisă în actul de sesizare și că aceasta atrage necompetența materială a organelor de urmărire penală se impune constatarea nulității actelor de urmărire penală și a neregularității rechizitoriului, și restituirea cauzei la parchet.

În fine, o altă abordare este cea potrivit căreia nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice a faptei în faza de cameră preliminară și, implicit, nici nu se poate dispune declinarea competenței. În cazul în care se dispune începerea judecății, instanța sesizată cu rechizitoriu are posibilitatea de a dispune schimbarea încadrării juridice și declinarea competenței de judecată instanței competente potrivit noii încadrări. Această din urmă instanță trebuie să procedeze la judecarea cauzei fără a se putea dispune restituirea cauzei la parchet.

[1] Este posibil ca în urma schimbării de încadrare juridică să fie afectată doar competența instanței din care face parte judecătorul de cameră preliminară, ori ca noua încadrare juridică să releve, pe de o parte, necompetența parchetului care a emis rechizitoriu, iar pe de altă parte, necompetența instanței de judecată sesizate.

tuţional al legalităţii; în interpretarea Curţii Constituţionale este incidentă sancţiunea nulităţii absolute indiferent dacă organul de urmărire penală este inferior sau superior celui competent; deopotrivă, va fi incidentă sancţiunea nulităţii absolute şi atunci când un parchet de drept comun efectuează acte ce intră în sfera de competenţă a unui organ de urmărire penală specializat, dar şi atunci când acesta din urmă îşi depăşeşte competenţa şi efectuează urmărirea penală într-o cauză de competenţa unui parchet de drept comun;

- în cazul în care a fost invocată din oficiu ori de persoana vătămată sau de celelalte părţi se va verifica competenţa materială, personală şi funcţională a organelor de urmărire penală;

- în ipoteza în care competenţa este determinată după calitatea persoanei, nu este necesar ca toţi inculpaţii să fi avut calitatea prevăzută de lege, fiind suficient ca unul dintre aceştia să fi avut calitatea ce atrage derogarea de la normele de competenţă materială;

- efectuarea urmăririi penale de către un organ de urmărire penală necompetent va conduce la restituirea cauzei la parchet;

- necompetenţa organului de urmărire penală va fi valorificată în cadrul acestui obiect de analiză, iar nu din perspectiva neregularităţii rechizitoriului care va fi reţinută în mod subsidiar.

c) regularitatea rechizitoriului;

- ***neregularitatea rechizitoriului*** este o sancţiune autonomă care intervine atunci când actul de sesizare este întocmit cu ***nerespectarea condiţiilor intrinseci sau extrinseci*** necesare pentru sesizarea instanţei;

- excluderea prin Codul de procedură penală a nelegalei sesizări a instanţei dintre cazurile care atrag nulitatea absolută, astfel cum erau prevăzute de Codul de procedură penală din 1968 a fost necesară în vederea configurării neregularităţii rechizitoriului ca o nouă sancţiune procesuală, autonomă de cea a nulităţilor; astfel, nu pot fi considerate ca sinonime noţiunile de ***neregularitate a rechizitoriului cu cea de nelegalitate a actului de sesizare/sesizării, sfera neregularităţii rechizitoriului fiind mai largă***[1] şi înglobând atât ipotezele în care se relevă o nelegalitate a acestuia ca urmare a încălcării normelor privind trimiterea în judecată, deşi din cuprinsul actului se pot stabili obiectul şi limitele judecăţii (de pildă, când trimiterea în judecată s-a realizat pentru alte fapte decât cele care au făcut obiectul acţiunii penale, sau pentru fapte pentru care redeschiderea urmăririi penale nu a fost confirmată de judecător), cât şi ipotezele în care nu se reţine nerespectarea vreunei norme de procedură în cursul urmăririi penale, însă rechizitoriul nu este apt să îşi îndeplinească funcţia idonee ca urmare a imposibilităţii stabilirii limitelor judecaţii; practic, nelegalitatea

[1] *În sens contrar*, în doctrină (*Gh. Mateuţ, L. Criste*, Verificarea legalităţii sesizării instanţei în procedurile jurisdicţionale, în In Honorem A. Crişu, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2022, p. 201) s-a apreciat că noţiunea de *nelegalitate* are un înţeles mai larg decât cea de *neregularitate*. Astfel, dacă nelegalitatea înseamnă orice încălcare a dispoziţiilor legale privind trimiterea în judecată, neregularitatea desemnează doar neîndeplinirea condiţiilor de fond şi de formă prevăzute de lege cu privire la cuprinsul rechizitoriului.

actului de sesizare a instanţei este subsumată noii sancţiuni create de Codul de procedură penală, respectiv neregularităţii rechizitoriului;

- incidenţa sancţiunii ***nu este dependentă de existenţa unei vătămări***, fiind intim legată de evaluarea de către judecător a naturii idonee a rechizitoriului în scopul înlăturării patologiilor procesuale; în mod întemeiat s-a reţinut în doctrină[1] că validitatea rechizitoriului este independentă de legalitatea ori de sancţiunile aplicate actelor de urmărire penală şi că *nelegalitatea actelor de urmărire penală nu este de natură să atragă, prin ea însăşi, nelegalitatea sesizării instanţei*; totuşi, trebuie subliniat că anularea unor acte de urmărire penală poate atrage implicit şi neregularitatea rechizitoriului ca sancţiune autonomă, iar nu ca o consecinţă a aplicării dispoziţiilor art. 280 alin. (2) C.proc.pen. referitoare la efectul extensiv al nulităţii[2] (de pildă, anularea ordonanţei de punere în mişcare ori de extindere a acţiunii penale va conduce şi la constatarea neregularităţii rechizitoriului, deoarece acesta nu este aptă să învestească instanţa cu o infracţiune pentru care nu există un act de inculpare legal întocmit);

- sancţiunea ***neregularităţii rechizitoriului*** este incidentă numai cu privire la acest act de sesizare, nevizând şi celelalte acte de sesizare a instanţei (încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care se dispune începerea judecăţii în urma admiterii plângerii formulate împotriva unei soluţii de clasare dispuse faţă de un inculpat sau acordul de recunoaştere a vinovăţiei);

- verificarea regularităţii rechizitoriului constituie un element *distinct de verificarea legalităţii actelor de urmărire penală*, rechizitoriul nefiind un act de urmărire penală[3], ci actul de sesizare a instanţei care este emis de către procuror după finalizarea fazei procesuale a urmăririi penale[4];

- ***neregularitatea rechizitoriului*** poate fi invocată **oricând** în faza camerei preliminare de părţi sau de subiecţii procesuali ***ori de către judecătorul de cameră preliminară din oficiu*** fie în primul grad de jurisdicţie, fie direct în calea de atac a contestaţiei,

- sancţiunea neregularităţii rechizitoriului nu îşi produce efectele prin intermediul nulităţii, condiţiile de reţinere şi invocare ale celor două sancţiuni fiind diferite; constatarea neregularităţii rechizitoriului de către judecătorul de cameră preliminară atrage obligaţia procesuală pozitivă a procurorului de a o remedia; încălcarea acestei

---

[1] *I. Kuglay*, în *M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015, p. 905.

[2] Trebuie notat şi că faţă de dispoziţia explicită a art. 280 alin. (2) C.proc.pen., *nulitatea derivată* produce efecte *ope legis*, nefiind supusă aceloraşi reguli ca şi celelalte ipoteze de nulitate, în special în privinţa dovezii existenţei unei vătămări.

[3] *În acelaşi sens, I. Kuglay*, în *M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015, p. 905. *În sens contrar*, a se vedea *Gh. Mateuţ, L. Criste*, op. cit., p. 202, care arată că rechizitoriul are natura unui act de urmărire penală. El aparţine urmăririi penale prin însăşi funcţia pe care o îndeplineşte şi anume, de act de trimitere în judecată şi de sesizare a instanţei.

[4] Spre deosebire de Codul de procedură penală din 1968, potrivit actualului Cod de procedură penală rechizitoriul nu mai poate fi atât act de sesizare, cât şi act de inculpare, acţiunea penală neputând fi pusă în mişcare direct prin rechizitoriu.

obligații atrage restituirea cauzei la parchet, dacă nu se pot stabili obiectul și limitele judecății; așadar, trebuie avut în vedere că nu orice neregularitate a rechizitoriului atrage restituirea cauzei la parchet, putând fi dispusă și o soluție de începere a judecății dacă judecătorul de cameră preliminară apreciază că, în ciuda neregularității constatate, poate fi stabilit obiectul judecății;

- evaluarea criticilor referitoare la neregularitatea actului de sesizare este în competența **judecătorului de cameră preliminară** care va analiza dacă la întocmirea rechizitoriului au fost respectate:

1. condițiile extrinseci ale rechizitoriului – neregularitate formală a actului de sesizare (formă de nelegalitate a emiterii rechizitoriului):

(i) dacă rechizitoriul a fost verificat sub aspectul legalității și temeiniciei de procurorul ierarhic superior[1];

(ii) dacă rechizitoriul cuprinde mențiunile obligatorii prevăzute de art. 328 C.proc.pen. [denumirea parchetului și data emiterii rechizitoriului, numele, prenumele și calitatea celui care l-a întocmit, semnătura celui care l-a întocmit, fapta și persoanele pentru care s-a efectuat urmărirea penală (pentru determinarea limitelor urmăririi penale se va analiza ordonanța de începere a urmăririi penale *in rem*, ordonanța prin care s-a dispus continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect și confirmarea acesteia, atunci când măsura a fost dispusă de organul de cercetare penală, ordonanța prin care a fost pusă în mișcare acțiunea penală, ordonanța prin care s-a dispus extinderea urmăririi penale sau a acțiunii penale, ordonanța de reunire a cauzelor), încadrarea juridică a acesteia, motivele de fapt și de drept, probele și mijloacele de probă pe care se întemeiază acuzarea, actele de urmărire penală efectuate, date referitoare la măsurile preventive/asigurătorii luate în cursul urmăririi penale, dispoziția de trimitere în judecată, cheltuielile judiciare, precum și numele și prenumele persoanelor care trebuie citate în instanță, cu indicarea calității lor în proces, și locul unde urmează a fi citate];

- motivarea Curții Constituționale din DCC nr. 22/2018 axată pe garantarea efectivă a prezumției de nevinovăție a inculpatului și a dreptului la un proces echitabil al acestuia și pe efectele pe care le produc pe plan cognitiv asupra judecătorului probele nelegale sau neloiale aflate în materialitatea lor în dosarul cauzei produce efecte nu numai în materia excluderii probelor nelegal sau neloial administrate, ci și în sfera sancțiunii neregularității rechizitoriului;

- astfel, dacă în rechizitoriul cu care a fost învestită instanța faptele sau împrejurările de fapt care rezultă din mijlocele de probă nelegal sau neloial administrate *sunt prezentate* de procuror astfel cum sunt consemnate în mijloacele de probă excluse (de pildă, copierea în cuprinsul rechizitoriului a conținutului proceselor-verbale de redare a măsurilor de supraveghere tehnică care au fost excluse sau redarea declarației unui martor sau coinculpat cu privire la care s-a constatat că a fost administrată nelegal),

---

[1] Astfel, verificarea legalității și temeiniciei rechizitoriului de un alt procuror decât cel ierarhic superior nu atrage incidența sancțiunii nulității (absolute sau relative), ci pe cea a neregularității rechizitoriului. Această neregularitate poate fi acoperită în procedura incidentală prevăzută de art. 345 C.proc.pen.

consider că efectul cognitiv învederat de instanţa de contencios constituţional se menţine, chiar dacă a operat o excludere materială a acestor mijloace de probă; prin urmare, având în vedere scopul urmărit de garantare efectivă, iar nu teoretică şi iluzorie, a prezumţiei de nevinovăţie a inculpatului şi a dreptului la un proces echitabil al acestuia, apreciez că în acest caz se poate reţine neregularitatea actului de sesizare prin raportare la ***condiţiile de formă, extrinseci ale rechizitoriului***; pe de o parte, trebuie avut în vedere faptul că, indiferent dacă nulitatea este absolută sau relativă, constatarea acesteia determină lipsirea de efecte juridice a actului afectat, din momentul efectuării acestuia, iar nu din momentul constatării nulităţii, astfel că se poate constata că procurorul a făcut referire în rechizitoriu la probe nelegal administrate care prin menţinerea lor în cuprinsul actului de sesizare pot afecta prezumţia de nevinovăţie a acuzatului; pe de altă parte, trebuie avut în vedere că, potrivit art. 328 alin. (1) C.proc.pen., una dintre condiţiile de formă ale rechizitoriul este aceea de a conţine referiri la probele administrate în mod legal, or, referirile la probele nelegale din cuprinsul actului de sesizare afectează legalitatea extrinsecă a acestuia; în plus, cred că intervenţia asupra rechizitoriului de înlăturare a pasajelor care cuprind referiri la probele nelegal administrate poate releva şi mai clar caracterul inform al acestuia, întrucât, în unele cazuri, în urma operaţiunii de eliminare actul de sesizare se învederează inapt de a învesti instanţa, fiindu-i afectată substanţial coerenţa[1];

---

[1] *În sensul că* inserarea în rechizitoriu de pasaje sau referiri la probele excluse atrage neregularitatea actului de sesizare şi că singurul remediu procesual adecvat care să aibă aptitudinea de a înlătura orice neregularitate nu poate fi decât cel care impune restituirea cauzei la parchet şi, prin urmare, reactivarea funcţiei judiciare de urmărire penală, astfel încât procurorul să poată reface actele procesuale şi să emită un nou rechizitoriu din cuprinsul cărora să elimine orice pasaje preluate sau referire la probele administrate cu încălcarea dispoziţiilor legale, a se vedea *A. Zarafiu, L. Iordache*, Controverse privind remedierea actului de sesizare a instanţei în procedura de cameră preliminară, în In Honorem A. Crişu, op. cit., p. 391.

În schimb, deşi a apreciat că, în conformitate cu DCC nr. 22 din 18 ianuarie 2018, se impune eliminarea de către procuror a referirilor la probele excluse în cuprinsul rechizitoriului sau a altor acte procesuale (constatând astfel, implicit, neregularitatea actului de sesizare prin raportare la condiţiile de formă, extrinseci ale rechizitoriului), instanţa supremă nu a aplicat în concret această sancţiune, ci a creat pe cale pretoriană o *procedură sui-generis*, fără acoperire în vreo dispoziţie procedurală, dar mai flexibilă decât cea a remedierii neregularităţii rechizitoriului, constând în intervenţia directă asupra actelor procesuale, precum şi în întocmirea de către parchet a unui act care să ateste modul în care s-a intervenit în baza încheierii pronunţată de instanţă, pentru a evidenţia diferenţa între actele iniţiale şi cele rămase după aducerea la îndeplinire a acestei dispoziţii. Caracterul pretorian al procedurii prin care a fost trimisă cauza la parchet în vederea remedierii neregularităţilor constatate cu privire la condiţiile extrinseci ale rechizitoriului a condus la formularea unei contestaţii la executare de către parchet în scopul lămuririi dispozitivului soluţiei dispuse. Astfel, prin *încheierea nr. 31 din 27 septembrie 2018 (nepublicată)*, I.C.C.J. a dispus eliminarea referirilor la mijloacele de probă excluse şi eliminarea redării conţinutului acestor mijloace de probă din rechizitoriu şi din ordonanţa de remediere a neregularităţilor actului de sesizare. Astfel, s-a apreciat că „eliminarea respectivelor menţiuni din conţinutul actelor procesuale se impune în egală măsură şi pentru aceleaşi raţiuni avute în vedere în DCC nr. 22/2018, căci, în caz contrar, se anulează chiar efectul excluderii fizice a mijloacelor de probă, în condiţiile în care despre existenţa şi chiar conţinutul acestora, se face menţiune

2. condiţiile intrinseci ale rechizitoriului – neregularitatea de conţinut a actului de sesizare

- faţă de funcţia procesuală stricto sensu a camerei preliminare şi de excluderea incompatibilităţii funcţiei de verificare a legalităţii trimiterii în judecată cu cea de judecată ***din sfera de verificare a regularităţii interne a rechizitoriului a fost exclusă cea a aparenţei de temeinicie a rechizitoriului care implică şi evaluarea testului suficienţei probelor în vederea evitării trimiterilor în judecată arbitrare;*** procedând astfel, legiuitorul a optat, în mod nejustificat, pentru lăsarea în afara sferei de analiză a judecătorului a condiţiei caracterului complet al urmăririi penale şi a testului suficienţei probelor, considerând că verificarea caracterului arbitrar al trimiterii în judecată nu se încadrează în noţiunea de legalitate a sesizării instanţei; cred că *de lege ferenda* se impune regândirea obiectului camerei preliminare pentru a fi acoperite toate ipotezele de nelegalitate care pot să survină în cursul urmăririi penale, inclusiv în ceea ce priveşte verificarea standardului suficienţei probei necesar a fi întrunit pentru emiterea în mod legal a rechizitoriului;

- neregularitate de conţinut a rechizitoriului priveşte numai aptitudinea acestuia de a învesti instanţa – respectiv, dacă în cuprinsul rechizitoriului sunt descrise faptele care constituie obiectul acuzării (natura faptelor imputate inculpaţilor, modul, mijloacele, timpul şi locul presupusei lor comiteri, împrejurările de fapt şi contextul presupusei lor comiteri) faţă de fiecare inculpat în parte pentru a se putea stabili obiectul şi limitele judecăţii; deopotrivă, trebuie analizat dacă nelegalitatea unor acte de urmărire penală sau omisiunea parcurgerii unor proceduri obligatorii de

---

expresă şi detaliată în rechizitoriu şi în ordonanţa de regularizare a actului de sesizare. Altfel spus, contrar raţiunilor ce determină îndepărtarea mijloacelor de probă a căror nulitate a fost constatată, s-ar ajunge ca faptele şi împrejurările relevate prin probele excluse să fie în continuare cunoscute şi evidenţiate prin acte esenţiale pentru soluţionarea cauzei. (...) Or, în speţă, se constată că, pe lângă simpla indicare a acestor mijloace de probă şi a modului în care s-a dispus autorizarea măsurilor de supraveghere tehnică, în cuprinsul rechizitoriului se procedează la analiza detaliată a acestora şi la o amplă redare a conţinutului probelor obţinute prin punerea în executare a măsurilor de supraveghere tehnică. De asemenea, în cuprinsul ordonanţei se procedează la înlăturarea neregularităţii actului de sesizare prin referire la conţinutul mijloacelor de probă constând în procesele-verbale de redare a convorbirilor interceptate şi prin redarea unor părţi din conţinutul acestor probe, declarate nule prin prezenta hotărâre. Luând în considerare raţiunile ce au stat la baza DCC nr. 22/2018 a Curţii Constituţionale, păstrarea acestor menţiuni în cuprinsul celor două acte procesuale ar anula consecinţele excluderii probelor nelegale şi ar genera efectul invers celui urmărit de Curtea Constituţională prin decizia menţionată, conducând, implicit, la afectarea prezumţiei de nevinovăţie şi a dreptului la un proces echitabil al inculpatului". Ulterior, prin *încheierea din 17 octombrie 2018 (nepublicată)*, I.C.C.J. a admis contestaţia la executare formulată de parchet şi a lămurit dispozitivul încheierii sus-menţionate, în sensul că eliminarea referirilor la mijloacele de probă excluse în temeiul art. 102 alin. (2)-(4) C.proc.pen. şi eliminarea redării conţinutului acestor mijloace de probă din rechizitoriu şi din ordonanţa de remediere a neregularităţilor actului de sesizare (excluderea fizică) se va realiza de către parchet „prin intervenţie directă asupra celor două acte procesuale, şi nu prin întocmirea unor acte procesuale noi, iar aceasta vizează strict indicarea acestor mijloace de probă şi redarea conţinutului acestor mijloace de probă în cuprinsul celor două acte procesuale, şi nu descrierea situaţiei de fapt".

confirmare nu afectează regularitatea de fond a rechizitoriului (de pildă, neînceperea urmăririi penale *in rem* sau lipsa unei dispoziţii de extindere a urmăririi penale pentru infracţiunea cu care a fost sesizată instanţă, lipsa confirmării redeschiderii urmăririi penale, lipsa punerii în mişcare a acţiunii penale pentru faptele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată etc.)[1];

- verificarea este făcută în scopul stabilirii dacă acesta este apt să învestească în mod valabil instanţa de judecată, precum şi pentru a asigura posibilitatea efectuării unei apărări concrete şi efective a inculpatului prin raportare la faptele pentru care a fost efectuată urmărire penală şi pusă în mişcare acţiunea penală, precum şi de modalitatea în care se susţine că au fost comise;

- preluând criteriile stabilite în jurisprudenţa Curţii Europene cu privire la *calitatea legii de a fi previzibilă*[2], apreciez că aceleaşi exigenţe pot fi reţinute *mutatis mutandis* şi în analiza efectuată de judecătorul de cameră preliminară cu privire la condiţiile intrinseci ale actului de sesizare; aşadar, trebuie determinat dacă acuzaţia a fost formulată *cu o suficientă precizie*, astfel încât să permită inculpatului (care la nevoie poate apela la consultanţă de specialitate din partea unui avocat ales sau desemnat din oficiu) să înţeleagă fapta de care este acuzat, încadrarea juridică a acesteia şi tratamentul sancţionator;

- pot exista însă situaţii în care discrepanţa dintre situaţia de fapt reţinută şi încadrarea juridică să conducă la reţinerea neregularităţii actului de sesizare prin imposibilitatea determinării obiectului şi limitelor judecăţii (de pildă, reţinerea unităţii legale de infracţiune sub forma continuată în condiţiile descrierii unui singur act de executare ori în cazul în care nu se poate stabili numărul actelor materiale pentru care s-a dispus trimiterea în judecată dintre cele pentru care a fost începută urmărirea penală *in rem*);

- precizarea datei sau a unui interval de timp precis determinat în care procurorul susţine că au fost comise faptele este deosebit de importantă; în raport de această acuzaţie concretă, inculpatul îşi va putea pregăti ulterior apărarea, instanţa va putea verifica dacă susţinerile inculpatului sunt veridice sau constituie doar un alibi necon-

---

[1] În literatura de specialitate (*Gh. Mateuţ, L. Criste*, op. cit., p. 203) s-a apreciat că neregularitatea rechizitoriului priveşte doar cuprinsul rechizitoriului, nu şi actele care stau la baza acestuia, care formează obiectul unei verificări distincte de legalitate a actului de sesizare a instanţei. Sancţionarea cu nulitatea actelor de urmărire penală anterioare va conduce la reţinerea nulităţii rechizitoriului în temeiul art. 280 alin. (2) C.proc.pen.

[2] Legea trebuie să fie previzibilă, adică să fie redactată cu suficientă precizie, în aşa fel încât *să permită oricărei persoane – care la nevoie poate apela la consultanţă de specialitate – să îşi corecteze conduita* (CtEDO, hotărârea din 22 noiembrie 1995, în cauza *S.W. c. Marii Britanii*, parag. 34-36). Această exigenţă de „previzibilitate" a dispoziţiei de drept este destinată să protejeze principiul securităţii juridice şi este respectată „în cazul în care persoana poate să cunoască, din conţinutul dispoziţiei aplicabile şi, la nevoie, cu ajutorul interpretării date acesteia de tribunale, ce acţiuni şi omisiuni îi angajează răspunderea penală" (*Fr. Sudre*, Drept european şi internaţional al drepturilor omului, op. cit., p. 310). Previzibilitatea legii nu se opune ca persoana interesată să fie nevoită să recurgă la o consiliere pentru a evalua, în mod rezonabil faţă de împrejurările cauzei, consecinţele ce ar putea decurge dintr-o anumită acţiune (CtEDO, hotărârea din 13 iulie 1995, în cauza *Tolstoy Miloslavsky c. Marii Britanii*, parag. 37).

firmat de probele administrate; în plus, din perspectiva dreptului substanţial, lipsa precizării datei faptei pune inculpatul în imposibilitate de a invoca dispoziţiile legii penale mai favorabile ori incidenţa unor cauze care înlătură răspunderea penală (de pildă, prescripţia răspunderii penale);

- neregularitatea rechizitoriului poate fi consecinţa constatării unui caz de incompatibilitate a procurorului care a întocmit actul de sesizare, ori a celui care a procedat la verificarea legalităţii şi temeiniciei trimiterii în judecată în calitate de procuror ierarhic superior; chiar dacă incompatibilitatea este sancţionată cu nulitatea relativă a actelor procesuale/procedurale întocmite dacă sunt întrunite cerinţele art. 282 C.proc.pen., cred că în privinţa actului de sesizare va interveni sancţiunea specifică a neregularităţii rechizitoriului, care este independentă de constatarea unei vătămări procesuale.

Nu constituie elemente de neregularitate a rechizitoriului care să conducă la concluzia că actul de sesizare nu îşi poate îndeplini funcţia idonee:

1. menţiunea din rechizitoriu că martorii urmează a fi citaţi în cursul judecăţii prin intermediul organului de urmărire penală, având în vedere că aceasta nu se înfăţişează ca fiind o veritabilă nelegalitate a actului de sesizare, instanţa în cursul judecăţii trebuind să procedeze la citarea doar a martorilor care au fost încuviinţaţi în prealabil, potrivit dispoziţiilor Codului de procedură penală;

2. greşita încadrare juridică a faptei sau greşita stabilire a legii penale mai favorabile, ori neindicarea incidenţei unei cauze legale de reducere a pedepsei, aceste aspecte urmând a fi analizate în cursul dezbaterii contradictorii din faza de judecată;

3. erorile din citativul rechizitoriului (de pildă, neindicarea unor martori audiaţi în cursul urmăririi penale şi la care se face referire în rechizitoriu, sau indicarea unei persoane vătămate în calitate de martori), deoarece cadrul în care urmează să fie realizată procedura de citare va fi evaluat în cursul judecăţii de către instanţă;

4. greşita evaluare (determinare) a prejudiciului produs prin fapta care face obiectul acuzaţiei penale, în cadrul secţiunii destinate laturii civile din rechizitoriu, aceasta constituind o problematică ce ţine de temeinicia acţiunii civile, iar nu de legalitatea acesteia;

5. neindicarea în dispozitivul rechizitoriului a persoanelor şi faptelor pentru care s-a dispus disjungerea; o situaţie similară este cea în care urmărirea penală a vizat mai multe persoane care au avut calitatea de suspect sau inculpat, iar prin rechizitoriu s-a dispus trimiterea în judecată numai a unora dintre inculpaţi, fără a exista vreun act procesual din care să rezulte că pentru ceilalţi s-a adoptat o soluţie de netrimitere în judecată sau de disjungere a cauzei; aceste elemente de nelegalitate nu fac obiectul verificării în faza camerei preliminare şi, prin urmare, nu sunt în măsură să conducă la constatarea neregularităţii rechizitoriului, deoarece analiza de legalitate se va realiza de judecătorul de cameră preliminară numai prin raportare la faptele şi persoanele descrise în rechizitoriu pentru care s-a dispus trimiterea în judecată;

6. eronata determinare a cuantumului cheltuielilor judiciare în cursul urmăririi penale şi a modalităţii de repartizare a acestora între coinculpaţi (de pildă, stabilirea în mod egal a cuantumului cheltuielilor judiciare în condiţiile în care participaţia

penală a inculpaţilor este semnificativ diferită – unii dintre ei participând la toate actele materiale ale unei infracţiuni continuate, în vreme ce alţii doar la un singur act), întrucât competenţa de a dispune cu privire la obligarea la plata cheltuielilor judiciare către stat aparţine instanţei care va stabili şi modalitatea de imputare a acestora prin raportare la culpa procesuală a inculpaţilor în producerea acestora; lipsa totală a menţiunii în rechizitoriul a cuantumului cheltuielilor judiciare constituie o neregularitate care trebuie să fie sancţionată, procurorul având obligaţia de a reface sub acest aspect actul de sesizare în procedura incidentală;

7. erorile în determinarea formei de participaţie penală faţă de situaţia de fapt descrisă în rechizitoriu (de pildă, reţinerea instigării la comiterea faptei în locul complicităţii concomitente), aceste aspecte urmând a fi dezbătute în contradictoriu în faţa instanţei;

8. erorile materiale strecurate în menţionarea denumirii marginale a infracţiunii pentru care s-a dispus trimiterea în judecată, în condiţiile în care fapta a fost descrisă în concret în actul de sesizare şi a fost indicată corect norma de incriminare din Codul penal;

9. nelegalitatea sau netemeinicia soluţiei de netrimitere în judecată dispuse prin rechizitoriu, evaluarea acestora nefăcând obiectul evaluării în faza de cameră preliminară şi, pe cale de consecinţă, neputând afecta regularitatea rechizitoriului privit ca act de sesizare a instanţei;

10. caracterul incomplet al urmăririi penale, ca urmare a neadministrării tuturor probelor necesare lămuririi cauzei;

11. caracterul insuficient sau incomplet al normelor prevăzute de legislaţia primară indicate de procuror ca fiind încălcate în ipoteza acuzaţiei de abuz în serviciu;

12. lipsa trimiterii concrete la probele din care procurorul a reţinut anumite situaţii de fapt.

Se vor putea reţine drept ipoteze de neregularitate a rechizitoriului care atrag imposibilitatea stabilirii obiectului şi limitelor judecăţii:

1. existenţa unei situaţii de fapt echivoce[1] descrise în rechizitoriu care nu face posibilă stabilirea faptei concrete imputate inculpatului [inclusiv în ipotezele în care nu se poate determina data şi locul comiterii faptei sau a faptelor imputate fiecărui participant la comiterea infracţiunii (de exemplu, în cazul acuzaţiei de comitere a infracţiunii de şantaj va constitui o neregularitate a actului de sesizare neindicarea, pentru fiecare din inculpaţi în parte, a persoanelor asupra cărora s-ar fi exercitat activitatea de constrângere, nedescrierea acţiunilor concrete de constrângere exercitate de fiecare dintre inculpaţi, în raport de persoanele vătămate, neindicarea acţiunilor pe care fiecare dintre inculpaţi ar fi trebuit să le desfăşoare în cadrul infracţiunii/infracţiunilor de şantaj; tot astfel, va exista o neregularitate a actului de sesizare în cazul

[1] În jurisprudenţă s-a reţinut că „lipsa descrierii cu claritate a faptelor nu poate fi suplinită pe baza unor raţionamente logice efectuate de instanţă, prin coroborarea unor elemente faptice enunţate disparat în cuprinsul actului de sesizare sau în cuprinsul ordonanţei de înlăturare a neregularităţilor ori pe baza modalităţii în care s-a realizat încadrarea juridică" *(I.C.C.J., secţia penală, judecătorul de cameră preliminară, încheierea nr. 1035 din 22 noiembrie 2016, nepublicată).*

imposibilității determinării persoanelor acuzate în legătură cu fiecare din situațiile de fapt redate din rechizitoriu, a activității concrete a fiecăreia dintre persoanele inculpate, precum și a cuantumului prejudiciului pe care procurorul a înțeles să-l rețină în raport cu acuzațiile formulate și persoanele inculpate];

2. existența unor incongruențe între faptele pentru care a fost începută urmărirea penală *in rem*, cele pentru care s-a dispus continuarea efectuării urmăririi penale față de suspect sau punerea în mișcare a acțiunii penale și cele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată (de pildă, în ipoteza în care urmărirea penală s-a început, iar acțiunea penală s-a exercitat pentru o unitate naturală de infracțiune, iar trimiterea în judecată s-a dispus pentru o unitate legală de infracțiune);

3. imposibilitatea stabilirii din descrierea faptelor în actul de sesizare a numărului infracțiunilor de care este acuzat inculpatul, respectiv a acțiunilor sau inacțiunilor ce intră în conținutul unității legale în cazul infracțiunii continuate ori a infracțiunii complexe sau de obicei; în această privință trebuie avut în vedere că în cauza *Rohlena c. Republicii Cehe* CtEDO a arătat că în cazul în care o persoană este acuzată de săvârșirea unei infracțiuni „continuate", principiul securității juridice impune ca faptele constitutive ale infracțiunii, care angajează răspunderea penală a persoanei în cauză, să fie clar enunțate în rechizitoriu; în cazul acestor infracțiuni, determinarea momentului consumării și al epuizării poate prezenta relevanță pentru reținerea incidenței altor instituții (de pildă, concursul de infracțiuni sau recidiva, ori prescripția răspunderii penale, legea penală mai favorabilă etc.); deopotrivă, în cazul infracțiunii continuate este necesar de avut în vedere că instanța trebuie să analizeze dacă fiecare acțiune/inacțiune din cuprinsul unității legale este prevăzută de norma de incriminare sau dacă conduitele descrise nu fac parte în realitate dintr-o unitate naturală de infracțiune, caz în care modalitatea de descriere a faptei în actul de sesizare este deosebit de importantă;

4. imposibilitatea stabilirii modalității de comitere a faptei imputate inculpatului în ipoteza infracțiunilor cu conținuturi alternative sau a acuzațiilor referitoare la participația penală proprie sub forma complicității morale sau la participația improprie;

5. punerea în mișcare a acțiunii penale direct prin rechizitoriu;

6. omisiunea procurorului de a pune în mișcare acțiunea penală pentru toate infracțiunile pentru care s-a dispus trimiterea în judecată;

7. descrierea în partea expozitivă a rechizitoriului a unei/unor fapte și reținerea caracterului penal al acestora cu indicarea încadrării juridice corespunzătoare, fără să existe o dispoziție de trimitere în judecată cu privire la acestea;

8. construirea părții expozitive a rechizitoriului numai prin preluare, prin copiere a conținutului declarațiilor martorilor și a proceselor-verbale de redare a activității de supraveghere tehnică, fără ca procurorul să fi făcut vreo analiză a acestor probe și să fi redat situația de fapt cu care urmează a fi sesizată instanța;

9. lipsa vreunei referiri la urmarea imediată a infracțiunii și, implicit, la latura civilă a cauzei sau la persoanele vătămate afectate de activitatea care face obiectul acțiunii penale, ca urmare a neefectuării vreunui act de urmărire penală cu privire la aceste componente, deoarece este de natură să conducă la imposibilitatea determi-

nării obiectului şi limitelor judecăţii în situaţia în care, la trimiterea în judecată nu sunt identificate părţile civile/persoanele vătămate;

- în cazul în care prin rechizitoriu s-au dispus atât soluţii de trimitere în judecată, cât şi soluţii de netrimitere în judecată (clasare sau renunţarea la urmărirea penală), verificarea legalităţii actului de sesizare a instanţei se va raporta *doar la soluţiile de trimitere în judecată*; soluţia de clasare poate fi verificată sub aspectul legalităţii şi temeiniciei de judecătorul de cameră preliminară în cadrul *competenţelor derivate* numai în ipoteza formulării unei plângeri, potrivit procedurii prevăzute de art. 340 şi 341 C.proc.pen., în vreme ce soluţia de renunţare la urmărirea penală va fi supusă procedurii interne şi judiciare de verificare a legalităţii şi temeiniciei în condiţiile art. 318 alin. (10)-(16) C.proc.pen.; prin urmare, prin cererile şi excepţiile formulate în camera preliminară participanţii nu pot supune analizei judecătorului aspectele de nelegalitate sau netemeinicie ale soluţiei de neurmărire/netrimitere în judecată, în această fază a procesului penal judecătorul neavând competenţa funcţională să procedeze şi la analiza acestor soluţii, faţă de dispoziţiile art. 342 C.proc.pen.;

Excluderea proceselor-verbale de redare a convorbirilor interceptate neadusă la îndeplinire prin excluderea din conținutul rechizitoriului a fragmentelor citate și redate din interceptările excluse atrage neregularitatea derivată a rechizitoriului. Menţinerea acestor reproduceri în conţinutul actului de sesizare a instanţei ar contraveni raţionamentului dezvoltat de către Curtea Constituţională în considerentele Deciziei nr. 22/2018 şi ar lipsi de eficienţă dispoziţia de eliminare a mijloacelor de probă din dosarul cauzei. Pentru a se asigura respectarea cerinţelor de conţinut şi de formă ale rechizitoriului şi pentru ca acesta să aibă aptitudinea de a sesiza în mod valabil instanţa, este necesară o reconfigurare a modului său de redactare, care va consta în eliminarea din conţinutul său a pasajelor care conţin referiri la probele excluse sau la actele de urmărire penală constatate ca fiind nelegale, de o manieră care să facă posibilă parcurgerea textului şi înţelegerea limitelor şi a obiectului judecăţii. În condiţiile în care nu există o reglementare legală sau infra-legală care să acopere situaţia expusă, completul de cameră preliminară, pentru a asigura efectivitatea Deciziei nr. 22/2018 va dispune eliminarea din conţinutul rechizitoriului a conţinutului înregistrărilor cu privire la care s-a dispus excluderea, precum şi a oricăror referiri la acestea. Punerea în executare a acestei dispoziţii se va realiza în modalităţi similare soluţiilor adoptate în practică la nivelul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi care au presupus eliminarea prin acoperirea pasajelor corespunzătoare din conţinutul rechizitoriului a redării unor probe excluse, eliminarea fiind realizată direct în conţinutul actului de către procuror *(I.C.C.J., secția penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 359 din 7 iunie 2022, www.scj.ro).*

În faza camerei preliminare se verifică, în primul rând, claritatea acuzației, respectiv a descrierii faptei penale – ca manifestare obiectivă în sfera realității – într-o manieră detaliată, explicită, lipsită de ambiguitate, care să permită inculpatului înțelegerea deplină a conținutului faptic al acuzației penale, iar judecătorului – individualizarea, dincolo de orice echivoc, a obiectului și

limitelor judecății. În al doilea rând, judecătorul de cameră preliminară verifică dacă rechizitoriul cuprinde și indicarea detaliată a încadrării juridice a faptei, astfel descrise. Această cerință este respectată numai atunci când există o concordanță deplină între baza factuală a acuzației și elementele de conținut legal al infracțiunii, astfel cum se desprind din normele de incriminare, judecătorul urmărind, sub aspectul analizat, ca precizarea acesteia din urmă și a elementelor ei de conținut juridic să aibă caracter efectiv și să nu se limiteze la o simplă enumerare a unor dispoziții legale. Claritatea acuzației penale formulate prin rechizitoriu este o condiție *sine qua non* pentru legala începere a judecății. Din perspectiva exigențelor normelor convenționale, dar și a principiilor fundamentale ale procesului penal, reglementate în art. 2, art. 3 alin. (1) și (3), art. 8 și art. 10 C.proc.pen., cunoașterea certă a conținutului faptei care face obiectul sesizării instanței (configurată neechivoc în toate particularitățile de timp sau loc de comitere, de conținut concret, de rezultat sau urmare produsă) și a încadrării ei juridice este o cerință indispensabilă pentru a se asigura, în mod concret și efectiv, iar nu teoretic și iluzoriu, conformitatea procedurii cu cerințele fundamentale de echitate a procesului. În aceste coordonate de principiu, instanța reține că exigențele de descriere a acuzației sunt îndeplinite atunci când circumstanțele de timp, loc și modalitate de comitere sunt indicate, în cuprinsul actului de sesizare, cu o precizie suficientă pentru a permite acuzatului să înțeleagă, cu exactitate, conținutul faptic, obiectiv, al învinuirii aduse. Tot astfel, indicarea probelor și a mijloacelor de probă care susțin teza acuzării presupune trimiteri explicite și punctuale, atât la elementele faptice care au fundamentat concluzia procurorului că există o faptă prevăzută de legea penală, comisă cu vinovăția cerută de lege de către persoana inculpată, cât și la mijloacele de probă prin intermediul cărora au fost obținute aceste elemente. Întinderea acestor trimiteri sau explicații depinde de particularitățile cauzei, fără a fi necesar ca orice afirmație a organului judiciar să fie însoțită de precizarea elementelor de probă care au fundamentat-o. Este, însă, esențial ca rechizitoriul să indice suportul probator – direct ori indirect – al elementelor esențiale, obiective și subiective, circumscrise conținutului legal al infracțiunii, astfel încât acuzatul să poată înțelege, cât mai exact, baza probatorie a acuzației și, eventual, în deplină cunoștință de cauză, să o poată contesta în faza judecății *(I.C.C.J., secția penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 779 din 20 noiembrie 2020, www.scj.ro).*

Verificarea rechizitoriului ca act de sesizare a instanței poartă asupra actului de sesizare propriu-zis, asupra îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege cu privire la conținutul actului de sesizare și asupra respectării dispozițiilor art. 328 C.proc.pen., iar nu asupra modului în care au fost respectate dispozițiile legale care reglementează efectuarea urmăririi penale, criteriu care este analizat subsecvent. Examinarea modului în care au fost respectate dispozițiile legale care reglementează efectuarea urmăririi penale este o activitate distinctă de examinarea regularității actului de sesizare, distincție care rezultă în prezent din modul de redactare al art. 342 C.proc.pen. În cauza dedusă judecății, instanța a constatat că faptele sunt descrise în mod rezonabil de către parchet în actul de sesizare, este relevată modalitatea în care se reține comiterea de către inculpați a

presupuselor infracţiuni de care sunt acuzaţi, ceea ce permite inculpaţilor, dar şi avocaţilor acestora să-şi pregătească apărări efective în raport cu acuzaţiile aduse. Instanţa verifică în procedura de cameră preliminară dacă în rechizitoriu sunt descrise elemente de fapt pentru fiecare dintre elementele de tipicitate ale conţinutului infracţiunii. Instanţa verifică, astfel, existenţa în acuzaţia formulată a unui corespondent în situaţia de fapt pentru fiecare element din conţinutul infracţiunii. Instanţa nu verifică în această fază procesuală dacă descrierea este corectă şi poate conduce la condamnare, ci doar dacă este completă. Semnificaţia acuzaţiei şi caracterul ei fondat se hotărăsc în urma cercetării judecătoreşti *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 254 din 23 martie 2018, www.scj.ro).*

În cazul infracţiunii de abuz în serviciu, verificarea judecătorului de cameră preliminară din perspectiva DCC nr. 405/2016 se limitează la existenţa menţiunilor privind normele legislaţiei primare încălcate, neputând fi extinsă asupra conţinutului şi asupra caracterului insuficient sau incomplet al normelor legislaţiei primare indicate, întrucât acestea reprezintă chestiuni de fond care privesc temeinicia şi fundamentarea în drept a acuzaţiei şi, în consecinţă, nu se situează în cadrul verificărilor în procedura camerei preliminare, ci în cadrul examinării în cursul judecăţii. Analiza judecătorului de cameră preliminară trebuie să se limiteze la a constata existenţa menţiunilor şi natura dispoziţiilor privind textele de lege încălcate prin presupusa comitere a infracţiunii de abuz în serviciu, cu referire la DCC nr. 405/2016, analiza neputând fi extinsă şi asupra conţinutului acestora. Dacă aceste norme realizează sau nu corespondenţa cu actul îndeplinit de inculpată, dacă textele legale indicate sunt suficiente sau insuficiente pentru a contura în mod convingător o infracţiune de abuz în serviciu sunt chestiuni de fond care vizează temeinicia şi fundamentarea în drept a acuzaţiei penale. [...] În mod nefondat s-a considerat de judecătorul de cameră preliminară că o incompletă menţionare a legislaţiei primare presupus încălcate echivalează cu o descriere insuficientă a situaţiei de fapt, în condiţiile în care nu s-au adus argumente relative la lipsa datelor privind locul, timpul, modalitatea de comitere a faptei, ci se fac consideraţii referitoare la alegerea făcută de către procuror în ceea ce priveşte dispoziţiile legale încălcate de către inculpată din legislaţia primară, prin raportare la exigenţele DCC nr. 405/2016 referitoare la felul în care trebuie reglementate atribuţiile de serviciu pentru a deveni incidentă răspunderea penală, la faptul că textele indicate de acesta nu ar conţine atribuţii de serviciu relevante în raport de acuzaţie, aspecte care implică *de plano* aprecieri pe fondul acuzaţiei. ***În cazul infracţiunii de tăinuire***, constatarea caracterului incomplet al probatoriului, determinat de absenţa unei hotărâri penale definitive prin care să se statueze asupra provenienţei bunului din săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, echivalează cu soluţionarea problemei de drept a autonomiei infracţiunii de tăinuire, problemă de drept care priveşte fondul cauzei şi nu poate forma obiectul procedurii camerei preliminare. (...) În realitate, judecătorul a făcut un examen al faptelor şi probelor indicate de procuror, concluzionând că nu sunt suficiente, fiind necesar a fi completate cu o hotărâre penală definitivă prin care să se statueze asupra provenienţei din infracţiuni a bunului. Practic, a fost expusă o problemă de drept care vizează fondul cauzei, respectiv dacă este necesar ca provenienţa din săvârşirea unei fapte prevăzute de

legea penală a bunului tăinuit să fie probată prin hotărâre penală definitivă, punându-se în discuţie autonomia infracţiunii de tăinuire *(I.C.C.J., secţia penală, judecătorul de cameră preliminară, încheierea nr. 1064 din 14 noiembrie 2017, www.scj.ro)*.

Judecătorul de cameră preliminară apreciază că verificarea regularităţii acestuia se efectuează conform criteriilor de legalitate şi regularitate specifice acestui act de sesizare al instanţei, nefiind un act de urmărire penală. Rechizitoriul este întocmit de către procuror după finalizarea fazei procesuale a urmăririi penale, astfel încât validitatea sa este independentă de legalitatea ori de sancţiunile aplicate actelor de urmărire penală. În acest sens, regularitatea actului de sesizare priveşte exclusiv aspecte de formă şi de fond intrinseci actului de învestire a instanţei. Acest aspect transpare din interpretarea dispoziţiilor art. 345 alin. (2) C.proc.pen., legiuitorul stabilind o distincţie clară între constatarea neregularităţilor actului de sesizare, sancţionarea actelor de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii, în condiţiile art. 280-282 C.proc.pen. şi excluderea uneia sau mai multor probe administrate *[I.C.C.J., secţia penală, încheierea din 10 noiembrie 2015, definitivă prin încheierea nr. 251/C din 27 noiembrie 2015 a aceleiaşi instanţe, în M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1418]*.

Judecătorul de cameră preliminară nu analizează aparenţa de temeinicie a probelor, suficienţa sau insuficienţa acestora şi nici nu poate analiza ***dacă probele susţinute de acuzare conduc la încadrarea juridică dată faptei***. Toate aceste elemente de probatoriu sunt discutate în cadrul cercetării judecătoreşti. (...) Susţinerile legate de (...) greşita încadrare juridică nu pot fi analizate, întrucât exced controlului ce se efectuează în procedura de cameră preliminară" *[I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 230 din 25 martie 2015, M. Udroiu (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1419]*.

Încercând să identifice descrierea faptelor reţinute în sarcina inculpatului P.R.P., judecătorul de cameră preliminară a constatat că, în capitolul destinat descrierii situaţiei de fapt, actul de sesizare s-a rezumat la redarea conţinutului unor convorbiri telefonice (manieră în care, de altfel, a fost conceput întregul rechizitoriu). Astfel, a fost prezentată o convorbire telefonică dintre inculpatul P.R.P. şi inculpatul L.S.: „«din care redăm pasaje relevante», urmând o redare a discuţiei fără însă ca procurorii să evidenţieze eventuale aspecte de fapt cu relevanţă penală pe care le-au reţinut din această discuţie (...) procurorii substituind descrierii faptelor prezentarea conţinutului unor mijloace de probă. (...) Modul în care s-a procedat, prin prezentarea doar a conţinutului unor mijloace de probă, a pus practic judecătorul în situaţia de a deduce starea de fapt cu care a fost sesizat, prin raportare şi la aspectele reţinute în rechizitoriu cu ocazia prezentării încadrării juridice (...) şi, eventual, a celor rezultate din analiza apărărilor formulate de către inculpat, unde se făceau referiri şi la celelalte probe. (...) Nu este rolul instanţei de a corobora diferite probe menţionate în rechizitoriu pentru a construi o situaţie de fapt care să formeze obiectul propriei sesizări" *(I.C.C.J. secţia penală, încheierea nr. 1583 din 20 noiembrie 2015, în T. Manea, A.S. Uzlău, C. Voicu, op. cit., p. 91-92)*.

Judecătorul de cameră preliminară constată neregularitatea rechizitoriului ***în ceea ce privește elementele de fond intrinseci ale actului de învestire al instanței***. Astfel, în evaluarea ***cerințelor de fond ale actului de sesizare*** judecătorul de cameră preliminară verifică claritatea acuzației, ceea ce presupune atât stabilirea locului și datei comiterii faptelor care fac obiectul acuzației, cât și prezentarea acestora cu suficientă precizie încât să rezulte concordanța cu norma de incriminare. Realizarea acestei evaluări urmărește o dublă finalitate subsumată exigențelor de echitabilitate a procedurii. Pe de o parte, este necesar să se asigure respectarea standardului prevăzut de art. 6 parag. 3 lit. a) CEDO care recunoaște acuzatului dreptul de a fi informat ***în mod amănunțit*** asupra naturii și cauzei acuzației aduse împotriva sa. Așa cum s-a arătat în literatura de specialitate (*R. De Gouttes, Article 5 parag. 2, în L.-E. Pettiti, E. Decaux, P.-H. Imbert, La Convention Européenne des Droits de L'Homme. Commentaire article par article, Paris, Ed. Economica, Paris, 2000, p. 209-210*), garanția prevăzută de art. 6 parag. 3 lit. a) are ca scop asigurarea posibilității persoanei împotriva căreia se formulează o acuzație în materie penală de a-și pregăti o apărare efectivă și eficientă. Pentru acest motiv, în multe hotărâri Curtea Europeană a Drepturilor Omului analizează coroborat dispozițiile art. 6 parag. 3 lit. a) cu cele ale art. 6 parag. 3 lit. b) sau d) din Convenția europeană (*CtEDO, hotărârea din 23 martie 1999, în cauza Pélissier și Sassi c. Franței, parag. 52-54*). Art. 6 parag. 3 lit. a) din Convenția europeană recunoaște acuzatului dreptul de a fi informat, în mod detaliat, nu numai cu privire la cauza acuzării, adică faptele materiale de care este acuzat și pe care este fondată acuzația, dar și cu privire la natura acuzării, adică încadrarea juridică a faptelor (*CtEDO, hotărârea din 1 martie 2001, în cauza Dallos c. Ungariei, parag. 47*), deoarece, în materie penală o informație precisă și completă asupra acuzațiilor formulate împotriva unei persoane, precum și asupra încadrării juridice ce ar putea fi reținută, este o condiție esențială a caracterului echitabil al procedurii (*CtEDO, hotărârea din 19 decembrie 2006, în cauza Mattei c. Franței, parag. 35*). Pe de altă parte, *respectarea dreptului la un proces echitabil al inculpatului implică și stabilirea în mod previzibil a obiectului judecății* care, potrivit art. 371 C.proc.pen. se limitează la faptele și la persoanele arătate în actul de acuzare, fiind astfel necesar ca actul de sesizare să cuprindă descrierea fiecărei fapte care formulează obiectul acuzației penale, cu indicarea pentru fiecare dintre acestea și a inculpaților care se consideră că au participat la comiterea ei. Respectarea exigențelor art. 371 C.proc.pen. presupune ca fapta pretins comisă de inculpat să fie descrisă în actul de sesizare cu relevarea conținutului constitutiv în scopul asigurării posibilității inculpatului de a-și pregăti o apărare concretă și efectivă. Deopotrivă, stabilirea limitelor judecății prezintă importanță și pentru aducerea la cunoștință a acuzațiilor de către instanță în temeiul art. 374 alin. (2) C.proc.pen. pentru ca inculpatul să își manifeste în deplină cunoștință de cauza opțiunea pentru judecata potrivit procedurii de drept comun sau potrivit procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii. Tot astfel, respectarea cerințelor art. 371 C.proc.pen. permite determinarea obiectului probei și stabilirea tezei probante a mijloacelor de probă propuse în apărare sau în acuzare în vederea evaluării legalității, pertinenței, concludenței, utilității și posibilității materiale de administrare a probelor în faza de judecată. Așadar, acuzațiile parchetului trebuie să fie

formulate într-o manieră suficient de clară, încât să dea posibilitatea persoanei inculpate să înțeleagă, chiar beneficiind de sprijinul unor specialiști ai dreptului (avocați, consilieri juridici), ce anume i se reproșează de către autorități și care este semnificația penală a conduitei sale (încadrare juridică și, implicit, tratament sancționator). ***În ceea ce privește nerespectare exigențelor de loc și timp ale descrierii faptei în rechizitoriu***, judecătorul de cameră preliminară reține că în cauza *Mattocia c. Italiei* (*CtEDO, hotărârea din 25 iulie 2000, în cauza Mattocia c. Italiei, parag. 70-71*), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că informațiile conținute în acuzație cu privire la detaliile esențiale privind locul și timpul săvârșirii infracțiunii erau vagi și contradictorii, fiind încălcat dreptul la un proces echitabil care ar fi trebuit să garanteze reclamantului oportunitatea și posibilitatea de a se apăra într-o modalitate concretă și efectivă. Această situație apreciată de instanța de contencios european ca încălcând dreptul la un proces echitabil se regăsește și în prezenta cauză. Prin urmare, judecătorul de cameră preliminară consideră că în rechizitoriu *data și locul comiterii faptelor sunt vag determinate* (menționându-se că faptele au fost comise la începutul anului 2012, sau în perioada aprilie-septembrie 2012 cu indicarea generală a mai multor țări: Cehia, Olanda, Ungaria și Germania, în care se susține că au fost săvârșite). Judecătorul de cameră preliminară opinează că, față de natura acuzațiilor formulate de procuror (constituirea unui grup infracțional organizat în scopul comiterii următoarelor fapte prin intermediul sistemelor informative: efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos prin transmiterea neautorizată de date de identificare, acces ilegal la un sistem informatic, punerea în circulație de valori falsificate), de faptul că parchetul susține că țintele grupului organizat erau titularii unor carduri emise în străinătate, iar operațiunile efective de copiere a datelor de pe cardurile bancare sau de achiziționare de bunuri cu instrumentele de plată falsificate urmau să fie realizate în exclusivitate în străinătate, de mijloacele de supraveghere tehnică utilizate în cauză, de hărțile relaționale întocmite în baza informațiilor prelucrate, de listingul tranzacțiilor efectuate astfel cum a fost transmis de către societatea American Express și de informațiile comunicate de autoritățile străine în baza comisiilor rogatorii, procurorul avea elementele necesare pentru a putea determina cu suficientă precizie data și locul comiterii faptelor care au făcut obiectul acuzațiilor. Cu toate acestea, parchetul s-a rezumat ***la prezentarea exemplificativă doar a unora dintre faptele reținute în acuzare***. Judecătorul de cameră preliminară apreciază că, față de modalitatea în care au fost construite acuzațiile formulate de procuror, în lipsa identificării precise a locului comiterii fiecăreia dintre faptele care fac obiectul acțiunii penale, respectiv a datei ori a unui interval cât mai precis de timp în care se consideră că au fost comise faptele, dreptul la apărare al inculpaților din prezenta cauză este semnificativ vătămat deoarece aceștia nu își poate formula o apărare efectivă față de ansamblul acuzațiilor formulate, nu pot evalua data de la care curge termenul de prescripție a răspunderii penale sau incidența în cauză a efectelor impeditive ale principiului *ne bis in idem* pentru faptele comise în afara țarii. În această ultimă privință este relevant faptul că inculpatul S.C.E. a susținut în mod constant că în cazul său sunt incidente efectele principiului *ne bis in idem* deoarece pentru o acuzație factuală similară celei cuprinse în rechizitoriu a fost reținut și arestat

preventiv în Olanda în perioada 10 iulie 2012 - 12 octombrie 2012, fiind ulterior achitat prin sentința penală a Tribunalului Amsterdam pronunțată la data de 26 octombrie 2012 și obținând despăgubiri pentru prejudiciul produs în urma privării de libertate. Aceste apărări prin care se invoca dispunerea unei soluții definitive de achitare pentru acuzații referitoare la folosirea de cărți de credit falsificate pe teritoriul Olandei în perioada 5 iulie-7 iulie 2012 au fost ignorate în mod inexplicabil de către parchet, chiar dacă echivalează cu un impediment la exercitarea acțiunii penale. Tot astfel, față de antecedentele penale ale unora dintre inculpați, astfel cum rezultă din fișele de cazier, nu se poate determina dacă faptele care fac obiectul acuzațiilor în prezenta cauză sunt concurente cu cele pentru care s-au pronunțat hotărâri definitive de condamnare, sau sunt comise în stare de recidivă și nici dacă în cauză ar putea fi incidentă instituția anulării suspendării condiționate a executării pedepsei sau cea a revocării suspendării în măsura în care instanța ar reține temeinicia acuzațiilor parchetului. Această neregularitate ce ține de elementele intrinseci ale actului de sesizare a condus și la eroarea procurorului în evaluarea condițiilor de aplicare a legii penale în timp și, pe cale de consecință, la realizarea și a altor elemente de neregularitate (sub forma nelegalității). ***În ceea ce privește descrierea faptelor în actul de sesizare***, judecătorul de cameră preliminară constată că acesta conține o *descriere* echivocă a faptelor reținute în sarcina inculpaților. Astfel, în cuprinsul rechizitoriului se realizează numai o descriere vagă și generală a acuzațiilor care alcătuiesc unitățile legale de infracțiuni imputate inculpaților și a formelor de participare la acestea (fie autorat, fie complicitate la falsificarea de instrumente de plată electronică în formă continuată, punerea în circulație de valori falsificate în formă continuată, acces ilegal la un sistem informatic în formă continuată și efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos prin transmiterea neautorizată de date de identificare în formă continuată) fără a fi realizată identificarea numărului de acte materiale care intră în conținutul infracțiunii continuate, fără o prezentare concretă a fiecărui act material ce intră în latura obiectivă a infracțiunii continuate și fără indicarea datei ultimului act material al infracțiunilor reținute în sarcina inculpaților. Deopotrivă, în ceea ce privește acuzația vizând pluralitatea constituită, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel Oradea constată că nu au fost prezentate în concret faptele care întrunesc elementele de tipicitate, fiind doar reluate *in abstracto*, cu referire la unul sau mai mulți inculpați, modalitățile alternative ale elementului material astfel cum este prevăzut de norma de incriminare. Tot astfel, având în vedere că parchetul susține în cuprinsul rechizitoriului că unele dintre infracțiunile care fac obiectul acuzației au condus la producerea de prejudicii patrimoniale, era necesară identificarea concretă a actelor de executare din cuprinsul fiecărei infracțiuni continuate pentru a stabili care sunt persoanele prejudiciate și dacă toate acestea s-au constituit părți civile. Astfel, putea fi determinat cadrul acțiunii civile exercitate sau care ar putea să fie exercitată în procesul penal și, implicit, situațiile în care în ipoteza reținerii comiterii de către inculpați a unor fapte tipice și nejustificate în absența formulării unor pretenții civile ar putea fi incidentă măsura de siguranță a confiscării speciale *(C.A. Oradea, secția penală, încheierea nr. 27/2017, nepublicată)*.

Prin încadrarea juridică a unei fapte se înţelege actul procesual efectuat de organele judiciare prin care se stabileşte concordanţa deplină între fapta concretă de săvârşirea căreia este acuzată o persoană şi legea penală care incriminează acea faptă. (...) Analizând modul în care a fost efectuată de către procuror încadrarea juridică a faptelor reţinute în sarcina inculpatului, judecătorul constată că aceasta este confuză. Astfel, Ministerul Public nu a precizat care acte materiale întrunesc elementele constitutive ale fiecărei infracţiuni şi care este relevanţa penală a împrejurărilor de fapt menţionate la secţiunea privind situaţia de fapt. În absenţa unor asemenea precizări, instanţa nu va putea cunoaşte care este acuzaţia formulată împotriva inculpatului, care sunt faptele care i se reproşează acestuia în raport de textele incriminatoare. Ministerul Public are obligaţia de a prezenta în mod detaliat şi defalcat acuzaţia. Aceasta presupune descrierea detaliată şi distinctă a elementului material al fiecărei infracţiuni din conţinutul acuzaţiei. Această omisiune afectează legalitatea sesizării instanţei în raport de dispoziţiile art. 328 alin. (1) C.proc.pen. care prevăd că rechizitorul trebuie să cuprindă încadrarea juridică a faptei reţinute în sarcina inculpatului *(Jud. Zărneşti, judecătorul de cameră preliminară, încheierea din 5 august 2016, citată în I. Kuglay, Restituirea cauzei la parchet pentru neregularitatea rechizitoriului, C.D.P. nr. 1/2018, p. 42).*

I. În cadrul examenului de regularitate a actului de sesizare a instanţei, judecătorul de cameră preliminară trebuie să verifice dacă a fost instituit cadrul necesar exercitării acţiunii penale, ceea ce presupune, între altele, ca faptele deduse judecăţii să fie descrise într-un mod în care să fie exclus orice echivoc cu privire la stabilirea obiectului şi limitelor judecăţii, sub aspectul descrierii detaliate a stării de fapt şi al fixării acesteia în elemente spaţio-temporale. În plus, prezentarea împrejurărilor faptice trebuie să se realizeze de o asemenea manieră încât să existe suficiente elemente care să îşi găsească corespondent în norma de incriminare. Se constată că procurorul a dispus trimiterea în judecată a inculpatului pentru introducerea în contabilitatea societăţii a tuturor facturilor fiscale fictive identificate (123), cărora le-a asociat un prejudiciu care corespunde numai unei părţi din aceste facturi. Din modul de formulare a normei de incriminare rezultă că legiuitorul a pus în relaţie infracţiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) cu cheltuielile ce au la bază operaţiunile nereale ori fictive, astfel că prejudiciul reţinut trebuie să aibă corespondent exact în documentele fictive. În atare condiţii, dispoziţia de trimitere în judecată a inculpatului pentru înregistrarea în evidenţa contabilă a societăţii a 123 de facturi fiscale fictive cărora le-a fost asociat însă un prejudiciu parţial, mai mic decât valoarea cumulată a acestor facturi, nu este însă de natură a asigura exigenţa clarităţii acuzaţiei penale necesară în vederea determinării obiectului şi limitelor judecăţii.

II. Schimbarea încadrării juridice dispuse în cursul urmăririi penale nu poate fi circumscrisă legalităţii sesizării instanţei, în componenta sa de claritate a acuzaţiei, înţeleasă ca o descriere a faptelor clară şi completă. Schimbarea încadrării juridice a faptei imputate inculpatului reprezintă o chestiune de temeinicie a actului de urmărire penală, şi nu o chestiune de legalitate, aşa încât nu ar putea fi cenzurată în procedura camerei preliminare *(C.A. Braşov, secţia penală, încheierea nr. 146/CP din 14 octombrie 2021, nepublicată).*

Potrivit art. 4 al Directivei nr. 29/2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea şi protecţia victimelor criminalităţii şi de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului, (1) Statele membre se asigură că victimele primesc următoarele informaţii, fără întârzieri inutile, încă de la primul contact cu o autoritate competentă, pentru a permite acestora să îşi exercite drepturile prevăzute de prezenta directivă; (b) procedurile privind formularea unei plângeri cu privire la o infracţiune şi rolul victimelor în aceste proceduri; (c) modul şi condiţiile în care victimele pot avea acces la despăgubiri. În ceea ce priveşte noţiunea de victimă, art. 2 lit. a) pct. II al Directivei prevede că vizează şi membrii familiei unei persoane al cărei deces a fost cauzat în mod direct de o infracţiune şi care au suferit prejudicii în urma decesului persoanei respective. Aşadar, susţinerea procurorului potrivit căreia organele de urmărire penală nu au obligaţia de a identifica toţi succesorii unei persoane decedate într-un accident auto este falsă în parte. Având în vedere caracterul de victime al respectivelor persoane, în sensul Directivei nr. 29/2012, organele de urmărire penală au obligaţia de a depune toate eforturile rezonabile pentru a identifica aceste victime şi de a le audia. Bineînţeles, o astfel de sarcină nu trebuie interpretată în mod absolut, organele de urmărire penală având o obligaţie de diligenţă în acest sens. Cu alte cuvinte, organele de urmărire penală trebuie să facă tot ceea ce se poate cere în mod rezonabil de la acestea pentru a identifica eventualele persoane vătămate. Urmare a încălcării prevederilor art. 20 C.proc.pen., care instituie obligaţia organelor judiciare de a aduce la cunoştinţa persoanelor vătămate dreptul de a se constitui parte civilă în cadrul procesului penal, după o prealabilă identificare a acestora, şi a art. 328 C.proc.pen., care statuează că rechizitoriul trebuie să conţină, printre alte, menţiuni cu privire la fapta care formează obiectul urmăririi penale, descrisă atât sub aspectul laturii penale, cât şi sub aspectul laturii civile, precum şi orice menţiuni necesare pentru soluţionarea cauzei, având în vedere că judecătorul de cameră preliminară, în majoritatea cazurilor, se află imposibilitatea obiectivă de a identifica persoanele care au vocaţia de a deveni părţi civile în cauză, cu consecinţa imposibilităţii citării acestora în procedura de cameră preliminară, se impune a se constata neregularitatea rechizitoriului întocmit în asemenea condiţii. Referitor la susţinerea procurorului potrivit căreia aceste persoane se pot constitui părţi civile până la începerea cercetării judecătoreşti, judecătorul de cameră preliminară subliniază din nou că o astfel de argumentaţie reflectă o manieră simplistă asupra drepturilor persoanei vătămate. Lăsând la o parte dreptul persoanei vătămate de a obţine repararea prejudiciului, trebuie avut în vedere că ea are şi alte drepturi, printre care şi dreptul de a participa la procedura de cameră preliminară. Or, prin modalitatea de instrumentare a dosarului de către organele de urmărire penală, eventualele rude ale defunctului au fost lipsite de dreptul de a participa la procedura de cameră preliminară *(Jud. Sectorului 5 Bucureşti, încheierea din 24 aprilie 2018, în Cpp Ad. 3, p. 585).*

d) legalitatea şi loialitatea administrării probelor în cursul urmăririi penale, pentru a verifica incidenţa sancţiunii derivate a *excluderii* [sancţiunea excluderii este derivată din sancţiunea nulităţii astfel cum rezultă din prevederile art. 102 alin. (3) C.proc.pen.];

- nu poate fi verificată legalitatea actelor de sesizare [de pildă, a plângerii sau a denunțului, ori a procesului-verbal întocmit de organele de constatare (chiar dacă este inclus eronat de procuror în categoria mijloacelor de probă pe care se sprijină rechizitoriul)], deoarece acestea nu au natura unor mijloace de probă administrate în procesul penal;

- se va verifica dacă dreptul la apărare al inculpatului a fost respectat în cursul urmăririi penale în procesul de administrare a probatoriului sau dacă este incident vreunul dintre cazurile de nulitate absolută prevăzute de art. 281 alin. (1) C.proc.pen. sau a unei alte încălcări a legii în procesul de administrare a probelor care să atragă incidența nulității relative în condițiile art. 282 C.proc.pen.;

- se va analiza atât *legalitatea administrării probelor* de către organele de urmărire penală[1] (prin raportare la actul prin care s-a dispus, autorizat, încuviințat, confirmat proba, mijlocul de probă ori procedeul probatoriu, și/sau prin raportare la actul prin care mijlocul de probă a fost administrat), *cât și legalitatea și temeinicia încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți a încuviințat, autorizat sau confirmat diferite procedee probatorii, respectiv legalitatea mijloacelor de probă obținute în urma procedeelor probatorii încuviințate* (de pildă, pot fi reținute ca elemente de nelegalitate încuviințarea unei percheziții domiciliare de către un judecător de drepturi și libertăți de la o instanță inferioară în grad celei competente material sau personal să judece cauza în fond sau autorizarea unei supravegheri tehnice fără participarea procurorului în procedura de cameră de consiliu etc.); deopotrivă, se va verifica *loialitatea procedurilor* prin raportare la dispozițiile art. 101 C.proc.pen., a cărui nerespectare atrage incidența sancțiunii nulității absolute;

- în cazurile de excepție în care legea permite administrarea de probe înainte de începerea urmăririi penale, se va putea proceda la analiza legalității și loialității administrării acestora (de pildă, a declarației persoanei vătămate, ori a buletinului de analiză toxicologică, cât și a înscrisurilor întocmite cu ocazia conducerii inculpatului la spital de către/din dispoziția organelor de constatare în vederea recoltării probelor biologice);

- asigurarea compatibilității legislației naționale cu standardele europene în materia protecției dreptului la viață privată impune existența *unui control efectiv a posteriori al respectării condițiilor în care a fost dispusă ingerința în dreptul fundamental*; astfel, intră în competența judecătorului de cameră preliminară *atât analiza legalității* încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți a încuviințat/prelungit procedeul probatoriu ce constituie o ingerință în dreptul la viață privată, respectiv a mijloacelor de probă obținute în urma procedeului probatoriu încuviințat, *cât și analiza temeiniciei autorizării procedeului probatoriu* (de pildă, analiza testului de proporționalitate și subsidiaritate al măsurii ingerinței cu scopul urmărit prin acesta sau a existenței unei suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea sau comiterea unei infracțiuni la momentul luării măsurii);

---

[1] Nu constituie o condiție pentru reținerea nelegalității administrării probei ca organele de urmărire penală să fi acționat cu rea-credință atunci când au încălcat dispozițiile procedurale, sancțiunile nulității actului prin care a fost încuviințată administrarea probei ori a excluderii probei nelegal administrate putând fi aplicate chiar și atunci când nu se reține vreo culpă a organului judiciar (de pildă, atunci când acesta nu cunoștea și nici nu putea cunoaște calitatea specială a făptuitorului care atrăgea aplicarea normelor referitoare la competența personală).

- o ipoteză de nelegalitate în materia percheziției domiciliare o constituie redactarea mandatului în termeni generali și vagi; în acest sens, remarcăm faptul că în cauza *Robathin c. Austriei*, Curtea Europeană a apreciat că există o încălcare a art. 8 CEDO în condițiile în care prin executarea mandatului de percheziție domiciliară (care acoperea și componenta de percheziție informatică) au fost copiate toate datele informatice stocate pe sistemul informatic aparținând reclamantului. Astfel, s-a constatat că mandatul de percheziție a avut un conținut mult prea larg;

- în materia supravegherii tehnice în cadrul analizei de legalitate și temeinicie judecătorul de cameră preliminară trebuie să verifice cel puțin următoarele aspecte: dacă în cauză a fost începută urmărirea penală; competența materială și personală a parchetului care a solicitat încuviințarea procedeului probatoriu, respectiv a instanței din care face parte judecătorul de drepturi și libertăți care a încuviințat măsura; existența vreunui caz de incompatibilitate a judecătorului de drepturi și libertăți; dacă încheierea judecătorului de drepturi și libertăți a fost sau nu motivată[1]; dacă exista o suspiciune rezonabilă[2] rezultată cu privire la comiterea sau pregătirea săvârșirii vreuneia dintre infracțiunile prevăzute de lege (suficiența datelor/informațiilor și caracterul verosimil al acestora la momentul încuviințării sau prelungirii procedeului probatoriu, iar nu ulterior, la momentul verificării); testul de proporționalitate și subsidiaritate, inclusiv în cazul prelungirii duratei procedeului probatoriu; legalitatea procedurii de autorizare sau de punere în executare a procedeului probator;

- în această privință trebuie avut în vedere că în *DCC nr. 244/2017* Curtea Constituțională a arătat că dispozițiile constituționale și convenționale, precum și jurisprudența instanței de contencios constituțional și a celei europene impun o obligație pozitivă din partea statului, ce are ca obiect reglementarea, în cadrul legislației interne, a unui „recurs efectiv" care să permită înlăturarea eventualei încălcări a drepturilor și libertăților fundamentale; astfel, s-a apreciat că „analiza îndeplinirii obligației pozitive a statului, în sensul instituirii unui recurs efectiv, ***nu poate fi raportată la acele etape procedurale din materia supravegherii tehnice care sunt caracterizate de specificul secret*** pe care aceste măsuri le presupun la momentul respectiv, ci ***trebuie raportată la momentul procedural care se delimitează de celelalte prin pierderea acestui caracter***. Cu alte cuvinte, în contextul etapelor procedurale din materia supravegherii tehnice care sunt caracterizate de specificul secret al acestor măsuri, dispozițiile art. 140 alin. (7) C.proc.pen. își găsesc justificarea tocmai prin caracterul anterior relevat. Astfel, Curtea constată că justificarea ce intervine în primele etape procedurale și care determină însăși **justețea caracterului definitiv al**

---

[1] În cauza *Dragojević c. Croației* CtEDO a apreciat că lipsa motivării nu poate fi suplinită retroactiv.

[2] În privința verificării cerinței suspiciunii rezonabile trebuie avut în vedere că standardul de probă este inferior celui necesar pentru dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de suspect. Astfel, trebuie analizat dacă această suspiciune rezulta din informațiile care puteau fi verificate de judecătorul de drepturi și libertăți. În această privință în jurisprudența CtEDO s-a apreciat că suspiciunea nu poate fi stabilită doar pe baza informațiilor neverificabile deținute de către organele de cercetare penală (cauza *Roman Zakharov c. Rusiei*) ori numai din cuprinsul actului de sesizare a organelor de urmărire penală (cauza *Dragojević c. Croației*).

încheierii judecătorești este înlăturată chiar de legiuitor în etapa procedurală reglementată de dispozițiile art. 145 C.proc.pen.";

- în *DCC nr. 244/2017* instanța de contencios constituțional a considerat că „în cadrul procedurii de cameră preliminară, în măsura în care persoanele prevăzute de art. 344 alin. (2) C.proc.pen. formulează cereri și excepții referitoare la nelegalitatea probelor obținute prin procedeul supravegherii tehnice, judecătorul învestit cu soluționarea cauzei va putea verifica îndeplinirea ***tuturor condițiilor legale relative la procedura supravegherii tehnice*** (...) concluzia care se impune este aceea *că, în materia măsurilor de supraveghere tehnică, ce constituie o ingerință în viața privată a persoanelor supuse acestor măsuri trebuie să existe un control a posteriori încuviințării și punerii în executare a supravegherii tehnice. Astfel, persoana supusă măsurilor de supraveghere tehnică trebuie să poată exercita acest control în scopul verificării îndeplinirii* ***condițiilor prevăzute de lege*** *pentru luarea măsurii,* ***precum și a modalităților de punere în executare*** *a mandatului de supraveghere tehnică, procedură reglementată de dispozițiile art. 142-144 C.proc.pen.* Din această perspectivă, controlul *a posteriori* în materie trebuie să se refere la analiza legalității măsurii supravegherii tehnice, indiferent dacă această verificare se realizează în cadrul procesului penal sau independent de acesta. Curtea apreciază că existența unui control *a posteriori* ce are în vedere aceste aspecte se constituie într-o garanție a dreptului la viață privată, care conturează și, în final, pe lângă celelalte elemente necesare și recunoscute la nivel constituțional și convențional, determină existența proporționalității între măsura dispusă și scopul urmărit de aceasta, precum și necesitatea acesteia într-o societate democratică"; consecutiv acestei decizii, în practica judiciară s-a arătat că soluția Curții Constituționale „vine să pună capăt și controverselor existente în practica judiciară cu privire la analiza ce poate fi realizată de către judecătorul de cameră preliminară referitor la măsurile de supraveghere tehnică. Astfel, Curtea statuează foarte clar faptul **că orice persoană supusă măsurilor de supraveghere tehnică trebuie să poată exercita un control *a posteriori* în scopul verificării îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru luarea măsurii**, și constată că actualul Cod de procedură penală asigură un asemenea control doar pentru persoana inculpatului, în procedura de cameră preliminară, după trimiterea în judecată, precum și în cadrul procedurii de cameră preliminară atunci când se soluționează plângerea împotriva soluției de casare, dacă în cauză a fost pusă în mișcare acțiunea penală. În fine, este de menționat și faptul că **examenul de legalitate la luarea măsurii** nu poate viza decât verificarea îndeplinirii exigențelor prevăzute de art. 139 alin. (1) și (2) C.proc.pen. **la momentul pronunțării încheierii de autorizare**, prin analiza datelor existente la dosar la acea dată și nicidecum prin analiza probatoriului administrat ulterior sau obținut ca urmare a punerii în executare a măsurii supravegherii tehnice *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 62/C/17.10.2017, nepublicată)*;

- prin DCC nr. 21/2018 s-a reținut că **legiuitorul a conferit *informațiilor clasificate***[1], apreciate „esențiale pentru soluționarea cauzei", **valoare probatorie în pro-**

[1] Potrivit art. 15 lit. b) din Legea nr. 182/2002, prin *informații clasificate* se înțeleg informațiile, datele, documentele de interes pentru securitatea națională, care, datorită nivelurilor de importanță și consecințelor care s-ar produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate.

cesul penal, acestea putând dovedi, singure sau coroborate cu alte probe, dincolo de orice îndoială rezonabilă, veridicitatea acuzației penale formulate împotriva inculpatului. Prin urmare, s-a constatat că *informațiile clasificate dobândesc calitatea de probe în dosar, urmând a fi supuse regimului juridic al probelor instituit de Codul de procedură penală și, pe cale de consecință, în privința acestora sunt incidente dispozițiile referitoare la controlul legalității probelor*[1]; consecutiv acestei decizii, prin Legea de modificare a Codului de procedură penală au fost introduse două noi alineate în cuprinsul art. 345 C.proc.pen., care au fost evaluate drept constituționale prin DCC din 17 mai 2023. Prin urmare:

a. în cazul în care actul de sesizare se întemeiază pe probe ce constituie informații clasificate, judecătorul de cameră preliminară solicită autorității competente, de urgență, declasificarea sau trecerea acestora la un nivel inferior de clasificare și, după caz, acordă apărătorilor părților și ai persoanei vătămate accesul la informațiile clasificate, *condiționat de deținerea autorizației de acces prevăzute de lege.* Dacă aceștia nu dețin autorizația de acces prevăzută de lege, iar părțile sau, după caz, persoana vătămată nu-și desemnează un alt apărător care deține autorizația prevăzută de lege, judecătorul de cameră preliminară ia măsuri pentru desemnarea unor avocați din oficiu care dețin această autorizație; prin urmare, în condițiile în care părțile sau persoana vătămată solicită excluderea mijloacelor de probă ce conțin informații clasificate, instanța trebuie să procedeze la analiza legalității și loialității modului de administrare a acestor mijloace de probă în condiții de contradictorialitate care implică asigurarea posibilității apărării de a avea acces la probele contestate;

b. după consultarea autorității competente, judecătorul de cameră preliminară, prin încheiere, poate refuza motivat accesul la informațiile clasificate, dacă acesta ar putea conduce la periclitarea gravă a vieții sau a drepturilor fundamentale ale unei persoane sau dacă refuzul este strict necesar pentru apărarea securității naționale ori a unui alt interes public important. În acest caz, informațiile clasificate nu pot servi la pronunțarea unei soluții de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei în cauză, față de imposibilitatea cenzurării legalității și loialității obținerii acestor probe;

- *nu se va verifica* temeinicia sau fiabilitatea probatoriului, aptitudinea acestuia de a conduce la pronunțarea unei soluții de condamnare/amânare a aplicării pedepsei/ renunțare la aplicarea pedepsei;

- deopotrivă, *nu se va proceda la verificarea* modului în care organele de urmărire penală au evaluat criteriile relevanței sau utilității cu ocazia încuviințării sau respingerii

---

[1] Curtea Constituțională a mai arătat că „nu instanța de fond – așa cum arată locul reglementării, (...) este aceea care trebuie să solicite, din oficiu, de urgență, după caz, declasificarea totală, declasificarea parțială sau trecerea într-un alt grad de clasificare și permiterea accesului la acestea de către apărătorul inculpatului. *Problema informațiilor clasificate*, esențiale pentru soluționarea cauzei, respectiv verificarea legalității administrării unor astfel de probe, *trebuie să fi fost deja soluționată în camera preliminară, deci înainte de a se trece la faza procesuală a judecății în fond*, întrucât, în această din urmă fază a procesului penal, nu au cum să mai existe probe constând în informații clasificate inaccesibile părților, fără a se încălca dispozițiile art. 324-347 C.proc.pen. și jurisprudența Curții Constituționale în materia procedurii camerei preliminare".

unei probe în cursul urmăririi penale, ci numai dacă proba încuviinţată este legală sau dacă a fost administrată în mod legal, cu respectarea tuturor garanţiilor procedurale; tot astfel, nu constituie temei pentru excluderea declaraţiilor de martor lipsa de fiabilitate a acestora (de pildă, în cazurile în care se invocă relaţia de duşmănie dintre inculpat şi martor, ori relatările incoerente sau contradictorii ale martorului), ori faptul că persoana audiată nu a fost un martor veritabil, deoarece nu a perceput personal situaţiile de fapt relatate, ştiindu-le numai din auzite;

- nu constituie, în sine, elemente de nelegalitate în administrarea probelor în cursul urmăririi penale omisiunea organelor de urmărire penală de a administra anumite mijloace de probă, sau respingerea probelor propuse a fi administrate în apărare, ori caracterul insuficient al probelor administrate pentru pronunţarea unei soluţii de condamnare;

- judecătorul de cameră preliminară trebuie însă să vegheze la respectarea dreptului la apărare şi a garanţei egalităţii armelor inerentă dreptului la un proces echitabil ţinând cont de faptul că una dintre componentele principiului aflării adevărului prevăzut de art. 5 C.proc.pen. este *obligaţia organelor de urmărire penală* de a administra probe atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau inculpatului, iar o componentă a dreptului la apărare stipulat de art. 10 C.proc.pen. este *obligaţia organelor de urmărire penală* de a asigura exercitarea deplină şi efectivă a dreptului la apărare; astfel, în măsura în care aceste principii fundamentale ale procesului penal sunt complet ignorate în faza de urmărire penală, de natură de a conduce la o afectare semnificativă şi substanţială a dreptului la un proces echitabil, cred că se impune restituirea cauzei la parchet în vederea refacerii ansamblului urmăririi penale, prin excluderea tuturor probelor administrate în cauză;

Respingerea de către procuror a cererii inculpatului de reaudiere a martorilor ascultaţi înainte de a fi notificat cu privire la calitatea de suspect atribuită în cauză poate genera, în anumite circumstanţe, o încălcare a dreptului la apărare şi, în consecinţă, poate afecta caracterul echitabil al procesului, în condiţiile în care acuzatului nu i s-a oferit o posibilitate adecvată şi suficientă de a contesta declaraţiile martorilor şi de a obţine interogarea acestora înainte de emiterea rechizitoriului. În scopul de a stabili dacă dreptul la apărare al inculpatului a suferit sau nu a suferit o limitare incompatibilă cu exigenţele procesului echitabil, judecătorul de cameră preliminară trebuie să verifice, în concret, importanţa declaraţiilor martorilor în fundamentarea acuzaţiei penale şi a interesului inculpatului în obţinerea înlăturării declaraţiilor martorilor până la emiterea rechizitoriului *(I.C.C.J., secţia penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 337 din 26 iunie 2019, www.scj.ro).*

Pot fi reţinute ca ipoteze de nelegală administrare a probelor în cursul urmăririi penale care conduc la incidenţa sancţiunii excluderii:

1. efectuarea unui raport de constatare tehnico-ştiinţifică dispus prin ordonanţa organului de cercetare penală în cauzele în care urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de procuror, chiar şi în ipoteza în care procurorul dispusese o delegare generală pentru organele de poliţie judiciară de a efectua acte de urmărire

penală, față de nelegalitatea acestui act (în acest caz, excluderea probei ca nelegal administrată este subsecventă constatării[1] nulității ordonanței de delegare a organului de cercetare penală); deopotrivă, se va putea dispune excluderea raportului de constatare nelegal dispus în locul procedeului probatoriu al expertizei, în condițiile în care organul de urmărire penală nu a justificat vreo urgență și a stabilit obiective care excedează obiectului constatării [determinarea („constatarea", „fixarea") unor fapte care fac obiectul probei și care sunt necesare pentru buna desfășurare a urmăririi penale în condițiile în care există în mod real un risc actual de dispariție sau de schimbare a acestor situații de fapt], urmărindu-se în realitate obținerea unei evaluări complexe a unor situații de fapt în scopul obținerii unei explicații științifice detaliate, care se poate realiza numai prin procedeul probatoriu al expertizei;

2. audierea martorilor fără încunoștințarea avocaților aleși ai inculpatului care au solicitat explicit să participe la efectuarea actelor de urmărire penală, în măsura în care se dovedește o vătămare concretă a drepturilor procesuale ale inculpatului care nu poate fi înlăturată altfel[2]; deopotrivă, se va proceda și atunci când martorii sunt audiați între momentul în care a fost dispusă continuarea urmăririi penale față de suspect și data aducerii la cunoștință a acestei calități, în condițiile în care se constată că încunoștințarea nu a avut loc de îndată potrivit art. 10 alin. (3) C.proc.pen. și astfel nu a fost respectat dreptul la apărare al suspectului;

3. efectuarea percheziției domiciliare la cabinetul unui inculpat avocat de organele de cercetare penală; Legea avocaturii stipulează o cerință suplimentară pentru efectuarea percheziției domiciliare la sediul sau locuința unui avocat, aceea ca percheziția să fie efectuată doar de procuror; față de cerința suplimentară explicită prevăzută de legea specială, apreciez că acest procedeu probatoriu nu poate fi delegat organelor de cercetare penală;

4. efectuarea de percheziții domiciliare sau interceptarea convorbirilor telefonice ale unei persoane care se bucură de o imunitate procedurală (fie prin dispoziții de drept intern, fie prin dispoziții de drept internațional care conferă imunitate diplomatică);

5. transcrierea convorbirilor telefonice înregistrate cu privire la numere de telefon care nu figurau în mandatul de supraveghere tehnică sau în încheierea de prelungire a supravegherii tehnice, în situațiile în care procedeul probatoriu nu a fost autorizat/prelungit de judecătorul de drepturi și libertăți în considerarea IMEI-ului unui telefon[3]; tot astfel, este nelegală folosirea ca probă a procesului-verbal de redare a comunicărilor interceptate în baza ordonanței procurorului care nu a fost confirmată de judecătorul de drepturi și libertăți;

---

[1] Sancțiunea excluderii va interveni în cazul constatării necompetenței materiale a organului de cercetare penală care a administrat proba în absența vreunei delegări dispuse în mod legal de procuror, în cazul urmăririi penale proprii.

[2] În ipoteza în care avocatul nu a solicitat explicit încunoștințarea cu privire la datele efectuării actelor de urmărire penală, ci doar a depus o delegație avocațială la dosarul de urmărire penală la dosar, nu este obligatorie notificarea asupra activităților de urmărire penală, astfel că nu se poate invoca neparticiparea la actele de urmărire penală drept cauză de nelegalitate a acestora.

[3] Sancțiunea excluderii poate interveni și ca efect al nelegalei obțineri de către organul de urmărire penală a IMEI-ului telefonului.

6. reţinerea *provocării la comiterea infracţiunii* care constituie obiectul acuzării; în cazul în care inculpatul este acuzat de comiterea mai multor infracţiuni, iar activitatea de provocare operează numai cu privire la unul dintre actele de executare, se vor exclude numai probele obţinute în mod neloial cu privire la acea infracţiune (de pildă, în cazul în care traficantul de droguri este acuzat de comiterea în formă continuată a infracţiunii constând în 20 de vânzări succesive de droguri de mare risc, iar activitatea de provocare este reţinută numai cu privire la o singură vânzare, doar aceste probe vor putea fi excluse);

7. obţinerea de la o instituţie de credit de înscrisuri care conţin date protejate de secretul bancar în baza solicitării efectuate de organele de cercetare penală, sau obţinerea datelor privind tranzacţiile financiare ca urmare a solicitării procurorului, neconfirmate de judecătorul de drepturi şi libertăţi ori în lipsa unui mandat emis de către acesta;

8. folosirea declaraţiilor unor martori audiaţi într-o cauză ca mijloc de probă în altă cauză, fără a se mai proceda la reaudierea martorilor, chiar dacă în prima cauză declaraţiile au fost administrate cu respectarea exigenţelor de legalitate şi loialitate, deoarece informaţia care constituie proba din cauză poate fi obţinută sub forma declaraţiei de martor numai prin procedeul probatoriu al ascultării de către organele judiciare care instrumentează cauza; astfel, proba nu poate fi considerată ca fiind încorporată în înscrisul în care este consemnată declaraţia, valorificarea acesteia în altă cauză atrăgând obligaţia reascultării martorului, în condiţiile în care înscrisul atestă numai faptul că un martor a dat declaraţie într-o altă cauză, iar nu ce informaţii avea martorul despre tezele probatorii din cauza în care a fost ascultat. Dacă rechizitoriul se întemeiază pe fapte sau împrejurări rezultate din declaraţiile date de martori în altă cauză şi care nu au mai fost reaudiaţi în cauza în care a fost emis actul de sesizare se impune excluderea acestor probe, chiar şi atunci când procurorul susţine că aceste declaraţii sunt valorificate ca înscrisuri.

Nu constituie ipoteze de nelegalitate a administrării probei sancţionabile în camera preliminară:

1. faptul că martorii audiaţi într-o cauză au avut calitatea de inculpaţi într-o altă cauză, neexistând o interdicţie legală în acest sens;

2. declaraţiile date de coinculpaţii cărora procurorul le-a pus în vedere că abordarea unei atitudini sincere de recunoaştere a faptelor va fi evaluată la stabilirea măsurilor preventive care se impun a fi dispuse în cauză, întrucât în această ipoteză nu se poate reţine vreun element de neloialitate procedurală;

3. lipsa înregistrării audio-video a declaraţiilor martorilor luate în prezenţa avocaţilor inculpatului care au semnat declaraţia fără obiecţiuni;

4. incoerenţa declaraţiilor martorilor cauzată de starea de oboseală în condiţiile audierii acestora în timpul nopţii, dacă martorii nu au învederat o asemenea stare de epuizare fizică, iar avocatul inculpatului nu a avut obiecţiuni pe parcursul audierii;

5. existenţa unor contradicţii între declaraţiile martorilor audiaţi în cursul urmăririi penale, aceste aspecte ce ţin de temeinicia acuzaţiei urmând a fi evaluate de către instanţă; tot astfel, existenţa unor declaraţii cu conţinut identic ale mai multor martori

nu constituie un element de nelegalitate a administrării probei dacă nu se dovedeşte lipsa unei audieri efective a acestora şi întocmirea declaraţiei exclusiv de organele de urmărire penală, în cadrul unei proceduri neloiale; în această din urmă ipoteză instanţa de judecată va trebui să evalueze valoarea probantă a acestor declaraţii similare;

6. greşita transcriere sau traducere a conţinutului conversaţiilor telefonice înregistrate în baza unui mandat de supraveghere tehnică ori lipsa de acurateţe a înregistrării, aceasta constituind o problemă ce ţine de completarea probatoriului, iar nu referitoare la legalitatea acestuia; tot astfel, neprecizarea în procesul-verbal de consemnare a activităţilor de supraveghere tehnică a mijlocului tehnic prin care a fost efectuată supravegherea nu constituie un element de nelegalitate faţă de exigenţele art. 143 alin. (1) C.proc.pen.;

7. neconvocarea expertului-parte de către expertul oficial în condiţiile în care expertul parte a avut garantate toate drepturile necesare în vederea exprimării opiniei de specialitate sau neintegrarea în cuprinsul expertizei a opiniei separate a expertului parte, în condiţiile în care aceasta este evidenţiată separat;

8. respingerea obiecţiunilor la efectuarea raportului de expertiză, ori faptul că acest raport conţine concluzii contradictorii cu raportul de constatare tehnico-ştiinţifică;

9. răspunsul incomplet al expertului la obiectivele stabilite de procuror sau caracterul echivoc al concluziilor raportului de expertiză;

10. lipsa de specializare a persoanei desemnate cu întocmirea raportului de constatare tehnico-ştiinţifică[1] ori faptul că specialistul nu are calitatea de membru al Asociaţiei Naţionale a Evaluatorilor Autorizaţi din România (A.N.E.V.A.R.) sau faptul că nu au fost respectate standardele internaţionale de evaluare ori Standardele de evaluare obligatorii pentru activitatea de evaluare folosite de A.N.E.V.A.R.[2], aceste critici fiind în realitate unele de fond, ce vizează fiabilitatea probatoriului şi nu de legalitate;

11. încuviinţarea depunerii de partea civilă a unui raport de expertiză extrajudiciară, întrucât acesta poate fi administrat cu titlu de înscris faţă de principiul libertăţii probelor, iar procedura de efectuare a expertizei extrajudiciare nu urmează regulile procedurii judiciare;

12. lipsa semnăturii avocatului inculpatului care a participat la audierea unui martor în cursul urmăririi penale şi nu a avut obiecţiuni cu privire la cele consemnate în declaraţia martorului, neputându-se reţine o vătămare *in concreto* a drepturilor procesuale;

---

[1] *În schimb*, în practică s-a dispus excluderea raportului de expertiză prin care au fost stabilite obiective de evaluat în materia procedurii insolvenţei, atunci când acesta a fost efectuat de un expert care nu avea calitatea de practician în insolvenţă cu încălcarea dispoziţiilor art. 39 alin. (2) din O.U.G. nr. 86/2006 *(I.C.C.J., încheierea din 22 octombrie 2018, www.scj.ro)*.

[2] De pildă, *Standardele de Evaluare SEV* [SEV 220 – Maşini, echipamente şi instalaţii (IVS 220); SEV 230 – Drepturi asupra proprietăţii imobiliare (IVS 230); SEV 250 – Instrumente financiare (IVS 250); SEV 340 – Evaluarea bunurilor imobile şi eficienţa energetică (EVA 8)] sau *Ghidurile de evaluare GEV* [GEV 500 – Determinarea valorii impozabile a clădirilor; GEV 520 – Evaluarea pentru garantarea împrumutului; GEV 600 –Evaluarea întreprinderii; GEV 620 – Evaluarea bunurilor mobile de natura maşinilor, echipamentelor, instalaţiilor şi stocurilor; GEV 630 – Evaluarea bunurilor imobile].

13. folosirea înregistrărilor propriilor convorbiri ambientale efectuate de un inculpat cu mijloace proprii potrivit art. 139 alin. (3) C.proc.pen., care au fost descoperite în locuinţa acestuia în urma efectuării percheziţiei domiciliare autorizate de judecător şi care au fost extrase în urma administrării în mod legal a procedeului probator al percheziţiei informatice;

14. inexistenţa unei similitudini între situaţia de fapt reţinută în acuzaţie şi cea de la momentul efectuării experimentului judiciar (de pildă, folosirea unei cantităţi de explozibil mai mare decât cea folosită sau pe care intenţiona să o folosească inculpatul), aceasta constituind o problematică ce ţine de fiabilitatea probei, iar nu de legalitatea acesteia;

15. modalitatea de consemnare a situaţiei de fapt în procesul-verbal de cercetare la faţa locului, aceasta neconstituind un motiv de nelegalitate a administrării mijlocului de probă, ci un aspect ce ţine de fiabilitatea acestuia;

16. omisiunea depunerii jurământului de către martor înaintea audierii sale; această omisiune nu produce efecte cu privire la legalitatea mijlocului de probă, nedepunerea jurământului putând constitui un motiv de analiză a fiabilităţii probei;

17. neaudierea celui care a realizat identificarea de bunuri sau persoane, înainte de efectuarea procedeului probatoriu sau audierea sumară care nu a urmărit atingerea obiectivelor prevăzute de art. 133 alin. (2) C.proc.pen., aceasta putând avea consecinţe numai în planul fiabilităţii probei.

18. anularea *negotium iuris* printr-o hotărâre definitivă a instanţei civile, în condiţiile în care proba cu înscrisuri a fost legal administrată (de pildă, în cadrul procedeului probator al percheziţiei vehiculului), iar înscrisul nu a fost desfiinţat ca *instrumentum*, nereţinându-se caracterul fals al acestuia;

19. audierea unor martori fără a se fi dispus desemnarea unui avocat din oficiu pentru inculpatul arestat în lipsă care se sustrăgea urmăririi penale; în aceste ipoteze, până la momentul încarcerării, când privarea de libertate devine efectivă, nu există nicio obligaţie legală de desemnare în cursul urmăririi penale a unui avocat care să îl reprezinte pe inculpatul care se sustrage procedurilor;

- în cazul constatării nelegalităţii administrării unui mijloc de probă judecătorul de cameră preliminară trebuie să analizeze şi posibilitatea excluderii probelor derivate din acesta (de pildă, declaraţia unui suspect obţinută după ce procurorul i-a adus la cunoştinţă conţinutul înregistrării convorbirilor sale telefonice care fuseseră efectuate în mod nelegal şi excluse);

Urmare a constatării nulităţii absolute a procedeului probator, se va constata şi nulitatea mijloacelor de probe astfel obţinute, aşa încât, în temeiul art. 102 alin. (2) C.proc.pen., vor fi excluse din materialul probator toate probele rezultate din mandatele de siguranţă naţională şi din procesele-verbale de consemnare a rezultatelor activităţilor de supraveghere tehnică realizate de către Serviciul Român de Informaţii. Înalta Curte, având în vedere actualul stadiu procesual, apreciază că nu se impune pronunţarea unei soluţii distincte în dispozitivul deciziei cu privire la cele anterior constatate, ci toate aceste probe obţinute din valorificarea mandatelor de supraveghere tehnică nu vor fi avute în

vedere la evaluarea materialului probator. Analizând, în continuare, excluderea, în temeiul dispoziţiilor art. 102 alin. (4) C.proc.pen., a declaraţiilor date de inculpaţi, ca probe derivate din cele obţinute cu încălcarea dispoziţiilor legale, Înalta Curte reţine următoarele: în baza proceselor-verbale de consemnare a rezultatelor activităţilor de supraveghere tehnică, cu ocazia ascultării inculpaţilor, pe tot parcursul procesului penal, pe lângă relatările libere cu privire la acuzaţiile care le-au fost aduse, li s-au cerut explicaţii asupra conţinutului convorbirilor telefonice şi din mediul ambiental, solicitându-li-se inclusiv să lămurească anumiţi termeni sau expresii folosite. Astfel cum s-a arătat anterior, conţinutul convorbirilor telefonice şi al celor în mediu ambiental a rezultat din mijloace de probă obţinute în mod nelegal, respectiv din procesele-verbale de redare lovite de nulitate absolută. Înalta Curte reţine că organul judiciar nu avea posibilitatea de a afla cuprinsul exact al discuţiilor dintre inculpaţi printr-o altă modalitate, probele fiind obţinute doar din aceste mijloace de probă. În continuare, se constată că informaţiile obţinute în mod nelegal (probele) sunt folosite în mod direct pentru a obţine administrarea în mod legal a altui mijloc de probă, respectiv declaraţiile inculpaţilor. Condiţia *sine qua non* ca organul judiciar să poată să solicite inculpaţilor explicaţii punctuale asupra cuprinsului discuţiilor pe care le-au purtat era că acestea să le fie cunoscute, iar singurul mijloc de probă ce oferea toate aceste date este cel obţinut în mod nelegal *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 330/A din 11 decembrie 2018)*. În aceste condiţii, Înalta Curte constată că declaraţiile inculpaţilor în care oferă lămuriri cu privire la conţinutul concret al discuţiilor telefonice sau a celor din mediu ambiental, au caracterul unor probe derivate, care au fost obţinute în mod direct din probe nelegale şi care nu puteau fi obţinute într-o altă modalitate, ceea ce atrage incidenţa dispoziţiilor art. 102 alin. (4) C.proc.pen. Având în vedere caracterul divizibil al declaraţiei inculpatului, dar şi împrejurarea că excluderea vizează probele, respectiv faptele şi împrejurările din cuprinsul mijlocului de probă, Înalta Curte constată că vor fi afectate de această sancţiune doar acele părţi din declaraţiile inculpaţilor în care aceştia au oferit explicaţii, justificări cu privire la conţinutul convorbirilor telefonice sau a celor purtate în mediul ambiental. Nulitatea probelor menţionate nu conduce la nulitatea tuturor probelor, având în vedere că indicii privind circuitul evazionist în care era implicată SC O. SRL au existat anterior şi independent de interceptările menţionate şi anume ca urmare a Notei nr. x a Curţii de Conturi a României transmisă inculpatului K. în luna iunie 2009, precum şi ca urmare a notei întocmită de Direcţia Generală de Management al Domeniilor Reglementate Specific din data de 26 ianuarie 2011, astfel încât nu toate probele din dosar derivă din respectivele interceptări *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 134/15.04.2019, www.scj.ro)*.

- în ceea ce priveşte provocarea, trebuie distins între ***provocarea la comiterea infracţiunii*** **şi** ***provocarea la probă*****;** judecătorul de cameră preliminară trebuie să analizeze dacă în cursul urmăririi penale regulile procedurale au fost sau nu deturnate de la scopul lor şi dacă au fost folosite *pentru probarea acuzaţiilor penale sau pentru provocarea la comiterea de infracţiuni, prin raportare la dispoziţiile art. 101 C.proc.pen.; dacă provocarea la comiterea unei infracţiuni* constituie un element de neloialitate apt să conducă în sine la constatarea încălcării caracterului echitabil al procesului penal şi la excluderea probelor, *provocarea la probă* nu este, în sine,

incompatibilă cu echitabilitatea procesului penal, deoarece urmăreşte numai constatarea comiterii unei infracţiuni, iar nu determinarea săvârşirii acesteia; totuşi, şi în cazul în care nu se poate reţine provocarea la comiterea unei infracţiuni (de pildă, pentru motivul că aceasta fusese comisă la o dată anterioară administrării mijlocului de probă) trebuie să se analizeze eventualitatea existenţei unei încălcări a loialităţi procedurii prin raportare la posibilitatea folosirii unor manopere sau stratageme neloiale care sunt apte să conducă la vătămarea dreptului la viaţă privată, demnităţii umane, echitabilităţii procedurii sau secretului profesional (atunci când acesta se înfăţişează ca o obligaţie generală şi absolută ori cvasiabsolută); tot astfel, se poate reţine existenţa unei ipoteze de neloialitate în cazul în care, în cadrul procedeului probator al supravegherii tehnice, acţionând sub coordonarea organului de urmărire penală, martorul îl determină în mod evident pe interlocutorul său să relateze anumite împrejurări de fapt pe care acesta nu dorea să le expună sau nu şi le amintea, în acest caz neexistând o provocare loială la probă; acţiunea martorului depăşeşte sfera unei investigaţii pasive în materia obţinerii de probe, putând fi asimilată cazului de neloialitate prevăzut de art. 101 alin. (2) C.proc.pen., dacă se reţine că aceasta are natura unei manopere prin care a fost influenţată capacitatea interlocutorului de a relata conştient şi voluntar faptele care constituie obiectul probei;

- prin considerentele DCC nr. 802/2017 Curtea Constituţională a apreciat că nerespectarea interdicţiei absolute statuate în cuprinsul normelor procesual penale ale art. 102 alin. (1) C.proc.pen. – potrivit căreia probele obţinute prin tortură, precum şi probele derivate din acestea nu pot fi folosite *„în cadrul procesului penal"* – precum şi a dispoziţiilor art. 101 alin. (1)-(3) C.proc.pen. privind interzicerea explicită a administrării probelor prin practici neloiale „cade sub incidenţa *inadmisibilităţii* care produce efecte prin intermediul nulităţii absolute" şi, prin urmare, **„o verificare a loialităţii/legalităţii administrării probelor, din această perspectivă, este admisă şi în cursul judecăţii**, aplicându-se, în acest mod, regula generală potrivit căreia nulitatea absolută poate fi invocată pe tot parcursul procesului penal. Aşadar, interdicţia categorică a legii în obţinerea probelor prin practici/procedee neloiale/nelegale *justifică competenţa judecătorului de fond de a examina şi în cursul judecăţii aceste aspecte.* Altfel spus, probele menţinute ca legale de judecătorul de cameră preliminară pot face obiectul unor noi verificări de legalitate în cursul judecăţii din perspectiva constatării inadmisibilităţii procedurii prin care au fost obţinute şi a aplicării nulităţii absolute asupra actelor procesuale şi procedurale prin care probele au fost administrate, în condiţiile în care, în această ipoteză, se prezumă *iuris et de iure* că se aduce atingere legalităţii procesului penal, vătămarea neputând fi acoperită";

În cazul infracţiunii de bancrută frauduloasă prevăzută în art. 241 C.pen., ordonanţa prin care procurorul a dispus efectuarea unei expertize ale cărei obiective presupun analiza desfăşurării procedurii de insolvenţă şi a desemnat un expert care nu are calitatea de practician în insolvenţă, cu încălcarea dispoziţiilor art. 39 alin. (2) din O.U.G. nr. 86/2006 (potrivit cărora expertizele dispuse de organul de urmărire penală ori de instanţa de judecată în cazurile privind desfăşurarea procedurilor de insolvenţă sunt efectuate de către practicieni în insolvenţă definitivi şi compatibili), se sancţionează cu nulitatea

relativă, în condiţiile art. 282 C.proc.pen., cu consecinţa excluderii raportului de expertiză *(I.C.C.J., secţia penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea din 22 octombrie 2018, www.scj.ro).*

În privinţa cererilor şi excepţiilor referitoare la loialitatea administrării probatoriului în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră constată că apărarea a prezentat frânturi ale realităţilor judiciare în legătură cu administrarea probatoriului sau a încercat generalizarea unor instituţii în scopul deturnării lor de la scopul reglementării (de pildă, instituţia provocării la comiterea unei infracţiuni care constituie un procedeul interzis de lege şi contrar echitabilităţii procedurii a fost extinsă, în mod sofistic, şi la cea consacrată de doctrină ca provocare la probă, care nu este în sine incompatibilă cu dreptul la un proces echitabil dacă nu este intim legală de o provocare la infracţiune). Judecătorul de cameră preliminară apreciază că principiul loialităţii administrării probelor poate fi definit printr-o abordare negativă ca regula potrivit căreia este interzisă utilizarea oricărei strategii sau manopere ce are ca scop administrarea, cu rea-credinţă, a unui mijloc de probă sau care are ca efect provocarea comiterii unei infracţiuni în vederea obţinerii unui mijloc de probă, dacă prin aceste mijloace se aduce atingere demnităţii persoanei, drepturilor acesteia la un proces echitabil sau la viaţă privată. (...) Judecătorul de cameră preliminară constată că în cursul urmăririi penale regulile procedurale nu au fost deturnate de la scopul lor fiind utilizate *pentru probarea acuzaţiilor penale, iar nu pentru provocarea la comiterea de infracţiuni*. Mijloacele şi strategiile de investigaţie au folosite de organele de urmărire, în cadrul competenţelor legale, pentru a strânge probe cu privire la faptele investigate, iar nu pentru a-l provoca pe inculpatul să comită infracţiuni. Astfel, faţă de data la care organele de urmărire penală susţin că au fost comise faptele de care este acuzat inculpatul, nu se poate considera că urmărirea penală a fost efectuată cu încălcarea principiului loialităţii probei sau că acesta a fost provocat să comită infracţiuni. ***În ceea ce priveşte provocarea la probă a inculpaţilor*** în cadrul discuţiilor ambientale purtate cu martorul C., judecătorul de cameră preliminară apreciază, pe de o parte, că şi în ipoteza în care martorul ar fi acţionat drept colaborator al organelor de urmărire penală (aspect neconfirmat de actele dosarului) acest procedeu probatoriu nu ar putea fi considerat neloial din perspectiva art. 101 C.proc.pen., deoarece nu constituie o provocare la comiterea infracţiunii, iar, pe de altă parte, se remarcă faptul că martorul nu a făcut altceva decât să ofere inculpaţilor o ocazie obişnuită de a relata sau confirma fapte ori împrejurări în cadrul unei discuţii informale. Tot astfel, nu se poate reţine că martorul **D. a realizat acte de provocare a martorilor, acesta oferind celorlalţi doi martori** o ocazie obişnuită acestora de a relata fapte sau împrejurări, în cadrul unei discuţii informale. Fiabilitatea acestor probe şi credibilitatea martorilor nu fac obiectul analizei în faza de cameră preliminară urmând a fi evaluată în cursul judecăţii. În aceste condiţii, în care nu se poate reţine nelegalitatea sau neloialitatea administrării mijloacelor de probă, nu este incidentă sancţiunea excluderii. Judecătorul de cameră preliminară mai reţine că demararea unei investigaţii penale ca urmare a unui denunţ reprezintă o modalitate legală de a proceda a organelor de urmărire penală, indiferent de persoana care formulează denunţul sau de implicarea sau nu a acesteia în alte

dosare penale. Formularea de către persoanele acuzate în cauzele de corupţie a unor denunţuri nu atrage neloialitatea procedurii investigative ulterioare, legiuitorul stipulând posibilitatea acestora de a beneficia de efectele cauzei speciale de reducere a pedepsei în cazul constatării caracterului substanţial al denunţului şi a aptitudinii acestuia de a conduce la tragerea la răspundere penală a unor persoane *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea nr. 28/2016, definitivă, nepublicată).*

Procesul-verbal din data de 8 iunie 2015 a fost întocmit de către organul de cercetare penală într-un alt dosar, iar în cuprinsul său sunt consemnate cele declarate verbal de C.D.A. într-o calitate nespecificată şi în împrejurări neindicate. În mod similar, procesele-verbale din 4 iunie 2015 şi 8 iunie 2015 au fost întocmite de către organul de cercetare penală în altă cauză, iar în cuprinsul lor sunt consemnate relatări ale lui B.V. într-o calitate nespecificată şi în împrejurări neindicate. Declaraţiile de martor a lui C.D.A., B.V. şi K.J., precum şi cele ale persoanelor vătămate S.S. şi C.M.I. au fost administrate, de asemenea, în altă cauză. Cele trei procese-verbale referite mai sus nu consemnează constatări personale ale organelor de urmărire penală, ci declaraţii ale unor potenţiali martori, luate fără respectarea dispoziţiilor legale în materia audierii martorilor. Atunci când organul judiciar recurge într-un proces penal la audierea unor martori, art. 97 alin. (2) lit. d) C.proc.pen. prevede expres mijlocul de probă: acesta este declaraţiile martorilor şi nicidecum procesele-verbale, iar declaraţiile martorilor sunt obţinute prin procedeul probatoriu al audierii, după regulile prescrise de art. 114 şi urm. C.proc.pen. Îmbrăcarea unui mijloc de probă expres prevăzut de lege şi cu reguli precis edictate într-un alt mijloc de probă care nu respectă cerinţele legale ale celui dintâi şi care este aplicabil în cu totul alte situaţii atrage nelegalitatea acelui mijloc de probă. Cum în procesul penal primează legalitatea, o probă desprinsă dintr-un mijloc de probă nelegal administrat este în sine o probă ilegală. Astfel, probele dobândite prin procesele-verbale sunt ilegale *ab initio* chiar în cauza în care au fost administrate. În plus, în cauză se constată că prin toate cele opt mijloace de probă dezbătute au fost puse în lumină *probe orale* – rezultate din audieri, care au avut loc în dosare de urmărire penală diferite de cel în care s-a emis rechizitoriul, ale unor martori şi subiecţi procesuali principali, şi *nu probe reale* – distinse din alte procedee probatorii decât audierile. De aceea, în cauză nu se pune problema omisiunii organului de cercetare penală de a recurge la procedeul probator prevăzut de art. 170 C.proc.pen., al predării de obiecte sau înscrisuri, aplicabil doar în cazul mijloacelor de probă apte să conţină probe reale, ci în mod esenţial aduce în discuţie chestiunea legalităţii procedeului probatoriu prin intermediul căruia acelaşi organ de urmărire penală a înţeles să administreze aceste mijloace de probă în cauza *pendinte*. Pe masa Completului de cameră preliminară nu a fost depusă nicio dovadă din care să poată deduce în ce circumstanţe, la ce dată şi cine anume le-a depus în copie în dosarul de urmărire penală. În condiţiile în care mijloacele de probă disputate au fost instrumentate cu prilejul unor urmăriri penale care vizau alte infracţiuni decât cele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului, dosarele în care în mod originar au fost administrate acele mijloace de probă trebuiau ataşate integral la dosarului de urmărire penală. Doar în acest fel completul de cameră preliminară putea, pe de o parte, să

stabilească dacă mijloacele de probă contestate provin din „aceeași cauză", iar, pe de altă parte, să execute un examen complet și efectiv de legalitate a acestora. Procurorul nu a procedat, însă, în acest fel, ci, în împrejurări necunoscute completului de cameră preliminară, în pricina de față a obținut selectiv mijloace de probă prin fotocopierea lor din alte dosare penale. Codul de procedură penală prevede expres (art. 104 și urm. C.proc.pen.) procedeul probatoriu al audierii, prin intermediul căruia se administrează în procesul penal un mijloc de probă apt să dezvăluie o probă orală, fotocopierea unor declarații sporadice, date în alte dosare nu este în acest caz un procedeu probatoriu permis de legea procesual-penală. Prin urmare, în speță, organul de urmărire penală, din moment ce nu a atașat dosarele în care audierile au avut loc, trebuia să procedeze el însuși la audierea în calitate de martori ale lui C.D.A., B.V., K.J. și S.S. Nu a acționat, însă, în acest fel, ci a apelat la un procedeu probator neprevăzut de lege și, mai mult, a folosit în defavoarea inculpatului declarațiile făcute de persoanele menționate în diverse calități în cauze izolate de prezentul proces. Nelegalitatea procedeului probatoriu ales atrage nelegalitatea celor opt mijloace de probă analizate în această secțiune și a probelor obținute prin intermediul acestora, cu consecința că aceste probe nu pot să fie folosite în procesul penal, conform art. 102 alin. (2) C.proc.pen., remediul procesual fiind tocmai excluderea lor *(C.A Tg.-Mureș, secția penală, încheierea din 4 decembrie 2020, nepublicată).*

- în urma *DCC nr. 236/2020*[1], față de pasivitatea legiuitorului în oferirea unei soluții legislative în acord cu considerentele instanței de contencios constituțional, trebuie reținute următoarele aspecte:

---

[1] Prin *DCC nr. 236/2020* instanța de contencios constituțional a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art. 118 C.proc.pen., care nu reglementează dreptul martorului la tăcere și la neautoincriminare, este neconstituțională; în considerentele acestei decizii s-a arătat că:

a. o persoană citată în calitate de martor, care spune adevărul, se poate autoincrimina, iar dacă nu spune adevărul, evitând autoincriminarea, săvârșește infracțiunea de mărturie mincinoasă. În primul caz, în lipsa unei reglementări a dreptului martorului la tăcere și neautoincriminare, organele de cercetare penală nu sunt obligate să dea eficiență acestui drept în ceea ce îl privește pe suspectul *de facto*, care nu a dobândit încă calitatea de suspect *de jure*. Se ajunge, în acest mod, la punerea sub învinuire a persoanei audiate ca martor, chiar și în ipoteza în care, anterior audierii, organele de urmărire penală aveau date din care rezulta participarea acesteia la comiterea faptei ce a făcut obiectul audierii în calitate de martor, iar lipsa calității oficiale de suspect ar putea să derive din lipsa manifestării de voință a organelor judiciare, care nu emit ordonanța în condițiile art. 305 alin. (3) C.proc.pen.;

b. față de statutul procesual pe care îl are, martorul este vulnerabil – din punct de vedere substanțial – și din perspectiva faptului că nu poate întruni calitatea de subiect pasiv secundar al infracțiunii de cercetare abuzivă (art. 280 C.pen.), protecția legii penale vizând doar persoanele urmărite penal sau aflate în cursul judecății. Aceeași situație vulnerabilă s-ar putea menține în măsura în care accesul la un avocat al unei persoane ascultate în calitate de martor este limitat – din motive financiare ori din cauza neînțelegerii situației în care se află, cauzată de lipsa de instruire. De altfel, art. 118 C.proc.pen. nu reglementează un drept al martorului de a avea acces la avocat, respectiv obligația organului judiciar de a-l informa *în acest sens*, or, în situații particulare, dreptul martorului de a i se desemna un avocat din oficiu. Așa încât, Curtea constată că și din punct de vedere procedural se poate reține lipsa unor garanții adecvate pentru persoana ascultată în calitate de martor;

i. martorul nu poate invoca dreptul la tăcere pentru a justifica neprezentarea în fața organului judiciar;

ii. anterior audierii martorului-suspectat este necesară aducerea la cunoștință a dreptului de a păstra tăcerea și a privilegiului împotriva autoincriminării, precum și a celorlalte drepturi și obligații prevăzute de art. 120 C.proc.pen.; deopotrivă, martorul trebuie notificat cu privire la dreptul de a fi asistat de un avocat și a dreptului la interpret, precum și a faptului că orice declarație dată poată fi folosită inclusiv împotriva sa, în condițiile în care în considerentele *DCC nr. 236/2020* instanța de contencios constituțional a arătat că urmează a se aplica dispozițiile art. 24 din Constituție;

iii. standardul convențional este aplicabil indiferent dacă relatarea martorului este făcută cu prilejul ascultării sale, când este consemnată într-o declarație, ori în cadrul procedeului probatoriu al confruntării, când este consemnată într-un proces-verbal;

iv. notificarea dreptului la tăcere nu este obligatorie cu privire la toți martorii care sunt audiați într-o cauză penală, dacă față de aceștia nu există motive plauzibile că ar fi implicați în săvârșirea infracțiunii sau că declarația ar contribui la incriminarea lor în altă cauză penală; o abordare procesuală prudentă impune notificarea drepturilor ori de câte ori există premise, chiar și echivoce, cu privire la posibilitatea reținerii germenilor unei acuzații penale;

v. în ipoteza în care pe parcursul audierii rezultă în mod spontan motive plauzibile că martorul ar fi implicat în săvârșirea infracțiunii sau că ar contribui la incriminarea sa în altă cauză penală, organele judiciare au obligația procedurală pozitivă de a întrerupe audierea și de a notifica drepturile;

vi. dacă organul judiciar nu îi aduce la cunoștință dreptul la tăcere, nu se poate considera că martorul a renunțat în mod neechivoc la dreptul la tăcere prin simpla continuare a relatării *(CtEDO, hotărârea din 27 octombrie 2011, în cauza Stojkovic c. Franței și Belgiei, parag. 54)*;

vii. de lege lata nu mai există obligația procedurală negativă de a nu utiliza declarația martorului, raportarea trebuind făcută la standardul convențional potrivit căruia dreptul la tăcere și privilegiul împotriva autoincriminării trebuie garantat înainte de audierea martorului față de care există motive plauzibile că ar fi implicat în săvârșirea infracțiunii sau că ar contribui la incriminarea sa în altă cauză penală; în ipoteza în care martorul notificat renunță la dreptul la tăcere și/sau la dreptul la avocat, declarația poate fi folosită ulterior inclusiv împotriva martorului care va deveni acuzat;

---

c. art. 118 C.proc.pen. nu instituie garanții suficiente pentru martor, de vreme ce acesta poate fi pus în situația să contribuie indirect la propria incriminare, în dezacord cu respectarea prezumției de nevinovăție, de care orice persoană beneficiază potrivit art. 23 alin. (11) Constituție și art. 6 parag. 2 CEDO și, totodată, impietează asupra justei soluționări a cauzei, contrar dreptului la un proces echitabil, consacrat constituțional în art. 21 alin. (3) și convențional în art. 6 parag. 1, inclusiv prin încălcarea dreptului la apărare al martorului;

d. până la adoptarea soluției legislative corespunzătoare, ca o consecință a prezentei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate, având în vedere și dispozițiile art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, Curtea reține că, în vederea asigurării dreptului la tăcere și neautoincriminare al martorului, organele judiciare urmează să aplice în mod direct dispozițiile art. 21 alin. (3), art. 24 alin. (1) și art. 23 alin. (11) din Constituție.

aşadar, *de lege lata*, nu se mai poate reţine imposibilitatea de folosire a conţinutului declaraţiei împotriva martorului („excluderea" valorii probante *in peius*), astfel cum se conturase jurisprudenţa anterior *DCC nr. 236/2020*, deoarece martorul a fost deja notificat asupra consecinţelor declaraţiilor sale şi nu a fost constrâns să declare, fiindu-i acordată posibilitatea să nu declare nimic; de asemenea, acesta a avut posibilitatea să se consulte cu un avocat şi să ia o decizie în cunoştinţă de cauză;

viii. încălcarea standardului convenţional în materia dreptului la tăcere şi a privilegiului împotriva incriminării prin audierea martorului-suspectat fără a fi notificate drepturile procesuale esenţiale sau fără a fi asigurată exercitarea adecvată a acestora va putea conduce la reţinerea incidenţei sancţiunii nulităţii şi a excluderii probei nelegal administrate; în plus, trebuie analizat dacă în cauză nu se poate reţine o modalitate neloială de efectuare a anchetei prin prelungirea nejustificată a momentului continuării efectuării urmăririi penale faţă de suspect şi încălcarea astfel a obligaţiei impuse de art. 305 alin. (3) C.proc.pen., care va putea conduce la constatarea nelegalităţii urmăririi penale şi a sesizării instanţei;

ix. DCC nr. 236/2020 poate fi invocată ca lege penală mai favorabilă pentru acele persoane care nu au fost notificate privind dreptul de a păstra tăcerea şi de a nu contribui la propria incriminare, ulterior fiind formulate acuzaţii de mărturie mincinoasă împotriva acestora.

- în ipoteza în care judecătorul de cameră preliminară constată încălcarea unei dispoziţii legale în procesul de administrare a probei, menţinerea probei nelegale este condiţionată de reţinerea unui mecanism compensatoriu efectiv, deoarece nulitatea relativă operează numai atunci când vătămarea nu poate fi înlăturată altfel în ceea ce priveşte **geometria mecanismelor compensatorii, astfel trebuie trasate următoarele *coordonate***:

a) cercetarea posibilităţii existenţei unui remediu trebuie să aibă loc *numai după determinarea precisă a modalităţii nelegale* în care a fost administrată proba, *precum şi a amplorii vătămării* drepturilor părţii sau subiectului procesual principal. În cazul în care procesul penal este în faza de cameră preliminară este necesară *stabilirea explicită* de către judecător *a nelegalităţii în administrarea probei şi a vătămării*, indiferent dacă este identificat sau nu un mecanism compensatoriu;

b) remediul trebuie să fie *proporţional* cu natura dreptului încălcat şi cu amploarea vătămării *şi să fie apt să înlăture* orice efecte (directe sau colaterale) asupra echitabilităţii procedurii în ipoteza în care proba nu va fi exclusă. Judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată trebuie să indice *în mod concret* în ce constă remediul şi modul în care acesta este de natură a contrabalansa nelegalitatea din cursul urmăririi penale şi de a avea rol profilactic. Dispoziţiile judecătorului de cameră preliminară *sunt obligatorii* ulterior în faza de judecată, fiind premisa necesară care a condus la menţinerea probei nelegale. În aceste condiţii, cumulul funcţiilor judiciare între judecătorul de cameră preliminară şi instanţa de judecată se înveder ează a fi benefic pentru asigurarea echitabilităţii în ansamblu a procesului penal;

c) în cazul în care proba nelegal administrată relevă numai fapte sau împrejurări de fapt favorabile inculpatului, nu se poate reţine existenţa unei vătămări şi, prin urmare, proba va fi menţinută;

d) dacă proba nelegal administrată relevă atât fapte sau împrejurări de fapt favorabile inculpatului, cât şi defavorabile acestuia (apte să susţină acuzarea) remediul efectiv al nelegalităţii se poate obiectiva în constatarea posibilităţii folosirii probei în procesul penal numai în favoarea inculpatului, cu reţinerea implicită a lipsei fiabilităţii faptelor acuzatorii;

e) atunci când proba nelegal administrată relevă numai fapte sau împrejurări de fapt în acuzare, posibilitatea readministrării acesteia în faza de judecată nu constituie în sine un remediu efectiv, ci o consacrare a aplicabilităţii principiilor generale protectoare a echitabilităţii procedurii în faza de judecată care nu înlătură sau limitează posibilitatea evaluării probei nelegale la stabilirea adevărului judiciar;

- în legătură cu această din urmă coordonată, care este şi cea care a evidenţiat o relativă inconsistenţă a soluţiilor remediu reţinute în jurisprudenţa naţională, trebuie să avem în vedere faptul că CtEDO a oferit mecanisme compensatorii vizând valoarea probantă nu doar în cazurile în care se constată o încălcare a drepturilor fundamentale cu ocazia administrării probelor, ci şi atunci când probele au fost *legal administrate*; raţionamentul instanţei de contencios european are la bază faptul că acuzatul nu a beneficiat de plenitudinea dreptului la apărare sau că specificitatea administrării probei a condus la o restrângere a dreptului la apărare (de pildă, în cazul audierii martorilor protejaţi sau a investigatorilor sub acoperire când inculpatul nu poate contesta credibilitatea acestora necunoscându-le identitate); apreciez că aceste mecanisme compensatorii pot fi aplicate, cu atât mai mult în situaţiile în care probele *au fost administrate în mod nelegal* în cursul urmăririi penale, dacă se constată că astfel sunt înlăturate efectele vătămării produse; această concluzie este în acord cu jurisprudenţa CtEDO, care a menţionat între criteriile *Ibrahim* (în baza cărora instanţa de contencios european evaluează, în ansamblu, echitabilitatea procedurii) faptul că printre mecanismele compensatorii ale încălcării dreptului la un proces echitabil în cursul urmăririi penale pot fi şi cele care au *legătură directă cu valoarea probantă a mijloacelor de probă administrate cu încălcarea drepturilor fundamentale* de către organele de urmărire penală. Astfel, criterii precum „(...) b) cadrul legal aplicabil urmăririi penale şi admisibilităţii probelor în timpul judecăţii, precum şi dacă acesta a fost respectat – *atunci când proba este exclusă, este foarte improbabil ca procedura în ansamblu să fie considerată inechitabilă*; (...) d) calitatea probei şi dacă circumstanţele în care a fost obţinută ridică îndoieli cu privire la fiabilitatea sau acurateţea sa, luând în considerare gradul şi natura oricărei constrângeri existente; e) atunci când proba a fost obţinută în mod nelegal, trebuie analizată nelegalitatea respectivă şi, atunci când aceasta decurge dintr-o încălcare a altui articol din Convenţie, natura încălcării; (...) g) modalitatea de valorificare a probei şi, în mod special, dacă aceasta a constituit, *integral sau în mod semnificativ*, materialul probator pe care s-a întemeiat condamnarea şi valoarea probatorie a celorlalte mijloace de probă (CtEDO, *Ibrahim ş.a. c. Regatului Unit*, Marea Cameră, hotărârea din 13 septembrie 2016, parag. 274) reliefează atenţia pe care o acordă CtEDO valorii probante reţinute de judecător cu privire la mijloacele de probă administrate în mod nelegal în cursul urmăririi penale;

Aşadar, analiza de mai sus a ultimei coordonate impune reţinerea cel puţin a următoarelor **două concluzii**:

1. testul determinant sau exclusiv al probei, evaluat de CtEDO în ipotezele în care declaraţiilor unor martori (noţiune autonomă în sens european) ***au fost administrate fără ca acuzatul să fi putut avea o ocazie adecvată să îşi exercite dreptul prevăzut de art. 6 parag. (3) lit. d) CEDO*** poate fi aplicat, în mod similar şi în acelaşi scop (protecţia dreptului la un proces echitabil), şi atunci când probele au fost administrate în cursul urmăririi penale în mod nelegal. În această modalitate, valoarea probantă a probelor administrate în cursul urmăririi penale poate fi afectată de nelegalitatea administrării lor prin stabilirea de către judecătorul de cameră preliminară că singurul remediu eficient este acela al constatării valorii probante condiţionate a acestor probe care, în cursul judecăţii, să nu poată servi în mod determinat sau exclusiv la pronunţarea unei hotărâri prin care să se dispună condamnarea inculpatului, renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei;

2. reducerea valorii probante a probelor nelegal administrate poate fi reţinută numai dacă nu există niciun risc de coroziune a drepturilor celui vătămat care să releve lipsa caracterului efectiv al remediului şi tratarea în mod neserios a gravităţii vătămării. Astfel, în măsura în care acest remediu nu se învederează a fi efectiv faţă de gravitatea vătămării şi de particularităţile faptelor sau împrejurărilor de fapt, proba poate fi exclusă în întregime sau poate fi menţinută atunci când ea serveşte la lămurirea altor împrejurări de fapt ale cauzei cu înlăturarea în totalitate a valorii probante în acuzare. Aşadar, pot exista şi situaţii în care deşi nu se dispune excluderea probei, aceasta este lipsită cu totul de fiabilitate în acuzare în cazurile în care acesta este singurul remediu efectiv faţă de gravitatea drepturilor fundamentele vătămate prin nelegalităţile din cursul urmăririi penale.

În cursul urmăririi penale, inculpata persoana juridică a avut timpul și facilitățile necesare pentru a-și exercita o apărare concretă și efectivă, iar lentoarea în notificarea calității de învinuit a fost contrabalansată de perioada de timp de peste un an în care inculpata putea formula, prin reprezentant legal sau prin avocat, apărări pe fond și propune probe față de acuzațiile formulate de parchet. Modalitatea de a proceda a parchetului prin prelungirea anchetei *față de învinuit și aducerea la cunoștință doar a calității de inculpat* conduce în faza de judecată la diminuarea posibilității folosirii cu caracter exclusiv sau determinant a declarațiilor martorilor administrate în această perioadă. Reducerea valorii probatorii a mijloacelor de probă administrate în această perioadă constituie un remediu efectiv de natură a contrabalansa restrângerea dreptului la apărare al învinuitului (calitatea dobândită în temeiul Codului de procedură penală anterior) până la momentul punerii în mișcare a acțiunii penale. Altfel spus, riscul unei eventuale imposibilități de folosire cu caracter determinant sau exclusiv a declarațiilor martorilor cărora inculpata nu a avut ocazia să le adreseze întrebări, asumat de către acuzare, este de natură să înlăture vătămarea procesuală a drepturilor acesteia. Prin urmare, față de particularitățile concrete ale prezentei cauze, compensarea oferită prin raportare la jurisprudența CtEDO în legătură cu valoarea probantă a declarațiilor martorilor administrate în lipsa învinuitului în

cursul urmăririi penale (CtEDO, *Ibrahim ş.a. c. Regatului Unit*, Marea Cameră, hotărârea din 13 septembrie 2016, parag. 274, CtEDO, *Salduz c. Turciei*, hotărârea din 27 noiembrie 2008, parag. 50), precum şi perioada de peste un an în care inculpata a putut să formuleze apărări în cursul urmăririi penale conduc la reținerea unei proceduri echitabile în ansamblu în faza de urmărire penală *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea nr. 2/2017, nepublicată)*.

Dreptul la un proces echitabil trebuie evaluat, în prezent, pe faze judiciare, dată fiind separația funcțiilor judiciare, iar nu pe ansamblul procesului penal. În acest context trebuie stabilit dacă o anumită conduită a organului judiciar, în raport cu cererile de probatorii formulate de părți, susține încălcarea dreptului acestora la un proces echitabil, cu consecința restituirii cauzei procurorului. Totuși în această fază întinderea obligației de a administra probe se oprește din punct de vedere cantitativ la cele necesare emiterii actului de sesizare, iar din punct de vedere calitativ la respectarea legalității în cazul admiterii şi administrării, ca şi la respectarea garanțiilor procesuale recunoscute părților în cadrul menționat (art. 8 şi 327 C.proc.pen.). Nu se poate considera că în conceptul de legalitate pe aspectul probatoriului intră obligația de a administra anumite probe, ca expertiza, sau toate probele solicitate de apărare. (...) În ceea ce privește *regimul juridic al nulităților* acesta trebuie evaluat şi în contextul fazelor specifice procesului penal şi a împărțirii funcțiilor judiciare astfel că o eventuală nulitate, chiar şi relativă, nu ar putea fi suplinită de cercetarea judecătorească, ci de organul judiciar ce a efectuat actul cu încălcarea normelor procesuale, în faza în care încălcarea s-a produs (interpretarea rezultă inclusiv din soluțiile ce pot fi pronunțate în această procedură, *e.g.*: actul se sesizare se îndreaptă de către procurorul de caz, iar nu de cel ce participă la şedința de judecată, remediu permis de codul anterior; probele sau actul nul sunt îndepărtate din materialul probator, însă procurorul poate cere restituirea cauzei la parchet). Această interpretare, deşi greu de asimilat de jurisprudență, este însă rezultatul noii „filosofii" a codului care are la bază distincția clară a funcțiilor judiciare *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 287/2015, în C. Ghigheci, Cereri şi excepţii de cameră preliminară, vol. II, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2017, p. 6)*.

Singurul procedeu probatoriu cu privire la obținerea mijlocului de probă denumit „declarație" este cel reglementat prin dispozițiile art. 104 C.proc.pen., „audierea persoanelor". În consecință, singurele „declarații" sunt cele direct administrate de organul judiciar în cadrul procesului penal aflat pe rol, iar nu cele administrate în alte dosare penale, chiar preluate sub denumirea generică „înscrisuri". Nu în ultimul rând, persoanele audiate în dosarul anterior, din care s-a disjuns prezenta cauză, pot fi audiate în calitatea procesuală actuală, în prezenta cauză penală. Coroborarea probelor administrate în cursul urmăririi penale şi în cursul judecății, mai ales în cazul declarațiilor date de persoanele arătate în art. 97 alin. (2) lit. a)-d) C.proc.pen., se realizează cu referire exclusivă la declarațiile date în aceeaşi cauză penală, iar nu cu referire la cele date în cauze diferite, chiar dacă rezultate prin disjungere în cursul urmăririi penale. Nu aceeaşi este situația în ceea ce privește alte mijloace de probă, cum sunt cele preluate în prezenta cauză, fiind posibilă în cazul celor arătate în art. 97 alin. (2)

lit. e) C.proc.pen. (...) În măsura în care nu s-a declarat ca nelegal ori neloial procedeul probatoriu în cauza penală anterioară, deci nu au fost excluse ca mijloace de probă, aceste mijloace de probă pot fi preluate în prezenta cauză disjunsă, în aplicarea dispozițiilor art. 97 alin. (2) lit. e) C.proc.pen., cu atât mai mult cu cât toate sunt de natură a releva, în opinia acuzării, elemente de fapt în sensul art. 97 alin. (1) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secția penală, încheierea judecătorului de cameră preliminară din 30 ianuarie 2018, în Cpp Ad. 3, p. 572).*

- în cazul în care se dispune excluderea „juridică" a probelor nelegal sau neloial administrate, ***excluderea materială*** a acestora din dosarul cauzei în aplicarea DCC nr. 22/2018 va avea loc după rămânerea definitivă a încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care s-a dispus o astfel de soluție; cu alte cuvinte, încheierea pronunțată în procedura prevăzută de art. 345 C.proc.pen. va fi pusă în executare după rămânerea definitivă a încheierii pronunțate în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen.; numai în acest fel, în ipoteza formulării unei contestații, instanța de control judiciar va putea evalua *in concreto* legalitatea administrării probelor; indiferent dacă soluția dispusă în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen. este cea de începere a judecății, ori aceea de restituire a cauzei la parchet, excluderea materială se va efectua de grefierul de la instanța sesizată prin eliminarea filelor corespunzătoare probelor excluse și resigilarea dosarului de urmărire penală.

e) ***legalitatea efectuării actelor procesuale/procedurale*** de către organele de urmărire penală pentru a verifica incidența sancțiunii nulității (absolute sau relative).

- se va verifica dacă actele procesuale[1] sau procedurale au fost efectuate cu respectarea dispozițiilor legale, în ordinea impusă de Codul de procedură penală, dacă au fost parcurse etapele obligatorii ale urmăririi penale prevăzute de Codul de procedură penală sau dacă este incident vreunul dintre cazurile de nulitate absolută prevăzute expres de art. 281 C.proc.pen. sau de art. 345 C.proc.pen. ori a unui caz de nulitate absolută virtuală prevăzută de art. 89 alin. (2) C.proc.pen., art. 101 C.proc.pen., art. 102 alin. (1) C.proc.pen. și art. 190 alin. (5) C.proc.pen.; deopotrivă, se va verifica existența vreunei alte încălcări a legii în legătură cu actele procesuale sau procedurale din cursul urmăririi penale, care să atragă incidența nulității relative în condițiile art. 282 C.proc.pen.;

- trebuie analizată și legalitatea actelor ulterioare celui constatat a fi nelegal cu privire la care se pot extinde efectele nulității în condițiile art. 280 alin. (2) C.proc.pen.;

- nu se va putea proceda la verificarea de către judecătorul de cameră preliminară a ordonanțelor de instituire a măsurilor asigurătorii care au făcut anterior obiectul unei verificări a legalității și temeiniciei în fața judecătorului de drepturi și libertăți care a soluționat contestația formulată de inculpat; în cazul în care, din considerente obiective, luarea măsurii asigurătorii nu a putut fi contestată în cursul urmăririi penale, consider că judecătorul de cameră preliminară poate proceda la verificarea legalității măsurii asigurătorii în această fază procesuală, neexistând nicio interdicție legală de efectuare a

[1] Pot fi supuse verificării de legalitate și actele procesuale cu privire la care legea prevede că nu sunt supuse niciunei căi de atac (de pildă, ordonanța prin care a fost respinsă în mod nefondat o cerere de recuzare a procurorului de caz).

controlului judiciar cu privire la ordonanța procurorului prin care a fost restricționat dreptul de proprietate;

- deopotrivă, nu va face obiectul controlului de legalitate ordonanța procurorului prin care a fost luată sau prelungită măsura controlului judiciar și nici încheierea judecătorului de drepturi și libertăți prin care s-a pronunțat cu privire la plângerea formulată de inculpatul supus acestei măsuri preventive, ori încheierile judecătorului de drepturi și libertăți prin care a fost luată sau prelungită măsura arestării preventive; în cadrul acestei faze procesuale judecătorul de cameră preliminară va avea obligația de a verifica periodic legalitatea și temeinicia măsurilor preventive ca aspecte adiacente obiectului procedurii camerei preliminare;

- nu constituie o condiție pentru constatarea nelegalității actelor de urmărire penală formularea de părți sau de subiecții procesuali principali de plângeri împotriva actelor pe care le consideră nelegale la procurorul ierarhic superior cu referire la actele procurorului, respectiv la procuror în relație cu actele organelor de cercetare penală; în cazurile în care se invocă nulitatea relativă, partea sau subiectul procesual va trebui să probeze în fața judecătorului de cameră preliminară existența vătămării în condițiile în care actul nelegal nu a fost atacat pe cale ierarhică în cursul urmăririi penale.

Constituie ipoteze de nelegalitate sancționabile în camera preliminară:

1. dispunerea de procuror a delegării efectuării urmăririi penale și efectuarea acesteia de organe de cercetare penală necompetente, ori efectuarea urmăririi penale de către un parchet necompetent material sau personal[1]; în privința nerespectării competenței personale trebuie subliniat că vor fi anulate nu numai actele procesuale efectuate în etapa *in personam* a urmăririi penale, ci și pe cele efectuate în etapa *in rem* atunci când sesizarea a vizat un făptuitor a cărui calitate atrăgea incidența normelor specifice competenței personale;

2. punerea în mișcare a acțiunii penale pentru o infracțiune comisă în străinătate pentru care legea penală română se aplică în temeiul principiului personalității/realității fără autorizarea prealabilă a organului competent;

3. redeschiderea urmăririi penale fără confirmarea *a posteriori* a judecătorului de cameră preliminară sau redeschiderea urmăririi penale dispusă de procuror cu încălcarea normelor de competență, chiar dacă a fost confirmată (nelegal) prin încheierea judecătorului de cameră preliminară;

4. incompatibilitatea procurorului care a efectuat actele de urmărire penală;

5. nelegala citare a suspectului sau inculpatului, ceea ce a condus la vătămarea gravă a dreptului la apărare al acuzatului care nu a avut cunoștință de desfășurarea unui proces penal împotriva sa;

6. încălcarea dreptului la apărare al inculpatului prin neaudierea acestuia în condițiile în care inculpatul nu a uzat de dreptul la tăcere și prin lipsirea efectivă de posibilitatea exercitării concrete și efective a dreptului la apărare în condițiile emiterii

[1] Este posibil să se constate că atât parchetul, cât și organele de cercetare penală nu erau competente să efectueze urmărirea penală, putându-se menține doar actele urgente efectuate în condițiile art. 60 C.proc.pen., sau că organele de urmărire penală erau competente să efectueze urmărirea penală, necompetența materială/personală localizându-se doar la nivelul parchetului.

rechizitoriului în ziua în care inculpatul a luat cunoştinţă de acuzaţia formulată împotriva sa şi de actele dosarului; tot o încălcare a dreptului la apărare sancţionată cu nulitatea relativă va fi şi aceea constând în prelungirea arbitrară a momentului la care procurorul a dispus continuarea efectuării urmăririi penale faţă de suspect cu încălcarea obligaţiei ce decurge din dispoziţiile art. 305 alin. (3) C.proc.pen., în condiţiile în care în cauză modalitatea de desfăşurare a urmăririi penale şi întrebările formulate în cursul audierilor reliefau fără dubiu că organele de urmărire penală efectuau ancheta împotriva unei persoane pe care o suspectau de comiterea infracţiunii investigate, fără a-i conferi însă şi calitatea de suspect; chiar şi în ipoteza dispunerii efectuării urmăririi penale faţă de suspect se va reţine ca o practică nelegală încălcarea obligaţiei decurgând din art. 10 alin. (3) C.proc.pen. de a proceda la aducerea de îndată la cunoştinţă a învinuirii urmată de dispoziţia de audiere a mai multor persoane în calitate de martori între data emiterii ordonanţei prin care s-a trecut la etapa *in personam* a urmăririi penale şi data aducerii la cunoştinţă a acuzaţiei, de natură de a îl lipsi pe suspect de posibilitatea de a participa la efectuarea actelor de urmărire penală şi de a-şi exercita dreptul la apărare;

7. dispunerea redeschiderii urmăririi penale de un procuror care nu îndeplinea cerinţele legale pentru a se reţine calitatea sa de procuror ierarhic superior celui care dispusese soluţia de clasare; nelegalitatea redeschiderii urmăririi penale va conduce şi la constatarea nelegalităţii sesizării instanţei.

Nu constituie ipoteze de nelegalitate sancţionabile în camera preliminară:

1. încălcarea prezumţiei de nevinovăţie prin comunicarea de date referitoare la urmărirea penală sau conţinutul unor probe astfel încât campania de presă să inducă ideea vinovăţiei inculpatului; în acest caz, realitatea susţinerilor inculpatului poate avea ca efect încălcarea prezumţiei de nevinovăţie doar ca drept subiectiv, nu şi a componentei procedurale a acesteia;

2. redeschiderea urmăririi penale anterior datei de 1 februarie 2014 fără a fi supusă ulterior confirmării judecătorului de cameră preliminară potrivit Codului de procedură penală, întrucât în materie procesuală se aplică principiul activităţii legii procesual penale, iar potrivit Codului de procedură penală din 1968, redeschiderea urmăririi penale se putea dispune de procuror prin ordonanţă care nu era supusă verificării de către judecător;

3. respingerea de către procuror a probelor solicitate de inculpat în cursul urmăririi penale, deoarece nu echivalează cu nesocotirea dreptului la apărare, ci reprezintă aprecierea organului de urmărire penală asupra necesităţii şi relevanţei probelor;

4. respingerea cererii inculpatului de avizare a expertizei medico-legale efectuate în cauză, acesta privind în realitate temeinicia soluţiei dispuse în cursul urmăririi penale şi greşita evaluare a existenţei unor contradicţii între expertizele medico-legale efectuate în cauză, aspecte care nu intră în competenţa funcţională a judecătorului de cameră preliminară;

5. intervalul scurt de timp între extinderea urmăririi penale şi punerea în mişcare a acţiunii penale, deoarece nu există nicio dispoziţie procedurală care să impună trecerea unei anumite perioade de timp între continuarea/extinderea urmăririi penale şi punerea în mişcare a acţiunii penale;

6. respingerea prin ordonanţă a cererii inculpatului de reaudiere a unor martori sau de efectuare a unei confruntări, în cazul în care inculpatul participase anterior la ascultarea acestor persoane;

7. respingerea cererii de efectuare a unei expertize formulate în urma contestării raportului de constatare tehnico-ştiinţifică, întrucât acesta nu echivalează *per se* cu nelegalitatea raportului de constatare;

8. neîntocmirea unui nou act de sesizare şi de începere a urmăririi penale *in rem* cu privire la faptele rezultate în urma investigaţiilor efectuate în cauză şi pentru care s-a dispus extinderea urmăririi penale începute legal anterior;

Având în vedere competența judecătorului de cameră preliminară, se reține că apărările formulate în calea de atac împotriva încheierii prin care s-au respins cererile și excepțiile și s-a dispus începerea cercetării judecătorești ce tind la examinarea existenței sau inexistenței conținutului infracțiunii, a vinovăției ori a temeiniciei probelor și interpretării dată de procuror faptelor și actelor de la dosar cu referire la același conținut al infracțiunilor excedează analizei în prezenta procedură. În egală măsură, evaluarea procurorului cu privire la inexistența unei cauze justificative poate fi cenzurată doar în cadrul cercetării judecătorești și nu cade în competența judecătorului de cameră preliminară. Lipsa unei soluții distincte, a procurorului, asupra unei apărări care tinde la reținerea unei cauze justificative sau eventuala interpretare eronată a probelor care sunt esențiale în ceea ce privește condițiile de incidență a unei cauze justificative, deși sunt de natură să afecteze temeinicia acuzației formulate de Ministerul Public, în sensul art. 309 C.proc.pen., nu conduc la trimiterea cauzei la Parchet pentru refacerea urmăririi penale, dacă procurorul și-a exprimat fără echivoc opinia în legătură cu existența ilicitului penal și inexistența cauzei de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale. Obligațiile care decurg pentru acuzare din perspectiva art. 309 C.proc.pen. (constatarea existenţei probelor din care rezultă că o persoană a săvârşit o infracţiune şi a inexistenţei vreunuia dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1) C.proc.pen.) sunt respectate atunci când procurorul analizează probatoriul în scopul prevăzut de textul de lege, astfel încât probele apărării să nu fie ignorate. Obligația prevăzută de art. 309 C.proc.pen. este respectată indiferent dacă interpretarea probelor de către acuzare ajunge la aceeași concluzie sau la o concluzie diferită de cea a apărării cu privire la existența cazurilor prevăzute de art. 16 alin. (1) C.proc.pen. Concluzia urmăririi penale nu poate fi impusă, însă, cu autoritate de lucru judecat instanței de judecată în cercetarea judecătorească. Valoarea elementelor de probatoriu și rolul acestora în soluția asupra vinovăției pot fi discutate doar în cadrul cercetării judecătorești. Valoarea probelor este stabilit de judecători doar după administrarea nemijlocită și după ce acuzarea și apărarea au avut posibilitatea să adreseze întrebări martorilor și inculpaților. Susținerile legate de caracterul incomplet al urmăririi penale având în vedere respingerea unor probe, de neconcordanța între starea de fapt expusă și conținutul real al probelor, de interpretarea eronată dată materialului probator nu pot fi analizate în prezenta contestație, întrucât, atât timp cât procurorul a analizat probele, concluzia la care ajunge rechizitoriul cu privire la vinovăție excedează controlului ce se efec-

tuează în procedura de cameră preliminară, iar verificarea temeiniciei acestei concluzii aparţine cercetării judecătoreşti. În plus, apărările referitoare la reţinerea selectivă doar a unora dintre probe, deşi situaţia juridică ce stă la baza acuzaţiei presupune un material probator mai numeros, nu pot fi analizate în cursul procedurii de cameră preliminară dacă există deja o soluţie a procurorului (dacă procurorul s-a pronunţat asupra acestora). Aspectele de previzibilitate a interpretării elementelor constitutive ale infracţiunii în situaţii juridice identice sunt date de procedura penală în competenţa cercetării judecătoreşti şi a completului de judecată, nefăcând obiectul procedurii de cameră preliminară *(I.C.C.J, secţia penală, încheierea nr. 12 din 11 ianuarie 2022 a completului de 2 judecători de cameră preliminară, www.scj.ro).*

1. Chestiunile prealabile, în accepţiunea dispoziţiilor art. 52 C.proc.pen., constituie chestiuni sau probleme de natură extrapenală de a căror soluţionare depinde rezolvarea fondului cauzei penale, în sensul rezolvării acţiunii penale prin pronunţarea uneia dintre soluţiile prevăzute în art. 396 C.proc.pen. Excepţia de nelegalitate a deciziilor preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii privind numirea în funcţie de execuţie sau de conducere în cadrul unei secţii din Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a procurorului care a efectuat urmărirea penală şi a emis rechizitoriul nu constituie o chestiune prealabilă, în accepţiunea dispoziţiilor art. 52 C.proc.pen., întrucât rezolvarea fondului cauzei penale nu depinde de legalitatea acestor acte administrative cu caracter individual.

2. În cursul urmăririi penale, reunirea cauzelor este obligatorie în cazurile de indivizibilitate prevăzute în art. 43 alin. (1) C.proc.pen. şi facultativă în cazurile de conexitate reglementate în art. 43 alin. (2) C.proc.pen. În consecinţă, în procedura camerei preliminare, respingerea cererii de reunire a cauzelor dispusă de procuror în cursul urmăririi penale, în cazurile de conexitate prevăzute în art. 43 alin. (2) C.proc.pen. în care reunirea are caracter facultativ, nu este supusă controlului judecătorului de cameră preliminară.

3. În cazul înregistrărilor efectuate de părţi sau de alte persoane privind propriile convorbiri sau comunicări cu terţii, care, în baza art. 139 alin. (3) C.proc.pen., constituie mijloace de probă, nu sunt incidente dispoziţiile art. 143 C.proc.pen. referitoare la consemnarea, transcrierea şi certificarea pentru autenticitate de către procuror, aceste dispoziţii fiind aplicabile numai în cazul supravegherii tehnice autorizate şi realizate de organele judiciare *(I.C.C.J., secţia penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 31/C din 4 decembrie 2020, www.scj.ro).*

Organele de urmărire penală aveau cunoştinţă de faptul că domiciliul inculpatului este în Republica Coreea, motiv pentru care, la data de 26.02.2015, au şi dispus citarea inculpatului la adresa din Republica Coreea, formulând în acest sens o cerere de cooperare judiciară internaţională. Totodată, s-a dispus citarea acestuia şi la adresele cunoscute din România, dar, cu toate că din procesele-verbale de îndeplinire a procedurii de citare reieşea imposibilitatea comunicării actelor procedurale, deoarece inculpatul nu mai locuieşte la adresele din România, iar domiciliul acestuia din Republica Coreea era cunoscut, organele de urmărire penală nu au aşteptat îndeplinirea procedurii de citare în

ţara de origine, ci au administrat probe şi au dispus trimiterea acestuia în judecată, fiind încălcate dispoziţiile art. 259 alin. (1) şi (9) C.proc.pen.: Prin raportare la toate datele cunoscute de organele de urmărire penală, informaţia potrivit căreia inculpatul figurează că a intrat în România la data de 20.01.2012, fără să existe menţiune cu privire la data ieşirii, este insuficientă pentru a conchide că nu se impune citarea în Republica Coreea. În acord cu judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă, se reţine că prin desfăşurarea urmăririi penale în lipsa inculpatului, cu încălcarea dispoziţiilor privind citarea, acestuia nu i-a fost adusă la cunoştinţă acuzaţia penală, nu a putut fi ascultat, nu i s-a dat posibilitatea să-şi facă apărările şi să propună probele necesare, nu i s-a respectat dreptul de a fi asistat în cursul urmăririi penale de un apărător ales şi, pe cale de consecinţă, i s-a încălcat dreptul la un proces echitabil prevăzut în art. 6 CEDO. Încălcarea flagrantă a dreptului la apărare reprezintă o vătămare care nu poate fi înlăturată, având în vedere că întreaga urmărire penală s-a desfăşurat fără respectarea drepturilor inculpatului de a fi înştiinţat despre desfăşurarea urmăririi penale, ceea ce conduce la constatarea nulităţii tuturor actelor de urmărire penală efectuate după începerea urmăririi penale *in personam*, dar şi a nulităţii probatoriilor efectuate în ceea ce-l priveşte pe inculpat, cu consecinţa excluderii acestora *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 67 din 16 ianuarie 2016, Cpp Ad. 3, p. 579)*.

După ce inculpatul a studiat dosarul, procurorul a procedat direct la întocmirea rechizitoriului, în aceeaşi zi. Procedându-se în acest fel, inculpatul a fost lipsit de dreptul a da declaraţii, prin care putea să invoce apărări cu privire la acuzaţiile ce i se aduc şi să propună probe. Voinţa inculpatului de a da declaraţie rezultă şi din împrejurarea că după două zile, după ce a studiat dosarul a trimis organului de urmărire penală cererea de probatorii, prin care a solicitat, expres, audierea sa. Or, faţă de dispoziţiile art. 10 alin. (5) C.proc.pen. organul de urmărire penală avea obligaţia să asigure exercitarea deplină şi efectivă a dreptului la apărare de către inculpat, în componenţa dreptului de a da declaraţii cu privire la faptă, iar potrivit art. 10 alin. (2) C.proc.pen. părţile au dreptul să beneficieze de timpul şi înlesnirile necesare pentru pregătirea apărării. Or, în cauză, procedându-se la întocmirea rechizitoriului la doar câteva ore după ce inculpatul a studiat dosarul de urmărire penală, inculpatul nu a avut posibilitatea să-şi formuleze apărări şi să solicite administrarea de probe în apărare. Această concluzie se impune cu atât mai mult cu cât inculpatul luase cunoştinţă despre procesul penal împotriva sa cu doar cinci zile înainte de prezentarea la organul de urmărire penală în vederea studierii dosarului, când efectuase fotocopii a 48 file din dosar, împrejurare din care se deduce intenţia sa de a formula apărări. De altfel, faptul că se impunea acordarea timpului pentru pregătirea apărării este confirmat de împrejurarea că, după doar două zile de la studierea dosarului inculpatul, prin avocat, a trimis organului de urmărire penală o cerere de probatorii, în care a solicitat audierea inculpatului, administrarea altor mijloace de probă şi încunoştinţarea telefonică a avocatului despre actele de urmărire penală. Prin urmare, judecătorul de cameră preliminară apreciază că au fost încălcate dispoziţiile art. 10 alin. (5) C.proc.pen. raportat la art. 309 alin. (2) C.proc.pen. şi art. 10 alin. (2) C.proc.pen. ce reglementează modalităţile de exercitare a

dreptului la apărare. Faţă de prevederile art. 281 C.proc.pen., încălcarea dispoziţiilor anterior menţionate este sancţionată cu nulitatea relativă, cu regimul juridic reglementat de art. 282 C.proc.pen. Astfel, nulitatea relativă a fost invocată de partea ce are un interes propriu în respectarea dispoziţiilor încălcate. Vătămarea adusă drepturilor inculpatului constă, în concret, în lipsirea acestuia de posibilitatea de a da declaraţii cu privire la fapta de care este acuzat, de a-şi formula apărări şi de a propune probe. Această vătămare nu poate fi înlăturată, deoarece declaraţia inculpatului, apărările formulate şi probele propuse ar fi putut conduce, teoretic, la adoptarea unei alte soluţii în cauză decât trimiterea în judecată. De asemenea, aşa cum a învederat şi inculpatul, nu mai poate beneficia de instituţii precum renunţarea la urmărirea penală (art. 318 C.proc.pen.) sau acordul de recunoaştere a vinovăţiei (art. 478 şi urm. C.proc.pen.). Altfel spus, întrucât vătămarea adusă vizează exerciţiul unor drepturi specifice fazei de urmărire penală, finalizată în speţă prin emiterea rechizitoriului, înseamnă că aceasta (vătămarea) nu poate fi remediată de instanţă în etapa cercetării judecătoreşti. Totodată, judecătorul de cameră preliminară are în vedere şi gravitatea încălcării dreptului la apărare, prin aducerea la cunoştinţa inculpatului despre procesul penal împotriva sa, la data de 8.12.2016, şi trimiterea în judecată după numai 5 zile, interval în care nu a putut decât să studieze dosarul, inculpatul fiind lipsit în totalitate de dreptul la apărare. Este adevărat că în faza de judecată s-ar putea proceda la audierea inculpatului şi administrarea celorlalte mijloace de probă solicitate prin cererea din 15.12.2016, însă la fel de adevărat este că nu trebuie să se suplinească în acest mod activităţile ce ar fi trebuit efectuate încă din cursul urmăririi penale şi nici să se lase nesancţionată încălcarea unor dispoziţii legale imperative a căror respectare se impune pe tot parcursul procesului penal. Verificarea legalităţii sesizării nu înseamnă doar examinarea aspectelor de formă şi de fond intrinseci actului de învestire (regularitatea actului de sesizare), ci a oricăror alte aspecte de legalitate privind modul de desfăşurare a urmăririi penale. Astfel, încălcarea dreptului la apărare în cursul urmăririi penale atrage nelegalitatea sesizării *(Jud. Sectorului 6 Bucureşti, secţia penală, încheierea din 7 aprilie 2017, nepublicată).*

La dosarul de urmărire penală există probe lipsite de echivoc că organele de urmărire penală aveau cunoştinţă de faptul că inculpatul nu mai locuieşte în România, fiind rezident în Franţa, aveau o adresă a acestuia din Franţa, însă cu toate acestea au dus citarea acestuia de la adresa din România, atât prin procedura obişnuită, cât şi prin mandat de aducere, în procesele-verbale de neîndeplinire a mandatelor de aducere menţionându-se că acest inculpat are domiciliu în Franţa încă din anul 1996. Abia înainte de terminarea urmăririi penale, au dispus citarea inculpatului prin afişare la sediul BCCO Sălaj. Curtea constată că această manieră de lucru este neconformă cu dispoziţiile legale în vigoare, aptă să atragă nulitatea absolută a întregii urmăriri penale efectuate faţă de inculpat, deoarece acestuia i-a fost încălcat în mod flagrant dreptul la apărare. Inculpatul, datorită manierei defectuoase de citare, nu a avut cunoştinţă niciun moment de faptul că împotriva sa s-a început urmărirea penală nu şi-a putut angaja un apărător care să-i reprezinte interesele, să formuleze apărări în favoarea sa, sau să asiste la efectuarea actelor de urmărire penală în ceea ce-l privea. Această

soluție a instanței este în conformitate și cu prevederile CEDO în materie care, în mod constant a impus în sarcina statelor obligația de a depune diligențe rezonabile pentru a verifica în cazul absenței acuzatului, motivul acestei absențe, ceea ce nu s-a întâmplat în prezenta cauză, inculpatul nefiind informat la modul efectiv de existența unei proceduri penale efectuate împotriva sa *(C.A. Cluj, secția penală, încheierea nr. 115 din 26 februarie 2015, www.sintact.ro).*

Secțiunea a 3-a. Procedura camerei preliminare

§1. Măsuri premergătoare

- rechizitoriul însoțit de dosarul cauzei și de un număr necesar de copii certificate ale rechizitoriului, respectiv ale traducerii autorizate a rechizitoriului (când inculpatul nu cunoaște limba română sau este cetățean aparținând unei minorități naționale), pentru a fi comunicate inculpaților, se trimit instanței competente să judece cauza în fond;

- potrivit art. 344 alin. (2) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 75/2016, participanții în procedura de cameră preliminară sunt: judecătorul de cameră preliminară, procurorul, persoana vătămată și părțile;

- durata procedurii în camera preliminară în primă instanță este de ***cel mult 60 de zile*** **(*termen de recomandare*)** calculată de la data înregistrării cauzei la instanță (nu de la data emiterii actului de sesizare a instanței); este posibil ca în cauzele complexe [cu mulți inculpați, elemente de extraneitate (de pildă, atunci când o parte dintre inculpați sunt cetățeni străini cu domiciliu în țara de origine), o activitate laborioasă de urmărire penală obiectivată într-un număr mare de dosare] durata procedurii să fie, în mod obiectiv, mai mare de 60 de zile; depășirea termenul de 60 de zile nu atrage incidența sancțiunii nulității relative a soluției pronunțate ulterior în camera preliminară;

- după înregistrarea cauzei la instanță, aceasta este repartizată aleatoriu[1] unui judecător de cameră preliminară; procedura de cameră preliminară presupune

---

[1] Potrivit art. 58 alin. (1) din Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară: repartizarea cauzelor pe complete de judecată se face în mod aleatoriu, în sistem informatizat.

Tot astfel, art. 101 din noul Regulament de ordine interioară al instanțelor judecătorești prevede că repartizarea cauzelor se va efectua *în sistem informatic prin programul ECRIS*. În cazul în care repartizarea în sistem informatic nu se poate aplica *din motive obiective*, repartizarea cauzelor se efectuează *prin metoda sistemului ciclic (adică dosarele se repartizează în ordine completelor de judecată competente)*. Repartizarea aleatorie în sistem informatic *se realizează o singură dată*, urmând ca în situațiile în care pe parcursul desfășurării procesului apar incidente procedurale să se recurgă la regulile stabilite în regulament. În cazul în care un complet consideră că în mod greșit i-a fost repartizat un dosar, sesizează președintele de secție sau, după caz, președintele instanței, care stabilește completul care va soluționa cauza, întocmind un proces-verbal; această dispoziție nu este aplicabilă după admiterea abținerii sau a recuzării ori în cazul recalificării căilor de atac. În cazul în care un complet consideră că o cerere a fost atașată în mod greșit la un dosar ce i-a fost repartizat, sesizează președintele de secție sau, după caz, președintele instanței, care decide dacă se impune repartizarea aleatorie a

participarea unui singur judecător, inclusiv pentru cauzele în care competența personală aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție (unde completul care judecă în fond cauza este format din 3 judecători);

- judecătorul de cameră preliminară va dispune *prin rezoluție administrativă* următoarele măsuri pregătitoare soluționării cauzei:

a) comunicarea copiei certificate a rechizitoriului și, după caz, a traducerii autorizate a acestuia **inculpatului** la locul de deținere ori, după caz, la adresa unde locuiește sau la adresa la care a solicitat comunicarea actelor de procedură;

- art. 344 alin. (2) C.proc.pen.[1] astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 75/2016 și interpretat în lumina DCC nr. 641/2014 nu impune comunicarea unei copii de pe rechizitoriu și persoanei vătămate, părții civile sau responsabile civilmente; acestea vor fi doar încunoștințate cu privire la obiectul procedurii în camera preliminară, dreptul de a-și angaja un apărător și termenul în care, de la data comunicării, pot formula în scris cereri și excepții cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, având dreptul să consulte toate documentele existente în dosarul cauzei, inclusiv rechizitoriul;

- dispozițiile Părții generale a Codului de procedură penală referitoare la comunicarea actelor procedurale se aplică în mod corespunzător.

---

acestei cereri, întocmind un proces-verbal. Cererile referitoare la un dosar repartizat aleatoriu se judecă de același complet, dacă prin lege nu se prevede altfel.

Pentru aplicarea criteriului aleatoriu, completurile se vor constitui la începutul fiecărui an și se numerotează pe instanță sau, după caz, pe secții, ținându-se seama de materiile în care judecă, de specializarea completurilor și de stadiul procesual în care se află cauzele. Schimbarea judecătorilor care compun completurile de judecată se va putea realiza doar pentru motive obiective, în condițiile legii. Modificarea numerelor completurilor de judecată se poate dispune de președintele instanței, la propunerea președintelui de secție, pentru motive obiective. Toate modificările aduse compunerii completului de judecată ori repartizării dosarelor în condițiile prezentului regulament vor fi evidențiate în programele informatice de repartizare aleatorie. În situațiile de modificare a compunerii completului de judecată, copiile de pe actele prin care se dispune sau se constată modificarea se păstrează în mape separate. Un dosar se consideră repartizat aleatoriu chiar și în situația în care un singur complet poate soluționa o cauză, dacă această situație se datorează unor motive obiective. Ori de câte ori se impune excluderea unui complet de la repartizarea aleatorie, aceasta se dispune de președintele de secție sau de președintele de instanță, după caz.

În legătură cu respectarea dreptului la un proces echitabil care ar putea fi afectat inclusiv prin modalitatea de repartizare a dosarului, Curtea Europeană a decis că revine fiecărei instanțe naționale rolul de a decide procedurile interne în scopul bunei administrări a justiției; deopotrivă, instanța europeană a reținut că repartizarea unui dosar unui anumit judecător sau unei instanțe se înscrie în marja de apreciere de care se bucură autoritățile naționale (cauza *Sutyagin c. Rusiei*).

[1] Prin DCC nr. 776 din 18 decembrie 2014 (M.Of. nr. 129 din 19 februarie 2015), Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 344 alin. (2) C.proc.pen., reținând că împrejurarea potrivit căreia numai inculpatului i se comunică o copie certificată a rechizitoriului și, după caz, traducerea autorizată a acestuia nu echivalează cu afectarea dreptului la un proces echitabil ori cu înfrângerea egalității cetățenilor în fața legii, deoarece este firesc ca actul de inculpare să fie comunicat doar persoanei vizate.

b) stabilirea termenului (în funcţie de complexitatea şi particularităţile cauzei) în care inculpatul, persoana vătămată, partea civilă sau responsabilă civilmente poate formula cereri şi excepţii[1] **– cel puţin 20 de zile** de la data comunicării copiei rechizitoriului în cazul inculpatului, respectiv cel puţin 20 de zile de la comunicarea obiectului camerei preliminare în cazul persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente;

- în ipoteza în care mai mulţi inculpaţi sunt trimişi în judecată prin acelaşi rechizitoriu, momentul de început al curgerii termenului poate fi diferit, având în vedere că data comunicării rechizitoriului nu este întotdeauna aceeaşi pentru toţi inculpaţii;

- termenul stabilit de judecătorul de cameră preliminară este un *termen procedural judiciar*, nu unul legal; calcularea termenului se face potrivit dispoziţiilor art. 269 C.proc.pen.;

- faţă de dispoziţiile art. 344 alin. (2) C.proc.pen., art. 345 alin. (1) C.proc.pen., art. 346 alin. (1) C.proc.pen. astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 75/2016 pare a rezulta că noua orientare a legiuitorului a fost aceea de a limita, în principiu, posibilitatea formulării cererilor şi excepţiilor la termenul stabilit administrativ de judecătorul de cameră preliminară, cu consecinţa dispunerii unei soluţii de începere a judecăţii la expirarea acestui termen, în procedură necontradictorie; consider că această manieră de reglementare, pe de o parte, nu ţine cont de termenele în care pot fi invocate nulităţile absolute, conform art. 281 alin. (4) lit. a) C.proc.pen., sau nulităţile relative, potrivit art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen., iar pe de altă parte, se depărtează de dispoziţia de principiu din cuprinsul DCC nr. 641/2014 (în măsura în care instanţa de control constituţional înţelege să îşi menţină jurisprudenţa anterioară) referitoare la aplicabilitatea principiului contradictorialităţii în întreaga fază a camerei preliminare; în plus, noua reglementare pare să inoveze instituţiile juridice în materia decăderii prin lăsarea posibilităţii de interpretare a faptului că sancţiunea decăderii ar putea opera şi prin raportare la termenele judiciare, nu doar la cele legale imperative; în consecinţă, consider că termenul stabilit de judecătorul de cameră preli-

---

[1] Conform art. 245 C.proc.civ. „*excepţia procesuală* reprezintă mijlocul legal prin care se invocă, de către partea interesată, procuror sau instanţă, anumite neregularităţi procedurale privind compunerea completului, constituirea instanţei, competenţa instanţei ori procedura de judecată sau anumite lipsuri referitoare la dreptul la acţiune; de esenţa acestor elemente este că nu pun în discuţie fondul dreptului şi au ca finalitate, după caz, declinarea competenţei, amânarea judecăţii, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii". În literatura juridică de drept procesul civil (*P. Pop*, Sancţiuni procedurale în procesul civil, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2016, p. 117) s-a apreciat că „excepţiile reprezintă, în principiu, un mijloc prin care se exercită dreptul la apărare, părţile şi subiecţii procesuali principali, având posibilitatea de a invoca în faţa unui judecător neregularităţi ale actelor de procedură, solicitând aplicarea sancţiunilor procesuale specifice şi pronunţarea unei soluţii care nu implică cercetarea fondului cauzei sau al propunerii formulate în faţa judecătorului". Recent, în doctrină (*C. Bălan, I. Mocanu*, Regimul excepţiilor în procesul penal, în *In honorem* N. Volonciu, Ed. Universul Juridic, 2017, p. 258) s-a susţinut că „excepţia procesuală reprezintă, în principiu, un mijloc prin care se exercită dreptul la apărare, părţile şi subiecţii procesuali principali, având posibilitatea de a invoca în faţa unui judecător neregularităţi ale actelor de procedură, solicitând aplicarea sancţiunilor procesuale specifice şi pronunţarea unei soluţii care nu implică cercetarea fondului cauzei sau al propunerii formulate în faţa judecătorului".

minară este ***un termen judiciar (nu legal imperativ), iar depăşirea acestuia nu atrage decăderea*** părţilor şi a subiecţilor procesuali principali din dreptul de a-şi vedea examinate în procedură contradictorie cererile formulate după expirarea termenului, dar înainte ca judecătorul de cameră preliminară să fi dispus o soluţie de începere a judecăţii în camera de consiliu; având în vedere dispoziţiile art. 270 C.proc.pen. privind actele considerate ca fiind făcute în termen, este recomandabil ca judecătorul de cameră preliminară să aibă în vedere pentru stabilirea datei pronunţării şi posibilele întârzieri în transmiterea cererilor şi excepţiilor la instanţă (spre exemplu, în cazul inculpaţilor care au domiciliul în alt oraş), astfel încât inculpatul care a depus cererile/excepţiile prin scrisoare recomandată în termen să nu fie prejudiciat; în acest sens, prin ***decizia nr. 14/RIL/2018*** instanţa supremă a apreciat că termenul în care inculpatul, persoana vătămată şi celelalte părţi pot formula în scris cereri şi excepţii cu privire la legalitatea sesizării instanţei, legalitatea administrării probelor şi a efectuării actelor de către organele de urmărire penală ***este un termen de recomandare***;

- chiar dacă termenul prevăzut de art. 344 alin. (2) C.proc.pen. este unul de recomandare, trebuie avut în vedere că nulităţile relative pot fi ridicate doar până la finalizarea procedurii prevăzute de art. 345 C.proc.pen., în vreme ce nulităţile absolute pot fi invocate şi în calea de atac a contestaţiei;

- în cazurile în care părţile sau persoana vătămată dintr-o cauză nu formulează cereri şi excepţii în termenul stabilit de judecător, precum şi dacă nu se invocă excepţii din oficiu în acest termen, art. 346 alin. (1) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 75/2016, stabileşte ***obligativitatea dispunerii începerii judecăţii în şedinţa de cameră de consiliu, fără citarea părţilor şi a persoanei vătămate, prin încheiere care poate fi supusă contestaţiei***; restrângerea principiului contradictorialităţii prin nestabilirea unui termen de dezbatere la care ar fi putut fi invocate cereri şi excepţii cu privire la obiectul camerei preliminare nu poate avea ca efect subsecvent şi restrângerea termenelor în care pot fi invocate nulităţile absolute sau relative, ci doar la reliefarea unei viziuni legislative eclectice în ceea ce priveşte interpretarea *noţiunii de închidere a procedurii de cameră preliminară* stipulată de art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen.; pentru a accentua lipsa de coerenţă a legiuitorului, art. 347 alin. (4) C.proc.pen. permite ca nulităţile absolute să fie invocate şi în calea de atac a contestaţiei, în condiţiile în care şi nulităţile absolute trebuie invocate potrivit art. 281 alin. (4) lit. a) C.proc.pen., până la *încheierea procedurii de cameră preliminară potrivit art. 345 C.proc.pen.*[1]

c) încunoştinţarea inculpatului, persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente, prin adresă, despre obiectul procedurii în cameră preliminară, dreptul de a-şi angaja un apărător ales, dreptul de a formula cereri şi excepţii cu privire la regularitatea rechizitoriului, legalitatea şi loialitatea administrării probelor şi legalitatea efectuării celorlalte acte de urmărire penală, precum şi termenul (calculat de la data comunicării) în care se pot formula *în scris* cererile şi excepţiile;

---

[1] Am dubii serioase că prin Legea nr. 75/2016 s-a urmărit realizarea unei distincţii terminologice între *închiderea* procedurii de cameră preliminară *şi încheierea* procedurii de cameră preliminară.

- consecutiv *DCC nr. 257/2017*, judecătorul de cameră preliminară va trebui să încunoştinţeze persoana vătămată care nu s-a constituit parte civilă în cursul urmăririi penale cu privire la dreptul de a se constitui parte civilă, precum şi cu privire la limita temporală în care poate solicita introducerea în cauză a părţii responsabile civilmente[1];

- în cazul în care partea civilă a exercitat acţiunea civilă numai împotriva inculpatului, judecătorul va trebui să aducă la cunoştinţă limitele temporale în care poate solicita introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente; faţă de considerentele *DCC nr. 257/2017* cred că partea civilă poate solicita introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente numai până la finalizarea stadiului în care se pot formula cereri şi excepţii cu privire la legalitatea şi loialitatea urmăririi penale (art. 344-345 C.proc.pen.);

- în cazul inculpatului aflat în arest la domiciliu sau arestat preventiv, încunoştinţarea poate fi realizată cu ocazia verificării legalităţii şi temeiniciei măsurii preventive potrivit art. 207 C.proc.pen.;

- în ipoteza în care procedura de comunicare a rechizitoriului, a obiectului procedurii de cameră preliminară, a drepturilor procesuale şi a termenului stabilit pentru formularea de cereri şi excepţii s-a realizat prin afişare, *nu este obligatorie* stabilirea unui termen distinct, cu citarea părţilor/persoanei vătămate, pentru asigurarea principiului contradictorialităţii, în condiţiile în care procedura este legal întocmită potrivit art. 264 alin. (1) şi (2) C.proc.pen.; totuşi, având în vedere particularităţile cauzei, nu este exclus ca judecătorul de cameră preliminară să considere că, în concret, asigurarea deplină a contradictorialităţii este posibilă numai prin stabilirea unui nou termen cu citarea părţilor/persoanei vătămate.

d) desemnarea unui avocat din oficiu în cazul în care asistenţa juridică a inculpatului este obligatorie în toate ipotezele prevăzute de art. 90 C.proc.pen., iar inculpatul nu are angajat un avocat ales (va fi emisă o adresă către barou pentru a fi desemnat un avocat din oficiu)[2]; deopotrivă, se va desemna un avocat din oficiu şi persoanei vătămate sau părţii civile în cazurile în care asistenţa juridică este obligatorie pentru acestea potrivit art. 93 alin. (4) şi (5) C.proc.pen. (persoane fără capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă ori când se apreciază că faţă de particularităţile cauzei nu şi-ar putea face singure apărarea); totodată, judecătorul de cameră preliminară stabileşte, în funcţie de complexitatea şi particularităţile cauzei, termenul în care avocatul din oficiu desemnat în cauză poate formula în scris cereri şi excepţii cu privire la legalitatea administrării probelor şi a efectuării actelor de către organele de urmărire penală, respectiv cu privire la competenţa instanţei sau a organelor de urmărire penală şi cu privire la legalitatea sesizării instanţei, care nu poate fi mai scurt de 20 de zile calculat de la data desemnării avocatului ca apărător al inculpatului.

---

[1] Dacă persoana vătămată formulează cererea de constituire de parte civilă numai în faza de judecată, acţiunea civilă va putea fi exercitată numai împotriva inculpatului, nu şi împotriva persoanei responsabile civilmente.

[2] Prin DCC nr. 780 din 18 decembrie 2014 (M.Of. nr. 115 din 13 februarie 2015), Curtea Constituţională a respins ca neîntemeiată excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 344 alin. (3) C.proc.pen.

- spre deosebire de inculpat, avocatului desemnat din oficiu nu i se comunică copia certificată de pe rechizitoriu, acesta având posibilitatea să îl consulte prin studierea dosarului cauzei, şi nici obiectul procedurii de cameră preliminară;

- este în sarcina judecătorului de cameră preliminară să evalueze dacă avocatul desemnat din oficiu a realizat o apărare concretă şi efectivă, în special atunci când din înscrisurile aflate la dosarul cauzei nu rezultă că există vreo cerere de studiu a dosarului ori de acces la dosarul cauzei în format electronic; astfel, dacă judecătorul consideră că există date din care ar reieşi o pasivitate în exercitarea dreptului la apărare va putea stabili un nou termen sau va putea apela la efectuarea de demersuri suplimentare, cum ar fi emiterea unei adrese către avocatul desemnat privind depunerea diligenţelor necesare pentru studierea dosarului; deopotrivă, este posibilă şi dispunerea înlocuirii avocatului din oficiu desemnat iniţial în cauză dacă se constată lipsa oricăror demersuri pentru asigurarea unei apărări efective.

§2. Cererile şi excepţiile care pot fi formulate

- în termenul stabilit de către judecătorul de cameră preliminară inculpatul/persoana vătămată/partea civilă/partea responsabilă civilmente poate formula cereri şi excepţii prin care să invoce *necompetenţa organelor de urmărire penală, neregularitatea rechizitoriului* (de exemplu, nedescrierea în rechizitoriu a faptei cu care a fost sesizată instanţa), *nelegalitatea şi neloialitatea administrării probelor în cursul urmăririi penale* (de pildă, nelegala efectuare a percheziţiei informatice în absenţa inculpatului, nelegala administrare a probei cu martori fără încunoştinţarea inculpatului cu privire la data efectuării audierii etc.), *nelegalitatea efectuării actelor procesuale/procedurale de către organele de urmărire penală* (de exemplu, nelegala punere în mişcare a acţiunii penale pentru o faptă pentru care nu a fost începută sau extinsă urmărirea penală); astfel, se poate invoca incidenţa sancţiunii nulităţii absolute sau relative, respectiv a excluderii probelor nelegal sau neloial administrate;

- prin DCC nr. 802/2017, Curtea Constituţională a admis excepţia de neconstituţionalitate şi a constatat că soluţia legislativă cuprinsă în art. 345 alin. (1) C.proc.pen., care nu permite judecătorului de cameră preliminară, în soluţionarea cererilor şi excepţiilor formulate ori excepţiilor ridicate din oficiu, să administreze alte mijloace de probă în afara *„oricăror înscrisuri noi prezentate"* este neconstituţională; în motivarea soluţiei de admitere, Curtea a reţinut că dispoziţiile art. 345 alin. (1) C.proc.pen., astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 75/2016, limitând mijloacele de probă ce pot fi administrate în verificarea conformităţii probelor administrate în cursul urmăririi penale cu garanţiile de echitabilitate a procedurii, aduc atingere dreptului la apărare şi egalităţii de arme, componentă a dreptului părţilor şi persoanei vătămate la un proces echitabil. Curtea Constituţională a apreciat că este necesar ca, în procedura de cameră preliminară, verificarea legalităţii administrării probelor de către organele de urmărire penală să fie realizată, *în mod nemijlocit, în contradictoriu* cu părţile şi persoana vătămată, cu posibilitatea administrării ***oricăror mijloace de probă***; astfel, este legitimat principiul libertăţii probelor în faza de cameră preliminară, obiectul probei fiind limitat la legalitatea sau loialitatea actelor de urmărire

penale şi a probelor administrate; prin urmare, consecutiv DCC nr. 802/2017, art. 345 alin. (1) C.proc.pen. se va citi: judecătorul de cameră preliminară soluţionează cererile şi excepţiile formulate, ***precum şi*** excepţiile ridicate din oficiu, în camera de consiliu, pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul de urmărire penală ***şi a oricăror alte mijloace de probă***, ascultând concluziile părţilor şi ale persoanei vătămate, dacă sunt prezente, precum şi ale procurorului.

Obiectul procedurii desfăşurată în camera preliminară influenţează în mod decisiv probele care pot fi administrate în cadrul acestei etape a procesului. Apărarea a solicitat două categorii de probe. Pe de-o parte, a solicitat readministrarea tuturor probelor din faza de urmărire penală, iar pe de altă parte, încuviinţarea unor probe care ţin de verificarea stării de sănătate a persoanei vătămate. (...) În ceea ce priveşte readministrarea tuturor probelor din faza urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară constată că nu a fost invocată nicio nulitate cu privire la forma mijloacelor de probă care le conţin. Curtea Constituţională permite administrarea ca probe în faza de cameră preliminară a acelor elemente de fapt care vizează caracterul nelegal al probatoriului administrat în faza de urmărire penală şi nu caracterul netemeinic al probelor (Decizia nr. 802 din 5 decembrie 2017). La termenul de judecată din 20 martie 2018, inculpaţii au solicitat, de asemenea, încuviinţarea următoarelor probe: expertizarea semnăturilor olografe ale persoanei vătămate de pe mai multe documente; expertiza medico-legală psihiatrică a tuturor actelor şi înscrisurilor medicale ale persoanei vătămate; verificarea de scripte în raport cu certificatul prenupţial al persoanei vătămate. Din analiza actelor dosarului, judecătorul de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că s-a pronunţat la termenul din 6 martie 2018 asupra probei constând în expertiza medico-legală psihiatrică a tuturor actelor şi înscrisurilor medicale ale persoanei vătămate. Astfel, aşa cum rezultă din încheierea de la acel termen de judecată, proba solicitată a fost respinsă, „având în vedere că Decizia nr. 802 din 5 decembrie 2017 a Curţii Constituţionale nu modifică obiectul camerei preliminare, care rămâne în continuare în fiinţă, astfel cum este reglementat de Codul de procedură penală. În consecinţă, probele la care se referă această decizie au în vedere legalitatea modului în care se administrează probatoriul în cursul urmăririi penale". În plus, aspectele invocate „ţin de caracterul temeinic sau netemeinic al trimiterii în judecată şi nu de legalitatea acesteia şi, în continuare, acestea fac parte din etapa cercetării judecătoreşti" (încheierea din 6 martie 2018). În ceea ce priveşte probele constând în expertizarea semnăturilor olografe ale persoanei vătămate de pe mai multe documente şi verificarea de scripte în raport cu certificatul prenupţial al persoanei vătămate, judecătorul de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că nici acestea nu pot fi administrate în procedura de cameră preliminară, întrucât vizează temeinicia acuzaţiei, nu legalitatea administrării probelor. Aşadar, având în vedere că obiectul procedurii de cameră preliminară îl constituie legalitatea administrării probelor şi nu caracterul fondat al acuzaţiei, probele ce se administrează conform deciziei Curţii Constituţionale vizează doar caracterul legal sau nelegal al administrării probelor, respectiv al actelor de urmărire penală. Prin urmare, având în vedere cele anterior menţionate, judecătorul de cameră preliminară de la Înalta Curte de

Casaţie şi Justiţie constată că expertizarea semnăturilor olografe ale persoanei vătămate şi verificarea de scripte nu constituie probe care pot fi administrate în camera preliminară în legătură cu obiectul procedurii, astfel cum a decis Curtea Constituţională prin Decizia nr. 802 din 5 decembrie 2017, astfel că le va respinge *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 254 din 23 martie 2018, www.scj.ro)*.

- prin DCC nr. 554/2017 Curtea Constituţională a considerat că soluţia legislativă cuprinsă în dispoziţiile art. 282 alin. (2) C.proc.pen., care nu permite invocarea din oficiu a nulităţii relative, este neconstituţională; prin urmare, consecutiv acestei decizii judecătorul de cameră preliminară va putea pune în discuţie *din oficiu* orice element ce ar putea conduce la reţinerea nelegalităţii sau neloialităţii administrării probelor sau a efectuării actelor de urmărire penală, indiferent dacă nulitatea care ar putea fi incidentă este absolută sau relativă;

- dispoziţiile art. 344 alin. (4) C.proc.pen., astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 75/2016 nu se mai referă la necesitatea comunicării către procuror a cererilor şi excepţiilor formulate de către părţi sau de persoana vătămată ori comunicarea între aceşti participanţi a cererilor şi excepţiilor formulate; în ipoteza cauzelor complexe în care sunt depuse cereri sau excepţii chiar la termenul stabilit pentru asigurarea dezbaterii contradictorii procurorul, părţile sau subiecţii procesuali pot însă solicita acordarea unui termen pentru a-şi preciza poziţia procesuală faţă de cererile şi excepţiile invocate.

§3. Contradictorialitatea şi oralitatea procedurii de cameră preliminară

- **caracterul contradictoriu al fazei de cameră preliminară** nu este original, ci constituie o consecinţă a declarării ca neconstituţionale a unor dispoziţii procedurale care reglementau caracterul scris şi necontradictoriu al procedurii în cameră preliminară;

- astfel, prin DCC nr. 641/2014[1] au fost declarate neconstituţionale dispoziţiile art. 344 alin. (4) C.proc.pen.[2], art. 345 alin. (1) C.proc.pen. şi art. 346 alin. (1) C.proc.pen., însă nu în integralitatea lor, ci numai cu privire la prevederea că

---

[1] Această dezlegare se află în succesiunea soluţiei adoptate anterior de Curtea Constituţională prin *DCC nr. 599 din 21 octombrie 2014* prin care a fost admisă excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 341 alin. (5) C.proc.pen. şi s-a constatat că soluţia legislativă potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunţă asupra plângerii formulate împotriva soluţiilor de netrimitere în judecată „fără participarea petentului, a procurorului şi a intimaţilor" este neconstituţională.

[2] Curtea Constituţională a arătat că din perspectiva *contradictorialităţii, ca element definitoriu al egalităţii de arme şi al dreptului la un proces echitabil*, instanţa constituţională apreciază că *norma legală trebuie să permită comunicarea către toate părţile din procesul penal – inculpat, parte civilă, parte responsabilă civilmente – a documentelor care sunt de natură să influenţeze decizia judecătorului şi să prevadă posibilitatea tuturor acestor părţi de a discuta în mod efectiv observaţiile depuse instanţei*; deopotrivă, Curtea Constituţională lasă să se înţeleagă că faza camerei preliminare nu este în ansamblu neconstituţională, ci numai în componenta referitoare la necesitatea asigurării contradictorialităţii procedurilor.

procedura în camera preliminară se desfășoară fără participarea procurorului și a inculpatului, considerându-se că a fost încălcat dreptul la un proces echitabil în componenta referitoare la oralitatea și contradictorialitatea procedurilor și asigurarea egalității armelor;

- prin Legea nr. 75/2016 au fost modificate dispozițiile art. 344 alin. (4) C.proc.pen., art. 345 alin. (1) C.proc.pen. și art. 346 alin. (1) C.proc.pen., instituindu-se noi reguli procedurale în faza de cameră preliminară, care derogă parțial de la considerentele Deciziei Curții Constituționale;

- potrivit art. 344 alin. (4) C.proc.pen., la expirarea termenelor stabilite pentru formularea de cereri și excepții cu privire la obiectul camerei preliminare **și doar dacă acestea au fost formulate în această limită temporală** judecătorul de cameră preliminară va trebui să stabilească termen în camera de consiliu, să dispună citarea persoanei vătămate, inculpatului, părții civile, părții responsabile civilmente și încunoștințarea procurorului; dispozițiile Părții generale a Codului de procedură penală referitoare la citare și la luarea termenului în cunoștință se aplică în mod corespunzător;

- **stabilirea termenului este obligatorie** ori de câte ori judecătorul de cameră preliminară apreciază că se impune invocarea, din oficiu, de excepții care vizează cazurile de nulitate absolută/relativă sau neregularitatea rechizitoriului, deoarece acesta nu are posibilitatea procedurală de a invoca în altă modalitate aceste excepții decât în cadrul unei proceduri contradictorii, la termenul stabilit în camera de consiliu, când acuzarea și apărarea iau cunoștință despre acestea și le poate dezbate în contradictoriu;

- din interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor art. 344 alin. (4) C.proc.pen., precum și față de dispozițiile art. 346 alin. (1) C.proc.pen.[1], **stabilirea termenului** în camera de consiliu și citarea inculpatului, a părții civile, părții responsabile civilmente sau a persoanei vătămate **nu se impune** dacă nu s-au formulat, în scris, cereri sau excepții în termenele stabilite de judecător potrivit art. 344 alin. (2) și (3) C.proc.pen.; în acest caz, art. 346 alin. (1) C.proc.pen. prevede că la expirarea termenelor judiciare, judecătorul de cameră preliminară constată legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală și dispune începerea judecății prin încheiere pronunțată în camera de consiliu, **într-o procedură necontradictorie**, desfășurată fără citarea părților și a persoanei vătămate și fără participarea procurorului; întocmirea minutei ***este întotdeauna obligatorie*; *încheierea nu este definitivă***, art. 346 alin. (1) C.proc.pen. instituind obligativitatea comunicării

---

[1] În *DCC nr. 808/2018* s-a arătat că dispozițiile *art. 346 alin. (1) C.proc.pen. sunt constituționale* în condițiile în care „legiuitorul a reglementat premisele în vederea exercitării de către inculpat, celelalte părți și persoana vătămată a dreptului la un proces echitabil, în componenta sa referitoare la contradictorialitate, în procedura de fond a camerei preliminare, prin aceasta fiind respectate drepturile și interesele legitime ale persoanelor implicate în această procedură, lipsa de diligență a acestora, atitudinea lor pasivă concretizată în neinvocarea vreunei excepții ori formularea vreunei cereri cu privire la legalitatea sesizării instanței, legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală neputând fi convertită într-un fine de neconstituționalitate a normei procesual penale criticate". *În același sens*, a se vedea și DCC nr. 691/2017.

încheierii pronunţate în urma procedurii necontradictorii procurorului, inculpatului, părţii civile, părţii responsabile civilmente sau a persoanei vătămate ***care pot formula contestaţie în termen de 3 zile de la comunicare***; aşadar, calea de atac poate fi formulată chiar dacă nu au fost invocate în faţa primei instanţe cereri şi excepţii, deoarece în faţa instanţei de control judiciar poate fi invocată neregularitatea rechizitoriului sau orice nulitate absolută, ori nelegala citare a părţii care s-a aflat în imposibilitate de a formula cereri şi excepţii;

- în cazul în care numai o parte dintre părţile sau subiecţii procesuali principali din cauză formulează cereri şi excepţii în camera preliminară, art. 344 alin. (4) C.proc.pen. a stabilit obligativitatea stabilirii termenului pentru soluţionarea acestora cu citarea părţilor, persoanei vătămate şi participarea procurorului; având în vedere dispoziţiile art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen. şi art. 281 alin. (4) lit. a) C.proc.pen. şi interpretând *a fortiori* dispoziţiile art. 347 alin. (4) C.proc.pen., apreciez că persoana vătămată şi părţile care nu au formulat cereri şi excepţii în termenul stabilit de judecător pot invoca cereri şi excepţii chiar la termenul stabilit pentru asigurarea contradictorialităţii procedurii potrivit art. 345 C.proc.pen.;

- în situaţia în care părţile sau subiecţii procesuali au depus cereri şi excepţii cu privire la obiectul camerei preliminare raportându-se la dispoziţiile art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen. şi art. 281 alin. (4) lit. a) C.proc.pen., chiar după expirarea termenului stabilit de către judecător, însă înainte ca acesta să fi dispus o soluţie în cauză, consider că *este obligatorie* stabilirea unui termen de judecată pentru parcurgerea procedurii contradictorii în faza camerei preliminare;

- la termenul stabilit potrivit art. 345 C.proc.pen. se pot invoca şi alte cereri şi excepţii decât cele care au fost anterior depuse în scris în termenele prevăzute de art. 344 alin. (2) şi (3) C.proc.pen.; nu este exclus ca la acest termen chiar procurorul să invoce nelegalităţi referitoare la efectuarea urmăririi penale sau chiar neregularitatea actului de sesizare în vederea asigurării legalităţii procesului penal (de pildă, nelegalitatea audierii unui martor fără aducerea la cunoştinţă a dreptului la tăcere, sau neregularitatea rechizitoriului cu privire la lipsa unei descrieri neechivoce a unor fapte care fac obiectul sesizării instanţei);

- pentru termenul stabilit aducerea inculpatului privat de libertate este obligatorie, dacă acesta nu a solicitat judecarea cauzei în lipsă;

- la termenul stabilit *în camera de consiliu* judecătorul de cameră preliminară trebuie să pună în dezbatere contradictorie cererile şi excepţiile depuse în scris sau invocate în şedinţă de părţi sau persoana vătămată, precum şi cele invocate din oficiu, şi să asculte concluziile procurorului (a cărui participare este obligatorie sub sancţiunea nulităţii absolute) ale părţilor şi persoanei vătămate (dacă sunt prezente), respectiv ale avocatului inculpatului; astfel, este asigurată atât contradictorialitatea şi oralitatea procedurii, cât şi egalitatea armelor între acuzare şi apărare; părţile şi persoana vătămată iau act de poziţia parchetului faţă de cererile şi excepţiile invocate în cauză, putând combate afirmaţiile reprezentantului Ministerului Public;

- având în vedere că potrivit dispoziţiilor art. 282 alin. (3) şi (4) lit. a) C.proc.pen. nulităţile pot fi invocate **până la încheierea procedurii în camera preliminară**, consider că prin această noţiune autonomă trebuie înţeles momentul de finalizare a

dezbaterilor şi soluţionare a cererilor şi excepţiilor în procedura stipulată de art. 345 C.proc.pen.[1]; prin urmare, în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen. (desfăşurată după expirarea termenului prevăzut pentru procedura incidentală şi care are ca obiect numai stabilirea soluţiei care urmează a fi pronunţată: restituirea cauzei la parchet sau începerea judecăţii) nu mai pot fi invocate noi cereri şi excepţii relative la legalitatea şi loialitatea urmăririi penale; ca, excepţie, art. 347 alin. (4) C.proc.pen. a stipulat posibilitatea invocării în calea de atac a contestaţie doar a nulităţilor absolute;

- neprezentarea părţilor sau a persoanei vătămate legal citate nu are drept consecinţă amânarea cauzei sau imposibilitatea soluţionării cauzei, ci punerea în discuţie a excepţiilor invocate în scris, precum şi a excepţiilor invocate din oficiu de către judecătorul de cameră preliminară şi ascultarea concluziilor procurorului şi ale avocatului ales sau desemnat din oficiu în ipoteza în care asistenţa juridică este obligatorie sau atunci când, deşi asistenţa juridică nu este obligatorie, se prezintă doar avocatul ales al inculpatului; atunci când prezenţa inculpatului este obligatorie în faţa instanţei în cazurile prevăzute de art. 364 C.proc.pen. judecătorul de cameră preliminară va dispune aducerea acestuia la termenul stabilit;

- **după închiderea dezbaterilor**, judecătorul de cameră preliminară evaluează cererile şi excepţiile formulate prin raportare la ansamblul materialului de urmărire penală şi, după caz, a probelor administrate pe parcursul procedurii de cameră preliminară [conform art. 345 alin. (1) C.proc.pen.]; este posibilă amânarea pronunţării dispoziţiile art. 391 C.proc.pen. aplicându-se în mod corespunzător[2];

- în urma deliberării judecătorul de cameră preliminară poate dispune, **prin încheiere motivată pronunţată în cameră de consiliu**, una dintre următoarele **soluţii**:

a) constată legalitatea sesizării instanţei, a administrării probelor şi a efectuării actelor de urmărire penală (dacă au fost respinse toate cererile şi excepţiile formulate de părţi sau persoana vătămată sau invocate din oficiu) **şi dispune începerea judecăţii**;

b) constată neregularitatea rechizitoriului (de pildă, se constată că actul de sesizare nu este apt să învestească în mod valabil instanţa de judecată, nefiind descrisă fapta de care este acuzat inculpatul, sau nu se poate stabili intervalul de timp în care a fost comisă fapta, ori rechizitoriul nu a fost întocmit de procurorul din cadrul parchetului competent sau nu a fost verificat sub aspectul legalităţii şi temeiniciei de procurorul ierarhic superior);

c) exclude toate probele administrate în cauză constatând nulitatea actelor prin care s-au dispus ori au fost autorizate administrarea probelor ori prin care probele au fost administrate **şi dispune restituirea cauzei la parchet**;

- cred că soluţia de restituire a cauzei la parchet se impune a fi dispusă şi în cazul în care au fost excluse toate probele administrate în acuzare, chiar dacă în dosar au

---

[1] *În acelaşi sens*, a se vedea *I. Kuglay*, în *M. Udroiu* (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, op. cit., p. 912.

[2] Deopotrivă, nu cred că se poate reţine existenţa vreunui impediment legal la reluarea dezbaterilor ori la dispunerea repunerii cauzei pe rol în scopul administrării de noi probe în vederea stabilirii legalităţii şi loialităţii urmăririi penale, putând fi aplicate în mod corespunzător dispoziţiile art. 395 C.proc.pen.

mai rămas unele probe legal administrate în apărare, în acest caz acuzarea fiind lipsită de orice suport probatoriu;

- nu se va putea dispune *de iure* restituirea cauzei la parchet dacă sunt excluse toate probele administrate numai pentru dovedirea uneia sau unora dintre acuzațiile formulate, iar nu toate probele administrate în cauză în acuzare; în această ipoteză, judecătorul de cameră preliminară trebuie să verifice dacă procurorul mai menține dispoziția de trimitere în judecată;

- restituirea se dispune chiar prin încheierea prin care se dispune excluderea tuturor probelor administrate în cursul urmăririi penale [art. 346 alin. (4^2) C.proc.pen. introdus prin Legea nr. 75/2016].

d) exclude o probă sau o parte din probele administrate în acuzare constatând nulitatea doar a unuia/unor acte prin care s-a dispus ori a fost autorizată administrarea probelor ori prin care probele au fost administrate;

- în cazul în care probele excluse au fost redate în rechizitoriu, ca efect al considerentelor DCC nr. 22/2018 se va constata și neregularitatea actului de sesizare.

e) constată incidența sancțiunii nulității absolute sau a nulității relative cu privire la toate actele procesuale/procedurale din cursul urmăririi penale și dispune restituirea cauzei la parchet;

- în acest caz se constată că toată urmărirea penală este lovită de nulitate; pe cale de consecință, se va dispune și excluderea tuturor probelor administrate în cursul unei urmăriri lovite în ansamblu de nulitate absolută; așadar, față de dispozițiile art. 346 alin. (4^2) C.proc.pen., restituirea se va dispune chiar prin încheierea prin care se constată nulitatea întregii urmăriri penale.

f) constată incidența sancțiunii nulității absolute sau a nulității relative cu privire la unul/unele dintre actele procesuale/procedurale din cursul urmăririi penale;

- nelegalitatea unor acte procesuale poate avea drept consecință și constatarea neregularității rechizitoriului (de pildă, nulitatea ordonanței de efectuare în continuare a urmăririi penale față de suspect, va atrage prin iradierea efectelor și nulitatea ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale; nelegalitatea actelor de dispunere a unei acuzații *in personam* va conduce la reținerea neregularității actului de sesizare, deoarece prin acesta se dispune trimiterea în judecată a unei persoanei care nu a dobândit legal nici calitatea de suspect, și nici pe cea de inculpat).

g) declină competența de efectuare a procedurii de cameră preliminară judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanței competente (teritorial, material sau personal).

- este obligatorie întocmirea minutei în care este consemnată soluția pronunțată;

- în cazul în care au fost respinse toate cererile și excepțiile (formulate de părți sau persoana vătămată sau invocate din oficiu) și s-a dispus începerea judecății [***lit. a)*** de mai sus], s-a dispus excluderea tuturor probelor administrate în cursul urmăririi penale și restituirea cauzei la parchet [***lit. c)*** de mai sus], ori s-a constatat nulitatea (absolută sau relativă) a întregii urmăririi penale și s-a dispus restituirea cauzei la parchet [***lit. e)*** de mai sus] încheierea se comunică procurorului, părților sau

persoanei vătămate care pot formula ***contestaţie în termen de 3 zile de la comunicarea minutei încheierii***;

- încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară dispune declinarea competenţei [***lit. g)*** de mai sus] ***este definitivă***;

- potrivit art. 345 alin. (2) şi (3) C.proc.pen., dacă judecătorul de cameră preliminară constată neregularităţi ale actului de sesizare [***lit. b)*** de mai sus] ori dacă exclude una sau mai multe probe administrate [***lit. d)*** de mai sus], *sau* în cazul în care sancţionează potrivit art. 280-282 C.proc.pen. unul sau mai multe acte de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii [***lit. f)*** de mai sus], **încheierea (după redactare) se comunică de îndată parchetului care a emis rechizitoriul, părţilor şi persoanei vătămate, însă nu poate fi atacată separat cu contestaţie**;

- în cazul în care judecătorul de cameră preliminară pronunţă soluţiile de la **lit. a), c), e) şi g)** prezentate mai sus, *contradictorialitatea va fi asigurată numai la şedinţa stabilită pentru discutarea cererilor şi excepţiilor*; atunci când judecătorul de cameră preliminară pronunţă una dintre soluţiile de la **lit. b), d) sau f)** prezentate mai sus, contradictorialitatea va fi asigurată atât la şedinţa în care sunt supuse dezbaterii cererile şi excepţiile, cât şi în cadrul unei şedinţe ulterioare, stabilite după comunicarea răspunsului Ministerului Public sau expirarea termenului de 5 zile prevăzut de art. 345 alin. (3) C.proc.pen.

§4. Procedura incidentală

- procedura prevăzută de art. 345 alin. (3) C.proc.pen. are ca *scop principal* obţinerea într-un termen scurt a unei poziţii procesuale a procurorului de caz cu privire la dispoziţia de trimitere în judecată; astfel, în cadrul fazei camerei preliminare a fost reglementată o *procedură incidentală, nepublică şi necontradictorie*, în cadrul căreia au fost acordate competenţe procurorului de caz ca şi după finalizarea urmăririi penale să poată să îşi exprime opţiunea pentru continuarea sau nu a procesului penal prin menţinerea sau nu a dispoziţiei din rechizitoriu referitoare la trimiterea în judecată a inculpaţilor, respectiv să efectueze actele necesare remedierii rechizitoriului; această formă de cooperare judiciară nu echivalează cu o reluare a urmăririi penale şi nici cu o dezînvestire a judecătorului de cameră preliminară, care continuă să îşi exercite funcţia procesuală prevăzută de art. 3 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., procurorul putând acţiona doar în scopul remedierii rechizitoriului;

- procedura prevăzută de art. 345 alin. (3) C.proc.pen. trebuie urmată în toate cazurile în care se constată nelegalităţi ale actelor de urmărire penală sau ale probelor administrate sau neregularitatea rechizitoriului, singurele ipoteze în care restituirea cauzei la parchet se dispune direct prin încheierea prin care se constată şi elementele de nelegalitate fiind cele în care sunt anulate toate actele de urmărire penală sau toate probele (în acuzare);

- apreciez că această procedură nu poate fi catalogată drept o procedură remediu, deoarece procurorul nu va putea remedia orice nelegalitate sau neregularitate constatată de judecătorul de cameră preliminară, ci numai ***neregularităţile rechizitoriului*** (de

pildă, nu se va putea proceda la refacerea actelor procesuale sancţionate cu nulitatea ori la extinderea urmăririi penale cu privire la alte fa sau la readministrare probele excluse, deoarece cauza nu se mai află în faza de urmărire penală, iar competenţele parchetului în procedura incidentală sunt limitate); ***aşadar, exprimarea poziţiei procurorului cu privire la dispoziţia din rechizitoriu referitoare la trimiterea în judecată a inculpaţilor, iar nu remediul este idiomatic pentru această procedură;***

- în toate cazurile în care se parcurge această procedură procurorul va trebui să precizeze **în termen de 5 zile (*termen procedural legal, imperativ, de succesiune, calculat pe zile libere*)** de la comunicarea încheierii judecătorului de cameră preliminară (nu a minutei) dacă menţine sau nu dispoziţia de trimitere în judecată;

- caracterul imperativ al termenului de 5 zile rezultă din interpretarea dispoziţiilor art. 346 alin. (3) lit. c) C.proc.pen., din care rezultă că nerespectarea termenului imperativ are drept consecinţă incidenţa sancţiunii decăderii care este obiectivată prin soluţia judecătorului de cameră preliminară de restituire a cauzei la parchet, fără a verifica dacă este posibilă sau nu stabilirea obiectului şi a limitelor judecăţii;

- termenul de 5 zile fiind un termen de decădere, legal şi maximal, judecătorul de cameră preliminară nu poate dispune prelungirea acestuia din oficiu sau la solicitarea procurorului; depăşirea acestui termen echivalează cu neexprimarea vreunei poziţii procesuale de către procuror;

- faţă de dispoziţiile art. 270 alin. (3) C.proc.pen., actul de regularizare al procurorului este considerat a fi făcut în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieşire al parchetului este înăuntrul termenului cerut de lege pentru efectuarea actului;

- în termenul procedural de 5 zile procurorul are următoarele opţiuni:

1. să remedieze în scris neregularităţile rechizitoriului constatate de judecătorul de cameră preliminară, astfel încât să poată fi stabilite obiectul şi limitele judecăţii **şi să comunice în scris că menţine dispoziţia de trimitere în judecată**;

- remedierea trebuie realizată în limitele constatate de către judecătorul de cameră preliminară ca afectând condiţiile de fond şi de formă ale rechizitoriului; pot exista situaţii în care remedierea actului de sesizare să nu poată fi realizată în cadrul procedurii incidentale, ceea ce ar trebui să conducă la o solicitare de restituire a cauzei la parchet, iar nu la efectuarea de acte specifice fazei de urmărire penală de către procuror (de pildă, în ipoteza în care prin rechizitoriu a fost dispusă trimiterea în judecată a unei persoane pentru acuzaţia de comitere a unei infracţiuni pentru care nu a fost pusă în mişcare acţiunea penală);

- prin actul de remediere procurorul nu poate proceda la schimbarea încadrării juridice şi nici modifica acuzaţiile formulate prin rechizitoriu [în sensul extinderii lor (de pildă, prin reţinerea şi a altor infracţiuni decât cele pentru care s-a dispus trimiterea în judecată) sau restrângerii acestora prin emiterea unei ordonanţe de disjungere (de exemplu, prin reţinerea în sarcina inculpatului numai a unei infracţiuni şi disjungerea cauzei pentru celelalte infracţiuni menţionate în rechizitoriu)];

- procurorul nu poate remedia o parte dintre neregularităţile constatate de judecător, iar cu privire la celelalte să solicite restituirea cauzei la parchet, întrucât

opțiunea de menținere a dispoziției de trimitere în judecată sau de restituire la parchet trebuie raportată la întreaga cauză, disjungerea nefiind posibilă în faza camerei preliminare; în aceste condiții, în care remedierea actului de sesizare nu se poate realiza cu privire la întreaga cauză, procurorul trebuie să solicite restituirea întregii cauze la parchet, iar nu doar a unei părți a acesteia, corelativ menținerii dispoziției de trimitere în judecată doar pentru o parte a inculpaților, sau a acuzațiilor formulate;

- remedierea neregularităților actului de sesizare poate fi făcută de procurorul care a întocmit rechizitoriul în cauză (de pildă, în ipoteza în care neregularitatea constatată viza nedescrierea faptei în rechizitoriu) sau de procurorul ierarhic superior (de exemplu, în ipoteza în care judecătorul a constatat că rechizitoriul nu a fost verificat sub aspectul legalității sau temeiniciei de către acesta);

- *menținerea dispoziției de trimitere în judecată* este însă atributul procurorului care a întocmit rechizitoriul în cauză, iar nu al procurorului ierarhic superior;

- în ipoteza în care ulterior emiterii rechizitoriului este desemnată o altă instanță să judece cauza (fie consecutiv declinării de competență sau strămutării, fie ca urmare a abținerii tuturor judecătorilor din cadrul instanței sesizate), remedierea neregularităților actului de sesizare trebuie realizată de procurorul din cadrul parchetului care a întocmit rechizitoriul, iar nu de procurorul de ședință care a participat la procedura de cameră preliminară în fața instanței nou învestite cu cauza, ori de un alt procuror care funcționează în cadrul parchetului de pe lângă această din urmă instanță;

- remedierea neregularităților rechizitoriului nu se realizează prin întocmirea unui nou rechizitoriu deoarece, pe de o parte, s-ar încălca dispozițiile art. 328 alin. (3) C.proc.pen. care instituie obligația emiterii unui singur rechizitoriu indiferent de natura și particularitățile cauzei, iar, pe de altă parte, procurorul nu poate emite un act prin care se finalizează faza de urmărire penală și se învestește judecătorul de cameră preliminară, la momentul la care aceste era deja învestit;

- având în vedere că procurorul are competențe doar pentru remedierea neregularităților rechizitoriului, iar nu pentru refacerea acestuia în scopul parcurgerii din nou *ab initio* a fazei de cameră preliminară ori pentru emiterea unei noi dispoziții de trimitere în judecată, precum și faptul că legea nu precizează modalitatea procedurală de realizare a remedierii, cred că aceasta trebuie realizată printr-un act distinct de acesta (de pildă, printr-un referat, note, precizări sau printr-o ordonanță de remediere a neregularităților rechizitoriului care va constitui corp comun cu acesta, ca act de sesizare a instanței);

- nu este posibilă remedierea neregularităților sau comunicarea menținerii dispoziției de trimitere în judecată numai prin intermediul concluziilor orale ale procurorului de ședință;

- față de considerentele DCC nr. 22/2018, dacă judecătorul a constatat neregularitatea rechizitoriului care conține probele excluse juridic și material din dosarul de urmărire penală, actul de remediere poate consta și în înlăturarea din cuprinsul rechizitoriului a referirilor la probele excluse;

- precizările conținute de actul prin care procurorul afirmă că a remediat neregularitățile constatate de judecător făcând corp comun cu rechizitoriul și având aceeași

valoare juridică ca şi acesta, trebuie să satisfacă toate condiţiile de formă ale rechizitoriului;

- prin ***decizia nr. 23/HP/2022*** instanţa supremă a apreciat că actul prin care procurorul remediază neregularităţile rechizitoriului, în condiţiile prevăzute de art. 345 alin. (3) C.proc.pen. nu este supus verificării pentru legalitate şi temeinicie de către procurorul ierarhic superior; instanţa supremă a apreciat că: „Odată cu sesizarea instanţei de judecată, fundamentul legislativ al dreptului conducătorului parchetului de a examina legalitatea şi temeinicia actelor întocmite de procurorii din subordine nu mai subzistă. Rezolvarea cauzei prin întocmirea rechizitoriului marchează momentul final al urmăririi penale, subsecvent căruia procurorul nu mai are posibilitatea de a dispune o eventuală nouă soluţie, susceptibilă, în virtutea principiului subordonării ierarhice, de o reverificare din partea conducătorului parchetului. (...) instituţia regularizării rechizitoriului este plasată într-o fază procesuală ce nu se mai află sub controlul conducătorului unităţii de parchet, ci al judecătorului de cameră preliminară, acestuia din urmă revenindu-i competenţa exclusivă de a tranşa aspectele de legalitate şi temeinicie ale actelor întocmite din dispoziţia sa. (...) Actul prin care se remediază neregularităţile rechizitoriului are însă un rol şi o finalitate diferite. El nu cuprinde o soluţie dată cauzei penale şi nu tinde la o nouă sesizare a instanţei de judecată, ci doar clarifică întinderea şi particularităţile dispoziţiilor cuprinse în rechizitoriu, urmărindu-se, astfel, conservarea efectelor deja produse prin sesizarea originară şi evitarea unei eventuale soluţii de restituire a cauzei la procuror în alte situaţii decât cele restrictiv prevăzute de lege";

- deşi nu există o prevedere legală explicită, Codul de procedură penală nu interzice judecătorului de cameră preliminară să dispună ca actul procurorului prin care se îndreaptă neregularităţile să fie comunicat inculpaţilor.

Remedierea neregularităţilor rechizitoriului poate fi realizată de către procuror prin orice act, în condiţiile în care dispoziţiile art. 345 C.proc.pen. nu precizează explicit natura acestuia, iar sfera actelor emise de procuror nu se rezumă numai la ordonanţe, excepţie făcând doar rechizitoriul, care constituie actul de sesizare a instanţei ce poate fi emis numai în cursul fazei de urmărire penală. Prin urmare, comunicarea făcută de parchet la data de 7 martie 2017 are natura unui act *sui generis* de regularizare. Deşi legea nu stipulează o denumire a actului de regularizare, în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen. acesta este supus verificării de către judecătorul de cameră preliminară *atât sub aspectul legalităţii* analizându-se respectarea de către procuror a limitelor competenţei funcţionale în faza de cameră preliminară, precum şi dacă actul de regularizare a fost supus verificării sub aspectul legalităţii şi temeinicei de către procurorul ierarhic superior, *cât şi al modalităţii* în care procurorul a respectat obligaţiile procedurale pozitive instituite cu caracter definitiv de judecătorul de cameră preliminară cu privire la regularizarea actului de sesizare, pentru a se stabili dacă prin acest act *sui generis* a fost remediat rechizitorului astfel încât să poată fi stabilite limitele învestirii instanţei. Judecătorul de cameră preliminară constată nelegalitatea actului *sui generis* (de regularizare) emis de parchet deoarece: *a) actul de regularizare nu a fost supus de procurorul de caz verificării*

sub aspectul legalității și temeinicie de către procurorul ierarhic superior. Față de importanța modalității în care se poate realiza remedierea actului de sesizare și de faptul că actul de regularizare face corp comun cu rechizitoriul, este necesar ca acesta să îndeplinească toate condițiile de formă (extrinseci) ale rechizitoriului, inclusiv pe cele referitoare la verificarea legalității și temeiniciei de către procurorul ierarhic superior. Or, în cauză, actul *sui generis* comunicat de procurorul de caz cu titlu de act de regularizare nu a fost verificat sub aspectul legalității și temeiniciei în termenul procedural imperativ de cinci zile prevăzut de art. 345 alin. (3) C.proc.pen. de procurorul ierarhic superior; b) *procurorul și-a depășit limitele competenței funcționale în faza de cameră preliminară și a încălcat cerințele impuse de art. 345 alin. (3) C.proc.pen. dispunând prin actul de regularizare disjungerea cauzei și continuarea cercetărilor (adică a fazei de urmărire penală) cu privire la inculpații* S.C.E., B.S.E., B.A. și K.R. Față de dispozițiile explicite ale art. 345 alin. (3) C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară din cadrul Curții de Apel Oradea consideră că dintre toate actele sancționate prin încheierea nr. 27/CCP din 1 martie 2017 *numai rechizitoriul este supus acestei proceduri*, procurorul putând fie să procedeze la remedierea neregularităților rechizitoriului (în măsura în care aceasta era posibilă) și să mențină dispoziția de trimitere în judecată, fie să solicite restituirea cauzei la parchet. În prezenta cauză procurorul nu a ținut cont de variantele alternative prevăzute în mod limitativ de norma procesuală și prin actul *sui generis,* **pe de o parte, *a menținut dispoziția de trimitere în judecată numai cu privire la zece dintre cei paisprezece inculpați trimiși în judecată în aceeași cauză prin același rechizitoriu*** făcând precizări în sensul clarificării actului de sesizare cu privire la acuzațiile formulate împotriva acestora, **iar, pe de altă parte, *„nu a menținut" dispoziția de trimitere în judecată*** față de ceilalți patru inculpați disjungând cauza în vederea continuării cercetărilor. Această a doua mențiune ***„de nemenținere" a dispoziției de trimitere în judecată*** nu are acoperire legală și, față de variantele alternative prevăzute limitativ de art. 345 alin. (3) C.proc.pen., echivalează în fapt cu **solicitarea restituirii cauzei la parchet** cu privire la cei patru inculpați. Dispozițiile art. 345 alin. (3) C.proc.pen. nu permit procurorului să facă în faza de cameră preliminară acte de dispoziție cu privire la limitele personale sau factuale ale sesizării, ci doar să mențină dispoziția de trimitere în judecată sau să solicite restituirea cauzei la parchet. Judecătorul de cameră preliminară constată că, în speță, procurorul a avut o atitudine eclectică, interzisă de norma procesuală penală, *solicitând cu privire la aceeași cauză atât menținerea dispoziției de trimitere în judecată, cât și restituirea cauzei la parchet.* Procedând astfel, procurorul a încălcat, pe de o parte, dispozițiile art. 345 alin. (3) C.proc.pen. care, față de unicitatea cauzei, nu îi permiteau să solicite cu privire la aceeași cauză atât menținerea dispoziției de trimitere în judecată în scopul începerii fazei de judecată, cât și restituirea cauzei la parchet în scopul redeschiderii urmăririi penale. Pe de altă parte, procurorul și-a depășit limitele competenței funcționale întocmind în faza de cameră preliminară veritabile acte de urmărire penală prin dispunerea disjungerii cauzei și continuării cercetării penale, acte care sunt în competența sa numai în faza de urmărire penală, nu și în faza de cameră preliminară *(C.A. Oradea, secția penală, încheierea nr. 50/2017, nepublicată).*

2. să solicite restituirea cauzei la parchet (de pildă, în cazul în care s-a constatat nelegalitatea administrării unor probe esenţiale în acuzare sau atunci când nu a fost pusă în mişcare acţiunea penală pentru toate infracţiunile cu care a fost sesizată instanţa);

- solicitarea restituirii cauzei la parchet se impune ori de câte ori procurorul constată că nu pot fi remediate neregularităţile actului de sesizare cu privire la întreaga cauză ori atunci când au fost anulate acte procesuale esenţiale în lipsa cărora nu ar fi putut fi emis rechizitoriul;

- solicitarea de restituire trebuie să se refere la întreaga cauză, iar nu cu privire la anumiţi inculpaţi sau la anumite acuzaţii penale, disjungerea nefiind posibilă;

- această solicitare, care echivalează cu faptul că procurorul nu îşi mai menţine dispoziţia de trimitere în judecată, este atributul procurorului de caz, iar nu al procurorului ierarhic superior şi nu poate fi supusă cerinţei confirmării sub aspectul legalităţii şi temeiniciei de către acesta din urmă; ca excepţie, poziţia procesuală a parchetului poate fi exprimată şi de alt procuror având funcţie de execuţie din cadrul aceleiaşi unităţi de parchet, în cazul imposibilităţii obiective a procurorului care a dispus trimiterea în judecată de a răspunde solicitării judecătorului (de pildă, atunci când procurorul de caz este în concediu de odihnă sau medical, ori nu mai funcţionează în cadrul unităţii de parchet ca urmare a demisiei, delegării, detaşării sau promovării etc.);

- solicitarea de restituire nu trebuie supusă confirmării procurorului ierarhic superior;

- decizia procurorului de caz de a solicita restituirea cauzei la parchet nu poate fi supusă cenzurii judecătorului de cameră preliminară; în acest caz, judecătorul de cameră preliminară *trebuie să dispună restituirea cauzei la parchet* în temeiul art. 346 alin. (3) lit. c) C.proc.pen., neavând obligaţia de a verifica dacă există sau nu o imposibilitate de a se stabili obiectul sau limitele judecăţii, deoarece această analiză se realizează doar dacă parchetul comunică menţinerea dispoziţiei de trimitere în judecată, când temeiul restituirii este art. 346 alin. (3) lit. a) C.proc.pen.

3. să comunice că înţelege să îşi menţină acuzaţia formulată şi dispoziţia de trimitere în judecată prin raportare la probele şi actele considerate a fi fost efectuate în mod legal în ipoteza în care s-a constatat nulitatea numai a unei părţi a actelor de urmărire penală sau au fost excluse numai o parte dintre probele nelegal sau neloial administrate;

- este necesar ca actele procesuale anulate să nu conducă la constatarea imposibilităţii de emitere a rechizitoriului în cauză; evaluarea trebuie realizată cu privire la ansamblul cauzei, iar nu atomizat cu referire la o anumită acuzaţie sau la un anumit inculpat;

- decizia procurorului de caz de a menţine dispoziţia de trimitere în judecată nu trebuie supusă confirmării procurorului ierarhic superior;

- decizia procurorului de caz de a menţine dispoziţia de trimitere în judecată nu poate fi supusă cenzurii judecătorului de cameră preliminară, care urmează a evalua în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen. dacă se poate stabili obiectul sau limita judecăţii.

4. să nu exprime vreo poziţie faţă de neregularităţile constatate, caz în care se va dispune restituirea cauzei la parchet în temeiul art. 346 alin. (3) lit. c) C.proc.pen., indiferent de neregularităţile constatate;

- remedierea neregularităților sau comunicarea menţinerii acuzaţiei şi a dispoziţiei de trimitere în judecată după expirarea termenului de decădere este echivalentă cu neexprimarea unei poziţii cu privire la neregularităţile constatate în termenul imperativ prevăzut de lege; prin urmare, nu este posibilă comunicarea menţinerii dispoziţiei de trimitere în judecată numai prin intermediul concluziilor orale ale procurorului de şedinţă;

- nici în acest caz, judecătorul de cameră preliminară nu are obligaţia de a verifica dacă există sau nu o imposibilitate de a se stabili obiectul sau limitele judecăţii, deoarece această analiză se realizează doar dacă parchetul comunică menţinerea dispoziţiei de trimitere în judecată, când temeiul restituirii este art. 346 alin. (3) lit. a) C.proc.pen.

Dispoziţiile art. 345 alin. (3) C.proc.pen. prevăd obligaţia procurorului de a comunica judecătorului de cameră preliminară dacă menţine dispoziţia de trimitere în judecată ori solicită restituirea cauzei, în termenul procedural imperativ de 5 zile de la comunicarea încheierii, atunci când judecătorul de cameră preliminară constată neregularităţi ale actului de sesizare sau în cazul în care sancţionează, potrivit art. 280-282 C.proc.pen., actele de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii ori dacă exclude una sau mai multe probe administrate. Situaţia premisă care declanşează această obligaţie a procurorului este aceea ca judecătorul de cameră preliminară să fi constatat neregularităţi ale actului de sesizare sau să fi sancţionat, potrivit art. 280-282 C.proc.pen., acte de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii ori să fi exclus una sau mai multe probe administrate. Aceste situaţii premisă sunt prevăzute de legiuitor în mod alternativ. Prin urmare, este suficient ca judecătorul de cameră preliminară să fi sancţionat, potrivit art. 280-282 C.proc.pen., un singur act de urmărire penală, să fi exclus o singură probă administrată ori să fi constatat o singură neregularitate a actului de sesizare. Pentru a răspunde exigenţelor prevăzute de art. 345 alin. (3) C.proc.pen., comunicarea procurorului trebuie realizată în scris, iar manifestarea de voinţă a procurorului (cu privire la menţinerea dispoziţiei de trimitere în judecată) trebuie să fie explicită. Această comunicare trebuie să fie a fi realizată chiar de procurorul care a emis rechizitoriul, cu excepţia situaţiilor în care în mod obiectiv acest lucru nu este posibil. Prin urmare, punctul de vedere exprimat de procurorul de şedinţă la termenul din 2.10.2017, prin care a arătat că menţine dispoziţia de trimitere în judecată, nu este în măsură să complinească omisiunea procurorului de a se conforma dispoziţiilor art. 345 alin. (3) C.proc.pen. Nici răspunsul scris din data de 22.02.2017 şi nici concluziile scrise din data de 19.04.2017 (depuse la dosarul de fond, ambele anterioare încheierii pronunţate în baza art. 345 C.proc.pen., înscrisuri care nu cuprind precizarea procurorului de caz în sensul menţinerii sau nu a dispoziţiei de trimitere în judecată) nu pot complini aceeaşi omisiune *(C.A. Oradea, secţia penală, încheierea nr. 138 din 5 decembrie 2017, nepublicată)*.

4.2. Soluțiile judecătorului de cameră preliminară

- având în vedere necesitatea asigurării contradictorialității și a egalității armelor, în cazul în care judecătorul de cameră preliminară a constatat neregularitatea actului de sesizare, a exclus o probă sau o parte din probele administrate, a constatat incidența nulității relative sau absolute cu privire la unul/unele dintre actele procesuale/procedurale din cursul urmăririi penale, după comunicarea răspunsului Ministerului Public sau expirarea termenului de 5 zile în care parchetul avea posibilitatea de a exprima o poziție procesuală, judecătorul de cameră preliminară **va stabili termen în camera de consiliu** la care va cita părțile și persoana vătămată și va fi încunoștințat procurorul pentru formularea concluziilor orale cu privire la soluția ce trebuie pronunțată asupra fazei camerei preliminare (spre exemplu, inculpatul poate susține că procurorul nu a remediat neregularitățile actului de sesizare sau că acestea nu au fost realizate în cadrul termenului legal imperativ);

- în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen. obiectul dezbaterii îl formează soluția ce trebuie pronunțată asupra fazei camerei preliminare, nefiind posibilă invocarea unor noi cereri și excepții cu privire la legalitatea și loialitatea urmăririi penale; prin urmare, în ipoteza în care părțile sau subiecții procesuali înțeleg să formuleze în cadrul ședinței de judecată prevăzute de art. 346 C.proc.pen. noi cereri și excepții, consider că acestea trebuie respinse ca fiind tardiv formulate;

- prezența procurorului este obligatorie;

- neprezentarea părților și persoanei vătămate legal citate nu are drept consecință amânarea cauzei sau imposibilitatea soluționării cauzei; atunci când prezența inculpatului este obligatorie în cazurile prevăzute de art. 364 C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară va dispune aducerea acestuia la termenul stabilit;

- în cazul în care procurorul a comunicat răspunsul în termenul de 5 zile, judecătorul de cameră preliminară va proceda la verificarea acestuia prin raportare la modul în care Ministerul Public a înțeles să remedieze neregularitățile actului de sesizare, fără mai relua în cadrul dezbaterilor soluțiile relative la nulitățile actelor procedurale sau procesuale constatate ori la probele excluse;

- este posibilă amânarea pronunțării, respectiv repunerea cauzei pe rol în vederea reluării dezbaterilor, dispozițiile art. 391 și art. 395 C.proc.pen. aplicându-se în mod corespunzător;

- judecătorul de cameră preliminară se pronunță prin **încheiere dată în camera de consiliu**; Codul de procedură penală nu stipulează un termen în care trebuie motivată încheierea judecătorului de cameră preliminară;

- întocmirea minutei este obligatorie;

Judecătorul de cameră preliminară poate dispune una dintre următoarele două soluții[1]:

[1] Judecătorul de cameră preliminară nu poate dispune în baza încheierii emise în temeiul art. 346 alin. (2) C.proc.pen. doar respingerea cererii de restituire a cauzei la parchet, fără a se pronunța cu privire la cererile și excepțiilor formulate de părți, indiferent dacă a dispus sau nu începerea judecății.

1. începerea judecății:

a) în cazul în care nici părțile sau persoana vătămată și nici judecătorul de cameră preliminară **nu a formulat cereri sau excepții** în termenul stabilit de judecător;

b) când judecătorul de cameră preliminară **a respins toate cererile și excepțiile formulate** constatând legalitatea sesizării instanței, a administrării probelor și a efectuării actelor de urmărire penală;

c) dacă procurorul **a remediat neregularitatea** actului de sesizare constatată de judecătorul de cameră preliminară, a comunicat că menține soluția de trimitere în judecată **și pot fi stabilite obiectul și limitele judecății** (fapta și persoana pentru care s-a formulat acuzația penală);

d) dacă pot fi stabilite obiectul și limitele judecății, iar procurorul menține soluția de trimitere în judecată [de exemplu, în ipoteza în care au fost excluse o parte din probe sau anulate unele acte procesuale sau procedurale, respectiv în situația în care neregularitatea actului de sesizare constatată (chiar neremediată) nu afectează posibilitatea de stabilire a obiectului și a limitelor judecății[1] (de pildă, atunci când neregularitatea actului de sesizare vizează omisiunea procurorului de a menționa cuantumul cheltuielilor judiciare aferente urmăririi penale sau citativul rechizitoriului)].

2. restituirea întregii cauze la parchet:

a) dacă judecătorul de cameră preliminară a constatat că rechizitoriul este emis de un procuror necompetent după materie sau după calitatea persoanei ori dacă **rechizitoriul este neregulamentar întocmit, neregularitatea nu a fost remediată de procuror** în termenul procedural de decădere de 5 zile (fie nu a fost remediată deloc, fie a fost remediată doar parțial), **iar neregularitatea atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecății**;

b) atunci când judecătorul de cameră preliminară a constatat că **rechizitoriul este neregulamentar întocmit**, procurorul a răspuns în termenul de 5 zile acoperind neregularitatea actului de sesizare, însă judecătorul în urma unei noi evaluări constată că în realitate **nu s-au acoperit toate neregularitățile constatate și nu poate fi stabilit obiectul sau limitele judecății**;

c) dacă judecătorul de cameră preliminară **a exclus toate probele** administrate în cursul urmăririi penale sau a **constatat nulitatea (absolută sau relativă) a întregii urmăriri penale**;

d) când **procurorul a solicitat restituirea** cauzei în ipoteza în care au fost excluse o parte din probe sau anulate unele acte procesuale/procedurale; în acest caz, judecătorul de cameră preliminară nu trebuie să mai verifice dacă se poate determina obiectul sau limitele judecății, soluția de restituire a cauzei la parchet impunându-se a se dispune în temeiul art. 346 alin. (3) lit. c) C.proc.pen., temei distinct de cel prevăzut de art. 346 alin. (3) lit. a) C.proc.pen.;

e) dacă **procurorul nu a comunicat** judecătorului de cameră preliminară dacă menține dispoziția de trimitere în judecată în termenul de 5 zile prevăzut de lege în

---

[1] Nu orice neregularitate a actului de sesizare va atrage restituirea cauzei la parchet în caz de neremediere, ci doar acelea care afectează posibilitatea stabilirii obiectului și a limitelor judecății.

cazul în care au fost excluse o parte din probe sau anulate unele acte procesuale sau procedurale; în acest caz, judecătorul de cameră preliminară nu trebuie să mai verifice dacă se poate determina obiectul sau limitele judecăţii, soluţia de restituire a cauzei la parchet impunându-se a se dispune în temeiul art. 346 alin. (3) lit. c) C.proc.pen., temei distinct de cel prevăzut de art. 346 alin. (3) lit. a) C.proc.pen.;

- imposibilitatea stabilirii obiectului sau limitelor judecăţii presupune că în cauză nu se poate determina, prin folosirea unor argumente logice sau sistematice, fapta şi/sau persoana pentru care s-a dispus trimiterea în judecată;

- **reluarea urmăririi penale** nu se dispune prin încheierea judecătorului de cameră preliminară, ci **prin ordonanţa procurorului care supraveghează sau efectuează urmărirea penală**;

- atunci când restituirea a fost dispusă de judecătorul de cameră preliminară în urma constatării neregularităţii actului de sesizare şi a imposibilităţii stabilirii obiectului şi a limitelor judecăţii este posibil să rezulte necesitatea efectuării unor acte de urmărire penală suplimentare pe lângă remedierea neregularităţii actului de sesizare; în acest caz *reluarea se dispune de către conducătorul parchetului ori procurorul ierarhic superior prevăzut de lege, iar nu prin ordonanţa procurorului care supraveghează sau efectuează urmărirea penală.* Prin ordonanţa de reluare a urmăririi penale se vor menţiona şi actele ce urmează a fi efectuate;

- cele două soluţii menţionate mai sus ale judecătorului de cameră preliminară se referă ***la întreaga cauză***, neputându-se dispune restituirea cauzei la parchet sau începerea judecăţii numai cu privire la anumite infracţiuni sau cu privire la o parte dintre inculpaţi;

- nu se poate proceda la o restituire parţială a cauzei la parchet, art. 346 alin. (3) C.proc.pen. referindu-se la ***restituirea cauzei*** (în ansamblu), disjungerea fiind aşadar exclusă; o asemenea soluţie nu este posibilă nici atunci când parchetul susţine că doar probele relative la una sau mai multe dintre acuzaţiile formulate au fost excluse în totalitate, invocând în mod eronat prevederile art. 346 alin. (4) lit. b) C.proc.pen., în condiţiile în care această prevedere se referă la toate probele dintr-o cauză, nu prin raportare la fiecare acuzaţie formulată de procuror; în final, trebuie precizat că nu intră în competenţa funcţională a judecătorului de cameră preliminară să evalueze care dintre probele administrate în cursul urmăririi penale susţin fiecare acuzaţie în parte dintre cele formulate de procuror sau cum sunt distribuite probele în acuzare în funcţie de fiecare inculpat în parte;

- judecătorul de cameră preliminară nu trebuie să menţioneze în dispozitivul încheierii prin care s-a dispus începerea judecăţii şi termenul de judecată în fond acordat, întrucât procesul se află încă în faza camerei preliminare, faza judecăţii debutând abia după rămânerea definitivă a încheierii prin care s-a dispus începerea judecăţii; aşadar, abia după rămânerea definitivă a încheierii judecătorului de cameră preliminară, se poate proceda la stabilirea termenului pentru judecata în primă instanţă;

- încheierea judecătorului de cameră preliminară se comunică procurorului, părţilor şi persoanei vătămate indiferent dacă prin aceasta s-a dispus începerea judecăţii sau restituirea cauzei la parchet;

Secţiunea a 5-a. Contestaţia

- în principiu, încheierea judecătorului prin care se pronunţă cu privire la obiectul camerei preliminare este supusă contestaţiei; ca excepţie, dacă judecătorul de cameră preliminară dispune declinarea de competenţă, încheierea este definitivă;

- calea de atac a contestaţiei poate fi exercitată **în termen de 3 zile de la comunicarea copiei minutei încheierii judecătorului de cameră preliminară**[1]; astfel, este obligatorie întocmirea minutei cu privire la soluţiile pronunţate în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen., iar teza finală a alin. (1) a acestui articol trebuie interpretată în sensul că dispoziţia privind *comunicarea de îndată a încheierii* vizează comunicarea soluţiei consemnate în minută, în vederea exercitării căii de atac; acest sens se desprinde şi din dispoziţiile art. 407 C.proc.pen., care prevede ca în cazurile în care este obligatorie întocmirea minutei, cum este şi cel al soluţiilor pronunţate în camera preliminară, care nu vizează acţiunea penală sau civilă, după pronunţare este obligatorie comunicarea minutei *în vederea exercitării căii de atac*, urmând ca hotărârea motivată să fie comunicată ulterior;

- potrivit dispoziţiilor art. 425[1] alin. (2) C.proc.pen., instituţia *repunerii în termen* se aplică în mod corespunzător şi în materia contestaţiei; astfel, contestaţia declarată după expirarea termenului prevăzut de lege este considerată ca fiind făcută în termen dacă judecătorul de cameră preliminară competent să o soluţioneze constată că întârzierea a fost determinată de o cauză temeinică de împiedicare, iar contestaţia a fost făcută în cel mult 3 zile de la încetarea acesteia;

- **titularii contestaţiei** sunt procurorul, părţile (inculpatul, partea civilă, partea responsabilă civilmente) şi persoana vătămată (personal sau prin avocat ori prin reprezentant legal sau convenţional)[2];

- pot formula contestaţie împotriva încheierii pronunţate de judecătorul de cameră preliminară din cadrul instanţei sesizate cu rechizitoriul atât persoana vătămată şi părţile care au formulat cereri şi excepţii în faţa judecătorului, cât şi persoana vătămată şi părţile care nu au formulat astfel de cereri (inclusiv în situaţia în care în faţa judecătorului din cadrul instanţei sesizate cu rechizitoriul nu a fost formulată nicio cerere sau excepţie), aceştia din urmă putând invoca în faţa instanţei de control judiciar neregularitatea rechizitoriului, nulităţi absolute sau nelegalitatea procedurii de citare a acestora în prima instanţă;

---

[1] Trebuie notat şi faptul că în cadrul minutei Întâlnirii preşedinţilor secţiilor penale ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi curţilor de apel (*Craiova, 3-4 iunie 2021*) s-a optat pentru opinia minoritară existentă în practica judiciară, respectiv că termenul de exercitare a contestaţiei împotriva încheierii de finalizare a procedurii de cameră preliminară curge de la data comunicării încheierii redactate *in extenso*.

[2] Prin DCC nr. 631/2015, Curtea Constituţională a apreciat că dispoziţiile art. 347 alin. (1) C.proc.pen. sunt neconstituţionale, fiind contrare prevederilor constituţionale referitoare la liberul acces la justiţie, atâta vreme cât nu dau dreptul şi persoanei vătămate, părţii civile şi părţii responsabile civilmente să formuleze contestaţie cu privire la modul de soluţionare a cererilor şi a excepţiilor, precum şi împotriva soluţiilor prevăzute la art. 346 alin. (3)-(5) C.proc.pen.

- contestația poate avea ca obiect:

a) modul de soluționare a cererilor și excepțiilor formulate de părți sau persoana vătămată ori invocate din oficiu de judecător ***în procedura prevăzută de art. 345 C.proc.pen.***, adică aprecierea judecătorului de cameră preliminară cu privire la neregularitatea actului de sesizare, legalitatea probelor sau a actelor de urmărire penală (de pildă, greșita excludere/neexcludere a unor probe, greșita constatare a regularității actului de sesizare etc.);

b) soluția de începere a judecății, respectiv soluția de restituire a cauzei la parchet, ***dispuse în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen.***

- contestația poate viza fie ambele obiecte de la *pct. a) și b)* de mai sus, fie numai unul dintre ele; în toate cazurile, procurorul, persoana vătămată sau părțile trebuie să indice în mod explicit, în actul prin care declară calea de atac, ce hotărâre atacă; în situația în care prin declarația de contestație se arată că este atacată numai încheierea prevăzută de art. 346 C.proc.pen., și nu cea prevăzută de art. 345 C.proc.pen., prin care cererile și excepțiile s-au rezolvat, înseamnă că această încheiere s-a definitivat prin necontestare, iar în calea de atac nu vor mai putea fi formulate critici cu privire la modul de soluționare a cererilor și excepțiilor, ci doar la soluția care se poate dispune în camera preliminară; trebuie însă avut în vedere că practica instanței supreme[1] pare să permită posibilitatea analizării ambelor încheieri, chiar dacă în

[1] În mod eronat, instanța supremă a apreciat că „în raport cu dispozițiile art. 347 alin. (1) C.proc.pen. – conform cărora, în termen de 3 zile de la comunicarea încheierilor prevăzute la art. 346 alin. (1)-(4^2), procurorul, părțile și persoana vătămată pot face contestație, iar contestația poate privi și modul de soluționare a cererilor și a excepțiilor – respectarea termenului de 3 zile cu privire la încheierea finală pronunțată de judecătorul de cameră preliminară în baza art. 346 alin. (3) lit. a) C.proc.pen. permite completului de 2 judecători de cameră preliminară învestit pe calea contestației să examineze și încheierea intermediară prin care au fost soluționate cererile și excepțiile, chiar dacă încheierea intermediară nu a fost indicată în mod distinct în contestație în termenul prevăzut în art. 347 alin. (1) C.proc.pen., ci numai în motivarea contestației" *(I.C.C.J., secția penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 779 din 20 noiembrie 2020, www.scj.ro).*

Tot astfel, în încheierea nr. 742 din 8 septembrie 2021 a I.C.C.J., secția penală, prin care s-au reținut următoarele: „Contestația formulată împotriva încheierii interlocutorii prin care sunt constatate vicii ale actului de sesizare, raportat la prevederile art. 345 C.proc.pen., este inadmisibilă, chiar dacă în cuprinsul acesteia au fost respinse o parte dintre cererile și excepțiile invocate, controlul asupra modului de soluționare a cererilor și excepțiilor putând fi realizat pe calea contestației formulate împotriva încheierii prin care se va dispune începerea judecății sau restituirea cauzei la parchet. Pot fi supuse contestației numai încheierile prin care judecătorul a soluționat cauza în camera preliminară și a pronunțat una dintre soluțiile prevăzute în art. 346 alin. (1)-(4^2) C.proc.pen., celelalte încheieri neputând fi supuse separat contestației, ci numai odată cu încheierea pronunțată în temeiul art. 346 alin. (1)-(4^4) C.proc.pen., prin care s-a soluționat procedura de cameră preliminară".

Tot astfel, în cadrul Întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel din 27-28 februarie 2023 s-a apreciat că judecătorii de cameră preliminară sesizați cu soluționarea unei contestații formulate în baza art. 347 alin. (1) C.proc.pen. vor analiza atât legalitatea și temeinicia încheierii intermediare, cât și a celei finale, chiar și în cazul în care nu s-a menționat expres în cuprinsul declarației de contestație că se formulează contestație împotriva ambelor încheieri.

declarația de contestație este indicată numai una dintre acestea; *prin această soluție, pe de o parte, se afirmă că o cale de atac poate fi declarată doar prin manifestarea de voință din cadrul motivelor de apel. Pe de altă parte, se trece în sfera de competențe a puterii legislative, prin crearea pretoriană a unor reguli de procedură contrare dispozițiilor care reglementează materia căilor ordinare de atac;*

- în ipoteza în care judecătorul a dispus mai întâi printr-o încheiere respingerea excepției de necompetență, iar, ulterior, printr-o altă încheiere, respingerea celorlalte cereri și excepții formulate de părți, contestația poate fi formulată împotriva ambelor încheieri *de la data pronunțării ultimei dintre acestea,* iar nu separat cu privire la fiecare încheiere în parte; totuși, apreciez că este de preferat ca judecătorul de cameră preliminară să se pronunțe cu privire la toate cererile și excepțiile formulate printr-o singură încheiere, însă, în ipoteza descrisă mai sus, cred că o contestație formulată distinct cu privire doar la încheierea prin care s-a respins excepția de necompetență este inadmisibilă;

- este inadmisibilă formularea unei contestații împotriva încheierii prin care s-a constatat neregularitatea actului de sesizare ori au fost excluse o parte din probe sau s-a constatat nulitatea unor acte de urmărire penală, atâta timp cât judecătorul de cameră preliminară nu s-a pronunțat în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen. cu privire la restituirea cauzei la parchet sau începerea judecății;

Contestația formulată împotriva încheierii interlocutorii prin care sunt constatate vicii ale actului de sesizare, raportat la prevederile art. 345 C.proc.pen., este inadmisibilă, chiar dacă în cuprinsul acesteia au fost respinse o parte dintre cererile și excepțiile invocate, controlul asupra modului de soluționare a cererilor și excepțiilor putând fi realizat pe calea contestației formulate împotriva încheierii prin care se va dispune începerea judecății sau restituirea cauzei la parchet. Pot fi supuse contestației numai încheierile prin care judecătorul a soluționat cauza în camera preliminară și a pronunțat una dintre soluțiile prevăzute în art. 346 alin. (1)-(4^2) C.proc.pen., celelalte încheieri neputând fi supuse separat contestației, ci numai odată cu încheierea pronunțată în temeiul art. 346 alin. (1)-(4^2) C.proc.pen., prin care s-a soluționat procedura de cameră preliminară *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 742 din 8 septembrie 2021, www.scj.ro).*

Obiectul contestației este limitat la cererile sau excepțiile privind urmărirea penală invocate inițial, întrucât această cale de atac nu are efect devolutiv total (...), ci poartă numai asupra aspectelor deja dezbătute în primul grad jurisdicțional [art. 347 alin. (4) C.proc.pen.] (...). Așadar, criticile (...) privind nulitatea ordonanțelor din data de 4.06.2009 și din data de 30.09.2015 (...) reprezintă cereri noi, formulate direct în faza contestației, cu nerespectarea dispozițiilor imperative ale art. 347 alin. (4) C.proc.pen. (...). Prin urmare, având în vedere că (...) nu a invocat, în fața instanței sesizate cu rechizitoriu, pretinsa încălcare a prevederilor art. 112 C.proc.pen. din 1968, respectiv art. 172 alin. (9) C.proc.pen., formularea acestei cereri direct în contestație nu este admisibilă, eventuala încălcare a acestor dispoziții nefiind circumscrisă cazurilor de nulitate absolută prevăzute de art. 281 alin. (1) lit. a)-f) C.proc.pen. Ea antre-

nează, cel mult, o nulitate relativă, dar numai în măsura în care ar fi îndeplinite toate condițiile prevăzute de art. 282 alin. (1)-(3) C.proc.pen., inclusiv sub aspectul momentului limită până la care poate fi invocată de partea interesată *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 169 din 21 februarie 2017, nepublicată).*

Deşi în primă instanţă, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Bihor a pronunţat două hotărâri judecătoreşti (*încheierile din 21 februarie 2019, respectiv din 5 iunie 2019*), atât D.I.I.C.O.T., cât şi inculpatul au formulat contestaţie numai împotriva ultimei încheieri, care fusese pronunţată în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen. *Prin urmare, încheierea de cameră preliminară nr. 41/2019 din data de 21.02.2019 pronunţată de judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Bihor a rămas definitivă prin necontestare.* Astfel, s-a definitivat soluţia de constatare a neregularităţii rechizitoriului în ceea ce priveşte descrierea faptelor reţinute în sarcina inculpatului. În motivarea acestei hotărâri, judecătorul de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Bihor a reţinut, în esenţă, că rechizitoriul cuprinde, în cea mai mare parte, referiri şi reproduceri din probele administrate în cursul urmăririi penale, fără a fi expusă o descriere completă a fiecărei fapte în parte în corelaţie cu încadrarea juridică a acesteia. *În ce priveşte infracţiunea de evaziune fiscală*, pretins săvârşită de inculpat, s-a reţinut că nu este precizată care este modalitatea concretă de săvârşire, care sunt acţiunile de evidenţiere şi în cuprinsul căror acte inculpatul ar fi evidenţiat cele 10 facturi presupus fictive. *Referitor la infracţiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată*, s-a constatat că în cuprinsul actului de sesizare a instanţei nu este descrisă această faptă, nu există niciun fel de analiză cu privire la elementele constitutive ale infracţiunii în condiţiile în care nu se menţionează care este modalitatea concretă de săvârşirea a presupusei fapte, care sunt înscrisurile asupra cărora se presupune că inculpatul ar fi exercitat acţiunile ce realizează elementul material al infracţiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, data la care ar fi fost folosite presupusele înscrisuri falsificate. Deopotrivă, s-a apreciat că *nici infracţiunea de spălare a banilor* pretins a fi săvârşită de inculpat nu a fost descrisă în actul de sesizare, astfel încât să se poate stabili obiectul şi limitele judecăţii. Această hotărâre definitivă atestă faptul că nu se pot stabili obiectul şi limitele judecăţii, iar în condiţiile în care legalitatea şi temeinicia acesteia nu poate fi pusă în discuţie, întrucât nu a fost atacată cu calea de atac a contestaţiei, este indubitabil că soluţia de restituire a cauzei la parchet este singura soluţie care poate fi pronunţată în cauză *(C.A. Oradea, secţia penală, judecătorul de cameră preliminară, încheierea 80/2019, nepublicată).*

- faţă de dispoziţiile art. 347 alin. (1) C.proc.pen. astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 75/2016, în ipoteza în care nu s-au formulat cereri sau excepţii şi nici judecătorul de cameră preliminară nu le-a invocat din oficiu, încheierea prin care se dispune începerea judecăţii ***nu este definitivă, putând fi atacată cu contestaţie de procuror, părţi şi persoana vătămată***;

- contestația se depune la judecătorul de cameră preliminară care a pronunțat hotărârea care se atacă și se motivează *în termen de 3 zile de la comunicarea încheierii judecătorului de cameră preliminară pronunțată în procedura prevăzută de art. 346 C.proc.pen.*

- dispozițiile referitoare la renunțarea la apel nu sunt aplicabile în procedura contestației, art. 425[1] alin. (2) C.proc.pen. nefăcând trimitere la dispozițiile art. 414 C.proc.pen., fiind însă aplicabile cele referitoare la retragerea apelului, în condițiile art. 415 C.proc.pen.;

- declararea contestației produce următoarele ***efecte***:

a) ***efect suspensiv***, restituirea cauzei la procuror sau începerea judecății având loc după rămânerea definitivă a încheierii judecătorului de cameră preliminară;

b) ***efect devolutiv***, limitat la obiectul procedurii de cameră preliminară prevăzut de art. 341 C.proc.pen.;

c) ***non reformatio in peius*** se aplică cu privire la soluțiile pe care le poate dispune judecătorul de cameră preliminară cu ocazia soluționării contestației formulate numai de inculpat.

- competența soluționării contestației aparține *completului de judecători de cameră preliminară de la instanța ierarhic superioară celei sesizate* (tribunal, curte de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție)[1];

- contestația se soluționează **în camera de consiliu, cu citarea părților și a persoanei vătămate și cu încunoștințarea procurorului**; termenul (de recomandare) de soluționare a contestației este de 60 de zile; neprezentarea persoanelor legal citate nu împiedică soluționarea contestației; participarea procurorului la soluționarea contestației este obligatorie sub sancțiunea nulității absolute; atunci când prezența inculpatului este obligatorie în fața instanței în cazurile prevăzute de art. 364 C.proc.pen. judecătorul de cameră preliminară va dispune aducerea acestuia la termenul stabilit;

- în ipoteza în care apărarea este obligatorie, președintele completului care soluționează contestația procedează la desemnarea unui avocat din oficiu;

- la termenul stabilit în procedură contradictorie completul de judecători de cameră preliminară soluționează contestația, analizând motivele pe care aceasta se întemeiază, precum și cererile sau excepțiile invocate în procedura prevăzută de art. 345 C.proc.pen.;

- potrivit art. 347 alin. (4) C.proc.pen., introdus prin Legea nr. 75/2016, în soluționarea căii de atac nu pot fi invocate nici de contestatori și nici de judecătorul de cameră preliminară (din oficiu) excepții noi vizând incidența unui caz de nulitate relativă a unor acte de urmărire penală sau excluderea unor probe subsecvente unui caz de

---

[1] Potrivit art. 34 alin. (4) lit. b) și d) din Legea nr. 304/2022 la I.C.C.J., în materie penală, completele de judecată se compun după cum urmează: b) pentru contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii de drepturi și libertăți și judecătorii de cameră preliminară de la curțile de apel și Curtea Militară de Apel, completul de judecată este format din 2 judecători; d) pentru contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii de drepturi și libertăți și judecătorii de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casație și Justiție, completul de judecată este format din 2 judecători.

Deopotrivă, potrivit art. 59 alin. (2) din Legea nr. 304/2022: Contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate în materie penală de către judecătorii și tribunale în cursul judecății în primă instanță, de către judecătorii de drepturi și libertăți *și judecătorii de cameră preliminară* de la aceste instanțe se soluționează în complet format din 2 judecători.

nulitate relativă care nu au fost invocate şi analizate de judecătorul de cameră preliminară din cadrul primei instanţe; ca excepţie, faţă de dispoziţiile art. 47 alin. (2) şi (3) C.proc.pen. şi art. 282 alin. (4) lit. a) C.proc.pen. cred că excepţia de *necompetenţă teritorială, ori materială/după calitatea persoanei a instanţei superioare* celei competente potrivit legii poate fi invocată (inclusiv din oficiu) inclusiv în etapa contestaţiei; deopotrivă, poate fi invocată inclusiv din oficiu nelegalitatea procedurii de citare în faţa judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanţei sesizate cu rechizitoriu;

- contestatorii sau completul de judecători de cameră preliminară din cadrul instanţei de control judiciar pot invoca pentru prima oară în cadrul căii de atac neregularitatea actului de sesizare sau excepţii noi vizând incidenţa unui caz de nulitate absolută a unor acte de urmărire penală sau excluderea unor probe subsecvente unui caz de nulitate absolută; aceste ipoteze de nulitate absolută pot fi invocate în calea de atac a contestaţiei şi de către procuror în scopul dispunerii unei soluţii legale; deopotrivă, pot fi invocate în contestaţie ipoteze de nulitate absolută a procedurii desfăşurate în faţa judecătorului de cameră preliminară sesizat cu rechizitoriu (de pildă, incompatibilitatea judecătorului de cameră preliminară pe motiv că a exercitat anterior în aceeaşi cauză funcţia de judecător de drepturi şi libertăţi ori desfăşurarea procedurii în absenţa inculpatului care fusese arestat în altă cauză, fără a se asigura prezenţa acestuia sau asistenţa juridică);

- persoana vătămată sau părţile care nu au formulat contestaţie nu pot invoca nicio excepţie în faţa instanţei de control judiciar, însă pot susţine admiterea excepţiilor formulate de contestatori, inclusiv cele vizând incidenţa nulităţii absolute invocate pentru prima oară în contestaţie, întrucât soluţia de restituire trebuie să vizeze întreaga cauză, profitând implicit şi intimaţilor;

- chiar dacă doar parchetul a formulat contestaţie şi intimaţii nu pot invoca cereri şi excepţii în cadrul acestei căi de atac, nu există nicio piedică legală pentru completul de judecători de cameră preliminară din cadrul instanţei de control judiciar de a invoca din oficiu în calea de atac a procurorului neregularitatea rechizitoriului sau incidenţa nulităţii absolute;

Completul de judecători de cameră preliminară care soluţionează contestaţia poate dispune, prin încheiere motivată pronunţată în camera de consiliu, una dintre următoarele soluţii:

a) ia act de retragerea contestaţiei;

b) respinge contestaţia ca tardivă sau inadmisibilă, ori, după caz, ca nefondată;

c) admite contestaţia, desfiinţează dispoziţiile prin care în mod nelegal judecătorul de cameră preliminară a constatat neregularitatea sesizării ori prin care a dispus excluderea unor probe **şi dispune începerea judecăţii**;

- în ipoteza în care judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă a dispus restituirea cauzei la parchet, completul de judecători de cameră preliminară din cadrul instanţei de control judiciar, reevaluând situaţia din cauză, poate aprecia că instanţa a fost sesizată în mod legal, că probele au fost legal administrate şi că actele de urmărire penală au fost legal efectuate şi dispune începerea judecăţii; soluţia de începere a judecăţii se dispune de completul de judecători de cameră preliminară din

cadrul instanţei de control judiciar în urma desfiinţării soluţiei primei instanţe prin care s-a dispus restituirea cauzei la parchet;

- completul de judecători de cameră preliminară din cadrul instanţei de control judiciar care a dispus începerea judecăţii nu va exercita şi funcţia de judecată în cauză potrivit art. 346 alin. (7) C.proc.pen., aceasta urmând a fi exercitată de judecătorul de la prima instanţă;

- dacă judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă a dispus începerea judecăţii, dar a exclus o serie de probe considerate a fi nelegal administrate sau a constatat nulitatea unor acte de urmărire penală, completul de judecători de cameră preliminară din cadrul instanţei de control judiciar, menţinând soluţia de începere a judecăţii, poate aprecia că probele au fost legal administrate şi că actele de urmărire penală au fost legal efectuate, înlăturând sau restrângând dispoziţiile primei instanţe de excludere a probelor sau de anulare a actelor de urmărire penală.

d) admite contestaţia, desfiinţează încheierea atacată prin care judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă a respins cererile şi excepţiile formulate cu privire la legalitatea urmăririi penale şi constată neregularitatea actului de sesizare şi/sau nelegalitatea/neloialitatea administrării probelor ori nelegalitatea efectuării actelor de urmărire penală;

- în urma acestei soluţii, trebuie avut în vedere că art. 347 alin. (3) C.proc.pen. prevede o procedură specială, derogatorie de la regulile generale prevăzute de art. 425[1] C.proc.pen., urmând a fi aplicate în mod corespunzător dispoziţiile art. 343-346 C.proc.pen, referitoare la durata procedurii în camera preliminară, măsurile premergătoare, procedura camerei preliminare şi soluţiile; astfel, completul de judecători de cameră preliminară din cadrul instanţei de control judiciar va trebui ca, în baza art. 347 alin. (3) teza finală C.proc.pen. raportat la art. 345 alin. (3) C.proc.pen. să comunice parchetului încheierea şi să solicite acestuia să precizeze dacă remediază neregularitatea actului de sesizare constatată în urma admiterii contestaţiei, precum şi dacă menţine dispoziţia de trimitere în judecată sau solicită restituirea cauzei la parchet; ulterior, în urma parcurgerii procedurii contradictorii prevăzute de art. 347 alin. (3) teza finală C.proc.pen. raportat la art. 346 C.proc.pen., completul de judecători de cameră preliminară din cadrul instanţei de control judiciar va putea dispune prin încheiere definitivă fie începerea judecăţii, fie restituirea cauzei la parchet; prin urmare, admiterea contestaţiei şi constatarea unor elemente de nelegalitate ale urmăririi penale nu va conduce în toate cazurile la dispunerea unei soluţii de restituire a cauzei la parchet;

În cazul în care infirmarea ordonanţei de clasare emise de procurorul din cadrul unei secţii a Direcţiei Naţionale Anticorupţie şi redeschiderea urmăririi penale, în baza art. 335 alin. (1) C.proc.pen., a fost dispusă de procurorul-şef al D.N.A., cu încălcarea normelor de competenţă funcţională, întrucât procurorul-şef al secţiei avea calitatea de procuror ierarhic superior, în sensul art. 335 alin. (1) C.proc.pen., ordonanţa de redeschidere a urmăririi penale este lovită de nulitate absolută. În temeiul dispoziţiilor art. 280 alin. (2) C.proc.pen., actele îndeplinite ulterior ordonanţei de redeschidere a urmăririi penale, inclusiv

rechizitoriul, sunt lovite de nulitate absolută, întrucât există o legătură directă între acestea şi ordonanţa de redeschidere a urmăririi penale. În acest caz, constatând nulitatea absolută în calea de atac a contestaţiei, completul de 2 judecători de cameră preliminară desfiinţează încheierea judecătorului de cameră preliminară de la instanţa sesizată prin rechizitoriu şi restituie cauza la parchet, în temeiul art. 346 alin. (3) lit. a) C.proc.pen., fără a aplica dispoziţiile art. 345 alin. (3) din acelaşi cod, întrucât nu se poate realiza remedierea rechizitoriului desfiinţat ca efect al nulităţii absolute *(I.C.C.J., secţia penală, completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 254 din 24 martie 2021, www.scj.ro).*

În cazul în care, în procedura camerei preliminare, în contestaţie, judecătorul de cameră preliminară constată nulitatea absolută a unor acte de urmărire penală, reţinând incidenţa dispoziţiilor art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen. şi exclude o parte din probele administrate în cursul urmăririi penale, însă acuzaţiile penale şi dispoziţia de trimitere în judecată nu se fundamentează numai pe probele excluse, iar procurorul comunică judecătorului de cameră preliminară că menţine dispoziţia de trimitere în judecată, nu sunt aplicabile nici dispoziţiile art. 346 alin. (3) lit. b) C.proc.pen., care reglementează restituirea cauzei la parchet în ipoteza excluderii tuturor probelor administrate în cursul urmăririi penale şi nici dispoziţiile art. 346 alin. (3) lit. a) C.proc.pen., privitoare la restituirea cauzei la parchet în ipoteza neregularităţii rechizitoriului care atrage imposibilitatea stabilirii obiectului sau a limitelor judecăţii. În consecinţă, în acest caz, judecătorul de cameră preliminară dispune începerea judecăţii, în temeiul dispoziţiilor art. 346 alin. (4) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, Completul de 2 judecători de cameră preliminară, încheierea nr. 90 din 6 februarie 2020, www.scj.ro).*

e) admite contestaţia şi trimite cauza spre rejudecare judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanţei competente material sau personal să desfăşoare procedura de cameră preliminară (de pildă, atunci când după preluarea efectuării urmăririi penale într-o cauză de către parchetul de pe lângă curtea de apel este sesizată din eroare judecătoria, când în realitate faţă de încadrarea juridică reţinută prin actul de sesizare competenţa de judecată în primă instanţă aparţinea tribunalului şi, implicit, faza de cameră preliminară trebuia efectuată de un judecător de cameră preliminară din cadrul tribunalului, iar nu din cadrul judecătoriei);

f) admite contestaţia şi trimite cauza spre rejudecare judecătorului de cameră preliminară de la prima instanţă; dintre ipotezele cele mai frecvent întâlnite în practica judiciară în care se poate dispune trimiterea cauzei spre rejudecare menţionez cu titlu exemplificativ următoarele:

(i) dacă nu au fost respectate dispoziţiile privind comunicarea rechizitoriului;

(ii) dacă o parte sau una dintre părţi nu au fost citate în mod legal şi astfel nu au putut participa la procedura camerei preliminare în faţa primei instanţe;

(iii) atunci când judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă, era incompatibil să exercite această funcţie (de pildă, în cazul în care acesta exercitase şi

funcţia de judecător de drepturi şi libertăţi în aceeaşi cauză încuviinţând procedee probatorii);

(iv) când judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă nu a analizat cererile şi excepţiile invocate în termen nepronunţându-se asupra lor ori a respins, în mod nelegal, cererile şi excepţiile ca fiind tardiv formulate sau s-a pronunţat numai cu privire la unele cereri şi excepţii (de pildă, se pronunţă numai cu privire la excepţiile prin care fusese invocată nulitatea absolută, nu şi cu privire la cele prin care se invocase nulitatea relativă);

(v) când judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă a omis că în cauză s-au formulat cereri şi excepţii de către una sau mai multe părţi procesuale şi a dispus începerea judecăţii fără citarea persoanei vătămate şi a părţilor, precum şi fără participarea procurorului; o ipoteză similară este şi cea în care s-a dispus încheierea judecăţii fără citarea persoanei vătămate şi a părţilor, precum şi fără participarea procurorului înainte de expirarea termenului de 20 de zile în care puteau fi formulate cereri şi excepţii;

(vi) dacă judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă a respins cererile şi excepţiile formulate de persoana vătămată sau de părţi fără a se pronunţa cu privire la legalitatea sesizării instanţei, administrării probelor şi actelor de urmărire penală şi fără a dispune începerea judecăţii;

(vii) când, după comunicarea ordonanţei de remediere a neregularităţilor, judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă pronunţă una dintre soluţiile prevăzute de art. 346 C.proc.pen. fără citarea persoanei vătămate şi a părţilor, precum şi fără participarea procurorului apreciind, în mod nelegal, că dezbaterile în faza de cameră preliminară au avut loc în condiţiile art. 345 C.proc.pen., iar încheierea pronunţată în urma acestora face parte integrantă din încheierea pronunţată în baza art. 346 C.proc.pen.;

- în mod întemeiat s-a susţinut în doctrină[1] că trimiterea cauzei spre rejudecare se poate dispune şi atunci când „judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă nu îşi motivează soluţiile asupra cererilor şi excepţiilor ori asupra procedurii de cameră preliminară. Când încheierea nu cuprinde deloc motivarea, controlul judecătoresc în contestaţie nu va putea opera. Asimilată de Curtea Constituţională procedurilor cu privire la care se aplică art. 6 CEDO şi celor care, din punct de vedere constituţional, reclamă două grade de jurisdicţie, camera preliminară va trebui să realizeze, cât priveşte soluţiile de trimitere spre rejudecare ce se pot pronunţa în cadrul celei de-a doua jurisdicţii, un paralelism cu soluţiile pe care le poate pronunţa judecătorul apelului. Prin urmare, lipsa unei analize în concret a criticii, enunţarea generică a caracterului «neîntemeiat» al cererilor şi excepţiilor fără explicaţii în raport cu criticile formulate de subiecţii procesuali şi în raport cu argumentele lor ***echivalează cu lipsa motivării***";

- apreciez că prin reglementarea dublului grad de jurisdicţie în această materie legiuitorul român a prevăzut un standard superior celui stipulat de art. 2 din Protocolul adiţional nr. 7 la Convenţia europeană şi, prin urmare, părţilor şi subiecţilor

[1] *I. Kuglay*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1442.

procesuali trebuie să li se ofere efectiv dreptul la două grade de jurisdicţie; or, viciile prezentate mai sus conduc, în lipsa unei soluţii de trimitere a cauzei spre rejudecare, la o soluţionare a cererilor şi excepţiilor privind legalitatea şi loialitatea urmăririi penale pentru prima şi ultima dată de către instanţa de control judiciar, a cărei funcţie de control ierarhic este lipsită de substanţă în lipsa unei judecăţi efective în primă instanţă;

- atunci când judecătorul de cameră preliminară făcea parte dintr-o instanţă necompetentă material, competenţa aparţinând judecătorului de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară, se impune admiterea contestaţiei şi reţinerea cauzei spre competentă soluţionare de un judecător de cameră preliminară din cadrul instanţei ierarhic superioare (de pildă, în cazul în care în urma preluării urmăririi penale, parchetul de pe lângă tribunal sesizează în mod eronat judecătoria, iar judecătorul de cameră preliminară din cadrul acestei instanţe nu observă necompetenţa materială a judecătoriei, cu ocazia soluţionării contestaţiei judecătorul de cameră din cadrul tribunalului trebuie să admită calea de atac să desfiinţeze încheierea pronunţată şi să dispună reţinerea cauzei spre competentă soluţionare în primă instanţă de un judecător de cameră preliminară din cadrul tribunalului, în urma repartizării aleatorii);

Cum judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă a respins doar cererea inculpatului de restituire a cauzei la parchet, fără însă a se pronunţa asupra legalităţii sesizării instanţei, administrării probelor şi actelor de urmărire penală şi fără a dispune începerea judecăţii, nu a fost soluţionat practic obiectul procedurii în camera preliminară, astfel că urmează a se admite contestaţia, a se desfiinţa încheierea atacată şi a se trimite cauza spre rejudecare la aceeaşi instanţă, urmând ca în rejudecare să fie soluţionat obiectul camerei preliminare şi să fie pronunţată una dintre soluţiile prevăzute de lege" *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, încheierea nr. 292 din 19 martie 2015, în A. Barbu, G. Tudor, A.M. Şinc, op. cit., p. 718).*

Deşi art. 425[1] alin. (7) pct. 2 lit. b) C.proc.pen. prevede posibilitatea admiterii contestaţiei, desfiinţării hotărârii atacate şi dispunerii rejudecării cauzei de către judecătorul sau completul care a pronunţat-o doar atunci când se constată că nu au fost respectate dispoziţiile privind citarea, Înalta Curte apreciază că acestea nu trebuie interpretate *stricto sensu*, ci cu luarea în considerare a spiritului reglementării, astfel încât să fie respectat principiul caracterului echitabil al procesului penal consacrat de art. 8 C.proc.pen. Astfel, având în vedere consecinţele procedurii de cameră preliminară, respectiv aceea că, ulterior acestei faze procesuale, nu mai pot fi puse în discuţie nulităţi, nici chiar absolute privind actele efectuate în cursul urmăririi penale şi nu mai pot fi formulate cereri de excludere a probelor administrate de procuror dispoziţiile legal invocate trebuie interpretate în sensul posibilităţii trimiterii cauzei spre rejudecare la judecătorul de cameră preliminară de la prima instanţă în cazul încălcării prevederilor privind comunicarea, o interpretare contrară fiind de natură se conducă la lipsirea inculpatului de un grad de jurisdicţie sub acest aspect, lucru inadmisibil din perspectiva art. 6 CEDO *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 60 din 2015, nepublicată).*

- întocmirea minutei este obligatorie;

- încheierea pronunțată în calea de atac a contestației *este definitivă*, nu poate fi atacată cu nicio cale de atac și se comunică procurorului și inculpatului;

- este inadmisibilă cererea de revizuire sau contestația în anulare exercitată împotriva încheierii definitive prin care s-a pronunțat o soluție cu privire la obiectul camerei preliminare, deoarece nu este o hotărâre prin care se rezolvă fondul cauzei;

- odată cu rămânerea definitivă a încheierii judecătorului de cameră preliminară faza camerei preliminare este încheiată; în ipoteza în care prin încheierea definitivă s-a dispus începerea judecății, prima instanță stabilește termen și dispune citarea părților și a subiecților procesuali principali;

- față de dispozițiile art. 346 alin. (7) C.proc.pen.[1], judecătorul de cameră preliminară din cadrul primei instanțe care a dispus începerea judecății va exercita și funcția de judecată în cauză;

- judecătorul de cameră preliminară din cadrul primei instanțe care a dispus restituirea cauzei la parchet nu este incompatibil să exercite funcția de judecată în cauză, în ipoteza în care după admiterea contestației judecătorul de cameră preliminară de la instanța de control judiciar dispune începerea judecății, nefiind incident niciunul dintre cazurile prevăzute de art. 64 C.proc.pen.;

- nu se va reține incompatibilitatea la exercitarea funcției de judecată a judecătorului care a dispus atât începerea judecății, cât și excluderea unor probe sau anularea unor acte procesuale/procedurale, în ipoteza în care prin soluția pronunțată în contestație se menține dispoziția de începere a judecății, indiferent de soluția dispusă cu privire la legalitatea urmăririi penale.

Secțiunea a 6-a. Măsuri preventive și alte măsuri procesuale în camera preliminară

6.1. Competențe generale

- potrivit art. 98 alin. (2) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor, în cursul procedurii camerei preliminare se înregistrează ca dosare asociate, de la momentul formulării acestora:

---

[1] Curtea Constituțională a constatat constituționalitatea dispozițiilor art. 346 alin. (7) C.proc.pen. [DCC nr. 663 din 11 noiembrie 2014, parag. 19 (M.Of. nr. 52 din 22 ianuarie 2015) și DCC nr. 353 din 7 mai 2015, parag. 12 (M.Of. nr. 466 din 29 iunie 2015)], reținând că este în interesul înfăptuirii actului de justiție ca același judecător care a verificat atât competența și legalitatea sesizării, cât și legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală să se pronunțe și pe fondul cauzei. Curtea Constituțională a arătat că simplul fapt pentru judecător de a fi luat o decizie înaintea procesului nu poate fi considerat întotdeauna că ar justifica, în sine, o bănuială de parțialitate în privința sa. Ceea ce trebuie avut în vedere este întinderea și importanța acestei decizii. Aprecierea preliminară a datelor din dosar nu poate semnifica faptul că ar fi de natură să influențeze aprecierea finală, ceea ce interesează fiind ca această apreciere să se facă la momentul luării hotărârii și să se bazeze pe elementele dosarului și pe dezbaterile din ședința de judecată.

a) cererile privind luarea, înlocuirea, revocarea, încetarea măsurilor preventive sau modificarea conţinutului acestora, precum şi verificarea periodică a măsurilor preventive;

b) cererile privind luarea, modificarea sau ridicarea măsurilor asigurătorii;

c) cererile referitoare la măsurile de siguranţă.

- judecătorul de cameră preliminară se pronunţă cu privire la:

(i) luarea unei măsuri preventive (controlul judiciar, controlul judiciar pe cauţiune, arestul la domiciliu sau arestarea preventivă), din oficiu sau la cererea procurorului formulată prin rechizitoriu ori în faţa judecătorului de cameră preliminară[1];

(ii) înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurilor preventive luate sau prelungite în cursul urmăririi penale la cererea inculpatului, a procurorului sau din oficiu;

(iii) legalitatea şi temeinicia măsurii arestului la domiciliu, arestării preventive, controlului judiciar sau controlului judiciar pe cauţiune luate sau, după caz, prelungite în cursul urmăririi penale;

(iv) confirmarea măsurii arestării preventive luate în lipsă fie de judecătorul de cameră preliminară, fie de judecătorul de drepturi şi libertăţi în cursul urmăririi penale.

(v) legalitatea şi temeinicia măsurii arestării preventive sau a arestului la domiciliu, controlului judiciar sau controlului judiciar pe cauţiune înainte de expirarea termenului pentru care aceste măsuri au fost luate sau prelungite în cursul urmăririi penale.

- în faza de cameră preliminară, cererea de prelungire a dreptului de circulaţie formulată în condiţiile art. 111 alin. (6) din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, se soluţionează de judecătorul de cameră preliminară, cu citarea inculpatului şi participarea procurorului, în procedură contradictorie desfăşurată în şedinţa de cameră de consiliu; întocmirea minutei este obligatorie; împotriva soluţiei dispuse nu se poate formula separat contestaţie, ci numai odată cu încheierea pronunţată în condiţiile art. 346 C.proc.pen.; în cazul în care judecătorul învestit cu contestaţia referitoare la obiectul camerei preliminare se pronunţă cu privire la prelungirea dreptului de circulaţie, încheierea este definitivă.

6.2. Măsurile preventive în camera preliminară

- potrivit art. 207 alin. (1) C.proc.pen., când procurorul dispune trimiterea în judecată a inculpatului aflat sub puterea măsurii arestării preventive, rechizitoriul împreună cu dosarul cauzei se înaintează judecătorului de cameră preliminară de la

---

[1] Faţă de condiţiile prevăzute de lege pentru luarea măsurilor preventive, chiar dacă judecătorul de cameră preliminară nu se pronunţă cu privire la existenţa vreunuia dintre impedimentele prevăzute de art. 16 C.proc.pen., poate dispune respingerea unei propuneri de luare a măsurii arestării preventive având în vedere acest considerent (de pildă, în ipoteza în care a intervenit prescripţia specială a răspunderii penale a inculpatului). Deopotrivă, o astfel de propunere poate fi respinsă şi pe motiv că nu se poate reţine existenţa unei suspiciuni rezonabile cu privire la comiterea infracţiunii pentru care s-a dispus trimiterea în judecată fără ca prin aceasta judecătorul de cameră preliminară să îşi fi depăşit competenţa funcţională ori să se fi antepronunţat cu privire la fondul cauzei.

instanţa competentă, ***cu cel puţin 5 zile*** înainte de expirarea duratei măsurii preventive pentru a proceda la verificarea legalităţii şi temeiniciei acesteia;

- prin ***decizia nr. 16/RIL/2018***, instanţa supremă a apreciat că interpretarea dispoziţiilor art. 207 alin. (1) C.proc.pen. trebuie să se facă în sensul că raţiunea termenului stabilit pentru înaintarea rechizitoriul şi a dosarului cauzei este aceea de a asigura respectarea dreptului fundamental la apărare al inculpatului şi de a elimina arbitrariul în dispunerea menţinerii măsurii preventive; astfel, ***termenul „cu cel puţin 5 zile înainte de expirarea duratei acesteia" este un termen peremptoriu, iar încălcarea sa atrage decăderea procurorului din dreptul de a formula cereri privind măsurile preventive şi nulitatea actului făcut în acest sens peste termen, precum şi imposibilitatea judecătorului de cameră preliminară de a verifica din oficiu legalitatea şi temeinicia măsurii preventive înainte de expirarea duratei acesteia***. În aceste condiţii, măsura preventivă va înceta de drept, conform art. 241 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., la expirarea termenului stabilit de organul judiciar care anterior a prelungit-o (sau, după caz, a dispus-o), judecătorul de cameră preliminară urmând să constate această împrejurare;

- modului de calcul al termenelor procedurale de regresiune se impune ca şi în această materie ***termenul procedural, minim, de regresiune să fie calculat pe zile libere***, potrivit art. 269 alin. (1), (2) şi (4) C.proc.pen., respectiv în calculul termenului nu se socoteşte ziua în care începe să curgă termenul şi nici ziua în care se împlineşte, iar în situaţia în care ultima zi a acestui termen cade într-o zi nelucrătoare, termenul expiră la sfârşitul primei zile lucrătoare anterioare;

- *imposibilitatea verificării legalităţii şi temeiniciei* măsurii preventive ca urmare a încălcării termenului de 5 zile pentru înaintarea dosarului cauzei nu echivalează cu încetarea de drept a măsurii preventive, nefiind incident niciunul dintre cauzele de încetare limitativ prevăzute de art. 241 C.proc.pen.; astfel, măsura preventivă va rămâne în fiinţă până la momentul expirării termenului pentru care a fost dispusă în cursul urmăririi penale; faţă de această situaţie inedită creată ca efect al jurisprudenţei Curţii Constituţionale consider că, în cazul nerespectării de procuror a termenului prevăzut de art. 207 alin. (1) C.proc.pen. va fi inadmisibilă soluţionarea unei cereri de revocare, deoarece nu mai poate fi realizată analiza condiţiilor de temeinicie ale măsurii preventive în cadrul procedurii de verificare prevăzute de art. 207 C.proc.pen.; judecătorul de cameră preliminară poate pune în discuţie din oficiu sau la cererea parchetului necesitatea luării măsurii controlului judiciar de la data expirării duratei măsurii preventive;

- după trimiterea în judecată prin rechizitoriu a *inculpatului arestat*, cauza trece în mod obligatoriu în faza de cameră preliminară; în cadrul acestei proceduri, judecătorul de cameră preliminară trebuie să procedeze din oficiu *în termen de 3 zile de la primirea dosarului la verificarea legalităţii şi temeiniciei stării de arest preventiv/ arest la domiciliu*, înainte de expirarea duratei arestării preventive; ***termenul de 3 zile este un termen de recomandare***, neavând natura unui termen imperativ, astfel că depăşirea acestui termen nu atrage încetarea de drept a măsurii preventive, nefiind aplicabile dispoziţiile art. 241 alin. (1) lit. a) C.proc.pen.; în cazul respectării termenului prevăzut de art. 207 alin. (1) C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară

poate dispune menţinerea măsurii arestării preventive/arestului la domiciliu, înlocuirea acestuia cu o altă măsură preventivă mai uşoară, încetarea de drept a măsurii preventive; ulterior, pe parcursul procedurii de cameră preliminară judecătorul are obligaţia de a verifica periodic, dar nu mai târziu de 30 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii arestării preventive sau a măsurii arestului la domiciliu, sub sancţiunea încetării de drept a măsurii preventive; verificarea legalităţii şi temeiniciei măsurii arestării preventive/arestului la domiciliu se face în cameră de consiliu, cu participarea procurorului şi citarea inculpatului, în prezenţa inculpatului arestat preventiv cu excepţia situaţiei în care acesta este internat în spital şi din cauza stării sănătăţii nu poate fi adus în faţa judecătorului de cameră preliminară sau când, din cauză de forţă majoră ori stare de necesitate, deplasarea sa nu este posibilă; asistenţa juridică este obligatorie;

- în cazul în care faţă de inculpat s-a dispus *măsura controlului judiciar, respectiv cea a controlului judiciar pe cauţiune* în cursul urmăririi penale, judecătorul de cameră preliminară are obligaţia de a verifica şi legalitatea şi temeinicia acestor măsuri în termen de 3 zile de la înregistrarea dosarului, înainte de expirarea duratei acestora; termenul de 3 zile este ***un termen de recomandare***, neavând natura unui termen imperativ, astfel că depăşirea acestui termen nu atrage încetarea de drept a măsurii preventive, nefiind aplicabile dispoziţiile art. 241 alin. (1) lit. a) C.proc.pen.;

- verificarea legalităţii şi temeiniciei măsurii controlului judiciar, respectiv controlului judiciar pe cauţiune se face în cameră de consiliu, cu participarea procurorului şi cu citarea inculpatului; asistenţa juridică este obligatorie în cazurile prevăzute de art. 90 C.proc.pen.; ulterior, pe parcursul procedurii de cameră preliminară judecătorul are obligaţia de a verifica periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii controlului judiciar, respectiv cea a controlului judiciar pe cauţiune sub sancţiunea încetării de drept a măsurii preventive;

- judecătorul de cameră preliminară poate dispune menţinerea măsurii controlului judiciar/controlului judiciar pe cauţiune (nu luarea acestei măsuri, aceasta fiind dispusă anterior în cursul urmăririi penale), înlocuirea acestuia cu o altă măsură preventivă, încetarea de drept a măsurii preventive; deopotrivă, judecătorul poate modifica conţinutul unora dintre obligaţiile impuse de procuror pentru adaptarea acestora fazei procesuale în care se află cauza (de pildă, dacă procurorul a impus inculpatului obligaţia de a se prezenta la parchet, aceasta poate fi modificată cu obligaţia de a se prezenta în faţa judecătorului de cameră preliminară; tot astfel, dacă procurorul a impus inculpatului obligaţia de a nu lua legătura cu anumiţi martori, iar în actul de sesizare nu se face referire la aceştia fie pentru că declaraţiilor lor nu sunt relevante, fie pentru că acestea sunt relevante numai cu referirea la cauza disjunsă aflată în continuare în cursul urmăririi penale, judecătorul poate adapta această interdicţie prin raportare la martorii propuşi de procuror pentru a fi audiaţi în faza de judecată);

- prin DCC nr. 437/2017 a fost admisă excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 348 alin. (2) C.proc.pen. şi s-a constatat că sintagma ***„sau, după caz, judecătorul de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară ori completul competent de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, învestit cu soluţionarea contestaţiei”*** din cuprinsul acestora este neconstituţională. Pentru a pronunţa soluţia mai sus

menționată, Curtea a reținut că dispozițiile art. 348 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen. încalcă prevederile constituționale ale art. 16, art. 21 alin. (1)-(2), art. 23, art. 24 și art. 129, întrucât nu prevăd o cale de atac împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară celei sesizate cu rechizitoriul ori completul competent de la Înalta Curte de Casație și Justiție, învestit cu soluționarea contestației, se pronunță, în primă instanță, asupra unor măsuri preventive dispuse în cauză[1]; în urma acestei soluții s-a revenit practic la situația existentă anterior modificării dispozițiilor art. 348 alin. (2) C.proc.pen. prin Legea nr. 75/2016; astfel, pe durata procedurii de cameră preliminară competența de verificare din oficiu a legalității și temeinicei arestului preventiv, arestului la domiciliu, controlului judiciar, respectiv cea a controlului judiciar pe cauțiune înainte de expirarea termenelor de 30 de zile, respectiv de 60 de zile, ***aparține judecătorului de cameră preliminară de la prima instanță (sesizat cu rechizitoriu),*** fie că procedura se desfășoară în fața acestuia în primă instanță, fie în calea de atac a contestației; o astfel de soluție fusese reținută și prin ***decizia instanței supreme nr. 5/RIL/2014***[2], potrivit căreia ***judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată prin rechizitoriu,*** a cărui încheiere prin care s-a dispus începerea judecății a fost atacată cu contestație, are competența de a se pronunța asupra măsurilor preventive, conform dispozițiilor legale care reglementează măsurile preventive în procedura de cameră preliminară, până la soluționarea contestației prevăzute în art. 347 C.proc.pen.;

---

[1] În motivarea soluției pronunțate Curtea Constituțională a arătat că: „Astfel, lipsa unei căi de atac împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară celei sesizate cu rechizitoriul se pronunță, în primă instanță, asupra unor măsuri preventive dispuse în cauză *creează discriminare, sub aspectul dreptului de a exercita căile de atac prevăzute de lege*, între persoanele împotriva cărora au fost dispuse măsuri preventive în cursul urmăririi penale și al procedurii camerei preliminare și *asupra cărora s-a pronunțat judecătorul de cameră preliminară de la instanța sesizată cu rechizitoriu, printr-o încheiere ce poate fi contestată,* conform dispozițiilor art. 205 C.proc.pen., *și persoanele în privința cărora au fost dispuse măsuri preventive, în aceleași etape procesuale, dar asupra cărora judecătorul de cameră preliminară de la instanța superioară celei sesizate prin rechizitoriu se pronunță în primă instanță și care nu au dreptul de a exercita o cale de atac* împotriva încheierii astfel formulate. (...) Curtea apreciază ca fiind justificată reglementarea, de către legiuitor, în fiecare etapă a procesului penal, a unei căi de atac împotriva hotărârilor și a încheierilor prin care se dispune, în primă instanță, asupra măsurilor preventive. Mai mult, *lipsa contestației, în oricare dintre situațiile procesuale în care se dispune cu privire la măsurile preventive, ar echivala cu lipsirea inculpatului de dreptul de acces liber la justiție și de dreptul la apărare, astfel cum acestea sunt reglementate la art. 21 și art. 24 din Constituție.* De asemenea, în cazul dispunerii unei măsuri preventive privative de libertate, lipsa căii de atac împotriva hotărârii sau a încheierii prin care aceasta este luată este de natură a încălca dispozițiile *art. 23 din Constituție* referitoare la libertatea individuală. De altfel, în privința arestării preventive, art. 23 alin. (7) din Constituție prevede că încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege. Astfel, textul constituțional anterior menționat indică faptul că trebuie să existe o cale de atac, motiv pentru care legiuitorul este obligat să o reglementeze".

[2] Deși efectele *deciziei nr. 5/RIL/2014 au încetat de drept* în condițiile art. 474[1] C.proc.pen., în urma intrării în vigoare a Legii nr. 75/2016, în urma DCC nr. 437/2017 considerentele deciziei pronunțate în recurs în interesul legii pot servi pentru lămurirea situației juridice actuale.

- consecutiv DCC nr. 437/2017, cred că dispoziţiile art. 348 alin. (1) C.proc.pen. trebuie interpretate în sensul că judecătorul de cameră preliminară ***de la instanţa sesizată cu rechizitoriu*** se pronunţă, la cerere sau din oficiu, cu privire la luarea, menţinerea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurilor preventive;

- verificarea legalităţii şi temeiniciei măsurilor preventive se realizează tot în procedură de cameră de consiliu, iar nu în şedinţă publică; o atenţie particulară trebuie să manifeste judecătorul de cameră preliminară de la instanţa sesizată cu rechizitoriul pentru a determina momentul la care faza procesuală este încheiată, iar cauza trece în faza procesuală a judecăţii, întrucât din acel moment verificarea legalităţii şi temeiniciei măsurii preventive trebuie realizată numai în condiţii de publicitate de o instanţă, iar nu de un judecător de cameră preliminară, sub sancţiunea nulităţii absolute;

- potrivit art. 205 alin. (1) C.proc.pen. astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 75/2016, încheierea prin care judecătorul de cameră preliminară de la instanţa sesizată cu rechizitoriu se pronunţă cu privire la legalitatea şi temeinicia măsurilor preventive *poate fi atacată cu contestaţie* în termen de 48 de ore de la pronunţare sau, după caz, de la comunicare, chiar şi în situaţia în care cauza se află în faţa judecătorului de cameră preliminară de la instanţa de control judiciar (învestit cu soluţionarea contestaţiei împotriva soluţiei pronunţate cu privire la obiectul camerei preliminare); această situaţie se impune a fi reţinută începând cu data de 26 septembrie 2017 când a fost publicată în Monitorul Oficial DCC nr. 437/2017;

- potrivit art. 205 alin. (5) C.proc.pen., contestaţiile formulate împotriva încheierilor judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanţei sesizate cu rechizitoriu prin care acesta s-a pronunţat cu privire la măsurile preventive se soluţionează de completul de judecători de cameră preliminară din cadrul instanţei de control judiciar *în cameră de consiliu, prin încheiere (nu prin decizie) care se pronunţă tot în camera de consiliu*;

- dispoziţiile art. 205 alin. (7) C.proc.pen. fac trimitere la art. 204 alin. (7) C.proc.pen., astfel că soluţionarea contestaţiei se face ***în prezenţa inculpatului***, în afară de cazul când acesta lipseşte nejustificat, este dispărut, se sustrage, sau din cauza stării de sănătate, din cauză de forţă majoră sau stare de necesitate nu poate fi adus în faţa judecătorului; este considerat prezent şi inculpatul privat de libertate care, cu acordul său şi în prezenţa apărătorului ales sau numit din oficiu şi, după caz, şi a interpretului, participă la soluţionarea contestaţiei prin videoconferinţă, la locul de deţinere;

- judecătorul de cameră preliminară trebuie să soluţioneze şi cererile de revocare, înlocuire sau încetare de drept a măsurilor preventive formulate în faza de cameră preliminară ori în cursul urmăririi penale dacă până la momentul emiterii rechizitoriului şi sesizării instanţei aceste nu au fost soluţionate de judecătorul de drepturi şi libertăţi, întrucât odată cu finalizarea fazei de urmărire penală judecătorul de drepturi şi libertăţi nu mai are competenţa funcţională să se pronunţe cu privire la aceste cereri;

Admiterea în principiu a cererii de înlocuire a măsurii arestării preventive cu măsura controlului judiciar pe cauţiune de către judecătorul de cameră preliminară, în camera de consiliu – cerere formulată ulterior finalizării

procedurii de cameră preliminară în sensul începerii judecăţii, prin pronunţarea încheierii definitive de respingere a contestaţiei reglementate în art. 347 C.proc.pen. – determină incidenţa dispoziţiilor art. 281 alin. (1) lit. a) şi c) C.proc.pen. referitoare la nulităţile absolute generate de încălcarea dispoziţiilor privind compunerea completului de judecată şi a dispoziţiilor privind publicitatea şedinţei de judecată *(I.C.C.J., secţia penală, judecător de cameră preliminară, încheierea nr. 1081 din 17 noiembrie 2017, www.scj.ro).*

Contestaţia împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la instanţa sesizată cu rechizitoriu dispune asupra măsurilor preventive se depune la judecătorul de cameră preliminară care a pronunţat încheierea atacată şi se înaintează judecătorului de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară, competenţa de soluţionare a contestaţiei fiind reglementată în raport cu judecătorul de cameră preliminară care a pronunţat încheierea atacată. Prin urmare, în cazul în care judecătorul de cameră preliminară de la instanţa sesizată cu rechizitoriu dispune menţinerea arestării preventive şi, ulterior, îşi declină competenţa de soluţionare a cauzei pentru necompetenţă teritorială, contestaţia împotriva încheierii prin care s-a dispus menţinerea arestării preventive se soluţionează de judecătorul de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară în raport cu judecătorul de cameră preliminară care a pronunţat încheierea de menţinere a arestării preventive, iar nu de judecătorul de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară în raport cu instanţa în favoarea căreia s-a declinat competenţa *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 588 din 24 octombrie 2017, www.scj.ro).*

Judecătorul de cameră preliminară arată că necesitatea menţinerii controlului judiciar faţă de cei doi inculpaţi se verifică exclusiv prin raportare la faptele pentru care a avut loc învestirea instanţei, aşa cum rezultă din considerentele prezentei hotărâri, neavând relevanţă sub aspectul analizat împrejurarea că iniţial măsura preventivă a fost luată şi prelungită în considerarea mai multor acuzaţii, iar cu ocazia emiterii rechizitoriului, procurorul de caz a dispus disjungerea şi continuarea urmăririi penale separat pentru parte din infracţiunile care au justificat măsura preventivă. Esenţial pentru verificarea efectuată în cauză este aceea că faptele ce formează obiectul acţiunii penale se regăsesc între cele care au întemeiat luarea şi mai apoi prelungirea controlului judiciar, existând astfel continuitate şi justificare în ceea ce priveşte necesitatea menţinerii măsurii preventive faţă de cei doi inculpaţi. Dacă măsura controlului judiciar mai subzistă sau nu, în privinţa faptelor pentru care s-a dispus disjungerea şi continuarea urmăririi penale într-un dosar separat nu constituie o chestiune de analizat în procedura de cameră preliminară *pendinte*, aspectul menţionat interesând procurorul de caz care instrumentează cauza disjunsă *(I.C.C.J., încheierea din 19 iulie 2019, nepublicată).*

6.3. Măsurile asigurătorii în camera preliminară

- legea nu instituie obligaţia procedurală pozitivă a judecătorului de cameră preliminară de a se pronunţa *din oficiu* cu privire la legalitatea măsurilor asigurătorii luate în cursul urmăririi penale ori cu privire la necesitatea luării, menţinerii sau ridicării acestora;

- în cazul în care, prin rechizitoriu, procurorul a solicitat în temeiul art. 330 C.proc.pen. luarea măsurilor asigurătorii, respectiv menţinerea ori ridicarea măsurilor asigurătorii luate în cursul urmăririi penale, apreciez că judecătorul de cameră preliminară trebuie să se pronunţe cu privire la solicitarea procurorului, neexistând niciun temei legal de a se aprecia că această cerere poate fi soluţionată numai în faza de judecată[1]; va fi însă inadmisibilă cererea formulată de inculpat ca judecătorul de cameră preliminară să dispună luarea măsurilor asigurătorii asupra bunurilor unui coinculpat;

- judecătorul de cameră preliminară are competenţa funcţională de a se pronunţa cu privire la contestaţia formulată de inculpat împotriva ordonanţei de instituire a măsurilor asigurătorii atât în ipoteza în care, din orice motive, legalitatea sau temeinicia măsurii nu au putut fi efectiv contestate în cursul urmăririi penale, cât şi în situaţia în care a intervenit sesizarea instanţei cu rechizitoriu în intervalul de timp situat în interiorul termenului prevăzut de lege pentru contestarea măsurilor asigurătorii, exercitarea acestei contestaţii fiind expresia atât a principiului accesului liber la justiţie pentru apărarea drepturilor şi intereselor legitime, cât şi a celui al legalităţii procedurilor penale; de asemenea, judecătorul de cameră preliminară poate soluţiona contestaţia formulată împotriva măsurilor asigurătorii în cursul urmăririi penale dacă până la momentul emiterii rechizitoriului şi sesizării instanţei aceasta nu a fost soluţionate de judecătorul de drepturi şi libertăţi;

- potrivit art. 250[1] alin. (1) C.proc.pen., ***împotriva încheierii*** prin care s-a ***dispus luarea unei măsuri asigurătorii*** de către judecătorul de cameră preliminară inculpatul, procurorul sau orice altă persoană interesată ***poate face contestaţie***[2], ***în termen de 48 de ore*** (termen procedural) care curge ***de la pronunţare*** *în cazul în*

---

[1] Prin *decizia nr. 19/RIL/2017*, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a apreciat că, atunci când se instituie măsuri asigurătorii în procesul penal, *nu este necesar să se indice sau să se dovedească ori să se individualizeze bunurile asupra cărora se înfiinţează măsura asigurătorie.* Astfel, instanţa supremă a distins între luarea măsurii asigurătorii şi punerea în executare a acestora, considerând că în *prima etapă a indisponibilizării bunurilor*, acestea nu trebuie indicate/individualizate sau dovedită existenţa acestora.

[2] Contestaţia *se depune*, după caz, la judecătorul de cameră preliminară care a pronunţat hotărârea atacată şi se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, după caz, judecătorului de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară în termen de 48 de ore de la înregistrare; contestaţia împotriva încheierii prin care judecătorul de cameră preliminară de la secţia penală a Înaltei Curte de Casaţie şi Justiţie a luat o măsură asigurătorie se soluţionează de un complet format din 2 judecători de cameră preliminară. Formularea contestaţiei *nu este suspensivă de executare*, măsura asigurătorie continuând să fie în fiinţă şi pe parcursul procedurii desfăşurate în faţa judecătorului de cameră preliminară. Soluţionarea contestaţiei se face în termen de 5 zile de la înregistrare (termen de recomandare), *în şedinţă publică (chiar dacă procesul penal se află în faza camerei preliminare, unde procedura se desfăşoară, de regulă, în camera de consiliu) cu citarea* celui care a făcut contestaţia şi a părţilor şi a persoanelor interesate. Asistenţa juridică nu este obligatorie în cadrul acestei proceduri (cu excepţia situaţiei în care aceasta este obligatorie în faza de cameră preliminară sau de judecată), participarea procurorului fiind, însă, obligatorie. Judecătorul de cameră preliminară soluţionează contestaţia *prin decizie definitivă* pronunţată în şedinţă publică, putând dispune admiterea contestaţiei şi revocarea măsurii asigurătorii ori restrângerea acesteia, admiterea contestaţiei şi trimiterea cauzei spre rejudecare sau respingerea contestaţiei ca tardivă sau neîntemeiată.

care procurorul, părţile sau persoanele interesate au fost prezente la pronunţare sau, după caz, ***de la comunicarea*** *încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care a fost luată măsura asigurătorie dacă procurorul, părţile sau persoanele interesate au lipsit la pronunţare*; astfel, contestaţia poate fi formulată atât împotriva încheierii pronunţate de judecătorul de cameră preliminară de la instanţa sesizată cu rechizitoriu prin care a fost luată măsura asiguratorie (indiferent dacă este o hotărâre pronunţată pe parcursul acestei etape procesuale ori prin care se pronunţă cu privire la obiectul camerei preliminare[1]), cât şi împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară de la instanţa de control judiciar, în privinţa dispoziţiei de luare a măsurii asiguratorii, încheierea neavând caracter definitiv;

- din interpretarea *per a contrario* a dispoziţiilor art. 250[1] alin. (1) C.proc.pen. rezultă că *este inadmisibilă* contestaţia formulată împotriva încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care a fost respinsă cererea parchetului sau a părţii civile de luare a măsurii asigurătorii;

- judecătorul de cameră preliminară are competenţa de a se pronunţa cu privire la cererile de ridicare a măsurii asigurătorii, putând analiza necesitatea şi proporţionalitatea acestor măsuri restrictive ale dreptului de proprietate cu scopul urmărit prin acestea având în vedere trecerea timpului, durata restricţiei dreptului de proprietate sau orice alte împrejurări nou intervenite după data luării măsurii procesuale şi care nu au fost supuse deja evaluării organelor judiciare în faza de urmărire penală;

- Codul de procedură penală nu a reglementat posibilitatea valorificării bunurilor sechestrate în faza de cameră preliminară, această procedură fiind posibilă, în mod nejustificat, numai în faza de urmărire penală sau în cea de judecată;

- *prin Legea nr. 6/2021 a fost reglementată posibilitatea verificării periodice a legalităţii şi temeiniciei măsurilor asiguratorii în cursul procesului penal;* astfel, potrivit art. 250[2] C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară verifică periodic, dar nu mai târziu de *un an*[2], dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea sau menţinerea măsurii asigurătorii; legiuitorul nu s-a preocupat şi de reglementarea unei proceduri a acestei verificări, creând astfel o nouă zonă de incertitudine jurisprudenţială prin aplicarea în mod corespunzător a dispoziţiilor procedurale inerente fazei procesuale în care se află cauza;

---

[1] În cazul acestei încheieri împotriva soluţiei dispuse cu privire la obiectul camerei preliminare se poate formula contestaţie în temeiul art. 347 C.proc.pen., în vreme ce împotriva dispoziţiei de luarea măsurii asiguratorii se poate formula contestaţie în baza art. 250[1] C.proc.pen.

[2] Legiuitorul nu a prevăzut care este sancţiunea incidentă în cazul nerespectării termenelor maximale prevăzute de art. 250[2] C.proc.pen. pentru verificarea legalităţii şi temeiniciei măsurii asiguratorii (de pildă, neverificarea sau verificarea tardivă); cum încetarea de drept a unei măsuri procesuale nu poate interveni decât la expirarea duratei acesteia (ceea ce nu este cazul în privinţa măsurilor asigurătorii care nu se iau sau se menţin pe o anumită durată de timp), ori în ipotezele strict şi limitativ prevăzute de lege, cred că nu poate fi acceptată teza încetării de drept prin utilizarea suplimentului analogic plecând de la instituţia măsurilor preventive; în aceste situaţii de imprevizibilitate legislativă în materia protecţiei unor drepturi substanţiale, existenţa unui viciu de constituţionalitate este evidentă.

- nu se pot verifica în cursul fazei de cameră preliminară măsurile asigurătorii instituite în cursul urmăririi penale asupra bunurilor persoanelor față de care s-a dispus o soluție de netrimitere în judecată, acestea fiind în competența instanței civile;

- procedura prevăzută de art. 250² C.proc.pen. trebuie să fie contradictorie și se desfășoară cu participarea obligatorie a procurorului și cu citarea părților și persoanelor interesate; asistența juridică nu este obligatorie în cadrul acestei proceduri (cu excepția situației în care aceasta este obligatorie în faza de cameră preliminară sau de judecată); în faza de cameră preliminară procedura de verificare se va desfășura în camera de consiliu;

- în cadrul procedurii prevăzute de art. 250² C.proc.pen., judecătorul de cameră preliminară dispune prin încheiere motivată *menținerea* (nu implică vreo modificare a obiectului măsurii asiguratorii), *restrângerea* (presupune ridicarea parțială a măsurii asiguratorii; *e.g.*, în cazul în care se constată că din probele administrate rezultă un cuantum mai redus al prejudiciului, ori că o parte a prejudiciului a fost acoperit de către inculpat), *sau extinderea măsurii asigurătorii* (implică o modificare în sensul sporirii obiectului măsurii asiguratorii prin luarea acesteia cu privire la alte bunuri; de pildă, când se constată că pe parcursul urmăririi penale s-au descoperit alte efecte patrimoniale produse prin acțiunea inculpatului în paguba victimei sau alte bunuri supuse confiscării), respectiv *ridicarea măsurii asigurătorii* (presupune o ridicare totală a măsurii asigurătorii; de exemplu, atunci când bunul asupra căruia a fost instituit sechestrul a fost executat silit, ori atunci când a fost acoperit integral prejudiciul, iar partea civilă declară că nu mai are alte pretenții de la inculpat)[1]; în mod eronat legiuitorul nu a făcut trimitere și la posibilitatea înlocuirii obiectului măsurii asigurătorii, deși o altfel de posibilitate este prevăzută de legislația procesual civilă și confirmată de practica judiciară (de exemplu, înlocuirea autovehiculul indisponibilizat cu un imobil de o valoare egală sau mai mare);

- împotriva soluției dispuse prin încheiere de către judecătorul de cameră preliminară în cadrul procedurii prevăzute de art. 250² C.proc.pen., inculpatul, procurorul sau

---

[1] *În același sens*, în literatura de specialitate [*A.-R. Trandafir*, Comentariu art. 250², în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 4-a] s-a arătat că „*menținerea* presupune așadar că nu există nicio modificare în ceea ce privește obiectul măsurii asigurătorii ori suma până la care aceasta este în ființă. În ceea ce privește *restrângerea*, ea echivalează cu ceea ce practica judiciară denumea «ridicarea parțială» a măsurii asigurătorii. *Extinderea* măsurii asigurătorii reprezintă, în realitate, o dispoziție de luare a acesteia cu privire la o sumă mai mare decât cea inițială. În funcție de obiectul măsurii, extinderea poate viza și alte bunuri (însă, dat fiind că bunurile nu trebuie identificate prin actul prin care sunt dispuse măsurile asigurătorii, de regulă problema se rezolvă prin aducerea la îndeplinire a măsurii, iar nu prin extinderea acesteia, dar nu este exclus – ci se întâmplă frecvent – ca ordonanța sau încheierea de luare a măsurilor asigurătorii să indice doar anumite bunuri). *Ridicarea* măsurii asigurătorii are același înțeles (efect) ca acela prezentat în cazul cererii de ridicare a măsurilor asigurătorii. Așa cum arătam, ridicarea măsurilor asigurătorii din cursul verificării nu echivalează nici cu soluționarea unei cereri de ridicare, după cum cererea de ridicare a măsurii nu conduce la verificarea măsurii. Rezultă că, în realitate, soluțiile pe care le poate dispune procurorul sau instanța în procedura verificării măsurilor asigurătorii sunt trei: menținerea, ridicarea (totală sau parțială, denumită *restrângere*) și luarea măsurilor (denumită *extindere*)".

orice altă persoană interesată poate face contestaţie, ***în termen de 48 de ore*** (termen procedural) care curge ***de la pronunţare*** *în cazul în care procurorul, părţile sau persoanele interesate au fost prezente la pronunţare sau, după caz,* ***de la comunicarea*** *încheierii judecătorului de cameră preliminară dacă procurorul, părţile sau persoanele interesate au lipsit la pronunţare*;

- formularea contestaţiei împotriva încheierii prin care s-a dispus menţinerea sau extinderea măsurii asigurătorii ***nu este suspensivă de executare***; în schimb, prin interpretarea *per a contrario* a dispoziţiilor art. 250^1 C.proc.pen. ***va fi suspensivă de executare*** contestaţia formulată împotriva încheierii prin care este restrânsă sau ridicată măsura asigurătorie;

- judecătorul de cameră preliminară/instanţa ierarhic superioară soluţionează contestaţia *prin decizie definitivă* pronunţată în şedinţă publică.

După luarea măsurilor asigurătorii, pot apărea modificări ale situaţiei avute în vedere la momentul instituirii sechestrului sau popririi, ceea ce poate justifica formularea unor cereri de ridicare a măsurilor asigurătorii, în totalitate sau în parte, neputându-se nega dreptul părţii de a se adresa, în funcţie de faza procesuală, judecătorului de cameră preliminară sau instanţei de judecată, pentru apărarea intereselor sale. Astfel, şi în procedura camerei preliminare este posibilă examinarea contestaţiilor întemeiate atât pe nelegalitatea, cât şi pe lipsa de temeinicie sau oportunitate a măsurilor asigurătorii, dar numai atunci când inculpaţii nu au avut posibilitatea contestării efective a acestor măsuri în cursul urmăririi penale, în temeiul art. 250 alin. (1)-(5) C.proc.pen. (în celelalte cazuri contestaţiile fiind inadmisibile, indiferent dacă vizează legalitatea sau temeinicia măsurilor asigurătorii), sau atunci când, după întocmirea rechizitoriului, a intervenit un element de noutate ce influenţează situaţia măsurilor asigurătorii. Faţă de cele reţinute, contestaţia formulată de A. împotriva ordonanţei va fi respinsă ca inadmisibilă, având în vedere că, raportat la această ordonanţă, măsura asigurătorie a fost contestată în faţa judecătorului de cameră preliminară pentru motive existente la momentul luării şi comunicării ordonanţei, fără invocarea vreunui element de noutate care să deschidă calea contestării după întocmirea rechizitoriului şi sesizarea instanţei. Nu este vorba despre o situaţie nouă, intervenită după luarea măsurilor asigurătorii şi după punerea în executare a acestora şi care să nu fi putut fi contestată în cursul urmăririi penale, în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi, pentru a putea justifica examinarea măsurilor asigurătorii în cameră preliminară. În ceea ce priveşte cererea formulată de inculpatul B. cu privire la ridicarea măsurii asigurătorii a popririi instituite prin ordonanţa din 22.02.2016, deşi se invocă nelegalitatea popririi, ceea ce se putea contesta în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi chiar de la luarea măsurii asigurătorii, se constată îndeplinită condiţia de noutate, având în vedere natura de prestaţie periodică a salariului şi faptul că inculpatul a solicitat ridicarea popririi cu referire la indemnizaţia de deputat încasată ulterior întocmirii rechizitoriului. Deşi poprirea nu putea fi instituită asupra sumei totale provenite din veniturile salariale, a fost dispusă fără nicio limitare, cu încălcarea dispoziţiilor art. 254 alin. (1) C.proc.pen. raportat la art. 729 alin. (1) lit. b) C.proc.civ. Având în vedere înscrisurile existente la dosar, se constată că inculpatul B.

încasează indemnizaţia de deputat în unul dintre conturile curente asupra căruia este instituită măsura popririi, iar ulterior sesizării instanţei prin rechizitoriu, contul a fost alimentat cu sume de bani provenind din salariu (indemnizație de deputat). Drept urmare, contestaţia va fi admisă, urmând a se dispune ridicarea, în parte, a popririi asigurătorii, în limita a 2/3 din sumele corespunzătoare drepturilor salariale încasate *(I.C.C.J., secția penală, încheierea din 15 noiembrie 2016, în Cpp Ad. 3, p. 570).*

Capitolul V
Judecata

În prezentul capitol vor fi analizate în detaliu regulile judecăţii în primă instanţă.

Procesul penal se poate desfăşura potrivit regulilor de drept comun sau potrivit procedurii abreviate în cazul recunoaşterii integrale a faptelor de care este acuzat inculpatul.

Vor fi analizaţi toţi paşii procedurali pe care trebuie să îi parcurgă prima instanţă de la primul termen de judecată şi până la pronunţarea sentinţei în cazul ambelor ipoteze de judecată.

Cunoaşterea în detaliu a regulilor judecăţii în primă instanţă este esenţială, întrucât acestea se aplică în mod corespunzător şi în cazul judecăţii în apel. Deopotrivă, unele instituţii sau norme specifice judecăţii î n primă instanţă pot fi aplicate şi în căile extraordinare de atac sau în alte proceduri penale ce ţin de executarea pedepsei.

Tot astfel, se vor avea în vedere toate garanţiile dreptului la un proces echitabil, astfel cum rezultă din jurisprudenţa Curţii Europene.

Secţiunea 1. Noţiuni

- judecata este faza procesului penal în care instanţa desfăşoară activităţi în vederea judecării cauzei penale cu care a fost sesizată (de pildă, efectuează cercetarea judecătorească, pune în dezbaterea părţilor, persoanei vătămate şi a procurorului orice probleme de fapt şi de drept de care depinde judecarea cauzei etc.);

- ***faza de judecată începe*** din momentul rămânerii definitive a încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care se dispune începerea judecăţii sau a încheierii judecătorului de cameră preliminară prin care se admite plângerea formulată împotriva soluţiei de clasare şi se dispune începerea judecăţii, respectiv de la data înregistrării la instanţă a acordului de recunoaştere a vinovăţiei, ***şi se termină*** la momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti;

- faza judecăţii cuprinde următoarele etape procesuale: judecata în primă instanţă şi judecata în apel;

- potrivit Codului de procedură penală, sistemul de drept românesc este structurat în două grade de jurisdicţie (primă instanţă, apel – ce reprezintă etape procesuale ale fazei de judecată);

- potrivit art. 349 alin. (1) C.proc.pen., ***rolul fazei de judecată*** este *reconstrucţia (aflarea) adevărului* cu privire la fapta şi persoana cu care a fost sesizată instanţa, în vederea pronunţării unei soluţii legale şi temeinice; instanţele de judecată, în aplicarea principiului liberei aprecieri a probelor, trebuie să asigure standardele echitabilităţii procedurii în administrarea probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului (art. 349 C.proc.pen.); „adevărurile judiciare"[1] stabilite în procesul penal sunt cele care rezultă din probele administrate; în cadrul procesual penal, adevărul dobândeşte valenţe judiciare şi este intim legat de prezumţia de nevinovăţie, de noţiunea de probă – obiect al probei, sarcina probei şi aprecierea probelor de către judecător, având o ***„funcţie declaratorie sau recognitivă*** prin reconstrucţia trecutului"[2] în limitele în care a fost sesizată instanţa;

- *actele de judecată* sunt *acte jurisdicţionale* prin care se efectuează activitatea de judecată în vederea realizării scopului procesului penal şi constau în hotărâri pe care instanţa le ia pe parcursul procesului penal cu privire la soluţionarea acţiunii penale sau civile;

- în cursul judecăţii instanţa verifică legalitatea şi temeinicia acuzaţiei penale formulate de procuror, precum şi a pretenţiei civile formulate de partea civilă, adoptând o hotărâre prin care se soluţionează latura penală şi civilă a cauzei; hotărârea instanţei poate fi supusă controlului judiciar prin exercitarea căilor de atac de procuror, persoana vătămată sau de părţi.

Secţiunea a 2-a. Principii

- pe lângă principiile fundamentale ale procesului penal (art. 2-12 C.proc.pen.), pentru judecată pot fi desprinse şi o serie *principii specifice acestei faze a procesului penal*; deopotrivă, Codul de procedură penală reglementează explicit şi excepţiile de la aceste principii.

---

[1] Fără a nega importanţa aflării adevărului în contextul normativ al obligaţiei instituite de prevederile art. 5 alin. (1) C.proc.pen. şi ţinând seama că însăşi convingerea judiciară este esenţialmente de factură epistemică, cred că adevărul judiciar nu este un corespondent sigur al realităţii metafizice, fiind exprimat într-o formă propoziţională transpusă într-un discurs, a cărei verificare se face prin intermediul logicii. Altfel spus, parafrazându-l pe Toma D'Aquino, *adevărul judiciar rămâne în realitate o „certitudine a probabilităţii"*. Conjugând abordările metafizice şi epistemologice – verificaţionismul şi internalismul – rezultă că adevărul judiciar obtenabil în procesul penal este de factură pur epistemologică, morfologia sa fiind sculptată de limite epistemice ale cunoaşterii umane, respectiv de o serie de limite juridice. Cu toate acestea, dată fiind unicitatea adevărului în plan ontologic, interesul general ce animă acţiunea publică impune aspiraţia legală pentru aflarea sa într-o matcă epistemică proximă prin fundamentul ei adevărului metafizic.

[2] *G. Dalbignat-Deharo*, Vérité scientifique et vérité judiciaire en droit privé, L.G.D.J., Paris, 2002, p. 24.

§1. Desfăşurarea judecăţii în şedinţă publică

- *şedinţa de judecată* reprezintă forma în care judecata are loc în faţa instanţei de judecată, de obicei în şedinţă publică;

- şedinţa se desfăşoară în sala de judecată de la sediul instanţei[1]; înaintea termenului de judecată grefierul de şedinţă afişează la avizierul sălii de judecată lista cauzelor; pentru motive temeinice, şedinţa de judecată se poate ţine în alt loc, fiind necesar în acest caz ca părţile să fie citate la acel loc;

- şedinţa de judecată se desfăşoară cu respectarea principiilor oralităţii, publicităţii, nemijlocirii şi contradictorialităţii;

- **publicitatea şedinţei de judecată** reprezintă un principiu al procesului penal[2] aflat în faza de judecată ce constă în desfăşurarea judecăţii unei cauze penale în şedinţă publică[3];

- în doctrină s-a arătat[4] că garanţia publicităţii presupune două aspecte distincte. Pe de o parte, *un drept individual al acuzatului*, iar, pe de altă parte, *o garanţie insti-*

---

[1] Potrivit art. 62 din Legea nr. 304/2022: (1) Instanţele militare judecă la sediul acestora. Pentru motive temeinice, instanţa poate dispune ca judecata să se desfăşoare în alt loc. (2) Instanţele militare pot judeca *şi pe teritoriul altor state* (*s.n., M.U.*), militari români, membri ai unei forţe multinaţionale, în condiţiile în care, potrivit unei convenţii internaţionale, pe teritoriul statului primitor poate fi exercitată jurisdicţia română.

[2] În DCC nr. 702/2014, Curtea Constituţională a reţinut că „publicitatea, ca principiu al şedinţei de judecată, constă în posibilitatea pe care o are orice persoană de a asista la desfăşurarea judecăţii, constituind, deopotrivă, un mijloc de a prezerva încrederea opiniei publice în instanţele judecătoreşti". Consacrarea sa este asigurată de dispoziţiile art. 6 parag. 1 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, potrivit căruia orice persoană are dreptul la judecarea în mod public a cauzei sale de către o instanţă care va hotărî, între altele, asupra temeiniciei oricărei acuzaţii în materie penală. CtEDO a subliniat importanţa acestui principiu procesual, statuând că publicitatea procedurilor organelor judiciare la care se referă art. 6 parag. 1 are ca scop protejarea justiţiabililor împotriva unei „justiţii secrete" şi vizează dezbaterile propriu-zise ale procesului. Cu toate acesta, dreptul la o şedinţă publică nu este absolut, motiv pentru care nu s-ar putea susţine că, şi în situaţia în care, după judecarea în fond, instanţa de apel învestită cu plenitudinea de jurisdicţie ar fi ţinută întotdeauna de o audienţă publică, independent de natura problemelor asupra cărora ea ar statua.

[3] În Ghidul CSM de bune practici privind relaţia sistemului judiciar cu mass-media adoptat prin Hotărârea nr. 197/2019 s-a arătat că principiul de bază este ca şedinţele să fie accesibile tuturor, inclusiv presei, însă instanţa va aprecia, acolo unde este cazul, dacă accesul publicului în sala de judecată trebuie restricţionat sau interzis. Preşedintele completului poate să instituie interdicţii sau să impună restricţii care ţin de specificul cauzei deduse judecăţii. În cazul în care preşedintele decide să interzică accesul publicului şi al reprezentanţilor mass-media în sala de judecată pe durata desfăşurării şedinţei, motivele luării acestei decizii se comunică întotdeauna în mod public. În cazul în care persoanele prezente depăşesc capacitatea sălii de judecată, preşedintele completului poate decide, de asemenea, restricţionarea accesului. Se va avea în vedere ca, indiferent de criteriul care se va aplica pentru a se stabili care dintre persoanele neparticipante la proces vor asista la şedinţa de judecată, în sală să rămână şi reprezentanţi ai mass-media.

[4] A se vedea *S. Trechsel*, Human Rights in criminal proceedings, Oxford University Press, 2006, p. 123.

tuţională ce reprezintă o modalitate prin care se asigură că administrarea justiţiei în cauzele penale este subiect al examinării de către public şi contribuie la respectarea legii şi a persoanelor implicate (nu numai a acuzatului, ci şi a martorilor, experţilor sau a altor persoane ce sunt chemate în faţa instanţei);

- publicitatea procedurii implică publicitatea dezbaterilor, dreptul publicului de a avea acces în sala de judecată şi de a obţine informaţii cu privire la data şi locul desfăşurării procesului[1]. În cazul în care procesul nu are loc la sediul instanţei, ci în alt loc, statul are obligaţia de a lua măsuri pentru a se asigura că publicul şi mass-media sunt informaţi despre locul desfăşurării procedurii şi că aceştia au acces efectiv în spaţiul respectiv[2]. De asemenea, toate probele din proces trebuie dezbătute în public, în prezenţa acuzatului, cu respectarea principiului contradictorialităţii[3];

- şedinţele de judecată sunt publice, fiind permisă participarea oricărei persoane, inclusiv a presei; prezenţa publicului oferă posibilitatea acestuia de a lua cunoştinţă de modalitatea în care este efectuat actul de justiţie şi asigură garanţia unui control al acestuia sau al presei asupra modalităţii de îndeplinire a actului de justiţie; nu este necesar ca în sala de judecată să fie în mod efectiv un public în momentul desfăşurării procesului penal, ci ca el să poată avea acces la şedinţa de judecată (să poată intra în sala de judecată în mod liber);

- cerinţa publicităţii procedurii se referă numai la cea desfăşurată în faţa instanţei, neavând aplicabilitate în privinţa activităţilor desfăşurate în faza de urmărire penală în faţa procurorului sau a altor autorităţi publice sau în procedura *habeas corpus* desfăşurată potrivit art. 5 parag. 4 din Convenţia europeană[4];

- când în aceeaşi cauză sunt mai mulţi inculpaţi, dintre care unii minori şi alţii majori, instanţa judecă întotdeauna cauza în *şedinţă publică*;

- în vederea garantării publicităţii procedurilor în faţa instanţei, grefierul afişează la sediul instanţei lista cauzelor cu o zi înaintea termenului de judecată (sau cel mai târziu cu o oră înainte de începerea şedinţei la instanţele la care activitatea se desfăşoară în 2-3 timpi), pentru ca aceasta să poată fi consultată de părţi, persoana vătămată, participanţi sau public; listele şedinţelor de judecată aflate pe rolul unor instanţe sunt publicate şi pe paginile acestora de internet;

- un efect al publicităţii fazei de judecată este acela că părţile şi subiecţii procesuali pot consulta dosarul, acest drept neputând fi restrâns;

- nu beneficiază de dreptul de a consulta dosarul orice terţ interesat de obiectul judecăţii unei cauze penale; în măsura în care terţe persoane justifică existenţa unui interes, acestea pot avea acces, la cerere, la informaţiile de interes public din cauză în condiţiile Legii nr. 544/2001;

---

[1] CtEDO, hotărârea din 12 noiembrie 2002, în cauza *Lundevall c. Suediei*, parag. 34.

[2] CtEDO, hotărârea din 14 noiembrie 2000, în cauza *Riepan c. Austriei*, parag. 27-31.

[3] CtEDO, hotărârea din 6 decembrie 1988, în cauza *Barbera, Messengue şi Jabardo c. Spaniei*, parag. 78.

[4] A se vedea: *J. Velu, R. Ergec*, op. cit., p. 510; *S. Trechsel*, op. cit., p. 122, precum şi CtEDO, hotărârea din 27 iunie 1968, în cauza *Neumeister c. Austriei*, parag. 23.

- publicitatea procedurilor nu constituie un principiu absolut, atât presa, cât şi publicul putând fi excluşi de la întreaga procedură sau de la o parte a acesteia în scopul păstrării ordinii şi securităţii naţionale într-o societate democratică, protejării moralei, a vieţii private sau a intereselor minorilor ori în măsura în care instanţa apreciază că, date fiind circumstanţele speciale ale cauzei, publicitatea procedurilor ar dăuna intereselor justiţiei[1]. Tot astfel, circumstanţe excepţionale ce ţin de natura obiectului judecăţii pot justifica renunţarea la publicitatea şedinţei[2];

De la principiul publicităţii şedinţei de judecată pot fi reţinute următoarele **limite sau excepţii**[3]:

a) în cazul în care judecarea în şedinţă publică *ar putea aduce atingere* unor interese de stat, moralei, demnităţii sau vieţii intime a unei persoane, intereselor minorilor sau ale justiţiei;

- judecata în şedinţă publică *poate aduce atingere unor interese de stat* în cazul în care obiectul cauzei vizează infracţiuni contra securităţii naţionale (art. 394-412 C.pen.) al căror obiect juridic este reprezentat de relaţiile sociale ce se formează în legătură cu suveranitatea, independenţa, indivizibilitatea statului, păstrarea datelor sau a documentelor ce reprezintă secret de stat, infracţiuni contra capacităţii de luptă a forţelor armate (art. 413-437 C.pen.) etc.;

- judecata în şedinţă publică poate aduce atingere *moralei, demnităţii sau vieţii intime* (private sau de familie) a unei persoane (părţi, persoană vătămată), de exemplu, în cazul infracţiunilor contra libertăţii şi integrităţii sexuale (art. 218-223 C.pen.), a celor de şantaj etc.; de pildă, în cauza *Mraokic c. Croaţiei* (hotărârea din 14 mai 2020) Curtea de la Strasbourg a apreciat că au fost respectate exigenţele dreptului la un proces echitabil, deşi judecarea cauzei în care inculpatul era acuzat de viol a avut loc în şedinţă nepublică, în condiţiile în care acesta a solicitat asigurarea publicităţii şedinţei de judecată, iar victima infracţiunii, pe de o parte, a solicitat desfăşurarea şedinţei de judecată în cameră, iar în acelaşi timp a dat mai multe declaraţii în mass-media[4];

---

[1] CtEDO, hotărârea din 13 noiembrie 2007, în cauza *Boccelari şi Rizza c. Italiei*, parag. 35.

[2] Ibidem.

[3] Codul de procedură penală foloseşte noţiunile de şedinţă „nepublică" sau „în camera de consiliu", care în fapt reliefează lipsa de publicitate a procedurilor penale. Şedinţa desfăşurată în camera de consiliu nu este publică.

[4] CtEDO a arătat că „potrivit standardelor internaţionale şi ale Uniunii Europene aplicabile în procedurile penale referitoare la o infracţiune atât de gravă şi de intimă ca violul, excluderea publicului de la o parte sau de la toate procedurile se putea dovedi necesară, în vederea protecţiei vieţii private a victimelor violurilor, în special a identităţii, a integrităţii personale şi a demnităţii lor. Acest fapt se putea dovedi necesar nu doar pentru protecţia vieţii private a victimelor, dar şi pentru protecţia lor de traumele secundare şi/sau de revictimizare. Cele menţionate mai sus erau cruciale pentru a încuraja victimele abuzului sexual să reclame incidentele şi pentru a le permite să se simte sigure şi apte să se exprime sincer în privinţa unor chestiuni foarte personale – adesea umilitoare sau distrugătoare pentru demnitatea lor – fără teama de curiozitatea sau de comentariile publicului. Sistemul judiciar trebuia să opereze de o manieră care nu amplifica suferinţa victimelor infracţiunilor sau care nu le descuraja să participe în acesta. Totuşi, trebuia acordată atenţia cuvenită drepturilor persoanelor acuzate,

- în această ipoteză, instanţa, ***la cererea procurorului, a părţilor ori din oficiu, poate*** declara şedinţă nepublică pentru tot cursul sau pentru o anumită parte a judecării cauzei; având în vedere ipoteza în care instanţa are facultatea de a declara şedinţa nepublică, care cuprinde şi afectarea „demnităţii şi vieţii intime a unei persoane", aceasta poate fi chiar persoana vătămată, caz în care şi acesteia trebuie să i se recunoască în mod implicit legitimarea de a cere declararea şedinţei nepublice în vederea respectării dreptului stipulat de art. 8 CEDO;

b) dacă prin *audierea unui martor* în şedinţă publică s-ar aduce atingere siguranţei ori demnităţii sau vieţii intime a acestuia sau a membrilor familiei sale;

- poate fi reţinut acest caz numai în situaţia în care proba cu martori a fost încuviinţată, iar din datele existente fie anterior şedinţei de judecată, fie relevate în cadrul

---

inclusiv dreptului lor la controlul publicului în privința procedurilor penale desfășurate împotriva lor. Natura acuzațiilor și conținutul sensibil al declarațiilor pe care trebuia să le dea victima în acest caz putea și reclama o limitare a dreptului reclamantului la judecarea cauzei sale în mod public, cu atât mai mult cu cât exista o atenție semnificativă din partea media în privința acestui caz, chiar de la începerea acestuia. Motivele oferite de tribunalul districtual pentru excluderea publicului de la proces aveau o bază clară în dreptul național. Era adevărat că tribunalul districtual a aplicat prevederile relevante oarecum automat, fără a efectua o punere în balanță detaliată a dreptului reclamantului la judecarea cauzei sale în mod public cu interesele protecției vieții private a victimei, sau fără a oferi o explicație extinsă privind necesitatea excluderii publicului de la întregul proces, și nu doar de la anumite ședințe. Totuși, atunci când a verificat decizia în recurs, Curtea Supremă a conchis că acest fapt nu a condus la încălcarea vreunui drept al reclamantului în procedurile penale. Mai mult, acuzarea și apărarea au avut posibilitatea de a-și prezenta argumentele cu privire la subiect. În plus, chiar dacă dreptul la o hotărâre pronunțată în mod public era distinct de dreptul la judecarea cauzei sale în mod public ca atare, pronunțarea hotărârii tribunalului districtual cu privire la reclamant era accesibilă publicului și a fost transmisă de mai multe canale de televiziune, fapt care a contribuit la controlul public în privința administrării justiției într-un caz particular. Caracterul specific al acestui caz constă în faptul că victima a oferit anterior interviuri ziarelor naționale, cu mai multe ocazii. Totuși, cele menționate mai sus nu scuteau statul de obligația sa pozitivă de a-i proteja viața privată, ca și de cea de a o proteja de o revictimizare. Așa era, în primul rând, pentru că în declarațiile sale făcute pentru media, victima a controlat informațiile pe care le comunica, pe când în fața instanței acest fapt nu a fost posibil, date fiind drepturile reclamantului. Într-adevăr, chestionarea unei victime a unui viol într-o instanță este deosebit de sensibilă, de vreme ce dezvăluie, în mod inevitabil, informații despre cele mai intime aspecte ale vieții victimei. În al doilea rând, în acest caz, statul era obligat să asigure un grad mai înalt de protecție pentru victimă, dat fiind faptul că poliția i-a încălcat viața privată, publicând în mod ilegal informațiile sale personale chiar la începerea cazului. Curtea a considerat important să evidențieze că detaliile intime ale vieții victimei unui viol puteau fi dezvăluite la orice etapă a unui proces penal împotriva presupusului făptuitor și nu doar în timpul chestionării victimei. În consecință, de vreme ce acest caz viza nevoia de a proteja integritatea și demnitatea victimei, ca și pe cea de a o proteja de stigmatizarea și de rușinea ulterioară, în viziunea Curții, închiderea doar a unei părți din proceduri nu ar fi fost suficientă pentru a-i proteja drepturile în circumstanțele particulare ale acestui caz. În concluzie, având în vedere natura deosebit de intimă și gravitatea acuzațiilor din acest caz, care presupuneau unul din cele mai umilitoare atacuri asupra unei persoane, Curtea a fost satisfăcută că marja discreționară în care a acționat tribunalul districtual a fost compatibilă cu dreptul reclamantului la judecarea cauzei sale în mod public".

şedinţei sau chiar pe parcursul audierii martorului rezultă posibilitatea creării unui pericol de vătămare a siguranţei ori demnităţii sau vieţii intime a martorului sau a membrilor familiei sale [de pildă, în ipoteza în care publicitatea declaraţiei ar afecta sfera privată sau familială a vieţii martorului (cum ar fi faptul că suferă de o boală incurabilă)];

- în acest caz, *instanţa **poate** să declare şedinţă nepublică **la cererea martorului*** (nu a altor subiecţi procesuali).

c) în situaţia în care o audiere în public ar pune în pericol *confidenţialitatea unor informaţii*;

- se poate reţine acest caz atunci când relatarea subiectului procesual sau concluziile avocatului au natură confidenţială şi nu se doreşte ca acestea să fie cunoscute dincolo de interesul specific al cauzei;

- în această ipoteză la ***cererea procurorului, a persoanei vătămate sau a părţilor**, instanţa **poate** să declare şedinţă nepublică*;

În cele trei cazuri de la ***lit. a)-c)*** enumerate mai sus *declararea şedinţei secrete se face în şedinţă publică*, după ascultarea părţilor prezente, a persoanei vătămate şi a procurorului; ***dispoziţia instanţei cuprinsă într-o încheiere este definitivă şi executorie;***

- rezultă, aşadar, că în toate ipotezele prevăzute de art. 352 alin. (3) şi (4) C.proc.pen. declararea şedinţei nepublice *este facultativă*; instanţa are obligaţia de a motiva necesitatea caracterului nepublic al şedinţei şi de a indica dacă nepublicitatea vizează numai şedinţa în care a fost dispusă măsura sau tot cursul judecăţii;

- pe durata în care şedinţa este nepublică, au acces în sala de şedinţă doar părţile, persoana vătămată, reprezentanţii acestora, avocaţii şi celelalte persoane chemate de instanţă în interesul cauzei; aceste persoane care participă la judecata în şedinţă nepublică vor fi notificate de preşedintele completului de judecată cu privire la faptul că le incumbă obligaţia de a păstra confidenţialitatea informaţiilor obţinute pe parcursul procesului; încălcarea acestei obligaţii poate constitui abatere disciplinară, în condiţiile art. 283 alin. (4) lit. g) C.proc.pen., sancţionată cu amendă judiciară, cu excepţia situaţiilor în care această divulgare constituie infracţiune când instanţa va sesiza organele de urmărire penală competente;

- declararea şedinţei nepublice nu afectează dreptul părţilor, persoanei vătămate, reprezentanţilor acestora, avocaţilor şi experţilor desemnaţi în cauză de a lua cunoştinţă de actele şi conţinutul dosarului, în vederea pregătirii unei apărări concrete şi efective.

d) indiferent dacă şedinţa de judecată este publică sau a fost declarată nepublică, pe durata judecăţii instanţa poate *interzice publicarea şi difuzarea*, prin mijloace scrise sau audiovizuale, de texte, desene, fotografii sau imagini de natură a dezvălui identitatea persoanei vătămate, a părţii civile, a părţii responsabile civilmente sau a martorilor[1];

---

[1] În Ghidul CSM de bune practici privind relaţia sistemului judiciar cu mass-media au fost inserate *reguli specifice privind difuzarea imaginilor cu părţile, martorii şi alţi participanţi, în cadrul şedinţelor de judecată*. În înregistrările audio şi video părţile, martorii şi ceilalţi participanţi la proces pot apărea numai cu încuviinţarea completului de judecată şi dacă nu au

- această măsură constituie o restricţie a publicităţii şedinţei, nu atât de categorică ca declararea şedinţei nepublice, însă proporţională cu scopul urmărit şi se poate dispune din oficiu sau la cererea părţilor, persoanei vătămate sau a procurorului, respectiv în cazul martorilor la cererea acestora;

- din interpretarea *per a contrario* a dispoziţiilor art. 352 alin. (9) C.proc.pen. rezultă că dispoziţia instanţei privind interdicţia publicării şi difuzării nu vizează şi textele, desenele, fotografiile sau imaginile de natură a dezvălui identitatea *inculpatului*[1], acesta având posibilitatea de a solicita desfăşurarea judecăţii în şedinţă nepublică[2].

---

exprimat obiecţii în acest sens. În cauzele penale, completul de judecată nu va aproba ca persoanele inculpate să fie filmate, cu excepţia situaţiei în care inculpatul nu are obiecţii. De asemenea, în cauzele penale, persoanele vătămate nu pot fi filmate fără acordul acestora, ele fiind, prin definiţie, participanţii. Principiul de bază în dreptul penal este că o persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăţiei sale printr-o hotărâre penală definitivă (prezumţia de nevinovăţie). Dacă înregistrările din timpul şedinţei de judecată din care poate rezulta identitatea acuzatului circulă liber înainte ca o condamnare sa fie pronunţată, acest fapt ar anticipa asupra hotărârii care se va pronunţa. Există riscul ca, în situaţia în care instanţa a dispus o soluţie de achitare, persoana implicată să fi fost deja condamnată de către opinia publică, în baza imaginilor transmise de mass-media. Prin urmare, şi în această fază se aplică dreptul la un proces echitabil. Pe lângă protecţia prevăzută la alin. (1), în conformitate cu dispoziţiile art. 352 alin. (9) C.proc.pen., pe durata judecăţii, completul de judecată poate interzice expres publicarea şi difuzarea, prin mijloace scrise sau audiovizuale, de texte, desene, fotografii sau imagini de natură a dezvălui identitatea persoanei vătămate, a părţii civile, a părţii responsabile civilmente sau a martorilor. Această măsură se dispune în condiţiile prevăzute la art. 352 alin. (3) sau (4) C.proc.pen. Măsura este adusă la cunoştinţa publicului şi reprezentanţilor mass-media, prin intermediul Biroului de informare şi relaţii cu publicul, care va întreprinde demersurile necesare în vederea publicării pe site-ul instanţei a unui comunicat în acest sens. Comunicatul va cuprinde numărul dosarului, termenul pentru care s-a dispus măsura şi acţiunile interzise. În cazul în care măsura este dispusă în timpul şedinţei de judecată, reprezentanţii mass-media prezenţi în sală sunt obligaţi să o respecte şi să nu transmită altor jurnalişti materialele interzis a fi difuzate. Echipele de filmare care au primit aprobare pot înregistra cadre largi cu publicul din sala de judecată sau din alte părţi ale sediului instanţei, fără a fixa cu obiectivul camerei de filmat o anumită persoană din public.

[1] În cauza *News Verlags GmbH&Co.KG c. Austriei* (hotărârea din 11 ianuarie 2000) CtEDO a reţinut că interdicţia privind publicarea imaginii unei persoane, în contextul relatărilor privind procedura penală deschisă împotriva acesteia, interdicţie ce a avut ca efect limitarea modalităţilor de prezentare a unor astfel de relatări, a constituit o ingerinţă în libertatea de exprimare, care încalcă art. 10 CEDO, nefiind necesară într-o societate democratică. Deopotrivă, trebuie notat că protecţia acordată de art. 10 jurnaliştilor în ceea ce privește relatările cu privire la aspectele de interes general este supusă condiției ca ei să acționeze cu bună-credință, în scopul de a furniza informații precise și veridice, în conformitate cu un jurnalism responsabil (cauza *Bédat c. Elveției*, hotărârea din 29 martie 2016).

[2] În *DCC nr. 103/2017* Curtea Constituţională a arătat că „este general recunoscut faptul că instanțele judecătorești își desfășoară activitatea în cadrul «cetății», în mijlocul comunității, care este principalul beneficiar al actului de justiție. În timp ce instanțele judecătorești sunt recunoscute ca fiind „forumul" ce stabilește vinovăția sau nevinovăția unei persoane împotriva căreia s-a formulat o acuzație penală, acest lucru nu înseamnă că nu poate exista, în altă parte, nicio discuție prealabilă sau simultană referitoare la obiectul proceselor penale, fie că este vorba de reviste de specialitate, de presa generală sau de publicul larg. Cu condiția ca acestea

e) în vederea asigurării ordinii şi solemnităţii şedinţei de judecată, preşedintele completului de judecată poate *limita accesul publicului* la şedinţa de judecată, ţinând seama de mărimea sălii de şedinţă, poate dispune îndepărtarea din sală a părţii sau a oricărei alte persoane ce tulbură şedinţa sau nesocoteşte în mod repetat măsurile hotărâte de către preşedinte (art. 359 C.proc.pen.);

- şedinţa îşi menţine în continuare caracterul public, chiar dacă o parte din public nu poate fi prezent efectiv la desfăşurarea tuturor proceselor.

f) art. 352 alin. (2) C.proc.pen. reglementează interdicţia de a asista la şedinţă a *minorilor sub 18 ani* cu excepţia situaţiei în care aceştia au calitatea de părţi, persoane vătămate sau martori, precum şi persoanelor înarmate, cu excepţia personalului care asigură paza şi ordinea;

- şedinţa îşi menţine în continuare caracterul public, chiar dacă minorii sub 18 ani nu pot participa efectiv la desfăşurarea proceselor;

- persoanele înarmate sunt atât cele care au asupra lor *o armă propriu-zisă* în sensul art. 179 alin. (1) C.pen. şi al Legii nr. 295/2004, republicată, cât şi cele ce deţin un obiect care în cazul folosirii ar putea fi calificat drept *armă asimilată* (de pildă, cel care vine la şedinţa de judecată înarmat cu un par).

g) şedinţa de judecată în cadrul procedurii cu *inculpaţi minori* nu este publică şi se desfăşoară separat de celelalte şedinţe;

- la desfăşurarea judecăţii pot asista inculpatul minor, reprezentanţii Serviciului de probaţiune care funcţionează în cadrul tribunalului de la domiciliul minorului, părinţii minorului, tutorele, curatorul, persoana în îngrijirea ori sub supravegherea căreia se află minorul, avocaţii părţilor sau ai persoanei vătămate, precum şi persoanele a căror prezenţă este considerată necesară de către instanţă [art. 509 C.proc.pen.];

---

să nu depăşească limitele impuse de interesul bunei administrări a justiţiei, relatările, inclusiv comentariile, privind procedurile judiciare contribuie la publicitatea acestora şi sunt, aşadar, perfect consonante cu cerinţa impusă de art. 6 parag. 1 din Convenţie, potrivit căreia audierile sunt publice. Nu doar mass-media are sarcina de a comunica astfel de informaţii şi idei, ci publicul are, de asemenea, dreptul de a le primi (*în acest sens*, hotărârea din 29 august 1997, pronunţată în cauza *Worm c. Austriei*, parag. 50). Cu alte cuvinte, corelativ dreptului inculpatului de a se bucura de un proces echitabil, Curtea constată că se naşte dreptul la liberă exprimare al mass-mediei, precum şi dreptul opiniei publice de a cunoaşte chestiuni ce ţin de procedurile penale iniţiate de organele statului. (...) în contextul necesităţii realizării unui echilibru just între drepturile aflate în concurenţă, posibilitatea acordată inculpatului de a solicita judecarea în şedinţă nepublică este suficientă pentru a proteja dreptul inculpatului major la un proces echitabil, precum şi dreptul acestuia la viaţă privată. Prin urmare, dezvăluirea identităţii inculpatului major se încadrează în limitele de exercitare a libertăţii de expresie şi a dreptului publicului la informare, în vreme ce imposibilitatea inculpatului major de a solicita instanţei interzicerea publicării şi difuzării, prin mijloace scrise sau audiovizuale, de texte, desene, fotografii sau imagini de natură a dezvălui identitatea sa, nu se răsfrânge asupra tuturor aspectelor ce ţin de viaţa sa privată, ci doar asupra identităţii persoanei. Sub acest aspect, Curtea apreciază că nedezvăluirea identităţii acestuia ar determina o absolutizare a dreptului său la viaţă privată ce ar avea ca rezultat ruperea echilibrului faţă de drepturile fundamentale concurente, respectiv afectarea în substanţa sa a libertăţii de exprimare şi a dreptului publicului la informaţie".

- când inculpatul este minor cu vârsta mai mică de 16 ani, instanţa, dacă apreciază că administrarea anumitor probe poate avea o influenţă negativă asupra sa, poate dispune îndepărtarea lui din şedinţă. În aceleaşi condiţii pot fi îndepărtaţi temporar din sala de judecată şi părinţii ori tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul; la rechemarea în sală preşedintele completului le aduce la cunoştinţă actele esenţiale efectuate în lipsa lor;

- această procedură specială de judecare a minorilor în şedinţă nepublică se aplică pe tot parcursul judecăţii, dacă la data sesizării instanţei inculpatul era minor, chiar dacă între timp a devenit major [art. 507 alin. (2) şi (3) C.proc.pen.].

h) existenţa vreunuia dintre cazurile prevăzute de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informaţiile de interes public[1], în conformitate cu care accesul liber al cetăţenilor la unele informaţii este restricţionat, poate justifica declararea *şedinţei nepublice* de către preşedintele completului de judecată;

i) potrivit art. 24 alin. (1) din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane, în cazul în care obiectul dosarului supus judecăţii este infracţiunea de trafic de minori, prevăzută de art. 211 C.pen., sau cea de pornografie infantilă, prevăzută de art. 374 C.pen., şedinţele de judecată *nu sunt publice (dispoziţie cu caracter obligatoriu, iar nu lăsată la aprecierea instanţei)*;

- la desfăşurarea şedinţelor pot asista părţile, reprezentanţii acestora, avocaţii, reprezentanţii Agenţiei Naţionale împotriva Traficului de Persoane, precum şi alte persoane a căror prezenţă este considerată necesară de către instanţă;

- dacă în aceeaşi cauză inculpatul este trimis în judecată pentru un concurs de infracţiuni, dintre care unele se judecă în şedinţă publică, iar altele în şedinţă nepublică, potrivit art. 24 alin. (1) din Legea nr. 678/2001, cauza se judecă în şedinţă publică, sub sancţiunea nulităţii absolute; instanţa poate dispune ca şedinţa de judecată să fie nepublică.

---

[1] Potrivit art. 12 alin. (1) din Legea nr. 544/2001, se exceptează de la accesul liber al cetăţenilor, prevăzut la art. 1 şi, respectiv, la art. 11[1], următoarele informaţii:

a) informaţiile din domeniul apărării naţionale, siguranţei şi ordinii publice, dacă fac parte din categoriile informaţiilor clasificate, potrivit legii;

b) informaţiile privind deliberările autorităţilor, precum şi cele care privesc interesele economice şi politice ale României, dacă fac parte din categoria informaţiilor clasificate, potrivit legii;

c) informaţiile privind activităţile comerciale sau financiare, dacă publicitatea acestora aduce atingere dreptului de proprietate intelectuală ori industrială, precum şi principiului concurenţei loiale, potrivit legii;

d) informaţiile cu privire la datele personale, potrivit legii;

e) informaţiile privind procedura în timpul anchetei penale sau disciplinare, dacă se periclitează rezultatul anchetei, se dezvăluie surse confidenţiale ori se pun în pericol viaţa, integritatea corporală, sănătatea unei persoane în urma anchetei efectuate sau în curs de desfăşurare;

f) informaţiile privind procedurile judiciare, dacă publicitatea acestora aduce atingere asigurării unui proces echitabil ori interesului legitim al oricăreia dintre părţile implicate în proces;

g) informaţiile a căror publicare prejudiciază măsurile de protecţie a tinerilor.

j) soluţionarea cererilor de recuzare sau de abţinere se face în *camera de consiliu (şedinţă nepublică)*, faţă de natura şi obiectul acesteia [art. 68 alin. (5) C.proc.pen.].

Potrivit art. 281 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., nerespectarea dispoziţiilor cu privire la *publicitatea şedinţei de judecată* atrage *nulitatea absolută* a actelor procesuale sau procedurale efectuate de instanţă în cadrul unei astfel de proceduri; în cazul în care chiar hotărârea judecătorească a fost pronunţată într-o cauză în care a fost încălcat principiul publicităţii şedinţei de judecată, instanţa de control judiciar urmează a dispune admiterea apelului, desfiinţarea hotărârii astfel pronunţate şi trimiterea cauzei spre rejudecare; încălcarea publicităţii *şedinţei de judecată în apel* constituie totodată şi un caz de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 lit. g) C.proc.pen.

În situaţia în care judecata cauzei s-a desfăşurat în şedinţă publică, deşi potrivit dispoziţiilor legale sus-menţionate era necesară judecarea în *şedinţă nepublică* sau *în camera de consiliu*, sancţiunea aplicabilă este *nulitatea relativă*, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 282 C.proc.pen.

§2. Oralitatea şedinţei de judecată

- este principiul specific fazei de judecată a procesului penal, ce constă în posibilitatea participanţilor la procesul penal de a se exprima oral pe parcursul procedurilor desfăşurate în faţa instanţei de judecată; se asigură astfel publicitatea, contradictorialitatea şi nemijlocirea judecăţii[1];

- principiul oralităţii rezultă şi din diferite prevederi normative referitoare la activitatea instanţei de judecată (de pildă, preşedintele completului *anunţă*, potrivit ordinii de pe lista de şedinţă, cauza a cărei judecare este la rând, *dispune a se face apelul* părţilor şi al celorlalte persoane citate şi constată care dintre ele s-au prezentat sau preşedintele completului *explică* inculpatului în ce constă învinuirea ce i se aduce, *îl înştiinţează* pe inculpat cu privire la dreptul de a nu face nicio declaraţie);

- principiul oralităţii rezultă implicit din jurisprudenţa Curţii Europene în interpretarea art. 6 din Convenţie, obiectivat în dreptul acuzatului de a fi ascultat de o instanţă independentă şi imparţială în faţa căreia să formuleze cereri de probatorii, să adreseze întrebări martorilor sau să combată probele în acuzare sau să îşi exprime punctul de vedere cu privire de temeiurile de fapt sau de drept ale acuzării;

---

[1] În această privinţă, profesorul Traian Pop arăta că: „oralitatea şi nemijlocirea asigură aflarea adevărului, întrucât *declaraţiile orale şi directe sunt mai spontane şi implicit mai sincere decât cele scrise, care pot fi măiestrite, întortocheate, un cuvânt scăpat având aptitudinea de a dezvălui secretul cel mai adânc*; părţile nu îşi pot ascunde gândurile, sentimentele, emoţiile în vorbe, în măsura în care ar putea să şi le ascundă în scris; judecătorul poate observa direct psihologia şi morala părţilor şi a martorilor, pentru a cântări valoarea cuvintelor lor, fiabilitatea probelor" (*T. Pop*, Drept procesual penal, vol. I, Tipografia Naţională S.A., Cluj, 1946, p. 332-333).

- pentru a asigura un proces penal just şi echitabil, este de o importanţă capitală ca acuzatul să fie prezent personal la proces[1], iar obligaţia de a garanta prezenţa acuzatului în sala de judecată, fie în primul ciclu procesual, fie în rejudecare, se clasează ca fiind una din cerinţele fundamentale ale art. 6[2];

- deşi nu este în mod expres prevăzut de parag. 1 al art. 6 din Convenţie, obiectul şi scopul articolului privit în ansamblu duc la concluzia că o persoană împotriva căreia este formulată o acuzaţie în materie penală are dreptul de a participa la şedinţa de judecată. Mai mult, lit. c), d) şi e) ale parag. 3 garantează că orice persoană împotriva căreia este formulată o *acuzaţie în materie penală* are dreptul de a se apăra ea însăşi, de a întreba sau de a solicita audierea martorilor şi de a fi asistată în mod gratuit de un interpret, dacă nu înţelege sau nu vorbeşte limba folosită la audiere şi este greu de acceptat că ar putea exercita aceste drepturi fără să fie prezentă[3];

Rămânând în pronunţare cu privire la unele cereri ale părţilor, instanţa a soluţionat cauza în fond, fără a mai fi dat cuvântul părţilor şi asupra modului cum ar trebui soluţionată cauza în fond, ceea ce le-a lipsit de argumentele pe care le puteau aduce în susţinerile lor *(Trib. Suprem, secţia penală, decizia nr. 1136/1975, în Repertoriu 1976-1980, p. 361).*

- la pronunţarea soluţiei într-o cauză penală, instanţa de judecată trebuie să analizeze toate temeiurile de fapt şi de drept susţinute oral de părţi sau de procuror;

- nerespectarea principiului oralităţii poate atrage sancţiunea *nulităţii relative*, în condiţiile art. 282 C.proc.pen.

§3. Egalitatea armelor

- este un principiu al procesului penal potrivit căruia părţile trebuie să beneficieze de un tratament egal, precum şi de mijloace egale în pregătirea şi susţinerea cauzei în vederea garantării dreptului la un proces echitabil;

- prin asigurarea egalităţii armelor se realizează ***un echilibru procedural*** *între apărare şi acuzare în latura penală a cauzei*; prin urmare, în condiţiile asigurării echilibrului procedural nu este, în sine, relevant din perspectiva egalităţii armelor locul ocupat de procuror în sala de judecată în măsura în care este în continuare prezervat standardul de imparţialitate al instanţei (inclusiv sub aspectul aparenţei de imparţialitate); în acest sens, Curtea Europeană a arătat că locul ocupat de procuror *„nu este suficient prin el însăşi"* pentru a pune în discuţie principiul egalităţii armelor, chiar dacă reprezentantul Ministerului Public are un loc privilegiat în sala de judecată, deoarece acest lucru nu plasează acuzatul într-o situaţie de dezavantaj concret pentru apărarea intereselor sale (*CtEDO, Dirioz c. Turciei, hotărârea din 31 mai 2012, parag. 25*);

---

[1] CtEDO, hotărârea din 24 martie 2005, în cauza *Stoichkov c. Bulgariei*, parag. 56.

[2] CtEDO, hotărârea din 23 noiembrie 1993, în cauza *Poitrimol c. Franţei*, parag. 35.

[3] CtEDO, hotărârea din 12 ianuarie 1998, în cauza *Colozza c. Italiei*, parag. 27.

- *în ceea ce priveşte latura civilă* a cauzei, egalitatea armelor trebuie analizată în raporturile dintre acuzare, apărare (inculpat şi partea responsabilă civilmente) şi partea civilă; în această ultimă privinţă Curtea Europeană a reţinut „interesele complementare ale părţii civile cu cele ale ministerului public" în cauzele penale în care acţiunea civilă este alăturată acţiunii penale, arătând că „partea civilă nu poate fi considerată nici adversarul Ministerului Public, dar nici, în mod necesar, aliatul acestuia, rolurile şi obiectivele acestora fiind în mod evident distincte" (cauza *Berger c. Franţei*);

- Curtea Europeană a arătat că una din exigenţele unui proces echitabil este egalitatea armelor, ce implică obligaţia de a oferi fiecărei părţi posibilitatea rezonabilă de a prezenta cauza sa în asemenea condiţii care să nu o plaseze într-un net dezavantaj în raport cu adversarul său (cauza *Neumeister c. Austriei*); tot astfel, instanţa europeană a arătat că egalitatea armelor reprezintă un element al noţiunii mai largi a procesului echitabil, care include, de asemenea, şi principiul contradictorialităţii (cauza *Werner c. Austriei*);

- principiul egalităţii armelor este intim legat de cel a contradictorialităţii, ambele constituind elementele fundamentale prin care este garantat dreptul la apărare în cadrul procesului penal;

- deşi nu este consacrat ca un principiu distinct al procesului penal, din ansamblul reglementării modului de desfăşurare a procesului penal rezultă că respectarea principiului egalităţii armelor între acuzare şi apărare este intrinsecă sistemului de drept român [de exemplu, inculpatul, părţile civile sau responsabile civilmente, precum şi procurorul au dreptul de a exercita calea ordinară de atac a apelului atât pe latura penală, cât şi pe latura civilă a cauzei (art. 409 C.proc.pen.); apelul declarat de procuror şi retras ulterior poate fi însuşit de partea în favoarea căreia a fost declarat [art. 415 alin. (4) C.proc.pen.]; calea ordinară de atac declarată de o parte poate fi examinată prin extindere *in favorem* şi cu privire la alte părţi ce fac parte din acelaşi grup procesual (art. 419 C.proc.pen.).

§4. Principiul contradictorialităţii

- principiul contradictorialităţii se află într-o strânsă legătură cu principiul egalităţii armelor, ca părţi ale dreptului la un proces echitabil şi implică dreptul fiecărei părţi sau al persoanei vătămate de a lua cunoştinţă de toate actele dosarului sau de observaţiile, rapoartele prezentate judecătorului şi de a le discuta în faţa acestuia în vederea influenţării deciziei instanţei, într-o procedură contradictorie care să nu o plaseze pe vreuna dintre părţi într-o situaţie dezavantajoasă, în scopul păstrării justului echilibru între părţi[1];

[1] În *DCC nr. 506 din 30 iunie 2015* s-a reţinut că dreptul la un proces contradictoriu înseamnă, într-un proces penal, că atât procurorului, cât şi părţii şi persoanei vătămate trebuie să li se ofere posibilitatea de a avea cunoştinţă şi de a putea aduce observaţii referitoare la toate probele prezentate sau la observaţiile depuse de către cealaltă parte în vederea influenţării deciziei instanţei.

- este un principiu specific fazei de judecată[1], potrivit căruia toate mijloacele de probă, cererile sau excepţiile solicitate/invocate de procuror, persoana vătămată sau de părţi, ori propuse din oficiu de către instanţă, să fie supuse dezbaterii contradictorii în şedinţă publică, astfel încât acuzarea şi apărarea să aibă ocazia adecvată de a-şi preciza poziţia şi de a combate susţinerile contrare [art. 351 alin. (2) C.proc.pen.]; de exemplu, instanţa are obligaţia de a pune în discuţia părţilor încadrarea juridică a faptelor de care este acuzat inculpatul, indiferent dacă aceasta este mai grea sau mai uşoară decât aceea pentru care s-a dispus trimiterea în judecată;

- nu este necesar ca în toate cazurile să fi avut loc efectiv o dezbatere în contradictoriu, principiul fiind respectat şi dacă instanţa a creat oportunitatea dezbaterii contradictorii prin punerea în discuţie a cererilor şi excepţiilor sau prin parcurgerea stadiului dezbaterilor; lipsa persoanei vătămate sau a părţii legal citate de la termenul în care au fost puse în discuţie cererile şi excepţiile ori de la dezbateri nu conduce la concluzia încălcării principiului contradictorialităţii chiar dacă instanţa a ascultat doar concluziile procurorului;

- în vederea asigurării contradictorialităţii procedurii în faza de judecată, persoana vătămată, părţile şi procurorul au dreptul de a consulta dosarul sau de a obţine fotocopii de pe actele acestuia;

- în scopul asigurării respectării principiului contradictorialităţii, legea prevede obligaţia instanţei de a-l înştiinţa pe inculpat după citirea actului de sesizare cu privire la dreptul de a pune întrebări coinculpaţilor, persoanei vătămate, celorlalte părţi, martorilor, experţilor şi de a da explicaţii în tot cursul cercetării judecătoreşti, când socoteşte că este necesar; de asemenea, persoana vătămată şi părţile trebuie să fie legal citate pentru a participa la judecată;

- prin DCC nr. 21/2018 s-a reţinut că **legiuitorul a conferit *informaţiilor clasificate***[2], apreciate „esenţiale pentru soluţionarea cauzei", **valoare probatorie în**

---

[1] Încălcarea exigenţelor convenţionale referitoare la independenţa şi imparţialitatea instanţei conduce implicit şi la neantizarea principiului contradictorialităţii, care nu poate fi deplin decât în ipoteza în care instanţa satisface cerinţele prevăzute de art. 6 parag. 1 CEDO.

[2] Potrivit art. 15 lit. b) din Legea nr. 182/2002, prin *informaţii clasificate* se înţeleg informaţiile, datele, documentele de interes pentru securitatea naţională, care, datorită nivelurilor de importanţă şi consecinţelor care s-ar produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate. Standardele naţionale de protecţie a informaţiilor clasificate sunt obligatorii şi se stabilesc de către Serviciul Român de Informaţii numai cu acordul Autorităţii Naţionale de Securitate. În DCC nr. 21/2018 s-a arătat că „Informaţiile *secrete de stat* se clasifică pe niveluri de secretizare, în funcţie de importanţa valorilor protejate, de către autorităţile publice expres prevăzute de lege. Orice persoană fizică sau juridică română poate face contestaţie la autorităţile care au clasificat informaţia respectivă, împotriva clasificării informaţiilor, duratei pentru care acestea au fost clasificate, precum şi împotriva modului în care s-a atribuit un nivel sau altul de secretizare. Informaţiile *secrete de serviciu* se stabilesc de conducătorul persoanei juridice, pe baza normelor prevăzute prin hotărâre a Guvernului. Prin includerea informaţiilor *secrete de serviciu* în categoria informaţiilor clasificate rezultă implicit că acestea sunt informaţii *de interes pentru securitatea naţională*. Potrivit legii, accesul la informaţii secrete de stat sau secrete de serviciu este permis numai în baza unei autorizaţii scrise, eliberate de conducătorul persoanei juridice care deţine astfel de informaţii,

procesul penal, *acestea putând dovedi, singure sau coroborate cu alte probe, dincolo de orice îndoială rezonabilă, veridicitatea acuzației penale formulate împotriva inculpatului*. Prin urmare, s-a constatat că ***informațiile clasificate dobândesc calitatea de probe în dosar, urmând a fi supuse regimului juridic al probelor instituit de Codul de procedură penală*** și, pe cale de consecință, în privința acestora sunt incidente ***dispozițiile referitoare la controlul legalității probelor***". Curtea Constituțională a mai arătat că: „Problema informațiilor clasificate, esențiale pentru soluționarea cauzei, respectiv verificarea legalității administrării unor astfel de probe, trebuie să fi fost deja soluționată în camera preliminară, deci înainte de a se trece la faza procesuală a judecății în fond, întrucât, în această din urmă fază a procesului penal, nu au cum să mai existe probe constând în informații clasificate inaccesibile părților, fără a se încălca dispozițiile art. 324-347 C.proc.pen. și jurisprudența Curții Constituționale în materia procedurii camerei preliminare";

- prin Legea de modificare a Codului de procedură penală au fost abrogate dispozițiile art. 352 alin. (11) și (12) C.proc.pen. și a fost completat art. 374 C.proc.pen. cu două alineate care au o reglementare identică celei stipulate de art. 345 alin. (1^1) și (1^2), norme care vor fi incidente atunci când în cursul cercetării judecătorești urmează a fi administrate probe ce constituie informații clasificate. Prin urmare:

a. dacă urmează a fi administrate probe ce constituie informații clasificate (de pildă, rapoarte informative de filaj, note de relații realizate de ofițerii specializați în culegerea informațiilor), instanța solicită autorității competente, de urgență, declasificarea sau trecerea acestora la un nivel inferior de clasificare și, după caz, acordă apărătorilor părților și ai persoanei vătămate accesul la informațiile clasificate, condiționat de deținerea autorizației de acces prevăzute de lege (*certificat ORNIS*)[1]; Dacă

---

după notificarea prealabilă la Oficiul Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat. Legea interzice expres clasificarea ca *secrete de stat* a informațiilor, datelor sau documentelor în scopul ascunderii încălcărilor legii, erorilor administrative, limitării accesului la informațiile de interes public, restrângerii ilegale a exercițiului unor drepturi ale vreunei persoane sau lezării altor interese legitime, precum și a informațiilor, datelor sau documentelor referitoare la o cercetare științifică fundamentală care nu are o legătură justificată cu securitatea națională [art. 24 alin. (5) și (6) din lege]. De asemenea, legea interzice expres clasificarea ca *secrete de serviciu* a informațiilor care, prin natura sau conținutul lor, sunt destinate să asigure informarea cetățenilor asupra unor probleme de interes public sau personal, pentru favorizarea ori acoperirea eludării legii sau obstrucționarea justiției. În conformitate cu art. 5 lit. c) din Legea nr. 182/2002, măsurile ce decurg din aplicarea legii sunt destinate să garanteze că informațiile clasificate sunt distribuite exclusiv persoanelor îndreptățite, potrivit legii, să le cunoască. *În acest sens*, art. 26 și art. 33 din H.G. nr. 585/2002 pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România (M.Of. nr. 485 din 5 iulie 2002), prevăd că transmiterea informațiilor clasificate către alți utilizatori se va efectua numai dacă aceștia dețin certificate de securitate sau autorizații de acces corespunzător nivelului de secretizare, iar accesul la informații clasificate este permis cu respectarea principiului necesității de a cunoaște numai persoanelor care dețin certificat de securitate sau autorizație de acces, valabile pentru nivelul de secretizare a informațiilor necesare îndeplinirii atribuțiilor de serviciu (în această situație regăsindu-se și avocații)".

[1] În DCC nr. 21/2018 Curtea Constituțională a reținut că: „Potrivit art. 7 alin. (1) din Legea nr. 182/2002, pot avea *acces la informații clasificate secrete de stat* persoanele

aceştia nu deţin autorizaţia de acces prevăzută de lege, iar părţile sau, după caz, persoana vătămată nu-şi desemnează un alt apărător care deţine autorizaţia prevăzută de lege, instanţa ia măsuri pentru desemnarea unor avocaţi din oficiu care deţin această autorizaţie;

b. după consultarea autorităţii competente, instanţa, prin încheiere, poate refuza motivat accesul la informaţiile clasificate, dacă acesta ar putea conduce la periclitarea gravă a vieţii sau a drepturilor fundamentale ale unei persoane sau dacă refuzul este strict necesar pentru apărarea securităţii naţionale ori a unui alt interes public important. În acest caz, informaţiile clasificate nu pot servi la pronunţarea unei soluţii de condamnare, de renunţare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei în cauză.

- potrivit art. 51 LPACPP, accesul la informaţii clasificate ce constituie secret de stat, respectiv secret de serviciu este garantat, sub condiţia validării numirii şi a depunerii jurământului, şi ***pentru judecători, procurori, magistraţi-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie***, care, în concordanţă cu atribuţiile specifice, sunt îndreptăţiţi să aibă acces la informaţiile clasificate, în baza unor proceduri interne ale instituţiilor din care aceştia fac parte, avizate de Oficiul Registrului Naţional al Informaţiilor Secrete de Stat, după ce au luat cunoştinţă de responsabilităţile ce le revin privind protecţia informaţiilor clasificate şi au semnat angajamentul scris de păstrare a secretului; pentru judecători, procurori şi magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, procedura internă a fost stabilită prin Hotărârea Plenului C.S.M. nr. 140 din 6 februarie 2014 prin care a fost aprobat Regulamentul privind accesul judecătorilor, procurorilor şi magistraţilor-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie la informaţii clasificate secrete de stat şi secrete de serviciu[1];

---

verificate în prealabil cu privire la onestitatea şi profesionalismul lor, referitoare la utilizarea acestor informaţii, iar potrivit art. 28 din aceeaşi lege, accesul la informaţii secrete de stat este permis numai în baza unei *autorizaţii scrise*, eliberate de conducătorul persoanei juridice care deţine astfel de informaţii, după notificarea prealabilă la Oficiul Registrului Naţional al Informaţiilor Secrete de Stat, această autorizaţie fiind eliberată pe niveluri de secretizare prevăzute la art. 15 lit. f) din lege – strict secret de importanţă deosebită, strict secret şi secret – în urma verificărilor efectuate cu acordul scris al persoanei în cauză asupra acesteia. De asemenea, în conformitate cu art. 33 din H.G. nr. 585/2002, accesul la informaţiile clasificate este permis doar cu respectarea *principiului necesităţii de a cunoaşte*, numai persoanelor care deţin certificate de securitate sau autorizaţie de acces, valabile pentru nivelul de secretizare a informaţiilor necesare îndeplinirii atribuţiilor de serviciu. În art. 35 din aceeaşi hotărâre se precizează că persoanele cărora le-au fost eliberate certificate de securitate sau autorizaţii de acces vor fi instruite, atât la acordarea acestora, cât şi periodic, cu privire la conţinutul reglementărilor din materia protecţiei informaţiilor clasificate. Există cazuri excepţionale (determinate de situaţii de criză, calamităţi sau evenimente imprevizibile) când se poate acorda acces de către conducătorul unei unităţi unor persoane care nu deţin certificat de securitate sau autorizaţie de acces, cu condiţia asigurării unui sistem corespunzător de evidenţă (art. 36 din hotărâre)".

[1] Potrivit art. 2 alin. (1) din Regulamentul privind accesul judecătorilor, procurorilor şi magistraţilor-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie la informaţii clasificate secrete de stat şi secrete de serviciu, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 140 din 6 februarie 2014, pentru judecători, procurori şi magistraţii-asistenţi ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, accesul la informaţii clasificate secrete de stat, respectiv secrete de serviciu,

- în ceea ce privește condiționarea legală ca ***avocatul să dețină certificat ORNIS pentru a avea acces la informațiile clasificate***, Curtea Constituțională a arătat că „transmiterea informațiilor clasificate către alți utilizatori, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege, se va efectua numai dacă aceștia dețin **certificate de securitate sau autorizații de acces corespunzător nivelului de secretizare**, iar accesul la informații clasificate este permis, cu respectarea principiului necesității de a cunoaște, numai persoanelor care dețin certificat de securitate sau autorizație de acces, valabile pentru nivelul de secretizare a informațiilor necesare îndeplinirii atribuțiilor de serviciu (în această situație regăsindu-se și avocatul, deci apărătorul inculpatului). Cu privire la primul aspect criticat, respectiv condiționarea accesului la informațiile clasificate de deținerea certificatului de securitate sau a autorizației de acces corespunzător nivelului de secretizare, Curtea apreciază că rămân pe deplin valabile argumentele reținute în Decizia nr. 1120 din 16 octombrie 2008 și în Decizia nr. 1335 din 9 decembrie 2008, precitate. Astfel, „de vreme ce prevederile de lege criticate nu au ca efect blocarea efectivă și absolută a accesului la anumite informații, ci îl condiționează de îndeplinirea anumitor pași procedurali, etape justificate prin importanța pe care asemenea informații o poartă, nu se poate susține încălcarea dreptului la un proces echitabil sau a principiului unicității, imparțialității și al egalității justiției pentru toți. Pe de altă parte, însăși Constituția prevede, potrivit art. 53 alin. (1), posibilitatea restrângerii exercițiului unor drepturi – inclusiv a garanțiilor aferente unui proces echitabil – pentru rațiuni legate de apărarea securității naționale". Prin urmare, Curtea a apreciat ca fiind neîntemeiate criticile de neconstituționalitate care vizează accesul la informațiile clasificate condiționat de îndeplinirea cerinței unei forme de autorizare prealabilă;

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS Curtea subliniază că art. 6 parag. 3 lit. b) din Convenție asigură oricărei persoane acuzate de o infracțiune dreptul să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale. Mai mult, „înlesnirile" care trebuie asigurate oricărui acuzat includ posibilitatea de a fi informat, pentru pregătirea apărării sale, despre rezultatul cercetărilor efectuate pe parcursul procesului. Curtea reamintește că a constatat deja că accesul nerestricționat la dosarul cauzei și folosirea nerestricționată a notițelor, inclusiv, după caz, posibilitatea de

---

este garantat. Conform art. 2 alin. (2) din Regulament, judecătorii și procurorii, inclusiv membrii Consiliului Superior al Magistraturii care au calitatea de judecător și procuror, sunt îndreptățiți să aibă acces la informațiile clasificate secret de stat ori secret de serviciu, fără îndeplinirea procedurilor de verificare prevăzute la art. 7 alin. (1)-(3) și art. 28 din Legea nr. 182/2002, după ce au luat cunoștință de responsabilitățile ce le revin privind protecția informațiilor clasificate și au semnat angajamentul scris de păstrare a secretului prevăzut de art. 7 alin. (4), respectiv art. 36 alin. (3) din aceeași lege. Art. 11 din Regulament prevede că documentele clasificate pot fi accesibile personalului instanțelor sau, după caz, al parchetelor, părților, apărătorilor acestora, experților, interpreților, potrivit procedurii reglementate de Legea nr. 182/2002, Hotărârea Guvernului nr. 585/2002, respectiv Hotărârea Guvernului nr. 781/2002, numai dacă dețin certificate de securitate pentru acces la informații clasificate sau autorizații de acces, corespunzător clasei, respectiv nivelului de secretizare a fiecăruia dintre documentele volumului corespunzător și dacă argumentează principiul necesității de a cunoaște.

a obţine copii ale documentelor relevante, constituie garanţii importante ale procesului echitabil. Neasigurarea acestui tip de acces a reprezentat, în motivarea Curţii, unul dintre factorii care au determinat constatarea încălcării principiului egalităţii armelor. În prezenta cauză, Curtea reţine că avocaţii reclamantului nu au putut obţine acces direct la dosarul cauzei decât într-un stadiu târziu; iniţial, nu li s-a furnizat nicio copie a rechizitoriului. Mai mult, aceştia nu au putut obţine o copie a transcrierilor interceptărilor telefonice sau o copie înregistrată a convorbirilor telefonice interceptate folosite ca probe în dosar. În această privinţă, avocaţii reclamantului au adresat instanţelor interne numeroase cereri pentru încuviinţarea accesului la dosar. De asemenea, Curtea reţine că lipsa accesului la dosar, care a cauzat dificultăţi pentru pregătirea apărării, a fost tocmai motivul invocat de avocaţii reclamantului pentru a cere renunţarea la mandatul de reprezentare a reclamantului *(CtEDO, hotărârea din 18 martie 2014, în cauza Beraru c. României, parag. 69-71)*.

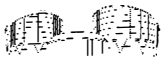

Principiile care intră sub incidenţa obligaţiei de desecretizare a unor probe relevante în ancheta penală au fost stabilite de Marea Cameră în cauza *Rowe şi Davis c. Marii Britanii*, după cum urmează: „Un aspect fundamental al dreptului la un proces echitabil constă în faptul că ancheta penală, inclusiv elementele unei astfel de anchete care au legătură cu procedura, trebuie să fie în contradictoriu şi trebuie să existe o egalitate a armelor între acuzare şi apărare. Dreptul la un proces în contradictoriu presupune, într-o cauză penală, faptul că atât acuzarea, cât şi apărarea trebuie să aibă posibilitatea de a cunoaşte şi comenta observaţiile depuse şi probele prezentate de cealaltă parte (...). În plus, art. 6 parag. 1 impune, ca şi legislaţia engleză (...), ca acuzarea să desecretizeze pentru apărare toate probele materiale de care dispune în favoarea sau împotriva acuzaţilor (...). Cu toate acestea, (...) dreptul la desecretizarea probelor evidente nu este un drept absolut. În orice anchetă penală pot exista interese concurente, precum securitatea naţională sau nevoia de a proteja martorii care riscă represalii sau nu divulgă metodele poliţiei de anchetare a unei infracţiuni, care trebuie să cântărească împotriva drepturilor acuzatului (...). În unele cazuri, poate fi necesară ascunderea anumitor probe de apărare, astfel încât să se protejeze drepturile fundamentale ale altei persoane sau pentru a garanta un interes public important. Cu toate acestea, doar astfel de măsuri care restricţionează drepturile apărării care sunt strict necesare sunt permise conform art. 6 parag. 1 (...). În plus, pentru a garanta faptul că acuzatul beneficiază de un proces echitabil, orice dificultăţi cauzate apărării de o limitare a drepturilor sale trebuie să fie suficient compensată de procedura urmată de autorităţile judecătoreşti. În cazurile în care probele au fost ascunse apărării din motive de interes public, nu este de competenţa acestei instanţe să se pronunţe cu privire la necesitatea strictă a acestei desecretizări având în vedere faptul că, precum o regulă generală, instanţele naţionale trebuie să evalueze probele prezentate în faţa lor (...). În schimb, sarcina Curţii Europene este de a stabili dacă procedura de luare a deciziilor, aplicată în fiecare cauză, este conformă, pe cât posibil, cerinţelor procedurilor adverse şi egalităţii armelor şi includea garanţii adecvate pentru a apăra interesele acuzatului". În cauza menţionată anterior, *Rowe şi Davis c. Marii Britanii*, Curtea a stabilit o încălcare a art. 6 parag. 1 în temeiul faptului că

anumite probe, care puteau fi folosite pentru a submina credibilitatea martorilor cheie ai acuzării, au fost ascunse atât de acuzare, cât şi de apărare, cât şi de judecătorul din prima instanţă, nedesecretizarea lor din motive de imunitate în interes public fiind ulterior dispusă de curtea de apel în urma unei audieri *ex parte*. Curtea nu a considerat că această procedură în faţa instanţei de apel era suficientă pentru a repara lipsa de echitate a procesului, cauzată de absenţa oricărei cercetări amănunţite a informaţiei nedivulgate de judecător. Spre deosebire de acesta din urmă, care a asistat la depoziţiile martorilor şi cunoştea foarte bine toate probele şi chestiunile din cauză, judecătorii curţii de apel depindeau, în înţelegerea lor, de posibila relevanţă a probelor nedivulgate în transcrierile audierilor Crown Court şi de prezentarea chestiunilor de către avocatul acuzării. În plus, judecătorul din prima instanţă era în poziţia de a monitoriza nevoia de desecretizare pe parcursul procesului, în timp ce analiza judecătorilor curţii de apel s-a făcut *ex post facto*. În cauza *Atlan c. Marii Britanii* acuzarea a negat în mod repetat, pe parcursul procesului în primă instanţă, că deţinea probe referitoare la persoana pe care reclamanţii au acuzat-o ca fiind un informator care i-a implicat în mod fals. Cu puţin timp înainte de audierea în apel, acuzarea a informat apărarea că, contrar declaraţiilor precedente, existau anumite probe nedesecretizate. În urma unei audieri *ex parte*, curtea de apel a stabilit că aceste probe pot rămâne nedesecretizate din motive de imunitate în interes public. Curtea a stabilit o încălcare a art. 6 parag. 1 pe motiv că, după cum s-a pronunţat în cauza *Rowe şi Davis c. Marii Britanii*, judecătorul a fost mai bine situat în raport cu judecătorii instanţei de apel pentru a stabili dacă nedesecretizarea probelor materiale poate aduce prejudicii apărării şi, în plus, dacă ar fi putut alege o altă formulare pentru rezumatul său prezentat juraţilor dacă ar fi văzut probele în cauză. În cauza *Dowsett c. Marii Britanii*, din proprie iniţiativă, acuzarea a decis nedivulgarea probelor materiale apărării la proces. O parte din aceste probe au fost ulterior divulgate înainte de audierea în apel, dar Curtea a stabilit încălcarea art. 6 parag. 1 din cauză că o serie de probe materiale erau în continuare ascunse pe motiv de imunitate în interes public şi nu au fost nici măcar prezentate curţii de apel într-o procedură *ex parte*. Din contră, nu a fost identificată nicio încălcare în cauza *Jasper c. Marii Britanii* sau în cauza *Fitt c. Marii Britanii*, unde acuzarea a prezentat toate probele materiale pe care dorea să le ascundă în faţa judecătorului, *ex parte*, pentru ca acesta să se pronunţe cu privire la desecretizare. În cauza *Edwards c. Marii Britanii*, citată anterior, şi cauza *I.J.L., G.M.R. şi A.K.P. c. Marii Britanii* cerinţele art. 6 parag. 1 au fost respectate din cauză că, în fiecare caz, deşi acuzarea a ascuns probe materiale în primă instanţă, a avut loc o desecretizare completă înaintea audierii în apel, iar curtea de apel a putut evalua impactul nedesecretizării anterioare în lumina argumentelor complete şi informate ale apărării. În prezenta cauză, înainte şi pe parcursul procesului reclamanţilor, *United Kingdom Security Service* (Serviciile Secrete ale Regatului Unit) dispuneau de probe de la un „agent sursă" conform cărora o organizaţie teroristă, fără legătură cu reclamanţii, încerca să obţină informaţii cu privire la posibilitatea organizării unui atentat cu bombă la Ambasada Israelului. Informaţiile corelate primite după atentatul cu bombă indicau că, în fapt, nu fusese opera unei organizaţii teroriste. Documentul care conţinea această informaţie („primul document") nu a fost prezentat procurorilor care au

condus procesul împotriva reclamanţilor şi, prin urmare, nu a fost prezentat de acuzare judecătorului pentru ca acesta să se pronunţe cu privire la necesitatea desecretizării sale. Unul dintre celelalte două documente care proveneau din aceeaşi sursă care, totuşi, nu se refereau la informaţia din primul document, a fost prezentat judecătorului pe parcursul audierii de desecretizare. Probele nedesecretizate au fost iniţial analizate de curtea de apel într-o audiere *ex parte*, anterior acordării permisiunii de a introduce apel. La începutul audierii apelului pe fond, curtea de apel, într-o componenţă diferită, a audiat argumentele referitoare la procedura care trebuia urmată în vederea pronunţării unei sentinţe cu privire la pretenţia Coroanei de imunitate în interes public, înainte de a decide să examineze probele într-o audiere *ex parte*. Reclamanţii nu au fost reprezentaţi pe parcursul acestei audieri nici de propriul avocat, nici de un avocat special numit şi verificat. Cu toate acestea, în urma audierii privind desecretizarea şi cu mult înainte de audierea reluată în apel, curtea de apel a divulgat reclamanţilor un rezumat al informaţiilor incluse în primul document, precum şi o listă a evenimentelor care au dus la faptul că probele nedesecretizate nu au fost prezentate judecătorului. În hotărârea sa din 1 noiembrie 2001, curtea de apel a observat faptul că, cu excepţia probelor care au fost prezentate reclamanţilor în rezumat, nu a fost prezentat niciun element semnificativ în faţa instanţelor, care să nu fi fost prezentat judecătorului. Reclamanţilor li s-a oferit ocazia completă de a prezenta argumente cu privire la probele care au fost desecretizate în rezumat şi cu privire la semnificaţia acestora pentru chestiunile ridicate de prezenta cauză. Pe baza argumentelor prezentate, curtea de apel a stabilit că reclamanţii nu au făcut obiectul niciunei nedreptăţi prin faptul că nu li s-a permis accesul la probele nedesecretizate în cauză, având în vedere că probele nu adăugau nimic semnificativ celor desecretizate la proces şi că apărarea nu a făcut nicio încercare, la proces, să profite, prin prezentarea lor sub orice formă în faţa juraţilor, a probelor similare care au fost desecretizate la proces. Având în vedere măsura în care probele ascunse au fost desecretizate reclamanţilor de către curtea de apel, faptul că instanţa a putut considera impactul noilor probe asupra siguranţei condamnării reclamanţilor în lumina argumentelor detaliate oferite de avocatul apărării şi a faptului că, în opinia instanţei, probele nedesecretizate nu adăugau nimic semnificativ elementelor deja desecretizate la proces, Curtea consideră că această cauză este foarte similară cauzelor *Jasper c. Marii Britanii* şi *Fitt c. Marii Britanii*, *Edwards c. Marii Britanii* şi *I.J.L., G.M.R. şi A.K.P. c. Marii Britanii* şi cauzelor *Rowe şi Davis c. Marii Britanii*, *Atlan c. Marii Britanii* sau *Dowsett c. Marii Britanii* şi că neprezentarea probelor nedesecretizate în faţa judecătorului a fost, în anumite circumstanţe ale cauzei, remediată de procedura ulterioară în faţa curţii de apel. Prin urmare, în speţă, nu a fost încălcat art. 6 din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 7 iunie 2007, în cauza Botmeh şi Alami c. Marii Britanii, parag. 36-45)*.

Curtea reaminteşte că mijloacele de probă trebuie administrate, în principiu, în faţa acuzatului în şedinţă publică, în vederea dezbaterii contradictorii. Acest principiu suportă unele excepţii, dar care nu pot fi acceptate decât cu respectarea dreptului la apărare; ca regulă generală, parag. 1 şi 3 lit. d) ale art. 6 impun a se acorda acuzatului posibilitatea corespunzătoare şi suficientă

de a contesta o mărturie în acuzare şi de a interoga martorul, la momentul luării mărturiei sau la un moment ulterior. În speţă, Curtea constată că soluţia de condamnare a reclamantul se întemeiază, de o manieră determinantă, pe declaraţiile martorilor date în timpul urmăririi penale. Aşa cum a mai precizat cu alte ocazii, Curtea consideră că în anumite circumstanţe poate fi necesar pentru autorităţile judiciare să utilizeze declaraţii din timpul urmăririi penale ori a actelor premergătoare acesteia. În cazul în care acuzatul a avut posibilitatea corespunzătoare şi suficientă de a le contesta, la momentul în care au fost făcute sau ulterior, utilizarea acestor declaraţii nu încalcă prin ea însăşi art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d). Trebuie constatat că în timpul urmăririi penale reclamantul nu a fost confruntat decât cu unul dintre cei 9 martori a căror mărturie a fost folosită de instanţă pentru a-şi fundamenta soluţia de condamnare a reclamantului. Pe de altă parte, acest martor, precum şi alţi şase au fost audiaţi în faţa instanţei în şedinţă publică, în prezenţa reclamantului şi a avocatului, aceştia având posibilitatea de a le adresa întrebări martorilor. Simplul fapt că martorii respectivi au revenit asupra declaraţiilor date în timpul urmăririi penale nu schimbă cu nimic faptul că reclamantul a avut posibilitatea corespunzătoare şi suficientă de a interoga sau de a cere avocatului să interogheze martorii în timpul dezbaterilor. Curtea reţine în continuare că instanţele naţionale au avut în vedere la pronunţarea soluţiei de condamnare declaraţiile a doi martori care au fost ascultaţi în cursul urmăririi penale şi cu privire la care reclamantul nu a avut posibilitatea de a-i interoga nici la momentul ascultării şi nici mai târziu pe parcursul procesului. Cu privire la cei doi martori care nu s-au prezentat pentru a fi ascultaţi în faţa instanţelor în şedinţă publică, Curtea constată că avocatul reclamantului a renunţat în faţa curţii de apel la audierea lor. Sub acest aspect, Curtea reiterează că nici litera şi nici spiritul art. 6 parag. 1 şi 3 nu împiedică o persoană să renunţe după bunul său plac, de o manieră tacită sau expresă, la garanţiile consacrate de aceste texte, între care şi dreptul de a obţine ascultarea unui martor; în egală măsură, renunţarea trebuie să fie, în orice caz, neechivocă şi să nu atingă niciun interes public important. În cauza de faţă, Curtea apreciază că prin declaraţia făcută de către reclamant, prin intermediul avocatului său, în faţa instanţei competente, că nu înţelege să îşi menţină cererea de audiere a celor doi martori, reclamantul s-a expus în mod conştient riscului unei condamnări întemeiate pe declaraţiile celor doi martori. De altfel, având în vedere plenitudinea de jurisdicţie pe care o au instanţele de apel în materie penală în România, curtea de apel, ca urmare a efectului devolutiv al apelului, a fost pusă în situaţia de a rejudeca dosarul sub toate aspectele de fapt şi de drept. Curtea relevă că declaraţiile celor doi martori erau ataşate la dosarul cauzei de la prima instanţă, astfel că atât reclamantul, cât şi avocatul acestuia aveau cunoştinţă de ele. Curtea deduce că reclamantul, reprezentat în faţa tribunalului de către un avocat ales, era în măsură să evalueze riscul care rezulta din decizia de a renunţa la citarea şi audierea martorilor despre care s-a făcut vorbire. În ceea ce priveşte decizia instanţelor de a respinge cererea avocatului de a audia doi martori suplimentari, Curtea apreciază că admisibilitatea probelor constituie o problemă de drept intern şi că revine în principiu instanţelor naţionale aprecierea probelor administrate. Art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenţie lasă în sarcina instanţelor interne aprecierea utilităţii administrării probei testimoniale. Acest articol nu obligă la

convocarea şi ascultarea oricărui martor în apărare. Nu este suficient să se demonstreze că acuzatul nu a putut interoga un anume martor propus în apărare, ci este necesar ca acesta să probeze că ascultarea unui martor era necesară pentru aflarea adevărului, precum şi vătămarea dreptului la apărare cauzată prin refuzul ascultării acelui martor. Astfel, numai circumstanţe excepţionale pot conduce Curtea la concluzia că neascultarea unei persoane ca martor constituie o încălcare a art. 6. În speţă, Curtea nu consideră că se găseşte într-o situaţie excepţională în care să analizeze modul în care o instanţă naţională a apreciat asupra admisibilităţii unei probe. Curtea constată că instanţa naţională (curtea de apel) a respins cererea de ascultare a doi martori suplimentari formulată de inculpat pentru motivul că aceste declaraţii nu erau susceptibile să clarifice unul dintre elementele constitutive ale infracţiunii. Curtea observă că soluţia instanţei naţionale de respingere a cererii de ascultare a celor doi martori a fost motivată prin raportare la lipsa de pertinenţă a probei propuse, iar nu prin faptul că acest mijloc de probă nu a fost propus cu ocazia judecăţii în primă instanţă. Curtea a observat, de asemenea, că instanţele naţionale au înlăturat într-o manieră motivată declaraţiile prin care unii martori au revenit asupra depoziţiilor anterioare. Trebuie subliniat că nimic nu probează că martorii au fost constrânşi de către organele de cercetare penală pentru a da declaraţiile respective. În special, Curtea a notat că niciunul dintre martorii respectivi nu a depus plângere penală la parchet pentru utilizarea violenţelor, ameninţărilor sau a oricăror alte metode de constrângere în scopul strângerii probelor, infracţiunea fiind prevăzută de dispoziţiile interne. De asemenea, Curtea apreciază că procedura a avut un caracter echitabil în ansamblu. Reclamantul a fost prezent la şedinţele publice de judecată şi a fost ascultat în prezenţa avocatului său, s-a bucurat de o procedură contradictorie, a avut acces la piesele dosarului şi a fost reprezentat de un avocat ales în toate stadiile procesuale. Curtea mai reţine că instanţele naţionale au înlăturat motivat declaraţiile martorilor care au revenit asupra celor declarate anterior. Trebuie, de asemenea, constatat că nu există nicio probă că acei martori au fost constrânşi de organele de urmărire penală să dea acele declaraţii; în special, Curtea notează că niciunul dintre aceşti martori nu a depus o plângere prin care să sesizeze utilizarea de violenţe, ameninţări sau folosirea altor mijloace de constrângere în vederea obţinerii de probe de către organele de urmărire penală în condiţiile în care astfel de fapte sunt incriminate. Având în vedere toate acestea, Curtea apreciază că în cauză nu a existat o încălcare a dispoziţiilor art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 3 mai 2011, în cauza Andrei Iulian Roşca c. României, parag. 33-39).*

Curtea reaminteşte că admisibilitatea probelor intră în primul rând sub incidenţa normelor de drept intern şi că, în principiu, instanţele naţionale trebuie să evalueze probele administrate. Misiunea încredinţată Curţii de Convenţie nu constă în a se pronunţa asupra chestiunii de a şti dacă depoziţiile martorilor au fost admise în mod corect ca probe, ci în a verifica dacă procedura considerată în ansamblu, inclusiv modalitatea de prezentare a mijloacelor de probă, a avut un caracter echitabil. Într-adevăr, astfel cum Curtea a precizat în repetate rânduri în anumite circumstanţe, poate fi necesar ca autorităţile judiciare să poată avea acces la depoziţiile din etapa de pregătire a materialului de

urmărire penală. În cazul în care acuzatul a avut o ocazie adecvată şi suficientă pentru a contesta astfel de depoziţii, la momentul la care au fost făcute sau mai târziu, folosirea acestora nu este contrară în sine art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d). Curtea constată că, în prezenta cauză, martorul S.I. fusese interogat de parchet în absenţa reclamantei sau a avocatului său. Deşi reclamanta a solicitat instanţelor naţionale să efectueze un nou interogatoriu al acestui martor şi în pofida eforturilor depuse de către instanţele interne în acest scop, acest lucru nu s-a putut realiza din cauza stării sale de sănătate. La rândul său, Curtea Supremă a apreciat că nu se impunea o nouă administrare a probelor. Deşi curtea de apel a acceptat să depună la dosar declaraţia autentificată în care S.I. răspunsese întrebărilor adresate de avocatul reclamantei, Curtea observă că instanţa nu i-a acordat aceeaşi importanţă ca unei declaraţii făcute în faţa instanţei. Într-adevăr, a reţinut că această declaraţie, făcută în afara cadrului procesual, ar fi putut fi influenţată de soţul reclamantei. Prin urmare, curtea de apel nu a luat-o în considerare decât în măsura în care corobora declaraţia lui S.I. făcută la momentul cercetării cu celelalte depoziţii ale martorilor. În aceste condiţii, Curtea nu consideră că faptul că reclamanta a putut interoga pe S.I. prin intermediul avocatului său şi într-un cadru extraprocedural poate fi considerat în cauză ca o „ocazie adecvată şi suficientă" de a contesta declaraţia acestui martor făcută la momentul cercetării. În afară de aceasta, Curtea reaminteşte că dreptul la apărare nu este restrâns în mod incompatibil cu garanţiile prevăzute la art. 6 decât în cazul în care condamnarea se bazează, în întregime sau într-o proporţie considerabilă, pe depoziţiile unei persoane pe care acuzatul nu a putut-o interoga sau în cazul căreia nu a putut solicita proba cu interogatoriul nici la stadiul de instrumentare, nici în cursul dezbaterilor. În această privinţă, Curtea constată, asemenea Guvernului, că respectiva condamnare a reclamantei pentru săvârşirea infracţiunii de abuz în serviciu se baza pe depoziţiile martorilor care au fost audiaţi de curtea de apel. Curtea ia act de faptul că şi declaraţia lui S.I. a fost luată în considerare numai în partea sa care corespundea declaraţiilor altor martori, aceştia fiind audiaţi de curtea de apel. De asemenea, curtea de apel a examinat înscrisurile depuse la dosar ţinând seama de legislaţia aplicabilă în materie de lichidare judiciară. Prin urmare, Curtea consideră că respectiva condamnare a reclamantei pentru săvârşirea infracţiunii de abuz în serviciu nu se baza exclusiv sau în mod hotărâtor pe declaraţia făcută de S.I. la momentul instrumentării. Având în vedere consideraţiile precedente, Curtea concluzionează că dreptul la apărare al reclamantei nu este restrâns în mod incompatibil cu garanţiile prevăzute la art. 6 din Convenţie. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 2 februarie 2010, în cauza Mariana Marinescu c. României, parag. 76-82).*

Încadrarea juridică a faptei constituie stabilirea temeiului juridic al răspunderii penale şi, totodată, a felului şi limitelor pedepsei aplicabile. Având în vedere consecinţele pe care le poate avea schimbarea încadrării juridice, legea de procedură penală prevede că, în faţa primei instanţe, această schimbare nu poate avea loc decât în anumite condiţii, a căror îndeplinire constituie o garanţie atât a dreptului la apărare al părţilor şi, în primul rând, al inculpatului, cât şi a soluţionării corecte a cauzei. Aceste condiţii se referă la obligaţia instanţei de a

pune în discuţia părţilor noua încadrare, procurorul şi părţile urmând să-şi expună concluziile cu privire la necesitatea şi la temeiurile schimbării încadrării juridice, însăşi instanţa fiind datoare să atragă atenţia asupra consecinţelor acestei schimbări şi să explice drepturile inculpatului, şi anume dreptul de a cere lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecăţii, pentru a-şi pregăti apărarea în raport cu noua încadrare. Nu are relevanţă dacă schimbarea încadrării juridice priveşte o infracţiune mai uşoară sau mai gravă, deoarece în ambele cazuri inculpaţii au fost privaţi de posibilitatea de a formula o apărare, în raport cu fapta în noua ei încadrare juridică *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1050/2004, www.scj.ro)*.

În ceea ce priveşte ***contradictorialitatea***, Curtea observă că acest concept este definit în doctrină ca dreptul fiecărei părţi de a participa la prezentarea, argumentarea şi dovedirea pretenţiilor sau apărărilor sale, precum şi dreptul de a discuta şi combate susţinerile şi probele celeilalte părţi. Contradictorialitatea se traduce în aducerea la cunoştinţa celeilalte părţi a argumentelor de fapt şi de drept, pe de-o parte, şi posibilitatea celeilalte părţi de a răspunde acestora, pe de altă parte. Astfel, contradictorialitatea este, în primul rând, posibilitatea reală de a dezbate în faţa judecătorului tot ceea ce este avansat în drept sau în fapt de către adversar şi tot ceea ce este prezentat de acesta, probe sau alte documente. Din perspectiva protejării drepturilor omului, Curtea observă că principiul contradictorialităţii este un element al principiului egalităţii armelor şi al dreptului la un proces echitabil. Astfel, CtEDO a statuat că egalitatea armelor este o trăsătură inerentă a unui proces echitabil care presupune ca fiecărei părţi să i se acorde posibilitatea rezonabilă de a prezenta cauza în condiţii care să nu o plaseze într-o situaţie net dezavantajoasă *vizavi* de adversarul său (cauza *Klimentyev c. Rusiei*). Astfel, instanţa europeană a statuat că a existat o încălcare a prevederilor art. 6 parag. 1 din Convenţie, în cazul în care reclamantul a fost împiedicat să răspundă la observaţiile făcute de avocatul-general în faţa Curţii de Casaţie şi nu i s-a dat o copie a observaţiilor acestuia. Inegalitatea a fost exacerbată de participarea avocatului-general, în calitate de consilier, la deliberările instanţei (cauza *Borgers c. Belgiei*). Totodată, CtEDO a statuat că un aspect fundamental al dreptului la un proces echitabil este acela că, în materie penală, inclusiv elementele ce ţin de procedură ar trebui să se desfăşoare într-o manieră contradictorie, trebuind să existe egalitate de arme între acuzare şi apărare. Dreptul la un proces în contradictoriu înseamnă, într-un caz penal, că atât procurorului, cât şi inculpatului trebuie să li se ofere posibilitatea de a avea cunoştinţă şi de a putea aduce observaţii referitoare la toate probele prezentate sau la observaţiile depuse de către cealaltă parte în vederea influenţării deciziei instanţei *(DCC nr. 166/2015, M.Of. nr. 264 din 21 aprilie 2015)*.

§5. Principiul nemijlocirii

- este principiul specific fazei de judecată, potrivit căruia instanţa trebuie să perceapă direct, nemijlocit mijloacele de probă ce se administrează în cauză, precum şi susţinerile procurorului sau ale părţilor din proces;

- principiile *contradictorialităţii şi oralităţii* se îmbină cu principiul *nemijlocirii*, potrivit căruia judecătorul „percepe direct, nemijlocit, toată activitatea părţilor şi a subiecţilor procesuali secundari; ascultă părţile, martorii, direct, nemijlocit (...). Sub ochii şi urechile judecătorului şi ale părţilor se petrece toată desfăşurarea dezbaterii. Judecătorul este deci pus în situaţia de a percepe şi de a aprecia elementele dezbaterii şi probele, *de visu et de auditu*, în şedinţă, în prezenţa şi sub controlul părţilor interesate şi chiar a publicului asistent. Şi numai pe cele văzute şi auzite în dezbatere şi discutate acolo, sub observaţia şi controlul său nemijlocit, îşi va putea întemeia judecătorul convingerea sa"[1];

Pentru a servi drept temei pentru pronunţarea unei hotărâri judecătoreşti, probele strânse în cursul urmăririi penale şi invocate în rechizitoriu trebuie verificate în cursul cercetării judecătoreşti în mod *nemijlocit, oral, contradictoriu şi în şedinţă publică*. Numai după verificarea acestor probe, inclusiv privitor la legalitatea obţinerii lor, în condiţiile arătate, deci cu respectarea principiilor oralităţii, nemijlocirii, contradictorialităţii, publicităţii şi după administrarea din oficiu sau la cererea părţilor, a oricăror alte probe necesare aflării adevărului, instanţa poate reţine, motivat, care dintre probe exprimă adevărul şi, pe această bază, să pronunţe soluţia, ca unic rezultat impus de probe. Or, în cauză, deşi inculpaţii au negat constant faptele şi vinovăţia şi au invocat nelegalitatea probelor obţinute în faza de urmărire penală, solicitând verificarea constatărilor făcute de organele de poliţie printr-o expertiză, prin audierea unor martori şi prin alte probe solicitate oral şi în scris, în mod nejustificat, după ce a încuviinţat unele dintre probe, instanţa a revenit apoi asupra lor, iar pe altele le-a respins. Procedând în acest mod, şi neavând rol activ, instanţa a pronunţat hotărârea de condamnare *numai pe baza unei cercetări judecătoreşti superficiale*, care s-a rezumat la audierea a trei martori, prin ale căror declaraţii nu s-a ajuns la stabilirea certă a adevărului şi care nu oferă suportul probator necesar pronunţării unei soluţii temeinice şi legale *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5567/2004, www.legalis.ro)*.

- în vederea asigurării nemijlocirii a fost reglementat *principiul continuităţii completului de judecată*, potrivit căruia judecarea unei cauze penale se face pe parcursul întregului proces de acelaşi complet de judecată căruia i-a fost repartizată aleatoriu cauza;

- în doctrină se arată că *principiul continuităţii completului de judecată* presupune că „întreaga dezbatere se desfăşoară sub ochii aceloraşi judecători, în mod neîntrerupt, continuu, pentru ca astfel judecătorii să aibă o documentare minuţioasă asupra fiecărui moment al dezbaterii şi să-şi formeze o idee unitară asupra ansamblului procesului dezbătut"[2];

- în mod excepţional, dacă menţinerea componenţei completului nu este posibilă, schimbarea acesteia se poate realiza fără a fi necesară refacerea actelor deja efectuate, pe parcursul cercetării judecătoreşti, însă cel târziu până la începerea dezba-

---

[1] *Tr. Pop*, Drept procesual penal. Partea specială, vol. IV, 1946, p. 214.
[2] Ibidem.

terilor (*nemijlocire parţială*); având în vedere jurisprudenţa Curţii Europene din cauzele *Beraru c. României şi Cutean c. României, excepţia nemijlocirii parţiale* trebuie privită cu o deosebită atenţie, deoarece, potrivit standardului convenţional, garantarea dreptului la un proces echitabil impune, în principiu, ca judecătorul care pronunţă hotărârea în cauză să fie şi cel în faţa căruia au fost audiaţi nemijlocit inculpatul şi martorii relevanţi;

- în cauza *Beraru c. României (hotărârea din 18 martie 2014)*, Curtea Europeană a constatat încălcarea dreptului la un proces echitabil prin încălcarea principiului nemijlocirii, deoarece unul dintre judecătorii care a făcut parte din completul colegial nu a participat la audierea coinculpaţilor şi a martorilor, însă a evaluat aceste probe cu ocazia pronunţării soluţiei în cauză[1]. Apreciez că optica instanţei de la Strasbourg potrivit căreia „există posibilitatea ca o instanţă superioară sau instanţa supremă să remedieze, **în anumite circumstanţe**, deficienţele procedurii în primă instanţă" trebuie privită corelativ cu necesitatea respectării dublului grad de jurisdicţie prevăzut de art. 2 din Protocolul adiţional nr. 7 la Convenţia europeană;

- în cauza *Cutean c. României (hotărârea din 2 decembrie 2014)*, Curtea a admis că nu există o interdicţie a schimbării componenţei completului de judecată pe parcursul judecăţii în primă instanţă sau în apel dacă este respectat în ansamblul dreptul la un proces echitabil. Curtea a apreciat că, în principiu, probele esenţiale în acuzare, martorii a căror credibilitate este contestată şi inculpaţii trebuie audiaţi de către instanţa care se pronunţă asupra cauzei. Astfel, posibilitatea studierii conţinutului declaraţiilor anterioare ale martorilor sau inculpaţilor nu poate compensa atingerea adusă principiului nemijlocirii administrării probelor. Faţă de considerentele instanţei de contencios european, apreciez că nerespectarea principiului nemijlocirii în prima instanţă poate fi contrabalansată, în anumite condiţii şi circumstanţe, în ipoteza readministrării probelor esenţiale de către instanţa de apel. Cu toate acestea, este necesar ca în cauză esenţa dreptului la apărare să nu fie afectată prin încălcarea principiului nemijlocirii în faţa primei instanţe. Tot astfel, este necesar să se analizeze măsura în care prin nerespectarea principiului nemijlocirii în efectuarea cercetării judecătoreşti nu afectează dreptul la dublu grad de jurisdicţie;

- deopotrivă, în cauza *Antohi c. României (hotărârea din 24 septembrie 2019)*, CtEDO a reiterat principiile din cauza *Cutean* şi a reţinut încălcarea dreptului la un proces echitabil în condiţiile în care hotărârea de condamnare a fost pronunţată de un judecător care nu a procedat la audierea nemijlocită a martorilor şi a inculpatului, deşi inculpatul a solicitat aceasta după schimbarea completului şi în condiţiile în care declaraţiile inculpatului şi ale martorilor erau determinante în cauză. Practic, Curtea Europeană a considerat că este înfrânt dreptul la un proces echitabil în condiţiile în care completul de judecată care a pronunţat hotărârea a evaluat probe pe care nu le-a administrat nemijlocit, deşi avea această posibilitate, iar instanţa de control judiciar nu a compensat restrângerea principiului nemijlocirii prin reaudierea martorilor,

[1] Deopotrivă, instanţa de contencios european a reţinut că apărătorului inculpatului nu i s-a comunicat o copie a rechizitoriului şi nici procesele verbale de redare a convorbirilor telefonice înregistrate, care au avut rol determinant în cauză şi nu a putu consulta dosarul cauzei decât într-un stadiu avansat al procedurii.

respingând cererea inculpatului formulată în acest sens în calea de atac a apelului prin care a fost invocată nerespectarea principiului nemijlocirii de către prima instanţă; CtEDO a mai arătat că, deşi dreptul inculpatului de a se adresa instanţei şi a formula apărări în cadrul pledoariilor orale ori în concluziile scrise are o importanţă aparte, acesta nu poate compensa nerespectarea dreptului inculpatului de a fi audiat pe parcursul procesului penal;

- tot astfel, în cauza *Massimo Gambino* (*C-38/18*, hotărârea din 29.07. 2019) CJUE a apreciat că art. 16 şi 18 din Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European şi a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea şi protecţia victimelor criminalităţii şi de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări naţionale în temeiul căreia, atunci când victima unei infracţiuni a fost audiată pentru prima dată de completul de judecată al unei instanţe penale de prim grad, iar compunerea acestui complet este modificată ulterior, victima menţionată trebuie, în principiu, să fie audiată din nou de completul nou format, atunci când una dintre părţile la procedură refuză ca respectivul complet să se întemeieze pe procesul-verbal al primei audieri a victimei menţionate;

- garantarea dreptului la un proces echitabil prevăzut de art. 6 din Convenţia europeană impune judecătorului primei instanţe ca în cazul schimbării din orice motive a componenţei completului de judecată, să verifice dacă inculpatul apreciază necesară reaudierea sa sau a martorilor relevanţi în faţa noului complet de judecată; în ipoteza în care această obligaţie nu este respectată, va incumba instanţei de apel să procedeze la reaudierea nemijlocită a inculpatului şi a martorilor relevanţi, dacă se apreciază că principiul nemijlocirii şi contradictorialităţii nu a fost afectat în mod semnificativ în esenţa sa în cursul judecăţii în primă instanţă când se impune trimiterea cauzei spre rejudecare în scopul garantării dreptului la dublu grad de jurisdicţie şi dreptul la un proces echitabil;

- dacă schimbarea completului intervine după începerea dezbaterilor, reluarea dezbaterilor este obligatorie, în această etapă procesuală *nemijlocirea* fiind necesar a fi *totală*; sancţiunea nerespectării acestei reguli este *nulitatea absolută* a hotărârii, fiind încălcată o dispoziţie procedurală ce reglementează compunerea completului de judecată;

- deliberarea şi pronunţarea hotărârii se fac, sub sancţiunea *nulităţii absolute*, numai de membrii completului în faţa căruia a avut loc dezbaterea;

- colegiul de conducere al instanţei stabileşte compunerea completelor de judecată la începutul anului, urmărind asigurarea continuităţii acestora. Incidentele procedurale ivite în cursul procesului, altele decât cele referitoare la compunerea completelor de judecată, se soluţionează în condiţiile legii cu respectarea *principiului continuităţii completului de judecată*, precum şi a normelor privind repartizarea aleatorie în cazul în care nu se poate aplica principiul continuităţii; în aceleaşi condiţii se soluţionează şi declaraţiile de abţinere sau cererile de recuzare a procurorului, magistratului-asistent sau grefierului de şedinţă; în caz de disjungere, dosarul nou-format se repartizează aceluiaşi complet pentru respectarea principiul continuităţii completului de judecată.

În conformitate cu dispoziţiile hotărârilor pronunţate de CtEDO, cauzele *Beraru c. României* şi *Cutean c. României*, precum şi în conformitate cu jurisprudenţa instanţei supreme, inclusiv jurisprudenţa completelor de 5 judecători, instanţa a apreciat că este necesară reluarea cercetării judecătoreşti (reaudierea inculpatului, precum şi reaudierea martorilor anterior audiaţi) în vederea respectării principiilor nemijlocirii administrării mijloacelor de probă şi continuităţii completului de judecată. Completul de judecată, în cursul deliberării, a reţinut că instanţa europeană (CtEDO) aplică, constant, principiul precedentului judiciar, astfel că, în raport cu cele două hotărâri contra României, ar putea fi previzibilă o nouă hotărâre în situaţia nerespectării acestora. Schimbarea componenţei completului de judecată constituie un incident în desfăşurarea procedurii, fapt ce a condus ca împotriva României să fie formulate plângeri la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) privind încălcarea dreptului la un proces echitabil din perspectiva continuităţii completului de judecată şi, implicit, al nemijlocirii în administrarea probelor, plângeri în urma cărora instanţa de contencios a drepturilor omului a ajuns la concluzia că a existat o încălcare a art. 6 din Convenţie privind dreptul la un proces echitabil. O primă hotărâre care a analizat aceste aspecte este cea pronunţată în cauza *Beraru c. României*. În această cauză, reclamantul s-a plâns de faptul că, după aproape 5 luni de la începerea judecăţii şi administrarea într-o proporţie covârşitoare a probelor, compunerea completului de judecată s-a modificat prin includerea unui nou judecător, iar acest din urmă judecător a participat la deliberare şi pronunţare fără să fi analizat personal probele. CtEDO a pronunţat o soluţie de condamnare împotriva României, constatând că o modificare adusă compunerii instanţei de judecată ulterior audierii unui martor important ar trebui să determine o nouă audiere a martorului respectiv. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reaminteşte faptul că, în jurisprudenţa constantă a CtEDO, noţiunea de „martor" are un înţeles autonom, acesta fiind nu numai martorul *stricto sensu* conform procedurii interne, ci şi persoana vătămată, parte civilă, expertul, coinculpatul. Cauza *Beraru* nu este singulară în ceea ce priveşte încălcarea principiului nemijlocirii, această problemă fiind supusă analizei CtEDO şi în cauza *Cutean c. României* în care reclamantul a invocat încălcarea dreptului la un proces echitabil prevăzut de art. 6 din Convenţie, întrucât nici el, nici martorii nu au fost audiaţi direct de instanţele care au pronunţat soluţia în cauză. CtEDO a reţinut că niciunul dintre judecătorii care au participat la audierea inculpatului şi a martorilor nu s-a pronunţat asupra acuzaţiilor ce i-au fost aduse, iar judecătorii care au pronunţat soluţiile în cauză nu au procedat la readministrarea acestor probe. CtEDO a respins şi apărarea Guvernului, care a invocat faptul că instanţele care au dat soluţia în cauză au avut la dispoziţie declaraţiile inculpatului şi ale martorilor, aceste declaraţii neputând compensa încălcarea principiului nemijlocirii pe parcursul procedurii. Este adevărat că CtEDO, în cauzele *Karjalainen* şi *P.K. c. Finlandei*, a precizat că principiul nemijlocirii nu poate fi interpretat ca o interdicţie permanentă a unei schimbări în alcătuirea unui complet de judecători, în timpul unui proces, şi că ar putea apărea factori de natură administrativă sau procedurală care ar putea face ca participarea unui judecător într-un proces să devină imposibilă. Cu toate acestea, în cele două hotărâri contra României, CtEDO a reiterat ideea că principiul nemijlocirii nu poate fi interpretat ca o

interdicţie permanentă a unei schimbări în alcătuirea unui complet de judecători, în timpul unui proces, şi că ar putea apărea factori de natură administrativă sau procedurală care ar putea face ca participarea unui judecător într-un proces să devină imposibilă. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că inculpatul, atât personal, cât şi prin intermediul concluziilor scrise şi orale ale apărătorului său ales, a contestat declaraţiile martorilor audiaţi în cursul urmăririi penale, astfel că această manifestare de voinţă trebuie avută în vedere în raport de modificarea adusă compunerii completului de judecată, câtă vreme CtEDO, în evaluarea pe care a făcut-o în cauzele de mai sus, a menţionat că „observaţiile făcute de o instanţă asupra comportamentului şi credibilităţii unui martor pot avea consecinţe importante asupra unui acuzat" *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea din 5.09.2017, nepublicată).*

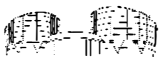

Curtea consideră că un aspect important al unui proces penal echitabil este posibilitatea pe care o are inculpatul de a fi confruntat cu martorii în prezenţa judecătorului care, în cele din urmă, se pronunţă asupra cauzei. *Principiul nemijlocirii este o garanţie importantă în procesul penal în cadrul căruia observaţiile făcute de instanţă cu privire la comportamentul şi credibilitatea unui martor pot avea consecinţe importante pentru inculpat.* Prin urmare, o modificare adusă compunerii instanţei de judecată ulterior audierii unui martor important ar trebui să determine în mod normal o nouă audiere a martorului respectiv (...) Cu toate acestea, remarcând că reclamantul a fost condamnat exclusiv pe baza unor mărturii care nu au fost ascultate direct de către cel de-al doilea judecător, Curtea consideră că disponibilitatea stenogramelor respective nu poate compensa neîndeplinirea cerinţei nemijlocirii în cadrul procesului. De asemenea, Curtea conştientizează că există posibilitatea ca o instanţă superioară sau instanţa supremă să remedieze, în anumite circumstanţe, deficienţele procedurii în primă instanţă. În prezenta cauză, Curtea observă că instanţa de ultim grad de jurisdicţie nu numai că a menţinut hotărârea instanţei de prim grad, ci, în plus, şi-a bazat propria decizie pe probele prezentate în primă instanţă fără să le examineze direct. Pe de altă parte, modificarea respectivă trebuie examinată în raport cu posibilele consecinţe asupra caracterului echitabil al procesului în ansamblu *(CtEDO, hotărârea din 18 martie 2014, în cauza Beraru c. României, parag. 64-68).*

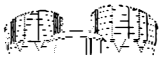

Curtea reaminteşte că, în conformitate cu principiul nemijlocirii, într-o cauză penală hotărârea ar trebui pronunţată de judecătorii care au fost prezenţi pe tot parcursul procedurii şi administrării probelor. Totuşi, acest lucru nu poate fi considerat drept o interdicţie de schimbare a componenţei completului de judecată pe parcursul judecării cauzei. Se pot ivi situaţii de natură administrativă sau procedurală care să facă imposibilă participarea în continuare a unui judecător. Pot fi luate măsuri prin care judecătorului care continuă judecarea cauzei să i se asigure înţelegerea adecvată a probelor şi argumentelor, de exemplu, prin punerea la dispoziţia acestuia a transcrierilor declaraţiilor atunci când credibilitatea martorilor nu este contestată sau prin reascultarea argumentelor relevante sau a martorilor importanţi în faţa

noului complet de judecată. În prezenta cauză, Curtea consideră, pe baza argumentelor şi observaţiilor părţilor, că esenţa plângerii reclamantului o constituie schimbarea componenţei completului de judecată al instanţei de fond care, în cele din urmă, l-a condamnat fără să fi procedat la audierea sa sau a martorilor. (...) Curtea notează că este incontestabil faptul că primul complet de judecată învestit cu examinarea dosarului reclamantului a fost schimbat în timpul procedurii derulate în faţa instanţei de fond. În plus, **judecătorul care l-a condamnat nu a procedat la audierea directă a reclamantului sau a martorilor. Mai mult, nici instanţa de apel, care a menţinut soluţia de condamnare, nu a procedat la audierea nemijlocită a reclamantului sau a martorilor**. Curtea notează că niciunul dintre membrii completului iniţial învestit cu judecarea cauzei pe fond, care i-a audiat direct pe reclamant şi pe martori, nu a rămas în complet pentru judecarea în continuare a dosarului. **În plus, în timp ce condamnarea reclamantului nu s-a bazat exclusiv pe propria depoziţie sau pe declaraţiile martorilor, Curtea notează că instanţele naţionale au reţinut într-o anumită măsură aceste probe pentru a justifica soluţia de condamnare. Mai mult decât atât, reclamantul a contestat credibilitatea a trei martori pe ale căror declaraţii şi-a întemeiat prima instanţă soluţia de condamnare şi a cerut instanţei de apel, fără succes, ca aceştia să fie reaudiaţi.** Deşi din probele existente nu reiese că reclamantul a reiterat în ultima instanţă contestarea declaraţiilor celor trei martori sau că a încercat să pună în discuţia instanţei de apel lipsa credibilităţii celorlalţi martori, Curtea nu are convingerea că o contestare generală şi repetată a reclamantului ar fi avut perspective mai bune de reuşită date fiind justificările oferite de instanţa de apel pentru a respinge cererea reclamantului de audiere a celor trei martori. **Mai mult decât atât, Curtea notează că prima instanţă care l-a condamnat în cele din urmă pe reclamant a avut sarcina evaluării elementelor presupusei infracţiuni, inclusiv latura subiectivă, şi anume intenţia reclamantului de a comite infracţiunea reţinută în sarcina sa. În aceste condiţii, necesitatea audierii directe apare cu atât mai relevantă, cu cât instanţa de apel nu a procedat la audierea nemijlocită a reclamantului sau a martorilor, să îi audieze direct pe reclamant şi pe martori.** Curtea reţine că în cursul judecăţii în primă instanţă reclamantul nu a avut posibilitatea să conteste faptul că nu a fost audiat direct de către cel de-al doilea judecător care a preluat judecata cauzei şi care a pronunţat soluţia de condamnare. Deşi reclamantul a invocat acest aspect cu ocazia judecăţii în apel, cererea sa a fost respinsă. Curtea constată că reclamantul nu a contestat faptul că cel de-al doilea judecător al cauzei, care a continuat judecata a fost cel care a pronunţat soluţia de condamnare. În plus, acelaşi judecător a fost cel în faţa căruia au avut loc dezbaterile şi care a analizat concluziile scrise ale reclamantului. Curtea observă că nu există nicio dovadă din care să rezulte că schimbarea completului de fond a fost realizată în scopul pronunţării unei soluţii nefavorabile reclamantului – sau din oricare alt motiv inadecvat – ori că judecătorul care a judecat cauza în primă instanţă nu a fost independent şi imparţial. Deopotrivă, Curtea reţine că judecătorul care a judecat cauza în primă instanţă **a avut la dispoziţie transcrierile declaraţiilor date de reclamant şi de martori. Totuşi, Curtea mai reţine că declaraţiile reclamantului şi ale martorilor au constituit probe determinante pentru pronunţarea soluţiei de**

condamnare şi că aceste probe au fost avute în vedere fără ca audierea reclamantului sau a martorilor să fi avut loc în faţa judecătorului care a pronunţat soluţia în cauză. Prin urmare, Curtea consideră că disponibilitatea transcrierilor declaraţiilor nu poate compensa atingerea adusă principiului nemijlocirii administrării probelor. În plus, Curtea înţelege că există posibilitatea ca, în anumite circumstanţe, instanţa de apel să îndrepte deficienţele instanţei de fond. În prezenta cauză **Curtea notează că instanţa de apel nu doar că a menţinut hotărârea instanţei de fond, dar a şi motivat această decizie pe baza probelor avute în vedere de prima instanţă fără audiere nemijlocită.** Aşadar, Curtea concluzionează că schimbarea completului la prima instanţă şi neaudierea de către instanţa de apel a reclamantului şi a martorilor echivalează cu o încălcare a dreptului la un proces echitabil garantat de art. 6 din Convenţia europeană *(CtEDO, hotărârea din 2 decembrie 2014, în cauza Cutean c. României, parag. 60-73).*

Secţiunea a 3-a. Dispoziţiile generale privind judecata

§1. Pregătirea şedinţei de judecată

- după rămânerea definitivă a încheierii prin care s-a dispus, în procedura din camera preliminară, începerea judecăţii, completul *prin rezoluţie administrativă fixează primul termen de judecată* şi, după caz, termenul de analiză din oficiu a legalităţii şi temeiniciei măsurilor preventive, *ia măsuri privind pregătirea primului termen de judecată*, dispunând citarea părţilor şi a persoanei vătămate, adrese către barou în vederea desemnării unui avocat din oficiu atunci când asistenţa juridică este obligatorie, încunoştinţarea persoanei vătămate că se poate constitui parte civilă până la începerea cercetării judecătoreşti;

- emiterea procedurilor de citare pentru primul termen de judecată şi aducerea la îndeplinire a celorlalte măsuri pentru pregătirea judecăţii se realizează de către grefierul de şedinţă sau de un grefier desemnat de către preşedintele instanţei în acest scop;

- în cazul în care instanţa este sesizată cu un acord de recunoaştere a vinovăţiei sau prin încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care s-a dispus începerea judecăţii, după înregistrare, cauzele sunt *repartizate aleatoriu* fiecărui complet de judecată, iar după repartizare sunt *preluate de preşedintele sau de unul dintre judecătorii completului de judecată*, care iau măsurile necesare în scopul pregătirii judecăţii, astfel încât să se asigure soluţionarea cu celeritate a cauzelor; dacă preşedintele sau unul dintre judecătorii completului de judecată se află în imposibilitate să ia măsurile necesare pregătirii judecăţii, astfel încât să se asigure soluţionarea cu celeritate a cauzelor, acestea vor fi dispuse de *preşedintele instanţei ori, după caz, al secţiei, ori de judecătorul desemnat de aceştia*;

- în situaţia în care în aceeaşi cauză au calitatea de inculpat atât persoana juridică, cât şi reprezentanţii legali ai acesteia, preşedintele verifică dacă inculpatul persoană

juridică şi-a desemnat un reprezentant, iar în caz contrar procedează la desemnarea unui reprezentant din rândul *practicienilor în insolvenţă (nu al avocaţilor)*[1];

- preşedintele completului se îngrijeşte ca lista cauzelor fixate pentru judecată să fie întocmită şi afişată la instanţă, cu 24 de ore înaintea termenului de judecată; la întocmirea listei se ţine seama de data intrării cauzelor la instanţă, dându-se întâietate cauzelor în care sunt deţinuţi sau arestaţi la domiciliu şi celor cu privire la care legea prevede că judecata se face de urgenţă;

- în cazul în care inculpatul este arestat preventiv, preşedintele completului ia măsuri pentru dezbaterea legalităţii şi temeiniciei stării de arest înainte de expirarea duratei acesteia;

- înainte de primul termen judecătorul studiază dosarul cauzei, permiţând totodată consultarea acestuia de către părţi, persoana vătămată şi avocaţii acestora sau de către procuror; părţilor, persoanei vătămate şi procurorului li se poate încuviinţa fotocopierea actelor din dosar, cu respectarea dispoziţiilor legale privind protecţia datelor care au caracter personal.

§2. Reguli generale referitoare la desfăşurarea şedinţei de judecată

2.1. Completul de judecată. Atribuţiile preşedintelui completului

2.1.1. Completul de judecată

- este organul judiciar care în cadrul instanţei de judecată exercită atribuţiile procesuale ale acesteia;

- potrivit art. 57 din Legea nr. 304/2022, colegiile de conducere stabilesc compunerea completurilor de judecată la începutul anului, urmărind asigurarea continuităţii completului. Schimbarea membrilor completurilor de judecată se face în mod excepţional, pe baza criteriilor obiective stabilite de Regulamentul de ordine interioară a instanţelor judecătoreşti, care vor exclude înlocuirea arbitrară a acestora. Completul de judecată este prezidat, prin rotaţie, de unul dintre membrii acestuia;

- conform art. 36 din Legea nr. 304/2022, pentru fiecare an, la propunerea preşedintelui Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau, în lipsa acestuia, a unuia dintre vicepreşedinţi, Colegiul de conducere aprobă numărul şi compunerea completurilor de 5 judecători, precum şi lista de permanenţă corespunzătoare fiecărui complet. În materie penală, completurile de 5 judecători sunt formate din judecători din cadrul Secţiei penale a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. În cazul eliberării din funcţie a unui judecător care face parte din completul de 5 judecători, precum şi în cazul imposibilităţii de exercitare a funcţiei pentru o perioadă mai mare de trei luni, preşedintele sau, în lipsa acestuia, unul dintre vicepreşedinţii Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie desemnează, prin tragere la sorţi, în şedinţă publică, un judecător dintre cei aflaţi pe listele de permanenţă, care va deveni membru titular al completului. Pentru fiecare

[1] Nu este exclus ca practicianul în insolvenţă să aibă şi calitatea de avocat, însă desemnarea drept reprezentant al inculpatului persoană juridică se va realiza numai în considerarea calităţii de practician în insolvenţă.

complet de 5 judecători se constituie câte o listă de permanență. Ordinea înscrierii judecătorilor în lista de permanență corespunzătoare fiecărui complet se stabilește prin tragere la sorți, în ședință publică. Completul de 5 judecători este prezidat de președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, de unul dintre cei 2 vicepreședinți sau de președinții de secție atunci când aceștia fac parte din complet. În cazul în care niciunul dintre aceștia nu a fost desemnat să facă parte din completurile de 5 judecători, completul este prezidat, prin rotație, de fiecare judecător, în ordinea vechimii în magistratură a acestora. Cauzele care intră în competența completurilor de 5 judecători sunt repartizate aleatoriu în sistem informatizat;

- cauzele repartizate unui complet nu pot fi trecute altui complet decât în condițiile prevăzute de lege; pe perioada vacanței judecătorești se pot forma complete separate, pentru a se asigura soluționarea cauzelor urgente sau a celor care impun celeritate;

- **pe de o parte, compunerea instanței**[1] trebuie privită dintr-o *perspectivă cantitativă* prin raportare la alcătuirea completului de judecată cu numărul de judecători prevăzuți de lege, în vederea judecării cauzelor penale;

---

[1] În *decizia nr. 17/RIL/2018* (M.Of. nr. 872 din 16 octombrie 2018), Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că prin *„compunerea instanței"* se înțelege, *în sens restrâns* (aspectul cantitativ), alcătuirea instanței cu numărul de judecători prevăzut de lege, iar *în sens larg*, alcătuirea instanței cu judecătorii care pot face parte din complet. Prin urmare, compunerea instanței/completului nu se limitează la aspectul cantitativ".

În DCC nr. 685/2018 Curtea Constituțională a reținut că „instanțele judecătorești își realizează funcția de înfăptuire a justiției prin intermediul judecătorilor organizați în completuri de judecată. Pentru ca organizarea puterii judecătorești să nu devină în sine aleatorie și pentru a nu permite apariția unor elemente de arbitrariu, legiuitorul constituant a stabilit că *procedura de judecată se stabilește prin lege, iar cu privire specială asupra Înaltei Curți de Casație și Justiție a consacrat faptul că atât compunerea sa, cât și regulile de funcționare se stabilesc prin lege organică.* Astfel, atunci când legiuitorul constituțional se referă la *compunerea* instanței supreme – noțiune autonomă folosită de Constituție – nu are în vedere numărul total de judecători al acesteia, *ci organizarea și compunerea secțiilor, secțiilor unite, completurilor de judecată care realizează funcția sa jurisdicțională.* Astfel, Curtea constată că legiuitorul constituțional a dat o mare importanță ordonării acțiunii puterii judecătorești atât la nivelul instanței supreme, cât și la nivelul celorlalte instanțe inferioare. Această construcție constituțională a dus la calificarea la nivel legal a aspectelor referitoare la compunerea instanței judecătorești, ca fiind norme de procedură de ordine publică. *De aceea, încălcarea prevederilor legii referitoare la compunerea completului de judecată exprimă o exigență de ordine publică, a cărei încălcare atrage nulitatea absolută a actelor pronunțate de acesta.* O astfel de viziune asigură coerență acțiunii puterii judecătorești, garantând, în același timp, independența și imparțialitatea judecătorului. Dreptul la un proces echitabil are la baza sa exact aceste două caracteristici esențiale, iar încălcarea reglementărilor referitoare la compunerea instanței chiar de către aceasta atrage, în mod cert, o suspiciune/îndoială rezonabilă cu privire la posibilitatea ca instanțele să nu fie independente sau imparțiale. (...) normele cu caracter organic privitoare la compunerea tribunalului sunt menite să asigure încrederea publicului în actul de justiție. De aceea, „nu trebuie doar să se facă dreptate, trebuie să se și vadă că se face dreptate" [*„Justice must not only be done, it must also be seen to be done"*] – Hotărârea din 26 octombrie 1984, pronunțată în cauza *De Cubber c. Belgiei*, parag. 26. (...) maniera în care sunt desemnați membrii Completurilor de 5 judecători, și anume printr-un mecanism care eludează legea, cu stabilirea unor „membri de drept" – *inexistenți în corpul legii* – coroborată

- în materie penală, completul de judecată este alcătuit numai din judecători;

- potrivit art. 34 din Legea nr. 304/2022 la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, în materie penală, completele de judecată se compun după cum urmează:

a. 5 judecători:

(i) judecă apelurile împotriva hotărârilor pronunţate în primă instanţă de Secţia penală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

(ii) judecă recursurile în casaţie împotriva hotărârilor pronunţate în apel de completele de 5 judecători după admiterea în principiu;

(iii) soluţionează contestaţiile împotriva încheierilor pronunţate în cursul judecăţii în primă instanţă de Secţia penală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

(iv) soluţionează recursurile împotriva hotărârilor de respingere a cererilor de sesizare a Curţii Constituţionale, pronunţate de un alt complet de 5 judecători[1];

b. 3 judecători:

(i) în cauzele date, potrivit legii, în competenţa de primă instanţă a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie;

(ii) apelurile împotriva hotărârilor pronunţate în primă instanţă de curţile de apel şi de Curtea Militară de Apel;

(iii) pentru contestaţiile împotriva încheierilor pronunţate în cursul judecăţii în primă instanţă de curţile de apel şi Curtea Militară de Apel;

(iv) pentru contestaţiile prevăzute la art. 250[1] alin. (1) C.proc.pen., împotriva încheierilor pronunţate în cursul judecăţii în apel de curţile de apel şi Curtea Militară de Apel, precum şi pentru contestaţiile prevăzute la art. 250[1] alin. (4) C.proc.pen.;

(v) pentru judecarea recursurilor în casaţie împotriva deciziilor pronunţate în apel de curţile de apel şi de Secţia penală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, după admiterea în principiu;

(vi) pentru recursurile împotriva încheierilor prin care curţile de apel şi Curtea Militară de Apel resping cererile de sesizare a Curţii Constituţionale;

---

cu refuzul de a aplica noua lege demonstrează că, în prezent, instanţa nu este compusă potrivit legii şi pune în discuţie independenţa şi imparţialitatea obiectivă a acestor completuri. Curtea constată că, în acest mod, a fost încălcat art. 21 alin. (3) din Constituţie, prin prisma exigenţelor de independenţă şi imparţialitate obiectivă care trebuie să caracterizeze orice instanţă judecătorească. Totodată, Curtea reţine că instanţa judecătorească nu poate fi calificată ca fiind prevăzută de lege în compunerea realizată pe cale interpretativă şi, prin urmare, se încalcă şi această garanţie a dreptului la un proces echitabil, respectiv instanţă prevăzută de lege.

[1] Prin DCC nr. 321/2017, Curtea Constituţională a constatat că dispoziţiile criticate sunt constituţionale în măsura în care nu exclud posibilitatea formulării recursului împotriva hotărârii judecătoreşti de respingere a cererii de sesizare a Curţii Constituţionale pronunţate de ultima instanţă în ierarhia instanţelor judecătoreşti. S-a mai arătat că prin dispoziţiile art. 29 alin. (5) din Legea nr. 47/1992 este reglementată o cale de atac cu o fizionomie juridică proprie care nu poate fi considerată nici recurs în sensul propriu al termenului prevăzut de Codul de procedură civilă sau penală, şi nici apel, contestaţie sau plângere în sensul Codului de procedură penală, şi că aceeaşi cale de atac nu poate purta denumiri diferite în funcţie de procedura civilă sau penală în care intervine.

c. 2 judecători:

(i) contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii de drepturi și libertăți și judecătorii de cameră preliminară de la curțile de apel și Curtea Militară de Apel;

(ii) pentru contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii de drepturi și libertăți și judecătorii de cameră preliminară de la Înalta Curte de Casație și Justiție;

- la judecătorii, tribunale și curțile de apel în primă instanță, completul de judecată este compus dintr-un singur judecător (sistemul judecătorului unic), în vreme ce în apel completul este compus, de regulă, din doi judecători[1]; contestațiile formulate împotriva hotărârilor pronunțate în materie penală de către judecătorii și tribunale în cursul judecății în primă instanță, de către judecătorii de drepturi și libertăți și judecătorii de cameră preliminară de la aceste instanțe se soluționează în complet format din 2 judecători;

- în vederea respectării principiului continuității completului de judecată, acesta trebuie să rămână, pe cât posibil, același în tot cursul judecății cauzei, iar când nu este posibil, el se poate schimba, însă numai până la începerea dezbaterilor; orice schimbare în compunerea completului ulterioară începerii dezbaterii atrage reluarea dezbaterilor de la început;

- potrivit art. 110 alin. (2) din Regulamentul de ordine interioară a instanțelor judecătorești, în situația recalificării unei cauze astfel încât s-ar schimba numărul judecătorilor care compun completul se va proceda astfel: **a)** dacă o cauză trebuie soluționată de un complet cu un număr mai mare de judecători decât cel căruia i-a fost repartizată, completul de judecată *va fi întregit, după caz, cu judecători din lista de permanență* din ziua în care s-a dispus asupra recalificării (de pildă, în cazul în care se apreciază că natura juridică a căii de atac exercitate este apelul, și nu contestația, iar dosarul a fost înregistrat drept contestație și completul constituit cu un singur judecător); **b)** dacă o cauză trebuie soluționată de un complet cu un număr mai mic de judecători decât cel căruia i-a fost repartizată, completul de judecată va fi format din președintele completului și, dacă este cazul, din următorul judecător din compunerea acestuia;

- pe de altă parte, ***compunerea completului*** trebuie privită dintr-o ***perspectivă calitativă*** în cadrul căreia rolul primordial îl ocupă *garanția imparțialității* personale sau funcționale a instanței;

- nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la modul de compunere a instanțelor de judecată este sancționată cu ***nulitatea absolută***; în cazul în care chiar hotărârea judecătorească a fost pronunțată într-o cauză în care judecata a avut loc cu nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la modul de compunere a instanțelor de judecată, instanța de control judiciar urmează a dispune admiterea apelului, desființarea hotărârii astfel pronunțate și trimiterea cauzei spre rejudecare; nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la modul de compunere a instanțelor de apel poate fi invocată pe calea contestației în anulare în temeiul art. 426 lit. c), d) C.proc.pen.;

---

[1] Apelurile formulate în cauzele penale înregistrate în primă instanță începând cu data de 23 iulie 2018 și până la data de 14 octombrie 2018, se vor judeca în complet format din 3 judecători.

Încălcarea prevederilor legale referitoare la compunerea completului de judecată la termenele la care s-au administrat probe, nu atrage nulitatea hotărârii pronunțate, dacă ulterior instanța a fost compusă în mod legal și a procedat la readministrarea probelor, refăcând în acest mod actele nule datorită greșitei compuneri a instanței *(Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 823/1975, în C.D. 1975, p. 457)*.

- ***constituirea instanței*** este noțiunea utilizată pentru a desemna ansamblul subiecților oficiali ce compun instanța și care participă la ședința de judecată la un termen determinat; instanța se constituie din completul de judecată, procuror (de ședință) și grefierul de ședință;

- ***incidentele procedurale referitoare la incompatibilitatea, recuzarea sau abținerea*** tuturor membrilor completului de judecată se vor soluționa de completul cu numărul imediat următor, care judecă în aceeași materie; dacă în materia respectivă nu mai există decât un singur complet de judecată, incidentele procedurale referitoare la toți membrii completului se vor soluționa de acesta; dacă nu mai există un complet care judecă în acea materie, incidentele vor fi soluționate de completul din materia și după regulile stabilite de colegiul de conducere al instanței; dacă în urma soluționării incidentelor procedurale se constată că, din motive prevăzute de lege, completul căruia i-a fost repartizată aleatoriu cauza nu este în măsură să judece, dosarul se repartizează aleatoriu; dacă mai există un singur complet care judecă în acea materie, cauza se repartizează acestuia;

- cauzele în care toți judecătorii unei secții au devenit incompatibili să judece se repartizează conform regulilor stabilite de colegiul de conducere;

- în situația în care incidentele procedurale se referă la o parte din membrii completului de judecată, soluționarea acestora se va face de către un complet constituit prin includerea judecătorului sau a judecătorilor stabiliți prin planificarea de permanență, pe materii, realizată cel puțin trimestrial;

- în cazul în care după soluționarea incidentelor procedurale se constată incompatibilitatea unuia sau unora dintre membrii completului de judecată, întregirea completului se realizează prin *participarea judecătorului sau judecătorilor înscriși în lista de permanență* după judecătorul sau judecătorii care au participat la soluționarea incidentului procedural;

- planificarea de permanență se întocmește de președintele instanței sau, după caz, de președintele secției, cu aprobarea colegiului de conducere, ținându-se cont de completele de judecată din care face parte judecătorul, având prioritate asigurarea timpului necesar studierii dosarelor; planificarea de permanență se face pentru fiecare zi;

- incidentele procedurale se soluționează, de regulă, în ziua în care au fost invocate; întregirea completului se face cu judecătorul sau judecătorii din planificarea de permanență *din ziua în care acestea au fost invocate*;

- în caz de absență, compunerea completului de judecată se va realiza prin participarea judecătorilor din planificarea de permanență, întocmindu-se în acest sens un proces-verbal; în cazul existenței, într-o singură zi, a mai multor incidente procedurale sau a situațiilor de absență a membrilor completului de judecată, soluționarea

acestora se face, prin rotaţie, de judecătorii aflaţi pe planificarea de permanenţă din acea dată, în ordinea înregistrării.

Se constată că instanţa Curţii Militare de Apel nu este organizată pe secţii, iar din actele dosarului rezultă că, în cadrul acesteia, funcţionează 4 judecători, respectiv general de brigadă B., colonel C., lt. col. D. şi lt. col. E. Se mai constată că, prin încheierile din 1 septembrie 2020, s-au admis declaraţiile de abţinere formulate de domnii judecători lt. col. D. şi general de brigadă B., aceştia având calitatea de judecători de drepturi şi libertăţi în cauză. Totodată, domnul judecător C. lipseşte pe o perioadă nedeterminată, din motive de sănătate, urmând un tratament medical în străinătate. În atare condiţii, se constată imposibilitatea formării, în cadrul Curţii Militare de Apel Bucureşti, a unui complet colegial pentru soluţionarea contestaţiei formulate în cauză, fiind astfel întrunite condiţiile prevăzute în art. 68 alin. (9) C.proc.pen. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că, în cauză, operează prorogarea de competenţă inclusiv sub aspectul calităţii persoanei, chiar dacă Curtea Militară de Apel Bucureşti este o instanţă unică în ţară, dispoziţiile art. 68 alin. (9) C.proc.pen. nefăcând distincţie între instanţele civile şi cele militare. În considerarea acestor argumente, în raport cu situaţia actuală în care se regăseşte instanţa militară, astfel că, în cauza de faţă, nu s-a putut constitui un complet de judecată pentru soluţionarea contestaţiei formulate de inculpatul A. împotriva încheierii nr. 3 din data de 27 august 2020, pronunţată de Tribunalul Militar Bucureşti, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a desemnat Curtea de Apel Bucureşti ca instanţă căreia îi revine competenţa de soluţionare a contestaţiei *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 305 din 4 septembrie 2020, www.scj.ro).*

2.1.2. Atribuţiile preşedintelui completului

- preşedintele conduce şedinţa, îndeplinind toate îndatoririle pe care le are de la lege şi decide asupra cererilor formulate de părţi, persoana vătămată sau procuror, dacă rezolvarea acestora nu este dată în căderea completului;

- potrivit art. 25 din Legea nr. 51/1995, republicată, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 25/2017, instanţei, prin preşedintele completului de judecată, îi revine obligaţia să verifice şi să se pronunţe asupra calităţii de reprezentant al unei persoane care se prezintă ca avocat, exercitând acte specifice acestei profesii şi folosind însemnele profesiei de avocat; verificarea calităţii de avocat membru a U.N.B.R. are la bază împuternicirea avocaţială depusă la dosarul cauzei, care este analizată atât din punct de vedere al formei, cât şi al conţinutului; deopotrivă, se poate solicita şi prezentarea legitimaţiei/cardului avocaţial sau se poate accesa (inclusiv în timpul şedinţelor de judecată) în portalul EMAP – secţiunea Tabloul avocaţilor ori verifica telefonic la baroul din care avocatul pretinde că face parte; chiar şi în cazul în care avocat este membru a U.N.B.R. trebuie verificat dacă acesta nu a suspendat sau exclus din profesie sau dacă nu se află în vreun caz de incompatibilitate;

- în cursul judecăţii, preşedintele, *după consultarea celorlalţi membri ai completului*, poate respinge întrebările formulate de părţi, persoana vătămată şi de procuror, dacă acestea nu sunt relevante şi utile soluţionării cauzei;

- dispoziţiile preşedintelui completului sunt obligatorii pentru toate persoanele prezente în sala de şedinţă.

2.2. Citarea părţilor la judecată

- judecata poate avea loc numai dacă persoana vătămată şi părţile sunt legal citate şi procedura este îndeplinită;

- inculpatul, partea civilă, partea responsabilă civilmente şi, după caz, reprezentanţii legali ai acestora, se citează *din oficiu* de către instanţă; instanţa poate dispune citarea altor subiecţi procesuali atunci când prezenţa acestora este necesară pentru soluţionarea cauzei;

- pentru primul termen de judecată, *persoana vătămată se citează cu menţiunea că se poate constitui parte civilă până la începerea cercetării judecătoreşti împotriva inculpatului*[1]; această notificare a drepturilor procesuale urmăreşte asigurarea unei previzibilităţi a cadrului procesual în scopul garantării eficienţei exercitării dreptului la apărare;

- încunoştinţarea persoanei vătămate cu privire la posibilitatea exercitării acţiunii civile în procesul penal şi la termenul limită în care îşi poate manifesta voinţa are loc chiar dacă în cursul urmăririi penale aceasta a solicitat repararea de către inculpat a daunelor materiale sau morale fie pentru o precizare finală a naturii şi cuantumului daunelor solicitate, fie pentru a se putea verifica dacă prejudiciul nu a fost deja recuperat sau dacă persoana prejudiciată îşi mai menţine opţiunea de exercitare a acţiunii civile în procesul penal;

- va fi necesară realizarea încunoştinţării indiferent dacă procurorul a înţeles sau nu să exercite acţiunea civilă în procesul penal în numele persoanei prejudiciate;

- în vederea respectării dreptului la apărare se va dispune şi citarea persoanelor care prin încheierea unui act juridic au dobândit de la inculpat bunuri suspuse confiscării speciale sau extinse în scopul asigurării posibilităţii acestora de a-şi exercita dreptul la apărare, de a propune probe şi de a formula cereri, excepţii cu privire la măsura ce le-ar putea afecta bunul (*CtEDO*, cauza *Silickiene c. Lituania*);

- de regulă, citarea se realizează la adresa de domiciliu ori la cea la care partea şi persoana vătămată locuiesc efectiv, respectiv la adresa indicată pentru comunicarea actelor de procedură (chiar dacă nu a fost menţionată şi persoana împuternicită cu primirea acestor acte); dacă din actele dosarului nu rezultă adresa la care locuieşte partea sau persoana vătămată, iar în urma verificărilor în baza de date a Direcţiei pentru Evidenţa Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date şi din cuprinsul procesului-verbal de îndeplinire a mandatului de aducere rezultă că persoana citată nu mai locuieşte la adresa cunoscută de organele judiciare şi nu poate fi identificată o altă adresă, se va proceda la citarea la adresa locului de muncă, iar când aceasta nu este cunoscută, la afişarea citaţiei la sediul organului judiciar;

- potrivit art. 13 alin. (1) din Legea nr. 114/2021, în vederea prevenirii şi combaterii efectelor pandemiei de COVID-19, în cauzele penale, acordul de comunicare

[1] Consecutiv DCC nr. 257/2017, persoana prejudiciată nu poate solicita introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente direct în faza de judecată.

a actelor procedurale prin poştă electronică se prezumă, iar organele judiciare vor solicita, acolo unde este cazul, de urgenţă, telefonic, indicarea adreselor de poştă electronică pentru comunicarea respectivelor acte. Dacă, din motive obiective, comunicarea prin poştă electronică nu se poate realiza, se vor folosi celelalte mijloace de comunicare prevăzute de Codul de procedură penală;

- neprezentarea persoanei vătămate şi a părţilor legal citate nu împiedică judecarea cauzei; când instanţa consideră că este necesară prezenţa uneia dintre părţile lipsă, poate lua măsuri pentru prezentarea acesteia, amânând în acest scop judecata;

- în cazul în care în cauză este lipsă de procedură sau un viciu al procedurii de citare, înfăţişarea persoanei vătămate sau părţii nelegal citate în instanţă, în persoană sau prin reprezentant (în cazul persoanelor juridice), ori prin avocat ales sau avocat din oficiu (dacă acesta din urmă a luat legătura cu partea reprezentată) acoperă *orice nelegalitate survenită în procedura de citare*; este prevăzut astfel un caz de acoperire a nulităţii relative referitoare la procedura de citare prin prezentarea părţii în instanţă, personal sau prin reprezentanţi;

- ***luarea în cunoştinţă a termenului de judecată*** este procedura prin care ***părţile şi subiecţii procesuali principali*** sunt informaţi despre termenul de judecată fixat, nemaifiind necesară citarea lor; în absenţa unei dispoziţii legale explicite instituţia termenului în cunoştinţă nu se va aplica relativ la alţi subiecţi procesuali (de pildă, cu privire la audierea specialiştilor, experţilor, investigatorilor sub acoperire etc.);

- potrivit art. 353 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. vor avea termen în cunoştinţă:

a) *partea sau persoana vătămată prezentă personal, prin reprezentant sau prin apărător ales la un termen;* va lua termen în cunoştinţă şi partea sau persoana vătămată care nu a fost legal citată, dar care a luat cunoştinţă de proces în orice mod (de exemplu, prin consultarea portalului instanţei de judecată) şi care se prezintă în instanţă personal sau prin avocat ales; dacă inculpatul, partea civilă, partea responsabilă civilmente sau persoana vătămată nelegal citată lipseşte de la judecată, fiind însă reprezentată de avocatul desemnat din oficiu cu care a luat legătura, nelegalitatea procedurii de citare va fi acoperită prin prezenţa avocatului, însă partea sau subiectul procesual principal nu va lua termen în cunoştinţă; dacă partea sau subiectul procesual principal a fost nelegal citată şi lipseşte de la judecată, prezenţa avocatului din oficiu în instanţă nu acoperă viciile procedurii de citare, dacă nu a luat anterior termenului legătura cu inculpatul, partea civilă, partea responsabilă civilmente sau persoana vătămată;

b) *partea sau persoana vătămată căreia, personal, prin reprezentant sau apărător ales ori prin funcţionarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenţei, i s-a înmânat în mod legal citaţia pentru un termen de judecată.* Citaţia trebuie aşadar înmânată de factorul poştal sau de agentul procedural direct părţii sau subiectului procesual principal sau, după caz, unui reprezentat legal, convenţional sau judiciar al acestuia ori persoanei însărcinate cu primirea corespondenţei; trebuie avut în vedere şi faptul că persoanele prevăzute de art. 261 C.proc.pen. care pot primi citaţia în numele părţii sau subiectului procesual principal nu au întotdeauna şi calitatea de reprezentat legal, convenţional sau judiciar al acestuia, iar primirea citaţiei

de către acestea, urmată de remiterea citației inculpatului nu echivalează cu primirea citației personal de către inculpat în sensul art. 353 alin. (2) C.proc.pen.[1];

- partea sau alt subiect procesual principal care a luat termenul în cunoştinţă nu mai sunt citaţi pentru termenele ulterioare, chiar dacă ar lipsi la vreunul dintre aceste termene, cu excepţia situaţiilor în care prezenţa acestora este obligatorie;

- chiar dacă o parte are termen în cunoştinţă, se impune citarea sa în anumite cazuri strict prevăzute de lege, când se apreciază că partea trebuie să fie informată despre noul termen; astfel, este necesară citarea unei părţi sau a persoanei vătămate care a avut termen în cunoştinţă în ipoteza reluării dezbaterilor ori a cercetării judecătoreşti dispusă în urma dezbaterilor (art. 395 C.proc.pen.) ori în cazul preschimbării termenului pe care partea sau persoana vătămată îl luase în cunoştinţă sau atunci când judecata urmează a se desfăşura în alt loc decât la sediul instanţei etc.;

- la cererea persoanelor care iau termenul în cunoştinţă, instanţa le înmânează citaţii, spre a le servi drept justificare la locul de muncă, în vederea prezentării la noul termen;

- militarii (care locuiesc în unităţi militare) şi deţinuţii ***sunt citaţi la fiecare termen***, chiar şi în ipoteza în care au solicitat judecata în lipsă; această obligaţie subzistă chiar dacă militarii şi deţinuţii nu au calitatea de inculpaţi în cauză, ci de persoană vătămată, martor ori alt subiect procesual; este instituită astfel o situaţie de excepţie de la luarea termenului în cunoştinţă ca urmare a condiţiilor speciale a celor două categorii de persoane (privare de libertate – care împiedică posibilitatea deplină de a se informa cu privire la termenele de judecată, respectiv regulamentele stricte din cadrul unităţilor militare care prevăd cazuri stricte de părăsire a incintei);

- în ipoteza în care persoana privată de libertate a fost eliberată între termenele de judecată se impune citarea acesteia potrivit procedurii de drept comun, chiar dacă a fost prezentă la ultimul termen de judecată când încă era privată de libertate şi a luat la cunoştinţă cu această ocazie de următorul termen acordat în cauză; totuşi, în acest din urmă caz cred că nu se mai impune citarea pentru noul termen la adresa de domiciliu ori la cea indicată la momentul liberării dacă persoana privată de libertate a primit citaţia pentru următorul termen şi a semnat dovada de îndeplinire a procedurii în perioada în care era încarcerat;

- pe tot parcursul judecăţii, persoana vătămată şi părţile pot solicita, oral sau în scris, ca judecata să se desfăşoare în lipsă, în acest caz nemaifiind citate pentru termenele următoare;

- potrivit art. 353 alin. (10) C.proc.pen., în scopul desfăşurării cu celeritate a procesului a fost reglementată o procedură flexibilă de ***preschimbare a termenului***. Astfel, ***completul*** învestit cu judecarea unei cauze penale poate, *din oficiu sau la cererea părţilor ori a persoanei vătămate, să preschimbe primul termen sau termenul luat în cunoştinţă*, cu respectarea principiului continuităţii completului, în situaţia în care din motive obiective instanţa nu îşi poate desfăşura activitatea de

[1] Va lua termenul în cunoştinţă şi persoana vătămată sau partea citată telefonic, sau cea care a comunicat o adresă de email în vederea citării, dacă există dovada confirmării primirii citaţiei trimise astfel prin deschiderea mesajului de poştă electronică.

judecată la termenul fixat ori în vederea soluționării cu celeritate a cauzei. Preschimbarea termenului se dispune ***prin rezoluția administrativă a judecătorului (nu prin încheiere), în camera de consiliu***[1], fără participarea procurorului și fără citarea părților ori a persoanei vătămate. Tot prin rezoluție administrativă dispune completul și atunci când respinge cererea părților ori a persoanei vătămate de preschimbare a termenului rezultat în urma repartizării aleatorii ori termenul acordat în cauză; rezoluția judecătorului are caracter administrativ, neconstituind un act de judecată și nu trebuie să fie motivată. Legea nu prevede posibilitatea părților sau a persoanei vătămate de a contesta rezoluția administrativă prin care se dispune preschimbarea termenului sau prin care a fost respinsă cererea de preschimbare, față de lipsa caracterului judiciar a acesteia. Părțile și persoana vătămată vor fi citate de îndată pentru noul termen fixat;

- dispozițiile art. 353 alin. (10) C.proc.pen. ***nu stipulează dreptul procurorului de a solicita preschimbarea termenului***, astfel că o cerere formulată în acest sens trebuie respinsă ca inadmisibilă; față de cele sesizate de procuror în cererea inadmisibilă, instanța poate dispune din oficiu preschimbarea termenului;

- când judecata se amână, părțile și celelalte persoane care participă la proces iau cunoștință de noul termen de judecată;

- **judecata în continuare** presupune judecarea în cadrul aceleiași ședințe de judecată a unei cauze penale, chiar dacă ședința a fost întreruptă, pentru motive întemeiate, pe un interval de timp scurt (de pildă, pentru a oferi posibilitatea părților de a depune un înscris pe care nu îl au asupra lor, dar pe care îl pot aduce de îndată sau întreruperea ședinței de judecată ca urmare a orei avansate și a stării de oboseală a părților, cu mențiunea reluării în continuare a activității procesuale după un anumit interval de timp, în aceeași zi sau în ziua următoare); întreruperile nu echivalează cu amânarea, iar reluarea nu are semnificația unui nou termen; când judecata rămâne în continuare, părțile și celelalte persoane care participă la proces nu se mai citează;

---

[1] În DCC nr. 242/2019 s-a reținut că în ceea ce privește dispozițiile art. 353 alin. (10) C.proc.pen. că „posibilitatea completului învestit cu judecarea cauzei penale de a preschimba, din oficiu sau la cererea părților ori a persoanei vătămate, primul termen sau termenul luat în cunoștință, în situația în care «*din motive obiective*» instanța nu își poate desfășura activitatea de judecată la termenul fixat ori «*în vederea soluționării cu celeritate a cauzei*», în condițiile în care continuitatea completului este respectată, reprezintă o chestiune de administrare a actului de justiție. Preschimbarea primului termen sau a termenului luat în cunoștință se înscrie între regulile privind judecata procesului penal referitoare la citare, având loc, potrivit textului criticat, în anumite condiții, cu respectarea principiului continuității completului, pentru anumite motive, părțile urmând a fi citate de îndată pentru noul termen de judecată. Așadar, există suficiente garanții pentru ca părțile să fie ferite de arbitrariu în dispunerea preschimbării primului termen sau a termenului luat în cunoștință, mai mult, chiar acestea și persoana vătămată pot formula o astfel de cerere în vederea soluționării cu celeritate a cauzei, lipsa citării nefiind de natură a încălca dreptul la un proces echitabil și dreptul la apărare. Totodată, faptul că preschimbarea termenului de judecată se dispune prin rezoluția judecătorului, în camera de consiliu nu este de natură să aducă atingere dispozițiilor constituționale referitoare la caracterul public al dezbaterilor".

- încălcarea dispoziţiilor referitoare la citare poate atrage aplicarea sancţiunii *nulităţii relative*, în condiţiile art. 282 C.proc.pen.; aceasta poate fi invocată pe calea apelului în vederea obţinerii unei soluţii de trimitere a cauzei spre rejudecare; nerespectarea dispoziţiilor relative la citarea părţilor cu ocazia judecării în apel constituie motiv de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 lit. a) C.proc.pen.;

- în vederea realizării procedurii de citare, a comunicării actelor de procedură sau a aducerii cu mandat la desfăşurarea procedurilor, instanţa de judecată are drept de acces direct la bazele electronice de date deţinute de organele administraţiei de stat (de pildă, Registrul Comerţului, Ministerul Finanţelor Publice, Administraţia Naţională a Penitenciarelor, Serviciul de Evidenţă Informatizată a Persoanei, Agenţia Naţională de Cadastru şi Publicitate Imobiliară etc.). Pentru ca această măsură să fie eficientă, a fost prevăzută obligaţia organelor administraţiei publice care deţin baze electronice de date de a colabora cu instanţa de judecată, în vederea asigurării accesului direct al acestora la informaţiile existente în bazele electronice de date.

Până la momentul la care inculpatul s-a prezentat în faţa instanţei, fiind audiat (şi arestat preventiv), la mai multe termene de judecată succesive instanţa de fond a administrat probatorii, audiind o mare parte din martorii din acte, în condiţiile în care din încheierile întocmite pentru termenele respective a rezultat că procedura a fost nelegal îndeplinită cu o serie de persoane vătămate sau părţi civile. Mai mult, o parte din martori au fost audiaţi sub rezerva reaudierii lor ulterioare. Chiar dacă, procedând astfel, instanţa de fond a încălcat dispoziţiile Codului de procedură penală, această neregularitate procedurală este prevăzută sub *sancţiunea nulităţii relative*, putând fi invocată numai de către partea ale cărei drepturi procesuale au fost încălcate, în termenul prevăzut de lege şi cu dovedirea vătămării ce i-a fost adusă şi care nu ar putea fi înlăturată decât prin anularea actului, respectiv desfiinţarea hotărârii judecătoreşti pronunţate şi trimiterea cauzei spre rejudecare *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3587/2005, www.legalis.ro)*.

2.3. Strigarea cauzei şi apelul celor citaţi

- preşedintele completului anunţă, potrivit ordinii de pe lista de şedinţă, cauza a cărei judecare este la rând, dispune a se face apelul părţilor şi al celorlalte persoane citate şi constată care dintre ele s-au prezentat;

- preşedintele completului poate modifica ordinea în care cauzele vor fi analizate (de pildă, în ipoteza în care există atât cauze cu inculpaţi arestaţi, cât şi cauze cu inculpaţi aflaţi în stare de libertate preşedintele completului poate dispune strigarea cu prioritate a cauzelor în care se află persoane private de libertate);

- în cazul participanţilor care lipsesc, preşedintele completului verifică dacă le-a fost înmânată citaţia în condiţiile prevăzute de lege şi dacă şi-au justificat în vreun fel absenţa;

- părţile şi persoana vătămată se pot prezenta şi participa la judecată chiar dacă nu au fost citate sau nu au primit citaţia, preşedintele având îndatorirea să stabilească identitatea acestora.

2.4. Asigurarea ordinii şi solemnităţii şedinţei

- preşedintele completului veghează asupra menţinerii ordinii şi solemnităţii şedinţei, putând lua măsurile necesare în acest scop;

- preşedintele poate limita accesul publicului la şedinţa de judecată, ţinând seama de mărimea sălii de şedinţă, numărul de locuri din sală etc.;

- părţile şi persoanele care asistă sau participă la şedinţa de judecată sunt obligate să păstreze disciplina şedinţei;

- conform art. 38 alin. (2) din Legea nr. 51/1995, republicată, avocatul este obligat să respecte solemnitatea şedinţei de judecată, să nu folosească cuvinte sau expresii de natură a aduce atingere demnităţii judecătorului, procurorului, altor avocaţi, părţilor sau reprezentanţilor acestora în proces, în caz contrar fapta sa fiind cel puţin o abatere disciplinară gravă; răspunderea disciplinară nu exclude răspunderea penală (art. 278 C.pen.) sau civilă; nu constituie abatere disciplinară şi nici nu pot atrage alte forme de răspundere juridică a avocatului opiniile juridice ale acestuia, exercitarea drepturilor, îndeplinirea obligaţiilor prevăzute de lege şi folosirea mijloacelor legale pentru pregătirea şi realizarea efectivă a apărării libertăţilor, drepturilor şi intereselor legitime ale clienţilor săi;

- când o ***parte sau oricare altă persoană*** (persoană vătămată, avocat al părţii sau al persoanei vătămate, consilier juridic, orice persoană aflată în public etc.) tulbură şedinţa ori nesocoteşte măsurile luate, preşedintele îi atrage atenţia să respecte disciplina, iar în caz de repetare ori de abateri grave, ***dispune îndepărtarea ei din sală***;

- potrivit art. 283 alin. (4) lit. g), respectiv lit. h) C.proc.pen., constituie *abateri judiciare* nerespectarea de către părţi, avocaţii acestora, martori, experţi, interpreţi sau orice alte persoane a măsurilor luate de către preşedintele completului de judecată pentru asigurarea ordinii şi solemnităţii şedinţei de judecată, respectiv nerespectarea de către avocaţii părţilor a măsurilor luate de către preşedintele completului de judecată potrivit art. 359 C.proc.pen., cu excepţia situaţiilor când aceştia susţin cereri, excepţii, concluzii pe fondul cauzei, precum şi atunci când procedează la audierea părţilor, martorilor şi experţilor; în ipoteza în care instanţa constată existenţa abaterii, va putea aplica sancţiunea amenzii judiciare;

- completul de judecată poate constata prin încheiere comiterea infracţiunii de încălcare a solemnităţii şedinţei de judecată prevăzută de art. 278 C.pen. (infracţiune de audienţă) şi sesiza organele de urmărire penală;

- ***partea sau persoana vătămată îndepărtată*** (nu alte persoane) este chemată în sală înainte de începerea dezbaterilor şi preşedintele îi aduce la cunoştinţă actele esenţiale efectuate în lipsă şi îi citeşte declaraţiile celor audiaţi; aceste măsuri au ca scop asigurarea efectivităţii dreptului la apărare, precum şi a contradictorialităţii fazei de judecată; prin urmare, persoanele îndepărtate care nu au legătură cu cauza sau care nu pot participa la dezbateri nu vor fi chemate şi nici nu se va proceda la încunoştinţarea cu privire la activităţile procesuale;

- dacă partea sau persoana continuă să tulbure şedinţa, preşedintele poate dispune din nou îndepărtarea ei din sală, dezbaterile urmând a avea loc în lipsa acesteia;

- dacă partea continuă să tulbure şedinţa şi cu ocazia pronunţării hotărârii, preşedintele completului poate dispune îndepărtarea ei din sală, hotărârea urmând a-i fi comunicată;

- potrivit jurisprudenţei Curţii Europene, îndepărtarea reclamantului din sala de judecată, în condiţiile în care judecătorul nu l-a avertizat asupra consecinţelor comportamentului său şi administrarea probatoriului fără prezenţa reclamantului, atrage încălcarea dreptului la un proces echitabil *(CtEDO, Marea Cameră, hotărârea din 22 mai 2012, cauza Idalov c. Rusiei, parag. 178).*

În practicaua hotărârii se menţionează că inculpatul a tulburat solemnitatea şedinţei, motiv pentru care a fost înlăturat din sala de judecată, fără să existe alte precizări referitoare la contextul şi împrejurările derulării acestui comportament. Dispunând îndepărtarea din sală a inculpatului, preşedintelui îi incumbă obligaţia ca, înainte de începerea dezbaterilor, să îl cheme pe inculpat în sala de şedinţă, să îi aducă la cunoştinţă actele esenţiale efectuate în lipsă şi să îi citească declaraţiile celor ascultaţi. Neprocedând în acest fel şi luând doar act de manifestarea de voinţă a persoanei vătămate în sensul retragerii plângerii prealabile, inculpatul a fost privat de posibilitatea de a cere continuarea procesului penal, cerere pe care nu a putut să o formuleze decât în faza procesuală a căii de atac *(Trib. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 366/2004, în Cpp Ad. 2, p. 656).*

Neaducerea inculpatului arestat în sala de judecată, la dezbateri, în urma îndepărtării sale pe motiv de tulburare a ordinii şedinţei atrage nulitatea absolută a hotărârii pronunţate *(C.A. Cluj, secţia penală şi pentru minori, decizia nr. 1251/2007, în B.C.A. nr. 4/2007, p. 94).*

2.5. Regulile procesuale speciale în cazul constatării infracţiunilor de audienţă

- ***infracţiunea de audienţă*** este infracţiunea săvârşită în timpul şedinţei de judecată (de exemplu, ultrajul judiciar săvârşit împotriva procurorului care participă la şedinţa de judecată sau infracţiunea de încălcare a solemnităţii şedinţei);

- ***nu va fi considerată infracţiune de audienţă*** aceea care este săvârşită la sediul instanţei de judecată ori în locul unde s-a stabilit desfăşurarea şedinţei de judecată, dar înainte de începerea şedinţei de judecată, în perioada în care şedinţa de judecată este suspendată sau după terminarea şedinţei de judecată;

- nu prezintă importanţă dacă infracţiunea este comisă de vreunul dintre participanţii la cauza aflată în acel moment în dezbatere sau dacă aceasta este comisă de un participant la o altă cauză ori de un terţ (de pildă, după stabilirea următorului termen de judecată în cauza aflată la poziţia 5 în lista de şedinţă şi efectuarea apelului în cauza nr. 6, una dintre părţile din cauza 2 care rămăsese în sală nemulţumită fiind de termenul lung acordat în mod constant de judecător, îl ultragiază); în acest caz, constatarea infracţiunii urmând să se facă în cuprinsul *încheierii de şedinţă din cauza apelată la momentul comiterii faptei*;

- în principiu, ***constatarea infracțiunii de audiență se face de președintele completului*** (nu de către procuror sau de întreaga instanță în cazul completurilor colegiale) în situația în care în timpul ședinței de judecată se săvârșește o faptă prevăzută de legea penală; președintele completului de judecată constată ***prin încheiere*** fapta și identifică pe făptuitor; nu este necesar ca președintele completului să stabilească și încadrarea juridică a faptei;

- este irelevant dacă infracțiunea de audiență este comisă într-un litigiu civil sau într-o cauză penală, atât instanța civilă, cât și cea penală putând aplica dispozițiile art. 360 alin. (1) C.proc.pen.; tot astfel, este fără relevanță dacă infracțiunea constatată este dată de lege în competența instanței care o constată sau dacă competența materială sau personală aparține unei alte instanțe (ierarhic superioare sau ierarhic inferioare); deopotrivă, nu prezintă importanță dacă instanța în fața căreia se comite infracțiunea este competentă teritorial să judece acea faptă;

- ***încheierea instanței de judecată*** *nu reprezintă actul de începere a urmăririi penale* cu privire la persoana care a săvârșit infracțiunea de audiență, ci doar ***actul de constatare a infracțiunii și de sesizare a organelor de urmărire penală***; încheierea instanței de judecată va fi trimisă procurorului care are competența de a decide dacă începe sau nu urmărirea penală;

- nu este exclusă posibilitatea constatării infracțiunii de audiență de procurorul de ședință care să *sesizeze din oficiu* cu privire la aceasta (de pildă, constatarea unei infracțiuni de ultraj judiciar prin exercitarea unor acte de violență împotriva președintelui completului de judecată sau a unei infracțiuni de mărturie mincinoasă etc.); în acest scop, *procurorul de ședință* va întocmi un *proces-verbal* în care va constata săvârșirea infracțiunii de audiență ce constituie actul de sesizare al organelor de urmărire penală;

- în cazul în care președintele completului a constatat infracțiunea de audiență prin încheiere, *procurorul de ședință poate declara oral că începe urmărirea penală*;

- procedura constatării infracțiunilor de audiență caracterizată prin celeritate și urgență constituie o reglementare derogatorie de la regulile procesuale de drept comun; față de caracterul special al acestei proceduri, al măsurilor limitative care pot fi luate și a specificității actelor prin care pot fi luate măsurile procesuale, apreciez că legiuitorul a instituit o derogare de la regulile de competență materială, teritorială și personală, permițând oricărui procuror de ședință, indiferent dacă face parte din parchetul competent sau dintr-un parchet ierarhic superior ori inferior acestuia sau situat într-o altă circumscripție teritorială să dispună începerea urmăririi penale;

- ***declarația orală a procurorului consemnată în încheierea de ședință constituie actul de începere a investigației;***

- tot ***prin declarație orală*** consemnată în încheierea instanței ***procurorul de ședință poate pune în mișcare acțiunea penală și îl poate reține pe suspect sau pe inculpat***; toate aceste acte și măsuri procesuale, chiar dacă se realizează în ședința publică de judecată, au drept cadru procesual urmărirea penală care are ca obiect săvârșirea infracțiunii de audiență;

- față de caracterul limitativ al dispozițiilor art. 360 alin. (2) C.proc.pen., procurorul care participă la ședința de judecată în care se comite infracțiunea de audiență nu poate, în acest cadru, să dispună luarea controlului judiciar sau a controlului judiciar pe cauțiune și nici să formuleze propunere de luare a măsurii arestării preventive sau a arestului la domiciliu; în plus, cred că dacă subiectul pasiv, chiar și secundar al infracțiunii de audiență, este procurorul, acesta nu va putea dispune niciunul din actele sau măsurile procesuale menționate anterior fără a se afla într-o vădită situație de incompatibilitate prevăzută de art. 64 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., care ar atrage incidența nulității relative a actelor procesuale;

- în ședința de judecată în care a fost comisă infracțiunea de audiență instanța de judecată nu are competența funcțională să dispună luarea vreunei măsuri preventive (privative sau restrictive de libertate) cu privire la persoana care a comis infracțiunea, chiar și în ipoteza în care judecătorul nu are calitatea de subiect pasiv principal sau secundar al infracțiunii care a fost comisă.

2.6. Rezolvarea chestiunilor incidente

- ***chestiunile incidente*** sunt cereri, excepții pe care instanța de judecată le poate invoca din oficiu în legătură cu desfășurarea procedurilor sau care pot fi invocate de procuror ori de părți (de pildă, existența unui viciu de procedură, neaducerea la judecată a inculpatului arestat preventiv);

- instanța se pronunță asupra chestiunilor incidente prin *încheiere* motivată după ascultarea procurorului persoanei vătămate și a părților;

- instanța se pronunța prin *încheiere* motivată și asupra tuturor măsurilor luate în cursul judecații (de pildă, menținerea stării de arest, revocarea măsurilor asigurătorii etc.).

2.7. Suspendarea judecății

- este măsura pe care o dispune numai **instanța de judecată *prin încheiere motivată*** și care constă în întreruperea judecării unei cauze penale, fără ca prin aceasta să se ajungă la o dezînvestire a instanței;

- în mod întemeiat s-a arătat în literatura juridică[1]: „pentru ipoteza bolii grave a inculpatului, legea nu prevede decât posibilitatea suspendării urmăririi penale și a judecății. Totuși, apreciem că aceste dispoziții ar trebui aplicate, *mutatis mutandis*, și în faza camerei preliminare, fiind evident că imposibilitatea participării inculpatului la această procedură i-ar afecta în mod substanțial dreptul la apărare. De altfel, în condițiile în care camera preliminară nu reprezintă altceva decât o «judecată» asupra legalității urmăririi penale și a probelor, nu vedem rațiunea pentru care ea ar continua nestingherită, deși inculpatul se află în imposibilitate obiectivă de a participa"; în condițiile în care în urma modificărilor legislative și a deciziilor Curții Constituționale în faza de cameră preliminară procedura este contradictorie, se desfășoară cu citarea părților și a persoanei vătămate și cu participarea procurorului și pot fi administrate orice mijloace de probă în privința legalității și loialității urmăririi penale nu mai există nicio rațiune pentru care ipotezele de suspendare să se refere strict la faza

[1] *B. Micu, R. Slăvoiu, A. Zarafiu*, Procedură penală, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 594.

de judecată; în acest sens, în jurisprudență[1] s-a reținut că „a aprecia ca inadmisibilă o cerere având ca obiect suspendarea procedurii camerei preliminare motivat de starea de sănătate a inculpatului, în condițiile în care aceasta face imposibilă atât comunicarea către inculpat a actului de sesizare a instanței, a obiectului procedurii de cameră preliminară, a termenului înăuntrul căruia pot fi formulate de către inculpat cereri și excepții în legătură cu obiectul camerei preliminare, precum și respectarea dreptului inculpatului de prezentare în fața judecătorului ar constitui o încălcare a prevederilor legale arătate, prevederi care garantează dreptul la un proces echitabil, considerente în raport de care va constata admisibilitatea cererii inculpatului, urmând a se acorda un termen, cu citarea părților din această cauză și a persoanei vătămate, în vederea discutării pe fond a cererii";

- spre deosebire de art. 313 alin. (3) C.proc.pen., în baza căruia în timpul cât urmărirea este suspendată, organele de cercetare penală continuă să efectueze toate actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de situația suspectului sau inculpatului, cu respectarea dreptului la apărare al părților sau subiecților procesuali, art. 367 alin. (8) C.proc.pen. permite instanței doar să procedeze din oficiu la verificarea legalității și temeiniciei măsurii preventive, potrivit art. 208 C.proc.pen.;

- conform art. 156 alin. (1) C.pen., cursul prescripției răspunderii penale este suspendat pe durata cât o *dispoziție legală* împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal, cum este și cea referitoare la suspendarea judecății; cred că acest efect suspensiv se produce *nu numai în cazurile în care suspendarea judecății este obligatorie, ci și atunci când aceasta este facultativă*, fiind lăsată la aprecierea instanței, deoarece în ambele situații procesul penal este suspendat, fiind nerelevant dacă suspendarea s-a dispus în urma unei evaluări judiciare sau ca urmare a unei dispoziții explicite a legii; această interpretare este coerentă și cu ipotezele de suspendare a cursului prescripției executării pedepsei care poate interveni numai în urma unor evaluări judiciare; perioada de timp în care termenul de prescripție a răspunderii penale a fost suspendat nu se ia în calcul pentru stabilirea termenului prescripției speciale; actele efectuate de instanța de judecată pe durata suspendării nu sunt de natură să conducă la întreruperea cursului prescripției răspunderii penale, pentru că acesta este suspendat;

- în normele de procedură sau de organizare judiciară sunt prevăzute două instituții care conduc la *o suspendare de facto a judecății*, dar care nu pot fi asimilate instituției procedurale a suspendării judecății prevăzute de art. 367 C.proc.pen. și nici nu pot conduce la suspendarea curgerii termenului prescripției răspunderii penale. O primă instituție este cea a ***întreruperii cursului justiției*** care a fost apreciată în jurisprudență *(I.C.C.J., secția penală, încheierea nr. 434 din 24 iulie 2018, www.scj.ro)* ca fiind „o situație excepțională care constituie o împiedicare a desfășurării normale a procesului penal; de exemplu, o astfel de ipoteză se poate reține în cazul desesizării organului judiciar, fără pronunțarea unei soluții legale și fără ca dosarul să fie preluat de un alt organ, sesizat în acest scop (când o instanță pronunță o hotărâre de declinare de competență, fără să indice în mod corect instanța căreia îi revine competența, cursul justiției va fi întrerupt, deoarece în locul organului desesizat niciun alt organ

[1] *Trib. București, secția penală, încheierea din 25 ianuarie 2017, în Cpp Ad. 3, p. 619.*

nu va fi învestit cu judecarea în continuare a cauzei). Întreruperea cursului justiției presupune împrejurarea în care se poate afla o cauză penală, aflată pe rolul unei instanțe judecătorești, de imposibilitate a realizării scopului final al procesului penal, ca urmare a inaplicabilității niciuneia din prevederile procedurale referitoare la competență, astfel încât nu se poate determina instanța competentă a dispune o soluție legală". ***Astfel, spre deosebire de întreruperea cursului justiției*** care poate interveni ca urmare a aplicării eronate a normelor de procedură consecutiv unei interpretări deficitare, ori în condițiile încălcării explicite a normelor procedurale, când instanța se dezînvestește, ***în situația suspendării judecății*** instanța continuă să rămână învestită cu cauza penală; în această ipoteză *nu poate interveni suspendarea cursului prescripției răspunderii penale*, deoarece culpa autorităților în întreruperea judecății nu poate constitui un motiv de prelungire a termenului de prescripție a răspunderii penale, care vine să sancționeze tocmai pasivitatea statului în tragerea la răspundere penală a infractorului[1];

- cea de-a doua instituție este ***întreruperea judecății*** prevăzută de art. 28 din Legea nr. 304/2022, potrivit căruia „dacă o secție a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau un complet de 5 judecători consideră că este necesar să revină asupra propriei jurisprudențe, *întrerupe judecata și sesizează Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție*, care judecă cu citarea părților din dosarul a cărui judecată a fost întreruptă. După ce Secțiile Unite s-au pronunțat asupra sesizării privind schimbarea jurisprudenței, judecata continuă". Cu toate că și în acest caz operează o suspendare *de facto* a cursului judecății, *nu se poate reține incidența unui caz de suspendare a cursului prescripției răspunderii penale* întemeiat pe o dispoziție legală ce împiedică continuarea procesului penal.

Suspendarea judecății se poate dispune:

***(i)* în cazul în care constată, pe baza unei expertize medico-legale, că inculpatul suferă de o *boală gravă* care îl împiedică să participe la judecată [art. 367 alin. (1) C.proc.pen.];**

- prin Legea nr. 228/2020 a fost introdusă o condiție suplimentară pentru dispunerea suspendării judecății, respectiv ca, având în vedere toate circumstanțele

---

[1] Nu se va putea dispune încetarea procesului penal în considerarea intervenției prescripției răspunderii penale cu luarea în calcul și a timpului scurs de la data rămânerii definitive a hotărârii și până la data pronunțării hotărârii judecătorești în căile extraordinare de atac prin care este anulată/desființată hotărârea definitivă (de pildă, încheierea prin care se dispune redeschiderea procesului penal în cazul judecății în lipsă, a deciziei prin care se admite contestația în anulare și se dispune rejudecarea cauzei sau a apelului, ori a deciziei prin care este admis recursul în casație și trimisă cauza spre rejudecare). Astfel, odată cu rămânerea definitivă a hotărârii împotriva căreia a fost exercitată calea extraordinară de atac, termenul de prescripție a răspunderii penale nu mai curge, deoarece există dispoziții legale în materia stingerii acțiunii penale [art. 17 alin. (2) C.proc.pen.], a efectelor *ne bis in idem* (art. 6 C.proc.pen.) și, consecutiv, în materia rămânerii definitive a hotărârii judecătorești, a efectelor pe care le produce o hotărâre definitivă, precum și în materia executării pedepselor [art. 550 și urm. C.proc.pen.] care constituie veritabile cauze de împiedicare a punerii în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal cu privire la fapta pentru care s-a pronunțat hotărârea penală definitivă. Astfel, odată cu rămânerea definitivă a hotărârii penale începe să curgă termenul de prescripție al executării pedepsei.

cauzei, instanța să aprecieze că inculpatul nu ar putea fi audiat la locul unde se află sau prin intermediul videoconferinței ori că audierea în acest mod ar aduce atingere drepturilor sale ori bunei desfășurări a judecății; în ipoteza în care instanța nu dispune suspendarea, audierea inculpatului la locul unde se află sau prin videoconferință nu poate avea loc decât în prezența avocatului (caz special de asistență juridică obligatorie);

- suspendarea este posibilă și în cazul în care starea de boală este rezultatul propriei activități a inculpatului;

- nu este întotdeauna necesar ca boala gravă de care suferă inculpatul și care îl împiedică să participe la proces să fie și o boală incurabilă;

- nu se poate dispune suspendarea judecății dacă persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente, avocatul acestora, un martor ori alt participant la procesul penal suferă de *o boală gravă* care îl împiedică să participe la procesul penal;

- împiedicarea participării la procesul penal vizează atât situația în care din cauza bolii grave de care suferă inculpatul nu poate fi prezent personal în instanță, cât și ipoteza în care prezența ori audierea sa nu poate fi realizată din cauza bolii grave de care suferă prin videoconferință sau chiar la locul în care acesta se află cu respectarea dreptului la apărare, a demnității umane și a celorlalte garanții procesuale ale echitabilității procedurii;

- suspendarea se dispune de instanță fie din oficiu, fie la cererea inculpatului sau a procurorului; față de enumerarea limitativă a subiecților procesuali care pot cere dispunerea suspendării judecății, cred că o astfel de cerere nu va putea fi formulată de către persoana vătămată, partea civilă sau responsabilă civilmente chiar dacă prin ea se invocă boala gravă de care suferă inculpatul; cu toate acestea, față de cele sesizate de acești subiecți procesuali, instanța de judecată poate demara din oficiu procedura suspendării judecății;

- ***este obligatorie efectuarea unei expertize medico-legale*** pentru a se stabili dacă boala gravă îl împiedică pe inculpat să participe la procesul penal, neputându-se dispune suspendarea numai în baza înscrisurilor medicale depuse de inculpat (nici chiar în ipoteza în care acestea sunt emise de un spital din țară sau din străinătate sau de medicul de familie);

În cazul în care inculpatul a fost internat medical pentru „delir cronic sistematizat", boală psihică ce duce la tulburări de conștiință și discernământ, se justifică suspendarea judecății până la însănătoșire *(Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 2323/1970, în Repertoriu 1969-1975, p. 235).*

- în situația în care au fost trimiși în judecată mai mulți inculpați, iar cauza de suspendare privește numai pe unul/unii dintre aceștia și disjungerea nu este posibilă, se va dispune *suspendarea judecății întregii cauze penale*;

- dacă boala gravă de care suferă inculpatul exista la momentul săvârșirii infracțiunii, fiind de natură a conduce la reținerea iresponsabilității acestuia, instanța va dispune achitarea, iar nu suspendarea judecății;

- în cazul în care din expertiza medico-legală rezultă că inculpatul suferă de o boală gravă care îl împiedică să participe la procesul penal, instanţa de judecată ***este obligată*** să dispună suspendarea judecăţii (***caz de suspendare obligatorie, iar nu facultativă***);

- suspendarea se dispune de instanţă ***prin încheiere executorie***;

- *prin Legea nr. 228/2020 au fost completate dispoziţiile art. 367 alin. (4) C.proc.pen., în sensul că poate fi exercitată calea de atac a contestaţiei împotriva încheierii date în prima instanţă prin care s-a dispus cu privire la suspendarea judecăţii, iar nu doar împotriva celei prin care s-a dispus suspendarea judecăţii; în consecinţă, atât încheierea primei instanţe prin care s-a dispus suspendarea judecăţii cauzei, cât şi cea prin care a fost respinsă cererea de suspendare a judecăţii formulată de inculpat sau de procuror pot fi atacate separat cu calea de atac a* ***contestaţiei*** *la instanţa superioară în termen de 24 de ore de la pronunţare, pentru procuror, părţile şi persoana vătămată prezente, şi de la comunicare, pentru părţile sau persoana vătămată care lipsesc*[1]*;*

- este inadmisibilă contestaţia formulată împotriva încheierii prin care instanţa de apel se pronunţă cu privire la suspendarea judecăţii, indiferent de soluţia adoptată;

- contestaţia se depune la instanţa care a pronunţat încheierea atacată şi se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanţei ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare;

- ***contestaţia nu suspendă executarea*** *şi se judecă în termen de 3 zile de la primirea dosarului;*

- suspendarea judecăţii durează de la data dispunerii prin încheierea executorie a instanţei fie până la data pronunţării hotărârii instanţei de control judiciar prin care se admite contestaţia şi se decide reluarea judecăţii reţinându-se inexistenţa unui motiv de suspendare a judecăţii, fie până când starea sănătăţii inculpatului îi va permite acestuia să participe la judecată (nu poate fi dispusă *ab initio* pe o perioadă determinată), **reluarea procesului având loc *din oficiu***;

- pe parcursul suspendării judecăţii, *instanţa trebuie să se informeze periodic, dar nu mai târziu de 3 luni*, dacă subzistă cauza care a determinat suspendarea; dispariţia cauzei care a determinat suspendarea poate rezulta fie dintr-un raport de expertiză medico-legală, fie din orice alt mijloc de probă (de pildă, dintr-un set de acte medicale înaintate de spitalul în care inculpatul şi-a efectuat o investigaţie medicală, din declaraţiile părţilor ori ale martorilor etc.);

- în cazul în care inculpatul este arestat preventiv sau se află în arest la domiciliu, ori este suspus unei măsuri preventive restrictive de libertate, instanţa are obligaţia să

---

[1] Reţinerea caracterului executoriu al încheierii prin care se dispune suspendarea judecăţii va produce efecte şi în privinţa prescripţiei răspunderii penale, al cărei curs va fi suspendat de la momentul pronunţării încheierii prin care se dispune suspendarea judecăţii, iar nu de la data definitivării acesteia. Pe de altă parte, dacă prima instanţă respinge cererea de suspendare a judecăţii, termenul de prescripţie a răspunderii penale va curge în continuare şi pe perioada soluţionării contestaţiei, putând fi suspendat numai în ipoteza în care, consecutiv admiterii contestaţiei, este suspendată şi judecarea cauzei.

verifice din oficiu legalitatea şi temeinicia măsurii preventive în condiţiile art. 208 C.proc.pen. şi să aprecieze dacă aceasta mai este necesară şi proporţională cu scopul urmărit.

***(ii) pe durata medierii*, în cazurile în care această procedură este posibilă;**

- dispoziţiile art. 70 din Legea nr. 192/2006, astfel cum au fost modificate prin Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală, prevăd că în cazul în care medierea cu privire la latura penală a cauzei se desfăşoară după începerea procesului penal, judecata ***se poate suspenda (măsură facultativă)*** în temeiul prezentării de către părţi a contractului de mediere, în vreme ce potrivit dispoziţiilor art. 367 alin. (3) C.proc.pen. (nemodificate prin Legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală), suspendarea judecăţii *se dispune (măsură obligatorie) şi pe perioada desfăşurării procedurii de mediere, potrivit legii*; faţă de această necorelare legislativă apreciez că ne aflăm în faţa *unui caz de suspendare facultativă, iar nu obligatorie a judecăţii în temeiul prezentării de către părţi* (inculpat şi persoana vătămată) a *contractului de mediere, care constituie actul necesar declanşării procedurii de mediere, ultima voinţă a legiuitorului fiind aceea de a lăsa la latitudinea instanţei dispunerea suspendării judecăţii, indiferent dacă în cauză inculpatul se află în stare de libertate sau este supus unei măsuri preventive*;

- spre deosebire de primul caz de suspendare, în această ipoteză nu se poate suspenda procedura din faza de cameră preliminară pe durata medierii, încheierea unui acord neinfluenţând soluţia pe care judecătorul o poate dispune în această fază procesuală;

- suspendarea judecăţii poate interveni numai dacă a fost prezentat contractul de mediere ***înainte de citirea actului de sesizare a instanţei, atunci când prin mediere se urmăreşte împăcarea***, deoarece numai până la acest moment procesual se poate încheia un acord de mediere care să aibă efecte impeditive; dacă prin mediere se urmăreşte retragerea plângerii prealabile, suspendarea judecăţii poate interveni oricând în cursul procesului penal până la rămânerea definitivă a hotărârii, ca urmare a prezentării contractului de mediere;

- suspendarea judecăţii se dispune de instanţă ***prin încheiere executorie*** în temeiul prezentării de către părţi a contractului de mediere;

- *prin Legea nr. 228/2020 au fost completate dispoziţiile art. 367 alin. (4) C.proc.pen., în sensul că poate fi exercitată calea de atac a contestaţiei împotriva încheierii date în primă instanţă, prin care s-a dispus cu privire la suspendarea judecăţii, iar nu doar împotriva celei prin care s-a dispus suspendarea judecăţii; în consecinţă, atât încheierea primei instanţe prin care s-a dispus suspendarea judecăţii cauzei, cât şi cea prin care a fost respinsă cererea de suspendare a judecăţii pot fi atacate separat cu calea de atac a* ***contestaţiei*** *la instanţa superioară în termen de 24 de ore de la pronunţare, pentru procuror, părţile şi persoana vătămată prezente, şi de la comunicare, pentru părţile sau persoana vătămată care lipsesc;*

- este inadmisibilă contestaţia formulată împotriva încheierii prin care instanţa de apel se pronunţă cu privire la suspendarea judecăţii, indiferent de soluţia adoptată;

- contestaţia se depune la instanţa care a pronunţat încheierea atacată şi se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanţei ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare;

- ***contestaţia nu suspendă executarea*** *şi se judecă în termen de 3 zile de la primirea dosarului;*

- suspendarea judecăţii durează de la data dispunerii prin încheierea executorie a instanţei fie până la data pronunţării hotărârii instanţei de control judiciar prin care se admite contestaţia şi se decide reluarea judecăţii, reţinându-se inexistenţa unui motiv de suspendare a judecăţii, fie până când procedura medierii se închide prin încheierea acordului de mediere sau prin întocmirea procesului-verbal prin care se constată terminarea procedurii de mediere fără a se ajunge la un acord, ***dar nu mai mult de 3 luni de la data la care a fost dispusă***;

- **procesul penal se reia *din oficiu***, imediat după primirea procesului-verbal prin care se constată că părţile nu s-au împăcat sau, dacă acesta nu se comunică, la expirarea termenului de 3 luni de la data semnării contractului de mediere (art. 70 din Legea nr. 192/2006);

- în ipoteza în care procedura de mediere dintre inculpat şi persoana vătămată se finalizează prin încheierea unui acord de mediere, instanţa va dispune încetarea procesului penal;

- în cazul în care inculpatul este arestat preventiv sau se află în arest la domiciliu, ori este suspus unei măsuri preventive restrictive de libertate, instanţa are obligaţia să verifice din oficiu legalitatea şi temeinicia măsurii preventive în condiţiile art. 208 C.proc.pen. şi să aprecieze dacă aceasta mai este necesară şi proporţională cu scopul urmărit.

(iii) în cazul în care, potrivit legii, se cere extrădarea unei persoane în vederea judecării într-o cauză penală (extrădare activă);

- *extrădarea activă* este procedura de extrădare în care România are calitatea de stat solicitant; instanţa de judecată are obligaţia de a solicita extrădarea inculpatului faţă de care s-a dispus măsura arestării preventive; extrădarea va fi solicitată statului străin pe teritoriul căreia a fost localizat inculpatul;

- instanţa pe rolul căreia se află cauza ***poate dispune, prin încheiere executorie***, suspendarea judecăţii *până la data la care statul solicitat va comunica hotărârea sa asupra cererii de extrădare (**caz de suspendare facultativă, iar nu obligatorie**)*;

- dacă se solicită extrădarea unui inculpat judecat într-o cauză cu mai mulţi inculpaţi, instanţa poate dispune, în interesul unei bune judecăţi, disjungerea cauzei;

- atât încheierea primei instanţe sau a instanţei de apel prin care se dispune suspendarea judecăţii, cât şi cea prin care a fost respinsă cererea de suspendare a judecăţii este supusă ***contestaţiei*** în termen de 24 de ore *de la pronunţare*, pentru cei prezenţi, şi *de la comunicare*, pentru cei lipsă, la instanţa ierarhic superioară; contestaţia se depune la instanţa care a pronunţat încheierea atacată şi se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanţei ierarhic superioare, în termen de 48 de ore *de la înregistrare*; astfel, spre deosebire de primele două cazuri de suspendare a judecăţii (boala gravă şi medierea), în ipoteza suspendării generate de extrădarea activă este

admisibilă şi contestaţia formulată împotriva încheierii prin care instanţa de apel se pronunţă cu privire la suspendarea judecăţii, indiferent de soluţia adoptată;

- ***contestaţia nu suspendă executarea*** *şi se judecă în şedinţă publică, cu participarea procurorului şi cu citarea persoanei vătămate şi a părţilor, în termen de 5 zile de la primirea dosarului.*

(iv) în cazul în care instanţa sesizează Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept;

- sesizarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie poate fi făcută *numai de un complet de judecată* al instanţei supreme, al curţii de apel sau al tribunalului, învestit cu soluţionarea cauzei în ultimă instanţă ca urmare a formulării unei căi ordinare de atac (apel, contestaţie); completul care judecă o cauză în primă instanţă nu poate proceda la sesizarea instanţei supreme;

- prin încheierea prin care este sesizată Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, instanţa ***poate dispune*** suspendarea judecăţii până la pronunţarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept (***caz de suspendare facultativă a judecăţii***);

- *încheierea prin care se dispune suspendarea este* ***definitivă şi executorie****, neputând fi atacată cu contestaţie sau apel*; tot astfel, va fi definitivă şi încheierea prin care s-a respins cererea formulată de părţi de suspendare a judecăţii în urma sesizării instanţei supreme;

- în ipoteza în care instanţa nu a dispus suspendarea judecăţii, iar ulterior instanţa a finalizat cercetarea judecătorească înainte ca Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie să se pronunţe asupra sesizării, nu se poate trece în stadiul dezbaterilor, instanţa având obligaţia de a dispune suspendarea judecăţii până la pronunţarea deciziei instanţei supreme (***caz de suspendare obligatorie a judecăţii***);

- tot astfel, ***suspendarea judecăţii este obligatorie*** şi în ipoteza în care instanţa decide să sesizeze Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept după finalizarea cercetării judecătoreşti sau în stadiul dezbaterilor;

- având în vedere că după înregistrarea cauzei la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, încheierea de sesizare se publică pe pagina de internet a acestei instanţe, alte instanţe judecătoreşti pe rolul căror se află (fie în primă instanţă, fie în cale de atac) cauze în care se ridică o chestiune de drept similară cu cea cu care a fost sesizată instanţa supremă, de a cărei lămurire depinde soluţionarea pe fond a cauzei respective, *au facultatea* de a dispune suspendarea judecăţii până la pronunţarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept (***caz de suspendare facultativă a judecăţii***);

- în cazul în care inculpatul este supus unei măsuri preventive (arest preventiv, arest la domiciliu, control judiciar sau control judiciar pe cauţiune), se aplică în mod corespunzător prevederile art. 208 C.proc.pen. pe toată durata suspendării.

(v) în cazul în care înainte de soluţionarea cererii de reabilitare judecătorească a fost pusă în mişcare acţiunea penală pentru o altă infracţiune săvârşită de condamnat;

- soluționarea cererii de reabilitare judecătorească se *suspendă* prin încheierea instanței până la soluționarea definitivă a cauzei privitoare la noua învinuire (***caz de suspendare obligatorie***).

(vi) în cazul conflictului pozitiv de competență judecata cauzei se suspendă (caz de suspendare obligatorie) până la soluționarea incidentului procedural [art. 51 alin. (4) C.proc.pen.].

- ipoteza în care două instanțe se declară deopotrivă competente să soluționeze aceeași cauză este extrem de rar întâlnită în practica judiciară; imposibilitatea continuării procesului penal în această situație a condus legiuitorul la stipularea unui ***caz de suspendare obligatorie*** a judecății;

(vii) în ipoteza în care instanța sesizează CJUE în vederea pronunțării unei hotărâri preliminare care să asigure interpretarea și aplicarea uniformă a dreptului Uniunii Europene în toate statele membre [art. 2 din Legea nr. 340/2009, art. 267 alin. (3) din TFUE][1];

- sesizarea CJUE are caracterul unei *chestiuni prejudiciale*, instanța de judecată putând dispune în cauzele *pendinte* sesizarea Curții de la Luxemburg pentru interpretarea sau evaluarea validității unei norme a Uniunii Europene aflată în legătură cu cauza înregistrată pe rolul instanței, în condițiile în care opinează că o decizie în această privință este necesară pentru pronunțarea unei hotărâri în cauză;

- potrivit art. 2 alin. (3) din Legea nr. 340/2009, ***suspendarea judecății este obligatorie*** dacă instanța care sesizează CJUE este instanța de apel, respectiv ***facultativă***

---

[1] În prezent, pe rolul Parlamentului se află proiectul de lege de ratificare a Protocolului nr. 16 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția), adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, adoptat la Strasbourg la 24 iunie 2013, semnat de România la Strasbourg, la 14 octombrie 2014.

Prin intermediul acestei legi se acordă competență Curții Constituționale și Înaltei Curți de Casație și Justiție de a solicita Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) *emiterea unui aviz consultativ* cu privire la chestiuni de principiu privind interpretarea ori aplicarea drepturilor și libertăților din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau din Protocoalele la aceasta, în cazul în care apreciază că avizul consultativ este necesar pentru clarificarea unor aspecte ale cauzei în vederea pronunțării hotărârii: *în materie penală, când este învestită cu judecarea cauzei în primă instanță ori în ultimă instanță în căile ordinare de atac sau, după caz, în procedura sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.*

Înalta Curte de Casație și Justiție *poate dispune suspendarea judecării cauzei* pe timpul soluționării sesizării de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Asupra suspendării instanța se pronunță prin încheiere motivată, după dezbateri contradictorii. Încheierea prin care s-a dispus suspendarea cauzei poate fi atacată separat cu contestație la completul de 5 judecători. În cazul în care încheierea este pronunțată de un complet de 5 judecători, contestația se soluționează de un alt complet de 5 judecători.

Până la soluționarea sesizării de către Curtea Europeană de Drepturilor Omului, *se suspendă de drept* judecarea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept. Încheierea de sesizare a Curții Europene a Drepturilor Omului se publică, de îndată, pe pagina de internet a Înaltei Curți de Casație și Justiție, alături de încheierea de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

atunci când instanţa care sesizează CJUE este cea învestită cu judecarea cauzei penale în primă instanţă[1];

- încheierea prin care instanţa se pronunţă asupra suspendării judecăţii poate fi atacată cu recurs la instanţa superioară, în termen de 72 de ore de la pronunţare, pentru cei prezenţi, sau de la comunicare, pentru cei lipsă. Calea de atac se soluţionează prin încheiere, în camera de consiliu, fără citarea părţilor; hotărârea este definitivă;

- judecarea cauzei suspendate se reia după comunicarea hotărârii pronunţate de CJUE.

Ca urmare a modificării Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată, prin Legea nr. 177/2010, sesizarea Curţii Constituţionale cu o excepţie de neconstituţionalitate ridicată în faţa instanţei ***nu mai suspendă judecarea cauzei***; hotărârile definitive pronunţate în cauzele în care Curtea Constituţională a admis o excepţie de neconstituţionalitate pot fi supuse revizuirii, dacă soluţia pronunţată în cauză s-a întemeiat pe dispoziţia legală declarată neconstituţională sau pe alte dispoziţii din actul atacat care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate de prevederile menţionate în sesizare.

(viii) în cazul în care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sesizează Curtea Europeană pentru emiterea unui aviz consultativ;

- potrivit art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 173/2022, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate solicita Curţii Europene a Drepturilor Omului emiterea unui aviz consultativ cu privire la chestiuni de principiu privind interpretarea ori aplicarea drepturilor şi libertăţilor din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale sau din protocoalele la aceasta, în cazul în care apreciază că avizul consultativ este necesar pentru clarificarea unor aspecte ale cauzei în vederea pronunţării hotărârii în materie penală, când este învestită cu judecarea cauzei în primă instanţă ori în ultimă instanţă în căile ordinare de atac sau, după caz, în procedura sesizării în vederea pronunţării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept;

- sesizarea instanţei de contencios european nu atrage *de iure* suspendarea judecăţii cauzei aflate pe rolul instanţei supreme; astfel, art. 2 alin. (8) din Legea nr. 173/2022 prevede că Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie ***poate dispune suspendarea judecării cauzei*** (***măsură facultativă, nu obligatorie***) pentru clarificarea căreia este necesar avizul Curţii Europene până la comunicarea de către Agentul guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului a avizului consultativ emis de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, tradus în limba română; în schimb, dacă avizul este necesar pentru pronunţarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept ***se suspendă de drept (caz de suspendare obligatorie)*** judecarea sesizării Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie până la comunicarea de către Agentul guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului a avizului consultativ emis de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, tradus în limba română;

---

[1] Art. 2 alin. (8) din Legea nr. 340/2009 prevede că în cazul în care cauza nu a fost suspendată, instanţa poate continua judecata pe alte aspecte decât cele semnalate CJUE. Instanţa nu poate încheia dezbaterile înainte de pronunţarea CJUE.

- în cazul în care solicitarea avizului este necesară pentru lămurirea unor aspecte ale cauzei cu care este sesizată, la cerere sau din oficiu instanţa supremă trebuie să pună în dezbaterea contradictorie a părţilor necesitatea suspendării judecăţii; I.C.C.J. se pronunţă cu privire la suspendarea judecăţii prin încheiere motivată;

- indiferent de soluţia dispusă cu privire la suspendarea judecăţii, încheierea poate fi atacată separat cu contestaţie la completul de 5 judecători. În cazul în care încheierea este pronunţată de un complet de 5 judecători, contestaţia se soluţionează de un alt complet de 5 judecători. Dacă instanţa nu dispune suspendarea judecării cauzei, până la împlinirea termenului de exercitare a contestaţiei sau, după caz, până la soluţionarea acesteia, în cauză nu se va îndeplini niciun act de procedură;

- contestaţia se soluţionează de urgenţă prin decizie, potrivit dispoziţiilor art. 425[1] C.proc.pen.;

- judecarea cauzei suspendate se reia *din oficiu* după comunicarea de către Agentul guvernamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului a avizului consultativ emis de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, tradus în limba română; tot din oficiu se va relua judecata şi în ipoteza de suspendare de drept a judecăţii;

- dacă ulterior sesizării Curţii Europene instanţa supremă retrage sesizarea[1], judecarea cauzei se reia *din oficiu* după retragere;

- cursul termenului prescripţiei răspunderii penale ***este suspendat*** pe perioada suspendării judecării cauzei;

(ix) pe durata stării de urgenţă declarată prin decret prezidenţial.

- conform art. 43 alin. (2) din Decretul nr. 195/2020 emis de Preşedintele României[2], procesele penale aflate în curs pe rolul instanţelor de judecată, inclusiv

---

[1] Potrivit art. 2 alin. (5) din Legea nr. 173/2022, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, din oficiu, poate retrage sesizarea oricând în cursul procedurii de emitere a avizului consultativ de pe rolul Curţii Europene a Drepturilor Omului, după dezbateri contradictorii, prin încheiere motivată, care nu este supusă niciunei căi de atac.

[2] Nu se poate considera că a operat suspendarea cursului prescripţiei răspunderii penale în condiţiile art. 156 C.pen. în temeiul Decretului Preşedintelui nr. 195 din 16 martie 2020, privind instituirea stării de urgenţă pe teritoriul României (M.Of. nr. 212 din 16 martie 2020), aprobat prin Hotărârea Parlamentului României nr. 3 din 19 martie 2020, pentru încuviinţarea măsurii adoptate de Preşedintele României privind instituirea stării de urgenţă pe întreg teritoriul României (M.Of. nr. 224 din 19 martie 2020), respectiv a Decretului Preşedintelui nr. 240 din 14 aprilie 2020 privind prelungirea stării de urgenţă pe teritoriul României (M.Of. nr. 311 din 14 aprilie 2020), aprobat prin Hotărârea Parlamentului României nr. 4 din 16 aprilie 2020 pentru încuviinţarea măsurii adoptate de Preşedintele României privind prelungirea stării de urgenţă pe întreg teritoriul României (M.Of. nr. 320 din 16 aprilie 2020). Prin anexele la aceste decrete nu se putea dispune suspendarea judecării cauzei pe durata stării de urgenţă, situaţie constatată şi de către instanţa de contencios constituţional.

Astfel, prin DCC nr. 152/2020 (M.Of. nr. 387 din 13 mai 2020) instanţa de contencios constituţional a apreciat că, pe de o parte, Decretul Preşedintelui prin care se instituie starea de urgenţă *reprezintă un act administrativ cu caracter normativ*, iar, pe de altă parte, că *dispoziţiile din anexa acestuia au fost emise cu depăşirea de către Preşedinte a atribuţiilor sale constituţionale* şi că măsura suspendării judecării unor cauze pe durata stării de urgenţă (ce poate aduce atingere dreptului la un proces echitabil, într-un termen rezonabil), nu putea fi

cele aflate în procedură în camera preliminară, se suspendă de drept pe durata stării de urgenţă, cu excepţia celor în care urgenţa se justifică prin scopul instituirii stării de urgenţă la nivel naţional, ori alte cauze urgente apreciate de judecător sau de instanţa

---

dispusă de președinte, prin dispozițiile cuprinse în anexa la decretul de instituire a stării de urgență [*„În primul rând*, dacă legiuitorul constituant ar fi considerat că prin decret, ca act administrativ normativ, Președintele, ca autoritate executivă, poate adopta norme cu putere de lege în perioada stării de urgență sau de asediu, ar fi prevăzut în mod expres această delegare legislativă (...). *În al doilea rând*, legiuitorul constituant a prevăzut expres în norma-cadru privind măsurile excepționale – art. 93 alin. (2) – că: *„Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediu sau a stării de urgență și funcționează pe toată durata acestora"*. Rațiunea obligării Parlamentului, prin Constituție, să funcționeze pe toata durata declarării stării de asediu sau a stării de urgență este tocmai aceea de a crea *posibilitatea intervenției legislative în regim de urgență, în orice domeniu pe care situația de criză îl afectează, inclusiv și mai ales atunci când este vizată restrângerea exercițiului unor drepturi și al unor libertăți fundamentale.* (...) Astfel, norma constituțională constituie *o garanție împotriva eventualelor excese sau abuzuri ale autorităților publice executive*, Parlamentul, ca organ reprezentativ suprem al poporului, acționând ca un garant al drepturilor și al libertăților cetățenilor. *În al treilea rând*, existența unei stări de asediu sau de urgență se încadrează *per se* în ipoteza de incidență a prevederilor art. 115 alin. (4) din Constituție, care permit Guvernului să adopte ordonanțe de urgență „numai în situații extraordinare". Așa fiind, *inclusiv legiuitorul delegat are abilitarea constituțională să intervină cu celeritate și să modifice cadrul legislativ existent*, adoptând măsurile normative pe care starea de fapt le impune. *În concluzie, cadrul constituțional în vigoare delimitează în mod riguros competențele autorităților publice, respectiv partajarea atribuțiilor legislative de cele executive, excepția de la regulă fiind în mod expres reglementată și de strictă interpretare.* (...) *modul în care Președintele și-a exercitat atribuția constituțională, prin depășirea cadrului legal, nu este consecința vreunui viciu de neconstituționalitate a actului normativ de reglementare primară în virtutea și în limitele căruia autoritatea publică era abilitată să acționeze.* Așa cum s-a precizat anterior, stabilind competențele fiecărei autorități publice implicate în gestionarea situației de criză care a generat instituirea stării de urgență, *nicio dispoziție a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 1/1999 nu îl îndrituiește pe Președinte să acționeze dincolo de competențele sale constituționale (...).* Încuviințând instituirea stării de urgență, Parlamentul României avea obligația de a verifica îndeplinirea condițiilor constituționale și legale pe care decretul Președintelui trebuia să le respecte. Or, prin articolul unic al Hotărârii nr. 3 din 19 martie 2020 pentru încuviințarea măsurii adoptate de Președintele României privind instituirea stării de urgență pe întreg teritoriul României, *Parlamentul s-a limitat să încuviințeze măsura, fără a-și îndeplini obligația de a verifica respectarea exigențelor pe care Constituția și legea le impun decretului Președintelui și de a sancționa exercitarea ultra vires a competențelor legale*"].

Această concluzie își menține valabilitatea, chiar dacă cele două decrete prezidențiale au fost aprobate prin hotărâri ale Parlamentului (*Hotărârea Parlamentului României nr. 3 din 19 martie 2020, respectiv Hotărârea Parlamentului României nr. 4 din 16 aprilie 2020*), deoarece puterea legiuitoare a încuviințat doar instituirea stării de urgență, nu și celelalte măsuri adoptate prin aceste decrete.

Prin urmare, Decretul Președintelui nr. 195/2020 (M.Of. nr. 212 din 16 martie 2020) și Decretul Președintelui nr. 240/2020 (M.Of. nr. 311 din 14 aprilie 2020) nu pot fi calificate ca *dispoziții ale unei legi* prin care este împiedicată punerea în mișcare a acțiunii penale sau judecarea unei cauze (fiind norme administrative) și, astfel, nu constituie cauze de suspendare a prescripției răspunderii penale în condițiile art. 156 C.pen.

de judecată, precum şi a următoarelor cauze: cele privind infracţiunile flagrante, cele în care au fost dispuse măsuri preventive, cele referitoare la contestaţii împotriva măsurilor asigurătorii, cele privind cooperarea judiciară internaţională în materie penală, cele ce cuprind măsuri de protecţie a victimelor şi a martorilor, cele privind aplicarea provizorie a măsurilor de siguranţă cu caracter medical, cele privind infracţiuni contra securităţii naţionale, cele privind acte de terorism sau de spălare a banilor;

- în termen de 10 zile de la încetarea stării de urgenţă, judecătorul sau instanţa de judecată va lua măsuri pentru fixarea termenelor de judecată şi efectuarea actelor de procedură. Acordul de comunicare în cauzele penale a actelor procedurale prin poştă electronică se prezumă, iar organele judiciare vor solicita, acolo unde este cazul, de urgenţă, telefonic, indicarea adreselor de poştă electronică pentru comunicarea respectivelor acte;

2.8. Înregistrarea şedinţei de judecată. Note privind desfăşurarea şedinţei de judecată

- potrivit art. 369 alin. (1) C.proc.pen., desfăşurarea şedinţei de judecată se înregistrează cu *mijloace tehnice audio*; astfel, legiuitorul instituie *o obligaţie legală de înregistrare audio* a desfăşurării fazei de judecată a procesului penal în scopul asigurării cât mai eficiente a respectării dreptului la un proces echitabil; proba digitală astfel obţinută poate servi fie la îndreptarea erorilor de consemnare din cuprinsul încheierii instanţei sau a declaraţiilor administrate în cursul cercetării judecătoreşti, fie pentru completarea consemnărilor din aceste acte; deopotrivă, înregistrarea şedinţei de judecată poate servi ca temei pentru reconstituirea încheierii dezbaterii în cauzele în care s-a stabilit termen de pronunţare, atunci când o astfel de încheiere lipseşte de la dosarul cauzei;

- în cursul şedinţei de judecată grefierul ia *note* cu privire la desfăşurarea procesului; astfel, grefierul va consemna în caietul de note: numărul dosarului, poziţia acestuia pe lista de şedinţă, susţinerile orale din timpul şedinţei, depunerile de cereri şi acte, măsurile dispuse de instanţă, precum şi toate celelalte aspecte din desfăşurarea procesului; în cazul în care notele grefierului de şedinţă sunt tehnoredactate, acestea se listează la sfârşitul şedinţei de judecată şi se păstrează în mape care urmează regimul juridic al caietului de note; notele vor fi vizate de preşedintele completului de judecată, care în prealabil va verifica conţinutul acestora şi va urmări ataşarea listei de şedinţă la caietul de note; caietul de note va fi numerotat şi sigilat; acesta se va depune la arhiva instanţei, unde se va păstra timp de 3 ani, socotiţi de la data ultimelor note; în cazul în care desfăşurarea şedinţei de judecată se înregistrează cu mijloace tehnice, suportul înregistrării se va păstra în arhiva instanţei;

- procurorul şi părţile pot cere citirea notelor şi vizarea lor de către preşedinte;

- după terminarea şedinţei de judecată, participanţii la proces primesc, *la cerere*[1], câte o copie de pe notele grefierului;

---

[1] Copia caietului grefierului, precum şi vizarea notelor grefierului de către preşedintele completului *nu are loc din oficiu*, ci numai la cererea procurorului, persoanei vătămate sau a părţilor.

- notele grefierului *pot fi contestate până la termenul următor (termen legal de decădere)* de procuror, persoana vătămată sau de către părți;

- în caz de contestare de către participanții la proces a notelor grefierului, acestea vor fi *verificate și, eventual, completate ori rectificate* pe baza înregistrărilor din ședința de judecată;

- potrivit art. 369 alin. (6) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, la cerere, părțile, pe cheltuiala acestora, pot obține o copie electronică a înregistrării ședinței de judecată în ceea ce privește cauza lor, cu excepția situațiilor în care ședința nu a fost publică în tot sau în parte[1]; legea nu conferă și procurorului[2] dreptul de a obține o copie electronică a înregistrării ședinței de judecată, în condițiile în care acesta participă la fiecare ședință de judecată (sub sancțiunea nulității absolute) și are posibilitatea de a contesta conținutul încheierii de ședință până la termenul următor de judecată.

2.9. Deliberarea și pronunțarea

- deliberarea este activitatea desfășurată de completul de judecată[3] în vederea stabilirii soluției ce urmează a fi pronunțată în cauza penală ori cu privire la orice element al cauzei cu privire la care instanța trebuie să se pronunțe;

---

[1] O reglementare similară există și în art. 231 alin. (5) C.proc.civ.

[2] În DCC nr. 103/2018 s-a reținut că „nu poate fi primită critica potrivit căreia procurorul nu-și poate exercita rolul constituțional, deoarece, spre deosebire de părți, *procurorul participă la judecată în mod obligatoriu*, în toate cazurile. Prin urmare, procurorul are obligația de a verifica toate încheierile de ședință și notele grefierului, iar, în măsura în care acestea sunt eliptice/neconcordante cu realitatea, va avea posibilitatea contestării lor până la următorul termen în așa fel încât să corespundă adevărului. Tocmai de aceea, în calitate de apărător al intereselor generale ale societății și de apărător al ordinii de drept, precum și al drepturilor și libertăților cetățenilor, procurorul trebuie să manifeste un rol activ. De asemenea, rațiunea eliberării unei copii electronice a înregistrării ședinței de judecată rezidă în necesitatea pentru partea care a lipsit la un termen anterior de a avea posibilitatea de a lua cunoștință despre tot ce s-a dezbătut în vederea protejării drepturilor sale constituționale și legale. Or, procurorul nu se va afla niciodată în această situație, întrucât, așa cum s-a arătat, acesta participă în mod obligatoriu la judecată. Așa fiind, faptul că nu i se poate elibera o copie electronică a ședinței de judecată nu echivalează cu împiedicarea procurorului de a-și exercita menirea constituțională, deoarece, în măsura în care constată că notele de ședință nu corespund adevărului, pot fi contestate cel mai târziu la termenul următor și, eventual, completate ori rectificate pe baza înregistrărilor din ședința de judecată. În plus, împrejurarea că procurorul de ședință poate fi înlocuit ulterior cu un altul care, în absența copiei electronice a ședinței de judecată, nu ar avea posibilitatea să cunoască tot ce s-a dezbătut anterior, nu se poate converti într-un viciu de neconstituționalitate, deoarece existența unor note de ședință incomplete sunt o consecință a exercitării necorespunzătoare a atribuțiilor de către procurorul care a participat la ședința respectivă și care, deși a constatat, pe baza notelor, că acestea nu corespund întru totul realității, nu și-a exercitat un drept legal de contestare. Cu alte cuvinte, procurorul, în cadrul ședințelor de judecată la care participă, neavând drepturi subiective proprii, se subordonează principiului legalității și unității de acțiune, sens în care nu poate invoca propria turpitudine".

[3] Regulile procedurale prevăzute pentru deliberarea în faza de judecată se vor aplica în mod corespunzător în ceea ce privește deliberarea în cadrul completului format din judecători de drepturi și libertăți sau de cameră preliminară.

- deliberarea nu trebuie percepută ca fiind doar activitatea plasată cronologic la finalul unei etape procesuale, în urma căreia instanţa se pronunţă prin sentinţă sau decizie, întrucât pe întreg parcursul judecăţii completul deliberează cu privire la orice aspecte necesare justei soluţionări a cauzei, pronunţându-se prin încheiere; aşadar, tot o activitate de deliberare are loc şi atunci când instanţa se pronunţă pe diferite cereri formulate de procuror, persoana vătămată sau de părţi[1] (de pildă, deliberarea cu privire la probele solicitate a fi administrate în cercetarea judecătorească, la cererea de suspendare a judecăţii, ori cu privire la necesitatea luării unei măsuri asigurătorii);

- potrivit art. 392 alin. (1) C.proc.pen., ***deliberarea are loc în secret***, cu participarea numai a membrilor completului în faţa căruia a avut loc dezbaterea; chiar şi în ipotezele în care instanţa se pronunţă în şedinţa de judecată cu privire la cereri ori excepţii invocate de persoana vătămată, părţi sau procuror ori puse în discuţie din oficiu, deliberarea are loc tot în secret, pronunţarea având loc în şedinţa publică, iar rezultatul deliberării este consemnat în încheierea de şedinţă;

- ***păstrarea secretului deliberării***[2] reprezintă o obligaţie ce incumbă membrilor completului de judecată în faţa căruia a avut loc dezbaterea referitoare la modul de

---

[1] *În acest sens*, în doctrină [*A. Andone-Bontaş, I.P. Chiş*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1505] s-a arătat că: „prin deliberare nu vom înţelege numai activitatea finală a completului de judecată care atrage după sine dezînvestirea instanţei de judecată, ci vom înţelege activitatea prin care instanţa hotărăşte asupra fiecărei chestiuni contencioase întâlnite în desfăşurarea judecăţii. Drept urmare, deliberarea completului va avea loc şi atunci când se formulează o cerere de probe, cerere de schimbare a încadrării juridice şi, în general, orice cerere a cărei rezolvare este dată de lege în căderea sa. În aceste situaţii, deliberarea va putea avea loc şi în sala de judecată, în prezenţa publicului, întrucât secretul deliberării nu reclamă în sine retragerea instanţei în biroul vreunuia dintre judecători. În concluzie, prin secret al deliberării vom înţelege confidenţialitatea discuţiilor purtate între membrii completului de judecată, părerea exprimată de fiecare dintre aceştia etc., această cerinţă putând fi îndeplinită şi sub ochii publicului dacă discuţiile vor fi purtate în şoaptă, iar contactul vizual cu publicul va fi obturat. Secretul deliberării poate fi realizat şi prin comunicarea între membrii completului de judecată a unei coli de hârtie pe care fiecare să îşi expună punctul de vedere cu privire la chestiunea în discuţie (aşa se întâmplă, spre exemplu, în Republica Cipru, împrejurare reţinută în cauza CtEDO, *Kyprianou c. Ciprului*, hotărârea din 15 decembrie 2005). (...) Discuţiile deliberatoare care sunt şi vor rămâne secrete, inclusiv după încetarea exercitării funcţiei, privesc numai aspectele ce ţin de felul în care judecătorii hotărăsc asupra soluţiei, cumpănind argumentele de fapt şi pe cele de drept, înşiruirea raţionamentelor şi a argumentelor logice, aşadar deliberarea asupra faptei, persoanei, legăturii de cauzalitate dintre acestea şi a celorlalte aspecte enunţate de art. 393 C.proc.pen. *A contrario*, aspectele care nu au legătură cu deliberarea, respectiv interferenţele altor persoane sau chiar a unuia/unora dintre judecătorii cauzei, nu cad sub această protecţie şi, drept consecinţă, magistratul audiat nu poate invoca dispoziţiile art. 116 alin. (3) C.proc.pen. Aşa s-a decis şi în practica instanţei supreme, audierea judecătorului, în calitate de martor într-un proces al cărui obiect este săvârşirea unei infracţiuni în legătură cu procesul deliberării, cu privire la *felul* în care împreună cu ceilalţi membri ai completului au hotărât asupra soluţiei nu echivalează cu o audiere despre fapte care vizează orice interferenţe exterioare procesului cognitiv al deliberării, care pot avea caracter ilicit" *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 231 din 19 februarie 2016)*.

[2] Potrivit *Hotărârii C.S.M. nr. 14144/2012*:

1. Judecătorii care, în exerciţiul funcţiunii, comit fapte care ar putea avea caracterul unor infracţiuni în orice circumstanţe (de exemplu, acceptă mită) nu pot beneficia de imunitate faţă de procesul penal ordinar.

desfăşurare a deliberării, fiind în acelaşi timp şi o garanţie a independenţei judecătorilor; intră în sfera secretului deliberării procesul cognitiv propriu-zis al deliberării în fapt şi în drept;

- completul de judecată deliberează mai întâi asupra *chestiunilor de fapt* şi apoi asupra *chestiunilor de drept, atât cu privire la acţiunea penală, cât şi la acţiunea civilă*;

- deliberarea priveşte existenţa faptei şi vinovăţiei inculpatului, stabilirea pedepsei principale, accesorii sau complementare, respectiv a măsurilor educative privative sau neprivative de libertate, stabilirea măsurilor de siguranţă, a deducerii privării de libertate (reţinere, arestare preventivă, arest la domiciliu, internare medicală nevoluntară), a soluţiei ce urmează a fi pronunţată cu privire la acţiunea civilă, măsurilor preventive şi asigurătorii, a mijloacelor materiale de probă, a cheltuielilor judiciare, precum şi asupra oricărei alte probleme privind justa soluţionare a cauzei;

- în cazul completelor colegiale (la curţile de apel cu ocazia judecării apelului declarat împotriva sentinţei judecătoriei sau tribunalului, respectiv la instanţa supremă fie în cazul judecăţii în primă instanţă, fie în apel) toţi membrii completului de judecată au îndatorirea să-şi spună părerea asupra chestiunilor de fapt şi de drept ale cauzei; preşedintele completului îşi spune părerea cel din urmă; cred că ordinea în care membrii completului îşi exprimă părerea nu prezintă relevanţă, de esenţa deliberării fiind analiza argumentelor fiecărui membru al completului, pentru a se ajunge la o opinie unanimă;

---

2. Obligaţia judecătorului de păstrare a secretului deliberării în legătură cu fapta cu privire la care este cercetat penal încetează în momentul în care, în condiţiile art. 307 C.proc.pen., *i se aduc la cunoştinţă, înainte de prima sa audiere, calitatea de suspect*, fapta pentru care este suspendat, încadrarea juridică a acesteia, drepturile procesuale prevăzute la art. 83 C.pen., încheindu-se despre toate acestea un proces-verbal.

3. Judecătorul poate fi audiat ca martor într-un proces al cărui obiect este săvârşirea unei infracţiuni în legătură cu procesul deliberării.

4. Judecătorul faţă de care s-a început urmărirea penală pentru săvârşirea unei fapte de corupţie ar trebui să se abţină de la soluţionarea pricinilor cu această natură până la clarificarea situaţiei sale, întrucât se încalcă aparenţa de imparţialitate şi obiectivitate de care orice judecător este răspunzător.

5. Principiile independenţei, imparţialităţii şi integrităţii judecătorului consacră în primul rând obligaţii, astfel că nu pot fi invocate drept justificări pentru disimularea unei conduite care este ea însăşi o ameninţare a independenţei şi imparţialităţii justiţiei şi a procesului echitabil, cum este cazul corupţiei.

6. Judecătorul *poate fi audiat cu privire la fapte care vizează orice interferenţă exterioară procesului cognitiv al deliberării*, care pot avea caracter ilicit, *dar nu şi cu privire la procesul cognitiv propriu-zis al deliberării.*

Prin *Hotărârea nr. 846 bis/2014 a Plenului C.S.M.* s-a apreciat că procesul cognitiv al deliberării ţine de felul în care judecătorii hotărăsc asupra soluţiei, cumpănind argumentele de fapt şi de drept, înşiruirea raţionamentelor şi a argumentelor logice; prin urmare, audierea unui martor care are calitatea de judecător cu privire la faptele referitoare la procesul cognitiv al deliberării echivalează cu încălcarea de către organele judiciare a secretului deliberării şi poate avea drept consecinţă excluderea probei nelegal obţinute.

- hotărârea trebuie să fie rezultatul acordului membrilor completului de judecată asupra soluțiilor date chestiunilor supuse deliberării, *hotărârea pronunțându-se în numele legii*[1];

- în cazul completului compus din trei judecători, când unanimitatea nu poate fi întrunită, hotărârea se ia cu *majoritate*; astfel, sistemul de drept procesul penal român reglementează instituția ***opiniei separate***[2]***, care în procesul deliberării ar trebui să fie ultima ratio***[3];

- dacă din deliberare rezultă mai mult de două păreri, judecătorul care opinează pentru *soluția cea mai severă* trebuie să se alăture celei mai apropiate soluții de părerea sa; *motivarea opiniei separate este obligatorie*[4]*;*

---

[1] În cadrul completurilor din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, la deliberare participă, cu vot consultativ, și magistrații asistenți.

[2] Nu sunt posibile opiniile separate în cazul completurilor de RIL și de HP.

[3] În recomandările Comisiei de la Veneția cu privire la opiniile separate [Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) (2018), Report on separate opinions of constitutional courts, Veneția, disponibil pe site-ul *www.venice.coe.int*] s-au arătat următoarele:

a) legea ar trebui să trateze opiniile separate ca pe un *drept al judecătorilor* și să nu le impună să-și dezvăluie părerile în toate cazurile în care o soluție unanimă nu a fost posibilă;

b) legitimitatea procesului de luare a deciziilor de către instanțele judecătorești poate fi asigurată doar de opiniile separate care rămân loiale instanței și rolului său instituțional. Astfel, opinia separată ar trebuie să se concentreze pe explicarea faptului că problema în divergență poate fi analizată într-un mod mai temeinic, iar nu pe învederarea faptului că opinia majorității este de o calitate slabă;

c) opinia separată ar trebuie să fie *ultima ratio*; este esențial ca judecătorii să dezbată și să încerce să ajungă la o opinie unanimă, înainte de a lua în considerare adoptarea unei opinii separate;

d) este important, pentru calitatea hotărârilor judecătorești și pentru colegialitatea din cadrul instanțelor, ca redactorii opiniei majoritare să poată răspunde celor reținute în opinia minoritară;

e) Codul de conduită sau etică al judecătorilor ar trebui să reglementeze tema opiniilor separate; nu este necesar să se stabilească conținutul acestor opinii, fiind suficientă stabilirea unor linii ce nu ar trebui să fie depășite, fără ca prin această reglementare să fie afectată independența judecătorului sau să se prejudicieze instituția opiniilor separate; este important să fie publicate și opiniile separate care încalcă codul de conduită sau etica, indiferent dacă a fost lansată sau nu o procedură disciplinară împotriva magistraților care au adoptat aceste opinii;

f) opiniile separate constituie o parte a hotărârii judecătorești și, prin urmare, trebuie să fie publicate, în toate cazurile, din oficiu, împreună cu hotărârea majoritară, nu numai la cererea judecătorilor care formulează aceste opinii.

[4] *În această privință*, în literatura de specialitate (*G.-L. Zidaru, P. Pop*, op. cit., p. 388) s-a arătat că „în cazul opiniei separate nu este necesară redactarea unei hotărâri paralele, *in extenso*, ci doar inserarea, în câteva paragrafe (sau pagini), a motivelor pentru care judecătorul ce o formulează are altă opinie decât cea majoritară, fie în ce privește soluția, fie doar în ce privește considerentele. Aceste opinii, deși slăbesc întrucâtva forța de persuasiune a opiniei majoritare, sunt justificate, pe de-o parte, de libertatea de conștiință a judecătorului, care este independent (arătăm totuși că sunt sisteme care exclud cu desăvârșire aceste opinii, fără ca independența judecătorilor să fie periclitată), iar, pe de altă parte, de faptul că dreptul evoluează, nu o dată opinia cândva minoritară devenind ulterior majoritară. Ele sunt, așadar, utile dezbaterii doctrinare și din interiorul justiției".

- diversitatea de păreri poate privi atât acţiunea penală, cât şi acţiunea civilă sau numai una dintre acţiunile exercitate în procesul penal;

- în cazul în care diversitatea de păreri priveşte ambele acţiuni exercitate în procesul penal prin *soluţia cea mai severă*, trebuie avută în vedere, în principiu, soluţia cu privire la acţiunea penală; condamnarea este, evident, soluţia cea mai grea, faţă de amânarea aplicării pedepsei, de renunţare la aplicarea pedepsei, de achitare ori încetarea procesului penal; dacă toţi membrii completului agreează aceeaşi soluţie cu privire la acţiunea penală care implică existenţa infracţiunii pentru determinarea *soluţiei celei mai severe* se va avea în vedere încadrarea juridică, natura şi cuantumul pedepsei, măsurile de siguranţă, modalitatea de executare a pedepsei, obligaţiile sau măsurile de supraveghere ce ar trebui impuse sau modalitatea de soluţionare a laturii civile; soluţia de încetare a procesului penal va fi considerată mai severă decât soluţia de achitare;

- în situaţia în care diversitatea de opinii vizează temeiul achitării sau al încetării procesului penal, soluţia cea mai severă va fi cea care în concret conduce la cea mai defavorabilă situaţie pentru inculpat, inclusiv sub aspectul consecinţelor cu privire la acţiunea civilă;

- în ipoteza în care diversitatea de opinii priveşte numai acţiunea civilă, este evident că pronunţarea asupra acţiunii civile în sensul admiterii acesteia este mai severă decât lăsarea nesoluţionată a acţiunii civile sau respingerea acţiunii civile; lăsarea nesoluţionată a acţiunii civile este o soluţie mai severă decât respingerea acţiunii civile; în cazul în care soluţia agreată este cea de admitere a acţiunii civile, soluţia cea mai severă se va determina prin raportare la cuantumul daunelor materiale sau morale ori la efectele dispoziţiei cu privire la restabilirea situaţiei anterioare;

- în cazul în care completul de judecată este format din doi judecători şi majoritatea nu poate fi întrunită, judecarea cauzei se reia în ***complet de divergenţă***[1]; potrivit

---

Mai trebuie precizat că în cadrul U.E. legislaţiile procesuale a şapte state interzic judecătorilor să publice opinii separate (Austria, Belgia, Franţa, Italia, Luxemburg, Malta şi Olanda). În doctrina de drept comparat (*R. Raffaelli*, Dissenting Opinions in the Supreme Courts of the Member States, Parlamentul European, Bruxelles, disponibil pe site-ul *www.europa.eu*) s-au menţionat argumentele pentru care nu este agreată în legislaţia acestor state publicarea opiniei separate, dintre care se impun a fi reţinute următoarele: afectarea autorităţii şi credibilităţii justiţiei, crearea unei presiuni exterioare asupra judecătorului aflat în opinie minoritară, de natură să îi afecteze independenţa în condiţiile în care secretul deliberării nu este asigurat, promovarea ego-urilor individuale, necesitatea încurajării unui spirit de cooperare şi colaborare în cadrul instanţei.

În schimb, statele care au reglementată instituţia opiniei separate apreciază că acestea sunt necesare faţă de următoarele argumente: reprezintă o formă de protecţie a libertăţii de exprimare a magistraţilor, constituie o modalitate de a încuraja responsabilitatea individuală a magistraţilor, contribuie la îmbunătăţirea autorităţii instituţionale şi legitimităţii instanţelor de judecată, pot contribui la dezvoltarea legislaţiei şi a conceptelor juridice, pot semnala existenţa unor carenţe sau inconsecvenţe legislative.

[1] Constituirea unui complet de divergenţă nu este legată exclusiv de situaţiile în care are loc o deliberare asupra fondului cauzei, fiind posibil ca şi pe parcursul judecăţii să nu se întrunească unanimitatea cu privire la soluţiile de adoptat cu privire la diferite aspecte necesare

art. 19 alin. (1) din Legea nr. 304/2022, completul de divergenţă se constituie prin includerea, în completul de judecată, *a judecătorului din planificarea de permanenţă*; în chestiunile ce ţin de fondul acţiunii penale sau civile divergenţa poate să apară numai în etapa căilor de atac, deoarece completul care judecă cauza în primă instanţă este format dintr-un număr impar de judecători la toate instanţele; atunci când o cauză penală se află în etapa judecăţii în primă instanţă, divergenţa poate surveni în procesul de deliberare al instanţei de control judiciar sesizate cu contestaţia formulată împotriva măsurilor procesuale dispuse de completul care judecă cauza în primă instanţă (de pildă, completul de doi judecători care soluţionează contestaţia formulată de inculpat împotriva încheierii prin care a fost menţinută măsura arestării preventive sau o măsură asigurătorie)[1];

- atunci când divergenţa poartă asupra soluţiei ce trebuie pronunţate, *dezbaterea cauzei în ansamblu* va fi reluată în faţa noului complet, iar nu cu privire la chestiunile divergente, nefiind posibil ca opiniile membrilor completului să fie aduse la cunoştinţa procurorului sau a părţilor[2]; deliberarea va purta cu privire la toate elementele de fapt şi de drept ale cauzei, judecătorul nou intrat în completul de divergenţă nefiind pus în situaţia de a opta între una dintre soluţiile divergente; astfel, este posibilă fie adoptarea unei soluţii cu unanimitate în urma noii deliberări (una dintre soluţiile divergente sau o altă soluţie decât cele pentru care s-a declanşat divergenţa), fie adoptarea unei soluţii cu majoritate (inclusiv cu aplicarea regulii că judecătorul care opinează pentru *soluţia cea mai severă* trebuie să se alăture celei mai apropiate soluţii de părerea sa);

Judecarea unei cauze în complet de divergenţă nu exclude posibilitatea pronunţării hotărârii în unanimitate, întrucât, în lipsa unor dispoziţii contrare în legea de procedură penală, judecătorii pot reveni asupra părerilor lor, care au pricinuit divergenţa *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 21 din 8 ianuarie 2008, www.scj.ro)*.

- în ipoteza în care cu ocazia deliberării instanţa constată că nu au fost lămurite toate împrejurările cauzei, fiind necesară administrarea unor probe noi, va dispune ***repunerea cauzei pe rol şi reluarea cercetării judecătoreşti***; tot astfel va proceda instanţa şi în cazul în care judecata a avut loc potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii şi în urma deliberării apreciază că pentru soluţionarea acţiunii penale se impune

---

judecăţii cauzei (de pildă, cu privire la probaţiunea ce trebuie administrată în apel, ori la modalitatea de îndeplinire a procedurii de citare, sau la evaluarea posibilităţii reţinerii termenului în cunoştinţă, ori cu privire la măsurile preventive). În acest caz, după soluţionarea problematicii aflate în divergenţă, judecarea cauzei va continua în faţa completului iniţial constituit.

[1] Se poate constitui complet de divergenţă şi în faza de urmărire penală, în cazul soluţionării contestaţiilor de completul de doi judecători de drepturi şi libertăţi (de pildă, la soluţionarea contestaţiei împotriva încheierii prin care este prelungită măsura arestării preventive/ arestului la domiciliu). Tot astfel, în faza de cameră preliminară poate interveni divergenţa între membrii completului de doi judecători de cameră preliminară învestit să soluţioneze o contestaţie (de pildă, împotriva încheierii prin care este menţinută o măsură asigurătorie).

[2] Spre deosebire de Codul de procedură penală, Codul de procedură civilă prevede că dezbaterile se vor relua numai cu privire la chestiunile rămase în divergenţă care trebuie aduse la cunoştinţa părţilor.

administrarea altor probe în afara înscrisurilor încuviinţate părţilor şi persoanei vătămate; în cazul în care instanţa dispune reluarea cercetării judecătoreşti, citarea persoanei vătămate şi a părţilor este obligatorie pentru noul termen de judecată, chiar dacă pe parcursul procesului penal acestea au avut termenul în cunoştinţă;

- în situaţia în care instanţa constată că trebuie să mai supună în dezbaterea părţilor, persoanei vătămate şi a procurorului anumite situaţii de fapt sau de drept, va dispune ***repunerea cauzei pe rol şi reluarea dezbaterilor***; în cazul în care instanţa dispune reluarea dezbaterilor, citarea persoanei vătămate şi a părţilor este obligatorie pentru noul termen de judecată, chiar dacă pe parcursul procesului penal acestea au avut termenul în cunoştinţă;

- din interpretarea dispoziţiilor art. 395 alin. (1) C.proc.pen. rezultă că instanţa aflată în stadiul procesual al deliberării nu are obligaţia procesuală de a se pronunţa asupra cererii persoanei vătămate ori a părţii de repunere a cauzei pe rol, putând pronunţa hotărârea în cauză dacă opinează că toate aspectele cauzei au fost dezbătute, cercetarea judecătorească este completă şi nu există alte împrejurări care trebuie lămurite;

Nu se impune repunerea cauzei pe rol în cazul în care aspectele la care au făcut trimitere apelanţii nu vizează împrejurări care să fi fost puse în discuţia părţilor şi care să necesite lămuriri suplimentare, ci vizează invocarea, după rămânerea cauzei în pronunţare, a unei excepţii de neconstituţionalitate a textului de lege pe care reprezentantul parchetului şi-a întemeiat excepţia de inadmisibilitate a căii de atac. Or, cu prilejul dezbaterilor, apărătorul ales al apelanţilor a avut posibilitatea de a formula concluzii cu privire la excepţia inadmisibilităţii ridicată de parchet, drept pe care l-a şi exercitat, fără, însă, a preciza la acel moment că înţelege, la rândul său, să invoce o excepţie de neconstituţionalitate în legătură cu chestiunea pusă în discuţie. De altfel, abia după rămânerea cauzei în pronunţare apărătorul a precizat acest aspect, susţinând că „a fost luat prin surprindere" de concluziile reprezentantului Ministerului Public *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 7 din 10 ianuarie 2019, www.scj.ro).*

- prin *DCC nr. 233/2021* au fost declarate neconstituţionale dispoziţiile art. 400 alin. (1) C.proc.pen., art. 405 alin. (3) C.proc.pen., în condiţiile în care instanţa de contencios constituţional a apreciat că există un viciu de constituţionalitate prin pronunţarea unei hotărâri în absenţa motivării acesteia; practic, Curtea Constituţională consideră că procesul de deliberare nu trebuie să se finalizeze doar cu redactarea minutei, ci că acesta implică obligaţia judecătorilor de a motiva în fapt şi în drept soluţia pe care consideră că trebuie să o pronunţe în cauză; consecutiv acestei decizii, prin modificarea legislativă operată prin Legea nr. 130/2021, în cauzele în care instanţa se pronunţă cu privire la acţiunea penală şi/sau civilă ***deliberarea, redactarea şi pronunţarea hotărârii*** se fac într-un termen de maximum **60 de zile** de la închiderea dezbaterilor (***termen procedural pentru deliberare, redactare şi pronunţarea hotărârii***); la închiderea dezbaterilor, preşedintele completului informează părţile *şi persoana vătămată* prezente asupra datei şi modalităţii de pronunţare a hotărârii (fie prin pronunţarea în şedinţă publică de către preşedinte sau de către alt membru al completului de judecată desemnat de preşedinte); în acest caz, se va

întocmi *o încheiere separată* în care vor fi consemnate cele discutate în şedinţa de judecată în care au avut loc dezbaterile;

- termenul pentru deliberare, redactare şi pronunţarea hotărârii *nu poate fi preschimbat* prin rezoluţie administrativă, neputând fi stabilită altă dată, chiar mai apropiată de momentul închiderii dezbaterilor; astfel, hotărârea nu poate fi pronunţată înainte de data stabilită de complet la finalul dezbaterilor;

- ca excepţie, în cazuri temeinic justificate, dacă deliberarea, redactarea şi pronunţarea hotărârii nu pot avea loc în termen de 60 de zile de la închiderea dezbaterilor, instanţa[1] ***poate amâna succesiv deliberarea (şi, pe cale de consecinţă, redactarea şi pronunţarea)***, fiecare amânare neputând depăşi **30 de zile**. În toate cazurile, deliberarea, redactarea şi pronunţarea hotărârii nu pot avea loc mai târziu de **120 de zile** de la închiderea dezbaterilor; prin urmare, pronunţarea poate fi amânată cel mult de două ori pe o durată de cel mult 30 de zile ***(termen de recomandare)***[2]; în acest caz, părţile vor fi informate cu privire la data la care va avea loc pronunţarea hotărârii, dispoziţia de amânare a pronunţării regăsindu-se atât pe portalul instanţei de judecată, cât şi trecută în condica soluţiilor disponibilă la arhiva instanţei;

- în practică se constată şi amânarea succesivă a pronunţării atunci când faţă de particularităţile cauzei (de pildă, cauzele cu un număr ridicat de inculpaţi acuzaţi de comiterea mai multor infracţiuni concurente), ori de volumul de muncă al judecătorului;

- la termenul stabilit pentru pronunţare, precum şi, după caz, la cel la care a fost amânată pronunţarea, *nu se citează* procurorul sau persoana vătămată şi părţile, chiar dacă nu au fost prezente la dezbateri[3] şi nici nu este obligatorie aducerea inculpatului arestat; pronunţarea hotărârii înainte de acest termen poate pune în discuţie respectarea principiului publicităţii judecăţii cu consecinţa nulităţii absolute a hotărârii pronunţate;

---

[1] De regulă, amânarea pronunțării se dispune de completul în fața căruia au avut loc dezbaterile și care a stabilit termen pentru pronunțarea hotărârii. Pot exista și situații în care la data stabilită pentru pronunțare judecătorul în fața căruia au avut loc dezbaterile se află în imposibilitate obiectivă de a fi prezent în instanță (de pildă, din cauza unor probleme de sănătate nu poate ajunge la instanță), cred că judecătorul de pe lista de permanență va trebui să dispună amânarea pronunțării, iar nu să repună cauza pe rol. În situații cu totul excepționale în care până la termenul de pronunțare judecătorul nu mai funcționează (temporar sau permanent) în cadrul instanței (fie este transferat la altă instanță, fie decedează sau este suspendat din magistratură ca urmare a unei proceduri disciplinare sau penale), cred că judecătorul de pe lista de permanență va trebui să dispună repunerea cauzei pe rol.

[2] Realitatea practică oferă suficiente exemple în care complexitatea cauzelor, numărul mare de inculpați și pluralitatea acuzațiilor formulate față de aceștia să conducă la amânări succesive ale pronunțării atunci când completul de judecată are nevoie de mai mult timp pentru a delibera. Astfel, nerespectarea dispozițiilor art. 391 alin. (2) C.proc.pen. nu afectează legalitatea hotărârii, prelungirea în timp a stadiului deliberării având ca scop lămurirea tuturor aspectelor cauzei și aflarea adevărului.

[3] Curtea Constituțională a apreciat în DCC nr. 233/2021 că necitarea inculpatului la pronunțare este compatibilă cu standardele constituționale. Aceasta are cunoștință despre termenul de pronunțare consecutiv informării realizate în temeiul art. 391 alin. (2) C.proc.pen. la încheierea dezbaterilor.

- având în vedere faptul că în cazurile în care instanţa se pronunţă cu privire la acţiunea penală/civilă hotărârea trebuie integral redactată la momentul pronunţării, rezultatul deliberării ***nu va mai fi consemnat şi într-o minută***, ci în considerentele hotărârii care explică dispozitivul acesteia; în acest caz, având în vedere lipsa minutei, contradicţia dintre considerente şi dispozitiv va trebui să conducă la trimiterea cauzei spre rejudecare;

- ***dacă obiectul cauzei nu implică pronunţarea de către instanţă a uneia dintre soluţiile prevăzute de art. 396 şi art. 397 C.proc.pen.***, rezultatul deliberării se consemnează ***obligatoriu în minută*** (de pildă, soluţiile pronunţate în apel atunci când cauza este trimisă spre rejudecare, ori cele pronunţate în contestaţie sau în cererile de contopire a pedepselor, contestaţie la executare, reabilitare, liberare condiţionată, căi extraordinare de atac etc.); deliberarea şi pronunţarea hotărârii au loc *în termen de cel mult* ***15 zile*** *de la închiderea dezbaterilor*, dacă legea nu prevede altfel. În cazuri temeinic justificate, dacă deliberarea şi pronunţarea hotărârii nu pot avea loc în acest termen, instanţa ***poate amâna pronunţarea o singură dată***, pentru o durată de cel mult **15 zile** (***termen de recomandare***); această reglementare se va aplica în mod corespunzător şi în privinţa deliberării şi pronunţării unei soluţii de judecătorul de drepturi de libertăţi sau de judecătorul de cameră preliminară; în cazul în care hotărârea se ia cu opinie majoritară, în aceeaşi minută este consemnată şi opinia separată, după opinia majoritară şi semnătura judecătorilor care se află în majoritate;

- în ipotezele în care ***întocmirea minutei este obligatorie***:

i. aceasta ***se întocmeşte în două exemplare originale***, redactate pe foi separate, numerotate, dintre care unul se ataşează la dosarul cauzei, iar celălalt se depune, spre conservare, la dosarul de minute al instanţei; procurorilor li se asigură accesul la dosarul de minute al instanţei şi li se eliberează, la solicitare, copii ale minutelor, în vederea exercitării căilor de atac prevăzute de lege;

ii. lipsa minutei, nesemnarea acesteia de către toţi membrii completului[1], semnarea minutei de alţi judecători decât cei care au făcut parte din completul care au pronunţat-o, contradicţia dintre minută şi dispozitivul hotărârii sunt sancţionate cu *nulitatea absolută a hotărârii pronunţate, deoarece sunt afectate normele imperative referitoare la compunerea completului*;

Întocmirea minutei constituie garanţia că rezultatul judecăţii înscris în dispozitiv este expresia deliberării judecătorilor care au pronunţat hotărârea şi care o semnează. Lipsa minutei face imposibilă verificarea concordanţei dispozitivului hotărârii cu soluţia adoptată în urma deliberării şi a componenţei completului de judecată care a pronunţat-o. În consecinţă, hotărârea este lovită de *nulitate absolută (C.S.J., secţia penală, decizia nr. 2076/1996, www.legalis.ro).*

- prin urmare, consecutiv modificării legislative operate prin Legea nr. 130/2021, în ceea ce priveşte întocmirea minutei trebuie distins între următoarele ***tipuri de hotărâri:***

---

[1] Dispoziţiile art. 406 alin. (4) C.proc.pen. se referă *doar la semnarea hotărârii după redactarea acesteia*, iar nu la semnarea minutei. Aşadar, minuta trebuie să fie întotdeauna semnată de toţi membrii completul în faţa căruia au avut loc dezbaterile şi care au pronunţat hotărârea în cauză.

a. ***în cazul hotărârilor judecătoreşti prin care instanţa*** [indiferent de modul de sesizare (rechizitoriu, încheierea judecătorului de cameră preliminară sau acord de recunoaştere a vinovăţiei) sau de procedura de judecată desfăşurată (de drept comun sau abreviată în cazul recunoaşterii învinuirii)] ***rezolvă acţiunea penală şi/sau acţiunea civilă*** pronunţând una dintre soluţiile prevăzute de art. 396 şi art. 397 C.proc.pen. ***nu se mai impune întocmirea unei minute***, deoarece hotărârea trebuie redactată la momentul pronunţării (de pildă, atunci când instanţa pronunţă o soluţie de achitare, încetare a procesului penal, condamnare, renunţare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei); în aceste ipoteze nu contează modalitatea de sesizare a instanţei (rechizitoriu, acord de recunoaştere a vinovăţiei sau încheierea judecătorului de cameră preliminară) sau etapa procesuală în care se pronunţă instanţa (primă instanţă prin sentinţă, sau apel prin decizie); ***hotărârea se pronunță, după redactare, în ședință publică*** de către președinte sau de către alt membru al completului de judecată desemnat de președinte, asistat de grefier, care va citi dispozitivul hotărârii, ***sau se pronunță prin punerea acesteia la dispoziția părților, a persoanei vătămate și a procurorului, prin mijlocirea grefei instanței***; astfel, Legea nr. 130/2021 a prevăzut două modalităţi alternative de realizare a pronunţării hotărârii, ambele apte să asigure respectarea principiului publicităţii;

b. în situaţia în care instanţa de judecată este învestită cu alte cauze decât cele în care trebuie să pronunţe una dintre soluţiile prevăzute de art. 396 şi art. 397 C.proc.pen., rezultatul deliberării ***se consemnează într-o minută***, care trebuie să aibă conţinutul prevăzut pentru dispozitivul hotărârii (de exemplu, sentinţa prin care se admite sau respinge o contestaţie la executare, o cerere de reabilitare judecătorească, ori o cerere de întrerupere a executării pedepsei, sau de contopire a pedepselor în faza de executare, ori cea prin care se respinge cererea de revizuire sau de redeschidere a procesului penal); întocmirea minutei se impune atât în cazul soluţiilor pronunţate în primă instanţă, cât şi atunci când instanţa se pronunţă în calea de atac a contestaţiei sau în apel; minuta se semnează de membrii completului de judecată; președintele sau, după caz, alt membru al completului pronunță minuta hotărârii *în ședință publică*, asistat de grefier, *sau minuta hotărârii se pronunță prin punerea acesteia la dispoziția părților, a persoanei vătămate și a procurorului, prin mijlocirea grefei instanței*;

c. în ipoteza soluţiilor pronunţate în primă instanţă sau în contestaţie de judecătorul de drepturi şi libertăţi sau de judecătorul de cameră preliminară, ***este obligatorie întocmirea minutei*** în care se consemnează rezultatul deliberării; minuta se semnează de membrii completului de judecători de drepturi şi libertăţi/cameră preliminară;

d. dacă instanţa de apel trimite cauza spre rejudecare (de pildă, pe motiv de nelegalitate a procedurii de citare ori a necompetenţei materiale a primei instanţe);

- dispoziţiile art. 405 alin. (1) C.proc.pen. se aplică în toate cauzele, indiferent de obiectul acestora, excepţie făcând cele care, potrivit legii, nu sunt destinate publicităţii (de pildă, cauzele având ca obiect propuneri şi/sau sesizări privind încuviinţarea percheziţiilor domiciliare sau informatice, a folosirii metodelor şi tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare etc.); astfel, pronunţarea va avea loc în şedinţă publică prin citirea dispozitivului de către preşedintele sau de către un alt membru al completului de judecată desemnat de preşedinte, asistat de grefier sau prin punerea

hotărârii la dispoziţia părţilor, a persoanei vătămate şi a procurorului, prin mijlocirea grefei instanţei, atunci când este vorba de pronunţarea hotărârii redactate, respectiv, în ipoteza pronunţării hotărârii neredactate, fie prin citirea minutei hotărârii (sentinţă, decizie, încheiere) de către preşedintele sau de către un alt membru al completului de judecată desemnat de preşedinte, asistat de grefier, fie prin punerea minutei hotărârii (singura existentă la momentul pronunţării) la dispoziţia părţilor, a persoanei vătămate şi a procurorului, prin mijlocirea grefei instanţei; sintagma „pronunţă minuta hotărârii în condiţiile alin. (1), *dacă legea nu prevede altfel*", prevăzută de alin. (2) al art. 405 C.proc.pen. vizează modalitatea de asigurare a publicităţii pronunţării, printr-una dintre cele două modalităţi (pronunţare în şedinţă publică sau punere la dispoziţie) pentru toate hotărârile în care rezultatul deliberării se consemnează într-o minută şi pentru care trebuie asigurată publicitatea pronunţării;

- faţă de conţinutul noţiunii de pronunţare în şedinţă publică, cred că trebuie avut în vedere şi faptul că lipsa înregistrării şedinţei în care s-a făcut pronunţarea nu echivalează *per se* cu lipsa publicităţii pronunţării şi nici nu atrage incidenţa nulităţii absolute a hotărârii pronunţate, dispoziţiile art. 281 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. sancţionând doar nepublicitatea şedinţei de judecată, când aceasta trebuia, potrivit legii, să fie publică;

- modalitatea de pronunţare a încheierilor prin care se dispune amânarea pronunţării se face întocmai ca şi pronunţarea hotărârii, având în vedere dispoziţia instanţei/ judecătorului cu privire la modalitatea de pronunţare a hotărârii şi cu privire la care a informat părţile, persoana vătămată şi procurorul la închiderea dezbaterilor, conform art. 391 alin. (2) C.proc.pen.;

- soluţia pronunţată se trece în condica de şedinţă a instanţei, precum şi în sistemul informatic ECRIS, fiind posibilă consultarea acesteia de orice persoană interesată prin accesarea portalului instanţei, în cadrul căreia este preluată soluţia din ECRIS.

2.10. Hotărârile judecătoreşti

Hotărârea judecătorească este actul procesual prin care instanţa de judecată sau judecătorul soluţionează o cauză penală sau anumite aspecte ale acesteia.

2.10.1. Felurile hotărârilor judecătoreşti

Hotărârile judecătoreşti se împart în:

***(i)* încheieri;**

- sunt acele hotărâri judecătoreşti prin care judecătorul sau instanţa se pronunţă fie asupra unor chestiuni de fapt şi de drept ridicate în cursul judecăţii fără să se dezînvestească sau să judece fondul cauzei, fie asupra măsurilor preventive sau asigurătorii ori cu privire la unele procedee probatorii (de pildă percheziţia, interceptarea şi înregistrarea convorbirilor telefonice);

- sunt încheieri toate hotărârile instanţei de judecată pronunţate în cursul judecăţii, cu excepţia sentinţelor şi a deciziilor;

- *încheierea de şedinţă* este hotărârea în cuprinsul căreia se consemnează desfăşurarea şedinţei de judecată; încheierea de şedinţă cuprinde:

a) ziua, luna, anul şi denumirea instanţei;

b) menţiunea dacă şedinţa a fost sau nu publică;

c) numele şi prenumele judecătorilor, procurorului şi grefierului;

d) numele şi prenumele părţilor, avocaţilor şi ale celorlalte persoane care participă în proces şi care au fost prezente la judecată, precum şi ale celor care au lipsit, cu arătarea calităţii lor procesuale şi cu menţiunea privitoare la îndeplinirea procedurii;

e) fapta pentru care inculpatul a fost trimis în judecată şi textele de lege în care a fost încadrată fapta;

f) mijloacele de probă care au fost supuse dezbaterii contradictorii;

g) cererile de orice natură formulate de procuror, de persoana vătămată, de părţi şi de ceilalţi participanţi la proces;

h) concluziile procurorului, ale persoanei vătămate şi ale părţilor;

i) măsurile luate în cursul şedinţei.

- încheierea de şedinţă se întocmeşte de grefier în termen de *72 de ore* de la terminarea şedinţei şi se semnează de preşedintele completului de judecată şi de grefier, deoarece cuprinde o reflectare a evenimentelor şi dispoziţiilor din cursul şedinţei de judecată[1]; în cazul în care hotărârea se pronunţă în ziua în care a avut loc judecata, nu se întocmeşte o încheiere separată, datele cu privire la această ultimă şedinţă urmând a fi cuprinse în practicaua sentinţei/deciziei;

- dacă deliberarea, redactarea şi pronunţarea nu are loc în ziua în care a avut loc judecata se va întocmi o *încheiere separată* în care vor fi consemnate datele cu privire la ultima şedinţă de judecată, care va fi considerată parte integrantă din hotărârea pronunţată ulterior.

(ii) sentinţe sunt hotărârile prin care instanţa de judecată (indiferent de gradul acesteia) se pronunţă în primă instanţă într-o cauză penală sau prin care se dezînvesteşte fără a pronunţa o soluţie (de pildă, sentinţele prin care se declină competenţa);

---

[1] În această privinţă, în literatura de specialitate [*A. Andone-Bontaş, I.P. Chiş*, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 2-a, p. 1505] că: „Raţiunea pentru care încheierea de şedinţă este semnată numai de către preşedintele completului de judecată (nu şi de către judecătorul/judecătorii care intră în compunerea completelor colegiale) şi de grefier este aceea că în cuprinsul acesteia sunt consemnate numai împrejurările în care a avut loc şedinţa de judecată (compunerea completului, participarea procurorului, prezenţa părţilor şi a subiecţilor procesuali, avocaţi etc.), discuţiile care au avut loc şi măsurile *luate* în şedinţa de judecată. Dacă încheierea se rezumă numai la aceste menţiuni, prin semnarea ei de către preşedintele completului i se atribuie forţă probantă, certificându-se că cele consemnate reflectă realitatea în care s-a desfăşurat şedinţa. În schimb, în ipoteza în care completul de judecată rămâne în pronunţare pe o cerere formulată în şedinţă, aceasta fiind soluţionată *ulterior* ridicării şedinţei de judecată, încheierea va fi semnată de întregul complet de judecată şi de către grefier, întrucât rezolvarea cererii a fost dată în căderea instanţei, fiind asumată de toţi membrii completului. Instanţa de contencios constituţional s-a exprimat în acelaşi sens, nesemnarea încheierii de şedinţă de către toţi membrii completului de judecată, ci numai de către preşedinte fiind motivată de aceea că încheierea de şedinţă nu face decât să consemneze fapte concrete petrecute în şedinţa de judecată *(DCC nr. 268 din 18 iunie 1997)*".

tot prin sentinţă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau curtea de apel se pronunţă cu privire la cererile de strămutare a judecăţii unei cauze penale;

- pot fi pronunţate sentinţe şi cu ocazia soluţionării unei căi extraordinare de atac (de exemplu, sentinţa prin care se respinge ca neîntemeiată/inadmisibilă o cerere de revizuire), sau cu ocazia soluţionării unor cauze ce privesc faza de executare a pedepsei[1];

(iii) decizii sunt hotărârile judecătoreşti pronunţate de instanţa ce judecă apelul, contestaţia în anulare, recursul în casaţie; de asemenea, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie pronunţă decizii prin care soluţionează recursurile în interesul legii sau când pronunţă o hotărâre preliminară.

2.10.2. Structura hotărârii judecătoreşti

Hotărârea judecătorească (indiferent de felul acesteia) cuprinde:

1. Partea introductivă (practicaua) este prima parte componentă a hotărârii judecătoreşti, ce cuprinde:

a) ziua, luna, anul şi denumirea instanţei;

b) menţiunea dacă şedinţa a fost sau nu publică;

c) numele şi prenumele judecătorilor, procurorului şi grefierului;

d) numele şi prenumele părţilor, avocaţilor şi ale celorlalte persoane care participă în proces şi care au fost prezente la judecată, precum şi ale celor care au lipsit, cu arătarea calităţii lor procesuale şi cu menţiunea privitoare la îndeplinirea procedurii;

e) fapta pentru care inculpatul a fost trimis în judecată şi textele de lege în care a fost încadrată fapta;

f) mijloacele de probă care au fost supuse dezbaterii contradictorii;

g) cererile de orice natură formulate de procuror, de persoana vătămată, de părţi şi de ceilalţi participanţi la proces;

h) concluziile procurorului, ale persoanei vătămate şi ale părţilor;

i) măsurile luate în cursul şedinţei.

- în cazul în care deliberarea şi pronunţarea nu au avut loc în aceeaşi zi în care s-au încheiat dezbaterile sau dacă instanţa a amânat deliberarea şi pronunţarea, întocmind o *încheiere separată* în acest sens (ce face parte integrantă din hotărâre), partea introductivă va cuprinde numai: denumirea instanţei care a judecat cauza, data pronunţării hotărârii, locul unde a fost judecată cauza, precum şi numele şi prenumele membrilor completului de judecată, ale procurorului şi ale grefierului, făcându-se menţiune că celelalte date au fost trecute în încheierea de şedinţă;

- în hotărârile instanţelor militare trebuie să se indice şi gradul militar al membrilor completului de judecată şi al procurorului. Când inculpatul este militar, se menţionează şi gradul acestuia;

---

[1] Există şi situaţii în care în faza de executare judecătorul nu se pronunţă prin sentinţă, ci prin încheiere executorie [art. 596 alin. (2) C.proc.pen., în cazul aplicării amnistiei sau graţierii postcondamnatorii].

- având în vedere că şedinţele de judecată în materie penală sunt înregistrate integral cu mijloace tehnice audio/audio-video, consider că ar trebui abandonată jurisprudenţa dezvoltată de instanţa supremă în urmă cu peste 15 ani *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 608/1999, www.legalis.ro)* în care se reţinea că lipsa încheierii de amânare a pronunţării atrăgea *de plano* nulitatea absolută a hotărârii pronunţate în condiţiile în care considerentele acestei soluţii se întemeiau pe imposibilitatea verificării respectării prevederilor legale privind compunerea instanţei, participarea procurorului, publicitatea şedinţei de judecată, prezenţa părţilor şi concluziile acestora; în lipsa încheierii de amânare a pronunţării, instanţa de control judiciar trebuie să efectueze următoarele verificări: să procedeze la consultarea aplicaţiei ECRIS pentru a constata dacă această încheiere a fost sau nu încărcată în sistemul informatic şi să solicite înregistrarea şedinţei de judecată şi a caietului grefierului care constituie probe cu privire la compunerea completului şi la modalitatea de desfăşurare a şedinţei de judecată; în urma acestor verificări se poate constata că lipsa încheierii de amânare a pronunţării constituie doar o omisiune în legătură cu înaintarea actelor dosarului primei instanţe; dacă în urma efectuării acestor verificări nu se poate stabili compunerea instanţei, participarea procurorului, publicitatea şedinţei de judecată, prezenţa părţilor şi concluziile acestora se impune reţinerea incidenţei sancţiunii nulităţii absolute a hotărârii pronunţate în primă instanţă.

2. Considerentele (expunerea, motivarea) cuprind expunerea temeiurilor de fapt şi de drept care au condus la soluţia dispusă de organul judiciar, motivarea[1];

---

[1] În art. 31-52 din Avizul nr. 11 (2008) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenţia Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei privind calitatea hotărârilor judecătoreşti se reţin următoarele: *31.* Pentru a fi de calitate, hotărârea judecătorească trebuie percepută de justiţiabil şi de societate în general drept rezultatul unei aplicări pertinente a regulilor de drept, al unei proceduri echitabile şi al unei aprecieri convingătoare a faptelor, fiind executabilă. Justiţiabilul va avea atunci convingerea că a fost examinată cauza sa şi că a fost soluţionată corect şi societatea va percepe hotărârea ca pe un factor ce poate restabili pacea socială. Pentru a atinge aceste obiective trebuie respectat un anumit număr de condiţii.

a) Claritatea: *32.* Orice hotărâre judecătorească trebuie să fie inteligibilă, redactată într-un limbaj clar şi simplu, condiţie esenţială pentru a fi înţeleasă de părţi şi de public. Această inteligibilitate necesită o structură coerentă a hotărârii şi enumerarea argumentaţiei într-un stil clar şi accesibil tuturor. *33.* Fiecare judecător îşi poate alege propriul stil şi propria structură sau se poate baza *în acest sens* pe modelele standardizate, dacă există. CCJE recomandă ca autorităţile judiciare să instituie culegeri de bune practici pentru a facilita redactarea hotărârilor.

b) Motivarea: *34.* Hotărârea trebuie, în principiu, să fie motivată. Calitatea hotărârii depinde în principal de calitatea motivaţiei. O motivaţie bună este o necesitate imperioasă care nu poate fi neglijată în favoarea celerităţii. O motivaţie bună cere ca judecătorul să aibă timpul necesar pregătirii hotărârii. *35.* Motivaţia permite nu numai o mai bună înţelegere şi acceptare a hotărârii de către justiţiabil, ci este mai ales o garanţie împotriva arbitrarului. Pe de o parte, ea obligă judecătorul să distingă mijloacele de apărare ale părţilor şi să precizeze elementele care îi justifică decizia şi o fac să fie conformă legii şi, pe de altă parte, ea permite o înţelegere a funcţionării justiţiei de către societate. *36.* Motivaţia trebuie să fie coerentă, clară şi lipsită de ambiguităţi şi de contradicţii. Ea trebuie să permită urmărirea unui raţionament care a condus judecătorul la aceasta. *37.* Motivaţia trebuie să exprime respectarea de către judecător a principiilor enunţate de CtEDO (în special respectarea drepturilor la apărare şi dreptul la un proces echitabil). Atunci când hotărârile provizorii afectează libertatea individuală (de

- motivarea hotărârii constituie una dintre garanțiile dreptului la un proces echitabil, deoarece numai în acest mod instanța dovedește că soluția adoptată nu a fost arbitrară, că apărările părților au fost avute în vedere și analizate, fiind expuse raționamentele folosite pentru a se ajunge la soluția pronunțată și se asigură totodată posibilitatea unui control judiciar eficient în căile de atac; în doctrină[1] s-a apreciat că „în măsura în care soluția pronunțată constituie o atingere severă drepturilor justițiabililor (de pildă, atunci când o pedeapsă aspră este aplicată), cu cât cauza este mai complexă și/sau judecătorul dispune o mare libertate de apreciere, cu atât soluția trebuie mai cu grijă motivată";

- în *DCC nr. 233/2021* s-a reținut că „motivarea hotărârilor judecătorești îndeplinește câteva funcții importante: reprezintă un mecanism de control al instanței, care trebuie să demonstreze că hotărârea sa este legală, dreaptă și corectă, în fapt și în drept; reprezintă o înscriere oficială a argumentelor în favoarea soluției; inspiră un sentiment de încredere socială și constituie un control democratic al administrării justiției; întărește principiul autorității de lucru judecat și al prezumției de nevinovăție; reprezintă temeiul executării hotărârii judecătorești, precum și al contestării acesteia la o instanță superioară. Cu alte cuvinte, motivarea în fapt și în drept a hotărârii judecătorești este relevantă în sensul că permite inculpatului să își exercite în mod util dreptul de a formula o cale de atac și, de asemenea, este importantă într-un sens mai general, în măsura în care ea asigură buna administrare a justiției și previne cazurile de arbitrar. Obligația de motivare contribuie, de asemenea, la obținerea încrederii publicului și a inculpatului în decizia la care s-a ajuns și permite identificarea unei posibile părtiniri din partea judecătorului și remedierea acesteia";

- în jurisprudența CtEDO s-a reținut că „dreptul la un proces echitabil implică în sarcina instanței obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argu-

---

exemplu mandatele de arestare) sau pot afecta drepturile persoanei sau bunurilor (de exemplu dreptul de încredințare provizorie a unui copil, sechestrul asigurător al unui imobil sau poprirea conturilor bancare), se cere o motivație adecvată. *38.* Motivația trebuie să răspundă pretențiilor părților, adică diferitelor capete de acuzare și mijloacelor de apărare. Această garanție este esențială, deoarece permite justițiabilului să se asigure că pretențiile sale au fost examinate și deci că judecătorul a ținut cont de ele. Motivația trebuie să fie lipsită de orice apreciere jignitoare sau neplăcută a justițiabilului. *39.* Fără să aducă atingere posibilității, ba chiar obligației din partea judecătorului de a acționa în unele cazuri după bunul plac, acesta nu ar trebui să răspundă decât mijloacelor pertinente ce ar putea influența asupra soluționării litigiului. *40.* Motivația nu trebuie neapărat să fie lungă. Trebuie găsit un echilibru just între formularea scurtă și buna înțelegere a hotărârii. *41.* Obligația instanțelor de a-și motiva hotărârile nu trebuie înțeleasă ca necesitând un răspuns la fiecare argument invocat în sprijinul unui mijloc de apărare ridicat. Întinderea acestei obligații poate varia în funcție de natura hotărârii. În conformitate cu jurisprudența CtEDO, întinderea motivației depinde de diversitatea mijloacelor pe care o parte le poate ridica în instanță, precum și de prevederile legale, de obiceiuri, de principiile doctrinale și de practicile diferite privind prezentarea și redactarea sentințelor și hotărârilor în diferite state. Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivația ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate. În cazul unui complet, judecătorul responsabil de completul de judecată trebuie să explice clar faptele și chestiunile asupra cărora completul trebuie să se pronunțe.

[1] *Y. Jeanneret, A. Kuhn*, Precis de procedure penal, 2e edition, Stampfli Edition, 2018, p. 567.

mentelor şi al elementelor de probă ale părţilor, cel puţin pentru a le aprecia relevanţa" (cauza *Albina c. României*). Deopotrivă, în cauza *Hirvisaari c. Finlandei* s-a notat că „instanţa are obligaţia de a răspunde prin motivare la argumentele prezentate de părţi, deoarece numai prin pronunţarea unei hotărâri motivate poate fi realizat un control public al administrării justiţiei; instanţa nu este întotdeauna datoare să analizeze separat fiecare susţinere a părţilor, putând selecta sau grupa argumentele utile în soluţionarea cauzei, dar ignorarea completă a acestora echivalează cu lipsirea părţii de un veritabil acces la justiţie; astfel, instanţa de contencios european a apreciat că deciziile judiciare trebuie să indice de o manieră suficientă motivele pe care se bazează (cauzele *Ruiz Torija c. Spaniei, Helle c. Finlandei, Suominen c. Finlandei, Dimitrellos c. Greciei*). Numai prin pronunţarea unei hotărâri motivate poate fi realizat un control public al administrării justiţiei"[1];

- referitor la obligaţia instanţelor judecătoreşti de a motiva hotărârile pronunţate în jurisprudenţă *(C.A. Cluj, secţia a II-a civilă, decizia nr. 239/2019, www.sintact.ro)* s-a arătat că „atât doctrina, cât şi jurisprudenţa sunt constante în a aprecia că motivarea unei hotărâri judecătoreşti trebuie să fie clară şi completă. În acest sens, instanţa are obligaţia de a demonstra, în scris, de ce s-a oprit la soluţia dată, de ce a admis susţinerile unei părţi şi le-a respins pe ale celeilalte, de ce a dat o anumită valoare probatorie unei probe administrate, de ce a aplicat o anumită normă de drept sau i-a dat o anumită interpretare, iar aceasta constituie o obligaţie esenţială, a cărei încălcare duce la desfiinţarea hotărârii, întrucât nu permite instanţei de control judiciar să realizeze un control de legalitate şi/sau temeinicie adecvat. (...) motivarea unei hotărâri nu este o problemă de volum, ci una de esenţă, de conţinut, aceasta trebuind să fie clară, concisă şi concretă, în concordanţă cu probele şi actele de la dosar. În principiu, şi gruparea argumentelor este legalmente admisibilă, atât timp cât instanţa răspunde acestora, chiar printr-un considerent comun. De principiu, modalitatea în care o instanţă îşi îndeplineşte obligaţia de motivare a hotărârii pronunţate trebuie apreciată prin raportare la calitatea argumentelor prezentate, iar nu la volumul lor. Atât timp cât motivele avute în vedere la adoptarea unei decizii sunt expuse, chiar în mod succint, dar suficient de clar pentru a justifica soluţia la care s-a oprit instanţa, trebuie apreciat că instanţa şi-a îndeplinit obligaţia de motivare a hotărârii pronunţate";

- aprecierea probelor administrate constituie piatra filozofală menită să le transforme într-un adevăr judiciar proxim adevărului ontologic. Pentru a fi justificată

---

[1] În cauza *Suominem c. Finlanda* s-a reţinut că art. 6 CEDO impune ca orice hotărâre judecătorească să fie motivată, astfel încât justiţiabilul să poată şti care dintre argumentele sale au fost acceptate şi motivele pentru care unele apărări i s-au respins; în cauza *Garcia Ruiz c. Spania* s-a arătat că hotărârile judecătoreşti trebuie motivate astfel încât să indice de o manieră suficientă motivele pe care se fondează. În cauzele *Perez c. Franţei* şi *Van der Hurk c. Ţărilor de Jos* s-a opinat că dreptul la un proces echitabil înglobează, printre altele, dreptul părţilor la proces de a prezenta observaţiile pe care le consideră relevante pentru cauza lor, Convenţia nevizând garantarea unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci a unor drepturi concrete şi efective şi că acest drept nu poate fi considerat efectiv decât dacă aceste observaţii sunt într-adevăr ascultate, adică analizate temeinic de către instanţa sesizată. Cu alte cuvinte, dreptul la un proces echitabil implică, în special în sarcina instanţei, obligaţia de a proceda la o analiză efectivă a mijloacelor, argumentelor şi propunerilor de probe ale părţilor.

şi aptă să fundamenteze, cunoaşterea necesară aflării adevărului judiciar, (meta)convingerea judiciară, nu trebuie etichetată drept un instrument de măsură folosit în evaluarea probelor, deoarece ea trebuie să fie chiar rezultatul aprecierii lor coerente;

- instanţa de judecată are obligaţia de a motiva hotărârile pronunţate în scopul de a releva raţionamentele în temeiul cărora a reţinut adevărul judiciar în cauză. În contextul obligaţiei legale de motivare a soluţiei referitoare la acţiunea penală [art. 103 alin. (2) teza I C.proc.pen. şi art. 403 alin. (1) lit. c) C.proc.pen.], respectiv al limitelor juridice de aflare a adevărului, libertatea aprecierii valorii probante nu are concomitent semnificaţia libertăţii unui rezultat probatoriu asupra vinovăţiei. Verdictul de vinovăţie privit ca rezultat probatoriu este legalmente condiţionat de existenţa unei convingeri justificate despre veritatea ipotezei acuzatoriale, *sine qua non*, motivată în fapt şi în drept, pe care legea o exprimă prin sintagma „dincolo de orice îndoială rezonabilă"; în această privinţă, în doctrină[1] s-a arătat că din perspectivă epistemologică, nu putem vorbi despre „grade de convingere" referitor la ipoteza acuzatorială exprimată sub forma unei certitudini – certitudinea probabilităţii – întrucât convingerea care fundamentează cunoaşterea şi, implicit, aflarea adevărului este una de tip categoric, în raport de care sunt posibile trei poziţii doxastice: să crezi (că ultimul *probandum* este adevărat), să nu crezi ori să suspenzi raţionamentul, neputând adopta niciuna din primele două variante;

- considerentele reprezintă partea a doua a hotărârii judecătoreşti, fiind precedate de practica şi urmate de dispozitiv;

- judecătorul are obligaţia motivării în fapt şi în drept a hotărârilor pronunţate, indiferent că este vorba de încheieri (de exemplu, cele prin care instanţele se pronunţă asupra măsurii arestării preventive, asupra revocării, înlocuirii, încetării de drept a măsurilor preventive, a abţinerii sau recuzării, asupra probatoriului solicitat în cauză etc.), sentinţe (pronunţate asupra fondului cauzei, în materia executării pedepsei, a măsurilor asigurătorii), decizii (în apel sau în recurs în casaţie);

- dispoziţiile art. 103 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen., art. 396 alin. (2)-(4) C.proc.pen. şi art. 403 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. impun instanţei ca în considerentele hotărârii pronunţate să evidenţieze modul în care a aplicat standardul probatoriu „dincolo de orice îndoială rezonabilă" atunci când a pronunţat o soluţie de condamnare, prin „[...] analiza probelor (s.n.) care au servit ca temei pentru soluţionarea laturii penale a cauzei şi a celor care au fost înlăturate [...]". Astfel, instanţa trebuie să procedeze atât la o analizare individuală a fiecărui item probator, cât şi o evaluare globală a tuturor probelor administrate în cauză;

- inexistenţa unei motivări din care să rezulte faptul că instanţa a analizat atât atomizat, cât şi holistic probaţiunea administrată în cauză şi că a lămurit cauza sub toate aspectele, inclusiv prin raportare la apărările formulate de către inculpaţi, conduce, pe de o parte, la imposibilitatea determinării în mod neechivoc a bazei epistemologice a convingerii instanţei în lipsa prezentării modalităţii de apreciere a probelor administrate în cauză, iar pe de altă parte, la vicierea silogismului judiciar referitor la

[1] *H.L. Ho*, A Philosophy of Evidence Law, Oxford University Press, New York, 2008, p. 124.

tipicitatea faptei; în plus, neanalizarea în considerentele hotărârii a apărărilor inculpatului (probe administrate ori motive principale susținute în apărare) afectează echitabilitatea proceduri; a nu prezenta argumentele pentru care au fost înlăturate susținerile părților echivalează cu o necercetare a „fondului" cauzei, făcând imposibil controlul judiciar, aspect ce conduce la încălcarea prevederilor art. 6 CEDO;

- în privința *stilului de redactare* a unei hotărâri judecătorești în doctrină[1] s-a arătat că acesta trebuie să fie „unul sobru (ceea ce nu este același lucru cu folosirea unui *limbaj de lemn*, care uneori poate cădea în clișee ce pot împiedica o înțelegere limpede a raționamentului, mai ales prin abuzul de trimiteri la numere de înregistrare ale unor acte sau detalii excesive de identificare a unor acte normative, prin excesiva pedanterie în identificarea titlului unor autorități publice ori altele asemenea), atât pe fond, cât și stilistic, concis, dar pertinent, clar și convingător. Desigur, nu vrem a se înțelege că judecătorul redactor trebuie să-și amputeze personalitatea, că nu poate folosi anumite exprimări elocvente, analogii, chiar metafore ori că n-ar putea folosi, desigur, în măsura necesară speței, cunoștințe de ordin istoric ori cultural; tot ce spunem este că scrierea unei hotărâri trebuie să se facă cu dreaptă socoteală și cu conștiința că hotărârea nu este (atât) a judecătorului care a pronunțat-o, ci a instanței din care face parte și, mai presus de toate, este un act de justiție, care exprimă aplicarea legii la un caz concret (*la bouche de la loi* sau poate, mai complet, *la bouche du droit*). Or, un act de justiție nu poate fi o bizarerie stilistică, lipsită de sobrietate, logică și claritate. Or, claritatea presupune înainte de toate să se înțeleagă foarte clar care sunt circumstanțele concrete care au dus la litigiu, care sunt faptele esențiale și problemele de rezolvat în litigiu, toate acestea într-o manieră narativă proprie instanței, care trebuie să se despartă mai hotărât de stilul de a reproduce doar (extins sau concis) ce au susținut părțile. Adesea, detaliile de ordin procedural ale speței ocupă atâta spațiu din hotărâre încât cititorul interesat să înțeleagă, totuși, care sunt circumstanțele care au dus la litigiu trebuie să practice o adevărată arheologie și nu arareori rămâne dezamăgit. Hotărârea este însă actul jurisdicțional prin care instanța expune propria perspectivă asupra procesului, iar instanța nu scrie doar pentru părți (desigur, în primul rând pentru acestea) ori instanța de control judiciar (care trebuie însă să înțeleagă despre ce este vorba și care sunt motivele reținute pentru a le putea verifica), ci și pentru publicul care este interesat de jurisprudența instanțelor asupra unei anumite chestiuni și care nu ar trebui obligat să citească zeci de pagini copiate din cererile părților, ci ar trebui să beneficieze de un rezumat inteligibil și pertinent".

Motivarea sentințelor prin care instanța se pronunță asupra fondului trebuie să cuprindă:

(i) prezentarea în sinteză a actului de sesizare cu descrierea situației de fapt și de drept reținute[2];

---

[1] *G.-L. Zidaru, P. Pop*, op. cit., p. 333-335.

[2] Nu este necesară prezentarea actului de sesizare în integralitatea acestuia, deoarece acesta se află deja la dosarul cauzei. Deopotrivă, trebuie menționat că hotărârea judecătorească nu are rolul de a îngloba conținutul tuturor actelor și probelor și nici de a evidenția cronologia procesului penal la fiecare termen de judecată, încheierile, actele și probele aflându-se la dosarul cauzei, iar hotărârea judecătorească nu se substituie acestuia.

(ii) enumerarea mijloacelor de probă administrate în cursul urmăririi penale;

(iii) enumerarea mijloacelor de probă încuviinţate şi administrate în cursul cercetării judecătoreşti;

(iv) încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care s-a dispus începerea judecăţii; în ipoteza în care au fost excluse probe administrate în faza de urmărire penală, se vor indica probele excluse;

(v) *motivarea în fapt:* situaţia de fapt reţinută de către instanţă (descrierea faptei/fiecărei fapte în caz de concurs de infracţiuni cu arătarea timpului şi locului unde a fost săvârşită) şi analiza mijloacelor de probă pe care instanţa le-a avut în vedere pentru reţinerea acesteia, precum şi a celor care au fost înlăturate; dacă instanţa reţine în sarcina inculpatului numai o parte dintre faptele ce formează obiectul trimiterii în judecată/începerii judecăţii, se va arăta în hotărâre pentru care anume fapte s-a pronunţat condamnarea ori, după caz, renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei şi pentru care anume fapte încetarea procesului penal sau achitarea;

(vi) *motivarea în drept*: analiza încadrării juridice a situaţiei de fapt reţinute care să vizeze elementele constitutive ale infracţiunii, cerinţele esenţiale, circumstanţele agravante sau atenuante, participaţia, stările de agravare (recidiva, forma continuată, concursul de infracţiuni, pluralitatea intermediară) sau de atenuare (tentativa), cauzele ce înlătură răspunderea penală (amnistia, prescripţia răspunderii penale, lipsa plângerii prealabile, împăcarea) sau executarea pedepsei (graţierea), cauzele ce înlătură caracterul penal al faptelor;

(vii) motivarea soluţiei de renunţare la aplicarea pedepsei, amânare a aplicării pedepsei, condamnare, achitare sau încetare a procesului penal;

(viii) în cazul condamnării, instanţa trebuie să motiveze: individualizarea pedepsei stabilite în funcţie de criteriile prevăzute de art. 74 C.pen., aplicarea pedepselor complementare, revocarea sau anularea amânării aplicării pedepsei sau a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, revocarea graţierii condiţionate, a liberării condiţionate, contopirea pedepselor, aplicarea măsurilor de siguranţă;

(ix) în cazul renunţării la aplicarea pedepsei şi al amânării aplicării pedepsei, precum şi în cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, se vor prezenta în hotărâre motivele care au determinat renunţarea sau amânarea ori, după caz, suspendarea, şi se vor arăta consecinţele la care persoana faţă de care s-au dispus aceste soluţii se expune dacă va mai comite infracţiuni sau, după caz, dacă nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligaţiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere;

(x) timpul ce se deduce din pedeapsa pronunţată, respectiv timpul care se va deduce din pedeapsa stabilită în caz de anulare sau revocare a renunţării la aplicarea pedepsei ori a amânării aplicării pedepsei: deducerea duratei reţinerii, arestului la domiciliu, arestării preventive, internării medicale provizorii şi a internării medicale nevoluntare, precum şi actele din care rezultă perioada ce urmează a fi dedusă;

(xi) motivarea soluţiei pronunţate pe latura civilă;

(xii) motivarea luării, menţinerii, revocării măsurilor asigurătorii;

(xiii) motivarea revocării, înlocuirii, menţinerii sau încetării de drept a măsurilor preventive;

(xiv) motivarea restituirii lucrurilor ce nu sunt supuse confiscării şi care nu servesc pentru despăgubirea părţilor civile sau a măsurii confiscării;

(xv) motivarea cheltuielilor judiciare: obligarea inculpatului la plata acestora sau rămânerea lor în sarcina statului;

(xvi) motivarea acordării onorariului avocatului din oficiu.

- potrivit art. 128 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară a instanţelor, în cuprinsul hotărârii, conţinutul actelor de sesizare a instanţei şi apărările părţilor sunt sintetizate. Motivarea hotărârii judecătoreşti trebuie să arate *silogismul juridic din care rezultă aplicarea normei de drept la situaţia de fapt reţinută*;

- nemotivarea hotărârii (inclusiv în ipoteza în care aceasta se prezintă sub forma rezumării considerentelor la preluarea conţinutului rechizitoriului şi a minutei, ori atunci când considerentele sunt echivoce) poate atrage trimiterea cauzei spre rejudecare de către instanţa de apel în măsura în care se reţine inexistenţa unei judecăţi efective în faţa primei instanţe, încălcarea dreptului la apărare al părţilor prin neexaminarea efectivă a cauzei şi necesitatea asigurării eficienţei dublului grad de jurisdicţie în materie penală, deoarece în aceste împrejurări, carenţele hotărârii primei instanţe nu pot fi suplinite prin complinirea motivelor de către instanţa de control judiciar.

Motivarea deciziilor din apel trebuie să cuprindă:

(i) dispozitivul hotărârii atacate, prezentarea succintă a considerentelor hotărârii atacate;

(ii) analiza din oficiu a tuturor aspectelor de fapt şi de drept incidente în cauză care au fost avute în vedere de prima instanţă la pronunţarea hotărârii;

(iii) analiza tuturor motivelor de apel formulate; motivarea hotărârii instanţei de apel este extrem de importantă în cazul în care se dispune desfiinţarea cu trimiterea cauzei spre rejudecare, întrucât instanţa ce rejudecă este ţinută să respecte, în măsura în care situaţia de fapt rămâne cea avută în vedere la soluţionarea apelului, limitele stabilite de instanţa de control judiciar, precum şi dispoziţiile obligatorii ale acesteia cu privire la aspectele de fapt şi drept ce trebuie antamate.

- potrivit art. 128 alin. (2) din Regulamentul de ordine interioară a instanţelor, în căile de atac, hotărârea cuprinde dispozitivul hotărârii sau hotărârilor atacate, iar motivele pe care s-au întemeiat hotărârile celorlalte instanţe se vor arăta pe scurt. Conţinutul motivării căilor de atac şi apărările faţă de acestea sunt sintetizate. Motivarea hotărârii judecătoreşti trebuie să arate argumentele pentru care s-a pronunţat soluţia în calea de atac şi susţinerile care au fost înlăturate;

- în cazul în care hotărârea a fost adoptată cu opinie majoritară, trebuie să cuprindă atât motivarea opiniei majoritare, cât şi motivarea opiniei separate, sub sancţiunea nulităţii absolute a hotărârii.

Curtea reaminteşte, în primul rând, principiile stabilite prin jurisprudenţa sa în ceea ce priveşte participarea efectivă a părţilor la procedură şi obligaţia instanţelor de a „audia" argumentele acestora şi de a realiza o exami-

nare efectivă a motivelor, asigurând astfel caracterul echitabil al procedurii. În speţă, Curtea observă că reclamantul contestă hotărârea pronunţată de Tribunalul Arad. Prin această hotărâre, definitivă, reclamantul a fost condamnat, după ce fusese achitat de către judecătorie pentru acuzaţia de calomnie. Tribunalul şi-a motivat hotărârea făcând referire la atingerea adusă demnităţii victimei şi subliniind că urmărirea penală nu confirmase susţinerile reclamantului. Dacă este adevărat că obligaţia de a-şi motiva hotărârile, pe care art. 6 parag. 1 o impune instanţelor, nu poate fi înţeleasă ca o obligaţie de a formula un răspuns detaliat pentru fiecare argument, atunci trebuie să se constate că, în speţă, condamnându-l pe reclamant, tribunalul nu a prezentat niciun motiv concret pentru a-şi susţine concluzia. Astfel, acesta nu a examinat elementele materiale şi intenţionale constitutive ale infracţiunii de calomnie şi nu a făcut nicio referire concretă la elementele de fapt care ar fi putut justifica concluzia de vinovăţie şi caracterul public al faptelor reţinute. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că reclamantul este îndreptăţit să susţină că hotărârea din 29 mai 2003 a Tribunalului Arad nu era suficient motivată şi că, din acest motiv, în cadrul procedurii pentru calomnie îndreptată împotriva sa, finalizată prin această hotărâre, cauza sa nu a fost examinată în mod echitabil. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 parag. 1 din Convenţie cu privire la acest punct *(CtEDO, hotărârea din 1 iunie 2010, în cauza Dumitru c. României, parag. 30-33)*.

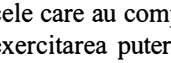

Curtea aminteşte că în primul rând instanţele naţionale sunt cele care au competenţa de a stabili faptele şi de a interpreta legislaţia internă. În exercitarea puterii sale de control, rolul Curţii nu este sub nicio formă de a se substitui instanţelor interne competente, ci de a verifica din perspectiva art. 6 hotărârile pe care le-au pronunţat conform puterii lor de apreciere. Convenţia neintenţionând să garanteze drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete şi efective, dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv decât dacă cererile şi observaţiile părţilor sunt cu adevărat „înţelese", adică examinate în mod corespunzător de instanţa sesizată. Altfel spus, art. 6 îi atribuie „instanţei" obligaţia de a efectua o examinare efectivă a motivelor, argumentelor şi probelor părţilor, cu excepţia cazului în care se apreciază relevanţa acestora. Astfel, Curtea aminteşte că art. 6 parag. 1 obligă instanţele să îşi motiveze deciziile, dar că acesta nu poate fi înţeles ca impunând un răspuns detaliat pentru fiecare argument. Amploarea acestei obligaţii poate varia în funcţie de natura deciziei. În plus, trebuie să se ţină seama, în special, de diversitatea motivelor pe care un reclamant le poate ridica în instanţă şi de diferenţele în statele contractante, în materie de dispoziţii legale, cutume, concepţii doctrinale, prezentare şi redactare a hotărârilor. Din acest motiv, chestiunea dacă o instanţă nu şi-a îndeplinit obligaţia de motivare care decurge din art. 6 din Convenţie nu se poate analiza decât în lumina circumstanţelor speţei. În speţă, reclamantul se plânge de refuzul instanţelor de a examina principalul său mijloc de apărare, şi anume probele de natură să demonstreze veridicitatea declaraţiilor cu privire la nelegalitatea acţiunilor primarului. Curtea observă că Judecătoria Iaşi, pentru a respinge proba veridicităţii, a hotărât că reclamantul nu ceruse în mod expres să facă dovada veridicităţii afirmaţiilor în litigiu. Tribunalul Iaşi în schimb, a declarat că nu va examina această probă, considerând că nu este competent să se pronunţe asupra

susţinerilor reclamantului de nelegalitate. Cu toate acestea a considerat că majoritatea concluziilor raportului comisiei nu erau confirmate, apreciind astfel că reclamantul nu făcuse dovada veridicităţii declaraţiilor sale şi respingând în totalitate *exceptio veritatis*. Curtea observă că este adevărat că instanţele naţionale sesizate în această cauză nu au răspuns decât în mod indirect la *exceptio veritatis* invocată de reclamant. Astfel, Judecătoria Iaşi s-a dovedit foarte formalistă considerând că reclamantul nu ceruse în mod expres administrarea acestei probe, când de fapt făcuse acest lucru în esenţă. Cu toate acestea, chiar dacă Tribunalul Iaşi a declarat iniţial că nu era competent cu privire la acest aspect, a efectuat totuşi o examinare a dovezilor aduse de reclamant. A ajuns în cele din urmă la concluzia că acesta nu reuşise să facă dovada spuselor sale. În aceste condiţii, Curtea consideră că argumentele în apărarea reclamantului au fost într-adevăr luate în considerare, sub toate aspectele lor, şi au fost respinse de instanţă, care a apreciat că acesta nu putuse să dovedească veridicitatea susţinerilor sale. Ţinând seama de cele de mai sus, Curtea a ajuns la concluzia că în speţă a fost încălcat art. 6 din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 20 aprilie 2010, în cauza Boldea c. României, parag. 32-38)*.

Motivarea soluţiei pronunţate de instanţa de judecată constituie o îndatorire care înlătură orice aspect discreţionar în realizarea justiţiei, dând părţilor din proces posibilitatea să-şi formeze convingerea cu privire la legalitatea şi temeinicia soluţiei adoptate, iar instanţelor de recurs elementele necesare pentru exercitarea controlului judecătoresc. A motiva înseamnă a demonstra, a pune în evidenţă datele concrete care, folosite ca premise, duc la formularea unei concluzii logice. Simpla afirmare a unei concluzii fără indicarea unei date concrete, fără a arăta în ce mod a fost stabilită acea dată sau referirea explicită ori implicită la actele cauzei în general nu înseamnă a motiva *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 656/2004, în Cpp Ad. 1, p. 451)*.

Hotărârea trebuie să fie rezultatul acordului membrilor completului de judecată, iar atunci când completul este format din doi judecători şi unanimitatea nu poate fi întrunită, judecarea cauzei se reia în complet de divergenţă, când hotărârea se ia cu majoritate. *Motivarea opiniei separate este obligatorie.* Din prevederile Codului de procedură penală rezultă *obligativitatea semnării hotărârii de toţi membrii completului de judecată.* Or, se constată că, deşi completul de judecată în apel a fost constituit din trei judecători, în complet de divergenţă, decizia a fost semnată numai de cei doi judecători care au ajuns la opinia majoritară. Se mai constată că, deşi minuta este semnată de cel de-al treilea judecător cu menţiunea „opinie separată", opinia separată nu este motivată *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3848/2005, www.legalis.ro)*.

Hotărârea instanţei trebuie să cuprindă în expunere, între altele, în cazul pronunţării unei soluţii de condamnare, faptele reţinute în sarcina inculpatului, forma şi gradul de vinovăţie, analiza probelor care au servit ca temei la adoptarea soluţiei şi cele care au fost înlăturate, temeiurile de fapt şi de drept care au dus la adoptarea soluţiei. Prin urmare, în hotărâre trebuie analizate fiecare dintre apărările formulate de părţi şi argumentele invocate de procuror în

susţinerea acuzării, motivându-se temeiurile de drept şi de fapt care au condus la admiterea sau la respingerea fiecărui motiv invocat în apărare sau acuzare. Astfel, se asigură părţilor dreptul la un proces echitabil, cum este reglementat de art. 6 din Convenţia europeană a drepturilor omului, ce cuprinde, între altele, atât dreptul părţilor de a prezenta observaţiile pe care le consideră elocvente pentru cauza lor, cât şi obligaţia instanţei de a examina aceste observaţii, cu alte cuvinte, sarcina instanţei fiind aceea de a analiza efectiv mijloacele, argumentele şi probatoriile părţilor. În jurisprudenţa instanţei europene s-a statuat în mod constant că dispoziţiile art. 6 parag. 1 din Convenţie impun o obligaţie instanţelor de a-şi motiva hotărârile, însă aceasta nu înseamnă că se cere un răspuns detaliat la fiecare argument, amploarea acestei obligaţii variind în funcţie de natura hotărârii, ceea ce este definitoriu pentru noţiunea de „proces echitabil" fiind ca instanţa să fi examinat cu adevărat problemele esenţiale ce i-au fost supuse atenţiei şi să nu se mulţumească să confirme concluziile unei alte instanţe sau pe cele reţinute în actul de sesizare *(I.C.C.J., completul de 5 judecători, decizia nr. 160/2012, nepublicată).*

Curtea opinează că în ceea ce priveşte situaţia de fapt considerentele sentinţei apelate constau în realitate în colaţionarea unor fragmente identice şi/sau similare preluate din cuprinsul actului de sesizare, la care a fost adăugată enumerarea mijloacelor de probă administrate în cauză, fără a fi realizată o analiză atomizată şi holistică efectivă a probelor. Pe lângă nemotivarea în fapt, prima instanţă nu a efectuat niciun examen de tipicitate propriu-zis pentru a evoca printr-un silogism judiciar corespondenţa dintre faptele (pretins) probate şi conţinuturile juridice reglementate de normele de incriminare în raport de care s-a efectuat încadrarea juridică în cauză. Astfel, Curtea constată că din hotărârea primei instanţe nu rezultă: a. descrierea în fapt şi în drept a infracţiunii reţinute în sarcina inculpatului; care sunt actele materiale ce intră în conţinutul infracţiunilor continuate de care sunt acuzaţi inculpaţii, numărul acestora şi data comiterii; analiza tipicităţii obiective şi subiective a infracţiunilor de care sunt acuzaţi inculpaţii; modalitatea concretă de comitere a actelor de participaţie penală; analiza apărărilor formulate de inculpat în scopul reţinerii sau înlăturării acestora; modalitatea de determinare a prejudiciului cauzat prin faptele inculpaţilor şi motivul pentru care s-a dispus obligarea doar a inculpatului la plata acestuia. (...) Aşadar, Curtea opinează că singura contribuţie a judecătorului de la prima instanţă în redactarea considerentelor hotărârii s-a limitat la expunerea de tip narativ a situaţiei factuale din rechizitoriu şi a minutei, precum şi la includerea unor scurte paragrafe cu privire la declaraţiile inculpaţilor şi ale martorilor audiaţi în faza cercetării judecătoreşti, fără a analiza în baza unui raţionament juridic care sunt argumentele care impun soluţia pentru care acesta a optat. Astfel, hotărârea primei instanţe nu conţine niciun element de raţionament juridic apt să conducă la concluzia examinării efective a cauzei. Toate aceste elemente sunt de natură a indica lipsa unei judecăţi efective a cauzei, care nu poate fi suplinită de către instanţa de apel, întrucât ar conduce la lipsirea inculpaţilor de un grad de jurisdicţie. Curtea apreciază că această situaţie creează o restrângere disproporţionată a dreptului la un proces echitabil, care nu poate fi compensată prin analiza instanţei de control judiciar. (...) Chiar dacă apelul este

o cale de atac integral devolutivă, instanţa de control judiciar având plenitudine de jurisdicţie şi putând reaprecia şi statua asupra vinovăţiei, acest efect al apelului nu echivalează cu a statua în primă şi ultimă instanţă asupra situaţiei de fapt în privinţa acţiunii penale şi civile, cu respectarea tuturor garanţiilor dreptului la un proces echitabil, apelul fiind în principal o cale de atac şi, prin urmare, presupunând în mod necesar realizarea controlului judiciar. Or, controlul judiciar nu poate fi realizat în concret în lipsa unei judecăţi efective în primă instanţă cu respectarea exigenţelor art. 6 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. În situaţia în care Curtea ar analiza toate componentele acţiunii penale şi civile din cauză pentru prima oară în apel, inculpatul nu ar avea acces la exercitarea controlului judiciar asupra acestei decizii, hotărârea fiind definitivă. Având în vedere faptul că nemotivarea soluţiei pronunţate afectează ansamblul cauzei penale, Curtea consideră că acesta trebuie trimisă spre rejudecare *in integrum (C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 253/2018, nepublicată).*

3. Dispozitivul hotărârii este partea a treia a unei sentinţe sau decizii penale, situată după practica şi considerente (motivare).

Dispozitivul unei sentinţe penale trebuie să cuprindă:

(i) datele privitoare la persoana inculpatului (nume, prenume, poreclă, data şi locul naşterii, codul numeric personal, numele şi prenumele părinţilor, cetăţenia, starea civilă, situaţia militară, studiile, profesia ori ocupaţia, locul de muncă, domiciliul şi adresa unde locuieşte efectiv);

(ii) soluţia dată cu privire la (fiecare) infracţiune, cu indicarea, în situaţia dispunerii condamnării, a normei de incriminare, a pedepsei (principale, accesorii, complementare) aplicate şi a modalităţii de executare, iar în cazul achitării sau încetării procesului penal, cazul prevăzut de art. 16 C.proc.pen. pe care se întemeiază;

- *când instanţa dispune condamnarea*, în dispozitiv se menţionează pedeapsa principală aplicată; când instanţa pronunţă pedeapsa închisorii, în dispozitiv se face menţiune că persoana condamnată este lipsită de drepturile sau, după caz, unele dintre drepturile prevăzute la art. 65 C.pen., pe durata prevăzută în acelaşi articol;

- *în cazul în care dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei* în dispozitiv se menţionează şi măsurile de supraveghere şi obligaţiile, prevăzute la art. 93 alin. (1)-(3) C.pen., pe care trebuie să le respecte condamnatul, se pun în vedere acestuia consecinţele nerespectării lor şi ale săvârşirii de noi infracţiuni, şi se indică două entităţi din comunitate unde urmează a se executa obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii, prevăzută la art. 93 alin. (3) C.pen., după consultarea listei privind posibilităţile concrete de executare existente la nivelul fiecărui serviciu de probaţiune. Consilierul de probaţiune, pe baza evaluării iniţiale, va decide în care din cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligaţia şi tipul de activitate. Când instanţa dispune măsura educativă a supravegherii, în dispozitiv se menţionează persoana care realizează supravegherea şi îndrumarea minorului;

- când instanţa dispune *renunţarea la aplicarea pedepsei*, în dispozitiv se face menţiune despre aplicarea avertismentului, potrivit art. 81 C.pen.;

- în situaţia în care instanţa dispune *amânarea aplicării pedepsei*, în dispozitiv se menţionează pedeapsa stabilită a cărei aplicare se amână, precum şi măsurile de supraveghere şi obligaţiile prevăzute la art. 85 alin. (1) şi (2) C.pen. pe care trebuie să le respecte inculpatul, se pun în vedere acestuia consecinţele nerespectării lor şi ale săvârşirii de noi infracţiuni, iar dacă a impus obligaţia de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii se menţionează două entităţi din comunitate unde urmează a se executa această obligaţie, după consultarea listei privind posibilităţile concrete de executare existente la nivelul fiecărui serviciu de probaţiune. Consilierul de probaţiune, pe baza evaluării iniţiale va decide în care din cele două instituţii din comunitate menţionate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligaţia şi tipul de activitate şi îndrumarea minorului.

(iii) soluţia cu privire la acţiunea civilă;

(iv) deducerea duratei măsurii preventive privative de libertate (reţinere, arest la domiciliu, arestare preventivă) şi a internării medicale, indicându-se partea din pedeapsă executată în acest mod;

(v) măsurile preventive, măsurile asigurătorii, măsurile de siguranţă, cheltuielile judiciare, restituirea lucrurilor nesupuse confiscării, restabilirea situaţiei anterioare, restituirea sau confiscarea cauţiunii;

(vi) înştiinţarea persoanei vătămate cu privire la eliberarea în orice mod a condamnatului (inclusiv în cazul în care acesta a evadat) când instanţa a pronunţat pedeapsa închisorii, iar persoana vătămată a solicitat înştiinţarea;

(vii) calea de atac a apelului şi termenul în care poate fi exercitată de procuror, persoana vătămată sau de părţi;

(viii) data pronunţării, menţiunea pronunţării în şedinţă publică.

- *dispozitivul unei decizii penale* trebuie să cuprindă soluţia dată de instanţa de control judiciar, data pronunţării deciziei şi menţiunea că pronunţarea s-a făcut în şedinţă publică; în cazul când inculpatul s-a aflat în stare de deţinere, trebuie să se arate timpul care se deduce din pedeapsă;

- dispozitivul trebuie să cuprindă aceleaşi menţiuni ca şi minuta; neconcordanţa dintre dispozitiv şi minută nu trebuie să conducă la anularea hotărârii pronunţate atât timp cât poate fi determinată soluţia instanţei inclusiv prin verificarea soluţiei introduse în sistemul ECRIS; ţinând seama de faptul că odată cu pronunţarea hotărârii instanţa s-a dezînvestit, este necesară reconfigurarea dispozitivului pentru ca acesta să fie concordant cu minuta;

- nerespectarea cerinţei ca dispozitivul hotărârii judecătoreşti să cuprindă menţiunea că *pronunţarea acesteia s-a făcut în şedinţă publică poate atrage nulitatea relativă a hotărârii*, în condiţiile reglementate prin art. 282 C.proc.pen., numai atunci când se dovedeşte că s-a adus o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea acelui act, iar anularea actului este necesară pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei.

Detenţia preventivă a unui învinuit, pentru una din faptele ce puteau să conducă la constatarea existenţei unui concurs de infracţiuni, se compută din pedeapsa efectiv executabilă pronunţată, chiar dacă pentru infracţiunea pentru

care s-a dispus deținerea preventivă s-a pronunțat încetarea sau stingerea procesului penal sau achitarea. Într-adevăr, infractorii care au săvârșit mai multe infracțiuni concurente și care au fost condamnați pentru toate aceste infracțiuni urmează să execute o singură pedeapsă. A da o altă interpretare textului ar însemna crearea unor situații inechitabile pentru cazurile în care pentru o faptă s-a pronunțat achitarea, pe când pentru celelalte infracțiuni concurente s-ar fi pronunțat condamnarea. Ar urma astfel ca acelui găsit vinovat și condamnat pentru toate infracțiunile concurente să i se scadă prevenția, pe când acelui achitat într-una din faptele concurente ar urma să nu i se scadă timpul petrecut în prevenție și astfel ar putea executa efectiv mai mult decât celălalt *(Trib. Suprem, colegiul penal, decizia nr. 1187 din 6 iunie 1959, în C.D. 1959, p. 319-321).*

Nu se poate deduce o deținere preventivă care a luat sfârșit printr-o ordonanță de încetare a procesului penal, dintr-o pedeapsă aplicată pentru fapte săvârșite ulterior. Soluția contrară ar conduce la concluzii absurde. Astfel, o persoană deținută preventiv pentru o perioadă de timp și eliberată pe baza unei ordonanțe de încetare a procesului penal ar putea comite orice faptă penală, cunoscând că pedepsele ce i se vor aplica se vor contopi cu perioada deținerea executată *(Trib. Suprem, colegiul penal, decizia nr. 312 din 2 martie 1963, în C.D. 1963, p. 260-262).*

În ceea ce privește cheltuielile cu executarea hotărârilor judecătorești civile (interpret, onorariul avocaților, cheltuieli cu deplasarea, cu închirierea de locuință) acestea pot fi solicitate numai în cauzele respective, și anume în dosarele de executare deschise de către executorul judecătoresc, care poate executa silit pe inculpată și cu privire la aceste cheltuieli, iar inculpata le poate contesta pe calea contestației la executare. În plus, în ceea ce privește cheltuielile cu deplasarea și cu închirierea locuinței, acestea nu au fost determinate de nerespectarea de către inculpată a hotărârilor judecătorești civile, ci ele urma a fi suportate de tată tocmai în vederea executării acestor hotărâri. În cazul în care aceste hotărâri judecătorești nu sunt executate de bună voie de către debitor, toate cheltuielile necesare punerii în executare a hotărârii trebuie suportate de acesta din urmă. Cu alte cuvinte, cauza obligării inculpatei la aceste obligații nu poate fi săvârșirea infracțiunii, ci neexecutarea hotărârilor judecătorești civile care a determinat costuri pe care partea civilă nu le-ar fi făcut în cazul în care inculpata și-ar fi executat de bună voie obligațiile. Or, această neexecutare are ca efect în primul rând declanșarea executării silite, care presupune costuri ce trebuie acoperite în dosarul de executare silită. În ceea ce privește cheltuielile judiciare făcute de partea civilă, interpretând *per a contrario* dispozițiile art. 276 alin. (1) C.proc.pen., rezultă că inculpatul este obligat la plata cheltuielilor judiciare către partea civilă numai în cazul în care este admisă acțiunea civilă. De altfel, art. 276 alin. (2) C.proc.pen., conform căruia, când acțiunea civilă este admisă numai în parte, instanța îl poate obliga pe inculpat la plata totală sau parțială a cheltuielilor judiciare, interpretat, de asemenea, *per a contrario*, vine să sublinieze că numai în cazul admiterii acțiunii civile, inculpatul poate fi obligat la plata cheltuielilor judiciare. Astfel, chiar dacă partea civilă este, conform art. 84 C.proc.pen., persoana vătămată care exercită acțiunea civilă, în momentul

în care aceasta formulează pretenţii pecuniare în ceea ce priveşte inculpatul şi se angajează în cheltuieli judiciare pentru a obţine sumele de bani, ştie că, în conformitate cu dispoziţiile legale, în cazul în care „cade în pretenţii" cheltuielile judiciare nu vor fi achitate de către inculpat. Chiar trecând peste aceste aspecte, instanţa constată că atât timp cât onorariul interpreţilor desemnaţi de organele judiciare rămâne în sarcina statului, conform art. 12 alin. (3) C.proc.pen. raportat la art. 274 alin. (1) C.proc.pen., nu poate dispune obligarea inculpatei la plata onorariului interpretului părţii civile. În plus, partea civilă a înţeles să-şi asigure interpretarea cu o persoană aleasă de ea, nefiind desemnată de instanţă. În ceea ce priveşte onorariul apărătorului ales al părţii civile, C. constată că cheltuielile judiciare făcute de aceasta în dosarul nr. X trebuiau să fie solicitate în acea cauză, iar la cele făcute în prezenta cauză partea civilă nu este îndreptăţită cât timp i s-au respins pretenţiile civile *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 967 din 3 iulie 2017, sintact.ro).*

2.10.3. Redactarea hotărârii judecătoreşti

- este activitatea prin care judecătorul/unul dintre judecătorii ce a participat la judecarea cauzei întocmeşte considerentele hotărârii judecătoreşti[1]; potrivit art. 406 alin. (2) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 130/2021, hotărârea se redactează de membrii completului care au participat la soluţionarea cauzei; cred că legiuitorul nu a avut în vedere faptul că în cazul completurilor colegiale este dificil de găsit o soluţie practică în care redactarea să fie rezultatul unei activităţi desfăşurate în comun de judecători, respectiv că uneori, deşi soluţia este agreată de membrii completului colegial, considerentele pentru care s-a ajuns la aceasta sunt diferite; opinez în sensul că depăşirea dificultăţilor practice de realizare a unei opere comune se poate realiza facil prin redactarea în continuare a hotărârii de unul dintre membrii completului, urmată de însuşirea acesteia după verificare de către ceilalţi membrii, sau redactarea de către aceştia a unei opinii concordante astfel cum prevăd dispoziţiile art. 426 alin. (2) C.proc.civ. care pot fi aplicate şi în privinţa hotărârilor penale în temeiul art. 2 alin. (2) C.proc.civ.;

- poate constitui o încălcare a dreptului la un proces echitabil motivarea hotărârii de un alt judecător/magistrat asistent decât cel care a participat la judecarea cauzei; în această privinţă trebuie semnalat faptul că în cauza *Cerovšek şi Božičnik c. Sloveniei (hotărârea din 7 martie 2017)*, Curtea Europeană a analizat dacă reclamanţilor le-a fost garantat dreptul la un proces echitabil în condiţiile în care sentinţa de condamnare pronunţată de prima instanţă a fost motivată de un alt judecător decât cel care a

[1] În literatura de specialitate (*G.-L. Zidaru, P. Pop*, op. cit., p. 338) s-a reţinut că în cazul „completelor colegiale sau, în cazul în care în compunerea completului de judecată intră magistraţi-asistenţi, proiectul de hotărâre se supune aprobării celorlalţi membri ai completului, care îşi vor exprima aprobarea prin semnătură. În pofida volumului mare de activitate al multor instanţe, este recomandabil ca proiectul de hotărâre să fie citit cu atenţie de toţi ceilalţi membri ai completului, urmând ca aceştia să facă eventuale completări sau rectificări; în acest fel, se garantează că rezultatul deliberării este reflectat în mod fidel şi complet de considerentele redactate. Pe de altă parte, legea nu cere ca motivarea să constituie o operă comună, considerând suficientă redactarea considerentelor de către unul dintre membrii completului şi semnarea ulterioară a hotărârii *in extenso* de către toţi membrii completului".

participat la judecarea cauzei şi a pronunţat soluţia, deoarece acesta din urmă se pensionase după pronunţare şi înainte de motivarea hotărârii. Instanţa de contencios european a arătat că, deşi motivarea hotărârii este relevantă pentru exercitarea şi motivarea căii de atac declarate împotriva acesteia, totuşi considerentele sunt deopotrivă importante în sensul că ele asigură buna administrare a justiţiei şi evitarea oricărui arbitrariu în adoptarea unei decizii (cauzele *Hadjianastassiou c. Greciei şi Lhermitte C. Belgiei*). Astfel, faptul că judecătorul cunoaşte că are obligaţia de a motiva hotărârea prin relevarea unor temeiuri obiective care l-au condus la soluţia pronunţată constituie una dintre garanţiile importante împotriva arbitrariului şi contribuie la încrederea publicului şi a acuzatului în soluţia adoptată, precum şi la relevarea unor posibile evaluări eronate a probelor de către judecător care ar putea fi remediate în căile de atac prin reaudiere. Curtea a constatat că: **1.** din cauza pensionării hotărârea nu a mai fost motivată de judecătorul care a pronunţat-o; **2.** nu există vreo dovadă că acesta ar fi oferit o motivare orală soluţiei pronunţate; **3.** hotărârea a fost motivată după aproximativ trei ani de la data pronunţării de judecători care nu au participat la judecarea cauzei şi nu conţinea niciun argument avut în vedere de judecătorul care pronunţase soluţia; hotărârea se întemeia pe probele aflate la dosarul cauzei, iar judecătorul care a realizat motivarea nu a participat la administrarea probatoriului şi nici nu a putut evalua credibilitatea persoanelor audiate nemijlocit de judecătorul care s-a pensionat, aspect care prezintă o anume importanţă în procesul decizional ca reflectare a principiului nemijlocirii, chiar dacă nu are caracter decisiv; **4.** Data pensionării trebuia să fie cunoscută în avans şi ar fi trebuit, în principiu, fie să fi fost luate măsurile pentru a se finaliza la timp motivarea hotărârilor pronunţate, deoarece cauza nu era complexă, iar părţile anunţaseră că urmează să formuleze cale de atac împotriva sentinţei, fie să fi fost implicat un alt judecător într-un stadiu incipient al procedurii; **5.** Hotărârea nu a fost motivată în termenul legal de 30 de zile, ci după aproximativ 3 ani, timp în care dosarul a fost pierdut şi s-a procedat la reconstituirea acestuia. În acest cadru, Curtea de la Strasbourg a apreciat că singura modalitate în care putea fi compensată nemotivarea hotărârii de condamnare de către judecătorul care a pronunţat-o ar fi fost trimiterea cauzei spre rejudecare. Deopotrivă, Curtea a observat că instanţele de control judiciar nu au analizat posibilitatea înlăturării viciului de procedură constatat, ci au menţinut sentinţa primei instanţe fără a proceda la o reanalizare a probelor sau a proceda la reaudierea martorilor sau a acuzaţilor. În concluzie, Curtea Europeană a apreciat că dreptul la un proces echitabil a fost încălcat din cauza faptului că judecătorul care a pronunţat sentinţa de condamnare nu a procedat şi la motivarea acesteia, precum şi a inexistenţei vreunor măsuri adecvate pentru a compensa această deficienţă;

- prin *DCC nr. 233/2021* a fost constatată neconstituţionalitatea dispoziţiilor art. 406 alin. (1) şi (2) C.proc.pen., apreciindu-se că redactarea hotărârii judecătoreşti penale (motivarea în fapt şi în drept) ulterior pronunţării minutei (soluţiei) dispuse în cauză lipseşte persoana condamnată de garanţiile înfăptuirii actului de justiţie, aduce atingere dreptului de acces la instanţă şi dreptului la un proces echitabil. Totodată, Curtea a constatat că punerea în executare a unei hotărâri judecătoreşti penale definitive, anterior motivării în fapt şi în drept a acesteia, este contrară dispoziţiilor constituţionale şi convenţionale referitoare la libertatea individuală şi siguranţa persoanei şi

celor care consacră demnitatea umană și dreptatea, ca valori supreme ale statului de drept[1]; redactarea hotărârii la momentul pronunțării poate evita și alte critici (decât cele reținute de instanța de contencios constituțional), cum ar fi cele relative la caracterul arbitrar al hotărârii nemotivate la momentul pronunțării, ori cele referitoare la lipsa unei deliberări efective sau posibila înstrăinare a completului de convingerea pe care a avut-o inițial[2];

- consecutiv acestei decizii, prin Legea nr. 130/2021 au fost modificate dispozițiile art. 406 C.proc.pen., stipulându-se că ***hotărârea trebuie să fie redactată la momentul pronunțării*** în cazurile în care se pronunță una dintre soluțiile prevăzute la art. 396 și 397 C.proc.pen.; hotărârea se redactează *de membrii completului de judecată* care au participat la soluționarea cauzei;

- în situația în care ***obiectul cauzei nu implică pronunțarea de către instanță a uneia dintre soluțiile prevăzute de art. 396 și art. 397 C.proc.pen.***, iar rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, hotărârea se redactează de președinte sau de către alt membru al completului de judecată desemnat de președinte în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțarea minutei; dispozitivul hotărârii trebuie să fie conform cu minuta;

---

[1] Astfel, instanța de contencios constituțional se inspiră din dispozițiile procedurale ale altor state, care impun obligativitatea redactării considerentelor hotărârii la momentul pronunțării (de pildă, art. 160 din Codul de procedură penală spaniol, art. 268 din Codul de procedură german, art. 372 din Codul de procedură penală portughez sau art. 24 parag. 1 din Codul de procedură penală olandez) optând pentru transformarea stadiului deliberării într-unul în care instanța nu numai că identifică soluția ce urmează a fi dispusă în cauză, dar și redactează considerentele hotărârii. O astfel de opțiune poate decurge și din analiza literaturii juridice române anterioare chiar Codului de procedură penală din 1969, în care se arăta că „deliberarea este judecata propriu-zisă; hotărârea este numai fixarea concluziei deliberării; sau mai bine zis, este expresiunea concluziei la care a ajuns deliberarea. Prin deliberare se frământă ideile, se examinează chestiunile, se evaluează probele, se lămuresc controversele, se formează opiniunile, se fixează convingerile, se integrează într-o sinteză și se manifestă printr-o declarațiune, care se numește hotărâre" [a se vedea *Tr. Pop*, Drept procesual penal. Partea specială, vol. IV, Tipografia Națională Cluj, p. 242].

[2] *În acest sens*, în doctrină (*G.-L. Zidaru, P. Pop*, op. cit., p. 338) s-a arătat că „față de importanța crescută a considerentelor decisive și decizorii, cărora legea le atașează efectul important al autorității lucrului judecat, considerăm preferabilă introducerea în legislația procesual civilă a alternativei pronunțării hotărârii *in extenso*; în acest caz, mai simplu de gestionat în cazul judecătorului unic, în cazul completelor colegiale s-ar putea impune o deliberare în doi pași, una (informală) asupra soluției prefigurate, iar, ulterior, o deliberare finală asupra proiectului de hotărâre, urmând ca hotărârea, în întregul ei, considerente și dispozitiv, să fie adoptată conform regulilor analizate deja cu privire la deliberare și pronunțare. Doar aparent mai laborios, acest procedeu evită munca dublă (adică lectura dosarului de două ori, o dată la deliberare și altă dată cu ocazia redactării) și previne situațiile nedorite, dar foarte frecvente în practica actuală, în care termenul de redactare a hotărârilor judecătorești este cu mult depășit – și credem că, pe lângă supraîncărcarea cu dosare sau cazuri individuale de ineficiență, o cauză sistemică este această muncă în doi pași, care presupune o dată deliberare și pronunțare, dar fără timp alocat pentru redactare, și apoi redactare, dar după ce a trecut suficient timp pentru ca amintirea detaliilor relevante să se estompeze sau chiar să dispară. Totodată, credem că apariția ulterioară și uneori destul de târzie a considerentelor este de natură să întrețină un climat de neîncredere a justițiabililor în seriozitatea și imparțialitatea justiției".

- hotărârea se redactează în două exemplare originale, dintre care unul se atașează la dosarul cauzei, iar celălalt se depune, spre conservare, la dosarul de hotărâri al instanței;

- hotărârile judecătorești se tehnoredactează integral cu caractere Times New Roman 12, la distanță de un rând, cu alineate la început de paragraf și cu diacriticele specifice limbii române;

- hotărârile tehnoredactate vor purta, pe ultima pagină, următoarele menţiuni: data tehnoredactării, iniţialele redactorului şi ale tehnoredactorului (judecători, magistraţi-asistenţi sau între judecători şi magistraţi-asistenţi) şi numărul exemplarelor, iar la instanţele de control judiciar se va trece numele judecătorilor care au pronunţat hotărârile supuse controlului.

Atât timp cât hotărârea judecătorească nu a fost redactată de judecătorul fondului până la încetarea calităţii de magistrat, în evaluarea temeiniciei criticilor formulate, orice altă statuare asupra persoanei care a motivat sau a predat documentul cuprinzând motivarea este lipsită de relevanţă. Lipsa semnăturilor de pe încheierile de dezbateri, de amânare succesivă a pronunţării, cât şi de pe hotărârea judecătorească aflată la dosar nu poate fi complinită în contextul în care judecătorul fondului s-a pensionat mai înainte de redactarea acestora, împrejurare care echivalează cu lipsa lor. Or, lipsa motivării constituie o încălcare a dreptului la un proces echitabil care nu poate fi remediată în alt mod decât prin trimiterea cauzei spre rejudecare în considerarea dublului grad de jurisdicţie în materie penală, garantat de art. 2 Protocolul nr. 7 la CEDO. În acest sens este relevantă hotărârea pronunţată de CtEDO, în cauza *Cerovsek şi Bozicnik c. Sloveniei*, în cadrul căreia Curtea a statuat asupra caracterului echitabil al procedurii în ansamblu şi a constatat că reclamanţii nu au beneficiat de un proces echitabil, în contextul în care motivările hotărârilor nu au fost date de judecătorul care pronunţase soluţiile, ci de alţi judecători, care nu participaseră la proces. Ca şi în cauza de faţă, judecata a avut loc în primă instanţă în faţa unui judecător profesionist, în complet de judecător unic, iar legea procesual penală internă statua în sensul că judecătorul care conduce procesul şi care examinează direct probele este cel care ar trebui să dea soluţia şi să redacteze în scris, la cererea părţilor, motivele referitoare la aspectele de fapt şi de drept relevante, dispoziţie ce nu a fost respectată, întrucât judecătorul s-a pensionat ulterior pronunţării soluţiei, fără să redacteze o motivare scrisă. Curtea a reţinut că obligaţia de a motiva o hotărâre judecătorească îndeplineşte un rol complex, pe de o parte, constituie o măsură de protecţie împotriva arbitrariului, întrucât judecătorul conştientizează că trebuie să îşi justifice decizia pe baza unor motive obiective, iar, pe de altă parte, contribuie la obţinerea încrederii publicului şi a părţilor în decizia la care s-a ajuns şi permite identificarea unei posibile părtiniri din partea judecătorului şi remedierea acesteia, de exemplu, printr-o reexaminare în faţa altui judecător sau altor judecători. Or, scopul menţionat este eludat în ipoteza în care judecătorul care a condus procesul nu a redactat în scris raţionamentul pe care şi-a fundamentat convingerea şi l-a determinat să pronunţe decizia, iar singura modalitate de a compensa imposibilitatea judecătorului de a prezenta motivele care să justifice hotărârea ar fi fost rejudecarea cauzelor,

Curtea precizând expres asupra necesităţii ca instanţa de control judiciar să fi dispus trimiterea cauzei spre a fi reexaminată de către prima instanţă ca unic remediu procesual. Deşi, în cauza amintită, motivul neredactării hotărârii de judecătorul cauzei a fost pensionarea acestuia, apreciem că argumentele prezentate sunt valabile *mutatis mutandis* şi în ipoteza demisiei. În concluzie, dreptul apelanţilor la un proces echitabil a fost încălcat din cauza faptului că judecătorul cauzei nu a redactat o motivare scrisă a soluţiei, iar compensarea acestei deficienţe de instanţa de apel ar echivala cu o statuare în primă şi ultimă instanţă, hotărârea instanţei de apel substituind integral prima instanţă în această privinţă, ceea ce conduce în concret la eliminarea artificială a unui grad de jurisdicţie, în defavoarea intereselor procesuale ale părţilor *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 145/2020, www.scj.ro)*.

2.10.4. Semnarea hotărârii judecătoreşti

- este actul procedural ce se îndeplineşte după redactarea hotărârii;

- cele două exemplare originale ale hotărârii trebuie semnate de toţi membrii completului şi de grefier; legea procesuală nu impune obligativitatea semnării exemplarelor hotărârii judecătoreşti care se comunică procurorului, persoanei vătămate sau părţilor;

- prin modificarea operată prin Legea nr. 130/2021 s-a prevăzut că atunci când ***obiectul cauzei implică pronunţarea de către instanţă a uneia dintre soluţiile prevăzute de art. 396 şi art. 397 C.proc.pen.*** hotărârea se semnează de toţi membrii completului şi de grefier; astfel, noua reglementare nu mai permite complinirea semnăturii unuia dintre membrii completului de către preşedintele completului sau de către preşedintele instanţei, în condiţiile în care odată cu pronunţarea trebuie redactată hotărârea judecătorească *in extenso*; în schimb, în caz de împiedicare a grefierului de a semna[1], hotărârea se semnează de grefierul-şef, făcându-se menţiune pe hotărâre despre cauza care a determinat împiedicarea;

- în situaţia în care ***obiectul cauzei nu implică pronunţarea de către instanţă a uneia dintre soluţiile prevăzute de art. 396 şi art. 397 C.proc.pen.***, iar rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, hotărârea se semnează de toţi membrii completului şi de grefier;

- în caz de *împiedicare* a vreunuia dintre membrii completului de judecată, se semnează în locul acestuia de preşedintele completului (de pildă, până la redactarea hotărârii unul dintre membrii completului a promovat la o instanţă ierarhic superioară sau se află în concediu de odihnă); dacă şi preşedintele completului este împiedicat a semna, hotărârea se semnează de preşedintele instanţei; când împiedicarea priveşte pe grefier, hotărârea se semnează de grefierul-şef; în toate cazurile este necesar ca hotărârea judecătorească să fie redactată de judecătorul/unul dintre judecătorii care a făcut parte din completul care a pronunţat soluţia, iar imposibilitatea relevată de lege se referă numai la semnarea hotărârii motivate; deopotrivă, se face menţiune pe hotărâre despre cauza care a determinat împiedicarea (de pildă, faptul că judecătorul

[1] Având în vedere că în aceste cazuri hotărârea trebuie redactată la momentul pronunţării, legea procesuală nu a mai prevăzut ipoteza imposibilităţii de semnare a hotărârii de către membrii completului.

a intrat în concediu medical sau lipseşte din instanţă motivat în vederea participării la un curs de pregătire profesională)[1];

- nesemnarea hotărârii de către toţi membrii completului, semnarea hotărârii de alţi judecători decât cei care au făcut parte din complet (cu excepţia cazurilor de împiedicare), contradicţia dintre minuta (atunci când întocmirea acesteia este obligatorie) şi dispozitivul hotărârii sunt sancţionate cu *nulitatea absolută a hotărârii pronunţate*;

---

[1] În interpretarea dispoziţiei similare prevăzute de art. 426 alin. (4) C.proc.civ., instanţa supremă a reţinut, în *decizia nr. 26/HP/2019*, următoarele: „Hotărârea se redactează de către judecător sau, în cazul completului colegial, de unul dintre membrii completului, conform desemnării preşedintelui. La Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, magistraţii-asistenţi care participă la şedinţele de judecată redactează hotărâri, conform repartizării făcute de preşedinte. După redactare, hotărârea este semnată de judecător ori de membrii completului colegial, precum şi de către grefier, iar la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, şi de magistratul-asistent. Cu toate acestea, există situaţii în care vreunul dintre judecători este împiedicat să semneze hotărârea, din diverse motive; asemenea situaţii includ, fără a se limita la ele, concediul în diversele lui forme, suspendarea, demisia, pensionarea, decesul. Pentru astfel de ipoteze, dispoziţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă înlătură ipoteza unei neregularităţi derivate din nesemnarea hotărârii de către judecătorii aflaţi într-o asemenea imposibilitate, stabilind în sarcina preşedintelui completului sau, dacă şi acesta se află într-o situaţie similară, a preşedintelui instanţei obligaţia de a semna hotărârea; cauza care determină împiedicarea trebuie menţionată în hotărâre. Tocmai de aceea, semnarea hotărârii în condiţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă nu determină aplicarea sancţiunii nulităţii, instituită, de altfel, de art. 401 alin. (2) din Codul de procedură civilă, în mod exclusiv, pentru ipoteza nesemnării minutei. Rămâne rezultat al unui raţionament speculativ aprecierea instanţei de trimitere în sensul că, în situaţia în care hotărârea este semnată de către preşedintele instanţei sau de preşedintele completului, există posibilitatea ca motivele care au fost avute în vedere la pronunţare să fie schimbate; mai mult decât atât, o atare apreciere este şi contrazisă de conţinutul art. 426 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care impune ca redactarea hotărârii să se realizeze de către judecătorul care a soluţionat procesul, care a luat parte la dezbateri şi la deliberare, iar nu de către cel care semnează pentru cel/cei împiedicat/împiedicaţi să semneze, în condiţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă. Această perspectivă nu contravine jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului tocmai pentru că premisa legii – de altfel, şi a sesizării – este că hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au soluţionat procesul, spre deosebire de hotărârea pronunţată în cauza *Cerovsek şi BoZicnik c. Sloveniei*, în care Curtea a fost chemată să determine dacă reclamanţii au avut parte de un proces echitabil, în condiţiile în care motivarea deciziei de condamnare pronunţate de instanţa naţională nu fusese a judecătorului care a pronunţat-o, ci a altuia, care nu participase la proces. Nejustificată rămâne şi temerea instanţei de trimitere, în sensul că semnarea hotărârii în condiţiile art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă poate crea părţilor impresia că hotărârea a fost redactată de un judecător care nu a participat la dezbateri, pentru că cei interesaţi au posibilitatea de a identifica persoana redactorului, atât timp cât Regulamentul de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti impune ca menţiunea privind iniţialele acestuia să fie trecută pe ultima pagină a hotărârii judecătoreşti tehnoredactate. În final, se cuvine subliniat că, de vreme ce semnarea hotărârii de către persoanele indicate în art. 426 alin. (4) din Codul de procedură civilă, în condiţiile prevăzute, este o ipoteză pe care legea o reglementează, intervenirea sa nu poate constitui un motiv de atacare pe calea contestaţiei în anulare a hotărârii astfel semnate, deoarece norma de drept nu poate fi interpretată în sensul în care iniţial ar reglementa o situaţie permisă, pentru ca mai apoi să o circumscrie unui motiv de nelegalitate; textele de lege trebuie nu doar interpretate, ci şi înţelese în mod coroborat".

Când nu este posibil ca, în tot cursul judecării cauzei, completul de judecată să rămână acelaşi, completul se poate schimba până la închiderea dezbaterilor. Examinând decizia recurată, Înalta Curte constată că instanţa a încălcat prevederile procedurale mai sus menţionate, deoarece, dacă în partea introductivă a hotărârii se menţionează că judecătorii M.C. şi I.G. au format completul de judecată, în final, decizia este semnată de judecătorii F.G. şi M.R.C., deci de un alt complet de judecată decât cel care a participat la şedinţa de dezbateri. Fiind încălcate dispoziţii referitoare la compunerea instanţei, sancţiunea este *nulitatea absolută* a hotărârii pronunţate *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 4010/2004, www.legalis.ro).*

- nesemnarea hotărârii de către grefier ori semnarea hotărârii de alt grefier decât cel care a participat la dezbateri (cu excepţia cazurilor de împiedicare) *poate* atrage aplicarea sancţiunii *nulităţii relative* a hotărârii în condiţiile art. 282 C.proc.pen. dacă s-a produs o vătămare ce nu poate fi înlăturată altfel;

- după verificarea şi semnarea hotărârii de către membrii completului de judecată, grefierul de şedinţă închide, în aceeaşi zi, documentul final „Hotărâre" din programul ECRIS;

- după verificarea şi semnarea hotărârii, grefierul de şedinţă sau, după caz, grefierul delegat la executări penale predă, în aceeaşi zi, al doilea exemplar de pe hotărâre grefierului-şef, respectiv grefierului şef de secţie, în vederea depunerii la mapă.

Secţiunea a 4-a. Judecata în primă instanţă

Judecata în primă instanţă trebuie să rezolve integral fondul cauzei, instanţa trebuind să se pronunţe cu privire la toate aspectele care formează obiectul judecăţii.

§1. Obiectul judecăţii în primă instanţă

- judecata în primă instanţă se mărgineşte la ***fapta şi persoana arătate în actul de sesizare*** [*rechizitoriul sau încheierea judecătorului de cameră preliminară* (prin care a fost admisă plângerea formulată împotriva unei soluţii de clasare emise după punerea în mişcare a acţiunii penale şi s-a dispus începerea judecăţii), respectiv în acordul de recunoaştere a vinovăţiei];

- ***fapta/ele cu care este sesizată instanţa*** trebuie să fie descrise explicit în actul de sesizare şi să respectele limitele în care a fost efectuată investigaţia; de pildă, în cazul în care întreaga urmărire penală a fost efectuată pentru comiterea infracţiunii de furt, nu este posibilă descrierea în rechizitoriu atât a furtului, cât şi a exercitării unor acte de violenţă, pentru ca ulterior procurorul să solicite schimbarea încadrării juridice în funcţie de fapta descrisă în rechizitoriu din furt în tâlhărie, fără ca acţiunea penală să fi fost exercitată vreodată pentru infracţiunea de loviri sau alte violenţe/vătămare corporală; instanţa nu este ţinută, însă, de încadrarea juridică a faptei descrise în actul

de sesizare, prin raportare la situaţia de fapt cu care a fost învestită, putând dispune schimbarea încadrării juridice;

- ***sintagma persoana/ele arătate în actul de sesizare*** vizează inculpaţii pentru care s-a dispus o soluţie de trimitere în judecată/începere a judecăţii;

- atât instanţa învestită cu actul de sesizare (rechizitoriu, încheierea judecătorului de cameră preliminară, acordul de recunoaştere a vinovăţiei), cât şi cea căreia i s-a trimis cauza spre rejudecare trebuie să se pronunţate prin raportare la limitele factuale şi personale cu care a fost învestită;

- soluţia cu privire la acţiunea penală trebuie să fie pronunţată cu privire la inculpaţii pentru care s-a dispus începerea judecăţii prin raportare la faptele cu privire la care aceasta a fost exercitată şi care au făcut obiectul sesizării; deopotrivă, dispunerea unei sancţiuni de drept penal, cum ar fi aceea a confiscării speciale trebuie să se raporteze la faptele care au făcut obiectul acţiunii penale;

- soluţia cu privire la latura civilă trebuie să ţină cont de persoana, fapta şi urmarea pentru care a fost exercitată acţiunea penală; astfel, nu se poate admite acţiunea civilă cu privire la alte persoane, decât inculpaţii şi părţile responsabile civilmente, ori cu privire la fapte care nu au făcut obiectul acţiunii penale;

- ***obiectul iniţial al judecăţii nu poate fi extins*** nici prin raportare la acţiunea penală şi nici la acţiunea civilă cu privire la alte fapte sau la alte persoane decât cele la care face referire actul de sesizare; de pildă, atunci când în actul de sesizare este descrisă atât fapta comisă, cât şi urmarea imediată a acesteia, iar norma de incriminare prevede mai multe urmăriri imediate care sunt incompatibile excluzându-se una pe cealaltă, nu se poate reţine că instanţa de judecată a fost sesizată cu privire şi la o altă urmare prevăzută de norma de incriminare, obiectul judecăţii fiind limitat la urmarea imediată reţinută în actul de acuzare; deopotrivă, în cazul în care obiectul acuzării îl constituie o *infracţiune continuă* care nu s-a epuizat la momentul sesizării instanţei, se va avea în vedere numai situaţia de fapt existentă până la momentul emiterii actului de sesizare, judecata neputând fi extinsă şi cu privire la acţiuni sau inacţiuni care intră în conţinutul aceleiaşi infracţiuni continue, dar care au fost comise după momentul sesizării instanţei, o soluţie contrară echivalând cu o autoînvestire a instanţei cu privire la fapte comise pe parcursul fazei de cameră preliminară sau de judecată (de pildă, în ipoteza unei infracţiuni continue de furt de energie electrică, instanţa nu se va putea autoînvesti cu privire la actele de sustragere comise după data emiterii rechizitoriului şi nici nu le va putea avea în vedere la soluţionarea pretenţiilor părţii civile); tot astfel, în cazul infracţiunilor continuate nu vor fi avute în vedere decât acţiunile/inacţiunile realizate la diferite intervale de timp în baza aceleiaşi rezoluţii infracţionale care au fost descrise în actul de sesizare, soluţia cu privire la acţiunea penală şi civilă neputând viza şi alte activităţi care au rezultat din probele administrate în cursul cercetării judecătoreşti, dar cu privire la care nu s-a dispus începerea judecăţii (de exemplu, nu poate fi dispusă condamnarea pentru sustragere la diferite intervale de timp decât prin raportare la bunurile descrise în rechizitoriu, nu şi cu privire la alte bunuri despre care partea civilă susţine că i-au fost sustrase de-a lungul timpului de către inculpat);

- *instanţa* ***nu poate dispune restituirea cauzei la parchet*** în vederea refacerii urmăririi penale, această soluţie putând fi adoptată numai în faza de cameră preliminară, nu şi în cea de judecată[1];

În mod corect instanţa de fond a stabilit, pe de o parte, cuantumul despăgubirilor materiale pentru care partea civilă S.C. X S.R.L. este îndrituită a fi dezdăunată ca urmare a săvârşirii în dauna sa a infracţiunii de delapidare comisă de inculpatul C.C.-I. cu ajutorul inculpatului B.B., iar pe de altă parte, împrejurarea că prin infracţiunea dedusă judecăţii nu a fost pricinuit vreun prejudiciu de natură morală. Astfel, în ceea ce priveşte despăgubirile materiale, Curtea reaminteşte că potrivit actului de sesizare a instanţei, obiectul judecăţii în cauza *pendinte* îl constituie infracţiunea de delapidare în formă continuată, prevăzută de art. 295 alin. (1) C.pen. raportat la art. 308 alin. (1) C.pen., cu aplicarea art. 35 alin. (1) C.pen., comisă de inculpatul C.C.-I., în calitate de autor şi de inculpatul B.B., în calitate de complice, iar prejudiciul aferent acesteia, rezultat din însuşirea, în perioada iulie-septembrie 2016, de către inculpatul C.C.-I., în calitate de gestionar al S.C. X SRL, cu sprijinul inculpatului B.B., a unei sume de bani provenind din încasarea preţului unor produse vândute fără a emite bon fiscal, este în cuantum de 500 lei. Ca atare, raportat la situaţia factuală care potrivit art. 371 C.proc.pen., constituie obiectul judecăţii în prezenta cauză, Curtea constată că suma de 20.000 de lei pe care partea civilă o reclamă cu titlul de lipsă/pierdere în vânzare aferentă perioadei 9.03.2016, izvorăşte din cu totul alte raporturi juridice decât cele deduse judecăţii, astfel că aceasta nu poate fi imputată inculpaţilor C.C.-I. şi B.B., ca pagubă cauzată prin fapta de delapidare pentru care a fost angajată răspunderea lor penală, putând fi eventual recuperată de la persoanele responsabile prin intermediul altor căi procedurale prevăzute de lege *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 1172/A din 11 noiembrie 2021, www.sintact.ro).*

Prin raportare la art. 371 C.proc.pen. se poate stabili incidenţa cazului de desfiinţare în apel, deoarece analiza în calea de atac se va efectua prin raportare la obiectul judecăţii primei instanţe. Curtea observă că prima instanţă a soluţionat cauza fără a lua în considerare obiectul judecăţii în ceea ce îi priveşte pe inculpaţii C.D. şi P.L.-C. instanţa fiind sesizată cu infracţiunea de tentativă la tâlhărie, prevăzută de art. 32 alin. (1) C.pen. raportat la art. 233 - 234 alin. (1) lit. d) şi e) C.pen., reţinută în sarcina acestora prin rechizitoriul nr. x/P/2015 a Parchetului de pe lângă Jud. B. Însă, lecturând considerentele sentinţei apelate, Curtea observă că motivarea primei instanţe priveşte alte fapte decât acelea cu care a fost sesizată prin rechizitoriu, motivând că în cauză există probe şi dovezi că cei doi inculpaţi au săvârşit o infracţiune de distrugere şi, respectiv, de lovire. Este adevărat că soluţia de achitare din dispozitivul hotărârii apelate vizează infracţiunea de tentativă la tâlhărie, însă motivarea hotărârii priveşte infracţiunile de distrugere şi lovire. Curtea reţine că pronunţarea asupra unei fapte reţinute în

[1] Instanţa nu poate dispune restituirea cauzei la parchet nici în ipoteza în care a fost sesizată prin *încheierea judecătorului de cameră preliminară* prin care a fost admisă plângerea împotriva unei soluţii de netrimitere în judecată şi a dispus începerea judecăţii.

sarcina inculpatului presupune analiza acesteia atât sub aspectul existenței, cât și a vinovăției persoanei căreia i se impută, cu referire la mijloacele de probă administrate, apte să conducă la stabilirea adevărului în cauză. Dacă nu s-ar proceda astfel, soluția dispusă ar fi doar un act discreționar, străin de regulile unui proces echitabil. În speța de față, inculpații au fost trimiși în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni complexe, care presupune acțiuni distincte de violență și furt. Prima instanță a concluzionat în sensul inexistenței probelor de vinovăție cu privire la săvârșirea actelor de violență și tentativă la furt din componența infracțiunii de tentativă la tâlhărie, însă a arătat că în cauză există probe și dovezi că cei doi inculpați au săvârșit o infracțiune de distrugere și, respectiv, de lovire. (...) Astfel, instanța de apel conchide că nu există certitudinea că prima instanță s-a pronunțat asupra faptelor cu care a fost sesizată prin rechizitoriu, astfel că exigențele dreptului la un proces echitabil nu sunt îndeplinite în acest caz, prin aceea că prima instanță nu s-a pronunțat asupra faptei care formează obiectul judecății. Această neregularitate nu poate fi remediată decât prin desființarea actului nelegal și refacerea lui de către instanța care l-a pronunțat *(C.A. Bacău, decizia penală nr. 1214 din 19 noiembrie 2019, www.sintact.ro).*

Pe de altă parte, Curtea consideră că prin cererea de apel parchetul a solicitat judecarea și condamnarea inculpatului pentru comiterea unei infracțiuni cu privire la care nu a fost sesizată instanța, depășind astfel limitele sesizării. Potrivit art. 371 C.proc.pen. judecata se mărginește la *faptele și la persoanele* arătate în actul de sesizare a instanței. Astfel, instanța nu poate să extindă obiectul judecății cu privire la alte fapte și persoane decât cele descrise în actul de sesizare, chiar dacă în stadiul cercetării judecătorești în primă instanță sau în apel ar rezulta existența altor fapte aflate în strânsă legătură cu cele sesizate sau participarea la comiterea faptei a altor persoane. Deopotrivă, în faza de judecată parchetul nu poate extinde sfera acuzațiilor factuale sau renunța la acuzațiile factuale din actul de sesizare, pentru a susține noi acuzații în fapt, chiar și atunci când acestea se află într-o legătură substanțială cu acuzațiile cuprinse în actul de sesizare. Conform art. 386 alin. (1) C.proc.pen. „dacă în cursul judecății se consideră că încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare urmează a fi schimbată, instanța este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea". Așadar, schimbarea încadrării juridice se poate dispune numai prin raportare la fapta/faptele descrise în actul de sesizare a instanței care constituie obiectul judecății, neputând fi schimbat conținutul faptei care face obiectul acuzației penale. Noțiunea de încadrare juridică, în accepțiunea extensivă ce i-a fost conferită de jurisprudență, implică, pe de o parte, identificarea normei de incriminare din Codul penal, partea specială, sau din legislația specială ce conține dispoziții de drept penal, iar pe de altă parte, determinarea normelor cu caracter general referitoare la formele infracțiunii, ori la pluralitatea de infractori sau de infracțiuni prin raportare la fapta care face obiectul judecății. Aprecierea unei fapte penale ca întrunind conținutul unei infracțiuni constituie o chestiune de drept diferită de problemele care caracterizează fondul cauzei, legate de existența sau inexistența faptei, stabilirea tuturor împrejurărilor de fapt și a vinovăției făptuitorului. Schimbând

încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare, instanţa nu abordează aceste aspecte, ci determină textul legal aplicabil faptei concrete de care este acuzat inculpatul. Având în vedere aceste considerente teoretice, Curtea opinează că prin motivele de apel prin care parchetul a solicitat schimbarea încadrării juridice a faptelor reţinute în sarcina inculpatului s-a realizat o schimbare în fapt a acuzaţiei aduse acestuia, circumstanţele factuale avute în vedere de procuror în motivarea căii de atac fiind diferite de cele reţinute în rechizitoriu. Astfel, schimbarea încadrării juridice a faptelor reţinute în sarcina inculpatului nu este una formală, ce ţine de circumstanţele de comitere a faptelor, ci relevă reţinerea unei alte situaţii de fapt, care nu constituie elemente intrinseci acuzaţiei iniţiale aduse acesteia prin actul de sesizare. Curtea consideră că infracţiunea de deţinere de droguri în scopul consumului propriu prevăzută de art. 4 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 nu este absorbită în infracţiunea de trafic de droguri prevăzută de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, lipsind caracterul necesar al absorbţiei. În realitate, cele două infracţiuni sunt autonome, variantele alternative ale conţinutului infracţiunii prevăzute de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 privind circulaţia fără drept a drogurilor de risc, subiectul activ fiind un traficant de droguri, iar cele ale infracţiunii prevăzute de art. 4 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 privind deţinerea, fără drept, pentru consum propriu a drogurilor de risc, subiectul activ fiind o detentorul care urmăreşte să consume droguri. Cele două infracţiuni pot fi reţinute în concurs în ipoteza în care o persoană deţine fără drept droguri atât în vederea comercializării, cât şi pentru consumul propriu. Reţinând prin rechizitoriu acuzaţia de comitere a infracţiunii prevăzute în art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, parchetul a construit o acuzaţie factuală în cadrul căreia inculpatul era prezentat ca traficant de droguri, iar nu ca persoană care deţine drogurile în scopul consumului propriu. Deşi prin actul de sesizare parchetul a exclus deţinerea drogurilor în scopul consumului de către inculpat, ulterior, prin motivele de apel procurorul a considerat că inculpatul nu trebuie acuzat în calitate de traficant de droguri, ci de persoană care a deţinut drogurile în scopul consumului propriu. Cu alte cuvinte, parchetul a renunţat la a mai susţine acuzaţia factuală de trafic de droguri de risc şi a solicitat judecarea inculpatului cu privire la o nouă acuzaţie, care nu fusese avută în vedere prin actul de sesizare a instanţei. În aceste condiţii, Curtea apreciază că prin calea de atac exercitată în cauză parchetul a solicitat, în mod nelegal, extinderea limitelor sesizării instanţei, prin renunţarea la acuzaţia de trafic de droguri de risc prevăzută de art. 2 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 pentru care inculpatul fusese trimis în judecată şi achitat de prima instanţă pe motiv că nu există probe din care rezultă că inculpatul a comis infracţiunea şi susţinerea pentru prima dată, direct în faţa instanţei de control judiciar, a unei noi acuzaţii de deţinere de droguri de risc pentru consum propriu prevăzută de art. 4 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 *(C.A. Oradea, secţia penală şi pentru cauze cu minori, decizia nr. 410 din 11 septembrie 2019, nepublicată).*

Prin încheierea Jud. Cluj-Napoca s-a dispus admiterea plângerii formulate de petenta B.M., s-a desfiinţat ordonanţa de clasare şi de renunţare la urmărire penală şi s-a dispus începerea judecăţii, cu privire la faptele pentru care în cursul cercetării penale a fost pusă în mişcare acţiunea penală, iar cauza a fost

trimisă spre repartizare aleatorie. Această hotărâre care reprezintă actul de sesizare al instanței este total lapidară, nu face referire nici la starea de fapt, nu descrie în niciun fel presupusa activitate infracțională a inculpaților, nu încadrează juridic fapta, nu se referă la acțiunea civilă exercitată în cauză, pe scurt, nu reprezintă cu adevărat un act de sesizare al instanței. Pe de altă parte, opinia judecătorului de cameră preliminară este corectă, având în vedere soluțiile permise de art. 346 C.proc.pen., printre care nu se numără și posibilitatea restituirii actului de sesizare în vederea întocmirii sale conforme dispozițiilor legale în cazul sesizării prin încheiere. În acest context, față de situația expusă, unica soluție care poate fi pronunțată este cea de achitare, având în vedere lipsa totală a vreunei descrieri minime a faptelor imputate. Reamintim că importanța acestei descrieri rezultă din dispozițiile art. 371 C.proc.pen., care fixează obiectul judecății la faptele și persoanele arătate în actul de sesizare; totodată, descrierea faptei este și o condiție a asigurării posibilității de exercitare a unei apărări efective de către inculpat, statuată la nivel de principiu de CtEDO, caracterul echitabil al procedurii depinzând de o informare precisă și completă asupra acuzațiilor formulate împotriva unei persoane, respectiv asupra faptelor materiale imputate, precum și asupra încadrării juridice *(C.A. Cluj, decizia nr. 332 din 12 martie 2020, www.rolii.ro).*

În ceea ce privește cererea de a se dispune condamnarea și a martorului C.F. pentru complicitate la infracțiunea de omor comisă de recurent, o atare cerere nu poate fi primită în raport de dispozițiile imperative ale art. 317 C.proc.pen. din 1968, în conformitate cu care „judecata se mărginește la fapta și la persoana arătată în actul de sesizare a instanței, iar în caz de extindere a procesului penal, și la fapta și persoana la care se referă extinderea". Or, instanța de fond a fost învestită prin rechizitoriul întocmit de Parchetul de pe lângă T.D. doar cu privire la faptele săvârșite de recurentul inculpat B.S., C.F. având calitatea de martor atât în cursul urmăririi penale, cât și în faza cercetării judecătorești"*(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 3146 din 16 octombrie 2013, www.scj.ro).*

Într-o examinare în substanță, pe fond, a solicitărilor de schimbare de încadrare juridică propuse de Parchet, Înalta Curte de Casație și Justiție reține că nu se poate schimba încadrarea juridică din infracțiunea de înșelăciune în infracțiunea de participație improprie la abuz în serviciu, întrucât, comparând conținutul constitutiv al celor două infracțiuni, se constată că acestea sunt infracțiuni de naturi diferite. Astfel, infracțiunea de înșelăciune vizează patrimoniul, în timp ce infracțiunea de abuz în serviciu vizează o infracțiune de serviciu, așadar, obiectul juridic al celor două infracțiuni este unul diferit, elementul material este diferit, iar sub aspectul laturii subiective, în cazul infracțiunii de înșelăciune, forma de vinovăție este intenția directă, iar în cazul infracțiunii de abuz în serviciu, este intenția directă sau indirectă. Într-o imagine ipotetică, instanțele judecătorești, prin cererea de schimbare a încadrării juridice formulată în cauză, sunt transformate din pretinși subiecți pasivi principali la infracțiunea de înșelăciune, în subiecți activi la infracțiunea de abuz în serviciu, ce doar ar fi acționat fără vinovăție. Prin raportare la elementul material, nu se pune semnul

egalităţii între acţiunea de inducere în eroare şi acţiunea de determinare, pe care o presupune infracţiunea de participaţie improprie la abuz în serviciu, fiind acţiuni cu semnificaţie complet diferită. De asemenea, şi reprezentarea psihică este diferită prin raportare la cele două infracţiuni *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 312/A din 27 noiembrie 2018, nepublicată).*

Judecata se mărgineşte la fapta şi la persoana arătate în actul de sesizare a instanţei, iar în caz de extindere a procesului penal, şi la fapta şi persoana la care se referă extinderea. Prin urmare, *obiectul judecăţii*, care este în acelaşi timp obiectul învestirii, *este determinat de cuprinsul actului de sesizare, care este, astfel, implicit, caracterizat şi ca act de învestire*. Deci, judecata se mărgineşte la fapta şi la persoana cu privire la care a avut loc trimiterea în judecată şi învestirea instanţei. Rechizitoriul trebuie să se limiteze la *fapta şi persoana pentru care s-a efectuat urmărirea penală* şi trebuie să cuprindă datele privitoare la persoana inculpatului, *fapta reţinută în sarcina sa*, încadrarea juridică, probele pe care se întemeiază învinuirea, măsura preventivă luată şi durata acesteia, *precum şi dispoziţia de trimitere în judecată.* Este de observat că, dintre aceste menţiuni pe care trebuie să le cuprindă rechizitoriul, Codul de procedură penală din 1968 se referă numai la faptă şi persoană. Dar, în accepţiunea acestui text de lege, prin faptă arătată în actul de sesizare nu se poate înţelege simpla referire la o anumită faptă menţionată în succesiunea activităţilor inculpatului, ci la descrierea acelei fapte într-un mod susceptibil de a produce consecinţe juridice, şi anume de a învesti instanţa, o atare condiţie neputând fi îndeplinită decât în cazul în care fapta arătată prin rechizitoriu este însoţită de precizarea încadrării ei juridice şi de dispoziţia de trimitere în judecată pentru acea faptă. (...) Aşa fiind, cu privire la infracţiunea pentru care nu s-a indicat încadrarea şi nici nu a fost manifestată voinţa procurorului de a dispune trimiterea inculpatului în judecată prin dispozitivul rechizitoriului (...) judecarea nu poate avea loc decât ca urmare a unui nou act de sesizare a instanţei *(C.S.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 74/2001, www.legalis.ro).*

Din oficiu, se impune însă reformarea hotărârii primei instanţe raportat la măsura confiscării speciale dispuse de către prima instanţă. Potrivit art. 371 C.proc.pen., judecata se mărgineşte la faptele şi la persoanele arătate în actul de sesizare a instanţei. De asemenea, conform art. 112 alin. (1) C.pen., sunt supuse confiscării speciale: e) bunurile dobândite prin săvârşirea faptei prevăzute de legea penală, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate şi în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia. Instanţa *nu poate confisca decât sumele dobândite de inculpaţi din traficul de droguri raportat la faptele pentru care aceştia au fost condamnaţi.* Astfel, inculpatul C. a fost condamnat pentru deţinerea unei cantităţi de droguri în vederea comercializării, infracţiune care nu este susceptibilă de a-i aduce vreun avantaj material. Din cele 6 acte materiale de trafic de droguri pentru care inculpatul D. a fost condamnat, acesta a obţinut doar suma de 4200 de lei. Împrejurarea că e posibil ca inculpaţii să mai fi comis şi alte acte de trafic de droguri (din care au obţinut sume de bani), acte la care se face referire în considerentele rechizitoriului, dar pentru care aceştia nu au fost trimişi în judecată (ele nefiind indicată la secţiunea „În drept" din rechizitoriu)

nu poate conduce la luarea vreunei măsuri de siguranţă (aceasta fiind o sancţiune de drept penal) în acest sens. Atât timp cât instanţa nu a fost învestită cu aceste fapte pentru a constata vinovăţia inculpaţilor dincolo de orice îndoială rezonabilă, nu se poate dispune confiscarea presupuselor sume de care inculpaţii au beneficiat. Nu poate fi incidentă nici instituţia confiscării extinse, în condiţiile în care nu s-a făcut dovada că inculpaţii au intrat în posesia acelor sume de bani *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 1254 din 26 noiembrie 2021, www.sintact.ro).*

Fapta inculpatei de a vinde, cu bună ştiinţă, investigatorului două ambalaje din material plastic, sigilate prin ardere, conţinând o substanţă pulverulentă neaflată sub regimul prevăzut de Legea nr. 143/2000, contra sumei de 120 lei, nu întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii de trafic de droguri de mare risc, prevăzute de art. 2 alin. (1), (2) din Legea nr. 143/2000. Instanţa de apel nu poate schimba încadrarea juridică a faptei în infracţiunea de înşelăciune, prevăzută de art. 244 alin. (1) şi (2) C.pen., întrucât aceasta ar echivala cu extinderea procesului penal pentru alte fapte, în cursul judecăţii, instituţie care nu mai este prevăzută de legea procesual penală în vigoare. Aceasta, întrucât elementul material al infracţiunii de trafic de droguri (vânzarea de droguri), pentru care inculpata a fost trimisă în judecată, şi cel al infracţiunii de înşelăciune (inducerea în eroare a investigatorului, cu ocazia vânzării) nu se suprapun, pentru a fi în prezenţa aceleiaşi fapte, dar sub o altă încadrare juridică. Astfel fiind, nu se poate proceda la condamnarea inculpatei pentru infracţiunea de înşelăciune pentru că aceasta nu a făcut obiectul judecăţii; or, potrivit art. 371 C.proc.pen., judecata se mărgineşte la faptele şi la persoanele arătate în actul de sesizare a instanţei *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 339 din 25 februarie 2016, www.sintact.ro).*

Raportat la situaţia de fapt expusă în rechizitoriu şi însuşită întocmai de către prima instanţă, ar fi trebuit reţinută, în sarcina fiecăruia dintre inculpaţii L.I. şi I.A., şi infracţiunea de complicitate la fals material în înscrisuri oficiale (întrucât cel dintâi a acceptat să fie fotografiat, cunoscând că fotografia lui urma să fie folosită la contrafacerea cărţii de identitate conţinând datele de stare civilă ale numitului M.E.-I., iar cel de-al doilea l-a însoţit la realizarea acelei fotografii, iar, apoi, i-a furnizat-o inculpatului S.I., care, contra cost, l-a determinat pe numitul „M.", căruia i-a înmânat-o, să o utilizeze la falsificarea actului anterior menţionat) şi, de asemenea, ar fi trebuit reţinută, în sarcina fiecăruia dintre inculpaţii S.I. şi I.A., şi infracţiunea continuată de fals în înscrisuri sub semnătură privată, în forma de participaţie a instigării şi, respectiv, complicităţii (deoarece cel dintâi l-a determinat pe inculpatul L.I. să semneze, prin contrafacerea semnăturii numitului M.E.-I., a cărui carte de identitate falsificată i-a pus-o la dispoziţie, cele patru documente bancare, iar cel de-al doilea a sprijinit această acţiune, însoţindu-i pe autor şi instigator la sediile ambelor unităţi bancare unde au fost semnate acele documente, rămase apoi asupra sa). Procurorul nu a dispus, însă, trimiterea în judecată a inculpaţilor şi pentru acele infracţiuni, iar, în procedura de cameră preliminară, finalizată printr-o încheiere definitivă (pronunţată la data de 16 octombrie 2014), *ce nu mai poate fi*

contestată, prima instanţă nu a constatat această neregularitate a actului de sesizare şi nu a dispus efectuarea judecăţii şi cu privire la infracţiunile respective, astfel că, în actualul stadiu procesual al cauzei, instanţa de apel nu poate reţine şi acele infracţiuni în sarcina inculpaţilor (cu atât mai mult cu cât Parchetul nici nu a invocat această omisiune a primei instanţe drept motiv al căii sale de atac). Cu toate acestea, situaţia de fapt neechivocă expusă în actul de sesizare (reţinută ca atare de prima instanţă şi necontestată de inculpaţi) relevă participaţia *de facto* la săvârşirea tuturor infracţiunilor ce fac obiectul judecăţii, a cel puţin trei persoane, cu diferite forme de participaţie penală, împrejurare ce impune reţinerea circumstanţei agravante prevăzute de art. 77 alin. (1) lit. a) C.pen., sens în care urmează a se dispune reformarea corespunzătoare a sentinţei penale atacate" *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 323 din 2 martie 2015, www.rolii.ro)*.

Persoana vătămată pretinde că în realitate inculpatul a sustras mai multe bunuri decât cele menţionate în rechizitoriu, însă instanţa nu va reţine decât cele 29 de acte materiale pentru care inculpatul a fost trimis în judecată, astfel cum au fost acestea menţionate în ordonanţa de remediere a neregularităţilor actului de sesizare, neputându-se extinde acţiunea penală în cursul judecăţii pentru celelalte bunuri care figurează în procesul-verbal de inventariere a mijloacelor fixe lipsă. Astfel, cu privire la celelalte presupuse acte de sustragere, instanţa constată că ele nu au făcut obiectul învestirii şi, ca atare, nu fac nici obiectul judecăţii. (...) Prin urmare, instanţa va reţine că inculpatul a sustras 29 de bunuri, corespunzătoare celor 29 de acte materiale ale infracţiunii de furt, neputând reţine sustragerea unora dintre bunurile menţionate în procesele-verbale de inventariere întocmite de persoana vătămată (cum ar fi, între altele, router-ul marca Cisco sau laptopul HP), întrucât în privinţa acestora nu a fost formulată nicio acuzaţie penală împotriva inculpatului. Astfel, sustragerea acelor bunuri nu a făcut obiectul urmăririi penale, nu au fost administrate probe cu privire la acestea, iar inculpatul nu a recunoscut sustragerea lor, judecata mărginindu-se la limitele sesizării *(Jud. Sect. 1, sentinţa nr. 944 din 7decembrie 2021, www.sintact.ro)*.

La termenul de judecată de la 28.03.2017 de la prima instanţă au fost puse în discuţie de către completul de judecată, reprezentantului Ministerului Public şi părţilor aspecte referitoare la infracţiunea de abuz în serviciu. Înalta Curte, după deliberare, a solicitat reprezentantului Ministerului Public să depună precizări scrise în raport cu decizia Curţii Constituţionale, pentru fiecare inculpat în parte, atât legislaţia primară, cât şi legislaţia secundară apreciată ca fiind încălcată cu privire la infracţiunile de serviciu pentru care inculpaţii au fost trimişi în judecată. La dosarul cauzei, în primă instanţă au fost depuse precizările scrise de către Ministerul Public. În sentinţa atacată, completul, în opinie majoritară a considerat că dispoziţiile cuprinse în Legea nr. 188/1999 privind statutul funcţionarilor publici, cât şi în Legea nr. 7/2004 privind Codul de conduită a funcţionarilor publici nu reprezintă o nouă acuzaţie sau o extindere a acuzaţiei iniţiale, ci o precizare, o clarificare a elementului material al infracţiunii, atât timp cât în descrierea acuzaţiilor se invocă încălcarea de către func-

ţionari publici a unor obligaţii care incumbă în drept în sarcina fiecărui funcţionar şi pe care aceştia trebuie să le cunoască odată ce sunt învestite cu exerciţiul unei astfel de funcţii în urma cărora sunt şi retribuite. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Completul de 5 Judecători, în opinie majoritară a constatat că, atât prin precizările solicitate, cât şi prin reţinerea unor dispoziţii, din legile menţionate, a fost depăşit obiectul judecăţii, potrivit art. 371 C.proc.pen., precum şi art. 6 din CEDO. Mai mult, modalitatea care a condus la completarea nepermisă de lege a acuzaţiei, şi anume „precizările" aduse actului de sesizare, cu privire la legislaţia încălcată, după ce acesta a fost constatat ca fiind legal, sub toate aspectele, cu caracter definitiv, constituie un mijloc neprevăzut de lege, care a condus şi la completarea acuzaţiei cu dispoziţii suplimentare. Motivarea că precizările vizează aspecte care pot fi avute în vedere la încadrarea juridică a faptei nu are acoperire legală şi nu poate fi primită, întrucât prin reţinerea unor noi dispoziţii legale are loc o extindere a elementului material al laturii obiective a infracţiunii de abuz în serviciu în condiţiile în care se adaugă noi texte de lege pretins a fi încălcate de inculpaţi. Argumentele că ar fi fost necesare acele precizări, în raport cu DCC nr. 405/2016 (M.Of. nr. 517 din 8 iulie 2016) nu se susţin, întrucât rechizitoriul prin care au fost trimişi în judecată inculpaţii a fost emis la 15.07.2016, ulterior deciziei menţionate mai sus, şi conţine în mod concret dispoziţiile legale primare, considerate de procuror la acel moment ca fiind încălcate şi explicit detaliate, aşa cum s-a arătat, care vizează faptele acestora, în condiţiile cerute de către instanţa de contencios constituţional *(I.C.C.J., completul de 5 judecători, decizia penală nr. 142 din 27 mai 2019, www.scj.ro).*

§2. Participarea procurorului la judecata în primă instanţă

- participarea procurorului la judecată *este obligatorie*, indiferent de instanţa care este sesizată cu judecarea cauzei (judecătorie, tribunal, curtea de apel, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie), neprezentând importanţă modalitatea de sesizare, obiectul cauzei, cuantumul pedepsei prevăzut de lege pentru infracţiunea pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului, ori dacă există sau nu persoane private de libertate în cauză;

- prin ***decizia nr. 3/RIL/2015*** instanţa supremă a apreciat că dispoziţiile art. 363 alin. (1) C.proc.pen., care consacră obligativitatea prezenţei procurorului la judecată, instituie o ***regulă cu caracter general***, incidentă ori de câte ori este vorba despre o activitate procesuală de judecată, *inclusiv în materia căilor extraordinare de atac*, în lipsa unei dispoziţii exprese contrare;

- procurorul trebuie să participe la fiecare termen de judecată atât la soluţionarea laturii penale, cât şi la soluţionarea laturii civile, chiar şi în situaţia în care instanţa a dispus disjungerea soluţionării celor două laturi ale procesului penal, iar acţiunea civilă se soluţionează separat de cea penală;

- în desfăşurarea cercetării judecătoreşti şi a dezbaterilor, procurorul exercită rolul său activ în vederea aflării adevărului şi a respectării dispoziţiilor legale; astfel, procurorul formulează cereri, ridică excepţii şi pune concluzii; cererile şi concluziile procurorului trebuie să fie motivate;

- procurorul este liber să prezinte concluziile pe care le consideră întemeiate, potrivit legii, ţinând seama de probele administrate; când cercetarea judecătorească nu confirmă învinuirea sau când a intervenit vreuna din cauzele de încetare a procesului penal prevăzute în art. 16 C.proc.pen., procurorul pune, după caz, concluzii de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal;

- nerespectarea dispoziţiilor privind participarea obligatorie a procurorului la şedinţele de judecată (inclusiv în situaţiile în care instanţa omite să îi dea cuvântul procurorului în dezbateri) ori a celor referitoare la competenţa materială sau personală a parchetului al cărui reprezentant participă la judecată este sancţionată cu *nulitatea absolută*;

- în cazul în care chiar hotărârea judecătorească a fost pronunţată într-o cauză în care judecata s-a desfăşurat în lipsa procurorului, instanţa de control judiciar urmează a dispune admiterea apelului, desfiinţarea hotărârii astfel pronunţate şi trimiterea cauzei spre rejudecare[1]; desfăşurarea judecăţii în apel în lipsa procurorului constituie totodată şi un caz de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 lit. e) C.proc.pen.;

- prin ***decizia nr. 3/HP/2019*** s-a apreciat că participarea la şedinţele de judecată în cauzele de competenţa Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Secţia pentru investigarea infracţiunilor de justiţie, în care urmărirea penală s-a efectuat de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Direcţia Naţională Anticorupţie, se asigură *de procurori din cadrul Secţiei judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie sau de către procurori din cadrul parchetului de pe lângă instanţa învestită cu judecarea cauzei.*

Curtea notează mai întâi că reclamantul era parte într-o procedură administrativă şi nu făcea obiectul unei acuzaţii de natură penală. Reaminteşte că imparţialitatea în sensul art. 6 parag. 1 din Convenţie se defineşte de obicei printr-o atitudine lipsită de prejudecată sau părtinire. Existenţa sa se apreciază în funcţie de un dublu demers: primul constă în încercarea de a determina ceea ce gândea judecătorul respectiv sau care era interesul său într-o anumită cauză; al doilea constă în asigurarea existenţei unor garanţii suficiente pentru a exclude în această privinţă orice dubiu legitim. Or, a constatat deja că circumstanţa denunţată nu este suficientă în sine să conteste egalitatea armelor sau lipsa de imparţialitate şi independenţă, în măsura în care, dacă acordă Ministerului Public o poziţie „fizică" privilegiată în sala de judecată, ea nu pune „acuzatul" într-o situaţie de dezavantaj concret pentru apărarea intereselor sale. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat şi trebuie respins în temeiul art. 35 parag. 3 lit. a) şi parag. 4 din Convenţie *(CtEDO, decizia din 22 mai 2012, în cauza Trăilescu c. României, parag. 49-52).*

---

[1] În literatura juridică (*N. Giurgiu*, Cauzele de nulitate în procesul penal, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1974, p. 286) s-a reţinut în mod întemeiat că trimiterea cauzei spre rejudecare este justificată de lipsa procurorului la momente procesuale relevante (termen de judecată la care s-au efectuat acte de cercetare judecătorească sau la care au avut loc dezbaterile pe fondul cauzei), iar nu şi în situaţiile în care la termenul de judecată nu s-a făcut niciun act procesual, nu s-a administrat vreo probă şi nici nu s-a dispus vreo măsură procesuală.

Curtea aminteşte că a estimat că circumstanţa denunţată (locul procurorului în sala de judecată) nu era suficientă pentru a contesta egalitatea de arme, în măsura în care, dacă aceasta dădea procurorului o poziţie „fizică" privilegiată în sala de şedinţă, nu îl punea pe acuzat într-o situaţie de dezavantaj concret pentru apărarea intereselor sale. Aceasta consideră că circumstanţele speţei nu prezintă nicio particularitate care să permită separarea de jurisprudenţa consacrată. Prin urmare, capătul de cerere este inadmisibil conform art. 35 parag. 3 şi 4 din Convenţie din cauza lipsei evidente de fundament *(CtEDO, hotărârea din 31 mai 2012, în cauza Dirioz c. Turciei, parag. 22-26).*

Din prevederile referitoare la participarea procurorului rezultă că, *potrivit legii, nu este suficientă numai prezenţa procurorului, ci acesta este obligat să pună concluzii, arătând şi ordinea în care, în cursul dezbaterilor, preşedintele completului de judecată trebuie să dea cuvântul.* Prin urmare, într-o corectă aplicare a legii, situaţia în care procurorul, deşi prezent în instanţă la termenul când s-a dezbătut cauza, nu a pus concluzii este echivalentă cu neparticiparea procurorului la judecată, fapt ce conduce la nulitatea absolută a hotărârii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2683/2005, www.legalis.ro).*

În conformitate cu dispoziţiile Legii nr. 302/2004, care reglementează autorităţile române competente, în procedura de executare a mandatului european de arestare, procurorul de la parchetul de pe lângă curtea de apel are competenţa de a participa la şedinţa de judecată, indiferent dacă în procedura de executare a unui ordin european de anchetă privind faptele reţinute în mandatul european de arestare a participat un procuror din cadrul D.I.I.C.O.T. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 253 din 13 mai 2019, www.scj.ro).*

§3. Participarea inculpatului la judecată şi drepturile acestuia

- în principiu, judecata cauzei are loc în prezenţa inculpatului, fiind astfel asigurată posibilitatea acestuia de a-şi face apărarea prin propria persoană;

- potrivit art. 355 alin. (1) C.proc.pen., dacă *în cauză* sunt inculpaţi arestaţi preventiv sau aflaţi în arest la domiciliu, judecata se face *de urgenţă* (acordându-se termen scurte, de regulă de 7 zile) *şi cu precădere* (înaintea altor cauze aflate pe rolul instanţei în aceeaşi zi); pentru motive temeinic justificate, instanţa poate acorda termene mai scurte sau mai lungi; aceste dispoziţii nu sunt aplicabile şi în ipoteza în care faţă de inculpat nu s-a dispus în cauză vreo măsură preventivă, acesta fiind privat de libertate într-o altă cauză;

- în vederea respectării dreptului la asistenţă juridică a persoanelor private de libertate (arestate preventiv sau aflate în executarea unei pedepse) art. 62 şi art. 110 din Legea nr. 254/2013 prevăd că acestea beneficiază de spaţiul şi facilităţile necesare asigurării dreptului la asistenţă juridică şi pot consulta avocaţi aleşi de acestea, în orice problemă de drept dedusă procedurilor administrative sau judiciar. Consul-

tarea cu avocatul, ales sau din oficiu, se face cu respectarea confidenţialităţii vizitei, sub supraveghere vizuală;

- inculpatul poate formula *cereri* (de pildă, cererea de administrare a unor mijloace de probă, cererea de recuzare etc.), ridica *excepţii* (de exemplu, excepţia de necompetenţă teritorială a instanţei de judecată) şi pune *concluzii* (fie cu privire la cererile formulate de celelalte părţi de persoana vătămată sau de procuror, fie referitor la fondul cauzei); instanţa trebuie să se asigure că inculpatul beneficiază de timpul şi facilităţile necesare pregătirii unei apărări concrete şi efective în cauză;

- inculpatul are libertatea de a decide dacă înţelege sau nu să se prezinte în faţa instanţei de judecată;

- în cazul în care inculpatul se află în stare de deţinere (arestat preventiv sau privat de libertate ca urmare a unei soluţii de condamnare într-o altă cauză), aducerea inculpatului la judecată *este, în principiu, obligatorie*; prin art. 364 alin. (1) teza a III-a C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 a fost instituită o ***prezumţie legală a prezenţei inculpatului*** *privat de libertate la judecată* şi atunci când inculpatul îşi dă acordul[1] să participe la toate activităţile procesuale din cursul judecăţii, prin videoconferinţă[2], de la locul de deţinere, *în prezenţa apărătorului ales sau numit din oficiu şi, după caz, şi a interpretului*; garantarea dreptului la apărare impune asigurarea posibilităţii inculpatului de *a discuta, în mod confidenţial, cu avocatul său* (inclusiv prin intermediul unei convorbiri telefonice securizate) *în scopul de a-şi pregăti o apărare concretă şi efectivă; chiar dacă procedura se desfăşoară prin videoconferinţă* inculpatul poate formula cereri, ridica excepţii şi pune concluzii pe tot parcursul fazei de judecată; deopotrivă, inculpatul poate solicita *prin videoconferinţă* ca judecata să se desfăşoare potrivit procedurii abreviate în cazul recunoaşterii învinuirii;

---

[1] Potrivit art. 43 alin. (6) din Decretul nr. 195/2020 privind instituirea stării de urgenţă, pe durata acestei stări, în cauzele cu privire la care în mod excepţional judecata nu este suspendată, ascultarea persoanelor private de libertate se face prin videoconferinţă la locul de deţinere sau în spaţii corespunzătoare din punct de vedere sanitar, *fără a fi necesar acordul persoanei private de libertate.*

[2] Conform art. 29 din Legea nr. 254/2013: „*(1)* În cazul în care un deţinut urmează să fie audiat în cadrul unei proceduri prevăzute de prezenta lege de către personalul sau judecătorul de supraveghere a privării de libertate din alt penitenciar decât cel în care se află deţinutul, audierea poate avea loc prin videoconferinţă. În cazul în care un deţinut urmează să fie audiat în cadrul oricărei proceduri judiciare sau al unei proceduri prevăzute de prezenta lege, audierea poate avea loc prin videoconferinţă. *(2)* Directorul penitenciarului în care se află deţinutul primeşte cererea de audiere şi este competent să dispună asupra datei de realizare a acesteia. *(3)* Audierea prin videoconferinţă se desfăşoară potrivit regulamentului de aplicare a prezentei legi. *(4)* Dacă deţinutul este asistat de un apărător, ales sau numit din oficiu, administraţia penitenciarului va permite accesul acestuia în camera de videoconferinţă, alături de persoana pe care o reprezintă. *(5)* Dispoziţiile alin. (4) se aplică în mod corespunzător şi traducătorului sau interpretului. *(6)* Dispoziţiile prezentului articol se aplică în mod corespunzător şi în cazul deţinuţilor aflaţi în secţiile exterioare ale unui penitenciar, centre de reţinere şi arestare preventivă, centre educative sau centre de detenţie, precum şi în cazul altor proceduri judiciare din alte materii, în măsura în care audierea prin videoconferinţă este posibilă din punct de vedere tehnic".

- judecarea unei cauze în lipsa inculpatului privat de libertate (indiferent dacă privarea de libertate se execută în țară sau în străinătate), care nu a solicitat în scris judecarea *in absentia și nici participarea prin intermediul videoconferinței*, atrage *nulitatea absolută* a hotărârii pronunțate;

- în cazul în care inculpatul este privat de libertate în străinătate și nu solicită judecarea în lipsă, instanța poate solicita ***transferul temporar*** al acestuia în vederea participării la procesul penal; transferul are un caracter provizoriu și este realizat în vederea participării inculpatului la procesul penal din România;

- transferul temporar al inculpatului privat de libertate în străinătate prezintă însă inconvenientul duratei relativ mari de timp în care se realizează această procedură; pentru a evita acest inconvenient instanța de judecată are posibilitatea de a opta pentru o altă formă de asistență juridică internațională, respectiv ***audierea prin videoconferință***, care constituie o măsură alternativă aptă să suplinească absența fizică a inculpatului din instanță cu asigurarea plenitudinii drepturilor procesuale;

- pentru ca procedura de participare la proces la distanță prin intermediul mijloacelor tehnice să respecte standardele de echitabilitate ale procesului stipulate de art. 6 din Convenția europeană în interpretarea dată de instanța de contencios european în cauza *Marcello Viola c. Italiei* este necesar ca instanța să justifice dispunerea audierii prin videoconferință în scopul asigurării respectării termenului rezonabil al procesului penal, iar inculpatul să beneficieze de o legătură audio-video adecvată cu sala de ședință, să poată să vadă și să audă persoanele prezente la termenul de judecată și să aibă posibilitatea de a discuta, în mod confidențial, cu avocatul său (inclusiv prin intermediul unei convorbiri telefonice securizate) în scopul de a-și pregăti o apărare concretă și efectivă; în aceste condiții, chiar dacă inculpatul nu este prezent fizic în instanță, apreciez că nu s-ar putea invoca încălcarea exigenței prevăzute de art. 364 alin. (1) teza a II-a C.proc.pen.; trebuie însă menționat că, pe lângă condițiile generale de fond și de formă pentru încuviințarea audierii prin videoconferință (de pildă, menționarea denumirii instanței și a numelor persoanelor care vor proceda la audiere, indicarea motivului pentru care nu este posibilă participarea inculpatului la proces, indicarea datelor tehnice ale sistemului de videoconferință al instanței, indicarea procedurii de audiere, respectarea principiilor fundamentale ale sistemului juridic al statului solicitat, existența capacității tehnice a statului solicitat pentru efectuarea audierii prin videoconferință), este necesar să fie satisfăcute *două cerințe suplimentare referitoare la consimțământul inculpatului la audierea prin videoconferință*[1] *și existența unui acord între autoritățile judiciare solicitantă și solicitată în vederea audierii prin videoconferință inculpatului*;

Ca excepție, inculpatul poate fi judecat și în lipsă în următoarele cazuri:

(i) dacă inculpatul este dispărut, se sustrage de la judecată ori și-a schimbat adresa fără a o aduce la cunoștința organelor judiciare în scris în termen de 3 zile și, în urma verificărilor efectuate, nu i se cunoaște noua adresă;

(ii) atunci când inculpatul, deși legal citat, lipsește în mod nejustificat de la judecarea cauzei;

---

[1] Vor fi avute în vedere exceptările legale impuse de situația stării de alertă sau urgență.

(iii) în cazul în care inculpatul (inclusiv în ipoteza în care este privat de libertate) *cere, în scris*, să fie judecat în lipsă; în cazurile în care apărarea este obligatorie, inculpatul va fi reprezentat de avocatul său ales sau din oficiu; potrivit art. 364 alin. (4) teza a II-a C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, în cazul în care inculpatul aflat în stare de deţinere a solicitat să fie judecat în lipsă, instanţa poate dispune, la cerere sau din oficiu, *ca acesta să poată pună concluzii în cadrul dezbaterilor şi să i se dea cuvântul* prin intermediul videoconferinţei, în prezenţa apărătorului ales sau din oficiu.

- nu trebuie confundate cele trei cazuri enumerate mai sus când judecata poate avea loc în lipsa inculpatului cu ipotezele în care se poate exercita calea extraordinară de atac prevăzută de art. 466 C.proc.pen. şi solicita redeschiderea procesului penal, deoarece interpretarea noţiunii de persoană judecată în lipsă ca titular al cererii de redeschidere are un sens autonom, specific doar procedurii extraordinare[1];

- ori de câte ori inculpatul lipseşte de la judecată, iar instanţa apreciază ca necesară prezenţa acestuia, poate dispune emiterea unui mandat de aducere pentru a asigura prezenţa acestuia la proceduri;

- în cazul în care inculpatul arestat preventiv a solicitat judecata în lipsă, dezbaterea legalităţii şi temeiniciei măsurii arestării preventive nu se va putea face în lipsa acestuia, avându-se în vedere strict manifestarea sa de voinţă; această analiză periodică poate fi realizată în lipsa inculpatului numai în ipotezele prevăzute de art. 208 alin. (3) C.proc.pen. raportat la art. 207 alin. (3) C.proc.pen. cu referire la art. 235 alin. (4) C.proc.pen. când inculpatul se află internat în spital şi din cauza stării sănătăţii nu poate fi adus în faţa instanţei sau când, din cauză de forţă majoră ori stare de necesitate, deplasarea sa nu este posibilă, dar numai în prezenţa avocatului acestuia, căruia i se dă cuvântul pentru a pune concluzii; ***prezumţia legală a prezenţei inculpatului arestat preventiv*** prevăzută de art. 235 alin. (4) teza finală C.proc.pen. astfel cum a fost completat prin O.U.G. nr. 18/2016 va opera în mod corespunzător în procedurile de verificare din oficiu a legalităţii şi temeiniciei măsurii arestării preventive în faza de judecată, întrucât dispoziţiile art. 208 alin. (3) C.proc.pen. fac trimitere la art. 207 alin. (3) C.proc.pen. care la rândul său face referire explicită la dispoziţiile art. 235 alin. (4) C.proc.pen.; aşadar, pentru a se reţine incidenţa prezumţiei legale este necesar ca inculpatul să îşi exprime un acord valabil pentru desfăşurarea procedurii la distanţă[2], să existe o legătură audio-video adecvată cu sala de şedinţă care să permită inculpatului să vadă şi să audă persoanele prezente în şedinţa publică şi să discute, în mod confidenţial, cu avocatul său ales sau desemnat din oficiu (inclusiv prin intermediul unei convorbiri telefonice securizate şi cu asistenţa unui interpret, atunci când asigurarea traducerii este obligatorie) în scopul de a-şi pregăti o apărare concretă şi efectivă cu privire la legalitatea şi temeinicia măsurii arestării

---

[1] A se vedea analiza noţiunii de *persoană judecată în lipsă* în Capitolul VII, p. 527.

[2] Conform art. 43 alin. (6) din Decretul nr. 195/2020 privind instituirea stării de urgenţă, pe durata acestei stări, în cauzele cu privire la care în mod excepţional judecata nu este suspendată, ascultarea persoanelor private de libertate se face prin videoconferinţă la locul de deţinere sau în spaţii corespunzătoare din punct de vedere sanitar, *fără a fi necesar acordul persoanei private de libertate.*

preventive în faza de judecată; în plus, trebuie precizat că această prezumţie este explicit prevăzută şi de art. 364 alin. (1) teza finală şi alin. (4) C.proc.pen., astfel cum au fost modificate prin O.U.G. nr. 18/2016.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS Curtea reiterează că exercitarea dreptului la asistenţă juridică are o semnificaţie deosebită în cazul în care reclamantul comunică cu sala de judecată prin mijloace video. În cauză, audierea inculpatului în faţa instanţei de control judiciar a fost realizată prin mijloace video, ceea ce impunea ca instanţa să analizeze lipsa apărării efective pentru acuzat. Având în vedere natura procedurii, puterile extinse ale instanţei de apel, complexitatea problemelor juridice implicate, capacitatea limitată a acuzatului care nu a fost reprezentat de a invoca argumente juridice şi, mai ales, miza problemelor în cauză, ţinând seama de gravitatea pedepsei, Curtea consideră că interesele justiţiei impuneau ca reclamantului să îi fi fost acordată asistenţă juridică, la audierea sa în apel *(CtEDO, hotărârea din 14 martie 2013, în cauza Krylov c. Rusiei, parag. 47-48).*

Judecata nu poate avea loc decât în prezenţa inculpatului, când acesta se află în stare de deţinere. În acest sens, trebuie avute în vedere şi dispoziţiile art. 5 parag. 3 şi 4 şi ale art. 6 din Convenţia europeană a drepturilor omului, jurisprudenţa CtEDO (cauza *Colozza şi Rubinat c. Italiei*, 1982; *Poitrimol c. Franţei*, 1993; *F.C.B. c. Italiei*, 1991) din care rezultă că, deşi nu este prevăzut în mod expres, dreptul acuzatului de a lua parte la proces decurge din obiectul şi scopul art. 6, iar statele trebuie să depună eforturi rezonabile pentru a asigura exercitarea acestui drept, statuându-se că prezentarea la proces a unui acuzat are o importanţă capitală atât din punct de vedere al dreptului acestuia de a fi audiat, cât şi al necesităţii de a verifica exactitatea afirmaţiilor sale şi de a se confrunta cu declaraţiile părţii vătămate, ale cărei interese trebuie protejate, cât şi cele ale martorilor (cauza *Ilişescu şi Chiforec c. României*, 2005). Prin urmare, judecarea inculpatului în lipsă atât de prima instanţă, cât şi de instanţa de apel, deşi acesta era arestat în executarea unui mandat se sancţionează cu nulitatea absolută *(C.A. Timişoara, secţia penală, decizia nr. 1001/2010, în B.J. C.A. Timişoara 2010).*

Prima instanţă, deşi a efectuat demersuri în vederea citării inculpatului la locul de deţinere din Spania – având cunoştinţă de faptul că acesta este privat de libertate – nu a respectat dispoziţiile referitoare la prezenţa obligatorie a inculpatului, atunci când acesta este în stare de deţinere, conform art. 364 alin. (1) C.proc.pen. Totodată, nu a efectuat demersuri pentru a asigura prezenţa acestuia prin intermediul videoconferinţei, iar inculpatul nu a solicitat judecarea cauzei în lipsa sa, conform art. 364 alin. (4) C.proc.pen., aşa încât prezenţa sa la judecată era obligatorie. În acest context, devine incident cazul de nulitate absolută reglementat de art. 281 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., aşa încât – conform art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen. – se impune desfiinţarea sentinţei primei instanţe şi dispunerea rejudecării de către instanţa a cărei hotărâre a fost desfiinţată pentru motivul că judecarea cauzei la acea instanţă a avut loc în lipsa inculpatului, deşi prezenţa acestuia era obligatorie conform legii *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 1598 din 11 decembrie 2018, www.sintact.ro).*

§4. Participarea celorlalte persoane vătămate, părţi şi a altor subiecţi procesuali la judecată şi drepturile acestora

- persoana vătămată, partea civilă şi partea responsabilă civilmente pot fi reprezentate de avocat şi pot formula *cereri*, ridica *excepţii* şi pune *concluzii*;

- persoanele ale căror bunuri sunt supuse confiscării pot fi reprezentate de avocat şi pot formula cereri, ridica excepţii şi pune concluzii cu privire la măsura confiscării;

- persoanele care nu au calitatea de părţi, însă asupra bunurilor cărora se pune în dezbatere instituirea unei măsuri asiguratorii, trebuie calificate ca persoane ale căror drepturi şi interese pot fi afectate prin măsura procesuală restrictivă de proprietate care ar putea fi dispusă, fiind necesară citarea acestora la termenul stabilit în acest sens.

Asociaţii societăţii cu răspundere limitată au dreptul, în considerarea *affectio societatis*, de a decide cu privire la situaţia părţilor sociale, având un interes legitim de a participa în cauzele în care se pune în discuţie transmiterea, sub orice formă, a acestora către terţi. Curtea apreciază că S.C. C. S.R.L. – reprezentată de cel de-al doilea asociat din cadrul societăţii – îi revine dreptul de a fi reprezentată în cauza de faţă, în conformitate cu exigenţele art. 366 alin. (3) C.proc.pen. Această posibilitate rămâne, însă, iluzorie, în lipsa unei obligaţii corelative implicite a organelor judiciare de a informa persoana interesată în legătură cu existenţa cauzei penale – în etapa judecăţii, obligaţia de citare conform art. 353 C.proc.pen. Prin urmare, Curtea apreciază că se impuneau introducerea şi citarea în cauză a S.C. C. S.R.L., ca persoană interesată, pentru pronunţarea unei hotărâri legale şi evitarea unor impedimente în executarea acesteia, fiind întemeiată critica adusă sub acest aspect hotărârii primei instanţe *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 863 din 24 mai 2016, www.sintact.ro).*

§5. Asigurarea apărării

- persoana vătămată, inculpatul, celelalte părţi şi avocaţii acestora au dreptul să ia cunoştinţă de actele dosarului în tot cursul judecăţii; instanţa nu poate limita accesul la dosar în vederea pregătirii apărării;

- pentru primul termen de judecată instanţa trebuie să dispună desemnarea unui avocat din oficiu în cauzele în care asistenţa juridică este obligatorie în condiţiile art. 90 C.proc.pen., respectiv art. 93 alin. (4) şi (5) C.proc.pen., emiţând în acest sens o adresă către barou;

- când persoana vătămată sau una dintre părţi se află în stare de deţinere, preşedintele completului ia măsuri ca aceasta să îşi poată exercita dreptul de acces la dosar şi să poată lua contact cu avocatul său; persoana arestată are dreptul să ia contact cu avocatul, asigurându-i-se confidenţialitatea comunicărilor, cu respectarea măsurilor necesare de supraveghere vizuală, de pază şi securitate, fără să fie interceptată sau înregistrată convorbirea dintre ei;

- *în cursul judecăţii, persoana vătămată şi părţile* ***au dreptul la un singur termen pentru angajarea unui avocat ales şi pentru pregătirea apărării;*** în cazul încuviin-

ţării cererii de amânare pentru acest motiv, persoana vătămată sau partea va beneficia de un singur termen atât pentru angajarea unui avocat, cât şi pentru pregătirea apărării de către avocatul respectiv, neputând fi încuviinţată o altă cerere de amânare pentru ca avocatul să pregătească apărarea; prin urmare, persoana vătămată şi părţile trebuie să depună diligenţe pentru a-şi angaja în cel mai scurt timp un avocat ales, care să poată pregăti o apărare adecvată stadiului procesului pentru termenul acordat;

- în ipoteza în care persoana vătămată sau părţile nu îşi angajează avocat ales în termenul acordat de instanţă, procesul penal îşi va continua cursul, asistenţa juridică (în cazurile în care aceasta este obligatorie) fiind asigurată de avocatul din oficiu desemnat *ab initio* în cauză; desemnarea avocatului din oficiu se face de către barou în urma trimiterii unei comunicări scrise din partea instanţei, a judecătorului de drepturi şi libertăţi/de cameră preliminară, a organului de urmărire sau de cercetare penală, adresată serviciului de asistenţă judiciară al baroului organizat, în fiecare localitate; astfel, avocatul din oficiu nu este desemnat de către organul judiciar, ci de către decanul baroului sau avocatul desemnat de acesta (art. 71-72 din Legea nr. 51/1995, republicată);

- în cazul în care avocatul ales nu poate asigura o apărare concretă şi efectivă la termenul acordat prin raportare la stadiul procesului (avându-se totodată în vedere şi faptul că aspectele ce ţin de legalitatea urmăririi penale au fost tranşate în faza camerei preliminare), procesul penal poate continua asistenţa juridică (în cazurile în care aceasta este obligatorie), fiind asigurată de avocatul din oficiu desemnat *ab initio* în cauză;

- art. 91 alin. (4) C.proc.pen. prevede ***cu caracter imperativ rolul subsidiar al avocatului din oficiu***[1], stipulând că delegaţia acestuia încetează la prezentarea avocatului ales; astfel, este reglementat un caz de ***încetare de drept*** a calităţii de avocat din oficiu, apărarea prin intermediul acestuia putând fi realizată numai dacă nu există un avocat ales care se prezintă în cauză; prin urmare, organele judiciare nu pot dispune în mod legal menţinerea delegaţiei avocatului, după momentul prezentării avocatului ales[2];

---

[1] Prioritatea avocatului ales are natură constituţională, art. 24 alin. (2) din Legea fundamentală prevăzând că: „În tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, *ales sau* numit din oficiu". Deopotrivă, această prioritate este consacrată şi de normele de procedură penală: inculpatul are *dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu îşi desemnează unul*, în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu [art. 83 lit. c) C.proc.pen.]; în cazurile prevăzute la art. 90, *dacă suspectul sau inculpatul nu şi-a ales un avocat*, organul judiciar ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu [art. 91 alin. (1) C.proc.pen.]; când inculpatul este arestat, instanţa care urmează a efectua comisia rogatorie dispune desemnarea unui avocat din oficiu, *care îl va reprezenta, în absenţa avocatului ales* [art. 200 alin. (8) C.proc.pen.].

[2] În doctrină (*Gh. Mateuţ*, op. cit., p. 422) a fost criticată opţiunea unor instanţe de judecată de a menţine delegaţia avocatului din oficiu şi după prezentarea avocatului ales, arătându-se că „este contrară legii, lipsind de efecte juridice dispoziţia art. 91 alin. (4) C.proc.pen. şi nesocotind în mod flagrant un drept fundamental al părţilor, şi anume acela de a beneficia de avocatul ales pe toată durata procesului sau a procedurilor, obligându-le să accepte fără rezerve un avocat din oficiu, chiar dacă nu este prezentă niciuna dintre circumstanţele excepţionale care ar putea justifica înlocuirea avocatului ales. Legiferarea unei asemenea măsuri ar echivala cu autorizarea abuzului procesual în ceea ce priveşte asigurarea

- în situaţia în care persoana vătămată sau una dintre părţi ***nu mai beneficiază de asistenţa juridică acordată de avocatul său ales*** (de pildă, în cazul în care avocatul reziliază unilateral contractul de asistenţă juridică pe motiv de neplată a onorariului sau când părţile contractului de asistenţă juridică decid de comun acord să rezilieze contractul) instanţa ***poate acorda un alt termen*** pentru angajarea unui alt avocat şi pregătirea apărării ***ori poate dispune desemnarea unui avocat din oficiu***;

- în cazul în care contractul de asistenţă juridică încheiat cu avocatul ales este încă în fiinţă, iar avocatul ***lipseşte nejustificat*** la termenul de judecată, nu asigură substituirea sau refuză să efectueze apărarea, *dacă asistenţa juridică este obligatorie*, instanţa va lua măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu care să îl înlocuiască, acordându-i un ***termen de minimum 3 zile pentru pregătirea apărării***;

- acordarea înlesnirilor necesare pregătirii apărării efective trebuie să fie conformă respectării termenului rezonabil al procesului penal, în vederea evitării prelungirii procesului penal în mod nejustificat;

- încălcarea dispoziţiilor privind asistarea de către avocat a inculpatului, părţii civile şi părţii responsabile civilmente (nu a persoanei vătămate) atunci când asistenţa este obligatorie este sancţionată *cu* ***nulitatea absolută***;

- ca urmare a modificării operate prin Legea nr. 279/2022, încălcarea dispoziţiilor privind asistarea de către avocat a persoanei vătămate atunci când asistenţa este obligatorie atrage incidenţa sancţiunii ***nulităţii absolute***;

- în cazul în care hotărârea judecătorească a fost pronunţată într-o cauză în care judecata s-a desfăşurat cu încălcarea dispoziţiilor relative la *asistenţa juridică obligatorie a părţilor*, instanţa de control judiciar urmează a dispune admiterea apelului, desfiinţarea hotărârii astfel pronunţate şi trimiterea cauzei spre rejudecare; desfăşurarea judecăţii în apel cu încălcarea dispoziţiilor relative la *asistenţa juridică obligatorie a inculpatului* constituie un caz de contestaţie în anulare prevăzut de art. 426 lit. e) C.proc.pen.

---

unei apărări concrete şi efective în faţa instanţei de judecată, făcând inaplicabile prevederile art. 91 alin. (1) şi (2) C.proc.pen. privind prioritatea care trebuie acordată alegerii avocatului şi limitarea cazurilor de înlocuire a acestuia la cele prevăzute expres, care fac ca măsura să fie excepţională, putând fi acceptată doar dacă este în interesul justiţiei". *În acelaşi sens*, în altă analiză [*A. Zarafiu*, Opinie juridică cu privire la dispoziţiile art. 91 alin. (4) C.proc.pen. privind încetarea delegaţiei avocatului din oficiu la prezentarea avocatului ales, disponibilă pe *www.unbr.ro*] s-a arătat că „menţinerea delegaţiei avocatului din oficiu la prezentarea avocatului ales nu reprezintă doar o încălcare a dispoziţiilor art. 91 alin. (4) C.proc.pen., ci, printr-un veritabil «efect domino», se repercutează asupra altor dispoziţii normative aflate în directă legătură cu acesta, care sunt la rândul lor încălcate. În concluzie, practica menţinerii delegaţiei din oficiu la prezentarea avocatului ales reprezintă atât o încălcare a principiului legalităţii procesului penal, cât şi o încălcare a principiului caracterului echitabil al acestuia. O astfel de practică este, în acelaşi timp, contrară principiului constituţional al separaţiei puterilor în stat. În plus, printr-un veritabil «efect domino», încălcarea dispoziţiilor art. 91 alin. (4) C.proc.pen. atrage şi încălcarea altor dispoziţii normative aflate în directă legătură cu acesta".

§6. Măsurile premergătoare primului termen de judecată

- preşedintele completului de judecată dispune *prin rezoluţie măsurile administrative* necesare pentru pregătirea primului termen de judecată: citarea părţilor şi a subiecţilor procesuali principali, adresă la barou în vederea desemnării unui avocat din oficiu atunci când asistenţa juridică este obligatorie, încunoştinţarea persoanei vătămate că se poate constitui parte civilă până la începerea cercetării judecătoreşti;

- completul învestit cu judecarea unei cauze penale poate, din oficiu sau la cererea părţilor ori a persoanei vătămate, *să preschimbe* primul termen de judecată prin rezoluţie administrativă dată în camera de consiliu şi fără citarea părţilor; dispoziţiile art. 353 alin. (10) C.proc.pen. *nu stipulează dreptul procurorului* de a solicita preschimbarea termenului, astfel că o cerere formulată în acest sens trebuie respinsă ca inadmisibilă; faţă de cele sesizare de procuror în cererea inadmisibilă instanţa poate dispune *din oficiu* preschimbarea termenului;

- grefierul întocmeşte lista de şedinţă, care se afişează cu 24 ore înaintea termenului de judecată; la întocmirea listei se ţine seama de data intrării cauzelor la instanţă, dându-se întâietate cauzelor în care sunt deţinuţi şi celor cu privire la care legea prevede că judecata se face de urgenţă.

§7. Primul termen al şedinţei de judecată în primă instanţă

- preşedintele completului anunţă, potrivit ordinii de pe lista de şedinţă, cauza a cărei judecare este la rând, dispunând facerea de către grefier a apelului părţilor şi al celorlalte persoane citate şi constată care din ele s-au prezentat; dacă există inculpaţi arestaţi preventiv sau la domiciliu *în cauză* acestea vor fi strigate cu prioritate;

- la primul termen de judecată instanţa verifică dacă procedura este legal îndeplinită, dacă inculpatul este prezent ori a fost adus (pentru cei privaţi de libertate); judecata poate avea loc numai dacă persoana vătămată şi părţile sunt legal citate şi procedura este îndeplinită; neprezentarea persoanei vătămate şi a părţilor citate nu împiedică judecarea cauzei;

- când instanţa consideră că este necesară prezenţa persoanei vătămate sau a uneia dintre părţile lipsă, poate lua măsuri pentru prezentarea acesteia, amânând în acest scop judecata;

- în cazul în care procedura nu este legal îndeplinită ori părţile solicită acordarea unui nou termen pentru angajarea unui apărător ales, instanţa *trebuie să amâne cauza*; se poate proceda la verificarea legalităţii arestării preventive sau a arestului la domiciliu în prezenţa avocatului din oficiu numit în cauză;

- persoana vătămată şi părţile se pot prezenta şi participa la judecată chiar dacă nu au fost citate sau nu au primit citaţia, preşedintele având îndatorirea să stabilească identitatea acestora; în cazul în care este lipsă de procedură sau un viciu al procedurii de citare, înfăţişarea persoanei vătămate sau a părţii în instanţă, în persoană sau prin reprezentant ori avocat ales sau avocat din oficiu, dacă acesta din urmă a luat legătura cu persoana reprezentată, *acoperă orice nelegalitate survenită în procedura de citare*;

- potrivit art. 374 alin. (1) C.proc.pen., la primul termen la care procedura de citare este legal îndeplinită şi cauza se află în stare de judecată, preşedintele dispune

ca grefierul **să dea citire rechizitoriului ori, după caz, a încheierii judecătorului de cameră preliminară** prin care a admis plângerea formulată împotriva soluţiei procurorului de clasare şi a dispus începerea judecăţii în condiţiile art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) C.proc.pen. sau să facă o prezentare succintă a acestuia;

- citirea actului de sesizare nu mai marchează debutul cercetării judecătoreşti, plasându-se în sfera actelor judiciare anterioare acesteia prin care se asigură încă de la debutul fazei de judecată cunoaşterea şi expunerea în public a acuzaţiilor formulate de procuror; nelegalitatea citirii actului de sesizare poate atrage nulitatea relativă a încheierii de şedinţă în care a avut loc dacă sunt întrunite condiţiile art. 282 C.proc.pen., care, uneori, poate radia şi cu privire la sentinţa pronunţată în cauză atunci când dreptul la apărare al inculpatului şi opţiunea acestuia de a parcurge procedura abreviată în cazul recunoaşterii învinuirii sunt disproporţionat restrânse prin nelegalitatea dispoziţiei instanţei;

- până la citirea actului de sesizare a instanţei se poate realiza ***împăcarea*** inculpatului cu persoana vătămată, inclusiv atunci când aceasta are loc prin intermediul medierii;

- preşedintele completului **explică inculpatului în ce constă învinuirea** ce i se aduce; totodată preşedintele completului **îl înştiinţează pe inculpat** cu privire la dreptul de a nu face nicio declaraţie, atrăgându-i atenţia că ceea ce declară poate fi folosit şi împotriva sa, precum şi cu privire la dreptul de a pune întrebări coinculpaţilor, persoanei vătămate, celorlalte părţi, martorilor, experţilor şi de a da explicaţii în tot cursul cercetării judecătoreşti, când socoteşte că este necesar; astfel, instanţa se asigură că inculpatul îşi cunoaşte învinuirea şi principalele drepturi procesuale în faza de judecată; în acest fel, încă de la debutul fazei de judecată inculpatului îi este adusă la cunoştinţă, în esenţă, acuzaţia formulată împotriva sa şi drepturile procesuale principale de care beneficiază;

- instanţa de judecată trebuie din oficiu să pună în vedere persoanei vătămate că se poate constitui parte civilă împotriva inculpatului trimis în judecată[1] până la începerea cercetării judecătoreşti;

- în cazul în care persoana vătămată declară că doreşte să se constituie parte civilă sau să modifice obiectul pretenţiilor, instanţa va consemna în încheierea de şedinţă declaraţia orală de constituire ca parte civilă/modificarea limitelor acţiunii civile; instanţa trebuie să verifice admisibilitatea cererii de constituire ca parte civilă[2];

---

[1] Faţă de dispoziţiile art. 19 alin. (1) şi (2) C.proc.pen., acţiunea civilă poate fi exercitată de persoană vătămată numai împotriva inculpatului trimis în judecată, chiar dacă aceasta apreciază că la comiterea faptei producătoare de prejudiciu au participat mai multe persoane, atunci când cu privire la o parte dintre aceştia nu s-a dispus o soluţie de trimitere în judecată (de pildă, în cazul în care parchetul dispune trimiterea în judecată numai a autorilor infracţiunii de înşelăciune dispunând disjungerea cauzei şi continuarea urmăririi penale cu privire la complici la aceasta, indiferent dacă aceştia au sau nu calitatea de inculpaţi, persoana vătămată nu poate exercita acţiunea civilă şi împotriva acestor din urmă participanţi).

[2] Se va respinge *ca inadmisibilă cererea de constituire ca parte civilă*, iar nu acţiune civilă atunci când:

1. nu sunt îndeplinite cerinţele referitoare la termenul de formulare, calitatea procesuală activă sau pasivă, ori conţinutul cererii de constituire ca parte civilă;

- dacă persoana vătămată a renunţat anterior la pretenţiile civile, instanţa de judecată trebuie să respingă ca inadmisibilă cererea de constituire ca parte civilă prin care aceasta revine asupra renunţării, chiar dacă aceasta este formulată înainte de începerea cercetării judecătoreşti, faţă de caracterul irevocabil al renunţării stipulat de art. 22 alin. (3) C.proc.pen.;

- ca urmare a *DCC nr. 257/2017*, introducerea în cauză a părţii responsabile civilmente la cererea părţii civile sau a procurorului (când acesta exercită acţiunea civilă) *nu mai poate avea loc în faza de judecată;*

- în cazul în care constituirea de parte civilă a avut loc în mod legal în cursul urmăririi penale, iar partea responsabilă civilmente a fost introdusă în cauză în termen util pentru a beneficia de plenitudinea drepturilor procesuale în faza de cameră preliminară, partea civilă îşi poate preciza acţiunea civilă în condiţiile art. 20 alin. (5) C.proc.pen.; nu este exclus ca acţiunea civilă să fie exercitată de persoana prejudiciată în procesul penal numai împotriva părţii responsabile civilmente, faţă de definiţia acestei părţi dată de art. 86 C.proc.pen. („de a repara singură prejudiciul cauzat prin infracţiune") şi de soluţia instanţei supreme din ***decizia nr. 1/RIL/2016*** (acţiune civilă exercitată direct împotriva asiguratorului care are calitatea de parte responsabilă civilmente);

- la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită instanţa din oficiu, sau persoana vătămată şi părţile pot invoca ***excepţia de necompetenţă*** teritorială a instanţei de judecată sau excepţia de necompetenţă materială sau personală a instanţei superioare în grad celei competente să judece cauza[1].

În ceea ce priveşte acest moment, al citirii actului de sesizare şi, implicit la excepţia nulităţii relative invocate de inculpatul A.A., instanţa de control judiciar reţine că aceasta este întemeiată. Astfel, la termenul de judecată la care s-a dat citire rechizitoriului, inculpatul A.A. nu a fost prezent, el depunând o cerere de amânare, dată fiind împrejurarea că nu se poate prezenta la proces din cauza condiţiilor de călătorie impuse în contextul pandemiei de Covid-19 – el locuind în Ungaria, ceea ce ar fi presupus la acel moment, carantinarea sa la venirea în România pentru 2 săptămâni. Este adevărat că cererea a sosit la aproximativ o oră de la luarea cauzei, în timpul şedinţei, astfel că ea a

---

2. prin acţiunea civilă nu se solicită repararea unui prejudiciul rezultat din comiterea faptei pentru care a fost formulată acuzaţia penală sau când prin cererea de constituire ca parte civilă se solicită repararea unui prejudiciu provenit din comiterea unei infracţiuni prin care se apără numai un interes general;

3. în ipoteza subrogaţiei convenţionale consimţite de creditor când persoana vătămată a transmis pe cale convenţională (oneros sau gratuit) dreptul la repararea prejudiciului unei alte persoane, înainte de constituirea ca parte civilă, iar solvensul vrea să participe în procesul penal ca parte civilă;

4. În cazurile în care există deja un titlu executoriu care permite repararea pagubei.

[1] Trebuie avut în vedere că dobândirea unei calităţi care atrage incidenţa regulilor de competenţă personală după sesizarea instanţei nu determină schimbarea competenţei acesteia, cu excepţia cazurilor în care acuzaţia este formulată împotriva vreuneia dintre persoanele arătate de art. 40 alin. (1) C.proc.pen.

fost menţionată în încheierea penală de şedinţă de la următorul termen de judecată, fără ca prima instanţă să se pronunţe în vreun fel asupra acesteia. Or, pronunţarea asupra cererii inculpatului era esenţială, deoarece în raport de soluţia dată ei de prima instanţă, actul procesual al citirii rechizitoriului de la termenul anterior, rămânea sau nu valabil în ceea ce-l priveşte pe inculpatul A.A., în condiţiile art. 374 C.proc.pen. Referitor la acest din urmă aspect, instanţa de control judiciar mai reţine că prima instanţă nu a expus în niciun fel considerentele pentru care a dispus conform prevederilor art. 374 C.proc.pen., în sensul citirii rechizitoriului rezumându-se la a menţiona că procedura de citare este îndeplinită cu toate părţile. Deşi la acel moment, actul citirii rechizitoriului era procedural, ulterior, în contextul cererii de amânare depuse în ziua judecăţii, de inculpatul A.A. prima instanţă ar fi trebuit să-l reevalueze, ceea ce nu s-a întâmplat, cu toate că inculpatul a solicitat expres aceasta. Din cuprinsul sentinţei penale nu rezultă în niciun fel că prima instanţă ar fi examinat solicitarea inculpatului A.A. de a se constata că în ceea ce-l priveşte pe el, momentul citirii rechizitoriului ar fi fost în acord cu prevederile art. 374 C.proc.pen., mai ales că el solicitase amânarea judecăţii, fiind şi primul termen de judecată după finalizarea procedurii de cameră preliminară. Aşadar, Curtea constată că, referitor la inculpatul A.A., citirea actului de sesizare nu s-a făcut cu respectarea tuturor garanţiilor procesuale, aspect care trebuia constatat ulterior, cel puţin la momentul la care prima instanţă a făcut referire la cerere, în cuprinsul încheierii de şedinţă din 9 iunie 2020 – fără a se pronunţa în vreun fel asupra ei. Inculpatul nu a fost prezent la termenul de judecată amintit, ba chiar a solicitat amânarea judecăţii, cerere care, în acord cu prevederile art. 356 alin. (3) C.proc.pen., ar fi fost admisibilă (mai ales că inculpatul avea asistenţa asigurată doar la camera preliminară, conform contractului de asistenţă judiciară încheiat la 17 octombrie 2019 cu doamna avocat N.A., actul adiţional la contractul iniţial fiind semnat de fratele inculpatului şi chiar şi în aceste condiţii, el nu ar fi fost de acord cu substituirea titularului, aşa cum s-a întâmplat, în fapt, la termenul din 9 iunie 2020), dar asupra căreia prima instanţă nu s-a pronunţat în niciun fel. În plus, prima instanţă ar fi trebuit să aducă la cunoştinţă inculpatului prevederile art. 374 alin. (4) C.proc.pen. coroborat cu ale art. 396 alin. (10) C.proc.pen., aspect care nu rezultă din niciuna din încheierile de şedinţă, mai ales că, de la început, inculpatul şi partea civilă au menţionat că doresc să stingă litigiul pe cale amiabilă, lucru care însă se putea face până la citirea actului de sesizare. (...) În mod evident, prejudiciul cauzat inculpatului prin nepronunţarea asupra cererii sale de amânare la primul termen de judecată, este unul relevant şi de neînlăturat în cauză, în alt mod decât prin admiterea apelului, admiterea excepţiei şi desfiinţarea sentinţei penale apelate, deci inclusiv a încheierii penale din 9 iunie 2020 în ceea ce-l priveşte pe inculpatul A.A., cu trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanţe, în acord cu prevederile art. 282 alin. (1), (4) lit. b) C.proc.pen., art. 280 C.proc.pen. şi art. 480 alin. (2), (3) C.proc.pen. *(C.A. Tg. Mureş, decizia nr. 555 din 29 decembrie 2021, www.sintact.ro).*

În ceea ce priveşte necompetenţa instanţei ca urmare a faptului că la data judecării cauzei inculpatul ar fi fost exclus din Baroul Bucureşti, Înalta Curte constată că la dosarul cauzei nu a fost depus niciun înscris din care să

rezulte că inculpatul nu mai avea calitatea de avocat. Mai mult, judecarea cauzei de către o instanţă ierarhic superioară celei competente material sau personal să judece cauza nu atrage nulitatea hotărârii judecătoreşti, aceasta putând fi invocată numai dacă au fost încălcate dispoziţiile referitoare la competenţa materială sau personală a instanţelor judecătoreşti şi actele au fost efectuate de o instanţă ierarhic inferioară celei legal competente. *În ceea ce priveşte solicitarea inculpatului de la instanţa de fond de a acorda un termen în vederea împăcării cu persoana vătămată*, Înalta Curte are în vedere dispoziţiile art. 159 alin. (3) C.pen., conform cărora împăcarea părţilor se poate realiza până la citirea actului de sesizare a instanţei. Solicitarea inculpatului de a se mai acorda un termen de judecată pentru a putea ajunge la un acord cu persoana vătămată B. a fost formulată la un an după înregistrarea dosarului pe rolul C.A. Oradea, timp în care s-au acordat mai multe termene de judecată, iar inculpatul a avut la dispoziţie o perioadă suficientă de timp în vederea împăcării cu persoana vătămată. De altfel, inculpatul A. nu a făcut nicio dovadă din care să rezulte demersurile efectuate în vederea împăcării *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 52 din 10 februarie 2016)*.

§8. Procedura abreviată a judecăţii în cazul recunoaşterii învinuirii

8.1. Noţiune. Reguli generale relative la procedura abreviată

- judecata *în cazul recunoaşterii învinuirii* reprezintă **o procedură abreviată** cu privire la faptele de care este acuzat inculpatul, desfăşurată în principal pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale, care au fost anterior apreciate de judecător ca fiind legal şi loial administrate, care nu sunt contestate de inculpat sub aspectul credibilităţii/fiabilităţii şi care sunt considerate de instanţă suficiente pentru reconstrucţia adevărului şi justa soluţionare a cauzei;

- procedura abreviată este reglementată de dispoziţiile art. 349 alin. (2) C.proc.pen., art. 374 alin. (4) C.proc.pen., art. 375 C.proc.pen., art. 377 C.proc.pen., art. 395 alin. (2) C.proc.pen. şi art. 396 alin. (10) C.proc.pen.; din analiza acestor dispoziţii legale rezultă că această procedură se plasează în modelele de drept continental ale reglementării judecăţii în ipoteza recunoaşterii învinuirii în care abrevierea vizează stadiul cercetării judecătoreşti, care va fi limitată doar la administrarea probei cu înscrisuri, celelalte stadii procesuale desfăşurându-se, în esenţă, potrivit regulilor de drept comun;

- prin opţiunea pentru această procedură abreviată inculpatul renunţă în mod voluntar şi explicit la unele drepturi relative stipulate de art. 6 parag. 3 CEDO (de pildă, la dreptul de a obţine audierea martorilor acuzării pentru a le adresa întrebări în faţa instanţei); prin admiterea procedurii este restrânsă implicit şi aplicabilitatea principiului nemijlocirii în condiţiile în care probele testimoniale administrate în cursul urmăririi penale nu se mai readministrează în cursul judecăţii pentru ca instanţa să le perceapă nemijlocit; în acest context schimbarea componenţei completului de judecată nu mai produce aceleaşi efecte ca în cazul procedurii de drept comun, deoarece soluţia se pronunţă în temeiul probelor administrate în cursul urmăririi penale şi a înscrisurilor administrate în judecata abreviată, jurisdicţia de judecată având oricând

posibilitatea ca în ipoteza în care aceste probe nu sunt suficiente pentru reconstrucția adevărului, să dispună ca judecata să se desfășoare potrivit regulilor de drept comun;

- opțiunea inculpatului pentru judecata abreviată nu afectează însă prezumția de nevinovăție de care acesta beneficiază până la pronunțarea unei hotărâri definitive potrivit art. 6 parag. 2 CEDO; de aceea, procedura abreviată în cazul recunoașterii învinuirii nu este incompatibilă cu prezumția de nevinovăție și nu exclude *per se* posibilitatea pronunțării de către instanța a unei soluții de achitare;

- judecata abreviată se desfășoară, de regulă, în condiții de publicitate, oralitate, contradictorialitate[1] pe parcursul unui singur de termen de judecată (cel în care a fost încuviințată procedura), legea permițând acordarea unui singur termen suplimentar pentru administrarea probei cu înscrisuri în latura penală sau civilă a cauzei;

- pot opta pentru procedura abreviată atât inculpații persoane fizice [minori sau majori (indiferent dacă infracțiunea a fost comisă în minorat sau după împlinirea vârstei de 18 ani)], cât și inculpații persoane juridice;

- pentru a se putea aplica procedura abreviată, instanța trebuie să verifice dacă inculpatul poate obține ***cumulativ atât efectul de drept substanțial*** *(reducerea limitelor speciale ale pedepsei/măsurii educative privative de libertate/individualizarea măsurii educative),* ***cât și efectul procedural***[2] *(reducerea duratei procesului)*; în anumite condiții, când instanța a cenzurat opțiunea inculpatului pentru procedura abreviată prin raportare la faptele recunoscute, efectul de drept substanțial poate fi obținut și fără parcurgerea procedurii abreviate atunci când, deși situația de fapt recunoscută de inculpat diferă de cea din actul de sesizare, este totuși reținută de instanță în procesul de reconstrucție a adevărului;

- nu este exclusă posibilitatea schimbării încadrării juridice a faptei cu care a fost sesizată instanță și care a fost recunoscută de inculpat.

8.2. Condițiile în care poate fi încuviințată procedura abreviată

Procedura abreviată poate fi urmată dacă sunt îndeplinite următoarele **condiții**:

1. inculpatul să nu fie acuzat de săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață;

- procedura abreviată se aplică doar cauzelor având ca obiect infracțiuni cu privire la care legea prevede numai pedeapsa amenzii, pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii sau numai pedeapsa închisorii; atunci când periculozitatea faptelor consumate/tentate este extrem de ridicată fiind sancționate de lege cu pedeapsa

---

[1] Principiul contradictorialității trebuie privit contextual în condițiile în care manifestarea de voință a inculpatului în sensul recunoașterii totale a acuzațiilor factuale este irevocabilă.

[2] În doctrină (*A. Zarafiu*, op. cit., p. 427; *V. Văduva*, Judecata în cazul recunoașterii învinuirii, Ed. Hamangiu, București, 2019, p. 171) s-a apreciat că beneficiul procesual este revendicat în principal de către stat, care evită astfel costurile procedurii. Astfel, rațiunea acordării beneficiului substanțial depinde de asigurarea beneficiului procesual, care este eventual și subsidiar față de cel substanțial. Prin urmare, s-a apreciat că inculpatul nu are posibilitatea de a alege dintre cele două beneficii pe acela de natură de a-i satisface mai bine interesele la un anumit moment procesual, ci trebuie să aibă în vedere strict beneficiul substanțial.

detenţiunii pe viaţă, legiuitorul nu a permis derogarea de la judecata potrivit regulilor de drept comun, în care acuzaţia trebuie verificată cu asigurarea deplină a principiului nemijlocirii;

- potrivit art. 187 C.pen., prin *pedeapsă prevăzută de lege* se înţelege pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârşită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei;

- nu prezintă importanţă dacă pedeapsa detenţiunii pe viaţă este pedeapsa unică sau este prevăzută de lege alternativ cu pedeapsa închisorii; de asemenea, nu prezintă importanţă dacă infracţiunea pedepsită cu detenţiunea pe viaţă a fost consumată sau a rămas în faza tentativei (de pildă, nu se va putea proceda la judecată potrivit procedurii abreviate a unei cauze având ca obiect acuzaţia de comitere a unei tentative la infracţiunea de omor calificat prevăzută de art. 32 C.pen. raportat la art. 189 C.pen.);

- în cazul în care inculpatul este acuzat de săvârşirea mai multor infracţiuni concurente, este necesar ca pentru niciuna dintre acestea legea să nu prevadă pedeapsa detenţiunii pe viaţă, chiar dacă s-ar putea ajunge, în condiţiile art. 39 alin. (2) C.pen. sau art. 43 alin. (3) C.pen., la aplicarea pedepsei rezultante a detenţiunii pe viaţă, deoarece limita impusă de legiuitor priveşte pedeapsa prevăzută de lege, iar nu pe cea aplicată efectiv;

- *nu se va putea proceda* la judecarea potrivit procedurii abreviate nici în cazul în care inculpatul a fost trimis în judecată pentru comiterea mai multor infracţiuni concurente din care numai una este pedepsită de lege cu detenţiunea pe viaţă, chiar dacă recunoaşterea acestuia vizează numai infracţiunile pentru care legea nu prevede o asemenea pedeapsă, procedura abreviată trebuind să fie aplicată unitar prin raportare la toate infracţiunile cuprinse în actul de sesizare, iar nu fragmentată în raport de fiecare dintre infracţiunile pentru care inculpatul a fost trimis în judecată;

- va beneficia de efectele substanţiale ale procedurii abreviate şi inculpatul căruia i s-a respins judecata procedurii abreviate, deşi recunoştea situaţia de fapt reţinută în acuzare (sau o situaţie de fapt care este ulterior constatată şi de către instanţa de judecată), deoarece încadrarea juridică a acuzaţiei în actul de sesizare viza o infracţiune pentru care legea prevedea pedeapsa detenţiunii pe viaţă, iar în urma efectuării cercetării judecătoreşti instanţa a schimbat încadrarea juridică într-o infracţiune pe care legea nu o sancţionează cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă.

Fiind audiat la debutul cercetării judecătoreşti, inculpatul O.N.F. a declarat că ştie pentru ce este trimis în judecată şi recunoaşte faptele aşa cum au fost descrise acestea prin actul de inculpare. Procedând la schimbarea încadrării juridice prin sentinţa penală, apreciază Înalta Curte că instanţa de fond trebuia să reţină incidenţa dispoziţiilor art. 320^1 C.proc.pen. din 1968 şi să aplice inculpatului o pedeapsă în limitele prevăzute de acest text de lege. Argumentele avute în vedere de cele două instanţe în sensul că inculpatul nu a uzat de procedura abreviată în termenul legal prevăzut de art. 320^1 alin. (1) C.proc.pen. din 1968 nu sunt pertinente. Efectuarea cercetării judecătoreşti nu s-a datorat poziţiei procesuale a inculpatului, ci a fost impusă de încadrarea juridică dată faptei prin actul de inculpare, împrejurare ce excludea *de plano* procedura de judecată în

cazul recunoaşterii vinovăţiei. Inculpatul a avut o poziţie procesuală pozitivă pe parcursul procesului penal, recunoscând faptele astfel cum au fost reţinute în actul de inculpare, toate aceste argumente pledând în sensul reţinerii dispoziţiilor art. 320[1] C.proc.pen. din 1968 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 26/RC din 9 mai 2016).*

2. inculpatul să solicite judecata potrivit procedurii abreviate personal sau prin înscris autentic;

- este posibilă parcurgerea procedurii abreviate atât în cazul în care inculpatul solicită aceasta *printr-un act notarial autentic sau prin orice alt înscris autentic, legal întocmit*[1] (de pildă, declaraţia cetăţeanului român aflat în străinătate dată la un Consulat al României), cât şi atunci când se prezintă în faţa instanţei de judecată şi cere judecata abreviată prin *declaraţie orală*; în ambele ipoteze manifestarea de voinţă are *caracter personal*;

- nu este posibilă solicitarea judecăţii abreviate pe cale orală prin intermediului unui mandatar general sau special (chiar dacă acesta are şi calitatea de avocat), manifestarea de voinţă a inculpatului trebuind să fie *personală* fie în faţa instanţei, fie în cuprinsul înscrisului autentic; deopotrivă, legea nu prevede posibilitatea exprimării acestei manifestări de voinţă de un substituit procesual;

- potrivit art. 375 alin. (1[2]) C.proc.pen., parcurgerea procedurii abreviate poate fi solicitată, prin declaraţie orală sau prin înscris autentic *şi de inculpatul minor, cu încuviinţarea reprezentantului său legal*[2]; încuviinţarea reprezentantului legal nu este necesară dacă până la momentul realizării manifestării de voinţă inculpatul devenise major, chiar dacă la data sesizării instanţei acesta era minor; în cazul în care inculpatul este un minor căsătorit în mod legal care a dobândit astfel capacitate deplină de exerciţiu[3] sau un minor care a dobândit capacitate anticipată de exerciţiu[4], nu mai se poate reţine existenţa unui reprezentat legal al acestuia şi, pe cale de consecinţă, nu mai este necesară încuviinţarea de către acesta a parcurgerii procedurii abreviate;

- în cazul inculpaţilor persoane juridice este necesară prezenţa în instanţă a reprezentantului acestora în procesul penal, stabilit în condiţiile art. 491 C.proc.pen., sau

---

[1] Potrivit art. 269 C.proc.civ., înscrisul autentic este înscrisul întocmit sau, după caz, primit şi autentificat de o autoritate publică, de notarul public sau de către o altă persoană învestită de stat cu autoritate publică, în forma şi condiţiile stabilite de lege. Autenticitatea înscrisului se referă la stabilirea identităţii părţilor, exprimarea consimţământului acestora cu privire la conţinut, semnătura acestora şi data înscrisului; conform art. 8 din Legea nr. 36/1995, republicată, actele notariale pot fi efectuate şi de misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale României, precum şi de alte instituţii, în condiţiile şi limitele prevăzute de lege.

[2] Deopotrivă, trebuie respectate dispoziţiile din cadrul procedurii speciale referitoare la persoanele citate să participe la judecată.

[3] Potrivit art. 39 C.civ.: „*(1)* Minorul dobândeşte, prin căsătorie, capacitatea deplină de exerciţiu. *(2)* În cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credinţă la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exerciţiu".

[4] Art. 40 C.civ.: „Pentru motive temeinice, instanţa de tutelă poate recunoaşte minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exerciţiu. În acest scop, vor fi ascultaţi şi părinţii sau tutorele minorului, luându-se, când este cazul, şi avizul consiliului de familie".

depunerea de către reprezentantul legal a unui înscris autentic prin care se solicită procedura abreviată.

3. inculpatul să solicite ca judecata să se facă în baza probelor administrate în faza de urmărire penală[1] care au fost apreciate ca fiind legal sau loial administrate şi a înscrisurilor (în circumstanţiere ori cu privire la fondul acuzaţiei penale ori al acţiunii civile) prezentate de părţi sau de persoana vătămată;

- înainte de începerea cercetării judecătoreşti inculpatul trebuie *să arate, fie în cuprinsul declaraţiei orale date în faţa instanţei, fie în cuprinsul înscrisului autentic,* că înţelege să fie judecat pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale care au fost apreciate ca fiind legal sau loial administrate de judecătorul şi că nu solicită administrarea de probe, cu excepţia înscrisurilor pe care instanţa le poate administra la cererea inculpatului, a părţilor sau a persoanei vătămate fie în circumstanţiere, fie cu privire la fondul acuzaţiei penale ori al acţiunii civile;

- dreptul de a solicita audierea de martori în procedură publică şi contradictorie în faţa unei instanţe imparţiale şi independente garantat de art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenţia europeană este un drept relativ la care acuzatul poate renunţa prin însuşirea probelor administrate în cursul urmăririi penale.

---

[1] În DCC nr. 565/2016 s-a arătat că „faptul că instanța de judecată, nereadministrând probele va ține seama de ele la judecarea cauzei nu poate fi apreciat ca afectând dreptul la apărare ori dreptul la un proces echitabil al inculpatului, întrucât, potrivit art. 103 alin. (1) C.proc.pen., probele nu au o valoare dinainte stabilită de lege, fiind apreciate de organele judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză. Totodată, jurisprudența CtEDO a cristalizat ideea potrivit căreia utilizarea probelor obținute în faza instrucției penale nu contravine art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, atât timp cât dreptul la apărare a fost respectat (cauza *Saidi c. Franței*, sau cauza *Bracci c. Italiei*). De aceea, utilizarea unei probe așa cum a fost administrată în faza de urmărire penală nu poate fi luată în considerare dacă acuzatul nu a avut posibilitatea, în niciun stadiu al procedurii anterioare, să o conteste. Prin urmare, nu se poate susține că prin dispozițiile legale criticate este încălcat dreptul la un proces echitabil, câtă vreme acuzatul, deși a avut posibilitatea, nu a contestat temeinicia acestor probe. A porni de la premisa administrării părtinitoare a probelor, complinită de nepăsarea acuzatului, nu atrage neconstituționalitatea unui text, deoarece obiectul acțiunii penale constă în tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni în cadrul unui proces guvernat de principiul aflării adevărului. De altfel, soluționarea unei cauze penale în baza unei probe nereadministrate de instanța de judecată în fața acuzatului nu este incompatibilă în sine cu dispozițiile art. 6 CEDO referitoare la dreptul la un proces echitabil, deoarece, în procesul penal, cerința ca elementele de probă să fie produse întotdeauna în fața persoanei acuzate nu este absolută, putând exista situații particulare de excepție cu respectarea dreptului persoanei acuzate de a fi avut ocazia adecvată și suficientă de a contesta proba și de a solicita refacerea ei sau de a fi participat la administrarea probei. Totodată, Curtea a constatat că, întrucât legalitatea și temeinicia sunt însușiri fundamentale ale oricărei probe care, prin elementele de fapt conținute, servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei contribuind la aflarea adevărului în procesul penal, s-ar putea pune în discuție afectarea dreptului la apărare ori a dreptului la un proces echitabil dacă, în pofida faptului că părțile sau persoana vătămată nu au avut posibilitatea contestării lor în fața unui judecător anterior cercetării judecătorești, probele nu sunt readministrate".

4. inculpatul să declare personal, explicit şi neechivoc (declaraţie orală sau înscris autentic) *înainte de începerea cercetării judecătoreşti* că recunoaşte în totalitate fapta/faptele descrise în rechizitoriu sau în încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care s-a dispus începerea judecăţii în urma admiterii plângerii formulate împotriva soluţiei de clasare (atât sub aspect subiectiv, cât şi sub aspect obiectiv);

- înainte de începerea cercetării judecătoreşti inculpatul trebuie să arate *în mod explicit şi neechivoc* fie în cuprinsul declaraţiei orale date în faţa instanţei[1], fie în înscrisul autentic *că recunoaşte în totalitate*[2] *fapta/faptele*[3] reţinute în actul de sesizare a instanţei (rechizitoriu sau încheierea judecătorului);

- având în vedere că manifestarea de voinţă a inculpatului de a se judeca potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii *este irevocabilă*, instanţa trebuie să se asigure, în raport de particularităţile cauzei, că aceasta nu este afectată de vreun viciu de consimţământ (de pildă, instanţa trebuie să se asigure că inculpatul nu este în eroare cu privire la obiectul recunoaşterii, în sensul că acesta nu are reprezentarea că recunoaşte numai una sau unele dintre acuzaţii);

- pentru ca judecata să se desfăşoare potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii, nu este necesar ca inculpatul să îşi dea acordul pentru recuperarea

---

[1] Declaraţia orală a inculpatului poate fi realizată atât în pretoriu, cât şi atunci când acesta este audiat prin videoconferinţă în condiţiile art. 364 alin. (1) C.proc.pen. sau art. 228 lit. b) şi art. 235 din Legea nr. 302/2004, republicată, ori a art. 29 din Legea nr. 254/2013 (de pildă, atunci când inculpatul este privat de libertate în altă cauză într-un penitenciar din străinătate).

[2] În *DCC nr. 484/2015* s-a arătat că dispoziţiile art. 374 alin. (4) şi ale art. 396 alin. (10) C.proc.pen. care condiţionează acordarea beneficiului reducerii limitelor speciale de pedeapsă de recunoaşterea în totalitate de către inculpat a faptelor reţinute în sarcina sa, nu aduc nicio atingere accesului liber la justiţie şi dreptului la un proces echitabil consacrate de prevederile art. 21 alin. (1) şi (2) din Constituţie şi ale art. 6 CEDO. Procedura de judecată în cazul recunoaşterii învinuirii (...) presupune soluţionarea cu celeritate a unor cauze penale pentru care cercetarea judecătorească propriu-zisă devine redundantă, întrucât în faza de urmărire penală au fost dezlegate toate aspectele legate de existenţa infracţiunii şi de vinovăţia inculpatului. (...) reducerea limitelor speciale de pedeapsă ca urmare a recunoaşterii învinuirii nu poate fi convertită într-un drept fundamental, ci reprezintă un beneficiu acordat de legiuitor, potrivit politicii sale penale, în anumite condiţii, printre care se numără şi recunoaşterea în totalitate a faptelor reţinute în sarcina inculpatului, tocmai caracterul integral al recunoaşterii învinuirii fiind cel care face inutilă efectuarea cercetării judecătoreşti, aşa cum este reglementată aceasta de dispoziţiile art. 374 alin. (5)-(10) C.proc.pen. (...) Prin urmare, nu simpla recunoaştere a învinuirii, chiar şi integrală, este determinantă pentru a se da eficienţă unui proces echitabil desfăşurat în limitele legalităţii şi imparţialităţii, aceasta constituind doar o condiţie procedurală, ci stabilirea vinovăţiei inculpatului cu privire la faptele reţinute în sarcina sa. De altfel, având în vedere tocmai riscul exercitării de presiuni asupra inculpatului spre a-şi recunoaşte vinovăţia şi cu privire la fapte pe care nu le-a săvârşit, posibilitatea instanţei de a respinge cererea de judecare a cauzei potrivit procedurii simplificate constituie o garanţie a dreptului la un proces echitabil, consacrat de art. 21 alin. (3) din Constituţie şi de art. 6 CEDO.

[3] Potrivit art. 374 alin. (4) C.proc.pen. inculpatul trebuie să recunoască în totalitatea *faptele reţinute în sarcina sa*. Art. 396 alin. (10) permite acordarea beneficiului de drept substanţial şi atunci când judecata se desfăşoară potrivit procedurii de drept comun şi instanţa reţine *aceeaşi situaţie de fapt ca cea recunoscută de către inculpat.*

prejudiciului, ori să încheie o tranzacţie sau acord de mediere pe latura civilă a cauzei şi, de principiu, nici să recunoască cuantumul prejudiciului stabilit în actul de sesizare sau prin cererea de constituire ca parte civilă a persoanei prejudiciate; astfel, de regulă, instanţa penală poate soluţiona latura penală a cauzei în baza procedurii abreviate şi disjunge soluţionarea laturii civile (de pildă, în cazul în care inculpatul recunoaşte comiterea infracţiunii de vătămare corporală din culpă ca urmare a producerii din neatenţie a unui accident rutier, instanţa poate disjunge soluţionarea pretenţiilor părţii civile în scopul administrării de probe pentru a se ajunge la o reparaţie integrală a prejudiciului produs); există însă şi situaţii în care de cuantumul prejudiciului produs depinde întrunirea elementelor constitutive ale infracţiunii[1] sau reţinerea variantei agravate a infracţiunii care determină o majorare semnificativă a limitelor de pedeapsă (de pildă, în cazul în care în actul de sesizare s-a apreciat că prin comiterea infracţiunii de înşelăciune s-au produs consecinţe deosebit de grave); în aceste din urmă ipoteze nerecunoaşterea cuantumului prejudiciului descris în actul de sesizare ar trebui să conducă la judecata potrivit procedurii de drept comun, fiind echivalentă cu nerecunoaşterea în totalitatea a faptei/faptelor cu care a fost sesizată instanţa;

- termenul în care inculpatul trebuie să solicite judecata în baza procedurii abreviate, respectiv în care solicitarea de judecată abreviată formulată de inculpatul minor trebuie încuviinţată de reprezentantul legal este un *termen procedural legal imperativ*[2]; astfel, inculpatul nu poate solicita judecarea potrivit procedurii abreviate după începerea cercetării judecătoreşti sau în faţa instanţei de control judiciar, legea neprevăzând vreo astfel de excepţie şi nici posibilitatea repunerii în termenul de solicitare a încuviinţării procedurii;

---

[1] Potrivit art. 109 din Legea nr. 46/2008: „(1) *Furtul de arbori* doborâţi sau rupţi de fenomene naturale ori de arbori, puieţi sau lăstari care au fost tăiaţi ori scoşi din rădăcini, din păduri, perdele forestiere de protecţie, din terenuri degradate care au fost ameliorate prin lucrări de împădurire şi din vegetaţia forestieră din afara fondului forestier naţional, precum şi al oricăror altor produse specifice ale fondului forestier naţional constituie infracţiune şi se pedepseşte după cum urmează:

a) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, *dacă valoarea materialului lemnos sustras este de cel puţin 5 ori mai mare decât preţul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior*;

b) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, *dacă fapta a fost săvârşită de cel puţin două ori în interval de un an, iar valoarea cumulată a materialului lemnos depăşeşte valoarea prevăzută la lit. a)*;

c) cu închisoare de la un an la 5 ani, *dacă valoarea materialului lemnos sustras este de cel puţin 20 de ori mai mare decât preţul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior*;

d) cu închisoare de la 2 la 7 ani, *dacă valoarea materialului lemnos sustras depăşeşte de 50 de ori preţul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior*".

Se observă, aşadar, că în funcţie de valoarea bunurilor sustrase şi uneori de numărul de acte comise se poate determina fie tipicitatea obiectivă a faptei în forma de bază, fie dacă în cauză se impune reţinerea formei de bază ori a unei variante agravate.

[2] Tardivitatea cererii formulate de inculpat trebuie să atragă respingerea acesteia de către instanţa care va constata neîndeplinirea unei dintre condiţiile cumulative prevăzute de lege pentru încuviinţarea judecăţii abreviate.

- depășirea termenului procedural legal imperativ conduce la decăderea inculpatului din dreptul de a solicita judecata potrivit procedurii abreviate, care intervine *ope legis*[1]; pe cale de consecință, încuviințarea de către instanță în mod nelegal a procedurii abreviate după începerea cercetării judecătorești va putea fi sancționată de către instanța de control judiciar, care va dispune trimiterea cauzei spre rejudecare;

- în ipoteza în care instanța a fost sesizată cu un acord de recunoaștere a învinuirii ***nu este admisibilă*** și aplicarea regulilor procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii, procesul desfășurându-se potrivit procedurii speciale prevăzute de art. 478-488 C.proc.pen.; în acest context, trebuie avut în vedere că în cazul în care instanța este sesizată cu un acord de recunoaștere a vinovăției, negocierea între inculpat și procuror s-a realizat între limitele speciale ale pedepsei închisorii sau ale măsurii educative privative de libertate reduse cu o treime, respectiv între limitele speciale ale zilelor-amendă reduse cu o pătrime potrivit art. 480 alin. (4) C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016;

- în cazul admiterii în principiu a căii extraordinare de atac a rejudecării în cazul condamnării în lipsă, în fața instanței care procedează la rejudecarea cauzei inculpatul poate declara personal că dorește ca judecata să se desfășoare potrivit procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii;

- ***nu este aplicabilă procedura abreviată atunci când inculpatul:***

a. recunoaște numai *o parte* dintre faptele reținute în actul de sesizare [de pildă, numai una sau unele dintre infracțiunile concurente, ori numai unul sau unele dintre actele materiale ale unei infracțiuni continuate, sau numai unele dintre acțiunile prevăzute în mod alternativ de elementul material al unei infracțiuni de consumare anticipată (*e.g.*, numai pretinderea mitei, nu și primirea acesteia)]; în această ipoteză, instanța nu poate aplica procedura abreviată pentru faptele recunoscute și dispune disjungerea cauzei și judecata potrivit procedurii de drept comun pentru cele nerecunoscute;

b. recunoaște fapta în materialitatea ei, *nu însă și forma de vinovăție*[2]*, ori mobilul sau scopul prevăzut de lege* cu care procurorul consideră că a fost comisă fapta (de

---

[1] De pildă, se va reține intervenția decăderii atunci când, deși inculpatul a solicitat judecata abreviată prin intermediul unui înscris notarial, întocmit anterior începerii cercetării judecătorești, nu îl depune decât după acest moment procesual și nu se poate proba o imposibilitate obiectivă ca înscrisul să fi parvenit instanței în termenul legal.

[2] În *decizia nr. 4/RIL/2019* s-a arătat că „procedura simplificată nu poate fi legal încuviințată și aplicată de către instanță în situația în care inculpatul recunoaște doar faptele în materialitatea lor, nu însă și forma de vinovăție cu care procurorul, în rechizitoriu, sau judecătorul de cameră preliminară, în încheierea pronunțată potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală, a reținut că a fost comisă activitatea imputată. (...) Rezultă, așadar, în mod incontestabil, că pentru aplicarea dispozițiilor privind procedura abreviată persoana trimisă în judecată trebuie să adopte o atitudine de recunoaștere integrală și necondiționată a învinuirii, adică atât a faptelor în materialitatea lor, sub toate componentele ce alcătuiesc latura obiectivă, cât și din punctul de vedere al împrejurărilor de natură subiectivă care au stat la baza săvârșirii actului de conduită imputat, instanța având obligația legală de a verifica manifestarea de voință a inculpatului din perspectiva ambelor aspecte menționate, ce acoperă integral elementele de ordin constitutiv ale acuzației formulate (ale învinuirii), și de a admite cererea de parcurgere a judecății simplificate numai în situația în care acestea sunt

pildă, inculpatul acuzat de săvârşirea infracţiunii de tăinuire recunoaşte că a primit bunuri de la autorul furtului, dar neagă că ar fi ştiut că acestea provin din săvârşirea unei infracţiuni; sau inculpatul recunoaşte că a lovit victima cu cuţitul în burtă, dar neagă faptul că ar fi urmărit sau acceptat suprimarea vieţii, afirmând că intenţia sa a fost doar aceea de a-l vătăma corporal; tot astfel, dacă inculpatul recunoaşte că a deposedat persoana vătămată de un bun, dar arată că nu a urmărit însuşirea bunului, ci doar păstrarea acestuia o scurtă perioadă de timp, după care urma să îl restituie etc.);

c. nu recunoaşte actele de participaţie penală la fapta recunoscută, prezentând o altă faptă decât cea descrisă în actul de sesizare [de pildă, atunci când recunoaşte că a comis furtul, însă precizează că nu a fost ajutat de coinculpaţii care nu au participat la comiterea furtului, în condiţiile în care procurorul reţinuse comiterea faptei de trei persoane împreună[1]; sau în ipoteza în care inculpatul recunoaşte că a comis infracţiunea de tâlhărie, dar arată că nu a fost determinat să comită infracţiunea prin actele instigatorului (trimis, de asemenea, în judecată), precizând că luase decizia comiterii tâlhăriei anterior acţiunii acestuia];

- recunoaşterea faptei/faptelor de care este acuzat inculpatul conduce de regulă la recunoaşterea implicită a inexistenţei unei cauze justificative sau de neimputabilitate (de pildă, când din cuprinsul situaţiei factuale descrise în rechizitoriu şi însuşite de inculpat nu rezultă existenţa vreunei constrângeri fizice sau morale, ci acţiunea voluntară şi conştientă a inculpatului sau nu se poate reţine existenţa vreunei erori asupra tipicităţii ori imputabilităţii); totuşi, trebuie avut în vedere faptul că, în cadrul procedurii abreviate, poate fi reţinută existenţa acestor cauze atunci când ele se desprind în mod evident din faptele descrise în actul de sesizare, dar evaluate juridic greşit de către procuror, ori în ipoteza în care procurorul a omis din orice motive incidenţa acestora în cauză [de pildă, procurorul poate descrie o situaţie de fapt din care să rezulte în mod evident întrunirea condiţiilor legitimei apărări, dar să evalueze greşit caracterul actual al atacului şi, considerându-l consumat, să reţină comiterea unei fapte antijuridice în stare de provocare; tot astfel, procurorul poate face o greşită aplicare a legii atunci când consideră că dispariţia stării de iresponsabilitate (existente la data comiterii faptei) la un moment ulterior, apropiat în timp de momentul consumării infracţiunii, atrage retroactiv imputabilitatea acesteia; sau chiar să calculeze greşit vârsta inculpatului, eroare care să îl conducă la reţinerea faptului că acesta împlinise vârsta de 14 ani la data comiterii faptei].

---

recunoscute în totalitate. Cu alte cuvinte, în ipoteza în care inculpatul acceptă comiterea faptei în materialitatea ei, în circumstanţele descrise în cuprinsul rechizitoriului sau, după caz, al încheierii date în conformitate cu art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală, însă nu manifestă acelaşi comportament procesual şi cu privire la forma de vinovăţie reţinută în actul de acuzare, exigenţele aplicării procedurii în cazul recunoaşterii învinuirii nu sunt îndeplinite, iar solicitarea de judecare în această variantă simplificată trebuie respinsă de instanţă pentru neîntrunirea condiţiei de admisibilitate prevăzute de art. 349 alin. (2) teza a II-a şi art. 374 alin. (4) teza finală din acelaşi cod".

[1] În această ipoteză, inculpatul care a recunoscut comiterea faptei poate beneficia de reducerea cu o treime a limitelor de pedeapsă în condiţiile art. 396 alin. (10) C.proc.pen. atunci când, în urma efectuării cercetării judecătoreşti, se constată că a spus adevărul, instanţa apreciind că furtul a fost comis doar de un singur inculpat.

Contrar celor reţinute de judecătorul fondului, că inculpatul A. nu a recunoscut faptele, aşa cum au fost expuse prin actul de sesizare a instanţei, având în vedere că a contestat, în declaraţia dată la termenul din data de 20 ianuarie 2017, că angajamentul încheiat înainte în 1990 cu fosta Securitate ar putea fi calificat ca fiind „poliţie politică", întrucât informaţiile furnizate „erau utile apărării unor interese de natură economică", deşi, prin rechizitoriu, ceea ce i se impută a fost declararea necorespunzătoare a adevărului, cu ocazia înscrierii la concursurile pentru ocuparea unor funcţii de conducere la nivelul unor unităţi de parchet, în perioadele aprilie-iulie 2010 şi martie-iunie 2013, a faptului că nu a colaborat cu serviciile de informaţii anterior anului 1990. Nu în ultimul rând, inculpatul s-a apărat cu faptul că nu a putut să realizeze, la momentul depunerii declaraţiilor ce fac obiectul acuzaţiei, în ce măsură colaborarea cu Securitatea putea să se circumscrie noţiunii de poliţie politică, cu atât mai mult cu cât „singurul organism abilitat să verifice îndeplinirea celor două condiţii prevăzute în lege" este Curtea de Apel Bucureşti, prin secţia de contencios administrativ. Aşadar, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a constatat că, în mod greşit, judecătorul fondului a apreciat că sunt incidente dispoziţiile art. 374 alin. (4) C.proc.pen., deşi inculpatul A. nu a recunoscut integral şi necondiţionat faptele reţinute în sarcina sa prin rechizitoriu, cu consecinţa admiterii cererii formulate în acest de sens de acuzat. (...) Pentru a fi urmată procedura abreviată, apare ca fiind obligatoriu ca inculpatul să manifeste un comportament procesual pe deplin sincer, nepermiţându-i-se să recunoască parţial sau nuanţat faptele ce i-au fost imputate, în vederea diminuării sau absolvirii sale de răspundere penală. Chiar dacă legea permite ca, în această procedură, să se poată pună în discuţie o recalificare juridică a faptelor, este interzisă modificarea împrejurărilor factuale cu ocazia ascultării în condiţiile art. 375 alin. (1) C.proc.pen., motiv pentru care orice atitudine a inculpatului de a tăgădui, fie şi numai în parte, elemente de natură obiectivă sau subiectivă este incompatibilă cu desfăşurarea judecăţii în procedura simplificată a recunoaşterii de vinovăţie, cu consecinţa respingerii unei asemenea cereri fundamentate pe dispoziţiile art. 374 alin. (4) C.proc.pen. În consecinţă, pe lângă faptul că inculpatul A. nu a recunoscut activitatea infracţională, aşa cum a fost descrisă prin rechizitoriu, acesta, prin apărările formulate, a urmărit să obţină o soluţie de achitare pentru lipsa elementelor de tipicitate ale infracţiunii de fals în declaraţii sub aspectul laturii subiective, împrejurare care reprezintă, în realitate, o modificare a bazei factuale din actul de sesizare a instanţei, operaţiune ce nu este permisă în procedura simplificată, întrucât forma de vinovăţie cerută de lege pentru ca un anumit comportament să intre în sfera ilicitului penal întregeşte circumstanţele care caracterizează faptele ce i-au fost imputate. Astfel, prima instanţă a procedat în mod eronat când a constatat îndeplinite condiţiile prevăzute de art. 374 alin. (4) C.proc.pen., având în vedere că inculpatul a adoptat o poziţie nuanţată cu privire la acuzaţiile ce i-au fost aduse, sens în care a încercat să găsească atât o justificare pentru activitatea de colaborare cu organele Securităţii, cât şi o explicaţie pentru acţiunile sale de la momentul înscrierii la cele două concursuri de promovare în funcţii de conducere, precum şi că, odată admisă cererea de judecare în procedură simplificată, legea nu-i mai permitea să dispună, pe fondul cauzei, o soluţie de achitare pentru lipsa intenţiei şi a laturii obiective. Într-o atare situaţie, existând o contradicţie

între măsura de realizare a judecăţii în procedura simplificată a recunoaşterii de vinovăţie, ce s-a fundamentat doar pe probele administrate la urmărire penală şi pe înscrisurile noi depuse de inculpat la instanţă, şi modul în care a fost dezlegat raportul juridic de drept penal substanţial, prin pronunţarea unei hotărâri de achitare pentru lipsa elementelor de tipicitate, inclusiv a intenţiei, sub aspectul infracţiunilor de fals în declaraţii, singura soluţie ce se impune a fi dată de instanţa supremă este aceea de trimitere a cauzei spre rejudecare, având în vedere că, în raport cu atitudinea procesuală a inculpatului, trebuia efectuată cercetarea judecătorească, conform proceduri comune, care implica administrarea de probe atât în acuzare, cât şi în apărare, cu consecinţa rezolvării acţiunii penale în una din modalităţile prevăzute de art. 396 C.proc.pen. O interpretare contrară ar echivala cu o încălcare a dreptului la un proces echitabil, consacrat atât de Convenţia Europeană a Drepturilor Omului în art. 6 parag. 1, cât şi de legislaţia naţională în art. 8 C.proc.pen., dar şi a principiilor aflării adevărului şi a dublului grad de jurisdicţie în materie penală, garantat de art. 2 din Protocolul nr. 7 adiţional la Convenţie, întrucât, în eventualitatea pronunţării unei soluţii de condamnare, pentru prima dată, direct în apel, ca urmare a rejudecării fondului cauzei şi administrării de probe potrivit procedurii de drept comun, s-ar ajunge la încălcarea dreptului la apărare al inculpatului A., precum şi la eludarea dispoziţiilor legale şi convenţionale privind dublul grad de jurisdicţie *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 246 din 30 iunie 2017, www.scj.ro).*

Inculpatul a recunoscut în declaraţia (...) făcută în faţa primei instanţe (dosar fond) că a primit cantitatea de droguri menţionată în rechizitoriu, dar a arătat că acestea erau pentru consumul propriu, urmând să îi ajungă circa 1 an, contrar situaţiei de fapt descrisă în actul de sesizare şi probatoriului efectuat în cursul urmăririi penale, din care rezultă că acestea erau destinate comercializării. Or, aşa cum a arătat şi instanţa de apel, potrivit textului legal a cărui aplicare se solicită, inculpatul trebuia să recunoască săvârşirea faptei, în sensul de realitate obiectivă, cât şi ca poziţie psihică, respectiv intenţia cu care a acţionat" *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1275 din 10 aprilie 2014, www.scj.ro).*

Câtă vreme declaraţia de recunoaştere dată de către inculpat este una formală, cu scopul declarat de a obţine reducerea limitelor de pedeapsă conform art. 396 alin. (10) C.proc.pen., nu este aplicabilă procedura simplificată prevăzută de art. 375 C.proc.pen. Pentru a beneficia de procedura simplificată, inculpatul trebuia să recunoască în totalitate faptele în sensul de realitate obiectivă, cât şi ca poziţie psihică, respectiv intenţia cu care a acţionat. În acest context, prima instanţă trebuia să judece cauza potrivit procedurii de drept comun, cu parcurgerea tuturor etapelor judecăţii în primă instanţă şi cu respectarea tuturor principiilor specifice acestei faze procesuale, consacrate de art. 351 C.proc.pen. Instanţa de apel nu ar putea substitui integral faza de judecată care ar fi trebuit să aibă loc în primă instanţă, deoarece o astfel de soluţie ar determina eliminarea artificială a unui grad de jurisdicţie, în defavoarea intereselor procesuale ale inculpatului, pentru care legislaţia procesuală prevede parcurgerea a două grade de jurisdicţie *(C.A. Cluj, secţia penală şi de minori, decizia nr. 439/2019, www.sintact.ro).*

În sarcina inculpaţilor S.A.G. şi S.V. s-a reţinut împrejurarea că au exercitat activităţi de agresare a victimei N.M., în loc public, prin aplicarea mai multor lovituri, împreună cu inculpaţii S.C.M. şi T. (fost S.) V. Or, afirmaţiile inculpaţilor S.A.G. şi S.V., în sensul că doar ei au aplicat lovituri victimei, fără implicarea inculpaţilor S.C.M. şi T. (fost S.) V., şi fără ca aceştia să fie prezenţi la locul faptei nu au echivalat în sensul legii cu o «recunoaştere a săvârşirii faptelor reţinute în actul de sesizare», motiv pentru care Înalta Curte constată că nu sunt îndeplinite condiţiile de la art. 374, astfel încât hotărârile pronunţate în cauză sunt legale. În atare condiţii, cum infracţiunile nu au fost recunoscute în integralitatea lor, respectiv săvârşirea omorului împreună cu alte persoane în condiţiile şi împrejurările menţionate în rechizitoriu, cei doi inculpaţi nu pot beneficia de prevederile art. 374 C.proc.pen." *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2479 din 8 septembrie 2014, www.scj.ro).*

- în situaţia în care în cauză sunt mai mulţi inculpaţi şi numai unul/unii dintre aceştia recunosc toate faptele reţinute în sarcina lor prin actul de sesizare, instanţa va putea încuviinţa judecata potrivit regulilor procedurii abreviate pentru aceştia şi să dispună prin încheiere *disjungerea* cauzei pentru ceilalţi inculpaţi, în cazul în care există motive temeinice pentru o astfel de soluţie şi apreciază că disjungerea este necesară pentru buna desfăşurare a judecăţii cauzei;

- având în vedere că disjungerea cauzei are caracter *facultativ*, în cazul în care instanţa consideră că disjungerea cauzei nu este în interesul bunei administrări a actului de justiţie (de pildă, faţă de modul în care a fost formulată acuzaţia penală şi a legăturii dintre fapte şi inculpaţi atunci când autorul neagă participarea sa la faptă, dar participanţii recunosc faptele astfel cum au fost descrise în rechizitoriu[1]) două căi sunt posibile:

i. soluţia eterogenă: instanţa ia act de manifestarea de voinţă de judecată în condiţiile art. 377 C.proc.pen., încuviinţează procedura abreviată, însă dă efect reducerii limitelor de pedeapsă numai la momentul pronunţării hotărârii după parcurgerea procedurii de drept comun pentru inculpaţii care nu recunosc acuzaţiile procurorului; în această ipoteza, în aceeaşi cauză judecata se desfăşoară în paralel potrivit ambelor proceduri, cu menţiunea că inculpaţii care au optat pentru procedura abreviată pierd beneficiul de drept procesual;

ii. soluţia omogenă: instanţa respinge cererea de judecată potrivit procedurii abreviate, caz în care judecata se desfăşoară numai potrivit procedurii de drept comun cu privire la întreaga cauză; cu ocazia pronunţării instanţa va acorda beneficiul de drept substanţial celor care au recunoscut fapta în temeiul art. 396 alin. (10) C.proc.pen.;

---

[1] *Tot astfel*, pentru ipotezele în care numai o parte din inculpaţii dintr-o cauză recunosc comiterea faptei de care sunt acuzaţi în literatura de specialitate (*V. Văduva*, op. cit., p. 240 şi 241) s-a arătat că nu este posibilă disjungerea atunci când inculpatul acuzat de comiterea infracţiunii mijloc recunoaşte fapta, iar cel acuza de comiterea infracţiunii scop nu recunoaşte solicitând judecata potrivit procedurii de drept comun, ori în anumite ipoteze de pluralitate naturală de infractori (incest, bigamie), în anumite ipoteze de pluralitate constituită (de pildă, atunci când dintre cei trei inculpaţi acuzaţi de comiterea infracţiunii de constituire a unui grup infracţional organizat numai unul sau doi recunosc acuzaţia).

deşi ambele soluţii sunt legale, ultima prezintă avantajul că toţi inculpaţii beneficiază de plenitudinea garanţiilor dreptului la un proces echitabil în condiţiile în care judecata în primă instanţă se finalizează prin pronunţarea unei hotărâri unice pentru toţi inculpaţii după parcurgerea cercetării judecătoreşti fără vreo limitare a principiului nemijlocirii sau a sferei probelor de administrat;

La termenul de judecată din 3.02.2021, ulterior citirii în extras de către grefierul de şedinţă în baza art. 374 C.proc.pen., a actului de sesizare, instanţa a adus la cunoştinţa inculpatului învinuirea care i se aduce, drepturile sale procesuale, după care l-a întrebat dacă solicită ca judecata să aibă loc numai pe baza probelor administrate în cursul urmării penale şi a înscrisurilor noi prezentate de părţi, aducându-i la cunoştinţă dispoziţiile art. 396 alin. (10) C.proc.pen., inculpatul precizând că recunoaşte săvârşirea faptei, dar contestă calculul alcoolemiei reţinute în sarcina sa, sens în care instanţa a respins cererea acestuia privind judecarea cauzei conform procedurii simplificate de recunoaştere a vinovăţiei, cu menţiunea că în situaţia în care se va dovedi aceeaşi stare de fapt cu cea reţinută în actul de sesizare, se va aplica beneficiul prevăzut de art. 396 alin. (10) C.proc.pen. şi a dispus, din oficiu. administrarea probei constând în audierea expertului care a efectuat raportul de expertiză medico-legală în cursul urmăririi penale (...). În lipsa probării certe a momentului în care inculpatul a încetat consumul de alcool (repetăm, din probele expuse rezultând probabilitatea cea mai ridicată de situare a acestui moment în intervalul orar 22^{00}-22^{30}), constatăm existenţa unui dubiu semnificativ privind existenţa unei alcoolemii a inculpatului la momentul conducerii autoturismului, în jurul orei 23^{00}, mai mare de 0,80 g/l alcool pur în sânge.
Faţă de imposibilitatea stabilirii certe a nivelului alcoolemiei la ora conducerii autoturismului, suntem nevoiţi să aplicăm decizia I.C.C.J. nr. 3/2014 pronunţată cu ocazia unei dezlegări date unei probleme de drept, dând relevanţă rezultatului alcoolemiei de la prima prelevare, respectiv 0,75 g/l alcool pur în sânge. Prin urmare, constatăm că procurorul nu a reuşit să facă dovada dincolo de orice îndoială rezonabilă a consumului de alcool peste limita legală prevăzută de art. 336 alin. (1) C.pen. În temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen., vom dispune achitarea inculpatului pentru comiterea infracţiunii prevăzute de art. 336 alin. (1) C.pen., fapta având caracter contravenţional, nemaifiind necesar să constatăm nelegalitatea pedepsei închisorii stabilite pentru această infracţiune. În privinţa celui de-al doilea motiv de apel invocat de inculpat, constatăm că solicitarea sa este nefondată pentru următoarele considerente. Prima instanţă a stabilit pedeapsa de 1 an închisoare pentru infracţiunea prevăzută de art. 335 alin. (1) C.pen., aplicând minimul legal prevăzut de lege. Opinia noastră este aceea că circumstanţele concrete în care inculpatul a condus autoturismul fără permis impuneau o pedeapsă orientată spre minimum fără a-l atinge, întrucât inculpatul a consumat anterior băuturi alcoolice, în autoturism se mai afla o persoană de sex feminin, iar la solicitarea organelor de poliţie a fugit încercând să zădărnicească aflarea adevărului. Pe de altă parte, constatăm că starea de fapt pe care o reţinem este cea recunoscută de inculpat, în sensul că a condus autoturismul după ce a consumat băuturi alcoolice, deşi nu deţinea permis de conducere, astfel că, în baza dispoziţiilor art. 396 alin. (10) C.proc.pen., chiar dacă cererea de judecată potrivit procedurii simplificate a fost respinsă, ne obligă să aplicăm cauza de reducere a limitelor de pedeapsă *(C.A. Alba Iulia, decizia nr. 803 din 21 decembrie 2021, www.sintact.ro)*.

- în cazul în care instanţa dispune disjungerea, inculpaţii condamnaţi ca urmare a „pledoariei de vinovăţie" *pot fi audiaţi ca martori* în cauza disjunsă cu privire la ceilalţi inculpaţi; în acest fel coinculpaţii pentru care judecata continuă vor avea posibilitatea de a formula întrebări nemijlocit „martorului" şi să testeze credibilitatea acestuia; la evaluarea valorii probante a acestei declaraţii, instanţa nu trebuie să omită că fostul inculpat face parte din acea categorie de martori care în urma declaraţiei de recunoaştere a învinuirii a beneficiat de reducerea limitelor de pedeapsă, beneficiul de drept substanţial urmând a fi evaluat din perspectiva credibilităţii martorului şi a valorii probante a acestei declaraţii; în acest context trebuie menţionat şi că prin ***decizia nr. 10/HP/2019*** instanţa supremă a apreciat că participantul la comiterea unei infracţiuni care a fost judecat separat de ceilalţi participanţi şi audiat ulterior ca martor, în cauza disjunsă, ***nu poate avea calitatea de subiect activ*** al infracţiunii de mărturie mincinoasă[1];

- în principiu, judecătorul care a pronunţat soluţia de condamnare a inculpatului/ inculpaţilor potrivit procedurii abreviate *nu se află într-o situaţie de incompatibilitate de a judeca cauza disjunsă*, deoarece, pronunţându-se asupra vinovăţiei inculpaţilor care solicită judecata potrivit procedurii abreviate, nu realizează o analiză nici măcar indirectă referitoare la acuzaţia penală ce se impută inculpaţilor care nu au solicitat aplicarea procedurii abreviate şi nu îşi exprimă părerea cu privire la vinovăţia acestora. Totuşi, pot exista situaţii în care judecătorul se poate afla într-o situaţie de incompatibilitate de a judeca cauza disjunsă cu privire la ceilalţi participanţi la săvârşirea infracţiunii (de pildă, când prin modalitatea de motivare a hotărârii de condamnare judecătorul face referire şi la participarea celorlalţi inculpaţi la comiterea faptei);

---

[1] În motivarea soluţiei pronunţate instanţa supremă a reţinut că disjungerea cauzei este doar o măsură procesuală, pentru buna soluţionare a unei cauze, însă, în realitate, ambele dosare – cel iniţial şi cel nou-format ca urmare a disjungerii – constituie o singură cauză. Chiar dacă legea procesual penală permite audierea unui participant la săvârşirea infracţiunii (cu privire la care se pronunţase anterior o hotărâre de condamnare definitivă) în calitate de martor în cauza disjunsă, acesta nu poate fi un martor veritabil, în sensul normei de incriminare prevăzute de art. 273 alin. (1) C.pen. Martorul veritabil este acela care nu a participat în niciun fel la săvârşirea infracţiunii, ci doar are cunoştinţă despre aceasta, respectiv are cunoştinţă despre fapte sau împrejurări esenţiale care determină soarta procesului. Participantul la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală este, în realitate, un „martor asimilat", pentru care legea nu instituie o calitate procesuală specifică, dar care are o strânsă legătură cu infracţiunea dedusă judecăţii, participantul la comiterea ei fiind condamnat anterior printr-o hotărâre definitivă.

Apreciez că, în motivarea *deciziei nr. 10/HP/2019*, I.C.C.J. fie a omis, fie nu a avut cunoştinţă de faptul că într-o cauză relativ recentă (*Wanner c. Germaniei*) CtEDO a notat că există o strânsă legătură între privilegiul împotriva autoincriminării şi prezumţia de nevinovăţie şi din moment ce reclamantul nu mai putea invoca prezumţia de nevinovăţie în legătură cu implicarea sa în acţiunile violente împotriva lui L. şi nu mai exista riscul să fie urmărit penal pentru respectiva infracţiune. Instanţa de contencios european a conchis că acesta nu putea beneficia de privilegiul de a nu contribui la propria incriminare atunci când a fost audiat de judecătorul de instrucţie în cauza în care era desfăşurată urmărirea penală împotriva celor trei complici necunoscuţi. Curtea a reţinut că, având în vedere circumstanţele cauzei, era evident că nu exista riscul formulării unor noi acuzaţii pentru persoana audiată în calitate de martor (CtEDO, *Wanner c. Germaniei*, decizia de inadmisibilitate din 23 octombrie 2018).

Judecătorul care a soluţionat cauza conform procedurii abreviate cu privire la unii dintre inculpaţi nu devine incompatibil să judece acţiunea penală şi civilă cu privire la ceilalţi inculpaţi, în ipoteza în care trimiterea în judecată a tuturor inculpaţilor s-a făcut prin acelaşi rechizitoriu, pentru infracţiuni între care există stare de conexitate sau indivizibilitate. Judecătorul devine incompatibil doar dacă în considerentele hotărârii pronunţate procedurii abreviate şi-a exprimat părerea cu privire la soluţia ce ar putea fi dată în cauza disjunsă *(I.C.C.J., Completul de RIL, decizia nr. 17/2012, în M.Of. nr. 820 din 6 decembrie 2012).*

În ipoteza în care inculpaţii au fost trimişi în judecată prin acelaşi rechizitoriu, pentru infracţiuni între care există stare de conexitate sau indivizibilitate, judecătorul care a soluţionat cauza conform procedurii recunoaşterii vinovăţiei cu privire la unii dintre inculpaţii trimişi în judecată nu devine incompatibil să judece cauza disjunsă, cu privire la ceilalţi inculpaţi. Într-o astfel de ipoteză, în care toţi inculpaţii, inclusiv inculpaţii din cauza disjunsă, beneficiază de dispoziţiile procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei, nu există cazul de incompatibilitate vizând antepronunţarea. Problema de drept dezlegată prin Decizia nr. 17 din 12 noiembrie 2012 a Completului competent să judece recursul în interesul legii al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie priveşte existenţa sau inexistenţa incompatibilităţii judecătorului, în cazul în care numai unii dintre inculpaţii trimişi în judecată prin acelaşi rechizitoriu sunt judecaţi conform procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei, iar nu cazul în care toţi inculpaţii, inclusiv inculpaţii din cauza disjunsă, sunt judecaţi potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3006 din 4 octombrie 2013, www.scj.ro).*

Judecătorul care a soluţionat cauza conform procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei cu privire la unul dintre inculpaţii trimişi în judecată prin acelaşi rechizitoriu pentru o infracţiune la săvârşirea căreia au participat două persoane, a disjuns cauza cu privire la al doilea inculpat şi a menţionat în considerentele sentinţei de condamnare că fapta a fost săvârşită de către inculpatul condamnat împreună cu o altă persoană, nenominalizată, nu devine incompatibil să judece acţiunea penală şi civilă cu privire la al doilea inculpat, întrucât nu şi-a exprimat părerea cu privire la soluţia ce ar putea fi dată în cauza disjunsă, nefăcând nicio referire la posibila vinovăţie sau nevinovăţie a celui de-al doilea inculpat şi nici la fondul învinuirilor formulate prin rechizitoriu împotriva acestuia *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2695 din 12 septembrie 2013, www.scj.ro).*

- ***inculpatul nu este obligat să recunoască şi încadrarea juridică*** a faptei/faptelor astfel cum a/au fost reţinută/reţinute în actul de sesizare, ***putând solicita schimbarea încadrării juridice*** a acestora, în condiţiile art. 386 C.proc.pen. (de pildă, în ipoteza în care prin rechizitoriu s-a reţinut că inculpatul a pătruns în locuinţa persoanei vătămate fără a forţa încuietoarea, profitând de faptul că uşa nu era încuiată, însă la încadrarea juridică s-a reţinut furtul calificat comis prin efracţie); este necesar însă ca prin solicitarea schimbării încadrării juridice inculpatul să nu urmărească în realitate şi schimbarea situaţiei de fapt reţinute prin actul de sesizare (de pildă, în ipoteza în care

se solicită schimbarea încadrării juridice din tâlhărie în furt sau din omor calificat în loviri şi vătămări cauzatoare de moarte, ori din două infracţiuni concurente într-o infracţiune continuată etc.); schimbarea încadrării juridice poate fi pusă în discuţie şi din oficiu de instanţă ori la cererea procurorului sau a persoanei vătămate/ părţii civile/părţii responsabile civilmente.

În mod corect instanţa nu a reţinut incidenţa dispoziţiilor referitoare la procedura abreviată, în condiţiile în care, deşi a depus toate diligenţele pentru a asigura prezenţa inculpatului în faza judecăţii, dispunând citarea acestuia cu mandat de aducere, acesta nu s-a prezentat, fapt ce a determinat-o să înceapă cercetarea judecătorească. Depăşind acest moment procesual, cererea inculpatului de a fi judecat potrivit procedurii speciale de judecată în mod temeinic a fost respinsă, fiind fără relevanţă sub acest aspect faptul că acesta a recunoscut comiterea infracţiunilor atât în faza de urmărire penală, cât şi în faza judecăţii, dar în cadrul cercetării judecătoreşti *(C.A. Cluj., secţia penală şi de minori, decizia nr. 660/2012, în V. Văduva, Judecata potrivit recunoaşterii vinovăţiei. Art. 320[1] C.proc.pen., Jurisprudenţă comentată, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, pct. 9).*

Procedura de judecată abreviată presupune, printre alte condiţii, ca inculpatul să recunoască în totalitate faptele reţinute în sarcina sa în actul de sesizare a instanţei. Recunoaşterea faptelor trebuie să fie totală şi necondiţionată sub toate aspectele de fapt, singura contestare admisibilă fiind numai cu privire la încadrarea juridică a faptelor. Chiar şi sub acest ultim aspect, prin contestarea încadrării juridice a faptelor nu se poate tinde la schimbarea, chiar şi parţială, a situaţiei de fapt, astfel cum aceasta este expusă în actul de trimitere în judecată *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3136/2011, www.scj.ro).*

Nu sunt aplicabile dispoziţiile procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei în condiţiile în care, deşi inculpatul a recunoscut fapta reţinută în sarcina sa, a contestat cuantumul prejudiciului produs prin comiterea acesteia, cuantum ce este element al formei calificate a infracţiunii comise, determinând astfel nu doar încadrarea juridică a acesteia, ci şi limitele de pedeapsă. În raport cu infracţiunea pentru care inculpatul a fost trimis în judecată [evaziune fiscală în formă calificată prevăzută de art. 9 alin. (2) din Legea nr. 241/2005], se impunea judecarea cauzei în ansamblul său atât în ceea ce priveşte acţiunea penală, cât şi acţiunea civilă, mai ales în condiţiile în care latura civilă a fost disjunsă tocmai în scopul stabilirii prejudiciului produs *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 986/2012, www.scj.ro).*

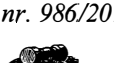 Nu sunt aplicabile dispoziţiile procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei în condiţiile în care inculpatul nu a recunoscut în totalitate faptele reţinute prin actul de sesizare, revenind asupra declaraţiei date iniţial în faza urmăririi penale şi arătând că, în realitate, coinculpatul „nu a intrat în casă, nu a exercitat niciun act de violenţă asupra persoanei vătămate şi nu a sustras niciun bun". În condiţiile în care, prin actul de sesizare a instanţei, la stabilirea situaţiei de fapt s-a avut în vedere şi declaraţia dată iniţial de către inculpatul B.D., recunoaşterea inculpatului din faza de judecată cu privire la faptele săvârşite de el este numai parţială *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3279/2011, www.scj.ro).*

Potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei până la începerea cercetării judecătoreşti, inculpatul poate declara că recunoaşte săvârşirea faptelor reţinute în actul de sesizare a instanţei şi solicită ca judecata să se facă în baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Judecata poate avea loc numai în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, doar atunci când inculpatul declară că recunoaşte în totalitate faptele reţinute în actul de sesizare a instanţei şi nu solicită administrarea de probe, cu excepţia înscrisurilor în circumstanţiere pe care le poate administra la acest termen de judecată. Or, în cauză, inculpata nu a recunoscut în totalitate faptele reţinute în sarcina sa, ci numai una dintre cele două fapte, astfel că pentru dovedirea celei de-a doua a fost necesară administrarea de probe. În aceste condiţii, finalitatea dispoziţiilor procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei – aceea de a scurta durata procedurii şi de a evita consumul de resurse ale instanţei prin acordarea de termene în cauză – nu a fost atinsă, astfel că nu există temei legal pentru ca inculpata să beneficieze de dispoziţiile referitoare la reducerea de pedeapsă deoarece conduita sa procesuală nu îndeplineşte condiţiile cerute de lege, neavând efectul cerut de aceasta. Împrejurarea că în faţa instanţei de recurs inculpata a revenit asupra poziţiei sale procesuale nu are relevanţă juridică, din moment ce nu au fost respectate dispoziţiile Codului de procedură penală, referitoare la momentul până la care inculpatul poate declara că doreşte ca judecata să aibă loc în baza probelor administrate în cursul urmăririi penale *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 861/2012, nepublicată)*.

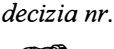 La termenul din 13 decembrie 2011, inculpatul a precizat că recunoaşte săvârşirea faptei reţinute în sarcina sa prin actul de sesizare a instanţei şi doreşte să beneficieze de procedura abreviată a recunoaşterii vinovăţiei. Faţă de susţinerea inculpatului, instanţa de fond a reţinut în mod greşit că inculpatul nu a dorit aplicarea prevederilor procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei Faptul că inculpatul a precizat în declaraţia dată în faţa instanţei că nu i s-a solicitat testarea etilotest şi nici să meargă la INML pentru recoltarea de probe biologice nu are relevanţă faţă de solicitarea inculpatului de a i se aplica dispoziţiile procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei acesta precizând că are cunoştinţă de motivul trimiterii în judecată *(C.A. Bucureşti, secţia I penală, decizia nr. 1115/2012, nepublicată)*.

5. instanţa să aprecieze că probele administrate în cursul urmăririi penale, precum şi înscrisurile sunt suficiente pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei.

- în ipoteza în care instanţa apreciază că este necesară administrarea de probe în condiţiile de oralitate, publicitate şi contradictorialitate pentru reconstrucţia adevărului, va respinge cererea de judecată în cazul recunoaşterii învinuirii[1].

[1] În DCC nr. 484/2015 s-a arătat că „instanţa poate respinge, în baza unor criterii obiective şi rezonabile, cererea formulată de inculpat, întrucât, indiferent că recunoaşterea învinuirii este totală sau parţială, ceea ce prevalează este existenţa unui proces echitabil, despre care nu se poate vorbi în măsura în care se neagă principiul aflării adevărului. (...) Judecătorul nu este obligat, în absenţa convingerii cu privire la sinceritatea inculpatului – chiar dacă acesta

8.3. Încuviinţarea procedurii

- la primul termen la care procedura de citare este legal îndeplinită şi cauza se află în stare de judecată, instanţa, ***după ce dă citire actului de sesizare*** (rechizitoriul sau încheierea judecătorului de cameră preliminară prin care a admis plângerea formulată împotriva soluţiei procurorului de clasare şi a dispus începerea judecăţii), ***după ce procedează la încunoştinţarea inculpatului cu privire la învinuire şi la drepturile sale procesuale, pune în vedere inculpatului*** că poate solicita ca judecata să aibă loc numai pe baza probelor administrate în cursul urmăririi penale şi a înscrisurilor prezentate de părţi sau persoana vătămată, dacă recunoaşte în totalitate faptele reţinute în sarcina sa, aducându-i la cunoştinţă dispoziţiile art. 396 alin. (10) C.proc.pen. cu privire la reducerea limitelor de pedeapsă, respectiv cu referire la efectele procedurii abreviate în privinţa măsurilor educative;

- ***inculpatul*** poate solicita, ***prin declaraţie orală sau prin înscris autentic***, judecata potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii sau potrivit procedurii de drept comun; este posibil şi ca inculpatul să solicite la primul termen de judecată acordarea unui nou termen pentru angajarea unui apărător ales şi pregătirea apărării, iar la termenul acordat să învedereze că doreşte ca judecata să aibă loc potrivit procedurii abreviate;

- în cazul în care ***inculpatul solicită*** ca judecata să se desfăşoare potrivit procedurii abreviate, instanţa procedează ***la ascultarea acestuia, dacă este prezent***; această ascultare a inculpatului cu privire la recunoaşterea învinuirii nu are natura unui procedeu probatoriu utilizat în scopul obţinerii declaraţiei inculpatului ca mijloc de probă în care să fie cuprinse informaţii relative la acuzaţia formulată de procuror împotriva sa ori cu privire la pretenţiile formulate în cadrul acţiunii civile[1] (nefiind deschis stadiul cercetării judecătoreşti în care să aibă loc audierea acestuia), ci reprezintă o activitate procesuală obligatorie în vederea stabilirii cadrului procesual, fiind plasată în momentul chestiunilor prealabile admiterii cererii de judecare potrivit

---

recunoaşte în totalitate faptele reţinute în sarcina sa – să admită cererea formulată de inculpat, ceea ce reprezintă o materializare a principiului constituţional al înfăptuirii justiţiei de către instanţele judecătoreşti, consacrat de art. 124 din Constituţie. Prin urmare, instanţa are posibilitatea de a respinge cererea inculpatului, chiar şi în condiţiile unei recunoaşteri totale a faptelor reţinute în sarcina sa, atunci când nu este lămurită asupra împrejurărilor de fapt ale cauzei şi consideră că judecata nu poate avea loc numai în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, ci trebuie să se facă potrivit dreptului comun".

Tot astfel, în DCC nr. 250/2015 instanţa de contencios constituţional a reţinut că „ori de câte ori există dubii cu privire la vinovăţia inculpatului ori la existenţa legitimei apărări, care prin ele însele pot constitui cauze care împiedică punerea în mişcare a acţiunii penale ori care înlătură caracterul penal al faptei, tocmai în virtutea temeiului constituţional invocat, al art. 124 alin. (1), instanţa este datoare să respingă cererea formulată, întrucât înfăptuirea justiţiei presupune aplicarea legii în acord cu dreptatea ca valoare supremă a statului de drept. Nici nu ar putea fi admisă o teză contrară, deoarece ar echivala cu admiterea posibilităţii condamnării unui inculpat nevinovat pentru o faptă pe care, din diferite raţiuni, acesta a înţeles să o recunoască.

[1] Spre deosebire de declaraţia inculpatului (mijloc de probă) care este divizibilă şi retractabilă, declaraţia dată în cadrul acestei proceduri încorporează o manifestare irevocabilă de voinţă pentru parcurgerea procedurii abreviate.

procedurii abreviate. Caracterul obligatoriu al acestei activităţi procesuale este corelativ dreptului inculpatului de a opta pentru procedura abreviată. Instanţa trebuie să depună suficiente diligenţe în cadrul ascultării pentru a fi deplin convinsă că ***inculpatul cunoaşte*** acuzaţiile formulate împotriva sa ***şi recunoaşte efectiv*** toate acuzaţiile care i se aduc atât sub aspectul faptelor obiective, cât şi în privinţa poziţiei sale subiective faţă de activitatea infracţională; deopotrivă, instanţa trebuie să se asigure că inculpatul cunoaşte caracterul irevocabil al manifestării sale de voinţă privind judecata abreviată, după momentul încuviinţării procedurii abreviate sau cu privire la sfera soluţiilor care pot fi pronunţate în cauză, cu indicarea temeiurilor de achitare care sunt incompatibile cu procedura abreviată;

- poate beneficia de această procedură abreviată şi inculpatul care, având cunoştinţă de acuzaţiile factuale formulate împotriva sa, declară în mod explicit şi neechivoc că recunoaşte fapta de care este acuzat, astfel cum este descrisă în actul de sesizare a instanţei, însă înţelege să uzeze de dreptul la tăcere faţă de solicitarea instanţei de a relata în detaliu faptele comise, ori în cazul în care instanţa doreşte să adreseze întrebări suplimentare; în ipoteza în care instanţa nu este lămurită cu privire la faptele recunoscute, poate dispune respingerea cererii de judecată potrivit procedurii abreviate, astfel că judecata se va desfăşura conform regulilor de drept comun;

În cazul participației penale, inculpatul poate beneficia de prevederile art. 396 alin. (10) C.proc.pen. doar dacă recunoaște atât participația sa, cât și participația persoanelor cu care se reține prin intermediul actului de sesizare că ar fi comis infracțiunea. În prezenta cauză, judecătorul fondului nu a manifestat niciun interes în a stabili poziția exactă a celor doi inculpați, nepreocupându-se să stabilească dacă se afla în prezența unei recunoașteri formale sau aceștia chiar recunosc acuzația care li se aduce (inclusiv participația celorlalți inculpați trimiși în judecată). Astfel, se impunea o audiere amănunțită a acestora pentru a stabili în concret aceste aspecte. Procedura simplificată a recunoașterii învinuirii nu este în sine incompatibilă cu exercitarea dreptului la tăcere. Cu toate acestea, atunci când circumstanțele cauzei impun ca inculpatul să clarifice anumite aspecte (cum este cazul prezentei cauze), iar instanța nu se poate considera lămurită fără o audiere detaliată, persoana acuzată nu va putea beneficia de prevederile art. 396 alin. (10) C.proc.pen. decât după ce dă declarații complete, iar instanța este convinsă că într-adevăr acesta recunoaște fapta astfel cum e ea descrisă în rechizitoriu. Momentul ascultării inculpatului, înainte ca instanța să se pronunțe asupra cererii acestuia de aplicare a procedurii simplificate, prezintă o deosebită importanță, întrucât acuzatul își exprimă fără echivoc poziția asupra faptelor reținute în sarcina acestuia, precizând și măsura în care recunoaște faptele descrise în actul de sesizare (total ori parțial). Numai în situația în care inculpatul recunoaște în totalitate faptele, descriindu-le cel puțin sumar, instanța se poate pronunța în cunoștință de cauză asupra cererii acestuia de a fi judecat potrivit procedurii simplificate, având în vedere și consecințele pe care o atare manifestare de voință le atrage (instanța nu administrează probe cu privire la situația de fapt, inculpatul poate fi condamnat în baza probelor administrate în faza de urmărire penală etc.). Curtea observă că omisiunea instanței de a-l asculta pe inculpat, înainte de a se pronunța asupra cererii sale de aplicare a

procedurii simplificate, nu poate fi suplinită de declarația formală dată de inculpat, în ședință publică, în sensul că recunoaște comiterea faptelor deduse judecății, fără a particulariza în niciun mod aceste împrejurări. Necesitatea audierii detaliate a inculpaților se impune și pentru respectarea dreptului la un proces echitabil al celorlalți inculpați. Astfel, în cazul în care o depoziție poate servi într-o măsură considerabilă drept bază pentru o condamnare, atunci, indiferent dacă a fost făcută de un martor în sens strict sau de un co-acuzat (în noțiunea autonomă de martor folosită de Convenția Europeană fiind inclus și un coacuzat), inculpatul are dreptul de a pune întrebări persoanei de la care provine declarația. Raportat la aceste aspecte, pentru respectarea dublului grad de jurisdicție se impune trimiterea cauzei spre rejudecare *(C.A. București, secția I penală, decizia nr. 434 din 29 mai 2020, în Cpp Ad 3., p. 167).*

- după ascultarea inculpatului, instanța de judecată ***pune în discuția*** procurorului, persoanei vătămate și a părților a solicitării inculpatului ca judecata să se desfășoare potrivit procedurii abreviate;

- *în urma dezbaterilor* instanța dispune *prin încheiere*, ce poate fi atacată cu apel odată cu fondul[1], una dintre următoarele ***soluții***:

(i) admite cererea de judecată potrivit procedurii abreviate atunci când sunt îndeplinite condițiile menționate mai sus; această dispoziție a instanței nu poate fi echivalată sau percepută ca o soluție în principiu, legiuitorul stabilind efectele imediate ale dispoziției instanței de încuviințate a procedurii[2];

(ii) respinge cererea de judecată potrivit procedurii abreviate atunci când nu sunt îndeplinite condițiile menționate mai sus; în acest caz, instanța continuă judecarea cauzei potrivit procedurii de drept comun.

- așadar, simpla manifestare de voință a inculpatului de a i se aplica procedura judecății în cazul recunoașterii învinuirii nu conduce în mod automat la declanșarea procedurii abreviate, instanța putând respinge o asemenea solicitare și trece la judecarea cauzei potrivit procedurii de drept comun, urmând a fi administrate probe în cursul cercetării judecătorești;

- după admiterea cererii de judecată potrivit procedurii abreviate, inculpatul nu mai poate reveni pe parcursul procesului penal asupra opțiunii sale de a fi judecat potrivit procedurii abreviate, manifestarea sa de voință fiind ***irevocabilă*** (în cazurile în care legiuitorul ar fi dorit să prevadă o asemenea posibilitate de revenire, ar fi prevăzut-o în mod expres: de pildă, renunțarea la apel);

---

[1] Astfel, nu este formularea unei căi ordinare de atac (apelul sau contestația) împotriva încheieri prin care instanța se pronunță asupra cererii inculpatului de judecată abreviată.

[2] *În acest sens*, în literatura juridică (*V. Văduva*, op. cit., p. 134) s-a arătat că „nu există posibilitatea unei admiteri în principiu a cererii inculpatului și apoi, abia odată cu deliberarea asupra fondului cauzei, să se dea o soluție finală asupra acesteia. (...) Dacă instanța ar admite în principiu cererea ori ar amâna pronunțarea sau ar lua act de manifestarea de voință a inculpatului fără să se pronunțe în vreun fel ar pune părțile în situația de a nu cunoaște clar limitele exercitării drepturilor procesuale, putând avea surpriza ca, la momentul soluției pe fond, să constate că aceasta vine în contradicție cu modul de exercitare a drepturilor, apreciat de acestea ca fiind aplicabil. Or, această imprevizibilitate ar echivala cu afectarea dreptului la un proces echitabil".

Odată făcută opţiunea pentru aplicarea cercetării judecătoreşti abreviate, instanţa nu mai poate reveni asupra dispoziţiei de admitere a cererii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 52 din 10 februarie 2016)*.

8.4. Judecata potrivit procedurii abreviate

- în cadrul acestei proceduri, ***cercetarea judecătorească este abreviată limitându-se, în esenţă, numai la administrarea probei cu înscrisuri***; astfel, după deschiderea procedurii abreviate, instanţa poate încuviinţa inculpatului, persoanei vătămate, părţii civile sau părţii responsabile civilmente *numai administrarea probei cu înscrisuri*; în acest cadru, după admiterea cererii de judecată potrivit procedurii abreviate instanţa întreabă părţile şi persoana vătămată dacă propun administrarea de probe cu înscrisuri;

- faţă de natura procedurii, apreciez că procurorul nu poate solicita suplimentarea probatoriului în acuzare cu înscrisuri, aceasta epuizându-şi rolul în legătură cu administrarea probelor odată cu recunoaşterea de către inculpat a situaţiei de fapt descrise în actul de sesizare în contextul necontestării probelor administrate în cursul urmăririi penale; aşadar, art. 374 alin. (4) C.proc.pen. acordă dreptul de a propune proba cu înscrisuri numai părţilor şi persoanei vătămate;

- ***înscrisurile pot fi solicitate atât în circumstanţiere*** pentru a fi avute la individualizarea tratamentului sancţionator (de pildă, înscrisuri referitoare la situaţia personală sau la starea de sănătate a inculpatului, la studiile pe care le-a urmat sau le urmează, caracterizări de la locul de muncă etc.), ***cât şi cu privire la propoziţii probatorii ce ţin de acţiunea penală şi cea civilă, avându-se în vedere limitele învestirii instanţei*** (de exemplu, fişa postului eliberată de angajator pentru a fi dovedită sfera atribuţiilor de serviciu, încheierea unei tranzacţii cu privire la modalitatea de reparare a prejudiciului etc.);

- legea nu impune o limită a obiectului probei în cadrul procedurii abreviate; astfel, persoana vătămată/partea civilă poate solicita proba cu înscrisuri prin care să urmărească crearea unei situaţii mai grele inculpatului, în limitele factuale ale sesizării instanţei şi recunoscute de inculpat (de pildă, proba cu înscrisuri se poate solicita pentru a se dovedi că fapta a fost comisă în timpul nopţii, care poate atrage schimbarea încadrării juridice prin reţinerea unei variante agravate); tot astfel, inculpatul poate solicita proba cu înscrisuri pentru a dovedi că fapta recunoscută nu este tipică, obiectivă sau că există o cauză de nepedepsire ori o ipoteză de încetare a procesului penal (de pildă, se poate solicita proba cu înscrisuri pentru a se dovedi că nu are calitatea de subiect activ calificat);

- instanţa încuviinţează înscrisurile care sunt relevante şi utile cauzei, acestea putând fi prezentate la termenul la care instanţa a admis cererea de judecată potrivit procedurii abreviate sau la un termen ulterior, acordat în acest scop; *pentru prezentarea de înscrisuri instanţa nu poate acorda decât* ***un singur termen***; cred că dispoziţiile art. 377 alin. (2) C.proc.pen. nu instituie un termen imperativ, ci de recomandare, astfel că depăşirea acestuia în scopul reconstrucţiei adevărului, dar cu menţinerea exigenţelor de celeritate specifice procedurii nu va avea drept consecinţă

decăderea părții din dreptul la probă și imposibilitatea administrării probei cu înscrisuri încuviințate[1];

- în ipotezele cu totul excepționale, în care *numai sub aspectul laturii civile* dovedirea pretențiilor părții civile se poate face numai prin administrarea probei cu martori, iar nu prin înscrisuri, iar audierea martorilor este posibilă chiar la primul termen de judecată sau prin acordarea unui singur termen, nefiind întârziată substanțial soluționarea acțiunii penale, apreciez că disjungerea laturii civile a cauzei ar fi o soluție disproporționată, exigențele soluționării cu celeritate a cauzei în ansamblu fiind prioritare; în astfel de situații, în care nu se poate reține vreo vătămare a drepturilor procesuale ale vreuneia dintre părțile acțiunii civile, consider că ar fi posibilă audierea martorilor sub aspectul laturii civile la primul termen de judecată sau la singurul termen acordat în acest scop, iar apoi instanța să procedeze la judecata atât a laturii penale, cât și a laturii civile a cauzei potrivit procedurii abreviate; în această situație nu se poate reține incidența vreunei sancțiuni procesuale care să afecteze ansamblul procedurii abreviate, fiind respectată și exigența de celeritate a procedurii;

- instanța de judecată poate dispune ***disjungerea acțiunii civile*** de acțiunea penală atunci când, pentru soluționarea laturii civile, este necesară administrarea unui probatoriu mai vast sau care presupune acordarea mai multor termene, astfel că, în lipsa separării celor două laturi ale procesului penal, se poate ajunge la o întârziere substanțială a soluționării acțiunii penale; deopotrivă, disjungerea acțiunii civile se impune și în vederea protecției efective a prezumției de nevinovăție a coinculpaților care nu recunosc săvârșirea infracțiunii și pentru care procesul penal continuă în cauza disjunsă potrivit procedurii de drept comun;

- există și cauze penale în care nu se impune disjungerea acțiunii civile de cea penală, cum ar fi cele în care determinarea cuantumului prejudiciului este esențială pentru reținerea tipicității faptei sau pentru a distinge între forma de bază a infracțiunii și cea agravată și, implicit, între regimul de sancționare al acestora;

- pot exista situații în care, ulterior soluției de disjungere a acțiunii civile de acțiunea penală, acestea să fie reunite; astfel, în cazurile prevăzute de art. 377 alin. (5) C.proc.pen. sau de art. 395 alin. (2) C.proc.pen., dacă instanța consideră că se impune efectuarea cercetării judecătorești în latura penală, deoarece probatoriul administrat în cadrul urmăririi penale și cercetării judecătorești abreviate nu este suficient pentru reconstrucția adevărului, va putea dispune și reunirea acțiunii civile la acțiunea penală;

- dacă instanța constată, din oficiu, la cererea procurorului, a părților sau a persoanei vătămate, că ***încadrarea juridică*** dată faptei prin actul de sesizare trebuie schimbată, este obligată să pună în discuție noua încadrare și să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă;

- regulile procedurale generale stipulate de art. 386 C.proc.pen. se aplică în totalitate și în cadrul procedurii abreviate; astfel, instanța trebuie să atragă atenția inculpatului și cu privire la posibilitatea amânării cauzei, nu numai referitor la

[1] Poate prezenta relevanță, în sensul acestei concluzii, și faptul că părțile și persoana vătămată au dreptul de a propune administrarea probei cu înscrisuri și în fața instanței de apel.

posibilitatea lăsării cauzei mai la urmă, în vederea realizării unei apărări concrete şi efective;

- consecutiv *DCC nr. 250/2019*, *schimbarea încadrării juridice* a faptelor descrise în actul de sesizare se poate realiza şi în cadrul acestei proceduri, instanţa pronunţându-se, de regulă, prin încheiere[1]; schimbarea încadrării juridice se dispune ulterior începerii procedurii abreviate;

- prin intermediul schimbării încadrării juridice nu se pot extinde limitele sesizării instanţei, încadrarea urmând a fi determinată în funcţie de faptele şi persoana cu care a fost sesizată instanţă; deopotrivă, pe această cale nu se poate reveni asupra manifestării irevocabile de voinţă ca judecata să se desfăşoare potrivit procedurii abreviate care are ca premisă recunoaşterea în totalitate a acuzaţiilor factuale descrise în actul de sesizare şi nici nu se poate reţine o altă situaţie de fapt decât cea cuprinsă în actul de sesizare şi recunoscută (de pildă, nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice din omor în loviri sau vătămări cauzatoare de moarte ori în ucidere din culpă, pentru că, în acest fel, se revine asupra recunoaşterii învinuirii care trebuie să vizeze şi tipicitatea subiectivă a faptei comise; tot astfel, după admiterea judecăţii potrivit procedurii abreviate nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice din viol agravat, cu care a fost sesizată instanţa, în act sexual cu un minor pe motiv că din probe rezultă că persoana vătămată şi-a exprimat totuşi consimţământul la întreţinerea raportului sexual); în ambele situaţii cred că cererea de schimbare a încadrării juridice, indiferent de titularul ei, trebuie respinsă ca inadmisibilă;

- instanţa poate dispune reţinerea fie a unei încadrări juridice mai favorabile inculpatului, fie a unei încadrări juridice mai severe prin raportare la faptele cu care procurorul a dispus sesizarea instanţei şi care au fost recunoscute de inculpat; inculpatul care a recunoscut faptele care fac obiectul acuzaţiei penale nu mai poate reveni asupra opţiunii de judecată potrivit procedurii abreviate dacă după începerea acesteia instanţa dispune schimbarea încadrării juridice, reţinând o infracţiune mai gravă;

- dacă noua încadrare juridică vizează o infracţiune pentru care este necesară plângerea prealabilă a persoanei vătămate, instanţa de judecată cheamă persoana vătămată şi o întreabă dacă înţelege să facă plângere prealabilă. În situaţia în care persoana vătămată formulează plângere prealabilă, instanţa continuă cercetarea judecătorească, în caz contrar dispunând încetarea procesului penal;

- potrivit art. 377 alin. (5) C.proc.pen. în ipoteza în care, ***pentru stabilirea încadrării juridice***, precum şi dacă, după schimbarea încadrării juridice, ***este necesară administrarea altor probe***, instanţa, luând concluziile procurorului, părţilor ori ale persoanei vătămate, *dispune efectuarea cercetării judecătoreşti*; rezultă astfel că dispoziţia instanţei relativă la desfăşurarea judecăţii potrivit procedurii abreviate ***este revocabilă***[2], instanţa revenind asupra acesteia şi procedând la efectuarea cercetării

[1] A se vedea *Secţiunea a 13-a* de mai jos cu privire la analiza mecanismului procedural de schimbare a încadrării juridice, precum şi pentru excepţiile în care instanţa poate schimba încadrarea chiar prin sentinţă/decizie.

[2] Se remarcă, aşadar, că deşi opţiunea inculpatului este irevocabilă, aceasta nu va conduce în toate cazurile la judecarea cauzei potrivit procedurii abreviate, deoarece începerea procedurii de către instanţă este revocabilă.

judecătoreşti; în acest cadru, persoana vătămată, părţile şi procurorul pot propune administrarea de probe prin raportare la propoziţii probatorii factuale apte să servească la stabilirea încadrării juridice (*în prima ipoteză*), sau pentru reconstrucţia adevărului prin raportare la limitele factuale ale sesizării şi la noua încadrare juridică (*în cea de-a doua ipoteză*); şi în cazul în care procesul penal început în condiţiile procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii continuă în aceste condiţii cu administrarea de probe, iar în urma deliberării instanţa constată o dublă identitate (fapta recunoscută de inculpat este aceeaşi cu fapta pe care instanţa apreciază că trebuie să fie reţinută în urma administrării probatoriului), inculpatul va beneficia de efectul de reducere a limitelor de pedeapsă prevăzut de art. 396 alin. (10) C.proc.pen.;

- cercetarea judecătorească va continua în condiţiile dreptului comun şi în ipoteza în care instanţa dispune schimbarea încadrării juridice într-o infracţiune pentru care legea prevede pedeapsa detenţiunii pe viaţă (de pildă, din infracţiunea de omor în omor calificat comis în condiţiile stării de provocare sau de o persoană care a mai comis anterior un omor);

- după parcurgerea cercetării judecătoreşti abreviate, instanţa va acorda cuvântul în ***dezbateri*** procurorului, persoanei vătămate şi părţilor, potrivit regulilor generale de desfăşurare a dezbaterilor, precum şi ***ultimul cuvânt inculpatului***;

- tot o ipoteză de ***revocare a dispoziţiei instanţei de judecată potrivit procedurii abreviate*** în cazul recunoaşterii învinuirii este stipulată de art. 395 alin. (2) C.proc.pen.; astfel, după ce instanţa a admis cererea de judecată abreviată, a administrat proba cu înscrisuri, a dezbătut cauza şi a luat act de ultimul cuvânt al inculpatului, în stadiul deliberării poate constata că opţiunea iniţială pentru procedura abreviată a fost eronată, fiind necesară administrarea şi a altor probe în afară de înscrisuri pentru reconstrucţia adevărului; în aceste condiţii instanţa va pune în discuţia părţilor atât propoziţiile probatorii cu privire la care consideră că trebuie suplimentată probaţiunea, cât şi probele pe care le consideră relevante pentru judecarea cauzei; persoana vătămată, părţile şi procurorul pot propune administrarea de probe relevante şi utile pentru judecarea cauzei; şi în cazul în care procesul penal început în condiţiile procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii continuă în aceste condiţii cu administrarea de probe, iar în urma deliberării instanţa constată o dublă identitate (fapta recunoscută de inculpat este aceeaşi cu fapta pe care instanţa apreciază că trebuie să fie reţinută în urma administrării probatoriului), inculpatul va beneficia de efectul de reducere a limitelor de pedeapsă prevăzut de art. 396 alin. (10) C.proc.pen.

8.5. Efectele judecării cauzei potrivit procedurii abreviate

- admiterea procedurii abreviate produce ***cumulativ*** următoarele **două efecte principale**:

(i) un efect procedural, constând în soluţionarea cauzei fără a se mai proceda la administrarea ansamblului probatoriului în cursul cercetării judecătoreşti; prin urmare, cauza este soluţionată cu celeritate, de regulă, la un singur termen de judecată;

(ii) un efect de drept substanţial, deoarece inculpatul beneficiază de reducerea **cu o treime** a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege (*atât a minimului special, cât şi a*

maximului special), în cazul pedepsei închisorii, şi de reducerea **cu o pătrime** a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege, în cazul pedepsei amenzii (*atât a minimului special, cât şi a maximului special al zilelor-amendă prevăzut de lege*[1]); este astfel reglementată în dispoziţiile art. 396 alin. (10) C.proc.pen. o cauză legală de reducere a pedepsei (*normă de drept penal substanţial*); în cazul în care norma de incriminare stipulează pedepse alternative, mai întâi, instanţa va trebui să decidă, prin raportare la criteriile prevăzute de art. 74 C.pen., pe care dintre pedepse urmează să o aplice în cauză, iar apoi să reducă limitele speciale prevăzute de lege;

- judecata potrivit procedurii abreviate nu are ca efecte reducerea limitelor de timp pentru care pot fi aplicate pedepse complementare şi nici transformarea aplicării acestora din obligatorie în facultativă; deopotrivă, legea nu prevede niciun efect al judecăţii abreviate cu privire la măsurile de siguranţă;

- alături de efectul substanţial al judecăţii potrivit procedurii abreviate, în cazul recunoaşterii învinuirii pot fi reţinute şi alte cauze de atenuare la individualizarea pedepsei; de pildă, atunci când infractorul săvârşeşte o tentativă la infracţiunea de vătămare corporală, prevăzută de 194 C.pen., pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani închisoare, iar instanţa, în urma judecării potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii, reţine şi existenţa stării de provocare, la stabilirea pedepsei se va avea în vedere că, potrivit art. 33 alin. (2) C.pen., în cazul reţinerii tentativei, limitele de pedeapsă se reduc la jumătate (de la 1 an la 3 ani şi 6 luni închisoare), iar apoi, prin aplicarea dispoziţiilor art. 76 alin. (1) C.pen. referitoare la efectul circumstanţelor atenuante, potrivit căruia limitele de pedeapsă se reduc cu o treime în situaţia reţinerii unei circumstanţe atenuante, rezultă că limitele de pedeapsă se reduc din nou, ajungându-se la pedeapsa închisorii de la 9 luni la 2 ani şi 6 luni; în final, ca urmare a aplicării dispoziţiilor art. 396 alin. (10) C.proc.pen. aceste limite vor fi reduse cu încă o treime, rezultând că limitele de pedeapsă între care instanţa va trebui să se orienteze sunt de la 6 luni la un an şi 8 luni închisoare;

- în cazul *inculpaţilor care au comis infracţiuni în minorat* (chiar dacă la momentul judecăţii cauzei sunt majori) efectul de drept substanţial se obiectivează în primul rând la alegerea măsurii educative[2]; astfel, instanţa poate opta pentru o măsură educa-

---

[1] În cazul pedepsei amenzii se reduce numai numărul zilelor amendă, nu şi cuantumul zilei-amendă. Judecata potrivit procedurii abreviate produce doar efecte indirecte cu privire la amenda aplicată alături de pedeapsa închisorii potrivit art. 62 C.pen., deoarece limitele speciale ale acesteia se stabilesc în funcţie de pedeapsa închisorii efectiv aplicate, care poate fi influenţată de limitele reduse de pedeapsă. Prin urmare, limitele speciale prevăzute de art. 62 alin. (2) C.pen. nu vor fi reduse cu o pătrime în cazul judecăţii abreviate.

[2] Art. 114 alin. (1) C.pen. stabileşte *cu titlu de principiu* că faţă de minorul care, *la data săvârşirii infracţiunii*, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani *se ia o măsură educativă neprivativă de libertate*; *ca excepţie*, art. 114 alin. (2) C.pen. prevede *posibilitatea* instanţei ca, în raport cu gravitatea infracţiunii săvârşite şi cu periculozitatea infractorului, evaluată potrivit criteriilor generale prevăzute de art. 74 alin. (1) lit. a)-g) C.pen., să dispună faţă de minorul care, *la data săvârşirii infracţiunii*, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani o măsură educativă privativă de libertate, în următoarele *două cazuri*: *a)* dacă a mai săvârşit o infracţiune pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracţiunii pentru care este judecat; *b)* atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă.

tivă neprivativă de libertate în considerarea atitudinii procesuale sincere a inculpatului sau poate aplica o măsură educativă mai puţin severă (de pildă, măsura educativă neprivativă de libertate a supravegherii poate fi apreciată ca fiind mai adecvată faţă de atitudinea sinceră a inculpatului minor faţă de măsura asistării zilnice); în cazul în care instanţa apreciază că în cauză se impune aplicarea unei ***măsuri educative privative de libertate***, parcurgerea procedurii abreviate poate conduce la stabilirea măsurii mai puţin severe a internării într-un centru educativ; în toate cazurile în care instanţa optează pentru stabilirea unei măsuri educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun aceste măsuri, prevăzute de lege, se reduc cu o treime; astfel, ***măsura internării într-un centru educativ*** se poate dispune pe o perioadă *determinată*, cuprinsă ***între 8 luni şi 2 ani***, în vreme ce ***internarea într-un centru de detenţie*** se dispune pe o perioadă *determinată*, cuprinsă ***între un an şi 4 luni şi 3 ani şi 4 luni***, dacă pentru infracţiunea comisă legea prevede pedeapsa închisorii mai mică de 20 de ani, respectiv ***între 3 ani şi 4 luni şi 10 ani***, în cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detenţiunea pe viaţă;

- judecarea potrivit procedurii abreviate nu conferă inculpatului un drept la aplicarea minimului special al pedepsei redus cu o treime/o pătrime, respectiv al minimului măsurii educative privative de libertate, instanţa de judecată urmând a proceda la individualizarea judiciară a pedepselor/măsurilor educative (privative sau neprivative de libertate) prin raportare la criteriile prevăzute de art. 74 C.pen. având în vedere limitele speciale reduse al pedepsei/măsurilor educative privative de libertate; deopotrivă, inculpatul nu dobândeşte un drept la obţinerea amânării aplicării pedepsei, ori a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei ori la aplicarea unei măsuri educative neprivative de libertate;

- faptul că judecata se desfăşoară potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii nu atrage *per se* o modificare sau înlocuire a temeiurilor arestării preventive/arestului la domiciliu; instanţa de judecată poate dispune condamnarea inculpatului şi aplica o pedeapsă între limitele reduse cu executare în regim de detenţie şi menţine starea de arest în măsura în care privarea de libertate este necesară şi proporţională cu scopul urmărit; mai mult decât atât, în cursul urmăririi penale, faptul că inculpatul recunoaşte integral faptele de care este acuzat în faţa procurorului şi declară că intenţionează să uzeze de procedura abreviată după trimiterea sa în judecată nu constituie un impediment la luarea sau prelungirea măsurii arestării preventive/arestului la domiciliu, organele judiciare urmând a aprecia în funcţie de ansamblul condiţiilor necesare pentru dispunerea unei măsuri preventive dacă în acest context acestea mai sunt proporţionale cu scopul urmărit.

8.6. Cazuri speciale în care inculpatul beneficiază doar de efectul de drept substanţial al procedurii abreviate

- art. 396 alin. (10) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016 prevede **cinci cazuri** în care, deşi procesul penal se desfăşoară în tot sau în parte potrivit regulilor de drept comun, inculpatul ***beneficiază totuşi de efectul de drept substanţial specific procedurii abreviate faţă de lipsa unei culpe procesuale în legătură cu pierderea efectului procedural***:

1. când instanţa, **deşi a admis** cererea inculpatului de a fi judecată potrivit procedurii abreviate, **efectuează totuşi cercetarea judecătorească *numai pentru stabilirea încadrării juridice***, iar în urma acesteia **reţine situaţia de fapt care fusese, *ab initio*, recunoscută de către inculpat**;

2. când instanţa, **deşi a admis** cererea inculpatului de a fi judecată potrivit procedurii abreviate, dispune schimbarea încadrării juridice şi apoi apreciază că este necesară administrarea altor probe efectuând cercetarea judecătorească, iar în urma acesteia **reţine situaţia de fapt care fusese, *ab initio*, recunoscută de către inculpat**;

3. când instanţa, **deşi a admis** cererea inculpatului de a fi judecată potrivit procedurii abreviate, după deliberare constată că pentru soluţionarea acţiunii penale se impune administrarea altor probe în afara înscrisurilor, dispunând repunerea cauzei pe rol şi efectuarea cercetării judecătoreşti, iar în urma acesteia **reţine situaţia de fapt care fusese, *ab initio*, recunoscută de către inculpat**;

4. când instanţa **a respins** cererea inculpatului de a fi judecat potrivit procedurii abreviate, a efectuat cercetarea judecătorească, iar în urma acesteia **reţine situaţia de fapt care fusese *ab initio* şi recunoscută de către inculpat**;

- astfel, prin O.U.G. nr. 18/2016, a fost înlăturată o situaţie de evidentă inechitate rezultată din vechea reglementare, potrivit căreia ***nu se puteau aplica efectele de drept substanţial inculpatului care a recunoscut de bună-credinţă faptele comise înainte de începerea cercetării judecătoreşti***, însă aceste fapte nu coincideau cu cele descrise în actul de sesizare, motiv pentru care instanţa nu a putut admite cererea inculpatului de a fi judecat potrivit procedurii abreviate; potrivit noii reglementări, *va fi posibilă obţinerea efectelor de drept substanţial şi în cazul în care inculpatul recunoaşte de bună-credinţă faptele comise înainte de începerea cercetării judecătoreşti, însă procedura abreviată nu poate fi urmată din cauza erorilor actului de sesizare, dacă în urma efectuării cercetării judecătoreşti instanţa reţine* ***aceeaşi situaţie de fapt*** *cu cea recunoscută de către inculpat*; în acest context evidenţiem exemplificativ următoarele ipoteze de aplicare a acestui caz:

a) *obţinerea efectelor de drept substanţial în urma schimbării încadrării juridice faţă de situaţia de fapt reţinută de instanţă şi recunoscută ab initio de inculpat:* inculpatul este acuzat de comiterea unei tâlhării, iar înainte de începerea cercetării judecătoreşti recunoaşte comiterea doar a unui furt, subliniind că nu a agresat persoana vătămată; în urma efectuării cercetării judecătoreşti instanţa reţine că fapta comisă de inculpat este aceea de furt (recunoscută), iar nu cea de tâlhărie, dispune schimbarea încadrării juridice a faptei reţinute şi, dacă nu a fost încheiat un acord de mediere între inculpat şi persoana vătămată (în cazurile prevăzute de art. 231 C.pen.), face aplicarea efectelor de drept substanţial prevăzute de art. 396 alin. (10) C.proc.pen.;

b) *obţinerea efectelor de drept substanţial în urma achitării inculpatului pentru una sau mai multe dintre infracţiunile de care a fost acuzat şi reţinerii situaţiei de fapt recunoscute ab initio de inculpat:* inculpatul este acuzat de comiterea a două infracţiuni de şantaj, recunoscând numai una dintre acestea înainte de începerea cercetării judecătoreşti şi arătând în mod explicit că nu a comis şi cea de-a doua infracţiune; în urma efectuării cercetării judecătoreşti instanţa constată comiterea numai a infracţiunii de şantaj recunoscute, dispune achitarea inculpatului în temeiul

art. 16 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., pentru cea de-a doua infracţiune, şi face aplicarea efectelor de drept substanţial prevăzute de art. 396 alin. (10) C.proc.pen.;

c) ***obţinerea efectelor de drept substanţial în urma reţinerii de către instanţă a unei alte dinamici a situaţiei de fapt cu care a fost sesizată, conformă cu declaraţiile iniţiale ale inculpatului de recunoaştere a acuzaţiei:*** inculpatul acuzat de săvârşirea unei infracţiuni de furt împreună cu alte două persoane, recunoaşte comiterea infracţiunii de furt, arătând că a acţionat singur, iar ceilalţi coinculpaţi nu au avut cunoştinţă de intenţiile sale infracţionale şi nici nu l-au determinat sau sprijinit la comiterea faptei; în urma efectuării cercetării judecătoreşti instanţa constată comiterea infracţiunii de furt doar de către inculpatul care a recunoscut *ab initio* şi care nu a putut beneficia de procedura abreviată, deoarece situaţia de fapt recunoscută nu coincidea cu cea descrisă în actul de sesizare; în acest caz, instanţa va dispune achitarea coinculpaţilor, înlăturarea circumstanţei agravante legale prevăzute de art. 77 lit. a) C.pen. (săvârşirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună) şi va face aplicarea efectelor de drept substanţial prevăzute de art. 396 alin. (10) C.proc.pen.;

d) ***obţinerea efectelor de drept substanţial în urma reconfigurării unităţii legale de infracţiune şi reţinerii situaţiei de fapt recunoscute ab initio de inculpat:*** inculpatul este trimis în judecată pentru comiterea unei infracţiuni continuate de abuz în serviciu constând în realizarea a 15 acte materiale de executare în baza aceleiaşi rezoluţii infracţionale; inculpatul recunoaşte comiterea a 10 acte materiale de executare, subliniind că celelalte 5 nu au fost comise de acesta, întrucât în perioada în care se susţine de procuror că şi-a exercitat abuziv atribuţiile de serviciu era în concediu legal de odihnă; în cazul în care, după efectuarea cercetării judecătoreşti, instanţa constată că sunt dovedite dincolo de orice bănuială rezonabilă numai cele 10 acte de executare ce intră în cuprinsul infracţiunii continuate, iar pentru celelalte 5 probatoriul administrat nu este apt să înlăture prezumţia de nevinovăţie, I.C.C.J.[1] a apreciat că „nu se poate dispune pentru o parte dintre acţiunile ce intră în conţinutul infracţiunii continuate achitarea, iar pentru alte acte de executare ale aceleiaşi infracţiuni continuate condamnarea inculpatului, întrucât acţiunile care prezintă fiecare în parte conţinutul aceleiaşi infracţiuni nu reprezintă infracţiuni distincte cu care instanţa a fost sesizată şi asupra cărora să se pronunţe. În această situaţie, instanţa a fost sesizată cu o singură infracţiune de înşelăciune continuată, urmând să pronunţe o soluţie unică pentru actele materiale dovedite, cu excluderea din conţinutul infracţiunii a acţiunilor nedovedite, în acest mod nefiind afectată unitatea legală de infracţiune"; în acelaşi sens, în doctrină[2] a fost prezentată şi o altă soluţie recentă a instanţei supreme în care s-a reţinut că „nu se poate dispune schimbarea încadrării juridice prin reţinerea a două infracţiuni distincte, aflate în concurs, pe considerentul dezincriminării unora dintre actele materiale ce compun infracţiunea, în condiţiile în care în cursul cercetării judecătoreşti nu au apărut elemente care să înlăture unitatea legală a infracţiunii reţinute în sarcina inculpatului. Într-o asemenea situaţie, ***unitatea infracţiunii impune pronunţarea unei soluţii unice***, restrângerea activităţii infracţionale dato-

---

[1] A se vedea I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2647/2012 (*www.scj.ro*).

[2] A se vedea *I.C.C.J., secţia penală, sentinţa nr. 460/2014*, apud *G. Bodoroncea*, în *G. Bodoroncea et alii*, Codul penal. Comentariu pe articole, op. cit., p. 114.

rându-se modificărilor legislative şi nu schimbărilor apărute, în cursul cercetării judecătoreşti, cu privire la elemente ce caracterizează situaţia de fapt"; aşadar, instanţa va face aplicarea efectelor de drept substanţial prevăzute de art. 396 alin. (10) C.proc.pen. cu privire la infracţiunea continuată de abuz în serviciu constând în realizarea a 10 acte de executare.

8.7. Soluţii şi elemente de individualizare a regimului sancţionator

În urma deliberării instanţa poate dispune una dintre următoarele ***soluţii***:

(i) achitarea [de pildă, în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen., în situaţia în care fapta pentru care inculpatul a fost trimis în judecată şi pe care a recunoscut-o nu este infracţiune, ci o contravenţie, sau când aceasta a fost dezincriminată după trimiterea sa în judecată, ori atunci când inculpatul a recunoscut integral fapta pentru care a fost trimis în judecată, însă acesta nu are calitatea specială prevăzută de lege pentru a fi autor al infracţiunii (subiect activ nemijlocit calificat)];

- prin ***decizia nr. 4/RIL/2019***, I.C.C.J. a apreciat că în ipoteza în care instanţa a admis cererea inculpatului de judecare în procedura simplificată a recunoaşterii învinuirii, iar cauza a fost judecată potrivit acestei proceduri, *nu este posibilă pronunţarea unei hotărâri de achitare întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a şi lit. c) C.proc.pen.*;

- în cazul în care instanţa, cu ocazia deliberării, nu este lămurită asupra împrejurărilor de fapt ale cauzei, nu va dispune achitarea, ci repunerea cauzei pe rol, caz în care procesul va urma regulile procedurii de drept comun.

(ii) încetarea procesului penal (de exemplu, în cazul în care termenul special al prescripţiei răspunderii penale se împlineşte până la data pronunţării soluţiei instanţei);

(iii) renunţarea la aplicarea pedepsei, în condiţiile art. 80 şi art. 82 C.pen.; în acest caz, efectul judecăţii potrivit procedurii abreviate se produce mai întâi la individualizarea tratamentului sancţionator, când în considerarea acestei proceduri instanţa poate aprecia că este proporţională dispunerea unei soluţii având la bază principiul oportunităţii, atunci când sunt întrunite condiţiile art. 80 C.pen.; nu trebuie omis însă faptul că, în ipoteza în care se dispune anularea renunţării aplicării pedepsei în temeiul art. 82 C.pen., instanţa va stabili pedeapsa în limitele reduse ca urmare a judecăţii abreviate[1];

---

[1] Instanţa competentă să se pronunţe asupra anulării renunţării la aplicarea pedepsei este cea care judecă ori a judecat în primă instanţă infracţiunea ce ar putea atrage anularea; această instanţă, constatând incidenţa dispoziţiilor art. 82 alin (1) C.pen., va proceda după cum urmează:

a) *va stabili pedeapsa pentru infracţiunea dedusă judecăţii care atrage anularea renunţării (în ipoteza în care aceasta este concurentă cu infracţiunea pentru care s-a dispus renunţarea) potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei prevăzute de art. 74 C.pen.;* nu prezintă importanţă dacă pedeapsa stabilită este amenda sau închisoarea;

b) *va dispune anularea renunţării la aplicarea pedepsei;*

c) *va stabili pedeapsa pentru infracţiunea cu privire la care anterior se dispusese renunţarea* [având în vedere criteriile generale de individualizare a pedepsei, dar şi particularităţile procedurale (de pildă, se va da eficienţă dispoziţiilor art. 396 alin. (10) C.proc.pen. dacă procesul în care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei s-a desfăşurat potrivit procedurii

(iv) stabilirea pedepsei şi amânarea aplicării acesteia în condiţiile art. 83-90 C.pen.;

(v) condamnarea (cu executarea pedepsei în regim de detenţie sau cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei) avându-se în vedere la individualizarea pedepselor limitele reduse potrivit art. 396 alin. (10) C.proc.pen.;

(vi) aplicarea unei măsuri educative privative sau neprivative de libertate.

În cazul în care judecata s-a desfăşurat potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii vinovăţiei, dacă în actul de sesizare procurorul a reţinut circumstanţa atenuantă legală a provocării cu privire la ambele infracţiuni pentru care inculpatul a fost trimis în judecată, pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală, instanţa nu poate înlătura aplicarea circumstanţei atenuante pentru una dintre infracţiuni, în absenţa cercetării judecătoreşti din care să rezulte o modificare a stării de fapt reţinute în actul de sesizare a instanţei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2334/2011, www.scj.ro).*

- în cazul în care inculpatul judecat potrivit procedurii abreviate beneficiază **şi de alte cauze legale de reducere a pedepsei** [cum ar fi cele prevăzute de art. 15 din Legea nr. 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, republicată[1], de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor, republicată[2], ori de art. 19 din O.U.G. nr. 43/2002 privind D.N.A.[3]] limitele pedepsei la care se

---

abreviate a recunoaşterii învinuiri]; instanţa trebuie să respecte dispoziţiile din hotărârea penală definitivă care a intrat în puterea lucrului judecat, neputând să le nesocotească odată cu anularea renunţării la aplicarea pedepsei; cuantumul şi modalitatea de executare a pedepsei rămân la aprecierea instanţei;

d) *va aplica tratamentul sancţionator al pluralităţii de infracţiuni constatate* potrivit regulilor de drept comun.

[1] Potrivit art. 15 din Legea nr. 143/2000, republicată: „Persoana care a comis una dintre infracţiunile prevăzute la art. 2-9, iar în timpul urmăririi penale denunţă şi facilitează identificarea şi tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârşit infracţiuni legate de droguri beneficiază de *reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege*" (s.n., M.U.).

[2] Potrivit art. 19 din Legea nr. 682/2002, republicată: „Persoana care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1, şi care a comis o infracţiune gravă, iar înaintea sau în timpul urmăririi penale ori al judecăţii denunţă şi facilitează identificarea şi tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârşit astfel de infracţiuni beneficiază de *reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege*" (s.n., M.U.). Potrivit *deciziei nr. 3/HP/2018*, *„Efectele cauzei legale de reducere a pedepsei prevăzută de art. 19 din Legea nr. 682/2002 privind protecţia martorilor se produc exclusiv în cauza penală determinată, având ca obiect una sau mai multe infracţiuni comise de persoana care, înaintea sau pe parcursul urmăririi penale ori al judecăţii acelei cauze, a denunţat şi facilitat tragerea la răspundere penală a participanţilor la săvârşirea unor infracţiuni grave; autorul denunţului nu poate beneficia de reducerea la jumătate a limitelor speciale de pedeapsă în cauze penale distincte, chiar dacă au ca obiect infracţiuni concurente comise de acesta".*

[3] Potrivit art. 19 din O.U.G. nr. 43/2002, persoana care a comis una dintre infracţiunile atribuite de prezenta ordonanţă de urgenţă în competenţa D.N.A., iar în timpul urmăririi penale denunţă şi facilitează identificarea şi tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârşit astfel de infracţiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitei pedepsei prevăzute de lege.

va aplica reducerea prevăzută de art. 396 alin. (10) C.proc.pen. sunt cele reduse ca urmare a aplicării celorlalte cauze de reducere; în această ipoteză, efectele de drept substanţial prevăzute de art. 396 alin. (10) C.proc.pen. se vor produce cele din urmă;

- în privinţa laturii civile a procesului penal, instanţa se va pronunţa cu privire la acţiunea civilă odată cu acţiunea penală când pentru soluţionarea acesteia sunt suficiente probele administrate în cursul urmăririi penale şi înscrisurile noi depuse la dosar; când pentru dovedirea pretenţiilor civile este necesară administrarea altor probe decât înscrisurile, ori când administrarea probei cu înscrisuri pe latură civilă ar presupune acordarea a mai mult de un termen, instanţa, prin încheiere, va dispune, în principiu, disjungerea acesteia; când disjungerea nu este posibilă [de pildă, în cazul infracţiunii de abuz în serviciu care a avut ca urmare producerea unor consecinţe deosebit de grave (art. 309 C.pen. raportat la art. 297 C.pen.) când stabilirea întinderii prejudiciului este esenţială şi pentru soluţionarea acţiunii penale], instanţa va proceda la administrarea de probe cu celeritate numai sub aspectul acţiunii civile;

- având în vedere considerentele DCC nr. 235/2015, prin care s-a apreciat că dispoziţiile art. 488 alin. (2) C.proc.pen. sunt neconstituţionale faţă de limitarea motivelor de critică în apel a soluției instanței de fond prin care a fost admis sau respins acordul de recunoaștere a vinovăției, la cele referitoare la felul și cuantumul pedepsei și forma de executare a acesteia, precum și dispozițiile art. 488 alin. (2) C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016 prin care s-au stabilit aceleași limite devolutive ale apelului ca și în procedura de drept comun, prin raportare la calitatea procesuală a apelantului, apreciez că, în prezent, nu se mai poate susține că împotriva hotărârii pronunțate în urma procedurii abreviate inculpatul poate formula apel în ceea ce privește acțiunea penală *numai sub aspectul încadrării juridice și al individualizării pedepsei (principale, accesorii și complementare) ori a măsurii educative*; în privinţa efectului devolutiv al apelului se vor aplica regulile de drept comun adaptate însă contextului generat de opţiunile irevocabile ale inculpatului; astfel, în calea de atac a apelului, inculpatul ***nu poate renunța la opțiunea de a fi judecat potrivit procedurii abreviate*** și solicita judecata potrivit procedurii de drept comun; tot astfel, inculpatul nu poate solicita achitarea în temeiul art. 16 lit. a), b) teza a II-a sau c) C.proc.pen. învederând insuficienţa probelor în acuzare în condiţiile în care acesta a recunoscut în totalitate faptele de care a fost acuzat, asumând existenţa şi comiterea lor; deopotrivă, nu pot fi admise atitudinile procesuale abuzive prin care inculpatul (după ce a solicitat în primă instanță judecata potrivit procedurii abreviate și a obținut o soluție în limitele reduse de pedeapsă, profitând de faptul că este singurul apelant în cauză și de efectele *non reformatio in peius*) își clamează nevinovăția pe calea apelului, solicitând administrarea ansamblului probatoriu fie în fața instanței de control judiciar, fie ca urmare a trimiterii cauzei spre rejudecare;

- pe lângă critica *încadrării juridice și a individualizării pedepsei (principale, accesorii și complementare) ori a măsurii educative*, va putea face obiectul căii de atac și legalitatea parcurgerii procedurii abreviate față de existența unui viciu de consimțământ la momentul în care inculpatul a înțeles să opteze pentru procedura abreviată (de pildă, pentru existenţa unei constrângeri morale), ori analiza competenței materiale sau personale a primei instanţe, sau temeinicia soluţiei pronunţate faţă de

existenţa la momentul pronunţării în primă instanţă ori ulterior până la momentul pronunţării instanţei de apel a unui impediment la exercitarea acţiunii penale (de exemplu, după data pronunţării sentinţei primei instanţe a intervenit retragerea plângerii prealabile pentru comiterea infracţiunii de lovire sau alte violenţe de care era acuzat inculpatul);

- părţile sau persoana vătămată pot exercita calea de atac a apelului împotriva sentinţei pronunţate în procedura abreviată şi cu privire la legalitatea soluţiei de admitere a procedurii abreviate ori în ceea ce priveşte acţiunea civilă (sub toate aspectele); deopotrivă, pot fi criticate pe calea apelului soluțiile referitoare la măsurile de siguranță dispuse, cheltuielile judiciare, desființarea unor înscrisuri, măsurile asigurătorii etc.;

- în cazul în care faţă de inculpaţii care au uzat de procedura abreviată s-au dispus soluţii prin care s-a reţinut comiterea infracţiunii, iar faţă de inculpaţii care nu au recunoscut săvârşirea infracţiunii şi cu privire la care judecata a fost disjunsă s-a dispus achitarea printr-o hotărâre definitivă, poate fi incident cazul de revizuire prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. e) C.proc.pen., toate hotărârile care nu se pot reconcilia fiind supuse revizuirii.

Prima instanţă nu poate dispune admiterea cererii inculpatului de a fi judecat conform procedurii privind recunoaşterea învinuirii, prevăzută în art. 375 C.proc.pen., în cazul în care acesta recunoaşte numai fapta în materialitatea ei, iar nu şi forma de vinovăţie reţinută în rechizitoriu. În ipoteza în care prima instanţă a admis cererea inculpatului de a fi judecat conform procedurii privind recunoaşterea învinuirii – deşi acesta nu a recunoscut forma de vinovăţie reţinută în rechizitoriu – şi a pronunţat o soluţie de achitare întemeiată pe dispoziţiile art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen., contrar Deciziei nr. 4/2019 a Completului competent să judece recursul în interesul legii, instanţa de control judiciar admite apelul, desfiinţează sentinţa şi trimite cauza spre rejudecare, în temeiul art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen., întrucât controlul judiciar în apel nu poate fi realizat în absenţa unei judecăţi efective în primă instanţă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 288/A din 13 octombrie 2020, www.scj.ro).*

§9. Determinarea probelor ce urmează a fi administrate potrivit procedurii de drept comun

- după ce s-a dat citire actului de sesizare, a adus la cunoştinţa inculpatului învinuirea şi drepturile procesuale de care se bucură în cursul judecăţii, iar inculpatul nu intenţionează să se judece potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii, respectiv dacă cererea acestuia a fost respinsă, instanţa *întreabă procurorul, părţile şi persoana vătămată* ***dacă propun administrarea de probe***;

- ***administrarea probelor*** reprezintă activitatea prin care se constituie dosarul probatoriu, în sensul că sunt strânse sau aduse în faţa instanţei probele admisibile potrivit legii pentru reconstrucţia adevărului în cauză cu privire la toate faptele care fac obiectul concret al probei;

- analiza comparativă a prevederile art. 99 alin. (3) și art. 100 alin. (1)-(2) C.proc.pen. relevă distincția dintre administrarea și propunerea probelor; ***administrarea probelor este circumscrisă funcțiilor judiciare*** exercitabile în procesul penal, reprezentând în consecință o ***obligație a organelor judiciare*** referitoare la constituirea dosarului probatoriu; orientată în același scop (constituirea dosarului probatoriu), ***propunerea probelor*** reprezintă un drept pentru părți și subiecții procesuali principali, iar, pentru procuror, un mijloc procesual aflat în conținutul acțiunii publice pe care acesta o exercită, atât în procedurile camerale, cât mai cu seamă în faza de judecată;

- dreptul de a propune probe (*brevitatis causa*, „dreptul la probă") constituie în actuala reglementare un drept probatoriu adversial (în sensul autonom al Convenției europene), al cărui spectru este determinat atât de normele dreptului formal intern, cât și de dispozițiile corectoare ale art. 6 parag. 3 lit. d) CEDO;

- ***în faza de judecată***, obligația administrării probelor revine invariabil jurisdicțiilor de judecată. Inițiativa constituirii dosarului probatoriu poate reveni, în principal, procurorului, părților și/sau persoanei vătămate, după caz, iar, numai în subsidiar, jurisdicției de judecată însăși;

- procurorul poate solicita readministrarea probelor din cursul urmăririi penale, această atitudine procesuală neavând semnificația unei contestări a probelor administrate de parchet, ci exprimă o poziție procesuală conformă cu principiile nemijlocirii și contradictorialității;

- dispozițiile art. 100 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen. și art. 374 alin. (10) C.proc.pen[1], potrivit căror în cursul judecății, în mod subsidiar, instanța administrează din oficiu

---

[1] În *DCC nr. 754/2019* Curtea Constituțională a arătat că „legiuitorul nu a renunțat întru totul la sistemul continental european în favoarea celui de tip adversial, ci a implementat în legislația procesual penală anumite principii sau proceduri specifice celui din urmă, adaptându-le, în același timp, sistemului continental european. Astfel, în doctrină s-a reținut că, în logica noului model de proces penal, instanța are un rol subsidiar în administrarea probatoriului, confruntarea judiciară în materia probațiunii purtându-se între procuror, persoana vătămată și inculpat. În același sens, Curtea observă că principiul rolului activ nu mai este consacrat ca atare în Codul de procedură penală, legiuitorul reglementând rolul activ în art. 5 alin. (2) ca o consecință a principiului aflării adevărului doar pentru organele de urmărire penală care au obligația de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului. Totodată, pentru faza de judecată, dispozițiile art. 363 alin. (2) din Codul de procedură penală prevăd că doar procurorul exercită rol activ în vederea aflării adevărului și a respectării dispozițiilor legale. Cu toate acestea, din ansamblul reglementării procesual penale rezultă că instanța judecătorească își menține în continuare un rol important în lămurirea completă a împrejurărilor cauzei pe bază de probe. În acest sens, dispozițiile art. 349 alin. (1) din Codul de procedură penală prevăd că instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecății cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii. Așa fiind, rezultă că în concepția noii reglementări rolul activ al judecătorului nu este eliminat în întregime, ci doar diminuat, instanța putând dispune din oficiu administrarea de probe necesare pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei (...). Astfel, posibilitatea oferită instanței judecătorești de a dispune din oficiu administrarea de probe necesare pentru aflarea adevărului și justa soluționare a

probe atunci când consideră necesar în vederea formării convingerii sale nu reprezintă pentru instanță nici un drept, dar nici o obligație procesuală, la fel cum nu trebuie confundate nici cu administrarea probelor însăși; respectiva prerogativă a jurisdicției de judecată reprezintă doar o expresie amorfă a funcției sale judiciare, pe care metaforic o putem considera un ultim vestigiu care trădează trecutul de tip inchizitorial al sistemului nostru probatoriu; ipoteza în discuție, etichetată uneori în practică drept „rol activ subsidiar", trebuie să rămână excepția în planul inițiativelor probatorii ale instanței de judecată, fiind recomandată uzitarea acesteia cu maximă prudență, în funcție de particularitățile fiecărei spețe, pentru a nu afecta echitabilitatea procedurii, în special din perspectiva garanțiilor conferite de art. 6 parag. 1 CEDO. Invocarea cu obstinație, în acest sens, a principiului aflării adevărului, pentru a explica „supraviețuirea deghizată" a rolului activ de odinioară, constituie o abordare izolată de restul contextului normativ, pe care nu o putem considera decât o marotă inconsistentă normativ și științific, totalmente ignorantă din perspectiva limitelor juridice ale aflării adevărului;

- instanța trebuie să întrebe *părțile sau persoana vătămată dacă înțeleg* ***să conteste*** *probele administrate în cursul urmăririi penale; posibilitatea de a contesta probele vizează numai temeinicia și credibilitatea/fiabilitatea probei*, nu și legalitatea acesteia, care a fost tranșată prin încheierea judecătorului de cameră preliminară;

- din analiza dispozițiilor art. 374 alin. (5), (7) și (8) C.proc.pen. se pot trage următoarele concluzii:

a) părțile sau persoana vătămată pot contesta una sau mai multe dintre probele administrate în cursul urmăririi penale; dacă acestea au servit la susținerea acuzației

---

cauzei se încadrează în noua viziune a legiuitorului, fără a contraveni prevederilor constituționale invocate de autorul excepției. De altfel, încuviințarea oricăror altor probe decât cele administrate în cursul urmăririi penale, inclusiv cele dispuse din oficiu, poate fi dispusă numai după punerea în dezbaterea contradictorie a procurorului, persoanei vătămate și a părților (...). Astfel, administrarea probelor noi, chiar și a celor propuse din oficiu, poate fi dispusă doar dacă acestea sunt relevante în raport cu obiectul probațiunii, adică sunt pertinente, concludente și utile cauzei. Administrarea de probe care nu au niciun efect asupra soluționării cauzei ori pentru dovedirea unor aspecte asupra cărora organele judiciare s-au edificat deja nu ar conduce decât la tergiversarea soluționării cauzei. De asemenea, dispozițiile criticate trebuie analizate în contextul întregii reglementări referitoare la administrarea și aprecierea probelor, care oferă garanții suficiente pentru realizarea acestei operațiuni numai în temeiul legii, pe bază de criterii obiective, în afara arbitrariului și cu respectarea dreptului persoanei acuzate la un proces echitabil (...). Faptul că instanța judecătorească dispune administrarea unor probe noi, propuse din oficiu, nu presupune automat că hotărârea pronunțată se va întemeia exclusiv pe aceste probe. Astfel, dispoziția potrivit căreia probele sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare este completată, în același text de lege, de mențiunea că această apreciere se realizează în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză, ceea ce exclude posibilitatea întemeierii hotărârii numai pe anumite probe, indiferent de valoarea atribuită acestora de către instanța care o pronunță. Acest fapt conferă procedurii caracter echitabil, deoarece, pe lângă faptul că, potrivit art. 4 alin. (2) din Codul de procedură penală, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea inculpatului, principiul liberei aprecieri a probelor nu este absolut, fiind mărginit de existența unor mijloace compensatorii care să asigure un echilibru suficient între acuzare și apărare".

sau dacă sunt relevante şi utile cauzei, acestea urmează să fie readministrate de către instanţă;

b) părţile sau persoana vătămată au dreptul de a nu contesta probele administrate în cursul urmăririi penale, printr-o manifestare explicită de voinţă în acest sens; tăcerea acestora nu poate fi asimilată necontestării probelor; avocatul ales sau desemnat din oficiu poate arată că nu contestă probele administrate în cursul urmăririi penale numai dacă a primit un mandat special în acest sens de la clientul său;

c) procurorul poate solicita readministrare probelor din cursul urmăririi penale sau administrarea de probe noi; dacă părţile sau persoana vătămată nu contestă explicit probele administrate în cursul urmăririi penale, instanţa va putea dispune readministrarea acestora în considerarea cererii formulate de procuror în temeiul art. 374 alin. (5) C.proc.pen.;

d) probele administrate în cursul urmăririi penale şi ***necontestate*** de către părţi sau de persoana vătămată nu se readministrează în cursul cercetării judecătoreşti;

e) inculpatul poate arăta că ***nu contestă*** probele administrate în cursul urmăririi penale şi că recunoaşte fapta descrisă în actul de sesizare sau în modalitatea în care a fost descrisă în actul de sesizare; în acest caz, dacă nici persoana vătămată sau celelalte părţi nu contestă probele şi nici instanţa nu apreciază că se impune readministrarea lor sau administrarea altor mijloace de probă, judecata poate avea loc *doar în baza probelor administrate în cursul urmăririi penale*, fără ca în această ipoteză să ne aflăm în prezenţa procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii; în acest caz, probele necontestate vor fi puse în dezbaterea contradictorie a părţilor, persoanei vătămate şi a procurorului şi vor fi avute în vedere de instanţă în procesul de deliberare;

f) necontestarea probelor de către inculpat nu echivalează cu recunoaşterea acuzaţiei formulate de procuror sau cu renunţarea acestuia la dreptul de a solicita administrarea de probe noi în cursul cercetării judecătoreşti;

g) necontestarea probelor de către inculpat nu împiedică părţile sau persoana vătămată să conteste una sau mai multe dintre probele administrate în cursul urmăririi penale şi să solicite readministrarea lor în cursul cercetării judecătoreşti;

h) în vederea reconstrucţiei adevărului şi lămuririi complete a cauzei procurorul, persoana vătămată şi părţile pot cere administrarea de probe noi şi în cursul cercetării judecătoreşti;

i) probele necontestate pot fi administrate *din oficiu de către instanţă*, dacă apreciază că este necesar pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei;

j) în ipoteza în care inculpatul legal citat lipseşte de la proces şi nu a contestat anterior în scris probele administrate în cursul urmăririi penale sau dacă poziţia de necontestare a probelor este susţinută de avocatul desemnat din oficiu, care nu a luat legătura cu inculpatul, instanţa trebuie să evalueze situaţia procesuală din cauză şi, în principiu, să procedeze din oficiu la punerea în discuţie a necesităţii readministrării probatoriului, având în vedere că în acest caz nu ne aflăm într-o veritabilă situaţie de necontestare a probatoriului.

În faza de judecată doar inculpații: A., B. și C. au fost audiați la data de 12 ianuarie 2017, solicitând judecarea în procedură simplificată, doar pe baza probatoriului administrat la urmărirea penală pe care și l-au însușit, în timp ce inculpatul D., deși legal citat, nu s-a prezentat la niciun termen de judecată, nefiind audiat în cauză. Cu toate acestea, prima instanță l-a condamnat și pe inculpatul D. doar în baza probatoriului administrat în faza de urmărire penală, fără a proceda la efectuarea cercetării judecătorești în ce-l privește pe acesta, deși avea această obligație potrivit dispozițiilor art. 374 alin. (7) C.proc.pen. (...) De asemenea, inculpatul D. nu s-a prezentat nici în fața instanței de apel pentru a fi întrebat dacă contestă sau nu materialul probator administrat în faza de urmărire penală. Așadar, în situația dată, se impunea ca, față de inculpatul D., prima instanță să judece cauza cu respectarea principiilor procedurii de drept comun, cu parcurgerea specifică acestei faze procesuale, consacrate de art. 351 C.proc.pen., potrivit căruia judecata cauzei se desfășoară în ședință, oral, nemijlocit și în contradictoriu. Aceste principii care guvernează faza de judecată își găsesc aplicarea în reglementarea judecății cauzei în primă instanță. Astfel, instanța de fond avea obligația de a proceda la audierea părților și a martorilor, în acest fel fiind respectate principiile nemijlocirii și contradictorialității. Modalitatea în care a procedat prima instanță nu poate echivala cu o soluționare efectivă a cauzei, judecata având un caracter pur formal, care nu corespunde exigențelor regulilor de bază ale procesului penal, astfel că se impune rejudecarea cauzei de prima instanță, în condițiile în care legea procesual penală prevede două grade de jurisdicție. (...) Instanța de apel nu ar putea substitui integral faza de judecată care ar fi trebuit să aibă loc în primă instanță față de inculpat, deoarece o astfel de soluție ar determina eliminarea artificială a unui grad de jurisdicție, în defavoarea intereselor procesuale ale inculpatului, pentru care legislația procesuală prevede parcurgerea a două grade de jurisdicție" *(C.A. Suceava, secția penală, decizia nr. 77 din 23 ianuarie 2018, www.sintact.ro).*

Curtea reține că, deși inculpata C.M. nu s-a prezentat la instanța de fond și nici nu a depus la dosar o cerere de soluționare a cauzei potrivit procedurii simplificate, judecătorul fondului nu a mai procedat la readministrarea probatoriului din faza de urmărire penală, fără a motiva această decizie, cu atât mai mult cu cât pe perioada urmăririi penale și la instanța de fond procedura cu această inculpată s-a făcut exclusiv prin afișare, existând, de altfel, și două procese-verbale încheiate de organele de poliție, din care rezultă că se cunoștea faptul că inculpata nu mai locuiește de circa 5 ani la adresa de domiciliu, fiind plecată în Marea Britanie (...). În timpul urmăririi penale inculpata apelantă nu a fost audiată, la dosarul de urmărire penală existând doar copia unui înscris olograf intitulat „declarație", dar care nu conține elemente din care să rezulte când a fost scrisă, în ce împrejurări, la solicitarea cui și unde se află originalul acestui act. Curtea reține că atunci când inculpatul nu se prezintă la judecata fondului și este reprezentat de apărătorul desemnat din oficiu, care nu face dovada că a luat legătura cu acesta, pentru a putea transmite în cunoștință de cauză manifestarea sa de voință, în sensul necontestării probelor administrate în faza de urmărire penală, instanța de fond are obligația lămuririi cauzei sub toate aspectele, prin administrarea nemijlocită a probelor pentru a respecta exigențele

unui proces echitabil. De altfel, această soluție se impune și ca urmare a interpretării *per a contrario* a dispozițiilor art. 374 alin. (7) teza I C.proc.pen. În aceste condiții, Curtea apreciază că, pe lângă dispozițiile legale menționate mai sus, au fost încălcate și cele prevăzute de art. 38 alin. (2) C.proc.pen. – dreptul la o dublă analiză, în două grade de jurisdicție, art. 10 alin. (5) C.proc.pen. – dreptul la apărare, art. 8 C.proc.pen. și art. 6 CEDO, privind dreptul la un proces echitabil, astfel că nelegalitatea sentinței apelate cu privire la inculpata apelantă nu poate fi acoperită în apel, fiind obligatorie trimiterea cauzei spre rejudecare la prima instanță, potrivit dispozițiilor art. 421 pct. 2 lit. b) teza ultimă C.proc.pen. Curtea mai reține că procesul de judecare a unei cauze în prima instanță nu presupune numai administrarea de probe, ci adevărata judecată o reprezintă analiza probelor administrate, modul în care acestea conduc la o anumită situație de fapt, pe care judecătorul o reține pronunțând o hotărâre penală. Chiar dacă încălcarea normelor legale privind echitatea și dublul grad de jurisdicție nu figurează în mod expres printre cazurile de nulitate absolută prevăzute de Codul de procedură penală actual, acest aspect este suplinit de aplicarea normelor legale referitoare la judecarea cauzei în mod echitabil, prin două grade de jurisdicție, de dispozițiile CEDO și ale protocoalelor sale adiționale, care au prioritate în situația în care există neconcordanțe între acestea și legile interne, atunci când conțin dispoziții mai favorabile, așa cum prevăd dispozițiile art. 20 alin. (2) din Constituția României. Interpretarea legii în sensul imposibilității trimiterii unei cauze la prima instanță ar însemna că o judecată formală a primei instanțe să nu poate fi sancționată, ci doar acoperită de către instanța de control judiciar, care s-ar transforma prin voința unui judecător de la instanța de fond, care nu dorește să administreze probe în cazurile în care un asemenea demers se impune, într-o instanță de primă jurisdicție, contrar dispozițiilor legale *(C.A. Ploiești, decizia nr. 1189 din 1 noiembrie 2017, www.sintact.ro).*

- în cazul în care procurorul, persoana vătămată şi părţile solicită administrarea de probe, ***propunerea (cererea) de probe*** trebuie să cuprindă:

a) faptele sau împrejurările care urmează a fi dovedite (*teza probantă*);

b) mijloacele prin care pot fi administrate aceste probe;

c) locul unde se află aceste mijloace de probă;

d) identitatea şi adresa martorilor şi experţilor.

- dacă propunerea de probe nu îndeplineşte condiţiile enumerate mai sus, instanţa va dispune respingerea acesteia; o nouă propunere poate fi formulată oricând pe parcursul cercetării judecătoreşti după îndeplinirea condiţiilor prevăzute de lege;

- procurorul poate propune administrarea de către instanță a probelor excluse în camera preliminară (de pildă, în ipoteza în care s-a dispus excluderea percheziției informatice efectuate nelegal în cursul urmăririi penale, procurorul poate solicita și obține efectuarea percheziției informatice în cursul judecății);

- instanţa pune în dezbaterea contradictorie a persoanei vătămate, a părţilor şi a procurorului probele care urmează a fi administrate în cursul cercetării judecătoreşti; după ce persoana vătămată, părţile prezente şi procurorul şi-au exprimat punctul de vedere cu privire la probaţiunea ce poate fi administrată în cauză, instanţa, după

deliberare, dispune prin încheiere încuviinţarea administrării numai a probelor legale, relevante şi utile soluţionării cauzei;

- instanţa va respinge cererea de audiere a unui martor, chiar dacă acesta a fost audiat în cursul urmăririi penale în cazul în care constată incapacitatea acestuia de a fi martor; declaraţia dată în cursul urmăririi penale nu va fi avută în vedere cu ocazia deliberării;

- având în vedere necesitatea respectării dreptului prevăzut de art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenţia europeană, apreciez că în ipoteza în care inculpatul solicită audierea martorilor pe declaraţiile cărora procurorul îşi întemeiază acuzarea, instanţa de judecată nu va putea dispune respingerea propunerii de probe, exigenţele echitabilităţii procedurii impunând reaudierea martorilor acuzării la cererea inculpatului;

- în această privinţă, în cauza *Murtazaliyeva c. Rusiei (Hotărârea din 18 decembrie 2018)* Marea Cameră a Curţii Europene a apreciat că nu există o încălcare a dreptului la un proces echitabil, chiar dacă instanţa nu a încuviinţat administrarea probei cu declaraţia a doi martori propuşi de către apărarea inculpatei acuzate de comiterea unor acte de terorism care pretindea că explozibilul a fost plasat în geanta sa de către organele de poliţie, arătând că:

a. în primul rând, dată fiind maniera în care apărarea şi-a susţinut poziţia, era nevoie de motive mai detaliate pentru demersul privind prezenţa martorilor. De vreme ce însăşi reclamanta a susţinut că explozibilii au fost plasaţi înainte de sosirea martorilor care au confirmat situaţia de fapt, declaraţia pe care ar fi dat-o aceştia părea abia pertinentă în lumina obiectului acuzaţiei;

b. în al doilea rând, având în vedere pasivitatea generală a apărării în timpul interogatoriului efectuat de către ofiţerii de poliţie cu privire la evenimentele legate de presupusa plasare a explozibililor şi absenţa vreunui argument juridic sau factual privind necesitatea examinării martorilor care au confirmat situaţia de fapt, raţionamentul tribunalelor naţionale referitor la refuzul de încuviinţare a demersului a fost proporţional cu motivele avansate de către apărare;

c. în fine, caracterul echitabil general al procedurilor nu a fost subminat prin acest refuz, de vreme ce condamnarea reclamantului s-a bazat pe un corp de probe considerabil, prezentat în mod corespunzător în cadrul unor proceduri în contradictoriu, unde avocaţii reclamantei au avut posibilitatea de a-i apăra versiunea cu privire la fapte.

- Marea Cameră a Curţii Europene a arătat că atunci când este formulată o cerere de examinare a unui martor din partea acuzatului, în conformitate cu dreptul naţional, analiza Curţii se bazează pe următoarele ***trei criterii:***

(i) Dacă cererea de a audia un martor este motivată în mod suficient şi este pertinentă pentru obiectul acuzaţiei?

Astfel, vor fi avute în vedere nu doar demersurile apărării de chemare a martorilor apţi „să influenţeze soluţia unui proces", dar şi pe cea a altor martori despre care se putea considera, în mod rezonabil, că pot „consolida poziţia apărării". Caracterul suficient şi pertinent al anumitor motive pentru audierea unui martor – având în vedere obiectul acuzaţiei – nu poate fi evaluat în abstract: această evaluare presupune, în mod necesar, o analiză a circumstanţelor unui anumit caz, care include: *(1)* prevederile aplicabile din dreptul naţional; *(2)* etapa şi evoluţia procedurilor;

(3) liniile de motivare și strategiile urmărite de către părți și conduita lor procedurală. În mod evident, în anumite cazuri, pertinența declarației unui martor al apărării putea fi atât de vădită, încât până și o motivare deficitară din partea apărării putea fi suficientă pentru a se răspunde la prima întrebare.

(ii) Dacă instanțele naționale au analizat pertinența declarației și au oferit motive suficiente pentru decizia lor de a nu audia un martor în cadrul procesului?

Orice evaluare a răspunsului instanțelor la un demers de examinare a unui martor conține în mod necesar o analiză a circumstanțelor unui caz concret. Raționamentul instanțelor trebuie să fie unul proporțional – adică trebuia să fie adecvat în termenii întinderii și nivelului de detaliere cu motivele avansate de către apărare. De vreme ce Convenția nu pretinde participarea și examinarea fiecărui martor din partea acuzatului, instanțelor nu li se poate cere să ofere un răspuns detaliat la fiecare demers al apărării; totuși, acestea trebuie să-și motiveze în mod adecvat deciziile.

În general, pertinența unei declarații și caracterul suficient al motivelor avansate de către apărare în circumstanțele cazului vor determina întinderea și nivelul de detaliere a evaluării cerute de la instanțele naționale: cu cât mai puternice și mai semnificative sunt argumentele avansate de către apărare, cu atât mai aprofundată trebuie să fie analiza instanțelor naționale și cu atât mai convingătoare trebuie să fie motivarea lor atunci când acestea refuză cererea apărării de a examina un anumit martor.

(iii) Dacă decizia de a nu audia martorul subminează caracterul echitabil general al procedurilor?

Este indispensabil ca în fiecare caz să se examineze impactul pe care îl avea o decizie de refuz al audierii unui martor al apărării în proces, pentru caracterul echitabil general al procedurilor. Respectarea exigențelor unui proces echitabil trebuia examinată de la caz la caz, avându-se în vedere evoluția procedurilor ca întreg, și nu pe baza unei analize izolate a unui aspect particular sau al unui incident particular. Menținerea caracterului echitabil general ca etalon final al evaluării procedurilor asigură faptul că testul în trei etape menționat mai sus nu avea să devină excesiv de rigid sau mecanic în aplicarea sa. În timp ce concluziile în baza primilor doi pași ai acestui test ar demonstra, în general, dacă procedurile au fost unele echitabile, nu se poate exclude faptul că în anumite cazuri, probabil excepționale, considerentele legate de echitate ar putea conduce concluzia opusă.

§10. Cercetarea judecătorească

- este activitatea procesuală desfășurată de instanța de judecată, constând în ***administrarea probelor*** într-o cauză penală cu respectarea principiilor publicității, oralității, nemijlocirii și contradictorialității, în vederea judecării cauzei;

- ***administrarea probelor*** reprezintă activitatea prin care se constituie dosarul probatoriu, în sensul că sunt strânse sau aduse în fața instanței probele admisibile potrivit legii pentru reconstrucția adevărului în cauză cu privire la toate faptele care fac obiectul concret al probei;

- ***cercetarea judecătorească nu începe cu citirea actului de sesizare;*** în noua logică procesuală trebuie urmaţi următorii paşi prealabili începerii cercetării judecătoreşti: citirea actului de sesizare, aducerea la cunoştinţă a învinuirii şi a drepturilor, lămuririle necesare cu privire la natura procedurii de urmat, dezbaterea şi încuviinţarea probatoriului;

- ***începerea cercetării judecătoreşti este momentul şedinţei de judecată care se declară de către instanţă în şedinţă publică după încuviinţarea probatoriului;*** declaraţia inculpatului sau manifestarea sa de voinţă de a uza de dreptul la tăcere are loc în cadrul cercetării judecătoreşti declarate ca începută de către instanţă şi, prin urmare, nu pot fi asimilate cu momentul începerii cercetării judecătoreşti;

- până la începerea cercetării judecătoreşti persoana vătămată se poate constitui parte civilă în procesul penal împotriva inculpatului, poate fi invocată excepţia necompetenţei teritoriale a instanţei de judecată, respectiv excepţia necompetenţei materiale sau personale a instanţei (sesizate cu judecarea cauzei) superioare celei competente;

- potrivit art. 376 C.proc.pen. administrarea probelor în cursul cercetării judecătoreşti se realizează în următoarea ***ordine***[1]: ascultarea inculpatului, a coinculpaţilor, ascultarea persoanei vătămate, a părţii civile şi părţii responsabile civilmente, ascultarea martorului, expertului sau interpretului şi, după caz, prezentarea mijloacelor materiale de probă şi examinarea înscrisurilor; instanţa poate dispune unele schimbări în această ordine, dacă ele sunt necesare pentru buna desfăşurare a cercetării judecătoreşti;

- pentru soluţionarea acţiunii civile alăturate acţiunii penale pot fi încuviinţate numai mijloacele de probă prevăzute de Codul de procedură penală, nu şi cele prevăzute de Codul de procedură civilă[2];

---

[1] În *DCC nr. 57/2019* s-a reţinut că „audierea inculpatului înaintea persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente constituie, de fapt, o garanţie a dreptului la un proces echitabil al inculpatului, în acest moment procesual inculpatul putând să îşi formuleze apărările pe care le consideră necesare, prin raportare la probele administrate în etapa urmăririi penale, respectiv să aducă argumente referitoare la propria nevinovăţie sau să interpreteze probele într-o manieră care îi este favorabilă. De asemenea, prin răspunsurile pe care le dă la întrebările formulate, conform art. 380 alin. (2) C.proc.pen., inculpatul îşi exercită acelaşi drept fundamental, prevăzut la art. 21 alin. (3) din Constituţie, putând aduce precizări favorabile situaţiei sale procesuale. Apoi, după terminarea cercetării judecătoreşti, înainte de încheierea dezbaterilor, inculpatului i se acordă ultimul cuvânt, moment procesual în care, de asemenea, inculpatul poate formula noi apărări, după ce a luat cunoştinţă de susţinerile persoanelor audiate, aspect ce reprezintă o altă garanţie a dreptului său la un proces echitabil".

[2] Spre deosebire de art. 309 C.proc.civ., Codul de procedură penală nu prevede vreo limitare a obiectului probei cu martori, aceştia putând fi audiaţi atât în latura penală a cauzei, cât şi în ceea ce priveşte acţiunea civilă şi pentru dovedirea unui act juridic cu o valoare mai mare de 250 lei, împotriva sau peste ceea ce cuprinde un înscris. *Tot astfel*, este admisibilă în latura civilă a procesului penal proba cu declaraţiile martorilor care au calitate de rudă apropiată sau afin, până la gradul al treilea inclusiv cu una dintre părţi, neaplicându-se dispoziţiile art. 315 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. faţă de dispoziţiile explicite ale art. 114 alin. (1) C.proc.pen. potrivit căruia poate fi audiată în calitate de martor orice persoană care are cunoştinţă despre tezele factuale care fac obiectul probei. Prin urmare, existând o dispoziţiei procesuală contrară aplicabilă în procesul penal, inclusiv atunci când acţiunea civilă (accesorie) este exercitată alături de acţiunea penală, dispoziţiile art. 2 alin. (2) C.proc.civ. nu pot fi reţinute pentru a justifica aplicarea regulilor procesuale civile.

- audierea se realizează după regulile prevăzute în partea generală a Codului de procedură penală, precum şi a unor dispoziţii din partea specială.

Este legală dispunerea ascultării părţii civile după ce au fost ascultaţi martorii, deoarece este în interesul cauzei ca întrebările puse părţii civile să fie determinate de cele spuse de martori *(Trib. Suprem, secţia penală, decizia nr. 1485/1976, în C.D. 1976, p. 454).*

10.1. Audierea inculpatului/inculpaţilor

- audierea inculpatului care consimte în acest sens, în urma notificării drepturilor, reprezintă una dintre garanţiile dreptului la apărare şi contribuie la respectarea garanţiilor dreptului la un proces echitabil[1];

- inculpatul poate fi audiat *prin videoconferinţă*:

a) când, fiind privat de libertate, cere în scris să fie judecat în lipsă şi să fie audiat de la locul de deţinere prin videoconferinţă[2] în prezenţa avocatului ales sau din oficiu, care-l va şi reprezenta în proces [art. 364 alin. (1) C.proc.pen.];

b) dacă se află în străinătate, ori de câte ori este inoportun sau imposibil pentru ca inculpatul să se înfăţişeze personal pe teritoriul României, dacă acesta consimte la administrarea probei în acest mod şi dacă există un acord în acest sens între autorităţile judiciare române şi cele ale statului solicitant [art. 235 alin. (11) din Legea nr. 302/2004, republicată];

- dacă inculpatul este de acord să dea o declaraţie în şedinţă publică, instanţa ***are obligaţia procedurală pozitivă*** ca înainte de audiere să aducă acestuia la cunoştinţă drepturile şi obligaţiile prevăzute de art. 108 C.proc.pen.; nu se poate considera că instanţa a încălcat obligaţia de a proceda la audierea inculpatului în ipoteza în care acesta a refuzat iniţial să dea declaraţii, uzând de dreptul la tăcere, arătând că va da declaraţii ulterior pe parcursul cercetării judecătoreşti, dacă inculpatul având termenul în cunoştinţă nu se mai prezintă ulterior în faţa instanţei pentru a fi audiat;

- ***inculpatul este lăsat să arate tot ce ştie*** despre fapta pentru care a fost trimis în judecată (***relatare liberă, orală***), apoi i se pot pune ***întrebări în mod nemijlocit*** de către procuror, de persoana vătămată, de partea civilă, de partea responsabilă civil-

---

[1] *În acest sens*, în cauza *Ilişescu şi Chiforec c. României* CtEDO a reţinut că „dreptul acuzatului de a lua parte la proces decurge din obiectul şi scopul art. 6, iar statele trebuie să depună eforturi rezonabile pentru a asigura exercitarea acestui drept, statuându-se că prezentarea la proces a unui acuzat are o importanţă capitală atât din punct de vedere al dreptului acestuia de a fi audiat, cât şi al necesităţii de a verifica exactitatea afirmaţiilor sale şi de a se confrunta cu declaraţiile persoanei vătămate, ale cărei interese trebuie protejate, cât şi cele ale martorilor".

[2] Potrivit art. 42 alin. (3) şi (6) din Decretul nr. 195/2020 în procesele penale care se desfăşoară pe perioada în care este instituită starea de urgenţă, când este posibil, instanţele judecătoreşti dispun măsurile necesare pentru desfăşurarea şedinţei de judecată prin videoconferinţă şi procedează la comunicarea actelor de procedură prin telefax, poştă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului şi confirmarea primirii acestuia. Ascultarea persoanelor private de libertate se face prin videoconferinţă la locul de deţinere sau în spaţii corespunzătoare din punct de vedere sanitar, fără a fi necesar acordul persoanei private de libertate.

mente, de ceilalţi inculpaţi, precum şi de avocaţii acestora şi de avocatul inculpatului a cărui audiere se face; *preşedintele şi ceilalţi membri ai completului pot, de asemenea, pune întrebări, dacă apreciază necesar, pentru justa soluţionare a cauzei;* sunt astfel reglementate două elemente de proces acuzatorial, respectiv caracterul nemijlocit al întrebărilor formulate de participanţii la proces, precum şi faptul că instanţa de judecată adresează întrebări ultima, după ce acuzarea şi apărarea şi-au epuizat arsenalul de întrebări în confruntarea în faţa instanţei şi numai dacă apreciază că acestea sunt necesare pentru aflarea adevărului; este necesar ca prin întrebările formulate instanţa să nu creeze aparenţa că are deja formată o opinie cu privire la soluţia ce trebuie pronunţată în cauză care să conducă la reţinerea existenţei unui *risc de parţialitate*;

- în declaraţie se consemnează nu numai răspunsurile inculpatului, ci şi întrebările adresate la care inculpatul a răspuns sau cu privire la care a arătat că uzează de dreptul la tăcere, fiind asigurat astfel un mijloc mai eficient de analiză a fiabilităţii probei; deopotrivă, se consemnează *ora începerii şi terminării audierii;* instanţa poate respinge întrebările care nu sunt relevante şi utile cauzei, *consemnând întrebările respinse în încheierea de şedinţă*;

- inculpatul poate fi *reascultat* ori de câte ori este necesar sau se poate realiza o *confruntare*;

- dacă sunt mai mulţi inculpaţi, ascultarea fiecăruia dintre ei se face, de regulă, *în prezenţa* celorlalţi inculpaţi; ca excepţie, când interesul aflării adevărului cere, instanţa poate dispune ascultarea vreunuia dintre inculpaţi fără ca ceilalţi să fie de faţă (de pildă, în cazul în care pe parcursul urmăririi penale inculpaţii au furnizat informaţii contradictorii sau atunci când au plasat responsabilitatea comiterii faptei unul în sarcina celuilalt); declaraţiile luate separat sunt citite în mod obligatoriu celorlalţi inculpaţi, după ascultarea lor; inculpatul poate fi din nou ascultat în prezenţa celorlalţi inculpaţi sau a unora dintre ei;

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS Curtea observă că reclamantul denunţă imposibilitatea lui de a obţine audierea tuturor coacuzaţilor săi, pe motiv că aceştia au fost audiaţi separat de către tribunal. Curtea constată totuşi că reclamantul a putut obţine audierea unora dintre coacuzaţi. Pe de altă parte, ca şi Guvernul, aceasta observă că, deşi în faţa tribunalului reclamantul a formulat expres cereri privind administrarea anumitor probe, acesta nu a solicitat totuşi ca toţi coacuzaţii săi să fie audiaţi în prezenţa sa. În faţa curţii de apel, acesta a solicitat expres ca L.O.C. şi L.E.P. să fie audiaţi pentru clarificarea anumitor fapte, fără a solicita ca toţi coacuzaţii săi să fie ascultaţi şi fără a invoca faptul că nu a avut posibilitatea de a-i audia. În fine, reclamantul nu a indicat în căile de atac că dreptul său de a obţine audierea martorilor acuzării nu a fost respectat de instanţele inferioare. Subliniind rolul său subsidiar în raport cu sistemele naţionale de garantare a drepturilor omului, Curtea consideră că reclamantul avea la dispoziţie posibilitatea de a da instanţelor ocazia de a remedia la nivel naţional pretinsa încălcare a Convenţiei. Rezultă că acest capăt de cerere trebuie să fie respins pentru neepuizarea căilor de recurs interne, în temeiul art. 35 parag. 1 şi 4 din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 8 februarie 2011, în cauza Micu c. României, parag. 107-109).*

- în situaţiile în care legea prevede posibilitatea ca inculpatul să fie obligat la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii (de pildă, când faţă de natura acuzaţiei formulate instanţa ar putea dispune o soluţie de amânare a aplicării pedepsei sau de suspendare sub supraveghere a executării acesteia), acesta va fi întrebat dacă îşi manifestă acordul în acest sens, în cazul în care va fi găsit vinovat; în acest fel se evită posibilitatea obligării inculpatului la o muncă forţată, fără însă a fi adusă atingere prezumţiei de nevinovăţie;

- în cazul în care legea prevede pentru sancţionarea infracţiunii pedeapsa amenzii, inculpatul poate fi întrebat cu privire la situaţia sa materială, precum şi la obligaţiile legale pe care le are faţă de persoanele aflate în întreţinerea sa;

- când ***inculpatul nu-şi mai aminteşte*** anumite fapte sau împrejurări sau când există ***contraziceri*** între declaraţiile făcute de inculpat în instanţă şi cele date anterior, preşedintele cere acestuia explicaţii, *putând da citire*, în întregime sau în parte, declaraţiilor anterioare;

- inculpatul poate ***refuza să dea declaraţii*** invocând dreptul la tăcere şi privilegiul împotriva autoincriminării; exercitarea acestor drepturi poate avea loc numai în faţa instanţei, inculpatul neputând refuza să compară în persoană în pretoriu pe motiv că înţelege să uzeze de dreptul la tăcere; în aceste cazuri în care inculpatul refuză să dea declaraţii invocând dreptul la tăcere, art. 378 alin. (5) C.proc.pen. prevede că instanţa dispune ***citirea declaraţiilor*** pe care inculpatul le-a dat anterior în cursul urmăririi penale sau al cercetării judecătoreşti[1], neputându-se reţine în această ipoteză că există o încălcare a dreptului la tăcere; citirea declaraţiilor constituie *o modalitate specială de administrare a probei*; astfel, persoana vătămată, celelalte părţi şi publicul iau cunoştinţă despre conţinutul declaraţiilor anterioare ale inculpatului, într-o modalitate specială de administrare a acestei probe în cursul judecăţii.

- va atrage incidenţa sancţiunii ***nulităţii absolute*** încălcarea de către instanţă a dispoziţiilor procedurale care impun prezenţa inculpatului, în cazul în care judecata s-a desfăşurat în mod nelegal în lipsa sa şi, implicit, fără ca acesta să fi fost audiat (de pildă, când inculpatul este arestat preventiv sau la domiciliu în altă cauză sau în străinătate, iar instanţa procedează la judecata acestuia în lipsă, fără să existe o cerere în acest sens din partea inculpatului).

Vinovăția nu se poate stabili decât în cadrul juridic procesual penal, cu probe, sarcina administrării acestora revenind organului de urmărire penală și instanței judecătorești. Probele trebuie să fie concludente și utile, ceea ce presupune necesitatea de a fi credibile, apte să creeze măcar presupunerea rezonabilă că ceea ce probează corespunde adevărului (...). Inculpatul a recunoscut comiterea infracțiunii și în cuprinsul procesului-verbal de prezentare a materialului de urmărire penală, în prezența apărătorului ales, afirmând următoarele:

---

[1] Având în vedere că declarația dată de inculpat cu ocazia solicitării judecății potrivit procedurii abreviate nu constituie un mijloc de probă, în ipoteza în care această procedură a fost respinsă de către instanță, ori atunci când instanța, ulterior admiterii, a revenit asupra dispoziției sale, procedând la efectuarea cercetării judecătorești, nu se va putea da citire acestei declarații în temeiul art. 378 alin. (4) sau (5) C.proc.pen.

„Arăt că am consumat în 15 august 2012 în jurul orelor 0:30, trei beri cu alcool, iar în jurul orelor 5:40 am consumat în autoturism țuică de prune, 150-200 ml. Nu solicit administrarea altor probe". Împrejurarea că în procesul-verbal de cercetare la fața locului, depus la fila 3 dosar urmărire penală, organul de poliție nu a menționat ora la care a fost surprins inculpatul în trafic, nu atrage nulitatea actului, câtă vreme celelalte mențiuni nu lipsesc, iar ora poate fi stabilită pe baza declarațiilor inculpatului, precum și din conținutul buletinului de analiză toxicologică alcoolemie, depus la fila 16 și a procesului-verbal de prelevare a probelor biologice, de la Spitalul Huedin, depus la fila 14. De altfel, inculpatul a afirmat constant că a băut cele trei beri la ora 0:30 când a sosit la domiciliu, iar la ora 5:00 a plecat să se întâlnească cu martorul U.B. pentru a-l transporta la locația solicitată de acesta. Vinovăția inculpatului rezultă fără dubiu nu numai din propria recunoaștere a acestuia și din cuprinsul procesului-verbal de prelevare a probelor biologice și cel al buletinului de analiză toxicologică-alcoolemie de la fila 16, ci și din declarația martorului U.B. din faza de urmărire penală, care afirmă textual: „După ce am ieșit din Dealu Negru m-a sunat C.D. și mi-a spus că este poliție pe drum, iar inculpatul P.E. a oprit autovehiculul pe partea dreaptă, în apropierea localității C. La scurt timp, a ajuns un echipaj de poliție, care ne-a legitimat, după care ne-a condus la Poliția Huedin, unde P.E. a fost testat cu aparatul etilotest". În aceste condiții, este absolut surprinzătoare și total neveridică revenirea inculpatului asupra propriilor recunoașteri din fața procurorului și a primei instanțe, și prezentarea în fața Curții, de către apărătorul său a unei alte stări de fapt, care să-l absolve de răspundere penală. Curtea reține că potrivit art. 378 C.proc.pen., declarațiile inculpatului făcute în cursul procesului penal, pot servi la aflarea adevărului, numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte și împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în speță. Așadar, revenirile inculpatului asupra declarațiilor de recunoaștere din faza de urmărire penală (poliție și parchet) și în fața primei instanțe sunt simple afirmații, care au ca scop doar disculparea acestuia de consecințele penale ale faptelor sale, fiind vădit *pro causa*, motiv pentru care curtea le va aprecia ca atare. Dispozițiile art. 97 și art. 99 C.proc.pen. exclud o ordine de preferință, nefăcându-se distincție în ceea ce privește valoarea în stabilirea adevărului, în raport de faza în care au fost administrate, criteriul determinant în aprecierea probelor constituindu-l forța acestora de a exprima adevărul, indiferent de momentul procesual căruia aparține sau de organul care le-a administrat. Dând sens și dispozițiilor art. 5 C.proc.pen. privind aflarea adevărului, normă cu valoare de principiu în procesul penal, instanța de fond a reținut și apreciat numai acele probe care reflectă adevărul, ținând seama de întregul material administrat în cauză, în faza de urmărire penală. Cum potrivit art. 97, 99, 100 și 103 C.proc.pen. nu se face distincție între valoarea probantă a mijloacelor de probă administrate în faza urmăririi penale și a judecății, se poate concluziona că nu există un temei legal pentru a se crea o ordine de preferință între declarațiile inculpatului. Pe de altă parte, declarațiile inculpatului date în faza judecății și în faza de urmărire penală pot servi la aflarea adevărului, numai în măsura în care se coroborează cu alte probe. Coroborând toate probele administrate în faza de urmărire penală, întrucât procesul a fost soluționat la solicitarea inculpatului în temeiul art. 320^1 C.proc.pen. din 1968, doar în baza celor strânse de procuror, curtea este datoare

să examineze cauza acordând întâietate principiului preeminenței dreptului, a respectării tuturor prevederilor legale (a se vedea cazul *Sunday Times* din 26 mai 1979 de la Curtea Europeană de la Strasbourg). În speță, se observă că dosarul a fost judicios soluționat de către prima instanță, avându-se în vedere și principiul procesului echitabil din punct de vedere al garanțiilor procesuale. Judecătoria Huedin a concluzionat că probele administrate în faza de urmărire penală conduc, cu certitudine, la stabilirea situației de fapt expusă în considerentele hotărârii și a vinovăției inculpatului-apelant. Curtea de Apel, analizând probele administrate în faza de urmărire penală constată că acestea conduc, fără dubii, la concluzia primei instanțe cu privire la situația de fapt și vinovăția inculpatului sub aspectul comiterii infracțiunii dedusă judecății. Simpla afirmație a unei stări de fapt, fără coroborarea acesteia cu alte mijloace de probă, nu poate fi acceptată ca adevăr, iar modalitatea de apărare utilizată de inculpatul P.E.M., respectiv negarea realității evidente, nu poate influența convingerea bazată pe probe irefutabile. De remarcat, poziția inculpatului care în fața instanței de fond, a recunoscut sincer comiterea faptelor cerând a se aplica art. 320[1] C.proc.pen. din 1968, după care în mod nejustificat în fața Curții a cerut achitarea sa, negându-și vinovăția. Și în fața procurorului, la finalul anchetei, dar și în cuprinsul urmăririi penale, inculpatul a recunoscut sincer comiterea infracțiunii, cerând a se aplica art. 320[1] C.proc.pen. din 1968. Această atitudine procesuală a inculpatului de negare a faptei nu poate primi efect juridic, deoarece după aplicarea art. 320[1] C.proc.pen. nu se poate în calea de atac a apelului a se reveni asupra recunoașterii, decât în caz de dol, ceea ce nu este cazul în speță. În raport de starea de fapt prezentată mai sus, este exclusă posibilitatea acceptării achitării inculpatului apelant, deoarece evidența identității dintre autor și persoana inculpatului este indubitabilă. Astfel fiind, apărarea inculpatului vizând achitarea sa în baza art. 16 lit. a) C.proc.pen. nu poate fi primită. Întrucât condamnarea apelantului s-a făcut pe baza unor dovezi convingătoare de vinovăție, nu se poate vorbi de constatarea încălcării art. 6 parag. 2 CEDO cu referire la art. 4 și 99 alin. (2) C.proc.pen., care reglementează prezumția de nevinovăție, garanție specifică a unui proces echitabil recunoscută persoanei acuzate de săvârșirea unei infracțiuni *(C.A. Cluj, decizia nr. 122 din 26 februarie 2014, www.sintact.ro).*

10.2. Audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente[1]

- instanța procedează la audierea persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente după regulile prevăzute în partea generală a Codului de procedură penală (art. 111 și art. 112), după ascultarea inculpatului și, după caz, a coinculpaților;

- *audierea persoanei vătămate/părții civile în vârstă de până la 14 ani* are loc în prezența unuia dintre părinți, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căruia îi este încredințat minorul spre creștere și educare; dacă aceste persoane nu

[1] Pentru o analiză detaliată a modalităților de audiere a persoanei vătămate, părții civile și responsabile civilmente, precum și a măsurilor de protecție de care poate beneficia persoana vătămată sau partea civilă, a se vedea *M. Udroiu*, Sinteze de Procedură penală. Partea generală, Ed. C.H. Beck, București, 2020.

pot fi prezente sau au calitatea de inculpat, parte responsabilă civilmente ori martor în cauză sau există suspiciunea rezonabilă că pot influența declarația minorului, audierea acestuia are loc în prezența unui reprezentant al autorității tutelare sau a unei rude cu capacitate deplină de exercițiu, stabilite de organul judiciar; dacă se consideră necesar, la cerere sau din oficiu, organul de urmărire penală ori instanța dispune ca la audierea *persoanei vătămate* minore să asiste *un psiholog*; audierea trebuie să evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a persoanei vătămate;

- în vederea evitării riscului de victimizare secundară și repetată sau de intimidare și răzbunare din partea autorului infracțiunii ori ca urmare a participării în procedurile penale în parag. 53 al preambulului Directivei 2012/29/UE se arată că ar trebui ca procedurile să se deruleze într-un mod coordonat și respectuos, care să permită victimelor să aibă încredere în autorități și că interacțiunea cu autoritățile competente ar trebui să fie cât mai simplă, limitându-se în același timp numărul interacțiunilor inutile dintre organele judiciare și victimă, de exemplu, prin înregistrarea pe suport video a audierilor și prin permiterea utilizării acestora în fața instanței; în acest scop, prin art. 113 alin. (4) și (5) C.proc.pen. introduse prin O.U.G. nr. 18/2016 s-a stipulat că:

a) reaudierea persoanei vătămate se face *numai dacă acest lucru este strict necesar pentru desfăşurarea procesului penal*; trebuie avută în vedere și necesitatea asigurării efectivității exercitării dreptului prevăzut de art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenția europeană de către inculpat fie prin asigurarea posibilității participării acestuia la prima audiere a persoanei vătămate în cursul urmăririi penale, fie prin formularea întrebărilor inculpatului de către avocatul acestuia sau de către organele judiciare; în vederea evitării reaudierii persoanei vătămate, dar și a asigurării garanțiilor specifice dreptului la apărare al suspectului sau inculpatului art. 308 alin. (4) C.proc.pen. a prevăzut posibilitatea audierii persoanei vătămate în cursul urmăririi penale potrivit procedurii audierii anticipate în fața judecătorului de drepturi și libertăți, într-o procedură contradictorie în care acuzatul are posibilitatea de a formula întrebări direct persoanei audiate și de a testa credibilitatea acesteia;

b) la audiere, persoana vătămată poate fi însoțită, la cererea sa, de către reprezentantul său legal și de către o altă persoană desemnată de către persoana vătămată, cu excepția cazului în care organul judiciar decide motivat în sens contrar;

- în cazul în care partea civilă are în același timp și calitatea de persoană vătămată, garanțiile prevăzute de art. 111 alin. (6)-(10) C.proc.pen. introduse prin O.U.G. nr. 18/2016 se vor aplica în mod corespunzător;

- persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente ***sunt lăsate să arate tot ce știu*** despre fapta care face obiectul judecății, apoi li se pot pune ***în mod nemijlocit întrebări*** de către procuror, inculpat, avocatul inculpatului, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente și avocații acestora. Președintele și ceilalți membri ai completului pot de asemenea pune întrebări, dacă apreciază necesar, pentru justa soluționare a cauzei; instanța poate respinge întrebările care nu sunt concludente și utile cauzei. Întrebările respinse se consemnează în încheierea de ședință;

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS Nu este de competenţa Curţii să se pronunţe cu privire la erorile de fapt sau de drept pretins comise de o instanţă internă decât dacă şi în măsura în care acestea ar fi putut să încalce drepturile şi libertăţile protejate de Convenţie. Dacă art. 6 garantează dreptul la un proces echitabil, acesta nu reglementează totuşi admisibilitatea probelor ca atare, materie care intră, în primul rând, sub incidenţa dreptului intern. Sarcina Curţii constă în a cerceta dacă procedura examinată în ansamblul său, inclusiv modul de prezentare a mijloacelor de probă, a avut un caracter echitabil şi dacă drepturile apărării au fost respectate. Rămâne să se stabilească dacă drepturile apărării au fost încălcate prin imposibilitatea reclamantului de a interoga sau cere interogarea victimei în cursul dezbaterilor şi prin refuzul de a dispune efectuarea unui test ADN. Curtea reaminteşte că elementele de probă trebuie, în general, să fie prezentate în faţa acuzatului în şedinţă publică, în vederea unei dezbateri contradictorii, dar folosirea depoziţiilor din etapa anchetei preliminare şi a instrumentării nu este contrară art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d), sub rezerva respectării drepturilor apărării; ca regulă generală, aceştia au solicitat să i se acorde acuzatului o ocazie adecvată şi suficientă de a contesta o mărturie a apărării şi de a îl interoga pe autorul acesteia, la momentul depoziţiei sau ulterior (cauza *Bracci c. Italiei*). Deşi art. 6 nu îi recunoaşte acuzatului un drept absolut de a obţine citarea martorilor în faţa unei instanţe, totuşi, drepturile apărării sunt restrânse în mod incompatibil cu garanţiile art. 6 atunci când condamnarea se bazează, în întregime sau doar într-o proporţie considerabilă, pe depoziţiile unei persoane pe care acuzatul nu a putut-o interoga sau a cărei interogare nu a putut-o solicita nici la stadiul de instrumentare, nici în cursul dezbaterilor. În plus, Curtea reaminteşte că trebuie tratate cu o prudenţă extremă declaraţiile obţinute de la martori în condiţiile în care drepturile apărării nu puteau fi garantate în măsura solicitată în mod normal de Convenţie. În cauză, Curtea ia act de faptul că instanţele au motivat condamnarea reclamantului pentru infracţiunea de viol bazându-se în special pe declaraţiile victimei în faţa poliţiei. Celelalte elemente luate în considerare, şi anume certificatul medico-legal, precum şi cele cinci depoziţii ale martorilor indirecţi care au declarat că au auzit victima plângându-se de cele suferite din partea reclamantului nu pot fi considerate ca determinante, ţinând seama de faptul că niciunul dintre elementele de probă nu atestă în mod direct faptul că violul a fost comis de reclamant. Rezultă că dacă declaraţiile în litigiu ale victimei nu reprezentau singurul element de probă pe care şi-a bazat instanţa condamnarea, acestea erau totuşi elementul determinant. În această privinţă, Curtea a admis ca, în cadrul procedurilor care se referă la abuzuri sexuale şi în special asupra unor persoane vulnerabile, să fie luate măsuri pentru protejarea victimei, cu condiţia ca aceste măsuri să fie conciliate cu o exercitare adecvată şi efectivă a drepturilor apărării. Caracterul solicitant al acestui tip de procedură a fost subliniat, în special, atunci când victima se confruntă cu apărătorul său împotriva voinţei sale. În cauză, faptul că victima este foarte în vârstă şi senilă, astfel cum a demonstrat certificatul medico-legal din 1 aprilie 2001, implica fără îndoială că trebuia să i se acorde o protecţie sporită. Totuşi, imposibilitatea interogării reclamantei în şedinţă, înainte de decesul său în octombrie 2001, trebuia să fie însoţită de garanţii suficiente care să îi prezerve drepturile la apărare, astfel cum

sunt garantate de art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d), coroborate. Reiese din documentele de la dosar că singura declaraţie a victimei prezentată în faţa parchetului a fost făcută la 1 aprilie 2001, în faţa unui agent de poliţie de la postul de poliţie din comună înainte ca reclamantul să fie acuzat, fără să aibă, astfel, posibilitatea de a transmite întrebări de clarificare. Această declaraţie a fost consemnată în scris şi nu a fost înregistrată. Astfel cum reiese din documentele de la dosar, această declaraţie nu a fost niciodată citită în faţa acuzatului în cursul procedurii penale şi nicio altă măsură care să îi permită reclamantului contestarea declaraţiilor şi a credibilităţii victimei nu a fost luată. În aceste condiţii, efectuarea unui test ADN ar fi putut fie să confirme versiunea victimei, fie să îi furnizeze reclamantului elemente substanţiale care să afecteze credibilitatea acestei versiuni. În această privinţă, Curtea observă că reclamantul sau avocaţii săi au solicitat în mod efectiv, în mod repetat, efectuarea unei expertize întemeiate pe examenul ADN şi au prezentat această cerere în faţa unei instanţe care avea competenţa să solicite prezentarea de noi probe. Instanţele au refuzat să dea curs acestei cereri în mod implicit, şi anume fără a se pronunţa în mod explicit cu privire la relevanţa acestei oferte de probe prin decizii care să fie suficient de motivate şi raţionale. În sfârşit, în ceea ce priveşte ancheta la faţa locului efectuată la 1 aprilie 2001, Curtea ia act de neregulile acesteia, în măsura în care agenţii de poliţie s-au limitat să descrie în mod general casa victimei, fără a căuta urme de violenţă, de exemplu, eventuale haine pătate de spermă sau prosopul despre care victima a indicat, în declaraţia sa din aceeaşi zi, că a fost utilizat de agresor pentru imobilizarea sa. Aceste elemente au putut aduce mai multă consistenţă acuzaţiei aduse împotriva reclamantului. Prin urmare, Curtea consideră că, în circumstanţele cauzei, instanţele române nu şi-au îndeplinit obligaţia de a dispune măsuri de investigaţie pentru a-i da reclamantului posibilitatea de a-şi apăra cauza. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 16 februarie 2010, în cauza V.D. c. României, parag. 107-116).*

10.3. Audierea martorilor, experţilor, interpreţilor

- instanţa care a încuviinţat ascultarea martorilor, experţilor şi interpreţilor dispune citarea acestora în vederea prezentării la instanţă în scopul audierii;

- experţii sunt ascultaţi pentru a da *lămuriri suplimentare* faţă de concluziile expuse în raportul de expertiză întocmit în cauză, iar interpreţii sunt ascultaţi pentru a da *lămuriri* cu privire la traducerile pe care le-au făcut în procesul penal, după regulile prevăzute în partea generală a Codului de procedură penală (art. 119-124);

- în cazul în care aceştia se prezintă în instanţă, după apelul martorilor, experţilor şi interpreţilor, preşedintele cere *martorilor prezenţi* (nu şi experţilor sau interpreţilor) să părăsească sala de şedinţă şi le pune în vedere să nu se îndepărteze fără încuviinţarea sa; experţii rămân în sala de şedinţă, afară de cazul în care instanţa dispune altfel;

- martorii, experţii şi interpreţii *prezenţi* pot fi ascultaţi, *chiar dacă nu au fost citaţi sau nu au primit citaţie*, însă numai după ce s-a stabilit identitatea lor;

- dacă unul sau mai mulţi martori, experţi sau interpreţi *lipsesc*, instanţa poate dispune motivat fie *continuarea* judecaţii, fie *amânarea* cauzei; martorul a cărui lipsă nu este justificată poate fi adus cu mandat de aducere;

- instanţa poate asculta martorii, experţii sau interpreţii cu asigurarea protecţiei potrivit regimului martorilor ameninţaţi sau vulnerabili;

- martorului, expertului sau interpretului *i se aduce la cunoştinţă*, înainte de a începe ascultarea acestuia, obiectul cauzei şi i se arată care sunt faptele sau împrejurările pentru dovedirea cărora este ascultat, cerându-i-se să declare tot ce ştie cu privire la acestea;

- omisiunea instanţei de judecată de a proceda la luarea jurământului ori a declaraţiei solemne a martorului nu produce efecte cu privire la legalitatea mijlocului de probă, nedepunerea jurământului putând constitui un motiv de analiză a fiabilităţii probei; martorii minori cu vârsta sub 14 ani care beneficiază de cauza de neimputabilitate a minorităţii nu vor depune jurământ şi nici nu vor da o declaraţie solemnă, însă li se va atrage atenţia să spună adevărul;

- ascultarea martorului, expertului sau interpretului nu poate începe cu citirea sau reamintirea declaraţiilor pe care acesta le-a dat anterior în cauză, instanţa ascultând *relatarea liberă, orală* a acestuia;

- când martorul *nu îşi mai aminteşte* anumite fapte sau împrejurări ori *când există contraziceri* între declaraţiile făcute în instanţă şi cele date anterior după ce martorul a fost lăsat să declare tot ceea ce ştie, preşedintele *poate da citire*, în întregime sau în parte, declaraţiilor anterioare;

- dacă martorul a fost propus de către procuror, acestuia i se pot pune în mod nemijlocit întrebări de către procuror, inculpat, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente; în cazul în care martorul sau expertul a fost propus de către una dintre părţi, i se pot pune întrebări de către aceasta, de către procuror, persoana vătămată şi de către celelalte părţi; preşedintele şi ceilalţi membri ai completului pot adresa întrebări martorului ori de câte ori consideră necesar, pentru justa soluţionare a cauzei; instanţa poate respinge întrebările care nu sunt relevante şi utile cauzei; întrebările respinse se consemnează în încheierea de şedinţă;

- întrebările pot viza fie fondul cauzei, fie împrejurări referitoare la *credibilitatea* persoanei audiate; întrebările legate de opţiunile politice, ideologice sau religioase ori alte circumstanţe personale şi de familie pot fi puse numai dacă sunt strict necesare pentru verificarea credibilităţii martorului;

- martorul, expertul sau interpretul care *posedă un înscris* în legătură cu depoziţia făcută poate să-l citească în instanţă; procurorul şi părţile au dreptul să examineze înscrisul, iar instanţa poate dispune reţinerea înscrisului la dosar, în original sau în copie;

- martorii, experţii sau interpreţii ascultaţi *rămân în sală, la dispoziţia instanţei*, până la terminarea actelor de cercetare judecătorească care se efectuează în şedinţa respectivă; dacă instanţa găseşte necesar, poate dispune retragerea lor sau a unora dintre ei din sala de şedinţă, în vederea reaudierii ori a confruntării lor; instanţa, luând concluziile procurorului, persoanei vătămate şi ale părţilor, poate încuviinţa plecarea martorilor, experţilor sau interpreţilor după ascultarea acestora.

10.4. Renunţarea la probe

- procurorul, persoana vătămată şi părţile *pot formula cerere de renunţare la administrarea probelor pe care le-au propus şi care au fost deja încuviinţate de către instanţă* (indiferent de natura acestora: declaraţii de martori, expertize etc.); instanţa de judecată nu poate pune în dezbatere din oficiu renunţarea, deoarece potrivit Codului de procedură penală instanţa nu are competenţa funcţională de a propune probe;

- instanţa *are obligaţia de a pune în dezbatere contradictorie* a procurorului şi a celorlalte părţi şi persoane vătămate cererea de renunţare la probe (indiferent dacă aceasta vizează probele propuse cu privire la acţiunea penală sau cele referitoare la acţiunea civilă) nefiind obligată să ia act de această cerere; după dezbatere, instanţa *poate admite* cererea de renunţare la probe dacă apreciază că administrarea acesteia nu mai este necesară *sau poate dispune respingerea* acesteia;

- între instituţia ***renunţării la martori*** şi cea a ***citirii în cursul cercetării judecătoreşti a declaraţiilor date de martori în cursul urmăririi penale*** există următoarele deosebiri:

(i) prin *renunţarea la martori*, prevăzută de art. 383 C.proc.pen. proba *nu va mai fi administrată* în cadrul procesului penal; *citirea* în cursul cercetării judecătoreşti a declaraţiilor date de martor în cursul urmăririi penale în temeiul art. 381 alin. (7) C.proc.pen. reprezintă o *modalitate de administrare* a probei în cursul procesului penal;

(ii) *renunţarea la martori* se dispune în cazul în care instanţa apreciază că audierea acestora nu mai este necesară; *citirea declaraţiilor martorilor* presupune că administrarea probei cu martori este necesară faţă de obiectul probaţiunii din cauză;

(iii) *renunţarea la martori* poate fi dispusă numai la solicitarea prealabilă a procurorului, persoanei vătămate sau a părţii, cărora anterior le fusese încuviinţată proba cu martori, fără a putea fi dispusă de instanţă din oficiu; *citirea declaraţiilor martorilor* este dispusă de instanţă din oficiu.

10.5. Imposibilitatea administrării probelor

- dacă în cursul cercetării judecătoreşti administrarea unei probe anterior admise *nu mai este posibilă*, instanţa, după ce ascultă procurorul, persoana vătămată şi părţile, *poate dispune ca acea probă să nu mai fie administrată*; prin urmare, imposibilitatea de administrare a probei (indiferent de motivul pentru care aceasta a survenit) trebuie constatată de instanţa de judecată, nefiind suficient ca procurorul, persoana vătămată sau părţile să solicite renunţarea la administrarea unei probe pe motiv de imposibilitate de administrare; pe cale de consecinţă, dacă instanţa constată că nu au fost depuse suficiente diligenţe procedurale pentru a fi administrată proba, va respinge cererea de renunţare la administrarea acesteia ca nefondată;

- potrivit art. 381 alin. (7) C.proc.pen., dacă ***audierea vreunuia dintre martori nu mai este posibilă***, iar în faza de urmărire penală acesta a dat declaraţii în faţa organelor de urmărire penală sau a fost ascultat de către judecătorul de drepturi şi libertăţi potrivit procedurii audierii anticipate, instanţa dispune *citirea depoziţiei* date de acesta în cursul urmăririi penale şi *ţine seama de ea* la judecarea cauzei; dacă

imposibilitatea de administrare se referă la o altă probă administrată în faza de urmărire penală şi încuviinţată de instanţă, aceasta este pusă în discuţia părţilor, a persoanei vătămate şi a procurorului şi se ţine seama de ea la judecarea cauzei;

- în privinţa evaluării declaraţiilor martorilor care nu au mai putut fi audiaţi în cursul judecăţii este extrem de important de stabilit standardul european de protecţie a dreptului la un proces echitabil astfel cum a fost dezvoltat de Curtea Europeană prin două hotărâri ale Marii Camere pronunţate în cauzele ***Al-Khawaja şi Tahery c. Regatului Unit şi Schatschaschwili*** c. ***Germaniei;***

Curtea Europeană a apreciat că art. 6 parag. (3) lit. d) din Convenţia europeană instituie principiul că, înainte ca un acuzat să fie condamnat, toate probele împotriva acestuia ar trebui administrate în şedinţă publică într-o procedură contradictorie. Curtea Europeană permite instanţei naţionale să îşi întemeieze hotărârea pe declaraţiile *martorilor (noţiune înţeleasă în sens autonom european*[1]*)* audiaţi în cursul urmăririi penale şi care nu au fost reaudiaţi în şedinţă publică de către instanţa de judecată, precizând totodată că trebuie respectat şi dreptul la apărare al acuzatului care presupune ca acesta să fi avut posibilitatea reală şi adecvată de a contesta declaraţiile martorului şi de a îi pune întrebări fie la momentul audierii, fie la un moment ulterior (cauza *Luca c. Italiei*, cauza *A.G. c. Suediei* sau *Trampevski c. Macedoniei*); într-o jurisprudenţă constantă până în anul 2011, Curtea de la Strasbourg a apreciat că instanţa poate folosi declaraţia dată de martor în cursul urmăririi penale fără ca acesta să fi fost reaudiat în şedinţă publică dacă există un motiv întemeiat pentru lipsa martorului şi atunci când condamnarea nu este întemeiată exclusiv sau determinant pe declaraţia martorului care nu a putut fi audiat de instanţă.

- această orientare a fost dezvoltată de Curtea Europeană prin revirimentul jurisprudenţial produs prin hotărârea Marii Camere din 15 decembrie 2011, în cauza ***Al-Khawaja şi Tahery c. Regatului Unit,*** regula potrivit căreia instanţa nu îşi poate întemeia, în mod exclusiv sau determinant, o hotărâre de condamnare pe declaraţiile martorilor care nu au putut fi audiaţi în faţa instanţei (regula exclusiv sau determinant) a suferit o temperare, Curtea afirmând că admiterea acestor declaraţii **nu conduce în mod automat** la încălcarea art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană atâta timp cât procedura în ansamblu a fost echitabilă.

Prin urmare, Curtea Europeană a instituit o analiză în *trei paşi* **a** compatibilităţii procedurii cu art. 6 parag. (1) şi (3) lit. d) din Convenţia europeană, urmând a se stabili potrivit ***testului Al-Khawaja:***

(i) dacă există un motiv întemeiat pentru absenţa martorului şi, prin urmare, pentru admiterea declaraţiei netestate în şedinţă publică;

- în cadrul evaluării primului pas trebuie stabilit dacă existau solide temeiuri factuale sau legale pentru neprezentarea martorului; de pildă, în cauza *Al-Khawaja şi*

---

[1] Potrivit jurisprudenţei constante a Curţii Europene, intră în noţiunea autonomă de *martor în sens european* orice persoană care dă o declaraţie ce poate servi ca temei pentru fundamentarea soluţiei de condamnare [persoana vătămată (cauza *Gani c. Spaniei*), partea civilă (cauza *Bricmont c. Belgiei*), expertul (cauza *Brandstetter c. Austriei*), coinculpatul (cauza *Ferrantelli şi Santangelo c. Italiei*)].

Tahery c. Regatului Unit instanţa europeană a apreciat că pot exista în principiu două motive pentru neprezentarea martorului pentru a fi audiat într-un proces public şi contradictoriu: *moartea* acestuia (imposibilitatea obiectivă şi absolută de audiere) şi *teama*. Cu privire la acest ultim motiv, Curtea a distins între: **1.** *teama imputabilă ameninţărilor sau manevrelor acuzatului ori ale persoanelor care acţionează în numele acestuia* când a admis că judecătorul poate reţine în hotărârea de condamnare declaraţia martorului fără a fi nevoie ca acesta să se înfăţişeze pentru a depune mărturie în proces şi fără ca acuzatul sau reprezentanţii acestuia să îl supună unei examinări încrucişate, chiar dacă proba respectivă ar constitui proba exclusivă sau determinantă împotriva acuzatului; **2.** *teama generală (subiectivă) resimţită de un martor în legătură cu părţile dintr-un proces*, cu privire la care a apreciat că aceasta nu este suficientă pentru a-l scuti de obligaţia de a se înfăţişa. Instanţa trebuie să facă cercetările de rigoare pentru a stabili, în primul rând, dacă teama se bazează pe motive obiective şi, în al doilea rând, dacă aceste motive obiective se bazează pe elemente concrete. În cele din urmă, ţinând seama de ponderea în care neprezentarea unui martor aduce atingere dreptului la apărare, Curtea a subliniat că, atunci când martorul nu a fost interogat deloc în etapele anterioare ale procedurii, declaraţia scrisă a acestuia nu trebuie admisă în locul înfăţişării sale la proces decât ca ultimă măsură posibilă. Înainte de a scuti un martor de obligaţia de a se înfăţişa pe motivul temerii de a se prezenta la proces, instanţa de prim grad de jurisdicţie trebuie să aibă convingerea că toate celelalte măsuri posibile, precum păstrarea anonimatului sau alte măsuri speciale, ar fi nepotrivite sau imposibil de pus în practică;

- în jurisprudenţă au mai fost reţinute şi alte situaţii care pot constitui motive întemeiate, cum ar fi starea de sănătate a martorului (cauza *Bobeş c. României*) sau faptul că acesta nu a putut fi găsit, în ipoteza în care instanţa a depus toate eforturile rezonabile pentru a asigura prezenţa martorului la proces. Faptul că instanţa nu a reuşit să localizeze martorul sau faptul că acesta nu mai locuia în ţară nu sunt suficiente în sine pentru a reţinerea satisfacerea exigenţelor art. 6 parag. (1) şi (3) lit. d) din Convenţia europeană, întrucât autorităţile naţionale au obligaţia de a depune toate diligenţele rezonabile pentru a se asigura respectarea garanţiilor dreptului la un proces echitabil cum ar fi manifestarea unei atitudini proactive pentru găsirea martorului cu ajutorul altor autorităţi (inclusiv al celor aparţinând poliţiei – cauza *Prăjină c. României*) sau apelul la instrumentele de cooperare judiciară în materie penală atunci când martorul domiciliază în străinătate. Deopotrivă, trebuie evaluate motivele prezentate de martor pentru neprezentare având în vedere situaţia particulară a fiecărui martor.

(ii) dacă declaraţia martorului absent constituie o probă exclusivă sau determinată în condamnarea inculpatului;

- prin ***probă exclusivă*** se înţelege singura probă în acuzarea inculpatului;

- prin ***probă determinantă*** se înţelege acea probă care este de o asemenea semnificaţie sau importanţă încât este decisivă pentru soluţionarea cauzei. În cazul în care o probă neadministrată în faţa instanţei este analizată coroborat cu alte probe, analiza caracterului determinant va depinde de relevanţa acesteia; astfel, evaluarea caracterului determinat este invers proporţional cu numărul probelor analizate coroborat;

cu cât există mai multe probe analizate coroborat pentru a reține situația de fapt, cu atât va scădea caracterul determinat al declarației martorului neaudiat de instanță.

(iii) dacă au existat suficiente elemente de contrabalansare, printre care și garanții procedurale puternice, pentru a compensa dificultățile create apărării prin admiterea declarației și pentru a asigura în fiecare proces, analizat în ansamblu, echitatea procedurii așa cum aceasta este înțeleasă în art. 6 parag. 1 și 3 lit. d) din Convenție.

- *constituie garanții ale dreptului la un proces echitabil evaluabile în pasul 3:*

a) faptul că instanța analizează cu o anumită prudență declarația martorului care nu a fost administrată în cursul judecății (cauza *Bobeș c. României*); astfel, Curtea Europeană va avea în vedere dacă instanța națională a oferit o motivare rezonabilă cu privire la fiabilitatea declarației martorului audiat în lipsă și o analizează coroborat cu celelalte probe (cauza *Prăjină c. României*);

b) audierea în ședința publică a unei înregistrări video a declarației martorului absent în scopul de a permite instanței, procurorului și avocatului să constate comportamentul martorului în tipul audierii și să-și formeze propria convingere cu privire la credibilitatea acestuia;

c) existența altor probe care să susțină declarația martorului neaudiat (cauza *Prăjină c. României*, cauza *Sică c. României*); aceste declarații pot fi cele ale persoanelor cărora martorul absent le-a povestit despre faptele și împrejurările constatate imediat după ce le-a perceput sau alte probe administrate, inclusiv expertizele (de pildă, expertizele medico-legale cu privire la traumatismele suferite de victimă);

d) existența unor similitudini între faptele și împrejurările relatate de martorul neaudiat în fața instanței și cele relatate de un alt martor audiat de instanță, dacă nu există dovada că acești martori s-au înțeles cu privire la cele declarate;

e) oferirea posibilității ca apărarea să fi putut adresa întrebări martorului inclusiv în scris pe parcursul procesului sau să fi participat la audierea martorului în cursul urmăririi penale (cauza *Șandru c. României*);

f) existența posibilității ca acuzatul să fi avut oportunitatea de a prezenta propria versiune a faptelor și să conteste credibilitatea martorului absent sau să releve incoerența sau lipsa de consistență a declarațiilor acestuia; atunci când identitatea martorului este cunoscută de acuzat acesta avea posibilitatea de a identifica sau investiga motivele care l-ar fi putut determina pe martor să nu spună adevărul și să conteste efectiv credibilitatea martorului.

Această nouă abordare a instanței de contencios european cu privire la garanția prevăzută de art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenția europeană trebuie privită cu o anume prudență, având în vedere și faptul că a survenit pe fondul unei relații extrem de tensionate între Strasbourg și Marea Britanie. Relevantă în acest sens este și opinia comună, parțial separată și parțial concordantă, *a judecătorilor Sajó și Karakaș*, potrivit căreia: „Regula «exclusiv sau determinant» (*sole or decisive rule*) aplicată până în prezent avea ca obiect protejarea acuzatului de «fructul arborelui otrăvit» [dacă sursa probei («arborele») este viciată, orice probă («fructul») provenită din acea sursă este la fel]. Prin adoptarea acestei abordări în contrabalansare, Curtea înlo-

cuieşte o normă pentru apărarea drepturilor omului cu incertitudinile acestui demers. După informaţiile noastre, este pentru prima dată când, în lipsa unui motiv nou şi imperios, aceasta diminuează nivelul apărării. *Această evoluţie este extrem de îngrijorătoare pentru viitorul protecţiei judiciare a drepturilor omului în Europa*".

Prin raportare la paşii de analiză din ***testul Al-Khawaja***, Curtea a apreciat în cauza ***Schatschaschwili c. Germaniei*** că lipsa unui motiv întemeiat pentru absenţa martorului (neîndeplinirea exigenţelor pasului 1) nu este decisivă pentru reţinerea caracterului inechitabil al procesului, ci va constitui un factor important în evaluarea echitabilităţii procedurii în ansamblu. Curtea a considerat că cei trei paşi din testul ***Al-Khawaja sunt interdependenţi şi, evaluaţi împreună, servesc la a stabili dacă procedura a fost în ansamblu echitabilă.*** În acest sens, în cauza Şandru c. României Curtea a analizat mai întâi pasul doi, înaintea pasului întâi (a fost evaluat prioritar dacă declaraţia martorului absent era unica probă din cauză sau proba decisivă înainte de a stabili dacă exista un motiv întemeiat pentru lipsa martorului). Prin urmare, poate fi necesar ca într-o anumită cauză analiza celor trei paşi să nu fie realizată în ordine cronologică, în special dacă unul dintre aceştia se dovedeşte a fi relevant pentru stabilirea caracterului echitabil sau inechitabil al procedurii. Prin această dezvoltare jurisprudenţială, în realitate, Curtea de la Strasbourg statuează că singurul element relevant de analizat este echitabilitatea procedurii în ansamblu.

Tot *în cauza* ***Schatschaschwili c. Germaniei*** *Curtea a extins sfera de analiză a pasului 2 din* ***testul Al-Khawaja***, apreciind că examinarea elementelor de contrabalansare va fi realizată şi în acele situaţii în care, în urma stabilirii valorii probatorii, nu poate fi apreciat dacă proba respectivă a fost exclusivă sau determinantă, dar este lămurită în sensul că a avut o valoare probatorie semnificativă şi că încuviinţarea sa ar putea să creeze un handicap pentru apărare. Întinderea elementelor de contrabalansare necesare pentru a considera că procedura a fost echitabilă va depinde de greutatea declaraţiei date de martorul absent. Cu cât declaraţia este mai importantă, cu atât elementele de contrabalansare vor trebui să fie mai consistente pentru a asigura echitatea procedurii. În această cauză Curtea a constatat că instanţa germană a făcut demersuri în vederea audierii victimelor infracţiunii de tâlhărie[1] (martori în sens european), fiind satisfăcut pasul 1 din ***testul Al-Khawaja***.

În analiza pasului 2 din testul Al-Khawaja*, Curtea a constatat că cele două victime erau singurii martori* oculari ai infracţiunii, pe lângă declaraţiile acestora acuzaţia întemeindu-se şi pe declaraţiile unui vecin şi a unui prieten privind cele auzite de la victime, precum şi pe datele de localizare a telefonului inculpatului,

[1] În cauză, victimele învederaseră că intenţionează să se întoarcă în Letonia şi, la solicitarea organelor de urmărire penală, fuseseră audiate în cursul urmăririi penale de judecătorul de investigaţii, însă, în absenţa acuzatului care nu era informat în privinţa urmăririi penale care se desfăşura. Scopul urmărit prin această procedură a fost obţinerea posibilităţii folosirii declaraţiilor acestora în cursul procesului. În cursul judecăţii, instanţa germană a procedat la citarea victimelor în Letonia, însă acestea au refuzat să se prezinte, depunând certificate medicale din care rezulta că se aflau într-o stare emoţională instabilă, post-traumatică. După mai multe încercări nereuşite de audiere a lui O. şi P., inclusiv prin videoconferinţă ca urmare a formulării unei cereri de asistenţă judiciară internaţională, instanţa naţională a constatat imposibilitatea de audiere a victimelor şi a dispus citirea declaraţiilor date în faza de urmărire penală.

rezultatele înregistrării convorbirilor purtate de inculpat cu un coinculpat, precum şi pe datele de localizare GPS a maşinii unui coinculpat din care rezulta că aceasta a fost parcată în apropierea apartamentului victimelor. Faţă de aceste probe, Curtea a considerat că declaraţiile martorilor absenţi au fost decisive pentru pronunţarea soluţiei de condamnare.

În analiza pasului 3 din testul Al-Khawaja, Curtea a constatat că instanţele naţionale au analizat cu precauţie declaraţiile respective. Astfel, prima instanţă, în urma unei motivări detaliate, a recunoscut valoarea probatorie redusă a declaraţiilor martorilor absenţi. De asemenea, Curtea a luat act de faptul că reclamantul a avut posibilitatea să relateze propria sa versiune a faptelor şi să pună la îndoială credibilitatea martorilor, a căror identitate îi era cunoscută. Curtea a observat că la momentul audierii martorilor în timpul urmăririi penale, organele de urmărire penală ar fi putut să îi numească un avocat reclamantului, avocat care ar fi putut fi prezent la audierea martorilor. Cu toate că aceste garanţii procedurale existau în dreptul german, organele judiciare nu le-au folosit. Curtea a subliniat că, pentru analiza echităţii globale a procedurii, este necesar să se stabilească dacă autorităţile, la momentul audierii martorilor în timpul urmăririi penale, au plecat de la prezumţia că aceştia nu vor mai fi audiaţi în timpul judecăţii. În această situaţie, este esenţial să îi fie acordată apărării posibilitatea de a adresa întrebări martorilor în timpul urmăririi penale. Deşi organele de urmărire penală se aflau în această situaţie, nu au acordat posibilitatea unui avocat numit pentru reclamant să le adreseze întrebări în timpul urmăririi penale. Procedând în acest mod, organele de urmărire penală şi-au asumat un risc previzibil, care ulterior s-a materializat, nici reclamantul şi nici avocatul acestuia neputând să audieze martorii în nicio fază a procesului. Faţă de aceste considerente, Curtea a hotărât că a existat o încălcare a **art. 6 parag. (1) şi (3) lit. d) din Convenţia europeană.**

Este important de subliniat că hotărârea pronunţată de Marea Cameră în cauza ***Schatschaschwili c. Germaniei*** a fost adoptată cu o fragilă majoritate (9 voturi pentru şi 8 împotrivă), opiniile concordante şi dizidente fiind extrem de variate după cum urmează:

a) *în opinia concordantă împărtăşită de judecătorii Spielmann, Karakaş, Sajó şi Keller* s-a admis existenţa unei încălcări a art. 6 parag. (1) şi (3) lit. d) din Convenţia europeană, însă s-a contestat justeţea soluţiei majoritare cu privire la modul de analiză a paşilor din testul *Al-Khawaja*; astfel, s-a arătat că este necesar a se reţine încălcarea art. 6 parag. (1) şi (3) lit. d) din Convenţia europeană prin simplul fapt al constatării neîntrunirii condiţiilor primului pas din ***testul Al-Khawaja***. Prin urmare, opinia dizidentă propune o analiză graduală a paşilor şi învederează teama rezonabilă că precizările realizate prin opinia majoritară, care s-ar putea numi în viitor testul *Schatschaschwili, pot fi sintetizate într-un singur test global vizând echitabilitatea procedurii, situaţie care nu constituie un pas înainte în întărirea garanţiilor prevăzute de* art. 6 parag. (3) lit. d) din Convenţia europeană;

b) *în opinia dizidentă a judecătorilor* Hirvelä, Popović, Pardalos, Nussberger, Mahoney şi Kūris, precum şi în opinia dizidentă a judecătorului Kjølbro s-a apreciat că faţă de particularitatea cauzei nu există o încălcare a dispoziţiilor art. 6 parag. (1)

și (3) lit. d) din Convenția europeană, întrucât existau suficiente garanții care să permită instanței să constate fiabilitatea probelor în acuzare.

- în cauza *D. ș.a. c. României* (hotărârea din 14 ianuarie 2020) Curtea de la Strasbourg a opinat că, în analiza respectării dispozițiilor art. 6 parag. 1 și 3 lit. d) din Convenția europeană, trebuie răspuns la următoarele întrebări: *i)* dacă există un motiv întemeiat pentru absența martorului și, în consecință, pentru admiterea cu titlu de probă a declarației sale anterioare; *(ii)* dacă declarația anterioară a martorului este temeiul exclusiv sau determinant pentru fundamentarea soluției de condamnare sau dacă utilizarea acesteia a cauzat dificultăți apărării; *(iii)* dacă au existat suficiente elemente de contrabalansare pentru a compensa dificultățile create în sarcina apărării prin utilizarea declarației martorului netestat în ședință publică. În cauză CtEDO a constatat că nu se poate reține încălcarea dreptului la un proces echitabil în condițiile în care autoritățile române:

a) au făcut multiple demersuri, inclusiv comisii rogatorii internaționale, pentru a localiza și audia martorii, demersuri care au fost lipsite de efect față de lipsa vreunui răspuns din partea autorităților irakiene; în aceste condiții s-a apreciat că lipsa martorului și admiterea ca probă a declarației sale anterioare a fost justificată;

b) și-au întemeiat hotărârea și pe alte probe, nu doar pe declarația martorului absent care a avut o oarecare greutate;

c) au evaluat cu prudență declarația martorului absent și au oferit inculpatului posibilitatea de a contesta declarația acestuia.

- în doctrină[1] au fost formulate următoarele precizări cu privire la modalitatea de înțelegere și aplicare a art. 6 parag. 1 și 3 lit. d) din Convenția europeană în cazul martorilor absenți după cum urmează:

a) concluziile CtEDO privind martorii absenți nu sunt aplicabile în cazurile în care acuzatul a avut ocazia să pună întrebări persoanei vătămate în timpul urmăririi penale; organele de urmărire penală trebuie să ia din oficiu măsurile administrative necesare pentru a da posibilitatea efectivă acuzatului sau avocatului acestuia să adreseze întrebări persoanei audiate în cursul urmăririi penale. Dacă astfel de demersuri sunt efectuate, iar acuzatul sau avocatul acestuia nu înțelege să folosească această oportunitate (fie nu se prezintă la audiere sau se prezintă și nu adresează întrebări) atunci, chiar dacă ulterior, în cursul cercetării judecătorești, audierea martorului nu mai poate fi realizată, declarația din cursul urmăririi penale poate fi valorificată cu o valoare probatorie lipsită de orice limitare care ar rezulta din standardul de analiză al *martorului absent*. Simpla existență a cadrului legal care permite acuzatului să participe în cursul urmăririi penale la audierea martorilor nu este suficientă pentru a se concluziona că, în cazul lipsei unei cereri exprese de audiere din partea acuzatului, acesta ar fi renunțat la acest drept (CtEDO, cauza *Gani c. Spaniei*, hotărârea din 19 februarie 2013, parag. 43-50; CtEDO, cauza *Przydział c. Poloniei*, hotărârea din 24 mai 2016, parag. 54; CtEDO, cauza *Paić c. Croației*, hotărârea din 29 martie 2016, parag. 53; CtEDO, cauza *Aigner c. Austriei*, hotărârea din 10 mai 2012, parag. 41);

---

[1] *V. Constantinescu*, Comentariu art. 123, în *M. Udroiu* (coord.), op. cit., ed. a 3-a.

b) organele judiciare au obligația de a depune diligențele rezonabile pentru a localiza și a asigura prezența martorului. Obligația este una de mijloace și nu rezultat; dacă toate demersurile rezonabile sunt realizate de către instanță, însă prezența martorului tot nu a fost asigurată, Curtea va consta că există un motiv întemeiat pentru absența acestuia. Printre măsurile care pot fi avute în vedere de către instanțe, Curtea a oferit următoarele exemple: *(i)* obținerea de informații din partea familiei și a cunoscuților; *(ii)* căutări efectuate de către poliție, inclusiv prin apelarea la cererile de asistență judiciară internațională; *(iii)* căutări în bazele de date ale administrației penitenciarelor, ale poliției, ale Interpol și ale autorităților care țin evidențele persoanelor (CtEDO, *Lobarev ș.a. c. Rusiei*, hotărârea din 28 ianuarie 2020, parag. 32). În cauza *Lobarev ș.a. c. Rusiei* Curtea a realizat o distincție în ceea ce privește obligațiile procesuale pozitive în cazul martorilor care se ascund de organele de judiciare cu scopul de a sustrage urmăririi penale sau judecății (*„witness has gone into hiding and has been evading justice"*). Curtea a arătat că, în cazul acestor martori, instanțele naționale se regăsesc într-o situație în care în mod efectiv nu dețin mijloace care să asigure localizarea martorilor și ar fi excesiv și formalist ca acestea să fie obligate să depună diligențe suplimentare celor care au fost deja luate de către autoritățile competente în cadrul mecanismelor legale având ca obiect căutarea persoanelor care se sustrag de la înfăptuirea justiției. În astfel de situații, instanța, înainte de a concluziona că există un motiv întemeiat pentru absența martorului, trebuie să fie convinsă că, într-adevăr, martorul se ascunde de la înfăptuirea justiției și că acuzatul este informat despre această împrejurare într-o modalitate care să îi permită să-și prezinte concluziile cu privire la măsurile întreprinse (CtEDO, cauza *Lobarev ș.a. c. Rusiei*, hotărârea din 28 ianuarie 2020, parag. 33-34).

- în cauza *Valdhuter c. României* (hotărârea din 27 iunie 2017) Curtea Europeană a apreciat că a fost încălcat dreptul la un proces echitabil; Curtea a reamintit că principiile pertinente din cauzele *Al-Khawaja și Tahery c. Regatului Unit* și *Schatschaschwili c. Germaniei* privind criteriile de analiză a cererilor formulate în temeiul art. 6 parag. 1 și 3 lit. d) CEDO, vizând martorii care nu au fost audiați în timpul cercetării judecătorești, relevă o analiză în trei etape în cadrul căreia trebuie cercetat: (i) dacă există un motiv întemeiat, serios pentru a justifica absența martorului din fața instanței și, pe cale de consecință, admiterea cu titlu de probă a declarației sale date în cursul urmăririi penale, care nu a fost readministrată în condiții de publicitate și contradictorialitate; (ii) dacă declarația martorului absent dată în cursul urmăririi penale constituie temeiul exclusiv sau determinant pentru fundamentarea soluției de condamnare (iii) dacă au existat suficiente elemente de contrabalansare, în special garanții procedurale serioase, pentru a compensa dificultățile create în sarcina apărării prin utilizarea declarației martorului absent și pentru a asigura echitatea procedurii în ansamblu. Cele trei etape sunt interdependente și analizate împreună conduc la evaluarea echitabilității procedurii în ansamblu; trebuie subliniat faptul că lipsa unor motive serioase care să justifice absența martorului în acuzare constituie un element ce contribuie la aprecierea echitabilității procedurii în ansamblu, susceptibil să conducă la reținerea unei încălcări a art. 6 parag. 1 și 3 lit. d) CEDO. În condițiile în care Curtea trebuie să se asigure că procedura în ansamblul este echitabilă, este necesar să verifice dacă au existat suficiente elemente de compensare nu

numai în cauzele în care declarația martorului absent a constituit proba unică sau determinantă, ci și în cauzele în care se constată că este dificil a determina dacă această probă a avut acest caracter, însă se poate reține că această declarație a avut o anumită greutate și că admiterea probei ar putea fi de natură a cauza dificultăți apărării. Determinarea factorilor compensatori necesari pentru ca procesul să fie considerat echitabil va depinde de importanța afirmațiilor martorului absent. Cu cât acestea sunt de importanță mai mare, cu atât elementele compensatorii trebuie să fie mai solide, pentru ca procedura în ansamblu să fie considerată echitabilă. Aplicând principiile enunțate, Curtea a observat că instanțele nu au justificat în niciun mod serios neaudierea lui I.R. (fusese acuzat de săvârșirea infracțiunii de furt calificat, care a produs consecințe deosebit de grave, la care se reținuse participația penală a reclamantului) și nici evaluarea declarației date de acesta în cursul urmăririi penale. Curtea a arătat că declarațiile lui I.R. constituiau singurul mijloc de probă care confirma cu claritate teza reținută de către instanțe, respectiv că reclamantul a solicitat săvârșirea furturilor. Chiar dacă este dificil de stabilit dacă declarația lui I.R. a constituit un element determinant al acuzării, Curtea a arătat că este cel puțin convinsă că declarațiile prezentau o oarecare greutate, chiar de o mare importanță, iar administrarea sa a creat dificultăți apărării. În aceste condiții, erau necesare elemente de contrabalansare puternice și suficiente pentru a remedia dificultățile create apărării. Curtea a reținut că reclamantul nu a avut posibilitatea să adreseze întrebări martorilor ale căror declarații au fost avute în vedere de către instanțele naționale, nici în timpul urmăririi penale și nici în cursul judecății. De altfel, reclamantul însuși nu fost audiat decât de către instanța de recurs. Mai mult, instanțele nu au realizat un examen meticulos al credibilității martorilor absenți și nici al fiabilității declarațiilor acestora. În ceea ce privește în special declarația lui I.R., Curtea a observat că inițial instanțele au omis să se pronunțe asupra cererii formulate de reclamant cu privire la nelegalitatea acestui mijloc de probă, care ar fi fost obținut sub constrângerea exercitată de către agenții statului; în fapt, instanța de recurs nu a răspuns deloc la această critică, iar cu ocazia soluționării căii extraordinare de atac a revizuirii instanța a considerat că susținerile reclamantului nu sunt credibile. Având în vedere cele ce precedă, Curtea a constatat absența oricăror măsuri procedurale dispuse de către instanțele naționale pentru a compensa imposibilitatea reclamantului de a adresa întrebări în mod nemijlocit lui I.R. Curtea a dedus astfel că instanțele nu au luat acele măsuri compensatorii care ar fi permis o apreciere echitabilă și adecvată asupra fiabilității elementelor de probă neverificate;

- într-o cauză în care cererea de reaudiere a martorilor acuzării, audiați în cursul urmăririi penale, a fost respinsă întrucât inculpatul nu a motivat suficient interesul procesual în obținerea reaudierii, Curtea a arătat că, spre deosebire de martorii invocați în apărare, acuzatul nu are obligația de a demonstra importanța unui martor în acuzare. În principiu, dacă procurorul decide că o anumită persoană este o sursă relevantă de informații și se întemeiază pe declarația acesteia în fața instanței, iar declarația poate fi folosită de către instanță pentru întemeierea soluției de condamnare, interesul apărării în audierea martorului în prezența sa trebuie să fie prezumat și prin urmare, constituie singurul motiv necesar pentru încuviințarea cererii apărării de

citare a martorului (CtEDO, *Keskin c. Olandei*, hotărârea din 29 ianuarie 2021, parag. 44 și 56);

- testul Schatschaschwili se va aplica și atunci când imposibilitatea audierii vizează expertul*[1]*; astfel, în cauza *Constantinides c. Greciei (hotărârea din 6 octombrie 2016)* Curtea Europeană a apreciat că dreptul ***la apărare nu a fost limitat la un grad incompatibil cu cerințele unui proces echitabil*** chiar și în condițiile în care expertul care a întocmit raportul de expertiză reținut de instanță alături de alte probe pentru pronunțarea unei hotărâri de condamnare nu a fost audiat în ședință publică și contradictorie; Curtea Europeană a apreciat că, deși instanța națională nu a făcut toate demersurile necesare pentru a asigura prezența expertului în vederea audierii, raportul de expertiză nu a fost singura probă decisivă reținută pentru dispunerea unei soluții de condamnare. Deopotrivă, s-a constatat că în cauză au existat suficiente elemente de contrabalansare, întrucât acuzatul și-a desemnat un expert-parte care a produs trei rapoarte de expertiză și a dat declarația în fața instanței;

- deopotrivă, testul Schatschaschwili se va aplica și atunci când imposibilitatea audierii vizează persoana vătămată; astfel, în cauza *Dimitrov și Mormin c. Bulgariei (hotărârea din 7 iunie 2018)* CtEDO a apreciat că nu există o încălcare a dreptului la un proces echitabil, reținând următoarele:

i. Cu privire la existența „motivelor serioase" de a nu se proceda la confruntarea reclamanților cu martorul în cauză: decesul victimei trebuie considerat „un motiv serios" pentru neaudierea acestui martor în timpul procesului și pentru admiterea depoziției sale, făcute atunci când era în viață. Primul reclamant nu a asistat la interogarea victimei din decembrie 2000 din fața instanței de judecată, chiar dacă a fost informat despre data acesteia. Totuși, absența sa nu constituie o renunțare la dreptul de a interoga acest martor la o etapă ulterioară a procedurii, pentru că el nu dispunea de un avocat care i-ar fi putut explica importanța acestei interogări pentru desfășurarea ulterioară a procedurii. Cu privire la cel de-al doilea reclamant, dacă acesta ar fi avut calitatea de „acuzat de comiterea unei infracțiuni", în sensul autonom al art. 6 din Convenție, și nu ar fi fost acuzat în mod oficial, până la acea dată, nu ar fi fost necesară convocarea sa la interogatoriu. Astfel, absența ambilor reclamanți la acest interogatoriu nu poate constitui, în sine, o încălcare a art. 6 § 1 și 3 d). Prin urmare, avocatul ambilor reclamanți le-a cerut autorităților organizarea unei confruntări între clienții săi și victimă. Această cerere a fost respinsă de către procuror, pentru că măsura de instrucție nu este obligatorie și necesară pentru stabilirea circumstanțelor de fapt. Dacă autoritățile de urmărire cunoșteau, din aprilie 2000, despre maladia și tratamentul pe bază de chimioterapie ale victimei, aceasta a menționat în timpul interogatoriului din decembrie 2000 că se simțea bine. Spre deosebire de cauza *Schatschaschwili*, nimic nu demonstrează în prezenta cauză că anchetatorul sau procurorul știau că victima risca să nu poată participa la proces. În cadrul procedurilor penale privind comiterea violului, autoritățile de anchetă trebuie să dea dovadă de o atenție sporită în cazul victimelor aflate într-o stare psihologică fragilă, mai ales în cazul obținerii depoziției acestora și a procedării la confruntarea

[1] Noțiunea de expert are un sens autonom european, astfel cum a reținut Curtea de la Strasbourg în cauzele *Kostovski c. Olandei* sau *Damir Sibgatullin c. Rusiei.*

lor cu presupușii agresori. Mai mult, în această cauză victima suferea de o boală gravă și fusese supusă pe durata anchetei unor presiuni în vederea retragerii plângerii și modificării depoziției sale. Având în vedere circumstanțele deosebite, autoritățile de anchetă nu ar fi culpabile pentru refuzul confruntării victimei cu cei doi reclamanți la etapa instrucției preliminare.

ii. Cu privire la problema dacă condamnarea reclamanților s-a bazat în totalitate sau într-o măsură determinantă pe depoziția martorului în discuție: depoziția victimei constituia proba determinantă pentru condamnarea reclamanților. Totuși, ea nu a fost unica probă avută în vedere. Prin urmare, tribunalul regional a dispus interogarea polițiștilor care au administrat plângerea victimei, rezultatele examinării și a expertizei medicale, și constatările de la fața locului consemnate în procesul-verbal. Condamnarea reclamanților se baza, așadar, pe un ansamblu de probe în care depozițiile respective nu figurau ca un element izolat.

iii. Cu privire la existența elementelor compensatoare suficiente pentru a se permite asigurarea caracterului echitabil al procedurii penale în ansamblu: Tribunalul regional a consacrat o parte importantă din motivarea hotărârii sale depozițiilor victimei. Acesta a verificat dacă victima nu avusese un motiv de a-i acuza în mod nefondat pe cei doi reclamanți. Apoi, tribunalul a confruntat depoziția ei cu celelalte probe, pentru a atesta coroborarea cu acestea și, în consecință, fiabilitatea ei. Tribunalul a stabilit că mărturia victimei nu a obstaculat, după doi ani de la data evenimentelor, caracterul circumstanțiat al depoziției. Și schimbarea versiunii pe durata anchetei a fost forțată de presiunile exercitate în privința acesteia din partea reclamanților și a apropiaților lor. Tribunalul a abordat și a respins argumentele reclamanților și ale apropiaților lor, interogați pe durata procedurii, care urmăreau discreditarea victimei. În consecință, examinarea depoziției victimei de către tribunalul regional a fost una aprofundată, obiectivă și exhaustivă. Concluzia acestuia, conform căreia depoziției trebuie să i se acorde încredere în totalitate și decizia sa subsecventă de a o reține ca probă principală împotrivă reclamanților au fost, așadar, motivate pe larg. În fine, condamnarea reclamanților se bazase pe un ansamblu de probe în care depoziția nu figura ca un element izolat. Reclamanții au participat în mod activ la procesul intentat împotriva acestora, fiind ajutați de avocații lor. Tribunalul regional și Curtea Supremă de Casație au abordat și au respins argumentele lor în hotărâri amplu motivate și lipsite de arbitrariu.

Pentru a stabili dacă procedura a fost echitabilă, Curtea ia în considerare procedura în ansamblul său și verifică respectarea nu numai a dreptului la apărare, ci și a interesului public și al victimelor ca autorii infracțiunii să fie cercetați corespunzător și, dacă este necesar, respectarea drepturilor martorilor. În special art. 6 parag. 3 lit. d) consacră principiul conform căruia, înainte ca un acuzat să poată fi declarat vinovat, toate probele acuzării trebuie să fie prezentate în principiu în fața acestuia în ședință publică, în vederea unei dezbateri contradictorii. Principiul în cauză nu se aplică fără excepții, acestea putând fi acceptate doar sub rezerva dreptului la apărare; ca regulă generală, acestea impun să i se ofere acuzatului o posibilitate adecvată și suficientă de a

contesta mărturiile acuzării şi de a-i interoga pe autorii acestora, la momentul depoziţiei acestora sau ulterior. Curtea a precizat, în cauza *Al-Khawaja şi Tahery c. Regatului Unit* criteriile de apreciere a capetelor de cerere formulate în temeiul art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenţie în ceea ce priveşte absenţa martorilor la şedinţă. Aceasta a considerat că era necesar ca acest tip de capete de cerere să fie supuse unei examinări ţinând seama de *trei criterii*. În primul rând, Curtea trebuie să verifice dacă imposibilitatea apărării de a interoga sau de a obţine interogarea unui martor al acuzării este justificată de un motiv serios. În continuare, în cazul în care absenţa interogării martorilor este justificată de un motiv serios, depoziţiile martorilor absenţi nu trebuie să constituie, în principiu, unica probă a acuzării sau proba decisivă. Cu toate acestea, admiterea cu titlu de probă a depoziţiei unui martor pe care apărarea nu a avut ocazia să îl interogheze şi care constituie unica probă sau proba decisivă a acuzării nu implică automat încălcarea art. 6 parag. 1 din Convenţie: procedura poate fi considerată echitabilă în ansamblul său în cazul în care există elemente care compensează suficient inconvenientele privind admiterea unei astfel de probe, pentru a permite o apreciere corectă şi echitabilă a fiabilităţii acesteia (*Al-Khawaja şi Tahery*). Prin urmare, Curtea trebuie să verifice dacă aceste trei condiţii au fost respectate în speţă.

a) Imposibilitatea apărării de a-i interoga pe G.S. şi S.D. era justificată de un motiv serios?

Curtea observă, în primul rând, că declaraţiile în litigiu au fost obţinute de parchet în ziua următoare faptelor în litigiu. La momentul procesului, curtea de apel a menţionat că era posibil ca declaraţiile reclamantului să aibă ca scop intimidarea martorilor. Cu toate acestea, având în vedere că instanţele naţionale nu s-au bazat pe temerile pe care le-ar fi putut avea G.S. şi S.D. pentru a-i scuti de prezentarea la şedinţă, Curtea nu consideră necesar să examineze dacă absenţa lor se datora efectiv fricii. În speţă, justificarea prezentată de instanţele naţionale şi de Guvern constă în imposibilitatea de a localiza aceşti martori. Curtea reaminteşte că imposibilitatea localizării unui martor poate constitui, în anumite condiţii, un fapt justificativ care autorizează admiterea depoziţiilor sale în proces, chiar dacă apărarea nu a putut să îl interogheze în niciun stadiu al procedurii. Totuşi, pentru ca această justificare să fie valabilă, autorităţile trebuie să adopte măsuri pozitive pentru a-i permite acuzatului să interogheze sau să obţină interogarea martorilor acuzării; acestea trebuie în special să caute activ aceşti martori. În prezenta cauză, Curtea observă că Tribunalul Bucureşti s-a implicat activ, cu ajutorul poliţiei, în aducerea în instanţă a martorilor G.S. şi S.D.; i-a convocat să participe la şedinţă de mai multe ori şi la adrese diferite, prin emiterea de mandate de aducere împotriva lor; a formulat cereri la Serviciul de evidenţă a populaţiei şi Direcţia Generală a Penitenciarelor şi, în cele din urmă, i-a citat prin afişare la consiliul municipal. Abia după ce aceste tentative au eşuat, tribunalul a autorizat citirea depoziţiilor martorilor G.S. şi S.D., obţinute în cursul urmăririi penale. De altfel, curtea de apel şi Înalta Curte au remarcat în hotărârile lor că Tribunalul Bucureşti a apelat la toate mijloacele prevăzute la nivel intern pentru a asigura prezenţa acestor martori la şedinţă. Curtea apreciază că, în cauză, autorităţile interne nu şi-au încălcat obligaţia pozitivă de a face tot ce se putea aştepta în mod rezonabil de la acestea pentru a garanta apărării posibilitatea de a-i interoga pe G.S. şi S.D. Aceasta consideră că, în con-

secinţă, circumstanţele speţei permit să se concluzioneze că absenţa martorilor G.S. şi S.D. de la şedinţă şi, prin urmare, citirea depoziţiilor acestora obţinute înainte de proces erau justificate de un motiv serios.

b) Care a fost importanţa depoziţiilor lui G.S. şi S.D. pentru condamnarea reclamantului?

În continuare, Curtea trebuie să stabilească importanţa pe care au avut-o depoziţiile în litigiu în verdictul cu privire la vinovăţia reclamantului şi, în special, să examineze dacă aceste depoziţii constituiau proba unică sau decisivă. În această privinţă, nu este suficient să se ţină seama de ansamblul probelor examinate de instanţe, trebuie să se analizeze care sunt probele pe care se bazează efectiv condamnarea şi, prin urmare, care sunt diversele elemente constitutive ale infracţiunii pentru care a fost condamnat acuzatul şi ale răspunderii sale penale. În prezenta cauză, Curtea constată că instanţele naţionale au ţinut seama de mai multe elemente de probă la condamnarea reclamantului pentru trafic de droguri, şi anume procesul-verbal privind interpelarea şi declaraţiile date de G.S. şi S.D. Cu toate acestea, este necesar să se observe că elementele constitutive ale infracţiunii de trafic de droguri din versiunea sa privind „oferta" şi identificarea reclamantului ca fiind autorul acesteia au fost stabilite în speţă doar pe baza depoziţiei lui G.S., care a fost, de altfel, denunţătoarea reclamantului. Procesul-verbal privind interpelarea conţine denunţul şi declaraţia făcute de G.S. înainte de a menţiona interpelarea reclamantului. În aceste circumstanţe, Curtea apreciază că depoziţiile făcute de G.S. constituiau probe decisive şi că procesul-verbal privind interpelarea şi declaraţia dată de S.D. nu făceau decât să sprijine declaraţiile martorului pe care persoana în cauză nu l-a putut interoga. Aşadar, Curtea trebuie să verifice dacă autorităţile interne au adoptat măsuri suficiente pentru a contrabalansa dificultăţile cauzate apărării.

c) Au existat garanţii procedurale suficiente pentru a contrabalansa inconvenientele cauzate de admiterea depoziţiilor date de G.S.?

Trebuie reamintit faptul că în fiecare cauză în care se pune problema echităţii procedurii în raport cu o depoziţie a unui martor absent, trebuie să se stabilească, printr-o examinare cât mai riguroasă, dacă există elemente care pot să compenseze suficient dificultăţile cauzate apărării prin admiterea acestei depoziţii, în special garanţii procedurale solide, care permit o apreciere corectă şi echitabilă a fiabilităţii unei astfel de probe. Examinarea acestei chestiuni permite să se verifice dacă depoziţia martorului absent este suficient de fiabilă, ţinând seama de importanţa acesteia în cauză. Curtea observă, în acest context, că dreptul de a interoga sau de a solicita interogarea martorilor acuzării constituie o garanţie a dreptului la echitatea procedurii, în măsura în care acesta nu numai că vizează egalitatea armelor între acuzare şi apărare, ci oferă apărării şi sistemului judiciar un instrument esenţial de verificare a credibilităţii şi a fiabilităţii depoziţiilor incriminatoare şi, astfel, a temeiniciei acuzaţiilor. În prezenta cauză, G.S. a fost audiată de poliţie şi ulterior de parchet în cursul urmăririi penale, dar nu s-a prezentat niciodată în faţa instanţei. Aşadar, nici tribunalul, nici reclamantul nu au putut să o observe în timpul interogatoriului pentru a aprecia credibilitatea şi fiabilitatea depoziţiei sale. Curtea a hotărât deja că posibilitatea oferită reclamantului de a contesta depoziţia acuzării, prin prezentarea de probe sau solicitarea citării unor martori, nu putea compensa obstacolele cu care s-a confruntat

apărarea, deoarece reclamantul nu a fost în măsură să conteste onestitatea şi fiabilitatea martorului, prin intermediul unui contra-interogatoriu; în această privinţă, absenţa altor probe care să coroboreze pe deplin depoziţia în litigiu are o anumită importanţă. Curtea observă că Guvernul menţionează că reclamantul ar fi putut să conteste depoziţiile martorilor acuzării în etapa urmăririi penale şi să solicite o confruntare. Cu toate acestea, Curtea subliniază că nu i se poate reproşa reclamantului faptul că nu a solicitat organelor de urmărire penală să efectueze acte de anchetă cu privire la care acesta se putea aştepta în mod legitim să fie realizate în faţa unei instanţe, în cursul unui proces contradictoriu. În plus, conform dosarului, reclamantului i s-a furnizat o copie a rechizitoriului şi, prin urmare, a luat cunoştinţă de probele acuzării care au fost reţinute atunci când cauza era deja *pendinte* în faţa Tribunalului Bucureşti. În ceea ce priveşte posibilitatea pe care o avea reclamantul de a contesta depoziţia dată de G.S., Curtea subliniază că, în măsura în care acesta cunoştea identitatea martorului, putea să îi conteste credibilitatea chiar şi în absenţa sa, deşi această posibilitate era mai redusă decât în cadrul unei confruntări directe. Astfel, deşi reclamantul a admis că este consumator de droguri, a negat mereu acuzaţia de trafic de droguri. A susţinut în faţa instanţelor naţionale că G.S. îl acuzase, deoarece dorea să îl apere de poliţie pe prietenul său, R. De asemenea, a precizat în declaraţiile sale că o auzise pe G.S. vorbind cu membrii patrulei de poliţie şi credea că G.S. colabora cu poliţia. Curtea constată că în conformitate cu declaraţia lui G.S., acesta îl denunţase pe reclamant la poliţie şi încercase să ajute autorităţile să organizeze un flagrant în ceea ce îl priveşte, dar această operaţiune nu a reuşit. Chiar din declaraţia lui G.S. reiese că, în ziua interpelării reclamatului, aceasta i-a cerut să îi procure droguri şi ulterior s-a hotărât să îl denunţe. Aceste afirmaţii sugerează că G.S. dorea să provoace infracţiunea. De altfel, nu este exclus ca arestarea persoanei în cauză să nu fi avut loc în momentul respectiv dacă G.S. nu ar fi sesizat poliţia. Or, Curtea observă că instanţele naţionale care au condamnat reclamantul nu au examinat deloc incidenţa acţiunilor lui G.S. în cauză şi nici nu au clarificat cadrul legal în care aceasta a acţionat. În plus, instanţele naţionale au apreciat fiabilitatea depoziţiei date de G.S. comparând-o cu declaraţia făcută de S.D. şi cu procesul-verbal privind interpelarea. Or, Curtea observă că S.D. nu a fost interogat niciodată de instanţă şi că declaraţiile date de acesta în faţa poliţiei şi parchetului nu erau concordante. De altfel, acest lucru a fost remarcat şi de Tribunalul Bucureşti în primă instanţă. Deşi procesul-verbal privind interpelarea a fost semnat de G.S. şi S.D., nu a fost făcută nicio precizare cu privire la absenţa semnăturii reclamantului pe acest document. Având în vedere că reclamantul contesta însuşi conţinutul procesului-verbal privind interpelarea, instanţele interne ar fi putut să audieze cei şapte agenţi de poliţie care au semnat acest proces-verbal, ţinând cont că declaraţiile acestora ar fi putut să clarifice faptele şi să susţină credibilitatea declaraţiilor date de G.S. şi S.D. Guvernul afirmă că reclamantul avea posibilitatea, pe parcursul întregii proceduri, de a propune examinarea unor probe suplimentare, ceea ce nu a făcut. În special în hotărârile judecătoreşti pronunţate în speţă, reclamantului i s-a reproşat că nu a furnizat elemente suficiente legate de R., astfel încât acesta să poată fi interogat. Cu toate acestea, Curtea observă că, în conformitate cu faptele descrise de instanţele interne, R. nu

era martor direct al înţelegerii care exista între G.S. şi reclamant cu privire la furnizarea de droguri. Or, acesta a hotărât deja că, în absenţa altor elemente de probă suficient de solide încât să confirme dincolo de orice îndoială rezonabilă fiabilitatea declaraţiei unui martor-cheie, pe care apărarea nu l-a putut interoga în nicio etapă a procedurii, contestaţia indirectă prezintă doar un interes limitat în ceea ce priveşte acuzaţiile unui astfel de martor. Din dosar nu reiese nici faptul că autorităţile au făcut demersuri pentru a obţine alte probe ce ar fi putut să le ajute să îşi formeze o părere cu privire la fiabilitatea depoziţiei lui G.S., ori să găsească alţi martori care să o poată confirma sau infirma. În această privinţă, autorităţile ar fi putut, încă de la interogarea lui G.S. de către parchet, să încerce să verifice pistele pe care aceasta din urmă le oferea în declaraţia sa, de exemplu, referirea la F.P. şi la alte persoane cărora reclamantul le-ar fi furnizat droguri. Ţinând seama de elementele anterioare, Curtea apreciază că, în absenţa altor probe solide în dosar, care să poată corobora depoziţia lui G.S., caracterul decisiv al acesteia conduce la concluzia că instanţele nu au putut aprecia corect şi echitabil fiabilitatea acestei probe. Curtea consideră că dreptul la apărare al reclamantului a suferit astfel o limitare incompatibilă cu cerinţele unui proces echitabil. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 parag. 1 din Convenţie coroborat cu art. 6 parag. 3 lit. d) *(CtEDO, hotărârea din 9 iulie 2013, în cauza Sică c. României, parag. 57-77)*.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS Curtea reiterează că, în temeiul art. 19 din Convenție, are datoria de a asigura respectarea angajamentelor asumate de statele contractante ale Convenției. În special, aceasta nu are misiunea de a examina erori de fapt sau de drept prezumtiv comise de o instanță națională decât în cazul și în măsura în care este posibil ca acestea să fi încălcat drepturi și libertăți protejate prin Convenție. Deși art. 6 din Convenție garantează dreptul la un proces echitabil, acesta nu prevede nicio normă privind admisibilitatea probelor ca atare, aspect care trebuie să fie reglementat în principal prin legislația națională. Prin urmare, Curtea nu are rolul de a stabili, ca principiu, dacă anumite tipuri de mijloace de probă – de exemplu, probe obținute nelegal – pot fi admisibile. Curtea a constatat deja, în cadrul circumstanțelor specifice ale unei anumite cauze, faptul că instanțele interne au utilizat ca mijloc de probă exclusiv transcrieri ale unor convorbiri telefonice obținute nelegal nu contravenea cerințelor de echitate consacrate la art. 6 din Convenție. Prin urmare, întrebarea la care trebuie să se răspundă este dacă procesul în ansamblu, inclusiv modul în care au fost obținute probele, a fost echitabil [a se vedea *Al-Khawaja şi Tahery c. Regatului Unit*]. La stabilirea caracterului echitabil al procesului în ansamblu trebuie să se țină seama dacă s-a respectat dreptul la apărare. Trebuie să se examineze în special dacă reclamantului i s-a acordat posibilitatea de a contesta autenticitatea probelor și de a se opune utilizării lor. În plus, trebuie să se țină seama de calitatea probelor, inclusiv dacă circumstanțele în care au fost obținute pun la îndoială fiabilitatea sau exactitatea acestora. În prezenta cauză, Curtea este conștientă că utilizarea casetelor audio poate să ridice, în primul rând, o problemă în temeiul art. 8 din Convenție. Cu toate acestea, reclamantul nu a formulat o astfel de cerere. Atunci când se efectuează o analiză în temeiul art. 6 trebuie să se țină seama de constatările Curții în temeiul art. 8, din hotărârea

Dumitru Popescu (nr. 2), citată anterior, cu privire la fondul dispozițiilor românești relevante referitoare la supravegherea convorbirilor telefonice, în vigoare la momentul respectiv. Curtea a declarat că, la momentul procesului, dreptul aplicabil nu oferea suficiente garanții împotriva ingerinței arbitrare în viața privată a reclamantului. S-a stabilit, între altele, că autorizația prealabilă de supraveghere a convorbirilor telefonice a fost eliberată de un procuror și nu de o instanță independentă și imparțială. Curtea reiterează că probele nu au valoare prestabilită în cadrul procedurii penale a statului pârât. Instanțele au libertatea de a interpreta probele în contextul cauzei și în lumina tuturor celorlalte mijloace de probă prezentate în fața acestora. Curtea observă că înregistrările au jucat un rol important în seria de probe apreciate de instanțe. Astfel, la începutul procedurii, instanța de prim grad a considerat că era absolut necesar un raport de expertiză tehnică privind înregistrările și a dispus întocmirea unui astfel de raport. Mai mult, instanța de prim grad și-a întemeiat raționamentul pe transcrierile înregistrărilor, concluzionând că acestea „nu lasă loc de prea multe îndoieli" în ceea ce privește vinovăția inculpatului, deși admitea totodată că declarațiile date de co-inculpați nu erau pe deplin fiabile, deoarece se putea „considera [...] că au o [...] doză de subiectivitate". În ciuda importanței înregistrărilor în aprecierea probelor, instanța de prim grad și-a schimbat poziția inițială privind necesitatea întocmirii unui raport de expertiză tehnică pentru a se stabili autenticitatea înregistrărilor. La sfârșitul procesului a considerat că raportul era inutil și și-a revizuit decizia privind propunerea acestei probe. În plus, deși înainte de pronunțarea hotărârii I.N.E.C. a prezentat un raport de expertiză tehnică în care se preciza că existau îndoieli cu privire la autenticitatea înregistrărilor, instanța de prim grad s-a bazat pe transcrieri în loc să redeschidă procedura pentru a le permite părților să prezinte observații cu privire la raport. Curtea subliniază că instanțele interne nu numai că și-au întemeiat hotărârile pe înregistrări cu o autenticitate contestată, dar nici nu au răspuns la argumentele reclamantului conform cărora nu i-au fost prezentate transcrierile și, prin urmare, nu le cunoștea conținutul *(CtEDO, hotărârea din 18 martie 2014, în cauza Beraru c. României, parag. 72-81)*.

10.6. Administrarea altor probe. Încuviințarea unor procedee probatorii

- în cazul în care din cercetarea judecătorească rezultă că pentru lămurirea faptelor sau împrejurărilor cauzei este necesară administrarea unor *probe noi, neadministrate anterior în cursul procesului*, persoana vătămată, părțile sau procurorul pot solicita instanței administrarea acestora; de asemenea, instanța, din oficiu, poate pune în discuție administrarea de noi probe; după punerea în dezbaterea contradictorie a persoanei vătămate, a părților și a procurorului a admisibilității, relevanței și utilității probelor noi, instanța dispune fie judecarea cauzei în continuare, fie amânarea ei, în scopul administrării probelor noi încuviințate;

- de asemenea, instanța poate dispune efectuarea unei cercetări la fața locului, confruntări, percheziții etc.

- când în cauza supusă judecății există mijloace materiale de probă, instanța, din oficiu sau la cerere, dispune, dacă este necesar, aducerea și prezentarea acestora;

- în ipoteza în care instanţa consideră relevant poate proceda la ascultarea şi/sau vizionarea în şedinţa publică a înregistrărilor efectuate în baza mandatelor de supraveghere tehnică, ori de către părţi; în această privinţă trebuie notat că în cauza *Abdullayev c. Azerbaijanului* Curtea Europeană, aplicând criteriile dezvoltate în cauza *Murtazaliyeva c. Rusiei* cu privire la refuzul de audiere a martorilor (explicate anterior), a apreciat că a fost încălcat dreptul la un proces echitabil prin refuzul instanţei de a examina înregistrarea video a incidentului public care a avut loc în Parlament şi în care a fost implicat reclamantul în calitate de parlamentar, în urma căruia acesta a fost condamnat pentru tulburarea ordinii publice, deşi susţinea că din înregistrări rezultă că nu poate fi calificat drept iniţiator al incidentului; astfel, instanţa europeană a reţinut că „instanţele l-au găsit vinovat pe reclamant, în special în ceea ce priveşte infracţiunea de tulburare a ordinii publice, în principal pe baza declaraţiilor martorilor oculari, în special mărturiile membrilor parlamentului şi ale oficialilor parlamentari care au fost prezenţi la sesiunea parlamentară. Deşi reclamantul nu susţine că nu a putut să-i interogheze pe martorii în cauză în timpul procesului, cu toate acestea, Curtea nu poate ignora faptul că aceşti martori au depus mărturie în numele acuzării. Prin urmare, înregistrarea video a incidentului a reprezentat o probă fizică crucială în circumstanţele cauzei şi examinarea acesteia de către instanţele interne ar fi putut face lumină, în opinia Curţii, asupra împrejurărilor incidentului, inclusiv asupra modului în care lupta dintre reclamant şi F.A. s-a desfăşurat şi dacă acesta din urmă, aşa cum a susţinut reclamanta pe parcursul întregului proces, a purtat responsabilitatea incidentului. Având în vedere considerentele de mai sus, Curtea concluzionează că refuzul instanţelor interne de a examina probele video fără niciun motiv a subminat echitatea generală a procedurii".

10.7. Terminarea cercetării judecătoreşti

- este momentul procesual în cadrul etapei de judecată în primă instanţă în care preşedintele completului de judecată constată că au fost administrate toate probele relevante şi utile, necesare judecării cauzei penale;

- după administrarea tuturor mijloacelor de probă încuviinţate, preşedintele completului trebuie să întrebe procurorul, persoana vătămată şi părţile dacă mai au de dat explicaţii sau de formulat noi cereri pentru completarea cercetării judecătoreşti;

- până la terminarea cercetării judecătoreşti este posibilă mărirea sau micşorarea întinderii pretenţiilor civile de către partea civilă, respectiv îndreptarea erorilor materiale din cuprinsul cererii de constituire ca parte civilă sau solicitarea reparării prejudiciului material prin plata unei despăgubiri băneşti când repararea în natură nu mai este posibilă; deopotrivă, până la terminarea cercetării judecătoreşti este posibilă intervenţia părţii responsabile civilmente în procesul penal, respectiv realizarea unor modificări în compunerea completului;

- în situaţia în care procurorul, persoana vătămată şi părţile nu mai au de formulat cereri noi sau dacă cererile acestora au fost respinse ori s-au efectuat completările cerute, preşedintele completului declară cercetarea judecătorească terminată, după care se trece la dezbateri.

10.8. Reluarea cercetării judecătoreşti

- este actul procesual prin care instanţa repune cauza pe rol după închiderea dezbaterilor şi fixează un nou termen de judecată, în situaţia în care se constată în timpul deliberării că o anumită împrejurare trebuie lămurită numai prin administrarea unor probe în cadrul cercetării judecătoreşti;

- în cazul în care procesul a avut loc potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii şi instanţa constată că pentru soluţionarea acţiunii penale se impune administrarea altor probe în afara înscrisurilor repune cauza pe rol şi dispune efectuarea cercetării judecătoreşti;

- în cazul în care se dispune reluarea cercetării judecătoreşti, persoana vătămată şi părţile trebuie citate pentru noul termen stabilit de către instanţă.

§11. Dezbaterea

- este stadiul procesual în etapa judecăţii, situat după terminarea cercetării judecătoreşti şi înaintea ultimului cuvânt al inculpatului, în care procurorul ori persoana vătămată şi părţile, personal sau prin avocaţi, discută oral şi în contradictoriu situaţia de fapt, încadrarea juridică, soluţia ce trebuie pronunţată în cauză, atât pe latură penală, cât şi civilă, individualizarea pedepsei sau a executării acesteia (în cazul în care se apreciază că a fost comisă o infracţiune), precum şi orice alt aspect necesar rezolvării cauzei penale;

- în cadrul dezbaterilor cuvântul se dă în următoarea ***ordine***: procurorul, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente şi inculpatul; astfel, după administrarea probelor relevante şi utile, în faţa jurisdicţiei de judecată dezbaterea începe prin concluziile acuzatorului care a sesizat instanţa; după procuror va fi ascultată persoana vătămată care, de regulă, susţine acuzaţiile formulate de procuror; în cazul în care acţiunea civilă a fost alăturată acţiunii penale, mai întâi va avea dreptul la concluzii „reclamantul" parte civilă, pentru ca ulterior să îşi prezinte concluziile partea responsabilă civilmente; inculpatul are astfel posibilitatea să asculte toate acuzaţiile publice sau private formulate şi să răspundă fiecărui argument luând cuvântul cel din urmă în dezbaterea judiciară;aşadar, dezbaterea nu poate începe cu concluziile inculpatului şi nu este posibil ca pledoaria acestuia să fi plasată prin dispoziţia judecătorului imediat după concluziile procurorului, dar înainte de cele ale persoanei vătămate/părţii civile;

- în cazul în care este necesar, instanţa de judecată poate da cuvântul şi în replică, respectându-se aceeaşi ordine; procurorul şi părţile au dreptul la replică în ceea ce priveşte chestiunile noi, ivite cu ocazia dezbaterilor. Inculpatul are cel din urmă cuvântul;

- în cauza *Cutean c. României* CtEDO a arătat că, deşi inculpatul are dreptul de a pune concluzii în cadrul dezbaterilor sau note scrise în termenul de pronunţare, totuşi acestea nu pot echivalate cu dreptul său de a fi ascultat în timpul procesului;

- procurorul poate pune în instanţă concluziile pe care le consideră a fi legale şi temeinice prin raportare la ansamblul probelor şi al actelor procesuale sau procedurale efectuate în cauză; în situaţia în care din probele administrate în cauză rezultă

existenţa unui impediment la exercitarea acţiunii penale, procurorul trebuie să pună concluzii de achitare sau de încetare a procesului penal;

- durata concluziilor procurorului, ale părţilor, ale persoanei vătămate şi ale avocaţilor acestora poate fi *limitată*. Preşedintele completului poate hotărî că acestea trebuie să aibă o durată similară;

- preşedintele completului are dreptul *să întrerupă* pe cei care au cuvântul dacă în susţinerile lor depăşesc limitele cauzei ce se judecă; pentru motive temeinice dezbaterile pot fi întrerupte, fără ca întreruperea să poată fi mai mare de 3 zile;

- când socoteşte necesar, instanţa poate cere părţilor, după închiderea dezbaterilor, să depună *concluzii scrise*; procurorul, persoana vătămată şi părţile pot depune concluzii scrise, ori de câte ori consideră necesar a face cunoscute argumentele în sprijinul poziţiei lor, chiar dacă nu au fost cerute de instanţă;

- potrivit art. 391 alin. (2) C.proc.pen., la închiderea dezbaterilor, preşedintele completului informează părţile şi persoana vătămată prezente asupra datei şi modalităţii de pronunţare a hotărârii, respectiv fie prin pronunţarea în şedinţă publică de către preşedinte sau de către alt membru al completului de judecată desemnat de preşedinte, fie prin punerea hotărârii la dispoziţie prin mijlocirea grefei instanţei; se observă, aşadar, că în urma modificării legislative operate prin Legea nr. 130/2021 informarea va trebuie să fie realizată şi cu privire la persoana vătămată, iar nu doar a părţilor;

- lipsa dezbaterilor atrage ***nulitatea absolută*** a hotărârii, putând fi reţinute unul sau mai multe dintre cazurile prevăzute de art. 281 alin. (1) lit. d)-f) C.proc.pen.;

- ***reluarea dezbaterilor*** este actul procesual prin care instanţa pune din nou în discuţia persoanei vătămate, părţilor şi a procurorului situaţii de fapt sau de drept nelămurite; reluarea dezbaterilor se poate face fie în cadrul aceleiaşi şedinţe, fie în altă şedinţă în continuare, fie prin repunerea cauzei pe rol după ce instanţa a rămas în pronunţare.

Instanţa a dispus repunerea cauzei pe rol şi, totodată, s-au formulat cereri de abţinere de către ambii membri ai completului de judecată, cerere admisă. În cauză, după formarea unui nou complet, nu au avut loc dezbateri. Chiar dacă apărătorii aleşi ai părţilor au susţinut că achiesează la concluziile formulate, instanţa, în baza rolului activ, era datoare să impună acestora reluarea dezbaterilor, având în vedere că cele anterioare au fost susţinute în faţa unui complet ce s-a dovedit a fi incompatibil *(C.A. Ploieşti, secţia penală, pentru minori şi familie, decizia nr. 172/2008, în A. Vasiliu, op. cit., p. 80)*.

Prima instanţă a repus cauza pe rol pentru reluarea dezbaterilor, în ceea ce priveşte încadrarea juridică a faptelor reţinute prin actul de sesizare a instanţei, cu citarea inculpatului. La termenul stabilit, instanţa a avut în vedere strict motivul pentru care s-a repus pe rol cauza, respectiv punerea în discuţie a schimbării încadrării juridice şi nu a mai acordat cuvântul în dezbateri procurorului şi nici avocatului inculpatului, deşi acesta din urmă era prezent. Inculpatul a avut ultimul cuvânt. În raport cu această situaţie, soluţionarea cauzei, după repunerea pe rol, s-a realizat cu încălcarea dispoziţiilor art. 388 C.proc.pen.

Reluarea dezbaterilor implică şi acordarea cuvântului procurorului şi părţilor prezente pentru susţinerea acuzării şi, respectiv, a apărării. Simplul fapt că s-a acordat ultimul cuvânt inculpatului nu este de natură să acopere acest viciu. În plus, împrejurarea că după reluarea dezbaterilor nu s-a acordat cuvântul procurorului echivalează cu lipsa acestuia. De asemenea, simpla prezenţă a avocatului inculpatului în instanţă, după repunerea cauzei pe rol, nu este în măsură să satisfacă cerinţele legii privind exercitarea apărării efective, atât timp cât nu i s-a acordat cuvântul în dezbateri. O astfel de situaţie corespunde cazului de nulitate absolută prevăzut de art. 281 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., întrucât legea are în vedere nu simpla prezenţă fizică a apărătorului inculpatului, ci participarea efectivă a acestuia în procesul penal, prin exercitarea atribuţiilor care îi revin potrivit mandatului şi dispoziţiilor legale aplicabile în materie *(C.A. Piteşti, secţia penală, decizia nr. 190/A din 16 martie 2015, nepublicată).*

§12. Ultimul cuvânt al inculpatului

- este momentul final al judecăţii când inculpatul personal are cuvântul în vederea prezentării punctului său de vedere cu privire la acuzaţia ce îi este adusă, fără a-i putea fi puse întrebări şi fără a putea fi întrerupt;

- reprezintă un drept al inculpatului, dar şi o obligaţie a preşedintelui completului de judecată; încălcarea acestei obligaţii poate atrage ***sancţiunea nulităţii relative***, în condiţiile art. 282 C.proc.pen., dacă se constată că prin neacordarea ultimului cuvânt a fost cauzată o vătămare intereselor acestuia (de pildă, aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei), care nu poate fi înlăturată altfel decât prin anularea hotărârii pronunţate;

- în cauza *Cutean c. Românei* CtEDO a arătat că, deşi dreptul inculpatului de a avea ultimul cuvânt înaintea instanţei este cu siguranţă important, acesta nu poate fi echivalat cu dreptul său de a fi ascultat în timpul procesului;

- în situaţia în care din ultimul cuvânt al inculpatului rezultă fapte sau împrejurări noi, esenţiale pentru soluţionarea cauzei, instanţa dispune reluarea cercetării judecătoreşti sau reluarea dezbaterilor.

Este de observat că ultimul cuvânt al inculpatului nu reprezintă numai ultima manifestare a dreptului său de apărare înainte de pronunţarea hotărârii, ci constituie un drept unic ce nu poate fi exercitat de apărător în numele celui asistat. La ultimul cuvânt nu se pot da inculpatului replici, nu i se cer explicaţii cu privire la cele arătate, iar în timpul cât are ultimul cuvânt nu i se pun întrebări. Ultimul cuvânt al inculpatului prilejuieşte deci acestuia posibilitatea de a-şi expune atitudinea faţă de faptele ce i se impută, faţă de procesul care s-a desfăşurat şi de modul cum priveşte tragerea sa la răspundere penală. Pentru instanţă ultimul cuvânt al inculpatului poate evidenţia aspecte semnificative privind atitudinea acestuia, măsura în care procesul penal a avut asupra lui un efect educativ. În ceea ce priveşte aspectul procesual, încălcările dispoziţiilor legale care reglementează desfăşurarea procesului penal atrag *nulitatea relativă* a actului numai atunci când s-a adus o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea acelui act. În raport cu dispoziţiile legale menţionate, se constată

că prin încălcarea prevederilor referitoare la ultimul cuvânt al inculpatului unul dintre aspectele esențiale ale dreptului la apărare, neacordarea ultimului cuvânt al inculpatului poate afecta aflarea adevărului și soluționarea corectă a cauzei *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1801/2005, www.legalis.ro).*

§13. Schimbarea încadrării juridice a faptei[1]

- încadrarea juridică a faptei reprezintă dispoziția/iile din legea penală aplicabilă/e faptei concrete săvârșite de suspect sau inculpat; astfel, cred că în privința noțiunii de încadrare juridică trebuie avută în vedere o viziune restrictivă care include numai instituțiile relative la infracțiune, fără a fi incluse și cele referitoare la răspunderea penală sau la individualizarea pedepsei[2];

- determinarea încadrării juridice se va face prin raportare la obiectul judecății, respectiv fapta și persoana la care face referire actul de sesizare a instanței, neputându-se prin intermediul acestei instituții să se extindă limitele factuale ale sesizării sau ca instanța să se raporteze la o altă situație de fapt;

- *schimbarea încadrării juridice* vizează norma de incriminare, forma infracțiunii (tentată, consumată, continuată), variantele infracțiunii (pentru cazul în care norma de incriminare stipulează o formă de bază sau asimilată, respectiv una sau mai multe variante agravate și/sau atenuate), precum și elementele ce țin de autorat și participația penală (de pildă, reținerea instigării în locul complicității sau viceversa, ori a coautoratului în locul complicității concomitente sau viceversa) sau chiar de reținerea unui concurs ideal de infracțiuni[3]; în acest sens, art. 174 C.pen. stipulează că prin săvârșirea unei infracțiuni sau comiterea unei infracțiuni se înțelege săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum și participarea la comiterea acesteia în calitate de coautor, instigator sau complice; prin urmare, nu va fi incidentă instituția schimbării încadrării juridice atunci când este necesară stabilirea legii penale mai favorabile, înlăturarea din conținutul infracțiunii continuate a unor acțiuni/inacțiuni care nu au fost probate dincolo de orice îndoială rezonabilă, individualizarea pedepsei prin reținerea de circumstanțe

---

[1] În condițiile inexistenței unei dispoziții procedurale explicite procedura prevăzută de art. 386 C.proc.pen. se va aplica pe calea suplimentului analogic și în ipoteza schimbării calificării faptei.

[2] În *DCC nr. 250/2019* s-a reținut că încadrarea juridică a faptei semnifică stabilirea textului de lege care o prevede și o sancționează și caracterizarea ei ca infracțiune potrivit acestui text și presupune realizarea de către organele judiciare a unei relații corespunzătoare între conținutul legal al infracțiunii și conținutul concret al acesteia. Prin încadrarea juridică a faptei se statuează asupra textului din legea penală, a tiparului incriminator ce prevede și sancționează fapta socialmente periculoasă ce constituie obiectul cauzei penale, în sensul art. 371 C.proc.pen.

[3] De pildă, se poate constata că acțiunea sau inacțiunea unică descrisă în actul de sesizare nu întrunește elementele constitutive ale unei singure infracțiuni, ci se impune reținerea unui concurs ideal de infracțiuni.

atenuante sau agravante (de pildă, provocarea ori reținerea comiterii faptei de trei persoane împreună), ori a stării de recidivă sau de pluralitate intermediară[1];

- nu poate fi utilizată procedura schimbării încadrării juridice atunci când deficiența sesizată are natura unei erori materiale evidente; în acest caz rezolvarea este dată de dispozițiile art. 278 C.proc.pen.;

- poate fi cerută de persoana vătămată, părți sau de procuror sau pusă în discuție din oficiu de către instanță[2]; în toate cazurile schimbarea încadrării juridice a faptei trebuie pusă în prealabil în discuția persoanei vătămate, părților și a procurorului, instanța având obligația să atragă atenția inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau, eventual, amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea; în ipoteza în care inculpatul nu solicită lăsarea cauzei la urmă sau amânarea cauzei, procesul continuă cu dezbaterea cererii de schimbare a încadrării juridice;

- de regulă, schimbarea încadrării juridice se dispune de către instanță *prin încheiere* în cursul cercetării judecătorești; nu este exclusă posibilitatea schimbării încadrării juridice prin încheiere și anterior începerii stadiul procesual al cercetării judecătorești, după citirea actului de sesizare, prin raportare la probele administrate în cursul urmăririi penale atunci când o astfel de schimbare produce efecte în ceea ce privește competența instanței de judecată (de pildă, se poate reține că din probele administrate rezultă în mod explicit traficarea persoanei vătămate în scopul exploatării, iar nu doar efectuarea unor acte specifice proxenetismului, astfel că judecătoria ca instanță sesizată nu este competentă material să judece infracțiune de trafic de persoane, această competență aparținând numai tribunalului), ori cu privire la tezele probatorii ce trebuie avute în vedere pentru evaluarea relevanței probelor sau la evaluarea admisibilității cererii de constituire ca parte civilă;

- prin *DCC nr. 250/2019*, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 386 alin. (1) C.proc.pen. sunt constituționale în măsura în care instanța de judecată ***se pronunță*** în cadrul procedurii de drept comun cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare ***printr-o hotărâre judecătorească care nu soluționează fondul cauzei***[3];

---

[1] *În acest sens*, în jurisprudență s-a reținut că „în cazul în care reține existența provocării sau a altor circumstanțe atenuante sau agravante nereținute în rechizitoriu sau în hotărârea supusă căii de atac ori înlătură aplicarea acestora, instanța nu face aplicarea dispozițiilor referitoare la schimbarea încadrării juridice, deoarece în atare caz prin aplicarea sau înlăturarea circumstanțelor nu se schimbă încadrarea juridică, aceasta rămânând cea prevăzută în Partea specială a Codului penal sau în legi speciale" (*I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 3679/2003; I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 2423 din 24 iunie 2009, www.scj.ro*). *Tot astfel*, schimbarea încadrării juridice nu este necesară pentru înlăturarea sau reținerea stării de recidivă (*Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 489/1978, în Repertoriu... 1976-1980, p. 366*).

[2] În cazul în care instanța pune în discuție din oficiu schimbarea încadrării juridice, nu se poate reține că aceasta formulează o cerere de schimbare a încadrării juridice și, pe cale de consecință, în cazul schimbării încadrării juridice nu poate fi vorba de o admitere a cererii de schimbare a încadrării juridice.

[3] În considerentele DCC nr. 250/2019 s-a reținut că „punerea în discuția părților a noii încadrări juridice și informarea inculpatului referitor la dreptul de a cere lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecății, pentru a-și pregăti apărarea, astfel cum prevede art. 386 alin. (1)

Analiza considerentelor DCC nr. 250/2019 permite formularea următoarelor observaţii:

a. efectele deciziei interpretative ale instanţei de contencios constituţional vizează numai faza de judecată, nu şi pe cea de urmărire penală sau de cameră preliminară, chiar dacă în anumite părţi din motivare Curtea Constituţională pare să uite care au fost articolele cărora le-a oferit o interpretare constituţională, făcând referire şi la schimbarea încadrării juridice în prima fază a procesului penal;

b. scopul urmărit prin această decizie a fost acela de a potenţa dreptul inculpatului, dreptul de a fi informat cu privire la natura şi cauza acuzaţiei trebuie să fie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-şi pregăti apărarea;

c. cu privire la reţinerea sau nu a elementelor ce nu ţin de încadrarea juridică (stabilirea legii penale mai favorabile, ori individualizarea pedepsei prin reţinerea de circumstanţe atenuante sau agravante, ori a stării de recidivă sau de pluralitate intermediară) instanţa se poate pronunţa în urma dezbaterii contradictorii direct ***prin sentinţă sau prin decizie***.

d. ***de principiu***, instanţa poate admite sau respinge cererea de schimbare a încadrării juridice formulată de persoana vătămată, părţi sau de procuror sau pusă în discuţie din oficiu numai ***prin încheierea de şedinţă***, nu şi prin sentinţă/decizie; astfel, corelativ acestei decizii se impune cel puţin regândirea modului de înţelegere a desfăşurării judecăţii în apel, în sensul unei dezvoltări pretoriene pe cale de interpretare a regulilor de procedură în sensul agreării faptului că schimbarea de încadrare juridică operează autonom şi anterior pronunţării deciziei instanţei de apel, atunci când necesitatea schimbării încadrării survine pe parcursul judecăţii în apel şi nu constituie o critică de nelegalitate şi netemeinicie a sentinţei primei instanţe; în ipoteza în care critica formulată prin motivele de apel vizează *ab initio* schimbarea de încadrare juridică, cred că desfiinţarea hotărârii primei instanţe ar trebui, de regulă, realizată prin intermediul deciziei instanţei de apel; pot fi imaginate şi situaţii de excepţie în care prin schimbarea încadrării juridice se poate ajunge la reţinerea unei infracţiuni pentru care este necesară plângerea prealabilă, când este necesar a se verifica poziţia procesuală a persoanei vătămate;

C.proc.pen., are semnificaţia unei «simple menţionări a posibilităţii teoretice ca instanţa să ajungă la o concluzie diferită de cea a parchetului în ceea ce priveşte încadrarea infracţiunii», astfel cum a reţinut instanţa europeană în jurisprudenţa precitată, insuficientă pentru exercitarea în mod efectiv a dreptului la apărare şi pentru menţinerea caracterului echitabil al procedurii. Formularea cu caracter general şi imperativ a normei procesuale referitoare la obligativitatea punerii în discuţie de către instanţă a oricărei schimbări de încadrare juridică, precum şi modalitatea specifică în care este reglementată desfăşurarea unei atari proceduri în faţa instanţei *constituie o garanţie ca părţile să nu fie surprinse de o altă încadrare juridică a faptelor* şi ca ele să nu fie lipsite de posibilitatea de a pune concluzii cu privire la această nouă eventualitate. Însă, respectarea de către instanţa de judecată a obligaţiilor reglementate în art. 386 alin. (1) C.proc.pen., în condiţiile în care aceasta se pronunţă cu privire la *schimbarea încadrării juridice date faptei prin actul de sesizare* la finalul procesului, prin hotărâre judecătorească, sentinţă sau decizie, nu este în măsură să menţină caracterul echitabil al procesului penal şi exercitarea în mod efectiv de către inculpat a dreptului la apărare în procesul penal".

- *pe de o parte*, se poate observa din considerentele DCC nr. 250/2019 că instanţa de contencios constituţional instituie obligaţia instanţei de a se pronunţa prin încheiere numai atunci când schimbă încadrarea juridică; *pe de altă parte*, trebuie reţinut caracterul echivoc al dispozitivului DCC nr. 250/2019 în condiţiile în care se referă la hotărârea prin care instanţa *„se pronunţă"* cu privire la schimbarea încadrării juridice date faptei, nu doar la cea prin care admite schimbarea de încadrare juridică; în orice caz, nu există vreun impediment pentru instanţă de a se pronunţa prin încheiere şi cu privire la respingerea cererii de schimbare a încadrării juridice pentru a oferi un plus de coerenţă dezbaterii ulterioare cauzei; cred însă că nepronunţarea instanţei prin încheiere cu privire la respingerea cererii de schimbarea a încadrării juridice şi efectuarea acestei menţiuni în cuprinsul sentinţei/deciziei nu atrage incidenţa vreunui caz de nulitate absolută şi nici nu poate justifica reţinerea unei vătămări procesuale de natură a atrage incidenţa nulităţii relative în condiţiile în care dezbaterea a fost realizată inclusiv prin încadrarea juridică dată faptei prin actul de sesizare, care a fost ulterior reţinută şi prin hotărârea prin care instanţa s-a pronunţat asupra fondului;

- dacă dispune schimbarea încadrării juridice, instanţa pune în vedere inculpatului că are dreptul să ceară lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecăţii pentru pregătirea apărării faţă de noua încadrare;

- în cazul în care instanţa ***dispune*** schimbarea încadrării juridice sunt posibile următoarele ***două situaţii***:

(i) instanţa dispune declinarea de competenţă în favoarea instanţei ierarhic superioare, dacă noua încadrare juridică atrage competenţa materială a acestei instanţe (de pildă, în cazul în care din probele administrate rezultă că este eronată încadrarea juridică a acuzaţiei formulate de procuror prin reţinerea infracţiunii de proxenetism, fiind necesar a se reţine acuzaţia de trafic de persoane, judecătoria va schimba încadrarea juridică a faptei cu care a fost sesizată şi va declina competenţa de judecare a cauzei în favoarea tribunalului); în această ipoteză, schimbarea încadrării juridice se poate dispune chiar prin sentinţa prin care instanţa declină competenţa, deoarece DCC nr. 250/2019 vizează numai sentinţele prin care instanţa rezolvă fondul cauzei, nu şi cele prin care aceasta se dezînvesteşte nepronunţându-se cu privire la acţiunea penală;

(ii) instanţa sesizată prin rechizitoriu[1] ***sau prin încheierea judecătorului de cameră preliminară continuă judecata cauzei*** prin prorogare de competenţă în situaţia în care noua încadrare juridică atrage competenţa materială a instanţei ierarhic inferioare sau dacă noua încadrare juridică intră tot în sfera sa de competenţă. Pentru a opera prorogarea legală nu prezintă importanţă dacă acţiunea penală a fost exercitată din oficiu sau la plângerea prealabilă a persoanei vătămate şi nici dacă procedura de judecată se desfăşoară potrivit regulilor de drept comun sau conform procedurii abreviate, în cazul recunoaşterii învinuirii; în acest caz schimbarea de încadrare juridică se dispune prin încheiere;

---

[1] În cazul în care instanţa este sesizată printr-un acord de recunoaştere a vinovăţiei şi apreciază că se impune schimbarea încadrării juridice, va trebui să dispună respingerea acordului, fiind îndeplinite condiţiile art. 485 alin. (1) lit. b) C.proc.pen.

- în situația în care se dispune schimbarea încadrării juridice *prin încheiere* într-o infracțiune pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, instanța are obligația de a chema persoana vătămată pentru a o întreba dacă înțelege să formuleze plângere prealabilă; în cazul în care persoana vătămată formulează plângere prealabilă, procesul continuă; în caz contrar, se dispune încetarea procesului penal;

- în cazul în care inculpatul este trimis în judecată pentru acuzația comiterii unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar ulterior, pe parcursul judecății, cu respectarea DCC nr. 250/2019, instanța dispune schimbarea încadrării juridice într-o infracțiune pentru care este posibilă împăcarea, cred că respectarea echitabilității procedurii ar trebui să permită realizarea împăcării la termenul de judecată la care s-a dispus schimbarea încadrării, ori cel târziu până la termenul de judecată următor, având în vedere că inculpatul are dreptul prevăzut de art. 386 C.proc.pen. de a solicita acordarea unui termen în vederea pregătirii apărării;

Ca excepție, instanța nu va putea dispune schimbarea încadrării juridice printr-o încheiere distinctă de hotărârea prin care dispune o soluție:

a. ori de câte ori schimbarea încadrării juridice echivalează cu o antepronunțare; deși în principiu schimbarea încadrării juridice nu echivalează cu o antepronunțare (a se vedea, în acest sens, CtEDO, cauza *Morel c. Franței* sau ***decizia nr. 1/RIL/2006***) nu trebuie exclusă posibilitatea existenței unor ipoteze particulare care, dispuse pe parcursul procesului penal, afectează semnificativ testul substanțial de imparțialitate (de pildă, **1.** atunci când instanța dispune schimbarea încadrării juridice din tentativă la infracțiunea de omor în vătămare corporală, deoarece această soluție echivalează cu afirmarea faptului că inculpatul nu a urmărit suprimarea vieții victimei, ci numai vătămarea integrității corporale a acesteia înainte de pronunțarea unei hotărâri asupra cauzei; **2.** în cazul în care inculpatul susține, pe de o parte, că nu a agresat sexual victima, iar pe de altă parte, că oricum nu a cunoscut că este minoră, reținerea formei de bază a infracțiunii de agresiune sexuală, cu excluderea variantei agravate implică existența unui act de agresiune sexuală; sau în cazul în care unul dintre inculpați recunoaște comiterea infracțiunii de viol, precizând că la momentul faptei nu era prezent și celălalt coinculpat acuzat de procuror în calitate de coautor, care susține că este victima unei erori judiciare, deoarece nu a fost prezent la momentul comiterii violului, schimbarea încadrării juridice din viol agravat, în viol în forma de bază echivalează cu faptul că judecătorul consideră că fapta nu a fost comisă de două persoane împreună, soluție din care decurge nevinovăția celui de-al doilea inculpat atât timp cât în sarcina acestuia nu s-a reținut vreo altă formă de participație penală la comiterea faptei; **3.** în ipoteza în care se solicită reținerea neglijenței în serviciu, în locul abuzului în serviciu, în condițiile în care prin schimbarea de încadrare juridică se atestă în fapt că față de particularitățile personale ale inculpatului și de pregătirea acestuia nu a prevăzut și urmărit producerea consecințelor prevăzute de norma de incriminare, ci deși nu le-a prevăzut, trebuia și putea să le prevadă); în toate aceste cazuri de excepție, cred că schimbarea încadrării juridice se poate dispune numai prin sentință/decizie, scopul urmărit prin decizia Curții Constituționale nefiind acela ca prin impunerea unei noi soluții constituționale să fie afectate drepturi cu valoare

supraconstituţională, cum ar fi cel la un tribunal imparţial garantat de art. 6 parag. 1 CEDO sau prezumţia de nevinovăţie (art. 6 parag. 2 CEDO); instanţa va avea în continuare obligaţia de a pune în dezbatere contradictorie schimbarea de încadrare juridică, să acorde timpul necesar pregătirii unei apărări concrete şi efective şi să administreze probe în considerarea ambelor teze factuale propuse de apărare, urmând ca dezbaterea cauzei să se realizeze sub toate aspectele de fapt şi de drept, pronunţarea asupra încadrării juridice făcându-se prin sentinţă/decizie; procedând astfel, sunt respectate deplin toate garanţiile dreptului la un proces echitabil;

b. în cazul declinării de competenţă în urma schimbării de încadrare juridică; văzând condiţiile în care operează prorogarea de competenţă, cred că, atunci când, consecutiv schimbării de încadrare juridică, se constată că noua încadrare juridică atrage competenţa materială a instanţei ierarhic superioare, instanţa va trebui să dispună *prin aceeaşi sentinţă* atât schimbarea de încadrare juridică, cât şi declinarea de competenţă, hotărârea pronunţată nefiind una prin care instanţa de judecată antamează fondul cauzei; odată cu schimbarea încadrării juridice, instanţa nu mai are competenţa de a efectua vreun act în cauză, fiind obligatorie declinarea de competenţă în favoarea instanţei ierarhic superioare, în caz contrar, toate actele efectuate fiind sancţionabile cu nulitatea absolută; astfel, instanţa nu poate dispune schimbarea încadrării juridice prin încheiere şi să acorde un nou termen la care să dispună declinarea de competenţă, raţiunea protecţiei dreptului la apărare învederată în considerentele deciziei instanţei de contencios constituţional nefiind incidentă în această ipoteză, faţă de natura hotărârii pronunţate;

c. atunci când schimbarea încadrării juridice este dispusă în şedinţa publică de la ultimul termen de judecată, fie la finalul cercetării judecătoreşti, fie în stadiul dezbaterilor, când părţile şi procurorul nu solicită acordarea unui nou termen pentru pregătirea apărării în raport de noua încadrare juridică şi nici administrarea de noi probe şi nici instanţa nu apreciază că se impune amânarea cauzei în vederea garantării eficiente a dreptului la un proces echitabil; în această situaţia, instanţa dispune în şedinţă publică schimbarea de încadrare juridică şi aduce la cunoştinţă noua încadrare juridică persoanei vătămate, părţilor şi procurorului; în cazul în care niciunul dintre participanţii la procesul penal nu consideră că se impune acordarea unui nou termen pentru pregătirea apărării ori pentru a evalua necesitatea propunerii de noi probe, instanţa poate începe/continua dezbaterea cauzei şi scoate cauza în pronunţare (de pildă, atunci când se dispune schimbarea încadrării juridice din furt calificat în furt simplu, atunci când din probele deja administrate a rezultat că fapta nu a fost comisă în timpul nopţii prin raportare la criteriul astronomic, sau în ipoteza în care se reţine că lipsirea de libertate a fost comisă în varianta agravată, iar nu în forma de bază faţă de un minor prin raportare la vârsta victimei la data comiterii faptei). În acest caz, indiferent dacă instanţa stabileşte termen de pronunţare sau se pronunţă în aceeaşi zi, în cuprinsul sentinţei se va lua act de schimbarea de încadrare juridică dispusă anterior trecerii cauzei în stadiul deliberării, astfel că această dispoziţie nu se va considera adoptată prin sentinţa pronunţată;

d. în ipoteza extinderii efectelor apelului cu privire la inculpaţii care nu au declarat apel, dar care se aflau în aceeași situație procesuală cu cei care au formulat

calea de atac; în acest caz, extinderea efectelor apelului se poate realiza numai după admiterea căii de atac formulate în termen de către unul sau mai mulţi inculpaţi, astfel că prin decizie se va dispune schimbarea încadrării juridice şi cu privire la inculpaţii care beneficiază de efectele extinderii apelului.

În materie penală, furnizarea de informaţii depline, detaliate privind acuzaţiile împotriva unui inculpat şi, prin urmare, privind încadrarea juridică este o condiţie esenţială pentru a se asigura că procedurile sunt echitabile. Curtea observă că cererea de a schimba încadrarea juridică a faptelor comise de către reclamanţi a fost depusă pentru prima dată de procuror în faţa instanţei la data de 23 decembrie 1998. La solicitarea reclamanţilor, instanţa a amânat judecarea cauzei pentru a le permite să îşi pregătească apărarea, după care au fost ascultate în şedinţă publică concluziile părţilor. Aceeaşi cerere a fost reiterată şi dezbătută în şedinţă publică în mod succesiv de-a lungul procedurii. Reclamanţii au fost prezenţi la toate aceste dezbateri şi au fost asistaţi de avocaţi aleşi. De asemenea, au beneficiat de posibilitatea de a depune concluzii scrise cu privire la cererea de schimbare a încadrării juridice în faţa tuturor instanţelor. Curtea consideră că instanţele judecătoreşti naţionale au acordat reclamanţilor posibilitatea de exercitare a drepturilor lor de apărare cu privire la cererile de schimbare a încadrării juridice a acuzaţiilor împotriva lor într-un mod practic şi eficient şi în timp util. Ca urmare, nu se poate reţine aparenţa încălcării garanţiilor prevăzute la art. 6 parag. 1 şi parag. 3 lit. a) şi b) din Convenţia europeană *(CtEDO, hotărârea din 18 martie 2014, în cauza Szabo ş.a. c. României parag. 50-52)*.

Curtea reaminteşte că echitatea unei proceduri se apreciază în raport cu ansamblul acesteia. Dispoziţiile art. 6 parag. 3 exprimă necesitatea acordării unei atenţii deosebite notificării „acuzaţiei" aduse persoanei în cauză. Actul sesizării joacă un rol determinant în urmărirea penală: după notificare, persoana pusă trimisă în judecată este oficial înştiinţată în scris cu privire la baza juridică şi factuală a acuzaţiilor care i se aduc. Art. 6 parag. 3 lit. a) îi recunoaşte acuzatului dreptul de a fi informat nu doar cu privire la cauza acuzaţiei, adică la faptele materiale de care este acuzat şi pe care se bazează acuzaţia, dar şi încadrarea juridică a faptelor, şi aceasta în mod detaliat. Sfera de aplicare a acestei dispoziţii trebuie apreciată, în special, în lumina celui mai general drept la un proces echitabil garantat la art. 6 parag. 1 din Convenţie. În materie penală, o informare precisă şi completă cu privire la acuzaţiile aduse unui acuzat, şi deci cu privire la încadrarea juridică pe care instanţa o poate reţine împotriva sa, este o condiţie esenţială a echităţii procedurii. Dispoziţiile art. 6 parag. 3 lit. a) nu impun nicio formă deosebită de informare a acuzatului cu privire la natura şi cauza acuzaţiei care i se aduce. În sfârşit, există o legătură între lit. a) şi b) de la art. 6 parag. 3, iar dreptul de a fi informat cu privire la natura şi cauza acuzaţiei trebuie analizat în lumina dreptului acuzatului de a-şi pregăti apărarea. În speţă, în ceea ce priveşte prima parte a capătului de cerere al reclamantului privind examinarea probelor, Curtea reaminteşte că nu este competentă să examineze o cerere referitoare la erorile de fapt sau de drept pretins comise de o instanţă internă, cu excepţia cazului şi în măsura în care aceste erori pot să fi generat o

atingere adusă drepturilor şi libertăţilor garantate de Convenţie. Pe de altă parte, deşi Convenţia garantează la art. 6 dreptul la un proces echitabil, aceasta nu reglementează şi admisibilitatea probelor sau examinarea acestora, materie care intră în primul rând sub incidenţa dreptului intern şi a instanţelor naţionale. Curtea nu poate aprecia ea însăşi elementele de fapt care au condus o instanţă naţională la adoptarea unei astfel decizii şi nu a alteia, altfel aceasta ar acţiona ca o instanţă de gradul trei sau patru şi ar încălca limitele misiunii sale. Prin urmare, în absenţa oricărui indiciu de arbitrariu, Curtea consideră că examinarea probelor de către Curtea Supremă de Justiţie nu poate duce la o încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenţie. Rămâne de analizat chestiunea schimbării încadrării juridice a faptelor de către Curtea Supremă de Justiţie. Curtea nu doreşte să conteste dreptul Curţii Supreme de Justiţie de a schimba încadrarea juridică a acuzaţiei cu care a fost sesizată în mod legal. Totuşi, aceasta observă faptul că acest drept era însoţit de garanţii procedurale în favoarea inculpatului. În fapt, conform dreptului intern, instanţa care consideră că încadrarea juridică dată faptelor prin actul de trimitere în judecată trebuie modificată trebuie să invite părţile să îşi prezinte observaţiile cu privire la acest subiect şi să transmită inculpatului faptul că are dreptul de a solicita examinarea cauzei la sfârşitul şedinţei sau amânarea şedinţei pentru a-şi putea pregăti apărarea. Garanţiile procedurale menţionate anterior se aplică oricărei schimbări de încadrare juridică, indiferent de elementul infracţiunii (legal, material sau moral) vizat. În speţă, Curtea Supremă de Justiţie a schimbat încadrarea juridică a faptelor doar în timpul deliberării, deci după încheierea dezbaterilor. În mod evident, era prea târziu pentru exercitarea dreptului la apărare. În plus, Curtea constată că, în ceea ce priveşte elementul moral, infracţiunea de abuz în serviciu contra intereselor publice reţinută iniţial împotriva reclamantului este diferită de infracţiunea de neglijenţă în serviciu pentru care acesta a fost condamnat în cele din urmă. În fapt, dacă în primul caz există infracţiune doar dacă există o greşeală intenţionată, în al doilea caz, greşeala neintenţionată este suficientă. Curtea observă că elementul moral al infracţiunii de neglijenţă în serviciu nu a fost niciodată dezbătut de părţi şi că schimbarea încadrării juridice efectuată de Curtea Supremă de Justiţie poate fi, prin urmare, percepută ca surprinzându-l pe reclamant. În fapt, Curtea ia act de faptul că reclamantului nu i s-a reproşat niciodată, de către autorităţile judecătoreşti, o eventuală neglijenţă în serviciu. Actul de trimitere în judecată şi examinarea de către toate instanţele de fond vizau infracţiunea de abuz în serviciu contra intereselor publice; în plus, înainte de verdictul instanţei de prim grad, acuzaţiile vizau chiar un abuz în formă calificată, din cauza valorii prejudiciului. În aceste condiţii, Curtea nu poate admite argumentul Guvernului conform căruia orice eventuală atingere adusă dreptului la apărare al reclamantului a fost considerabil redusă ca urmare a faptului că schimbarea încadrării juridice menţionată anterior a avut impact doar asupra elementului moral al infracţiunii. Bineînţeles, este adevărat că noua interpretare a probelor efectuată de Curtea Supremă s-a bazat pe fapte, astfel cum acestea au fost stabilite de instanţele inferioare. Bineînţeles, Curtea reaminteşte că acuzatul are dreptul de a fi informat nu doar cu privire la faptele materiale de care este acuzat şi pe care se bazează acuzaţia, dar şi cu privire la încadrarea juridică a faptelor, şi aceasta în mod detaliat. În această privinţă, Curtea subliniază faptul că nu este deloc vorba

despre a aprecia temeinicia mijloacelor de apărare pe care reclamantul le-ar fi putut invoca dacă ar fi avut posibilitatea de a dezbate infracţiunea pentru care a fost condamnat în cele din urmă. Aceasta evidenţiază doar faptul că se poate susţine că aceste motive erau diferite de cele alese pentru a contesta acuzaţia principală. Curtea nu poate admite nici argumentul Guvernului, conform căruia schimbarea încadrării juridice realizată de Curtea Supremă i-a fost favorabilă reclamantului, având în vedere pedeapsa mai uşoară prevăzută pentru infracţiunea de neglijenţă în serviciu. În această privinţă, ea constată că doar în urma hotărârii Curţii Supreme de Justiţie reclamantul a fost condamnat pentru prima oară. Având în vedere toate aceste elemente, Curtea consideră că s-a adus o atingere dreptului reclamantului de a fi informat în mod detaliat cu privire la natura şi cauza acuzaţiei aduse împotriva sa, precum şi dreptului său de a dispune de timpul şi facilităţile necesare pregătirii apărării sale. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 parag. 3 lit. a) şi b) din Convenţie, coroborat cu parag. 1 de la acelaşi articol, care prevede o procedură echitabilă *(CtEDO, hotărârea din 12 aprilie 2011, în cauza Adrian Constantin c. României, parag. 18-28).*

Contestaţia exercitată împotriva încheierii prin care prima instanţă se pronunţă cu privire la cererea de schimbare a încadrării juridice este inadmisibilă, întrucât, în conformitate cu dispoziţiile art. 425[1] alin. (1) C.proc.pen., calea de atac a contestaţiei poate fi exercitată numai atunci când legea o prevede expres, iar Codul de procedură penală nu reglementează calea de atac a contestaţiei împotriva încheierii prin care se dispune cu privire la cererea de schimbare a încadrării juridice. În temeiul dispoziţiilor art. 408 alin. (3) C.proc.pen., apelul declarat împotriva sentinţei se socoteşte făcut şi împotriva încheierilor, inclusiv a încheierilor prin care prima instanţă se pronunţă cu privire la cererile de schimbare a încadrării juridice *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 854 din 18 decembrie 2020, www.scj.ro).*

Încadrarea juridică a faptei constituie stabilirea temeiului juridic al răspunderii penale şi, totodată, a felului şi a limitelor pedepsei aplicabile. Având în vedere consecinţele pe care le poate avea schimbarea încadrării juridice, legea de procedură penală prevede că în faţa primei instanţe schimbarea nu poate avea loc decât în anumite condiţii a căror îndeplinire constituie o garanţie atât a dreptului la apărare al părţilor şi în primul rând al inculpatului, cât şi a soluţionării corecte a cauzei. Aceste condiţii sunt prevăzute în Codul de procedură penală şi se referă, aşa cum s-a arătat, la obligaţia instanţei de a pune în discuţia părţilor noua încadrare, procurorul şi părţile urmând să-şi expună concluziile cu privire la necesitatea şi temeiurile schimbării încadrării juridice, însăşi instanţa fiind datoare să atragă atenţia asupra consecinţelor acestei schimbări şi să explice drepturile inculpatului, şi anume de a cere lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecăţii, pentru a-şi pregăti apărarea în raport cu noua încadrare. Nu are relevanţă dacă schimbarea încadrării juridice priveşte o infracţiune mai uşoară sau mai gravă, deoarece în ambele cazuri inculpaţii sunt privaţi de posibilitatea de a formula o apărare în raport cu noua ei încadrare juridică. Aceste exigenţe procesuale şi procedurale privind garantarea şi asigurarea dreptului la apărare al inculpatului în situaţia schimbării încadrării juridice a faptei corespund şi

exigenţelor art. 6 parag. 3 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale privind dreptul la un proces echitabil [„orice acuzat are, în special, dreptul: a) să fie informat în termenul cel mai scurt (...) şi în mod amănunţit asupra naturii şi cauzei acuzaţiei aduse împotriva sa şi b) să dispună de timpul şi de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale"], exprimate ca atare în cauza *Sadak şi alţii c. Turciei* (hotărârea din 17 iulie 2001) şi cu precădere în cauza *Adrian Constantin c. României* (hotărârea din 12 aprilie 2011), în cuprinsul căreia este statuat că dispoziţiile parag. 3 al art. 6 recunosc dreptul acuzatului de a fi informat nu numai cu privire la fundamentul acuzaţiilor ce i se aduc, adică a faptelor materiale ce îi sunt reţinute în sarcină, dar şi cu privire la încadrarea juridică dată respectivelor fapte, şi aceasta într-o manieră detaliată. Curtea nu contestă dreptul Curţii Supreme de Justiţie de a schimba încadrarea juridică a unor fapte penale cu judecarea cărora a fost legal învestită. Cu toate acestea, Curtea observă că acest drept al instanţei naţionale trebuie însoţit de garanţii procedurale în favoarea inculpatului. Ca atare, după dreptul intern, instanţa care consideră că este necesară o schimbare de încadrare juridică trebuie să pună acest aspect în discuţia părţilor şi să indice inculpatului că este în drept să ceară timp să-şi pregătească apărarea şi să propună probe. Garanţiile procedurale mai sus menţionate sunt aplicabile tuturor reîncadrărilor juridice, indiferent care este elementul infracţional în cauză. În speţă, astfel cum rezultă din lucrările dosarului, de abia în momentul deliberării, deci după finalizarea dezbaterilor în cauză, tribunalul a trecut la reîncadrarea faptelor – deci după finalizarea dezbaterilor în cauză şi prea târziu pentru ca părţile să-şi exercite dreptul de a-şi construi apărarea, nulitate neobservată de instanţa de apel – dispunând în mod direct condamnarea inculpaţilor pentru un număr de fapte multiplicate şi cu încadrări juridice ce nu au format obiectul urmăririi penale şi ulterior al trimiterii în judecată. Având în vedere aceste constatări, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie apreciază că dreptul inculpaţilor de a fi informaţi în detaliu cu privire la natura şi cauza acuzaţiilor ce le erau aduse şi dreptul lor de a beneficia de suficient timp şi de facilităţile necesare pregătirii apărării lor au fost încălcate, subzistând astfel în cauză nulitatea relativă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1372/2011, www.legalis.ro)*.

Dispoziţiile privind schimbarea încadrării juridice constituie dispoziţii legale care reglementează desfăşurarea procesului penal şi, în consecinţă, încălcarea lor prin omisiunea instanţei de a pune în discuţia părţilor noua încadrare juridică dată faptei, se sancţionează cu nulitatea relativă, numai atunci când prin omisiunea instanţei s-a adus părţii o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea actului. Dacă prima instanţă a dispus reunirea cauzelor şi a reţinut la încadrarea juridică dată faptei dispoziţiile privind infracţiunea continuată, fără a pune în discuţia părţilor în mod formal noua încadrare juridică, însă apărătorii inculpaţilor s-au pronunţat asupra cererii de reunire a cauzelor formulată de procuror şi au făcut toate apărările necesare cu privire la actele materiale care alcătuiesc infracţiunea continuată, nu există o vătămare şi, ca atare, decizia prin care instanţa de apel a desfiinţat sentinţa şi a dispus rejudecarea cauzei de către prima instanţă, este nelegală. Soluţia instanţei de apel, de a desfiinţa sentinţa şi de a dispune rejudecarea cauzei de către prima instanţă, numai pentru punerea în

discuţie, în mod formal, a noii încadrări juridice, situaţie ce poate fi remediată în apel cu ocazia devoluării fondului cauzei, ar presupune şi o încălcare a dreptului inculpaţilor la un proces echitabil, soluţionat într-un termen rezonabil *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2423/2009, www.legalis.ro).*

După schimbarea încadrării juridice prin încheiere, instanţa trebuia să amâne judecata şi să-l citeze pe inculpat cu menţiunea noii încadrări juridice a faptei, pentru ca acesta să-şi poată pregăti apărarea în funcţie de modificarea încadrării juridice. Chiar în situaţia în care inculpatul ar fi luat termenul în cunoştinţă, dacă situaţia procesuală de la ultimul termen când a fost prezent se schimbă, acesta trebuie citat, spre a i se da posibilitatea să-şi promoveze interesele în raport cu noua situaţie *(C.A. Braşov, decizia nr. 1055/R/2004, în C.P.J.P. 2003-2004, p. 314-315).*

În cazul în care una dintre cele două infracţiuni reţinute în concurs în actul de sesizare reprezintă de fapt un element constitutiv sau circumstanţă agravantă al celeilalte infracţiuni complexe, iar soluţia procedurală corectă este de a reîncadra fapta, în urma absorbţiei ce are loc, nefiind posibilă achitarea pentru infracţiunea absorbită. A proceda altfel ar însemna să se pronunţe asupra uneia şi aceleiaşi fapte două soluţii contradictorii – de condamnare şi de achitare – în acelaşi timp *(Trib. Gorj, secţia penală, decizia nr. 558/1975, în V. Văduva, Infracţiuni contra libertăţii persoanei, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2012, pct. 99).*

Schimbarea încadrării juridice a faptei ce face obiectul actului de sesizare a instanţei, dispusă prin încheiere pronunţată înainte de soluţionarea cauzei, nu atrage incompatibilitatea judecătorului care a făcut parte din completul de judecată *[I.C.C.J., Secţiile Unite, decizia nr. 1/2006 (RIL), în M.Of. nr. 291 din 31 martie 2006].*

Încadrarea juridică a faptei constituie stabilirea temeiului juridic al răspunderii penale şi, totodată, a felului şi limitelor pedepsei aplicabile. Având în vedere consecinţele pe care le poate avea schimbarea încadrării juridice, legea de procedură penală prevede că, în faţa primei instanţe, această schimbare nu poate avea loc decât în anumite condiţii, a căror îndeplinire constituie o garanţie atât a dreptului la apărare al părţilor şi, în primul rând, al inculpatului, cât şi a soluţionării corecte a cauzei. Aceste condiţii sunt prevăzute în Codul de procedură penală din 1968 şi se referă la obligaţia instanţei de a pune în discuţia părţilor noua încadrare, procurorul şi părţile urmând să-şi expună concluziile cu privire la necesitatea şi la temeiurile schimbării încadrării juridice, însăşi instanţa fiind datoare să atragă atenţia asupra consecinţelor acestei schimbări şi să explice drepturile inculpatului, şi anume dreptul de a cere lăsarea cauzei mai la urmă sau amânarea judecăţii, pentru a-şi pregăti apărarea în raport cu noua încadrare. Nu are relevanţă dacă schimbarea încadrării juridice priveşte o infracţiune mai uşoară sau mai gravă, deoarece în ambele cazuri inculpaţii au fost privaţi de posibilitatea de a formula o apărare, în raport cu fapta în noua ei încadrare juridică *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1050/2004, www.legalis.ro).*

În cazul în care reţine existenţa provocării sau a altor circumstanţe atenuante sau agravante nereţinute în rechizitoriu sau în hotărârea supusă căii de atac ori înlătură aplicarea acestora, instanţa nu face aplicarea dispoziţiilor referitoare la schimbarea încadrării juridice, deoarece în atare caz prin aplicarea sau înlăturarea circumstanţelor nu se schimbă încadrarea juridică, aceasta rămânând cea prevăzută în partea specială a Codului penal sau în legi speciale *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3679/2003, www.legalis.ro)*.

Ceea ce se urmăreşte prin schimbarea încadrării juridice este restabilirea unităţii structurale dintre faptă şi încadrarea ei, în situaţiile în care, fie operaţia în sine care a dus la identificarea normei de drept a fost greşită, fie datele în care fapta s-a săvârşit nu au fost corect reţinute. Drept urmare, în măsura în care instanţa are în vedere aceeaşi faptă menţionată în rechizitoriu, ea păstrează dreptul de a-i schimba încadrarea juridică, dar când este vorba de altă faptă trebuie să procedeze în prealabil la extinderea acţiunii penale sau la extinderea procesului penal, după caz, neputându-se utiliza procedura schimbării încadrării juridice pentru a se obţine trimiterea în judecată a unei persoane pentru o faptă cu totul diferită de cea menţionată în rechizitoriu, căci s-ar nesocoti normele privitoare la sesizarea instanţei. În cauză, deşi în considerente instanţa de apel a reţinut că instanţa fondului a apreciat în mod corect probele administrate, în baza cărora s-a reţinut situaţia de fapt şi vinovăţia inculpatului, a dispus schimbarea încadrării juridice din infracţiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată, în infracţiunile de fals în înscrisuri sub semnătură privată, abuz în serviciu contra intereselor persoanelor, favorizarea infractorului şi instigare la fals intelectual în forma participaţiei improprii şi l-a condamnat pe inculpat pentru aceste infracţiuni. Aceasta, în condiţiile în care infracţiunile de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor şi favorizarea infractorului diferă substanţial de fapta cu care a fost sesizată instanţa, sub aspectul naturii şi al conţinutului juridic, aducând atingere relaţiilor sociale privind buna desfăşurare a serviciului şi celor referitoare la înfăptuirea justiţiei. Prin urmare, prin condamnarea inculpatului pentru aceste noi fapte, direct în apel, deci fără judecarea în fond a acestora, fără extinderea şi punerea în discuţia părţilor a extinderii procesului penal, fără punerea în mişcare a acţiunii penale, fără audierea inculpatului cu privire la aceste noi fapte care constituie o nouă învinuire, s-au încălcat principiile ce guvernează desfăşurarea procesului penal, respectiv cele privind sesizarea instanţei de judecată şi asigurarea dreptului la apărare al inculpatului, care, în acest mod, a fost prejudiciat de o cale de atac, fapt pentru care hotărârea instanţei de apel este lovită de nulitate absolută *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2093/2010, www.legalis.ro)*.

§14. Soluţii pe care le poate pronunţa prima instanţă

14.1. Soluţii cu privire la acţiunea penală

- standardul probatoriu este referit prin sintagma „dincolo de orice îndoială rezonabilă" în cuprinsul dispoziţiilor art. 103 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen., respectiv

art. 396 alin. (2)-(4) C.proc.pen.; anacronismul generat de omisiunea legiuitorului de a enumera, în cadrul art. 103 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen., soluțiile posibile de renunțare la aplicarea pedepsei, respectiv de amânare a aplicării pedepsei, poate fi depășit prin interpretarea sistematică și teleologică a textelor în discuție; rezultă așadar că legea reglementează sfera de aplicare a standardului probatoriu, în sensul că impune justificarea convingerii jurisdicției de judecată că acuzația penală a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă, sub un număr de trei aspecte, respectiv că fapta există, constituie infracțiune și a fost comisă de către inculpat;

- standardul probatoriu este aplicabil exclusiv de către jurisdicțiile de judecată (primă instanță și apel), fiind ***un standard probatoriu al acuzației penale***;

- ***standardul probatoriu vizează rezultatul probatoriu***, astfel încât nu trebuie raportat la fiecare probă în parte, fiind necesar ca ansamblul probelor să demonstreze, dincolo de orice îndoială rezonabilă, ipoteza acuzatorială – vinovăția – sub aspectul fiecărei trăsături a infracțiunii definite de lege[1]; altfel spus, nu este necesar ca forța probantă a fiecărui element de probă în parte să exprime același nivel particular de certitudine, dar este esențial ca fiecare propoziție probatorie care vizează latura penală a cauzei să fie probată dincolo de orice îndoială rezonabilă de ansamblul probelor legalmente susceptibile de apreciere; această maximă include deopotrivă propozițiile intermediare dispuse în secvența în raport de propozițiile principale, întrucât, astfel cum s-a arătat în doctrină, fiecare propoziție intermediară ori principală este, în esență, o potențială sursă de îndoială[2];

- ***trebuie probate dincolo de orice îndoială rezonabilă toate propozițiile (tezele) probatorii (factuale) – intermediare și principale – din construcția ipotezei acuzatoriale***, care vizează existența conduitei cu semnificație penală reproșate persoanei acuzate, corespondența acesteia cu fiecare element din tipicitatea legală a infracțiunii, săvârșirea cu vinovăție (tipicitatea subiectivă, în plan conceptual), respectiv caracterul nejustificat și imputabil persoanei acuzate al unei atare conduite; în alți termeni, îndoiala rezonabilă poartă asupra trăsăturilor esențiale ale infracțiunii, fiind reliefată de viciile intrinseci ale probelor în acuzare, ori de apărările persoanei acuzate, afirmative sau negative, după caz;

După deliberare, instanţa poate pronunţa una dintre următoarele soluţii cu privire la acţiunea penală:

(i) condamnarea; este soluţia ce constă în aplicarea unei pedepse penale sau a unei măsuri educative privative sau neprivative de libertate pe care o poate pronunţa instanţa printr-o hotărâre judecătorească când constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracţiune şi a fost săvârşită de inculpat;

- instanţa va proceda la individualizarea pedepsei sau a măsurii educative aplicate, precum şi a executării pedepsei;

---

[1] *M. Vauclair, T. Desjardins*, Traité Général de Preuve et de Procédure Pénales, Éditions Yvon Blais, 25ème édition, Montreal, 2018, p. 266-267.

[2] *T. Anderson, D. Schum, W. Twining*, Analysis of Evidence, 2nd edition, Cambridge University Press, New York, 2010, p. 61.

- în cazul în care dispune condamnarea, instanţa poate aplica pedepse accesorii sau complementare (în cazul în care aplicarea acestora este facultativă);

- instanţa are obligaţia ca, prin hotărâre, să se pronunţe asupra menţinerii, revocării, înlocuirii ori încetării de drept a măsurii preventive dispuse pe parcursul procesului penal cu privire la inculpat;

- în cazul în care, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecăţii, faţă de inculpat s-a luat măsura preventivă a controlului judiciar pe cauţiune sau s-a dispus înlocuirea unei alte măsuri preventive cu măsura preventivă a controlului judiciar pe cauţiune şi inculpatul este condamnat la ***pedeapsa amenzii, instanţa dispune plata acesteia din cauţiune***;

- durata reţinerii, a arestării preventive, a arestului la domiciliu[1] sau a internării medicale nevoluntare a inculpatului în cauză urmează a fi dedusă din pedeapsa aplicată; nu se va deduce perioada în care străinul a fost supus măsurii restrictive de libertate a luării în custodie publică[2] instituite în condiţiile O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată;

- prin ***decizia nr. 2/HP/2016*** instanţa supremă a apreciat că în ipoteza infracţiunilor concurente săvârşite în timpul minorităţii, judecate separat, ***durata măsurii educative neprivative de libertate dispuse pentru o infracţiune concurentă şi executată nu se scade din durata măsurii educative neprivative sau privative de libertate***, dar va fi avută în vedere la alegerea şi stabilirea sancţiunii conform art. 129 alin. (1) C.pen.[3];

- prin ***decizia nr. 22/RIL/2018***, I.C.C.J. a apreciat că din durata pedepsei se deduce perioada în care suspectul sau inculpatul a fost internat voluntar sau nevoluntar într-o instituţie de specialitate, în vederea efectuării expertizei psihiatrice;

---

[1] Prin DCC nr. 650/2014 s-a arătat că reglementarea în sensul că durata măsurii arestului la domiciliu se deduce din pedeapsa aplicată prin echivalarea unei zile de arest preventiv la domiciliu cu o zi din pedeapsă, în acelaşi mod cu deducerea zilelor de arest preventiv, reprezintă opţiunea pe care legiuitorul român o are în cadrul politicii penale, nefiind în dezacord cu prevederile art. 16 din Constituţie.

[2] Potrivit art. 101 alin. (1) din O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată: „Luarea în custodie publică este măsura de restrângere temporară a libertăţii de mişcare pe teritoriul României, dispusă împotriva străinilor în scopul îndeplinirii tuturor demersurilor necesare îndepărtării sub escortă".

[3] În motivarea soluţiei pronunţate s-a reţinut că diversitatea obligaţiilor şi a restricţiilor ce caracterizează diferitele măsuri educative neprivative de libertate *nu permite echivalarea acestora şi, implicit, posibilitatea de a scădea durata unei măsuri educative neprivative de libertate executate din durata unei măsuri educative neprivative de libertate* care implică o altă obligaţie sau restricţie. Valorificarea măsurii educative deja executate se realizează în procesul de individualizare a măsurii aplicabile pentru întregul concurs de infracţiuni, în sensul că la alegerea acestei din urmă măsuri şi la stabilirea duratei ei se va ţine seama de faptul că pentru una dintre infracţiunile concurente s-a luat şi s-a executat deja o altă măsură educativă. În procesul de individualizare a măsurii, instanţa urmează să stabilească mental măsura educativă pe care ar lua-o pentru întregul concurs de infracţiuni, dacă nu s-ar fi executat nimic anterior pentru o faptă concurentă, iar apoi să analizeze în ce măsură sancţiunea deja executată ar influenţa măsura rezultantă. În mod evident, nu există un algoritm matematic pentru derularea acestor operaţiuni, dar ele trebuie menţionate în considerentele hotărârii.

- în cazul în care se dispune suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, măsurile preventive privative de libertate încetează de drept.

(ii) renunţarea la aplicarea pedepsei se pronunţă dacă instanţa constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracţiune şi a fost săvârşită de inculpat în condiţiile art. 80-82 C.pen.;

- astfel, se va dispune renunţarea la aplicarea pedepsei dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii:

1. condiţii cu privire la infracţiunea săvârşită (condiţii obiective):

a) pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită să fie amenda ori închisoarea de 5 ani sau mai mică;

b) infracţiunea săvârşită să aibă o gravitate redusă.

2. condiţii cu privire la persoana infractorului (condiţii subiective):

a) infractorul să nu fi fost anterior condamnat printr-o hotărâre definitivă;

b) infractorul să nu fi beneficiat în ultimii 2 ani de măsura renunţării la aplicarea pedepsei;

c) infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată sau să nu fi încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanţilor;

d) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii, precum şi de posibilităţile sale de îndreptare, instanţa să aprecieze că aplicarea unei pedepse ar fi inoportună din cauza consecinţelor pe care le-ar avea asupra persoanei acestuia.

- în situaţia în care se dispune renunţarea la aplicarea pedepsei, măsurile preventive încetează de drept.

(iii) amânarea aplicării pedepsei se pronunţă dacă instanţa constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracţiune şi a fost săvârşită de inculpat, în condiţiile art. 83-90 C.pen.;

- astfel, se va dispune amânarea aplicării pedepsei dacă sunt îndeplinite următoarele condiţii:

1. condiţii cu privire la infracţiunea săvârşită (condiţii obiective):

a) pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită să fie amenda ori închisoarea mai mică de 7 ani;

b) pedeapsa stabilită de instanţa de judecată, inclusiv în cazul concursului de infracţiuni, este amenda sau închisoarea de 2 ani sau mai mică.

2. condiţii cu privire la persoana infractorului (condiţii subiective):

a) infractorul să nu fi fost anterior condamnat definitiv la pedeapsa închisorii;

b) infractorul să-şi fi manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii;

c) infractorul să nu se fi sustras de la urmărire penală ori judecată sau să nu fi încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanţilor;

d) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii, precum şi de posibilităţile sale de îndreptare, instanţa apreciază că aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară, dar se impune supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată;

- amânarea aplicării pedepsei este incompatibilă cu pronunţarea unei soluţii de condamnare, în acest caz instanţa de judecată doar stabileşte pedeapsa şi dispune amânarea aplicării acesteia;

- în situaţia în care se dispune amânarea aplicării pedepsei, măsurile preventive încetează de drept.

Instituţia amânării aplicării pedepsei este incompatibilă cu pronunţarea unei soluţii de condamnare şi, în consecinţă, în cazul în care reţine incidenţa dispoziţiilor art. 83 C.pen., instanţa nu pronunţă o soluţie de condamnare, ci stabileşte pedeapsa şi dispune amânarea aplicării acesteia *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 17/A din 19 ianuarie 2015, www.scj.ro).*

- în cazul în care instanţa dispune o soluţie de condamnare la pedeapsa închisorii, amânare a aplicării pedepsei sau de renunţare la aplicarea pedepsei cu privire la una dintre infracţiunile prevăzute în anexa Legii nr. 76/2008, *este necesar să se pronunţe* şi cu privire la necesitatea prelevării de probe biologice[1]. Legea nr. 76/2008 ***nu instituie caracterul obligatoriu*** al dispunerii măsurii prelevării probelor biologice, ci facultatea instanţei de a dispune o asemenea măsură faţă de dispoziţiile explicite ale art. 3 din lege[2]; astfel, dispoziţiile art. 7 din Legea nr. 76/2008[3] nu pot fi interpretate în sensul că ar institui o obligaţie pozitivă a instanţei de a dispune o măsură care implică o ingerinţă în viaţa privată, ori de câte ori se constată că o persoană a comis una sa mai multe dintre infracţiunile prevăzute în anexa la lege, fără a supune măsura testului de proporţionalitate; în plus, însăşi această anexă[4] la lege face referire la

---

[1] Trebuie avut în vedere că potrivit art. 1 din Legea nr. 76/2008 privind organizarea şi funcţionarea Sistemului Naţional de Date Genetice Judiciare, legea are drept scop constituirea unei baze naţionale de date genetice pentru a putea preveni şi combate unele categorii de infracţiuni prin care se aduc atingeri grave drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale persoanei, în special dreptului la viaţă şi la integritate fizică şi psihică, precum şi pentru identificarea cadavrelor cu identitate necunoscută, a persoanelor dispărute sau a persoanelor decedate în urma catastrofelor naturale, a accidentelor în masă, a infracţiunilor de omor sau a actelor de terorism.

[2] Potrivit art. 3 din Legea nr. 76/2008, infracţiunile pentru care *pot fi prelevate* probe biologice în vederea introducerii profilelor genetice în S.N.D.G.J. sunt prevăzute în anexa care face parte integrantă din prezenta lege.

[3] Art. 7 din Legea nr. 76/2008 determină organul judiciare competent să dispună prelevarea de probe biologice (instanţa de judecată) şi persoanele ce pot realiza prelevare (personalul medical al penitenciarului la momentul introducerii în penitenciar – în cazul condamnării la pedeapsa închisorii cu executare în regim de detenţie, respectiv personalul Poliţiei Române instruit *în acest sens* în ipoteza dispunerii unei soluţii de amânare a aplicării pedepsei sau de renunţare la aplicarea pedepsei), fără a institui o obligaţie legală de prelevare care se aplică în mod automat.

[4] Potrivit Anexei la Legea nr. 76/2008, *infracţiunile pentru care pot fi prelevate* probe biologice, în vederea introducerii profilelor genetice în Sistemului Naţional de Date Genetice

caracterul facultativ al măsurii; prin urmare, faţă de natura ingerinţelor în drepturile garantate de art. 3 şi art. 8 din Convenţia europeană şi de caracterul intrusiv al prelevării, apreciez că în toate aceste situaţii se impune supunerea măsurii *testului proporţionalităţii* cu scopul urmărit prin acesta prin raportare la particularităţile concrete ale cauzei şi la circumstanţele personale ale inculpatului (de pildă, atitudinea procesuală, lipsa implicării ulterioare în alte activităţi infracţionale, lipsa antecedentelor penale etc.)[1]; în acest sens, prin ***decizia nr. 20/RIL/2022*** instanţa supremă a arătat că *prelevarea de probe biologice de la persoane condamnate definitiv sau faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei sau renunţarea la aplicarea pedepsei, pentru săvârşirea infracţiunilor cuprinse în anexa Legii nr. 76/2008, are caracter facultativ, iar nu caracter obligatoriu, instanţele având competenţa de a aprecia dacă trebuie sau nu introduse amprente genetice în Sistemului Naţional de Date Genetice Judiciare*;

- prin ***decizia nr. 5/RIL/2016*** instanţa supremă a apreciat că în cazul *inculpaţilor minori* sancţionaţi prin aplicarea unor măsuri educative conform Codului penal, instanţa de judecată nu poate dispune prelevarea probelor biologice pentru obţinerea şi stocarea în Sistemul Naţional de Date Genetice Judiciare a profilului genetic, deoarece o astfel de măsură nu este prevăzută de lege; în considerentele deciziei sus-menţionate instanţa supremă a reţinut că „prelevarea probelor biologice reprezintă o ingerinţă în dreptul la viaţă privată şi, în consecinţă, ar trebui să fie prevăzută expres în lege. Stocarea şi procesarea profilului genetic urmăresc scopurile legitime de

---

Judiciare sunt: *1.* Infracţiunea de omor; *2.* Determinarea sau înlesnirea sinuciderii; *3.* Infracţiunea de ucidere din culpă; *4.* Uciderea la cererea victimei; *5.* Infracţiunea de vătămare corporală; *6.* Infracţiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte; *7.* Infracţiunea de vătămare corporală din culpă; *8.* Rele tratamente aplicate minorului; *9.* Încăierarea; *10.* Uciderea sau vătămarea nou-născutului săvârşită de către mamă; *11.* Vătămarea fătului; *12.* Infracţiunea de lipsire de libertate în mod ilegal; *13.* Infracţiunea de sclavie; *14.* Trafic de persoane; *15.* Trafic de minori; *16.* Proxenetism; *17.* Infracţiunea de viol; *18.* Agresiunea sexuală; *19.* Infracţiunea de act sexual cu un minor; *20.* Infracţiunea de perversiune sexuală; *21.* Infracţiunea de corupţie sexuală; *22.* Infracţiuni de tâlhărie şi piraterie; *23.* Ultraj; *24.* Ultraj judiciar; *25.* Răzbunarea pentru ajutorul dat justiţiei; *26.* Supunerea la rele tratamente; *27.* Infracţiunea de tortură; *28.* Infracţiunea de nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive; *29.* Infracţiunea de nerespectare a regimului materiilor explosive; *30.* Infracţiunea de rele tratamente aplicate minorului; *31.* Atentatul care pune în pericol siguranţa naţională; *32.* Atentatul care pune în pericol siguranţa unei colectivităţi; *33.* Infracţiuni de genocid contra umanităţii şi de război; *34.* Infracţiuni la regimul armelor şi muniţiilor; *35.* Actele de terorism prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea şi combaterea terorismului; *36.* Infracţiunile prevăzute la art. 2, 3, 10 şi 12 din Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, cu modificările şi completările ulterioare; *37.* Infracţiunea prevăzută la art. 22 alin. (3) din O.U.G. nr. 121/2006 privind regimul juridic al precursorilor de droguri, aprobată cu modificări prin Legea nr. 186/2007.

[1] Instanţa care pronunţă o soluţie de condamnare, de amânare a aplicării pedepsei sau de renunţare la aplicarea pedepsei trebuie să stabilească: *1.* Dacă infracţiunea constatată a fi comisă este una dintre cele enumerate în anexa la Legea nr. 76/2008; *2.* În cazul în care prima cerinţă este îndeplinită, trebuie evaluată proporţionalitatea dispunerii prelevării de probe biologice prin raportare la natura şi gravitatea infracţiunii comise de inculpat şi la circumstanţele personale ale acestuia, având în vedere şi jurisprudenţa CtEDO (cauzele *Van der Velden c. Olandei* şi *S. şi Marper c. Marii Britanii*).

prevenire a infracţionalităţii şi de ocrotire a drepturilor şi libertăţilor persoanei, însă în cazul de faţă lipseşte o prevedere expresă a legii în acest sens. Chiar dacă măsura este necesară, având în vedere contribuţia importantă pe care au avut-o evidenţele ADN la eficientizarea activităţii poliţiei în ultimii ani, iar ingerinţa este relativ redusă, putându-se dovedi benefică inclusiv pentru persoana în cauză, întrucât permite eliminarea sa rapidă din cercul suspecţilor de comiterea unei infracţiuni la investigarea căreia au fost descoperite probe ADN, lipsa unei prevederi exprese a legii lipseşte măsura de un cadru legal, inclusiv în ceea ce priveşte garanţiile oferite persoanei".

(iv) achitarea este soluţia pe care o poate pronunţa instanţa de judecată atunci când constată că: fapta nu există; fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârşită cu vinovăţia prevăzută de lege; nu există probe că o persoană a săvârşit infracţiunea; există o cauză justificativă sau de neimputabilitate [art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen.];

- în situaţia în care se dispune achitarea, măsurile preventive *încetează de drept*; totodată, faţă de considerentele ***deciziei nr. 15/RIL/2017***, instanţa are obligaţia de a se pronunţa cu privire la legalitatea privării de libertate, întrucât achitarea nu echivalează automat cu nelegalitatea măsurii preventive;

- faţă de inculpatul achitat în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) (cu excepţia dezincriminării) sau d) teza a II-a (ca urmare a reţinerii unei cauze de neimputabilitate) pot fi luate măsuri de siguranţă în condiţiile legii;

- instanţa pronunţă achitarea şi atunci când inculpatul a cerut continuarea procesului penal potrivit art. 18 C.proc.pen. (în caz de amnistie, de prescripţie, de retragere a plângerii prealabile, de existenţă a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate) şi se constată, ca urmare a continuării procesului, că sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen.

(v) încetarea procesului penal este soluţia pe care o poate pronunţa instanţa de judecată atunci când constată că: lipseşte plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiţie prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mişcare a acţiunii penale; a intervenit amnistia sau prescripţia, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică; a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracţiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condiţiile legii; există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege; există autoritate de lucru judecat; a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii [art. 16 alin. (1) lit. e)-j) C.proc.pen.].

- în situaţia în care se dispune încetarea procesului penal, măsurile preventive încetează de drept;

- inculpatul faţă de care s-a dispus încetarea procesului penal poate fi supus la măsuri de siguranţă în condiţiile legii, cu excepţia situaţiei în care s-a reţinut ca impediment la exercitarea acţiunii penale decesul inculpatului persoană fizică, respectiv radierea inculpatului persoană juridică;

- instanţa pronunţă încetarea procesului penal şi atunci când inculpatul a cerut continuarea procesului penal[1] potrivit art. 18 C.proc.pen. (în caz de amnistie, de prescripţie, de retragere a plângerii prealabile, de existenţă a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate) şi se constată, ca urmare a continuării procesului, că nu sunt incidente cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen.;

- în cazul în care un inculpat a fost trimis în judecată pentru săvârşirea mai multor infracţiuni, pentru fiecare dintre acestea se poate aplica una dintre soluţiile de mai sus, în măsura în care evaluarea în ansamblu a regimului sancţionator este unitară;

- în situaţia în care au fost trimişi în judecată mai mulţi inculpaţi pentru una sau mai multe infracţiuni, pentru fiecare infracţiune de care este acuzat fiecare dintre inculpaţi se va pronunţa una dintre soluţiile de mai sus.

- ***desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris*** *fals ţine de efectele pronunţării unei soluţii cu privire la acţiunea penală,* deoarece nu poate face obiectul pretenţiilor formulate în cadrul acţiunii civile exercitate în procesul penal şi nici nu constituie în sine o modalitate de reparare în natură a prejudiciului material sau moral produs prin infracţiunea cu care a fost sesizată instanţa, atât timp cât aceasta vizează numai înscrisuri privite ca *instrumentum probationis* (mijloc de constatare a unei manifestări de voinţă), iar nu ca *actul juridic privit ca manifestare de voinţă exprimată în vederea producerii de efecte juridice* (*negotium juris*[2] prin care se naşte, modifică sau stinge un raport juridic civil)[3];

---

[1] Continuarea procesului penal prevăzută de art. 18 C.proc.pen. şi art. 396 alin. (7) C.proc.pen. constituie un drept al inculpatului, neputând fi dispusă la cererea vreunei alte părţi sau a persoanei vătămate. Deopotrivă, în caz de deces al inculpatului, moştenitorii acestuia sau soţia supravieţuitoare nu poate cere continuarea procesului penal.

[2] În privinţa *negotium iuris* trebuie avut în vedere că noţiunea de desfiinţare nu are sensul din art. 25 alin. (3) C.proc.pen. sau din art. 404 alin. (4) lit. i) C.proc.pen., constituind un efect al nulităţii ori al rezoluţiuni sau rezilierii. Astfel, în doctrină (*G.-Al. Ilie*, *Resoluto iure dantis, resolvitur ius accipientis* – mit şi realitate în materia efectelor nulităţii actului juridic civil, în *M. Nicolae* (coord.), Actul juridic în Noul Cod civil – Probleme teoretice cu implicaţii practice, Ed. Solomon, Bucureşti, 2020, p. 325) s-a arătat că atunci când „un act juridic este nul sau anulat în mod efectiv (ca efect al anulabilităţii lui) şi va fi desfiinţat, atunci actul desfiinţat va atrage, în condiţiile legii, şi desfiinţarea actelor încheiate în baza lui (subsecvente). Se observă că, deşi legiuitorul putea să declare că nulitatea/anularea actului iniţial (primar) atrage după sine şi nulitatea actului subsecvent, în mod deliberat, nu a făcut-o. Soarta actului subsecvent este desfiinţarea, şi nu nulitatea. Nuanţa este esenţială pentru discuţia noastră, întrucât, deşi, ca regulă, tot ceea ce este nul sau anulat este şi desfiinţat, nu orice desfiinţare este atribuibilă nulităţii. Aşadar, *(i) mai întâi*, premisa nulităţii nu atrage în mod necesar afectarea actului subsecvent, întrucât efectul în aval intervine *numai dacă actul iniţial se desfiinţează* (ca efect posibil al nulităţii); *(ii)* apoi, chiar dacă este desfiinţat actul iniţial, ca efect al nulităţii, această desfiinţare nu atrage nulitatea actului subsecvent, ci «desfiinţarea» actului subsecvent; *(iii)* în fine, anticipând, desfiinţarea actului subsecvent ca efect al desfiinţării actului iniţial nu este *nici ea* automată, ci va interveni *«în condiţiile legii»*. Desfiinţarea actului subsecvent, în condiţiile legii, poate însemna o paletă diversă de consecinţe: desfiinţarea ca urmare a nulităţii acestuia, o desfiinţare de plin drept *sui-generis*, desfiinţarea ca efect al rezoluţiunii acestuia, încetarea de drept pentru viitor, încetarea prin reziliere etc."

[3] În literatura de specialitate (*R. Rizoiu*, Când penalul ţine loc de civil, în *M. Nicolae* (coord.), Actul juridic în Noul Cod civil – Probleme teoretice cu implicaţii practice, op. cit.,

în acest sens, în doctrină[1] s-a arătat că „desființarea înscrisurilor în cadrul procesului penal este o măsură care are ca scop restabilirea, de către organele judiciare, a ordinii încălcate prin comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, prin înlăturarea, în tot sau în parte, dintre înscrisurile producătoare de efecte juridice a celor falsificate; având această natură, măsura, în mod evident, nu se poate referi decât la înscris ca *instrumentum probationis* și nu poate privi un act juridic. Temeiul legal al acestei măsuri îl constituie art. 25 alin. (3) C.proc.pen. și art. 404 alin. (4) lit. i) C.proc.pen., potrivit cu care „dispozitivul trebuie să mai cuprindă, după caz, cele hotărâte de instanță cu privire la: (...) i) rezolvarea oricărei alte probleme privind justa soluționare a cauzei"; prin urmare, opinez că desființarea înscrisurilor se va aplica numai cu privire

---

p. 401) s-a arătat că „înscrisul, în sensul de *instrumentum probationis*, este susceptibil de desființare, iar actul juridic, în sensul de *negotium iuris*, este susceptibil de nulitate, inopozabilitate, recalificare, desființare etc. ca sancțiuni de drept substanțial, în funcție de natura condiției impuse de lege pentru respectiva manifestare de voință, respectiv dacă era o condiție de opozabilitate, *ad validitatem sau ad probationem*. (...) Noțiunea de «desființare» este net diferită de cea de «anulare», care reprezintă o sancțiune care lipsește de consecințe juridice o manifestare de voință exprimată cu încălcarea condițiilor legale pentru încheierea sa valabilă. Distincția se poate observa din formularea art. 1254 C.civ.: anularea unui act poate conduce la desființarea unui *alt* act. (...) Ca atare, desființarea înscrisurilor nu ține de manifestarea de voință a persoanei păgubite prin infracțiune, ci este o consecință a modului de săvârșire a infracțiunii. Desființarea unui înscris este o obligație a instanței penale care va avea în vedere faptul că înscrisul în cauză prezintă vicii factuale [de exemplu, înscrisul a fost falsificat, adică nu reprezintă înscrisul întocmit de către părți. Aici desființarea semnifică confirmarea faptului că acel înscris nu provine de la părți, iar nu că ar dispărea; el rămâne un înscris, dar care a fost întocmit de către un terț (falsificatorul)]. În schimb, în niciun caz instanța penală nu poate analiza *valabilitatea* actului juridic, care presupune o analiză a îndeplinirii condițiilor (de fond și de formă) cerute pentru încheierea valabilă a actului juridic (civil) [art. 1179 C.civ.]. Mai mult, instanțele de judecată nu pot anula un act juridic – în sens de *negotium iuris* – fără ca părțile actului juridic să fie și ele parte în proces. În caz contrar, principiul securității actelor juridice ar cădea în desuetudine. Situația nu este cu nimic mai diferită în planul competențelor instanțelor de judecată, nici în ceea ce privește constatarea unei nulități absolute a unui act juridic, în sensul că tot instanța civilă este cea competentă să pronunțe o astfel de soluție, chiar dacă îi revine o *obligație în acest sens* [art. 1247 alin. (3) C.civ.]. Dar chiar și atunci când instanța penală este competentă să pronunțe desființarea unui înscris, aceasta este doar o chestiune de fapt pe care o instanță civilă o poate apoi valorifica pentru a analiza efectele care se produc cu privire la actul juridic (*negotium iuris*). Astfel, în cazul în care existența înscrisului este o condiție de valabilitate a actului juridic, dispariția înscrisului va conduce la nulitatea (absolută a) actului juridic însuși [art. 1242 alin. (1) C.civ.]. Însă aceasta este doar o consecință care trebuie apreciată de instanța civilă aplicând regulile de drept (substanțial) civil. În cazurile în care înscrisul are doar valoare *ad probationem*, regulile de drept procesual civil sunt cele care vor stabili efectele actului juridic (privit ca *negotium iuris*). Astfel, acesta va fi valabil, dar conținutul său poate fi ignorat de către instanța civilă dacă nu cumva se pot invoca situațiile de excepție în care un act poate fi probat și în lipsa unui înscris. De asemenea, nu trebuie uitat că pedeapsa penală este personală și nu ar trebui extinsă în privința altor persoane (de bună-credință) care nu au fost implicate în activitatea infracțională. Prin urmare, atunci când asupra bunului sechestrat (pre)existau alte drepturi (reale), acestea nu ar trebui să fie afectate de consecințele răspunderii penale a proprietarului bunului".

[1] *I. Kuglay, L. Toma-Dăuceanu, A.-R. Trandafir*, op. cit., în R.R.D.P. nr. 4/2018, p. 443.

la un înscris vizat de acțiunea penală[1] și privit ca mijloc de probă (*instrumentum probationis*), și nu va implica și anularea actului juridic (*negotium juris*);

Curtea consideră că, în prealabil, se impun câteva precizări cu privire la natura juridică a măsurii desființării de înscrisuri și la obiectul acesteia. **Mai întâi**, Curtea opinează că măsura desființării de înscrisuri privește latura penală, iar nu latura civilă a cauzei, neconstituind o formă, modalitate de reparare în natură a prejudiciului. Pe de o parte, Curtea observă că, spre deosebire de art. 14 alin. (3) C.proc.pen. din 1968 și de art. 348 C.proc.pen. din 1968, art. 19 alin. (5) C.proc.pen. stipulează că „repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile", iar dispozițiile legii civile în materia răspunderii delictuale (Capitolul IV al Cărții V – Despre obligații, Titlul II – Izvoarele obligațiilor din Codul civil) nu prevăd desființarea de înscrisuri ca modalitate de reparare a prejudiciului. Astfel, art. 1386 C.civ. prevede că repararea prejudiciului se face în natură, prin restabilirea situației anterioare, iar dacă aceasta nu este cu putință, ori victima nu este interesată de restabilirea situației anterioare, prin plata unei despăgubiri. Tot astfel, art. 397 C.proc.pen. nu face referire la desființarea de înscrisuri cu titlul de soluție pe care instanța o poate dispune în

---

[1] În literatura de specialitate (*I. Kuglay, L. Toma-Dăuceanu, A.-R. Trandafir*, op. cit., p. 445) s-a arătat că „instanța nu poate verifica validitatea unui înscris, în sensul că nu poate cerceta conformitatea lui cu realitatea, decât dacă acțiunea penală cu care este învestită îi permite aceasta, adică dacă această verificare constituie totodată obiect al soluționării acțiunii penale. Or, această identitate, dintre condițiile de întocmire a unui înscris și obiectul acțiunii penale se întâlnește numai în cazul faptelor incriminate ca «infracțiuni de falsuri», în Capitolul III, având această denumire, din Titlul VI al Codului penal (art. 320-328 C.pen.), al celor prevăzute de art. 311 alin. (1) C.pen. ori al altor infracțiuni similare, de falsificare de înscrisuri, prevăzute în legile speciale". În plus, cred că mai trebuie avute în vedere și infracțiunile complexe care absorb o infracțiune de fals în înscrisuri cum este, de pildă, infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005.

Trebuie totuși notat că în practică s-a dispus desființarea unor înscrisuri și atunci când obiectul acțiunii penale nu a vizat vreo infracțiune de fals, ci infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii. Astfel, instanța supremă a reținut că „fapta avocatului de a emite o împuternicire avocațială de substituire pentru o persoană care nu are calitatea de avocat și de a-i solicita să asigure asistența juridică a inculpatului la efectuarea unor acte de urmărire penală, acțiune realizată de persoana care nu are calitatea de avocat, întrunește elementele de tipicitate ale instigării la infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prevăzută în art. 47 raportat la art. 348 C.pen. Dispozițiile art. 25 alin. (3) C.proc.pen. referitoare la desființarea unui înscris și dispozițiile art. 25 alin. (4) din Legea nr. 51/1995 privind nulitatea actelor specifice profesiei de avocat, efectuate în mod public de o persoană care nu a dobândit calitatea de avocat în condițiile acestei legi, sunt aplicabile în cazul împuternicirii avocațiale de substituire emise pentru o persoană care nu are calitatea de avocat, însă nu sunt incidente în cazul proceselor-verbale întocmite de organele de urmărire penală, semnate de persoana care nu a dobândit calitatea de avocat, întrucât procesele-verbale nu constituie acte efectuate de această persoană, ci de un organ judiciar. Nulitatea proceselor-verbale întocmite în cursul urmăririi penale de organele de urmărire penală, semnate de persoana care nu a dobândit calitatea de avocat, poate fi constatată numai de judecătorul de cameră preliminară, în procedura camerei preliminare" (*I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 332/A din 24 octombrie 2019, www.scj.ro*).

latura civilă a cauzei. Pe de altă parte, nu se poate considera că tragerea la răspundere delictuală a subiectului pasiv al acţiunii civile se realizează prin desfiinţarea înscrisurilor, în condiţiile în care dreptului subiectiv al părţii civile de a fi despăgubită nu îi corespunde obligaţia corelativă a inculpatului de reparare a prejudiciului prin desfiinţarea înscrisului. Apartenenţa la latura penală a cauzei a măsurii desfiinţării de înscrisuri este relevată şi de obligaţia procedurală pozitivă a instanţei de a se pronunţa din oficiu cu privire la această măsură când falsificarea unui înscris sau folosirea unui înscris fals constituie obiectul acuzaţiei penale formulate în cauză. **În al doilea rând**, Curtea constată că art. 25 alin. (3) C.proc.pen. face referire la noţiunea de înscris, iar nu de act juridic, ceea ce conduce la concluzia că instituţia desfiinţării are în vedere înscrisul în calitate de suport material (*instrumentum probationis*), iar nu de act juridic (*negotium juris* – manifestare de voinţă exprimată cu scopul de a produce efecte juridice, respectiv de a naşte, modifica ori stinge un raport juridic civil). Prin urmare, instituţia desfiinţării înscrisurilor vizează doar suportul material (*instrumentum*), iar nu actul juridic (*negotium juris*), pe care înscrisul îl probează. **În al treilea rând**, Curtea reţine că art. 25 alin. (3) C.proc.pen. face referire la noţiunea desfiinţare în legătură cu suportul material (*instrumentum*), iar nu pe aceea de anulare, care reprezintă o sancţiune referitoare la un act juridic, în urma căruia acesta este lipsit de consecinţe juridice din cauza încălcării exigenţelor legale pentru încheierea sa valabilă. Aşadar, desfiinţarea are un înţeles autonom de cel al anulării, deoarece nu priveşte sancţiunea aplicată actelor juridice, ci măsura aplicată unui înscris. Anularea actului juridic sau constatarea nulităţii acestuia se va putea dispune, în condiţiile legii civile, fie prin soluţia pronunţată de instanţa penală cu privire la acţiunea civilă alăturată acţiunii penale în cadrul analizării modalităţii de reparare a prejudiciului în natură prin restabilirea situaţiei anterioare, fie de către instanţa civilă sesizată în acest sens cu o acţiune în nulitate relativă sau absolută, în scopul anulării actului juridic şi, eventual, a actelor subsecvente lui, în sensul de *negotium juris*. Prin urmare, Curtea apreciază că măsura desfiinţării de înscrisuri trebuie privită numai în legătură cu latura penală a cauzei şi poate fi aplicată de instanţa de judecată în temeiul art. 404 alin. (4) C.proc.pen. cu referire la art. 25 alin. (3) C.proc.pen. numai cu privire la înscrisuri (*instrumentum probationis*), dacă instanţa a fost învestită cu judecarea unei acuzaţii penale vizând falsificarea de înscrisuri [de pildă, vreuna dintre infracţiunile de falsuri în Capitolul III, din Titlul VI al Codului penal (art. 320-328 C.pen.), ori alte infracţiuni stipulate de Codul penal sau de legi speciale în care acţiunea infracţională constă în falsificarea unor înscrisuri (de exemplu, art. 311 C.pen. sau art. 40 din Legea nr. 82/1991)] ori atunci când aceste infracţiuni sunt absorbite în alte infracţiuni complexe. În lipsa învestirii cu o astfel de acuzaţie, instanţa penală nu se poate pronunţa cu privire la desfiinţarea unor înscrisuri pe care le apreciază, *extra petita*, ca fiind falsificate ori a unor înscrisuri subsecvente celor falsificate, dar care nu au făcut obiectul judecăţii, o astfel de măsură echivalând în mod implicit cu o extindere a obiectului judecăţii printr-o autoînvestire nelegală. Aceasta nu exclude însă posibilitatea ca instanţa civilă să se pronunţe cu privire la desfiinţarea înscrisului falsificat care nu a format obiectul unei acuzaţii penale, sau cu privire la alte aspecte relative la acest înscris (de pildă, inopozabilitatea înscrisului faţă de terţi ca urmare a

nerespectării condițiilor de formă ale actului juridic civil sau nulitatea actului atunci când forma este cerută pentru valabilitatea actului juridic respectiv) *(C.A. Oradea, decizia nr. 116/2019, nepublicată).*

14.2. Soluții cu privire la acțiunea civilă

- instanța penală se poate pronunța prin aceeași hotărâre atât asupra acțiunii penale, cât și asupra acțiunii civile, ori poate disjunge acțiunea civilă soluționând-o ulterior pronunțării hotărârii asupra acțiunii penale, în cazul în care rezolvarea pretențiilor civile ar provoca întârzierea soluționării acțiunii penale; după disjungere, tot instanța penală, nu cea civilă, se va pronunța asupra acțiunii civile;

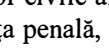

Nu este justificată disjungerea judecării laturii civile de cea penală în cauzele în care stabilirea vinovăției inculpatului, individualizarea pedepsei și încadrarea juridică se raportează la întinderea pagubei produse prin infracțiune, cum sunt îndeosebi cele care au produs consecințe deosebit de grave. În cazul unor atare infracțiuni, în care soluția este condiționată de activitatea infracțională și în strânsă legătură cu urmările patrimoniale ale faptei, disjungerea trebuie dispusă numai în cazurile în care judecarea ambelor laturi ale procesului, din cauze obiective, nu se poate asigura *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 6281/2004, www.legalis.ro).*

- repararea prejudiciului se face potrivit dispozițiilor legii civile: în natură sau prin echivalent.

Repararea prejudiciului în natură se poate realiza prin:

a) restituirea lucrului (de pildă, în situația în care bunul sustras prin săvârșirea infracțiunii de tâlhărie a fost găsit la făptuitor)[1];

- conform art. 397 alin. (3) C.proc.pen., instanța de judecată, după deliberare, se pronunță prin sentință/decizie *și asupra restituirii lucrurilor*; deși art. 25 alin. (2) C.proc.pen. nu face referire la faptul că instanța trebuie să se pronunțe *din oficiu* cu privire la restituirea lucrurilor, cred că trimiterea făcută de art. 397 alin. (3) C.proc.pen. la dispozițiile art. 255 C.proc.pen. impun reținerea unei astfel de concluzii;

- chiar dacă bunul există în materialitate sa și se află în detenția organelor judiciare, persoana prejudiciată poate solicita repararea prejudiciului prin echivalent, iar nu în natură în temeiul art. 1386 C.civ. atunci când *nu este interesată de reparația în natură*; în acest caz instanța penală va putea dispune obligarea inculpatului (și, după caz, a părții responsabile civilmente) la plata de despăgubiri bănești și confiscarea specială a bunului de care a fost deposedată persoana prejudiciată, iar nu restituirea bunului;

b) restabilirea situației anterioare (de exemplu, obligarea inculpatului de a elibera terenul ocupat prin săvârșirea infracțiunii de tulburare de posesie); această modalitate

---

[1] În doctrină (*Gh. Mateuț*, op. cit., p. 172) s-a arătat că restituirea lucrurilor poate fi: *vremelnică*, atunci când se dispune ca *măsură provizorie* în cursul urmăririi penale, urmând să se definitiveze prin hotărârea instanței judecătorești; *definitivă*, atunci când procurorul dispune prin *ordonanță* clasarea sau renunțarea la urmărire penală, în condițiile art. 315 C.proc.pen. sau ale art. 318 C.proc.pen.

de *reparare în natură a prejudiciului material* are loc numai dacă din probele administrate rezultă că prin comiterea infracţiunii a fost modificată situaţia de fapt sau juridică existentă la momentul comiterii faptei şi restabilirea este materialmente şi juridiceşte posibilă; aşadar, restabilirea situaţiei anterioare nu poate fi considerată o modalitate de reparare în natură a prejudiciului personal nepatrimonial prin acordarea de daune morale;

- *restabilirea situaţiei anterioare* nu are doar sensul oferit de dispoziţiile Codului civil [art. 1386 alin. (1) C.civ.], ci include şi posibilitatea aplicării sancţiunii nulităţii actelor juridice (*negotium juris*) nelegal încheiate prin comiterea infracţiunii[1];

Repararea prejudiciului prin echivalent se realizează prin plata unei sume de bani atunci când repararea în natură *nu este posibilă*, în tot sau în parte (de exemplu, în cazul în care bunul furat nu a fost găsit, inculpatul poate fi obligat la plata unor despăgubiri băneşti echivalente cu valoarea bunului sustras), ori atunci când, deşi repararea în natură este posibilă, aceasta *nu mai prezintă interes pentru partea civilă* [art. 1386 alin. (1) C.civ.]; are caracter subsidiar faţă de repararea în natură;

- instanţa nu se poate pronunţa din oficiu, în absenţa unei declaraţii de constituire ca parte civilă în procesul penal cu privire la acordarea de despăgubiri (*repararea prejudiciului prin echivalent*), chiar dacă persoanele prejudiciate sunt lipsite de capacitate de exerciţiu sau cu capacitate de exerciţiu restrânsă;

- despăgubirea bănească poate fi stabilită de instanţă fie în modalitatea plăţii unei *sume globale* de bani, fie prin plata unor *rate periodice*;

- potrivit art. 1386 alin. (3) C.civ., dacă prejudiciul are un caracter de continuitate, despăgubirea se acordă sub formă de *prestaţii periodice*; caracterul de continuitate poate fi temporar (de pildă, în cazul în care, în urma unei vătămări corporale din culpă, se stabileşte că victima infracţiunii a suferit o diminuare a capacităţii de muncă

---

[1] A se vedea, *în acest sens*, jurisprudenţa constantă a instanţei supreme: *C.S.J., secţia penală, decizia nr. 3100/2001, nepublicată*, apud *I. Deleanu*, Acţiunea civilă în procesul penal (1), op. cit., p. 29; *I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2574 din 29 iunie 2010, www.scj.ro*. În privinţa restabilirii situaţiei anterioare, în doctrină (*I. Kuglay, L. Toma-Dăuceanu, A.-R. Trandafir*, Desfiinţarea înscrisurilor şi anularea actelor juridice în procesul penal, în R.R.D.P. nr. 4/2018, p. 469) s-au reţinut următoarele: „*1.* Restabilirea situaţiei anterioare *nu se poate face prin desfiinţarea unui înscris (instrumentum)* falsificat, pentru această operaţiune existând chiar instituţia *desfiinţării înscrisurilor*, analizată mai sus, care reprezintă, în realitate, o modalitate de soluţionare a acţiunii penale; *2.* Riguros juridic, nulitatea nu ar trebui să fie o formă de restabilire a situaţiei anterioare; într-o concepţie largă privind răspunderea civilă delictuală, *restabilirea situaţiei anterioare, ca modalitate de soluţionare a acţiunii civile în procesul penal, se poate face prin anularea sau constatarea nulităţii absolute a unui act juridic* (*negotium juris*), în condiţiile dreptului civil, temeiul de drept fiind art. 397 alin. (3) C.proc.pen.; *3.* Restabilirea situaţiei anterioare *se poate dispune în absenţa constituirii de parte civilă, dar cu respectarea prevederilor legii civile*, mai cu seamă a drepturilor terţilor de bună-credinţă, temeiul într-o astfel de situaţie fiind art. 25 alin. (3) C.proc.pen. Pentru a «salva» acest text juridic, el ar putea fi interpretat în sensul că se referă doar la constatarea nulităţii absolute a unui act juridic; oricum ar fi, este nevoie ca părţile respectivului act să fie şi părţi în procesul penal; *4.* În orice caz, consecinţa anulării unui act juridic nu constă în parcurgerea etapelor prevăzute de art. 580 C.proc.pen., întrucât nu este vorba despre declararea falsă a unui înscris (*instrumentum*)".

pe o perioadă de doi ani sau permanent – de exemplu, în situaţia în care urmarea vătămării corporale grave este producerea unei infirmităţi fizice permanente).

După deliberare instanţa poate pronunţa una dintre următoarele soluţii cu privire la acţiunea civilă:

(i) dacă pronunţă o soluţie de ***condamnare, renunţare la aplicarea pedepsei sau amânare a aplicării pedepsei*** instanţa de judecată poate *admite în tot ori în parte* acţiunea civilă şi obliga inculpatul şi/sau partea responsabilă civilmente la plata de daune materiale/morale către partea civilă sau *respinge ca neîntemeiată* acţiunea civilă (de pildă, în cazul în care nu se reţine producerea unui prejudiciu ori dacă acesta a fost deja reparat de inculpat, inclusiv prin depunerea sumei de bani pe numele părţii civile prin procedura ofertei reale urmată de consemnaţiune); tot astfel, instanţa poate *lăsa nesoluţionată acţiunea civilă* când a fost admis acordul de recunoaştere a vinovăţiei şi între părţi nu s-a încheiat tranzacţie sau acord de mediere cu privire la acţiunea civilă;

(ii) în cazul în care dispune ***achitarea*** inculpatului, instanţa:

- *va respinge ca neîntemeiată* acţiunea civilă în cazul achitării pronunţate pe temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a) sau c) C.proc.pen.;

- poate *admite în tot ori în parte* acţiunea civilă şi obliga inculpatul şi/sau partea responsabilă civilmente la plata de daune materiale/morale către partea civilă sau, după caz, *respinge* acţiunea civilă în cazul achitării pronunţate pe temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a sau lit. d) C.proc.pen.;

- *lasă nesoluţionată acţiunea civilă* în cazul achitării pronunţate pe temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen.; în această ipoteză persoana prejudiciată va putea formula acţiune în faţa instanţei civile împotriva persoanei care a comis fapta ilicită civilă apreciată de instanţa penală ca nefiind tipică sau incriminată.

În cazul achitării inculpatului pentru infracţiunea de evaziune fiscală, în baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen., întrucât fapta nu a fost săvârşită cu intenţie, ci din culpă, instanţa penală poate soluţiona acţiunea civilă, aşa cum rezultă din interpretarea *per a contrario* a dispoziţiilor art. 25 alin. (5) C.proc.pen., inculpatul, ca autor al prejudiciului, răspunzând pentru cea mai uşoară culpă, conform art. 1357 alin. (2) C.civ. În acest caz, acţiunea civilă se soluţionează în acord cu decizia nr. 17/2015 a Completului competent să judece recursul în interesul legii al Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, prin obligarea la plata sumelor reprezentând obligaţia fiscală principală datorată şi la plata sumelor reprezentând obligaţiile fiscale accesorii datorate, în condiţiile Codului de procedură fiscală *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 209/A din 13 iunie 2019, www.scj.ro)*.

(iii) în situaţia în care dispune ***încetarea procesului penal***, instanţa:

- *lasă nesoluţionată acţiunea civilă* în cazul încetării pronunţate pe temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. e), f)[1] (cu excepţia prescripţiei răspunderii penale), i) sau j)

---

[1] De pildă, în cazul în care inculpatul decedează pe parcursul cercetării judecătoreşti, iar instanţa reţine această cauză de stingere a acţiunii penale, nu va putea obliga pe moştenitorii inculpatului la plata daunelor materiale/morale, însă va putea menţine măsurile asiguratorii

C.proc.pen. ori în cazul retragerii plângerii prealabile [art. 16 alin. (1) lit. g) teza I C.proc.pen.];

Este real că, în cauză, calea de atac ordinară a apelului a fost exercitată de partea civilă B.C.R. SA numai în ceea ce privește latura civilă a cauzei, dar în conformitate cu dispozițiile art. 19 alin. (1) C.proc.pen., acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere penală civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale. Or, imposibilitatea exercitării, în continuare, a acțiunii penale din cauza decesului intimatului inculpat împiedică soluționarea acțiunii civile, ceea ce legiuitorul a și prevăzut prin dispozițiile art. 25 alin. (5) C.proc.pen., în conformitate cu care, în caz de încetare a procesului penal în baza art. 16 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. Ca regulă, în ipoteza apelului părții civile care devoluează numai latura civilă a cauzei, instanța de apel are nu numai dreptul, dar și obligația de a examina dacă fapta imputată există, dacă aceasta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii și dacă a produs vreo pagubă. Instanța de apel trebuie să constate dacă există o infracțiune care a produs prejudiciul pentru că numai astfel este îndrituită să soluționeze acțiunea civilă, însă această verificare este exclusă în situația în care nu se mai exercită acțiunea penală din cauza decesului inculpatului, în cadrul procesului penal acțiunea civilă fiind alăturată acțiunii penale. Înalta Curte mai constată că, prin lăsarea nesoluționată a acțiunii civile exercitate de B.C.R. SA în procesul penal, nu se încalcă principiul neagravării situației în propria cale de atac, deoarece această parte își poate promova interesele pe calea unei acțiuni în fața instanței civile. În contextul celor expuse, instanța de apel nu poate decât să pronunțe o nouă hotărâre procedând potrivit regulilor referitoare la soluționarea acțiunii penale și a acțiunii civile la judecata în fond, în limitele efectului devolutiv al apelului care a fost promovat de partea civilă B.C.R. SA *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 197/2015, www.scj.ro)*.

- prin DCC nr. 586/2016, Curtea Constituțională a apreciat că dispozițiile art. 25 alin. (5) C.proc.pen., cu referire la dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., sunt neconstituționale în ceea ce privește lăsarea ca nesoluționată a acțiunii civile de către instanța penală, în cazul încetării procesului penal, ca urmare a intervenirii prescripției răspunderii penale; astfel, instanța de contencios constituțional a considerat că „soluția juridică reglementată la art. 25 alin. (5) C.proc.pen. generează o prelungire nejustificată a procedurilor judiciare în privința persoanei vătămate prin săvârșirea unei infracțiuni, în situația prescrierii răspunderii penale a inculpatului, de natură a încălca dreptul la un proces echitabil al acesteia, în componenta sa referitoare la dreptul la soluționarea cauzelor într-un timp rezonabil, drept fundamental prevăzut la art. 21 alin. (3) din Constituție și art. 6 CEDO; (...) opțiunea persoanei prejudiciate prin săvârșirea unei infracțiuni pentru valorificarea pretențiilor sale pe calea acțiunii civile promovate în cadrul procesului penal este justificată de celeritatea soluționării

---

instituite în cursul procesului penal asupra bunurilor decedatului în vederea acoperii prejudiciului cauzat părții civile.

cauzelor penale, iar diferitele incidente procedurale ce se ivesc pe parcursul acestei proceduri, independent de voința persoanei vătămate și pe care ea nu le poate anticipa în momentul alegerii între instanța penală și cea civilă nu trebuie să afecteze caracterul echitabil al soluționării acțiunii sale, prin prelungirea acesteia dincolo de limitele unui termen rezonabil";

- în aceste condiții, având în vedere și jurisprudența Curții Europene (cauzele *Atanasova c. Bulgariei* și *Dinchev c. Bulgariei*), în vederea evitării pronunțării unei soluții contrare exigențelor art. 6 parag. 1 din Convenția europeană și în cazul constatării intervenției prescripției (generale sau speciale) răspunderii penale, instanța poate pronunța o soluție cu privire la obiectul acțiunii civile; aceasta se poate realiza fie odată cu soluționarea acțiunii penale prin dispunerea unei soluții de încetare a procesului penal, fie ulterior, tot de instanța penală, în urma disjungerii acțiunii civile de cea penală, dacă pentru stabilirea condițiilor răspunderii delictuale este necesară administrarea de probe;

- *poate admite în tot ori în parte acțiunea civilă* și obliga inculpatul și/sau partea responsabilă civilmente la plata de daune materiale/morale către partea civilă sau, după caz, respinge acțiunea civilă în cazul încetării pronunțate pe temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. f) (*prescripția răspunderii penale*) și h) C.proc.pen.;

- trebuie avut în vedere că instanța se va pronunța cu privire la acțiunea civilă prin raportare la probele administrate cu respectarea echitabilității procedurii; astfel, reținerea răspunderii delictuale a inculpatului cu privire la care s-a prescris răspunderea penală nu este incompatibilă cu prezumția de nevinovăție a acestuia, astfel cum rezultă și din cauza *Contantin Florea c. României*[1];

- *constată stinsă acțiunea civilă* potrivit art. 159 alin. (2) C.pen., în cazul încetării pronunțate ca urmare a împăcării, inclusiv când împăcarea are loc ca urmare a încheierii unui acord de mediere [art. 16 alin. (1) lit. g) teza a II-a C.proc.pen.];

(iv) indiferent de soluția pronunțată cu privire la acțiunea penală, instanța poate *lua act că persoana vătămată nu s-a constituit parte civilă* în procesul penal, întrucât prejudiciul a fost acoperit prin restituire;

(v) indiferent de soluția pronunțată cu privire la acțiunea penală, instanța poate *respinge ca inadmisibilă* acțiunea civilă (de pildă, în cazul infracțiunii de abandon de familie atunci când se solicită obligarea inculpatului la repararea prejudiciului rezultat din neplata cu rea-credință a pensiei de întreținere stabilită anterior printr-o hotărâre civilă irevocabilă sau în ipoteza în care obiectul acuzației penale îl constituie o infracțiune de fals care nu absoarbe uzul de fals sau alături de care nu a fost formulată și o acuzație pentru uz de fals);

Infracțiunile prevăzute în art. 84 din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, sunt infracțiuni de pericol, iar scopul acestei incriminări este acela de a determina emiterea corectă a cecurilor, iar nu acoperirea vreunei pagube materiale. De aceea, în cazul săvârșirii unor astfel de fapte, prejudiciul cauzat creditorului-parte vătămată este determinat de neexecutarea

[1] CtEDO, hotărârea din 19 iunie 2012, în cauza *Constantin Florea c. României*, parag. 52-55.

obligaţiei asumate de către debitorul-inculpat prin contractul comercial încheiat, iar nu de emiterea ulterioară a cecului cu încălcarea legii penale. În aceste condiţii, alăturarea acţiunii civile celei penale ar duce, prin soluţionare (în ipoteza admiterii), la crearea a două titluri executorii (hotărârea penală care soluţionează acţiunea civilă şi cecul însuşi), ceea ce este inadmisibil. Prin urmare, obţinerea unui titlu executoriu pe calea acţiunii civile alăturate celei penale nici nu şi-ar justifica utilitatea cât timp hotărârea ce s-ar pronunţa în această privinţă nu ar putea cuprinde decât ceea ce deja este menţionat în cecul perfect valabil şi executoriu. În consecinţă, instanţa penală învestită cu judecarea infracţiunilor prevăzute de art. 84 din Legea nr. 59/1934, cu modificările şi completările ulterioare, nu va soluţiona acţiunea civilă alăturată celei penale, urmând a pronunţa respingerea ca inadmisibilă a acţiunii civile *[I.C.C.J., Secţiile Unite, decizia nr. 43/2008 (RIL), în M.Of. nr. 372 din 3 iunie 2009]*.

- în cazul în care admite acţiunea civilă, instanţa trebuie să examineze necesitatea luării măsurilor asigurătorii privind reparaţiile civile, dacă asemenea măsuri nu au fost luate anterior; ***dispoziţiile din hotărâre privind luarea măsurilor asigurătorii sunt executorii*** de la data pronunţării sentinţei; deopotrivă, dispoziţiile din hotărâre privind ***restituirea lucrurilor sunt executorii*** de la data pronunţării sentinţei;

- ***nu vor fi executorii*** de la data pronunţării sentinţei dispoziţiile instanţei cu privire la desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris sau cele referitoare la restabilirea situaţiei anterioare sau cele referitoare la revocarea măsurilor asigurătorii;

- conform art. 397 alin. (5) C.proc.pen., în cazul în care instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă în condiţiile art. 25 alin. (5) C.proc.pen.[1], ***măsurile asigurătorii se menţin***. Aceste măsuri încetează de drept dacă persoana vătămată nu introduce acţiune în faţa instanţei civile *în termen de 30 de zile de la rămânerea definitivă a hotărârii*; din interpretarea dispoziţiilor art. 397 alin. (5) C.proc.pen. ar trebui concluzionat că:

a. măsurile asiguratorii privind reparaţiile civile nu se menţin, ci încetează de drept în toate celelalte cazuri în care instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă (de pildă, atunci când moştenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii părţii civile nu îşi exprimă opţiunea de a continua exercitarea acţiunii civile sau, după caz, partea civilă nu indică moştenitorii, succesorii în drepturi ori lichidatorii părţii responsabile civilmente în termen de cel mult două luni de la data decesului sau a reorganizării, desfiinţării ori dizolvării părţii civile/părţii responsabile civilmente, după caz);

b. dacă instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă în condiţiile art. 25 alin. (5) C.proc.pen., măsurile asiguratorii se menţin pe întreaga durată a procesului penal chiar dacă partea civilă nu s-a adresat instanţei civile, în condiţiile în care sentinţa a fost atacată cu apel, nefiind, aşadar, definitivă;

- potrivit art. 397 alin. (6) C.proc.pen., în cazul în care, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecăţii, faţă de inculpat s-a luat măsura

---

[1] În caz de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal, în baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza I, lit. e), f) – cu excepţia prescripţiei, i) şi j), în caz de încetare a procesului penal ca urmare a retragerii plângerii prealabile, precum şi în cazul prevăzut de art. 486 alin. (2), instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă.

preventivă a controlului judiciar pe cauţiune sau s-a dispus înlocuirea unei alte măsuri preventive cu măsura preventivă a controlului judiciar pe cauţiune şi este admisă acţiunea civilă, instanţa dispune *plata din cauţiune a despăgubirilor acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracţiune.*

14.3. Dispoziţiile cu privire la măsurile preventive

- instanţa are obligaţia procedurală pozitivă ca, prin hotărâre, să se pronunţe asupra *menţinerii, revocării, înlocuirii ori încetării de drept* a măsurii preventive (privative sau restrictive de libertate) dispuse pe parcursul procesului penal cu privire la inculpat, dispoziţiile în această privinţă având *caracter executoriu* de la data pronunţării sentinţei; potrivit art. 399 alin. (1) C.proc.pen., instanţa nu mai poate dispune luarea unei măsuri preventive prin sentinţă, în cazul în care aceasta nu a fost dispusă anterior pe parcursul procesului penal; această restricţie este lipsită de vreo logică atâta timp cât instanţa poate dispune luarea măsurii preventive oricând pe parcursul judecăţii, inclusiv prin încheierea prin care este stabilit un termen de pronunţare, care este parte integrantă din sentinţă; tot astfel, conform art. 399 alin. (10) C.proc.pen. instanţa poate dispune luarea măsurii preventive şi după pronunţarea sentinţei; aşadar, nu există nicio raţiune suficientă pentru a justifica excluderea de către art. 399 alin. (1) C.proc.pen. a posibilităţii luării măsurii preventive prin sentinţă;

- în ipoteza în care măsura arestării preventive a fost dispusă în lipsă, iar până la pronunţarea soluţiei în primă instanţă mandatul de arestare preventivă nu a fost pus în executare, instanţa nu va putea dispune menţinerea arestării preventive în temeiul art. 399 alin. (1) C.proc.pen., întrucât nu există o măsură preventivă în curs de executare, însă va putea constata în minuta hotărârii legalitatea şi temeinicia măsurii arestării preventive dispuse în lipsă; totuşi, în cazul în care soluţia pronunţată ar fi fost aptă să conducă la încetarea de drept a măsurii arestării preventive dispuse în lipsă (de pildă, în cazul în care s-a aplicat amenda care nu însoţeşte pedeapsa închisorii) consider că nu mai există vreo justificare pentru a se menţine mandatul emis în lipsă, instanţa trebuind să constate, prin supliment analogic, încetarea de drept a măsurii dispuse în lipsă;

- nu este posibilă exercitarea contestaţiei împotriva dispoziţiei instanţei din sentinţă cu privire la măsurile preventive;

- omisiunea instanţei de a se pronunţa în condiţiile art. 399 alin. (1) C.proc.pen. poate conduce la încetarea de drept a măsurii preventive în cazul în care instanţa nu se pronunţă asupra măsurii preventive în temeiul art. 399 alin. (10) C.proc.pen., respectiv dacă instanţa de control judiciar nu se pronunţă asupra măsurii preventive înainte de expirarea duratei maximale de 60 de zile de la ultima menţinere; instanţa care a pronunţat sentinţa nu va putea apela la procedura îndreptării omisiunii vădite prevăzute de art. 279 C.proc.pen., această carenţă nefiind stipulată de legiuitor printre omisiunile ce pot fi astfel complinite şi nici nu va putea califica această carenţă drept o eroare materială strecurată în minuta hotărârii; aşadar, prima instanţă instanţa va putea proceda potrivit art. 399 alin. (10) C.proc.pen., astfel că până la sesizarea instanţei de apel, prima instanţă va putea verifica legalitatea şi temeinicia măsurii preventive în cadrul unei proceduri contradictorii desfăşurate în prezenţa procurorului, inculpatului şi

a avocatului acestuia, conform art. 208 C.proc.pen., în urma căreia va putea dispune menţinerea măsurii preventive ori revocarea sau înlocuirea acesteia;

- în caz de renunţare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei, de achitare sau de încetare a procesului penal, ***măsura arestării preventive/arestului la domiciliu/controlului judiciar/controlului judiciar pe cauţiune încetează de drept la data pronunţării sentinţei***, instanţa dispunând punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv (sentinţa are *caracter executoriu* în această privinţă); încetarea de drept a măsurii preventive survine *ope legis*, indiferent dacă prima instanţă a constatat-o în minuta sentinţei ori a dispus în mod nelegal menţinerea măsurii preventive;

- *în cursul judecăţii în primă instanţă, durata totală a arestării preventive/a arestului la domiciliu* a inculpatului nu poate depăşi un termen rezonabil şi nu poate fi mai mare de jumătatea maximului special prevăzut de lege pentru infracţiunea care face obiectul sesizării instanţei de judecată; în toate cazurile, durata arestării preventive în primă instanţă nu poate depăşi 5 ani; după acest termen, măsura încetează de drept;

- maximul special se raportează la pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârşită în formă consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei;

- în cazul concursului de infracţiuni se va avea în vedere maximul special prevăzut de lege pentru infracţiunea cea mai gravă dintre cele concurente;

- ***măsura arestării preventive/arestului la domiciliu încetează de drept*** şi atunci când, înainte de pronunţarea unei sentinţe în primă instanţă, durata arestării a atins jumătatea maximului pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea care face obiectul învinuirii, fără a se putea depăşi, în niciun caz, limita de 5 ani de la data sesizării instanţei; legiuitorul nu a prevăzut un asemenea caz de încetare de drept a măsurii preventive şi pentru ipoteza în care, pentru acuzaţii vizând infracţiuni comise în minorat, înainte de pronunţarea unei sentinţe în primă instanţă, durata ***arestării preventive/arestului la domiciliu*** a atins jumătatea maximului măsurii educative privative de libertate cele mai severe care poate fi aplicată în cauză; având în vedere că ipotezele în care se poate reţine incidenţa încetării de drept a măsurii preventive sunt de strictă interpretare, aceasta carenţă legislativă evidentă impune însă ca judecătorul să evalueze proporţionalitatea măsurii preventive cu scopul urmărit şi să dispună fie revocarea măsurii arestării preventive/arestului la domiciliu, fie înlocuirea acestea cu o măsură preventivă neprivativă de libertate;

- potrivit art. 241 alin. (1) lit. b) C.proc.pen., ***măsura controlului judiciar/ controlului judiciar pe cauţiune încetează de drept*** *în cazul în care instanţa de judecată pronunţă o soluţie de condamnare la pedeapsa amenzii, care nu însoţeşte pedeapsa închisorii, chiar nedefinitivă*; consider că măsura controlului judiciar/ controlului judiciar pe cauţiune va înceta de drept chiar şi în situaţia în care pedeapsa amenzii însoţeşte pedeapsa închisorii dacă instanţa dispune cu privire la aceasta amânarea aplicării pedepsei; astfel, atunci când pedeapsa amenzii însoţeşte pedeapsa închisorii nu este necesar ca instanţa să dispună o soluţie de condamnare, dispoziţiile art. 62 C.pen. putând fi aplicate şi *în cazul în care se dispune amânarea aplicării pedepsei* (în această ipoteză, amânarea aplicării va privi *ansamblul pedepsei – închisoare* +

amendă – nu doar pedeapsa închisorii); or, în situaţia amânării aplicării pedepsei măsura controlului judiciar pe cauţiune încetează de drept;

- ca urmare a modificării art. 241 alin. (1) lit. b) şi alin. (1^1) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, spre deosebire de măsura arestării preventive sau de cea a arestului la domiciliu, ***măsura controlului judiciar/controlului judiciar pe cauţiune nu încetează de drept*** atunci când este aplicată o măsură educativă neprivativă de libertate, respectiv în cazul dispunerii de prima instanţă a unei soluţii de condamnare cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei, putând fi menţinută, înlocuită sau revocată de instanţă;

- măsura arestării preventive şi cea a arestului la domiciliu încetează de drept atunci când instanţa de judecată dispune:

a) ***condamnarea la o pedeapsă cu închisoare cel mult egală cu durata reţinerii arestului la domiciliu şi arestării preventive;***

- inculpatul condamnat de prima instanţă şi aflat în stare de arest preventiv este liberat de îndată ce durata reţinerii şi cea a arestării (preventive sau la domiciliu) devin egale cu durata pedepsei pronunţate, deşi hotărârea nu este definitivă. Liberarea se dispune de administraţia locului de deţinere, căreia i se comunică, îndată după pronunţarea hotărârii, o copie de pe dispozitiv sau extras;

- *a fortiori*, încetarea de drept va opera şi în cazurile în care pedeapsa stabilită este inferioară duratei privării de libertate prin măsura preventivă;

- toate aceste ipoteze relevă însă un caracter disproporţionat al măsurii arestării preventive susceptibil să atragă o condamnare de către Curtea Europeană, întrucât este evident că privarea preventivă de libertate a constituit în sine o anticipare a pedepsei;

- legiuitorul nu a prevăzut un asemenea caz de încetare de drept a măsurii preventive privative de libertate şi pentru ipoteza în care, pentru acuzaţii vizând infracţiuni comise în minorat, prima instanţă a aplicat o măsură educativă privativă de libertate ***cel mult egală cu durata reţinerii, arestului la domiciliu şi arestării preventive***; având în vedere că ipotezele în care se poate reţine incidenţa încetării de drept a măsurii preventive sunt de strictă interpretare, această carenţă legislativă evidentă impune însă ca judecătorul să evalueze proporţionalitatea măsurii preventive cu scopul urmărit şi să dispună fie revocarea măsurii arestării preventive/arestului la domiciliu, fie înlocuirea acesteia cu o măsură preventivă neprivativă de libertate[1];

b) ***condamnare la o pedeapsă cu închisoare, cu suspendarea executării sub supraveghere;***

---

[1] Pentru opinia că operează încetarea de drept, a se vedea *B. Micu, A.G. Păun, R. Slăvoiu*, Procedură penală, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2017, p. 462; coautorii arată că: „*punerea de îndată în libertate trebuie să se dispună şi atunci când, prin sentinţă, inculpatul arestat a fost condamnat la o măsură educativă privativă de libertate a cărei durată, fixată prin hotărârea de condamnare, este cel mult egală cu durata reţinerii, arestului la domiciliu şi arestării preventive.* Explicaţia constă în similitudinea cu situaţia punerii în libertate în cazul pronunţării unei pedepse cu închisoarea cel mult egală cu durata măsurilor preventive privative de libertate, cu atât mai mult cu cât durata reţinerii, arestării preventive şi arestului la domiciliu se scade şi din durata măsurilor educative privative de libertate".

c) *condamnare la o pedeapsă cu amendă, care nu însoţeşte pedeapsa închisorii;*

- consider că măsura arestării preventive/arestului la domiciliu va înceta de drept chiar şi în situaţia în care pedeapsa amenzii însoţeşte pedeapsa închisorii dacă instanţa dispune cu privire la aceasta suspendarea sub supraveghere sau amânarea aplicării pedepsei; astfel, atunci când pedeapsa amenzii însoţeşte pedeapsa închisorii nu este necesar ca în toate cazurile instanţa să dispună executarea pedepsei închisorii în regim de detenţie, dispoziţiile art. 62 C.pen. putând fi aplicate:

1. *şi atunci când executarea pedepsei închisorii este suspendată sub supraveghere* [în acest caz, executarea pedepsei amenzii astfel stabilite nu este suspendată; amenda se va executa pe durata termenului de supraveghere, însă aceasta nu conduce la concluzia că măsura preventivă nu încetează de drept având practic o pedeapsă a amenzii executabilă (ca şi în situaţia în care aceasta ar fi fost stabilită autonom când măsura arestării preventive/arestului la domiciliu ar fi încetat de drept) şi o pedeapsă a închisorii a cărei executare este suspendată ce constituie de asemenea un caz de încetare de drept a măsurii preventive];

2. *sau în cazul în care se dispune amânarea aplicării pedepsei* (în această ipoteză, amânarea aplicării va privi *ansamblul pedepsei – închisoare + amendă* – nu doar pedeapsa închisorii); or, în situaţia amânării aplicării pedepsei măsura arestării preventive/arestului la domiciliu încetează de drept.

d) *aplicarea unei măsuri educative neprivative de libertate.*

- modificarea art. 399 alin. (3) lit. d) prin O.U.G. nr. 18/2016 a survenit în urma DCC nr. 44/2016[1] din data de 16 februarie 2016, prin care soluţia legislativă prevăzută de art. 399 alin. (3) lit. d) C.proc.pen. din vechea reglementare a fost considerată constituţională în măsura în care se referă numai la măsurile educative neprivative de libertate, obligarea instanţei de a dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv atunci când pronunţă o măsură educativă privativă de libertate contravine principiului statului de drept – consacrat de prevederile art. 1 alin. (3) din Constituţie – în componentele sale referitoare la apărarea ordinii publice şi a siguranţei cetăţenilor; prin urmare, *în cazul aplicării unei măsuri educative privative de libertate măsura arestării preventive nu va mai înceta de drept*;

- în cazul în care instanţa aplică o măsură educativă privativă de libertate (internarea într-un centru educativ sau internarea într-un centru de detenţie) măsura ares-

---

[1] În motivarea soluţiei pronunţate, Curtea Constituţională a constatat că soluţia legislativă prevăzută de dispoziţiile art. 399 alin. (3) lit. d) C.proc.pen. (constând în încetarea de drept a măsurii arestării preventive şi în punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv atunci când instanţa de fond pronunţă o măsură educativă) se justifică doar atunci când măsura educativă luată este neprivativă de libertate. În schimb, în cazul soluţionării, în primă instanţă, a acţiunii penale prin pronunţarea unei măsuri educative privative de libertate, *soluţia legislativă referitoare la încetarea de drept a măsurii arestării preventive şi la punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv încalcă prevederile constituţionale ale art. 1 alin. (3) privind statul de drept* (în componentele sale referitoare la apărarea ordinii publice şi a siguranţei publice), *prin crearea unei stări de pericol pentru o serie de valori constituţionale, între care se regăsesc viaţa şi integritatea fizică şi psihică, proprietatea privată şi inviolabilitatea domiciliului.*

tării preventive nu va înceta de drept, instanţa putând dispune menţinerea, înlocuirea sau revocarea măsurii preventive;

- instanţa, după ce constată încetarea de drept a arestării preventive, are obligaţia de a dispune *punerea de îndată în libertate a inculpatului* (sentinţa are *caracter executoriu* în această privinţă);

- inculpatul condamnat de prima instanţă şi aflat în stare de arest preventiv este liberat de îndată ce durata reţinerii, arestului la domiciliu şi cea a arestării preventive devin egale cu durata pedepsei pronunţate, deşi hotărârea nu este definitivă; liberarea se dispune de administraţia locului de deţinere, căreia i se comunică, îndată după pronunţarea hotărârii, o copie de pe dispozitiv sau extras;

- în caz de renunţare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei, de achitare sau de încetare a procesului penal, dacă în cursul urmăririi penale sau al judecăţii faţă de inculpat s-a luat măsura preventivă a ***controlului judiciar pe cauţiune***, instanţa va dispune ***restituirea sumei depuse drept cauţiune****, dacă nu s-a dispus plata din aceasta a despăgubirilor băneşti acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracţiune, a cheltuielilor judiciare sau a amenzii*; astfel, plata din cauţiune a amenzii penale aplicate de instanţă se poate dispune numai dacă cuantumul cauţiunii depuse este mai mare decât cuantumul despăgubirilor civile şi al cheltuielilor judiciare;

- instanţa dispune ***confiscarea cauţiunii*** dacă măsura controlului judiciar pe cauţiune a fost înlocuită cu măsura arestului la domiciliu sau a arestării preventive, în cazul în care, pe durata măsurii controlului judiciar pe cauţiune, inculpatul încalcă, cu rea-credinţă, obligaţiile care îi revin sau există suspiciunea rezonabilă că a săvârşit cu intenţie o nouă infracţiune pentru care s-a dispus punerea în mişcare a acţiunii penale şi dacă nu s-a dispus plata din cauţiune a despăgubirilor băneşti acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracţiune, a cheltuielilor judiciare sau a amenzii;

- durata măsurii arestului la domiciliu se deduce din pedeapsa aplicată prin echivalarea unei zile de arest preventiv la domiciliu cu o zi din pedeapsă;

- art. 399 alin. (10) C.proc.pen. prevede posibilitatea instanţei ca, după pronunţarea hotărârii, până la sesizarea instanţei de apel, să dispună, prin încheiere, la cerere sau din oficiu, ***luarea unei măsuri preventive cu privire la inculpatul condamnat la pedeapsa închisorii cu executare în regim detenţie***, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de Codul de procedură penală (de pildă, când după condamnarea în primă instanţă, inculpatul trece la represalii împotriva martorilor care au dat declaraţiile ce au servit drept temei al condamnării şi totodată face demersuri în vederea părăsirii teritoriului ţării pentru a se sustrage de la o eventuală executare a pedepsei); deopotrivă, instanţa poate dispune, la cerere sau din oficiu, ***revocarea, înlocuirea sau menţinerea măsurii preventive*** cu privire la inculpatul condamnat;

- ca urmare a modificării art. 399 alin. (10) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, instanţa va putea proceda la *verificarea legalităţii şi temeiniciei măsurii preventive şi dispune menţinerea măsurii preventive* şi după pronunţarea sentinţei, până la sesizarea instanţei de apel;

- ambele ipoteze îşi păstrează aplicabilitatea şi în urma modificării operate prin Legea nr. 130/2021, însă sfera lor de incidenţă este semnificativ mai restrânsă având în vedere faptul că instanţa are obligaţia de a redacta integral hotărârea la data pronunţării şi în majoritatea cazurilor în termen de 60 de zile este sesizată instanţa de apel; totuşi, pot exista situaţii în care art. 396 alin. (10) C.proc.pen. să îşi găsească aplicabilitatea, de pildă, atunci când instanţa omite să se pronunţe cu privire la legalitatea şi temeinica măsurii preventive prin dispozitivul hotărârii, ori în cazul în care după pronunţarea hotărârii şi până la expirarea termenului de apel se solicită sau pune în discuţie din oficiu revocarea, înlocuirea sau menţinerea măsurii preventive cu privire la inculpatul condamnat, ori în cauzele cu elemente de extraneitate sau cu un număr mare de părţi în care până la întoarcerea dovezilor de comunicare a hotărârii poate trece o perioadă mai mare de timp, fiind necesară o nouă verificare a legalităţii şi temeiniciei măsurii preventive. În toate aceste ipoteze instanţa care a pronunţat sentinţa este competentă să se pronunţe şi cu privire la măsurile preventive în temeiul prorogării de competenţă stipulate de art. 399 alin. (10) C.proc.pen. până la data sesizării instanţei de apel;

- dispoziţiile art. 399 alin. (10) C.proc.pen. nu pot fi aplicate în ipoteza în care prima instanţă a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal, întrucât în aceste ipoteze măsura preventivă încetează de drept.

14.4. Trimiterea cauzei în faza de cameră preliminară

- dacă în cursul judecăţii se constată ***nulitatea absolută*** a procedurii de cameră preliminară (de pildă, atunci când în faza de cameră preliminară judecătorul nu a făcut suficiente demersuri pentru a determina dacă inculpatul este sau nu privat de libertate, ajungându-se ca inculpatul arestat preventiv în altă cauză să fie citat în mod nelegal la adresa de domiciliu, deşi era încarcerat; deopotrivă, neştiind că inculpatul este încarcerat, judecătorul nu a desemnat un avocat din oficiu, constatând că asistenţa juridică este facultativă), instanţa, prin încheiere, desfiinţează încheierea prin care s-a dispus începerea judecăţii şi stabileşte limitele în care procedura va fi reluată;

- încheierea este supusă contestaţiei în condiţiile art. 425^1 C.proc.pen.

§15. Comunicarea sentinţei penale

- potrivit art. 407 C.proc.pen., astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 130/2021, după pronunţare, *o copie a hotărârii sau, după caz, a minutei (când întocmirea acesteia este obligatorie)* se comunică (în vederea adoptării unei decizii cu privire la exercitarea căii de atac şi a redactării motivelor de apel/contestaţie) procurorului, persoanei vătămate, părţilor civile sau responsabile civilmente (indiferent dacă au fost prezente ori au lipsit de la judecată sau de la pronunţare), inculpatului [(minor sau major), indiferent dacă este în stare de libertate sau supus vreunei măsuri preventive privative sau restrictive de libertate, ori arestat în altă cauză sau aflat în executarea unei pedepse privative de libertate]; în cazul în care inculpatul este arestat, comunicarea se face şi administraţiei locului de deţinere;

- în cazurile în care rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, după redactarea hotărârii, aceasta se comunică procurorului, părților și persoanei vătămate în întregul său; dacă hotărârea este redactată și în acest caz la momentul pronunțării, se va comunica minuta și hotărârea motivată *in extenso*;

- dacă părțile ori persoana vătămată nu înțeleg limba română, hotărârea sau, după caz, minuta se comunică acestora într-o limbă pe care o înțeleg; în ipoteza în care s-a procedat la comunicarea minutei după redactarea hotărârii, acestora li se comunică hotărârea în întregul său;

- potrivit art. 407 alin. (2) C.proc.pen., copia hotărârii se comunică și serviciului de probațiune și, după caz, organului sau autorității competente să verifice respectarea obligațiilor dispuse de instanță în cazul în care s-a dispus suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei aplicate inculpatului sau amânarea aplicării pedepsei; se remarcă necorelarea legislativă a dispozițiilor art. 407 alin. (2) C.proc.pen. cu cele ale art. 576 alin. (1) C.proc.pen. (de asemenea, modificat prin Legea nr. 130/2021) această din urmă normă făcând referire doar la comunicarea unei copii a dispozitivului hotărârii; cred totuși că în condițiile în care în aceste ipoteze este obligatorie redactarea hotărârii *in extenso* se impune comunicarea unei copii a acesteia serviciului de probațiune și, după caz, organului sau autorității competente să verifice respectarea obligațiilor dispuse de instanță, iar nu doar a copiei dispozitivului;

- atunci când se pronunță o soluție de condamnare a comerciantului, administratorului sau cenzorului pentru fapte penale care îl fac nedemn ori incompatibil să exercite această activitate, dispozițiile art. 6 alin. (1), art. 7 și art. 21 lit. g) din Legea nr. 26/1990, republicată, impun comunicarea soluției definitive Oficiului Registrului Comerțului;

- *este asimilată comunicării:*

i. înmânarea sub luare de dovadă a copiei hotărârii ori a minutei (când întocmirea acesteia este obligatorie) la cererea persoanei vătămate, părților sau procurorului care se prezintă la pronunțarea făcută în ședință;

ii. înmânarea, sub luare de dovadă, a hotărârii sau, după caz, a minutei, prin mijlocirea grefei instanței.

- comunicarea copiei de pe sentința penală ori a minutei se realizează potrivit regulilor de la citare;

- grefierul de ședință comunică părților sau, după caz, altor persoane prevăzute de lege hotărârea, în copie, în cel mult 3 zile de la data la care a fost redactată și semnată;

- după întocmirea procedurilor de comunicare, grefierul de ședință predă dosarele grefierului arhivar șef, sub semnătură, pe lista de ședință. Listele purtând semnătura de predare-primire vor fi îndosariate și păstrate pentru evidență;

- termenul de exercitare a apelului curge de la data comunicării copiei comunicării hotărârii (atunci când instanța s-a pronunțat cu privire la acțiunea penală/civilă) sau, după caz, de la data comunicării copiei minutei, în celelalte cazuri.

§16. Efectele sentinţei penale nedefinitive

- sentinţa penală nedefinitivă produce următoarele **efecte**:

(i) **dezînvestirea** instanţei care a pronunţat-o;

- după pronunţarea hotărârii, instanţa nu mai poate reveni asupra soluţiei, nici în ipoteza în care descoperă fapte sau împrejurări noi;

- totuşi, după pronunţarea hotărârii, până la sesizarea instanţei de apel, instanţa poate dispune, la cerere sau din oficiu, luarea, revocarea, înlocuirea sau menţinerea unei măsuri preventive cu privire la inculpatul condamnat, în condiţiile legii;

- procedura înlăturării omisiunii vădite (art. 279 C.proc.pen.) nu constituie o excepţie de la efectul dezînvestirii instanţei, deoarece, în acest caz, judecătorul nu s-a pronunţat cu privire la restituirea bunurilor sau la restabilirea situaţiei anterioare, ori în ceea ce priveşte sumele de bani cuvenite martorilor, experţilor sau interpreţilor.

(ii) **puterea executorie:** chiar dacă sentinţa nu este definitivă, ***sunt executorii*** dispoziţiile acesteia privind:

1. punerea în libertate a inculpatului arestat ca urmare a revocării, înlocuirii sau încetării de drept a măsurii arestării preventive;

2. menţinerea măsurilor preventive;

3. luarea măsurilor asigurătorii;

4. restituirea lucrurilor.

(iii) de la data comunicării copiei de pe sentinţă curge termenul de exercitare a apelului.

Capitolul VI
Căile ordinare de atac

În cadrul acestui capitol vor fi analizate cele două căi ordinare de atac prevăzute de Codul de procedură penală, apelul şi contestaţia, prin intermediul cărora se asigură, în esenţă, respectarea dreptului la un dublu grad de jurisdicţie în materie penală.

Ambele căi de atac au natura unor căi ordinare de reformare.

Spre deosebire de apel, care are o reglementare unitară, în cazul contestaţiei se vor regăsi atât un set de reguli generale de procedură, cât şi norme speciale specifice fiecărei materii în care poate fi exercitată această cale de atac, derogatorii de la regulile generale.

Vor fi analizate hotărârile supuse căilor ordinare de atac, titularii acestora, termenele în care pot fi exercitate, procedura de judecată/soluţionare, precum şi soluţiile care pot fi pronunţate de instanţele de control judiciar.

O atenţie deosebită va fi acordată jurisprudenţei Curţii Europene în scopul decelării modalităţii de asigurare efectivă a echitabilităţii procedurii şi a eficienţei standardului dublului grad de jurisdicţie.

Secţiunea 1. Apelul

§1. Noţiune

- apelul este calea ordinară de atac, de reformare, suspensivă de executare, ce poate fi exercitată împotriva sentinţelor pronunţate în primă instanţă (încheierile date de prima instanţă pot fi, în principiu, atacate cu apel numai odată cu fondul), prin care se realizează o rejudecare a cauzei în fond (în fapt şi în drept) de către curtea de apel;

- apelul este singura cale ordinară de atac ce poate fi exercitată împotriva sentinţei prin care prima instanţă s-a pronunţat cu privire la acţiunea penală şi/sau acţiunea civilă;

- reprezintă al doilea grad de jurisdicţie; art. 2 parag. 1 al Protocolului nr. 7 adiţional la Convenţia europeană garantează acuzatului dreptul de acces la o instanţă superioară care să se pronunţe cu privire la existenţa infracţiunii (*„declaraţiei de vinovăţie"*), la individualizarea pedepsei sau la alte dispoziţii ale hotărârii de condamnare;

- competenţa funcţională de a judeca apelul aparţine curţii de apel (în complet format din 2 judecători) sau Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie (în complet format din 3, respectiv 5 judecători);

- instanţa de apel este obligată ca, în afară de temeiurile invocate şi cererile formulate de apelant, să examineze cauza sub toate aspectele de fapt şi de drept[1] [art. 417 alin. (2) C.proc.pen.]. De exemplu, se poate examina existenţa infracţiunii sau a răspunderii penale a inculpatului, încadrarea juridică a faptei, legalitatea pedepsei aplicate sau temeinicia individualizării pedepsei, latura civilă etc.

§2. Hotărâri judecătoreşti supuse apelului

- **sunt supuse apelului:** ***sentinţele*** pronunţate de judecătorie, tribunal/tribunalul militar/curţile de apel/Curtea Militară de Apel/Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie prin care s-a dispus condamnarea, renunţarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal şi/sau prin care a fost soluţionată acţiunea civilă, precum şi încheierile date în cursul judecăţii în cauzele în care sentinţa poate fi atacată cu apel (de pildă, încheierile prin care un complet din cadrul tribunalului se pronunţă cu privire la probaţiunea ce trebuie administrată în cauză);

- nu prezintă importanţă dacă sentinţa a fost pronunţată în urma judecării cauzei potrivit regulilor dreptului comun sau dacă judecata s-a desfăşurat potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii ori potrivit vreunei proceduri speciale (de exemplu, în cazul în care instanţa a fost sesizată cu un acord de recunoaştere a vinovăţiei);

- apelul poate fi exercitat şi împotriva sentinţelor pronunţate într-o cale extraordinară de atac (de pildă, după rejudecarea cauzei în revizuire sau contestaţie în anulare);

În temeiul dispoziţiilor art. 409 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., împotriva dispoziţiei cuprinse în sentinţă, prin care prima instanţă a luat o măsură asigurătorie, persoana fizică sau juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămate prin luarea măsurii asigurătorii poate exercita exclusiv calea de atac a apelului, iar nu şi calea de atac a contestaţiei, contestaţia fiind inadmisibilă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 55 din 23 ianuarie 2020, www.scj.ro).*

În conformitate cu dispoziţiile art. 139 alin. (3) din Legea nr. 302/2004, aplicabile în procedura recunoaşterii sancţiunilor pecuniare în temeiul art. 130 alin. (1) din Legea nr. 302/2004, sentinţa prin care judecătoria a dispus recunoaşterea hotărârii pronunţate într-un stat membru al Uniunii Europene şi executarea sancţiunii pecuniare aplicate de autorităţile competente din statul membru emitent poate fi atacată pe calea apelului, care se judecă de către curtea de apel, potrivit art. 38 alin. (2) C.proc.pen., iar nu pe calea contestaţiei, de competenţa instanţei ierarhic superioare, dispoziţiile art. 597 C.proc.pen. nefiind incidente *(I.C.C.J., secţia penală, încheierea nr. 61 din 8 februarie 2019, www.scj.ro).*

- apelul declarat împotriva sentinţei se socoteşte făcut ***şi împotriva încheierilor emise în cursul judecăţii***, chiar dacă acestea nu au fost indicate explicit în declaraţia de apel sau au fost date după pronunţarea sentinţei (de pildă, încheierile prin care se

[1] Din aceste considerente, instanţa de apel trebuie considerată, deopotrivă, o instanţă de fond, deoarece analizează, de regulă, cauza sub toate aspectele.

îndreaptă erori materiale strecurate în minută); prin această reglementare se evită întârzierea judecării care ar fi putut fi consecinţa exercitării căii de atac separat împotriva încheierilor pronunţate pe parcursul primei etape procesuale. Aşadar, apelul exercitat împotriva încheierii primei instanţe, care nu s-a dezînvestit de cauză, se va respinge ca inadmisibil. Deopotrivă, va fi inadmisibil apelul formulat împotriva acestor încheieri (care pot fi atacate numai odată cu fondul) dacă nu este atacată şi sentinţa primei instanţe, care astfel se definitivează prin neapelare;

- ca excepţie, împotriva încheierilor prin care instanţa de judecată se pronunţă la cerere sau din oficiu cu privire la luarea, revocarea sau înlocuirea unei măsuri preventive cu privire la inculpatul condamnat în condiţiile art. 399 alin. (10) C.proc.pen. când calea de atac va fi nu apelul, ci *contestaţia*;

- încheierea prin care instanţa de judecată respinge ca inadmisibilă cererea de sesizare a Curţii Constituţionale cu soluţionarea unei excepţii de neconstituţionalitate *poate fi atacată cu recurs* la instanţa imediat superioară, în termen de 48 de ore de la pronunţare, astfel cum a arătat instanţa de contencios constituţional în considerentele DCC nr. 321/2017[1]; intervenţia Curţii Constituţionale a avut ca efect modificarea unei practici uniforme a instanţelor de judecată care evaluaseră această cale de atac drept apel şi constituirea în cadrul secţiilor penale ale instanţelor de control judiciar a unor completuri *sui generis* de recursuri pentru aceste categorii de cauze. Din interpretarea *per a contrario* a dispoziţiilor art. 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, rezultă că este inadmisibil recursul declarat împotriva unei încheieri prin care instanţa a admis cererea de sesizare a instanţei de contencios constituţional cu o excepţie de neconstituţionalitate;

- împotriva încheierii prin care instanţa *a dispus asupra cheltuielilor judiciare şi indemnizaţiilor* apelul poate fi exercitat *de îndată* după pronunţare de martor, expert sau interpret;

---

[1] *În această privinţă*, Curtea Constituţională a constatat că „obiectul recursului este acela al verificării aprecierii instanţei ierarhic inferioare cu privire la soluţia pe care aceasta a adoptat-o, de respingere a cererii de sesizare a Curţii Constituţionale, motivată de neîndeplinirea condiţiilor de admisibilitate a excepţiei de neconstituţionalitate prevăzute în mod exclusiv de art. 29 alin. (1)-(3) din Legea nr. 47/1992. Cu alte cuvinte, se verifică legalitatea respingerii cererii de sesizare a Curţii Constituţionale prin prisma acestor condiţii. (...) Recursul reglementat de Legea nr. 47/1992 nu poate fi înţeles drept o cale extraordinară de atac în condiţiile Codului de procedură civilă sau penală, după caz. Aşadar, Curtea reţine că *este vorba de o cale de atac pe care legiuitorul a conceput-o, distinct de orice calificare procesual civilă sau penală, numai în privinţa hotărârilor judecătoreşti prin care se respinge cererea de sesizare a Curţii Constituţionale. Prin urmare, acest recurs este un remediu judiciar care nu preia niciunul dintre elementele şi caracteristicile proprii recursului din Codul de procedură civilă sau penală.* De asemenea, Curtea constată că, dat fiind faptul că textul art. 29 alin. (5) din Legea nr. 47/1992 este aplicabil atât în materie procesual civilă, cât şi penală, acesta îşi menţine *natura juridică de cale de atac specială ce nu poate fi calificată în funcţie de reglementările proprii procedurii penale sau civile. De aceea, această cale de atac cu o fizionomie juridică proprie nu poate fi considerată nici recurs în sensul propriu al termenului prevăzut de Codul de procedură civilă sau penală şi nici apel, contestaţie sau plângere în sensul Codului de procedură penală. Mai mult, Curtea reţine că aceeaşi cale de atac nu poate purta denumiri diferite în funcţie procedura civilă sau penală în care intervine*".

Nu pot fi atacate cu apel:

1. sentinţele de dezînvestire (de exemplu, cele prin care se dispune declinarea de competenţă), acestea fiind definitive;

2. sentinţele pronunţate în materia executării pedepselor (de pildă, cererile privind întreruperea executării pedepsei, contestaţiile la executare etc.) sau cele privind cererile de reabilitare; în aceste cazuri, calea de atac este *contestaţia*;

3. sentinţele prin care curtea de apel sau Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie se pronunţă asupra strămutării, acestea fiind definitive;

4. încheierile dispuse de prima instanţă pentru care legea prevede în mod expres că pot fi atacate separat cu contestaţie (de exemplu, încheierile pronunţate în materia arestării preventive) sau cele cu privire la care legea stipulează că care nu pot fi atacate cu nicio cale de atac [de pildă, încheierea prin care a fost admisă cererea de recuzare, încheiere prin care instanţa s-a pronunţat cu privire la cererea procurorului de desemnare a unei instanţe egale în grad cu cea căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă, care să fie sesizată în cazul în care se va emite rechizitoriul indiferent de soluţia adoptată (admiterea sau respingerea cererii), încheierea prin care instanţa dispune cu privire la valorificarea bunurilor mobile sechestrate sau încheierea prin care a fost încuviinţată percheziţia domiciliară sau o măsură de supraveghere tehnică, ori încheierea prin care instanţa dispune disjungerea judecării acţiunii civile de cea penală sau încheierea prin care instanţa admite în principiu cererea de revizuire, încheierea prin care instanţa s-a pronunţat cu privire la contestaţia privind durata procesului penal etc.];

5. din interpretarea coroborată a dispoziţiilor art. 284 alin. (4) C.proc.pen., art. 408 alin. (2) teza finală C.proc.pen. şi art. 409 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. rezultă că încheierile prin care judecătorul de drepturi și libertăți dispune respingerea cererii de anulare sau de reducere a amenzii judiciare aplicate de procuror nu pot fi atacate cu apel; deopotrivă, nu pot fi atacate cu apel nici încheierile prin care instanţa aplică în cursul judecăţii sancţiunea amenzii judiciare;

6. încheierile pronunţate de judecătorul de cameră preliminară; în această privinţă trebuie avut în vedere, pe de o parte, faptul că după finalizarea camerei preliminare printr-o hotărâre definitivă, de principiu, în faza judecăţii nu mai pot fi formulate critici cu privire la modul de dezlegare a problemelor ce ţin de legalitatea actelor de urmărire penală sau a probelor ori cu privire la regularitatea actului de sesizare; deopotrivă, nu pot fi invocate nulităţi absolute sau relative cu privire la încheierile pronunţate în această fază de judecată, calea ordinară a apelului neputându-se metamorfoza într-o cale extraordinară de atac exercitată împotriva unei hotărâri judecătoreşti definitive; pe de altă parte, trebuie avute în vedere limitele analizei instanţei de apel prevăzute de art. 421 C.proc.pen., care vizează aspectele ce ţin de legalitatea şi/sau temeinicia hotărârii primei instanţe pronunţate în faza de judecată, iar nu controlul legalităţii sau temeiniciei încheierilor judecătorului de cameră preliminară, care pot fi realizate doar de un judecător de cameră preliminară de la instanţa ierarhic superioară.

§3. Titularii apelului

- pot formula apel:

1. procurorul;

- poate formula apel cu privire la ***latura penală şi civilă*** a cauzei;

- poate declara apel procurorul din cadrul parchetului de pe lângă instanţa care a pronunţat sentinţa penală; în cazul în care rechizitoriul a fost emis de un parchet ierarhic superior celui de pe lângă instanţa care a pronunţat sentinţa penală, şi acest parchet poate declara cale de atac împotriva hotărârii;

- apelul poate fi declarat atât în favoarea, cât şi în defavoarea părţilor;

- chiar dacă procurorul de şedinţă a pus concluzii de achitare sau încetare a procesului penal, parchetul poate aprecia că se impune atacarea sentinţei pronunţate pentru motive de nelegalitate sau netemeinicie;

- sub aspectul laturii civile, procurorul poate declara apel indiferent dacă acţiunea civilă a fost exercitată de acesta sau de partea civilă şi chiar dacă partea civilă sau responsabilă civilmente nu a atacat sentinţa penală; obiectul criticilor care pot fi realizate de procuror trebuie apreciat nuanţat; astfel, dacă acţiunea civilă a fost exercitată de partea civilă, iar nu de procuror, acesta poate critica pe calea apelului doar problemele ce ţin de nelegalitatea sentinţei pronunţate de prima instanţă (în considerarea rolului său constituţional de a veghea la respectarea legii în procesele care pun în discuţie drepturi şi libertăţi fundamentale), fără a putea fi antamată şi temeinicia hotărârii dacă partea civilă nu a înţeles să formuleze propria cale de atac în considerarea principiului disponibilităţii care guvernează acţiunea civilă; în situaţia în care procurorul a exercitat acţiunea civilă în numele persoanei prejudiciate minore sau incapabile, apreciez că, şi în absenţa căii de atac a acesteia, procurorul în calitate de subiect activ al acţiunii civile poate critica atât elementele ce ţin de legalitatea, cât şi de temeinicia soluţiei primei instanţe; în acest ultim caz părţile civile care nu au formulat cale de atac pot apela la toate mecanismele oferite de principiul disponibilităţii acţiunii civile în faţa instanţei de control judiciar;

- dacă judecata s-a desfăşurat în absenţa procurorului, prezenţa acestuia fiind obligatorie potrivit legii la judecata în primă instanţă în toate cazurile, reprezentantul Ministerului Public va putea formula apel prin care să invoce acest motiv de nulitate absolută.

Procurorul din cadrul D.I.I.C.O.T. poate exercita calea ordinară de atac împotriva hotărârii pronunţate de instanţa de judecată într-o cauză de competenţa direcţiei, în condiţiile în care, la judecată, a participat un procuror de la parchetul de pe lângă instanţa competentă *[I.C.C.J., Secţiile Unite, decizia nr. 21/2009 (RIL), în M.Of. nr. 284 din 30 aprilie 2010]*.

2. inculpatul;

- poate formula apel cu privire la ***latura penală şi civilă*** a cauzei;

- poate formula apel indiferent de soluţia dispusă prin sentinţă; deopotrivă, critica poate viza doar temeiul soluţiei de achitare ori încetare a procesului penal [de pildă,

chiar dacă a fost achitat, inculpatul poate declara apel cu privire la temeiul achitării, solicitând reţinerea dispoziţiilor art. 16 alin. (1) lit. a) C.proc.pen. în locul temeiului prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza I C.proc.pen. reţinut de prima instanţă, ori cu privire la măsurile de siguranţă sau cheltuielile judiciare care i-au fost impuse];

- inculpatul persoană fizică poate declara apel *personal sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială*; inculpatul persoană juridică poate declara apel prin reprezentanţii legali ori, după caz, prin mandatarul desemnat de aceasta sau de organul judiciar;

- avocatul ales sau desemnat din oficiu care l-a asistat/reprezentat pe inculpat la judecata în primă instanţă şi soţul (nu alte persoane ori alţi membri de familie, chiar dacă apelul este însuşit ulterior) inculpatului pot declara apel în numele acestuia, fără a fi necesar un mandat special pentru aceştia ori ca apelul să fie însuşit ulterior de inculpat; în lipsa unui mandat în acest sens, este inadmisibil apelul declarat de avocatul care l-a asistat pe inculpat în cursul urmăririi penale, fără a mai fi fost angajat ulterior pentru faza de cameră preliminară sau cea de judecată;

- apelul poate fi declarat şi de avocatul ales al inculpatului care a fost angajat ulterior pronunţării sentinţei, acesta acţionând în calitate de reprezentant convenţional al inculpatului în temeiul contractului de asistenţă juridică încheiat, iar nu ca substituit procesual;

- inculpatul poate declara apel în legătură cu dispoziţiile sentinţei penale care îl privesc pe acesta şi prin care se aduce atingere drepturilor şi intereselor lui legitime sau principiului aflării adevărului;

- inculpatul nu poate invoca prin apelul declarat nelegalitatea sau netemeinicia sentinţei primei instanţe cu privire la dispoziţii care privesc exclusiv situaţia unor coinculpaţi, a persoanei vătămate, a altor părţi ori a participanţilor la procesul penal;

- în ipoteza în care, după pronunţarea sentinţei penale, a survenit decesul inculpatului, iar prin hotărâre s-a dispus, printre altele, obligarea inculpatului pe latura civilă a cauzei, moştenitorii universali sau cu titlu universal ai inculpatului care au acceptat succesiunea, ori statul în caz de succesiune vacantă, pot declara apel prin care să critice modalitatea de rezolvare a acţiunii civile; o soluţie similară trebuie adoptată în cazul încetării din orice motiv prevăzut de lege a persoanei juridice inculpate, când drepturile pe latură civilă vor fi exercitate de succesorii în drepturi sau de lichidatorii acesteia.

Apelul nu poate fi declarat de către părinte pentru inculpatul major, acesta neavând calitatea de reprezentant legal. Prezentă în faţa instanţei de apel, numita M.E. a învederat că a formulat apelul în baza procurii pe care fiul acesteia, inculpatul M.R., i-a lăsat-o în momentul în care a plecat din ţară. Copia procurii a fost depusă la dosar, iar din conţinutul acesteia Curtea constată că este vorba de o procură cu caracter general, încheiată în data de 14.06.2011, referitoare la împuternicirea numitei M.E. să dispună şi să administreze toate bunurile fiului ei, să-l reprezinte în faţa oricărei persoane fizice sau juridice sau în faţa autorităţilor statului, să încaseze alocaţia fiului său şi să se ocupe de alte aspecte vizând deplasarea fiului său minor în străinătate etc. Procura mai conţine o

formulă cu caracter general de care s-a prevalat apelanta, respectiv „mă va putea reprezenta în orice probleme legate de persoana mea". Toate mențiunile din cuprinsul procurii relevă caracterul general al acesteia, ceea ce nu este suficient pentru a conferi posibilitatea legală mamei inculpatului să declare calea de atac a apelului. În acest sens, era necesar un mandat cu caracter special, în formă autentică, în care să se prevadă în mod expres că numita M.E. este împuternicită să declare apel împotriva sentinței de condamnare. Totodată, se constată că procura a fost întocmită în data de 14.06.2011, cu mult timp înainte de comiterea infracțiunii de către inculpat, condiții în care este evident că aceasta nu putea să se refere la reprezentarea inculpatului de către mama sa în procesul penal declanșat ulterior *(C.A. Alba Iulia, secția penală, decizia nr. 128 din 8 februarie 2016, www.rolii.ro)*.

Apelul pentru inculpat poate fi declarat, printre alții, de către apărător; acesta poate fi angajat de orice persoană, nu numai de inculpat personal *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 3243/2005, www.legalis.ro)*.

Apelul declarat de apărătorul inculpatului decedat este admisibil, întrucât în acest caz apărătorul exercită calea de atac, în calitate de apărător, pentru inculpatul decedat, iar nu ca reprezentant al acestuia *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 1257/2006, www.legalis.ro)*.

3. persoana vătămată/partea civilă/partea responsabilă civilmente;

- spre deosebire de partea civilă sau partea responsabilă civilmente, care poate declara apel ***atât în privința laturii penale, cât și a celei civile a cauzei***, persoana vătămată poate declara apel ***numai cu privire la latura penală a cauzei***; dacă persoana vătămată s-a constituit parte civilă în cauză, atunci va putea declara apel și cu privire la latura civilă a cauzei;

- în cazul persoanei vătămate este necesar ca aceasta să nu fi renunțat în mod explicit să participe în această calitate la procesul penal care are ca obiect o infracțiune pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu; pierzând în urma manifestării sale de voință calitatea de persoană vătămată, victima infracțiunii poate exercita calea de atac doar în limitele în care un martor sau orice altă persoană interesată o poate face;

- în privința părții responsabile civilmente, Codul de procedură penală face precizarea că *în principal* aceasta poate formula apel în ceea ce privește latura civilă a cauzei [în acest sens sunt și dispozițiile art. 87 alin. (2) C.proc.pen. care prevăd că drepturile părții responsabile civilmente se exercită în limitele și în scopul soluționării acțiunii civile]; cu privire la latura penală a cauzei, partea responsabilă civilmente poate, *în subsidiar*, să formuleze apel numai în măsura în care soluția din această latură a influențat soluția în latura civilă;

- persoana vătămată/partea civilă/partea responsabilă civilmente poate declara apel personal (în cazul persoanei juridice prin reprezentanții legali) sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială, indiferent de soluția dispusă prin sentință;

- de asemenea, au posibilitatea de a declara apel şi moştenitorii ori, după caz, succesorii în drepturi sau lichidatorii părţii civile sau responsabile civilmente în cazul în care în cursul procesului penal a survenit decesul persoanei fizice ori persoanei juridice.

4. martorul, expertul şi interpretul;

- pot declara apel numai cu privire la dispoziţiile instanţei referitoare la restituirea cheltuielilor efectuate pentru participarea la proces, la plata venitului de la locul de muncă de care a fost lipsit prin participarea la proces, la indemnizaţiile cuvenite, *ori cu privire la amenzile judiciare* ***aplicate prin sentinţă****, nu şi cu privire la latura penală sau civilă a cauzei*;

- ca urmare a modificării art. 409 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, se poate formula apel de martor, expert sau interpret ***împotriva dispoziţiei instanţei de judecată de aplicare a unei amenzi judiciare numai dacă sancţiunea a fost dispusă prin sentinţă****, nu şi în cazul în care amenda judiciară este aplicată prin încheiere în cursul judecăţii în prima instanţă*; astfel, împotriva sancţiunii amenzii aplicate de prima instanţă prin încheiere, martorul, expertul şi interpretul pot formula doar cerere de anulare sau de reducere a amenzii potrivit art. 284 C.proc.pen.;

- apelul poate fi declarat personal sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială.

5. avocatul;

- *avocatul din oficiu*[1] al unei părţi poate formula apel în nume propriu (iar nu ca substituit procesual) cu privire la *nelegalitatea dispoziţiilor sentinţei referitoare la plata onorariului*; în cazul în care prima instanţă omite să se pronunţe cu privire la onorariul avocatului din oficiu, procedura de urmat este cea prevăzută de art. 279 C.proc.pen. referitoare la înlăturarea unor omisiuni vădite, iar nu calea de atac a apelului care poate fi exercitată numai împotriva unei dispoziţii a instanţei, nu şi în ipoteza existenţei unei omisiuni (în această ipoteză apelul declarat împotriva omisiunii primei instanţe este inadmisibil);

- ca urmare a modificării art. 409 alin. (1) lit. e) C.proc.pen. prin O.U.G. nr. 18/2016, se poate formula apel de avocatul ales sau desemnat din oficiu şi împotriva *dispoziţiei instanţei de judecată* de aplicare a unei amenzi judiciare, doar dacă sancţiunea a fost aplicată prin sentinţa primei instanţe; împotriva sancţiunii amenzii aplicate de prima instanţă prin încheiere avocatul poate formula doar cerere de anulare sau de reducere a amenzii potrivit art. 284 C.proc.pen.;

- apelul poate fi declarat personal sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială.

6. orice persoană fizică ori juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămate nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanţei.

- alţi participanţi la procesul penal pot formula apel, dar nu cu privire la fondul cauzei (soluţiile pronunţate pe fondul acţiunii penale sau civile), ci numai în ceea ce

---

[1] În acest caz, avocatul declară apelul în nume propriu, fiind titularul dreptului, însă el poate exercita calea de atac şi ca mandatar special al unei părţi din procesul penal ori ca substituit procesual.

privește dispozițiile care au provocat vătămarea personală și directă a drepturilor legitime ale acestora *printr-o măsură sau printr-un act al instanței* (de pildă, persoana căreia i s-a respins ca inadmisibilă sau tardivă constituirea de partea civilă, persoana prejudiciată prin dispunerea nelegală a unei măsuri asigurătorii asupra bunurilor sale);

- potrivit art. 353 alin. (1) teza a II-a C.proc.pen., instanța are obligația de a cita orice subiect procesual atunci când prezența acestuia este necesară pentru soluționarea cauzei; prin urmare, instituirea unor măsuri asigurătorii asupra bunurilor unor persoane care nu au calitatea de parte sau subiect procesual principal ori desființarea unor înscrisuri care le conferă acestora drepturi sau care pot afecta subsecvent situația juridică impune citarea acestor persoane interesate în vederea respectării dreptului la un proces echitabil și a dreptului la proprietate; fie că au fost chemate în fața primei instanțe, fie că au aflat ulterior de măsura dispusă de aceasta, persoanele afectate de aceste dispoziții ale instanței au dreptul de a formula calea de atac a apelului;

- tot astfel, conform art. 366 alin. (3) C.proc.pen., persoanele ale căror bunuri sunt supuse confiscării pot fi reprezentate de avocat și pot formula cereri, ridica excepții și pune concluzii cu privire la măsura confiscării; și în acest caz putem vorbi de *persoane interesate ca titulari ai apelului*, indiferent dacă au participat sau nu la judecata în prima instanță;

- apelul poate fi declarat personal sau prin reprezentant legal ori mandatar cu procură specială.

În temeiul dispozițiilor art. 409 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., împotriva dispoziției cuprinse în sentință, prin care prima instanță a luat o măsură asigurătorie, persoana fizică sau juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămate prin luarea măsurii asigurătorii poate exercita exclusiv calea de atac a apelului, iar nu și calea de atac a contestației. Legiuitorul nu a înțeles să reglementeze în favoarea persoanelor care au suferit o vătămare prin luarea măsurilor asigurătorii prin sentință două căi de atac devolutive paralele, respectiv apelul și contestația, fiind inadmisibil din punct de vedere al logicii juridice. Posibilitatea provocării unui control judiciar al hotărârilor judecătorești este statuată prin însăși legea fundamentală, însă hotărârile judecătorești, inclusiv hotărârile premergătoare, anticipatorii sau provizorii, sunt supuse numai căilor de atac determinate de lege. Or, în cauză, contestațiile au fost declarate împotriva unei sentințe pronunțate de instanța de fond, hotărâre ce este supusă căii de atac a apelului pe care, de altfel, contestatoarele din prezenta cauză au și exercitat-o. Cum în afara căilor de atac prevăzute de lege nu pot fi folosite alte mijloace procedurale în scopul de a obține reformarea sau retractarea unei hotărâri judecătorești, recunoașterea admisibilității contestațiilor ar constitui o încălcare a principiului legalității căilor de atac și, din acest motiv, apare ca o soluție inadmisibilă în ordinea de *drept (I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 55 din 23 ianuarie 2020, www.scj.ro).*

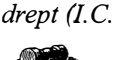 În cazul în care prima instanță a dispus anularea unui testament și a unui certificat de moștenitor, fără citarea beneficiarului acestor înscrisuri – persoană ce are calitatea de subiect procesual în accepțiunea prevederilor art. 34

C.proc.pen., contrar art. 353 alin. (1) C.proc.pen., instanţa de apel desfiinţează sentinţa primei instanţe sub aspectul anulării înscrisurilor, cu trimiterea cauzei spre rejudecare, conform art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 54/A din 22 februarie 2019, www.scj.ro).*

Apelul declarat de martor cu privire la soluţia de condamnare a inculpatului este inadmisibil *(Trib. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 139/1998, în C.P.J.P. 1998, p. 395-396).*

Sfera persoanelor care pot ataca cu apel sentinţa se limitează numai la acele persoane care dovedesc că le-a fost încălcat un drept legitim. Textul legal nu are în vedere situaţia încălcării drepturilor ori intereselor unor instituţii publice sau interesul general al societăţii, care, de altfel, în cadrul procesului penal, este apărat de către Ministerul Public. Interesul trebuie să fie personal, particular, care să aibă la bază un drept ce se susţine că ar fi fost încălcat, în acord şi cu jurisprudenţa CtEDO, conform căreia dispoziţiile Convenţiei nu garantează dreptul la o *„actio popularis"*, iar această condiţie nu este îndeplinită în cauză *(C.A. Piteşti, secţia penală, decizia nr. 646/2015, nepublicată).*

§4. Declararea apelului

4.1. Termenul de declarare a apelului

- apelul poate fi declarat:

(i) atât de procuror, cât şi de persoana vătămată sau de părţi *în termen de **10 zile** (termen procedural legal imperativ) care curge **de la data comunicării** în mod legal a copiei sentinţei penale prin care s-a pronunţat asupra fondului acţiunii penale sau civile, sau după caz, a copiei minutei sentinţei prin care nu s-a dispus vreuna dintre soluţiile prevăzute de art. 396 sau art. 397 C.proc.pen.* (de pildă, a sentinţei prin care a fost respinsă cererea de revizuire sau de redeschidere a procesului penal);

- potrivit art. 407 alin. (1) C.proc.pen., după pronunţare, o copie a hotărârii sau, după caz, a minutei se comunică procurorului, părţilor, persoanei vătămate şi, în cazul în care inculpatul este arestat, administraţiei locului de deţinere, în vederea exercitării căii de atac. În cazurile în care rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, după redactarea hotărârii, aceasta se comunică procurorului, părţilor şi persoanei vătămate în întregul său. În cazul în care părţile ori persoana vătămată nu înţeleg limba română, hotărârea sau, după caz, minuta se comunică acestora într-o limbă pe care o înţeleg;

- nu prezintă importanţă dacă persoana vătămată sau părţile au fost sau nu prezente la dezbateri sau la pronunţare, dacă au fost reprezentate sau nu de avocat ales sau desemnat din oficiu, dacă sunt minore sau majore, ori dacă sunt private sau nu de libertate;

- întrucât apelul este declarat împotriva soluţiei instanţei, acesta poate fi formulat şi înainte de comunicarea copiei sentinţei/minutei, de titularul căii de atac care a luat cunoştinţă de soluţia pronunţată prin consultarea portalului instanţei de judecată;

- în situaţia în care din dovada de primire şi procesul-verbal de predare a copiei sentinţei/minutei nu rezultă că aceasta a fost înmânată destinatarului actului sau uneia dintre persoanele prevăzute în art. 261 C.proc.pen. şi nici că agentul procedural ar fi făcut vreo menţiune cu privire la imposibilitatea comunicării actului, termenul de apel nu începe să curgă de la data întocmirii dovezii de primire şi a procesului-verbal de predare, deoarece copia de pe sentinţă/minută a fost comunicată în mod nelegal;

- afişarea înştiinţării nu echivalează cu comunicarea copiei sentinţei/minutei, aceasta fiind prezumată de lege că a avut loc doar *la data împlinirii termenului stabilit de prima instanţă în care partea sau subiectul procesual trebuia să se prezinte la sediul instanţei pentru a ridica un exemplar al copiei sentinţei/minutei*; de la această dată se va calcula termenul procedural de 10 zile în care poate fi declarat apelul; în situaţia în care partea sau subiectul procesual se prezintă la sediul organului judiciar şi i se înmânează un exemplar al copiei minutei, aceasta va fi considerată data de la care începe să curgă termenul de apel; în ipoteza în care partea sau subiectul procesual s-a prezentat la sediul organului judiciar după expirarea termenului stabilit de instanţă pentru ridicarea copiei minutei şi i-a fost comunicat un exemplar al acesteia, termenul de declarare al apelului va curge tot de la data împlinirii termenului stabilit de prima instanţă în care partea sau subiectul procesual trebuia să se prezinte la sediul instanţei pentru a ridica un exemplar al copiei minutei, iar nu de la data comunicării;

- ipoteza în care comunicarea sentinţei/minutei nu s-a făcut în mod legal *este asimilată comunicării* şi înmânarea unui exemplar al mandatului de executare a pedepsei închisorii, caz în care termenul de declarare a apelului *curge de la momentul punerii în executare a mandatului de executare*;

- eliberarea, la cerere, a unei copii de pe sentinţă/minuta sentinţei nu are niciun efect asupra termenului de apel, dacă instanţa nu a procedat în mod legal la comunicarea acesteia;

- în cazurile în care întocmirea minutei este obligatorie, data comunicării, după redactare, a unui exemplar al sentinţei penale nu prezintă relevanţă cu privire la momentul de început al termenului de apel, cu excepţia situaţiei în care hotărârea este redactată chiar în ziua pronunţării soluţiei şi comunicată simultan cu un exemplar al copiei minutei; tot în aceste cazuri, dacă prima instanţă nu a procedat la comunicarea în mod legal a minutei sentinţei, însă după redactarea hotărârii aceasta a fost comunicată în mod legal, termenul de apel curge de la data comunicării hotărârii motivate, cu excepţia situaţiei în care între timp hotărârea a fost pusă în executare când calea de atacat va curge de la momentul punerii în executare a mandatului de executare;

- Codul de procedură penală nu a prevăzut vreun caz de întrerupere a termenului de apel, indiferent de titularii căii de atac[1];

---

[1] Art. 43 alin. (5) din Decretul nr. 195/2020 a prevăzut întreruperea curgerii termenului de apel, în cauzele penale care sunt suspendate pe durata stării de urgenţă, urmând ca de la data încetării acestei situaţii excepţionale să înceapă să curgă un nou termen, de aceeaşi durată.

În schimb, legislaţia procesual civilă prevede în art. 469 C.proc.civ.: „(1) Termenul de apel *se întrerupe* prin moartea părţii care are interes să facă apel. În acest caz se face din nou o singură comunicare a hotărârii, la cel din urmă domiciliu al părţii, pe numele moştenirii, fără să se arate numele şi calitatea fiecărui moştenitor. (2) Termenul de apel va începe să curgă din

(ii)* pentru martor, expert, interpret şi avocat, *de îndată după pronunţarea încheierii prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare şi indemnizaţiilor ***şi cel mai târziu în 10 zile de la pronunţarea sentinţei*** prin care s-a soluţionat cauza ***sau, după caz, în termen de 10 zile de la comunicarea sentinţei*** prin care a fost aplicată amenda judiciară sau prin care s-a dispus asupra cheltuielilor judiciare sau indemnizaţiilor [art. 410 alin. (2) C.proc.pen. astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 18/2016];

(iii) *în termen de* ***10 zile*** *(termen legal imperativ) – care curge de la data la care* orice persoană fizică ori juridică ale cărei drepturi legitime au fost vătămate nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanţei ***au aflat despre actul sau măsura care a provocat vătămarea***;

(iv) *în termen de* ***10 zile*** *(termen legal imperativ) – care curge* de la pronunţare *pentru procuror şi de la comunicarea copiei minutei pentru persoana condamnată* în străinătate în procedura recunoaşterii hotărârii şi transferului în vederea continuării executării pedepsei în România [art. 141 alin. (11) din Legea nr. 302/2004, republicată][1];

- momentul de la care începe să curgă termenul de apel este stabilit imperativ prin lege, fiind astfel independent de menţiunile din minută;

- termenul de 10 zile, fiind un *termen procedural*, se calculează pe zile libere, operând totodată şi prorogarea termenului dacă ultima zi a acestuia este o zi nelucrătoare;

- dispoziţiile art. 270 alin. (3) C.proc.pen. referitoare la considerarea actului procurorului ca fiind efectuat în termen dacă data la care a fost trecut în registrul de ieşire al parchetului este înăuntrul termenului cerut de lege pentru efectuarea actului nu se aplică în materia căilor de atac;

- neformularea apelului în termen atrage, de regulă, respingerea acestuia ***ca tardiv***, ca efect al decăderii.

4.2. Repunere în termenul de apel

- este instituţia în baza căreia apelul declarat după expirarea termenului legal este considerat ca fiind formulat în termen dacă sunt îndeplinite următoarele **două condiţii**:

---

nou de la data comunicării prevăzute la alin. (1). Pentru moştenitorii incapabili, cei cu capacitate restrânsă sau dispăruţi ori în caz de moştenire vacantă, termenul va curge din ziua în care se va numi tutorele, curatorul sau administratorul provizoriu, după caz. (3) Apelul nu constituie prin el însuşi un act de acceptare a moştenirii. (4) Termenul de apel se întrerupe şi prin moartea mandatarului căruia i s-a făcut comunicarea. În acest caz se va face o nouă comunicare părţii, la domiciliul ei, iar termenul de apel va începe să curgă din nou de la această dată".

[1] De regulă, în materie de cooperare judiciară în materie penală termenul de apel este de 10 zile. Ca excepţie, în ipoteza recunoaşterii, în faza de judecată, a actului prin care s-a luat măsura supravegherii, art. 197 alin. (4) din Legea nr. 302/2004, republicată, prevede că hotărârea poate fi atacată cu apel, *în termen de 5 zile de la pronunţare ori de la comunicare, după caz*, de către persoana supravegheată sau de orice persoană interesată, dacă prin recunoaşterea actului prin care statul emitent a luat măsura de supraveghere s-a adus o vătămare a intereselor sale legitime.

1. instanţa de apel reţine că întârzierea s-a datorat *unei* ***cauze temeinice de împiedicare*** constând într-o imposibilitate neimputabilă procurorului, persoanei vătămate sau părţii de exercitare a căii de atac (de pildă, un caz de forţă majoră, un caz fortuit, o inundaţie ce calamitează o anume regiune[1], făcând imposibilă deplasarea în vederea declarării căii de atac sau orice altă cauză care a atras imposibilitatea formulării căii de atac, care în alte condiţii ar fi putut fi declarată în termen); cauza temeinică de împiedicare trebuie dovedită de cel care solicită repunerea în termenul de apel; ***şi***

2. *cererea de apel a fost formulată* ***în cel mult 10 zile de la încetarea cauzei temeinice de împiedicare*** *a exercitării apelului* de persoana vătămată, partea civilă/ responsabilă civilmente ori de procuror; nu se poate solicita repunerea şi în acest din urmă termen, indiferent de cauza care a pus partea în imposibilitate de a declara apel;

- dispoziţiile art. 411 alin. (1) C.proc.pen. privind repunerea în termenul de apel se aplică în mod corespunzător şi în cazul celeilalte căi ordinare de atac, faţă de dispoziţiile art. 425[1] alin. (2) teza finală C.proc.pen. (de pildă, în materia contestaţiei formulate împotriva încheierii judecătorului de drepturi prin care acesta dispune luarea unei măsuri preventive); în absenţa unei dispoziţii explicite, aplicarea art. 411 alin. (1) C.proc.pen. nu poate fi extinsă în materia căilor extraordinare de atac (de pildă, în privinţa termenului de formulare a cererii de revizuire/contestaţie în anulare/ recurs în casaţie sau redeschidere a procesului penal în cazul judecăţii în lipsă) şi nici în privinţa altor căi de atac, cum ar fi plângerea împotriva soluţiei de clasare sau a contestaţiei formulate împotriva ordonanţei procurorului prin care s-a dispus luarea unei măsuri asiguratorii;

- nu este incidentă această instituţie în ipoteza în care apelul este declarat în termen, chiar dacă instanţa de executare a emis în mod nelegal mandatul de executare a pedepsei, opinând în mod eronat că hotărârea a rămas definitivă prin neapelare (de pildă, atunci când instanţa de executare a emis mandatul de executare a pedepsei închisorii prin raportare doar la data înregistrării căii de atac, iar nu a celei a depunerii la poştă prin scrisoare recomandată); în acest caz, instanţa de control judiciar trebuie să constate că apelul a fost formulat în termen şi să anuleze în cel mai scurt timp mandatul de executare a pedepsei în scopul reducerii la minimul posibil a duratei privării nelegale de libertate;

- jurisprudenţa CJUE în cauzele *Gavril Covaci* (C-216/14, hotărârea din data de 15 octombrie 2015) şi *Ianos Tranca ş.a.* (C-124/16, hotărârea din data de 22 martie 2017) prezintă relevanţă pentru instituţia repunerii în termen atunci când inculpatul care nu locuieşte în România a indicat o adresă pe teritoriul României, ori o adresă de poştă electronică sau mesagerie electronică unde să i se facă toate comunicările privind procesul penal. În această situaţie, citaţia sau comunicarea actului este consi-

---

[1] Recent, în practica judiciară *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 69 din 5 martie 2019)* s-a apreciat că nu are natura unei cauze temeinice de împiedicare de a declara apelul împrejurarea că inculpatul a fost plecat în vacanţă în Thailanda, iar şederea s-a prelungit din cauza furtunii din zonă, arătându-se că, pe de o parte, nu se poate reţine existenţa unei împrejurări de forţă majoră, iar pe de altă parte, că faţă de profesia de avocat a inculpatului, acesta avea suficiente cunoştinţe juridice relative la modalităţile de declarare a apelului, putând formula calea de atac înaintea plecării din ţară, ori prin email, sau prin scrisoare recomandată.

derată a fi efectuată la momentul în care organul judiciar comunică, actele la adresa indicată, fără a prezenta relevanță momentul la care persoana citată sau cea față de care curge termenul de formulare a căii de atac a aflat efectiv de comunicare. Tot astfel, jurisprudența instanței de la Luxembourg va fi relevantă și în cazul în care inculpatul nu a respectat obligația de a-și alege o adresă de comunicare pe teritoriul României, când potrivit art. 259 alin. (9) C.proc.pen. toate citațiile și actele procesuale față de respectiva persoană vor fi considerate comunicate de la momentul predării acestora la poștă. În toate aceste ipoteze cred că, în vederea respectării obligației de interpretare conforme a dreptului național în acord cu dreptul Uniunii Europene, trebuie acordată posibilitatea repunerii în termenul de apel a inculpatului care nu are domiciliul pe teritoriul României și căruia i s-a comunicat sentința primei instanța în vreo modalitate care pune la îndoială primirea efectivă a hotărârii.

- cererea de repunere în termen se formulează fie în cuprinsul cererii de apel, fie printr-o cerere anexată apelului, fie oral în fața instanței sesizate cu apelul; nu se poate formula numai o cerere de repunere în termenul de apel, anterior formulării declarației de apel în cauză;

- cererea de repunere în termenul de apel nu poate fi formulată în cazul care persoana față de care s-a dispus o soluție de renunțare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei sau de condamnare în lipsă a solicitat redeschiderea procesului penal formulând calea extraordinară de atac prevăzută de art. 466 și urm. C.proc.pen.;

- instanța de apel *poate dispune suspendarea executării hotărârii* atacate până la soluționarea cererii de repunere în termen;

- hotărârea penală este definitivă până la momentul în care instanța de apel admite cererea de repunere în termen, art. 551 pct. 2 lit. a) C.proc.pen. prevăzând explicit că hotărârea este definitivă la data expirării termenului de apel, când nu s-a declarat apel;

- repunerea în termenul de apel nu produce efecte *ope legis* ori prin depunerea cererii de apel prin care se solicită repunerea în termen către partea interesată, fiind nevoie de o dispoziție a instanței de apel în acest sens; dacă instanța de apel constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, va dispune, prin încheiere, repunerea în termenul de apel, caz în care calea de atac fiind considerată exercitată în termenul prevăzut de lege, sentința penală își pierde caracterul definitiv și executoriu, redevenind o hotărâre nedefinitivă[1]; instanța de apel va proceda în continuare la judecarea apelului; în situația în care judecata apelului are loc la același termen cu cea a cererii de repunere în termen, admiterea acesteia se va dispune prin decizia prin care instanța se pronunță asupra apelului, nefiind necesară întocmirea unei încheieri separate de repunere în termenul de apel;

- în situația în care se consideră că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru repunerea în termen, apelul va fi respins ca tardiv prin decizie; în acest caz, hotărârea apelată este definitivă de la data expirării termenului legal de apel, iar nu de la data pronunțării deciziei prin care apelul a fost respins ca tardiv.

---

[1] În această ipoteză se impune, atunci când este cazul, și anularea mandatului de executare a pedepsei, care nu mai poate subzista în condițiile în care, prin încheierea instanței de control judiciar de repunere în termenul de apel, hotărârea de condamnare pronunțată de prima instanță nu este definitivă.

Deși la dosarul de urmărire penală există un exemplar al rechizitoriului tradus în limba pe care inculpatul apelant o înțelege, dovadă a faptului că organul de urmărire penală a respectat dreptul la apărare al acestuia, la dosarul primei instanțe nu există nicio dovadă conform căreia minuta sau sentința ar fi fost comunicate inculpatului traduse în aceeași limbă. Or, chiar dacă aceste acte emise de autoritatea judiciară română i-au fost comunicate, în lipsa unei comunicări în traducere autorizată, dreptul la apărare al inculpatului, inclusiv posibilitatea de a exercita o cale de atac, sunt pur iluzorii, persoana acuzată neavând posibilitatea de a cunoaște efectiv atât modul în care se desfășoară procedura, cât și soluția pronunțată de instanța din România *(C.A. Ploiești, secția penală, decizia nr. 514 din 28 mai 2019, www.sintact.ro).*

Examinând cererea formulată se constată că ceea ce solicită apelantul inculpat nu este repunerea în termen, ci acesta apreciază că hotărârea primei instanțe nu a fost legal comunicată. În condițiile în care termenul de 10 zile pentru formularea apelului curge de la comunicarea minutei hotărârii primei instanțe, dacă se constată că minuta nu a fost legal comunicată, înseamnă că termenul de apel nu a început să curgă și practic nu există un termen împlinit cu privire la care partea să ceară repunerea. Instituția repunerii în termen permite înlăturarea sancțiunii decăderii din dreptul de a mai efectua un act de procedură pentru care partea a depășit termenul imperativ prevăzut de lege pentru efectuarea sa valabilă. Premisa analizării unei cereri de repunere în termen este aceea a valabilității actului de procedură de care legea leagă începutul termenului pentru a cărui nerespectare intervine sancțiunea decăderii. Nevalabilitatea actului de procedură al comunicării este incompatibilă cu dispozițiile art. 411 C.proc.pen., pentru că, dacă actul de procedură al comunicării este lovit de nulitate, rezultă că acesta nu are aptitudinea de a declanșa în mod valabil curgerea termenului de declarare a apelului, consecința fiind că partea este în termenul legal de formulare a apelului în absența unei comunicări valabile a minutei hotărârii primei instanțe *(C.A. București, secția I penală, decizia nr. 1696 din 20 decembrie 2019, în Cpp Ad. 3, p. 224).*

Din biletul de ieșire din spital, depus la dosarul cauzei, rezultă că inculpatul a fost *internat în procedură de urgență* în data de 22 aprilie 2014 *și a fost externat* la data de 30 aprilie 2014, ceea ce constituie o cauză temeinică de împiedicare în sensul art. 411 C.proc.pen. Cum calea de atac a fost promovată la data de 12 mai 2014 (ultima zi fiind data de 11 mai 2014, care a fost o zi de duminică, zi nelucrătoare), a rezultat că inculpatul a exercitat calea de atac în condițiile art. 411 C.proc.pen., astfel că cererea sa de repunere în termenul de apel a fost admisă ca fondată *(C.A. Cluj, secția penală și de minori, decizia nr. 606/2014, în Buletinul Jurisprudenței – Repertoriu anual 2014, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 747).*

Este neîntemeiată cererea de repunere în termen, cerere motivată de inculpat prin aceea că a fost plecat în vacanță în Thailanda și i s-a prelungit vacanța datorită furtunii din zonă, în condițiile în care, împrejurarea menționată

nu poate avea în niciun caz semnificaţia unei „cauze temeinice de împiedicare" a declarării apelului în termenul legal, neaflându-se în situaţia forţei majore sau a unei alte cauze care l-ar fi pus în situaţia de a nu putea acţiona. Mai mult decât atât, Înalta Curte are în vedere şi profesia inculpatului, aceea de avocat, ceea ce presupune cunoştinţe juridice cu privire la declararea unei căi de atac, precum şi faptul că avea posibilitatea să formuleze calea de atac a apelului înainte de a pleca în vacanţă (respectiv până la data de 26.12.2018), precum şi faptul că avea posibilitatea să declare apel şi prin poşta electronică, prin email, prin scrisoare recomandată etc., nefiind necesară prezentarea la sediul instanţei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 68 din 5 martie 2019, www.scj.ro).*

Curtea constată că în cauză nu se poate reţine existenţa unei cauze temeinice de împiedicare a exercitării apelului în termen, neimputabile inculpatului în condiţiile în care acesta şi-a încălcat obligaţiile prevăzute de lege de a comunica organelor judiciare adresa unde locuieşte efectiv, iar comunicarea copiei minutei sentinţei de condamnare a fost realizată în mod legal chiar la adresa indicată personal de inculpat *(C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 496/2015, nepublicată).*

Prima condiţie de fond care poate face admisibilă cererea de repunere în termen (existenţa unei cauze temeinice de împiedicare) nu este îndeplinită, întrucât aspectele prezentate de inculpat privind lipsa sa din ţară nu pot fi apreciate ca având natura unor cauze temeinice de împiedicare a declarării apelului în termen, atât timp cât inculpatul nu a făcut dovada că există o imprejurare obiectivă care l-a împiedicat să se întoarcă în ţară în vederea exercitării apelului, acesta fiind arestat în Grecia după aproape 3 luni de la data comunicării hotărârii. Şi în situaţia în care s-ar considera că absenţa inculpatului din ţară echivalează cu o cauză temeinică de împiedicare care să justifice întârzierea formulării cererii de apel, nu este îndeplinită cea de-a doua condiţie referitoare la data până la care trebuie făcută cererea de apel, în legătură cu care solicită repunerea în termen. Astfel, art. 411 alin. (1) C.proc.pen. prevede un termen maxim de 10 zile de la încetarea cauzei de împiedicare pentru declararea apelului şi solicitarea repunerii în termen, care însă a expirat în cauză, având în vedere că de la data arestării în vederea predării în baza mandatului european de arestare emis pentru executarea pedepsei dispuse prin sentinţa penală apelată nu a existat niciun impediment pentru ca inculpatul să declare apelul. De la această dată instanţa de control judiciar are obligaţia de a calcula termenul de 10 zile prevăzut de art. 411 alin. (1) C.proc.pen. Culpa inculpatului în exercitarea apelului cu nerespectarea dispoziţiilor art. 410 C.proc.pen. îndrituieşte instanţa de apel să constate că cele două condiţii de fond nu sunt îndeplinite şi, prin urmare, cererea de repunere în termen se va respinge ca neîntemeiată. În această situaţie, apelul declarat de inculpat este tardiv *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 842/A din 27 iunie 2014, nepublicată).*

Prima instanţă a consemnat greşit în condica de şedinţă soluţia pronunţată. În aceste condiţii, inculpatul a fost în imposibilitate de a ataca hotărârea primei instanţe de judecată înăuntrul termenului de apel, întrucât, fără nicio culpă, nu a cunoscut această soluţie decât după expirarea termenului de apel. Prin

urmare, este îndeplinită condiţia existenţei unei cauze temeinice de împiedicare a depunerii apelului în termen pretinsă de instituţia repunerii în termen *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 531/1997, în C.P.J.P. 1997, p. 28).*

La dosarul cauzei se află referatul întocmit de grefierul de şedinţă care arată că din eroare a înregistrat în sistemul Ecris soluţia pronunţată de instanţa de judecată într-o altă cauză privind alte părţi. Această împrejurare coroborată cu susţinerea apelantei, potrivit căreia nu a avut cunoştinţă de soluţia pronunţată de instanţa de judecată, la interogarea dosarului său văzând că este vorba de o altă persoană şi neavând nicio dovadă că a fost corectă comunicarea făcută reprezentantului legal prin agentul procedural, Curtea apreciază că această împrejurare se circumscrie unei cauze temeinice de împiedicare, reprezentantul legal al apelantei neluând la cunoştinţă de soluţia pronunţată de instanţa de judecată cu privire la cauza sa *(C.A. Ploieşti, secţia penală, decizia nr. 792 din 24 septembrie 2019, www.sintact.ro).*

Declararea apelului de către inculpat, cetăţean străin, după expirarea termenului prevăzut de lege, cu motivarea că, necunoscând limba română şi neştiind că există cale de atac împotriva hotărârii, nu justifică repunerea în termenul de apel a inculpatului, de vreme ce, la judecată, a fost asistat de apărător şi de interpret *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 858/2003, www.legalis.ro).*

Comunicarea hotărârii reprezintă o furnizare oficială de informaţii procedurale către părţi, care conturează existenţa şi conţinutul normelor juridice aplicabile în cazul determinat pentru exercitarea căii de atac. Eroarea comisă de instanţă prin comunicarea hotărârii cu menţiunea greşită a posibilităţii declarării apelului în termen de 15 zile, deşi nu poate modifica dispoziţiile prevăzute de legea de procedură penală, prin natura acesteia şi a emitentului ei, este de natură să-l determine pe inculpat să acţioneze contrar intereselor sale juridice, astfel încât constituie o cauză temeinică de împiedicare în exercitarea căii de atac *(C.A. Suceava, secţia penală şi pentru cauze cu minori, decizia nr. 20/2010, în B.J. C.A. Suceava 2010).*

4.3. Imposibilitatea formulării apelului peste termen

- potrivit Codului de procedură penală, nu mai este posibilă formularea apelului peste termen de partea care nu a solicitat judecata în lipsă şi care a absentat *atât* la *toate* termenele de judecată, *cât şi* la pronunţare (indiferent de motivul absenţei), putând fi utilizată doar calea extraordinară de atac prevăzută de art. 466 şi urm. C.proc.pen. a redeschiderii procesului penal în cazul judecării în lipsă a persoanei condamnate, respectiv a celei faţă de care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei sau amânarea aplicării pedepsei.

4.4. Procedura de declarare a apelului

- potrivit Codului de procedură penală, procurorul şi oricare dintre părţile prezente la pronunţarea hotărârii nu mai pot declara apel şi oral în şedinţa în care s-a

pronunţat hotărârea, noua codificare instaurând obligativitatea caracterului scris al cererii de apel[1];

- apelul se declară ***numai prin cerere scrisă***, care trebuie să conţină următoarele:

a) numărul dosarului, data şi numărul sentinţei sau încheierii atacate;

b) denumirea instanţei care a pronunţat hotărârea atacată;

c) numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea şi domiciliul, reşedinţa sau locuinţa, precum şi semnătura persoanei care declară apelul.

Semnarea de către inculpatul aflat în stare de deţinere a dovezii de primire a dispozitivului hotărârii cu menţiunea „fac apel" echivalează cu declararea în termen a apelului, întrucât dovada de primire cuprinde toate datele necesare identificării cauzei, precum şi datele personale ale inculpatului, iar din menţiunea făcută sub semnătură de inculpat rezultă manifestarea de voinţă a acestuia de a face apel *(C.A. Suceava, secţia penală, decizia nr. 32/2004, în M.L. Pamfil, C. Movileanu, C.A. Munteanu, Apelul în procesul penal, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008, p. 7)*.

- pentru persoana care nu poate să semneze, cererea va fi atestată de un grefier de la instanţa a cărei hotărâre se atacă sau de avocat; spre deosebire de vechea reglementare, potrivit Codului de procedură penală, în această ipoteză cererea de apel nu mai poate fi atestată şi de primarul sau secretarul consiliului local ori de funcţionarul desemnat de aceştia, din localitatea unde domiciliază;

- cererea de apel nesemnată ori neatestată poate fi confirmată în instanţă de parte ori de reprezentantul ei la primul termen de judecată cu procedura legal îndeplinită;

- cererea de apel se depune la instanţa a cărei hotărâre se atacă;

- persoana care se află în stare de deţinere poate depune cererea de apel şi la administraţia locului de deţinere care o va înainta de îndată instanţei a cărei hotărâre este atacată; data declarării apelului va fi data la care cererea a fost înregistrată la administraţia locului de deţinere, indiferent de data la care cererea de apel a fost primită şi înregistrată la instanţa de judecată; în cazul în care nu este dovedită existenţa unui abuz al administraţiei locului de deţinere cu privire la înregistrarea cererii de apel, data pe care apelantul a trecut-o pe cererea de apel nu prezintă nicio relevanţă juridică.

În cazul inculpatului arestat preventiv, administraţia locului de deţinere trebuie să ateste data declaraţiei de apel menţionată de inculpat; dacă acesta nu menţionează data, administraţia trebuie să dea declaraţiei de apel dată certă. În lipsa datei certe de declarare a apelului de către inculpatul arestat preventiv, stabilită în modul arătat, apelul nu poate fi respins ca tardiv, data înregistrării declaraţiei trimise de locul de deţinere la instanţă fiind irelevantă *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 2926/1999, www.legalis.ro)*.

---

[1] Dispoziţiile art. 412 C.proc.pen. stipulează numai forma scrisă a declarării apelului, în noua codificare nefiind preluate prevederile art. 366 alin. (4) C.proc.pen. din 1968 în temeiul cărora apelul putea fi declarat şi oral.

Faptul că parchetul a indicat în declaraţia de apel doar numele unui inculpat şi că a indicat numele celorlalţi inculpaţi doar în cuprinsul motivelor de apel face ca apelul său să fie tardiv faţă de aceşti din urmă inculpaţi *(C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 513/2010, în Revista Română de Jurisprudenţă nr. 1/2011).*

4.5. Motivarea apelului

- motivele de apel se formulează în scris, prin cererea de apel sau printr-un memoriu separat, care trebuie să fie depus la instanţa de apel cel mai târziu până în ziua judecaţii; motivele de apel se pot formula şi oral în ziua judecaţii;

- deşi art. 412 alin. (4) C.proc.pen. prevede că apelul *se motivează* în scris, arătându-se motivele de fapt şi de drept pe care se întemeiază, părând să instituie caracterul obligatoriu al motivării apelului, Codul de procedură penală nu prevede vreo sancţiune procesuală pentru situaţia în care apelul nu este motivat în scris, ci numai oral, şi nici posibilitatea limitării efectului devolutiv al acestuia, instanţa de apel fiind obligată potrivit art. 417 alin. (2) C.proc.pen. să examineze cauza sub toate aspectele de fapt şi de drept;

- procurorul are obligaţia de a motiva în scris apelul în termen de 10 zile de la primirea dosarului trimis de către instanţă dacă în cauză sunt inculpaţi arestaţi, respectiv în termen de 20 de zile în celelalte cauze.

§5. Renunţarea la apel

- este actul de dispoziţie prin care o parte sau persoana vătămată, ***după pronunţarea*** unei hotărâri judecătoreşti ***şi înainte de expirarea*** termenului în care poate fi exercitată calea apelului, declară *expres* că nu va formula apel;

- până la data la care poate fi declarat apelul, persoana vătămată sau partea poate reveni asupra declaraţiei de renunţare şi exercita calea de atac, însă numai în ceea ce priveşte latura penală a cauzei; pe cale de consecinţă, renunţarea la apel este definitivă sub aspectul laturii civile de la data renunţării;

- după expirarea termenului în care poate fi formulat apelul, persoana vătămată sau partea nu mai poate reveni asupra declaraţiei de renunţare şi exercita calea de atac pe latură penală, sub sancţiunea respingerii apelului astfel declarat ca tardiv;

- renunţarea la apel şi revenirea asupra renunţării se pot face personal sau prin mandatar special;

- chiar dacă legea nu prevede expres, consider că şi procurorul sau ceilalţi titulari ai dreptului la apel pot uza de instituţia renunţării la apel;

- în cazul renunţării la apel, hotărârea devine definitivă pe latură civilă la data renunţării, iar pe latură penală la data expirării termenului în care poate fi declarat apelul.

§6. Retragerea apelului

- este actul de dispoziţie prin care persoana vătămată, partea sau ceilalţi titulari ai apelului pot retrage apelul declarat; asupra declaraţiei scrise sau orale de retragere nu se mai poate reveni, retragerea apelului fiind, aşadar, *irevocabilă*;

Legea nu prevede posibilitatea revenirii asupra retragerii apelului, o atare posibilitate existând numai în cazul renunţării la apel. Ca urmare, s-a luat act de retragerea căii de atac, cererea de revenire asupra retragerii fiind respinsă ca inadmisibilă *(C.S.J. secţia penală, decizia nr. 7 din 12 ianuarie 1999, www.legalis.ro).*

- retragerea apelului se face de persoana vătămată sau de parte, personal sau prin mandatar special, şi poate fi totală sau numai cu privire la una dintre laturile hotărârii atacate (penală sau civilă); în cauzele în care asistenţa juridică este obligatorie, nu este necesară prezenţa sau consimţământul avocatului persoanei vătămate sau al părţii, pentru ca aceasta să îşi retragă în mod legal calea de atac;

- dacă partea se află în stare de deţinere, retragerea apelului se poate face printr-o declaraţie atestată sau consemnată într-un proces-verbal de către conducerea locului de deţinere;

Pentru termenul de judecată din 23 septembrie 2014, apelantul contestator a depus prin serviciul de registratură un înscris prin care învedera instanţei că îşi retrage apelul declarat. Aşa fiind, având în vedere dispoziţiile art. 415 C.proc.pen., potrivit cărora până la închiderea dezbaterilor la instanţa de apel, oricare dintre părţi îşi poate retrage apelul declarat în condiţiile arătate în textul de lege menţionat, constatând îndeplinite cerinţele respective, Înalta Curte urmează a lua act de voinţa apelantului contestator, valabil exprimată, de retragere a apelului *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 276/A din 23 septembrie 2014).*

- reprezentanţii legali pot retrage apelul cu respectarea, în ceea ce priveşte latura civilă, a condiţiilor prevăzute de legea civilă (de pildă, fiind un act de dispoziţie, este necesară încuviinţarea autorităţii tutelare);

- în situaţia în care apelul a fost declarat de un substituit procesual, retragerea căii de atac poate fi făcută numai de parte, personal sau prin mandatar special (care poate fi inclusiv substituitul procesual);

- inculpatul minor (chiar asistat de reprezentantul legal) *nu poate retrage* apelul declarat personal sau de reprezentantul său legal;

- apelul declarat de procuror poate fi retras de procurorul ierarhic superior (prim-procurorul, procurorul general sau procurorul-şef al parchetului ierarhic superior; procurorii din cadrul parchetului ierarhic superior care funcţionează în secţia judiciară a parchetului nu sunt procurori ierarhici superiori celui de la parchetul inferior care a declarat calea de atac);

- potrivit art. 415 alin. (4) C.proc.pen., partea care nu a declarat calea de atac, *dar în favoarea căreia a fost declarat apelul parchetului* poate să-şi însuşească apelul

procurorului, dacă este retras; această ipoteză este incidentă numai atunci când sunt întrunite următoarele ***condiții***:

a) apelantul să fi avut calitatea de parte procesuală în cauza în care s-a pronunțat sentința apelată de parchet;

b) partea care invocă dispoziția legală să nu fi formulat apel în cauză, deoarece numai în aceste împrejurări își poate însuși criticile favorabile formulate de parchet împotriva soluției primei instanțe; dacă partea a formulat apel în cauză, nu vor fi incidente dispozițiile art. 415 alin. (4) C.proc.pen., partea putând susține în propria cale de atac criticile formulate de parchet, chiar dacă Ministerul Public și-a retras calea de atac;

c) motivul de apel sau toate motivele de apel formulate de parchet să fie exclusiv în favoarea părții care dorește să își însușească apelul; prin urmare, art. 415 alin. (4) C.proc.pen. nu este incident atunci când apelul parchetului conține atât critici ale sentinței primei instanțe care sunt în favoarea părții, cât și critici în defavoarea acesteia;

- restrângerea de către procuror a motivelor de apel nu echivalează cu o retragere a apelului declarat, instanța având în continuare de soluționat calea de atac a parchetului;

- declarația de retragere a apelului se poate face fie la instanța a cărei hotărâre se atacă, fie la instanța de apel până la închiderea dezbaterilor în fața acestei din urmă instanțe, care urmează a lua act prin hotărâre de retragerea căii de atac;

- dacă cererea prin care se arată că apelantul a decis să își retragă apelul este depusă la instanța a cărei hotărâre a fost atacată, aceasta o va înainta la instanța de control judiciar care va lua act prin decizie de retragere a apelului; prima instanță nu are competența funcțională de a lua act de retragerea apelului;

- potrivit art. 551 pct. 2 lit. b) și 3 C.proc.pen. hotărârea devine definitivă la data expirării termenului de apel, dacă retragerea intervine în cursul acestui termen, respectiv la data formulării declarației de retragere, în situația în care aceasta intervine după expirarea termenului de apel; prin urmare, în termenul de apel se poate reveni asupra retragerii și formula din nou cale de atac.

Față de dispozițiile Codului de procedură penală potrivit cărora retragerea trebuie să fie făcută personal de parte sau prin mandatar special, se impune ca instanța să verifice identitatea persoanei care a formulat cererea de retragere, așa încât nu va putea să ia act de retragerea căii de atac numai pe baza unei simple cereri expediate prin poștă *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 978/2000, în C.P.J.P. 2000, p. 403)*.

§7. Efectele exercitării căii de atac a apelului

7.1. Efectul suspensiv al apelului

- este consecința juridică pe care o produce exercitarea căii ordinare de atac a apelului în termen, constând în suspendarea *ope legis* a executării hotărârii împotriva căreia a fost declarat în mod legal apelul cu privire la persoana care l-a declarat și în funcție de calitatea sa procesuală;

- efectul suspensiv îşi produce consecinţele în cazul în care apelul declarat este admisibil, exercitat în cazurile, termenele şi condiţiile prevăzute de lege şi nu există vreo prevedere legală care să dispună altfel (de pildă, dispoziţia de punere de îndată în libertate a inculpatului ca urmare a încetării de drept a măsurii arestării preventive prin dispunerea de prima instanţă a achitării sunt executorii; deopotrivă, sunt executorii şi dispoziţiile referitoare la luarea măsurilor asigurătorii şi restituirea lucrurilor);

- dacă apelul nu a fost declarat în termen, efectul suspensiv nu operează de drept odată cu repunerea în termenul de apel, fiind lăsat de art. 411 alin. (3) C.proc.pen. la aprecierea instanţei de judecată;

În conformitate cu prevederile art. 397 alin. (4) C.proc.pen., dispoziţiile cuprinse în sentinţa nedefinitivă pronunţată în primă instanţă privind luarea măsurilor asigurătorii sunt executorii, prevederile art. 397 alin. (4) C.proc.pen. constituind o excepţie de la efectul suspensiv al apelului, reglementată de legiuitor în temeiul art. 416 teza finală C.proc.pen. În consecinţă, în raport cu prevederile art. 397 alin. (4) şi ale art. 416 teza finală C.proc.pen., cazul de contestaţie la executare prevăzut în art. 598 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., referitor la punerea în executare a unei hotărâri nedefinitive, nu este incident în ipoteza punerii în executare a dispoziţiilor cuprinse în sentinţă privind luarea măsurilor asigurătorii, chiar dacă sentinţa nu este definitivă, întrucât aceste dispoziţii sunt executorii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 575 din 15 iunie 2018, www.scj.ro).*

7.2. Efectul devolutiv al apelului

- este consecinţa juridică pe care o produce exercitarea căii ordinare de atac a apelului, ce constă în judecarea din nou a cauzei de către instanţa de apel; astfel, cauza *este transmisă*[1] de la instanţa care a pronunţat sentinţa la cea care va judeca apelul;

- apelul are, în principiu, efect integral devolutiv, constând într-o nouă judecare a cauzei sub toate aspectele de fapt şi de drept care au format obiectul judecăţii în faţa primei instanţe, în scopul verificării legalităţii şi temeiniciei sentinţei;

- efectul devolutiv este *limitat la persoana care a declarat calea ordinară de atac* (vizează situaţia personală a titularului apelului; de pildă, un inculpat nu poate apela sentinţa pentru desfăşurarea judecăţii în primă instanţă fără a fi legal îndeplinită procedura de citare cu persoana vătămată) *sau la persoana la care declaraţia de apel se referă* (de pildă, apelul declarat de procuror prin care este criticată netemeinicia sentinţei numai sub aspectul achitării unora dintre inculpaţi, nu şi sub aspectul soluţiei de condamnare a celorlalţi); *o altă limită a efectului devolutiv este dată de calitatea pe care o are apelantul în procesul penal*, în raport cu care se poate aprecia dacă sunt devoluate în faţa instanţei de control judiciar ambele laturi ale procesului penal ori numai una dintre acestea;

- de asemenea, apelantul poate să restrângă limitele devolutive ale apelului numai cu privire la unele fapte sau la unele chestiuni de drept ale cauzei ori numai cu privire la una dintre laturile procesului penal, cu referire la care apreciază că a fost dispusă o

[1] Termenul *devolutiv* provine din latinescul *devolvere*, care înseamnă *a transmite.*

soluţie nelegală sau netemeinică (de pildă, inculpatul condamnat poate arăta că înţelege să atace numai la soluţia dispusă prin sentinţă pe latura civilă a procesului penal) ori numai cu privire la anumite persoane (de pildă, apelul declarat de parchet numai cu privire la soluţia pronunţată de prima instanţă cu privire la unii dintre inculpaţii din cauză; trebuie menţionat că în acest caz, prin criticile formulate în motivele de apel depuse după expirarea termenului de declarare a căii de atac, parchetul nu poate extinde cadrul devoluţiei prin referirea şi la alţi inculpaţi sau părţi responsabile civilmente, decât cele indicate în declaraţia de apel);

- faţă de dispoziţiile art. 417 C.proc.pen. efectul devolutiv al apelului poate fi limitat *prin declaraţia de apel*, iar nu prin motivele de apel;

- dacă judecata în primă instanţă s-a desfăşurat potrivit procedurii abreviate în cazul recunoaşterii învinuirii, aplicarea regulilor de drept comun în cazul apelului nu poate conduce, în considerarea efectului devolutiv, la contestarea faptelor recunoscute sau a credibilităţii probelor administrate în cursul urmăririi penale în scopul obţinerii unei soluţii de achitare în temeiul art. 16 alin. (1) lit. a), b) teza a II-a sau c) C.proc.pen.; astfel, în absenţa dovedirii unui viciu de consimţământ, inculpatul nu poate reveni asupra opţiunii sale cu privire la desfăşurarea procedurii; în aceste condiţii, inculpatul poate critica în calea de atac a apelului încadrarea juridică, individualizarea tratamentului sancţionator, competenţa sau poate invoca alte impedimente la exercitarea acţiunii penale (de pildă, intervenţia unei legi de dezincriminare);

- efectul devolutiv al apelului este limitat şi de aplicarea efectului *non reformatio in peius* (de pildă, în cazul în care apelul a fost declarat în cauză doar de inculpat, chiar dacă instanţa de control judiciar constată că în mod nelegal prima instanţă a admis judecata potrivit procedurii abreviate, în cazul recunoaşterii învinuiri nu poate dispune trimiterea cauzei spre rejudecare faţă de efectele *non reformatio in peius*);

- efectul devolutiv îşi produce consecinţele în situaţia în care calea ordinară de atac declarată este admisibilă şi a fost exercitată în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege;

- în limitele în care cauza a fost devoluată, instanţa de apel trebuie să procedeze la verificarea legalităţii şi temeiniciei hotărârii primei instanţe sub toate aspectele de fapt şi de drept, nu doar strict prin raportare la motivele invocate de apelant; trebuie totuşi avut în vedere că acest efect nu impune instanţei de apel obligaţia de a proceda la administrarea întregului probatoriu pentru prima oară în apel şi nici de a se pronunţa cu privire la împrejurările esenţiale de fapt şi de drept ale cauzei pe care prima instanţă nu le-a antamat, în toate aceste ipoteze putând surveni o încălcare a dreptului la dublul grad de jurisdicţie;

- dacă procurorul nu a limitat prin declaraţia de apel efectul devolutiv al căii de atac, instanţa de apel nu trebuie să se limiteze la motivele de apel invocate de parchet, având obligaţia de a analiza cauza sub toate aspectele de fapt şi de drept; în ipoteza în care alături de acţiunea penală în cauză a fost exercitată de persoana prejudiciată şi o acţiune civilă şi numai procurorul a exercitat calea de atac, trebuie avute în vedere limitele în care acesta poate critica hotărârea în latura civilă (doar nelegalitatea hotărârii atacate);

Declaraţia de apel a Parchetului se referă strict la inculpatul A., aşa încât motivele de apel pot fi cenzurate de instanţă doar în ceea ce-l priveşte pe acest inculpat. Împrejurarea că în motivele scrise ale Parchetului se face referire şi la inculpaţii D., E. şi J. nu poate constitui un temei justificat pentru îndreptarea pretinselor nelegalităţi menţionate de reprezentantul Ministerului Public cu ocazia dezbaterilor din prezenta cauză, care ar conduce la majorarea pedepselor aplicate şi la schimbarea modalităţii de executare a acestora, întrucât s-ar încălca dispoziţiile art. 418 şi art. 419 C.proc.pen., prin agravarea situaţiei acestor inculpaţi *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 131/A/2016, www.scj.ro)*.

Persoanele la care se referă calea de atac trebuind nominalizate, explicit, în declaraţia de apel. De altfel, se observă că inculpatul F. nu este menţionat în declaraţia de apel a Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Piteşti. Or, declaraţia de apel, iar nu motivele de apel depuse ulterior (la o dată care ar depăşi termenul legal pentru declararea căii de atac), faţă de inculpatul care nu este menţionat în declaraţia de apel, constituie actul de sesizare a instanţei, în raport cu care se devoluează judecata în această fază procesuală. Aşadar, Ministerul Public poate indica, în motivele de apel, şi alte părţi cu privire la care exercită calea de atac numai în situaţia în care motivele au fost depuse înăuntrul termenului de apel, ceea ce nu este cazul în speţa dedusă judecăţii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 186/A din 25 mai 2017, www.scj.ro)*.

Apelul se judecă numai cu privire la persoana care l-a declarat şi la persoana la care se referă declaraţia de apel şi numai în raport de calitatea pe care apelantul o are în proces. Doar în cadrul acestor limite se examinează cauza sub toate aspectele de fapt şi de drept, deci în cadrul apelului declarat de parchet şi referitor doar la inculpat nu se pot nici la cerere, nici din oficiu extinde efectele limitelor legale ale apelului prin modificarea declaraţiei de apel a parchetului pentru ca această declaraţie să o vizeze şi pe persoana vătămată. În consecinţă, nu pot fi primite concluziile procurorului de şedinţă care a achiesat la concluziile apărătorului persoanei vătămate (lipsite de capacitate de exerciţiu) căreia nu i-a fost desemnat un avocat din oficiu în faţa primei instanţe, deşi asistenţa juridică era obligatorie *(C.A. Cluj, secţia penală şi de minori, decizia nr. 296/A din 4 aprilie 2014, în Buletinul Jurisprudenţei – Repertoriu anual 2014, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, p. 754)*.

Efectul devolutiv al apelului limitează examinarea cauzei în apel numai la acele dispoziţii ce se referă la persoana care a declarat apelul sau la care apelul se referă; instanţa are posibilitatea să examineze cauza prin extindere şi să hotărască şi cu privire la celelalte părţi numai dacă astfel nu se aduce o agravare a situaţiei acestora. Dacă apelul declarat de parchet în defavoarea unuia dintre inculpaţi este limitat la situaţia acestui inculpat, situaţia celorlalţi inculpaţi nu mai poate fi pusă în discuţie pentru a obţine o agravare a situaţiei lor. Atâta vreme cât, în speţă, apelul – în defavoare – al procurorului s-a referit în mod explicit numai la unul din inculpaţi, achitat de prima instanţă, în mod greşit instanţa de apel a luat act de declaraţia orală făcută de procurorul de şedinţă, după expirarea termenului

de apel, că extinde apelul cu privire la un coinculpat condamnat, cerând majorarea pedepsei, şi, ca urmare, a aplicat acestuia o pedeapsă mai grea *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 725/1997, în C.P.J.P. 1997, p. 29).*

Curtea constată că dispoziţiile art. 417 C.proc.pen. reglementează efectul devolutiv al apelului, acesta fiind limitat la persoana care l-a declarat şi la persoana la care se referă, raportat la calităţile pe care acestea le au în procesul penal. Pe de altă parte, însă, apelul declarat de către procuror, fără rezerve, are efect devolutiv integral, atât *in rem*, cât şi *in personam*, instanţa având posibilitatea şi obligaţia de a examina întreaga cauză, indiferent dacă în urma acestui examen situaţia părţilor se va înrăutăţi (*reformatio in peius*) sau se va uşura (*reformatio in melius*). Aceasta este situaţia în prezenta cauză, în condiţiile în care apelul declarat de către Parchet îi vizează în mod expres pe toţi cei patru inculpaţi şi toate infracţiunile reţinute în sarcina acestora. În continuare, din chiar motivarea apelului rezultă că, deşi criticile aduse au fost limitate la un singur aspect al cauzei [modalitatea de calcul a sporului şi pedepsei rezultante aplicate în baza art. 39 alin. (1) lit. b) C.pen.], calea de atac nu a fost exercitată în favoarea sau în defavoarea vreunui inculpat, ci s-a solicitat în mod expres doar pronunţarea unei hotărâri legale şi temeinice. Pe de altă parte, trebuie reţinut că în conformitate cu dispoziţiile art. 417 alin. (2) C.proc.pen., instanţele de apel nu sunt limitate la a analiza exclusiv cererile apelantului nici în situaţia în care titularul căii de atac este o parte în procesul penal; din contră, cu respectarea limitărilor prevăzute de alin. (1), instanţa este obligată să examineze cauza sub toate aspectele de fapt şi de drept. Cu atât mai mult, această obligaţie incumbă instanţelor atunci când apelul a fost formulat de către Ministerul Public, instituţie ce urmăreşte tocmai asigurarea respectării legii *(C.A. Suceava, secţia penală, decizia nr. 1011 din 9 decembrie 2015, nepublicată).*

7.3. Efectul extensiv al apelului

- este consecinţa juridică pe care o produce exercitarea căii ordinare de atac a apelului, ce constă în *obligaţia* instanţei de apel de a analiza calea de atac prin extinderea limitelor devolutive ale căii de atac şi cu privire la părţile care nu au declarat apel ori la care acesta nu se referă, fără a putea să le creeze acestora o situaţie mai grea, când într-o cauză sunt mai multe părţi având aceeaşi calitate[1];

---

[1] În această privinţă, în doctrină (*V. Papadopol, C. Turianu*, Apelul penal, Ed. Casa de editură şi presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1994, p. 176-177) s-a arătat că „din moment ce însuşi exerciţiul căii de atac, iar nu efectul acesteia poate profita inculpaţilor care nu au atacat hotărârea – ceea ce înseamnă că examinând apelul declarat de unul din ei instanţa superioară este obligată să examineze întreaga cauză, ca şi cum apelul ar fi fost declarat de toţi inculpaţii în proces – nicio distincţie nu mai poate fi făcută între situaţia inculpatului care a atacat hotărârea şi a celui care nu a uzat de calea de atac, sub aspectul temeiurilor care ar putea duce la modificarea sentinţei şi la adoptarea unei soluţii mai avantajoase pentru amândoi. Cu alte cuvinte – generalizând – atât timp cât hotărârea nu a rămas definitivă faţă de unul dintre inculpaţi, ca urmare a apelului declarat de către acesta, apariţia unui temei de admitere a căii de atac după expirarea termenului de apel pentru celălalt inculpat, oricare ar fi acest temei, trebuie să profite ambilor inculpaţi".

- invocarea efectului extensiv se poate realiza numai în favoarea persoanelor care fac parte din acelaşi grup procesual [de pildă, apelul părţii responsabile civilmente poate fi extins sub aspectul laturii civile şi în favoarea inculpatului; tot astfel, apelul unui coinculpat prin care se ajunge la schimbarea încadrării juridice în una mai uşoară îi va profita şi coinculpatului (participant la comiterea faptei cu apelantul), chiar dacă acesta nu urmă nu a declarat apel[1]);

- efectul extensiv îşi produce consecinţele în situaţia în care calea ordinară de atac declarată este admisibilă şi a fost exercitată în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege; pe cale de consecinţă, nu se poate proceda la extinderea efectelor apelului tardiv sau inadmisibil;

- dacă apelul este declarat de procuror în defavoarea unui inculpat, nu se poate recurge la extinderea apelului şi cu privire la ceilalţi inculpaţi în cazul în care ar atrage agravarea situaţiei acestora; tot astfel, apelul declarat de partea civilă nu poate fi extins în privinţa inculpatului, aceste părţi având interese contrarii şi nefăcând parte din acelaşi grup procesual.

Instanţă judecă apelul cu privire la persoana care l-a declarat şi la persoana la care se referă declaraţia de apel. Ca atare, prevederile Codului de procedură penală, potrivit cărora judecarea apelului se face cu citarea părţilor, trebuie înţelese în sensul că se citează persoanele care au calitatea de părţi în procesul ajuns în faza de apel; cele care, nedeclarând apel şi nefiind vizate de declaraţia de apel, nu mai sunt părţi în această fază procesuală. În consecinţă, dacă instanţa extinde efectele apelului cu privire la alte persoane acestea nu trebuie citate, soluţia adoptându-se în lipsa lor *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 658/2002, www.legalis.ro)*.

Efectul extensiv poate fi examinat în mai multe modalităţi în raport cu limitele ce i se atribuie. Efectul extensiv, lărgind devoluarea cauzei peste limitele permise de lege, în favoarea celor ce nu au declarat apel sau la care nu se referă apelul declarat, implică aşadar, existenţa unei cauze cu mai mulţi inculpaţi sau cu mai multe părţi civile, şi părţi responsabile civilmente, dintre care numai unele părţi au declarat apel sau apelul declarat se referă numai la unele dintre ele (*G.Gr. Theodoru*, Teoria şi practica recursului penal, Ed. Junimea, Iaşi, 2002, p. 207). Justificarea efectului extensiv nu este fundamentată, în principal, pe „apartenenţa la acelaşi grup procesual" ori pe „indivizibilitatea de situaţie", ci mai ales pe necesitatea efectuării de către instanţa de apel a unui control integral al legalităţii şi temeiniciei întregii activităţi de judecată şi de a restabili legalitatea în sensul aplicării corecte a legii substanţiale. Verificarea

[1] Ca urmare a extinderii efectelor apelului şi cu privire la inculpatul care nu declarase calea de atac şi a reţinerii în favoarea acestuia a unei încadrări juridice mai favorabile, instanţa de control judiciar va proceda la individualizarea pedepsei în raport de noua încadrare juridică, putând lua act de manifestarea de voinţă a inculpatului care nu a declarat apel, exprimată pe parcursul judecăţii cauzei în calea de atac, de a presta o muncă neremunerată în folosul comunităţii şi, pe cale de consecinţă, dacă sunt îndeplinite şi celelalte cerinţe legale, se poate dispune amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei.

instanței de apel poartă, deci, asupra tuturor aspectelor desprinse din întreaga desfășurare procesuală – bineînțeles, în limitele prevăzute în art. 362 și 371 C.proc.pen. din 1968 (art. 409-416 C.proc.pen.) – și niciun impediment procesual nu poate sta împotriva stabilirii adevărului și restabilirii legalității. Îndeplinirea acestor deziderate ale procesului penal este limitată doar la faptul că efectul extensiv al căii de atac să nu agraveze situația acelora în favoarea cărora este exercitat. În cazul intervenirii unei legi mai favorabile ulterior judecării cauzei în prima instanță, s-a hotărât că nu există niciun impediment ca normele acesteia să fie aplicate ca urmare a efectului extensiv al apelului și inculpatului care nu a declarat apel (*G. Antoniu, V. Papadopol, M. Popovici, B. Ștefănescu*, Îndrumările date de Plenul Tribunalului Suprem și noua legislație penală, Ed. Științifică, București, 1971, p. 324-344). Efectul extensiv al apelului are o singură limitare principală, și anume, conform art. 419 C.proc.pen., instanța de apel judecând apelul cu privire la părțile care nu l-au declarat sau la care apelul nu se refera și modificând soluția dată anterior în privința acestora, nu le poate crea o situație mai grea *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 129 din 12 aprilie 2017, www.scj.ro)*.

7.4. Efectul neagravării situației în propriul apel

- este consecința juridică pe care o produce exercitarea apelului, constând în faptul că instanța de apel, judecând cauza, nu poate crea celui care a declarat calea de atac o situație mai grea decât cea care rezultă din hotărârea atacată (*non reformatio in peius*);

- constituie o limită a principiului legalității, și prin urmare, chiar dacă hotărârea pronunțată de prima instanță este nelegală, nu se poate dispune admiterea căii de atac în scopul înlăturării elementului de nelegalitate dacă prin aceasta s-ar agrava situația juridică a apelantului (de pildă, chiar dacă se constată că infracțiunea a fost comisă de inculpat în termenul de supraveghere al liberării condiționate în stare de recidivă postcondamnatorie, în apelul declarat doar de inculpat, nu se poate proceda la reținerea stării de recidivă și la revocarea liberării condiționate);

- în aplicarea principiului *non reformatio in peius* instanța de control judiciar nu poate în calea de atac declarată doar de inculpat:

a) să înlăture nelegala reținere a dispozițiilor art. 396 alin. (10) C.proc.pen. ca urmare a admiterii în mod eronat a judecății potrivit procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii, în condițiile în care inculpatul este singurul apelant din cauză;

b) să înlăture aplicarea greșită a legii penale mai favorabile dacă prin aceasta i s-ar crea o situație juridică mai grea (de exemplu, în cazul în care pedeapsa rezultantă a concursului de infracțiuni a fost aplicată potrivit Codului penal din 1969, deși mai multe infracțiuni concurente fuseseră comise după 1 februarie 2014);

c) să schimbe încadrarea faptei de care este acuzat apelantul-inculpat într-o infracțiune mai gravă sau dintr-o infracțiune unică (de pildă, unitate legală ca urmare a reținerii infracțiunii continuate sau complexe) într-un concurs de infracțiuni ori dintr-o formă subsidiară a participației penală într-una principală (de exemplu, din complicitate în instigare sau din instigare în autorat);

d) să aplice o pedeapsă mai mare decât cea stabilită de prima instanţă ori pedepse complementare şi accesorii (chiar şi atunci când aplicarea acestora este obligatorie), dacă nu au fost instituite de prima instanţă;

e) să condamne inculpatul pentru toate infracţiunile pentru care a fost trimis în judecată, dacă prima instanţă a omis să se pronunţe cu privire la unele dintre acestea;

f) să oblige inculpatul la plata unui sume mai mari cu titlu de daune materiale sau morale ori să înlăture obligarea sa în solidar cu partea responsabilă civilmente, reţinând răspunderea civilă integral în sarcina acestuia.

- nu va fi considerată o agravare a situaţiei inculpatului în propria cale de atac schimbarea încadrării juridice din participaţie proprie în participaţie improprie la comiterea infracţiunii, deoarece situaţia juridică a inculpatului nu se modifică (se va reţine în continuare că inculpatul a acţionat cu intenţie, însă autorul a comis fapta din culpă sau fără vinovăţie), iar regimul sancţionator este acelaşi;

- este incident numai dacă în cauză a fost exercitat apelul de o parte sau de mai multe părţi care au aceleaşi interese (de pildă, mai mulţi inculpaţi sau numai de inculpaţi şi de părţile responsabile civilmente); dacă pe lângă apelul părţii în cauză a declarat apel şi o parte cu interese contrare, persoana vătămată sau procurorul (dacă apelul este în defavoare), instanţa de apel nu mai este legată de *non reformatio in peius*;

- dacă procurorul a declarat apel în favoarea unei părţi, instanţa de apel nu poate crea acesteia o situaţie mai grea decât cea reţinută de prima instanţă;

- dacă apelul a fost exercitat numai de un martor, expert, interpret, avocat, în limitele în care aceştia pot exercita în mod legal calea de atac, efectul *non reformatio* se aplică şi în privinţa acestor titulari ai apelului, instanţa de control judiciar neputând micşora cuantumul cheltuielilor judiciare ce le-au fost acordate de prima instanţă;

- efectul neagravării situaţiei în propriul apel îşi produce consecinţele în cazul în care calea ordinară de atac declarată este admisibilă şi a fost exercitată în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege;

- de regulă, nu se va aplica efectul *non reformatio in peius* în cazul în care singurul apelant din cauză este persoana vătămată (care nu are calitatea şi de parte civilă) sau procurorul; în cazul în care apelul este declarat doar de procuror în defavoarea inculpatului cred că instanţa de control judiciar va putea admite apelul şi dispune achitarea inculpatului sau încetarea procesului penal dacă reţine existenţa unui impediment la exercitarea acţiunii penale; apreciez însă că situaţia persoanei vătămate apelante nu este întotdeauna aceeaşi cu cea a procurorului; pe de o parte, trebuie notat că în decizia de îndrumare nr. 25/1962, fostul Tribunal Suprem a arătat că în calea de atac a persoanei vătămate prin care s-a solicitat majorarea pedepsei aplicate inculpatului, se poate pronunţa oricare dintre soluţiile prevăzute de lege, ca urmare, s-ar putea pronunţa în loc de condamnare o soluţie de achitare sau de încetare a procesului penal ori s-ar putea menţine condamnarea, dar micşora pedeapsa; pe de altă parte, cred că trebuie avut în vedere că art. 84 alin. (1) C.proc.pen. care se referă la drepturile părţii civile face trimitere exclusiv la drepturile persoanei vătămate, iar realităţile procesuale prezente obiectivate în sporirea protecţiei victimei în cadrul procesului penal sunt semnificativ diferite de cele din 1962; deopotrivă, nu

trebuie omis că spre deosebire de procuror, persoana vătămată declară apel în exercitarea unor drepturi şi interese procesuale proprii, iar nu în considerarea unui interes general, abstract; astfel, o soluţie de achitare întemeiată pe inexistenţa faptei sau pe comiterea acesteia de altă persoană poate expune persoana vătămată unui risc penal de inducere în eroare a organelor judiciare; tot astfel, o soluţie de achitare/încetare a procesului penal poate constitui un impediment pentru exercitarea separată a acţiunii civile în faţa instanţei civile, ori pentru continuarea acesteia după încetarea cauzei de suspendare, sau pentru desfiinţarea unor înscrisuri ori pentru restituirea unor bunuri, sau poate conduce la imputarea în sarcina persoanei vătămate a unui cuantum ridicat al cheltuielilor judiciare; de aceea, cred că în cazul în care doar persoana vătămată a declarat apel, inculpatul fiind mulţumit cu soluţia pronunţată de prima instanţă, trebuie verificat de la caz la caz dacă dispunerea unei soluţii de achitare sau încetare a procesului penal nu creează persoanei vătămate o agravare a situaţiei juridice a acesteia (de pildă, în cazul în care consecutiv dispunerii unei soluţii de condamnare, declară apel în cauză doar persoana vătămată solicitând majorarea pedepsei aplicate inculpatului, instanţa de apel nu este limitată de *non reformatio in peius* pentru a aplica deciziile Curţii Constituţionale şi a constata intervenţia prescripţiei răspunderii penale);

- neagravarea situaţiei părţii care a declarat calea de atac operează şi în faţa instanţei de trimitere în urma admiterii apelului şi a desfiinţării cu trimitere spre rejudecare.

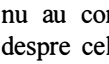 În măsura în care circumstanţele atenuante reţinute de prima instanţă nu au corespondent în prevederile art. 75 alin. (2) C.pen. [fiind vorba doar despre cele prevăzute de art. 74 alin. (1) lit. a) şi c) C.pen. din 1969, întrucât circumstanţa atenuantă prevăzută de art. 74 alin. (1) lit. b) C.pen. din 1969 este preluată în art. 75 alin. (2) C.pen.], acestea pot fi înlăturate dacă instanţa de control judiciar apreciază că în cauză, pentru fapta analizată, legea penală mai favorabilă o reprezintă Codul penal actual, iar pedeapsa potrivit acestor dispoziţii este mai mică decât cea aplicată de prima instanţă, fără ca în acest fel să fie încălcat principiul *non reformatio in peius* prevăzut de art. 418 C.proc.pen. *(I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, decizia nr. 10/2014, www.scj.ro).*

În cazul apelului declarat exclusiv de inculpat, dacă prima instanţă a încadrat fapta în dispoziţiile actualului Cod penal şi, în mod greşit, a aplicat normele privind efectele circumstanţelor atenuante din Codul penal din 1969, rezultând o pedeapsă inferioară limitei minime a pedepsei care poate fi aplicată conform normelor privind efectele circumstanţelor atenuante din Codul penal, instanţa de apel nu poate majora pedeapsa, întrucât ar încălca principiul *non reformatio in peius (I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 17/2015, www.scj.ro).*

Este real că, în cauză, calea de atac ordinară a apelului a fost exercitată de partea civilă B.C.R. SA numai în ceea ce priveşte latura civilă a cauzei, dar în conformitate cu dispoziţiile art. 19 alin. (1) C.proc.pen., acţiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere penală, civilă, delictuală a persoanelor responsabile, potrivit legii civile, pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acţiunii penale. Or, imposibili-

tatea exercitării, în continuare, a acţiunii penale din cauza decesului intimatului inculpat, împiedică soluţionarea acţiunii civile, ceea ce legiuitorul a şi prevăzut prin dispoziţiile art. 25 alin. (5) C.proc.pen., în conformitate cu care, în caz de încetare a procesului penal în baza art. 16 alin. (1) lit. f) C.proc.pen., instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă. Ca regulă, în ipoteza apelului părţii civile care devoluează numai latura civilă a cauzei, instanţa de apel are nu numai dreptul, dar şi obligaţia de a examina dacă fapta imputată există, dacă aceasta întruneşte elementele constitutive ale infracţiunii şi dacă a produs vreo pagubă. Instanţa de apel trebuie să constate dacă există o infracţiune care a produs prejudiciul pentru că numai astfel este îndrituită să soluţioneze acţiunea civilă, însă această verificare este exclusă în situaţia în care nu se mai exercită acţiunea penală din cauza decesului inculpatului, în cadrul procesului penal acţiunea civilă fiind alăturată acţiunii penale. Înalta Curte mai constată că, prin lăsarea nesoluţionată a acţiunii civile exercitate de B.C.R. SA în procesul penal, nu se încalcă principiul neagravării situaţiei în propria cale de atac, deoarece această parte îşi poate promova interesele pe calea unei acţiuni în faţa instanţei civile. În contextul celor expuse, instanţa de apel nu poate decât să pronunţe o nouă hotărâre procedând potrivit regulilor referitoare la soluţionarea acţiunii penale şi a acţiunii civile la judecata în fond, în limitele efectului devolutiv al apelului care a fost promovat de partea civilă B.C.R. SA *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 197/ 2015, www.scj.ro)*.

În ipoteza în care prima instanţă a aplicat inculpatului o pedeapsă egală cu minimul special prevăzut de lege, instanţa de apel care reţine în favoarea acestuia o cauză de reducere a pedepsei, în apelul exercitat exclusiv de către inculpat, nu poate menţine pedeapsa aplicată de prima instanţă, ci trebuie să respecte modalitatea de individualizare judiciară a pedepsei la nivelul minimului special, în conformitate cu principiul *non reformatio in peius*, prin aplicarea unei pedepse egale cu minimul special rezultat ca efect al incidenţei cauzei de reducere a pedepsei. Nerespectarea principiului *non reformatio in peius*, în această ipoteză, prin menţinerea pedepsei aplicate de prima instanţă, poate fi cenzurată în calea de atac a recursului în casaţie, în temeiul dispoziţiilor art. 438 alin. (1) pct. 12 C.proc.pen., instanţa de recurs în casaţie restabilind caracterul legal al pedepsei la nivelul minimului special determinat prin aplicarea cauzei de reducere a pedepsei, în baza art. 448 alin. (1) pct. 2 lit. a) teza a III-a C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 333/RC din 10 octombrie 2018)*.

În cazul condamnării inculpatului la 3 ani închisoare pentru săvârşirea unei infracţiuni unice, în apel nu se poate schimba încadrarea juridică în două infracţiuni concurente, cu pedepse de 2 ani, respectiv de 3 ani închisoare, cu o pedeapsă rezultantă de 3 ani închisoare; chiar dacă pedeapsa se menţine aceeaşi, reţinerea concursului de infracţiuni în locul unei infracţiuni unice înseamnă crearea unei situaţii mai grele inculpatului care a declarat apel *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 5887/2004, www.legalis.ro)*.

Cât timp hotărârea primei instanţe a fost desfiinţată în apelul uneia dintre părţi, situaţia sa nu poate fi agravată nici cu ocazia rejudecării cauzei, nici într-un eventual apel formulat de o altă parte împotriva sentinţei date în rejude-

care. În speţă, inculpatul a fost obligat să plătească părţii civile, cu titlu de despăgubiri, o sumă de bani. Hotărârea a fost desfiinţată în apelul exclusiv al inculpatului şi cauza a fost trimisă spre rejudecare, iar ulterior inculpatul a fost obligat la plata aceloraşi despăgubiri civile. Apelul declarat de partea civilă, prin care s-a solicitat majorarea cuantumului despăgubirilor, nu a putut fi admis, întrucât prin aceasta s-ar fi agravat situaţia inculpatului în propria cale de atac *(C.A. Bacău, secţia penală, decizia nr. 68/1995, în M.L. Pamfil, C. Movileanu, C.A. Munteanu, op. cit., p. 55).*

În cazul în care, urmare admiterii apelurilor declarate de inculpat şi de procuror în favoarea acestuia, s-a dispus rejudecarea cauzei de prima instanţă, pedeapsa aplicată în urma rejudecării nu poate fi majorată în apelul procurorului decât până la durata pedepsei aplicate inculpatului de către instanţa care a judecat pentru prima dată fondul cauzei *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 1385/2002, www.legalis.ro).*

Dacă în primul ciclu procesual instanţa de apel a admis apelul declarat numai de inculpat şi a redus pedeapsa aplicată acestuia prin sentinţa pronunţată de către prima instanţă, după casarea deciziei instanţei de apel cu trimiterea cauzei pentru rejudecarea apelului, instanţa de apel nu poate să respingă apelul şi să menţină sentinţa pronunţată de către prima instanţă, întrucât ar agrava situaţia inculpatului în propriul apel *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3626/2006, www.legalis.ro).*

Atenuarea situaţiei inculpatului în apelul persoanei vătămate nu are ca revers agravarea situaţiei persoanei vătămate, astfel că nu constituie o încălcare a principiului *non reformatio in peius*. Apelul persoanei vătămate nu se consideră a fi făcut în interesul său propriu, ci în interesul justiţiei, la fel ca şi apelul procurorului, deoarece în soluţionarea acţiunii penale instanţa nu urmăreşte satisfacerea intereselor persoanei vătămate, ci realizarea scopului procesului penal *(C.A. Suceava, secţia penală, decizia nr. 901/2003, în M.L. Pamfil, C. Movileanu, C.A. Munteanu, op. cit., p. 64).*

§8. Judecata în apel

- reprezintă a doua etapă a fazei de judecată, în care hotărârea pronunţată în primă instanţă care a fost atacată cu apel este verificată sub aspectul legalităţii şi temeiniciei pe baza lucrărilor şi a materialului din dosarul cauzei, precum şi a oricăror probe, administrate în faţa instanţei de apel;

- judecarea apelului se face cu citarea părţilor şi a persoanei vătămate care au declarat apel sau care sunt vizate de apel şi cu participarea obligatorie a procurorului; dispoziţiile art. 353 C.proc.pen. referitoare la citarea la judecată şi la luarea termenului în cunoştinţă se aplică în mod corespunzător;

- inculpatul are obligaţia de a aduce la cunoştinţa instanţei de apel orice schimbare a adresei de domiciliu în termen de trei zile, sub sancţiunea efectuării procedurii de citare la vechea adresă şi considerarea faptului că acesta a fost încunoştinţat;

- în cazurile în care asistenţa juridică este obligatorie, instanţa de apel trebuie să procedeze la desemnarea unui avocat din oficiu; inculpatul poate solicita un singur termen de judecată pentru angajarea de avocat ales şi pentru pregătirea apărării;

Cererea inculpatului formulată la primul termen de judecată de a se amâna judecata în vederea angajării unui apărător este fondată. Respingerea cererii când prezenţa apărătorului este obligatorie, cu motivarea că inculpatul apelant a avut suficient timp pentru angajarea unui apărător, şi judecarea cauzei cu desemnarea unui apărător din oficiu pentru inculpat echivalează cu o judecată în lipsa apărătorului *(C.S.J., secţia penală, decizia nr. 112/2002, www.legalis.ro)*.

Desemnarea de către instanţa de apel a aceluiaşi apărător din oficiu, atât pentru apelantul inculpat, cât şi pentru ceilalţi inculpaţi împreună cu care a săvârşit infracţiunea, nu constituie o încălcare a dreptului la apărare, dacă apărătorul a susţinut pentru fiecare inculpat motive de apel distincte din care nu rezultă că între aceştia există interese contrare, iar pentru recurentul inculpat, care a recunoscut săvârşirea faptei, a solicitat reducerea pedepsei, conform apelului declarat de acesta *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1561/2006, www.legalis.ro)*.

- dacă inculpatul este arestat preventiv sau în stare de arest la domiciliu, judecata se face de urgenţă şi cu precădere, termenele de judecată fiind, de regulă, de 7 zile; pentru motive temeinice se pot acorda termene mai lungi sau mai scurte;

- instanţa de apel are obligaţia de a verifica legalitatea şi temeinicia stării de arest preventiv sau a arestului la domiciliu cel târziu din 60 în 60 de zile, sub sancţiunea încetării de drept a măsurii preventive; încheierea instanţei de apel prin care se pronunţă cu privire la starea de arest este definitivă, neputând fi atacată cu contestaţie;

- judecarea apelului nu poate avea loc decât în prezenţa inculpatului, când acesta se află în stare de deţinere (arestat preventiv sau arestat în altă cauză), cu excepţia situaţiei în care acesta a solicitat ca judecarea apelului să se desfăşoare în lipsa sa;

- în principiu, ***ascultarea inculpatului este obligatorie*** în faţa instanţei de apel, indiferent de soluţia pronunţată de prima instanţă şi indiferent de faptul că acesta a fost ascultat sau nu de prima instanţă; ca excepţie, instanţa de apel nu va proceda la ascultarea inculpatului dacă, după depunerea tuturor diligenţelor rezonabile, instanţa constată că ascultarea nu este posibilă sau dacă acesta uzează de dreptul la tăcere; în ipoteza în care se constată că instanţa de apel nu a procedat la ascultarea inculpatului, deşi aceasta era posibilă, decizia poate fi atacată cu contestaţie în anulare potrivit art. 426 lit. h) C.proc.pen.;

- instanţa de apel poate dispune din oficiu administrarea de probe necesare pentru reconstrucţia adevărului şi justa soluţionare a cauzei;

- având în vedere că instanţa de apel nu are temei pentru dispunerea trimiterii cauzei spre rejudecare ca urmare a constatării unor carenţe în cercetarea judecătorească efectuată de prima instanţă, Codul de procedură penală a prevăzut că instanţa

de apel poate readministra probele administrate la prima instanţă şi poate administra probe noi; este însă esenţial ca prima instanţă să fi efectuat, chiar şi parţial, o cercetare judecătorească, în caz contrar putându-se analiza dacă în cauză a avut loc o judecată efectivă în primul grad de jurisdicţie;

- instanţa de apel poate proceda la readministrarea întregului probatoriu din prima instanţă sau doar a unei părţi a probatoriului (de pildă, declaraţiile martorilor sau a persoanei vătămate considerate de prima instanţă că au avut un caracter determinant) sau poate aprecia relevantă administrarea de noi probe (de exemplu, efectuarea unei expertize contabile care fusese respinsă în cursul judecăţii în prima instanţă);

- pentru a determina dacă probele propuse a fi administrate de către procuror, părţi sau persoana vătămată în apel sunt relevante şi utile cauzei, instanţa de control judiciar trebuie să aibă în vedere elementele specifice ale judecăţii în calea de atac prin raportare la limitele devoluţiunii şi la motivele de apel; prin urmare, în cererea de administrare de probe trebuie identificate în mod explicit tezele probatorii care vor fi evaluate din perspectiva relevanţei şi utilităţii în raport de particularităţile obiectului probei în apel[1];

---

[1] *În acest sens*, în literatura de specialitate (*B. Micu*, Particularităţile obiectului probaţiunii în calea de atac a apelului formulat într-o cauză penală, în Dreptul nr. 12/2020, p. 120) s-a arătat că „evaluarea unei cereri de probe formulate în apel din perspectiva cerinţei de relevanţă prevăzută de art. 420 alin. (5) raportat la art. 100 alin. (4) lit. a) C.proc.pen., trebuie, în mod obligatoriu, raportată la particularităţile obiectului probaţiunii în apel. Or, neindividualizarea tezelor probatorii pentru probele care se solicită a fi administrate de instanţa de apel şi indicarea unor elemente specifice obiectului generic al probaţiunii în orice cauză penală împiedică realizarea unui examen efectiv cu privire la îndeplinirea acestei condiţii esenţiale. O astfel de manieră de a solicita administrarea unor probe poate cel mult să tindă să compenseze deficienţele intervenite în redactarea cererii de probe printr-o modalitate hibridă încercând să inducă ideea că tezele probatorii insuficient descrise în cerere sunt completate de aspectele dezvoltate în motivele de apel. O astfel de abordare ignoră natura autonomă a instrumentului procesual prin care se provoacă activitatea de administrare a probelor şi care este evaluat prin operaţiuni logico-juridice diferite de cele incidente în cazul aprecierii probelor. Mai mult, în acest fel are loc o inversare a succesiunii normale a activităţilor judiciare din materia probaţiunii, sugerând că împrejurările pe care se fundamentează motivele de apel au caracter evident şi justifică astfel administrarea unor probe, indiferent de modalitatea în care au fost solicitate. În acelaşi timp, abordarea tinde să provoace o evaluare anticipată a propriilor motive de apel, într-un moment procesual inadecvat. Nu în ultimul rând, neindividualizarea tezelor probatorii pentru fiecare categorie de probe solicitată şi indicarea, în bloc, a unor repere generice împiedică evaluarea cererii de probe şi din perspectiva condiţiei negative prevăzute de art. 420 alin. (5) raportat la art. 100 alin. (4) lit. f) C.proc.pen. – administrarea probelor solicitate să nu fie interzisă de lege. În mod special, atunci când, spre exemplu, între categoriile de martori solicitaţi sunt şi unele care presupun un regim juridic special – cum este cazul martorilor judecători şi al martorilor avocaţi neindicarea împrejurărilor concrete ce se doreşte a fi lămurite prin audierea acestor persoane nu permite, în acest moment, verificarea incidenţei unor interdicţii legale specifice. În mod concret, atunci când martorii au calitatea de judecător, modalitatea vagă de justificare a solicitării de reaudiere împiedică analiza impedimentelor referitoare la respectarea secretului profesional şi la păstrarea secretului deliberărilor, aşa cum sunt acestea enunţate în Hotărârea nr. 846/03.07.2014 a Plenului C.S.M., şi care permit audierea judecătorului doar cu privire la fapte ce vizează orice interferenţe exterioare procesului

- potrivit art. 421 pct. 2 lit. a) teza finală C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016, instanţa de apel ***are obligaţia procedurală pozitivă*** să readministreze declaraţiile (martorilor, părţilor, persoanei vătămate etc.) pe care prima instanţă şi-a întemeiat soluţia de achitare, indiferent de temeiul prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. a)-d) C.proc.pen. reţinut; legiuitorul nu este consecvent conceptual, confundând noţiunea de probă cu aceea de mijloc de probă (declaraţia), astfel încât obligaţia de readministrare vizează ***doar probele orale***, prin reaudierea nemijlocită a persoanelor respective de către instanţa de apel;

- această modificare legislativă a fost introdusă în vederea asigurării respectării standardelor de jurisprudenţă ale Curţii Europene, în interpretarea art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenţia europeană şi obligativitatea dublului grad de jurisdicţie pe fondul acuzaţiei penale, întrucât pentru a se ajunge la o nouă apreciere a probatoriului (în special atunci când se dispune o soluţie de condamnare de instanţa de control judiciar, în condiţiile în care anterior prima instanţa dispusese achitarea) este necesar ca instanţa de apel să fi procedat la reaudierea nemijlocită a inculpatului, persoanei vătămate, martorilor, experţilor ori a altor persoane ale căror declaraţii au servit la pronunţarea hotărârii primei instanţe; de pildă, în cauza *Ovidiu Cristian Stoica c. României* Curtea Europeană a apreciat că a fost încălcat dreptul la un proces echitabil, în condiţiile în care soluţia instanţei supreme de condamnare a inculpatului consecutiv dispunerii unei soluţii de achitare s-a dispus numai prin reinterpretarea probelor administrate în cursul urmăririi penale sau de către instanţa ierarhic inferioară fără audierea nemijlocită a vreunui martor relevant[1];

---

cognitiv propriu-zis al deliberării. De asemenea, pentru martorii care au calitatea de avocat, aceeaşi modalitate generică de indicare a tezelor probatorii împiedică analiza incidenţei dispoziţiilor art. 114 alin. (3) şi art. 116 alin. (3) C.proc.pen. referitoare la imposibilitatea audierii avocaţilor cu privire la fapte sau împrejurări percepute în această calitate şi care stau sub protecţia imperativă a secretului profesional, opozabil inclusiv organelor judiciare şi apărat prin normele substanţiale care reglementează exercitarea profesiei de avocat – art. 2, 3, 11, 34, 45, 47, 48 din Legea nr. 51/1995 privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat; art. 1, 8, 9, 109, 113, 134 şi 228 din Statutul profesiei de avocat; art. 2.3 din Codul deontologic al avocaţilor din Uniunea Europeană".

[1] În considerentele *hotărârii pronunţate la 24 aprilie 2018* instanţa de contencios european a arătat că „pentru a înlocui achitarea pronunţată de curtea de apel cu o condamnare, judecătorii Înaltei Curţi nu dispuneau de niciun fel de date noi şi s-au bazat exclusiv pe înscrisurile aflate la dosar, inclusiv pe declaraţiile martorilor date în faţa Parchetului şi a primei instanţe. Astfel, Înalta Curte a analizat declaraţiile martorilor doar pe baza declaraţiilor scrise obţinute de parchet şi a notelor de şedinţă ale primei instanţe şi a concluzionat că unele dintre acestea erau sincere şi suficiente pentru a sta la baza stabilirii vinovăţiei. Curtea observă că, de exemplu, instanţa supremă a exclus din dosar depoziţia martorului Z. făcută în faţa curţii de apel şi a considerat că cea făcută în faţa parchetului era credibilă. Observă, de asemenea, că Înalta Curte a considerat că declaraţiile anumitor martori, care indicaseră că au găsit fotografii obscene în cutiile lor poştale la 14 aprilie 2010 erau credibile şi utile, în timp ce instanţa de prim grad subliniase caracterul contradictoriu al declaraţiilor menţionate. În opinia Curţii, în speţă, Înalta Curte a oferit de fapt o nouă interpretare a declaraţiilor martorilor, fără a proceda la o audiere a martorilor în cauză. Fără îndoială, instanţa de recurs avea competenţa de apreciere în privinţa diferitelor informaţii obţinute. Nu este mai puţin adevărat că reclamantul a fost declarat vinovat pe baza declaraţiilor martorilor pe care judecătorii în

- pentru aplicarea dispozițiilor art. 421 pct. 2 lit. a) teza finală C.proc.pen. trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

a) inculpatul poate uza de dreptul la tăcere și privilegiul împotriva autoincriminării pentru a nu da declarații în fața instanței de apel;

b) unii martori pot refuza să dea declarații în fața instanței de apel, uzând de dispozițiile art. 117 C.proc.pen.;

c) cu privire la unele persoane, instanța de control judiciar poate aprecia că aceștia nu au capacitatea de a fi martori, în condițiile art. 115 C.proc.pen., caz în care nu va proceda la audierea acestora și, față de împrejurările constatate, va putea analiza credibilitatea și fiabilitatea declarațiilor date în cursul urmăririi penale ori cu ocazia judecății în primă instanță;

d) în ipoteza în care în considerentele sentinței este realizată numai o evaluare holistică a probelor administrate fără a fi făcută vreo trimitere la una sau mai multe declarații date anterior în cursul procesului penal, iar instanța de control judiciar opinează că se poate reține respectarea dreptului la un proces echitabil prin această modalitate de motivare a sentinței penale atacate, revine instanței de control judiciar sarcina de a evalua relevanța și utilitatea administrării probelor prin raportare atât la obiectul probei în apel, cât și la modalitatea în care parchetul sau, după caz, parte civilă își susține criticile cu trimitere la probele administrate anterior în cauză;

e) atunci când din considerentele hotărârii primei instanțe rezultă că aceasta și-a întemeiat soluția de achitare pe probele rezultate din declarațiile unor persoane audiate în cauză, în principiu, instanța de apel nu poate refuza reaudierea acestor persoane pe motiv de lipsă de relevanță sau utilitate, în special în ipoteza în care parchetul sau partea civilă ori persoana vătămată solicită reținerea comiterii infracțiunii de către inculpat din analiza acestor probe; este însă posibil ca instanța de control judiciar să nu procedeze la readministrare tuturor probelor la care se face trimitere în considerentele hotărârii primei instanțe, dacă instanța de fond a evaluat în mod eronat relevanța sau utilitatea unor declarații, iar prin motivele de apel parchetul ori persoana vătămată/partea civilă nu fac trimitere în susținerea acuzației la acestea ori atunci când tezele probatorii indicate în cererea de probațiune nu sunt specifice obiectului probei în apel, fiind formulate generic și echivoc[1]; ***așadar, obligația procedurală pozitivă prevăzută de art. 421 pct. 2 lit. a) teza finală C.proc.pen. nu are caracter absolut***;

---

primă instanță le consideraseră insuficiente pentru a-l condamna pentru săvârșirea infracțiunii de răspândire de materiale obscene. În aceste condiții, faptul că Înalta Curte nu i-a audiat pe acești martori înainte de a declara vinovată persoana în cauză i-a redus în mod semnificativ dreptul la apărare. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, condamnarea reclamantului pentru răspândirea de materiale obscene în cutiile poștale ale vecinilor mamei lui Y., pronunțată în lipsa unei noi audieri a martorilor, în timp ce instanța inferioară considerase că nu erau întrunite elementele constitutive ale infracțiunii respective, este contrară cerințelor unui proces echitabil în sensul art. 6 § 1 din Convenție".

[1] *În această privință*, în doctrină (*B. Micu*, op. cit., p. 123) s-a învederat că „în condițiile în care titularul apelului nu indică în concret faptele și împrejurările de fapt pe care tinde să le dovedească prin reaudierea martorilor solicitați, intimatul este pus în imposibilitatea de a-și exprima poziția procesuală care poate influența în mod semnificativ admiterea sau respingerea

f) este posibil ca unele dintre declarațiile administrate în fața primei instanțe și care au servit la pronunțarea soluției de achitare să nu fie contestate sub aspectul temeiniciei sau a fiabilității în fața instanței de control judiciar de procuror, părți sau de persoana vătămată, caz în care prin trimiterea realizată de art. 421 pct. 2 lit. a) teza finală C.proc.pen. introdus prin O.U.G. nr. 18/2016 la dispozițiile art. 374 alin. (7)-(8) C.proc.pen. ***legiuitorul a procedat la o temperare a obligației procedurale pozitive***, stipulând posibilitatea instanței de control judiciar de a nu proceda la o nouă administrare a probelor necontestate, care vor fi puse în dezbaterea contradictorie a părților, a persoanei vătămate și a procurorului și vor fi avute în vedere de instanță la deliberare; totuși, dacă instanța de apel apreciază că readministrarea probelor necontestate este necesară pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei, considerând că prin lipsa readministrării ar fi știrbit principiul nemijlocirii, poate dispune din oficiu readministrarea declarațiilor pe care prima instanță și-a întemeiat soluția de achitare;

g) prin trimiterea realizată de art. 421 pct. 2 lit. a) teza finală C.proc.pen. la dispozițiile art. 374 alin. (7)-(10) C.proc.pen. se poate reține și posibilitatea instanței de apel de a proceda în apel la administrarea probelor necontestate și care nu au fost administrate în fața primei instanțe ori posibilitatea instanței de control judiciar de a administra probe noi la cerere sau din oficiu;

h) instanța de apel nu va proceda la reaudiere atunci când proba nu mai este posibilă să fie administrată; astfel se poate reține o *imposibilitate materială de administrare a probei* [de pildă, atunci când a survenit decesul martorului sau, în ciuda demersurilor exhaustive făcute de instanța de control judiciar, nu a fost posibilă identificarea locului unde se află martorul pentru a fi chemat la audiere (situație întâlnită în

---

cererii. Spre pildă, dacă apelantul urmărește ca obiectul declarației să constea într-o împrejurare pe care intimatul nu o contestă, administrarea probei constând în audierea respectivei persoane apare ca inutilă, fiind incidentă condiția negativă prevăzută de art. 100 alin. (4) lit. b) C.proc.pen. În egală măsură, dacă elementul care ar constitui obiectul declarației nu reprezintă o împrejurare de fapt, ci interpretarea ori aprecierea proprie pe care apelantul tinde să o dea declarației, contestând aprecierea dată de instanța de fond, administrarea probei ar fi contrară legii, potrivit art. 100 alin. (4) lit. f) C.proc.pen. În aceste condiții, doar formularea cererii de probe cu respectarea exigențelor legale referitoare la indicarea concretă a tezelor probatorii permite evaluarea incidenței acestor condiții. Formularea generică a cererii de probe făcută de parchetul apelant tinde la un transfer insidios de obligații procedurale de la apelant la intimat care, deși nu are obligații în ceea ce privește sarcina probei, este pus în situația să compenseze lipsa de diligență a apelantului, prin luarea în considerare a oricărei potențiale teze probatorii, fapt ce contravine regulilor generale din materia probațiunii prevăzute de art. 99 C.proc.pen.

Astfel, fără a avea vreun interes procesual în susținerea căii de atac îndreptate împotriva sa, vreo obligație de a se manifesta în sens probatoriu sau legitimare procesuală activă, intimatul este provocat să preia din sarcinile apelantului. Poziția procesuală a intimatului nu îi permite să remedieze carențele cererii de probe formulate de apelant. Este nepertinent funcțional ca intimatul sau chiar instanța de apel, asumându-și unilateral un rol abandonat voluntar de apelant, să procedeze, în contextul cererii informe de probe, la analiza declarațiilor date în primă instanță de persoanele solicitate a fi reascultate ca martori în apel, să le aprecieze anticipat în sensul identificării aspectelor care, eventual, ar fi avut caracter esențial pentru soluția de achitare și să verifice, astfel, dacă intră sub incidența obligației prevăzute de art. 421 alin. (2) lit. a) C.proc.pen., contestându-și astfel propriul rol procesual".

practică în cazul persoanelor străzii fără locuinţă)], caz în care se va face aplicarea art. 383 alin. (3) şi (4) C.proc.pen.; deopotrivă, poate exista şi o *imposibilitate juridică de a administra proba*, când prima instanţă a procedat în mod nelegal la audieri.

- în ipoteza în care inculpatul legal citat lipseşte de la proces în faţa instanţei de control judiciar şi nu a contestat anterior în scris declaraţiile pe care prima instanţă şi-a întemeiat soluţia de achitare sau dacă poziţia de necontestare a probelor este susţinută de avocatul desemnat din oficiu, care nu a luat legătura cu inculpatul, instanţa de apel trebuie să evalueze situaţia procesuală din cauză şi, în principiu, să procedeze din oficiu la readministrarea probatoriului, având în vedere că în acest caz nu ne aflăm într-o veritabilă situaţie de necontestare;

- procurorul, persoana vătămată şi părţile pot cere administrarea ***de probe noi*** şi în cursul cercetării judecătoreşti în apel;

- dacă în cursul cercetării judecătoreşti în apel administrarea unei probe anterior admise apare ca inutilă sau nu mai este posibilă, instanţa, după ce ascultă procurorul, persoana vătămată şi părţile, poate dispune ca acea probă să nu mai fie administrată; dacă imposibilitatea de administrare se referă la o probă administrată în faza de urmărire penală sau în etapa judecăţii în primă instanţă şi încuviinţată de instanţă de control judiciar, aceasta este pusă în discuţia părţilor, a persoanei vătămate şi a procurorului şi se ţine seama de ea la judecarea cauzei; imposibilitatea de administrare a probei (indiferent de motivul pentru care aceasta a survenit) trebuie constatată de instanţa de apel, nefiind suficient ca procurorul, persoana vătămată sau părţile să solicite renunţarea la administrarea unei probe pe motiv de imposibilitate de administrare; pe cale de consecinţă, dacă instanţa constată că nu au fost depuse suficiente diligenţe procedurale pentru a fi administrată proba, va respinge cererea de renunţare la administrarea acesteia ca nefondată;

- în privinţa evaluării declaraţiilor martorilor care nu au mai putut fi audiaţi în cursul judecăţii în apel este extrem de important de stabilit standardul european de protecţie a dreptului la un proces echitabil astfel cum a fost dezvoltat de Curtea Europeană prin două hotărâri ale Marii Camere pronunţate în cauzele ***Al-Khawaja şi Tahery c. Regatului Unit*** şi ***Schatschaschwili c. Germaniei***;

- modificarea compunerii completului de judecată în primă instanţă nu conduce automat la obligaţia readministrării întregului probatoriu; astfel, nu se va reţine încălcarea principiului nemijlocirii în măsura în care noul complet a procedat la readministrarea probelor esenţiale în acuzare şi la reaudierea inculpatului/a luat act de exercitarea dreptului la tăcere ori dacă probele determinante în reţinerea situaţiei de fapt constau în înscrisuri ori în rapoarte de expertiză ori de constatare tehnico-ştiinţifică; tot astfel, dacă, întrebat fiind de noul complet, inculpatul care a participat în procesul penal nu solicită readministrarea probatoriului şi nici nu înţelege să dea o nouă declaraţie nu se poate consideră că judecata în primă instanţă a fost efectuată cu încălcarea standardelor de echitabilitate a procedurii; în ipotezele în care se constată restrângerea principiului nemijlocirii în faţa primei instanţe, având în vedere jurisprudenţa Curţii Europene din cauzele *Beraru c. României* şi *Cutean c. României* va incumba instanţei de apel să procedeze la reaudierea nemijlocită a inculpatului şi a martorilor relevanţi, dacă se apreciază că principiul nemijlocirii şi contradictorialităţii

nu a fost afectat în esența sa în mod semnificativ în cursul judecății în primă instanță; prin urmare, nu orice restrângere a principiului nemijlocirii în fața primei instanțe are semnificația încălcării dreptului la un proces echitabil, acesta evaluându-se în ansamblu, inclusiv prin raportare la demersurile probatorii făcute de instanța de apel, care poate proceda la readministrarea probelor pentru care nu este satisfăcută exigența nemijlocirii și contradictorialității; în situația în care se constată că principiile nemijlocirii și contradictorialității au fost restrânse în mod disproporționat în fața primei instanțe, fiind afectat semnificativ dreptul la un proces echitabil și, implicit, dreptul la dublul grad de jurisdicție stipulat de art. 2 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenția europeană, apreciez că se impune trimiterea cauzei spre rejudecare;

- desfășurarea procesului penal în fața primei instanțe în lipsa inculpatului impune instanței de apel tratarea cu diligență sporită a cauzei, în special în situația în care inculpatul participă la proces în fața instanței de control judiciar; în această ipoteză, cu excepția situației în care inculpatul uzează de dreptul la tăcere, instanța de apel trebuie să facă toate demersurile în vederea audierii acestuia, precum și a readministrării probatoriului în prezența inculpatului sau a avocatului acestuia; în acest fel se asigură respectarea deplină a garanțiilor prevăzute de art. 6 din Convenția europeană astfel cum au fost acestea interpretate de Curtea Europeană în cauza *Coniac c. României*[1]. În această cauză, în urma desfășurării urmăririi penale și a judecății în primă instanță *in absentia* și a reprezentării acestuia prin avocat ales în fața instanței de control judiciar, Curtea a reiterat jurisprudența sa conform căreia procedura în ansamblu poate fi privită ca echitabilă dacă inculpatului i se permite să formuleze apel împotriva condamnării pronunțate *in absentia* și i se permite prezența în fața instanței de control judiciar, fiind deschisă astfel posibilitatea unei statuări noi asupra situației de fapt și încadrării în drept a acuzațiilor formulate împotriva inculpatului. Totodată, Curtea a arătat că atunci când instanța de control judiciar avea competența de a analiza cauza atât în fapt, cât și în drept, cercetând problema vinovăției sau nevinovăției inculpatului, instanța de apel nu putea realiza o astfel de analiză, respectând dreptul la un proces echitabil, decât prin audierea nemijlocită a inculpatului – care pretindea că nu el a săvârșit fapta de care este acuzat. Curtea a considerat că aspectele examinate de către instanța de control judiciar pentru a stabili vinovăția inculpatului aveau caracter factual, ceea ce ar fi justificat o nouă administrare a probelor, mai ales având în vedere că era prima instanță care a desfășurat o ședință de judecată în prezența inculpatului. Instanța de contencios european a constatat că instanța de control judiciar nu a utilizat posibilitățile procedurale pe care le avea la dispoziție, ci a procedat la judecarea cauzei în temeiul probelor administrate în absența inculpatului în timpul urmării penale și în fața primelor două instanțe. S-a apreciat astfel că omisiunea instanței de a audia în mod nemijlocit inculpatul este cu atât mai dificil de reconciliat cu exigențele procesului echitabil având în vedere circumstanțele cauzei, instanța de ultim grad analizând latura subiectivă a infracțiunii, respectiv dacă reclamantul a intenționat să săvârșească infracțiunea. Chiar dacă nici inculpatul și nici avocatul acestuia nu au solicitat audierea inculpatului sau reaudierea martorilor, Curtea a reiterat că instanțele naționale au o obligație pozitivă de a dispune măsurile

[1] A se vedea *V. Constantinescu*, Jurisprudența CEDO, în C.J. nr. 11/2015.

necesare în acest scop. În aceste condiţii, Curtea de la Strasbourg a considerat că omisiunea instanţei de control judiciar de a-l audia în mod nemijlocit pe reclamant sau de a administra celelalte probe în prezenţa acestuia, precum şi omisiunea de a remedia situaţia prin trimiterea cauzei spre rejudecare curţii de apel a redus în mod substanţial dreptul la apărare al inculpatului, existând astfel o încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenţia europeană;

Curtea apreciază că *principiul nemijlocirii*, aflat într-o legătură indisolubilă cu principiul contradictorialităţii, este principiul specific fazei de judecată, potrivit căruia instanţa trebuie să perceapă direct, nemijlocit mijloacele de probă ce se administrează în cauză, precum şi susţinerile procurorului sau ale părţilor din proces. În vederea asigurării nemijlocirii a fost reglementat *principiul continuităţii completului de judecată*, potrivit căruia judecarea unei cauze penale se face pe parcursul întregului proces de acelaşi complet de judecată căruia i-a fost repartizată aleatoriu cauza. În mod excepţional, potrivit art. 354 alin. (2) C.proc.pen., dacă menţinerea componenţei completului nu este posibilă, schimbarea acesteia se poate realiza, fără a fi necesară refacerea actelor deja efectuate, pe parcursul cercetării judecătoreşti, însă cel târziu până la începerea dezbaterilor (*nemijlocire parţială*). Curtea consideră că faţă de jurisprudenţa CtEDO din cauzele *Beraru c. României* şi *Cutean c. României excepţia nemijlocirii parţiale* stipulată de art. 354 alin. (2) C.proc.pen. trebuie privită potrivit standardului convenţional, deoarece garantarea dreptului la un proces echitabil impune, în principiu, ca judecătorul care pronunţă hotărârea în cauză să fie şi cel în faţa căruia au fost audiaţi nemijlocit inculpatul şi martorii relevanţi. Curtea reţine că deşi CtEDO nu instituie o interdicţie de schimbare a componenţei completului de judecată, stabileşte totuşi că probele esenţiale în acuzare, declaraţiile martorilor a căror credibilitate este contestată de apărare sau declaraţiile inculpaţilor să fie administrate nemijlocit de către completul care procedează la judecarea cauzei în primă instanţă sau, în anumite circumstanţe, de către instanţa de apel. Instanţa de la Strasbourg a apreciat că nerespectarea principiului nemijlocirii în faţa primei instanţe ar putea fi compensată prin administrarea nemijlocită a probatoriului de către instanţa de apel, însă numai în anumite circumstanţe care să nu afecteze însăşi esenţa dreptului la un proces echitabil. Având în vedere aceste standarde jurisprudenţiale obligatorii, Curtea consideră că instanţa de apel are obligaţia de a verifica dacă în ipoteza schimbării componenţei completului de judecată în primă instanţă noul complet a efectuat cercetarea judecătorească cu respectarea principiului nemijlocirii. În ipoteza constatării existenţei unei nerespectări a acestui principiu, instanţa de control judiciar trebuie să analizeze în ce măsură această restrângere a dreptului la un proces echitabil garantat de art. 6 din Convenţia europeană poate fi compensată prin readministrarea nemijlocită a probatoriului în calea de atac, astfel încât acest drept să nu fie teoretic şi iluzoriu. În cauză, Curtea constată că stadiul cercetării judecătoreşti a fost finalizat la termenul din 26 iunie 2014, când instanţa a trecut în stadiul dezbaterilor şi a rămas în pronunţare. Deliberarea şi pronunţarea soluţiei cu privire la acţiunea penală şi civilă au fost amânate pentru data de 10 iulie 2014. Astfel, toate probele au fost administrate în stadiul cercetării judecătoreşti în faţa domnului judecător O.G., care le-a perceput nemijlocit. La data de 11 iulie 2014

cauza a fost repusă pe rol, constatându-se că la data de 30 iunie 2014 Consiliul Superior al Magistraturii a dispus suspendarea din funcţie a domnului judecător O.G. Ulterior, cauza a fost amânată succesiv, fără a fi administrat vreun alt mijloc de probă, noul judecător desemnat în cauză procedând doar la reluarea dezbaterilor în data de 22 ianuarie 2015 când instanţa a rămas în pronunţare. Prin urmare, Curtea constată că judecătorul care a pronunţat soluţia în cauză nu a efectuat cercetarea judecătorească în cauză, în faţa sa neadministrându-se niciuna dintre probele pe care ulterior le-a evaluat în cauză şi le-a reţinut ca temei al soluţiei de condamnare a inculpatului. Curtea apreciază că această situaţie creează o restrângere disproporţionată a dreptului la un proces echitabil, producând efecte similare cu neefectuarea cercetării judecătoreşti, care nu poate fi compensată prin administrarea probatoriului cu respectarea principiului nemijlocirii doar în calea de atac a apelului *(C.A. Oradea, secţia penală, decizia nr. 622/2015, nepublicată).*

Un aspect important al unui proces penal echitabil este acela ca probele în cauză să fie administrate nemijlocit în prezenţa judecătorului care, în cele din urmă, se pronunţă asupra cauzei (cauza *Beraru c. României*). În considerentele acestei hotărâri, Curtea Europeană arată însă că acest principiu trebuie nuanţat, în sensul că, pentru existenţa unor proceduri echitabile, este necesar ca probele ce sunt importante, esenţiale sau pe care se bazează soluţia instanţei să fie administrate în prezenţa judecătorului care, în cele din urmă, se pronunţă asupra cauzei. În cauză, martorii ascultaţi la urmărirea penală şi a căror audiere a fost realizată şi pe parcursul cercetării judecătoreşti, fără excepţie, şi-au menţinut declaraţiile date anterior, nerelatând aspecte contestate de părţi, pentru stabilirea veridicităţii cărora să fie nevoie ca judecătorul să îi asculte nemijlocit. Or, în cauza *Beraru c. României*, Curtea Europeană a arătat că reaudierea se impune atunci când observaţiile instanţei cu privire la conduita şi credibilitatea unui martor pot avea consecinţe importante pentru acuzat. Curtea constată că mijloacele de probă esenţiale în cauză nu sunt declaraţiile martorilor, ci înscrisurile aflate la dosarul cauzei, sesizările şi rapoartele organelor de urmărire penală sau ale altor instituţii abilitate, rapoartele de constatare sau de expertiză. Or, aceste probe au fost tot timpul la dispoziţia judecătorilor de la prima instanţă şi din apel. Potrivit art. 354 alin. (2) teza a II-a C.proc.pen., modificarea componenţei completului de judecată poate fi făcută până la începerea dezbaterilor, dacă menţinerea ei nu este posibilă. Or, în cauză, înlocuirea unuia dintre membrii completului de judecată în apel s-a făcut prin hotărâre a Colegiului de conducere, din motive obiective, cu respectarea dispoziţiilor Regulamentului de ordine interioară al instanţelor judecătoreşti. Limitele unui proces echitabil, astfel cum rezultă ele din jurisprudenţa CtEDO, reflectată în cauzele *Beraru c. României* sau *Cutean c. României* au fost pe deplin respectate în cauză. De altfel, Curtea Europeană, în cauza *Costin Ursu c. României* a statuat expres că, în măsura în care instanţa de judecată a dispus condamnarea inculpatului bazându-se în mod determinant pe cuprinsul actelor aflate la dosarul cauzei, acte ce au putut fi cunoscute şi contestate de inculpat, rigorile art. 6 din Convenţie sunt pe deplin respectate, nefiind necesară readministrarea unor probe testimoniale. Nu în ultimul rând, important de menţionat este şi faptul că, întrebate fiind

de curte dacă doresc readministrarea probei testimoniale ca urmare a modificării componenţei completului de judecată, părţile au arătat că nu solicită acest lucru *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 760/2015, nepublicată)*.

Hotărârea de condamnare a inculpatului, întemeiată în mod determinant pe declaraţiile coinculpaţilor care au uzat de procedura judecăţii în cazul recunoaşterii vinovăţiei, declaraţii date în cadrul acestei proceduri abreviate, în condiţiile în care coinculpaţii nu au fost ascultaţi în calitate de martori în cauza privitoare la inculpat, iar inculpatul nu a avut posibilitatea nici în cursul urmăririi penale, nici în cursul judecăţii în primă instanţă şi în apel să adreseze întrebări şi să conteste credibilitatea persoanelor ale căror declaraţii au fundamentat condamnarea sa, este contrară principiilor care guvernează judecata – contradictorialitatea, nemijlocirea şi egalitatea de arme *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 2957/2013, www.scj.ro)*.

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 parag. 1 din Convenţie, înglobează, între altele, dreptul părţilor în cauză de a prezenta observaţiile pe care le consideră elocvente pentru cauza lor, precum şi obligaţia instanţei de a examina efectiv mijloacele, argumentele şi ofertele de probă ale părţilor. Astfel cum s-a statuat în mod constant în practica CtEDO, inclusiv în cauzele pronunţate împotriva României (*Albina, Boldea*), noţiunea de proces echitabil cere ca o instanţă internă care nu şi-a motivat decât pe scurt hotărârea, indiferent dacă a făcut-o alipind motivele oferite de o instanţă inferioară sau altfel, să fi examinat cu adevărat problemele esenţiale ce i-au fost supuse atenţiei şi nu să se fi mulţumit să confirme pur şi simplu concluziile unei instanţe inferioare. Ca atare, în principiu, doar faptul că în apel a fost preluat conţinutul hotărârii primei instanţe nu este contrar exigenţelor art. 6 parag. 1 din Convenţie, condiţia fiind ca instanţa să fi examinat efectiv apărările formulate de către inculpat în calea de atac, aceasta nepresupunând însă un răspuns detaliat la fiecare argument adus. Din această perspectivă, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată că instanţa de control judiciar s-a limitat a răspunde numai aspectelor de procedură invocate de către inculpat, fără a analiza apărările pe care acesta şi le-a formulat cu privire la fondul acuzaţiilor, astfel cum acestea au fost pe larg dezvoltate în cadrul motivelor de apel, dar şi în cadrul concluziilor scrise. Apelantul inculpat a invocat faptul că hotărârea de condamnare se baza pe probe administrate în alt sistem judiciar, unele dintre acestea nefiind recunoscute din punct de vedere procedural, că în mod greşit au fost înlăturate concluziile expertizei tehnice care a constatat că nu există indicii sau probe de natură tehnică care să certifice că s-a realizat legătura între sistemele de calcul aparţinând inculpatului şi sistemele informatice ale persoanelor vătămate şi că nu există probe sau indicii de natură tehnică care să certifice că echipamentele de calcul aparţinând inculpatului au fost singurele echipamente care au fost conectate la reţeaua Internet prin intermediul unei adrese IP. De asemenea, s-au formulat critici punctuale referitoare la fiecare infracţiune ce a fost reţinută în sarcina sa şi care dovedeau, în opinia apărării, netemeinicia hotărârii de condamnare. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie constată şi împrejurarea că ambele instanţe şi-au fundamentat decizia pe probe pe care nu le-au admi-

nistrat în mod nemijlocit. Sub acest aspect se reţine că, în cursul urmăririi penale, prin ordonanţele din 26 aprilie 2004 şi 27 august 2004, procurorul a procedat la recunoaşterea ca mijloace de probă a unor probe efectuate de autorităţile americane în instrumentarea cauzei privind plângerea formulată de către I.M. Astfel, au fost recunoscute, printre altele, şi declaraţiile numiţilor O.T., W.C., M.G., B.B. etc. Totodată, se constată că hotărârea de condamnare, menţinută în apel, s-a bazat în mod determinant pe probele recunoscute de către procuror, respectiv pe declaraţiile persoanelor anterior menţionate (date în cauzele în care erau cercetaţi pentru comiterea aceloraşi infracţiuni ca şi inculpatul M.C.), instanţele reţinând că acestea au fost contactate de către inculpat, care le-a comunicat că a pătruns fără drept în computerul unei mari companii din California, că i-au furnizat inculpatului nume şi adrese de persoane din Statele Unite ale Americii şi că, ulterior, produsele comandate pe numele acestor persoane au fost retrimise în România inculpatului M.C., contra unor sume de bani sau părţi din respectivele bunuri. Pe tot parcursul procesului penal, prin apărările formulate, inculpatul a contestat aceste susţineri. Nici în cadrul cercetării judecătoreşti desfăşurate în faţa instanţei de fond şi nici în apel nu au fost folosite instrumentele procedurale care permiteau ascultarea acestor persoane în calitate de martori (prin efectuarea de comisii rogatorii sau videoconferinţe). Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine, din jurisprudenţa constantă a CtEDO, inclusiv în cauzele pronunţate împotriva României (*Reiner şi alţii c. României, VB c. României*), că în anumite situaţii se poate dovedi necesar pentru autorităţi să recurgă la declaraţiile date încă din faza cercetării preliminare. Dacă inculpatul a avut o ocazie adecvată şi suficientă să conteste asemenea declaraţii, în momentul în care au fost făcute sau mai târziu, folosirea lor în sine nu încalcă dispoziţiile art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenţie. Cu toate acestea, dreptul la apărare este limitat într-un mod incompatibil cu garanţiile art. 6 atunci când condamnarea se bazează exclusiv sau într-o măsură hotărâtoare pe declaraţiile făcute de o persoană pe care acuzatul nu a putut să o interogheze sau a cărei audiere nu a putut fi obţinută nici în faza urmăririi penale, şi nici ulterior. Instanţa de apel, în baza efectului devolutiv integral al căii de atac, trebuia să observe aceste lipsuri ale cercetării judecătoreşti şi să le suplinească fie prin ascultarea martorilor pe declaraţiile cărora s-a fundamentat hotărârea de condamnare, prin videoconferinţă, fie, în cazul în care aceasta nu era posibilă (datorită diferenţelor de fus orar sau din orice alte cauze), prin dispunerea unei comisii rogatorii *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3011 din 26 septembrie 2012, www.scj.ro)*.

- în cadrul dezbaterii apelului se dă cuvântul apelantului, intimatului şi apoi procurorului; dacă apelul este declarat de procuror sau dacă între apelurile declarate se află şi cel al procurorului, primul cuvânt îl are acesta; procurorul şi părţile au dreptul la replică cu privire la chestiunile noi ivite cu ocazia dezbaterilor; inculpatul are dreptul la ultimul cuvânt;

Înainte de încheierea dezbaterilor, preşedintele completului de judecată dă ultimul cuvânt inculpatului, personal, *în toate gradele ordinare de jurisdicţie, precum şi în căile extraordinare de atac.* Neacordarea ultimului cuvânt

personal inculpatului este sancţionată, în principiu, cu nulitatea relativă, cu excepţia cazurilor când această încălcare a dispoziţiilor legale ar putea afecta aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1801/2005, www.legalis.ro).*

- în vederea soluţionării apelului, instanţa poate da, motivat, o nouă apreciere probelor administrate în faţa primei instanţe; în vederea asigurării respectării standardelor de jurisprudenţă ale Curţii Europene, în interpretarea art. 6 parag. 1 şi 3 lit. d) din Convenţia europeană, este necesar ca pentru a se ajunge la o nouă apreciere a probatoriului (în special atunci când se dispune o soluţie de condamnare de instanţa de control judiciar, în condiţiile în care anterior prima instanţa dispusese achitarea) instanţa de apel să fi procedat la reaudierea nemijlocită a inculpatului şi a martorilor, ale căror declaraţii au servit la pronunţarea hotărârii primei instanţe;

Curtea notează că reclamantul se plânge că nu a avut posibilitatea de a adresa întrebări persoanei care a depus plângerea împotriva lui şi a cărui declaraţie a fost, conform lui, elementul esenţial al condamnării sale. După spusele reclamantului, în ciuda cererilor sale de a asculta persoana care a depus plângerea şi de a fi confruntat cu ea, aceasta din urmă nu a participat la nicio audiere în faţa celor trei jurisdicţii care au judecat cauza. Curtea reaminteşte că evaluarea admisibilităţii probelor revine, în principiu, jurisdicţiilor naţionale şi că misiunea încredinţată Curţii prin Convenţie constă în a căuta dacă procedura în ansamblul ei, înţelegând aici modul de prezentare a mijloacelor de probă, a îmbrăcat un caracter echitabil. Mai mult, elementele de probă trebuie în principiu să fie produse în faţa acuzatului în şedinţă publică, în vederea unei dezbateri în contradictoriu. Acest principiu are şi excepţii, dar nu pot fi acceptate decât sub o anume rezervă a dreptului la apărare; ca regulă generală, parag. 1 şi 3 lit. d) ale art. 6 spun să se acorde acuzatului o ocazie potrivită şi suficientă de a contesta o mărturie a acuzării şi de a pune întrebări autorului acestei mărturii, în momentul depoziţiei sau mai târziu. În particular, drepturile apărării sunt restrânse într-un mod incompatibil cu garanţiile art. 6 atunci când o condamnare se bazează, în mod unic sau într-o măsură determinantă, pe depoziţiile unui martor, căruia, nici în stadiul instrumentării, nici în timpul dezbaterilor, acuzatul nu a avut posibilitatea de a-i pune întrebări sau să-l supună unui interogatoriu. La fel, din lipsă de a putea obţine prezenţa unui martor în sala de şedinţă, acesta este autorizat în instanţă, sub rezerva drepturilor apărării, de a avea rezerve faţă de depoziţiile obţinute de poliţie şi judecătorul de instrucţie, cu atât mai mult cu cât i s-au părut coroborate de alte date aflate în posesia sa. Curtea observă că această condamnare a reclamantului a fost fondată, într-o măsură determinantă, pe depoziţiile lui D.C., începând cu faza de instrumentare, persoană care, conform concubinei lui, era plecată în Germania, înainte de începerea procesului în primă instanţă. Curtea scoate în evidenţă, conform documentelor prezentate de Guvern, că doar judecătoria a ordonat citarea cu mandat pentru ca D.C. să apară pentru a fi audiat ca martor, curtea de apel şi Curtea Supremă de Justiţie mulţumindu-se să-l citeze ca reclamant. Din dosar nu reiese dacă autorităţile naţionale au încercat să găsească noua adresă a lui D.C. în Germania sau să verifice dacă D.C. a părăsit cu adevărat ţara. După spusele reclamantului, după

propriile cercetări făcute după eliberarea sa condiţionată, D.C. nu avea paşaport. Presupunând chiar că a fost imposibilă asigurarea prezenţei lui D.C. în faţa instanţelor şi că autorităţile naţionale au întreprins diligenţele necesare pentru ca martorul să fie prezent în faţa instanţelor, Curtea observă că instanţa supremă a fost prima jurisdicţie care a condamnat reclamantul, după achitarea sa de cele două jurisdicţii inferioare, fără să aprecieze mărturiile reclamantului în mod direct şi a celorlalte mărturii ale acuzării şi ale apărării. Este adevărat că reclamantul a fost confruntat cu D.C. la Parchet şi declaraţiile lui D.C. nu au fost singurele elemente de probă pe care Curtea Supremă de Justiţie şi-a bazat condamnarea reclamantului. S-au adăugat declaraţiile lui P.I., concubinul lui D.C. şi a lui L.A., contabil-şef la agenţia băncii, ca şi procesul-verbal redactat de procuror care a examinat apartamentul reclamantului, de unde reieşea şi că descrierea holului de la intrarea apartamentului reclamantului făcută de P.I. era corectă, chiar dacă reclamantul afirma că nu a primit niciodată vizita lui P.I. Rămâne valabil faptul că instanţa supremă a judecat bazându-se doar pe dosarul judecătoriei conţinând depoziţiile martorilor şi declaraţiile reclamantului, acelaşi dosar pe baza căruia a fost achitat în primă instanţă şi în apel. În aceste condiţii, conform Curţii, Curtea Supremă de Justiţie ar fi trebuit să înceapă administrarea directă a probelor în speţă şi să asculte din nou atât pe reclamant, cât şi pe anumiţi martori, cu grijă mai ales la întrebările pe care le avea de tranşat şi importanţa lor pentru reclamant. Din acest moment ea ar fi trebuit să citeze ca D.C. să fie prezent atât ca martor şi, dacă este necesar, să ceară audierea sa prin intermediul unei comisii rogatorii. Curtea consideră că această condamnare a reclamantului de către Curtea Supremă de Justiţie, fără ca acesta să aibă posibilitatea de a pune întrebări lui D.C., persoana care l-a denunţat şi, în consecinţă, principalul martor al acuzării, a ignorat parag. 3 lit. d) a art. 6 din Convenţie. În consecinţă, există încălcare a art. 6 parag. 3 lit. d) din Convenţie *(CtEDO, decizia din 8 martie 2007, în cauza Dănilă c. României, parag. 53-65).*

EUROPEANCOURTOF HUMANRIGHTS Curtea constată că în cazul de faţă, pentru a confirma una dintre cele două hotărâri pronunţate de instanţele inferioare, Curtea Supremă de Justiţie a dat o nouă interpretare probelor şi, în special, depoziţiilor reclamantei şi celor ale coinculpatului M.M. În concluzie, aspectele pe care Curtea Supremă de Justiţie a trebuit să le analizeze pentru a se pronunţa asupra recursului se refereau la vinovăţia reclamantei şi aveau, aşadar, un caracter esenţialmente faptic. Trebuia apreciat dacă reclamanta participase la tâlhăria urmată de moartea lui N.A. Or, potrivit opiniei Curţii, pentru a duce la bun sfârşit această sarcină, audierea reclamantei părea cu atât mai necesară cu cât ea fusese condamnată şi achitată succesiv de către instanţele inferioare şi cu cât ea contesta participarea sa la faptele imputate, precum şi condiţiile în care făcuse mărturiile. În măsura în care Guvernul subliniază că reclamanta nu solicitase să fie audiată de Curtea Supremă de Justiţie, Curtea apreciază că instanţa de recurs era obligată să ia măsuri pozitive în acest scop, chiar dacă reclamanta nu solicitase în mod expres o aprobare în acest sens. Curtea mai reaminteşte faptul că reclamanta a luat ultimul cuvânt în procesul de recurs nu exonera Curtea Supremă de Justiţie de obligaţia de a o audia în timpul dezbaterilor. Curtea apreciază că, în speţă, Curtea Supremă de Justiţie trebuia cu atât mai mult să o audieze pe reclamantă

cu cât aceasta îşi susţinea nevinovăţia şi fusese achitată în apel din lipsă de probe. Mai mult decât atât, Curtea constată că, în speţă, Curtea Supremă de Justiţie şi-a întemeiat judecata pe o nouă interpretare a declaraţiilor reclamantei şi ale lui M.M., fără să îi fi audiat ea însăşi. În această privinţă, Curtea subliniază că termenul „martor" are, în sistemul Convenţiei, un sens „autonom". Astfel, din moment ce o depoziţie, indiferent că a fost făcută de un martor *stricto sensu* sau de un coinculpat, este susceptibilă să întemeieze, într-un mod substanţial, condamnarea învinuitului, constituie o mărturie acuzatorie, iar garanţiile prevăzute de art. 6 parag. 1 din Convenţie îi sunt aplicabile. După ce a constatat o contradicţie între mărturiile făcute de reclamantă şi de coinculpatul său, M.M., în timpul urmăririi penale şi declaraţiile ulterioare în faţa instanţei, Curtea Supremă de Justiţie a concluzionat că primele corespundeau realităţii, deoarece se coroborau cu alte probe, fără a preciza care anume. Or, acest martor al acuzării nu a fost audiat. Pe de altă parte, Curtea observă că Curtea Supremă de Justiţie a făcut trimitere la petele de sânge găsite pe vesta lui M.M., cu toate că instanţele inferioare au constatat că aceste pete nu puteau fi analizate ştiinţific şi că nu se putea identifica persoana căreia îi aparţineau. Fără îndoială, era de datoria instanţei de recurs să aprecieze datele culese; nu este mai puţin adevărat că vinovăţia reclamantei a fost stabilită pe baza aceloraşi probe care i-au determinat pe judecătorii Curţii de Apel să se îndoiască suficient de temeinicia acuzaţiei pentru a motiva soluţia sa de achitare. Prin urmare, putem considera că instanţa supremă şi-a încălcat obligaţia de a dispune măsuri pozitive pentru a clarifica declaraţiile martorului şi de a-i da reclamantei posibilitatea să îşi apere cauza. În ceea ce priveşte afirmaţia Guvernului conform căreia ultimele modificări ale Codului de procedură penală obligă instanţele care statuează în recurs să audieze inculpatul, Curtea observă că aceste modificări nu au intrat în vigoare decât la data de 7 septembrie 2006, în timp ce, în speţă, reclamanta a fost condamnată printr-o decizie din data de 7 noiembrie 2000. Prin urmare, Curtea apreciază că hotărârea de condamnare a reclamantei de către Curtea Supremă de Justiţie, fără să fi fost audiată personal, fără să fi fost audiat nici măcar martorul acuzării şi în condiţiile în care fuseseră pronunţate hotărâri contradictorii împotriva ei de două instanţe inferioare, este contrară cerinţelor unui proces echitabil în sensul art. 6 parag. 1 din Convenţie *(CtEDO, decizia din 29 aprilie 2008, în cauza Spânu c. României, parag. 56-64).*

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS În esenţă, curtea de apel a întemeiat condamnarea reclamantului pe o nouă interpretare a declaraţiilor ale căror autori nu au fost audiaţi de aceasta. Astfel, a adoptat o poziţie opusă celei din hotărârile instanţelor inferioare, care l-au achitat pe reclamant, în special pe baza declaraţiilor făcute de aceşti martori în cursul şedinţelor care s-au desfăşurat în faţa lor. Deşi este de competenţa instanţei de recurs să aprecieze diversele informaţii obţinute, precum şi relevanţa celor pe care reclamantul doreşte să le prezinte, este la fel de adevărat că reclamantul a fost declarat vinovat pe baza aceloraşi mărturii care i-au determinat pe primii judecători să se îndoiască de temeinicia acuzaţiei împotriva sa suficient de mult pentru a motiva achitarea acestuia în primă instanţă şi în apel. În aceste condiţii, neaudierea de către Curtea de Apel Timişoara a acestor martori înainte de a-l declara vinovat a limitat semnificativ dreptul său la

apărare. În cele din urmă, în măsura în care Guvernul subliniază faptul că reclamantul nu a solicitat curţii de apel audierea martorilor, Curtea consideră că instanţa de recurs era obligată să adopte din oficiu măsuri pozitive în acest scop, chiar dacă reclamantul nu a solicitat acest lucru în mod expres. Prin urmare, Curtea consideră că pronunţarea condamnării reclamantului fără audierea martorilor, deşi acesta fusese achitat de două instanţe inferioare, este contrară cerinţelor unui proces echitabil în sensul art. 6 parag. 1 din Convenţie *(CtEDO, decizia din 9 aprilie 2013, în cauza Flueraş c. României, parag. 59-61).*

Curtea reţine la început că cerinţele de la art. 6 parag. 3 trebuie văzute ca aspecte particulare ale dreptului la un proces echitabil garantat de art. 6 parag. 1 şi, prin urmare, plângerile reclamanţilor în temeiul art. 6 parag. 1 şi 3 ar trebui examinate împreună. Curtea reiterează că modul de aplicare a art. 6 la procedurile în faţa instanţelor de recurs depinde de trăsăturile speciale ale procedurilor implicate; trebuie să se ţină seama de totalitatea procedurilor din ordinea juridică internă şi de rolul instanţei de recurs în cadrul acesteia. Cu toate acestea, Curtea a susţinut că atunci când unei instanţe de recurs i se solicită să examineze o cauză în ceea ce priveşte faptele şi dreptul şi să facă o evaluare completă a chestiunii vinovăţiei sau nevinovăţiei reclamantului, aceasta nu poate, din perspectiva unui proces echitabil, să stabilească în mod corespunzător aceste probleme fără o evaluare directă a probelor prezentate în persoană de către un inculpat care susţine că nu a comis fapta pretinsă a fi o infracţiune. În plus, Curtea consideră că în stabilirea acuzaţiilor în materie penală, ascultarea inculpatului în persoană ar trebui, oricum, să fie regula generală. Orice derogare de la acest principiu ar trebui să fie excepţională şi supusă unei interpretări restrictive. Curtea adoptă această opinie în special pentru că reclamanţii riscau închisoarea şi chiar au fost condamnaţi la o pedeapsă de şapte ani de închisoare, ceea ce, evident, atrăgea un grad semnificativ de stigmatizare. Prin urmare, pentru a stabili dacă a avut loc o încălcare a art. 6 în prezenta cauză, trebuie examinat rolul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi natura problemelor pe care a fost solicitată să le judece. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, ca instanţă de recurs, poate pronunţa o nouă hotărâre pe fond. La 13 octombrie 2003, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a casat sentinţa din 15 februarie 2002 şi decizia din 5 iulie 2002 şi a pronunţat o nouă hotărâre pe fond. Conform dispoziţiilor legale menţionate anterior, efectul a fost că procedurile de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie au fost proceduri complete guvernate de aceleaşi norme ca în cazul unui proces pe fond, instanţei cerându-i-se să examineze atât faptele, cât şi problemele de drept. Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie putea să decidă fie să menţină achitarea reclamanţilor, fie să îi condamne, după o evaluare minuţioasă a chestiunii vinovăţiei sau nevinovăţiei lor. Curtea reţine că, prin casarea hotărârilor de achitare pronunţate de primele două instanţe, Tribunalul Bucureşti şi, respectiv, Curtea de Apel Bucureşti, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a stabilit două acuzaţii în materie penală împotriva fiecărui reclamant, condamnându-i fără să îi asculte. Curtea nu este convinsă de argumentul Guvernului potrivit căruia faptul că inculpatul a avut ultimul cuvânt în faţa instanţei a fost suficient în prezenta cauză. Prin urmare, aceasta subliniază că, deşi dreptul unui inculpat de a avea ultimul cuvânt în faţa instanţei este cu siguranţă important, acesta nu

poate fi echivalat cu dreptul său de a fi ascultat de instanţă în timpul procesului. Mai mult decât atât, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a ascultat părţile doar cu privire la admisibilitatea recursurilor şi nu i-a informat pe reclamanţi cu privire la intenţia sa de a casa hotărârile pronunţate de Curtea de Apel Bucureşti şi de Tribunalul Bucureşti şi de a reexamina fondul acuzaţiei. Curtea consideră că, în vederea unui proces echitabil, o instanţă nu poate să caseze o hotărâre precedentă şi să reevalueze probe fără să informeze în mod corespunzător părţile interesate şi să le acorde posibilitatea de a-şi prezenta cauza. Lipsa ascultării inculpatului în persoană este şi mai dificil de conciliat cu cerinţele unui proces echitabil în circumstanţele specifice ale acestei cauze, unde instanţa de recurs a efectuat o evaluare a laturii subiective a pretinsei infracţiuni, respectiv intenţia reclamanţilor de a comite infracţiunile, şi a fost prima instanţă care i-a condamnat în acţiunea introdusă pentru a stabili o acuzaţie în materie penală împotriva lor. Curtea recunoaşte modificările în legislaţia internă care par să aducă procedurile penale mai aproape de cerinţele Convenţiei cu privire la acest aspect. Cu toate acestea, aceste modificări au avut loc în 2006 şi, astfel, nu sunt relevante pentru prezenta cauză. Considerentele precedente sunt suficiente pentru a-i permite Curţii să concluzioneze că, în prezenta cauză, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu a respectat cerinţele unui proces echitabil. Din moment ce acea cerinţă nu a fost îndeplinită, Curtea consideră că a fost încălcat art. 6 parag. 1 coroborat cu art. 6 parag. 3 lit. c) şi d) din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 10 aprilie 2012, în cauza Popa şi Tănăsescu c. României, parag. 45-55).*

EUROPEANCOURT OFHUMANRIGHTS Curtea reaminteşte că modalităţile de aplicare a art. 6 procedurii apelului depind de caracteristicile procedurii în cauză; este necesar să se ţină seama de ansamblul procedurii interne şi de rolul care revine instanţei de apel în ordinea juridică naţională. Atunci când o şedinţă publică a avut loc în primă instanţă, absenţa dezbaterilor publice în apel se poate justifica prin particularităţile procedurii în cauză, ţinând seama de natura sistemului de apel intern, de întinderea competenţelor instanţei de apel, de modul în care au fost realmente prezentate şi protejate interesele reclamantului în faţa acesteia şi mai ales de natura chestiunilor pe care trebuia să le soluţioneze. În plus, Curtea a hotărât că atunci când o instanţă de control judiciar este competentă să analizeze atât situaţia de fapt, cât şi chestiunile de drept şi să studieze în ansamblu problema vinovăţiei, ea nu poate, din motive ce ţin de echitatea procedurii, să tranşeze asupra chestiunilor respective fără o apreciere nemijlocită a declaraţiilor persoanei care susţine că nu a comis actul considerat ca infracţiune. Curtea reaminteşte că a subliniat deja că, deşi dreptul acuzatului de a avea ultimul cuvânt are o importanţă semnificativă, acesta nu poate fi confundat cu dreptul de a fi audiat, în timpul dezbaterilor, de către o instanţă. Revenind la faptele cauzei, Curtea reţine, în primul rând, că deşi reclamantul a putut avea ultimul cuvânt în faţa Curţii de Apel Iaşi şi a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, acesta nu a fost audiat oficial de către aceste instanţe. Astfel, reiese din dosar că reclamantul a fost condamnat fără ca acesta sau martorii să fie audiaţi personal de către Curtea de Apel Iaşi şi Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Prin urmare, pentru a stabili dacă a avut loc o încălcare a art. 6, este necesar să se examineze rolul celor două instanţe şi natura problemelor pe care acestea trebuiau să le judece. Potrivit

dispoziţiilor Codului de procedură penală în vigoare la data faptelor, instanţa, sesizată cu apelul, nu era obligată să pronunţe o nouă hotărâre pe fond, ci doar avea această posibilitate. În speţă, Curtea de Apel Iaşi s-a prevalat de această posibilitate şi a desfiinţat hotărârea de achitare a reclamantului. Aspectele pe care această instanţă a trebuit să le analizeze pentru a se pronunţa asupra vinovăţiei reclamantului aveau, în speţă, un caracter faptic predominant, ceea ce ar fi justificat audierea inculpatului, cu atât mai mult cu cât a fost prima instanţă care l-a condamnat. Din documentele aflate la dosar reiese că reclamantul nu a fost audiat personal în apel. Reiese, de asemenea, că instanţa de apel nu i-a audiat din nou pe martori şi a folosit declaraţiile date de aceştia din urmă în faţa poliţiei şi parchetului, cu toate că unii dintre aceştia îşi retrăseseră declaraţiile în faţa tribunalului. Referitor la rolul Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie ca instanţă de recurs într-o procedură penală, precum cea din speţă, Curtea a avut deja ocazia să se pronunţe în această privinţă. În cauzele *Dănilă c. României* şi *Găitănaru* Curtea a constatat că procedura în faţa jurisdicţiei de recurs era o procedură completă care urma aceleaşi reguli ca o procedură pe fond şi că Înalta Curte putea să decidă fie confirmarea achitării reclamantului, fie să îl declare vinovat, după ce a realizat o apreciere completă a chestiunii vinovăţiei sau nevinovăţiei părţii interesate, administrând după caz noi mijloace probatorii. Aceste constatări se impun şi în prezenta cauză, în măsura în care aspectele pe care curtea de apel şi Înalta Curte au trebuit să le analizeze pentru a se pronunţa cu privire la vinovăţia reclamantului aveau un caracter pur faptic. Mai precis, era necesar să se pronunţe cu privire la prezenţa reală a reclamantului la locul infracţiunii în data de 18 aprilie 2002. Mai mult, acest element faptic era decisiv pentru a stabili vinovăţia reclamantului. Reclamantul a fost găsit vinovat pe baza unor mărturii care, ele însele, fuseseră suficiente să determine tribunalul să se îndoiască de temeinicia acuzaţiei formulate împotriva sa pentru a motiva achitarea sa. În aceste condiţii, omisiunea curţii de apel şi a Înaltei Curţi de a-i audia pe reclamant şi pe martori înainte de a-l declara vinovat pe reclamant a limitat semnificativ dreptul la apărare, cu atât mai mult cu cât apelul parchetului era motivat de diferenţa dintre data reţinută în transcrierile declaraţiilor martorilor apărării şi data incidentului. Reclamantul subliniase că această diferenţă era o eroare materială, după cum Curtea de Apel Iaşi a recunoscut de altfel în hotărârea sa din 23 noiembrie 2004. Curtea observă că, atunci când curtea de apel şi Înalta Curte au înlocuit cu o hotărâre de condamnare hotărârea iniţială de achitare, acestea nu dispuneau de nicio probă nouă. Jurisprudenţa Curţii subliniază în acest sens că posibilitatea unui acuzat de a se confrunta cu un martor în faţa instanţei care se pronunţă în ultimul grad cu privire la acuzaţie constituie o garanţie a unui proces echitabil, în măsura în care observaţiile instanţei cu privire la comportamentul şi credibilitatea unui martor pot avea consecinţe pentru acuzat. În măsura în care Guvernul subliniază faptul că reclamantul nu a cerut audierea sa şi a martorilor, Curtea consideră că jurisdicţia de recurs era obligată să ia din oficiu măsuri pozitive în acest scop, chiar dacă reclamantul nu o solicitase în mod expres. În orice caz, Curtea reţine că reclamantului nu i se poate imputa vreo lipsă de interes faţă de procesul său. Aceste elemente îi sunt suficiente Curţii pentru a constata că hotărârea de condamnare a reclamantului, pronunţată fără audierea sa în persoană de către instanţele de apel şi de recurs şi

fără audierea martorilor, cu toate că reclamantul fusese achitat în primă instanţă, nu se conformează cerinţelor unui proces echitabil. Prin urmare, Curtea respinge excepţia ridicată de Guvern şi hotărăşte că a fost încălcat art. 6 parag. 1 din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 5 martie 2013, în cauza Manolachi c. României, parag. 41-52).*

Curtea reiterează că modul în care se aplică art. 6 în cazul procedurilor înaintea curţilor de apel depinde de trăsăturile specifice procedurii respective; trebuie luate în considerare toate acţiunile din ordinea juridică internă şi rolul curţii de apel implicate. Curtea a reţinut că atunci când o instanţă de apel este sesizată cu examinarea unei cauze în fapt şi în drept şi cu realizarea unei evaluări complete a chestiunii vinovăţiei sau nevinovăţiei reclamantului, aceasta nu poate, ca un aspect ce ţine de dreptul la un proces echitabil, să soluţioneze în mod corespunzător aceste probleme fără o evaluare nemijlocită a mărturiei depuse personal de către un acuzat care susţine că nu a comis fapta care constituie pretinsa infracţiune. Art. 6 din Convenţie nu prevede norme cu privire la admisibilitatea probelor sau la modul în care acestea ar trebui apreciate, care sunt aşadar în principal aspecte ce trebuie reglementate de legislaţia naţională şi de instanţele naţionale; sarcina Curţii este de a examina caracterul echitabil al procedurii interne, în ansamblu, inclusiv modul de apreciere a probelor. De asemenea, deşi de regulă este sarcina instanţelor naţionale să decidă dacă este necesară sau indicată citarea unui martor, unele circumstanţe excepţionale pot determina Curtea să concluzioneze că neaudierea unei persoane ca martor este incompatibilă cu art. 6. Revenind la prezenta cauză, Curtea constată că nu se contestă că reclamantul a fost mai întâi achitat de tribunal, apoi a fost condamnat de curtea de apel şi de Curtea Supremă, cu toate că niciuna dintre aceste instanţe nu a procedat la audierea nemijlocită a reclamantului sau a altor persoane. Deşi curtea de apel i-a acordat ultimul cuvânt reclamantului la terminarea şedinţei, ar trebui reţinut faptul că, anterior, Curtea a constatat deja că recurgerea la această posibilitate nu este suficientă în sensul art. 6 din Convenţie. În consecinţă, pentru a stabili dacă a fost încălcat art. 6, trebuie să se examineze rolul celor două grade de jurisdicţie şi natura problemelor pe care acestea le aveau de judecat. În primul rând, Curtea reţine că dispoziţiile Codului de procedură penală în vigoare la vremea respectivă nu impuneau instanţei de apel să se pronunţe pe fondul cauzei, dar că avea totuşi această posibilitate. În prezenta cauză, curtea de apel s-a folosit de această posibilitate şi, bazându-se exclusiv pe declaraţiile date de reclamant şi martori în faţa tribunalului, a desfiinţat hotărârea de achitare a reclamantului. Aspectele examinate de curtea de apel pentru a stabili dacă reclamantul era vinovat ţineau de situaţia de fapt, care ar fi justificat o nouă examinare a probelor, mai ales că a fost prima instanţă care l-a condamnat. În al doilea rând, procedura în vigoare la vremea respectivă permitea Curţii Supreme să pronunţe o nouă hotărâre pe fond chiar şi în cadrul examinării unui recurs. În cauza *Popa şi Tănăsescu* şi cauza *Găitănaru*, Curtea a avut deja posibilitatea să examineze întinderea competenţelor Curţii Supreme şi a constatat că procedurile desfăşurate în faţa acestei instanţe au fost proceduri complete, guvernate de aceleaşi norme ca un proces pe fond, instanţa având de examinat atât faptele cauzei, cât şi problemele de drept. Curtea Supremă putea decide fie să menţină achitarea reclamantului, fie să îl condamne după o

evaluare minuţioasă a chestiunii vinovăţiei sau nevinovăţiei lui. Dacă necesitatea audierii nemijlocite ar fi determinată de circumstanţele cauzei, Curtea Supremă ar putea retrimite cauza la o instanţă de grad inferior, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală în vigoare la vremea respectivă. În prezenta cauză, Curtea Supremă nu s-a folosit de aceste posibilităţi, ci a judecat cauza în baza declaraţiilor date în faţa procurorului şi tribunalului. Mai mult, aspectele examinate de Curtea Supremă pentru a-l declara pe reclamant vinovat ţineau de situaţia de fapt: Curtea Supremă trebuia să stabilească dacă reclamantul a cerut bani petenţilor ca să-i ajute în procedurile de executare. Contrar argumentelor Guvernului, Curtea reţine că instanţa supremă a dat propria sa interpretare situaţiei de fapt din prezenta cauză. Decizia acesteia nu era aşadar limitată la aspecte de drept. Mai mult, referitor la argumentul Guvernului conform căruia nici reclamantul, nici avocatul său nu au solicitat expres instanţelor interne audierea sa ori a martorilor, Curtea reţine că recursul reclamantului era întemeiat pe omisiunea instanţei de apel de a audia martorii nemijlocit şi pe refuzul procurorului de a admite la dosarul cauzei reportofonul folosit în acţiunea de prindere în flagrant. Curtea opinează că reclamantul a furnizat instanţelor interne informaţii suficiente pentru a justifica o nouă examinare a probelor, mai ales că fusese achitat de către tribunal. În orice caz, Curtea reaminteşte că instanţele naţionale sunt obligate să ia măsuri pozitive în acest scop, chiar dacă reclamantul nu a solicitat aşa ceva. Prin urmare, se pare că, atunci când l-au condamnat pe reclamant, curtea de apel şi Curtea Supremă nu s-au bazat pe nicio probă nouă. În schimb, acestea şi-au bazat deciziile pe declaraţiile date de reclamant şi martori în faţa procurorului şi tribunalului. Totuşi, aceasta din urmă, după ce l-a audiat pe reclamant personal, a hotărât că niciuna dintre probe nu dovedea în mod concludent vinovăţia reclamantului şi l-a achitat. Chiar dacă instanţele de apel ar fi putut, în principiu, să dea o proprie interpretare probelor care le-au fost prezentate, în prezenta cauză reclamantul a fost declarat vinovat în baza unor mărturii pe care tribunalul le considerase insuficiente şi care justificaseră achitarea sa. În aceste împrejurări, faptul că curtea de apel nu a audiat martorii personal şi faptul că Curtea Supremă nu a remediat situaţia retrimiţând dosarul cauzei la curtea de apel pentru o nouă examinare a mărturiilor au afectat considerabil dreptul la apărare al reclamantului. Curtea reaminteşte că jurisprudenţa sa subliniază faptul că una dintre cerinţele procesului echitabil este posibilitatea pe care o are inculpatul de a fi confruntat cu martorii în faţa instanţei care în cele din urmă se pronunţă asupra cauzei, deoarece observaţiile făcute de instanţă cu privire la comportamentul şi credibilitatea unui martor pot avea consecinţe importante. Considerentele precedente sunt suficiente pentru a-i permite Curţii să concluzioneze că, în speţă, instanţele interne nu au respectat cerinţele unui proces echitabil în cazul reclamantului. Întrucât acea cerinţă nu a fost îndeplinită, Curtea consideră că a fost încălcat art. 6 parag. 1 din Convenţie *(CtEDO, hotărârea din 4 iunie 2013, în cauza Hanu c. României, parag. 31-42).*

- instanţa este obligată să se pronunţe asupra tuturor motivelor de apel invocate;

Prin omisiunea instanţei de apel de a se pronunţa asupra motivului de apel prin care inculpatul a solicitat schimbarea încadrării juridice – din tentativa la infracţiunea de omor deosebit de grav în două infracţiuni de vătămare corporală sau vătămare corporală gravă – a fost încălcat dreptul la apărare al inculpa-

tului, iar omisiunea este de natură să influenţeze soluţia procesului, întrucât, în urma examinării cererii, există posibilitatea de a se pronunţa o altă soluţie, nu numai cu privire la încadrarea juridică, dar şi cu privire la stabilirea pedepsei, date fiind limitele de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracţiunile de vătămare corporală sau vătămare corporală gravă *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 3919/2009, www.legalis.ro)*.

- în ipoteza în care apelul a fost declarat de martor, expert, interpret sau avocat, împotriva încheierilor primei instanţe în ceea ce priveşte cheltuielile judiciare, indemnizaţiile cuvenite acestora şi amenzile judiciare aplicate, de îndată după dispoziţia instanţei apelul se judecă *în camera de consiliu fără prezenţa părţilor*, care pot depune concluzii scrise, cu excepţia cazurilor în care legea dispune altfel ori a celor în care instanţa apreciază că este necesară judecata în şedinţă publică; prezenţa procurorului este obligatorie.

§9. Soluţiile la judecata în apel

Instanţa de apel poate pronunţa una dintre următoarele soluţii:

***(i)* respinge apelul ca nefondat, tardiv sau inadmisibil, menţinând hotărârea atacată;**

- în cazul în care instanţa de control judiciar analizând cauza penală constată prin raportare la motivele de apel şi la orice alte împrejurări de fapt sau de drept că soluţia primei instanţe este legală şi temeinică, va dispune *respingerea apelului ca nefondat*;

- *respingerea apelului ca tardiv* se va face atunci când declaraţia de apel nu a fost făcută în termenul prevăzut de lege ori atunci când instanţa de control judiciar respinge cererea de repunere în termenul de apel; în această situaţie nu se va mai analiza legalitatea şi temeinicia hotărârii atacate, apelul nefiind apt să învestească instanţa de control judiciar; faţă de această situaţie, apreciez că tardivitatea apelului se va analiza cu prioritate faţă de manifestarea de voinţă a apelantului de a-şi retrage apelul, această din urmă opţiune presupunând existenţa unui apel susceptibil de a învesti instanţa de control judiciar;

- *respingerea apelului ca inadmisibil* presupune că acesta a fost declarat împotriva unei hotărâri care este definitivă (de pildă, apelul declarat împotriva încheierii prin care a fost respinsă o cerere de recuzare ori împotriva încheierii prin care instanţa s-a pronunţat cu privire la contestaţia privind durata procesului penal)[1] sau de o persoană care nu are calitate procesuală activă ori care, faţă de calitatea procesuală avută în cauză, nu poate formula criticile prezentate în motivele de apel; tot astfel, este inadmisibil apelul declarat de un substituit procesual pe care partea sau subiectul procesual nu doreşte să şi-l însuşească, respingând posibilitatea de a critica hotărârea primei instanţe sau apelul declarat de către o persoană necunoscută (partea

[1] În ipoteza în care calea de atac a fost eronat intitulată apel, hotărârea atacată fiind susceptibilă de a fi supusă contestaţiei, instanţa de control judiciar trebuie să procedeze la recalificarea căii de atac declarate şi să o soluţioneze în complet de contestaţie după regulile aplicabile acestei materii.

sau subiectul procesual arătând explicit că nu a formulat apel în cauză); în această situație nu se va mai analiza legalitatea și temeinicia hotărârii atacate, apelul nefiind apt să învestească instanța de control judiciar; apreciez că testul de inadmisibilitate este prioritar față de cel de tardivitate și implicit față de manifestarea de voință de retragere a căii de atac.

Împotriva hotărârii pronunțate de instanța de fond, inculpatul a exercitat calea de atac a apelului care a fost soluționată prin decizia curții de apel. Împotriva deciziei pronunțate în apel, inculpatul a declarat contestație în anulare, în temeiul art. 426 C.proc.pen., cale extraordinară de atac soluționată prin decizia aceleiași curți de apel, care este o hotărâre penală definitivă. Împotriva deciziei pronunțate în contestația în anulare, contestatorul a declarat apel. Ca atare, declarând apel împotriva unei hotărâri definitive, contestatorul a învestit I.C.C.J. cu soluționarea unei căi de atac ce nu întrunește cerințele textelor de lege și, în consecință, nu este admisibilă potrivit dreptului comun. Or, recunoașterea unei căi de atac în situații neprevăzute de legea procesuală penală constituie o încălcare a principiului legalității căilor de atac și, din acest motiv, apare ca o soluție inadmisibilă în ordinea de drept. Față de aceste considerente, în baza art. 421 pct. (1) lit. a) teza a II-a C.proc.pen., a fost respins ca inadmisibil apelul declarat de contestator *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 102/A din 25 martie 2015, www.scj.ro)*.

În cazul în care pe cererea de apel a părții nu s-a făcut mențiunea datei la care a fost primită la instanța a cărei hotărâre se atacă, apelul nu poate fi respins ca tardiv fără o verificare temeinică a împrejurărilor în care s-a primit cererea și fără a se stabili cu certitudine, pe baza acestora, că cererea a fost primită după expirarea termenului *(C.S.J., secția penală, decizia nr. 2003/2003, www.legalis.ro)*.

În cazul apelului declarat cu depășirea termenului prevăzut de lege, dacă apelantul formulează cerere de repunere în termen, instanța de apel nu poate să respingă apelul ca tardiv, înainte de a se pronunța asupra cererii de repunere în termen. Omisiunea de a se pronunța expres asupra soluționării cererii de repunere în termen nu poate fi suplinită în motivarea deciziei *(C.S.J., secția penală, decizia nr. 2864/1997, www.legalis.ro)*.

***(ii)* admite apelul și desființează hotărârea atacată.**

- desființarea presupune anularea unei hotărâri judecătorești pronunțate de prima instanță pentru erori de procedură sau de judecată de către instanța ierarhic superioară, prin admiterea căii de atac a apelului;

- desființarea poate fi *totală*, când privește întreaga sentință, sau *parțială*, când numai unele dispoziții ale hotărârii instanței inferioare sunt desființate, celelalte fiind menținute (de pildă, numai cu privire la unul dintre inculpați sau numai cu privire la latura civilă);

În cazul în care dispune desfiinţarea sentinţei atacate, instanţa de apel poate adopta una dintre următoarele **soluţii:**

1. ***să înlocuiască soluţia desfiinţată cu o altă soluţie legală şi temeinică*** (spre exemplu, în situaţia în care inculpatul a fost condamnat, deşi în cauză trebuia să se pronunţe achitarea, instanţa de apel va înlocui soluţia nelegală a primei instanţe cu soluţia proprie de achitare);

Instanţele de control judiciar nu pot dispune direct, în căile de atac, contopirea pedepsei aplicate pentru infracţiunea care a făcut obiectul judecăţii, cu pedepse aplicate infracţiunilor concurente pentru care există o condamnare definitivă, în cazul în care contopirea nu a fost dispusă de către prima instanţă *[I.C.C.J., Secţiile Unite, decizia nr. 70/2007 (RIL), în M.Of. nr. 539 din 17 iulie 2008]*.

2. ***să trimită cauza spre rejudecare la aceeaşi instanţă dacă:***

A. ***judecarea cauzei a avut loc în lipsa unei părţi nelegal citate sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta şi de a înştiinţa instanţa despre această imposibilitate, invocată de acea parte;***

- având în vedere logica nulităţilor relative prevăzute de art. 282 C.proc.pen., numai partea, nu şi procurorul, poate solicita pe calea apelului şi obţine o asemenea soluţie de trimitere spre rejudecare în cazul judecării *in absentia*, partea judecată în lipsă fiind singurul subiect procesual care justifică un interes propriu în invocarea acestui motiv de apel;

- în ipoteza în care, în mod eronat, instanţa a determinat calitatea de parte civilă, judecata în primă instanţă desfăşurându-se fără citarea persoanei care a fost prejudiciată prin acţiunea/inacţiunea inculpatului, care astfel a fost lipsită de posibilitatea de a se constitui parte civilă în cadrul procesului penal împotriva inculpatului, procurorul sau persoana prejudiciată pot declara apel şi obţine trimiterea cauzei spre rejudecare invocând viciul de citare (de pildă, atunci când inculpatul este acuzat de comiterea furtului unor materiale de construcţii reţinându-se în mod eronat că acestea aparţin societăţii beneficiare a construcţiei, cât în realitate fuseseră achiziţionate şi se aflau în proprietatea firmei de construcţii; în acest caz, necitarea firmei de construcţii pentru a se putea constitui parte civilă în procesul penal va atrage trimiterea cauzei spre rejudecare, chiar dacă la judecata în primă instanţă a fost citat în mod eronat societate beneficiară a construcţiei; tot astfel, în cazul unei acuzaţii de delapidare când instanţa determină în mod eronat persoana ale cărei bunuri au fost folosite sau traficate de funcţionar);

- în vederea respectării dreptului la un proces echitabil (în special în componenta relativă la contradictorialitate, drept la apărare şi egalitatea armelor) al persoanei vătămate ori a persoanei ale cărei drepturi şi interese legitime au fost afectate prin hotărârea instanţei (în acest din urmă caz putând prezenta relevanţă, în unele ipoteze, şi protecţia dreptului la proprietate) se poate dispune trimiterea cauzei spre rejudecare, în

tot sau în parte, în raport cu amploarea vătămării, ori cu natura şi particularităţile cauzei, şi în ipoteza nelegalei citări a persoanei vătămate ori a persoanei interesate[1];

- nu se poate dispune trimiterea spre rejudecare dacă partea necitată sau nelegal citată a fost prezentă în instanţă personal sau prin avocat ales, ori avea termen în cunoştinţă, sau în ipoteza în care inculpatul nu şi-a îndeplinit obligaţia prevăzută de art. 108 alin. (2) C.proc.pen. şi nu a comunicat primei instanţe noua adresă, iar aceasta nu avea posibilitatea ca din datele existente în dosar sau din verificările efectuate să constate că partea locuieşte la o altă adresă; deopotrivă, nu se poate dispune trimiterea spre rejudecare dacă nelegalitatea procedurii de citare se cantonează la un singur termen de judecată şi nu a fost invocată de persoana interesată ulterior pe parcursul judecăţii în primă instanţă ori cu ocazia dezbaterilor;

În cazul în care prima instanţă a dispus anularea unui testament şi a unui certificat de moştenitor, fără citarea beneficiarului acestor înscrisuri – persoană ce are calitatea de subiect procesual în accepţiunea prevederilor art. 34 C.proc.pen. – contrar art. 353 alin. (1) corelat cu art. 549[1] alin. (3) din acelaşi cod, instanţa de apel desfiinţează sentinţa primei instanţe sub aspectul anulării înscrisurilor, cu trimiterea cauzei spre rejudecare, conform art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 54/A din 22 februarie 2019, www.scj.ro).*

B. ***există vreunul dintre cazurile de nulitate absolută prevăzute de art. 281 alin. (1) lit. a), c)-f) C.proc.pen.*** [a) compunerea completului de judecată; c) publicitatea şedinţei de judecată; d) participarea procurorului; e) prezenţa inculpatului, atunci când participarea sa este obligatorie potrivit legii; f) asistarea de către avocat a inculpatului, persoanei vătămate, precum şi a celorlalte părţi, atunci când asistenţa este obligatorie];

- cazurile de nulitate absolută prevăzute în art. 281 alin. (1) lit. e) şi f) C.proc.pen. vor constitui temei de trimitere spre rejudecare numai dacă au intervenit în cursul judecăţii (de pildă, judecarea unei cauze în primă instanţă fără a se asigura asistenţa juridică a inculpatului, în situaţia în care faţă de maximul special al pedepsei prevăzute de norma de incriminare pentru infracţiunea pentru care inculpatul a fost trimis în judecată prin rechizitoriu asistenţa juridică era obligatorie).

Prima instanţă a amânat pronunţarea asupra cererii de schimbare a încadrării juridice la data de 16.09.2014 şi, ulterior, la data de 30.09.2014. La data de 30.09.2014 prima instanţă s-a pronunţat în sensul respingerii cererii de schimbare a încadrării juridice, dar şi asupra fondului acuzaţiei penale adusă inculpatului, dispunând achitarea acestuia pe motiv că fapta nu mai este prevăzută de legea penală. Se constată că prima instanţă, deşi a rămas în pronunţare doar asupra cererii de schimbare a încadrării juridice, s-a pronunţat şi asupra fondului cauzei, încălcând grav dispoziţiile procedurale ce reglementează jude-

[1] De pildă, având în vedere dispoziţiile art. 353 alin. (1) teza a III-a C.proc.pen. şi ale art. 366 alin. (3) C.proc.pen., nelegala citare a persoanelor ale căror bunuri sunt indisponibilizate în vederea confiscării poate conduce la trimiterea întregii cauze spre rejudecare.

cata în primă instanță. Curtea constată că prima instanță trebuia să se pronunțe asupra fondului cauzei doar după terminarea cercetării judecătorești și parcurgerea etapei dezbaterilor, în care procurorul și părțile, în condiții de publicitate, oralitate și contradictorialitate, să formuleze concluzii asupra obiectului judecății. Procedând în modalitatea descrisă mai sus, prima instanță a încălcat dispozițiile art. 363 alin. (1) C.proc.pen. privind publicitatea ședinței de judecată, dat fiind că avea obligația de a parcurge etapa dezbaterilor în ședință publică, cu citarea legală a părților și acordarea posibilității procurorului și părților de a formula concluzii, astfel cum rezultă din conținutul art. 388 alin. (1) C.proc.pen. Prima instanță nu a respectat aceste dispoziții, lipsind ședința publică în care să aibă loc dezbaterile, ceea ce atrage incidența cazului de nulitate absolută prevăzută de art. 281 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., potrivit cu care nulitatea absolută intervine întotdeauna în cazul încălcării dispozițiilor privind publicitatea ședinței de judecată. Hotărârea primei instanțe este lovită de nulitate absolută și din perspectiva încălcării dispozițiilor art. 363 alin. (1) C.proc.pen., întrucât nu s-a asigurat participarea procurorului la etapa obligatorie a dezbaterilor, ceea ce atrage incidența cazului de nulitate absolută prevăzut de art. 281 alin. (1) lit. d) C.proc.pen. În motivele de apel s-a invocat și incidența cazurilor de nulitate absolută prevăzut de art. 281 alin. (1) lit. e), f) C.proc.pen., însă acestea nu pot fi reținute. Prezența inculpatului la judecata cauzei nu era obligatorie în cazul de față, lipsind o dispoziție procedurală în acest sens, după cum nici asistarea inculpatului sau a celorlalte părți nu era obligatorie, prin raportare la prevederile art. 90 C.proc.pen. (privind cazurile în care asistența juridică a inculpatului este obligatorie) și art. 93 alin. (4), (5) C.proc.pen. (privind cazurile în care asistența juridică a celorlalte părți este obligatorie). În consecință, cazurile de nulitate absolută prevăzute de art. 281 alin. (1) lit. e), f) C.proc.pen. nu sunt aplicabile. Este real însă că punerea părților în imposibilitate de a participa la dezbateri ar fi putut atrage incidența unui caz de nulitate relativă, în condițiile art. 282 alin. (1), (2) C.proc.pen., însă încălcarea dispozițiilor procedurale ar fi trebuit invocată de partea care avea un interes procesual propriu. În cauză, inculpatul, partea civilă și asigurătorul nu au invocat încălcarea dispozițiilor procedurale ce impuneau asigurarea posibilității acestora de a participa la dezbateri, așa încât Curtea nu poate lua în considerare din oficiu nerespectarea dispozițiilor procedurale și nu poate sancționa cu nulitatea relativă hotărârea primei instanțe. Drept urmare, Curtea reține că hotărârea primei instanțe este lovită de nulitate absolută, în condițiile art. 281 alin. (1) lit. c), d) C.proc.pen., ceea ce impune desființarea hotărârii primei instanțe și trimiterea cauzei spre rejudecare aceleiași instanțe, în temeiul art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen. *(C.A. Constanța, decizia penală nr. 176 din 2 martie 2015, www.sintact.ro).*

Din prisma aplicării, în prezenta cauză, a normelor române de drept procesual penal, Înalta Curte arată că asistența juridică este obligatorie atunci când procedura de recunoaștere și executare a unei hotărâri de condamnare prevăzute de art. 8 din Tratatul dintre România și Regatul Norvegiei privind transferul persoanelor condamnate vizează o persoană lipsită de libertate în condițiile art. 90 alin. (1) lit. a) C.proc.pen., iar încălcarea acestei dispoziții se sancționează cu nulitatea absolută prevăzută de art. 281 alin. (1) lit. f)

C.proc.pen. Or, de vreme ce la momentul soluționării cauzei de către instanța de fond, persoana condamnată A. se afla încarcerată în cadrul unui penitenciar din Regatul Norvegiei (cum de altfel constată și prima instanță în cuprinsul sentinței pronunțate, respectiv la p. 3, parag. 3), contrar dispozițiilor art. 90 alin. (1) lit. c) C.proc.pen. ce stabilesc existența unui caz de asistența juridică obligatorie, acesta nu a beneficiat de asistența unui avocat ales sau desemnat din oficiu, așa cum rezultă din actele dosarului. În acest context, Înalta Curte constată că judecata în primă instanță a avut loc cu încălcarea dreptului la apărare a persoanei condamnate, constând în neasigurarea asistenței juridice obligatorii de către un avocat în cursul procedurii de soluționare a cererii de recunoaștere și executare a unei hotărâri judecătorești de condamnare formulată de autoritățile judiciare norvegiene, nelegalitate ce nu poate fi remediată în alt mod decât prin trimiterea cauzei spre rejudecare, în acest sens fiind și dispozițiile art. 280 alin. (1) și alin. (3) C.proc.pen., care prevăd că încălcarea dispozițiilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrage nulitatea actului în condițiile prevăzute expres de Codul de procedură penală. În același punct de analiză, Înalta Curte apreciază că soluția de trimitere a cauzei spre rejudecare se impune pentru a se garanta persoanei condamnate respectarea dreptului la un proces echitabil din perspectiva egalității de arme și a dublului grad de jurisdicție *(I.C.C.J., decizia penală nr. 297/A din 8 decembrie 2021, www.scj.ro).*

C. *prima instanță nu s-a pronunțat asupra unei fapte reținute în sarcina inculpatului prin actul de sesizare sau asupra acțiunii civile;*

- această ipoteză de trimitere spre rejudecare introdusă prin O.U.G. nr. 18/2016 reprezintă în realitate o confirmare a soluțiilor jurisprudențiale din ultimii doi ani în cazurile în care s-a reținut lipsa unei judecăți efective în fața primei instanțe și, implicit, încălcarea dreptului la un proces echitabil în primă instanță și a dreptului la dublul grad de jurisdicție în materie penală garantat de art. 2 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenția europeană;

Poate fi dispusă trimiterea spre rejudecare în următoarele situații în care prima instanță:

a) *nu s-a pronunțat cu privire la fondul cauzei* (de pildă, cu privire la toate infracțiunile sau actele de executare din cuprinsul infracțiunii continuate cu care a fost sesizată sau cu privire la toate infracțiunile concurente cu care a fost sesizată);

b) *s-a pronunțat cu privire la fapte cu care nu a fost sesizată* (de exemplu, în situația în care, deși prima instanță a fost sesizată cu acuzația de șantaj constând în faptul că inculpatul a exercitat o constrângere morală asupra persoanei vătămate, solicitându-i o sumă însemnată de bani pentru a-i restitui bunurile care îi fuseseră sustrase anterior de persoane necunoscute și care se aflau în posesia inculpatului, s-a pronunțat cu privire la infracțiunea de tăinuire);

c) *a dispus în mod nelegal și netemeinic încetarea procesului penal fără o analiză a temeiului acțiunii penale* [de pildă, în cazul în care în mod eronat s-a constatat tardivitatea plângerii prealabile sau lipsa acesteia, ori în ipoteza în care s-a luat act de împăcarea încheiată în mod nelegal (de exemplu, de un reprezentant al persoanei vătămate în baza unui mandat general sau împăcarea intervenită între inculpat și

succesorii persoanei vătămate), sau s-a reţinut în mod eronat incidenţa impedimentului *ne bis in idem*];

d) *a dispus în mod nelegal lăsarea nesoluţionată a acţiunii civile;* dacă lăsarea nesoluţionată a acţiunii civile s-a dispus în mod legal faţă de soluţia dispusă în primă instanţă cu privire la acţiunea penală, instanţa de apel care schimbă soluţia pe latură penală, în principiu, se poate pronunţa şi cu privire la fondul acţiunii civile, având totodată în vedere limitele ce decurg din efectele căii ordinare de atac exercitate în cauză;

e) *nu s-a pronunţat cu privire la pretenţiile uneia dintre părţile civile* (de pildă, în cauzele în care prin fapta inculpatului au fost prejudiciate mai multe persoane care s-au constituit părţi civile în procesul penal, iar instanţa s-a pronunţat doar cu privire la pretenţiile unora dintre părţile civile);

f) *nu s-a pronunţat cu privire la toate pretenţiile părţii civile* (de exemplu, în cazul în care partea civilă a solicitat obligarea inculpatului atât la plata de daune materiale, cât şi la plata daunelor morale şi la restituirea în natură a unora dintre bunurile aflate în posesia acestuia, iar instanţa a dispus doar restituirea bunurilor de inculpat către partea civilă);

g) *a omis să se pronunţe cu privire la acţiunea civilă exercitată în mod legal în procesul penal* (de pildă, în cazul în care instanţa a uitat să se pronunţe cu privire la pretenţiile persoanei prejudiciate care s-a constituit parte civilă în cursul urmăririi penale şi nu s-a prezentat la vreun termen de judecată).

- nu se va dispune trimiterea spre rejudecare pe motiv de omisiune de a se pronunţa pe fondul cauzei dacă prima instanţă s-a pronunţat cu privire la fapta cu care a fost sesizată, însă nu a pus în discuţia părţilor posibilitatea reţinerii unei cauze de agravare sau de atenuare, ori a unei circumstanţe atenuante sau agravante, pe care le-a reţinut la individualizarea pedepsei fie în favoarea, fie în defavoarea inculpatului, aceste restrângeri ale dreptului la apărare putând fi compensate prin dezbaterea contradictorie în faţa instanţei de apel; deopotrivă, această omisiune a instanţei nu se încadrează în niciunul dintre cazurile de nulitate absolută care ar putea de asemenea justifica trimiterea cauzei spre rejudecare;

Pornind de la finalitatea şi rolul apelului în realizarea controlului judecătoresc (al doilea grad de jurisdicţie) asupra hotărârilor atacate, în conţinutul art. 421 C.proc.pen. au fost prevăzute şi soluţiile ce pot fi dispuse în această cale de atac. Astfel, instanţa judecând apelul, poate pronunţa o soluţie de respingere a apelului şi de menţinere a hotărârii atacate sau o soluţie de admitere a căii de atac şi desfiinţarea hotărârii primei instanţe. În legătură cu această din urmă ipoteză, prin dispoziţiile art. 421 pct. 2 lit. b) teza a II-a C.proc.pen., legiuitorul reglementează soluţia de desfiinţare a sentinţei primei instanţe, cu trimitere spre rejudecare, în cazul în care prima instanţă nu s-a pronunţat asupra unei fapte reţinute în sarcina inculpatului prin actul de sesizare. Contrar celor susţinute de parchet şi apărătorul persoanei vătămate D., în interpretarea dispoziţiilor art. 421 pct. 2 lit. b) teza a II-a C.proc.pen., termenul de „faptă" din sintagma „instanţa nu s-a pronunţat asupra unei fapte reţinute în sarcina inculpatului

prin actul de sesizare" nu are înţelesul de acţiune sau inacţiune din conţinutul infracţiunii continuate, la care se referă dispoziţiile art. 35 alin. (1) C.pen. Într-adevăr, în conţinutul dispoziţiilor art. 421 pct. 2 lit. teza a II-a C.proc.pen. şi art. 396 alin. (2) C.proc.pen., legiuitorul foloseşte termenul „faptă", deşi în definiţia infracţiunii continuate uzitează de cuvintele „acţiune" sau „inacţiune", însă terminologia diferită întrebuinţată nu poate conduce la aprecierea că termenul „faptă" are semnificaţia de acţiune sau inacţiune din conţinutul infracţiunii continuate [art. 35 alin. (1) C.pen. prin corelare şi cu DCC nr. 368/2017 *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 82 din 12 martie 2020, www.scj.ro).*

D. ***a fost încălcat dreptul la un proces echitabil în primă instanţă sau există vreun alt viciu semnificativ şi substanţial care conduce la încălcarea dreptului la dublul grad de jurisdicţie în materie penală garantat de art. 2 din Protocolul nr. 7 adiţional la Convenţia europeană.***

- deşi acest caz *sui-generis* de trimitere spre rejudecare nu a fost prevăzut de Codul de procedură penală, totuşi a fost reţinut în practică prin aplicarea directă în dreptul intern a standardelor Convenţiei europene şi a jurisprudenţei Curţii Europene;

Pot constitui motive de trimitere a cauzei spre rejudecare ca urmare a încălcării atât a dreptului la un proces echitabil, cât şi a celui la două grade de jurisdicţie:

a) nerespectarea vădită a principiilor nemijlocirii şi contradictorialităţii în administrarea probatoriul, astfel cum au fost reţinute în jurisprudenţa Curţii Europene în cauzele *Cutean şi Beraru c. României* (de pildă, în situaţia în care judecătorul care a pronunţat hotărârea în prima instanţă a participat doar la etapa dezbaterilor şi nu a procedat la audierea inculpatului sau a respins administrarea altor probe esenţiale solicitate de acesta);

b) nemotivarea hotărârii primei instanţe sau existenţa unor contradicţii substanţiale între considerente şi dispozitiv, întrucât atestă lipsa unei judecăţi efective în faţa primei instanţe şi face iluzoriu dreptul la dublu grad de jurisdicţie în materie penală (de pildă, în considerente se arată că inculpatul a comis 7 acte de executare din conţinutul infracţiunii continuate în vreme ce în dispozitiv a fost condamnat doar pentru două dintre acestea); echivalează cu nemotivarea hotărârii situaţia în care prima instanţă reia integral sau mare parte din conţinutul rechizitoriului (uneori inclusiv cu greşelile de gramatică, punctuaţie sau spaţiere din acesta) la care adaugă scurte considerente abstracte şi conţinutul minutei;

- având în vedere faptul că în cazurile în care instanţa se pronunţă cu privire la acţiunea penală/civilă hotărârea trebuie integral redactată la momentul pronunţării, rezultatul deliberării ***nu va mai fi consemnat şi într-o minută***, ci în considerentele hotărârii care explică dispozitivul acesteia; în acest caz, având în vedere lipsa minutei, contradicţia dintre considerente şi dispozitiv va trebui să conducă la trimiterea cauzei spre rejudecare;

c) neefectuarea cercetării judecătoreşti în cauzele în care instanţa avea obligaţia de a proceda la administrarea de probe [de pildă, în cazul în care prima instanţă a considerat în mod nelegal că nu se impune administrarea de probe, deşi niciuna dintre părţi sau persoana vătămată nu au declarat că nu contestă probele administrate în cursul urmăririi penale, iar inculpatul nu a optat pentru judecata

potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii nerecunoscând (în totul sau în parte) acuzaţiile formulate de procuror; sau în situaţia în care instanţa a admis procedura abreviată şi a dispus achitarea în temeiul art. 16 alin. (1) lit. b) teza a II-a C.proc.pen. sau art. 16 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., având în vedere că potrivit ***deciziei nr. 4/RIL/2019*** aceste soluţii nu pot fi dispuse în cadrul procedurii abreviate, fiind necesară efectuarea cercetării judecătoreşti; tot astfel, se impune trimiterea cauzei spre rejudecare în situaţia în care prima instanţă a admis în mod nelegal procedura abreviată a recunoaşterii învinuirii, deşi inculpatul nu a recunoscut integral acuzaţiile formulate de procuror împotriva sa, iar parchetul a criticat soluţia primei instanţe prin exercitarea apelului, instanţa de control judiciar constatând deopotrivă că inculpatul nu recunoaşte faptele de care a fost acuzat];

d) redactarea hotărârii de către un alt judecător decât cel în faţa căruia au fost administrate probele în cadrul procedurii de drept comun şi care a pronunţat soluţia (de pildă, în cazul în care survine decesul magistratului sau transferul acestuia la o altă instanţă ori suspendarea acestuia din funcţie după data pronunţării hotărârii şi înainte de a fi motivată); în cazul în care judecata s-a desfăşurat potrivit procedurii abreviate a recunoaşterii învinuirii sau atunci când instanţa a fost sesizată cu un acord de recunoaştere a învinuirii, cred că nu există niciun impediment ca restrângerile inerente ale dreptului la un proces echitabil să fie compensate prin asigurarea principiilor contradictorialităţii şi nemijlocirii în faţa instanţei de apel şi prin motivarea hotărârii de către instanţa de control judiciar, ipoteze în care nu se mai impune trimiterea cauzei spre rejudecare;

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS Curtea constată că prima instanţă nu a motivat soluţia pronunţată, ci s-a rezumat la a reproduce *ad litteram* conţinutul rechizitoriului, fără a prezenta niciun considerent din care să rezulte modul în care a apreciat că se impune adoptată soluţia pronunţată în cauză. Copierea rechizitoriului a condus la reţinerea de către instanţă a unor situaţii de fapt care nu au corespondent în activităţile judiciare derulate nemijlocit în cursul judecăţii, cum ar fi audierea sau vizionarea de DVD-uri şi citirea notelor întocmite de organe abilitate, astfel cum rezultă din considerentele hotărârii. Astfel, hotărârea primei instanţe nu conţine niciun element de raţionament juridic apt să conducă la concluzia examinării efective în fapt şi în drept a cauzei.

Curtea constată că din hotărârea primei instanţe nu rezultă în baza unui raţionament judiciar propriu: a) care sunt actele materiale ce intră în conţinutul infracţiunilor continuate de care este acuzat inculpatul, numărul acestora şi data comiterii; **b)** analiza tipicităţii obiective şi subiective a infracţiunilor de care este acuzat inculpatul; **c)** modalitatea de determinare a legii penale mai favorabile în condiţiile reţinerii aplicării dispoziţiilor art. 5 C.pen.; **d)** analiza apărărilor formulate de inculpat în scopul reţinerii sau înlăturării acestora, în condiţiile în care inculpatul a invocat existenţa unui dubiu cu privire la comiterea infracţiunii de trafic de droguri de care este acuzat, a susţinut existenţa unor probe din care rezultă nevinovăţia sa, precum şi lipsa de fiabilitate şi lipsa caracterului determinant în acuzare a declaraţiilor coinculpatului. Aşadar, Curtea constată că singura contribuţie a judecătorului de la prima instanţă în redactarea

considerentelor hotărârii s-a limitat la preluarea situaţiilor de fapt şi a încadrării juridice din cuprinsul rechizitoriului, precum şi la inserarea a trei paragrafe (fila 14 din sentinţă, penultimul paragraf, fila 16 primul paragraf, respectiv fila 17, parag. 4) şi a minutei fără a analiza în baza unui raţionament juridic care sunt argumentele care impun soluţia pentru care acesta a optat. Toate aceste elemente sunt de natură a indica **lipsa unei judecăţi efective** a cauzei, care nu poate fi suplinită de către instanţa de apel, întrucât ar conduce la lipsirea inculpaţilor de un grad de jurisdicţie.

Curtea apreciază că această situaţie creează o restrângere disproporţionată a dreptului la un proces echitabil care nu poate fi compensată prin analiza instanţei de control judiciar.

Chiar dacă apelul este o cale de atac integral devolutivă, instanţa de control judiciar având plenitudine de jurisdicţie şi putând reaprecia şi statua asupra vinovăţiei, acest efect al apelului nu echivalează cu a statua în primă şi ultimă instanţă asupra situaţiei de fapt în privinţa acţiunii penale, cu respectarea tuturor garanţiilor dreptului la un proces echitabil, apelul fiind în principal o cale de atac şi, prin urmare, presupunând în mod necesar realizarea controlului judiciar. Or, controlul judiciar nu poate fi realizat în concret în lipsa unei judecăţi efective în primă instanţă cu respectarea exigenţelor art. 6 din Convenţia europeană. În situaţia în care Curtea ar analiza toate componentele acţiunii penale din cauză şi toate apărările inculpatului pentru prima oară în apel, inculpatul nu ar avea acces la exercitarea controlului judiciar asupra acestei decizii, hotărârea fiind definitivă.

În plus, Curtea constată existenţa unei afectări a dreptului la un proces echitabil prin restrângerea nejustificată a obligaţiei procedurale pozitive a instanţei de a da eficienţă principiului nemijlocirii. Curtea apreciază că faţă de jurisprudenţa CtEDO din cauzele *Beraru c. României* şi *Cutean c. României excepţia nemijlocirii parţiale* stipulată de art. 354 alin. (2) C.proc.pen. trebuie privită potrivit standardului convenţional, deoarece garantarea dreptului la un proces echitabil impune, în principiu, ca judecătorul care pronunţă hotărârea în cauză să fie şi cel în faţa căruia au fost audiaţi nemijlocit inculpatul şi martorii relevanţi. Astfel, în cauza *Beraru c. României*, instanţa de contencios european a arătat că „un aspect important al unui proces penal echitabil este posibilitatea pe care o are inculpatul de a fi confruntat cu martorii în prezenţa judecătorului care, în cele din urmă, se pronunţă asupra cauzei. *Principiul nemijlocirii este o garanţie importantă în procesul penal în cadrul căruia observaţiile făcute de instanţă cu privire la comportamentul şi credibilitatea unui martor pot avea consecinţe importante pentru inculpat.* **Prin urmare, o modificare adusă compunerii instanţei de judecată ulterior audierii unui martor important ar trebui să determine în mod normal o nouă audiere a martorului respectiv**" *(CtEDO, hotărârea din 18 martie 2014, în cauza Beraru c. României, parag. 64-68).* Tot astfel, în cauza *Cutean c. României* Curtea de la Strasbourg a reţinut că „*principiul nemijlocirii* este o garanţie importantă în procedura penală în care observaţiile instanţei de judecată asupra conduitei şi credibilităţii unui martor pot avea consecinţe importante pentru acuzat. (...) având în vedere mizele mari ale procedurii penale, consideraţiile mai sus-menţionate se aplică şi în ceea ce priveşte audierea directă a acuzatului însuşi de către judecătorul care pronunţă hotărârea în cauză. Curtea reaminteşte că, *în conformitate cu principiul nemijlocirii, într-o cauză penală hotărârea ar trebui pronunţată de judecătorii care au fost prezenţi pe tot par-*

cursul procedurii şi administrării probelor. (...) **Curtea consideră că disponibilitatea transcrierilor declaraţiilor nu poate compensa atingerea adusă principiului nemijlocirii administrării probelor"** *(CtEDO, hotărârea din 2 decembrie 2014, în cauza Cutean c. României, parag. 60-73).*

Considerentele hotărârii instanţei de fond expun elementele de tipicitate ale infracţiunilor pentru care s-au pronunţat soluţii de condamnare prin raportare la situaţia de fapt. Astfel, din examinarea sentinţei penale atacate se constată că aceasta este motivată sub toate aspectele esenţiale, legate de vinovăţie şi elementele de tipicitate, iar raţionamentul juridic a fost explicat prin raportare la probatoriul administrat în cursul urmăririi penale şi al judecăţii, în concordanţă cu doctrina relevantă. Instanţa de apel constată că inclusiv schimbarea de încadrare juridică a fost motivată de către judecătorul fondului în conformitate cu dispoziţiile legale în vigoare. Considerentele reţinute de prima instanţă în cuprinsul hotărârii criticate, redate în cele ce preced, corespund exigenţelor unei motivări asupra chestiunilor de fapt şi de drept, aşa cum impun dispoziţiile art. 401-403 C.proc.pen. Motivarea hotărârii instanţei de fond răspunde argumentelor apărării referitoare la vinovăţia celor 12 inculpaţi (dintre care 11 inculpaţi au apelat sentinţa) şi 18 victime ale infracţiunilor (dintre care 5 victime s-au constituit părţi civile în cauză şi două victime au apelat hotărârea instanţei de fond), în concordanţă cu complexitatea şi circumstanţele cauzei care a vizat acuzaţii cu privire la infracţiunile de trafic de persoane, proxenetism, spălarea banilor, favorizarea făptuitorului şi influenţarea declaraţiilor. Aşadar, în condiţiile în care, în considerentele sentinţei penale atacate, în baza materialului probator administrat şi a apărărilor formulate de inculpaţi, au fost descrise în mod amănunţit faptele reţinute în sarcina acestora, fiind indicate şi mijloacele de probă pe care se sprijină soluţia, este nefondată critica conform căreia prima instanţă s-a limitat la a prelua conţinutul rechizitoriului. Dimpotrivă, examinând cauza sub toate aspectele, instanţa de fond a relevat, în expunerea hotărârii apelate, propriile considerente şi chiar s-a delimitat, într-un spaţiu semnificativ, de conţinutul actului de sesizare (de exemplu, în ceea ce priveşte cuantumul sumelor provenind din traficarea victimelor şi care au făcut obiectul infracţiunilor de spălare de bani, respectiv al confiscării extinse). Prin urmare, Înalta Curte apreciază că motivarea sentinţei este coerentă, clară, lipsită de ambiguităţi şi de contradicţii şi permite urmărirea raţionamentului care a condus instanţa la pronunţarea soluţiei, fiind păstrat un echilibru just între formularea aleasă şi buna înţelegere a hotărârii. De altfel, chiar motivele de apel şi probele solicitate de apărare contrazic susţinerea lipsei motivării. Astfel, motivele de apel formulate de inculpaţi şi probele solicitate şi, respectiv, administrate la cererea acestora în cursul prezentului apel au avut în vedere combaterea argumentelor expuse de instanţa de fond, tezele probatorii raportându-se la cele reţinute în hotărârea instanţei de fond cu privire la situaţia de fapt şi vinovăţia acuzaţilor. Instanţa de fond a examinat ansamblul probator administrat în faza de urmărire penală şi în cursul cercetării judecătoreşti, făcând referiri concrete la apărările inculpaţilor, precum şi la probele care au fundamentat soluţia pronunţată. Prin urmare, chiar amploarea referirilor apărării la cele constatate de instanţa de fond este în contradicţie cu propriul motiv de apel vizând absenţa motivării sentinţei *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 174/A/2022, www.scj.ro).*

Din examinarea considerentelor hotărârii primei instanţe, rezultă că expunerea nu cuprinde motivarea soluţiei cu privire la latura penală, prin analiza probelor care au servit ca temei pentru soluţionarea laturii penale a cauzei, precum şi analiza oricăror elemente de fapt pe care se sprijină soluţia dată în cauză, în sensul dispoziţiilor art. 403 alin. (1) lit. c) C.proc.pen., instanţa de fond limitându-se la preluarea din rechizitoriu a stării de fapt, fără a face o analiză concretă a probelor administrate în faza de urmărire penală. În această ordine de idei, Înalta Curte reţine că judecătorul fondului, după preluarea stării de fapt din actul de sesizare a instanţei, a constatat că „faptele, astfel cum au fost descrise, precum şi vinovăţia inculpatei este dovedită în totalitate" (hotărârea atacată, fila nr. x, paragraf antepenultim). (...) Prin urmare, Înalta Curte constată că instanţa de fond nu a analizat elementele constitutive ale infracţiunii de abuz în serviciu contra intereselor publice, din perspectiva Deciziei nr. 405 din 15 iunie 2016 a Curţii Constituţionale, chiar dacă inculpata a uzat de procedura simplificată a recunoaşterii vinovăţiei. Astfel, manifestarea de voinţă a inculpatului de a fi judecat în procedura simplificată, deşi necesară, nu este suficientă pentru declanşarea acesteia, legiuitorul configurând, în cuprinsul reglementării, condiţiile de procedibilitate ce trebuie îndeplinite cumulativ pentru admiterea solicitării şi urmarea unei astfel de proceduri [art. 349 alin. (2) şi art. 374 alin. (4) C.proc.pen.], cadrul procesual în care o atare cerere poate fi formulată şi, ulterior, soluţionată (prin admitere sau respingere), forma pe care este necesar să o prezinte şi mijloacele de probă ce pot fi administrate în ipoteza încuviinţării ei de către instanţă [art. 375 şi art. 377 alin. (1)-(3) C.proc.pen.], dar stabilind, deopotrivă, şi efectele obligatorii în planul dreptului material pe care o asemenea conduită procesuală le determină [art. 396 alin. (10) din acelaşi cod]. Decizia nr. 405/2016 produce efecte juridice de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României, conform art. 147 alin. (4) din Constituţie, în toate cauzele penale aflate pe rolul organelor judiciare, indiferent de faza sau etapa procesuală în care se află. Aceasta înseamnă că, orice acuzaţie având ca obiect o faptă, despre care se pretinde că a încălcat îndatoririle de serviciu, va putea angaja răspunderea penală a subiectului activ numai dacă nerespectarea acestor obligaţii a avut loc prin încălcarea legii, în accepţiunea stabilită de Curtea Constituţională în considerentele deciziei precitate (legislaţie primară – legi şi ordonanţe sau ordonanţe de urgenţă). În aceeaşi ordine de idei, se constată că expunerea, ca parte componentă a oricărei hotărâri, nu cuprinde o delimitare între chestiunile de judecată, care sunt supuse exclusiv controlului judiciar al instanţei civile, şi chestiunile de apreciere a instanţei, în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză, aspecte care trebuiau examinate prin prisma elementului material al infracţiunii de abuz în serviciu. Ca atare, Înalta Curte constată că împrejurările expuse anterior fac imposibilă identificarea, de către instanţa de apel, a limitelor învestirii sale cu calea de atac. În lipsa motivării sentinţei, instanţa de control judiciar nu poate analiza legalitatea şi temeinicia hotărârii atacate. Conchizând, se constată că o motivare generală echivalează cu o nepronunţare asupra faptelor cu care prima instanţă s-a considerat legal învestită şi, implicit, cu o încălcare a obligaţiilor prevăzute de art. 396, respectiv art. 397 C.proc.pen. *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 113/A din 14 mai 2020, www.scj.ro).*

Curtea reține că, deși CtEDO nu instituie o interdicție de schimbare a componenței completului de judecată, stabilește totuși că probele esențiale în acuzare, declarațiile martorilor a căror credibilitate este contestată de apărare sau declarațiile inculpaților să fie administrate nemijlocit de către completul care procedează la judecarea cauzei în primă instanță sau, în anumite circumstanțe, de către instanța de apel. Instanța de la Strasbourg a apreciat că nerespectarea principiului nemijlocirii în fața primei instanțe ar putea fi compensată, prin administrarea nemijlocită a probatoriului de către instanța de apel, însă numai în anumite circumstanțe care să nu afecteze însăși esența dreptului la un proces echitabil. Având în vedere aceste standarde jurisprudențiale obligatorii, Curtea consideră că instanța de apel are obligația de a verifica dacă în ipoteza schimbării componenței completului de judecată în primă instanță noul complet a efectuat cercetarea judecătorească cu respectarea principiului nemijlocirii. În ipoteza constatării existenței unei nerespectări a acestui principiu instanța de control judiciar trebuie să analizeze în ce măsură această restrângere a dreptului la un proces echitabil garantat de art. 6 din Convenția europeană poate fi compensată prin readministrarea nemijlocită a probatoriului în calea de atac, astfel încât acest drept să nu fie teoretic și iluzoriu.

Prin urmare, Curtea constată că judecătorul primei instanțe care a pronunțat soluția în cauză nu a efectuat cercetarea judecătorească în cauză, în fața sa neadministrându-se niciuna dintre probele pe care ulterior le-a evaluat în cauză și le-a reținut ca temei al soluției de condamnare a inculpatului, cu excepția unei declarații sumare a inculpatului de 11 rânduri pe care instanța nu a avut-o în vedere. Curtea apreciază că această situație coroborată cu nemotivarea hotărârii creează o restrângere disproporționată a dreptului la un proces echitabil, producând efecte similare cu neefectuarea cercetării judecătorești, care nu poate fi compensată prin administrarea probatoriului cu respectarea principiului nemijlocirii doar în calea de atac a apelului *(C.A. Oradea, secția penală, decizia nr. 1/2016, nepublicată)*.

Încadrarea juridică a infracțiunii de evaziune fiscală, cu reținerea incidenței agravantei prevăzute de art. 9 alin. (2) din Legea nr. 241/2005, implică determinarea concretă a prejudiciului, iar în contextul în care cuantumul acestuia este contestat, judecarea acțiunii penale apare ca fiind indisolubil legată de soluționarea acțiunii civile. Astfel, în cadrul soluționării unitare a cauzei penale, stabilirea întinderii prejudiciului produs prin fapta de evaziune fiscală constituie un element esențial ce se reflectă în încadrarea juridică a faptei, dar și în planul tragerii la răspundere penală, în procesul individualizării pedepsei, ținând seama de gravitatea consecințelor păgubitoare. Curtea remarcă faptul că prima instanță nu a motivat care a fost rațiunea pentru care a considerat justificată măsura disjungerii, rațiune care a prevalat justei soluționări a cauzei, în contextul în care, față de complexitatea cauzei și comportamentul autorităților, durata procesului penal apare ca fiind una rezonabilă. Din rațiuni ce țin de principiul aflării adevărului și a justei soluționări a cauzei, nu poate fi justificată disjungerea judecării laturii civile de cea penală în cauzele în care stabilirea vinovăției inculpatului, individualizarea pedepsei și încadrarea juridică se raportează la întinderea pagubei produse prin infracțiune. Așa fiind, Curtea va admite apelurile, va

desfiinţa sentinţa penală apelată şi va trimite cauza spre rejudecare la aceeaşi instanţă – Tribunalul Bucureşti – în vederea reunirii la cauza disjunsă şi a soluţionării laturii penale concomitent cu latura civilă *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 1327/A din 13 octombrie 2015, nepublicată)*.

Curtea remarcă faptul că, după prinderea sa în flagrant, inculpata nu a mai putut fi găsită, fiind trimisă în judecată fără a putea fi audiată în faza de urmărire penală şi nu s-a prezentat nici în faţa primei instanţe, fiind reprezentată de un avocat desemnat din oficiu, avocat care nu a formulat nicio cerere, ci doar concluzii. În acest context, modalitatea în care prima instanţă a soluţionat cauza fără a administra nemijlocit nicio probă, prevalându-se de posibilitatea conferită de art. 374 alin. (7) C.proc.pen. în sensul că *„Probele administrate în cursul urmăririi penale şi necontestate de către părţi nu se readministrează în cursul cercetării judecătoreşti"* şi fără a avea în vedere că această dispoziţie reprezintă o facultate pentru instanţă, care în raport cu rolul său, astfel cum este conturat de art. 349 alin. (1) C.proc.pen., are obligaţia de a garanta respectarea drepturilor subiecţilor procesuali şi ***asigurarea administrării probelor*** pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului. De altfel, din coroborarea textelor menţionate cu dispoziţiile art. 349 alin. (2) C.proc.pen. şi art. 374 alin. (8) C.proc.pen., reiese în mod evident că norma de care s-a prevalat prima instanţă nu poate fi interpretată literal, izolat, aceasta conferind instanţei posibilitatea de a nu readministra probele administrate în cursul urmăririi penale, nu doar atunci când acestea nu sunt contestate, ci şi dacă instanţa apreciază că administrarea din oficiu nu se impune pentru aflarea adevărului şi justa soluţionare a cauzei. Or, în situaţia în care inculpata lipsă nici nu a avut posibilitatea reală de a contesta probele şi de a-şi exprima explicit poziţia procesuală în faţa instanţei, Curtea consideră că se impunea reaudierea martorului audiat în faza de urmărire penală pentru a garanta respectarea dreptului la un proces echitabil. Deşi lipsa cercetării judecătoreşti nu constituie o cauză de nulitate absolută, astfel încât nu se încadrează ca atare printre motivele care pot atrage desfiinţarea sentinţei şi trimiterea cauzei spre rejudecare în conformitate cu art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen., Curtea constată că soluţia se impune pentru a garanta respectarea dreptului la două grade de jurisdicţie în materie penală garantat de art. 2 din Protocolul nr. 7 adiţional la Convenţia europeană, în contextul în care lipsa cercetării judecătoreşti echivalează cu lipsa judecăţii în primă instanţă, iar efectuarea acesteia pentru prima oară în apel privează partea de calea de atac, instanţa de apel având obligaţia de a se asigura că drepturile garantate de Convenţie ***„să fie concrete şi efective, nu teoretice şi iluzorii"***. Este adevărat că apelul, în dreptul procesual penal român constituie o cale de atac devolutivă, instanţa de apel având plenitudine de jurisdicţie, putând reaprecia şi statua asupra vinovăţiei, însă această caracteristică nu echivalează cu a statua în primă şi ultimă instanţă asupra situaţiei de fapt, apelul fiind în principal o cale de atac şi, prin urmare, presupune în mod necesar realizarea controlului judiciar, control judiciar ce nu poate fi realizat în concret în lipsa unei judecăţi efective în primă instanţă. Aşadar, Curtea, în temeiul art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen., va admite apelul declarat de Parchet, va desfiinţa sentinţa penală apelată şi va trimite cauza spre rejudecare *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 1337/2014, nepublicată)*.

Întrucât în cauza de față instanța de fond a apreciat în mod greșit că sunt întrunite condițiile referitoare la autoritatea de lucru judecat și a preluat situația de fapt reținută într-o altă sentință penală cu privire la un alt inculpat, fără să facă o analiză proprie a vinovăției inculpaților T.O. prin prisma probatoriului administrat în cauză, iar prin stabilirea situației de fapt și examinarea vinovăției inculpaților direct în apel, urmată de pronunțarea unei hotărâri definitive, s-ar încălca dispozițiile art. 2 parag. 1 din protocolul 7 CEDO care consacră dreptul persoanei declarate vinovate de o infracțiune de către un tribunal să ceară examinarea „declarației de vinovăție" sau a condamnării de către o instanță superioară, Curtea urmează să facă aplicarea directă a prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului și să dispună desființarea sentinței penale apelate și trimiterea cauzei în vederea rejudecării la aceeași instanță *(C.A. București, secția a II-a penală, decizia nr. 640/2016, www.sintact.ro)*.

Constată faptul că infracțiunea de complicitate la deținere sau port de armă neletală din categoria celor supuse autorizării fără drept prevăzută de art. 26 C.pen. raportat la art. 134 din Legea nr. 295/2004 se regăsește în conținutul constitutiv al infracțiunii de tâlhărie prevăzute de art. 233 raportat la art. 234 lit. a), b), c) C.pen. cu aplicarea art. 5 C.pen. Astfel, cu privire la complicitatea la infracțiunea de deținere sau port de armă neletală din categoria celor supuse autorizării fără drept, faptă prevăzută de art. 26 C.pen. raportat la art. 134 din Legea nr. 295/2004, reținută la pct. 5 din rechizitoriu, prima instanță a constatat că se regăsește în conținutul constitutiv al unei infracțiuni de tâlhărie pentru care inculpatul I. nu a fost trimis în judecată, aceasta făcând obiectul unui alt dosar. Astfel, în cuprinsul rechizitoriului se reține la pct. 5 că inculpatul T a fost trimis în judecată prin rechizitoriul nr. P din 5 decembrie 2012 al Parchetului de pe lângă Judecătoria sectorului 3 București sub aspectul săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art. 20 C.pen. din 1969 raportat la art. 211 alin. (1), alin. (2) lit. a), c), alin. (2^1) lit. a) și b) C.pen. din 1969, art. 240 C.pen. din 1969, art. 241 C.pen. din 1969, toate cu aplicarea art. 37 lit. b) C.pen. din 1969, art. 33 lit. a) C.pen. din 1969, reținându-se în sarcina acestuia că la data de 12 noiembrie 2012, echipat în ținută ce părea a fi proprie lucrătorilor de poliție, a oprit în vederea unui control trei cetățeni iranieni care au fost la scurt timp atacați de mai mulți bărbați ce purtau cagule și obiecte contondente cu intenția de a li se sustrage din autoturism o borsetă în care s-ar fi aflat 50.000 euro. Prin același rechizitoriu s-a dispus disjungerea urmăririi penale față de inculpatul T. sub aspectul săvârșirii infracțiunii prevăzute de art. 134 din Legea nr. 295/2004, în considerarea indiciilor existente potrivit cărora pistolul găsit la fața locului i-ar fi aparținut și ar fi fost folosit în cursul incidentului. Cu privire la această infracțiune inculpatul T. a fost trimis în judecată prin rechizitoriul din prezentul dosar, ca și inculpatul I. cu privire la care s-a reținut că a împrumutat pistolul de la numitul S. RG și ulterior l-a remis inculpatului T.

Infracțiunea principală de tâlhărie în care ar fi fost folosit pistolul nu face obiectul prezentului dosar, iar prima instanță **nu a pronunțat niciuna dintre soluțiile pe care art. 396 alin. (1) C.proc.pen. le impune cu privire la acțiunea penală** *„condamnarea, renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitarea sau încetarea procesului penal"* cu privire la complicitate la

infracțiunea de deținere sau port de armă neletală din categoria celor supuse autorizării fără drept, optând pentru o soluție de includere a faptei care face obiectul prezentului dosar într-o infracțiune ce a făcut obiectul unui alt dosar. Totodată, prima instanță nu a analizat în niciun fel întrunirea sau neîntrunirea elementelor constitutive ale acestei infracțiuni, apreciind că este absorbită într-o altă infracțiune care nu a făcut obiectul evaluării sale. Curtea apreciază că nu poate dispune o soluție cu privire la această infracțiune direct în apel și va dispune **trimiterea cauzei spre rejudecare**, deși omisiunea primei instanțe de a se pronunța nu se numără printre cazurile în care se poate dispune această soluție, potrivit art. 421 pct. 2 lit. b) C.proc.pen. Această soluție se impune ca urmare a aplicării directe a **dreptului la două grade de jurisdicție în materie penală**, stabilit de art. 2 din Protocolul nr. 7 al Convenției, potrivit căruia persoana declarată vinovată de o infracțiune are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau condamnării de către o jurisdicție superioară. Or, în situația în care Curtea ar dispune o soluție de condamnare pentru prima oară în apel, inculpatul nu ar avea acces la exercitarea controlului judiciar asupra acestei decizii, hotărârea fiind definitivă. Totodată, se constată că situația din prezenta cauză nu se numără printre excepțiile prevăzute de art. 2 alin. (2) cu privire la care este suficientă existența unui singur grad de jurisdicție: în cazul infracțiunilor minore [în cazul acestora, înlăturarea dublului grad de jurisdicție trebuie prevăzut expres, or, dispozițiile art. 38 alin. (2) C.proc.pen. nu exclud hotărârile cu privire la infracțiunile de deținere sau port de armă neletală din categoria celor supuse autorizării fără drept de la exercitarea apelului], în cazul în care inculpatul a fost judecat în primă instanță de cea mai înaltă jurisdicție ori a fost condamnat și declarat vinovat ca urmare a unui apel împotriva achitării sale.

De asemenea, Curtea constată că singura contribuție a judecătorului de la prima instanță în redactarea considerentelor hotărârii s-a limitat la copierea integrală a rechizitoriului și a minutei și la includerea unui scurt paragraf cu privire la individualizarea pedepselor aplicate, fără a analiza în baza unui **raționament juridic** care sunt argumentele care impun soluția pentru care acesta a optat. Judecătorul nu a analizat mijloacele de probă, elementele constitutive ale infracțiunilor, motivele pentru care a optat pentru alegerea uneia dintre cele două legi substanțiale ca fiind mai favorabile inculpaților și nici argumentele aduse de avocatul inculpatului I. cu privire la lipsa protecției juridice în cazul în care obiectul material al acțiunii de sustragere este ilicit sau dacă simularea de calități oficiale, conform art. 234 alin. (1) lit. b) C.pen. din 1969, este identic cu uzurparea de calități oficiale, astfel cum e prevăzut în art. 258 alin. (1), (2), (3) C.pen. Totodată, prima instanță nu a analizat dacă erau într-adevăr îndeplinite condițiile de aplicare a **procedurii abreviate prevăzute de art. 375 C.proc.pen. cu privire la inculpata C.** în condițiile în care aceasta susține că nu a știut că inculpații urmau a folosi informația furnizată de aceasta, invocând în fapt lipsa oricărui acord de voință de natură a susține o participație a acesteia la săvârșirea faptelor. Toate aceste elemente sunt de natură a indica **lipsa unei judecăți efective** a cauzei, care nu poate fi suplinită de către instanța de apel, întrucât ar conduce la lipsirea inculpaților de un grad de jurisdicție. Totodată, Curtea constată că în mod greșit prima instanță a dispus lăsarea nesoluționată a **acțiunii civile** formulate de partea civilă M.V., indicând ca temei de drept art. 25 alin. (5) C.proc.pen.

raportat la art. 397 C.proc.pen., articole ce vizează latura civilă a procesului penal în cazul în care se dispune achitarea sau încetarea procesului penal ori în cazul sesizării instanței cu un acord de recunoaștere a vinovăției, situații care nu se regăsesc în prezenta cauză. Întrucât faptele inculpaților sunt strâns legate între ele (cu privire la unele dintre ele există o participație penală a acestora), nefiind posibilă disjungerea, Curtea apreciază că se impune rejudecarea cauzei în totalitate *(C.A. Bucureşti, secţia a II-a penală, decizia nr. 568/2015, nepublicată)*.

3. să trimită cauza spre rejudecare la instanţa competentă în cazurile în care judecata a fost efectuată de către o instanţă ierarhic inferioară celei legal competente (material sau personal).

- nu orice încălcare a normelor de competență materială sau personală atrage trimiterea cauzei spre rejudecare, aceasta intervenind numai atunci când este incident cazul de nulitate absolută prevăzut de art. 281 alin. (1) lit. b) C.proc.pen.; aşadar, judecarea cauzei de către o instanță ierarhic superioară celei legal competente (material sau personal) nu atrage trimiterea spre rejudecare;

- dacă pentru unele motive de apel s-ar impune trimiterea cauzei spre rejudecare, iar față de altele rejudecarea cauzei în fond, instanţa de apel trebuie să dispună trimiterea cauzei spre rejudecare; în aceste condiții, dacă prin criticile formulate de apelanți se invocă atât motive de nelegalitate a hotărârii primei instanțe apte să atragă trimiterea spre rejudecare, cât şi motive de nelegalitate sau netemeinicie care pot fi remediate de către instanța de apel, cu sau fără suplimentarea probatoriului, cred că instanța de control judiciar trebuie să analizeze cu prioritate pe cele apte să conducă la reluarea judecății în fața primei instanțe;

- când s-a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanţe sau instanţei competente, instanţa de apel poate face aplicarea corespunzătoare a art. 399 alin. (10) C.proc.pen.; astfel, după pronunţarea deciziei de trimitere spre rejudecare a hotărârii şi până la sesizarea instanţei de rejudecare, instanţa de apel poate dispune, prin încheiere, la cerere sau din oficiu, ***luarea, revocarea, înlocuirea sau menţinerea măsurii preventive*** cu privire la inculpat;

- prima instanţă va trebui să procedeze la reaudierea inculpatului şi la readministrarea probelor esenţiale în vederea respectării principiului nemijlocirii şi contradictorialităţii; este posibil ca instanţa de control judiciar să decidă menţinerea unora sau a tuturor probelor administrate în primul ciclu procesual;

- dacă instanţa de apel nu menţionează în dispozitivul hotărârii care este ultimul act efectuat de prima instanţă care rămâne valabil, judecata în primă instanţă se va relua în integralitate de la primul termen de judecată în faţa primei instanţe; în acest caz, nu se va mai parcurge din nou faza camerei preliminare, care a fost deja finalizată prin pronunţarea unei încheieri definitive, rejudecarea vizând strict etapa judecăţii în prima instanţă, deoarece faţă de limitele învestirii instanţei de apel, prin decizie nu se poate dispune desfiinţarea sentinţei apelate şi a încheierilor pronunţate de judecătorul de cameră preliminară cu consecinţa trimiterii cauzei direct în faza de cameră preliminară; cred totuşi că pentru ipotezele de încălcare a normelor de competenţă materială şi personală prin judecarea cauzei de către o instanţă inferioară în grad celei competente se impune găsirea pe cale pretoriană a unei soluţii procedurale

sui-generis, care nu este incompatibilă cu soluţiile prevăzute explicit de norma procedurală şi nici interzisă expres de acestea, prin care să se poate dispune reluarea fazei camerei preliminare în faţa instanţei competente; astfel se evită situaţia în care instanţa competentă să fie ţinută de evaluarea legalităţii şi loialităţii urmăririi penale efectuate de către un judecător de cameră preliminară care funcţionează în cadrul unei instanţe necompetente material/personal [de pildă, în ipoteza în care în apel se constată că faţă de competenţa personală cauza trebuia judecată în prima instanţă de curtea de apel (*e.g.*, nu se cunoştea la momentul trimiterii în judecată că inculpatul avea calitatea de avocat suspendat), iar nu de judecătorie, caz în care legalitatea şi loialitatea urmăririi penale va fi fost evaluată de judecătorie/tribunal, în vreme ce judecata în prima instanţă va fi efectuată de curtea de apel, iar apelul, de instanţa supremă; apreciez că în această ipoteză, după trimiterea cauzei spre rejudecare la instanţa competentă aceasta va putea sancţiona cu nulitatea absolută încheierile judecătorului de cameră preliminară din cadrul instanţei necompetente];

- instanţa de rejudecare trebuie să se conformeze hotărârii instanţei de apel, în măsura în care situaţia de fapt rămâne cea avută în vedere la soluţionarea apelului;

- când hotărârea este desfiinţată numai cu privire la unele fapte sau persoane ori numai în ce priveşte latura penală sau civilă, instanţa de rejudecare se pronunţă în limitele în care hotărârea a fost desfiinţată; instanţa de apel trebuie să indice ultimul act valabil pe care îl menţine dintre cele efectuate în prima instanţă, în caz contrar toate actele procedurale fiind desfiinţate de drept;

- potrivit Codului de procedură penală, instanţa de apel nu mai poate să restituie cauza la procuror pentru refacerea urmăririi penale, aspectele ce ţin de nelegalitatea sau neloialitatea urmăririi penale fiind tranşate de judecătorul de cameră preliminară; deopotrivă, potrivit Codului de procedură penală nu se mai poate dispune trimiterea cauzei spre rejudecare pentru neefectuarea referatului de evaluare în cauzele cu inculpaţi minori;

- totodată, instanţa de apel va face aplicarea prevederilor legale referitoare la: reluarea dezbaterilor şi a celor privind rezolvarea acţiunii civile, măsurile asigurătorii, cheltuielile judiciare şi orice alte aspecte de care depinde soluţionarea completă a apelului. De asemenea, instanţa de apel verifică dacă s-a făcut o justă aplicare de către prima instanţă a dispoziţiilor privitoare la deducerea duratei reţinerii, arestării preventive, arestului la domiciliu sau internării medicale şi adaugă, dacă este cazul, timpul de arestare scurs după pronunţarea hotărârii atacate cu apel (inclusiv în cazurile în care inculpatul şi-a retras calea de atac declarată împotrivă sentinţei primei instanţe);

- în cazul în care instanţa de apel menţine o soluţie de achitare, trebuie să examineze legalitatea măsurilor preventive privative de libertate dispuse în cauză;

- decizia instanţei de apel prin care se pronunţă cu privire la fondul acţiunii penale sau civile trebuie redactată integral la momentul pronunţării, caz în care nu este necesară şi întocmirea minutei; există şi decizii ale instanţei de apel cu privire la care întocmirea minutei este obligatorie, redactarea hotărârii urmând a fi făcută în condiţiile

art. 406 alin. (3) şi (4) C.proc.pen.[1] (deciziile pronunţate în apelul declarat împotriva sentinţelor prin care se pronunţă asupra sesizărilor privind recunoaşterea şi executarea hotărârilor pronunţate în străinătate conform art. 141 din Legea nr. 302/2004, republicată, ori a sentinţelor prin care a fost respinsă o cerere de revizuire sau de redeschidere a procesului penal, ori decizia prin care este trimisă cauza spre rejudecare);

- decizia instanţei de apel se comunică procurorului, părţilor, persoanei vătămate şi administraţiei locului de deţinere.

În vederea respectării exigenţelor impuse prin noile dispoziţii procedurale în art. 539 C.proc.pen., Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie reţine următoarele: Prioritar, constată că inculpata H. a fost reţinută la data de 21 octombrie 2015, ora 23:25 conform ordonanţei de reţinere şi arestată preventiv prin încheierea din data de 22 octombrie 2015 a Curţii de Apel Bucureşti, secţia I penală, pe o perioadă de 30 de zile, începând cu data de 22 octombrie 2015 până la data de 20 noiembrie 2015, inclusiv. Prin încheierea nr. 1435 din 28 octombrie 2014 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, secţia penală, s-a respins contestaţia formulată de inculpată împotriva încheierii prin care se dispusese arestarea sa preventivă. Prin încheierea din data de 17 noiembrie 2015 a Curţii de Apel Bucureşti, secţia I penală, judecătorul de drepturi şi libertăţi a respins propunerea de prelungire a măsurii arestării preventive faţă de inculpată şi a înlocuit această măsură cu măsura controlului judiciar. Încheierea a rămas definitivă, prin respingerea, ca nefondată, a contestaţiei Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie – Direcţia Naţională Anticorupţie prin încheierea nr. 1582 din 19 noiembrie 2015 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, secţia penală. Judecătorul de drepturi şi libertăţi de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie a reţinut, la acel moment, că există probe şi indicii, în accepţiunea dispoziţiilor art. 202 C.proc.pen., că inculpata este presupusa autoare a infracţiunii. S-a subliniat, de asemenea, că, în favoarea inculpatei, operează prezumţia de nevinovăţie, măsura preventivă având rolul de a asigura buna desfăşurare a procesului penal, acest scop putând fi atins şi printr-o măsură preventivă mai puţin severă decât arestul preventiv, care, la acest moment, nu mai este proporţional cu scopul avut în vedere la luarea măsurii. În raport de considerentele pentru care s-a dispus înlocuirea arestului preventiv luat faţă de inculpată, expuse în încheierea nr. 1582 din 19 noiembrie 2015 a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – considerente care nu au avut în vedere caracterul nelegal al măsurii – dar şi în raport cu jurisprudenţa europeană, care a stabilit, în mod constant, că faptele care dau naştere la bănuieli ce justifică arestarea persoanei în cauză nu trebuie să fie de acelaşi nivel ca acelea necesare pentru justificarea unei condamnări sau chiar pentru a fundamenta o anumită acuzaţie, iar absenţa inculpării sau a trimiterii în judecată a acestei persoane nu presupune, în mod necesar, că o privare de libertate pentru existenţa unor bănuieli legitime de săvârşire a unei infracţiuni nu ar fi conformă scopului dispoziţiilor art. 5 parag. 1 lit. c) din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale (existenţa acestui scop trebuie privită

[1] Deşi art. 421 alin. (2) face trimitere doar la dispoziţiile art. 406 alin. (1), (2) şi (5) C.proc.pen., cred că sunt aplicabile şi cele ale alin. (3) şi (4) pentru ipotezele în care este obligatorie întocmirea minutei.

independent de realizarea lui, pentru că textul discutat nu impune ca poliția sau autoritatea care dispune arestarea să fi adunat probe suficiente pentru a formula o acuzație completă, sau în momentul arestării, sau pe timpul reținerii provizorii, care este limitată în timp), Înalta Curte de Casație și Justiție constată că măsura reținerii și arestării preventive a inculpatei H. în perioada 21 octombrie 2015 - 19 noiembrie 2015 a fost întemeiată, în mod legal, pe dispozițiile procedurale incidente. Pe de altă parte, hotărârea penală definitivă de achitare nu poate conferi, prin ea însăși, caracter nelegal măsurii privative de libertate, astfel cum s-a stabilit, cu titlu obligatoriu, conform art. 474 alin. (4) C.proc.pen., prin decizia pronunțată în interesul legii nr. 15/2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 171/A din 14 mai 2019, www.scj.ro)*.

Rejudecarea cauzei va începe de la faza procesuală imediat următoare finalizării camerei preliminare, această din urmă etapă fiind epuizată prin rămânerea definitivă a încheierii pronunțate de judecătorul de cameră preliminară de la secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, urmare a respingerii ca nefondate a contestațiilor formulate de inculpații A. și B., prin încheierea (...). În plus, procedura de cameră preliminară este o fază distinctă a procesului penal și nu o etapă a judecății, astfel că rejudecarea nu va putea avea în vedere decât reluarea acestei din urmă faze procesuale. Funcțiile judiciare distincte (funcția de verificare a legalității trimiterii în judecată și funcția de judecată) corespund unor faze procesuale separate, finalizate cu hotărârile subsumate dublului grad de jurisdicție, ce intră în puterea lucrului judecat *(I.C.C.J., completul de 5 judecători, decizia nr. 240 din 21 octombrie 2019, www.scj.ro)*.

În cazul declarării apelului, cheltuielile judiciare sunt suportate de către persoana căreia i s-a respins apelul sau care și-a retras apelul. Dacă inculpatul nu a declarat apel și nu și-a însușit apelul formulat de apărătorul său, el nu poate fi obligat la plata cheltuielilor judiciare, nefiind în culpă procesuală *(C.A. Iași, secția penală, decizia nr. 143/2000, în M.L. Pamfil, C. Movileanu, C.A. Munteanu, op. cit., p. 91)*.

Decizia instanței de apel trebuie să cuprindă în expunere, între altele, temeiurile de fapt și de drept care au dus la adoptarea soluției. Ca atare, în decizie trebuie analizat fiecare din motivele de apel invocate de procuror și de părți, motivându-se temeiurile de fapt și de drept care au condus la admiterea sau la respingerea fiecărui motiv de apel. Arătarea în decizie, în mod generic, că sentința atacată este temeinică, bazată pe o corectă analiză a stării de fapt, fără referire la criticile apelantului privitoare la încadrarea juridică a unei fapte, la achitarea unora dintre inculpați și la modul cum pedepsele au fost individualizate, echivalează cu nearătarea motivelor pe care se întemeiază soluția *(I.C.C.J., secția penală, decizia nr. 3339/2004, www.legalis.ro)*.

Secţiunea a 2-a. Contestaţia

§1. Noţiune. Natură juridică

- ***contestaţia este calea ordinară de atac de reformare*** ce poate fi exercitată în ipotezele prevăzute explicit de lege împotriva hotărârilor judecătoreşti (***încheieri sau sentinţe***) care nu sunt susceptibile de apel şi care sunt pronunţate în legătură cu măsuri procesuale luate în cursul procesului penal ori în exercitarea competenţei funcţionale specifice de judecătorul de cameră preliminară sau în procedurile penale *postsententiam* (în materia executării pedepselor ori a reabilitării);

- prin O.U.G. nr. 3/2014 a fost introdus în Codul de procedură penală art. 425^1 care constituie dreptul comun în materia contestaţiei, fiind o normă cu caracter general; totodată, Codul de procedură penală prevede şi multiple norme speciale aplicabile în materia contestaţiei, derogatorii de la dreptul comun (fie în ceea ce priveşte termenul de declarare a contestaţiei, fie cu privire la procedura de soluţionare) care se vor aplica cu prioritate în temeiul regulii *specialia generalibus derogant* (de pildă, în materia măsurilor preventive sau a măsurilor provizorii cu caracter medical ori în privinţa, executării pedepselor sau a procedurii reabilitării);

- aşadar, contestaţia poate fi exercitată împotriva hotărârilor judecătoreşti numai atunci când legea o prevede explicit, iar regulile prevăzute de art. 425^1 C.proc.pen. se aplică doar atunci când legea nu prevede altfel;

- ***nu vor fi aplicabile dispoziţiile art. 425^1 C.proc.pen.*** în cazul altor modalităţi de exercitare a dreptului de acces la justiţie care poartă deopotrivă denumirea de contestaţie (deşi nu reprezintă veritabile căi ordinare de atac) şi care vizează:

a) accesul la procedura remediu în accelerare în cazul depăşirii termenului rezonabil al procesului penal [art. 488^1 C.proc.pen.];

b) contestarea legalităţii şi temeiniciei ordonanţei procurorului de instituire a unei măsuri asigurătorii ori a modului de aducere la îndeplinire a acesteia [art. 250 C.proc.pen.];

c) contestarea modului de aducere la îndeplinire a hotărârii de valorificare a bunurilor sechestrate [art. 252^4 C.proc.pen.].

§2. Obiectul contestaţiei

Sunt supuse contestaţiei în cazurile explicit prevăzute de lege:

a) ***încheierile judecătorului de drepturi şi libertăţi*** pronunţate în cursul urmăririi penale în materia măsurilor preventive, măsurilor provizorii cu caracter medical, măsurii internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice, măsurilor asigurătorii referitoare la valorificarea bunurilor mobile sechestrate;

b) ***încheierile judecătorului de cameră preliminară*** în materia măsurilor preventive ori a măsurilor provizorii cu caracter medical ori a celor prin care s-a dispus admiterea plângerii formulate împotriva soluţiei de clasare (după punerea în mişcare

a acțiunii penale) și începerea judecății (numai cu privire la modalitatea de soluționare a cererilor și excepțiilor cu privire la legalitatea și loialitatea urmăririi penale) ori a încheierilor prin care s-a dispus asupra solicitării procurorului de a se pronunța cu privire la confiscarea specială sau desființarea unui înscris în urma adoptării unei soluții de netrimitere în judecată, a încheierilor prin care în faza camerei preliminare judecătorul dispune începerea judecății sau restituirea cauzei la parchet ori cu privire la legalitatea și loialitatea administrării probelor sau a încheierilor prin care se dispune luarea măsurilor asigurătorii;

c) *încheierile instanței* în materia măsurilor preventive, măsurilor provizorii cu caracter medical, măsurii internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice, măsurilor asigurătorii referitoare la valorificarea bunurilor mobile sechestrate, suspendării judecății cauzei în primă instanță, suspendării executării hotărârii supuse revizuirii, odată cu admiterea în principiu a cererii de revizuire sau ulterior acesteia, ori suspendării judecății în caz de extrădare activă ori a încheierilor prin care prima instanță sau instanța de apel dispun luarea măsurilor asigurătorii (în primă instanță sau în apel), ori prin care se dispune valorificarea anticipată a bunurilor sechestrate;

d) *sentințele instanței* *pronunțate în materia executării pedepselor* (de pildă, sentințele pronunțate în cauzele având ca obiect soluționarea cererii/propunerii de liberare condiționată, soluționarea cererii de amânare/întrerupere a executării pedepsei, aplicarea amnistiei și a grațierii postcondamnatorii prin încheiere executorie, contestații la executare) *sau a reabilitării*[1]; aceste două materii sunt singurele în care contestația se poate declara împotriva unei sentințe, nu doar împotriva unei încheieri;

e) decizia instanței de apel prin care s-a luat pentru prima oară o măsură asigurătorie [art. 250^1 alin. (4) C.proc.pen.];

- prin urmare, nu există vreun caz în care contestația să poată fi exercitată cu privire la o hotărâre judecătorească prin care judecătorul/instanța s-a pronunțat cu privire la acțiunea penală/civilă.

§3. Termenul de declarare a contestației

- ***regula generală:*** art. 425^1 C.proc.pen. prevede un termen general de ***3 zile*** care curge de la ***pronunțare*** pentru procuror ***și de la comunicare*** pentru celelalte persoane;

- ***excepții:*** ori de câte ori în diferite materii sunt prevăzute termene de formulare a contestației speciale, acestea vor fi cele aplicabile în cauză inclusiv sub aspectul momentului de început al curgerii termenului; se remarcă astfel că termenele speciale de contestație variază ***între 24 de ore și 10 zile***; de pildă:

a) încheierea prin care s-a dispus internarea nevoluntară în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice poate fi atacată cu contestație în termen de ***24 de ore de la pronunțare***;

---

[1] Potrivit art. 535 C.proc.pen., sentința prin care a fost admisă reabilitarea judecătorească poate fi atacată cu contestație, soluționarea acesteia realizându-se potrivit regulilor generale (inclusiv în ceea ce privește caracterul suspensiv al căii de atac).

b) încheierea prin care s-a dispus suspendarea judecății pe motive medicale poate fi atacată cu contestație în termen de ***24 de ore de la pronunțare*** *pentru cei prezenți,* ***respectiv de la comunicare*** *pentru persoanele care nu au fost prezente la pronunțare*;

c) încheierile judecătorului de drepturi și libertăți/judecătorului de cameră preliminară/instanței în materia măsurilor preventive sau încheierile prin care se dispune suspendarea executării hotărârii în calea de atac a revizuirii pot fi atacate cu contestație *în termen de* ***48 de ore de la pronunțare*** *pentru cei prezenți,* ***respectiv de la comunicare*** *pentru persoanele care nu au fost prezente la pronunțare*;

d) încheierile judecătorului de cameră preliminară prin care acesta a dispus începerea judecății sau restituirea cauzei la parchet pot fi atacate cu contestație în termen de ***3 zile de la comunicare***;

e) încheierile pronunțate în materia măsurilor provizorii cu caracter medical pot fi atacate cu contestație în termen de ***5 zile de la pronunțare***;

f) în materia reabilitării termenul de contestație este de ***10 zile la data comunicării sentinței primei instanțe***;

g) în materia valorificărilor bunurilor mobile corporale termenul de contestație este de ***15 zile de la îndeplinirea actului contestat***;

- dispozițiile din materia apelului cu privire la ***repunerea în termen*** se aplică în mod corespunzător și în materia contestației; astfel, contestația declarată după expirarea termenului legal este considerată ca fiind formulată în termen dacă sunt îndeplinite următoarele **două condiții**: **1.** instanța care soluționează contestația reține că întârzierea s-a datorat *unei cauze temeinice de împiedicare* constând într-o imposibilitate neimputabilă procurorului, persoanei vătămate, părții sau persoanei interesate de exercitarea căii de atac ***și*** **2.** contestația a fost formulată în cel mult 3 zile sau după caz, 24 de ore, 48 de ore, 5 zile sau 10 zile (în funcție de termenele stabilite de dispozițiile legale speciale pentru exercitarea contestației) de la încetarea cauzei temeinice de împiedicare.

Tribunalul reține că petentului i-a fost comunicat dispozitivul hotărârii la 27.01.2017, cu mențiunea că prin dispozitiv a fost indicată drept cale de atac apelul, în termen de 10 zile de la comunicare. Mențiunea privind calea de atac este eronată atât în ce privește denumirea acesteia (corect era contestație, iar nu apel), precum și termenul de exercitare (3 zile de la comunicare, iar nu 10, cum din eroare s-a menționat). Condamnatul a formulat contestația în ultima zi a termenului de 10 zile indicat în dispozitivul hotărârii. În aceste condiții, apreciind că motivele pentru care condamnatul a depășit termenul de formulare a contestației sunt întemeiate, întârzierea fiind determinată de o cauză temeinică de împiedicare (indicarea greșită a termenului de către instanța de fond) se impune repunerea în termenul de contestație *(Trib. Neamț, secția penală, decizia nr. 25 din 23 martie 2017, www.sintact.ro).*

§4. Calitatea procesuală activă

- pot declara contestație procurorul și subiecții procesuali la care hotărârea atacată se referă (părți, subiecți procesuali principali, persoana condamnată), precum și

persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate[1] (de pildă, împotriva încheierii prin care s-a dispus confiscarea specială a unui bun, după dispunerea unei soluţii de clasare);

- în ***decizia nr. 16/HP/2019*** s-a reţinut că în cadrul procedurii de revocare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, prevăzută de art. 583 C.proc.pen, serviciul de probaţiune este un subiect procesual la care hotărârea atacată se referă, în accepţiunea art. 425[1] alin. (2) teza I C.proc.pen. raportat la art. 34 teza finală din acelaşi cod; astfel, serviciul de probaţiune este un organ prevăzut de lege ce are drepturi, obligaţii şi atribuţii în procedura de revocare sau anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, care a şi sesizat instanţa competentă pentru a dispune, ce dobândeşte şi calitate procesuală activă de a formula contestaţie împotriva sentinţei pronunţate în procedura reglementată de art. 583 C.proc.pen. Serviciul de probaţiune are „puterea de a acţiona în justiţie" în procedura de revocare sau anulare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, şi, cu atât mai mult are legitimitatea procesuală de a exercita calea de atac prevăzută de lege (*legitimatio ad causam*);

- dispoziţiile art. 415 C.proc.pen. privitoare la ***retragerea apelului*** se aplică în mod corespunzător; asupra declaraţiei scrise sau orale de retragere a contestaţiei nu se mai poate reveni, retragerea fiind, aşadar, *irevocabilă*;

- dispoziţiile referitoare la renunţarea la apel nu sunt, în principiu, aplicabile în procedura contestaţiei, art. 425[1] alin. (2) C.proc.pen. nefăcând trimitere la dispoziţiile art. 414 C.proc.pen.

§5. Instanţa competentă

- contestaţia se depune ***în scris*** la judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, la instanţa care a pronunţat hotărârea care se atacă; faţă de dispoziţiile explicite ale art. 425[1] alin. (3) C.proc.pen. care fac referire la depunerea contestaţiei, opinez că şi această cale ordinară de atac poate fi declarată *numai în scris*, nu şi oral;

- ***în principiu***, contestaţia poate fi motivată *în scris* până la termenul stabilit pentru soluţionarea ei *sau oral* la termenul stabilit pentru dezbaterea căii de atac; contestaţia nemotivată în scris nu este inadmisibilă, temeiurile de fapt şi de drept putând fi prezentate şi oral în faţa instanţei de control judiciar;

- ***ca excepţie***, art. 341 alin. (9) teza finală C.proc.pen. şi art. 549[1] alin. (6) C.proc.pen.[2] prevăd ***inadmisibilitatea contestaţiei nemotivate în scris*** formulate

---

[1] Denumirea generică folosită acoperă toate situaţiile specifice în care Codul de procedură penală face referire la *orice altă persoană interesată* [art. 252[2] alin. (4)], *persoana interesată* [art. 460 alin. (2)], persoanele ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate [art. 549[1] alin. (3) şi (4)].

[2] Potrivit art. 549[1] alin. (6) C.proc.pen. contestatorii *au obligaţia motivării contestaţiei în termenul procedural de 3 zile* calculat de la data comunicării încheierii judecătorului de la prima instanţă, *sub sancţiunea respingerii ca inadmisibilă a căii de atac nemotivate*; astfel, art. 549[1] alin. (6) C.proc.pen. stipulează o ipoteză specială de inadmisibilitate a contestaţiei,

împotriva judecătorului de cameră preliminară care a admis plângerea împotriva soluției de clasare și a dispus începerea judecății, respectiv a încheierii judecătorului de cameră preliminară pronunțate în materia desființării de înscrisuri și a confiscării speciale în urma dispunerii unei soluții de netrimitere în judecată; aceste dispoziții incluse în Codul de procedură penală în considerarea caracterului nepublic, necontradictoriu și scris al contestației în forma intrată în vigoare la 1 februarie 2014 sunt de părere că ar trebui reevaluate pe cale pretoriană în condițiile în care în urma controlului de constituționalitate procedura contestației este guvernată de principiile contradictorialității, egalității armelor, oralității, iar pentru procedura prevăzută de art. 549[1] C.proc.pen., și de principiul publicității la care se adaugă posibilitatea administrării de probatorii;

- ***în principiu***, contestația se soluționează de către judecătorul de drepturi și libertăți, respectiv de către judecătorul de cameră preliminară ***de la instanța superioară*** celei sesizate sau, după caz, de către instanța superioară celei sesizate, respectiv de completul competent al Înaltei Curți de Casație și Justiție, ***în ședință publică***;

- ***ca excepție***, contestațiile formulate împotriva încheierilor judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară în materia măsurilor preventive se soluționează, ***în camera de consiliu***, prin încheiere pronunțată tot în camera de consiliu[1]; deopotrivă, ***în ședință nepublică*** se soluționează și contestația împotriva sentinței pronunțate în materia reabilitării.

§6. Efecte

- ***în principiu***, dispozițiile art. 416 C.proc.pen. (***efectul suspensiv***) și art. 418 C.proc.pen. (***non reformatio in peius***) din materia apelului se aplică în mod corespunzător și în materia contestației;

- ***ca excepție de la efectul suspensiv***, pot exista dispoziții speciale derogatorii care să consacre *caracterul executoriu al hotărârii contestate* (de pildă, nu are caracter suspensiv: **1.** contestația formulată împotriva încheierii prin care instanța de apel se pronunță cu privire la măsurile preventive[2]; **2.** contestația formulată împotriva încheierii judecătorului de drepturi și libertăți prin care s-a dispus luarea sau prelungirea măsurii arestării preventive sau arestului la domiciliu în cursul urmăririi penale

---

derogatorie de la regulile generale prevăzute de art. 425[1] alin. (2) și (3) C.proc.pen. care permit motivare căii de atac până la termenul stabilit pentru soluționarea ei.

[1] În materia măsurilor preventive din faza urmăririi penale, respectiv din faza camerei preliminare, instanța supremă a arătat în recurs în interesul legii (*decizia nr. 4/RIL/2014*) că dispozițiile art. 203 alin. (5) C.proc.pen. se vor aplica prioritar în raport cu cele generale prevăzute de art. 425[1] alin. (5) și (7) C.proc.pen., în ceea ce privește caracterul ședinței de judecată și al ședinței de pronunțare – *cameră de consiliu*, precum și natura actului de soluționare a cauzei – *încheiere*.

[2] Încheierile prin care instanța de apel se pronunță asupra măsurilor preventive sunt definitive și executorii astfel cum rezultă din dispozițiile art. 206 C.proc.pen. Prin urmare, pe de o parte, orice contestație formulată este inadmisibilă, iar, pe de altă parte, nu este suspensivă de executare.

sau luarea/prelungirea măsurii internării nevoluntare în vederea efectuării expertizei medico-legale psihiatrice; **3.** contestația formulată împotriva încheierii judecătorului de drepturi și libertăți/judecătorului de cameră preliminară/instanței prin care s-a constatat încetarea de drept a măsurii arestării preventive sau a arestului la domiciliu; **4.** contestația formulată împotriva încheierii instanței prin care s-a dispus suspendarea judecății pe motive medicale etc.).

§7. Procedura de soluționare a contestației

- ***în principiu***, completul care soluționează contestația este format din ***doi judecători***; astfel, la tribunale și curți de apel contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate în cursul judecății în materie penală în primă instanță de judecătorii și tribunale se soluționează în complet format ***doi judecători***. Totodată, contestațiile împotriva hotărârilor pronunțate în materie penală de judecătorii de drepturi și libertăți și judecătorii de cameră preliminară de la judecătorii și tribunale se soluționează în complet format ***doi judecători***;

- ***excepție de la regula de mai sus o fac contestațiile soluționate de Înalta Curte de Casație și Justiție*** în complet de **5 judecători** (contestațiile împotriva încheierilor pronunțate în cursul judecății în primă instanță de Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție), respectiv **de 3 judecători** (pentru contestațiile împotriva încheierilor pronunțate în cursul judecății în primă instanță de curțile de apel și Curtea Militară de Apel, respectiv pentru contestațiile prevăzute în art. 250^1 alin. (1) C.proc.pen. împotriva încheierilor pronunțate în cursul judecății în apel de curțile de apel și Curtea Militară de Apel);

- participarea procurorului la soluționarea contestației *este obligatorie*;

- la soluționarea contestației *se citează* persoana care a făcut contestația, precum și subiecții procesuali la care hotărârea atacată se referă;

- dispozițiile art. 90 C.proc.pen. și art. 91 C.proc.pen. privitoare la asistența juridică obligatorie a suspectului sau a inculpatului, respectiv la desemnarea unui apărător din oficiu aplicându-se în mod corespunzător;

- ca efect al deciziilor Curții Constituționale, procedura în cadrul contestației este contradictorie, orală, cu respectarea principiului egalității armelor;

- ***în principiu***, contestația se soluționează ***prin decizie*** care nu este supusă niciunei căi de atac;

- ***ca excepție***, contestația se soluționează ***prin încheiere definitivă*** (de pildă, contestația formulată împotriva încheierii judecătorului de drepturi și libertăți prin care s-a dispus luarea sau prelungirea măsurii arestării preventive sau arestului la domiciliu în cursul urmăririi penale).

§8. Soluții

Potrivit art. 425^1 alin. (7) C.proc.pen., deliberând asupra contestației formulate, instanța de control judiciar poate dispune una dintre următoarele **soluții**:

a) respinge contestaţia ca inadmisibilă[1], tardivă sau nefondată;

Înştiinţarea contestatoarei privitoare la plicul conţinând sentinţa penală din data de 7 martie 2014, pronunţată de C.A. Galaţi, *a fost afişată* la data de 7 aprilie 2014, la adresa indicată în contestaţie. A mai reţinut că dispoziţiile art. 264 alin. (1) raportat la art. 261 alin. (4) C.proc.pen. prevăd că hotărârea *se consideră comunicată* la împlinirea termenului stabilit de organul judiciar care l-a emis, în care destinatarul este în drept să se prezinte la organul judiciar pentru a i se comunica. Înştiinţarea a fost afişată la data de 7 aprilie 2014 şi conţinea menţiunea că, *în cazul în care, fără motive temeinice, contestatoarea nu se va prezenta în termen de 7 zile, la sediul C.A. Galaţi pentru comunicarea actelor, acestea se vor considera comunicate la împlinirea acestui termen.* Înalta Curte a constatat că nu s-a indicat niciun motiv pentru care contestatorul nu s-a prezentat în cele 7 zile stabilite de organul judiciar la sediul instanţei pentru comunicarea actelor, astfel că sentinţa penală atacată s-a considerat comunicată la data de 15 aprilie 2014. Contestaţia a fost formulată de către contestator la data de 30 aprilie 2014 (conform ştampilei de pe plicul aflat la dosarul Înaltei Curţi). Potrivit art. 23 alin. (9) din Legea nr. 255/2013, hotărârile pronunţate ca urmare a cererilor, contestaţiilor şi sesizărilor introduse în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a Legii nr. 286/2009, cu modificările şi completările ulterioare, având ca obiect aplicarea art. 4 şi 6 din această lege în cazul hotărârilor rămase definitive anterior intrării ei în vigoare, pot fi atacate cu contestaţie la instanţa ierarhic superioară, în termen de 3 zile de la comunicare. *La calcularea termenelor „pe zile" nu se socoteşte ziua la care începe să curgă termenul şi nici ziua la care acesta se împlineşte*, iar când ultima zi a unui termen cade într-o zi nelucrătoare, termenul expiră la sfârşitul primei zile lucrătoare care urmează [art. 269 alin. (2) şi (4) C.proc.pen.]. Or, având în vedere că sentinţa penală atacată se consideră comunicată la data de 15 aprilie 2014, iar ultima zi a termenului prevăzut de art. 23 alin. (9) din Legea nr. 255/2013 a căzut într-o zi nelucrătoare (sâmbătă, 19 aprilie 2014), termenul a expirat la sfârşitul primei zile lucrătoare care a urmat, respectiv luni, 21 aprilie 2014. Ca atare, declararea în cauză a contestaţiei la data de 30 aprilie 2014 (data poştei), cu nerespectarea termenului de 3 zile prevăzut de lege (termen legal imperativ), atrage decăderea din dreptul de a exercita calea de atac, cu consecinţa respingerii contestaţiei ca tardiv formulată *(I.C.C.J., secţia penală, decizia nr. 1635 din 13 mai 2014, în M. Udroiu, op. cit., ed. a 2-a, p. 1676).*

b) admite contestaţia în ipoteza în care constată că hotărârea atacată este nelegală sau netemeinică; în această ipoteză, instanţa de control judiciar va pronunţa o nouă hotărâre pe fond;

---

[1] Este posibilă respingerea ca inadmisibilă a contestaţiei şi în ipotezele, destul de frecvente în practică, când în materia executării pedepsei contestatorul arată că nu a formulat contestaţia cu care a fost învestită instanţa de control judiciar şi nici nu înţelege să o însuşească [fie contestaţia a fost formulată de o persoană necunoscută (de pildă, un coleg de celulă neidentificat), fie de o persoană cunoscută care nu avea mandat pentru aceasta], în acest caz dreptul procesual fiind exercitat în mod nelegal de un terţ.

c) admite contestația și trimite cauza spre rejudecare *judecătorului sau completului care a pronunțat-o*[1]*;*

- spre deosebire de dispozițiile similare din materia apelului, în materia contestației art. 425[1] C.proc.pen. a stipulat doar un singur caz pentru care se poate adopta această soluție, și anume când se constată că nu au fost respectate dispozițiile privind citarea; cu toate acestea, apreciez că ori de câte ori este incident un caz de nulitate absolută a hotărârii primei instanțe care operează de la momentul pronunțării hotărârii, instanța de control judiciar trebuie să dispună trimiterea cauzei spre rejudecare, obiectul controlului judiciar fiind lipsit de conținut;

- deopotrivă, respectarea dublului grad de jurisdicție reglementat în această materie de norma internă impune adoptarea unei soluții de trimitere spre rejudecare ori de câte ori nu a fost soluționat fondul cauzei sau soluția pronunțată nu este motivată (de pildă, în cazul în care prima instanță a respins în mod nelegal o contestație la executare, constatând în mod eronat că avocatul contestatorului nu a avut un mandat special pentru formularea contestației, ori în ipoteza unei cereri de contopire a pedepselor respinsă fără nicio motivare în fapt sau în drept de prima instanță).

d) ia act de retragerea contestației.

Curtea reține împrejurarea că încheierea din 10.05.2018, contestată nu a fost motivată de judecătorul care a pronunțat soluția în cauză, d-na B. Apar astfel întemeiate susținerile Ministerului Public, în sensul că judecătorul de cameră preliminară care a pronunțat soluțiile din data de 22.02.2018, respectiv 10.05.2018 nu este același cu judecătorul care a motivat încheierea la 25.05.2018, pe care apar mențiunile „Redactat în baza hotărârii Colegiului de conducere al Tribunalului București nr. 22 din 22.05.2018 și procesului-verbal din 24.05.2018 - Judecător MGM 25.05.2018", Curtea constată că după pronunțarea soluției din 10.05.2018, doamna judecător B. a fost suspendată din funcția de judecător prin Hotărârea nr. 605 din 21.05.2018 a C.S.M., Secția pentru judecători, încheierea menționată fiind repartizată spre motivare de Colegiul de Conducere al Tribunalului București prin hotărârea nr. 22 din 22.05.2018 doamnei judecător M. Curtea reține că, așa cum a arătat Curtea Constituțională prin decizia nr. 33 din 23.01.2018, considerente aplicabile și în cazul unei încheieri de cameră preliminară, redactarea hotărârii judecătorești, actul final și de dispoziție al instanței prin care se soluționează cu autoritate de lucru judecat litigiul dintre părți, este rezultatul activității de deliberare, desfășurată în secret, la care participă doar judecătorii care au calitatea de membri ai completului în fața căruia a avut loc dezbaterea. Doar aceștia se pot pronunța asupra chestiunilor de fapt și de drept deduse judecății, soluționându-le. Prin urmare, legea prevede expres că hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei. Mai mult, redactarea unei hotărâri judecătorești este inerent legată de motivarea ei, acest din urmă aspect constituind o obligație a judecătorului cauzei ce

[1] Este eronată referirea din art. 425[1] alin. (7) pct. 2 lit. b) C.proc.pen., deoarece judecătorul sau completul care a pronunțat soluția desființată cu trimitere spre rejudecare nu se mai poate pronunța din nou cu privire la același obiect cu ocazia rejudecării, aflându-se în cazul de incompatibilitate prevăzut de art. 64 alin. (3) C.proc.pen.

decurge din prevederile art. 6 al CEDO. Toate aceste aspecte constituie garanții ale dreptului părților la un proces echitabil, judecat de o instanță independentă și imparțială, care se supune numai legii. Or, în situația în care nu judecătorul care a participat la dezbateri și la deliberări este acela care redactează/motivează hotărârea judecătorească, garanțiile pe care Constituția și legea le consacră pentru protejarea dreptului la un proces echitabil, pentru asigurarea unei justiții imparțiale, înfăptuite în numele legii, rămân instrumente declarative, lipsite de efectivitate, inutile. Cu alte cuvinte, întreaga reglementare referitoare la independența justiției, la regulile de procedură penală sau civilă referitoare la soluționarea cauzelor, la necesitatea săvârșirii unui act de justiție motivat, este lipsită de efecte juridice dacă hotărârea judecătorească prin care „se spune dreptul" este întocmită de o persoană care nu îndeplinește calitatea de judecător al cauzei, deci care este străină procedurii jurisdicționale, actului deliberativ care a condus la soluția adoptată și, implicit, actului de justiție în sine. Motivarea hotărârii judecătorești este un act inerent funcției judecătorului cauzei, constituie expresia independenței sale și nu poate fi transferată către o terță persoană. Motivarea nu constituie doar premisa unei bune înțelegeri a hotărârii, dar și garanția acceptării sale de către justițiabil, care se va supune actului de justiție având încrederea că nu este un act arbitrar. Ea reprezintă un element esențial al hotărârii judecătorești, o puternică garanție a imparțialității judecătorului și a calității actului de justiție, precum și o premisă a exercitării corespunzătoare de către instanța superioară a atribuțiilor de control judiciar de legalitate și temeinicie. Tocmai acest ultim aspect împiedică instanța de control, la acest moment, în contextul în care soluția contestată a fost dată de un judecător de cameră preliminară, iar motivarea a fost realizată de un alt judecător, să cunoască și să aprecieze asupra motivelor care au condus la adoptarea soluției contestate, apreciind că se impune remedierea acestor deficiențe, singura modalitate fiind aceea de rejudecare *(C.A. București, secția a II-a penală, încheierea nr. 236 din 13 septembrie 2018, în Cpp Ad. 3, p. 259).*

SINTEZE

Scrisă de unul dintre membrii Comisiei de elaborare a proiectului Noului Cod de procedură penală, lucrarea conține un comentariu aprofundat și clar al noilor instituții de **Procedură penală, Partea specială**, în scopul înțelegerii intenției legiuitorului, dar și a modului în care se aplică în practică noile dispoziții procesual penale. Aceasta nu conține doar informații complete pe fiecare temă de **Procedură penală, Partea specială**, dar și acele detalii care fac diferența în susținerea oricărui examen, fie de licență, de admitere la Institutul Național al Magistraturii, în magistratură sau avocatură, de promovare în funcții de execuție a magistraților, de capacitate al magistraților stagiari, respectiv definitivat al avocaților stagiari. Lucrarea acoperă atât examenele tip test-grilă, **cât și** cele pentru **proba scrisă de verificare a cunoștințelor juridice, în acest sens**:

- sunt evidențiate operațiile gândirii – analiză, sinteză, generalizare – și trăsături ale procesului de gândire, cum ar fi: flexibilitatea și dimensiunea critică în analiza instituțiilor de procedură penală;
- tratarea subiectelor angajează cât mai multe posibilități de analiză, de sinteză și de generalizare din partea candidaților.

Din această perspectivă, prezenta lucrare constituie una dintre cele mai performante cărți de **Procedură penală, Partea specială**, în înțelegerea și aplicarea Codului de procedură penală.

Ediția 4 cuprinde:

- peste **1000** de noi comentarii;
- analiza deciziilor Curții Constituționale, precum și a tuturor soluțiilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii și hotărâri prealabile până în **iunie 2023**;
- jurisprudența recentă relevantă în aplicarea Codului de procedură penală (în mare parte nepublicată);
- comentarii detaliate ale tuturor modificărilor aduse Codului de procedură penală, prevăzute în **Legea nr. 140/2022** (M.Of. nr. 500 din 20 mai 2022), **Legea nr. 173/2022** (M.Of. nr. 560 din 8 iunie 2022), **Legea nr. 230/2022** (M.Of. nr. 734 din 21 iulie 2022), **Legea nr. 279/2022** (M.Of. nr. 967 din 4 octombrie 2022), **Legea nr. 51/2023** (M.Of. nr. 186 din 6 martie 2023) și **Legea de modificare a Codului de procedură penală din 2023**;
- analiza **Deciziei Curții Constituționale nr. 284/2023**.

Preț vol. I și II: 324 lei
ISBN 978-606-18-1323-0
ISBN 978-606-18-1324-7
9 786061 813230
www.beckshop.ro